Scriptum Oxoniense doctoris Subtilis Jo annis Duns Scoti or dinis minoruz Super Quartuz Sentētiarū: nuprime primę integri tati restitutum

Vęnundatur cum reli quis eiusdem scriptis in ędibus Jodoci Ba dij Ascensij.

Incipit Quartum Scriptum Oxoniense Super Quartum Sententiarũ Editum a Ioanne Duns Scoto ordinis Minorum Doctore Subtilissimo & omnium Theologorum principe.

Samaritanus enim &c.

Distinctio Prima.

Luc.10. Samaritanus ille piissimus spoliatum videns hominem ⁊ atrociter sauciatum miserationis affectu compatiens: medicinam attulit efficacem: qua curatis ipsius vulneribus: ac plena reddita sanitate in sui pricipium: a quo descendẽs ab hierusalem deuiauerat: finaliter reducat. De ista saucij sanatiõe salubri ac deuij reductione finali tãꝗ̃ de pedibꝰ sedentis super soliũ excelsum. Magister in hoc opere finali determinat: vt sicut ex primo ⁊ secundo claruit deum esse Alpha: tam in se ens inter oĩa primũ ꝗ̃ omnium aliorum originale principiũ: sic ex tertio et quarto appareat ipsum esse et Ω. tam in se finem vltimũ ꝗ̃ creature sue per seipsum in seipsum finaliter reductiuum: hanc autem reductionem finalem precedit curatio semiplena: ⁊ plena curatio comitat. Scdm hãc dist. igit potest diuidi quartus iste. dicendo ꝙ magister primo agit de hominis saucij curatione salubri. Secũdo de hominis deuij reductione finali. curatur enim homo salubriter in susceptione deuota sacramentoꝝ veraciũ: ⁊ reducit finaliter in perceptione iocunda premiorũ celestium. Sacramenta enim disponunt ⁊ preparant: premia vero perficiunt et consumant. Vel potest dici ꝙ primo agit de curatiõe semiplena seu dispositiua: et secundo de curatione plena seu perfectiua: et vtraꝗ diuisio redit in idem. Nam curatio semiplena fit per gratiam sacramentorum: que sunt medicine salubres: plena curatio seu finalis reductio fit per collationẽ premioꝝ que sunt iocũde refectiones. In prima igitur parte agit de sacramentis. per que curat languidus a morbo culpe. In secunda de premijs: p que liberat a lãguore pene. Et icipit scda in principio. dist. xliij. (Postremo ⁊c.) Prima diuiditur in duas. primo nãꝗ determinat de sacramento in generali. secundo in speciali. secunda in principio. dist. ij. (Iam ad sacramenta). Primo diuiditur in duas. in ꝓhemium et tractatum. qui incipit ibi. (Sacramẽtum est sacre ⁊c.) Et illa in quatuor ẽm quatuor que in prohemio ꝓponit pertractanda. primum est quid sacramẽtum. secundum quare institutum ibi. (Triplici ex causa). tertiuz in quo cõsistat ibi. (Duo autem sunt ⁊c.) quartum de differentijs sacramentorum ibi. (Iam videre restat). Et ista in duas. in principalem ⁊ incidentalẽ: que incipit ibi. (Fuit tamen). Et ista incidẽtalis in tres: quia primo agit de sacramento precipuo legis mosayce. secundo quid sibi correspondebat in lege nature ibi. (Queritur autem). tertio redit ad declarãdum quedã dubia de circũcisione ibi. (Hic dicẽdum est). De sacramento igit in cõmuni hoc primo tanꝗ̃ notum occurrit considerantibus sacramenta. s. ꝙ sacramentum specialiter ad gratiam ordinat: qđ verum generale si particularius ⁊ clarius et planius explicetur: patebit veritas illorum que de sacramento in generali cõmuniter inquirũtur. Sed an ordo iste fuerit cause ad causatum: vel signi tm̃ ad significatuz: difficultas oritur principaliter ex duobus: quorum vnuz est generale. s. de potentia creature ad creandum gratiam. secũdum est speciale. s. propria ratio ⁊ excellentia sacramenti ad sanctificãdũ animam. Secũdũ hoc igit in hac prima dist. vbi de sacramento agitur in communi: et per consequens de ordine eius ad gratiã principaliter est tractandum. Primo queritur in communi an creatura possit habere aliquam actionem respectu termini creationis? Secundo de propria ratione sacramenti et eius institutiõe? Tertio ex istis si sacramẽtũ põt habere respectu gratie creande aliquã causalitatem?

Questio Prima.

Ad primum sic proceditur et arguitur ꝙ creatura possit habere actionem respectu termini creatiõis. primo quia Augu. super Io. homil. lxxx. et ponitur in cañ. j. q. j. Detrahe. Que est ista virtus aque tãta: vt corpus tangat ⁊ cor abluat? Sed nõ abluitur cor in anima nisi per gratiam. ergo aqua baptismalis effectiue se habet ad gratiam qua cor abluitur. Itẽ. lxxxiij. q. q. lxxviij. Artifices ideo de nihilo non possunt aliquid fabricare: quia per corpus operantur. ergo ꝑ oppositum creatura spiritualis potest aliquid de nihilo producere: quia non operatur per corpus. Et confirmatur: quia sicut actio trãsiens requirit passum in qđ agit: ita videtur ꝙ actio imanens nõ requirit passum. ergo agens actione imanente potest agere ⁊ non de aliquo passo: et ita creare. Itẽ ratione sic. Effectus non adequans virtutem agentis superioris potest ab agente inferiori produci. Sed nullus effectus inferior suprema creatura adequat virtutem dei: nec adequatione simpliciter qđ patet. nec etiam in ratiõe effectus: quia adhuc aliqđ superius eo potest esse effectus dei. ergo quodlibet inferius suprema creatura potest ab aliquo agente secundo produci. aliquod autem tale est. qđ non potest produci nisi per creationem. ergo ⁊c. maior probatur: quia si effectus in ratione effectus non adequat virtutem agentis, ergo agens non ẽm totam potentiam suam producit illum: et per consequens minor potentia sufficeret ad producendũ illum. Et confirmatur. et probatur hec consequẽtia in probatione maioris: quia si ẽm totam potentiã produceret effectum inferiorem. ergo superior effectꝰ nõ ostenderet potẽtiam maiorem in causa ꝗ̃ inferior: quia inferior ostendit totam: ex quo non potest produci nisi ẽm totam potentialitatem eius: consequens est falsum. nam ex effectu perfectiori plus relucet potentia cause. Item agens creatum potest aliqđ annihilare. ergo creare: consequẽtia probatur. quia equalis est distantia a nihilo ad aliquid: sicut ab aliquo ad nihil. vt patet per philosophum. iij. physi. Eadem est distantia ad athen. ⁊c. ergo equalis virtus potest super hãc distantiam ⁊ illam. probatio antecedentis. Tum quia agens creatum potest destruere formam naturalẽ totaliter: ita ꝙ nihil eius remaneat: talis autem destructio est illius annihilatio. Tum quia qđ potest eẽ causa effectiua vnius oppositi eo modo quo conuenit sibi habere causam effectiuam: potest esse causa destructiua alterius oppositi: patet propter incompossibilitatem oppositorum. Sed anima potest esse causa infidelitatis desperationis ⁊ aliorum peccatorum mortalium: que repugnant gratie ⁊ charitati: ⁊ hoc cãm dico eo mõ: quo istis ꝯuenit habere cãm. s. in deficiẽdo.

Ut vv. ⁊ alios cõit i p̃n. 2. vbi hãc. q. dis. putant.

A

patet enim ꝙ ista possunt inesse anime et non a deo vt a causa: quia deus nō est causa peccati. ergo anima potest esse causa corruptiua fidei spei et charitatis siue gratie. horū autē omniū destructio est annihilatio, sicut eoꝝ ꝓductio est creatio. vniuersaliter enim qđ nō potest produci nisi creet᷑: nō destruit᷑ nisi annihilet᷑. ꝙ autem fides ⁊ infidelitas opponātur ⁊ spes ⁊ desperatio videt᷑ manifestū. ¶ Consimilr̄ ꝓbatur de grā seu de charitate ⁊ de quolibꝫ pctō mortali: quia amicitia dei ⁊ īimicitia formaliter opponunt᷑: pctōr est formaliter inimicus dei: habens aūt gratiam vel charitatē est formalr̄ amicus. ergo ⁊c. ¶ Itē cā scđa plus pōt in virtute cause prime ꝙ̄ in virtute ꝓpria: alioqn non depēderet essentialr̄ in cāndo a cā pͥma: nec esset ordo essentialis cārum in cāndo: qđ est inconueniens. Sed in quodcūqꝫ ens producibile nō per creatiōem potest aliqua cā scđa in virtute ꝓpria. ergo in terminū creatiōis pōt ī ꝟtute cause pͥme. ¶ Cōtra. Aug. sup gen̄. li. ix. c. xxj. Angeli nullā oīno pn̄t creare naturam. Et ibidē. c. xxij. Creare naturā tā nullus angelus pōt: ꝙ̄ nec creare seipm̄.

A

¶ Itē Dam̄. c. xviij. Qui dicūt angelos eē creatores alicuius nature sunt oēs filij pr̄is sui diaboli. ¶ Itē Aug. xij. de ciui. ca. xxiiij. loquens de angelis. Tam nec eos dicim⁹ creatores aīaliūꝫ: ꝙ̄ nec agricolas frugū. ¶ Itē. iij. tri. c. ix. ⁊ xiiij. Ita nō possum⁹ dicere angelos creatores fuisse: sicut nec possumus dicere hoīes eē segetū creatores. Et post. ca. x. vel. c. xvj. Non est creator nisi qui pͥcipaliter ista format: penes quē primitus sunt omniū que sunt mensure numeri ⁊ pondera.

Tho. 1. p. sum. q. 45. ar. 5. 2. phi. ⁊. 5. meta.

In ista questione theologi cōmuniter tenēt partem negatiuam: et ad hoc ponunt᷑ rationes ad p̄sens quatuor. Pͥa sumit᷑ ex parte termini creatiōis q̄ talis est. Effect⁹ vniuersaliores opꝫ in causas vniuersaliores reducere. Sed iter oēs effect⁹ vniuersalissim⁹ est ipm̄ eē. ergo est ꝓprius effect⁹ cause vniuersalissime. vn̄ dicit᷑ in lib. de causis. ꝙ nec ītelligentia nec aīa rōnalis dat eē: nisi īquātū opat᷑ opatiōe diuina. Ex hoc vlterius cū ꝓducere eē absolute: nō inquātū hoc vel illud: ptineat ad rōnē creatiōis. ergo sequit᷑ ꝙ creatio est ꝓpͣ actio dei. Et addit᷑ ꝙ nec creatio pōt cōpetere creature ministerialr̄ vel īstrumētaliter. cui⁹ rō est: qꝛ cā īstrumētalis nō participat actionē cause sup̲ioris nisi p̲ aliquod sibi ꝓpriū operet᷑ ad effectum ꝓprium principalis agētis. Probatio: qꝛ si nihil ageret ꝫm aliq̄d sibi ꝓpriuꝫ frustra adhiberetur ad agēdū: nec oporteret esse determinata instrumēta determinatarū actionū: qꝛ eq̄ posset pͥcipale agēs in actionē suā idifferēter p̲ qđcūqꝫ instrumētū. ¶ Hoc declarat᷑ p̲ exempla de securi: que p̲ formam sibi propriam diuidit ⁊ scindit ligna que est dispositio immediata ad formā scāni. quam intendit principale agēs. Sed sic non pōt esse in creatione. qꝛ creatio non est ex aliquo p̄supposito qđ possit disponi p̲ actionē agētis instrumētalis: qꝛ eē absolute qđ est effectus ꝓpri⁹ dei creaturis presupponit᷑ omnib⁹ aliis. ¶ Secunda ratio principalis sumit᷑ ex distātia terminoꝝ ⁊ est talis sup distantiā infinitam nō pōt nisi virtus infinita. sed inter terminos creationis a quo et ad quē: puta nihil et ens est distantia infinita. ergo ⁊c. Probatio maioris: quia quāto distantia est maior: tanto transitus est difficilior et maiorē virtutē requirit in agēte: qꝛ videmus vniuersalr̄ ꝙ quāto potētia plus distat ab actu: tāto requiritur maior potentia in agente ad reducendū ad actū. Probatio minoris: qꝛ oī distantia finita ꝯtingit intelligere maiorem. Sed nulla maior potest intelligi ꝙ̄ illa que est inter nihil et ens. ¶ Et confirmatur etiā hec minor: qꝛ inter quecūqꝫ cōtradictoria

Hē. q. 4. q. Ult. ⁊ Ric. 1. 2. di. 1. ar. 4. q. 4. Quē Bo.

est distātia equalis. ergo est equalis distantia inter nihil ⁊ aliquid: ⁊ inter deum ⁊ nō deū: sed inter deum et nō deum est distātia infinita. ergo inter alia. ¶ Item aliter cōfirmat᷑ minor: quia equalis est distantia inter duo ꝯtradictoria ⁊ iter oīa: sed inter totū ens ⁊ puruꝫ nihil est īfinita distātia: eo modo quo possibile est sub ente creabili contineri infinitas: intm̄ ꝙ sup illam nō pōt nisi virtus īfinita. ergo equalis est inter animā et nō aīam: siue īter quodcūqꝫ creabile ⁊ ei⁹ negātiōem. ¶ Ex isto medio format᷑ rō ad ꝯclōnē aliter sic. Nō est aliqua proportio nullius potentie ad aliquā potentiā: sicut nec non entis ad ens. ergo nec est aliq̄ ꝓportio distantie que est inter potētiā et actū ad illam que est inter nullā potentiam ⁊ actum. ergo non erit ꝓportio virtutis que pōt sup istam distantiā ad virtutem q̄ potest sup illā. ergo est infinita: qꝛ omni finito pōt finitū quodlibet ꝓportiōari. ¶ Tertia rō sumit᷑ ex ordine cāꝝ agētium ⁊ est talis. Agēs inferius p̄supponit in agendo effectū sup̲ioris agentis: pꝫ īductiue. qꝛ ars p̄supponit effectū nature circa queꝫ agit ⁊ natura aliq̄d potētiale. s. materiā q̄ est effect⁹ pͥmi agētis. Si hoc reqͥrit vniuersalr̄ ordo agētiū et nō pōt esse aliqđ agens creatum quin subordinetur deo in agēdo. ergo necessario in agēdo p̄supponit effectū dei: ⁊ p̲ ꝯn̄s nō pōt agere nullo p̄supposito. ꝗ nec creare. ¶ Quarta ratio sumit᷑ ex potentialitate agētis creati: ⁊ est talis. Nullum agēs creatū est purus actus siue purum esse. ergo nec actio eius est actus purus: sed aliquid potentialitatis habēs: talis aūt nō est sine motu ⁊ mutatione. ergo nullꝫ agens creatum potest agere sine motu ⁊ mutatione. ergo nec creare: quia creare est de nihilo motus autem in subiecto est.

T. 1. pt. su. q. 45. ar. 5. i so. 3. arg.

Egi. q. ll. 5. q. 1. petr. de tarāta. lib. 2. di. 1. q. 3. q. re Uarro.

Egid. vbi supra. ⁊ q. 1. q. 4.

Sed iste rationes non videntur necessario ꝯcludere. Prima nō. consistit em̄ in his duabus ꝓpōnib⁹. eē simplr̄ est ꝓpri⁹ effect⁹ dei: ⁊ eē simplr̄ est ꝓprius termin⁹ creationis. prima videt᷑ esse falsa: qꝛ a quocūqꝫ efficiēte gn̄at᷑ cōpositum ab eodem effectiue est esse cōpositi: sꝫ aliquod cōpositū gn̄at᷑ a cā aliq̄ creata: nisi tollat᷑ oīs actio creature. ergo ⁊c. Probatio maioris: tū qꝛ ꝫm philosophū gn̄atio est ad esse: tū p̲ rōnē. qꝛ a quocūqꝫ gn̄at᷑ cōpositū p̲ ei⁹ actionē forma est ī materia: formā aūt eē in materia est cōpositū hr̄e eē: qꝛ si nō: aūt ergo eē sequit᷑ naturalr̄ ipꝫ cōpositū qđ est termin⁹ gn̄atiōis: aut p̄cedet naturalr̄: si p̄cedat. ergo p̄us est eē cōpositi ꝙ̄ ipꝫ cōpositū. qđ nō est ītelligibile: si sequat᷑. ꝗ sine ꝯtradictiōe posset cōpositū ꝓduci ab agēte absqꝫ hoc ꝙ de⁹ daret illi cōposito ꝓducto eē. imo simplr̄ posset de⁹ nō dare eē illi cōposito ꝓducto: cū nō agat extra se nisi ꝯtigēter. Nec valet fingere ꝙ eē nō est a generāte cōpositum: ⁊ tn̄ necessario cōcomitat᷑ ipm̄: qꝛ nō cōcomitat᷑ vt termin⁹ actionis generātis p̲ te. si ergo vt termin⁹ agētis pͥmi ⁊ nō p̄cedēs cōpositū. ergo sequēs: ⁊ ita sine cōtradictione pōt nō seq̄. ¶ Itē ꝓbatiōes illius ꝓpōnis iꝓbate nūc: nō valēt. nā rō ad hoc adducta peccat ꝫm eq̄uocationē: vel altera p̄missaꝝ est falsa. duplr̄ em̄ pōt ītelligi cā vniuersalior. s. ꝫm ꝟtutē seu p̲fectionez. vel ꝫm p̄dicationē: ⁊ silr̄ effect⁹ pōt dici vniuersalior duplr̄. s. p̄dicatiōe: ⁊ virtute seu p̲fectiōe: vniuersalius predicatiōe dr̄ illud cui⁹ rō dr̄ de plurib⁹. vniuersalius aūt p̲fectiōe cui⁹ p̲fectio est maior in se ⁊ p̲fectionū pluriū ꝯtētiua. si ergo ī maiori sumat᷑ vniformiter vniuersali⁹ ex p̲te cāe ⁊ effect⁹ ꝯcedo maiorē: qꝛ cōior effect⁹ pt reduci ī cām cōiorē: ⁊ p̲fectior effect⁹ reqͥrit cām p̲fectiorē: si pōt eē cā p̲fectiori. Sed si accipiat᷑ in maiori vtrobiqꝫ vniuersalius p̲fectione equiuocatio est. vel minor est falsa: minor em̄ non est vera nisi de vniuersali ꝫm p̄dicationē: patet. non enim esse est perfectissimus

B

1. ⁊. 5. phi. ⁊ 1. de ge. ⁊ ali met.

C

effectus: qr qd includit in multis non potest esse pfe-
ctius quocũq3 illorum in quo includit. sequit ergo cõ
clusio q reducit in cãm vniuersalissimã predicatiõe.
¶ Sed tũc vltra. Deus est hmõi: falsa est. imo est cã
vniuersalissima pfectiõe. ens aũt est cã vniuersalissi-
ma pdicatiõe: 7 tũc nõ põt ɔcludi nisi q eẽ nõ põt eẽ
effect9 nisi entis: 7 hoc concedo. ¶ Si ã sumat vtro-
biq3 vniuersali9 i maiori p vniuersaliori sm pfectio-
nem. maior est vera 7 minor falsa: vt patet ex dictis.
immo effectus sic vniuersalissimus est nobilissimum
creabile. Si vero in maiori accipiatur difformiter ra-
tio vniuersalis ex parte cause: 7 effectus. puta ex par-
te effectus p vniuersaliori pdicatione 7 ex parte cau-
se vniuersalius sm pfectionẽ. maior est falsa. nã effe-
ctus vniuersalissimus predicatione potest esse a causa
imperfecta: qr saluat in plurib9 effectib9 imperfectis.
¶ Alia pbatio que adducit per auctorem de causis
cõcludit oppositum. nam non negat absolute ab itel-
ligentia dare esse alicui: immo magis affirmat. qr di-
cit q non cõpetit sibi dari esse nisi inquãtum operatur
operatione diuina. ¶ Si etiã adduceret ad ppositũ
illud de causis ppositione. iiij. prima rerum creatarũ
est esse: non concludit q esse sit precise terminus crea-
tionis. quia sm aliquos ibi sumit esse pro prima intel
ligentia prima deo. vel ibi accipit creatio extẽdẽdo
ad primam pductionẽ sm rationẽ: et primitas entis
sumit sm distinctionem rationum formalium in effe-
ctu: 7 sm originẽ non sm pfectionẽ: vt sit sensus q eo
modo quo esse in effectu distinguit a perfectionibus
essentialibus ipsum est terminus prime productiõis
sm rationẽ. ¶ Hic dicit confirmando illam rationem
de causa et effectu vniuersaliori. q debet intelligi de
effectu vniuersaliori p pdicationẽ: 7 hoc inquãtu hu-
iusmodi nunq3 enim effectus vniuersalior pdicatione
inquantum huiusmodi potest esse nisi a causa vniuer-
saliori sm pfectionem: lz enim homo possit esse ab ho
mine: non tamen in quantum homo potest esse: nisi a
causa pfectiori tota specie hominis. ergo a simili esse
inquantum huiusmodi non potest eẽ nisi a cã vniuer-
saliori sm pfectionẽ toto eẽ creabili. esse ergo inquan-
tum huiusmodi est terminus creatiõis. vnde prius di
ctum est q esse non inquãtum hoc vel tale sed simpli-
citer est terminus creationis. ¶ Ista confirmatio nõ
valet. hanc enim rationẽ ponit doctor ille cuius est. in
illa. q. vtrum solius dei sit creare. suppono enim q nõ
intẽdit querere vtrum solius dei sit creare omne crea
bile. quia tunc ista questio icluderet an aliquid aliud
a deo possit creare seipsum. de quo nullus vnq3 dubi-
tare potuit sm Augu. j. de tri. c. j. ergo intẽdit querere
aliquam. q. dubitabilẽ. s. an aliquid aliud a deo possit
creare saltẽ aliquid inferius se: et sic intellecta qstione
tenet partẽ negatiuam propter rationẽ istam positaz.
¶ Accipiat ergo maior sm expositionẽ istã: effectus
vniuersalissimus pdicatiõe inquãtũ huiusmodi est a
causa vniuersali sm pfectionẽ. esse est huiusmodi. seq-
tur ista cõclusio. ergo eẽ inquãtum huiusmodi. vel vt
plus det eis ad ppositũ. ergo eẽ creabile inquãtũ hu-
iusmodi nõ põt eẽ nisi a cã vniuersaliori sm pfectio-
nẽ toto eẽ creabili. ex hoc nõ sequit. ergo nec eẽ hmõi
creabilis põt eẽ nisi a cã tali. patet enim q in illa illa-
tione est fallacia ɔ̃ntis. ergo sm istã expositionẽ pri-
me rationis vel questio nulla est vel si sit dubitabilis
7 teneat pars negatiua pter rõnẽ sic intellectam. ra
tio erit sophistica sm ɔsequẽs. ¶ Q si dicas est con
siderare in isto pducto eẽ hmõi 7 eẽ simpliciter: et se-
cundo modo est effectus dei vel cause vniuersalissime
sm pfectionẽ: primo aũt modo est effect9 cause parti-
cularis. ¶ Hoc non soluit. qr eẽ simpliciter in isto: et
eẽ huius non sic distinguit q ab alia cã possit esse hu-

Th. vbi. s. solu. i. arg. Que got. 7 seq. tho.

2. dist. T.c.47. habet idẽ.

iusmodi. quin ab eadẽ sit eẽ simplr: qd est in isto: qr si
ue sit distinctio rõnis in intellectu vel qualitercũq3 qd
dat isti eẽ huius dat sibi eẽ simplr qd est i isto. ¶ Qd
etiã addit de instrumẽto. dico q maior põt bñ vel ma
le itelligi: nõ enim debet itelligi q instrumentum ha-
beat actionẽ ppriã. sed q p aliquid sibi ppriũ agat: et
ad hoc adducit pbationes suas q possunt cõcedi: nec
tamen p illud proprium agit nisi in virtute pricipalis
agẽtis: qr in quacũq3 actiõe quã haberet nõ in virtu-
te pricipalis agẽtis: in illa nõ eẽt istrumẽtũ sz pricipa
le agẽs. accipit ergo q instrumẽtũ agit dispositiue. qd
si itelligat vniuersalr falsum est. nam possibile est sm
ipm alibi istrumẽtũ attingere effectũ principalis agen
tis: 7 pz in multis actib9 artis: in qb9 artifex qñq3 p
instrumẽtũ iducit terminũ pricipalẽ itẽtũ sicut mone
tarius p istrumẽtũ iducit formã in monetã 7 sigilla-
tor in cerã: nec vnq3 op3 istrumẽtũ ad effectũ princi-
palẽ disponere: nisi sit instrumẽtũ in actiõe que dispo
nit ad effectũ istũ. qd nõ est vniuersalr necessarium: lz
solum qñ sunt plures actiones ordinate: quaz vna ad
aliã disponit: absolute aũt põt eẽ instrumẽtũ in princi
pali actione. lz non concurrat in aliqua alia pcedente.
¶ Nõ põt ergo maior sua habere veritatẽ nisi sic itelle-
cta q istrumẽtũ p aliqd sibi ppriũ causat dispositio-
nẽ ad terminũ pricipalẽ: qñ nõ põt virtute pricipalis
agentis attingere ad illum terminũ principalẽ: et tũc
oporteret supponere in minori q creatura nõ possit in
virtute dei attingere terminũ creatiõis que minor nõ
est pbata nisi p rõnẽ illã priorẽ de esse. de qua iam vi-
sum est: q ipsa nõ cõcludit. Nec illud exẽplũ de securi.
vel pbationes ille alie q adducunt ad hoc q istrumẽ
tũ habeat aliqd ppriũ p qd agat: pbãt vniuersaliter
q istrumẽtũ agat dispositiue. ideo enim pcise securis
agit dispositiue ad archã: qr est istrumẽtũ in icisione
ligno2 q incisio pcedit iductionẽ forme: si autem ar-
tifex vteret securi vel alio istrumẽto i pricipali actio-
ne nõ oporteret q istrumẽtũ illud iquãtũ est istrumẽ-
tũ ad formã arche haberet aliquã actionẽ dispositiuã
¶ Et talib9 ergo exẽplis vbi accipit q istrumẽtũ dispo
nit ad terminũ pricipalẽ: nõ põt iferri hoc vniuersalr
de istrumẽto nisi fiat fallacia ɔ̃ntis, sed nisi accipiatur
vniuersalr non põt remoueri a creatura ratio creatio-
nis. nam ex maiori particulari in secunda figura nihil
sequitur propter fallaciam consequentis.

Tho. i. 4. di. 1. q. 4.

Ratio secunda principalis non vide-
tur cõcludere. qr qñ extrema sunt imediata tãta pcise
est eo2 distãtia qñtũ est extremũ alter9 maius. pz in si-
mili: qr tãta est distãtia dei a creatura etiã supma pos-
sibili fore quãtus est deus: 7 ideo si poneret suprema
creatura possibilis adhuc deus distaret ab illa in infi-
nitũ: qr est infinitus. ¶ Patet etiã p exemplũ in op-
posito. in quãtitatib9 enim est distãtia pter aliquod
mediũ iteriacẽs: 7 ideo sm quãtitatẽ spatij iteriacẽtis
est distãtia illa quãta. ergo p oppositũ vbi nõ est me-
dium interiacẽs distãtia non erit quanta nisi sm quã-
titatẽ alterius extremi. ¶ Hoc etiã pz rõne. qr nihil
aliud est distãtia hic nisi excessus vnius sup alter9: qñ
aũt excedens est immediatum excesso: qñtitas exces-
sus erit sm qñtitatẽ excedentis. supposita ergo maio-
ri sequit q cũ affirmatio aliqua entis creabilis sit fi-
nita q distãtia huius affirmatiõis ad negationem sit
finita. pz etiã q ista distãtia sit imediata: qr per philo
sophum. j. posterio2. contradictio est oppositio cuius
nõ est medium sm se. ¶ Q si fingas infinitatem ex
parte nihil, hoc nihil est: qr nihil non distat ab aliquo
nisi deficiẽdo non plus autem deficit nihil ab ente q
ens illud ponat. hoc etiã patet: qr compa rando nihil
ad nihil nulla est distãtia. Sic ergo minor secunde ra

tionis falsa est intelligēdo distantiā infinitā positiue:
hoc est in infinitū excedentē omnē finitā distātiam:et
sic oportet intelligere distantiā infinitā in maiori.ad
hoc ꝙ ipsa sit vera:non enim potest aliter cōcludi in=
finitas virtutis agētis que potest sup illā distantiam.
¶ Preterea.minor improbatur sic.qꝛ in vna cōtradi
ctiōe est maior cōtradictio ꝙ̄ in alia: quia plus distat
deus a non deo:ꝙ̄ anima a nō anima.quia nulla vir=
tus potest facere de nō deo deum nec econuerso. Ali=
qua autē potest facere de non anima animā.si autem
quelibet esset infinita nulla posset esse maior.quia infi
nitum non potest excedi.. ¶ Preterea.illa virtus po
test sup distātiam que potest sup totū terminū ad quē
illius distātie:quia termino ad quē posito destruitur
terminus a quo per terminum ad quem succedētem.
Sed terminus ad quem creatiōis est finitus. ergo nō
potest cōcludi ex hoc quin sup ipm possit virt⁹ finita.
t.c. 7. & ifi ergo & sup distantiā. ¶ Preterea v.phy si. Generatio
naturalis est īter priuationē & formam. Sed priuatio
includit negationē lꝫ in subiecto:& ꝑ consequēs quan
do trāsitur de priuatione ad formam trāsitur a nega=
tione ad affirmationē. Sed patet ꝙ illa gn̄atio natu=
ralis est ꝑ virtutē creatā.ergo illa distantia nō obstat.
¶ Qualiter ergo saluabit dictū cōmune:ꝙ īter con=
tradictoria est distātia infinita? ¶ Rn̄deo.simplr̄ fal
G sum est accipiēdo infinitū ꝓ excedēte simplr̄ quantū=
cūqꝫ finitū in infinitū. Sed alio mō infinitū potest ac
cipi pro indeterminato:& sic verū est.nulla enim distā
tia est ita parua quin sufficiat ad ꝯtradictionē.quan=
tūcūqꝫ enī modicū aliq̇d recedat ab vno cōtradicto=
rioꝝ statim est sub altero:nec est distantia aliqua tam
magna etiam si posset esse in infinitū maior maxima:
quin ad illam & eius extrema se extēdat ꝯtradictio.et
isto mō accipiendo infinitū in maiori.minor est falsa.
¶ Ad ꝓbatiōes ergo minoris. Ad primā cum dicit
ꝙ non cōtingit intelligere maiorē ista.dico ꝙ falsum
est positiue.verū est autē ꝑmissiue hoc est dictu.ꝙ ali=
qua distātia ponit maiorē remotionē ꝙ̄ ista:& vna cō=
tradictio ꝙ̄ alia:sed ista permittit quācūqꝫ maximā:
qꝛ in maxima saluat. ¶ Exemplum.plus ꝑfectionis
ponit asinus itē siue ꝙ̄ animal: tn̄ aial plus ꝑmittit si
ue saluari potest in aliquo ꝑfectiori ꝙ̄ sit asinus:qꝛ in
H hoīe:& qđ sic est maximū.s.ꝑmissiue nō est formaliter
maximū. ¶ Ad aliā ꝓbationē de q̇buscūqꝫ cōtradi=
ctorijs dico ꝙ lꝫ quecūqꝫ ꝯtradictoria sint eq̄ incōpos
sibilia inter se:non tn̄ eque distantia:plus enim distat
deus a non deo ꝙ̄ albū a non albo sicut ꝓcessit prima
rō:qꝛ extremū positiuū est maius in cōparatione ad
negationē. ¶ Per idē pꝫ ad aliā ꝓbationē ꝙ totum
ens creatum plus excedit nihil ꝙ̄ aia excedit non ani
mā:sicut totū ens creabile in se est ꝑfectius ꝙ̄ anima
tn̄ eque icōpossibilis est non aia cū aia sicut nihil cuꝫ
toto ente:sed hoc nō arguit ꝓpositum. ¶ Ad rōnem
iuxta hoc factā de improportione nullius potentie ad
aliā potētiā.cōcedo ꝙ distātia nullius potētie ad actū
nō habꝫ ꝓportionē aliquā ad illā:que est alicuius po
tentie ad actū.sed hoc est:qꝛ vna est distantia positiua
inter extrema positiua existēs.alia autem non est posi
tiua:qꝛ eius alteꝝ extremum est nihil:positiui aūt ad
non positiuum nulla est ꝓportio: sicut nec entis ad ni
hil. ¶ Sed ex ista iproportiōe non sequit ꝙ virtus q̄
pōt sup istā sit improportionalis virtuti que pōt super
I illā.qꝛ positiuū nō est improportionabile alteri positi
uo nisi ꝓpter infinitatē in altero in aliꝭs aūt distātijs
fuit iproportio:nō qꝛ fuerit infinitas in altero : sed qꝛ
altera non habuit aliquam quantitatē ꝺm quā potuit
ꝓportionari. ¶ Exēplū huius pūctus est iproportio
nalis linee:qꝛ nō quātus.ergo virtus que pōt sup hoc
est improportionata virtuti q̄ pōt sup illud:nō sequi=
tur.nā virt⁹ & virtus nate sunt habere quātitatē virtu
tis:& ꝑ ꝯn̄s ꝓportionē ꝺm virtutem nisi altera sit infi
nita:ex alia autē parte est defectus ꝓportionis ꝓpter
defectum quantitatis in alio extremo.

Tertia ratio principalis non cōcludit:

qꝛ aut intelligit in maiori ꝙ agēs secūdariū ꝑ̄suppo=
nit effectū primi agentis vt passum in qđ agat:& tunc
petit principium.s.ꝙ omne agens aliud a deo agit in
passum ꝑ̄suppositū:aut intelligit absolute ꝙ.s.absolu
te ꝑ̄supponat effectū primi agētis:qđ cōcedo.quia.s.
ꝑ̄supponit seipm̄:sicut agere ꝑ̄supponit eē & ipsum est
effect⁹ primi agētis. ¶ Ad illā inductionē que videt
probare minorē ꝺm primū intellectū dico ꝙ ars si po
test in aliquā formā:nō tn̄ nisi in accidentalē tm̄:acci=
dētalis aūt necessario requirit substantiā ꝓ subiecto:
nō sequit ergo ꝙ artifex: qꝛ est agēs subordinatū req̇
rat vel ꝑ̄supponat effectū nature vt passum suū:sed qꝛ K
agit ad talē terminū qui requirit substātiam in quam
substātiā ꝓducēdā nō pt̄ ars. ¶ Qꝫ aūt hoc nō sit ex
ordine agētiū patet manifeste.qꝛ natura in actiōe sua
ꝑ̄supponit effectū nature vt passum sicut in alteratiōe
ꝑ̄supponit substātiā.est ergo cā cōis ex parte nature &
artis in ꝑ̄supponēdo substātiā:qn̄.s.agūt ad accidēs:
qđ nō pōt ꝓduci nisi in substātia.si aūt aliqua substā
tia corporea eēt īmediate ꝓducta a deo absqꝫ actione
nature nihilominus posset ars circa istud passum age
re si eēt capax termini artis:ac si effectus nature pre=
cessisset in eo. ¶ Similiter patet ꝙ ratio ex isto ordi=
ne agētiū nō valet distinguēdo plures ordines agen=
tiū.nā in ordine agētiū naturaliter pōt inueniri agēs
materiale qđ est inferius:& agēs īmateriale qđ est su=
perius:non tamen sequitur ꝙ agens materiale ꝑ̄sup=
ponat effectum agentis īmaterialis creati:nec sequi=
tur si materiale presupponat effectum dei immediate
in qđ agat.ergo agens īmateriale qđ est superius ni=
hil presupponit.

Quarta ratio non concludit:quia illa

potētialitas q̄ est cōis creature:siue ītelligat obiecti=
ua respectu eē creature:siue ītelligat subiectiua ad re=
cipiēdū sicut potētiale vel ad īherēdū sicut forma vel
actus:nō sufficit ad inferendū ꝙ actio eius sit cū mo
tu vel mutatione:sed ꝙ actio illa si est īmanēs habet
potētialitatem illam predictam vel vtrāqꝫ. Si etiam
est transiens eo modo quo est in illo in qđ trāsit vt in
termino.habet potentialitatē alteram vel vtrāqꝫ nec
propter hoc est actus fluens vel raptim transiens si=
cut motus vel mutatio.

Pro parte opposita questiōis videtur

esse opinio Auic.qui cōcedit creaturā posse creare. vt Alio var. i
patet.ix.meta.c.iiij.vbi ponit intelligentiam secūdam 2.q.i.& hē.
esse cām ꝓductiuā tertie:& tertiā quarte:& sic deinceps q̄.i.q.7.&8
Illa aūt intelligētia secūdo vel tertio ꝓducta creatu=
ra est & ꝓductio vtriusqꝫ creatio est eo mō quo ipe lo=
quitur de creatione et creatura.vj.meta.prout.s.crea=
tio est productio de nihilo.i.post nihil non ordine du=
rationis sed nature prout ipse exponit ibidem . vel de
nihilo.i.nō de aliquo ipsius ꝓducti.s.ꝑ̄supposito hoc
modo ponit ipse secūdam intelligentiā productam a
deo & tertiā a secunda nullo presupposito:et post non
esse ordine nature:licet non durationis:quia non po=
nit nouitatem. ¶ Ratio ꝓ eo pōt talis colligi a causa
omnino vna nō est īmediate effectus nisi vnus. ꝓba=
tio:quia aliter non erit ratio.quare esset distinctio in
effectu:quare enim istud productum est aliud ab illo
si causa omnino est vna huius & illius. sed primuꝫ est
omnino vnū in se.ergo cū intelligētie sint plures non

erunt immediate ab vno.ergo vna est ab altera.et si Aristo.hic concordaret cum ipso in istis duabus ꝓpositionibus.s.intelligentia est producta.i.ens ab alio licet sine nouitate: et nõ potest ab omnino simplici immediate esse nisi vnum haberet cõcordare secū in cõclusione. ¶ Pro hac etiam op.potest sic argui.quia primo meta.dicit philosophus ꝑfectū est vnūquodq̧ cum põt producere sibi simile.Sed intelligentie sunt longe ꝑfectiores substãtijs corporalib⁹.ergo cū corpus possit ꝑducere corp⁹:multo magis intelligentia poterit ꝑducere intelligentiã. Sed intelligentia non potest ꝑduci nisi creatione cum nõ habeat materiam partem.sui ergo ꝛc.

In phe.ʒ 4.met. ad finē.exp̄sse hr̄.7.etiã phy.t.2.de aia hr̄ idē

Contra istam opinionē arguitur sic.

Th.i.p.su. q.45.ar.5. soluēdo. 1. p̄cipale.

Participans aliquã naturã nõ ꝑducit sibi simile ꝫm illã nisi applicãdo illam ad aliud:non enim potest esse homo causa nature humane absolute: q꞉ sic esset causa sui:sed est cã q̧ natura humana sit in hoc homine generato:et sic ꝓsupponit materiam ꝑ quã est hic homo:quodcūq̧ autē creatū participat naturã essendi: quia solus deus est suū esse.ergo nullum creatum potest ꝑducere aliquod ens nisi p̄intelligatur aliquid actioni sue ꝑ qđ ꝑductū sit hoc.tale aūt nõ potest intelligi in substãtia imateriali:q꞉ ipsa est hoc ꝑ formã suã ꝑ quã habet esse.ergo substantia imaterialis non põt ꝑducere aliã substãtiam imateriale quantum ad simpliciter esse eius. ¶ Ista ratio aliqualiter iprobata alibi ꝓsupponit.vnū.s.q̧ non sit hic hõ nisi ꝑ materiã.aliud q̧ angelus ꝑ suã formã sit hic. Similiter qđ accipit in maiori.q̧ participans aliquã naturã nõ potest ꝑducere ꝛc.aut hoc est ideo q꞉ necesse est illã naturã participari a ꝑducto:ꝛ ex hoc q̧ participatur ab eo:oportet aliquid presupponi cui applicetur: et tunc sequeretur q̧ deus non posset creare angelum.tum q꞉ angelus ille participaret esse:ꝛ per consequens oporteret ꝓsupponere aliqđ cui applicaret̃ esse.qđ est contra rationem creationis.tum quia vt declarat ꝓbatio maioris ꝑ illud ꝓsuppositū oporteret ꝑductum esse hoc.sed per eos angelus nõ potest esse hic per aliquid presuppositum:quia ꝑ formã suam est hic. Non ergo potest maior esse vera ꝓpter hoc q̧ natura illa cõmunicãda participet̃ a ꝑducto. ¶ Si vero dicat̃ maior esse vera ꝓpter hoc q̧ agēs cõmunicãs naturam participat eã:hic non potest esse ratio.quia in ipso agente non presupponitur aliquid ipsi esse:tunc enim ipsum producens non posset creari.ergo nec oportet in illo qđ assimilatur producenti ꝫm esse aliquod tale ꝓsupponi. ¶ Itē aut esse participat̃ tãq̧ actus aliqs ali⁹ ab essentia posterior:aut tãq̧ idē ipsi essentie siue primus actus rei:si primo modo nõ probatur ꝑductum non posse creari:quia et si esse presupponat in quo recipiatur:tamen essentia nihil presupponit:et ita licet participans esse non creetur ꝫm esse:non probat̃ quin posset creari ꝫm essentiã que presupponit̃: si scđo modo minus habetur propositū quin esse possit creari:ꝛ ita a participante ipsum sicut ab alio quia in istis inferioribus quodlibet indiuiduum participat naturaʒ speciei:ꝛ tamen illa natura potest esse in vno singulari primus terminus productionis:ꝛ in alio singulari principium producēdi. Si aūt ibi presupponatur materia hoc non est propter naturam illã participatam: ſʒ quia forma illa que est pars nature participate est forma materialis.

vs i.2.di.3.

L

Ista ergo ratione pretermissa sic arguo

contra Auic.ex.iij.propositionibus:quarum prima est.nullus actus accidētalis necessario requiritur in creãte substãtiã tãq̧ prior necessario ipso termino creationis. ¶ Secunda est ista.Intellectio angeli est sibi accidentalis ex quibus sequitur q̧ intellectio nõ necessario requiritur in angelo precedens substantiã creandã. ¶ Tertia propositio est ista.Ad quodcūq̧ producēdū extra angelum necessario requirit̃ intellectio angeli tanq̧ preuia: et sequit̃ principale intētū.s. q̧ nulla substãtia potest creari ab angelo. prima propositio probat̃:q꞉ ille actus necessario preuius termino creationis aut requiritur tãq̧ actus productiuus termini:aut tãq̧ formale principiū ꝑductiuū termini. Exemplū primi.calefactio respectu caloris geniti in ligno. Exemplū secundi.calor in igne respectu calefactionis ligni:non requirit̃ primo mõ.quia actus productiuus alicuius ꝛ actus formalis producti sunt in eodē.ergo ad producēdū aliquid extra nõ requirit̃ actus imanēs agēti tãq̧ actus productiuus nec secūdo modo:q꞉ actus accidētalis nõ potest esse formale principiū producēdi substãtiã.tum q꞉ accidens necessario requirit potētiã receptiuã in essendo:omnis aūt forma requirēs potētiam receptiuam in essendo:si est actiua necessario requirit potentiã passiuam in agendo:alioquin forma terminãs actionē esset absolutior a materia q̧ forma principiãs actū.qđ est icõuenies: q꞉ absolutio a materia ꝑfectionē arguit:sed formalis terminus actiõis nõ potest esse ꝑfectior formali principio agēdi.tum q꞉ accidēs est iperfectius q̧ substantia.vij.meta.nihil aūt est formale principiū producendi aliqđ ꝑfectius seipso:si enim vniuoce producat est eque ꝑfectuʒ.si equiuoce:oportet q̧ sit ꝑfectius. Sed nūq̧ iperfecti⁹ ꝑducere potest ꝑfectius se. ¶ Videtur hic q̧ accidens in virtute substãtie põt esse principiū producēdi substãtiã tãq̧ instrumētū substantie.lʒ nõ possit in ꝓpria virtute. Exemplū de calore qui est instrumentum anime in generãdo carnē.ij.de anima. ¶ Contra hoc arguo sic. Omne istrumētū vel agēs in virtute alterius:aut attingit effectum principalem vel disponit ad principalē terminū. Sed in propositõ neutrū potest dari:nõ enim põt accidēs attingere effectū principalē agētis vel producētis creãtis substantiã:q꞉ si principale agēs esset agēs vniuocū:tunc non necessario requireret aliquid agēs mediū inter formã suam ꝛ effectū:agēs aūt equiuocū est ꝑfectius vniuoco.ergo non necessario requirit tale mediū:ꝛ ꝑ consequēs nõ habet instrumentū ꝑ qđ attingat terminum: nec põt accidens esse tanq̧ dispositio preuia: q꞉ nihil presupponit̃ creationi qđ disponat̃. ¶ Confirmatur istud:q꞉ vbi accidētia sunt instrumēta substãtie generãtis non attingūt terminū principalē: sed tñ quãdã dispositionē preuiã:vt patet de qualitatibus alterantiis elementorū que nõ attingunt formam substãtialem.alioquin qualitas esset principiū actiuū imediate in materiam receptiuam forme substãtialis.qđ est incõueniēs:cū nõ possit recipi nisi in substãtia cõposita in essendo.nec ergo põt agere accidēs:nisi i substãtiã cõpositã:ꝛ ita non in materiam primã vel puram. ¶ Per hoc apparet ad illud qđ dicit̃.ij.de anima.de calore. Calor enim dicit̃ instrumētum anime in generando carnē animatam pro quanto est principium alterandi in alteratione ꝑuia ad gñationē:non autē q꞉ in instanti gñationis attingat formam carnis tanq̧ terminū:sicut nec attingit materiam substantialē carnis tanq̧ passum. ¶ Contra istam rõnem instatur ꝑ illud.vij.meta.c.v. Domus extra fit a domo in mēte: ꝛ tñ domus extra habet verius esse domus q̧ domus in mēte:q꞉ domus in mēte habet esse diminutū respectu domus extra:sicut ens cognitū est diminutū ens respectu entis realis.ergo imperfectius.s.habens esse in cognitione põt esse principiū producendi ꝑfectius. Et applicat̃ istud exēpiū ad ꝓpositū sic:sicut se habʒ

AB

M

T.c.2. ꝛ in

Thomas

T.ca.50.

O

P

T.cap.22.

domus in mente ad domū extra: ita se habet angelus cognitus in cognitione angeli ad angelum extra: sed sm philosophum. a domo in mente fit domus extra. ergo ab angelo cognito in itellectu alterius angeli potest fieri angelus extra: non ergo accidentalis cognitionis angelice ꝓhibet substātie intellecte creatioēm. ¶ Ad primum dico: ꝙ aliud est loqui de veriori seu perfectiori esse simpliciter: ꝛ de veriori seu pfectiori eē huius: lapis enim in mente diuina habet esse simpliciter verius ꝛ perfectius ꝙ̄ lapis extra: qꝛ obiectū vt cognitum dicit habere illud esse qd habet ipsa cognitio. vnde sm Augu. super illud Jo. j. Qd factū est in ipso vita erat. Res cognita est in verbo vita creatrix. ꝛ hoc ideo: qꝛ cognitio eius est realiter vita creatrix. qd em de cognito dicit obiectiue hoc in ipa cognitione oportet inueniri realiter: lapis tamen in intellectu diuino non habet verius esse lapidis ꝙ̄ lapis extra. alioquin aliquid intrinsecum realiter deo est etiā formaliter: ꝛ ꝓprie lapis. ¶ Ad propositum. domus in intellectu artificis dicit habere illud esse qd formaliter habet ipsa cognitio domus. Sed ipsa cognitio est simpliciter perfectior ꝙ̄ forma domus extra. qꝛ cognitio est quedam perfectio naturalis anime forma autē domus extra vel non est realis vel si est multo est imperfectior quā illa cognitio. ¶ Sic ergo patet ad argumentū. qꝛ dom⁹ extra dr fieri a domo in mēte: qꝛ fit a cognitiōe dom⁹ i mēte tāq̄ a pricipio formali: ꝛ illa cognitio dom⁹ ē simpl'r pfectior domo extra: ipa etiā dom⁹ intra ꝑ q̄to participat eē cognitiōis perfectior est seipsa extra. ¶ Et cum dicit ꝙ est ens diminutum ꝛ domus extra est ens reale. Dico ꝙ cognitio eius est ens reale ꝛ perfectius ens ꝙ̄ domus extra. dom⁹ etiā in mente participat nobilius esse reale ꝙ̄ sit illud esse extra. Et sic itelligēdū est illd Aug. ix. de tri. x. vel. xj. (Uid aug.) scꝫ ꝙ superius habet nobilius esse in se ꝙ̄ in itellectu: ecōuerso aut inferius habet nobilius esse in itellectu ꝙ̄ in seipso. hoc intelligendū est de illo esse qd formaliter est ipius cognitiōis ꝛ participatiue ipi⁹ cogniti. verū est tamen ꝙ dom⁹ extra habet verius esse dom⁹ ꝙ̄ domus in intellectu cuiuscunq̄: sed hoc est esse sm quid. i. esse tale limitatum: nobilius aūt simpliciter eē habet in intellectu maxime diuino. ¶ Ex hoc patet ad illud argumentum a simili: nego enim illud simile quia si cognitio dom⁹ sit nobilior domo extra: tamen cognitio angeli in alio angelo nō est nobilior ipso angelo in se: qꝛ accidēs nō est nobilius substātia. ¶ Et si arguas ꝙ sit simile: quia obiectum vtrobiq̄ simili modo se habet ad suam cognitionem: quia natum est esse causa cognitionis sue: ita. s. domus cognitiōis de se sicut angelus de se: causa autem si est equiuoca perfectior est suo effectu. ¶ Similiter domus est mensura intellectionis de ipsa. sicut angelus de ipso: mensura autem est perfectior mensurato: quia mensuratum dependet a mensura. v. meta. (T. ca. 20.) nō econuerso. ¶ Rñ. ꝙ domus nō est nata habere rationem obiecti respectu sue cognitionis quantum ad istas conditiones causare. s. notitiam vel mensurare: quia itellectus qui mouetur ab ente vel quiditate in sensibilibus non mouetur ab artificiali vt artificiale est: quia sic non est ens nec habet quid. sed tm̄ domus est obiectum quantum ad tertiam conditionem. s. terminare actum: ꝛ ista cōditio obiecti non ostēdit maiorē pfectionē in obiecto ꝙ̄ in actu. ¶ Et si queras: quid est obiectum causatiuum ꝛ mensuratiuum cognitionis domus vel alterius artificiati. ¶ Rñ. ꝙ aliquod ens naturale: vel aliqua entia naturalia ex quibus mouetur itellectus ad cognoscendum ordinem vel figurā: quā artificiale superaddit naturalibus: angelus autē est omni modo obiectum intellectionis de seipso in itellectu alterius angeli: et ideo potest domus esse a sua cognitione: nō sic autem angelus a sua. ¶ Ex hoc patet ꝙ istud argumentum non valet: obiectum cognitum habet esse diminutum: obiectum autem extra habet esse simpliciter et reale. ergo illud intra non potest esse principiū producendi cognitum extra. tamen ista ratio bene cōcludit: si cognitio sit minus nobilis ꝙ̄ forma extra. ergo cognoscens per illam cognitionem nō potest ꝓducere cognitum extra.

Secunda propositio principalis superius posita ostenditur sic. quia lib. ꝗ. dist. iij. probat ꝙ nō repugnat itellectui angeli disticte itelligere quodcūq̄ intelligibile etiam si intelligibilia possunt eē infinita et alterius rationis. etiam a deo dispata ꝙ nullū eorum est principium cognoscendi alterum. (Li. 1. dis. 2. q. 1. ꝛ dis. 3. eiusdē. ꝛ 1 q. 14. ꝛ 15. q. idē q̄re.) nam istis positis ex parte intelligibilis non inuenitur repugnātia ex parte intellectus quin possit oīa ista sec quodlibet istorū distincte ꝛ perfecte intelligere: sed repugnātia est ꝙ intellectus angeli per vnicum actum intelligendi distincte intelligat illa: si essent infinita dispata modo predicto. ergo non repugnat illi intellectui habere intellectionem aliam ꝛ aliam realiter. licet repugnet substantie eius esse aliam ꝛ aliā realiter. ergo nō omne intelligere possibile illi itellectui potest esse idē illi substantie. ergo est accidēs. Assumpta vident plana preter illud. s. ꝙ vnice intellectioni finite repugnet ꝙ ipsa possit esse distincte infinitorum obiectoꝝ disperatorum. ¶ Hanc probo tripliciter. Primo ex finitate intellectionis in se. Secundo ex finitate intellectus angelici. Tertio ex finitate essentie angeli. Ex primo dupliciter. primo sic intelligere vnicum si esset infinitorum obiectorum disperatorum includeret in se eminenter perfectiones in finitarum intellectionum ꝗ nate sunt haberi respectu illorum obiectorum: non autē posset illa eminenter cōtinere in se nisi esset infinitum intensiue: qd patet. quia vbi ille intellectiones essent sm ꝓprias rationes ibi esset infinitas perfectionis alterius rationis propter obiecta: que posita sunt infinita dispata. ergo vbi sunt modo eminētiori ibi oportet ꝙ sit aliqua īfinitas: nō extēsiua: qꝛ illā tollit vnitas huius in quo cōtinet. ergo intēsiua. ¶ Secundo sic. Omne itelligere finitum determinatur ad certum intelligibile vel aliqua certa itelligibilia. ita ꝙ sibi ex se repugnat ꝙ sit aliorum ab illis vel ab illo: sed istud intelligere si poneretur in angelo respectu infinitorū intelligibilium disperatorum si essent: nō sic determinaretur. ergo non esset finitum. ¶ Secūdo probatur ex parte intellectus angeli sic. quorū potest esse vnum intelligere illa possunt simul itelligi: sꝫ itellect⁹ finit⁹ nō pōt distincte simul itelligere īfinita obiecta disperata. qꝛ maioris virtutis est distincte intelligere plura dispata: simul ꝙ̄ pauca. ergo simul itelligere distincte infinita dispata est virtutis ifinite itēsiue. ¶ Tertio ꝓbat dupl'r ex parte obiecti siue rōnis intelligēdi. primo sic. vna itellectio reqrit vnā rōnē itelligēdi obiectiuā formalē ꝛ vnū obiectū ꝓmū: qꝛ si plura sint obiecta ꝓma numerabunt itellectiōes sm numerū illorū obiectoꝝ. sicut mēsurata nūerant mēsuris numeratis ꝓpter depēdētiā actualē. ergo isti⁹ intellectiōis vnice oporteret dare vnū obiectū cognitū ꝛ vnā rōnē itelligēdi formalē: nō pōt aūt eē aliquā alia ꝙ̄ essentia angeli itelligētis. illa em vt ptꝫ in intellectiōe sui est primū obiectū ꝛ prima rō intelligēdi: ꝛ si nō sit similr in intellectione cuiuscunq̄ alterius. dabis plura prima obiecta. ergo oportet concedere plures intellectiones. vel oportet ponere ꝙ essentia eius sit primum obiectum et formalis ratio intelligendi quodcunq̄: qd potest itelligi ab ipo: sed ꝯsequēs est falsum ꝓpter

duo.primo: quia aliquod ens infinitum est intelligibile ab isto intellectu. nullum aūt finitum pōt esse prima rō intelligendi infinitū obiectuʒ pfecte. ¶ Secundo qa nihil pōt esse rō cognoscendi plura alterius rōnis nisi eminenter contineat in se oīa illa ſm cognoscibilitatem. ꝛ per pn̄s ſm entitatem. ergo nihil pōt esse principiū cognoscendi infinita disperata si essent. nisi eminenter in se contineat illa. ergo essentia angeli cum sit finita nō pōt esse ratio cognoscendi talia infinita oīa: sic ergo supposita tam finitate intellectionis angelice ꝙ intellectus eiusdem ꝛ essentie. ꝛ hoc ex dist. ij. primi. q. de vnitate dei. sequtur ꝙ in angelo pōt esse aliud ꝛ aliud intelligere realr. ꝛ non nisi vna substātia. ergo eius intelligere non est idem sue essentie. ergo est accidens.

¶ Tertia propositio est cōcessa ab Auic. vt patet ſm modum ponēdi ipsius ibidē. ix. meta. cap. iiij. ꝛ tamen hoc pōt declarari. qꝛ nā materie intellectualis nihil pducit nisi intelligendo ꝛ volēdo. seu p actū ītellectus/ vel volūtatis. vel alterum. vel vtrumqꝫ nō curo. vnde etiam psona diuina nihil pducit ad intra vel extra sine actu istarū potētiarū: si enī natura vt est prior intellectu esset principiū pducendi psonā. esset in diuinis/ aliqua psona pducta nō p verbo. ꝛ sic quatuor. si etiam ponaꝛ in angelo aliqua potētia tertia executiua. ꝛ alia ab intellectu: ꝛ voluntate hoc non īpedit ppositū: qꝛ p illā nihil pōt pduci nisi ꝟtute intellectus ꝛ volūtatis p eo ꝙ oē p se agēs agit ppter finē. quē cognoscit vel inquātum dirigitur a cognoscente. ꝛ ita oē pncipium p se actiuū qd nō est cognitiuū vr dirigi in actione sua a pncipio cognitiuo: saltē hoc planū est ꝙ illa tertia potētia si esset: esset subordinata in agendo intellectui ꝛ volūtati. ꝛ sic nō posset p ipsam aliqd produci sine actu voluntatis vel intellectus ꝛ stat rō. ¶ Ad istā tamē ppōne respondeꝛ ꝙ intelligere non est perfectius qa pluriū. nam intellectio collatiua lapidis ad lignuʒ non est perfectior cognitione absoluta lapidis: ꝛ tamē intellectio illa cōparatiua lapidis includit intellectionem plurium: qꝛ comparatorum. ¶ Hec respōsio supponit falsum. ex cuius improbatione patet propositum nostrū. nō enī pōt intellectus habere intellectionem comparatiuam lapidis ad lignum nisi habeat rationes cognoscendi vtrūqꝫ obiectum. intellectio autē absoluta vnius illorū pōt habere per rōnem ppriam: vnius solius tantū. ergo intellectio cōparatiua reqrit necessario pfectionē maiorē in formali pncipio intelligendi ꝙ intellectio eiꝰ absoluta. effectus aūt nō maiorem pfectionē requirit in causa nisi in effectu sit maior perfectio: saltē in effectibus eiusdē rōnis. ergo ꝛc.

Ad rationes pro opi. Auicē. ad primā illa ppositio. a principio omnino vno nō pōt esse immediate plura. falsa est si intelligaꝛ de oīno vno in re. sufficit enī in agente p intellectum et voluntatem distinctio cognitorum siue distincta cognitio pluriū: ad hoc ꝙ pla imediate pducanꝛ ab ipso. ꝛ ita sufficit hic si illa cognitio est substantia cognoscētis. ꝛ p pn̄s nō nūerata. sicut si non est substātia opantis sꝫ ē accn̄s ꝛ numerata. ¶ Ad scdām rōnē dicendū ꝙ ppō phī ſa est in illis vbi nō repugnat nature cōicari a sili in spē. sꝫ non qdcūqꝫ pfectū ī spē posset cōicare nām qꝛ ipa nā ē cōicabilis extra ab aliquo sili in specie. ¶ Et si arguas. saltē illa erūt pfectiora q pn̄t cōicare suā speciem ꝙ q nō pn̄t. ¶ Rn̄. ꝙ imo ī ppōito in perfectiora: qꝛ propter pfectionē nature est ꝙ nō pōt cōicari nisi ab agēte pfectissimo. ꝛ modo cōicandi couenienti soli pmo agēti. pfectius est aūt habere talē naturā sic pfectā q ppter sui pfectionē non pōt pduci nisi ab ipso deo imediate ꝙ habere naturam possibilē cōicari a natura creata propter sui imperfectionem.

Ad questionē ergo quia sit difficultas de creare instrumentalr ꝛ principalr ideo pmo sciēdū est ꝙ aliqd agere pncipalr pōt intelligi dupl'r. vno mō excludēdo oēm cām supiorē agentē vt sic agere pncipalr sit agere idepēdenꝛ a cā supiore agente. Alio mō pōt intelligi agere pncipalr. i. p formā ppriā ꝛ intrinsecam agētis lꝫ in agendo p eā sit ordinata cāe supiori agēti. Si ꝯtra cām pncipalē pmo mō dictā distinguatur instrm̄ sic. oīs cā scda pōt dici instrumētalis. si aūt ꝯtra scdm modū distinguaꝛ instrumentū: tūc illud pōt dici instrumētū qd nō hꝫ in se formā actiuā in suo ordine etiā depēdēdo in actiōe sua ab alio supiore, sꝫ tm̄ agit p actualē motionē alicuius alterius mouētis: vt patet de instrumētis artificis: vt securi serra et hmōi: qa si instrm̄ ponaꝛ pprie actiuū ad aliquē terminū necesse est ipsum hr̄e formā aliquā intrinsecā actiuā vel in esse q̄eto ante oēm motionē alteriꝰ agentis. vel i fieri quādo totalr moueꝛ a supiore agēte. si. n. neutro mō habeat formā actiuā nullo mō pprie aget. cū enī actꝰ pmꝰ sit pncipiū actꝰ scdi: qd nullū actū pmū hꝫ in se actiuū in suo ordine: in nullū actiuū scdm pōt in illo ordine alioquin quodlibet posset poni instrumentum respectu cuiuslibet. ꝛ posset dici ꝙ deus p muscam: vt per instrumentū crearet angelū: qd nihil est. si enī alicui nature repugnat ꝙ sit pncipium actiuum aliquarū actionū: nō est possibile ꝙ per potētiā quācunqꝫ sit pncipium illarum. et si enim posset deus absolute creare frigus: non tamen posset per calorem: ita ꝙ calor sit in aliquo ordine causa actiua respectu frigoris. vel in aliquo alio exemplo vbi talis esset repugnantia ad agendum. ¶ Ex hoc patet ꝙ instrumentū si ponaꝛ pprie agere ad effectum vel habet in se formā actiuā in esse quieto ante motionē: sicut causa secūda. vel saltē ī motione actuali recipit formam actiuā qua agit in suo ordine agendi. ꝛ hoc vel ad terminum pncipalem vl' ad aliquam dispositionem preuiā: vt sic vr sit illa ppositio vera. oē instrumētū qd est pprie actiuū vel agit ad aliquā dispositionem putā termino pncipali. vel p aliquā formā intrinsecam attingit terminū pncipalē: licet in virtute pncipalis agētis. ꝛ hoc siue illa forma intrinseca pcedit motionem siue tantū insit sibi: dum actualiter moueꝛ. ¶ Ad ppositum patet ꝙ nihil a deo potest pncipaliter agere in quacunqꝫ actiōe sumēdo pncipalr pmo mō: ꝛ hoc planū est ſm theologos: q dicūt deū pncipalr agē in oī actiōe. Sed sumēdo secūdo mō triplex est modus dicēdi. vnus ꝙ ꝯcō ista negatiua teneꝛ sola fide ppter auctes. sanctoruʒ nec pōt rōne pbari. non enī pꝫ euidenꝛ quare repugnat creature pducere aliquē effectū totū ꝛ totalr nullo eiꝰ presupposito. cū qlibet effectus sit imperfectior tali cā agēte. ꝛ per consequens possit contineri in ca eminenꝛ ac per hoc virtualiter ꝛ actiue. ¶ Hoc patet explicando causas effectus. nam illud quod est perfectius forma est etiaʒ perfectius materia: quia forma est perfectior ꝙ materia. vij. meta. ergo si causa potest habere in virtute sua actiua formam non vr repugnare pfectiōi eiꝰ ꝙ in virtute sua habeat materiam: ꝛ sic totum effectū si etiam plures angeli possint esse eiusdeʒ speciei: vt dr in. ij. lib. non apparet quare angelus non potest angelum pducere sicut ignis ignem. naʒ vtrobiqꝫ pductū habet pportionē eādē ad pfectionē producentis.

¶ Alio mō poniꝛ ꝙ cōclusio negatiua pōt ondi p rōne. ꝛ hoc vlr de qualibꝫ creatura: qa sicut causa mālis ꝛ formalis ſm totū genus suum necessario reqrunꝛ se inuicē in causando rē in esse nunqꝫ enim forma est cā formalis alicuius: nisi materia ī simul sit causa mālis eiusdē. sic totū genus efficiētis cāe: qd includit oē efficiēs limitatū hꝫ necessariā ꝯcomitātiā cū mā ꝙtū ad

Aa Bb Cc (left margin letters)

Dd Ee Ff (right margin letters)

var. li. 2. di. 1. q. 6.

T. c. 7.

di. 2. q. 7.

Lādul. in. 4. di. 1. q. 1. ꝛ in q. q. 1.

dicendum est ꝙ essentia diuina sine hēret in telectus et voluntates [illegible] ad extra.

Sed per pars magna theologorum catholicorum tenent ꝙ essentia diuina nec ad intra nec ad extra fatit aliquid nisi per intellectus et voluntatis.

fieri rei. sicut enim forma ⁊ materia sunt cause in eē sic efficiens ⁊ materia in fieri. īpossibile est ergo aliqđ efficiens limitatū agere ad effectum ꝓducendum nisi simul cōcurrat materia quasi ꝑncipiū ex quo reqsitū in fieri in quo recipiatur forma: q̄ est terminus formalis actionis. ⁊ ex qua vt ex parte constituitur cōpositum quod est ꝑmo ꝓductuꝫ. deus aūt nō reqrit in actione sua materiam concomitātē: qꝛ est supra totū gen⁹ cause efficientis. qꝛ est agēs illimitatum. ¶ Nō ista lꝫ dicat ꝓpter q̄d ꝯclusiōis. s. limitationē efficiētis q̄ determinat ipm ad reqrendū mām in agendo. tñ istud ꝓpt q̄d non est multum euidentius ꝯclusione vt pꝫ ītuēti.

Gg Ideo dici potest tertio modo ꝙ creatura nō pōt creare ꝑncipalr mō ꝑdicto. s. ꝑ formā intrinsecā actiuā respectu termini in suo ordine agēdi. ⁊ hoc ꝓbaꝛ ꝑ rationē: sꝫ non cōem oī creature: sed ꝑ plꝛes de diuersis creaturis spāles vt sit pꝛia ꝯclusio ista. Nulla natura mere intellectualis creata pōt creare substātiā hec fuit ꝓbata supra in īprobando op. auic. q̄a cuiuslibet talis nature intellectio est accñs: ⁊ nihil pōt producere nisi ꝑ actū ītelligēdi ⁊ volēdi: q̄ nō eēt necessario ꝑuius si posset creare substantiā. nā inꝛ ꝑncipiū actiuū ꝑfectū in supposito ꝑfecto ⁊ substātiā terminantē actionē nō necessario mediat aliqđ accñs. secus autē est de deo cui⁹ intellectio ⁊ volitio sunt essentia eius ⁊ ideo ꝑ intellectionē ⁊ volitionē pōt substantiā ꝓducere. creatura aūt nō sic. ¶ Scđa ꝯclo est. Nulla forma mālis pōt creari a creatura. q̄ ꝓbaꝛ sic. Forma q̄ creaꝛ ꝑus nālr est a cā efficiente q̄ꝫ mām informet. forma materialis nō pōt eē ab aliq̄ creatura ꝑus nāliter q̄ꝫ informet mām suā vel potētiale suū. ergo ⁊c. Probatio maioris. q̄a si nō ꝑus nālr. ergo nō accipit esse a cā nisi illa actione q̄ subiectū informaꝛ. sed illa informatio est mutatio ꝓpꝛie dicta. ⁊ ita nō creatio. ꝓbatio minoris. Nulla creatura pōt forme mālī dare eē absolutum in se. hoc est absqꝫ hoc ꝙ informet suū potētiale. q̄a si posset sic dare esse posset ⁊ illud cōseruare vt realr ꝟtute creature maneret in aliq̄ duratiōe talis forma sine mā. formā aūt materialē dico esse oēm illā. q̄ ex nā sua necessario inclinaꝛ naturalr vt sit actus materie. siue sit substantialis siue accñtalis. ¶ Tertia ꝯclo est. Nulla forma

Hh materialis ꝑt eē principiū creādi aliq̄d. q̄ ꝓbaꝛ: q̄a sicut in essendo ꝑsupponit materiā in qua sit. ita in agēdo ꝑsupponit materiā in quam agat. alioq̄n terminus actionis eius esset absolutior a materia q̄ꝫ ipsa forma. ¶ Ex his concluditur propositum sic. Nullus angelus potest substātiā creare ex ꝑma: nec accñs aliqđ ex scđa. q̄a accñs a creatura creari non pōt: ergo angel⁹ nō pōt creare: nec substātia materialis pōt aliq̄d creare: q̄a nō pōt agere nisi ꝑ formā suā accñtalē vel substantialē. nō curo. nā mā ⁊ si aliqđ ens sit: tñ ita infimū ē: ꝙ nō est ꝑncipiū alicui⁹ actiōis ꝓductiue. Forma autē mālis nō pōt aliq̄d creare. nec ꝑ accñs aliqđ pōt eē ꝑncipiū creādi aliq̄d. ex tertia ꝯclusione. ergo substantia mālis nihil pōt creare: ergo nec immālis nec materialis pōt aliq̄d creare. nec accñs aliqđ ꝑt esse ꝑncipiū creandi vt dictū est ex tertia. ¶ Pōt etiā spālr ꝓbari: quia substātia mālis nō pōt ꝓducere mām ⁊ ꝑ ꝯñs nec totum effectum ꝓducere nullo ꝑsupposito. hoc ꝓbaꝛ sic

Ii q̄a qñ aliqua ſm totū genus suū hñt aliquem ordinē adinuicē qđlibet vnius hꝫ silem ordinē ad qđlibet alterius. Exemplū. si albedo ſm totā spēm sit ꝑor nigredine: ⁊ q̄libet qualibet. sꝫ q̄libet forma materialis ſm totū genus suū est posterior origine tota mā sua receptiua. ergo q̄libet talis forma ē posterior ad quālibet materiā: sed posterius origine vel generatione non est ꝑncipiū ꝓducēdi mō illo prius: ergo forma substātialis nō pōt creare materiā. ¶ Cōfirmaꝛ istud: qꝛ forma mālis dependet in essendo a mā. ergo in agendo non pōt esse ꝑncipiū ꝓducendi aliq̄d eiusdem rōnis cū mā. vꝛ enī repugnantia ꝙ in agendo per se dependeat ab aliquo eiusdem rōnis cū termino quē ꝓducit. ¶ Si instes de forma substātiali ⁊ qualitate ꝯñte eā ꝙ illa q̄litas sequtur formā substātialē generationis. ⁊ tñ aliquo mō ē cā forme substātialis ipsius geniti. sꝫ ergo forma substātialis ⁊ qualitas ꝓpꝛia ſm genus suuꝫ habeant ordinem: q̄a forma substātialis est prior. nō tamen q̄libet qualibet. immo tantūmodo in quocunqꝫ eodē forma substantialis est prior sua qualitate: licet in alio ⁊ alio pōt qualitas ꝑcedere formā substantialeꝫ. ¶ Et T.c.13.cũ confirmaꝛ per illud phi. ix. meta. cap. vij. de potentia: et actu. vbi vult ꝙ actus simplr ꝑcedit potentiā tpe. et tñ in eodē potētia precedit actū tpe. ¶ Rñ. ꝙ quelibꝫ substātia eiusdē spēi ꝑcedit qualitatē quālibet: eo mō quo substātia ſm totum genus suū precedit qualitatē ſm genus suū. s. diffinitione cognitione ⁊ tpe. hoc ē separabilitate quantum in se est. ⁊ sic triplr substātia geniti precedit qualitatem generantis: licet nō tpe. i. tpali vel actuali duratiōe extra cām: nec sic ītelligit phylosophus vt supponis. ¶ Et cū dicis qualitatem ge- Kk nerantis ꝑcedere substātiā geniti vt causa effectū. falsum est. sed solū hmōi qualitas est cā qualitatis disponentis ad formā substātialē. ⁊ pro tanto dicitur quodāmodo esse causa geniti. licet hoc sit valde extensiue. auctoritas phi non est ad propositū: q̄a actus q̄ est ꝑor tpe oī potentia non est aliq̄s actus materialis: sꝫ simpliciter immaterialis: vt patet ibidem in fine capituli. Nō aūt procedit de illo actu q̄ posterior est ſm genus suū totū ipsa potentia receptiua: ideo nō valet. ¶ Et iterū istud de materia ⁊ conclusio scđa manifesta sunt apud phos: qui posuerunt ordinem secundarū causarū esse simplr necessarium: ita ꝙ forma mālis non pōt ab alio agente produci nisi concurrente materia tāq̄ꝫ causa necessaria presupposita termino productionis.

¶ Si queras an ex dictis pōt haberi propositum de anima intellectiua. ¶ Rñ. quicquid phi senserint de q.2.di.43. ea an creetur vel non. tangeꝛ. di. de resurrectiōe. sed ex conclusionibus ꝑdictis ostenditur propositum de ipa. non enim potest creari ab angelo. patet ex prima. nec a quacunqꝫ natura mere intellectuali creata. pꝫ ꝑ idē nec ab aliqua corporali substātia: siue ꝑ formā substātialē siue ꝑ accidentalē: q̄a ipsa aīa est nobilior quacūqꝫ forma substantiali vel accidentali. forma aūt ignobilior non est principium actiuum ad producendū nobiliorem. sic patet propositum. s. ꝙ nulla creatura pōt

Ll ꝑncipaliter creare. ¶ Dico etiam ꝙ nec instrumentalr: ita ꝙ sit instrumētū proprie actiuū. quod pro tāto dico: q̄a forte nō oē instrumētū est proꝑe actiuū: vt diceꝛ inferius. nō enī pōt esse actiuū nisi vel ad dispōnē ꝑuiā vel ad ipm terminum. in creatione nihil pōt ꝑcedere quod disponatur. no pōt aūt agere ad terminum nisi habeat formā actiuaꝫ in suo ordine: que licet ī vir q.6.⁊.di.6. tute alterius possit attingere ad totum effectum ⁊ to- q.3.ar.3. talr. talis aūt nō est aliqua virtus actiua alicuius creature: vt est supra ostensuꝫ. ¶ Intelligendū tñ est pro opi. magri di. v. ꝙ si forma accidentalis creeꝛ vt ponitur de gratia ⁊ charitate. bñ pōt aliqđ subiectum ꝑcedere quod disponat ad illum terminū: sicut hic ꝑcedit aīa. ⁊ licet in tali subiecto nō possit esse aliqua disposi

Mm tio simplr necessitās: tñ pōt eē dispositio necessitās ſꝫ q̄d. et hoc est ex diuina dispōne. ⁊ sic potest exponi magister ꝙ deus posset dare taleꝫ ꝑtātem ministro vt ipe aliquam dispositionem causaret in anima que esset necessitans ad gratiam: hoc mō ꝙ deus disposuisset vlr sic disposito dare gratiaꝫ. sic etiam organizatio corporis est dispositio ad aīam intellectiuam necessitans: ⁊ hec ꝑtās est supior q̄ꝫ aliqua alia que sit iam data mi-

nistro ecclesie. nihil eni opaᷓ minister in aĩa mediate vel imediate: ad qđ simplr̄ necessario ↄferaᷓ gr̄a: sicut in alia pte de aiatione: nec opz iponere magr̄o ꝙ sensrit deũ posse dare ministro vt ageret ad gratiam attingendo istũ effectum: qꝛ minister non est capax isti⁹ virtutis actiue: qꝛ per graciã vel charitatem est aĩa formaliter accepta deo acceptione speciali tanꝗ digna vita eterna. creatura aũt non potest habere virtutẽ actiuã vt faciat aliquid dignũ hmõi: vel sic acceptũ deo. hoc etiã patet: qꝛ finis ⁊ efficiens respiciũt se mutuo: itaꝗ supius agens efficit ꝓpᷓ finẽ supiorẽ. ergo ꝙ imediate disponit vel ordinat ad finẽ vltimũ imediate est a pmo efficiente hmõi est gr̄a. ¶ Confirmaᷓ: q̇a si posset esse ab aliquo agente inferiori videreᷓ posse esse ad aliquem finem inferiorem. ¶ Sed iste rationes nõ multũ cogũt. pria nõ: qꝛ creatura põt eẽ formalis rõ talis acceptationis vt cõcediᷓ de charitate. quare ergo non ita effectiua rõ acceptationis. non vr̄ ratio. ¶ Scđa etiã nõ valet q̇a ⁊ si agens pmũ nõ agat nisi ꝓpᷓ finẽ vltimũ: tamẽ nõ opz oẽ agẽs inferi⁹ in quacũꝗ actione agere ꝓpᷓ finẽ inferiorẽ vltĩo. angelus eni si elicit actũ btificũ nõ elicit ꝓpᷓ finẽ inferiorẽ vltimo. ita ergo posset gr̄a imediate creari ꝓpter finẽ vltimũ: ⁊ tamen ab agente inferiori.

An

Ad argumenta principalia.

¶ Ad primũ dicetur inferius in dist. ista. q. v. ¶ Ad secundum dicendũ ꝙ illa est aliqua cã quã ponit Augustinus: et manifestior: sed non precisa. ¶ Ad confirmationem dico. ꝙ actiones immanentes habent aliquod passuz quia ipsamet potentia cui immanent est potentia receptiua earum. ¶ Ad rationem de adequatione dico ꝙ nõ arguitur de equalitate effectus ad causam: quia impossibile est aliquem effectũ esse equalẽ deo: sz adequans põt intelligi ibi sm ꝓportionez p̄cisam hoc est effectus habẽs talẽ ꝓportionem ad causam: qualem nullus alius põt hr̄e. puta q̇a proximus possibilis ipi cause. si sic intelligatur nõ adequãs i maiori nego cã. tantum enim valet ac si diceretur effectus inferior primo possibili põt ꝓduci a supremo possibili: quod ideo negandum est: quia aliq̇s inferior nõ põt totus ⁊ totaliter ꝓduci nisi a supremo simplr̄. ¶ Ad probationez maioris dico ꝙ non sm totam potentiã suã producit. non enim opz agens sm totam virtutem suã ꝓducere quantum posset sm illã ꝓducere quãdo est agens libere nõ necessitate nature. ¶ Et cum vlterius diciᷓ tũc perfectior effectus non manifestaret maiorẽ perfectionem cause. Concedo ꝙ quicunꝗ effectus ꝓductus totus ⁊ totaliter manifestat equalem potentiam cause: sz effectus perfectior eminentius manifestat. ¶ Exemplum. si ab eodem principio descendant multe conclusiones ordinate: tota veritas principij causa est veritatis conclusionis cuiuslibet. et tamen vna illarum ẽ altera verior: ⁊ eminentius manifestat veritatem principij. ¶ Ad aliud de annihilare. dico ꝙ solius dei est annihilare: quia annihilare: nõ est agere positiue. sed nõ agere. i. nõ ↄseruare. solius autem dei est cõseruare totam creaturam ⁊ totaliter, ⁊ breuiter sicut q̄libet creatura requirit secum causam concausantem in fieri: scz principium potentiale: ita super illud nõ potest destruendo sicut nec ꝓducẽdo: ⁊ ꝑ ↄñs necessario aliquid relinquit: sicut necessario p̄supponit. Sicut autem creatio proprie dicta est productio de nihilo. i. non de aliq̄ ꝙ sit ꝑs primi ꝓducti ⁊ receptiuum forme inducte. ita annihilatio ẽ destructio in nihil vtroꝗ modo. ¶ Ad ꝓbationem pmã de forma naturali patet dist. j. secundi lib. ⁊. xviij. q̇a licz nulla pars forme maneat: manet tamen aliquid forme receptiuũ. qđ fuit aliquid cõpositi. ¶ Ad illam probationem de virtutibus respondeo ꝙ nulla virtus infusa potest corrumpi in nobis ꝑ aliquẽ actũ nostrũ quasi ꝑ nãm repugnãtie: sz soluz ꝑ causam demeritoriã. aĩa. n. peccãs demereᷓ ꝙ gr̄a non ↄserueᷓ in ea. ⁊ sic in scđo instãti nãe ꝓpᷓ tale demeritũ quasi p̄cedẽs: deus nõ ↄseruat gr̄am. ⁊ sic ãnihilaᷓ. ¶ Ad ꝓbatiões illas de amicitia ⁊ inimicitia. dico ꝙ ꝑ peccatũ nõ est aliq̇s formalr̄ inimicus. sed tm̄mõ demeritorie. ¶ Silr̄ ad illas ꝓbatiões de fide ⁊ spe. dico ꝙ fides ⁊ spes infuse nõ corrũpunᷓ ꝑ actũ infidelitatis ⁊ desperationis nisi demeritorie. ⁊ si velis habere aliq̇d quod corrũpaᷓ ꝑ istos actus tanꝗ repugnãs formalr̄. dico ꝙ illud nõ est nisi fides ⁊ spes acq̇site. ⁊ bene posẽ est ꝑ actus nr̄os induci aliq̇d repugnãs formalr̄ illis habitib⁹ acq̇sitis. ¶ Ad vltimũ cũ dr̄ i virtute ⁊c. Ad intellectũ huius ꝟbi ⁊ illorũ que dicta sũt de instrumento. intelligendũ est ꝙ nihil põt agere i q̄cunꝗ ordine agẽdi nisi ꝓpria virtute. sicut enim dictũ est supra: ꝙ nisi habeat formam actiuam ⁊ intrinsecaz nõ põt oĩno agere. ita etiam nisi hẽat ꝓpriam virtutẽ intrinsecã. q̇a illa forma est virtus. ꝙ si prius non habuit formã vel virtutem: ⁊ nunc agit in aliquo ordine: opz ꝙ nunc de nouo habeat formã ⁊ virtutẽ in illo ordine. eadem enim nã manẽs abſꝗ oĩ mutatione: nullo mõ est nũc actiua nũc nõ actiua. sed tñ agens depẽdens ab alio dr̄ agere in virtute alteri⁹: qꝛ virtus agẽtis depẽdẽtis nõ sufficit sine illa ꝟtute a q̄ depẽdet. magis tamẽ dr̄ instr̄m agere in ꝟtute alteri⁹ ꝗ cã scđa: qꝛ pl⁹ depẽdet ab agẽte supiori illđ qđ nõ hz formã actiuã in esse q̇eto sz tm̄ recipit in actuali motione ꝗ illud qđ habet formã actiuã in esse q̇eto. ¶ Cãm etiã secũdã. i. q̄ hz formã actiuã in esse q̇eto agere in virtute alterius nõ est recipe tũc aliq̇d ab illo altero. sed tm̄ habere ordinem inferiorẽ ad illud alterũ agẽs in suo ordine simul. Sed instr̄m. i. recipiẽs formã actiuã i motione agere in ꝟtute alteri⁹ est tunc actualẽ accipe formã ab eo ꝑ quã agit. ⁊ ex hoc pz ꝙ cãe prime in causaz scđam ꝓprie dictã qñ simul agũt nõ est influentia noua: que sit creatio alicuius inherentis cãe scđe. sed influentia ibi est determinatus ordo istarũ cãrũ in agendo effectũ cõem. Instr̄m aũt quãdo agit recipit influẽtiã ꝓprie ab eo cuius est instr̄m. q̇a motionẽ actualẽ ⁊ in motione formã per quaz agit in suo ordine. ¶ Ex istis patet itellectus maioris. bene en i verum est ꝙ cã scđa ⁊ instr̄m plus põt in virtute alterius ꝗ ꝓpa supple sola p̄scindendo ꝟtutẽ alterius: q̇a virtus eius ꝓpria est diminuta ⁊ subordinata alterius ꝟtuti: ita ꝙ sine illa altera ꝟtute agẽte ꝟtus eius nõ põt in effectũ tamẽ nõ põt in ꝟtute alterius plus ꝗ in ꝓpria virtute. i. aliq̇d ad qđ ꝟtus ei⁹ nullo mõ se extẽdit in suo ordine cãndi. nũc aũt minor si accipiat virtutẽ propriaz p̄scindendo virtutem cause supioris falsa est. in nihil enim potest creatura sine virtute dei principalis agentis. ideo non valet.

Do

Rp.

Rr

In solu. q.

Ss

Quæstio. II.

Utrum hæc sit rõ diffinitiua sacramenti quam ponit magister. sacramentum est inuisibilis gr̄atie visibilis forma: ꝙ non videtur: quia diffinitio non est nisi eius quod est per se vnũ. vij. meta. Sacramẽtum non est per se vnum. quia sm Augustinum super Joannem Homel. xviij. Et ponitur. j. questione pria de trahe. Accedit verbum ad elementum ⁊ fit sacramẽtũ. sz

t.c.16. ⁊ in. 8, me, t.c, 15.

verbū ꝛ elementū nō faciunt aliq̄d per se vnum: quia
vnum est permanens aliud successiuuz. Secundo si ē
forma: aut ergo forma que est altera pars: aut forma
exemplaris. Sed non primo modo ptz: qꝛ sacramētū
nō est pars gratie. nec secundo mō: qꝛ exemplatū imi-
taꝛ exemplar ꝛ participat ipsum. nō sic aūt gr̄a sacra-
mentū. ¶ Tertio sic. qꝛ in quibusdam sacramētis nō
est nisi verbū tantū quod nō est signum visibile: sʒ au-
dibile tantū: vt ꝓbaꝛ inferius in sacramento pn̄ie: et
matrimonij. ergo male dicitur visibile. ¶ Quarto sic
Unius rei tantū est vna diffinitio propria. Sacramē
ti autem assignanꝛ alie diffinitiones pʒ ꝑ magistrū in
litera. ꝛ Hug. ꝛ ꝑ illud Aug. x. de trini. ca. v. Sacramē
tū est sacre rei signū. ¶ Contra. magr̄ i litera. ꝛ de cō
se. dist. ij. sacrificium.

Hic primo videndum est cuius possit
esse diffinitio: ꝛ cuius non. secūdo ex hoc si sacramen-
ti possit esse aliqua diffinitio. tertio si hec de qua q̄ritur
¶ Quantū ad p̄mū notandū ē ꝙ cuiuscunqꝫ siue en-
A tis siue nō entis qd pōt ꝯcipi ꝛ significari pōt esse aliq̄
rō nois q̄. s. explicet explicite ꝛ distincte illud qd nomē
importat implicite ꝛ ꝯfuse: ꝛ q̄libet rō talis potest di-
ci diffinitio: extēdēdo nomē diffōnis. sed diffō ꝓp̄e di
Ca.4. cta non est nisi ratio verū esse significās s̄m phl̄um. j.
thopicoꝝ ꝛ ideo nō ē q̄cūqꝫ rō nois. sed rō ꝑ quā disti-
cte indicaꝛ verū q̄d rei. nō est ergo ꝓp̄e nō entis. ꝛ hoc
siue non ens accipiaꝛ ꝓprie ꝓ īpossibili. qd īcludit cō
tradictionē. siue ꝓ pura negatione vel priuatione. q̄a
nō ens non habʒ q̄d est. Nec ē ratio eius qd non ē per
se vnū. vt ptz ex. vij. meta. c. iij. vt argutum est ante op
positū. intelligo aūt per se vnum. s. qd est simplex: vel
cōpositū quod est ex ꝑ se actu ꝛ per se potētia. ¶ Nec
ista vnitas impedit ꝙ diffinitum includat aliq̄d tanq̄
vt iq̄t ari. terminum per se dependētie sue. vt accidēs īcludit sub
8. meta. t. iectum. vel sicut aliq̄d quod simul ē secū natura vt re-
ca.15. latiuū includit correlatiū. sed ꝓhibet ꝙ nihil includa
tur tanq̄ per se pars in ipso: qd nō se habeat ad aliud
in eodē sicut ꝑ se act⁹ ad ꝑ se potētiā. vel pars eiusdeʒ
B actus vel eiusdē potentie ad aliā ptē. ¶ Nec est tertio
entis rōnis qd est tantū ens diminutū. q̄a ꝓprie q̄d si
T.ca 14. ꝛ cut ꝛ ens nō ꝯpetit nisi enti reali. pʒ. v. ꝛ vj met. nec in
circiter. telligo hic ens rōnis: qd est in intellectu obiectiue: q̄a
T.ca.8. sic oē vl'e est in aīa: nec illud qd est tantū in intellectu
subiectiue: q̄a sic intellectio ꝛ sciētia sunt in aīa que ta
mē sunt forme reales ꝛ in genere qualitatis. sed intel-
ligo ens in aīa tanq̄ secūdo ꝯsideratū non tanq̄ p̄mo
ꝯsideratum. (ad qd considerandū moueꝛ primo aīa a
re extra) sed tanq̄ ens in primo considerato inquātū
cōsideratū. ꝛ tale: vt in summa sit dicere: nō ē nisi rela
tio ratiōis: qꝛ nihil habet p̄cise esse in cōsiderato vt cō
siderato: nisi comparatio qua consideratum cōparaꝛ
ad aliud per actum considerantis. ens ergo diminutū
vt hic accipiꝛ vl'r sed ens rationis. ¶ Quarto nō est
q̄d expressibile per diffinitionem de quo non pōt h̄ri
nisi cōceptus simpl'r simplex: q̄a s̄m phl'm. vij. meta.
cap. iij. diffinitio est rō longa. et opʒ terminū esse rōneʒ
longam exprimentē quid ꝛ quale. distincte enim expli
T.c.9. cat quod diffinitū importat īplicite. ergo opʒ ꝙ de dif
finito possint plures conceptus formari quiditatiu⁹:
scʒ et qualitatiuus ꝑ quos explicatur. ¶ Quinto nō
est singularis: q̄a non pōt esse ratio oīno exprimēs q̄-
ditatem eius: q̄n illa explicet aliud qd non ꝑtinet ad
qd q̄d erat esse: vt ptz. ij. li. dis. iij. q. de indiuiduatione.
¶ Ex his seq̄tur ꝙ diffinitio ꝓprie dicta est entis po
sitiui: ꝑ se vni⁹: realis: cōpositi realiter: vel quantū ad
conceptus vl'is: et solius talis.

E De secūdo principali videndū est per
ordinem an aliqd istorū quinqꝫ excludat a sacramēto
habere diffinitionem proprie dictam. ꝛ s̄m hoc iste se-
cundus articulus habet quinqꝫ. primum non impedit
quod ostendo per conclusiones ordinatas. prima est
ista. Possibile est deum aliquem effectum inuisibilem
creare pertinentem ad salutem hominis viatoris. hāc
non opʒ ꝓbare: q̄a theologo est manifesta ex potentia
diuina. ¶ Secundo dico ꝙ possibile est deum impōe
re aliquod signum ad signandum istum effectum inui
sibilem. hoc patet: qꝛ nos possumus imponere signa
ad signandum quodcunqꝫ intelligibile a nobis. cū au D
tem signum diuidatur in rememoratiuum quod est ꝓ
teriti. ꝛ pronosticum quod est futuri. ꝛ demonstratiuū
quod est presentis: possibile est deum instituere quod-
cunqꝫ istorum signorum instituere ad signādum suos
effectus: quod etiaʒ probatur quia nos possumus qd
cunqꝫ istorum signorum instituere ad signandum no-
stros effectus. sic enim instituta sunt a nobis iuramen
ta promissiones et signa huiusmodi obligatoria ad si-
gnandum nostrum effectum futurū. vel assertoria ad
signandum effectum preteritum vel presentē. ¶ Ul-
terius suppono ꝙ possibile est deum determinare se ꝛ
disponere vt cooperetur ad aliquod signum ab eo insti
tutum ad causandum effectum signatum nisi impedi
at indispositio eius cui adhibetur. patet: quia sicut eēt
possibile in nobis ꝙ aliquis instituens signum effect⁹
sui disponeret se semper cooperari huiusmodi signo:
nisi impediret illi cui adhiberetur. puta si quis institu
at pro signo pacis vel beniuolentie tactum manus vl'
eleuationem digiti vel huiusmodi: posset īstituens ta
le signum determinare se ad semper cooperandum ad
effectum signatum: nisi indispositio eius cui adhibe-
retur signū impediret. tale aūt signū cui instituēs dis-
ponit regulariter cooperari potest dici signum verax
vel certum ad distinctionē signi īcerti vel equiuoci. qd
equaliter hʒ secū signatum concomitans vel opposi-
tum. ꝓprie tamen dr̄ signum efficax si adhibito signo
seq̄tur signatū ordine nāe ꝛ non ecōuerso. qꝛ si signuʒ
sequeretur signatum suum ordine nature. ꝛ si posset es
se signum certum si nunq̄ careret illo signato precedē
te: nō tamē esset efficax: quia nullo modo eius positio
efficaciam haberet respectu signati: sed econuerso.
¶ Ultimo dico ꝙ est possibile deum ad signandū ef- E
fectum predictum et modo predicto. s. certitudinaliꝛ:
et efficaciter instituere signum aliquod sensibile. hoc
apparet qꝛ et nos possumus aliquod signum sensibile
instituere ad signandum effectum nostrum cum illis
conditionibus predictis: nec solum potuit īstitui vnū
solum signū sensibile. sʒ etiā sensibile plura sensibilia
includens in se. ꝛ hoc vel eiusdem sensus vel diuerso-
rum sensuum. sicut enim ad signandum perfectionem
diuinam que est essentia simplicissima possumus insti
tuere istam orationem. deus est īfinitus perfecte. q̄ cō-
stituiꝛ ex multis syllabis audibilibus: ita possum⁹ in
stituere ꝙ aliq̄ audibilia ꝛ aliq̄ visibilia sil' sig̃rēt cōce
ptū nr̄m. quia ꝙ actū beniuolētie sig̃rēt aliqua verba
certa cū aliq̄ actu man⁹ vel osculo. ¶ Ex istis seq̄tur
ista ꝯclo. ꝙ ista rō totalis nō ē in se falsa eo mō q̄ phy F
losopus loquiꝛ de rōne in se falsa. v. meta. c. de falso. s. T.c.24.
signū sensibile gr̄am dei vel eius effectū gratuitum ex
institutione diuina efficaciter signās effectuʒ inq̄ or-
dinatū ad salutem hoīs viatoris. patet enim ex p̄dictꝭ
ꝙ nulla particula istius rōnis repugnat alteri. non est
autem in se ratio falsa s̄m phl'm ibi. nisi partes inter
se contradicant. Ista ergo ratio nō est pure non entis
puta puri impossibilis: qꝛ nihil est purū īpossibile nisi
cuius rō est in se falsa. vt ptz. j. li. di. ij. ¶ Patet etiam
ꝙ ista ratio non est pure negatiōis vel priuationis: qꝛ q.2.
includit in se aliqua positiua. ꝙ si supponaꝛ istā rōneʒ

esse huius noīs sacramētũ: seqtur ꝙ sacramentũ nō ē
purũ non ens. neqꝫ sicut impoꝛte neqꝫ sicut negatio. ꝙ
aũt ista rō sit huius noīs sacramētũ ꝓbari nō pōt: sed
opꝫ supponere ex vsu loquentium de sacramēto: sicut
opꝫ supponere signata vocabuloꝛũ ex vsu. ❡ Uiden
G dum est ergo de secunda conditione. s. de per se vnita=
te vtrũ impediat diffinitionem ꝓpꝛie a sacramento vł
ab habente huiusmodi rationem noīs? ❡ Qꝫ autem
ens nō vnũ ꝑ se nō sit diffinibile pōt intelligi duobus
modis. s. vel ꝙ consistat ex entibus eiusdem generꝭ vł
alterius. q̄ tamen non sunt nata cōstituere per se vnũ.
T.c.13. ꝓmũ tenet nomē entis aggregati: vt cumulus vł acer
T.c.7. uus. scd̄m dr̄ ꝓpꝛie ens per accidens. ptꝫ. v. meta. c. de
T.c.15. ente ⁊ de vno. neutrũ aũt hoꝛũ est ꝓpꝛie diffinibile. ꝓ
T.c.16.viii mũ nō. ptꝫ. viij. meta. ca. x. nec secundũ. vt ptꝫ. vij. met.
Ri.li.4 di. cap. ij. ❡ Et dr̄ ꝙ sacramentũ ꝓpꝛie non habet vnita
1.ar.1.q.2. tem. ideo non est diffinibile pꝛopꝛie. includit enim mł=
ta vt tangit pꝛimũ argumētũ ad oppositũ ex q̄bus nō
potest fieri per se vnum. ❡ Sed contra hoc. Licet enī
vnuꝫ accidens esset in pluribus subiectis: nihilominꝰ
illud esset diffinibile pꝛopꝛie: sicut aliud accidens: q̄a
illa plura nō pertinent per se ad rationem accidentis:
sed tanq̄ additamenta. In ista autem ratione nomis
pꝛedicta patet: ꝙ illud: ꝙ dicitur sensibile: ponitur re
spectu signi sicut additum: ergo quātumcunqꝫ in illo
non sit vnitas: dum tamen illa alia que pertinēt ad ra
tionem foꝛmalem nominis non impediant vnitatem
per se: non pꝛopter hoc sacramentum erit non diffini=
bile: ita ꝙ pluralitas de qua arguitur est illoꝛum q̄ cō=
currunt in sensibili signante fundamentum illius re=
lationis foꝛmalis quam impoꝛtat sacramentum.

❡ Dico ergo ꝙ cum in ratione pꝛedicta foꝛmale ītel
ligatur esse signum et etiam illa que per se determināt
rationem signi: cuiusmodi sunt ex institutione et effi=
caciter. alia duo que sunt ibi. s. sensibile ⁊ effectum dei
gratuitum: sunt ibi vt additamenta. pꝛimum vt subie
ctum siue vt fundamentum. secundum autem vt coꝛ=
relatiuum: pluralitas autem quecunqꝫ vel subiecti in
se vel coꝛrelatiui ad coꝛrelatiuum nō pꝛohibet relatio
nem esse diffinibileꝫ simpliciter. ergo nec excludit a sa
cramento habere diffinitionem pꝛopter non vnitateꝫ.
Ita enim est iste conceptus per se vnus apud intelle=
ctum signum ad placitum efficax. sicut est conceptꝰ pa
ternitatis. ⁊ sic paternitas posset diffiniri pꝛopꝛie non
obstante non vnitate per se subiecti si paternitas esset
in duobus subiectis ⁊ illa ponerentur vt additamēta
H poneretur etiam coꝛrelatiuum paternitatis. ita in pꝛo=
posito. ❡ Tertio dico ꝙ in rōne nominis pꝛedicta in
cluditur aliquid quod dicit ens rationis. s. hoc quod ē
signum ex institutione. nam ista relatio non consequi
tur fundamentum ex natura rei. quia ⁊ si in re sit apti=
tudo ad signandum effectum signatum. tamen actua
lis signatio non conuenit sibi nisi per actum imponen
tis. restringendo ergo diffinitionē ad quid pꝛopꝛie di=
ctum extra aīam: ista diffinitio non expꝛimit quid sa=
cramenti. ergo nō potest esse diffinitio eo mō quo ē ra
tio entis completi extra animaꝫ. sed eo modo quo dif
finitio expꝛimit vnum conceptum per se in intellectu:
siue ille conceptus sit rei extra siue rationis: bene pōt
diffiniri. ⁊ hoc modo tantum ⁊ non aliter diffiniuntur
omnes intentiones logicales. non enim signant qui=
ditates extra animam. sed tantummodo conceptus ī
I anima sed per se vnos. et sic habere diffinitionem suf=
ficit ad scientiam pꝛopꝛie dictam. alioquin logica non
esset scīa. in talibus diffinitionibus etiaꝫ inueniꝭ genꝰ
differētia ⁊ ꝓpꝛium eo mō quo logicus loquiꝭ de gene
re dr̄ia ⁊ ꝓpꝛio. q̄a inuenitur p̄dicatũ in q̄d ⁊ in quale
essentiale ⁊ in quale accidentale conuertibile. ⁊ sic ī ra
tione pꝛedicta ponitur signum vt genus ex institutio
ne: ⁊ efficax vt differentia. sensibile vero vt fundamen
tum relationis. gratia vero vel effectus dei gratuitus
vt coꝛrelatiuum. ❡ De quarta ⁊ q̄nta conditione nō
opꝫ immoꝛari. patet enim ꝙ sacramentum sm̄ rōnem
noīs pꝛedictā non hꝫ conceptũ simpł̄r simplicē nec cō
ceptũ singularem sed vniuersalem.

Ex his prædictis patet secundus arti=
culus ꝙ sacramentum supposito ꝙ eius sit rō noīs q̄
supꝛa posita est pōt simpł̄r ⁊ per se diffiniri eo mō intē
tiones scd̄e sunt per se diffinibiles. ⁊ ꝙ absolute nihil
repugnat q̄n absolute ⁊ verissime diffiniatur nisi quia K
ꝓpꝛium eius foꝛmale est ens rationis. vel nisi quia in
cludit aliq̄d quod est pꝛecise ens rōnis. ❡ Ex isto ar
ticulo patet coꝛrelarie quomodo se habēt cognitio q̄d
est ⁊ si est oꝛdinate. in cognitione nanqꝫ si est sm̄ ꝙ p̄=
cedit cognitionem quid est. non intelligitur de actuali
existentia. alioquin demonstratio cuius medium ē dif
finitio: non posset haberi de non existente. cuius oppo
situm vult phylosophus pꝛimo posterioꝛũ. ⁊ vij. meta
phy. sed intelligitur si est de ente cui non repugnat esse
in effectu. ❡ In pꝛima conditione istarum quinqꝫ ap
plicando ad pꝛopositum ostensum est de sacramento:
si est isto modo: qꝛ ostensum est sacramentum esse tale
cui non repugnat esse in effectu: ⁊ hoc supposito inqui
rebatur in speciali quid esset. ❡ Apparet etiam oꝛdo
cognitionis eius qđ dicitur per nomen ad si est: q̄a in
pꝛima conditione istarum quinqꝫ pꝛesupponitur quid
dicitur per nomen. ⁊ ex illa ratione pꝛesupposita cōclu
ditur si est. Et licet idem sit quid noīs ⁊ q̄d rei in hñ= L
tibus q̄d rei. tamē pꝛius cognoscitur aliquid esse quid
nominis q̄ꝫ quid rei. pꝛimum enim cognoscitur cogno
scendo illud nomen esse intelligibile et significabile. se
cundum cognoscendo istud esse alicuius possibilis eē
in effectu. et ex ratione eius possibili concipi et signa=
ri potest concludi aliquid posse subesse illi conceptui:
et per ꝯñs illā rōnem expꝛimere verum quid est.

De tertio principali dico ꝙ eo modo
quo potest esse diffinitio sacramenti: vt patet ex. ij. arti
culo. hec est eius diffinitio. scilicet signum sensibile ḡ=
tiam dei vel effectum dei gratuitum ex institutione di
uina efficaciter significans oꝛdinatum ad salutem ho=
minis viatoꝛis. et in hoc efficaciter includitur tam cer
titudinaliter q̄ꝫ pꝛonostice et hoc accipiendo pꝛonosti M
cum pꝛo signo non tantum pꝛioꝛi duratione signato:
sed etiam natura. hoc pꝛobatur vniuersaliter in his q̄
possunt habere diffinitionem. eadem enim est ratio ex
pꝛimens quid dicitur per nomen et vera diffinitio. nā
sm̄ phm̄. iiij. met. Ratio quā sig̃t nomē est diffinitio.
Et hoc apparet per rationem. q̄a nomen imponiꝭ ad
significandum essentiaꝫ rei. ergo rō que expꝛimit quid
dicitur per nomen distincte et per partes expꝛimit di=
stincte per partes conceptus essentie rei. Ista autē ra=
tio que posita est. s. signum sensibile ⁊c. est ratio huius
nominis sacramentuꝫ: vt suppositum est supꝛa ex vsu
loquentium de sacramento potest habere diffinitiōeꝫ
eo modo quo entia rationis diffiniuntur. ergo ista rō
est eius diffinitio. sic ergo pꝛobatur q̄a ita ē. ❡ Qua=
liter autem hoc possit esse faciliter potest patere. qꝛ ibi
ponitur aliquid pertinens ad genus relationis qđ est
genus in illo genere eo modo quo in relationibus rō=
nis poniꝭ genus ⁊ spēs: puta hoc qđ est signum: et il=
lud determinaꝭ per differentias huius generis. s. signi
que sunt ex institutione ⁊ efficacit̄. ⁊ ponũꝭ ibi duo ad
dita. sicut vł̄r in diffinitionibus relationũ ⁊ relatiuoꝛũ
scꝫ subiectũ vel fundamentũ qđ intelligiꝭ per hoc qđ
est sēsibile. alterũ etiā. s. coꝛrelatiuũ quod notaꝭ ꝑ hoc
quod est gratiā vel effectum gratuitum.

A Ex his patet solutio quæstionis. Dicendum est enim ꝙ illa ratio de qua queritur si recte intelligatur ⁊ per alia non explicata suppleatur: est ꝓpria ratio diffinitiua sacramenti eo modo quo sacramentū est diffinibile. est enim illa ratio sic intellecta et suppleta eadem cum ratione predicta. ꝙ enim ponitur forma debet intelligi pro signo sensibili. eo modo quo imago herculis dicitur forma herculis. ꝙ ibi additur visibile debet intelligi pro sensibili in communi: et pro tanto debet intelligi visibile poni pro sensibili cuiuslibet sensus. quia visus est excellentior omni sensu ⁊ pluriū differentiarum cognoscitiuus sm̄ phm̄. j. meta. ponitur etiam ibi visibile pro sensibili siue vno siue pluribus et hoc pluribus pertinentibus ad eundem sensum vel alium et alium. Ponit autem ibi gratia inuisibilis pro effectu dei gratuito īteriori ordinato ad salutem hominis viatoris. vtrum aūt gratia ibi sumat vr̄ pro gratia inherente aīe subiectiue: an generalius vt expressi supra. vt. s. significet effectum dei gratuitum ⁊c. ¶ In materia de eucharistia patebit. q2 ibi res sacramenti non est aliqua gratia accidentalis inherens anime. suppleri autem debent differētie specificantes signum: puta ex īstitutiōe contra signum signans naturalr̄. ⁊ efficaciter contra signum equiuocum ⁊ signū sequens naturaliter signatum.

(In margin: In prohe. — In diffini tione dist. 3. quest. 1.)

Ad primum argumētum dico ꝙ licet fundamentum huius relationis plura includat ex q̄bus non fit per se vnum. vt probatur de successiuo permanente. tamē nō seqtur q̄n sacramentū quantum ad suam formalē rōnē sit per se vnū. ¶ Et si arguit contra hoc. q̄a relatio nō est ꝓpter se vna nisi habeat fundamentum vnū. ¶ Respondeo ꝙ si forte hoc eēt verum de relationibus realibus de quibus est dubium: q̄a forte in multis trahentibus vnam nauem est vna relatio trahentium ad vnum tractum. tamē in relationibus rōnis ꝓpositio est manifeste falsa: q2 quātūcū-

B q3 diuersa pn̄t cōcurrere in fundamēto vni⁹ relatiōis rōnis. nō eni op3 nisi ꝙ multa ibi cōcipiant quasi vnū in ordine ad aliq̄d signatū. Hoc pt3. q2 huius relonis vnius q̄ est signare mustū bonū. bn̄ pōt eē fundamētū totū istud. s. circulus cooptus foliis hedere ī cruce positus ⁊c. ita etiā multe orōnes ɔtexte. vel vna rō ex multis syllabis: q̄ nihil vnū p se faciūt sunt fundamentum vni⁹ relonis hui⁹ q̄ est signare deo inesse aliq̄ q̄ sibi intrinsece insunt: cū tamē illud signatū sit vnū ⁊ idē simplicissimū. ¶ Ad argumentū scd̄m ⁊ tertiū pt3 ex dictis in explicatiōe diffōnis magistri. ¶ Ad quartum pt patere ex illis. q̄a q̄d vna diffinitio nō exp̄mit alia exp̄mit: vt sic ex oībus colligendo q̄d sparsim inuenitur in singulis possit haberi vna diffinitio completa: qualis est illa suprapositia.

Quæstio. III.

Habito de sacramenti q̄ditate. q̄ro de eius institutione. Utrū p tpe cuiuscūq3 legis a deo date debuerit īstitui aliq̄d sacr̄m: ꝙ nō. q̄a nō legim⁹ de aliq̄ sacr̄o instituto a deo p tpe legis nāe. sacr̄m aūt nō pt institui nisi a deo. sm̄ ei⁹ diffinitionē. ergo ⁊c. ¶ Cōfirmat p Grego. moral. iiij. lib. et ponit de ɔse. dist. iiij. Quod apud nos valet aqua baptismi: hoc egit apd̄ veteres vel p paruulis sola fides. vel p maiorib⁹ virtus sacrificij. ergo nō fuit apud eos sacramētū. Sed maior vr̄ esse necessitas pro aliqua lege rō sacramēti cōtra morbū q̄3 aliquod aliud. ¶ Item deus non est causa: nec dat directe occasionem errandi homini. Sed in sensibilibus esse salutem est directe occasio errandi. q̄a sc3 credendi aliquid numinis esse in talibus sensibilibus. et per consequens idolatrandi. ergo deus non instituit aliquod sensibile: vt in eo vel per illud esset salus q̄renda. ¶ Ite3 deus non immediate sed per ministrū aliquā legē dedit. patet de lege mosayca per totum. ergo similiter de lege euangelica videtur ꝙ instituī potuit vel ordinari illud sacramentum per alium ministrū et non necessario immediate a deo. ¶ Item cum plures leges fuerint a deo date: si cuiuslibet tēpore fuerit sacramentum a deo institutum. ergo aliud ⁊ aliud: q2 si sacramentum legis prioris remansisset tēpore legis posterioris: non fuisset aliud institutum pro lege posteriori. Sed consequens est inconueniens: quia vox semel imposita ad significandum semper manet significatiua eiusdem. ergo multo magis signum semel a deo impositum semper manet significatiuum eiusdem.

¶ Contra. Aug. cōtra Faustū. xix. In nullum nomē religionis coagulari possunt homines nisi aliquorum signorum velut sacramentorum visibilium consortio colligentur.

Hic quatuor sunt vidēda. ¶ Primo ꝙ sacramentū aliquod fuit instituendum. ¶ Secundo a quo. q̄a immediate a deo. ¶ Tertio an pro tēpe cuiuscunq3 status vie post lapsum? ¶ Quarto an aliud ⁊ aliud pro statu alterius ⁊ alterius legis? ¶ De primo dico ꝙ sacramentū debere institui nō pōt ꝓbari necessario neq3 a priori. q̄a deus extra se nihil agit necessario. neq3 a posteriori sicut a fine. q̄a absolute possibile esset effectum inuisibilem haberi sine tali signo. S3 — A

ꝙ congruum fuerit sacramentum institui ꝓbatur rōne simili illi q̄ posita est in p̄cedēte. q. in primo articulo ꝓbante possibilitatē sacramenti. Congruū enim est effectū inuisibilē causandū a deo ordinantē hoiem ad salutē signari p aliq̄d signū sensibile: vt viator inquirēs cognitionē ex sensibilibus effectū illū inuisibilem certi⁹ cognoscat. nec solū ɔgruit eē signū hui⁹ effect⁹: quasi speculatiuū. p q̄d. s. possit hēri ɔcept⁹ in intellectu de illo signato: vt hō signat nām humanā. S3 signū q̄si practicū. s. q̄d signat signatū eē vel fieri. nec adhuc signū practicū dubiū seu equocū vel icertū. q2 ⁊ si p tale signū ducerer hō ī cognitionē fieri hui⁹ effect⁹: non tn̄ appeteret illd̄ signū sibi adhiberi ꝓpt̄ icertitudiē signi respectu fieri signati: ergo talē effectū signari p signū practicū certū ⁊ efficax fuit ɔgruū: vt ⁊ hō ex tali signo effectū cognoscat: ⁊ in tali signo effectū ardēter q̄rat. nec tn̄ ɔgruit signū illud eē certū certitudine demōstratiua: sed quasi vt in plurib⁹. Sicut eīm ī speculabilibus aliq̄d signū ē certū ⁊ necessariū. aliq̄d vt ī plurib⁹ p̄mo posteriorū. sic posset signū practicū hēre — T. ca. 43.

certitudinē quasi necessariam: si ip̄m vr̄ ⁊ quasi nec̄io ɔcomitaret fieri effect⁹. vel certitudinē vt ī plurib⁹. si ip̄m ɔcomitaret effect⁹ vt in plurib⁹. nō fuit aūt ɔgruum eē signū aliq̄d certū sensibile p̄mo mō. q2 cū illd̄ signū sensibile debeat adhiberi ab hoīe: seq̄ret ꝙ in potestate hoīs eēt signū aliq̄d ad q̄d deus vr̄ cāret illum effectū iuisibilē: q̄d auferret a suscipiēte debitā p̄parationem. sufficeret enim sibi ꝙ qualitercunq3 indispositus illud signū susciperet. Cōgruit igit̄ effectū talē inuisibilē significari per signum sensibile practicum certū certitudine vt in pluribus. i. semper nisi idispositio suscipientis impediat. ⁊ hoc signo naturaliter precedente fieri signati, vt sic susceptio signi sit quasi dispositio

ad signatū. ¶ Has aūt oēs cōditiones q̄ .s. sit practicū certū vt in pluribꝰ: ⁊ p̄cedēs naturalr̄ fieri signati intelligo p hāc cōditionem efficax: tale aūt signum nō pōt eē aliquod sensibile significās naturalr̄: qꝛ nullum sensibile habet efficaciā naturalē ad effectū inuisibilem. ergo cōgruit q̄ sit signum institutum siue īpositum.
B ¶ Sic ergo habetur sm̄ totā rationē sacramēti q̄ cōgruū fuit sacramentū institui ꝑpter cognitionem ⁊ desiderium causandum in viatore respectu effectus inuisibilis: ⁊ hec est ratio quā tangit magister in litera .s. ꝑpter eruditionem. alias duas rationes tāgit ꝑpter .s. exercitationem ⁊ humiliationem: quā expositionem tangit in litera: ⁊ iste tres rationes cōcludunt rationem institutionis sacramenti ex parte cuiuscūq̄ persone priuate. ¶ Est etiā alia ratio que tāgit illam congruitatem ex parte totius cōmunitatis. Congruū est enim oībus viatoribus vnius secte aliqbꝰ signis exterioribus cōmunicare ⁊ conuenire: per que etiā ab aliīs alteriꝰ secte distiguanr̄. Nā ex talibꝰ signis noscit homo quis est sue secte: ⁊ quis alterius. hoc aūt expedit: quia qui sciūt se eiusdem secte iuuāt se mutuo ad obseruationē eius: et qui sciūt se dissimilis secte vitāt se mutuo tanq̄ mutuo se impedientes: tale aūt signū vnitiuū eorum qui sunt eiusdem secte: ⁊ distinctiuum ab aliīs expedit esse practicū respectu alicuius effectꝰ inuisibilis ꝑtinentis ad obseruationem secte. Sic ergo patet q̄ necessitas probari non potest. sed cōgruitas probatur per ratiōem. factum autem probatur ꝑ auctoritatem: vt tangetur in quarto articulo. qꝛ auctoritates non loquunr̄ de sacramēto in cōmuni sumpto sicut hic adhuc tractatur. sed loquuntur in speciali de tali ⁊ tali sacramento talis vel talis legis.

Quē aug. cōtra faustū vbi su.

C De secundo dico q̄ aliūde signū practicū habet q̄ significet practice signatū ⁊ aliūde q̄ sit certū signū. qđ pꝫ: qꝛ possibile est qn̄q̄ aliquē non veracē vti illo signo: signationē eīn hꝫ ex institutiōe: sed q̄ sit certū: nō hꝫ nisi ex determinatiōe alicuius cause cooperantis illi signo ad causandū significatū. verbi gr̄a. si ab aliquo legislatore īstituar̄ in pollitia sua pro signo pacis tactꝰ manꝰ vel hmōi: ⁊ si ex ista īpositiōe hꝫ istud signū qđ practice significet pacē: tn̄ si aliꝰ nō verax pōt vti isto signo. istud signū nō est certū ex impositione legislatoris: sꝫ remanet equiuocū. qn̄q̄ .s. verū qn̄ hꝫ cōcomitās signatū. qn̄q̄ falsum. falsus enim vtir̄ isto signo siue signato sicut vterer̄ signo speculatiuo beniuolētie siue signato: dicendo. cōcedo tibi dilectionē meā habēs aliud .s. oppositū in mēte.
D ¶ Ad ꝑpositū. sacramētū ⁊ practice significat effectū practicū causari in illo cui adhiber̄: ⁊ sic signat q̄ est signum certū vt ī pluribꝰ siue regulariter quātū ē ex parte eiꝰ. ¶ Quātum autē ad signationē possibile esset q̄ institueretur ab aliqua creatura: qꝛ sicut posset homo imponere signum speculatiuum effectus dei: vt patet de ista oratione. deus causat gratiam in anima. ita posset imponere signum qđ practice signaret deum inuisibiliter agere: sed non posset dare illi signo q̄ esset regulariter certum: nō enim potest dare certitudinē alicui signo practico nisi in cuius potestate est posse causare signatū illius signi. solus aūt deus pōt se determinare ad causandū effectū sibi ꝑprium. ergo solus deꝰ potest dare certitudinē signo practico sui effectus. sic ergo patet q̄ a deo solo pōt īstitui sacramētū quātū ad signū certū. inquātū autē absolute est signū practicū posset institui ab aliquo alio: sed non congruit: qꝛ institutio talis signi esset omnino frustra. cum ex impositione nunq̄ sine aliquo intrinseco posset habere veritatē cum non sit in potestate imponentis nec vtentis.

¶ Nec congruit q̄ deus committat inferiori se instituere sacramentum inquantum certum signum: ne deus esset approbator signi falsi vel equiuoci. potest tamen sacramentum inquantum signum et inquantum certum ab alio a deo promulgari vt a precone. sed ista promulgatio non est institutio: sed presupponit institutionem.
E ¶ Ex isto patet an sacramentum ex institutione sua habeat efficaciam. si enim intelligatur institutio precise impositio ad significandum practice. dico q̄ non. ⁊ patet ex dictis. si autem intelligatur institutio determinatio quedam voluntatis ipsius instituentis ad cooperandum illi signo: que institutio nō est precisa impositio ad signandum practice. sed cum hoc determinatio signi ad veritatem et ad certitudinem. hoc modo ex institutione habet efficaciam: hoc est q̄ signatum concomitetur istud signum. Et sicut in homine esset alius actus realiter quo institueret osculum vt sit signum reconciliationis. ⁊ alius actus quo determinaret volūtatē ad istud signatū causandum signo exhibito. ita est in deo alius actus rationis ad instituendum signum sensibile ad practice signandum effectuꝫ dei: ⁊ alius quo determinat se realiter ad cooperādū tali signo regulariter .i. semper quādo indispositio suscipientis non impedit.
F Isti tamē duo actus simul cōcurrentes possunt dici vna sacramenti institutio completa inquantum est signum certum ⁊ distinctum a signo equiuoco. Sꝫ si hoc est de ratione sacramenti vt videtur ex illa particula efficax. sequitur q̄ de ratione eius proprie dicta est q̄ a solo deo possit institui. si autem non est de ratione eius: quia accidit signo vtrum signatum concomitetur ipsum vel non. saltem ipsa ꝑfectio superaddita rationi sacramenti que est veritas vel conformitas in signando ad rem signatam requirit vt instituatur a deo. siue q̄ deus determinet se regulariter cooperari illi signo.

De tertio articulo apparet ex primo. Nam pro quocūq̄ statu in quo est morbus necessaria est medicina. et pro quocunq̄ statu vie maxime post lapsum congruum est hominem manuduci ad inuisibilia per aliquod sensibile. sed in omni statu vie maxime post lapsum morbus est in nature. ergo pro omni illo congruum est aliquod institui sacramentum. In spāli autem an plura pro tēpore eiusdē legis ⁊ que vel quot tangetur inferius. hic eniꝫ tantū querir̄ in generali de quando sicut de aliīs conditionibus ꝑtinentibus ad īstitutionem.
G ¶ Ex hoc apparet q̄ in statu patrie nullum constituitur sacramentū: q̄a tunc non indiget hō sensibilibꝰ vt cognoscat intelligibilia ꝑtinētia ad salutem suā. neq̄ tunc indiget excitari ad querendū ꝑtinētia ad salutē: q̄a est ꝑfecte ꝯsecutus salutē. ¶ Pro statu etiā innocētie nō fuit ꝯgruū īstitui sacr̄m sicut post lapsū: qꝛ et si tunc hō nō potuit nisi ex sensibilibus cognoscere intelligibilia. tn̄ nullū sensibile fuit necessarium tanq̄ conferens ad salutē remouēdo aliqđ īpedimētū salutis: vt .s. possir̄ dici ꝑprie medicina. An vero matrimoniū qđ certum est fuisse in statu innocētie fuerit sacramentū. de hoc inferius.

De quarto. Primo oportet videre quomodo sacramētū possit distingui. ⁊ scđo ad ꝑpositū. ¶ De p̄mo sciendū q̄ sacr̄m vno mō distinguir̄ quasi vox in significatiōes in sacramentum ꝑprie ⁊ improprie dictū. Alio mō distinguir̄ quasi supius in inferiora. ⁊ hoc quidē triplr̄. cū enim sit sensibile signans aliq̄d vel pōt esse aliud ⁊ aliud sacr̄m: q̄a aliud ⁊ aliđ sensibile: vel aliud sacramentū: q̄a aliā signationē hn̄s: et hoc dupliciter. vel simpliciter aliā respectu alteriꝰ ⁊ alterius signati: vel sm̄ q̄d seu imꝑfecte aliā respectu

eiusdē variati ſm magis et minus. ¶ Ad ꝓpoſitū di
Y co: ꝙ in quacūqꝫ lege pōt inueniri sacrm̄ diſtictū prio
mō. In q̄libet em̄ lege ſicut fuit ſacrm̄ aliqđ ꝓprie di
ctum ex tertio articulo ſic fuit ſacrm̄ aliqđ īꝓprie di
ctū: imo multa talia. puta a pricipio genuflexiōis icli
natiōes ⁊ ꝓſtratiōes ad terrā ⁊ hmōi q̄ pñt gñalr̄ dici
ſacra ſigna: ⁊ ita īꝓprie ſacra. hec etiam poterāt eſſe
eadem: ⁊ multa alia in lege Moyſi et euangelij. Sed
R loq̄ndo de ſacr̄o ꝓprie dicto, dico ꝙ debuit eſſe aliud
⁊ aliud in alia ⁊ alia lege. ⁊ hoc nō curādo hic de alijs
ſacr̄is: ſaltē hoc fuit congruū de eo qđ iſtituebatur vt
medicina contra morbū originalis pcti. debuit etiam
eſſe aliud in ratione ſigni ⁊ rōne ſenſibilis inſtituti ad
ſignandū. ¶ Primum probat. non quidē ꝙ ſignatio
eſſet ſimplr̄ alia ⁊ alia reſpectu alterius ſimplr̄. Nam
ex quo in qualibet lege fuit medicina contra eundem
morbum non fuit ſimplr̄ aliud qđ ſignabatur per ta
le ſacramētū in alia ⁊ alia lege: ſed debuit ſignificatio
eſſe alia reſpectu alterius ſm minus ⁊ magis variati.
Que hu. de sacris. ¶ Scđ pbat. quia in ꝓceſſu gñationis humane ſem
per creuit notitia veritatis. vt patet per Grego. ſuper
Ezech. ergo congruum fuit in lege poſteriori ſignum
inſtitutum euidētius ſignare ſignatū. lex autē poſte
rior ſemꝑ fuit perfectior: qꝛ deus ordinate agens ꝓce
dit de imperfecto ad ꝑfectum. lex aūt ꝑfectior requi
rit adiutoria ꝑfectiora ad ſui obſeruationem. ergo lex
poſterior debuit habere ſacramētū ſignans ꝑfectiorē
gratiam. ſic ergo congruum fuit in alia ⁊ alia lege eſſe
ſignationem aliam ⁊ aliam manifeſtiorē in poſteriori
⁊ reſpectu ſignati perfectioris. ¶ Ex hoc ſequitur ꝙ
decuit eſſe aliud et aliud ſacrm̄ quantum ad ſenſibile
ſignans. nam magis cōgruum eſt ad ſignādum perfe
ctiorem gratiam: ⁊ manifeſtius ſignandum nouum ſi
gnū īponi: q̄ᵐ antiquū remanere. antiquū em̄ ex pria
īpoſitione nullo mō potuit aliud ſignare q̄ᵐ prio: īpm
aūt primū ſeu idē ſenſibile poni in ſcđa lege ad aliud
ſignādū q̄ᵐ primo: vel alio mō ſignādū nō erat ita cō
gruū ſicut aliud īponi. vt ptꝫ etiam in ſignis practicis
inſtitutis a nobis: qđ rationabilius eſt ad ſignificādū
perfectiorē effectū noſtrum: et manifeſtius imponere
nouū ſignū q̄ᵐ antiquū remanere aut aliud prius īpo
ſitum de nouo imponere.

Ad argumēta. ¶ Ad ~~primum~~ Secundum dico ꝙ
deꝰ nō erat cā directe nec occaſio idololatrādi: nō em̄
īſtituit illa ſenſibilia quaſi ī eis ſit. vel crederet̄ aliqđ
numinis: ſꝫ īſtituit illa tāq̄ᵐ ſigna effectꝰ ſui creādi. ex
qbꝰ cognitio ⁊ directio viatoris poſſet haberi ad q̄rē
dā ſalutē. ¶ Ad ~~ſcđm~~ argumentū inferius patebit.
¶ Ad tertium dico ꝙ nullus actus a deo erat legiſla
tor niſi ſicut ꝑco ꝑnūciās legē: ⁊ ſita potuit eſſe ꝓnun
ciator ſacramentorum huius legis: ſed nō inſtitutor.
¶ Ad quartū patet ex q̄rto articulo: qꝛ aliud ⁊ aliud
fuit inſtitutū ſacramentū ꝓ tēpore alterius ⁊ alterius
legis: ſaltē de illo ſacr̄o ꝑ qđ fiebat principalis diſtin
ctio legis a lege: qꝛ ī illo debuerūt hoīes eiuſdē legis
⁊ inter ſe ꝯuentre ⁊ ab alijs alterius legis diſtingui.

Queſtio Quarta.

Vid var. j q. 4. d hac mã op.

Trū ſit poſſibile ali
quod ſacramētū quantūcūqꝫ
ꝑfectū hr̄e cauſalitatē actiuā
reſpectu gratie ꝯferēde: ꝙ ſic.
Aug. ſup Io. homil. lxxx. ⁊ j.
q. j. Detrahe. Que eſt virtus
iſta aque vt corpꝰ tāgat et cor
abluat. loquit̄ de aq̄ baptiſma
li. ergo illa cor ablult. cor au
tē. i. anima non abluit̄ niſi ꝑ gratiā vel gratie cauſam.
ergo ⁊c. ¶ Item magiſter ponit in litera rationem ſa
cramenti quod eſt ſignum gratie: ita vt eius ſimilitu
dinem gerat ⁊ cauſa exiſtat. ⁊ per hoc aſſignat differē
tiam ſacramentorum noue legis et veterꝭ. quia illa ve
teris erant tantum ſigna gratie. iſta noue legis nō ſūt
ſolum ſigna ſed cauſe. ergo eſſe cauſam gratie eſt con
ditio completiua in diffinitione ſacramenti perfecti.
¶ Item in quadam oratione petit eccleſia. Perfici
ant in nobis domine tua ſacramenta que continent.
¶ Ex hoc arguitur dupliciter. pmo quia petitur gra
tia et non petitur impoſſibile. ergo eſt poſſibile ſacra
menta efficere gratiam. Secundo quia innuitur ſacra
menta continere quod petitur. ſcilicet gratiam. Nō au
tem continent eam formaliter. patet. ergo virtualiter
aut cauſaliter. ¶ Contra. Bern. in ſermōe de cena do
mini. Sicut inueſtitur canonicus per librum: abbas
per baculuꝫ: epiſcopus per anulum. ſic diuiſiones gra
tiarum diuerſe ſunt tradite a ſacramentis. patet ꝙ il
la de quibus exemplificat ſunt tantum ſigna ⁊ nō cau
ſe. ¶ Item Auguſtinus. lxxxiij. q. q. liij. quedam ſunt
que deus efficit per ſeipſum ſicut eſt illuminare ani
mas. ergo et ſic cauſat gratiam. ¶ Item ſi ſacramen
tum eſſet cauſa gratie aut vniuoca: aut equiuoca. non
vniuoca: patet. quia non poteſt eſſe gratia formaliter
in ſacramento. nec equiuoca: quia cauſa equiuoca eſt
ſimpliciter perfectior ſuo cauſato. nobilius autem ali
quid vel eminentius gratia non poteſt eſſe in re ſenſi
bili vt in ſubiecto eius.

Quæſtio quinta.

Vxta hoc quæritur.
Utrum poſſibile ſit in aliquo
ſacramento eſſe aliquam virtu
tem ſupernaturalē: ꝙ ſic. Per
Auguſtinū auctoritate ſupra
dicta. Que eſt iſta virtus aque
⁊c. Item medicina cōtinet for
maliter virtutem aliquā acti
uā reſpectu ſanitatis. Sacra
mentum eſt medicina anime ⁊ hoc perfecta. ergo ⁊c.
¶ Itē noua relatio non aduenit alicui ſine nouo fun
damento. ptꝫ: q̄a. v. phy. ⁊ vij. Non eſt motus neqꝫ mu T. c. 10.
tatio ad relationem niſi q̄a ad abſolutum. nūc autem T. c. 8. 17. &
illud quod ponitur ſignum ſenſibile in ſacramēto ha inde.
bet relationem nouam. ergo ī illo eſt aliqua forma ab
ſoluta noua. illam dico ſupnaturalem virtutem nouā.
¶ Ad oppoſitū. Si ponat̄ talis virtus nō pōt poni
ꝑtinere ad aliquod genus entis. oīs aūt forma abſolu
ta ꝑtinet ad aliquod genus entis. ergo probatio pric:
q̄a diſcurrendo per omnia genera non poſſet pertine
re niſi ad genus qualitatis. Sed nec ad illud. patꝫ diſ
currendo per omnes ſpecies eius. non enim eſt habitꝰ
vel diſpoſitio: nec naturalis potentia vel īpotētia. nec
paſſio vel paſſibilis qualitas. nec fōrā vel figura. g̃ ⁊c.
¶ Preterea. ad idē ſacrm̄ quādoqꝫ cōcurrūt diuerſa
ſenſibilia vt infra patebit in multis ſacr̄is noue legis.
Sed idem accidēs reale abſolutū nō pōt eſſe in diuer
ſis ſubiectis. g̃ nō poteſt eſſe aliqua vna virtus que ſic
ſit forma abſoluta realis in tali ſacr̄o. Unius autem
ſacramenti eſt vna virtus ⁊c. ¶ Item. oē accidēs rea
le ſupnaturale eſt ſimpliciter perfectius quocūqꝫ ac
cidēte naturali. pbat. q̄a in illud non pōt cā naturalis
in iſtud poteſt. ⁊ iſta impotentia nō videt̄ eſſe niſi ꝓpt̄
eminentiā effectus. ſi ergo in ſacr̄is eſſet aliqua virtꝰ
ſupnaturalis: illa eēt ſimplr̄ nobilior omni q̄litate na
turali. ergo in verbis ſacr̄alibus alicuius ſacr̄i eēt ali
quod accñs abſolutum ſimplr̄ ꝑfectius omni ꝑfectio
ne intellectualis creature: quod eſt inconueniens.

Tho.i.4. di.1 q 1.i.1. pte illi⁹.q.

In istis quæstionibus est vna opinio tenens partem affirmatiuam. ¶ Quãtum ad primã questionem dicit q̃ omnes cogunt ponere sacramẽta noue legis esse aliquo mõ causas gratie. tum propter auctoritatẽ sanctoꝝ s. Augu. adductam ad principale ⁊ alioꝝ. tum ꝑpter cõmune dictũ q̃ sacramenta noue legis hoc efficiũt qđ figurãt: et ẽm istos sacramẽta nõ possunt poni cã gr̃e sine qua nõ tm̃: q2 cã sine qua non que nihil potest facere ad effectum efficiendo vel disponẽdo nihil causalitatis habet supra rez nisi sicut cã ꝑ accidẽs. sacramẽtũ aũt nõ est cã gr̃e ꝑ accidẽs. tũ q2 nõ poneret in eius diffinitione: cũ tñ hic ponat magister in diffinitiõe sacramẽti. tũ q2 illud qđ est ꝑ accidẽs nõ ꝑtinet ad artẽ in Porphyrio. Sancti autẽ de sacramẽtis tractãtes ꝑcise: vel ꝑcipue tractãt de causalitate eoꝝ respectu gr̃e. patet: q2 ꝑ hoc sacramẽta noue legis ⁊ veteris distinguuntur: vt dicit in litera. Si autem ⁊ hec ⁊ illa tm̃ signarẽt gratiam: lz ista possent perfectius signare q̃ illa: tamen nõ esset distinctio in ratione cause ⁊ non cause: non enim esset distinctio nisi ꝑ aliam ⁊ aliam rationẽ signãdi. qđ nullo modo tribuit rationem causandi ⁊ non causandi. Qualiter ergo sacramentum sit causa gratie ponit sic. q2 efficiẽs distinguitur dupliciter. vno modo ex parte effectus ĩ dispositiuũ: qđ inducit effectũ preuiũ: ⁊ in ꝑfectiuum qđ inducit effectũ principalẽ. Alio modo ex parte efficiẽtis in principale ⁊ instrumẽtale. ¶ Instrumẽtum aũt duplicẽ habz actionẽ: vnam ex natura ꝑpria. aliã ꝑut motum est a principali agente: ⁊ qñ habet secundam simul habet ⁊ primam: et ꝑ secũdam attingit ad aliquid vltra illud ad qđ attingit ꝑ primam. als non esset instrumentum: ⁊ illud ad qđ attingit ꝑ secũdam que est eius inquantum motum est vel instrumẽtum aliqñ est terminus principalis agentis: aliqñ est tãtũ dispositio ad illum terminum. ¶ Ad ꝑpositũ. aqua ꝑ formam suam naturalem habet operationẽ ꝑpriã. s. abluere vel madefacere corpus. Vlterius aũt inquantum est instrumentum diuine misericordie habet effectum vlteriorem: non quidẽ ad gratiam tanq̃ eam attingat etiã in virtute principalis agentis: sz ad dispositionem preuiam: que in quibusdam sacramentis est caracter: in quibusdam est aliquis ornatus anime ꝑportionatus caracteri. Sic ergo sacramẽtũ instrumẽtaliter nõ agit ad gratiam: sed dispositiue: quia nisi ꝑ actionem que est eius tanq̃ instrumentum attingit illa sed dispositionem preuiam: ⁊ ẽm istos istud est consonum dicto magistri in litera qui dicit: q̃ homo non querit salutem a sacramentis quasi ab eis: sed per ea a deo. hec enim prepositio a. denotat causam agẽtẽ: ꝑ vero notat causam instrumentalem.

Tho.i.4. di.1.q.2.i.2 pte illi⁹.q.

Secundum illam opinionem dicitur ad secũdã questionẽ: q̃ in sacramẽtis est aliqua virt⁹ supernaturalis: que non tm̃ est ordo ad effectũ: q2 virtus semꝑ nominat principiũ agendi: principiũ autem actionis: vt ꝓbat. v. physi. est aliqua forma absoluta. Qualis autem sit illa virtus ostẽdit ꝑ distinctiõem. nam virtus que est principium agendi semꝑ proportionat agẽti. agens aũt principale agit ẽm exigẽtiam sue forme. ideo virtus actiua in eo est forma habens completum esse. Instrumẽtum autem agit vt motum ab alio: ⁊ ideo competit sibi virtus vt proportionata motui. motus autẽ est ens incõpletum quasi ens medium inter potẽtiam ⁊ actum. iij. physi. et ideo virtus instrumẽti inquãtũ est huiusmodi habet esse incõpletũ: nõ fixum in natura. sicut virtus imutãdi visum est in aere inquãtũ est istrumẽtũ motũ a corpore: sed huiusmodi entia imperfecta que sunt in fieri solẽt intentiones cõiter nominari: eo modo quo virtus in aere ad immutandũ visum dicit intentio coloris. virtus ergo spũalis que est in sacramẽto inquãtum instrumẽtũ est in eo quasi in fieri tãq̃ ens incõpletũ siue itẽtionale. ¶ Et si arguit q̃ in corpore non põt esse aliqua virt⁹ supnaturalis. Rñdet ẽm dicta. q̃ lz non possit ibi esse virtus supernaturalis ẽm esse cõpletuz: põt tñ ibi esse ẽm esse incõpletũ ꝑ modũ intẽtionis sicut exẽplificat in multis. ¶ Primo quidẽ q2 sic sermo audibilis causa existẽs discipline ẽm philosophũ in pricipio de sensu ⁊ sensato. continet quodãmõ intentiones aĩe. cuius conceptiones quodãmodo exprimũtur ꝑ sermonem. ¶ Secũdo sic. Virtus artis est quodãmõ in istrumẽto moto ab artifice. ¶ Tertio sic. In motu corporis celestis est quodãmodo virtus substãtie separate mouẽtis ẽm philosophos. ¶ Quarto sic. semen agit in virtute anime: vt dicitur. xj. de animalibus. et tãgitur a Commenta. vij. meta. c. xj.

t.c.10.⁊ iñ.

T.ca.15.⁊ circiter. Idẽ ẽt. 8. physicoꝝ.

Cõ.31.

Contra istam opinionem. Quãtum ad illa que ponit ad primam questiõem arguitur primo sic. Creatura nõ põt agere istrumẽtaliter ad terminũ creatiõis ẽm ipm̃: ⁊ hoc vt dicit alibi maxime verũ est de substãtia corporeꝝ: cuiusmodi est sacramẽtũ. dispositio aũt ꝑxima ad gr̃am qualẽ ponit est termin⁹ creationis. Minor ꝓbat: q2 illa dispositio est simpl'r forma supernaturalis: ⁊ quelibet talis eque non est educibilis de potẽtia naturali subiecti recipiẽtis: eque etiã subiectũ est in potẽtia obedientiali ad quãcũq̃ talem formã. ¶ Itẽ ista dispositio respectu gr̃e cũ ẽm ipm sit necessitas respectu gr̃e qñ nõ est ĩpedimẽtũ in suscipiẽte: sequit q̃ simul fiãt in anima nõ indisposita ista dispositio et gratia: ista ergo dispositio fit in instãti sicut et gratia. Hoc etiam patet: quia non est successio in inductione alicuius forme nisi penes partes mobilis: vel penes partes ipsius forme: neutrum autem est hic. Primum non: quia subiectum est indiuisibile. Secũdũ nõ: q2 tũc gradus forme nõ possent esse: nisi talis dispositio fieret prius maior ⁊ minor: sed possibile est in aliquo suscipiẽte sacramẽtũ minimã dispositionẽ induci: sicut ⁊ minimã gr̃am infundi: ad istã autem gr̃am non requirit nisi minima dispositio: nõ est ergo ibi successio penes grad⁹ ẽm quos dispositio successiue iducat. ¶ Patet etiam tertio illa ꝑpositio: q2 istrumẽtũ nõ agit nisi in virtute pricipalis agẽtis. ergo si instrumẽtũ nõ põt agere nisi in tpe ad istã dispositionẽ. sequit q̃ de⁹ aget ĩ tpe vel successiue ad eãdẽ. Cõñs videt incõueniẽs. tũ ꝑpter infinitatẽ potẽtie agẽtis. tũ ꝑpter summã capacitatẽ suscipiẽtis non habẽtis ɔtrariũ. sic ergo supponat ex istis trib⁹ ꝓbatiõib⁹ q̃ illa dispositio ꝑuia ad gr̃am quã ponũt iducat vel iduci possit in istãti. sacramẽta aũt nõ possunt habere actionẽ suã in instãti. Probatio. q2 cõiter in sacramẽtis requirũt ꝟba multa: vt patebit iferius. illa aũt nõ possunt habere eẽ in istãti. ergo in tpe: quare nec agere actiõe sua naturali. ergo nec supnaturali: q2 ẽm eos qñ istrumẽtũ habet actionẽ excedẽtẽ suã virtutẽ habz etiã actionẽ ꝑpriã. ¶ Si aũt fingat aliquã vnã syllabã totius oratiõis istrumẽtalis habere esse in instãti: qđ ideo fictio est: q2 formatio hui⁹ syllabe est cũ motu locali aeris: ⁊ mot⁹ nõ est in istãti. Adhuc nõ saluat ꝑpositũ: q2 aut illa eẽt prima syllaba: aut vltima: aut itermedia quecũq̃ ponat: ex quo illa habet actiõem et dispositionẽ illã que causat in instanti et nulla alia sequitur q̃ illa sola sufficeret: ⁊ iter oẽs alias haberet rõnẽ sacri: q2 oẽs alie ꝑter illã nec instrumẽtaliter nec quocũq̃ mõ agũt dispõnẽ illã ꝑuiã. qđ est icõueniẽs: q2 in tali oẽone sacramentali nulla vna syllaba ponit sacrm̃: sz tota oẽo. ¶ Q̃d si vltra fingas vltimã sylla

pria p. sũ. q.45. ar.5. i sol. ꝑnci.

A

6. physico.

bam esse instrumētũ cõpletiue ꝛ habere actionē istã q̃ attribuit sacramento nõ in virtute ꝓpria: sꝫ in ꝟtute oim̃ p̃cedētiũ sicut vltima gutta in ꝟtute oim̃ p̃cedentiũ cauat lapidē. viij. physi. ¶ Hoc nihil est: nũꝗ̃ em̃ in talib⁹ vltimũ cõpletiue causat effectũ in ꝟtute p̃cedētiũ: nisi q꞉ p̃cedētia dereliquerũt aliquã dispositionē p̃uiã ad illũ terminũ. hic aũt syllabe p̃cedētes nullã dispositionē talē relinquunt ante vltimam. ergo ꝛc.

T.c.23.

¶ Itē in aliquo sacramēto. s. eucharistie non videtur ista causalitas eē possibilis: ꝛ hoc siue loquamur de sacramēto pleno. s. eucharistia iã ꝯsecrata. vel de ip̃a cõsecratiõe sacramētali q̃ est via ad sacramētũ. nam primo mõ loquēdo sp̃es illa panis nõ videt̃ eē cã instrumētalis attigēdo effectũ. s. existentiam realē corporis christi: neqꝫ aliquã disp̃onē ad illũ effectũ. ¶ De ꝯsecratiõe etiã pꝫ: q꞉ illa ꝟba ꝓlata nõ attigũt trãssubstãtiationē q̃ est termin⁹ p̄icipalis huius ꝯsecratiõis: cũ illa trãssubstãtiatio nõ fiat nisi ꝟtute dei ĩfinita. q̃ꝺ eq̃ vel magis pꝫ q̃ꝫ de creatiõe. Neqꝫ attigit aliquã dispositionē p̃uiã ad illã trãssubstãtiatiõeꝫ: q꞉ aut illa dispositio eēt in pane: aut in christi corpore: neutro mõ põt dari. nõ em̃ in corpore: q꞉ cũ illa dispositio eēt necessitãs ad trãssubstãtiationē eēt in eodē instãti cũ transsubstãtiatione. et tũc in illo instãti eēt panis: q꞉ qñ est dispositio est ꝛ eius subiectũ. simul ergo esset panis in eodē ĩstãti in quo est illa dispositio ꝛ trãssubstãtiatio: ꝙ ĩcludit ꝯtradictionē. Simil'r pura fictio videt̃ eē ꝙ ꝑ ista ꝟba. hoc est em̃ corp⁹ meuꝫ. magis alteret̃ real'r panis: q̃ꝫ ꝑ alia ꝟba ꝓlata. s. iste panis est alb⁹ ꝛ hm̃õi. cũ son⁹ non habeat ꝟtutē aliquã ad causandũ alterationē realē in pane. Posset etiã argui vt prius: q꞉ illa ꝟba sacr̃alia hñt eē in tp̃e. ergo et actionē suã p̃cise in tp̃e. illa aũt dispositio ad eucharistiaꝫ si fingat̃ nõ põt poni, cãri ĩ tp̃e ꝓpter sil'es ꝓbatiões q̃ supra tacte sunt in scd̃o articulo. In ꝓposito etiã est rõ sp̃alis. q꞉ ꝟba ꝯsecrationis eucharistie non pñt hr̃e actionē respectu trãssubstãtiatiõis seu disp̃õnis necessarie ad trãssubstãtiationē: q꞉ nõ pri⁹ agũt circa passum q̃ꝫ tãgãt ip̃m

T.c.24. ꝛ 8. ꝛ inde. ꝺm eos ꝛ ꝺm philosophũ. vij. physi. de simultate agentis ꝛ passi: nũc aũt in ĩstãti cõplete ꝓlationis nõdum sp̃ẽs illoꝝ ꝟboꝝ tangũt sp̃ẽm panis: q꞉ multiplicatio soni ꝛ sensatio non fit nisi in tp̃e ꝺm philosophũ in de sensu ꝛ sen. dubitatiõe penul. ergo ꝑ tp̃s ꝓst ĩstãs vltimũ cõplete ꝓlatiõis ꝟboꝝ nõdũ trãssubstãtiatio facta est nec dispositio p̃uia ad ip̃am. ergo panis ꝑ totuꝫ illꝺ tp̃s ꝑmanet: q̃ꝺ est ꝯtra cõem opi. de eucharistia.

¶ Quarto arguit̃ ꝙ ista opi. ponit pluralitatem sine

T.c.50. necessitate. q̃ꝺ est contra doctrinã philosophorum pa

T.c.60. tet. j. physi. de op̃. Melissi ꝛ eius cõmendatione vltra

T.c.48. Anaxa. et. iij. de aĩa. et. viij. physi. ꝙ natura nihil facit

Idē. i. cel. frustra. semꝑ em̃ si sufficit paucitas ad saluãdũ appa

t. ca. 32. rẽtia est magis ponẽda. sed talē dispositionē fieri in sacris oĩno videt̃ sup̄fluũ nec huius pluralitatis videt̃ eē aliqua necessitas vt pꝫ in eucharistia. q꞉ purissima fictio videt̃ eē ponere ibi aliquã dispositionē p̃cedentē. vel ĩter species panis que sunt sacramentũ: ꝛ inter existētiã corporis christi q̃ est res signata. ¶ In aliꝗ̃s etiã sacramētis hoc ꝓbat̃. nã in illis que non ĩprimũt characterē nulla necessitas videt̃ ponẽdi dispositionẽ que dicit̃ ab illis ornatus: ĩmo hoc videt̃ esse ꝯtra cõmunem doctrinã theologoꝝ. In quibuscũqꝫ enim sacramētis ĩprimit̃ dispositio ad effectũ principalem: si ꝓpter obicē in suscipiēte nõ causat̃ tũc effectus principalis: cessãte obice sufficit dispositio ad illũ effectũ p̃ncipalē. apparet in sacramētis ĩprimētib⁹ characterē: que ꝓpter hoc non sunt iterabilia. sed in ficte penitēte cessante fictione nihil est q̃ꝺ sufficiat ad effectum vere penitentie: alioquin non oporteret talē ficte confessum de eisdem peccatis alias confiteri. ergo in tali sacramento nulla imprimitur dispositio quasi necessitans ad effectum sacramenti.

Contra opinionem istam. Quãtum ad secũdã questionē arguo sic primo. Illa virtus sup̄naturalis si sit in sacramento: aut est ibi indiuisibiliter. s. aut tota in toto ꝛ tota in qualibet parte: aut tota in toto: et pars in parte. non primo mõ: q꞉ ĩter oẽs formas ꝑficiētes materiã sola ĩtellectiua ponit̃ talis. Non secũdo mõ: q꞉ tũc extēderetur ꝑ accidẽs in subiecto: q̃ꝺ est ꝯtra rõnē virtutis sp̃ũalis. ¶ Itē in sacr̃is cõiter requirunt̃ ꝟba multa: vt patebit inferius. vel ergo in qualibet syllaba eēt eadē virtus oĩno. vel in alia esset alia ꝛ alia ꝟtus. Si p̃mo mõ oporteret dicere ꝙ idem accidẽs migraret de subiecto in subiectum ꝛ maneret postq̃ꝫ subiectũ deficit. Si scd̃o mõ sequeret̃ ꝙ sacramētũ ꝯsistẽs in tota or̃one haberet aliquã ꝟtutē vnã. ¶ Et si dicas ꝙ hꝫ aliquã virtutē aggregatã ex multis virtutib⁹ multaꝝ partiũ. hoc ĩprobat̃ ꝑ argumentũ tertiũ cõtra op̃. ad questionē p̃cedētē: nõ enim esset dare q̃ istarũ ꝟtutũ eēt principiũ causandi illũ effectũ sp̃ũalē in aĩa: nec videt̃ ꝓbabile ꝙ sacramentum vnũ formal'r cũ hui⁹ rõ formalis sit ex rõne ꝟtutis sup̄naturalis: habeat tot ꝟtutes sup̄naturales aggregatas. ¶ Itē quero qñ ista virt⁹ sup̄naturalis causat̃ in illo sensibili ꝑtinēte ad sacramētũ: aut ante applicationē ad actũ siue vsum: aut in ipsa applicatione. si ante. ergo causatio eius est pure miraculosa: q꞉ est ꝑ actũ diuinũ: ꝛ non ꝑ aliquã dispositionē ꝑpetuã siue firmatã cũ ecclesia. nã nõ sequit̃ ad aliq̃d ꝑ q̃ꝺ possit dici quasi ꝯñs natural'r sine miraculo. sicut de animatiõe. si vero causet̃ in applicatione ad vsum videt̃ incõueniẽs. nullũ em̃ instrumētũ formal'r est ideo aptũ ad vsum: q꞉ aliq̃s vtit̃ eo vt ĩstrumēto pꝫ hoc ĩductiue et rõne. Nam idoneitas ĩstrumēti p̃cedit natural'r vsum istrumēti vt ĩstrumētũ est. nõ em̃ q꞉ immergo puerum siue vtor aliquo sensibili ad actũ sacramēti: ideo recipit illã ꝟtutē sp̃ũalē: nõ est ergo dare qñ recipiat. ¶ Vltimo arguit̃ sicut prius. ꝙ hinc ponitur pluralitas sine necessitate. nõ em̃ pꝫ aliqua necessitas talis ꝟtutis: q̃ fingit̃ in sacramēto. neqꝫ ꝺm rõnē naturalē manifestũ est. neqꝫ ꝺm fidē: q꞉ sicut sequenti rõnē naturalem non sunt ponenda plura: nisi q̃ rõ naturalis ꝯcludit: ita sequēti fidē nõ sunt ponēda plura q̃ꝫ veritas fidei req̃rat. veritas aũt fidei nõ requirit ponere talē virtutem sup̄naturalē in aqua vel in ꝟbis: vt patebit inferius. nec aliqua ratio cogit ad istam pluralitatem. ergo ꝛc. ¶ Exempla que adducta sunt de virtute recepta in instrumēto nõ cõcludũt. primum de sensibili sermone accipit manifeste falsum. nã sermo audibilis non habet in se formaliter aliquã intētiõem aĩe. q̃ꝺ ꝓbat̃: q꞉ sermo non ĩpositus ad signandũ nullã talē formã habet in se: pꝫ hoc oĩbus. ꝑ impositionem aũt nõ recipit aliquã absolutã formã nec relatiõem nisi forte rõnis. ¶ Hoc etiã ꝓbat̃ aliter: q꞉ eodē existēte agēte principali ꝛ instrumēto sufficiente sequit̃ eadē actio. Sed si latinus ꝓferat verba latina greco idē est agẽs principale ꝛ instrumentũ: ꝙ eēt si loqueret̃ aliꝗ̃ latino: tñ nõ sequit̃ effectus: quia nullus cõceptus causat̃ in greco audiēte. ergo ille sermo non erat instrumentũ ex se ad causandũ anime cõceptũ in audiēte. Fallit ergo exēplũ ꝓ tanto ꝙ sermo audibilis est signũ rememoratiuum respectu conceptus: ita ꝙ facta ĩmutatione sensus ab ipso sermone: ꝛ vlterius intellecta natura eius inquãtũ talis natura est intellectus cognoscẽs ipsum esse impositũ ad significãdũ talē naturã ex collatione eius ad illud aliud: intelligit illud aliud nõ ita ꝙ sermo ꝑ aliquã formã causet cõceptũ de aliqua re: sꝫ sermo est p̃uius ad cõceptũ de re: qui causat̃ ꝑ propriam

specie̅ rei vel fantasma in anima. qđ ptz: qꝛ quātūcūqꝫ sermo ꝓferreꝛ si audiēs nō haberet in se specie̅ rei ꝓlate: nullus cōceptus causareꝛ in eo de illa re. vnde per

C voces nō intelligimus res: nisi quarū habemus species. sed ꝙ actualiter eas cōsideremus: hoc est ꝓpter collationē signi ad signatū. Secūdū exēplū de instrumēto artificis nō cōcludit. valde enim ip̄robabile videꝛ ꝙ aliqua forma totiēs causareꝛ in serra quotiens moueꝛ ab artifice: ⁊ totiēs desinat eē quotiens desinit actu moueri. Tertiū exemplū de motu nō cogit: quia quomodocūqꝫ substātie causenꝛ a celo saltem motus localis celi non potest esse formale principium producendi eas. Et similiter de quarto exemplo de generatione animaliū. quere. ij. lib. disti. xviij. ¶ Contra istā opi. Deus nō est aliter sm̄ essentiā p̄sentiā ⁊ potentiā in sacramēto q̄ꝫ in alio corpore. ergo si ponatur aliter hoc non est nisi ad aliquē effectū causandum. sed ꝙ sic sit ibi nō pōt esse ꝑ aliquā causalitatem sacramenti: sacramētum nullo modo est causa deū determinans ad causandum effectum sibi ꝓprium. ergo tm̄ est ibi hoc modo aliter q̄ꝫ in alio corpore ex determinatione proprie volūtatis qua disponit sic opari. hec autem dispositio manifestata ecclesie dicitur promissio vel pactio. ergo nihil aliud dicit ista opi. q̄ꝫ illud de opi. alia. s. de pactione.

Ad primam ergo questionem dico ꝙ cū necessitas eorū que sunt ad finē sumaꝛ a fine et sm̄ oēs loquētes de sacramētis. finis sacramēti est gratia.

D vel aliquis effectus dei inuisibilis disponens hominē ad salutē: ⁊ iste finis possit sufficiēter haberi eo modo quo habeꝛ ꝑ sacramentū absqꝫ hoc ꝙ dicaꝛ sacramentum habere aliquā actiōem ꝓprie dictā siue respectu gratie quā nō potest attingere cū illa creaꝛ: siue respectu dispositionis supernaturalis p̄uie. qꝛ illa etiā creareꝛ: sequiꝛ ꝙ nō sit ponēda talis: cū nec ista plura sint necessaria: nec manifeste ponibilia. ¶ Qualiter autē cū hoc salueꝛ ꝙ sacramenta sunt causa gratie non tm̄ ꝑ accidēs: ⁊ ꝙ ꝑ sacramenta habeꝛ gratia sicut sancti loquunꝛ. Dico breuiter ꝙ omnis dispositio necessitās ad formam que nō est ratio receptiui potest dici quodāmō causa actiua siue causa instrumētalis respectu forme. ipsum aūt sacramētū siue susceptio sacramenti est talis dispositio et imediata nō causans aliā mediā iter se et grām. ergo ipsa pōt dici quodāmō causa actiua vel instrumētalis respectu gratie. maior ꝓbaꝛ ꝑ exēpla ⁊ ꝑ rōnē. ¶ Primū exēplū istius est: qꝛ absolute concediꝛ ꝙ merita sunt cā instrumētalis respectu p̄mij: ⁊ ꝙ ꝑ merita acquiriꝛ p̄miū ⁊ tm̄ meritū nō causat actiue p̄miū in se: nec aliquā dispositiōem mediā: sed solūmodo ipsummet est dispositio p̄uia ad p̄miū: non tm̄ sicut ratio receptiui. ¶ Aliud exemplum. motus aliquo modo poniꝛ causa respectu termini: et vere ⁊ proprie concediꝛ ꝙ per motum acquiratur termi-

E nus: ⁊ tm̄ motus non habet actionem aliquam ad causandū terminū: neqꝫ etiā dispositiōem intermediam: sed ipsemet est dispositio proxima ad terminum: non tm̄ rō receptiui. ¶ Item maior eadem probaꝛ ratiōe. qđ est cā prioris nō propter hoc est cā posterioris: nisi illud medium sit cā tertij et hoc aliquo modo in eodem ordine cause. agens causans dispositionem primā ad formā sm̄ eos cōcediꝛ esse aliquo modo causa respectu forme. opꝫ ergo ꝙ dispositio proxima ad formam reducaꝛ ad genus cause efficientis respectu forme. Est ergo modus iste ꝙ susceptio sacramenti est dispositio necessitās ad effectum signatum per sacramentum nō quidem ꝑ aliquā formam intrinsecā: per quā necessario causaret terminum: vel aliquam dispositionē preuiam. sed tm̄ ꝑ assistentiam dei causantis illum effectum: non necessario absolute: sed necessitate recipiēte potētiā ordinatā. disposuit enim vniuersaliꝛ: ⁊ de hoc ecclesiā certificauit ꝙ suscipiēti tale sacramētum ipse conferret effectū signatū; nec obstat ꝙ susceptio sacramenti est aliquid circa corpus ipsius suscipientis gratia aut causaꝛ in anima: qꝛ sufficit ꝙ dispositio ⁊ forma sint in eodem supposito: ⁊ maxime quando dispositio non est dispositio ex parte rei: sed in ordine ad agens volūtarie causans terminum. ¶ Ad intellectum huius sciēdum ꝙ instrumētū cōmunissime acceptum extēdiꝛ quandoqꝫ ad causam secundam: vt tactum est in prima questione: proprie autē vt distinguiꝛ contra causam secundam. quādoqꝫ vero accipiꝛ ꝓ eo qđ est pars ꝑ quā totum agit: ⁊ sic loquitur philosophus vocās. ij. de anima. organa sensuū ⁊ aliarū potētiarum instrumenta siue partes per quas totum operaꝛ tales opatiōes. ¶ Alio modo instrumētū dr̄ cā actiua ad dispositiōem preuia. ¶ Tertio modo diciꝛ instrumentum sicut instrumētum in arte: et ab isto primo tractum est hoc vocabulum. De isto autem dubium est an sit actiuum ꝓprie: ⁊ videtur probabilius ꝙ non. Serra enim non habet in se nisi quātitatem figuram et motum localem. de quibus omnibꝰ patet ꝙ nō sunt forme actiue: ⁊ ꝓbatur quia aliter mathematicus cōsiderādo quātum figuratum non abstraheret

F a motu. si aūt ponatur ꝙ durities sit qualitas actiua. hoc nihil est: quia si deus de potētia absoluta aliquod quātum molle conseruaret in eadem quātitate ⁊ figura mouendo ipsum localiter eque diuideret aliqđ corpus sicut modo instrumētum durum diuidit. ergo durities que est qualitas non est formale principiū agendi apparet tamē esse ꝓ eo ꝙ est quedam ip̄assibilitas resistens corrūpenti. manēte aūt quātitate corporis ⁊ figura nō mutato alio nec corrupto si localiter mouetur oportet ꝙ expellat aliud proportionatū quātitati sue ⁊ figure qđ nō oporteret si eius quantitas nō maneret sed cederet: sicut est de molli. Probaꝛ etiā ꝓpositum: quia vbicūqꝫ est formalis icompassibilitas in creatura vnum illorū non expellit aliud actiue: sed tm̄ formaliter. agens aūt inducens vnū effectiue expellit aliud effectiue: corpora autē videntur habere incompassibilitatē respectu vbi eiusdē: sicut qualitates contrarie respectu eiusdem subiecti: sicut ergo idem agēs effectiue inducit calorem: ita frigus expellit. non autē effectiue calor expellit frigus sed tm̄ formaliter. Ita in proposito de expulsione corporis ad vbi per aliud corpus. diuisio autem ligni ꝑ serram vel securim non est nisi quedam expulsio partium ab vbi ad qđ mouetur securis ab ipso artifice cedendo. Tenēdo igitur ꝙ instrumēta artificialia non sunt formaliter actiua: sed tm̄ sunt receptiua cuiusdam effectus prioris ordinati ad effectum vltimū apparet magis ꝓpositū quomodo sacramētum potest dici instrumentum. licet nō habeat virtutem actiuam ꝓprie respectu termini: sed sit quidam effectus prior ordinatus ad gratiā. ¶ Et si dicaꝛ nō esse simile: qꝛ sacramētum non suscipit illum

G effectum superiorem sicut securis recipit motionem. hoc non obstat: quia sicut totum illud qđ recipit effectum priorē potest dici instrumētum: ita ⁊ quodāmodo iste effectus potest dici instrumentum. vere em̄ potest dici ꝙ per motionem serre lignum diuidiꝛ: sacramētum autem siue susceptio sacramenti est effectus ille prior in proposito. ergo ⁊c.

Ad questionem secundam patet per

H idem ꝙ nec manifeste possibile nec necessarium est ponere illam virtutem que sit forma realis in sacramento. vt quid enim totiēs generareꝛ et corrūperetur: nec per illā si poneret aliquid causareꝛ in anima: nec cau-

faret ipsa regulariter nisi ex pactione diuina cum ecclesia: et sic sine tot superfluis in aqua et aīa intermediis potest saluari ꝙ pactio diuina sit immediata respectu effectus conferēdi recipiēdi sacramēta. ¶ Si tamen fiat altercatio propter auctoritates de isto vocabulo virtus: potest dici ꝙ virtus vno modo est vltimum de potentia. primo ce. et mun. vltimum autē potentie signi practici est ꝙ significet efficaciter hoc est preuie et certitudinaliter. nam nō posset signo inquātum practicum est competere maior potentia: tamen talis virtus potest concedi esse in sacramento: sed ista non est aliqua forma absoluta: sed tm̄ relatio conformitatis signi ad signatū. Et siue ista pertineat ad essentiā sacramenti: et tunc oporteret ꝙ sacramētum nō tm̄ includat rationem signi cum suis differentiis: sed etiam aliquam rationem conformitatis ad signatum que dicitur veritas in signo: et patet ꝙ istarum relationum vna accidit alteri: ⁊ quasi posterior fundatur in alia priori: conformitas enim in signo fundatur et posset esse signum sine ea: siue ista non pertineat ad rationem sacramenti: sed sit accidens cōcomitans vt in pluribus saltem ista ratio est illud vltimum de potentia signi practici: et sic virtus.

T.c.116.

Prime. q. Ad primum autē dico ꝙ aqua abluit cor. i. animā. nō quidem causando dispositionem mediam inter ipsam et gratiā abluentem: sed abluit tanꝙ dispositio proxima et immediata ad gratiam: eo modo quo dicitur ꝙ meritum inducit beatitudinem: vel ꝙ sectio siue alia huiusmodi preparatio inducit sanitatem: si enim causaret dispositiōem ad gratiam et sic diceretur abluere. adhuc oporteret illam dispositionē immediatius abluere: sicut argutum est supra de ordine causarum respectu tertii. ¶ Ad secūdū dico ꝙ magister in diffinitione sacramenti ꝑ hoc ꝙ addit: ⁊ causa existit. nihil aliud intelligit nisi ꝙ est signū efficax: per quod intendit ꝙ sit practicum certum et verum et preuium naturaliter ad suum signatum. ¶ Per idem dico ad illud de distinctione sacramentorum noue legis ⁊ veteris: non enim distinguuntur per illud quod neutri illorum potest conuenire. s. actiue agere ad aliquid spirituale in anima: sed ista noue legis gratiam causant tanꝙ signum efficax: illa autem veteris legis non: loquendo de sacramentis. i. de cerimoniis illius legis. De hoc patebit in sequēti q̄stione. ¶ Ad aliud dico: ꝙ si motio terre esset dispositio proxima ad inductionem alicuius forme: et non ex natura alicuius motionis: sed ex dispositione alicuius agentis simul cooperantis posset rationabiliter peti ab illo agente ꝙ illa motio perficeret id qđ ꝯtinet: hoc est dictu. ꝙ sicut continet illud tanꝙ dispositio preuia: sic perficiat illud. hoc est ad ipsam immediate sequatur illud. hoc modo est in proposito.

I

Ad illa que adducuntur in prima op. patet ex istis. sacramentum enim non est tm̄ causa per accidēs: sicut nec ipse poneret ornatum vel characterem esse causam per accidēs respectu gratie: immo sicut poneret illud causatum a sacramēto esse ꝑ dispositionem ad gratiam: ita dico ꝙ sacramētum vel eius susceptio est dispositio proxima ad gratiam: et per hoc patet quomodo ponitur in diffinitione eius: et quomodo pertinet ad artem tractantium de sacramentis. si enim aliquis consideraret incisionem vel aliq̄d huiusmodi: inquantum ordinatur ad sanitatem humanam: diffiniret ipsam et differētiam assignaret ꝑ ipm̄ ordinē: licet ipse ordo accideret nature rei in se. hoc modo sancti ⁊ doctores non curantes de batismali ablutione quātum ad naturā in se: nō magis ꝙ de natura balneationis cuiuscūꝙ ꝑ se: considerāt illud inquātū ex institutiōe diuina habet ordinem ad gratiā. et ideo sic diffiniunt ⁊ differentias assignant.

Ad primum argumentum secūde. q. patet ꝙ virtus illa est efficacia signi respectu signati: que efficacia non est forma realis maxime absoluta: sed est veritas signi virtualiter precedētis signatum. ¶ Ad secundum. si sanitas non posset nisi ab agente voluntario induci: et ab ipso institueretur aliquod signum qđ esset efficax seu dispositio necessitās ipsum ad inducendum sanitatem: illud signum esset medicina virtuosa: non tamen per aliquam formam absolutam que eēt principium sanandi: sed tm̄ per ordinem efficacem ad sanitatem. ¶ Ad tertium potest dici ꝙ quotiens sacramentum est nouum totiens fundamētum est nouum: et tunc nō est ibi noua relatio sine mutatione fundamenti: sed illa mutatio non est ad aliquod absolutum in fundamēto: sed ad esse fundamēti. ¶ Vel aliter dici potest ꝙ relatio rationis potest esse noua in aliquo absꝙ omni nouitate absoluti in ipso: sufficit enim noua comparatio absoluti ad alterum per actum intellectus. hoc modo potest deus dici domin⁹ de nouo siue nouo absoluto in ipso: vel magis ad propositum potest nūmus dici precium de nouo: esse enim precium non dicit nisi relationem rationis: sicut nec esse commutatum pro alio: esse enim cōmutatum non magis dicit relationem realem ꝙ esse datum: datum autem vt manifestum est: cū dicat habitudinem obiecti ad voluntatem: nō dicit nisi rationis relationem in ipso dato: sicut nec intellectū esse in obiecto intellecto.

L

Questio. VI

HEc est pars incidētalis huius distin. in qua magister determinat de circūcisione. Circa quā q̄rit᷑ vtrū i circūcisione ex vi circūcisionis ꝯferebat᷑ gratia? ꝙ non probatio Ro. iiii. Signaculum accepit circūcisiōis. glo. Peccata ibi solum dimittebantur: sed gratia ad bene operandum adiutrix nō p̄stabat᷑. ¶ Itē Aug. in psal. Vt q̄d deus repulisti in finem. Illa inq̄t de sacramētis veteris legis tm̄ ꝓmittebāt ⁊ signabāt. hec aūt dāt salutē. s. sacramēta noue legis. ¶ Itē circūcisio nō apiebat ianuā: sicut vult Beda sup illud Luc. ii. Postꝙ ꝯsūmati sunt dies octo. Habēti grām patet ianua regni: qꝛ eius est heres. sm̄ Aug. de tri. li. xv. c. xix. Ipsa diuidit iter filios regni ⁊ ꝑditiōis. ¶ Itē ꝑ rōnē sic. Sacramentū nō causat nisi qđ signat. Circūcisio tm̄ signat ablationē ⁊ nō aliq̄d positiuū: qꝛ nō est ibi nisi ablatio partis a toto. ergo ⁊c. ¶ Contra. Aug. lib. ii. de nup. ⁊ cōcu. ⁊ ponit᷑ de cōse. dist. iiii. Ex quo īstituta est circūcisio in populo dei ad purgatiōem huius peccati veteris valebat magnis et paruis: sicut baptismus valere cepit ex quo institutus est. hoc non esset nisi ibi cōferretur grā. ergo ⁊c. ¶ Item Beda sup illud Luc. ii. Postꝙ cōsūmati sunt dies octo. ¶ Idē salutifere curationis auxiliū circūcisio in lege agebat: qđ baptismus tēpore gratie agere consueuit.

A

Hic supponendum est tanꝙ certum ꝙ ꝑ circūcisionē pctm̄ originale delebat᷑. qđ ꝑ auctoritates sanctoꝝ. Et ad hoc est ratio ꝯgrua: qꝛ deus nullo tpe reliquit genus humanum sine remedio necessario

ad salutē: maxime illos quibus ipse legē dedit: vt per eius obseruātiā ptingerent ad salutem. Frustra enim fuisset data talis lex sine tali remedio. ergo tēpore legis mosayce dedit aliquod tale remedium obseruantibus huiusmodi legē. Non possunt autem attingere ad salutem sine deletione originalis culpe. qḋ suppo-
di.39 ꝛ ifra nit ex.ij.lib. ergo in illa lege instituit aliquod remediū cōtra illam culpam. istud et non aliud videtur esse ibi institutum tanq̃ tale remedium contra illam. iuxta illud Gen̄.xvij. Masculus cuius caro ꝑputij ꝛc. ¶ Et si obijciat̄ ꝙ circūcisio sit ex patribus nō ex lege: quia data est abrae circuncisio: et hoc per multos annos. s. cccc. ante legem mosaycā datam in monte synai. Hoc non obuiat quin sit remedium contra originale peccatum. ꝙ autem deus voluit illud instituere ante legem moysi. arguit ꝙ non sit remedium precise huiusmodi legis: sꝫ nec lex illud euacuauit: sꝫ ꝯfirmauit. ¶ Sed inquirēdum est an ex isto supposito sequat̄ necessario gratiam in circūcisione cōferri: et quia dimissio culpe et collatio gratie siue coniunctim siue separatim non respiciunt nisi potentiā diuinā. aliquid autem dicitur possibile deo dupliciter. s. ꝺm potentiā absolutam vel ordinatam. Ideo primo vidēdum est an possibile sit deo de potentia absoluta delere culpam originalem sine infusione gratie. Secundo an̄ hoc sit sibi possibile ꝺm potentiam ordinatam.

Quantum ad primum videtur aliqui

Ri. i pñti. di.ar.6.q.3 Uid o:kã q̃li.5.q.4. ꝛ var.q.2. hui⁹ q̃rti.

dicere ꝙ non. et si rationes concludunt: vidēdum est. prima est talis. Non potest de anima peccatum deleri: nisi de immunda fiat mūda. Sed hoc nō potest fieri nisi ꝑ aliquā mutationē factā in anima. illa aūt mutatio erit necessario ad aliquā formam positiuam repugnantem culpe: ꝛ hec absolutam: qꝛ ad relationem nō est motus nec mutatio. v. physi. huiusmodi formā absolutam repugnantem culpe in anima dico gratiā. ergo ꝛc. ¶ Secūda ratio talis est. In peccato deformitas opponit̄ gratie vt priuatio habitui. Sed priuatio nō potest tolli a subiecto nisi ꝑ collationem habitus oppositi. ergo ꝛc. Et hoc est qḋ August. arguit ꝙ culpa et gratia opponunt̄ sicut tenebra et lux in aere. ¶ Tertia ratio. Culpa non potest deleri nisi tollatur deordinatio vt non iputetur ad penam. Si aūt deordinatio eius maneret necessario iputaret̄ ad penā: quia ipsa manens non potest aliter ordinari q̃ per penam inflictam. ergo culpa dimitti non potest nisi deordinatio eius tollatur. illa autem non tollitur nisi per gratiam. ergo ꝛc. ¶ Quarto. si culpa dimittitur: diuina offensa remittitur: ergo peccator deo reconciliatur. ergo per consequens a deo acceptatur: nullus aūt a deo acceptat̄ sine gratia. ergo ꝛc. Et confirmat̄: quia si nō est inimicus. ergo amicus.

Contra istam cōclusionem arguo pri-

mo sic. Quecūq̧ sibi inuicē repugnāt circa idem mutuo se excludunt circa illud. ergo cui plura repugnant circa aliquod subiectum illud potest per quodlibet illorū excludi ab illo subiecto. Sed culpe originali repugnat rectitudo in puris naturalib⁹ etiam sine gr̄a: ꝛ ptꝫ de facto ꝺm magistrū ponēt̄ hoīem a deo sic cōditū. ptꝫ etiā de possibili rōne: qꝛ si nō posset natura fieri recta rectitudine naturali ꝛ sine gr̄a: tūc gr̄a eēt naturalis: lꝫ nō nature lapse. tamē nature in rectitudine ꝓpria istitute. illud em̄ est naturale qḋ cōsequit̄ naturā ꝺm se. ergo sequit̄ ꝙ ꝑ solā rectitudinē naturalē et sine gr̄a potest culpa expelli. ¶ Si dicat̄ ꝙ rectitudo absolute potuit esse in natura absq̧ gr̄a: tn̄ post culpā non pōt restitui nisi collata gr̄a. ¶ Contra istud ꝛ simul ad ꝯclusionē principalē arguo sic. Forma nō habēs eē alterius rōnis in subiecto nō hꝫ inseparabilitatē aliā a quocūq̧: qꝛ em̄ est talis forma ꝛ tale esse hn̄s. ideo est separabilis vel iseparabilis a quocūq̧. Sed forma nō habet eē alterius rōnis in subiecto. Ex hoc ꝙ eius oppositum ꝑcessit in eo. vt ptꝫ de frigore et calore circa aquā. ergo forma non hꝫ aliam inseparabilitatem a quocunq̧ ꝑ hoc ꝙ eius oppositum ꝑcessit in subiecto. Sed rectitudo naturalis si nō ꝑcessisset suū oppositū posset separari a gr̄a ꝑ te. ergo. ¶ Itē qualēcūq̧ ꝺm formā absolutā pōt deus hoīem creare: talem ꝛ ꝑcise pōt reparare post culpā ꝺm formā absolutā. Sed in pura rectitudine naturali pōt hoīem creare. ergo ꝛc. maior ꝓbat̄: qꝛ culpa nō facit naturam eē aliā in se. ergo nec quin sit capax eiusdē: cui⁹ fuit ꝑus capax. agēs autē diuinū pōt illi imprimere quodcūq̧ cuius est capax: et hoc sine quocunq̧ qḋ non includitur in ratiōe illius impressi: ꝛ maxime si id non inclusum sit posterius ipsa forma ipressa. Gratia est hmōi respectu iustitie vel rectitudīs naturalis. ergo ꝛc. ¶ Si instet̄ ꝯtra maiorē ꝺm Hierony. ꝙ de⁹ nō pōt de non ꝟgine facere ꝟginē: ꝛ tn̄ a pricipio pōt creare ꝟginē. ¶ Rn̄. accepi in maiore qualēcūq̧ ꝺm formā absolutam: et sic nō est instātia: qꝛ accipiēdo quodcūq̧ absolutū importatū ꝑ virginitatē: siue sit ꝑfectio in mente: siue dispositio in carne: totū pōt de⁹ reparare. sꝫ vltra. ista virginitas dicit negationē quādā actus ꝑteriti. vt. s. nūq̧ cecidisse mente vel carne in peccatum carnis. ex quo em̄ actus ꝑterijt non pōt deus facere quin preterijt. vnde philosophus. vj. ethi. c. ij. cōmendat dictū Agatonis recte dicētis. hoc solo ꝑuat̄ de⁹ igenita facere q̄ facta sūt. ꝛ rō est: qꝛ nulla factio pōt eē nō entis de aliquo nō ente: qꝛ maxime extēdendo factionē quelibet est vel entis de nō ente. vel nō entis de ente: sicut in annihilatione. vel entis de ente. ꝑteritū autem nō est ens: ꝛ ip̄m nō ꝑterijsse est aliud nō ens. ergo nō pōt ex ꝑterito fieri ꝙ non sit ꝑteritū. ¶ Si obijciat̄. si de⁹ totū illud absolutum qḋ est in ꝟginitate pōt restituere: ergo ꝛ aureolā reddere. nam aureola videt̄ correspōdere alicui ꝑfectioni absolute in ꝟginitate. Potest dici ꝙ aureola ꝟgis est gaudiū accidētale de sua innocētia. i. de nūq̧ cecidisse in illud pctm̄; ad qḋ communiter natura ꝓna est maxime in adolescētia. ¶ Et si obijcit̄ ꝙ ista negatio non est materia gaudij multū excellētis vel specialis. ¶ Rn̄. sicut affirmatio est fugibilis seu odibilis: sic negatio amabilis. Sicut ergo excellens odibile est fuisse lapsum in tale pctm̄: ita ex charitate amabile et delectabile est nūq̧ cecidisse. Et si ergo gaudium essentiale est de bono positiuo immo maximo: tn̄ nō est icōueniēs vltra illud addi aliquod gaudiū accidētale de negatione: cui opponit̄ affirmatio odibilis: multū em̄ addit de gaudio nō cecidisse in culpā vltra id qḋ aliq̃s habet de hoc ꝙ post culpā surrexit ad gr̄am. ¶ Concedo ergo ꝯclusiones vltimarū rōnū ꝙ de potētia absoluta posset de⁹ dimittere culpā originalē nō conferēdo gr̄am: ꝛ hoc maxime cum gr̄a non opponatur formaliter peccato originali nec modo dimittatur illud peccatum per collationem gratie: nisi quia gratia includit equiualenter in acceptione diuina iustitiam originalem que formaliter opponitur peccato originali.

Ꝥ.c.10.

Idem.5. phy.t.c.7

Ad argumenta pro opi. pręcedente.

¶ Ad primum cōcedo ꝙ pōt fieri de imūda munda munditia opposita si restituat̄ iustitia originalis: quā priuat pctm̄ originale siue illud sit donū superadditū nature siue sit rectitudo naturalis. i. ꝑscindens omnē deformitatem peccati. ¶ Ad secundum patet ꝙ falsa est ꝓpositio de oppositiōe istius culpe ad gr̄am: imo sic opponitur culpa ista iustitie originali et nō gratie:

nisi qr ipsa in acceptione diuina equiualet iustitie originali: sed nullo modo opponitur gratie vt proprie ꝛ precise priuatio eius. ¶ Ad tertium dubium est vtrū possit non imputari ad penā deordinatione eius non ablata: sed hoc concesso opposita deordinatio ista potest auferri absq̧ collatione gratie. ¶ Ad quartū concedo ꝙ in diuina offensa placatur ꝛ iste cui dimittitur peccatum reconciliatur: sed non sequitur. ergo est acceptus deo ista acceptione speciali qua est acceptus ꝑ gratiam. homo enim in puris naturalibꝰ est placidus deo: non tamen acceptus specialiter. hoc est dignꝰ vita eterna. pax enim et reconciliatio non dicūt nisi deū nolle vindicare culpam istam: sed acceptare plus dicit. s. istum ordinare tanq̄ dignū vita eterna. ¶ Patet etiaꝫ in nobis: possum enim alicui qui offendit me placari vt non sim sibi inimicus neq̧ velim vindicare cōmissum absq̧ hoc ꝙ recipiam eum ad amicitiam specialē ſm quā ordinetur ad aliquod bonū speciale.

¶ Sed adhuc restat dubium. vtrum deus de potentia absoluta posset dimittere peccatū originale absq̧ collatione cuiuscūq̧ positiui repugnātis illi peccato: puta iustitie originalis vel alicuiꝰ huiusmodi. Et videtur ꝙ non. per tres rationes prius factas de priuatione et mutatione et deordinatione: et specialiter per hoc ꝙ homo non habens iustitiam originalem necessario habet carentiam istius iustitie et etiam debitum habendi si est propagatus ab adam. hoc probo. Ideo est enim debitor huius iustitie: qr accepit in adā debitum ab ipso naturaliter propagatus: sed carentia huius iustitie cum debito habendi eam complet rationē peccati illius originalis. ergo simpliciter necessarium est propagatū ab adā habere peccatū originale: si nō detur originalis iustitia in se vel in aliquo equiualēti.

Idē infra dist.16.q.2. tangr̃.

¶ Itē di. xvij. primi lib. probatū est charitatē esse in anima ꝑ mutationē illā que fit in iustificatione peccatoris. Si autē possit iustificari seu recōciliari deo sine mutatione eius: illa media non concluderent. ergo dicendo consequenter his que dicta sunt ibi necesse est ponere ꝙ peccator non possit reconciliari deo sine mutatione ad formam absolutam: ꝛ illa repugnabit termino a quo: et per consequens erit gratia sicut prius est argutum. ¶ Primum argumentum requirit difficultatem tangendam inferius dis. xiiij. an. s. peccatum possit deleri absq̧ productione forme noue in anima. ꝙ si poneretur ꝙ sic de originali: sicut forte ibi dicetur de actuali. posset dici ad argumentū. ꝙ non omnis

F

ꝓpagatus ab adā: quia ꝓpagatus: est debitor iustitie originalis: sed cum hoc qr deus vult talē teneri ad illam iustitiā. potest aūt non velle istū teneri ad illā iustitiam absq̧ mutatione aliqua positiua ꝛ absoluta in isto vt tangetur ibi. ¶ Ad secundum iuxta hoc consequenter potest dici ꝙ in iustificatione peccatoris est vna mutatio priuatiua: qua de inimico fit nō inimicꝰ. est etiam alia positiua: qua de indigno vita eterna fit dignus vita eterna: et de non potente meritorie agere fit potens agere meritorie: licet ergo ex prima mutatione non possit concludi aliqua forma noua in iustificatione: tamen ex secunda potest. et sic argutū est ibi dist. xvij. primi. non enim est nunc dignus de nouo

G

vita eterna. neq̧ nunc de nouo potest meritorie agere nisi formam aliquam nouam habeat qua sit dignus ꝛ qua possit agere.

Mgr̃ i.4. di.1.c.viij. Uarr.1.di.41.q.2.

De potētia vero ordinata ponitur ꝙ etiā de facto in circūcisione delet culpā originalem sine infusione gr̃e propter auctoritates sanctoꝝ que videntur negare gratiā a sacramentis veteris legis vt deductum est opponendo. ¶ Aliꝗ dicunt ꝙ principaliter instituta fuit ꝓpter dimissionē originalis. ex consequēti aūt ad gr̃am ꝯferēdā: ꝛ ꝑ tāto dicit̄ nō cōferre gratiam: qr non ex principali institutione: sed concomitanter. ¶ Quo ad hoc teneo ꝙ non est possibile de potentia ordinata culpā originalē nec aliquā aliaꝫ mortalē dimitti sine infusione gr̃e: qr lꝫ absolute sine ꝯtradictione possit esse mediū in specie humana inter filiū regni ꝛ filiū ꝑditionis. s. homo in puris naturalibus: tamen ſm legē sapientie diuine post lapsum nullum est medium inter gratū qui est filius regni: ꝛ peccatorem: qui est filius carceris. nec potest esse loquendo de potentia ordinata. i. conformi legibus a sapientia ꝛ voluntate diuina determinatis: et ideo nullum liberat nec sic liberare potest a culpa nisi cui dat gratiam. ¶ Addo etiā contra. ij. op̄. ꝙ principaliter intēditur gratia in circūcisione: qḋ probo: quia agens ſm rectā rationē principalius intendit perfectionē q̄ʒ carentiā defectus siue imperfectionis: qr non intēdit illam carentiā nisi ꝓpter ꝑfectionem. deus ergo in instituendo circūcisionē cum sit agens ſm rectā ratiōem: principalius intendit perfectionem positiuam: puta gr̃am q̄ʒ carentiā imperfectionis. i. peccati originalis.

H

Uide. F. hic. q.4.

¶ Tertio ꝓpter cōfirmationē prime op̄. ꝛ auctoritates sanctoꝝ declaro qualiter sancti intelligunt sacramenta veteris legis non contulisse gratiā. sacramentum enim vt dictum est prius potest accipi īproprie et proprie. et quidem in illa lege fuerūt multa dicta īproprie sacramenta. s. purgationes ab immundiciꝭs contractis ſm legem: vt patet in Leuiti. de purgatione a tactu morticinꝭ ꝑ aquā expiationis. et de purgatione a lepra ꝛ aliꝭs hmōi. erāt etiam ibi sacramēta īpropria dicta alia ab istis: tamen plus accedentia ad ꝑfectionē: cuiusmodi erāt oblationes hostiarū. hec enim ptinebāt ad cultum latrie ꝓ tempore in quo deus voluit sic coli. hec et illa. s. purgationes et sacrificia siue oblationes dicebantur cerimonie ꝛ īproprie sacramenta. ꝛ de istis cōcedo ꝙ nō causabāt gr̃am tāq̄ʒ signa efficatia respectu gr̃e eo mō quo expositū est in diffinitione sacramenti. sed tamen in illis cōferebatur gratia per modum meriti. lꝫ aliqui negare videant̄ ꝙ in talibus ex charitate factis conferretur gratia. hoc enim videtur nimis durum. s. ꝙ aliquis ex charitate et obedientia sit seruans dei preceptum ꝛ non mereat̄. hoc etiam videtur irrationabiliter dictum. ꝙ deus alicui dederit preceptum nolens obseruantem preceptum mereri: quantūcūq̧ ex charitate et obedientia obseruaret: nunc autem de istis cerimoniꝭs tam purgatiōibus q̄ʒ oblationibus precepta data erant in illa lege. patet in multis locis. et quādoq̧ videtur ex textu ꝙ sunt precepta necessaria ad salutē: puta qui p̄terierit se lustrari de aqua p̄dicta ꝑibit anima illa de populo suo: que cōminatio nunq̄ʒ ponit̄ nisi ad designādā transgressionē peccati mortalis. ergo iudei ex charitate obseruantes sacramenta īproprie dicta meruerūt gratiam vel augmētū eius si eam iam habebant. sed nō ꝓpter hoc illa erant proprie sacramenta. sacramētum enim ex virtute operis operati confert gratiam: ita ꝙ non requiritur ibi bonus motus interior qui mereat̄ gratiam: sed sufficit ꝙ suscipiens non ponat obicem. sed in illis actibus non conferebatur ex hoc solo ꝙ offerēs nō poneret obicē: sed tm̄ cōferebat̄ ex virtute boni motus interioris tanq̄ʒ meriti. Sed p̄ter ista in illa lege erat circūcisio q̄ fuit ꝓprie sacramentum. vnde ꝛ magister ab illa vniuersali Aug. sup psal. lxxiij. Excepit circūcisionē. hoc em̄ ꝑ modum sacramēti cōtulit gr̄am ex virtute opis opati: non tm̄ ex virtute operis operantis. s. ex motu interiori: ꝛ tn̄ si sint aliqua dicta sanctoꝝ gratiā negantiū ab illis sacramētis loquendo nō tm̄ de cerimoniꝭs: sed etiā de circūcisione. ¶ Rñ. dupliciter potest intelligi. vel qr paruā gratiā contulit

q.3.

c.5. idē nu.14. leui.14

nu.15. et.19. vide ibi.

circũcisio respectu baptismi: cuius rõ dicet.f.q.di.sequẽtis. vel qr nõ ↄtulit grãm vt dispositionẽ immediatam ad gloriã: qr nõ aperuit ianuã. sed hoc nõ fuit ex defectu eius: sed qr fluxit tpe quo preciũ nõ fuit solutũ. Uel tertio mõ nõ ↄtulit gratiã: qr nõ vniuersalr cuicũqꝫ suscipiẽti. determiabat aũt forte ex istitutione sua ad certum gradũ gratie: ita ꝙ vltra illũ gradũ non posset: nec intendendo nec inducendo: ꝛ ita si tñ gradũ inueniret in suscipiẽte: nihil sibi cõferret. ꝛ iste vltimus modus apparet eẽ de intẽtiõe magistri. dicit enim. c. penul. ꝙ solum pctã ibi dimittebãtur: nec gra ibi dabatur. ꝛ subdit statim vt in baptismo: ꝛ modum statim exprimit: qr quantũcũqꝫ iustus accedat ad baptismum vberiorem. i. recipit gratiã: vnde baptismus generaliter intẽdit ibi gratiam iam habitã vel inuentam: sed non est ita in circuncisione. vnde abrae iam iustificato signaculũ tñ fuit: nihil enim sibi interius contulit: quia gratia abrae iam attigerat vel transcẽderat illum gradum: ad quẽ determiata fuerat circũcisio: ꝛ intelligo nihil ei intus contulit ꝑ modũ sacramenti siue virtute opis opati. sed credo ꝙ ei contulerit ꝑ modũ meriti sine ỽtute opis operãtis: qr credo ꝙ actus circũcidendi se ex obedientia dei ꝛ ex charitate ꝓcedẽs ei fuit meritorius: sicut ꝛ imolatio isaac. ¶ Et si obijcit ꝙ circũcisio non est proprie sacramẽtũ: qr non est certũ signũ: qr non semꝑ hꝫ collatiõem gratie cõcomitantẽ ex vi operis operati. ¶ Rñ. ꝙ satis certitudinalr significat vel gratiã tũc in fieri si nõ sit obex. vel tunc inesse: sicut si beata virgo fuisset in cõceptione filij in summa plenitudine gratie: ad quã deus disposuit eam peruenturam si postea fuisset baptizata nullam ibi gratiam recepisset de nouo: tamen baptismus non fuisset in signum falsum vel icertum: quia gratiã significaret: vel tũc fieri vel prius datam tunc inesse.

Vid. var. in.3.di.3.

Ex istis patet ad omnes auctoritates adductas arguẽdo ad principale. vel enim loquũtur de sacramentis veteris legis improprie dictis. s. de cerimonijs. vel si loquantur de circũcisione que fuit ꝓprie sacramẽtũ negãt eã gratiã ↄferre ẽm aliquẽ intellectũ predictum. ¶ Ad tertium de apertione ianue dico ꝙ nõ fuit defectus circũcisionis ꝙ non aperuit ianuam: sed quia cucurrit tpe quo precium nõ fuit solutum. nam post solutũ precium potuit alicui aperiri ianua qui nõ fuisset baptizatus: sed solũ circũcisus ꝛ in gratia. baptizato vero defuncto ante passionẽ nõ patuisset ianua pro tũc. ¶ Ad vltimum dico ꝙ baptismus quantum ad actum exteriorem nõ significat nisi quãdam deletionem immũditie corporalis: ꝛ tñ nullus negat aliquid esse eius effectum positiuum. Dico ergo ad maiorẽ ꝙ sacramentũ magis ꝓprie significat illũ effectũ in aĩa ad quẽ confert gratia in sacramento ꝙ̃ signet ipam grãm. vnde gra existẽte vna in aĩa: sacramẽta tñ diuersa distinguunt penes diuersa significata propria: que sunt diuersi effectus eiusdem gratie: sicut dicet post: effectus tñ gratie tam in circũcisione ꝙ̃ in baptismo ꝓprius est ablutio aĩe a peccato: licet concomitet alius. s. acceptatio ad vitã eternam.

Questio. VII.

Iuxta hoc quero vtrum in tpe legis nature fuit aliquod sacramẽtũ corñdẽs circũcisioni: videt ꝙ nõ. de ↄse. di. iiij. Qđ apud. et est Greg. moral. iiij. li. Qđ agit apd nos aqua baptismi hoc egit apd veteres ꝑ paruulis sola fides: vel pro maioribꝰ virtus sacrificij: nõ ergo sacramẽtũ. ¶ Itẽ sacramẽtum nõ potest institui nisi imediate a deo. patet in. q. de sacramẽti institutione. Sed nõ legit deum tpe illius legis saltem vsqꝫ ad abraham instituisse aliquod sacramentum. ¶ Contra. August. xix. contra Faustum. In nullum nomẽ religionis possunt homines colligari nisi aliquorũ signorũ velut sacramẽtorum visibilium consortio colligãtur.

Respondeo. nullo tẽpore dimisit deus cultores suos sine remedio necessario ad salutẽ: sꝫ oĩ tpe post lapsum fuit necessaria ad salutẽ deletio originalis. ergo quocũqꝫ tpe aliquod remediũ efficax erat ad hoc: et si potuit deleri in adultis ꝑ motũ bonũ intrinsecũ: tñ in paruulis in qbꝰ talis motꝰ fuit impossibilis nõ potuit deleri ꝑ actũ suũ ꝓpriũ. ergo per actum aliquem aliorum circa ipos vel ad ipsos relatum: sed non poterat esse certum ꝙ actus alterius relatus ad paruulum sufficeret sibi: nisi hoc esset institutũ a deo. nullus enim potest esse certus ꝙ ꝑ aliquid attigat ad salutem: nisi sit certus ꝙ deus acceptauit illud tanꝙ̃ sufficiẽs ad talẽ finem. Cum ergo non solum adultis cultoribus suis ꝓuidit deus de remedio necessario ad salutem: sed etiam paruulis eorum. et hoc de remedio de quo parentes possunt esse certi pro paruulis. sequit ꝙ tempore illius legis nature erat a deo institutũ aliqđ remedium vel signum certum ꝛ efficax deletionis originalis pcti. Et magis ꝓbabile est ꝙ ꝑ aliqđ signum sensibile ꝙ̃ ꝑ aliquod signum intelligibile tñ: qr ꝓ toto statu nature lapse congruunt homini signa sensibilia respectu spũalium. ergo rationabile est aliquod sacramẽtũ saltẽ ↄtra originale fuisse in tpe legis nature. si aũt aliqđ aliud puta matrimoniũ vel aliqđ corespõdẽs alicui sacramẽto noue legis fuerit illo tpe de hoc inferius in tractatibus de illis sacramentis. A

Ad primum argumẽtũ dico ꝙ Greg. non intelligit solã fidem ꝑ solo habitu nec forte tãtũ ꝑ actu interiori: sed ꝑ actu exteriori sensibili ꝓtestãte fidem. ille autem actus sufficiẽter potuit habere rationem sacramẽti: et sic distinguitur fides sola. i. fides solitaria sine sacrificijs contra fidem in sacrificio protestatam: ꝛ primum posuit ipe sufficere pro paruulis. forte autem ista protestatio fiebat in verbo aliquo inuocandi deum vel offerendi paruulum deo. secũdum autem. s. fidem cum sacrificijs ꝑ adultis fuisse necessariam posuit. ¶ Ad secundũ potest dici vno modo ꝙ potuit deus tale sacramẽtum reuelasse alicui patrum cum quo tunc frequentius loquebatur: licet cui ꝛ qñ scriptura non dicat: que ab adam vsqꝫ ad abraam satis succincte ptrãsit. ¶ Uel potest dici qđ expsse habet ex scriptura ꝙ pro tempore illo placuerũt deo sacrificia. qđ non esset nisi a deo fuissent instituta immo reputarẽtur fatui et presumptuosi si talia sine diuino precepto vel inspiratiõe fecissent. tum geñ. iiij. de oblatione abel ꝛ chaim. tum ex oblatione noe: postꝙ̃ exiuit de archa. geñ. viij. tum ex oblatione melchisedech qui erat sacerdos excelsi dei. vt dicitur Geñ. xiiij. tum ex oblatione abrae diuidentis vaccam. ergo. Et istud fuit rationabile: quia homies temporis illius fuerũt ꝓni ad idololatriam: vt patet ex tãta multitudie que tempore illo defluxit ad eam. Fuit ergo congruum in remedium ne ad istam defluerent ꝙ deus suis cultoribus institueret sacrificia sibi offerẽda. Possibile autem est ꝙ aliquod determinatum sacrificium foret sacramentum: non est enim contra rationem sacrificij ꝙ ipsum vel oblatio eius sit sacramentum: et tunc licet indistincte habetur de tali sacramento in diuersis locis scripture ꝙ sit institutum a deo in lege nature. B C

Iam ad sacramenta noue legis accedamus &c. Distinctio.II.

IN prima distin. egit magister de sacramento legis mosayce et legis nature. In hac secunda distin. incipit agere de sacramentis noue legis. Hec pars diuidit in duas partes. Primo nãq3 determinat de eis coniunctim. Secundo de singulis separatim ibi. (Nunc vero de baptismi). Prima habet duas partes sm q primo determinat que et quot sunt sacramenta noue legis. secundo de tempore institutionis et efficacia eorũdem ibi. (Si vero queritur).

Quæstio.I.

CIrca hãc distinctionẽ quero. Utrum sacramenta noue legis habeant efficaciam a christi passione. et videtur q nõ. quia .v. meta. et .ij. phys. dicitur q causa in actu et effect9 in actu simul sunt et non sunt. Sed passio christi non est in actu. ergo nec effectus aliquis in actu. ergo &c. Item aut ab illa tanq̃ preuisa futura: aut vt exhibita. non primo modo: quia tunc potuissent sacramenta veteris legis habuisse efficaciam per eam: tempore enim illius legis illa passio fuit pu[n]sa et predicta. sed consequens est inconueniens: qr sm sanctos illa tm permittebãt gratiam. Non vt exhibita: quia tunc baptismus et eucharistia non haberent efficaciam per ea. erant enim instituta ante passionem christi: vt patebit inferius. Item aut ab illa tãq̃ a causa principali: aut tãq̃ meritoria. nõ primo modo: quia nihil potest esse causa principalis sacramenti: nisi qd potest esse causa principalis effectus significati per sacramentum. Sed hoc non potest esse nisi solus deus immediate. Non secũdo modo: qr respectu gratie nulla est causa meritoria. si enim est ex meritis: iam non ex gratia. Roma. ix. Itẽ si ab aliqua passione: hoc maxime fuisset a laterali vulnere. per illud Aug. xv. de ci. c. xxvj. vbi loquitur de archa noe dicẽs. Qd ostium in latere arche profecto illud est vulnus quando latus crucifixi perforatũ est lancea. hoc quippe ad illum venientes ingrediuntur: quia inde sacramenta manarunt quibus credentes initiant: sed ab illo vulnere non potest aliquod sacramentum habere efficaciam. ergo &c. probatio mi. quia illud vulnus fuit inflictum corpori iam mortuo. vt patet Jo. xix. Ad iesum autem cum venissent & vidissent iã mortuum &c. Sed corpus christi post mortem non erat causa meritoria alicuius gratie. Contra. multipliciter in litera. et Aug. de ci. vbi prius.

T.c.2. T.c.37.

A

Vide bo. & alios antiquos hic

Respondeo hic prima cõclusio sit hec q legẽ euãgelicã cõgruũ fuit sacramẽtis pfectissimis adornari. probatio hec est lex perfectissima quã trinitas disposuit dare homini p statu vie. est enim vltima sm illud Matth. xxvj. Noui et eterni testamẽti. i. post qd nullũ aliud est futurũ. in processu aũt ab ĩperfecto ad pfectũ posteriora sunt pfectiora istud etiã est primũ pfectissimo. s. statui finalis beatitudinis. ergo cõpetebat homini in statu illius legis pfectissimis adiutoriis ad grãm preparari: cuiusmodi sunt pfectissima sacra. ergo &c. Itẽ pbat scdo sic. Perfectissima cã meritoria grẽ quã trinitas disposuit dare gñi humano fuit christus cõplẽs cursũ suũ in hac vita nobiscũ. cã aũt meritoria iuste inclinat deũ ad cõferẽdũ bonũ illi p quo talis cã meretur. causa etiã illa exhibita pl9 ĩpetrat q̃ pmissa. ergo p passionem christi exhibitã & cõfirmatiuã legis noue: cõgruum fuit maxima adiutoria ad grãm hoĩb9 pferri p tpe illius legis obseruãde. ergo &c. Conditio ista pfectiõis hoꝝ sacramẽtoꝝ exponit pfectissime & quãtũ ad intẽsiõnẽ pfectiõis: & quãtũ ad extẽsionem. primũ qr pfectio sacramẽti cõsistit in pfecte significãdo vere quãtũ ad cognitionẽ & in grãm pfectã causando. ergo sacramẽta noue legis debuerũt esse pfectissima primo mõ: qr est lex veritatis. Secundo mõ qr est lex gratie. vnde Jo. j. gratia & veritas p iesum christũ facta est. Secũdum. s. perfectio maxima quãtũ ad extẽsionem declarat: qr sicut in vita naturali primũ est gñatio. deinde sequit nutritio & roboratio & sanitatis pdite reparatio: & hec quatuor pertinent ad quãlibet psonã singularẽ. preter hec aũt requirit aliquod ptinẽs ad cõitatẽ quo aliqs cõstituat in gradu necessario ad aliquẽ actũ necessariũ cõmunitati: & ita spũaliter ad cõpletã pfectionẽ extensiue opz esse adiutoriũ aliquod ptinẽs ad gñationẽ spiritualem: & secundo aliqd ptinẽs ad nutritionem. tertio ptinens ad roboratiõnẽ. quarto ad reparationem post lapsum. Preter hec aũt quinto requirit aliqd eẽ quo exiens finaliter pparet: qr vita ista spũalis qdam via est ordinãs vt bñ viuẽs in ea de ipa sine ipedimẽto trãseat ad aliam p qua pparat. Hec ergo. v. requiruntur tãq̃ adiutoria necessaria persone cuicũq3 pro se. Ad bonũ aũt cõitatis obseruãtis istã legẽ requiritur & multiplicatio carnalis: qr ista psupponitur bono spũali: sicut natura grẽ & multiplicatio spũalis aliquorum in ista lege. sic ergo cõgruum fuit septem adiutoria conferri obseruatoribus legis euangelice in qbus esset perfectio non tm intẽsiua: sed etiam extensiua: et sufficiens ad omnia necessaria p obseruãtia huius legis. hec aũt sunt vt dicit magister in lra. baptism9 pertinens ad gñationem spũalem. eucharistia necessaria ad nutritionem. confirmatio ad roboratiõnẽ. penitentia ad lapsi reparationem. extrema vnctio ad finalem preparatiõnẽ. matrimoniũ ad multiplicatiõem in esse nature vel carnali. & ordo ad multiplicationem in esse gratie vel spirituali. C

Secunda conclusio hic declaranda sit hec. Omnia instituta sunt a christo vel a deo p tẽpore isti9 legis: qd breuiter ostẽdo hic: qr de singulis in locis eoꝝ propriis plenius apparebit. De baptismo pz: qr fuit istitut9 a Christo viuẽte. qr discipuli baptizabãt: vt pz Jo. iij. et pceptũ fuit vt publice pdicaret. Matth. vlti. ite docete oẽs gẽtes baptizantes eos &c. De eucharistia patet eius pdicatio diffusa. Jo. vj. sed institutio in cena. Matth. xxvj. De confirmatione patet institutio Jo. xx. Accipite spm sanctuz &c. vel in die penthecostes. Actuũ. ij. De penitentia dicit q est instituta. Jacobi. j. Cõfitemini alterutrũ &c. sed hoc non videtur probabile ex processu litere: quia statim sequitur. Orate pro inuicem &c. manifestum est enim q per illud sequens non intendebat aliquod sacramentũ instituere nec pmulgare: nec etiã erat apud Jacobũ auctoritas instituendi aliquod sacramẽtum sicut post tangek in ratione ponenda ad istam conclusionem. Melius ergo est vt dicatur institutum fuisse. Jo. xx. Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata &c. et promissum Matth. xvj. Tibi dabo claues regni celorum: quodcũq3 ligaueris &c. Ista

D

enim potestas non erat principaliter dimittendi pecca-
ta quod est dei proprium: sed arbitrandi de dimissione
peccati arbitrio approbato a deo. sic autem arbitrari est
Magr sen in foro penitentie soluere vel ligare. ¶ De extrema
tē.di.23.4. vnctione dicitur ꝙ Jacobi.v. Infirmatur quis in vo-
cap.2. bis ꝛc. sed licet ibi promulgauerit illud sacramentum
Hugo li.2 est melius dicere ꝙ fuerit institutū a christo. Legimus
d̄ sacris. p enim Marci.vj.ꝙ apostoli vngebant oleo multos in-
ii.ca.2. firmos et sanabantur. constat ꝙ hoc non fecerunt nisi
in virtute christi qui instituerat illam vnctionem virtuo
Gen.1. sam. ¶ De matrimonio apparet Matthei.xix. Non
legistis ait christus: quia masculum et feminam fecit
eos. supple deus. et dixit supple per os ade. Quamobrem
relinquet homo ꝛc. vbi christus approbat et ratificat:
id quod deus in statu innocentie per os ade publicauit.
Gen.2. ¶ De ordine Matthei.xxvj. Hoc facite in meam com
memorationem. ꝛ Joan.xx. Quorum remiseritis pec
cata ꝛc. Hec enim duo pertinent ad ordinem sacerdo
talem. scilicet potestas respectu corporis christi veri. ꝛ
potestas respectu corporis christi mystici. vt dicetur in
E materia de ordine. ¶ Quod autem hec omnia a solo
deo fuerint instituta: patet per illud quod tactum est in
generali de institutione sacramenti: nulli enim compe
tit signum instituere practicū nisi vel respectu alicuius
actus sui proprij: vel respectu alicuius qui subest sibi:
quantum ad illum actum: sacramentum autem est si-
gnum practicum respectu effectus dei proprie. et de-
us non potest in actu sibi proprio alicui alij subesse. er
go ꝛ cetera.

Ex his duabus conclusionibus patet so

lutio questionis exposito primo intellectu questionis: quia
F sacramentum habere efficaciam est ipsum habere re-
gulariter effectum significatum concomitantem. ergo
ab illo habet efficaciam a quo est ꝙ effectus concomi
tetur. Quod autem sic concomitetur: potest esse ab ali-
quo dupliciter. vel tanquam a causa principali principaliter
causante huius concomitantiam: vel tanquam a causa me
ritoria: que.s. meretur vt sit talis concomitantia. ¶ Et
sm hoc dico ꝙ sacramenta noue legis a solo deo habent effi
caciam tanquam a causa principali: a christo autem patiente si-
ue a passione christi habent efficaciam tanquam a causa merito
ria. primum istorum probatur ex secunda conclusione prehabita.
solus enim deus instituit hec sacramenta. ꝛ efficacia
sacramenti non potest esse ab alia causa inferiore eam
instituente. hoc etiam patet sic. Solus deus determinat
se ad effectum causandum sibi proprium. si enim pos-
set ab alio determinari ad agendum: iam esset causa se
cunda respectu eius. effectus autem significati per sa-
cramenta sunt proprij soli deo. ergo solus deus potest
determinare se ad causandum effectus sacramentorum regu-
lariter concomitantes sacramenta. hoc est autem sacramenta habere efficaciam
scilicet habere effectus regulariter concomitantes. et a sola voluntate di
uina habent determinate sacramenta efficaciam tanquam a causa princi
pali. Secundum patet ex dist.xix.tertij.li. ꝛ quantum ad presens
breuiter ostenditur sic. homini facto dei inimico per cul
pam disposuit deus non remittere illam culpam: neque
aliquod adiutorium dare ad talem remissionem siue ad
consecutionem beatitudinis: nisi per aliquid sibi obla
tum quod gratius acceptaret quam offensa illa esset sibi di
splicens vel ingrata. nihil autem potest inueniri grati
us trinitati quam sit tota culpa et offensa generis huma-
ni displicens vel ingrata: nisi sit aliquod obsequium per
sone magis dilecte quam tota communitas illa que offen
dit per vniuersalem offensam fuerat vel debebat esse
cara: si non offendisset. talem personam sic dilectam non
potuit genus humanum ex se habere. quia totum fuit
inimicum de vna massa perditionis. ergo disposuit tri
nitas personam sic dilectam sibi dare generi humano:
ac ipsam ad hoc inclinare: vt ipsa offerret obsequium
pro toto illo genere. talis persona non est nisi christus
cui non ad mensuram dedit deus spiritum charitatis
et gratie. Joan.iij. et tale obsequium est illud in quo ma-
xima apparet charitas: quod est offerre se vsque ad mor-
tem pro iustitia. ergo trinitas nullum adiutorium per
tinens ad salutem contulit homini viatori nisi in vir-
tute huius oblationis christi in cruce facte et a perso-
na dilectissima et ex maxima charitate: et per hoc pas-
sio illa fuit meritoria causa respectu boni meritorij col-
lati homini viatori.

Hic sequitur correlarium quomodo in

H collatione talium remediorum necessariorum generi
humano concurrunt et misericordia et veritas. maxi-
me enim misericordie opus est homini inimico tanta
remedia concedere. sed etiam maxime iustitie est pro-
pter obsequium tam gratum persone tam dilecte tan-
tum remedium conferre illis pro quibus illa persona
obtulit illud obsequium. Justum enim est acceptare ob
sequium persone tam dilecte pro illo pro quo offert ob
sequium. maxima etiam fuit misericordia in persona
offerente sic se offerre pro inimicis trinitatis quam sum-
me dilexit. sed etiam maxime iustitie tam in compara
tione ad deum quam ad hominem lapsum. quia non vi
deretur maxime diligere deum et proximum nisi pro tan-
to bono communi. s. beatitudine hominis ad quam de
us predestinauerat eum et disposuerat cum non aliter
peruenturum quam per istud obsequium vellet istud ob-
I sequium exhibere. ¶ Ex istis patet aliud correlarium
quod suppositum fuit in.q. de circuncisione. quia pas-
sio christi cum esset causa meritoria respectu efficacie
sacramentorum veterum et etiam respectu gratie col-
late antiquis patribus: tamen maiorem efficaciam habet
respectu nostrorum sacramentorum et gratie nunc con
ferende quam tunc: quia iuste obsequium exhibitum ad bo
num maius acceptat quam preuisum. trinitas autem nunc
confert tanquam propter passionem christi exhibitam et a no
bis creditam vt exhibitam. tunc autem contulit vt pro
pter eam a seipso preuisam et ab alijs fidelibus precre
ditam vt exhibendam. ¶ Hinc etiam apparet quare
baptismus aperuit ianuam. non autem circuncisio non
quidem ex parte meritorum: quia quantumcunque ma
gna gratia collata fuisset in virtute passionis christi
preuise non conferebatur vt efficax ad finem gratie sci-
licet ad beatitudinem nisi prius obsequium illud esset
K solutum minima autem si conferretur tunc in virtute
huius obsequij iam soluti. conferretur tamen vt suffi-
cienter disponens ad beatitudinem. ¶ Exemplum in
nobis maius bonum conferimus propter obsequium
exhibitum quam speratum.

Ad primum argumentum dico ꝙ & si

passio christi non sit nunc in effectu: est tamen in acce
ptione diuina. ꝛ hoc sufficit vt sit causa meritoria. pa
L tet enim ꝙ nos conferimus multa propter aliquod bo
num non presens in se sed presens in memoria nostra
si sit preteritum. vel in oppositum si sit futurum.
¶ Ad secundum potest dici ꝙ omnia sacramenta no
ue legis habent a passione christi vt exhibita efficaci-
am: non quidem in actu exteriori sed interiori exhibi-
tam. ab instanti enim conceptionis christus habuit me
ritum passionis. ꝛ in illo interiori actu consistit principa
lior ratio meriti. ꝛ ideo quicquid instituit tempore vite sue
potuit etiam habere tunc efficaciam a passione volita perfecte ab
ipso christo: in qua volitione erat principalis oblatio: ꝛ

principalis oblatio grata facta deo nec potest dici q sic passio illa accepta fuisset ante incarnationem vel passionem: quia z si deus eam preuidit: non tamen fuit oblata actu interiori neqz exteriori. ¶ Vel potest dici q sacramenta noue legis viuente christo omnia minorem habuerunt efficaciam q̄ post eius passionem: et tamen non fuit inconueniens q instituerentur ipso viuente. quia erant instituta nō vt pro tūc sed vt p tēpore post eius mortē habitura p̄ncipalem efficaciam. ¶ Ad tertiū dico q intellectus apostoli est q grā nō hz cām meritoriā de cōdigno in illo cui cōfert. tñ pōt hēre cām meritoriā de cōgruo in eodē. z cām meritoriam de cōdigno extrinsecā. maxie si illa cā meritoria extrinseca gratuite sit data illi pro quo est cā meritoria: vt sit ei talis cā. ¶ Et si obijcis. Grā data pro tali causa condigna nō est gratia: qz aliquibus meritis est debita. z si nō meritis recipiētis. ¶ Posset dici q in vniuersis opibus dei nō fuit aliqḋ opus mere grē: nisi sola incarnatio filij dei. z hoc si ad illā nulla merita p̄cesserunt: qḋ vtiqz verū est in ordinatione diuina de illa incarnatione: qz si tpe cōceptionis p̄cesserūt aliq̄ merita marie tamē nō erāt bona absolute respectu incarnatiōis: sed forte accelerationis vt ipleret illa icarnatio p̄ordinata. Vñ ergo ait Aug. xiij. de trini. c. xix. In rebus p tps ortis zc. ¶ Ad vltimū dico q si illō vulnꝰ fuit inflictū xp̄o post mortē (vt narrat euāgeliū) sacrā nō fluxerūt ab illo tanq̄ a cā meritoria. sed dr̄ spālit inde fluxisse p̄pt quandā siītudinē expressiorē eorū q̄ ibi fluxerūt ad sensibilia q̄ sunt in q̄busdā sacr̄is. sanguis eni spālius assilat spēi sub qua est sanguis et eucharistia. z aqua spālius assilatur materie baptismi q̄ sunt duo p̄ncipalia sacrā. z iste intellectus pōt hēri ex gra de celeb. mis. in fi. vbi dr̄ q in illis duobꝰ. s. aqua et sanguine duo maxima sacramenta redemptionis z regenerationis relucent.

Quæstio Secunda.

Hic agit magister de sacramētis noue legis de singulis sigillatī. z prīo ď baptismo qḋ est p̄mū sacrz z ianua aliorū: que in. ij. diuiditur. primo agit de quodaz preambulo ad verum baptismum. scilicet de Joannis baptismo. Et secundo de vero christi baptismo in principio distin. iij. ibi. (Post hoc videndum est.)

Circa istam partem quæro vtrum baptizatus baptismo Joānis necessario tenebař baptizari baptismo xp̄i vr̄ q nō. qa magr̄ in litera. c. vlti. dicit. Qui spem non posuerunt in baptismo Jo. z p̄rem z fi. et. s. s. credebant non sunt postea rebaptizandi. ¶ Item in receptione sacramentorum quod dař non est iterandū. sed si aliquid omittatur caute est supplēdum: extra de clerico per saltū p̄moto. c. vnico. z de sacramētis nō iterādis. c. j. Sz in baptismo Joānis dabař ablutio exterior. & si defuit interior illa fuit supplēda: sz nō exterior iterāda. ¶ Cōtra de cō. di. iiij. aliud z accipiř ab Aug. sup Jo. ho. v. Si q̄s baptizauit Jo. iterū sunt baptizādi. plane iterū sed nō iterato baptismo. quos eni iudas baptizauit z christus: quos baptizauit Joan. non zc. ¶ Itē Augu. de baptismo cōtra donatistas li. v. Chrisꝰ tali baptismo mūdat ecclesiaz quo accepto alterū nō erat necessariū. Jo. aūt tali baptismo p̄tingebat quo accepto esset baptismū ďnicum necessarium.

Respondeo. Potest intelligi dupliciter Joā. baptizauisse. Vno modo in forma baptismi xp̄i quam potuit scire a discipulis christi vel ab aliis audientibus eos baptizare. z tunc non diceret̄ p̄pter baptismus Joānis. sicut nūc non dr̄ baptismus petri vl̄ pauli. Istū enim errorem reprehendit apostolus. j. ad Cor. et si isto modo baptizaret Joan. planuz est q talis non esset iterum baptizandus. ¶ Alio modo pōt intelligi Joan. baptizasse non in forma baptismi christi. sed vel in aliqua alia forma propria. scilicet in noīe venturi vel absqz aliqua forma: z de sic baptizato satis videtur manifestum quod erat baptizādus baptismo christi. tum propter preceptum eius generale obligans omnes: quod preceptum non impleuerat baptizatus a Joan. Istud autem preceptum generale fuit rationabile. quia rationale fuit oēs obligari ad hoc q essent mēbra ecclesie et ad suscipiendum signum illud cōmune omnibus ingredientibus ecclesiaz. tum quia medicina preparatiua suscepta congruuz est recipere medicinam curatiuam. dispositione etiam inducta cōgruum est adhuc induci formam principalem. sed ille baptismus Joan. erat sicut dispositio mere preparatiua ad baptismum christi: vt per illam ablutionem facilius inclinarentur homines ad suscipiendum ablutionem sibi salutarem: nec esset molestum ipsis iaz ad simile exercitatis. Et hanc rationem innuit Joā. baptisma Joan. j. Baptizo vos aqua. supple tantū. Medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. qui supple baptizat vos non in aqua tantum sed in spiritu et veritate. Si dicatur q magister loquitur de baptizatz a Joan. primo modo vtente. scilicet forma christi i baptizando. hoc non potest stare: quia infidelitas suscipientis baptismum non est causa sufficiens q oporteat eum alias baptizari. dum tamen adsit intentio suscipiendi illud quod confert ecclesia. z si ergo a Joan. baptizatus non habuisset fidem trinitatis. dum tamen itenderet recipere illum baptismū quem Joā. intendebat dare: qui sic intelligendo poterat esse verus baptismus christi: non erat iste postea baptizandus: cuiꝰ oppositū dicit magr̄ de postea baptizandis.

Ad primum argumentum dico q nō tenetur magister. nec argumentum quod sumitur ex actibus. xix. concludit. verum enim est q non habētes fidem fuerunt baptizandi baptismo christi. sed nō sequitur. ergo habentes fidem non erant postea baptizandi. iste modus arguendi non tenet nisi in causis precisis: quod non est in proposito. infidelitas enim non erat causa precisa rebaptizationis baptismo christi: immo magis quia prius non receperant gratiam baptismi. ¶ Ad secundum argumentum dico q maior est vera quando aliquid sacramenti baptismi confertur. in baptismo autem Joan. nihil sacramēti baptismi cōferebatur. ablutio enim exterior sine determinatz verbis et determinata intentione prolatis omnino nihil est sacramenti baptismi. sicut nec quecunqz alia balneatio. ¶ Et si obijcias. vbi ergo habet veritatem illa maxima: vbi omissum est aliquid caute supplenduz est. ¶ Respondeo vel non potest habere locum in sacramento vere vno: quia duobus concurrentibus ad istud sacramentum: alterum sine altero nihil est sacramenti: quia alterum sine altero nec: significat gratiam. nec efficit. z tunc exponenda est illa maxia de diuersis sacramētis ordinariis: cuiusmodi sunt ordiatio in diaconū subdiaconū z hmōi. z de talibus est ibi sermo. vel si possibile est in aliq̄ sacro vere vno vnā partez esse sine alia. puta in eucharistia loquēdo de specie

bus panis ⁊ vini:ibi locum habet illud q omissum ẽ: est supplendum.sed in proposito nõ:quia ablutio Joannis nihil erat sacramenti baptismi. ideo non valet.

¶Post hæc videndum est quid sit baptismus &c. Distinctio.III.

SVpra magister egit de quodam preambulo ad baptismum christi.hec erit de sacramento baptismi. et diuidit̃ in duas:in proemium ⁊ tractatuz.qui incipit ibi. (Baptism⁹ dicitur.) prima diuiditur in ꝑtem principalem ⁊ incidentalem : que incidentalis incipit.
a.I.2. capi.iiij. Principalis diuiditur in tres partes . primo agit de partibus intrinsece pertinẽtibus ad baptismũ
a.I.6.i illo Secundo de suscipiente baptismum.iiij.disti.tertio de
c.hoc autẽ ministro dist.v.(Post hoc sciendum.) prima que per
sciẽdũ est. tinet ad presentem lectionem diuiditur in.iij. primo agit de quiditate baptismi siue quid sit baptismus. Secundo de forma eius ibi.(Sed quid est illud verbuz.) Tertia de institutione eius.ibi. (De institutione.) Et in illa tertia parte interserit de materia baptismi . ibi ¶ Celebratur autem ⁊c̃.

CIrca istam distinctionem tertiam. querenduz est de quatuor.pmo de baptismi diffinitione.an illa propria sit ei⁹ quam ponit magister.Baptismus ẽ tinctio.i.ablutio corporis exterior facta sub fora verborum prescripta? Secũdo de forma baptismi.an hoc sit precisa forma eius.Baptizo te in no.pa.et.fi.et.s.s.amen? Tertio de materia an sola aqua naturalis pura sit materia ꝯueniens baptismo? Quarto de institutiõe vtrũ institutio baptismi euacuet circuncisionem?

Quæstio Prima.

AD primũ arguitur q non:quia pars non predicatur de suo toto. Ablutio est pars sacramenti baptismi. quia secundum Augustinum.j.questiõe.j. detrahe. Accidit verbum ad elementum et fit sacramentum Sacramentum ergo sicut non est verba ita nec ablutio ipsa.
¶ Contra. Magister in dist.j.

In solutione huius questionis potest ꝑcedi sicut supra dist.j.de diffinitione sacramenti. Supponendo enim ex vsu loquentium significatum nois baptismi. s. q baptism⁹ significat quoddã spãle sacr̃m vt si baptism⁹ significet ablutionez sicut apud iudeos erãt baptismata corporũ ⁊ vasoꝝ.i.ablutiões. tũc hoc
A qd erit sacr̃m baptismi itelligẽdo ibi ꝯstructionẽ itrãsitiuã significat sacr̃m spãle. ⁊ hoc tã specificãdo significationẽ ⁊ effectũ significatũ.puta purificationẽ aĩe a pctõ originali: tñ specificãdo fundamẽtũ talis significatiõis ⁊ reꝉonis. Ex hoc inq̃ supposito apparet q̃lit̃ baptismus põt hr̃e diffinitionẽ. Cũ eni diffinibile opz

esse ens positiuũ ꝑ se vnũ ⁊ reale ⁊ cõe.vt hẽtur supra. baptismus nõ ẽ pure nõ ens.sicut ipoꝉe.⁊ pbat̃ eo mõ quo supra de sacr̃o.qa rõ eius nõ est ĩ se falsa. nulla ei est repugnãtia qdcunq; sensibile vel q̃cunq; sensibilia institui a deo ad significandũ efficacit̃ ablutionẽ aĩe a pctõ.neq; etiam est purũ nõ ens sicut negatio vel priuatio.ptz.est etiã ꝑ se vnũ q̃tũ ad illud qd principalit̃ significat.qd est talis reꝉo signi ad tale significatum. Nec huic obstat qd cõnotat correlatiuũ suũ ⁊ fundamentũ:qa sit reꝉo q̃cunq; ꝯnotat:nec q in fundamẽto sunt multa ꝯnotata:qa vt dictũ est supra vna reꝉo rõnis põt fundari in quãtũcunq; distinctis in re.talis tamen ꝯnotatio bene prohibet habere diffinitionez primo.nihil enim habet diffinitionem prĩo.nisi substãtia q̃ nõ diffinit̃ ꝑ aliqd additũ.neq; sicut correlatiuũ additur in diffinitiõe correlatiui:nec sicut subiectũ ĩ diffinitione accñtis.talia enim hñt diffinitionẽ.sed nõ ꝑmo.ptz.vij.metha.§.Illud aũt palam. Sola ergo tertia conditio.scilicet q oportet diffinibile esse ens reale excludit a sacramento baptismi q non habeat omnino perfectam diffinitionem.habet tamẽ eo modo quo secunde intentiones vel quecunq; relationes rationis diffiniuntur:quod sufficit quantum ad intellectum habentem scientiam per diffinitionem.eodem enim modo est diffinitio sicut illa cui correspondet quiditas in re. ¶ Secundo principaliter est videndum an hec sit eius diffinitio:quam ponit magister. Ubi notandum est q duobus modis potest de fundamento relatiõis poni quam importat baptismus.vno modo q illa fundetur in toto isto . scilicet ablutionem simul et verbis tanq; in vno fundamento:et hoc est bene possibile nõ obstante vnitate eius cum sit relatio ratiõis. Alio modo q eius fundamentum sit sola ablutio:sola inq;:id est nihil aliud fundet.neq; vt totum fundamentuz:neq; vt pars fundamenti.sed non sola:id est ipsa sine q̃buscunq; aliijs:immo oportet eam habere multa alia concomitantia ad hoc vt fundet.scilicet verba:⁊ q sit a tali ministro sic intendente.nec istud est inconueniens q respectus tales precedant in fundamento relationem rationis tanq; presuppositi illi relationi rationis. Et sic i ista ablutiõe precedit habitudo ad verba concomitantia et ad personam suscipientem aliqualiter consentientem.⁊ sic in omnibus relationibus talibus precedentibus in fundamento sic relato per ipas posset poni relationem significationis illius quã importat baptismus fundari. Si primum istorum poneretur:tunc cum in diffinitione accidentis in concreto ponatur totum suum subiectum ⁊ non pars precise.sicut nec ipsum in concreto predicatur de parte sui subiecti:sed de toto:non esset baptismus siue sacramentũ baptismi ablutio:sed ablutio et verba simul. Sicut e conuerso ablutio nõ esset baptismus:quia ablutio sola non est subiectum vel fundamentum huius relationis.sed ambo simul.scilicet ablutio et verba.ergo nec alterum eorum denominatur per se ab alio. Si autem secundum poneretur tunc sicut de ablutione denominatiue predicaretur diffinitio baptismi.licet illa ablutio intelligatur circunstantionata multis relationib⁹ talibus ad hoc vt sibi conueniat illa relatio.sic et econuerso in diffinitione huius relationis in concreto accepte posset poni ablutio solummodo in recto et omnia alia in obliquo cum quibusdam determinationibus significantibus illa determinare siue circunstantiare ipsam ablutionem. ¶ Istorum duorum primum videretur verius : quia vera non videntur esse simpliciter necessaria nisi essent signuz vel pars signi.si tamen diceretur q essent quedam determinatio ipsius ablutionis que est signum: et sufficit illud ponere signum magis q̃ duo:quando in vno potest inueniri ratio suffici

E ens significandi. ablutio autem exterior satis potest poni sigare ablutionē interiorē. Hoc ponendo posset poni talis rō baptismi: ꝙ baptismus ē ablutio hominis aliqualiter consentientis facta ab alio in aqua sil' ꝟba certa cū intentione debita ꝓferente significans efficaciter ex institutione diuina ablutionem aīe a peccato. ¶ Q; si teneat alia via. s. ꝙ ꝟba sunt pars fundamenti: tunc posset poni alia ratio baptismi ꝙ baptism⁹ est sacramētū ablutiōis aīe a pctō ɔsistēs ī ablutiōe hoīs aliqualiter consentientis facta in aqua ab alio abluente: ꝛ in verbis certis simul ab eodem abluente cum debita intentione prolatis. ¶ Qualiter autem particule posite in vtraqꝫ rōne sunt necessarie ad rōnē baptismi bene patebit specialius de singulis in questionib⁹ sequentibus. ¶ Nec est differentia inter istas ratiōes quin eadem ſm vtramqꝫ sint necessaria ad baptismū: sed vna ponit in diffinitione eius solam ablutionez in recto. alia ponit ꝛ ablutionem ꝛ verba ex equo ad eius rōnem ptinere quē differentia cōsurgit ex diuerso opinandi modo de fundamento huius relatiōis an sit sola ablutio circunstantionata an simul ablutio ꝛ ꝟba. ¶ Patet ergo solutio questionis: qa magister vr loq̄ ſm illā opinionem ꝙ ablutio circunstantionata sit baptismus. ꝛ sic ponendo tangit ea q̄ pncipalr ptinet ad rationem baptismi. licet multa concomitantia debeāt intelligi que exp̄mit rō illa. ablutio hoīs ꝛc. ¶ Ad argumentū dr ꝙ de re artificiali bn̄ p̄dicatur mā cum sit tota substantia artificiati. vn̄ archa nō tn̄ est lignea: sed lignū. sacramentū aūt qa est res rōnis assilat artificiali. ¶ Sz hoc nihil ē: qa ps māe nō p̄dicat de artificiato. nō enim dom⁹ est lapides. sed ad esse dom⁹ req̄rit aliud cū lapidib⁹: qꝛ vt dictū est p̄us: nihil ponit in cōcreto in diffinitiōe accñtis concreti nisi illud de quo accñs p̄dicat in ɔcreto. nullū aūt accñs p̄dicat de parte sui subiecti. ¶ Opz ergo dicere sustinendo diffinitionem magistri ꝙ ablutio nō est ps fundamenti relōnis quā includit baptismus: sed est totum fundamentum licet remotum: int' qđ ꝛ relonē signi mediant quedam relones rōnis vt dictū est. ¶ Si obiiciat ꝙ neqꝫ sic neqꝫ sic pōt describi: qa formalr īportat relonē rōnis. illa aūt nō est aliq̄d reale neqꝫ illa realia. ergo ꝛc.

Ri. i. 4. di. i. ar. i. q. i. i sol. 2. arti.

F ¶ Rñdeo. sicut relo rōnis in cōcreto dr de re extra: quēadmodū hec est ꝟa. hec vox hō est nomē vel signū nature hūane. ita ecōuerso in diffinitiōe talis concreti pōt poni res extra vt additū tanq̄ fundamentū relationis. ideo non valet sic de primo.

Quæstio. II.

AD secūdum principale sic ꝓcedit. Et hic arguit qđ hec nō sit forma baptismi Ego baptizo te in noīe pr̄is ꝛ filiȷ̄ ꝛ spūs scti. p̄mo qa cuiuscūqꝫ habentis mām ꝛ formā. forma ei⁹ est in mā. Sed hec ꝟba nō sunt in aqua nec in ablutiōe vt ī subiecto. pz. ¶ Scđo qꝛ xp̄s Mathei vlti. exp̄mēs formā baptismi nō exp̄ssit istā. Sed ab ipso hr forma sacrorū q̄ instituit. & ꝛc. ¶ Tertia si ista est forma aut vt ꝟa aut vt falsa: qꝛ nihil falsitatis ē in sacris veritatis. nō vt ꝟa. qꝛ ꝟitas ei⁹ seq̄t ordīe nāe collationem sacramenti baptismi. veritas eniz orationis sequitur esse eius. ꝙ significatur per ipsam. ista autem oratio significat collationem sacramēti baptismi. forma autem eo ꝙ est forma non est posterior eo cui⁹ est forma naturaliter sed prior. vȷ̄. metha. ¶ Item de partibus istius forme arguitur primo sic. Greci vere baptizant et baptizati ab eis quādo veniūt ad nos non rebaptizantur. non autem seruant nostraz formā sed hanc. baptizetur seruus christi in nomine patris ꝛ filiȷ̄ ꝛ spiritussancti. ¶ Item ſm Priscianum verbuz p̄me persone dat intelligere nominatiuum. ergo sufficeret dicere. Baptizo te absqꝫ hoc pronomine quod ē ego. ¶ Et confirmatur per illud. extra de baptis. ꝛ ei⁹ effe. Siquis. vbi dicit glo. ꝙ pronomen non est de substantia forme: quia plenum sensum generat hec vox baptizo sine pronomine. ¶ Item arguitur de conse. distin. iiȷ̄. retulerunt. vbi dicitur. Siquis dicit te baptizo ꝛc. baptizatus est ex quo baptizare intendit. Sed ibi non ponitur pronomen. ¶ Item Amb. de conse. distin. iiȷ̄. a quodam. Si in nomine trinitatis vel in nomine christi baptizati sunt. non debent rebaptizari quia sic apostoli baptizabant: vt habetur actu. ȷ̄. x. et xix. ¶ Item. v. de trinita. cap. vȷ̄. Item est patrem eē: et genitorem eque ergo esse valeret dicere. in nomīe genitoris ꝛ geniti sicut patris ꝛ filiȷ̄. ¶ Item Ambrosi. de spiratione spi. s. capi. iiȷ̄. ꝛ ponitur in litera. Si fide ministerium trinitatis tenetur: et vna tantum persōa nominetur plenum est sacramentum. ¶ Item. ȷ̄. periermenias. nomina et verba transposita idem significant; ergo equiualeret si ista verba essent transposita: ergo ista forma non est precisa. ¶ Contra de baptismo ꝛ eius effe. extra siquis. Siquis puerum ter in aq̄ merserit in nomine patris ꝛ fi. et spiri. sanc. amen ꝛ nō dixerit ego baptizo te in nomine pa. ꝛ fi. et. s. amen nō est puer baptizatus.

T. c. 7.

c. i. circa fi.

A Hic primo videndum est si aliqua verba possunt esse forma huius sacramenti. Ubi aduertēdum est ꝙ proprie loquēdo de forma: prout est altera pars compositi forma sacramenti est ipa relatio signi qua formaliter est tale sacramentum. ꝛ materia est totum fundamētū ipsi⁹ relonis. verūtn̄ si in fundamēto isto sint plura ex quibus aliquo mō sit vnū sacrm: que nō oīno equalr se hn̄t sz alterū sit quasi p̄uiū ꝛ determinabile. alterū quasi posteri⁹ ꝛ determinatio p̄cedentis. p̄mū pōt dici quasi mā p quandā silitudinē ad materiā ꝛ alterū forma. māe enim ē p̄cedere ſm originem et determinari. forme aūt seq̄ ꝛ determinare. similr illud qđ est p̄ncipali⁹ ꝛ actuali⁹ pōt dici forma respectu potētialioris. similr qđ ē spūalius pōt dici forā respectu eius qđ est minus spūale. ¶ Ad ꝓpositū in fūdamento relonis baptismi cōcurrunt ablutio ꝛ verba siue tanq̄ partes fundamenti ſm vnaz opinionem siue tanq̄ fundamentum ꝛ circunstantie fundamenti ſm aliā. Si p̄mo modo pars principalior in significando sunt verba: qꝛ ſm Augu. ȷ̄. de doc. christiana. cap. j. b. verba inter homines obtinuerunt principatuz ī significando. ꝛ similem sn̄iam dicit. xv. de trini. Tunc propter istam principalitatez verba possent dici forma respectu alterius. ¶ Scđo mō ptz ꝙ ꝟba sunt determinantia respectu ablutionis. et siue sic siue sic. patet ꝙ verba sunt magis spūalia ablutione. ¶ Sic ergo ſm istas methaphoras p̄dictas ptz ꝙ vbi aliqđ signū cōcurrit sensibile in fundamento alicuius relationis sacramenti ꝛ aliqua verba simul. verba semper dicuntur forma. Hec de primo. B

De secundo videndum est quæ verba sint forma isto modo: vbi sciendum est ꝙ in sacramētis est aliquid necessarium simpliciter. s. ex parte sacri. quo. s. non exn̄te oīno non est sacramentū. aliq̄d est necessariuz aliqualiter. s. ex parte ministri: sine quo minister dispensando sacrm nō pōt vitare pctm̄. Si queratur de forma secundo modo necessario hoc est de forā

necessario obseruanda a ministro. dico q in tota ecclesia romana forma necessaria hec est de qua queritur forma necessaria. scilicet ministro. & hec loquendo de ministro cui competit ex officio baptizare. quis sit ille dicetur dist. v. nam istum non potest ignorantia excusare. quia tenetur scire illa que sunt sui officij ad quod deputatur. Probatio. quia quilibet minister in ecclesia romana tenetur necessario illam formam seruare quam talis ecclesia imposuit ministris huiusmodi est ista de qua queritur: vt patet extra in arguendo. scilicet ad oppositum in illo capitulo si quis. ¶ Si queras de forma necessaria ministro apud grecos: dici potest q quantum ad aliqua verba non principalia in forma. scilicet illa quibus exprimitur suscipiens & actus siue minister: ecclesia greca quandoque non voluit formam istam seruare: cuius causam tangit apostolus. j. Corinth. j. distin. Hoc autem dico quod vnusquisque vestrum dicit. ego quidem sum pauli &c. Gloriabantur enim de ministris baptizantibus quasi eis ascriberetur baptismus: & redarguit eos: & istam eorum contentionem dicens. Diuisus est christus: & propter hoc ortum fuit inter eos scisma. & ordinatum fuit inter eos ad istud scisma tollendum ne minister exprimeretur in propria persona: nec actus in indicatiuo modo sed optatiuo: quia tunc minister non significatur esse actor baptismi. sed tantum minister desiderans: et orans effectum baptismi conferendum a deo. & suscipiens etiam non exprimeretur in secunda persona. sed in tertia quasi non precise reciperet: quod recipit ab aliquo sermone sibi dirigente: veruntamen melius posset suscipiens fuisse expressus quam per hoc seruus christi. scilicet nomine proprio. non enim iam seruus christi baptizatur. sed baptizatur vt sit seruus christi loquendo de seruitio spirituali quo christianus est seruus christi. ¶ De hac forma potest dici q quandiu tolerata fuit ab ecclesia romana: licita fuit eis. et pro tempore pro quo instituta fuit: rationabilis fuit durante causa predicta. sed cessante illa causa rationabiliter potuit forma comunis fuisse eis imposita. vel ergo romana ecclesia prohibuit illam formam quantum ad eos: & tunc peccant seruando: quod expresse non inuenitur in aliquo capitulo specialem mentionem faciente de eis: vel si permisit siue concessit: licitum videtur eis illam formam continuare. et si tali permissione seu licentia stante in concilijs suis particularibus ordinauerunt inter se talem formam esse seruandam. videtur q minister eorum tenetur eam seruare sicut stante ista permissione ecclesie romane q alicubi fiat trina immersio: alicubi vna in illa ecclesia que determinauit trinam immersionem seruandam: sic faciendum est et est de necessitate ministri preceptum et modum prioris ecclesie seruare. Hec de forma necessaria ex parte ministri.

Tertio de forma necessaria ex parte sacramenti.

patet q ista non est talis quantum ad omnia verba. ex hoc q dictum est q greci vere baptizabant: non tamen sub eadem forma. Unde aduertendum est q in ista forma sunt verba principaliter pertinentia ad eam. aliqua autem non principaliter pertinent: quia exprimunt ministrum actum & suscipientem. ministrum enim non est simpliciter necessarium aliquo verbo exprimi: neque pronomine cuiuscunque persone: quia non est in verbis christi. Matth. vlti. Alia autem duo. s. actum & suscipientem necesse est exprimi. sed non determinate eodem modo quo istis verbis exprimuntur. s. actus verbo indicatiui modi & suscipiens pronomine secunde persone. sed potest actus exprimi verbo alterius modi: et suscipiens verbo alterius persone: vt greci exprimunt. ratio autem necessitatis q ista duo sic vel sic exprimerentur: sumitur ex illo Matth. vlti. Baptizantes eos &c. vbi exprimitur actus & suscipiens. ¶ De verbis autem principalibus que sunt: in nomine pa. & fi. & s. s. an ista sint precise pertinentia ad formam? ¶ Ad cuius intellectum aduertendum est q secundum philosophum. v. physico. quadruplex est mutatio. s. secundum substantiam: qualitatem: quantitatem: & vbi. sic secundum ista verba potest fieri quadruplex variatio. s. secundum substantiam alia verba ponendo pro istis: vel aliud verbum pro isto. secundum quantitatem apponendo vel subtrahendo. & si apponendo vel anteponendo vel postponendo vel interponendo. secundum qualitatem. s. auferendo aliquam requisitam terminationem ad congruam locutionem. secundum vbi transponendo. Et de quacunque istarum variationum: dico q si varians intendit vti verbis quibus vtitur tanquam forma ecclesie precise non baptizat: quia deficit sibi intentio vtendi verbis quibus vtitur tanquam forma ecclesie. intendit enim vti illis verbis aliqualiter variatis tanquam forma precisa baptismi. ¶ Supposito: ergo q non deficiat intentio. queramus ex parte verborum in se que istarum variationum potest stare cum forma & que non: et hoc de singulis per ordinem. ¶ De prima dico q potest intelligi dupliciter. vel q aliud verbum secundum quid ponatur in loco alicuius verborum illorum. puta alia vox. tamen idem & sub eadem ratione significans vel aliud verbum simpliciter. s. alia vox aliud significatum habens. & si secundo modo adhuc dupliciter. quia vel illud significatum est omnino disparatum a significato vocis pro qua ponitur: vt si poneretur lapis locis huius quod est pater: vel est significatum conueniens omnino habens idem substractum in re. et hoc contingit dupliciter. vel quia exprimit distincte tres personas sub aliquibus rationibus significatas quam significantur per hoc. pater & filius & s. s. & sic est de istis nominibus genitoris. geniti & spirati. ista enim significant personas sub ratione proprietatum. non autem sub ratione subsistentium & hypostasum. vel ille persone significantur implicite. & hec vel tanquam in toto collectiuo: quomodo significat eas hoc nomen sancta trinitas. vel implicite vt in quodam importante personas per correspondentiam effectus ad causam. et sic importantur per hoc nomen christus. Hoc enim nomen significat filium secundum naturam humanam: qui vnctus est: et dat intelligere patrem a quo vnctus est. et spiritum sanctum quo vnctus est sic ergo habemus quantum ad istud membrum nomen aliud tantum secundum vocem. vel nomen aliud habens significatum omnino disperatum. vel nomina significantia tres personas non sub ratione personarum. vt genitor et genitus vel nomen significans ista collectiue. vt trinitas. vel nomen connotans personas sicut effectus causam.

¶ De istis quinque de primo patet q manet eadem forma. quia in qualibet lingua potest fieri baptismus. forte tamen non licet baptizanti ex officio: et solemniter vti verbis cuiuslibet lingue: sicut nec in confectione eucharistie: quia ordinauit ecclesia romana quod officia ecclesiastica dicantur et sacramenta ministrentur in latino grammatico. et hoc rationabiliter: quia istud distinctius potest scribi et proferri.

¶ De omnino impertinente patet q omnino forma non seruatur.

¶ De nominibus significantibus proprietates & non personas: vt genitor &c. dico q non seruatur in eis forma: quia christus voluit personas vocari nominibus personarum. et rationabiliter secundum illud quod tactum est in primo libro distinctio. xxij. vt sicut iudeis datum erat aliquod nomen significans essentiam diuinam sub propria ratione: quod ipsi vocabant nomen dei tetragrammaton. ita christus dedit ecclesie nomina significantia personas sub proprijs rationibus: si etiam non sic dede-

rit. tamen bene probabile est in aliqua inuocatione nomen persone habere aliquam efficaciam: quã non habet nomen proprietatis persone. petendo enim aliqđ donum ab aliquo pro amore ioannis citius impetraretur ꝙ̃ si loco nominis proprij poneretur nomẽ significans proprietatem suppositi. ¶ De nomine trinitatis patet ꝙ christus intellexit illas personas explicandas. in hoc aũt noĩe trinitas tantũ importantur ĩplicite. ⁊ ideo ꝙ dicit illud cap. a quodam trinitas debꝫ intelligi explicite pro tribus personis. ¶ De quinto scꝫ

I de nomine christi patet ꝙ aliquando licitum fuit baptizare. act. ij. xix. et. x. de cornelio. Sed an modo esset baptizatus: si sic traderetur: dubium est: videtur ꝙ sic baptizans peccaret mortaliter. immo oĩno non baptizaret. p̃mum probatur. q̃a legem superioris nullus inferior potest reuocare nec simpliciter nec ad tempus. lex de baptizando in ista forma cõmuni. In nomĩe patris ⁊ filij ⁊c. promulgata fuit a christo Matth. vlti. ergo eam pro tp̃e pro quo christus non reuocauit nullus alius potest reuocare. sed licet dispensauerit in illa lege pro tp̃e primitiue ecclesie: q̃a fuit ratio dispensandi vt diuulgaretur nomen xp̃i. tamen illa ratione cessante non dispensauit. ergo nullus inferior pro tempore illo posteriori potest aliqualr̃ a lege illa absolui. ¶ Cõsimiliter probatur scđm. q̃ forma tradita cõmuniter semper manet forma nisi per forme institutorem pro aliquo tp̃e fiat aliqua dispensatio. Sed forma non fuit dispensatiue tradita nisi pro tp̃e pro quo fuit dispensandi ratio. s. in ecclesia primitiua: vt nomen christi diuulgaretur. ergo tp̃e illius dispensationis cessante forma illa sola manet q̃ fuit forma ex institutione. Quid ergo? non audeo dicere ꝙ baptizat⁹ hodie in nomine xp̃i esset baptizatus: sed nec audeo dicere ꝙ non esset baptizatus: q̃a non lego vbi fuerit illa dispensatio re-

K uocata. in hoc ergo casu reputo dubium an talis sit baptizatus. ¶ Circa istum autem tale remedium habẽdum est. sicut vniuersaliter in alijs dubijs adhibet̃. de quo extra de baptismo ⁊ eius effe. de quibus dubium est an baptizati fuerint baptizentur verbis istis p̃missis. si baptizatus es non baptizo te. sed si non es baptizatus: ego te baptizo in no. pa. ⁊ fi. ⁊c. Et vniuersalit̃ ĩ omnibus dubijs quantum ad materiam ⁊ formã sunt tres maxime. ¶ Pr̃ia est ista. si possibilitas adest via tutissima est eligenda. ¶ Secunda si non adest possi-

L bilitas vie tutissime proxima est tenenda. ¶ Tertia ẽ ista. Cessante impossibilitate cause est supplendũ qđ impossibilitas prohibebat.

De secunda variatione principali. s. se-

cundum quantitatem. dico ꝙ si aliquid addatur repugnans verbis principalibus forme vel diminuẽs ver-

M ba illa nihil fit: q̃a non seruatur forma. v̄. gratia. de p̃mo si sic dicat̃: in noĩe p̃ris maioris ⁊ filij minoris ⁊c. v̄. g. de scđo si premittat̃ vel disiungat̃ vel interponat̃ aliqua ꝯditio q̃ nõ existat. vtpote si ego sum oĩpotẽs. ego te baptizo ⁊c. vel si sit aliqua oр̃o disiunctiua ꝯtra rõnẽ forme: q̃ disiunctiua nõ ponit determinate alteram p̃te. ⁊ eodẽ mõ de sillibus. Simil̃r si anteponitur vel postponit aliqđ nõ repugnãs fit: si alit̃ nõ. ¶ De interpositiõe m̃ certo ꝙ nõ sit alicuius distrahentis vel repugnãtis est ĩpale hoc q̃ si iterrũpat vnitatẽ debitã forme nõ manet forma. qñ aũt talis vnitas necessaria interrũpit̃: iudicat̃ ex alijs actib⁹ humanis. qñ enĩ ex cõi loq̃la ex interpositione ĩpertinẽtis nõ iudicatur q̃n posset prior sermo cõtinuari. consil̃r nec debet in p̃posito iudicari: vtpote si q̃s incipet or̃onẽ ⁊ diceret tacete vel recedite. nõ ꝓpt̃ hoc eẽt necessarium incipere or̃onem: sed nõ obstãte tali interruptione posset eãdẽ cõtinuare ⁊ cõplere. ¶ De subtractiõe vero si subtrahatur aliqđ v̄buꝫ de non p̃ncipalibus dictũ est prius. N

Si autem de p̃ricipalibus aliquod subtrahatur nihil fit: q̃a quodlibet verbum illorum est per se necessariuꝫ ad formam. sed si subtrahat̃ aliqua syllaba per sincopam non ꝓpter hoc destruit̃ forma. nõ enim voluit deus oĩno determinare hoĩem ad verba in sacramentis vltra illum modum quo v̄ba sufficiunt ad exprimendũ conceptũ. sed cũ sincopa bñ intelligit audiens conceptũ loquẽtis. hoc aũt magis cauendũ est v̄bis sacralibus ꝙ̃ in alijs verbis ꝓpter reuerentiã sacr̃i. nec tamen auderẽ dicere ꝙ nõ vitãs eã peccet mortal̃r: si nõ vitat nõ ex cõtẽptu: sꝫ ex q̃dã infirmitate vel cõsideratione hũana q̃ nõ p̃cauet oĩbus quantum posset.

De tertia variatione principali quãtũ

ad qualitatẽ. i. terminationes q̃ pertinẽt ad congruitatem. patet per illud. c. de con. di. iiij. retulerũt. vbi papa rñdet de sacerdote qui baptizauit ĩ noĩe patria ⁊ filia ⁊ spũ sancta. ꝙ si hoc fecit ex impitia lingue latine nõ intendens inducere errorẽ: vere baptizauit. Qđ intel- O
legendũ est qñ est talis incongruitas in fine dictiõis q̃ non prohibet q̃n possit capi ꝯceptus significat⁹ p̃ dictionẽ. Et quõ hoc sit possibile bñ expiunt̃ aliq̃ audientes quosdã illiteratos q̃ loquũt̃ ĩcõgrue: ⁊ tñ ꝯcipiunt q̃d volũt dicere etiã ꝙ̃tum ad singula verba.

De quarta variatione principali. s. vbi

dico ꝙ aliqua transpositio oĩno variat sñiam: vt si diceret̃. Ego patris baptizo te in noĩe filij ⁊c. aliqua autẽ trãspositio p̃mittit vt transposita teneãt quasi eandẽ virtutẽ in ipsa forma: vt si diceretur. In noĩe filij ⁊ patris ⁊c. et prima transpositio impedit: q̃ aufert conceptum or̃onis vt instituta est. secunda nõ impedit: q̃ et si cõgruũ esset seruare ordinem ꝓferendo personas q̃ est p̃sonarũ scḋm originẽ: ⁊ necessariũ sit hoc ꝙ̃tuꝫ ad ministrũ. tñ nõ vr̃ oĩno necessarium ex parte sacr̃i. q̃ p̃sone quocunq̃ȝ ordine noĩate sunt vnũ efficiens principale in baptismo: ⁊ vt sic inuocantur.

Ad primum argumentũ patet ex pri-

mo articulo quid sit proprie forma hic. ⁊ qualiter v̄ba sunt forma. ¶ Ad secundum patet ex secũdo articu- P
lo ꝙ christus expressit verba que sunt principalia ĩ forma illa. ⁊ que non principalia. s. actum ⁊ suscipientem: sed in potestate ecclesie fuit determinare quibus verbis prime vel tertie persone et indicatiui vel optatiui modi exprimerentur suscipiens et actus. et ecclesia latina elegit exprimere suscipientem in secunda persona et actum indicatiue. et rationabiliter vt notaret ministrum vere conferre sacramentum. Ecclesia autem greca elegit aliter et rationabiliter pro tempore vt dictum est: vt auferretur scisma gloriantium de baptizãtibus ministris. ¶ Ad tertium potest dici ꝙ diuisio non est sufficiens. quia bene possibile est ꝙ verba aliqua materialiter sumpta sint forma in aliquo sacra- Q
mento. immo potuit deus instituisse verba non significatiua pro forma. ¶ Aliter potest dici ꝙ oratio vt vera non pro tempore prolationis sed pro vltimo instanti complente prolationem: sicut dicetur inferius ĩ materia de eucharistia et tunc cum arguitur vt vera sequitur actum rei. verum est ꝙ consequitur ipsam ablutionem: et ipsa ablutio importatur per hoc verbum baptizo. et tunc non erit sensus baptizo. id est sacramentum baptismi confero: sed baptizo hoc est abluo.
¶ Ad quartũ de grecis patet. ¶ Ad quitũ de ꝓnoĩe ego. verũ ẽ ꝙ nõ ẽ simpl̃r de necessitate for̃e. neq̃ȝ exp̃ssum neq̃ȝ vt implicitum in verbo prime p̃sone: sꝫ quãtum ad ecclesiã latinã ad minus post tp̃s Alexandri

necesse est ministro exprimere ego. ⁊ glo. illa. siquis. cuz probatione sua retulerunt. pōt intelligi pro tēpore pre cedente illam constitutionem Alex. tertij. siqs. ¶ Ad illud de trinitate ⁊ christo patet in dictis de prima va riatione verborum. ¶ Ad illud de genitoris ⁊c. dicē dum ꝙ Augu. ibi intelligit ꝙ idem est genitor ⁊ pater quantum ad hoc quod est dici ad alterum. siue impor tare proprietatem eiusdem persone. sed non sunt idem
R quantum ad primum conceptum significatum vtrobi qz: quia pater significat primo: ⁊ per se suppositum in natura diuina. aliud autem significat primo ⁊ per se p prietatem. et non est eadem vis nominis proprij ⁊ pro prietatis nominis in inuocatione facta alicuius psōe ad aliquem effectum. ¶ Ad vltimum dico ꝙ proposi tio phylosophi vera est absolute de nominibus trans positis: sed non sequitur quod conceptus totius ora tionis ex talibus nominibus sic et sic transpositis sit idem: forma autem non consistit tantum in significa tione incomplexorū. sed in significatione toti⁹ orōnis.

Quæstio Tertia.

AD tertium principale sic proceditur: ⁊ arguitur ꝙ nō solum aqua nālis pura sit con ueniens mā baptismi: qꝛ aq̄ ar tificialis habet eadē accn̄tia cū aqua nāli. s. hūiditatez: frigidi tatem: perspicuitatē ⁊ huiusmo di. Sed ex accidētibus cogno scit substantia. ex pemio primi
T.c.11. de aīa. ¶ Item mixtum est grossius aqua elementari aqua aūt artificialis est subtilior vel saltem non gros sior. ergo non est aliquod mixtum. ergo elementum: ⁊
T.c.38. non nisi aqua ergo ⁊c. ¶ Item miscibilia possunt se parari a mixto. primo de generatione. ergo aliquis po test adhibere actiuum passiuo ad faciendum talem se parationez. ergo aqua artificialis potest esse aqua ele mentaris separata a mixto. ¶ Confirmatur per illō Exo. vij. de ranis. vbi ars demonum adhibuit actiuū passiuo ad producendum statim ex aqua fluuij ranas. ergo eque possibile est ecōuerso per artē adhiberi acti uum passiuo vt fiat separatio elementi a mixto maxīe cum resolutio sit facilior q̄ generatio vel compositio ¶ Item quantum ad illam particulaz. pura aqua na turalis ex secundo metheororum. cap. j. est subtilior q̄ vsualis. ⁊ patet per experientiam: quia per decoctiōez vel depurationem separatur terra ab aqua vsuali q̄ re sidet in fundo. ¶ Item ex latere christi fluit aqua in qua institutus est baptismus ſm illō. extra de celebra tione missarum. c. in quadam. Sed illud qd ibi fluxit non fuit aqua elementaris sed falsa: qa in corpe mor tuo non statim est aliquis humor q̄ sit aqua elementa ris. nec per vulnerationem exijt aliqs humor nisi q̄ tē pore apertionis erat in corpore. Sed tunc non erat in corpore aqua pura. ergo ⁊c. ¶ Contra Joan. iij. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spiritu sancto ⁊c. ¶ Itē per Auicen. Sciant artifices alchimie spēs per artem pmutari non posse. Et phūs etiam. iiij. metheo. ꝙ non possunt mixtum resoluere in puram aquam.

Hic dicendum est proportionabiliter ad illud quod dictum est in pncipio precedentis que
A stiones materia enīz proprie accipiendo sicut illud in quo est forma rei est totuz illud quod est ibi sensibile in quo fundatur relatio signi: quod est formale in ba ptismo, sed sicut in illo toto sensibili aliquid est prin cipalius vt vltimate determinans: et ideo dicitur for ma: ita aliquid est minus principale vel determinabi le. et illud dicitur materia. sed tale pōt intelligi vel p ximū ad significandū vel remotū. proximū est ipsa ab lutio visibilis. ipsa enim cum verbis tanq̄ signum p ximū significat effectū baptismi. ⁊ ideo non viget nos illa dubitatio. pma. q. j. de trahe. ne forte asinus bibat sacramentū. q̄ vere ē dubitatio asinina: qꝛ illa ablutio nō durat nisi in fieri. ⁊ q̄tumcūqz aqua posset bibi vel huc vel illuc transfundi: ipsa ablutio nō ⁊ intelligitur ablutio hic non tantū sicut aqua dicit lauare corp⁹ q̄ si formalr. sed sicut hō dicit lauare corpus cum aqua quasi pprie actiue. Nā solus cōtactus corporis ab aq̄ que est quasi ablutio formalis nō est instituta tanq̄ si gnum vel pars signi. sed ipsa lotio effectiue facta ab
B aliquo abluente. Nec oportet ꝙ sit ibi ablutio put di stinguitur contra lotionem ⁊ includit amotionem sor dium a corpore per contactum aque. sed sufficit lotio ī communi dicta corporis ab aqua: alio hoc agente: qd nisi ꝙ oportet istum contactum corporis ab aqua fie ri ab alio causante contactum istum ⁊ isto modo intel ligendo ablutionem ⁊ lotionem: lotio est materia pro xima: quasi per se fundamentum vel pars fundamen ti istius significationis. aqua autem est materia remo ta que applicatur corpori in ista lotione. Et huius p batio non est alia: nisi qa sic institutum est: vt patz Jo
C an. iij. ⁊ Matth. iij. Quare autē sit sic institutum sunt aperte congruentie. quia aqua est frigita: fluida: luci da: necessaria: ⁊ cōmunis. ⁊ he oēs pprietates conue niunt illi humori in quo debet fieri baptismus: qui est ad reprimendum estum concupiscentie: ad flectendū rigorem inobedientie: ad illustrandum charitatem fi dei: ad introducendum in viam salutis. ⁊ hoc est com mune oibus: sicut lex ista: cuius hoc sacramentum est iniciatiuum: cōis est oibus ad salutem.

Quod autem in quæstiōe ponit natu ralis ad distinguendum aquam artificialem. ¶ Rn̄ deo ꝙ aque ille que cōiter dicunt artificiales sunt cor
D pora quedam mixta: ⁊ non dicuntur aque nisi equiuo ce: ꝙ patet primo: quia ita est ex qualitatibus ꝯtib⁹: totam speciem: ꝙ vna qualitas similis non concludit identitatem substantie. sed vna dissimilis in tota spe cie concludit aliam esse substantiaz. Ille autem que di cuntur aque artificiales habent a tota specie aliquam qualitatem dissimilem aque elementari. Hoc patet se cundo ex modo generationis istarum. nam impossibi le est toti nature create ex vno generare aliud nisi ser uando determinatum processum per media determīa ta. tota enim natura creata non posset ex aceto genera re vinum statim. sed oportet redire ad materiā pmam cōem eis: q̄ est aq̄ q̄ attracta in stipite vitis tādē ī vua ꝯuertit in vinū. ⁊ ista snīa ponit a phīo. viij. metha. et patet ad sensum ꝙ ita ē. sed iste aq̄ artificiales ex q̄cun T.c.14. qz sint fiunt nō seruato pcessu nature p media deter minata ordinata. iste etiā vlr fiunt p actionē ignis de coquētis ⁊ resoluētis. ignis aūt nō videt eē sufficiēs ī virtute actiua ad corrūpēdū vel ꝯuertendū q̄cūqz mi xta in aquā elementarē. ppt qd vlr ꝯcedi pōt ꝙ aq̄ il
E le q̄ dr̄ artificiales nō sūt ꝯuenientes mā baptismi. qa nō sunt in specie aque elementaris.

Quod additur in quæstione pura ē in telligendū ꝙ ipuritas in aq̄ pōt itelligi duob⁹ modis. vel ppt mixtionē ſm iuxta positionē. vt aq̄ lutosa dr̄ ī pura: vl' ppt mixtionē alterātē a spē. sicut hūor mixt⁹
F dr̄ nō eē aqua pura. ⁊ pma q̄ dē ipuritas nō phibet. dū tn̄ nō excludat ab aqua quin sit cōueniens ad lauādū vel abluendū: nec est alia ratio: nisi qa sic institutum

est. vnde aqua imbibita farine in pasta vel in spongia: dum ibi est: vel imbibita in spisso luto. & sic de aliis si contingant carnem non sunt conueniens materia baptismi tales aque. quia talis contactus nō est lotio. sz tantum contactus aque fluide libere coniungentis se cuti vl' separantis inter cutem & aliud corpus. ¶ In secundo modo dico q aliqua impuritas potest eē manente aqua inter speciem: sicut forte si incipiat inspissari tendendo ad generationē elementi grossioris: ista non prohibet: dum tamen sit fluida: quod pro tāto dico: quia in glatie niue et grandine que tamen sunt imperfecta vel in via ad mixtionem dum talia sunt non potest in eis fieri baptismus: quia ibi nō est lotio sicut nec in duro. Si autem per illam alterationem iam sit extra speciem aque: omnino nō est materia baptismi: et de q̄busdam alterationibus satis patet: quia cōstituunt alteratum extra speciem aque. puta de humoribus naturaliter resolutis per degestionē vt saliua vrina et huiusmodi. iuxta illud extra de baptismo & eius effectu. Non vt apponere. ¶ De aliis autem non est ita manifestum. puta de decoctionibus & admixtionibus secundum sensum in quibus non apparet euidenter q sit alterata species: vt patet de brodio carnium: et farinata et huiusmodi. & ceruisia & medone. non enī manifestum est q sit ibi aliquod actiuum corrumpēs speciem aq̄. tamen hoc discutere non pertinet ad theologum determinantem materiā baptismi inquantum haberi potest ex canone biblie. neqz ad canonistaz determinantem conditiones materie: prout determinātur ab ordinatiōe ecclesie: sed pertinet ad phylosophū naturalem: cuius est inquirere que alteratio trāsferat aquam a specie sua: & que non: q si de aliq̄bus sit dubium et in talibus fuerit baptismus factus vtendum est ibi illis tribus maximis positis in solutione precedentis. q. de remediis adhibendis circa eos: de quib⁹ probabiliter dubitatur.

Que Ri. di. pūti. q. 3 arti. 3.

Ad primum argumentū dico q aqua artificialis & si habeat aliqua accidentia similia. tamē aliquod vel aliqua dissimilia habet tota specie ex quibus sequitur distinctio substantie. B ¶ Ad secunduz dicendum q & si aliqua aqua artificialis videatur subtilior q̄ȝ elemētaris: quia magis penetratiua. ista tamē subtilitas non est subtilitas simplicitas: sed virtutȝ actiue. & hoc modo vinum ē subtile vel subtilius aqua. subtilitas autem conueniens aque elementari est subtilitas simplicitatis eo modo quo elementum est simplicius mixto. ¶ Ad tertium concedo q possibile esset angelum bonum vel malum adhibere aliqua actiua mixto vt passo per que resolueretur ab eo aqua elementaris. non enim negaui aquam artificialem esse aquā elemētalē: qz ars ibi ꝯcurrit: qz nō ꝯcurrit ꝓducēs D terminum sed vt adhibens actiuū passiuo. sed dico q̄d nulla ars potest adhibere idem actiuum. puta ignem quātūcunqz diuersis mixtis. ita q per illud agens fiat immediate resolutio in aquam. s. elementarem. quia illud idem agens non potest habere virtutem sine formis intermediis mutandi: neqz etiam ita taliter diuersa in eundem terminum corrumpendi. ¶ Ad quartū patet ex dictis de impuritate per iuxta positionem.

¶ Ad quintum respondet Innocentius ibi q illa aq̄ que fluxit de latere saluatoris non fuit falsa: sed vera aqua: quod probat ex verbis euāgeliste. Et qui vidit testimonium perhibuit veritati. profecto non aquā: sz falsa dixisset si non fuisset aqua sed falsa. Probat etiā a posteriori per materiam sacramenti baptismi. nec in hoc inquit verum regeneratiōis sacramentū fuissz oñsum. cum per sacramentum baptismi non regenerent in falsitate: sed in aqua. probat etiam per aquaz miscedam in sacramento eucharistie. probat etiam quarto: per figuram que precessit super hoc in veteri testamento quando moyses percussit scilicet: & ex ea non falsa: sed aqua manauit. ¶ Ad probationem respondet ibi q vel illa aqua fuit ibi de nouo creata miraculose: vel de componentibus resoluta. Sed qualitercunqz dicatur de aqua lateris christi: quia fluxit sicut sibi placuit non propter hoc ibi sacramenta susceperunt efficaciā vt supra dictum est. sed propter quandaz similitudinē perfectiorem ad baptismum & eucharistiam. certuzest tamen q baptismus non potest fieri nisi in aqua visuali: quia christus hoc instituit. di. 2. q. 1.

Quæstio Quarta.

Ad quartum principale sic proceditur & arguitur q institutio baptismi nō euacuauit circuncisionem. quia Matth. v Non veni soluere legem: sz adimplere. sed circuncisio erat precepta in lege Gen. xvii. ergo christus non euacuauit eam instituēdo baptismum. ¶ Confirmat̄. qa iste christus in seipso eam suscepit. ¶ Item Gen. xvii Data fuit abrae circuncisio in fedus sempiternum. ergo ad semper permansurum: alioquin non fuisset sempiternum. ¶ Item nullus inferior habet auctoritatē reuocādi legem institutam a superiore. Sed certum ē q dñs instituit legem mosaycam & circuncisionem: et non inuenitur vbi eam reuocauerit etiaz in nouo testamento: immo christus toto tempore vite sue mortalis eam seruauit. etiam ante cenam comedendo agnū paschalem. Discipuli autem non habuerunt auctoritatem reuocandi. ergo &c. ¶ Contra Joan. iii. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. ergo baptismus post sui institutionem erat simpliciter necessarius ad salutem. ergo circuncisio est euacuata: quia non simul concurrunt duo remedia necessaria et sufficientia contra idem. ¶ Item Gal. v. Si circuncidimini nihil christus vobis prodest.

Luce. 2.

Ista quæstio supponit baptismum institutum fuisse in lege noua quod verum est & rationabile. verum sicut patet ex multis auctoritatibus noui testamenti et christi et apostolorum in quibus probat̄ necessitas baptismi. quod non esset nisi esset institutus in lege illa legitime. quando tamen primo fuit institutus dubium est. non quidem quando christus baptizabatur a Joanne: qa ille non fuit baptismus christi id est in forma christi. sed in forma Joannis. tū christus dedicauit tunc aquā tanqz materiam idoneā suo baptismo ex contactu sue mundissime carnis: quia in legislatore confirmatus est visus aque. i. vt ministeriū. Nec etiam in illo verbo Joan. iii. dicto Nicodemo. Nisi quis &c. quia non est verisimile tam necessarium sacramentum in conclaui coram persona priuata institui: que non debuit. esse preco institutionis illius. neqz etiam differebatur institui vsqz ad tempus ascensiōis Matth. vlti. Nam discipuli christi ante passionem baptizabant baptismo christi. Joan. iii. Dicunt discipuli Joan. ad ipsum. Rabi cui testimonium perhibuisti. Ecce ipse baptizat & omnes veniunt ad eum. & sequitur. c. sequenti. q̄ȝ Jesus non baptizaret sed discipuli eius. conuincitur ergo tempus institutionis fuisset ante illud tempus quo discipuli christi baptizabant licet precise hora institutionis non legatur in euangelio. ¶ Istud etiam suppositum est rationabile: qa sacramentum principale legis euangelice per quod, sc3

intratur in eius obseruātiā debuit esse nouū et ꝓpriū illi legi: vt prius dictū est in.q.de institutione sacramēti in cōmuni di.j. Debuit etiā istud sacramētū esse euidēs in significatiōe. qꝛ ista est lex veritatis euacuans

B vmbrā. Et debuit esse copiosum in grē collatiōe: quia hec est lex grē. Jo.j. Gracia ꝛ veritas ꝑ iesum christū facta est. Debuit etiā esse facile: qꝛ iuguꝫ christi suaue est et onus ei⁹ leue. Matth.xj. ¶ Jtē debuit eē cōe: quia deus ad legē Moysi elegit vnū populuꝫ tm̄. sed ad nouā legē totum mundū. Jn oēm terraꝫ exiuit ꝛc. hec quatuor inueniūtur in vno.s.in ablutione cū verbis: quia hoc euidenter significat mundationem anime que est effectus principalis ꝛ dat gratiam copiose. vnde in psal. dicitur aqua refectionis. Super aquam refectionis educauit me. Est ꝛ facilis: qꝛ nullo modo ꝑiculosa sicut fuit circūcisio ꝛ cōis oī sexui ꝛ etati.

Hoc ergo supposito tanꝗ̄ vero & rationabili: videndum est primo vnde erat susceptio baptismi simpliciter necessaria. secūdo an ex eodem fuerit circūcisio euacuata? ¶ Quantū ad primū dico ꝙ institutio ꝓcessit ꝓmulgationē: non enim ꝓmulgatur lex: nisi prio sit determiata a legislatore a quo habeat firmitatem ꝛ ista determinatio pōt dici institutio: nisi etiā ab ipso sit reuelata alicui tāꝗ̄ ꝓconi solēni: ꝛ hoc si per preconem illam voluerit ꝓmulgari. ¶ De hac institutione dico duo. primo ꝙ propter eam non erat necessarium simpl'r baptizari. qđ patet Jo.xv. Si nō venissem ꝛ locutus eis nō fuissem pctm̄ nō haberent. Ex quo dicto accipio istā ꝓpositionē ꝙ nullus teneꝛ ad aliquod ꝓceptū diuinum nisi ꝑ aliquē idoneum et auctēticū sibi ꝓmulgeꝛ: vel fama veridica ꝛ testimonio bonoꝝ: cui debet quilibet ratiōabiliter credere: et hoc ītelligo de lege positiua que nō est nota interius in corde: non ergo per solam istam institutionem ꝓcedētem promulgatōem obligatur populus necessario ad baptismum: ꝛ hoc maxime de isto precepto: qꝛ erat tm̄mō positiuū. illud aūt positiuū qđ ꝓcessit de circūcisione: non debuit statim dimitti: ex quo certum fuit ꝙ a deo fuerat institutum nisi etiā certitudo fieret illud secūdū fuisse datū a deo. hec aūt certitudo de secūdo nō poterat haberi sine promulgatione auctentica. ¶ Secūdo dico ꝙ ꝓmulgatio hui⁹ sacri poterat poni duplex. vna ꝑ modū consilij. alia ꝑ modum ꝓcepti.

D hoc aūt fuit congruum ꝙ primo ꝓmulgareꝛ ꝑ modū cōsilij ꝓpter duo. primū qꝛ lex euangelica que est ꝑfectissima non debuit precipitanter imponi. sed homies prio ad illā allici cadētē adhuc sub consilio: vt postea exercitatis posset sub ꝓcepto īponi. Secūdo qꝛ lex vetus non erat mala sicut est idololatria: ꝛ iō nō debuit subito repelli: in hoc enim fuisset repulsa quasi mala: sed debuit synagoga cum honore sepeliri: vt ostendereꝛ fuisse bona ꝑ tēpore suo. Jmpositio aūt baptismi per modum precepti euacuatio fuit circūcisionis saltē quantū ad necessitatē. Debuit aūt aliquando sequi promulgatio ꝑ modum ꝓcepti: quia aliter nūꝗ̄ haberet lex ista firmitatem vel necessitatem saltē quantum ad illud sacrm̄. ¶ Et notādū ḡnaliter ꝙ ꝓmulgatio

E facta de consilio diuino obligat ad non contēnēdum: qui enim consilium contēnit: contēnit cōsulētē inquātum consulentē: et ideo nolens seruare cōsiliū diuinū euāgelicum: quasi contēnēs illud tanꝗ̄ irrationabile ꝛ infructuosum peccat mortaliter. vnde videant mordētes paupertatē euāgelicā ne forte (cum nolint seruare: qꝛ nō est necessarium) cōtēnant: qꝛ tales ꝯtēnentes: vel paruipēdentes ꝯtēnunt christū. qui hāc suasit obseruari tanꝗ̄ meritoriam et vtilem ad vitam eternam: vt habeꝛ in.vj.lib.de ver.sig. Promulgatio autem ꝑ modū ꝓcepti obligat nō solum ad nō cōtēnendū: sꝫ etiā ad obseruandū si est affirmatiuū: vel cauendū si est negatiuum. ¶ Hec autē dixi de ꝯsilio et precepto diuino: quia secus est de humano etiam loquēdo de consilio seu precepto hoīs supioris seu ꝓlati: licet enim tam consilium ꝙ̄ preceptū alicuius superioris contēnere. i. irrationabile ꝛ infructuosum iudicare: sed non lꝫ dum est ꝓlatus contēnere nō obseruando: qꝛ dr̄ Matth.xxiij. Sup cathedram Moysi sederunt ꝛc. Jstud de cōtēptu cōsilij vel precepti superioris probatur: quia nō teneꝛ aliquis necessario habere falsam opinionē de suo supiore: sed monitio eius vel preceptū potest in se ex irrōnabile ꝛ infructuosum: et F rōnabiliter ꝛ vtiliter tunc laborandum est ad eius reuocationem ꝛ ad correptionem vel amotionem talis prelati fatue ꝓcipiētis. ergo non teneꝛ subditus reputare ꝓceptū eius tanꝗ̄ rationabile ꝛ fructuosum: sed potest oppositum reputare sicut est: ꝛ sic cōtēnere non approbādo. Sic ergo pꝫ ꝙ prima obligatio baptismi ꝑ modū cōsilij obligauit oēs ad nō cōtēnēdum. secunda autem per modum precepti obligauit oēs ad quos legitime venit ad suscipiendum.

De secundo principali. s. an ex eodem fuerit circūcisio euacuata ex quo fuit susceptio baptismi simpliciter necessaria. dicitur ꝙ tēpus quo baptismus fuit sub consilio erat a prima publicatione eius vsꝗ̄ ad christi passionem: et hoc non euacuauit circūcisionem etiam quantum ad necessariū: illō enim tempore necessarium erat iudeo circūcidere paruulū suū: quia nōdum fuit illa lex reuocata sicut nec alia imposita. A tempore autem passionis vsꝗ̄ ad tempus publicationis euangelij fuit circūcisio licita: sed nec necessaria nec vtilis: qꝛ in christi morte legalia sunt consummata. qđ ꝓdatur ex illo. Jo.xix. Morte imminēte dixit Jesus consummatum est. Et si queritur quid erat paruulo iudei in remediū contra originale a passione vsꝗ̄ ad publicationem euangelij: dicitur ꝙ non circūcisio: sed fides parentū vt tempore legis nature. ¶ Tertio vero tēpore post publicationē euāgelij circuncisio fuit mortifera ꝑ quo tēpore loquiꝛ Pau. ad Gal. Q̄ si circūcidimini ꝛc. ¶ Cōtra primū arguiꝛ sic. Si vnum preceptum impositū totaliter reuocat aliud consiliū seu monitio de vno facit aliud non necessarium: qꝛ cuius actus preceptū est alterius ꝓhibitio: eius actus consilium est licentia de non obseruando reliquum. ergo si ꝓceptum de baptismo erat prohibitio circūcisionis: quātum ad fructum ꝛ consiliū de baptismo erat reddens circūcisionē non necessariam. ¶ Hoc confirmatur: qꝛ si ante passionē aliqꝭ iudeus ad predicatiōem christi vel petri paruulum suum baptizasset et non circuncidisset: si paruulus fuisset mortuus: saluatus fuisset: qꝛ recepit gratiā in baptismo. a prima enim institutione baptismus contulit gratiam. ¶ Et si dicitur qđ verū est ꝙ paruulo suffecisset baptismus: sed pater peccasset nō circūcidēdo. ¶ Contra. qꝛ ante octauum diem potuit baptizare paruulū: ꝛ ex quo ille habuit iā remediū cōtra originale: ꝛ hoc credidit pr̄. nam credidit baptismum efficacē ad hoc tūc videꝛ ꝙ non tenebaꝛ necessario ꝓuidere paruulo de alio remedio. ¶ Cōtra secūdū qđ dicitꝛ de tpe inter passionē christi et ꝓmulgatione euāgelij. arguiꝛ sic: qꝛ nullus aliter se habet nunc ꝙ̄ prius ad aliquam legē: nisi qꝛ est sibi aliter ꝓmulgata. Sed post passionē christi anteꝗ̄ apl'i baptismū ꝓdicarēt non fuit baptismus aliter populo ꝓmulgatus ꝙ̄ ante. ergo nō aliter obligabatur aliquis post passionē ad baptismum ꝙ̄ ante. nec per ꝯñs ad circūcisionem aliter se habuit. ¶ Jtē ab eodem habēt ꝓcepta. s. baptismus ꝛ circūcisio vim obligādi ꝛ medēdi seu curādi. pꝫ per Bedā super il-

Ri di.3.4 art.5.q.3.ꝛ vid eū di.1 h⁹.4.q.vi.

lud. Jo.iij.et ponit in lra dist.j. Nisi quis renatus ₰c.
Qui nūc per euāgelium suum clamat terribiliter ₇ sa
lubriter: nisi quis renat⁹ ₰c. Terribilr dr ꝓpter artā
obligationē:salubriter ꝓpter efficacē medelā:ille du=
dū clamabat p legē:masculus cuius caro prepucij cir
Gen̄.17. cūcisa nō fuerit pibit aīa ei⁹ de populo suo. Sed circū
cūcisio habuit vim obligādi vsquequo reuocaret. er=
go p idē habuit vim medēdi vsqꝫ ad illā reuocationē.
Sed p solam christi mortem nō est aliter reuocata ꝙ
prius. vt patet ex oratione procedente:qꝛ nulla lex est
aliter ꝓmulgata.ergo ₰c. ¶ Item post mortem chri=
sti vsqꝫ ad ꝓmulgationis tempus iudei tenebātur cir
cūcidere paruulos suos:qꝛ nullo mō cōstabat eis de
reuocatione circūcisionis: non autem concludit eam
paruulo:nisi vt vtilem ₇ necessariam sibi ad salutem:
quia tenebatur ponere spem in ea sicut et prius . ergo
tenebatur de necessitate habere falsam opinionem de
circūcisione.qđ nihil est dictum: quia deus nullū deci
pit nec obligat necessario ad decipiēdū. ¶ Itē nunqꝫ
fuit homo relictus sine remedio certo:et de quo non
esset certus ꝙ erat remedium certum. Sed in illo tpe
post passionē ante publicationē nullū fuit aliud certū
nouū remediū datū eis:qꝛ nec publicatū. ergo remā=
sit idem qđ prius:₇ eque certū remediū.ergo eque cir
cūcisio remāsit sicut prius. ¶ Contra tertiū qđ dicit
de tpe post publicationē euangelij.apparet act.xxj.c.
vbi legit de paulo qui ascēdit hierusalē:₇ ibi de ꝯcilio
Jacobi ₇ aliorū fratrū post quartā synodū habitā in
hierosolymis purificat⁹ ſm legē ascēdit tēplū ₇ obtu=
lit p se sacrificium:ꝙuis solēniter ante iam ibi fuerat
euāgeliū publicatū.ptꝫ act.xxj.c.qꝛ ibidē dixit Jaco=
bus. Uide quot milia hominū in iudea crediderūt et
oēs emulatores sunt legis.ergo stāte tāta publicatio=
ne euāgelij ibi:₇ in ipso Paulo ₇ in iudeis conuersis
approbat obseruatio legis. Et ipse paulus ibidē iter
tot christianos opus legis impleuit. Quo aūt tēpore
facta fuerit ista pauli purificatio et oblatio ſm legem
G coniici potest partim ex textu actum:₇ partim ex ma=
gistro historiarum.istud enim fuit ante captionē pau=
li p septē dies:sicut patet act.xxj.d. Illa autem captio
fuit circa principium regni Neronis:quia tertio an=
no regni Neronis venit romā ſm magistrū historia=
rum. Nero autem incepit regnare circa vicesimū an=
num post christi passionem. In tanto autem tempore
videt euangelium satis publicatum fuisse:₇ maxime
in iudea: vbi tamen paulus seruauit legalia.

Quātum ergo ad istum articulum di
co ꝙ in baptismo nō est distinguere nisi duo tēpora.s.
tēpus quo erat sub ꝯsilio:₇ tempus quo erat sub pre=
cepto:et primum durauit a pricipio ex quo p̄dicabat
euāgeliū vel baptismus p christū vel p aplos vsqꝫ ad
predicationē solēnē auctēticā eiusdē post ascēsionem
christi:ita ꝙ p̄mū tp̄s nullā habet differētiā p mortē
christi nec post eam ex hoc solo ꝙ aliter cucurrit post
baptismus ꝙ ante.secūdū aūt.tp̄s vt credo icipit i die
pēthecostes i hierusalē:qꝛ vsqꝫ ad illū diē apli nō p̄di
Luce.24. cauerūt publice.iuxta illđ verbū christi . Uos aūt se=
dete in illa ciuitate donec induamini ꝟtute ex alto.
Sed i die pēthecostes misso spū sctō solēniter p̄dica=
uerūt:₇ apposite sunt illo die circiter tria milia et ba=
ptizati sunt. Act.ij. Inde aūt ad alias ciuitates ſm or
dinē cuilibet loco vel gēti erat tp̄s.secundū qñ ibi pu=
blice ₇ solēniter p̄dicabat lex euāgelica: ita ꝙ tp̄s nō
icepit simul apud quodcūqꝫ:sꝫ de syō exibat lex ₇ ver
Ca.2. bū dñi de hierusalē.iuxta ꝓphetiā Esaie.₇ qbusdam
icepit tp̄s scđm ad mēsem post pēthecostē ₇ aliqb⁹ ad
annū aliqb⁹ ad decē annos:₇ sic deinceps sicut eis p̄di
cabat. ¶ Sed quātū ad circūcisionē distiguo qtuor
tp̄a: p primo erat necessaria. p scđo vtilis nō necessa= I
ria. p tertio nec vtilis nec necessaria:tñ licita. p qrto
oīno illicita ₇ mortifera. p̄mū tp̄s circūcisiōis p̄cessit
vtrūqꝫ tēpus baptismi. scđm tempus circūcisionis cō
comitabat p̄mū tēpus baptismi. Nā sicut argutū fuit
p̄us ex quo prio ꝯsulebat baptism⁹ nō fuit circūcisio
necessaria volenti baptizari. Sed tūc cucurrit vtrūqꝫ
sub disiunctione vt iudeus eligeret quodcunqꝫ vellet:
licuit enim ₇ profuit sibi circūcidi si voluit : nec enim
fuit tunc reuocata quantū ad vtile:nec quantū ad lici
tuꝫ.licuit etiā sibi:imo laudabile fuit baptizari.₇ hoc
etiā satis ꝯgruū fuit ꝙ in tpe intermedio iter duas le=
ges qñ nō subito p̄ma tollit nec scđa imponit:illo in
ꝙ tpe simul currant ambe sub disiunctione. Tertium
autem tēpus circūcisiōis cucurrit cū scđo tpe baptis=
mi:₇ hoc quātū ad iudeos vsqꝫ ad illud tempus pau
li de quo argutū est prius:immo verisimile est ꝙ bene
vltra:qꝛ tpe purificationis pauli videbātur fratres in
hierosolymis approbare obseruātiā legis:₇ de ea cō=
sulere paulo.sed quantum ad gētiles ꝯuersos ad fidē
scđm tp̄s baptismi ₇ quartū ₇ circūcisionis simul cō=
currūt saltē post.xiiij.annos a passione christi vel cir=
citer qñ.s.paulus ascēdit hierosolymā ad seniores su
per illa q̄stione ꝯsulēs:de qua habet actuum.c.xv.vbi
p̄mo allegat petrus factū Cornelij.de quo habet act.
x.et deinde Jacobus tāqꝫ ep̄s in hierosolymis ꝓfert
sentētiā ſm magistrum historiarum dicēs. Ego iudi=
co non inquietare eos qui ex gentibus conuertunt ad
deum:et scribe ad eos vt abstineant se a cōtaminatio=
nib⁹ ₰c.et de illis quatuor:duo.s.abstinere ab idolola
tris ₇ fornicatione sunt necessaria. Et ideo specialiter
eis scribēda:qꝛ de illis gētes minus curabāt:duo alia
scilicet ꝙ abstineant a suffocato ₇ a sanguine erat ne=
cessaria:sed bñ congruebāt vt gētes conuerse ab ipis
abstinerēt ne essent abhominabiles iudeis:sicut in so
cietate bñ decet ꝙ homo abstineat a qbusdam q̄ sunt
abhomiabilia socijs:lꝫ nō sint simplr illicita. ergo se=
cūdum tp̄s baptismi a p̄ncipio sui totalr fecit circūci=
sionē illicitā quātū ad gētes ꝯuersas. vel saltē post tē=
pus tertij ꝯcilij hierosolymis:de quo nunc tactum est
de quo seniores decreuerūt legē nō debere iponi gen=
tib⁹ ꝯuersis.xiiij.vel.xv.āno post passionē christi. Sꝫ
quantū ad iudeos cōuersos scđm tp̄s baptismi nec a K
p̄ncipio sui nec post ꝯciliū illud tertiuꝫ aplorꝫ exclusit
oīno circūcisionē tāqꝫ illicitā.nec alia legalia. sꝫ mul=
to post tpe licite seruabant. ¶ Si obijcit ꝙ Paulus
restitit Petro in antiochia vt ip̄e scribit Gal.ij. Cum
venisset inquit cephas in faciem ei restiti.qꝛ reprehen
sibilis erat:et reddit causam.prius enim ꝙ venissent
quidā a Jacobo edebat.p.cum gētibus. Cum autem
venissent subtrahebat et segregabat se ab illis timens
eos qui ex circūcisione venerant:₇ filiationi eius con
senserunt ceteri iudei:et sequit ibidem reprehēsio. Si
tu iudeus cum gentiliter ₇ non iudaice viuis:quomō
gentes cogis iudaizare? Istud autē non erat diu post
illum tertium conciliū in hierosolymis: vt pꝫ.ſm ma
gistrū historiarū. Nam.iiij. Claudij anno venit petrus
romam:et in illa via versus romā cum trāsiret antio=
chiam facta sunt ista.hoc autem erat satis cito post cō
ciliū supradictum:quod fuit decimoquarto anno vel
decimoquinto post passionem christi. ¶ Rñdeo.ꝙ de
isto facto petri si peccauerit vel non videbat cōtrouer
sia inter duos egregios apostolos.s.petrū et paulum:
et postea inter doctores famosos Augu.et Hierony.
Salua reuerentia aliorum teneo cum paulo ₇ Augu.
licet enim apostoli in actib⁹ vel verbis que dixerūt vt
homies potuerūt errare:tñ nullus apls vel propheta
inquātū scriptor alicuius partis scripture aliquo mō

L errauit: qꝛ ſm Aug. in epiſtola ad Hierony. ⁊ ponitur
in canone diſ. ix. Si ad ſcripturas diuinas admiſſum
fuerit aliquod mendacium quātūcūqꝫ paruū ſeu offi-
cioſum nihil remanet in eas ſolide veritatis: qua con-
uincat aduerſarius. q̄cq̄d em̄ ꝯtra ipz allegatū fuerit
rñdebit illud mendaciter eſſe dictū ioco ſe vel officio-
ſe: vt eſt illud aliud qd concedit ita eſſe dictū. vñ dicit
ibidem Augu. His ſolis libris ſcriptoꝝ qui canonici
nominantur hanc didici ferre reuerentiam: ꝙ nullum
eorū in ſcribendo erraſſe firmiſſime credā. Cum ergo
paulus ad Gal. q̄ eſt pars ſcripture canonice: hoc ſcri
bat. in faciē eius reſtiti. qꝛ reph̄ēſibilis erat. et ſubdit.
Cum autem vidiſſem ꝙ non recte ambularet ad ve-
ritatem euāgelij neceſſe eſt dicere iſta verba eſſe ſim-
pliciter vera: vel totius ſcripture auctoritas auferret.
Querendū eſt ergo qs ſit itellectus iſtoꝝ verboꝝ vt
vera ſint: non enim poteſt dici ꝙ tunc reprehenſibilis
erat: quia ſeruabat tūc legem. Nam poſt illud factum
etiā paulus circūcidit thimotheum. iſtud enim fuit fa
ctum cito poſt tertiū cōciliū. Barnaba adhuc exiſtēte
cum paulo in antiochia poſt reuerſionē eoꝝ de hieru
ſalē vt magiſter hiſtoriaꝝ narrat: qñ. ſ. petrus pagens
romam tranſiuit per antiochiam. Paulus autem cir-
cūcidit timotheum poſt ſeparationē eius a Barnaba
qñ ſumpto Syla profectus eſt ad viſitādū fratres qui-
bus prius pdicauerat: vt pz act. xvj. ¶ Poſt illud etiā
tempus bene ad quatuoꝛ annos paulus purificat⁹ eſt
ſm legem: et tota multitudo conuerſa in iudea obſer-
uabat legem. Act. xxj. nec videt ꝙ reph̄enſibilis erat:
quia ſic obſeruabat legem. ſ. in diſcernendo ciboſ. qꝛ
⁊ hoc non magis fuit nō mortiferum ꝙ̄ alia legalia. ſ.
purificatio et hmōi. Uel ergo dicetur reprehenſibilis
fuiſſe: quia in illo actu obſeruabat legē ſubtrahēdo ſe
a gentibus in cibo ⁊ potu: ꝙ hoc non erat faciēdum:
videt pri⁹ ſibi fuiſſe dictuz a deo. Act. x. de Cornelio.
vel quia prius non ſeruans legem in hoc coꝛam gen-
tib⁹ poſtea venietibus iudeis etiā in hoc obſeruabat.
¶ Et vtrūqꝫ iſtoꝛum duoꝝ poſſet poni multipliciter.
primum enim poterat dici reprehenſibile. qꝛ ad quā-
cūqꝫ eccleſiam veneris: illi te conformes. ait Ambro.
Aug: ergo reprehenſibile fuit in eccleſia gentium non
conformare ſe mō eoꝝ viuēdi. vel qꝛ in hoc dabat oc-
caſionem gentibus ſeruandi legē: vel qꝛ oſtendēs fa-
cto illud eſſe neceſſariū: vel ſaltē neceſſariū ad hoc vt
cōuerſi ex iudeis vellent cōicare cū eis: ⁊ ſepe inferio-
res facerent aliqua difficilia ne excluderētur a cōione
ſuperioꝝ. ¶ Ad iſtum intellectum poteſt referri illa
reprehenſio pauli. Gentes cogis iudaizare. Gal. ij. c.
vel oſtendēdo eis exēplo neceſſarium ſimplr̄ foꝛe eis
ſeruare legē. vel foꝛe neceſſarium eis vt ſint digni cō-
munione iudeoꝛum fidelium: vel ſaltem laudabilius
eis foꝛe exempla maioꝛum imitādo ꝙ̄ foꝛet oppoſitū
ſecūdū etiā pōt intelligi: vel qꝛ ſimulabat nō reputās
hoc coꝛde eſſe faciendum qd fecit in opere. Ex primo
enim facto qd fecit in abſentia nūcioꝛum Jacobi. ap-
paruit ꝙ non ſenſit foꝛe abſtinēdum a gētibus cōuer
ſis ad fidē: ⁊ in ſcdo facto oſtēdit ꝙ hoc eſſet faciēdū:
⁊ ad iſtum intellectū poteſt referri illud verbum pau-
li. ſimulatione eius ꝯſenſerūt ceteri. Gal. ij. ⁊c. ¶ Uel
poſſet ſcdm dici reprehenſibile. quia nō vtebatur au-
ctoꝛitate prelati. cum enim eſſet ſuperioꝛ illis nunciis.
Jacobi magis debebat ipſe veritatē conſtanter tene-
re in opere et eos adducere ad rectitudinem ſuam ꝙ̄
pp̄ter timoꝛē eoꝝ flecti ad illud qd erat eis placitum
vel magis acceptū: ⁊ talis remiſſio ſeu timiditas pre-
lati eſt pro tempoꝛe reprehenſibilis: et ad iſtum intel-
lectum poteſt referri qd ait paulus. Segregabat ſe ab
alijs timēs circūciſos. nō enim erat ibi vere timoꝛ: qꝛ
ſimplr̄ licitum erat iudeis non ſeruare legem: ⁊ maxi
me quādo erāt inter gētes: ⁊ hoc debuit petrus exem
plo ſuo oſtendere nuncijs alijs tanqꝫ ſuis inferioꝛib⁹.
¶ De ſingulis iſtoꝛuz quatuoꝛ poſſet diſcuti qualiter
vel quātum eſſet reprehēſibile: ⁊ ſi poſſint verba pau-
li in ſcriptura ſaluari ibidē. c. ij. meli⁹ eſt dicere quod-
cūqꝫ iſtoꝛum ibi fuiſſet: fuiſſe. veniale ꝙ̄ moꝛtale. Nec
poteſt excuſari petrus ꝙ hoc faceret pp̄ter ſcandaluz
iudeoꝛum vitandum. qꝛ non erat ibi materia ſcandali
pfectis necꝫ paruulis. ſed tm̄ phariſeis de quo ſcāda-
lo nō eſſe curādū docet chriſtus. Matth. xv. Cui cum
dixiſſent diſcipuli. Scis quia audito hoc verbo pha-
riſei ſcandalizati ſunt. ſ. de comedendo abſqꝫ lotione
manuum. Reſpondit. qd enim intrat in os non coin-
quinat hoīem ⁊c. quaſi diceret: nō curetis de illo ſcan-
dalo. Sinite illos ceci ſunt duces cecoꝛum: tale autez
ſcandalum fuiſſet hic: quia ex gñe act⁹ nullus debuit
ſcandalizari: niſi male ſentiens de libertate euangeli-
ca: nec p ſimilē rōnē de ſcandalo vitando poteſt excu-
ſari paulus in circūcidendo Timotheum vel purifi- Act. 16.
cando ſe: qꝛ nullū illicitū eſt cōmittēdū pp̄ter ſcanda Act. 21.
lum quodcūqꝫ vitādū. vnde extra de regulis iuris. q̄
ſcandalizauerit: vtilius ſcandalum naſci permittit ꝙ̄
veritas relinquat: ad minus hoc verū eſt pro veritate
vite in preceptis negatiuis ſemp et pro ſemp: et in af-
firmatiuis p tempoꝛe p quo ſunt adimplēda. ¶ Bre
uiter ergo paulus licite inter iudeos ſeruauit legalia
etiā multo tempoꝛe poſt tertium cōcilium: et hoc fuit
licitum. dū tamen ipe non poneret in eis ſpem: lz non
eēt vtile nec neceſſariū. Inter gentes aūt gentibus ſe
conformauit: qꝛ licuit ſibi legē nō ſeruare p illo ſcdo
tpe baptiſmi. Petrus aūt in hieroſolyma ſeruans le-
gē nō peccauit: qꝛ licuit iudeo ⁊ inter iudeos legē ſer-
uare tunc. In antiochia aūt inter gētiles ꝯuerſos nō
ſeruās legē non peccauit: ſed ſe confoꝛmans eis in ci-
bis ⁊ potibus non peccauit: ſibi enim licuit nō ſerua-
re legem: peccauit aūt poſtea ſegregans ſe ab eis in ci-
bis ⁊ potib⁹ pp̄ter aliquā quatuoꝛ rōnū pdictarū: vt
verba pauli pdicta ſaluentur. ¶ Et ſi queras qñ fuit
circūciſio ſimplr̄ illicita etiā iudeis cōuerſis. ¶ Rñ.
ꝙ tēp⁹ illud nō habemus in ſcriptura aliqua: qꝛ hiſto
rica ſcriptura nō pducit eccleſiā vltra qntū annū Ne
ronis. ſ. nō vltra triceſimū annū a paſſiōe chriſti: ⁊ to
to illo tēpoꝛe etiā iudei ꝯuerſi obſeruabāt legē: qd eis
licuit: nec credo ꝙ hoc fuerit omiſſum vſqꝫ ad euerſio
nē hieruſalē ſiue ad diſperſionē iudeoꝝ cum gentib⁹
inter iudeos conuerſos: nunc enim foꝛte cōfoꝛmabāt
ſe gentib⁹ inter quas erant diſperſi: ⁊ ſic paulatim ceſ-
ſauit etiam apud eos obſeruatio. Uel poteſt aliter di-
ci ꝙ deus p apoſtolos vel ſucceſſoꝛes eoꝛum determi
nato tpe ſimplr̄ prohibuit legalia ſeruari. lz de hoc nō
habeamus in ſcriptura: qꝛ hiſtoria ſcripture nō datur
vel durat vſqꝫ ad illud tempus. iſtud aūt eſt pbabile:
quia eccleſia tenet qd hereſis eſt dicere legalia curre-
re cum lege euangelica. vt habet extra de baptiſmo ⁊
eius effec. c. maioꝛes: vbi dicit Inno. Abſit vt in illaz
dānatam hereſim icidamus que ppterā affirmabat le-
gem cum euāgelio: ⁊ circūciſionē cū baptiſmo ſeruā-
dā. Non autē videt ꝙ eccleſia hoc iudicaret hereſim
ex ſola omiſſione iudeoꝝ quadā neceſſitate diſperſio-
nis ſeu hmōi non ſeruantiū legē. ſed videt ꝙ hoc fuit
pp̄ter aliquā reuocatiōnē ſimplr̄ factam a deo.

Ad argumenta pro op. precedente.

¶ Ad primū cū dicit ꝙ circūciſio nō fuit ante moꝛtē
chriſti reuocata: verum eſt tanqꝫ inutilis ⁊ illicita: ſed
bene tanqꝫ relaxata vt iam non eſſet neceſſaria: qꝛ cō- M
ſilium de alio remedio relaxauit preceptum de prioꝛi.
Ex quo enim ſecundum fuit remedium ſimpliciter ⁊
cōſulebat. licuit: imo laudabiliter licuit nō vti reme-

dio priori circa idē. ¶ Ad illud Jo. xix. Consummatū est. dico q̄ hoc itelligit de his que scripta sunt de filio hominis. iuxta illud Lu. xviij. Ecce ascēdim⁹ hierosolymā ꝛ ꝯsummabunt oīa que scripta sunt ꝑ prophetas de filio homīs. Uel si illud referat ad antiquā legem si debet intelligi. cōsummatū est in cā. nā mors christi cā erat ꝯfirmatiōis legis euāgelice: sed illa nō fuit confirmata tanq̄ necessaria ad obseruandū ante p̄dicationē eius publicā: que non incepit in passione: sed in pēthecoste tpe enim intermedio sederunt in cenaculo nemini solēniter vel publice predicantes.

Ad argumenta principalia.

¶ Ad primum dico q̄ in lege erant moralia siue legalia: iudicialia et cerimonialia: et quantum ad quodlibet istorum potest intelligi verbum christi. Non veni soluere ꝛc. quia decalogus simpliciter manet: sed ꝑfecti⁹ exponit q̄ iudei itelligāt. vt ptz Matth. v. Audistis: q̄ dictū est antiquis. non occidēs. Ego aūt dico vobis. Quicūq̄ dixerit fratri suo racha ꝛc. et non mechaberis ꝛc. Ego autē dico vobis. Quicūq̄ viderit mulierem ad concupiscendum eam ꝛc. Judicialia autē manent. non in se: sed in equipollenti quantum ad finem. Finis enim iudicialium erat pacifica cohabitatio hominum: mores autem euangelici plus valent ad pacificā conuersionem q̄ lex talionis: magis enim seruat pax si non percutias percutiētē q̄ si oculus pro oculo et dens pro dente reddatur: vnde breuiter nullum iudiciale illius legis: quia illius legis: ligat nūc: licet tū bene principibus nunc statuere aliqua que erant in lege Moysi. ꝛ illa ligāt auctoritate pricipis nūc statuētis: non auctoritate legis veteris. sicut lz vni regni in regno suo statuere legē q̄ est in alio regno. sz illa nō ligat ibi: quia lex est alterius regni: sz quia istituta hic ab isto rege. Cerimonialia autē non manent in se: sed in suis significatis: q̄ vmbra transijt ꝛ veritas successit. Omnes enim ille purificationes significabant purificationē a pctō: ꝛ ille oblationes figurabāt oblationē perfectam christi: ꝛ actus quosdā latrie: fidei: spei: et charitatis in deum. et hec sunt completa: hostia illa iam oblata: ꝛ per eam peccatis purgatis: ꝛ mentibus in cultum dei directis. Dico ergo q̄ non venit soluere legem vel circūcisionem quantum ad fructū ad quem erat instituta: immo perfecit eam copiosius remedium ꝛ longe ꝑfectius instituendo: vt dictū est in declarando suppositū isti⁹ q̄stionis. ¶ Ad ꝯfirmationē cū dr: christ⁹ in se fuit circūcisus. ¶ Rn̄deo. nō oportuit legislatorem statim circa natiuitatē suā legez ferre. Et ideo in principio sui tpis lex prior adhuc durauit: vn̄ ꝛ illa q̄ fuerūt legis nature fuerunt obseruanda circa Moysem vsq̄ ad tēpus dationis legis in mōte synai ita hic: ꝛ eodē modo pōt dici de agni paschalis comestione in cena: quia in morte christi causaliter expirauit lex vetus: lz non pro tunc: se pro tempore publicationis hui⁹ cause ꝛ legis euangelice. Et ideo vsq̄ ad mortē potuit christus licite illa cerimonialia seruare. ¶ Ad secūdū pōt exponi fedus sempiternū in se vel in equiualēte: vel forte magis ad intellectum litere q̄ erat fedus sempiternū inter deum ꝛ abraā: ꝛ specialr eius semen: q̄ nunq̄ fuit aliud signum specialiter inter deū ꝛ illud genus: ꝛ tamen futurum erat aliquod signum federis inter deum ꝛ totum genus humanū: et melius erat semini abrae transire in illud fedus cōmune q̄ remanere sub signo federis spālis: q̄ melius est partem esse in toto cui simpl̄r bene sit: q̄ esse distinctum a ceteris partib⁹ vt sibi aliqualiter bn̄ sit ꝛ alijs male. ¶ Ad tertium patet: q̄ quātū ad gētiles cōuersos p̄ceptū de circūcisione erat reuocatū in tertio ꝯcilio auctoritate petri et iacobi: imo spūs scti: q̄ ait iacobus. Uisum est nobis ꝛ spūi sancto: q̄tum autē ad iudeos supponit aliqn̄ reuocata: lz tēp⁹ reuocationis non fuerit simpliciter explicitum in scriptura.

Act. 15.

¶ Hic dicendum est aliquos suscipere sacramētum &c. Distinctio Quarta.

POstq̄ magister egit de baptismo quantum ad eius intrinseca hic agit de suscipientibus baptismum ꝛ cōsistit tota determinatio istius distin. in declarādo quādā distinctionē trimēbrē de suscipientib⁹: que est q̄ aliqui recipiūt sacramentum ꝛ rem: aliqui sacramētū ꝛ nō rē: aliqui rē ꝛ non sacramētū: ꝛ diuidit in tres. In pria hui⁹ diuisionē ponit. In scda eā exponit. In tertia circa eam dubitatiōes mouet ꝛ ponit. secunda ibi. (Sacramētū ꝛ rem). tertia ibi. (Solet queri de illis). Prima pars manet indiuisa. Secūda diuidit in tres s̄m tria mēbra que declarat. secūdū mēbrū ibi. (Si vero sine fide). tertiū ibi. (Sunt ꝛ aliq̄). Et vtraq̄ istarū partiū habet duas: q̄ primo declarat veritatē. Secūdo obijcit ꝛ soluit. ꝛ ꝯtra dicta in declaratione secūdi membri ponit duas obiectiones. Prima est ex auctoritate Aug. ibi. (Uidet tū Aug.) Secūda ex auctoritate apostoli. ibi. (Querit quomō). Contra etiā dicta in declaratiōe tertij membri ponit duas dubitatiōes. pria ibi. (Eis aūt videt). tertia ibi. (Sed dicūt aliq̄). Tertia pars principalis diuidit in duas s̄m duas dubitatiōes quas mouet. prima mouet circa tertiū mēbrum: ꝛ ponitur ibi. (Solet queri ꝛc.) secunda mouetur circa secūdum membrū ibi. (Solet etiam queri). Primum membrum. s. suscipere rem ꝛ sacramentum certum est q̄ conueuit paruulis. Secundum scilicet recipere sacramentum ꝛ non rem. certū est q̄ tm̄ conuenit adultis. Tertium membrum potest competere vtrisq̄: quia vtriq̄ possunt habere baptismū sanguinis ꝛ flaminis. Secundū hoc ergo primo querēdū est de paruulis. secūdo de adultis. tertio simul de vtrisq̄. ¶ Quātum ad paruulos tria quero. Primo vtrum paruuli sint baptizādi. Secūdo vtrū paruuli baptizati recipiāt effectum baptismi. Tertio vtrum paruulis existens in vtero matris possit baptizari.

Questio Prima.

AD primū arguitur q̄ nō: quia baptismus est remedium cōtra peccatum. Sed paruuli non habent peccatum: quia nec vsum ratiōis vel voluntatis ꝛ s̄m Augu. de vera religione. Peccatū adeo est voluntariū q̄ si non sit voluntarium non est peccatum. ergo ꝛc. ¶ Itē Matth. vlti. Qui nō crediderit cōdēnabitur. Paruulus nō pōt credere. ergo ꝑ baptismum non potest saluari. ergo frustra baptizatur.

Contra Augu. de fide ad petrum. Firmissime tene paruulos qui sine sacramento baptismi de hoc seculo transeunt eterno supplicio puniendos: quia originale peccatum in carnali conceptione contraxerunt.

Hic fuit error pelagii q̄ paruuli non habēt peccatum origiale. de hoc ꝛ eius improbatione tactum est lib. ij. dist. xxx. ¶ Teneo ergo oppositum:

quia cū sm scripturā z fidē paruuli ɔtrahāt originale peccatū: ad eius deletionē: que necessaria est ad salutē. sunt baptizandi. qꝛ tpe legis euāgelice baptismus institutus est in remediū ɔtra illā culpam. ¶ Ad primum argumentum. illa auctoritas Augusti. debet de actuali peccato intelligi: z isto modo peccatū originale fuit in primo parēte volūtariū: nō tamē oportet φ quodcūqꝫ peccatū sit volūtarium voluntate illius in quo est. ¶ Ad aliud patet φ debet intelligi de adultis per illud qđ precedit. Qui crediderit z baptizatus fuerit. Vel potest dici φ q̄ non crediderit nec actu nec habitu cōdēnabiꝛ: quia sm apostolum Hebre. xj. Sine fide impossibile est placere deo. credere enim oportet accedentem ad deum. Paruuli autem et si nō possunt habere actum credendi. possunt tn̄ habere habitum: vt in sequenti. q. diceꝛ. ideo non valet.

Quæstio. II.

Ad secundum sic proceditur z arguitur φ paruuli baptizati non recipiūt effectū baptismi: qꝛ talis effectꝰ est gr̄a. Paruuli nō recipiūt gr̄am: qꝛ non infundiꝛ sine fide: qꝛ sine fide īpossibile est placere deo: vt habeꝛ Hebre. xj. Sed paruuli non recipiūt fidē: qđ probo: primo auctoritate apl̄i Ro. x. Fides est ex auditu. paruuli nō possunt sic accipere fidem. Secūdo ꝓbo rōne: qꝛ habēs habitū pōt vti eo cū voluerit non īpeditus. paruulus baptizatus cū venerit ad vsum rōnis nō pōt vti habitu fidei: qꝛ nō potest exire in actū credendi articulos fidei. Et ɔfirmaꝛ istud qꝛ habēs habitū se habet aliter ad actum φ̄ non habens. aliquo enim mō habitus se habet ad actū: et sm illū modū differt habēs a nō habēte. sꝫ paruulus baptizatus nullo mō aliter se habet ad actū credendi φ̄ si nō fuisset baptizatus: qꝛ si baptizatus nutriatur inter infideles z ab eis doceaꝛ: similr̄ acquiescet erroꝛi eoꝝ sicut alius nō baptizatus: si etiā nō baptizatus nutriꝛ inter fideles z in lege eoꝝ doceaꝛ: silr̄ acqescet illi legi sicut aliqs baptizatus. Si ergo nullo mō aliter se habet ad actū credēdi baptizatus φ̄ nō baptizatus nullo mō habet habitum fidei. ¶ Si vero respōdeaꝛ φ habitus acquisitus aliquo modo se habet ad actū: nō sic autē infusus. ¶ Contra hoc: et ad confirmationē principalis argumenti: qꝛ si deus infunderet alicui habitū geometrie cōcurrētibus sibi rōnibꝰ terminoꝝ geometraliū posset ex illo habitu assentire veritatibꝰ geometricis, ergo a simili in ꝓposito ex fide infusa si adesset posset habēs assentire occurrētibꝰ rationibus terminoꝝ z ita apprehensa ratione mortui z resurrectiōis posset aliqs assentire huic veritati: mortui resurgēt: cuius oppositū experimur. ¶ Tādē confirmaꝛ ꝓpositū: qꝛ cū habitus det aliquā facilitatē et delectationem in opere. ex. ij. ethi. Nullus autem facilius nec delectabilius operatur ɔtra habitū suū φ̄ sm eū. Sed paruulus baptizatus postφ̄ fuerit adultꝰ facilius dissentit a credibilibꝰ φ̄ consentiat vt expimur. ergo zc. ¶ Itē ad principale. Nullus recipit gratiā a deo nisi aliquo mō sibi cōiungaꝛ. nam actualiter auerso et oīno indisposito deus nō dat gr̄am. Prima autē cōiūctio ad deū fit ꝑ fidem. ergo nō habēti illā nō daꝛ gr̄a. Paruulus nō habet eā ante baptismum. ergo nō daꝛ ei in baptismo. ¶ Contra. Aug. in ench. A paruulo recenter nato vsqꝫ ad decrepitū sicut nullus ꝓhibetur a baptismo: ita nullus est qui non moriatur peccato in baptismo. Sed nullus moriꝛ peccato nisi recipiat gratiam. ergo zc.

Ad questionem dico φ sicut est creditum paruulo in baptismo originale dimitti: ita et creditū est sibi gr̄am infundi: qꝛ vt dictū est in q̄stione de circūcisione. Deus ꝓ statu nature lapse nulli remittit culpā: nisi cui daꝛ gr̄a: nullum em̄ liberat a ꝓditiōe nisi quē ordinat ad hoc vt sit filius regni. ¶ Ad primū argumētū: lꝫ deꝰ de potētia absoluta posset dare gr̄am sine fide: ponēdo φ sint duo absoluta simplr̄ distīcta: tn̄ qꝛ dei ꝑfecta sunt opa. Deut. xxxij. Et q̄n hominē sanat: totalr̄ sanat. Ideo ɔcediꝛ φ nō infundit gratiā paruulo sine fide et sine spe. Ille aūt ꝓbatiōes q̄ sunt ɔtra hoc de fide locum habēt in. iij. lib. dist. xxiij. Probāt enim nullā eē fidē infusam: z ideo ibi habēt soluī: sicut ibi habet declarari ꝓpter quid ponēda est fides. vel em̄ poniꝛ hr̄e aliquā cālitatē respectu actꝰ: z tunc actꝰ nō posset eē talis sine ea qualis est ipā posita: vel nulla: z tūc manifestum est φ ex actu nō pōt ꝓpedi fides in esse: sed et si aliquā cālitatē habeat: adhuc hoc pōt eē in duplr̄. vel p̄cisam. s. φ nulli alij possit cōpetere. vel non p̄cisam: puta si talis cālitas possit cōpetere fidei acqsite: et si primū istoꝝ poneret posset forte certitudinalr̄ fides cognosci inesse ꝑ hoc φ aliqs cognosceret talē ɔditionē suo actui inesse q̄ non posset inesse sine fide infusa. Si secūdū ponaꝛ simpliciter non pōt cognosci fidē infusam inesse ex actu: neqꝫ ex aliqua cōditione ipsius actus: z tunc eēt dicēdū φ lꝫ nihil sit in actu: nec ꝑtinēs ad actū in quo distinguaꝛ habēs fidē a nō habēte: ac ꝑ hoc nō posset eē notū sm rōnē naturalē fidē inesse: tn̄ hoc est creditum: z sic posset dici generaliter φ nulla virtus supernaturalis potest ꝓbari inesse: neqꝫ ex actu aliquo: neqꝫ ex aliqua ɔditiōe alicuius actus: sed nec forte in vniuersali pōt ꝓbari per rōnē naturalē aliquā virtutē supnaturalē inesse. De istis amplīꝰ in. iij. lib. in materia de virtutibꝰ dictū est. ¶ Ad secūdū principale diciꝛ φ paruulus ɔiungitur deo ꝑ fidē parētū. ¶ Contra. pone parētes hereticos vel infideles. Diciꝛ adhuc φ ꝑ fidē ecclesie. ¶ Contra. esto φ in ecclesia militāte nullus eēt fidelis: tn̄ intenderēt facere φ christus fecit. paruulus adhuc vere baptizareꝛ z reciperet gr̄am. ¶ Dico ergo ad argumētum φ de facto nulli daꝛ gratia: nisi ꝑ aliquā causam meritoriā que mereꝛ cōiunctionē eius primā cū deo: z hec cā meritoria est christus: sed p̄ter istā non oportet dare aliā intrinsecā in recipiēte: qua cōiungaꝛ deo anteφ̄ recipiat gratiam.

Questio. III.

Ad tertiū sic proceditur & arguiꝛ φ paruulus in vtero possit baptizari: qꝛ donum dei ꝑfectius est φ̄ pctm̄ ade: vt pꝫ Roū. v. Paruulus autē in vtero matris pōt infici pctō Ade. ergo pōt ꝑfici dono dei: z sic recipe sacramētū ꝑfectius. Itē paruulꝰ in vtero pōt liberari a seruitute tpali: pꝫ ex manumissione matris. ergo zc. pōt ergo ibi baptizari. ¶ Item Roū. xj. c. Si radix sancta z rami. mater sancta comparaꝛ arbori: ramus autē diciꝛ ꝓles in vtero. ergo zc. ¶ Contra. Coꝛ. p̄ma. xv. Non p̄us qđ spūale: sꝫ qđ aīale: deinde qđ spūale. ergo p̄us oporteret nasci carnaliter φ̄ spiritualiter renasci. ¶ Item vt vult Isidorus. Qui natus sm Adam non est renasci per baptismum non potest.

Dicitur φ non quia paruulus in matris vtero ɔiūctus est cause sue corruptiōis: tale autē sic cōiunctū non potest mundari dum cōiunctum est. ¶ Contra. qꝛ caro m̄ris in paruulo nō est causa corruptiōis nisi mediata: caro aūt ipsa paruuli est cā immediata loquēdo de corruptione originali: statim em̄

Alex. i. 4. p. sū. titu. 8 bapti. coll. de baptizādis. q. 1.

Fr̄ pe. de tarā. li. 4. di. 6. z pble. z q. 1. i solut. ar. 2.

cum aĩa paruuli informat carnem eius inficit illa corruptione: imediatius ergo causat corruptionẽ istaz in paruulo caro sua ꝙ caro mr̃is. Si ergo stãte ꝯiũctiõe ad cãm corruptionis non põt purgari ea per te: sequit ꝙ paruulus hñs carnẽ suã ꝓpriã nũꝙ̃ a pctõ origina li põt purgari: qḋ ẽ ꝯtra fidẽ. ¶ Itẽ. lꝫ puul⁹ in vtero matris sit cõiunctus matri localiter: tñ est distict⁹ ab ea psonalr̃: qꝛ habet aliud corpus et aliã animã. Sed distinctio psonalis sufficit ad distictionẽ ꝭm pctm̃ vel iustitiã: ꝛ nõ iustitiã. nã pctm̃ ꝛ iustitia insunt isti plone ꝭm ꝙ hic: nõ qꝛ in tali vel tali loco. ergo nõ obstante illa coniunctione locali ꝓpter distinctionẽ psonalẽ põt paruulus esse iustus: lꝫ mr̃ qualitercũqꝫ habeat se ad iustitiã. ¶ Item. si nõ posset cũ cõiũctione ista ad cãm corruptiõis stare grã in paruulo. ergo non posset paruul⁹ i vtero hr̃e baptismũ flaminis vel sanguinis. quoꝝ vtrũqꝫ est falsum. De flamine ptꝫ de Hieremia Hiere. j. ꝛ de Jo. baptista. Luce. j. et de matre xp̃i hoc tenet firmiter ecclesia. ¶ De scḋo ptꝫ ꝑ hoc ꝙ si quis ꝯsequit mr̃em grauidã: eadẽ de cã ꝯsequit paruulũ in vtero ei⁹. ergo si mater occidit ꝓ iustitia: silr̃ ꝛ paruulus. si aũt puul⁹ occideret extra vterũ haberet baptismum sanguinis: si pro iustitia vel fide occideret etiaz nõ baptizatus. ergo eodẽ mõ rõnabile est ꝙ deus cõtẽnet eũ ꝓ simili cã in vtero matris passum. ¶ Et ex hoc põt argui ꝯtra opi. qꝛ si paruulus potest habere baptismũ flaminis. ergo põt habere purgatiõem a pctõ originali. Sed ꝯiũctus mr̃i que est cã corruptionis ꝑ te potest habere baptismũ flaminis. ergo ꝛc.

Ad questionem dico ꝙ vel puer ꝭm omnes partes est in vtero matris: vel ꝭm aliquã partem apparet extra vterum. Si primo mõ. dico ꝙ non potest baptizari: nõ ꝓpter rationẽ priorẽ: qꝛ cõiũctus est cause corruptionis: sed qꝛ baptismus est lotio vel ablutio in aqua: sed paruulus sic in vtero nõ potest lauari: qꝛ nec sic imediate tãgi ab aqua. ¶ Ex hoc seqtur correlariũ. ꝙ si paruulus corio inuolueretur: et illud poneret in aqua: ita ꝙ aqua nõ tangeret corpus: nõ esset baptizatus. sed si tãgeret aqua: bene: sed ꝑ ictũs de ponte non: qꝛ hoc nõ est ad vitã ordinatũ vel lotionẽ: sed ad mortẽ. Si secundo mõ sic: aut apparet pars principalis: vt caput: ꝛ tunc põt baptizari in illa parte: ꝛ in hoc etiã simpliciter baptizari. Nõ est enim verisimile ꝙ in die pẽthecostes qñ baptizati sunt tria milia. Act. ij. ꝙ quilibet quãtũ ad totũ corpus suũ lauaret aqua: sed ꝑcise quãtũ ad faciẽ aspergendo vel quãtũ ad caput ꝑfundẽdo. Et in isto casu si post puer nasceret nõ oporteret ipsum baptizare. Si autẽ appa ret pars minus principalis. s. manus vel pedes illa est baptizanda: qꝛ ibi est tota anima: lꝫ nõ omnis sensus sicut in capite. Et si hoc min⁹ sufficeret ad hoc vt eẽt simpliciter baptizatus: si nasceretur postea viuus eẽt sub ꝯditiõe baptizandus. vt docet extra de baptismo ꝛ eius effectu. c. de quib⁹. Credẽdum enim est ꝙ deus suppleret illud ꝙ ipotentia impediret: talis enim etsi mortuus nascitur sepeliendus est in terra bñdicta ratione dicta.

Ad primum concedo ꝙ deus per donũ suũ põt iustificare paruulũ nõ natum: sicut fuit de Hieremia. Jo. baptista. de virgine Maria. sed non ꝑ istud sacramẽtũ: qꝛ dum est in vtero matris capax nõ est huius sacramẽti. ¶ Ad secũdũ dico. ꝙ quantũ ad seruitutẽ tẽporalẽ filius dum est in vtero nõ est distinctus a matre: nõ enim habet dominus dominium in paruulo: nisi quia in matre: sed quantũ ad seruitutem vel libertatem spũalem non est simile: quia ista respicit distinctã ꝑsonã: paruulus aũt in vtero est ita distinctus in ꝑsona a matre sicut extra vterũ. ¶ Ad tertiũ cõcedo. ꝙ fructus inquãtum est aliquid arboris. sequitur cõditionẽ arboris: tñ inquãtũ est aliquid in se potest habere conditiones oppositas arbori in se: potest enim fructus esse mollis: ꝛ arbor dura: sic in ꝓposito: quia iustitia ꝛ iniustitia respicit ꝑsonã in se: non vt cõiunctam vel diuisam localiter respectu alterius persone: ꝛ ideo iustitia potest competere proli: licet non matri: ꝛ econuerso. ¶ Aliter potest dici ad inuentionem apostoli: sed hoc sufficit hic.

Circa secundum membrum diuisionis de recipiente sacramentum et non rem sacramenti: qḋ precise conuenit adultus: quero duo. ¶ Primo vtrum adultus non cõsentiens potest recipere effectum baptismi? ¶ Secũdo vtrum adultus fictus recipiat effectum baptismi?

Questio Quarta.

Ad primum arguitur ꝙ non. Nullus dissentiens cõtrahit matrimonium carnale. ergo nec spũale: qꝛ ibi non minus: sed magis requiritur consensus spiritualis: i baptismo autem contrahitur quoddam matrimonium spirituale: quia anima desponsat deo. ergo ꝛc. ¶ Itẽ Augu. Sicut patrinus respondet ꝓ paruulo: ita adultus respondet pro seipso. Sed si patrinus nõ cõsentiat: paruulus pro quo respõdet nõ baptizatur. ergo ꝛc. videt enim conferri baptismus in virtute respõsionis illius qua ad questionem illam: vis baptizari? respondet patrinus: volo: et subiungit sacerdos. et ego te baptizo ꝛc. qḋ autem fit sub conditione si cõditio nõ existat nihil est. ¶ Itẽ in baptismo fit quoddam votum abrenunciandi sathane et adherẽdi deo. Sed nullus inuitus vel dissentiens vouet: vel se obligat. ergo ꝛc. ¶ Item magis nocet baptizato malitia sui ꝙ̃ mistri baptizãtꝭ. Sed i baptizãte reqrit nõ tm̃ ꝯsensus: sꝫ itẽtio baptizãdi. ergo multo magis reqrit ꝯsensus baptizati. ¶ Cõtra. extra de bap. ꝛ ei⁹ effe. c. maiores. Qui terrorib⁹ atqꝫ supplicijs violẽter attrahit ne detrimẽtũ icurrat baptismi suscipit sacrꝫ: talis sicut ꝛ is q̃ ficte ad baptismũ accedit caracterem suscipit xp̃ianitatis ipressuꝫ: ꝛ ipẽ tãꝙ̃ ꝯditioalr̃ volẽs: lꝫ absolute non velit: cogẽdus est ad obseruationẽ fidei xp̃iane. ergo absolute nõ volẽs recipit sacrꝫ baptism.

Hic distinguo tam ex parte eius qui ḋr adult⁹ ꝙ̃ ex pte ei⁹ q̃ ḋr nõ volẽs. ¶ De pmo aut adult⁹ nõ vtit nũc rõne: necẽ vsus vnꝙ̃ vt furios⁹ vel fatu⁹ a natiuitate: aut nõ vtit nũc rõne: sꝫ aliqñ ẽ vs⁹ aut tertio nunc vtit actualr̃ rõne. ¶ De prĩo breuiter dicẽdũ ẽ sicut de puulo: nisi ꝙ i hoc ẽ dr̃ia ꝙ si sperat ipꝫ aliqñ curãdũ ꝛ vsuꝫ rõne expectãdũ ẽ tps illḋ vt cũ maiori reuerẽtia suscipiat sacrm̃. Si aũt despat de eo ꝙ ad vsuꝫ rõnis nũꝙ̃ attigat: statĩ ꝯferẽdũ est sibi sacrm̃: qꝛ nulli de⁹ excludit remediũ ad salutẽ. ¶ De scḋo. s. nũc nõ vtẽte qui aliqñ tñ vsus est rõne: dico ꝙ supponit nũc habitualr̃ cõsentiẽs vel dissentiẽs ꝭm ꝙ se habuit in sanitate ante istud ipedimentũ immediate. s. si tũc actualiter ꝯsensit: iudicat nunc habitualiter consentiens. si tunc actualiter dissensit: nũc iudicatur

habitualiter dissentiẽs. Et dixi imediate ita q̃d inter actum illum ⁊ istud impedimẽtũ non interuenit motus voluntatis oppositus: et sic vniuersaliter dico q̃ iste habitualiter se habens potest recipere sacramentũ sicut patuit prius quando actu sic vel sic se habuit. qualiter aũt actualiter se habens possit baptizari statim dicetur in tertio membro. ¶ Sed expedit ne talẽ baptizari: multa enim licent que non expediũt. Cor. prima. vi. c. ¶ Rñ. si speret eũ rediturum ad vsum rationis magis expedit tẽpus expectare quo vtereť ratione: puta de dormiente tẽpus vigilię expedit expectare: ⁊ de furioso tempus lucidi interualli. Si autem non speretur: puta de eo qui incidit in perpetuum impedimentum vsus rationis: eum expedit baptizare: si tamen est capax baptismi: quia al's exponeretur periculo dãnationis. Qualiter autem sit capax statim dicetur de vtente ratione. ¶ De tertio mẽbro. s. de adulto vtente ratiõe. distinguo de eo q̃ ponitur in questione non consentiens: q̃d potest intelligi contrarie vel negatiue: negatiue tñ negat actualem consensum: cõtrarie vero ponit actualem dissensum. et patet distinctio: quia non est idem non velle et nolle: si autem accipiatur contrarie pro dissentiente actu: aut dissentit simpliciter aut ẽm quid. Et intelligo simpliciter: sicut est expositum in tertio lib. q̃ ille qui vt fugiat aliquod incommodum vult aliquid: simpliciter vult illud. sicut proijciens merces in mari vt fugiat submersionẽ: simpliciter vult proijcere merces. nam potentiam suã motiuam ad proijciendum voluntas mouet iperãdo: ⁊ ipsa seipsam libere mouet: quia cogi non potest simpliciter. ergo volens proijcit: sed ẽm quid nolens: hoc est sub cõditione nolens: quia nollet si posset alio modo saluare vitam. si ergo iste sit vtroq̃ mõ dissentiẽs: dico q̃ non recipit sacramentum. quia deus p̃ sapientem dicit Prouer. xxiij. Fili prebe mihi cor tuum: nolens aliquem omnino inuitũ asscribi familie sue: suscipiens autem baptismum asscribitur per hoc familie christi. ¶ Nec oportet hic distinguere de reclamante siue prestãte sig̃ exteriori suũ dissensũ: ⁊ de nõ reclamãte: quia in rei veritate si est dissensus: oĩno idem est quo ad deum: tamen quantum ad iudicium ecclesie iudicantis de manifestis: et eum qui tacet p̃sumẽtis cõsentire non cogetur reclamans ad obseruantiam religionis christiane: cogeť aũt non reclamãs. ¶ Nec in hoc potest argui ecclesia. q̃ isti nolenti: tamen non reclamanti fiat iniuria minus enim malũ est sibi q̃ inuitus seruet legem christianam q̃ q̃ impune permittatur agere contra eam: quia minus malũ est inuitũ aliqua bona facere ⁊ mala fugere: q̃ libere ⁊ ipune mala agere ⁊ bona dimittere. ¶ Si aũt ẽm quid dissentiat: sed simpliciter consentit: et hoc non tñ in illam ablutionem tanq̃ in quoddã balneũ: sed in ablutionẽ eo mõ quo illã intendit facere ecclesia. ille simpliciter recipit sacramẽtũ: q̃ simpliciter est volẽs: lz ẽm quid nolẽs: ⁊ de tali loquiť illud concilium toletanũ: q̃ allegať extra de baptismo ⁊ eius effe. c. maiores. Q̃ illi qui iampridem ad christianitatem coacti sunt: quia iã constat sacramentis diuinis associatos: oportet vt fidẽ quã necessitate susceperũt tenere cogant: ne nomẽ dñi blasphemeť: et fides quã susceperunt cõtẽptibilis habeať. Exemplũ huius qualiter aliq̃s põt cõsentire in illã ablutionẽ suscipiẽdã eo mõ quo p̃feť ab ecclesia: ⁊ tñ nollet: si posset euadere tormẽta: q̃ non credit eã aliq̃d valere: sicut põt haberi de eo q̃ nõ credit verba incantatiõis posse habere aliquẽ effectũ: tñ p̃cedit incantanti: q̃ dicat illa verba sup eũ ea intẽtione: qua solet ea dicere: dicendo in corde suo: valeant quãtum valere poterunt. iste vere diceretur incantatus: ⁊ si talis incantatio sup aliquẽ diceret consecratio diabolo:

disti. 15. — de regulis iuris in. 6. — C — D — E

ille esset diabolo consecratus. ¶ Patet autẽ differentia istius mẽbri ẽm q̃d dissentiẽtis a mẽbro p̃cedenti: q̃ ille simplr dissentiẽs oĩno nõ recipit sacramentũ: ⁊ ideo cessante dissensu eẽt simplr baptizãdus iste: q̃d vero simplr p̃sensit: lz ẽm q̃d dissentiat est baptizatus et cessante dissensu illo ẽm q̃d nõ est iterũ baptizandus. ¶ Si quis aũt nõ consentiat tñ negatiue dico q̃ recipit sacramẽtum si p̃sensit virtualiter: q̃ noluit deus obligare hominẽ ad ipossibile vel ẽm statum hui⁹ vite nimis difficile: nunc aũt nõ distrahi nimis videtur difficile homini p̃ statu: q̃ ẽm Augu. iij. de libe. arbi. Non est in volũtate nostra quin visis tãgamur. ergo noluit deus salutẽ hominis ponere in ista conditione si nõ distrahať: nec ergo voluit obligare eũ q̃ in suscipiẽdo baptismũ nõ distraheret: ⁊ ita est vniuersaliter in alijs sacramentis. sacerdos etiã in consecrando eucharistiã nõ obligať necessario: dico ad hoc vt non sit distractus: vere enim cõficit distractus: dũ tamen pri⁹ induẽdo se intẽderet celebrare missam ẽm morẽ ecclesie. ¶ Et si queras esto q̃ non p̃sentiẽs actualiter: tñ p̃sentiens virtualiter eo mõ quo positũ est. Exẽplum de sacerdote celebrãte recipiat baptismũ nunq̃d et ille q̃ solũ p̃sentit habitualiter recipit. distinctio autem istoꝝ virtualiter ⁊ habitualiter patet. ij. lib. dist. xlj. Et esto q̃ sic nunq̃d ille q̃ tñ negatiue nõ cõsentit: negatiue etiã nõ dissentit: q̃ nec actũ nec habitũ oppositũ habet. ⁊ infra di. 6. q. 4. ¶ De primo posset dici q̃ talis iudicatur habitualiter p̃sentiens: q̃ aliqñ habuit p̃sensum actualẽ nõ interueniẽte dissensu: ⁊ talis licet vtẽs rõne recipit sacramẽtũ: q̃ nõ videť p̃pter aliquã conditionẽ min⁹ capax: si vtiť rõne q̃ si prius vsus nõ vtať nũc: sed in tali non vtẽte nũc: prius tñ p̃ ipso sufficeret habitualis p̃sensus. ergo ⁊ hic. ¶ De scdo lz difficile esset aliquẽ talẽ inuenire: precipue q̃ prius aliquãdo cogitasset de baptismo: q̃ vel tũc placuisset sibi baptizari: vel non placuisset: imo displicuisset: et ẽm vltimũ modũ iudicaretur talis habitualis cõsensus vel dissensus esse in posterum: tamen si quis esset omnino non consentiẽs nec dissentiens tam actualiter q̃ habitualiter: ⁊ tamẽ vtens ratione non esset capax baptismi: quia ex quo vtitur ratiõe oportet q̃ habeat deuotionem aliquam ad sacramentum: si debet sibi valere: aliter enim videretur contẽnere.

G — H — I

Ad primum argumentum dico q̃ in baptismo magis p̃prie est adoptio in filiũ q̃ matrimoniũ: q̃ paruulus nõ põt dici p̃prie cõtrahere matrimoniũ cũ nõ vtať rõne: cuius vsus requiriť ad oẽm contractũ: in adoptione aũt sufficit solus actus adoptantis: et si nullũ habeat adoptatus. ¶ Ad secũdũ dico: q̃ malitia põt eẽ ministri inquantũ minister. s. in male ministrãdo: vel q̃ nõ bñ credit: vel q̃ nõ intẽdit conferre sacramẽtum: ⁊ hec malitia maxime nõ intẽdẽdi impedit sacramentum conferri magis q̃ malitia moris in suscipiente. ⁊ rõ diceť in dist. sequenti. Alia autẽ põt esse malitia ministri: non inquantum minister: sed cõcomitãs puta q̃ est in pctõ mortali: ⁊ hoc nõ impedit sacramẽtũ p̃ferri. pz ergo q̃ nõ intẽtio ministri ipedit. sed non quelibet alia malitia: non aũt sequitur ex hoc. ergo non intentio suscipientis impedit: q̃ in agẽte secundo etiã requiriť q̃d p̃ se pertinet ad agens: q̃d est intẽdere in agente p̃ rationem: intentio autem non per se est suscipientis inquantum huiusmodi. ¶ Ad tertium dicendum. q̃ si adultus baptizandus ex voto intendit renunciare diabolo ⁊ pompis eius: tamen illud votum precedens non est de necessitate sacramenti: sed pertinens tñ ad eius solẽnitatem. ¶ Ad aliud concedo. q̃ cõsuetudo ecclesia bona est q̃ nullũ adultum baptizat nisi respondeat pro seipso: et est consue-

K

tudo laudabilis et rationabilis vt solum volēs asscribatur familie christi: sed licet non respondere: quia.s. non vteretur ratione vt dormiēs posset sibi sacramētum conferri: dum tamen esset habitualiter ꝯsentiēs: sed hoc vt dictū est prius non expedit facere: sed expectare tempus quo actualiter consentiat.

Questio Quinta.

AD secundum sic proceditur. arguitur qꝫ adultus fictus recipiat gratiam baptismi: quia Gal.iij. Quotquot in christo baptizati estis christum induistis. Sed nullus induit christum nisi accipiendo gratiā: quia per hoc fit cōformis christo. ergo ꝛc. ¶ Item. si fictus non recipit gratiam: cum non possit saluari sine grã baptismali. ergo recedente fictione esset alias baptizandus. consequētia patet a simili: quia ficte penitens tenetur ad penitendum vere de eisdem peccatis. consequens est inconueniens. vt patet auctoritatibus sanctorum in litera. ¶ Item baptismus expellit peccatum: non illud quod iam prius expulsum est. Qꝫ enim expulsum est expelli non potest. ergo expellit peccatum qꝫ tūc inest. ergo nullum peccatum in ficto īpedit effectū baptismi. ¶ Contra. Aug. de peni. ca.ij. et ponitur in litera. Omnis qui iam sue voluntatis arbiter constitutus est: cum accedit ad sacramentum fidelium nisi peniteat eum veteris vite: nouā nō potest inchoare. ¶ Item de baptismo paruulorum dicit Augu. Tunc valere incipit baptismus ad salutem cum illa fictio veraci confessione recesserit: que corde in malitia perseuerante peccatorum ablutionem non sinebat fieri. ergo illa fictio impediebat ablutiōem in baptismo: et per consequens gratiam.

A Respondeo. Fictus dicitur qui aliud pretendit exterius: aliud habet interius. potest ergo aliquis in suscipiendo baptismum esse fictus dupliciter. Uno modo ꝙ ostendat se velle recipere illā ablutionem eo modo quo ecclesia intēdit eam conferre: et tamen oppositum habet in animo: et ille non recipit sacramentum: vt patet ex. q. precedenti: quia simpliciter est nolēs respectu ablutionis sacramentalis: licet sit volēs respectu ablutiōis simplicis: ꝛ si talis postea recederet a fictione esset baptizandus: tamen ecclesia iudicaret eum consentire in ablutionem sacramentalem: ꝛ cogeret eum ad obseruantiam fidei christiane: quia presumit partem meliorem quādo signa magis pretendūt eam: sicut presumit post matrimonium de ficto cognoscēte illā quā affidauit cognoscere affectu naturali: ꝛ ideo cogit eum ad verum consensum matrimonialem in eam. ¶ Alio mō potest aliquis esse fictus ostendendo se esse dispositum ad recipiendum sacramentum: ꝛ tamen nō est dispositus interius: vel quia non habet rectam fidem: vel quia habet aliquod peccatum mortale tunc in actu: vel preteritum de quo nullo mō atterit vel conterit: ꝛ isto secūdo mō cōmuniter loquunt sancti ꝛ doctores de ficte baptizato. dico tunc qꝛ nolentem deus nō iustificat. ſm illud Aug. Qui creauit te sine te: non iustificabit te sine te: iste q̄ habet actualiter obicem contra gratiam: puta infidelitatem: vel aliquod peccatum: qꝫ tunc actu voluntatis cōmittit: vel qꝫ prius cōmisit: et nullo modo sibi displicet: nullo mō recipit grãm. ſm Augu. vbi supra.
B Omnis qui sue voluntatis arbiter constitutus est ꝛc. et de isto intelligitur illud Sap.j. Spiritus scūs discipline effugiet fictum. ¶ Et si obijcitur. ergo iste tunc videtur esse perplexus: quia non patet sibi via salutis eum non possit iterum baptizari: quia baptizatus est ꝛ sine gratia baptismali saluari non potest. ¶ Rñ. rebaptizari non potest: quia deus instituit baptismum initerabilem ne propter plenam remissionem que fit ibi tam culpe q̄ʒ pene daretur occasio sepius delinquēdi: si baptismus posset sepius iterari. Qʒ autem in baptismo fit remissio omnis pene. dicit Ambro. de cōse. dist.iiij. et sumitur de glo. super illo verbo. Sine penitentia sunt dona dei. Rom.xj. Gratia inquit dei in baptismo non requirit gemitum vel planctum vel aliqꝫ opus. sed omnia gratis condonat. ꝛ magister. iiij. dist. ca. antepenulti. tamen nulli quotienscūqꝫ labenti ꝑclusit deus viam salutis in hac vita: non enim ad maiorē miserationem voluit ipse quēcunqꝫ nostrū ad ꝓximū obligare: q̄ʒ ipse voluerit habere ad subditum. Petro autem querenti Matth.xviij. quotiens deberet dimittere fratri peccanti in ipsum: an septies. Respondit septuagesies septies: immo ſm Augu. in homil. millesies millesies: et vniuersaliter quotienscūqꝫ peccauerit ꝛ recognouerit: parcēdum est ei. Sic ergo deus instituit aliquod aliud remedium quotienscūqꝫ peccanti in via. s. sacramētū penitētie: ꝛ tūc dico qꝫ isti patet via salutis ꝑ verā penitētiā de ista fictione iuxta secūdā auctoritatē Aug. adductā. ¶ Et si obijcit quomō habebit iste gratiā baptismalem vel effectuʒ aliquem baptismi? vno mō pōt dici ꝙ illa fictio nō dimittit: nisi ꝑ veram penitētiā: sed ea dimissa habet baptismus effectū suū respectu omnium peccatorum precedentium baptismum: que tñ non erāt cā fictionis in baptismo. ver. gra. aliqs ante baptismū cōmisit septē pctā mortalia: ꝛ venit ad baptismū de sex attritus. septimū aūt actu placet: vel de eo nullo mō atterit: illud septimuʒ solum est causa fictiōis eius in baptismo. opʒ ergo ꝙ vere peniteat de isto septimo: ꝛ in se: ꝛ inquātum fuit causa fictiōis eius in baptismo qꝫ pro tāto dico: quia forte peccauit nouo pctō mortali faciēs irreuerētiam sacramento baptismi recipiendo illud cum tali fictione: sed recedente ista fictione: que fuit impedimētum effectus baptismi deus confert gratiā baptismaleʒ in remediū cōtra alia peccata: que fuissent deleta in baptismo nisi fictio occurrisset: ꝛ ideo talem de illis aliqs nō opʒ habere nouā penitētiam: nec forte nouam attritioneʒ preter illam que habita fuit ante baptismū: sed solo impedimēto amoto: sicut deus signo suo primus astitisset ad causandū effectū eius vel dandū: qñ suscipiebat nisi fuisset impedimentum in suscipiente: ita paratꝰ est semꝑ post susceptiōem eius signi assistere ei qui suscepit ad causandū effectum eius qñ cessat illud īpedimētum. Nec opʒ dicere caracterem in ficto aliq̇d opari: sed solum ꝙ deus ex eadē pactiōe assistit etiā postea ei q̇ suscepit: ad causandū effectum q̄ʒ cito obex tollit. ¶ Sed ꝯtra istud arguit. qꝛ ꝑ penitentiā deletur ista fictio ꝑ te: nō aūt pōt deleri vnum peccatū mortale quin deleant omnia: qꝛ ſm Augu. Impium est a deo dimidiam sperare veniā. ergo ꝑ illā penitentiā delent omnia alia pctā. nō ergo gratia baptismalis delet illa alia. ¶ Itē nullū pctm̄ mortale qꝫ inest post baptismū pōt deleri sine penitētia: qꝛ illa est scꝺa tabula post naufragiū ſm Hiero. Illa aūt alia peccata q̄ nō sunt cā fictiōis insunt post baptismū. ergo nō delent nisi ꝑ penitētiam: vel si fingas illa deleri ꝑ baptismū qñ tollit impedimētū effectus baptismi quare nō pōt ita illa fictio q̄ fuit cā īpedimēti tolli qñ cessat īpedimētū ꝑ ipsum baptismum. ¶ Si dicatur ad primum istorū ꝙ penitentia quantum est de se posset delere oīa pctā: tñ qñ preueniť ab aliqua cā potētiori nō delet illa: sʒ ista cā est hic q̄ʒtum ad alia sex pctā. s. grã baptismalis: q̄ preuenit penitentiā vel effectū eiꝰ.
C

¶ Hoc non videt̄ rōnabile: q̄a prius naturalr̄ tollit̄ fictio q̄ꝫ per baptismū aliq̄d causet̄: sed ī illo p̄ori opꝫ habere veram penitentiam: q̄a fictio non tollitur sine vera penitentia ſm Augu. vera pnīa plene reconciliat deo q̄ꝫtum ad omnia. ergo baptismus non potest preuenire effectum penitētie q̄ꝫtum ad aliq̄d delendū ibi: immo penitentia preuenit q̄ꝫtum ad omnia. ¶ Possꝫ ergo aliter dici. ꝙ penitentia vera perfecte reconciliat
D deo: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nullum pctm̄ relinquit. sed tamē non omne quod infuit per se curat: sed tantū illud quod ē obiectum pnīe: de quo. s. penitens penitet. Quandoqꝫ autem opꝫ omne peccatū ꝙ delet̄ esse obiectū pnīe: vtpote si omnia illa pctā sint cōmissa post baptismū: quandoqꝫ aūt non opꝫ vt in ꝓposito. ¶ Non ergo ꝑ virtutē pnīe dimittunt̄ hic oīa peccata: sed in pnīa dimittūtur partim ꝑ pnīam partim per aliam cām: ⁊ sic nō habet̄ ibi dimidia venia peccatorū: sed tota a deo: nō tamen tota ꝑ pnīam: q̄a non oportuit de oībus q̄ inerāt peccatis penitere: ⁊ ſm hoc esset dōm ꝙ illa sex delent̄ et q̄ꝫtum ad culpam ⁊ q̄ꝫtū ad penā. nec de eis opꝫ h̄re cōtritionē nec cōfessionem: nec satisfactionē: sed soluꝫ de illo septimo qđ fuit cā fictionis. ¶ Ad secundū pt̄ dici ꝙ omnia pctā mortalia: ⁊ si ī sunt post baptismuꝫ. tamē nullū eorū fuit cā q̄n iam essent deleta. illud autē septimū fuit cā quare nec ipꝫ: nec alia sunt deleta. ⁊ iđ rōnabile est ꝙ respectu eius non habeat baptism⁹ efficaciā: sed: respectu aliorū: q̄a ipm̄ formalr̄ īpediuit effectū baptismi: alia nō. ¶ Et tūc illa ꝓpositio. pctm̄ mortale post baptismū nō delet̄: nisi per pnīam. debet ītelligi de pctō cōmisso post baptismū: vel omnino oīinherēte: sic. s. ꝙ de ipso nec fuerit cōtritio nec attritio in baptismo. nec post baptismū. ¶ Aliter pōt dici ꝙ quan-
E do vere aliquem penitet de fictione illa: gratia infundit̄ sibi ꝑfectior q̄ꝫ esset illa q̄ p̄cise ꝟtute pnīe infunderet̄: ita ꝙ illa includit in se ꝑfectionem grē pnīalis: et baptismalis: ⁊ hoc mō baptismus hꝫ effectum: qꝛ grā equiualens grē baptismali datur penitenti de fictione simul cum illa quā meret̄ de penitēdo. ¶ Sed contra hoc arguit̄. qꝛ tunc ille haberet cōmodū de fictiōe sua malus q̄ꝫ si tunc nō fuisset fictus: ⁊ post in peccatū cecidisset simile illi fictioni: nam si cecidisset ⁊ mō peniteret nō haberet modo grām: nisi tantum virtute pnīe. tu autem dicis illum qui tunc fuit fictus in baptismo habere in penitendo quasi duplicem grām. ¶ Hic pt̄ dici vno modo ꝙ non habet commodum: sed mag̃ detrimentum: quia tempore baptismi ⁊ sequenti vsqꝫ ad penitentiam est filius gehēne: ⁊ omnia opera sua mortua sunt: si autem non fuisset fictus: fuisset tunc ⁊ post vsqꝫ ad lapsum filius regni: ⁊ opera eius viua: quibus meruisset augmentum et gratie et glorie. ¶ Alit̄ pōt dici. ꝙ si non fuisset fictus: ⁊ postea lapsus: ⁊ postea peniteret: in penitendo reciperet tantam gratiam quātā nunc recipit penitens de fictione: quia resurgens ꝑ penitentiam a peccato mortali recuperat totam gratiam a qua cecidit ⁊ aliquam vltra per penitentiaꝫ ⁊ hoc vl̄ in re vel in diuina acceptione: sed de hoc inferius ī materia de penitentia. ¶ Tertio modo principaliter potest dici ꝙ ille penitens de fictione tantum recipit gratiam virtute penitentie ⁊ ita non maiorem q̄ꝫ si nō fu-
F isset fictus in baptismo. ⁊ post baptismum cadens resurgeret per penitentiam. non est enim verisimile ꝙ eque penitenti: ⁊ de equali peccato vel minori non det̄ equalis gratia. Ille autem lapsus post baptismum licet quantum ad aliquid grauius peccauerit q̄ꝫ fictus: tamen fictus q̄ꝫtum ad aliquid grauius peccauit: quia sacramento irreuerentiam fecit: ⁊ tunc illa verba que dicuntur de effectu baptismi quem sortitur penitēs de fictione intelligenda sunt: non ꝙ in penitentia illa recipiat gratiam aliquam virtute baptismi: quia susceptio eius mortua fuit: ⁊ mortuus resuscitare non pōt sed absolutus est a precepto de baptismo suscipiendo: quia illud impleuit. Illa autem impletio nihil sibi valuit ad salutem ante istam penitentiam. ¶ Recipit ergo effectum baptismi quando penitet: quia est fili⁹ regni: ⁊ non obligatur ad suscipiendum baptismum ad hoc vt sit filius regni: quia illud preceptum impleuit ⁊ B
hoc nota ꝙ actualiter peccans mortaliter in alio siue in illo actu potest implere preceptuꝫ affirmatiuum etiam in illo actu.

Ad primum argumentum dico ꝙ oīs baptizatus induit christum q̄ꝫtum ad hoc ꝙ christi familie ascribitur: sed non induit christum semper ꝑ charitatem vel gratiam. ⁊ primum indumentuꝫ potest dici commune omnibus de familia. secundum est indu- C
mentum specialiter filiorum. Uel potest dici ꝙ ille nō est baptizatus in christo: sed in christi nomine: q̄a nō in virtute christi interius baptizantis. ¶ Ad scđꝫ patet ex dictis in corpore questionis. ¶ Ad tertium dico ꝙ baptismus expellit omne peccatum. non q̄a ī eodem instāti insit gratia ⁊ peccatū: sed gratia batismalis expellit omne peccatum quod infuit vsqꝫ tunc. culpa autem que tunc inest actu vel eque actu tunc cōmittitur: vel quia de illa nulla contritio inest non expellit quia inuenit obicem contrarię voluntatis.

Quæstio Sexta.

Circa tertiū mēbrū di. ꝙ est de suscipientibus rē ⁊ nō sacramentū: q̄ro vtrū iam iustificati teneant̄ ad susceptionem baptismi: ⁊ arguit̄ ꝙ nō: qꝛ nō legit̄ de apl̄is: nec de beata virgine ꝙ fuerit baptizati. ¶ Itē baptizatus baptismo sanguinis non tenetur ad baptismum fluminis. ergo nec baptizatus baptismo flaminis tenetur ad illud: cōsequentia patet per se. quia ista duo baptismata eque dicuntur supplere baptismum fluminis. antecedens est manifestum. quia talis euolat.

¶ Item nullus tenetur recipere sacramentū frustra: quia in operibus dei nihil est frustra. Sed baptismus I.ce.t.c.32.
receptus a iustificato frustra recipitur: cūꝫ hēat effectū qui est ablutio anime a peccato. Iam enī prius ē ablutus. Item nullus tenetur iniuriari sacramento. Sꝫ ex hoc fieret iniuria sacramento si iustificatus baptizaretur. Iniuriam enim est sacramento facere quantuꝫ in se est ꝙ ipsum sit signum falsum. Sed talis suscipiens facit hoc: quia caret tunc signato: qꝛ tunc non dat gratiā. ¶ Contra. Ioā. iij. Nisi quis renatus fuerit ⁊c.

Respondeo. Dicendum ꝙ post baptismum promulgatum ꝑ modū p̄cepti q̄libꝫ qualitercūqꝫ iustificatus q̄ non impleuit illud p̄ceptū: cum q̄ de⁹ A
non dispensauit sp̄aliter vt nō teneretur ad illud: tenetur ad baptismum effectu. ⁊ ꝑ loco ⁊ tempore effectus si manet viator nobiscum quousqꝫ potest cōmode recipere in effectu. huius ratio fundamentalis est quia lex vl̄r promulgata omnes obligat: vl̄r dico illā ꝓmulgatā: in cuius ꝓmulgatione non est aliqua acceptio ꝑsōe siue cuiuscunqꝫ exceptio ꝑsone vel circunscriptio circunstantie. tale fuit p̄ceptū de baptismo suscipiēdo. et hoc rōnabilr̄. quia congruum fuit oēs de lege christiana habere vnū signū in quo conuenirent inter se: ⁊ distinguerentur ab aliꝭs: vt dictuꝫ ē in. q. de institutione sacramēti in cōmuni: et maxime illud signum ꝑ quod ingrederentur obseruantiam huius legis. per ei⁹ eniꝫ

susceptionem ascribuntur illi legi: ꝛ dicuntur de familia christi. ¶ Posset etiaꝫ alia ratio assignari: quia q̄libet viator tenetur esse membrum ecclesie militantis: non tantum in scientia diuina: sed etiam quantum ad notitiam alioꝛuꝫ membroꝛum quantū ī se est: quia tenetur cum aliīs membris communicare in his que ꝑtinent ad obseruantiam legis: ꝛ eos non scandalizare Si autem non acciperet sacramētum per quod fit mēbrum ecclesie ſm iudicium ecclesie: non esset aptus ad cōmunionem cum aliīs membris in multis actibus ꝑtinentibus ad ecclesiam. scandalizaret etiam actiue alia membra que haberent occasioneꝫ iudicandi ipsuꝫ contēnere communitatem. ¶ Ex hoc potest formari tertia ratio: quia qui potest ex actu facili magnaꝫ gratiam acquirere. si negligat illum actum videtur gratiam contēnere. vel saltem non eam ita appreciari quantum est appreciabilis: sed ille qui non est baptizatus quantumcunq̄ aliter sit iustificatus per actum facilē. scꝫ per susceptionem baptismi potest magnam gratiā acquirere: quia quantumcunq̄ perfecto de lege cōmuni accedenti ad baptismum augetur gratia. ergo si negligat videtur contēnere gratiam: et dat aliīs occasionem sic iudicandi.

Ad primum argumentum dicendum ꝙ glo. quedam super illud Joann. xiij. Qui lotus est ꝛc̄. videtur dicere ꝙ apostoli fuerunt baptizati, quod ꝓbabile est: quia christus fecit eos sacerdotes conferens eis in cena potestatem conficiendi corpus xp̄i. Quotienscunq̄ ꝛc. et conferens eis post resurrectionem potestatem absoluendi. Joā. xx. Quorum remiseritis ꝛc. contulit eis etiam officium baptizandi solēniter Matth. vlti. Euntes baptizare ꝛc. Ordo autem sacerdotiī supponit baptismum saltem de congruo. extra de presby. non bap. veniens. ¶ Nec videtur necessitas ꝙ christus cum apostolis in hoc dispēsauerit: q̄a nulla videtur ratio dispensandi: nec aliqua necessitas vel vtilitas consecuta: cū nec ipsi essent gratiores deo per hoc ꝙ non baptizati: nec fuissent efficaciores doctores ī ecclesia: immo videtur ꝙ minus efficaces: q̄a minus valet magister moralis qui non vult opere implere quod docet: ſm Grego. xp̄s etiam in seipso voluit baptismum suscipere: saltem Joan. anteq̄ legem baptismi aliīs imponeret: quia Actu. j. dicit̄. Cepit iesus facere ꝛ docere. ¶ Consimiliter supponendū est de beata virgine nisi forte ipsa sit excepta ab illa lege: et de ea fuisset ratio dispensandi: quia forte habuit in conceptione filiī sui illam plenitudinem gratie: ad quā deus disposuit eam peruenire. ¶ Ad aliud dico ꝙ baptizatus baptismo sanguinis si postea est nobiscū viator: tenetur effectu ꝛ pro loco ꝛ tempore recipere effectu sacramentum. i. baptismum fluminis: hoc autē qd̄ supponitur est bene possibile: sicut de quibusdam legitur: ꝙ sunt facti bis confessores: quia sustinuerūt bis penas pro fide: propter quas tamen non sunt mortui. Si autem baptismus sanguinis sit completus: q2 sic baptizatus moritur et non remanet nobiscum viator non est obligatus ad preceptum viatoris. sacramenta autem non habent locum nisi pro statu vie: vt actū est dist. j. ¶ Ad aliud dico. ꝙ nullus recipit frustra baptismuꝫ: quia gratia ibi augetur: nisi peruenerit ad terminum: ꝛ si forte prius peruenerit additur ibi meritum obediendo precepto diuino: nec etiam est frustra post plenitudinem gratie siquis eam haberet addere opera meritoria. ¶ Ad aliud dico. ꝙ ille nō iniuriatur sacramento: nec facit ꝙ sit falsum signum: quia vel ibi confertur gratia aliqua: et tunc est signum practicum verum. vel nulla si iam prius erat gratia perfecta: et tunc est signum verum practicum non respectu eius quod est gratia in fieri sed in esse. ¶ Si autem obiiciatur. ꝙ saltem non habet secum significatum. scilicꝫ ablutionem a peccato dico ꝙ illa ablutio significatur vel tunc in fieri: vel tāq̄ nunc insit: vel tanq̄ in fienda q̄ntum est ex parte sacramenti. si. s. aliquid inesset a q̄ anima esset abluenda.

B

In homi.

q.3. artic.3.

Quæstio Septima.

VLtimo quæro. Vtrū omnes baptizati recipiant eq̄liter effectum baptismi? videtur ꝙ sic: quia effectus baptismi magis dependet a conferēte q̄ a suscipiente: sicut effect⁹ vniuersaliter magꝭ dependet a causa efficiente q̄ a materia apparet etiam in proposito: quia in ministro requiritur perfectior intentio q̄ in recipiente: quod nō est nisi quia ab eo magis dependet baptismus q̄ a suscipiente. Sed ministrorum inequalitas nihil facit ad inequalitatem effectus baptismi: ergo multo magis nec inequalitas suscipientium: et per consequens nulla est causa inequalitatis effectus huius. ¶ Contra. actus actiuorum sunt in patiente ꝛ disposito. ij. de anima. ergo in magis disposito perfectius recipitur effectus ergo ꝛc. T.c.24.

Respondeo. Aliqui distinguunt de effectu qui est res: et sacramentum qui dicitur caracter. et de effectu qui est res tātum: sed de primo effectu nōdum habitus est sermo. sed habebitur dist. vj. de secundo ergo est questio. et dicitur ꝙ plures effectus tales habet baptismus ordine tamen quodam: quia causare gratiam et remittere fomitem et huiusmodi. patet autem ꝙ non in omnibus baptizatis eque remittitur fomes. ¶ Sed istud non est verum nisi intelligat̄ sane: quia fomes cum sit in carne vel in virtute aliqua corporali per gratiam que est in anima non potest formaliter diminui: quia non est inter ipsum et gratiam formalis repugnantia: cū non sint nata fieri circa idē sed dicitur fomes diminui quantum ad effectum quē consueuit causare in anima. s. peccatum ſm enī ꝙ gratia augetur fomes minorē hꝫ efficaciam inclinādi ad pctm̄. ponit̄ autē exēplū ꝯueniens de lapillo alligato alis aquile: q2 si cresceret virtus motiua aquile licꝫ nō diminueretur grauitas lapilli: q̄a opposita nō sūt nec in eodem tamen grauitas lapilli diminuitur quantuꝫ ad effectum. quanto enim maior est virtus in alis: tanto lapillus minus impedit ascensum vel volatum.

Ri. 1. 4. di. 4. q.3.

Quē Bo. hic ar.2.

Sic ergo ponendo vnicum effectū baptismi. s. grām. ¶ Rñ. ꝙ cū ad effectū baptismi. s. gratiā cōcurrat cā principalis. s. de⁹. ꝛ cā meritoria: vt passio christi: ꝛ ipse suscipiens baptismum ex parte cuiuslibet istorum posset attendi equalitas vel inequalitas quantum ad deum determinantem se cooperari isti signo per effectum significatum: et in hoc instituentem istud signum in ratione signi certi vt dictum est supra aliquo modo potest esse differentia: aliquo modo nō. aliquam enim gratiam disposuit regulariter conferre cum isto signo: ita ꝙ nulli minorem. et ista potest dici conferri virtute baptismi: quia virtute veritatis hui⁹ signi: ꝛ sicut determinatio illa vniuersalis quantū ad istum gradum est vniformis ita effectus equalis.

¶ Veruntamen: quia deus p̄destinauit diuersos electos ad diuersos gradus glorie ꝛ hoc ante determinationem huius signi ad tantam vel tantam gratiā con

fferendam: ꝛ ordinato ad maiorem gloriam rationabiliter potest conferri maior gratia: posset deus in determinando veritatem seu certitudinem huius signi disponere conferre alicui suscipienti precise illā gratiaʒ: que requiritur ad certitudinem signi. ꝛ alicui maiorē quem predestinauit ad maiorem gloriam: sed ille vlterior gradus non conferretur virtute baptismi: sed de speciali beniuolentia diuina. propter hoc dici potest ꝙ ex parte cause pricipalis effectus est regulariter equalis simpliciter: qui datur virtute baptismi: quia supponitur ꝙ de lege cōi. pma gratia nō datur maior absqꝫ oī differentia extra causam principalem. ¶ De secundo potest dici. ꝙ illa causa meritoria potest efficacius operari ad gratiam in vno ꝙꝫ in alio vel quia specialius oblata pro vno quantum ad intentionem offerentis: ꝙꝫ pro alio. vel quantum ad executionem pro vno oblata in effectu pro alio non: nisi in preuisione diuina. prima modo christus ponitur cōiter nosce oīa q̄ deus nouit scia visionis: ꝛ ꝑ ꝯn̄s nouit oēs electos: ꝛ ad quem gradum glorie fuerunt electi. potuit ergo ꝓ predestinato ad maiorem gloriam plenius offerre passionem suam: ꝛ precipue cum se offerret pro genere hūano ad hoc vt de eis impleretur diuina predestinatio.

B

¶ Secundo modo passio xp̄i efficacius cooperat̃ ꝓ nobis qui sumus in lege euangelica: ꝙꝫ pro patrib⁹ in lege moysi: quia obsequiū p̄stitū ad maius bonū retribuendū magis acceptatur ꝙꝫ beneficiū preuisum. et illo secundo modo est inequalitas in suscipientib⁹ gratiam per circuncisionem ꝛ baptismū ꝓpt̃ inequalē applicationem cause meritorie ad istos. ꝛ forte etiā in baptizatis ante passionē ꝛ post passionem. Si aūt primo modo. s. ꝓpter specialem oblationeʒ in voluntate xp̄i fit inequalitas gratie in aliquibus nūc baptizatis: dubiū est de facto: sʒ possibilitas est ostēsa. ¶ De tertio dico ꝙ vel baptizati sunt paruuli vel adulti: comparādo paruulū ad ꝑuulum cū nullum habeāt motū ꝓprium nullā hūt inequalitatē ad grāʒ ex ꝑte sui recipiendā. pōt tñ in parētib⁹ vni⁹ esse maior mot⁹ ꝙꝫ alterius pro suo paruulo. vel in aliqbus aliꝭ ministrātib⁹ vł assistētib⁹ baptismo: ꝓpt̃ quoꝝ merita de⁹ vni paruulo pōt cōferre maiorē grām ꝙꝫ alteri: sed hoc non virtute baptismi sed meriti: ꝛ hoc mō forte parentes bti Nicolai orōnibus suis meruerunt sibi maiorem grām que erat in eo etiā paruulo ꝑncipiū tam mirabilis effectus vt duob⁹ dieb⁹ in hebdomada vnica tm̄ lactatiōe contētus maneret. ꝛ quo ad hoc magis optandū est puerū baptizari a bono sacerdote ꝙꝫ a malo: q̄a orōnes sacerdotis boni quas multas facit ante ꝛ post baptismū magis exaudiunt̃ ꝛ valēt illi pro quo fiunt ꝙꝫ orōnes mali. ¶ Si aūt baptizati sint adulti cū illi ꝑ motū ꝓprium pñt esse inequalr̃ dispositi: ꝛ in sacro ꝯfert̃ gratia ꝺm proportionem dispōnis in suscipiēte sequet̃ inequalis effectus. ¶ Q; si cōparcs paruulū adulto: regularit̃ paruulus nullū meritū hʒ. adultus quātūcūqꝫ tenuē habeat voluntateʒ: dum tñ consentiat recipere sacr̃m: nec ponat obicē aliquē. videt̃ habere meritū ꝓpriū. ꝛ pro tanto magis dispositus est ꝙꝫ paruulus. ergo ꝛc. ¶ Sed esto ꝙ adultus toto tp̄e baptismi peccet venialiter: videt̃ ergo esse indispositus quodāmodo paruulus autem nullam indispositionem habʒ. ergo in illo casu paruulus maiorem gratiam recipiet.

C

D

¶ Respōdeo. peccatū veniale nō prohibet gratiā infundi: nec etiam actum meritorium simul habere: tuʒ quia anima pluribus actibus nō potest simul eque ꝑfecte esse intenta. actus bonus cū quo concurrit veniale est minus intensus: et ideo minus meritorius ꝙꝫ foret sine illo veniali. ¶ Et ad propositum sequitur: ꝙ adultus si non ponit obicem peccati mortalis et in susceptione baptismi consentit: aliquem motum habet disponentem quo caret paruulus: non obstante ꝙ ille habeat veniale peccatum simul. ¶ Ad argumentum dico ꝙ baptismus plus dependet a ministro ad hoc vt sit sacramentum: quia in eo simpliciter requiritur intētio. non sic in suscipiente: quia non potest vti ratione: sed quo ad hoc vt hic effect⁹ maior vel minor recipiatur magis dependet a baptizato.

Quæstio Octaua.

Vxta ista parent quędam questiones sine argumentis. ¶ Primo quid faciendū est de ꝑuulo exposito? ¶ Respondeo aut inueniuntur in eo certa signa ꝙ non est baptizatus sicut muliercule consueuerunt cum eo apponere sal: sicut cum deportandis ad baptismū fit: et tunc absqꝫ aliqua hesitatione baptizandus ē absolute. Aut non inueniuntur cum eo talia signa: ꝛ adhuc ꝙ non potest de eo haberi tale signum per viciniam: nec per testimonium fidedigni ꝙ sit baptizat⁹ baptizandus est: tamen tutius est vti illa forma illius capituli extra de baptismo et eius effe. de quibus dubiū. Et de isto casu loquitur Leo de conse. dist. iiij. de quib⁹ inquit quando nulla extant indicia inter propinquos et vicinos quibus baptizati fuisse doceantur. agendū est vt renascantur ne pereant: in quibus q̄d non ostenditur gestum ratio non sinit vt videatur iteratum.

A

Quæstio nona.

E paruulis iudeorum et infidelium an sint inuitꝭ parentibus baptizandi? dicit̃ ꝙ non. quia aut redderentur parentibus: et tūc baptizatio eorum esset in contumeliam fidei christiane: quia post nutrirentur a parentibus in errore parentum aut non redderent̃ ꝛ tūc fieret iiuria: q2 dū sunt ꝑuuli ius hñt parētes in eis. ¶ Sʒ hec rō lʒ forte ꝯcludat de q̄cūqꝫ ꝑsona ꝑuata ꝙ nō posset paruulos a talib⁹ auferre: nec iuste baptizare. nō videt̃ tñ ꝯcludere de ꝑncipe: cui in regimine reipublice tales sunt subditi. Nā i ꝑuulo de⁹ hʒ maius ius dominij ꝙꝫ parētes. Ulr̃ eni in ptātib⁹ ordiatis ptās inferior nō obligat in his q̄ sūt ꝯtra supiorē: sicut docet Aug. de v̄bis dñi homil. vj. et ponit̃. c. vlti. sc̄di lib. Si illd̄ iubet ptās q̄d nō debes facere: hic sane ꝯtēne ptātē timēdo ptātē maiorē: ꝛ declarat in exēplo de curatore ꝛ ꝓcōsule de ꝓcōsule ꝛ iꝑatore: de iꝑatore: ꝛ deo. ꝫ si q̄s hʒ regē rēpublicā: magꝭ dʒ ꝙꝫ tū i ie ē cogere vnūquēqꝫ subdi supiori ꝙꝫ inferiori: imo supiori cōtēpto iferiori: qñ inferior i tali dñio resistit supiori. Sicut ꝫ impator deberet sniare aliquē obedire debere ꝓcōsuli ꝯtēpto ꝑcepto curatoris. l. inferioris pro cōsule si ꝯtradiceret ꝓcōsuli. ita etiā si eēnt sub eodem dñio ordiata. s. ꝙ aliqs eēt bulls titij: ꝛ titi⁹ petri. magis deberet impator cogere seruū seruire petro: q̄a superior est titio ꝙꝫ titio: si titius vellet vti seruo illo cōtra dominium petri. ergo maxime debet princeps zelare ꝓ dominio seruando supremi domini. s. dei. ꝛ per cōsequēs nō solū lʒ: sed debet ꝑnceps auferre paruulos a dominio parentum volentiū eos educare ꝯtra cultū

Ri.i.4.di. 4.ar.3.q.3.

a.l. ð natura boni.

E

dei qui est supremus & honestissimus dñs: & debet eos applicare cultui diuino. ¶ Dico ergo breuiter. φ si pñceps hoc faceret cum cautela bona. s. ne parentes priꝰ
A cognoscentes hoc futurum occiderent pueros suos: & φ baptizatos faceret religiose educari. bene fieret. immo quod plus est crederem religiose fieri si ipsi parentes cogerentur nimis & terroribus ad suscipiendũ baptismum: & ad conseruandum postea susceptum: quia esto φ ipsi non essent vere fideles in animo: tamen minus malum esset eis non posse impune legem suã illicitã seruare φ̃ posse eã libere seruare.
Ca. 9. Ca. 10. ¶ Item filij eorũ si bñ educarenť in tertia & quarta ꝑgenie essent vere fideles. ¶ Et si dicas φ sm ꝑpheticã Esaie quã recitat Paulus ro. Reliquie israel cõuertẽtur in fine. Et ideo iudeos nõ opꝫ cogere totaľr ad baptismũ suscipiendũ & relinquẽdũ legẽ suã. ¶ Rñ. nõ dubito quin vera sit prophetia xp̃i quam recitat xp̃s Joã. v. Ego veni in nomine patris mei & non accepistis me. si aliꝰ venerit in nomine suo illum suscipietis. ergo ad minus ex verbo christi erunt peruertendi: quia adherebunt illi pessimo antichristo: de quo est sermo christi p̃dictꝰ. ¶ Et si dicas φ visa destructiõe ãchristi illi q̃ sibi adheserant conuerteñť. dico φ pro tã paucis et sic tarde conuertendis non oporteret tot iudeos in tot partibꝰ mundi tantis tpibꝰ sustinere in lege sua ꝑsistere: qr finalis fructus de eis ecclesie est & erit modicus. vñ sufficeret aliquos paucos in aliqua insula seq̃stratos permitti legeꝫ suã suare. de qbꝰ tãdẽ illa ꝑphetia Esaie impleretť. ¶ Istud aũt de parẽtibus infidelibꝰ cogendis ꝑ minas & terrores vr̃ ꝑbari: qa sic cõmẽdat illd
B cõciliũ Toletanũ supra allegatũ. d. Qui p̃dẽ ad xp̃ianitatẽ coacti sunt: sicut factũ est tpibus religiosissimi principis Sisebuti. ergo in hoc approbat eũ tanq̃ pñcipem religiosum: qr infideles coeger ad fidem.

¶ Post hæc sciendum est sacramentũ baptismi a bonis & a malis ministris dari &c. Distinctio. V.

POstquam magister egit de baptismo in se & de suscipiẽte. hic agit de ministro. prio ꝫ agit de cõditiõibus ministri. ¶ Secũdo de modo ministrãdi ibi. (Hic etiam sciendum ẽ.) Prima in duas. p̃mo de ministri ptãte. secũdo de eiꝰ statu et gradu. scďa in principio distin. sexte. (Nunc quibus liceat baptizare.) Prima in duas. primo ostenditur φ illa potestas non est impedibilis per malitiam ministri. secundo ad quid se extendit ibi. (Hic queritur.) Prima in duas. primo ostendit φ ita est. secundo ostendit propť quid ita est ibi. (Quia ministerium.)

CIrca hãc distinctionẽ quintam querendum est qualiter malitia ministrantis se habet ad impedimentum vel nõ impedimentum baptismi. & circa hoc quero duo. ¶ Primuꝫ vtrum malitia ministri impediat cõferri verum baptismũ? ¶ Secundo vtrum recipiens baptismum sciẽter a malo ministro mortaliter peccet?

Quæstio Prima.

AD primum sic proceditur & arguiť φ sic Amb. i li. de initiandis rudibus. & habeť i. q. i. non sanat. Baptismus perfidi nõ mundat sed polluit. qd ꝑbat auctoritate psal. In diluuio aquarũ &c. dr̃ de malis. probat etiã ꝑ illud apľi ad Rom. xiiij. Oẽ qd nõ est ex fide peccatũ est. ¶ Itẽ. i. q. i. Corpalia. et est Augu. de baptismo paruulorũ. separi formã hr̃e pñt: virtus in eis esse nõ põt. queẽadmodũ sensus nõ sequiť membrum quando amputatur a corpore. ¶ Item rõne Membrum aridum non põt esse causa influendi vitam in aliud membrum. minister malus est membrum aridum ecclesie: qa sine gratia que est vita ecclesie. ergo &c. ¶ Item in aquã ad hoc vt sit materia conueniens opꝫ vt sit aliq̃ virtus supnaturalis. probatur per illud Amb. de cõse. dist. iiij. per aquam. ergo multo magis requiritur aliq̃ sanctitas vel virtus supnaturalis in ministro vt baptizet. magis eñ depẽdet baptismꝰ a dispõne ministri cõuenientẽ: φ̃ ab aliqua virtute aque. ꝫ &c. ¶ Itẽ Augu. de vnico bap. post mediũ. Martyrẽ cyprianũ gl'iosum q̃ apud hereticos vel scismaticos datum baptismũ nolebat cognoscere &c. ¶ Ex hoc arguo sic. Errans circa aliquem articulũ fidei si in illo errore moriť dãnať: qa sine fide impoẽ est placere deo. Hebre. xi. Cyprianus dixit. a malo ministro: saltẽ heretico vel scismatico nõ posse dari verũ baptisma. et in ista snia finaliter ꝑdurauit: & tñ nõ est dãnatus sed martyr gloriosus. ꝫ ista snia non est erronea: nec contra aliquem articulũ fidei. Si veritas sacramentorũ pertinet ad illũ articulum. Sanctam ecclesiam catholicam. & extra de here. et scis. ad abolendam. Uniuersos q̃ de sacramentis ecclesiasticis aliter docere non metuunt: aut assentire φ̃ sacrosancta romana ecclesia docet. vinculo perpetui anathematis innodamus. ergo ista snia φ hereticus baptizat non est veritas pertinens ad aliquod sacramentum. Sed nihil est asserendum tanq̃ certum & necessarium ad sacramentum quod non est verum pertinens necessario ad sacramentum ergo &c. ¶ Contra. magr̃ in litera: & adducit multas auctoritates: & accipiuntur plures ab Augu. Una est super Jo. homiľ. v. Baptismus talis est qualis ille in cuius potestate dať: nõ q̃lis minister a quo dať. ¶ Item ꝯtra Crescentis. Si nõ ẽ melior baptismus qui ꝑ meliorẽ dať: nullo mõ malꝰ ẽ qui per malũ dať. quia idem datur. ¶ Et si ille auctoritates exponantur de malo sm mores: non de heretico & scismatico tamen de his expresse dicit August. ad Orosium. q. lix. Quãuis vnum sit baptisma hereticorum qui in nomine patris & filij & spũs sancti baptizãt et ecclesie catholice: tamen qui foris ecclesiã baptizãť nõ sumunť ad salutẽ: & sequiť. Ecclesia eos non rebaptizat: qa in nomine trinitatis baptizati sunt.

Veritas quæstionis patet ex auctoritatibus multis: φ quacunq̃ malitia minister sit malꝰ siue heresis siue scismatis siue moꝝ salua vnitate eccle- A
sie si intẽdit facere φ facit ecclesia: & suet modũ ecclesie vere cõfert baptismũ: & talis baptismus vere habꝫ effectũ in baptizato. nõ obstante malitia ministri: nisi obstet malitia suscipientis in hoc φ recipit a tali ministro: de quo diceť in sequenti. q. Ueritas aũt istiꝰ solutionis nõ hꝫ nisi rõnẽ vnã ꝑpť q̃d. s. qr ita placuit xp̃o instituere vt malitia ministri nõ ipediret sacr̃ꝫ: nec eiꝰ effectũ. & φ sic istituit Aug. colligit ex illa auctẽ Joã. baptiste. Sup quẽ videris spm̃ descendentẽ hic est qui baptizat. que scribuntur Joan. j. d. Si autẽ ita fuerit

baptismus instituendus: et sunt plures rōnes congrue. prima quia rōnabile est deum assistere suo signo practico ad causandum signatum ex determinatione voluntatis sue precedente omnē conditionē ministri: ut sicut illa determinatio sua qua tribuit signo esse certum signum est ab ipso imediate omnino et primo: ita et assistentia consequens illam determinationem ad cooperandum sit immediate ab ipso. ¶ Secunda congruentia sumitur ex fine: quia si baptismus non posset conferri nisi a bono non esset in magnum remedium viatoris. sed quasi communiter in detrimentum. Cum enim quasi nullus possit esse certus de bonitate propria: multo magis nec de bonitate alterius. ergo si ex bonitate ministri dependeret baptismus nunquam posset aliquis esse certus se vere recepisse baptismum: quod est inconueniens.

¶ Et si obijcias quod nec modo potest esse certus: quia nescit dispositionem suam propriam. hoc non obstat: quia satis potest nosse certitudinaliter sicut requiritur certitudo quod ipsemet intendit recipere baptismum: et hoc sufficit ex parte eius. ¶ Si dicas quod non potest esse certus de intentione ministri. hoc non obstat: quia probabiliter presumi potest quod ministri talem actum exercentes intendant facere illud ad quod actus secundum se ordinatus est. sed nō ita posset haberi certitudo de bonitate vel sanctitate ministri. ¶ Preterea. ex parte suscipientis est congruentia: quia omnino iniustum est alterum pro iniquitate alterius puniri quando ille alter nullo modo communicat iniquitati illius: ita ut possit sibi imputari: sed ille baptizandus disponit se ad gratiam quantum potest. Si ergo malitia ministri impediret ille puniretur propter culpam alienam nullo modo sibi imputandam.

Ad primum ergo dico quod aut hereticus baptizat paruulum in forma et intentione ecclesie: et nihil obest paruulo: nec quantum ad sacramentum: nec quantum ad effectum. Aut baptizat adultū: et adhuc confert sibi sacramentum et effectum eius: si in adulto
B non est aliquis malus motus: puta assensus in heresim baptizantis: vel intentio ut fiat discipulus eius: et de tali intelligenda est auctoritas Amb. et similiter Augu. quod virtus illa sacramenti vita est. ergo et illa nō manet in membro preciso: non tamē sequitur quin per sacramentum eius possit esse in suscipiente quod patet ex responsione statim sequente. vnde ad rationem statim respondendum est. quod in toto corpore humano vita vna est omnium partiū: et participatur ab eis ordine quodā: quia primo in corde. secūdo in alijs secundum quod propinquius se habent ad illud principiū vite: et ideo ibi pro vna parte nō potest vita deriuari ad aliā nisi ista pars deriuās prius viuat eadē vita mō suo perfecto. nō est sic in corpore mystico quod est ecclesia quia nō est in eis vna vita numero. nec oportet quod illud mēbrū quod ministerialiter dat vitā alteri sit propinquius principio vite in participādo vitā: sed tantū in gradu ministrādi. exēplū eius si vene in corpore nō viuerēt formaliter: tñ essent media ministrandi vitā ceteris partibus. ¶ Ad illud de sanctificatione in aqua negatum est. distinctione .j. nec videtur multū probabile virtutē supnaturalē totiens generari et corrūpi. neque etiā quod post generationem in aqua baptismali semper permaneat permanente aqua.

¶ Ad auctoritatē Amb. quere supra. Dici pōt sicut dictū est dist. j. q. iiij. et v. quod nō est virtus aliqua in aqua que sit actiua secundum aliquā formā absolutā: sed tantū est virtus que est vltimū de potentia. s. efficacitate significare gratiam.

C ¶ Ad aliud de Cypriano: dico quod aliqua sunt ita simpliciter de substātia fidei quod oēs etiā simplices post tempus aliquātulum vsus rōnis tenentur ista explicite credere: sicut sunt articuli de incarnatione: vt christus est natus et mortuus: de quo sunt solemnitates speciales in ecclesia: et quos potest populus concipere: quia sunt de christo hoīe. Alia sunt explicite requisita de substantia fidei obseruanda a maioribus ecclesie: vtpote quod deus est trinus et huiusmodi ptinētia spūalia et imaginabilia. et illa distinctio potest haberi ab Augu. xliij. de tri. cap. j. Alia sunt que nec necessario sunt explicite credēda ab istis: nec ab illis: quia nō adhuc illorū veritas est declarata et determinata per ecclesiā cuiusmodi sunt multe cōclusiones necessario incluse in articulis creditis: sed antequam sunt per ecclesiā declarate et explicate nō oportet quēcū quod eas credere. oportet tñ circa eas sobrie opinari: vt. s. hō sit paratus eas tenere pro tempore: pro quo veritas fuerit declarata. hoc mō dico quod baptismū esse sacramētū noue legis necessariū ad salutē statim erat de veritate fidei christiane: quia expresse habitū est i euāgelijs. sed quod ab heretico poterat conferri non sic statim expressum fuit: imo nec tempore Cipriani declaratum propter quod circa illā veritatē baptismi declarandā multū laborauit August. in libris suis: vt de vnico bap. et contra donatistas. vnde si
D Cyprianus ita sensit. s. apud hereticos nō esse baptismū: quod tñ promptus erat sentire aliud circa hoc: quod ecclesia determinauit: in nullo errauit: nisi forte venialiter peccādo: quia nimis asseruit illud ad quod nec auctoritatē: nec rōnē cogētē habuit: rō enim sua nō valet. s. quod quis nō habet nō pōt dare: quia baptizās nō dat grām sed sacramentum: et illud habet in virtute: quia habet ordinē: et hoc mō forte innuit Augu. eum peccasse venialiter cū subdit in auctoritate preallegata. dū eos inquit detestaretur si quid purgandum erat passionis false tolleretur. Et hoc mō pōt excusari abbas Joachim: qui et si sniam erroneā dixit. sicut patet extra de sum. tri. et fi. ca. Damnamus. quod tres psone nō sunt aliqua vna res: que nō generat nec generatur: nec spirat nec spiratur: quia nō dicitur hoc pertinaciter defendisse: sed omnes libros suos relinquisse secundum iudiciū ecclesie corrigendos.

Quæstio Secunda.

Ad secundum sic procedit et arguitur. quod recipiens baptismum a malo sciēter peccat mortaliter. quia secundum Amb. de initiādis rudibus. Qui faciūt et quibus faciūt nihil pdest: sed ad iudicium est. Loquitur de malis baptizātibus et recipiētibus ab eis baptismū. ¶ Pre. coopans alicui ad peccatū mortaliter. peccat mortaliter. quia est contra charitatem fraternā. Sed ille recipiēs baptismū a ministro malo cooperatur sibi i actu baptizādi i quo peccat mortaliter. ergo etc. ¶ Pre. esto quod minister vellet committere malitiā symonie i cōferēdo baptismū. puta nollet baptizare nisi pro pecunia nō posset aliquis ab eo recipe nisi cōmitteret symoniā: quia si vēdēs est symoniacus: et emēs. ergo saltē i illo casu suscipiēs sic a malo peccat mortaliter. ¶ Oppositum de cōse. dis. iiij. ca. Roma. dicitur i fi. ca. Romanus pōtifex nō attēdit hoiem qui baptizat: sed deū: et si paganus sit qui baptizat. ¶ Pre. Aug. super Joā. homil. v. et j. q. j. c. Si fuerit. nō exhorreat columba ministerium malorum.

Hic distinguitur de malo. aut est precisus ab ecclesia totaliter vel ad tempus. vel non precisus sed permissus. De istius diuisionis mēbris per ordinem videamus. ¶ De primo sunt duo modi dicendi oppositi. vnus quod tenetur aliquis a tali recipere baptismum si non possit habere alium ministrum: quia baptismus est sacramentum necessitatis. ¶ Alius modus dicendi est quod tenetur nō recipere ab eo: et recipiēdo peccat mortaliter. Hoc autem sic declaratur: quia baptizandus aut

est adultus: aut paruulus. si adult⁹ sufficit sibi baptismus flaminis quando non potest habere baptismum fluminis. in proposito non habet ministrum: quia prohibitum est sibi communicare cum illo preciso: et maxime in actibus sacramentalibus. ergo ille saluabitur non recipiendo ab eo baptismum fluminis per baptismum flaminis: quia est in casu in quo non potest habere ministrum. si autem reciperet ab eo baptismuz communicaret sibi contra prohibitionez ecclesie in actib⁹ maxime prohibitis. Si autem baptizandus sit paruulus: habens paruulum debet baptizare eum. si non potest alium magis idoneum habere ꝗ̄ precisum: qr cuz preciso (vt prius dictum est) non licz sibi communicare pro paruulo suo. Et si ponatur habentem paruulū esse mancum: nec habere in illa regione aliquem nisi p̄cisum: oportet dicere consequenter si nullo modo communicandum est cum preciso in tali actu: ꝙ nec tūc etiam debet paruulum suum offerre preciso baptizandū.

A ¶ Contra illud: quia preceptuz superioris plus obligat ꝗ̄ preceptum inferioris ex auctoritate Augu. preallegatā. Deus autem precipit baptismuz suscipi: nec determinauit a quibus tempore necessitatis. Ecclesia prohibet communicare cum illo quem prescindit. ergo magis obediendum est precepto diuino ꝗ̄ ecclesie ī casu illo. ¶ Preterea. plus tenetur excommunicatus vitare alium: ꝗ̄ alius vitare eum: quia istud preceptum de vitando excommunicato non imponitur alicui nisi propter ipsum nec impontur sibi nisi propter se. Sed precisus vel excommunicatus in casu illo non tenetur vitare alium: immo tenetur non vitare. si enim talis p̄cisus sciret paruulum aliquem non baptizatum statiz moriturum tenetur necessario eum baptizare. et ita eū non vitare in actu baptizandi. hoc probo: quia si inueniret eum expositum periculo vite corporalis propter famem tenetur eum necessario iuuare ad saluandū vitam corporalem. magis autem tenetur diligere vitam eius spiritualem ꝗ̄ corporalem. ergo quando paruul⁹ expositus est periculo vite spiritualis: tenetur ille sibi conferre remedium necessarium ad vitam spiritualez. ergo multo magis alius non tenetur vitare eundē cōmunicando cum eo in tali actu. ¶ Et per hoc apparet ad rationem pro secundo modo dicendi que procedit ex precepto ecclesie. illa enim prohibitio vniuersaliter intelligitur quando preceptum maioris non obligat: ad contrarium preceptum. aut legis nature: et preceptum euangelicum maius est precepto ecclesie tantū. Ubi ergo preceptum legis nature obligat sic ad saluādum vitam proximi corporalem et multo magis spiritualem: et preceptum diuinum de conferendo et suscipiendo baptismum magis obediendum est precepto superioris ꝗ̄ vitandus est aliquis in actibus istis propter preceptum ecclesie ipsum vitantis. Nullus enī iudex in ecclesia vel legislator interpretaretur preceptū suum esse seruandum in eo casu in quo vrgeret contra preceptum legis nature vel diuinum.

B ¶ Potest ergo quantum ad articulum istum teneri sentētia media ꝗ̄tum ad adultum: ꝙ adulto licet recipere baptismuz a preciso si alius minister haberi non potest: et hoc videtur haberi ab Augustino. de baptismo contra donatistas lib. vj. satis cito post principium. potest tradere separatus: sicut potest habere separatus: sed vitiose tradere. Ille autem cui tradidit potest salubriter accipere si ipse non separatus accipiat: sicut plerisq accidit: vt catholico animo et corpore ab vnitate pacis nō alienato aliqua necessitate mortis ingruentis ad aliquem hereticum venit: et ab eo christi baptismum sine omni peruersitate suscepit: et siue defuncti siue liberati nequaqs apud eos remanerent ad quos nunquam corde transierant. ¶ Potest etiam forte non recipere: quia baptismus flaminis sibi sufficeret: si propter reuerentiam ecclesie talem vitet. pensatis tamē omnibus melius videtur ꝙ a tali recipiat ꝗ̄ ꝙ de vita hac sine baptismo decedat. ¶ Quantum autem ad paruulum si nullus possit haberi non precisus qui eum baptizaret: et immineat periculum ꝙ non possit expectari habere ministrum idoneum. tenetur necessario ille offerre paruulum suum preciso: nimis enim durum esset dicere ꝙ tenetur paruulum suum perpetuo dānari permittere: cum possit habere aliquem qui eum baptizet cum saluetur a quocunqs baptizetur: etiam si paganus baptizaret secundum illud. de consecratio. distinct. iiij. capi. Romanus.

Quantum autem ad secundum membrum distinctionis. scilicet de malo non preciso ab ecclesia. si est occulte malus ita ꝙ vita eius non sit scandalosa populo. satis conceditur ꝙ possit aliquis a tali immo debeat recipere baptismum si alias debeat: quia propter peccatum quod non est notorium non debet aliquis in actibus notoriis vitare proximum. Si aūt est publice vel notorie malus vtpote publice fornicarius aut huiusmodi. aut incumbit sibi ex officio dispēsare sacramentum baptismi: vtpote quia est sacerdos vel curatus parrochialis: aut non incumbit tamen cōgrueret ratione officii: vtpote quia est sacerdos aliquis datus vel vocatus in adiutorium curati. si primo modo non peccat qui recipit baptismū pro se vel pro paruulo suo: quia non peccat qui a malo debitum petit vel accipit. Ille autem curatus debitor est parrochie sue ī sacramentis istis ministrandis. Si secundo modo si possit habere alium cui incumbit ex officio baptizare. aut eque malum. aut meliorez. si meliorem peccat qui ab illo recipit: quia non incumbit sibi sacramenta ministrare: et si eque malum debet recipere a suo. D

¶ Sed si nullus alius possit haberi curatus vel sacerdos: nisi eque malus isti: possit tamen haberi aliquis bonus laycus dubium est quis sit preferendus in isto actu. an bonus laycus sacerdoti publice malo: an sacerdos malus bono layco. ¶ Et breuiter: quia officium ministrandi sacramenta in ecclesia competit sacerdotibus: videtur dicendum ꝙ quo ad istū actū magis eligendus est malus sacerdos. E

Ad primum argumentum exponēda est auctoritas Ambrosij sicut exposita est in alia questione precedenti. Intendit enim de eo qui suscepit extra ecclesiam: vt fiat discipulus baptizantis. F ¶ Ad secundum dico ꝙ ille qui petit baptismum a malo sacerdote non cooperatur illi directe ad peccatum mortale: petit enim ab eo actum debitum: et in hoc delinquit: quia nullius malitia excusat eum a soluendo debitum quo tenetur alteri. Ille etiam actus petit⁹ posset solui sine peccato si baptizaturus contereret. Unde quantum est ex actu petentis petens magis necessitat sacerdotem ad penitendum ꝗ̄ ad actum peccādi. Si autem ille non peniteat nihil imputandum est ei qui petit illum actum: quia non inquantum est peccatum petit: sed inquantum debitum est. G ¶ Ad tertium dico ꝙ si ille nullo modo vellet baptizare: nisi pro actu baptizandi recipiat preciuz: et sic sit perfecte symoniacus: quia vendens sacramentum: nullo modo recipiēdus est baptismus ab eo. neqs pro adulto: quia peccaret mortaliter et non obligatur ad recipiendum sacramentuz: quando non potest recipere sine peccato mortali: neqs pro paruulo suo. Esto etiam ꝙ nullus essz qui vellet baptizare in prouincia. H ¶ Et si arguas tunc exponit paruulum suum periculo damnationis. ¶ Respondeo baptizet ipse si possit: vtpote si non est man-

cus vel mutus. vel si non possit inuenire aliquem ī baptisando paruulum suum nisi emendo baptismum. debet dimittere paruulum mori sine baptismo: quia non sunt facienda mala: vt inde veniant bona. ad Roma. 3
I et q̄libet magis debet diligere seipsum q̄ proximum: et per consequens magis in seipso vitare peccatum mortale q̄ in alio damnationem: tamen ille casus de difficili vel nunq̄ contingeret: quin sine symonia committenda ex parte baptizandi vel offerentis paruuluz baptizanduz possit baptismus haberi. Si enim ille sacerdos vellet vendere aquam suam: ⁊ nullo modo aliter concederet eam potest ipsa emi. Esto etiaz q̄ sit cōsecrata: sed nullo modo habendo oculum ad consecra-
K tionem: quia tantum valeret quantum non consecrata. Sic enim licet vendere calicem consecratum: nullo modo oculum habendo ad emendum vel vendenduz consecrationem. ¶ Si autem sacerdos nitatur vendere actum baptizationis potest ille qui offert paruulum emere: non intendens actum illum emere inquantum est sacramentale: sed laborem sacerdotis in illo actu: sicut conducuntur hodie sacerdotes ad celebrandum missas: non vt ipsi vendant et alij emant actuz celebrationis inquantum est sacramentale: quod absit:
L sed ipsi vendunt laborem: et alij emunt eum: quia opz vnumquenq̄ de suo labore taliter qualiter victare ⁊ vitam acquirere.

Quæstio tertia.

IVxta hoc quæritur sine argumentis an aliquis debeat ministrare sacramentum baptismi / quando presumitur baptizationem vergere in periculum vite corporalis eius qui suscipit? ¶ Respondeo. aut talis p̄sumptio ē certa ex signis certis: vtpote si quis non hn̄s aquam quam possit attingere nisi de ponte propellat puerum in fluuium vel in puteum. hic certum est q̄ q̄tum est ex ratione talis actus nata est mors subsequi: quia submersio. dico q̄ quando sic presumitur mors: nullo modo debet aliquis eum propellere aut proijcere: quia peccabit mortaliter occidendo: et quilibet tenetur magis vitare peccatum mortale in seipso q̄ querere salutem proximi: quia ordinata charitas magis ē
A ad seipsum. ¶ Dicitur etiam q̄ talis sic proiectus nō esset baptizatus: quia baptismus est ablutio ordinata ad vitam illius abluti. non sic ordinatur talis dimersio. esset ergo in tali casu aliquis pannus dimittend⁹ ī puteum vel fluuium. si non habetur vas in quo posset aqua hauriri: et de isto panno aqua exprimēda qua baptizetur talis. ¶ Q̄ si presumptio illa de morte imminenti vel acceleranda propter baptismum non sit certa: sed leuis: et forte irrationabilis vtpote si paruulus vel adultus est in articulo mortis constitutus. Dico q̄ habens conscientiam de acceleratione mortis talis infirmi per baptizationem eius habet conscientiam erroneam: que si nullus alius adsit qui baptizet facit eum perplexum. nullus enim perplexus est ex lege diuina: sed potest esse in aliquo actu vel casu perplexus ex erronea conscientia. nam si ille decedat sine baptismo damnatur. ergo ille tenetur de necessitate salutis. si nullus alius adsit baptizare istum ne damnetur magis enim tenetur diligere vitam eius eternam q̄ vitam eius temporalem. Si ergo peccaret non saluādo in casu necessitatis vitam eius corporalem: puta p̄mittēdo eū submergi nolēdo ei porrigere manū ad extrahēdo: multo magis peccaret mortal'r p̄mittēdo istum dānari p̄pter defectum baptismi. Si etiā ille stante illa cōscientia erronea q̄ baptizando acceleret mortem baptizet: peccat etiā mortal'r: q̄a s̄m conscientiaz facit homicidiū. ¶ Quid ergo? necesse est si nullus ali⁹ adsit qui possit baptizare dimittere istam conscientiā: q̄a in casu illo nullum est aliud remedium vitandi pecca-
C tum mortale. ¶ Apparet etiaz satis rōnabil'r q̄ illa p̄sumptio est fatua ⁊ irratiōabilis: q̄a non multū noceret etiā grauiter infirmo parū aspergi de aqua in capite. ⁊ si forte aqua frigida noceret: saltē tepida nō noceret: q̄a paruuli tenerrimi pro remedio balneant' aqua tepida. ¶ Sed nunq̄d baptizās cū ista ɔscīa erronea est irregularis si post mors sequat'? ¶ Rn̄. nō est irre-
D gularis: q̄a nulla lex ecclesiastica q̄tū ad illud reddit irregularem nisi vere homicidam. iste autez s̄m veritate nō est homicida tn̄ post mortē illius baptizati stāte illa ɔscīa tenet' se h̄re tanq̄ irregularē: q̄a se h3 tanq̄ homicidā: sed cessante vel amota illa conscientia non oportet dispensationē querere: q̄a nūq̄ fuit vere irregularis. ¶ Et si queras cui magis sit cauendū clerico vel layco baptizare infirmum constitutum in articulo mortis? dico q̄ neutri est cauendum: q2 neut' trāsgredit' p̄ceptū diuinū de nō occidēdo: nec clericus penā aliquā repellēte ipsum a clericatu incurrit. si tamē
E vterq̄ poneret' equal'r h̄re ɔsciam erroneam simplicit' neuter posset baptizare: q̄a p̄ceptū diuinū vtrūq̄ eque ligat: ⁊ cōtra illud vterq̄ s̄m suā consciam facit: clericus tn̄ s̄m opinionē suā fallaz crederet se icurrere aliam penā vltra peccatū mortale: ⁊ ideo ipse habet plura retractiua in casu illo q̄ laycus.

Ri. di. 44. ar. 4. can. 2. ⁊. 3.

¶ Nunc quibus liceat baptizare addamus & cætera.

Distinctio Sexta.

POstquam magister determinauit di. v. de ptāte mīstri hic determinat de ei⁹ statu ⁊ gradu. De gradu in. s. c. De statu ī sequēti cap'lo. De illis vo q̄ ab hereticis. (Hoc etiā sciēdū ē.) Hec est tertia ps isti⁹. vj. di. q̄ sil'r pōt ɔtinuari dupl'r cū p̄cedētib⁹ sicut ps p̄ncipalis ɔtra incidētalē. ⁊ pōt diuidi vno mō vt diuidat' ɔtra totū p̄cedēs de baptismo a p̄ncipio di. iij. sicut ps p̄ncipalis ɔtra incidētalē ⁊ sic diuisa est di. iij. Alio mō vt distiguat' cōtra ea q̄ p̄cedūt di. v. ⁊. vj. vt dicat' p̄us fuisse determinatū de ordine ministri. scđo de ɔditiōe mistrādi: sicut sic siue sic eadē ē sentētia. ¶ Ista ps diuidit' ī duas ptes. ſ nāq̄ determinat de q̄busdā ɔcurrētib⁹ ī baptismo. secūdo de q̄busdā p̄ambulis administrationē baptismi scz cathecismo ibi (Porro cūcti.(Pria ps h3. vj. In p̄ma nāq̄ tractat ipse de vnitate baptismi. scđo de suscipiēte ibi. (Illud ēt ignorādū. (tertio de formali ibi. (Queri ēt solz.) q̄rto de certitudie hn̄da circa suscipiētē ibi (Preterea). v. de itētiōe mistri ibi. (Solet ēt q̄ri.) vj. de tp̄e baptizādi ibi. (Cognoscendū etiam.)

CIrca istam disti. q̄rēdū est de quatuor. ¶ Primo de gradu ministri. ¶ Secundo de vnitate baptismi. ¶ Tertio de intentione ministri. ¶ Quarto de iterabilitate baptismi.

Quæstio Prima.

De primo quæro vnã questionem. Utrum solus sacerdos possit baptizare? Et arguitur q sic. Isidorus de offi.lib.ij.capit.xxv. Constat baptismum solis sacerdotib9 tradi. ¶ Preterea. soli sacerdoti concessum est dimittere peccata Joan.xx.et Matthei.xviij. In baptismo autẽ peccata dimittuntur.ergo ec. ¶ Oppositum de conse.dist.iiij. Romanus. vbi dicit: q romanus pontifex hominem non iudicat qui baptizat: sed spiritus sanctus subministrat gratiam baptismi: licet paganus sit qui baptizat multo magis vl'eq quilibet christianus.

Respõdeo. Cum oporteat baptizantẽ abluere baptizatum quod est actiue facere corpus ei9 cõtingi ab aqua. et hoc vel per motionem corporis ad
A aquam: vtpote immergendo: vel per motionem aq̃ ad corpus eius: puta perfundendo vel aspergendo: necessaria requiritur in baptizãte virtus motiua qua potest aliquo istorum modorum actiue abluere alium. cũ etiam oporteat ministruz proferre verba in quibus ẽ forma: necesse est ipsum posse loqui. Cum etiam requiratur intentio in ministro vt dicetur in tertio articulo: necesse est ipsum habere vsum rationis. Simpliciter ergo nullum suppositum nature intellectualis excludit a posse baptizare: nisi propter aliquem illorum triũ defectuum: vel propter plures vel omnes simul. Cum ergo non sacerdotes multi possint habere et habeãt hec tria. sequitur q simpliciter possint baptizare. Dixi aũt generaliter suppositũ nature intellectualis: quia si bonus angelus baptizaret in corpore assumpto cum omnibus predictis conditionibus: tunc supponendum esset verum esse eius baptismum: quia non fieret: nisi de precepto dei: nec esset ille baptizatus ab angelo ite
B rum rebaptizandus: sicut michael prohibuit episcopo dedicare ecclesiam suam in monte gargano asserẽs eã a se dedicatam fuisse. Si etiam malus angelus in corpore assumpto baptizet et constat q esset de pcepto dei talis habendus esset pro baptizato: quia oportet malum angelum etiam inuitum obedire deo. Sed nõ esset sine certa reuelatione super hoc habita credendum q malus angelus vere baptizaret. Tum quia deus nõ ministrat sacramenta per exclusos finaliter a salute. Tum quia si non esset artatus de precepto diuino ad oppositum: supponendum est semper ipsum fraudulẽter agere: nec complete facere ea que essent necessaria ad salutem baptizati propter inimicitiam quam habz ad salutem hominum ex inuidia procedentem. ¶ Ge
C neraliter etiam congruum est ab homine viatore conferri habitum: et nõ ab angelo aliquo. Tum quia christus qui instituit homo fuit. Tum quia in sacramento est aliquid sensibile et aliquid spirituale: et per cõseq̃ns magis congruit ministro et veniti sensu et intellectu q̃ pure itellectuali. et tertio quia per susceptionem baptismi ascribitur aliquis vt sit membrum ecclesie militantis. ergo congruum est hoc fieri per aliquem in illa ec
D clesia. ¶ Tandem dico q licet secũdum predicta quodlibet suppositum habens tres predictas conditiones possit baptizare etiam cum hoc congruit solum hominem viatorem baptizare: congruum tamen est int' viatores solum sacerdotem baptizare: et soli sacerdoti cõgruit ex officio. cuius est ratio: quia per baptismum recipit baptizatus in collegium ecclesie militantis. receptio aũt alicuius est collegiũ ptinet ad p̃sidẽtẽ et habẽtẽ auc'tatez in collegio. Et ideo quanto aliquis haberet maiorem auctoritatem in ecclesia tanto magis ptineret ad eum recipere et introducere in ecclesiam: et p consequens baptizare. Unde magis competeret episcopo q̃ simplici sacerdoti si sufficere possent episcopi. sed propter paucitatem episcoporum et pluritatem baptizandorum regulariter cõceditur omnibus sacerdotibus. ¶ Per hoc apparet ad auctoritatem Isidori. Loquitur enim de officio baptizandi: quia illud est cõmissuz sacerdoti. ¶ Ad rationem dico: q solus sacerdos potest dimittere peccata per modũ iudicis vl' arbitrij. quomodo remittuntur in penitentia: sed in baptismo virtute sacramenti absq3 arbitrio vel iudicio remittuntur.

Circa secũdum principale quero tria. ¶ Primo an vnitas baptismi necessario requirat q ab vno ministro conferatur? ¶ Secũdo an requirat simul esse ablutionem et prolationem verborum? ¶ Tertio quia vnum est in se indiuisum et ab alio diuisum an req̃rat baptizantem esse discretũ persõaliter a baptizato?

Quæstio Secunda.

Ad primum arguitur q non: quia idem potest simul plures baptizare. ergo plures eundem. consequentia patet a simili. antecedens probat'. Tũ quia simul potest perfũdere duos dicendo. Ego baptizo vos ec. nec videtur ibi aliquid deesse quin vterq3 sit baptizatus. Tum quia si esset monstrum habens duo capita possz simul baptizare. et tamen probabile est ibi esse duas psonas: quia duas habet partes principales. Tum tertio per simile: quia idem sacerdos potest simul plures hostias consecrare. ¶ Item quando ad aliquem effectum concurrunt plura eque possunt illa fieri a pluribus sicut ab vno apparet de domo: q̃a eque potest vn9 lapis apponi ab vno et alius ab alio: et tãdem completur domus: sicut si omnes lapides vsq3 ad inductionem forme apponerentur ab eodem apparet etiam in alio exemplo vbi est maior vnitas effectus. eque eniz potest nauis trahi vno tractu a pluribus sicut ab vno habente equalem virtutem illis. Sed in baptismo cõcurrunt plura vt ablutio et prolatio verborũ. ergo eq̃ potest conferri a duobus: quorum alter abluat et alter dicat verba: sicut ab eodem abluente et loquente. ¶ Oppositum. Minister ibi representat christum q̃ ẽ mediator dei et hominum.

Respondeo. Plures baptizare põt intelligi vel eundem suscipientem: vel plures suscipientes. et vtrumq3 adhuc subdistinguitur: quia si eundẽ/ A
vel vterq3 totum facit vel vnus abluit: et verba alius profert: puta vnus mutus est et tantum abluit: alt' mãcus est. et verba profert. ¶ Secundum etiam membrũ subdistinguitur: q3 si baptizãt plures vel manifeste distinctos immanifeste vt in monstro dequo dubitatur si est vna persona vel due. De his quatuor membris: dicendum est per ordinem. ¶ De primo dico q ille baptizatus: quia non est verisimile q vnus facies annullet factum alterius: sed si tantum vnus eorum faceret quod facit factum esset: ergo nihil minus quod facit factum est alio similiter faciente. ¶ Circa hoc duo

sunt dubia. primum: quia non potest idem esse a duabus causis totalibus. vnus autē abluens ⁊ proferens verba est causa totalis in baptizando: et hoc illa causalitate que cōpetit ministro. ergo non potest idem baptismus esse ab alio qui sit idem causator in eodem ordine. maior ꝓbata est alias per hanc ꝓpositionē: quia nihil causat quo non existēte nihil minus est effectus. ¶ Preterea. si agens ⁊ forma qua agit sunt aliud et aliud: et forma inducta erit alia. hoc accipit a Cōmē. v. phys. ij. cōmento. Sed hic est aliud ⁊ aliud agēs sicut ministro cōpetit agere: ⁊ alia ⁊ alia forma q̄ agit: q: alia ⁊ alia intētio in isto ⁊ in illo. ergo simpliciter alia baptizandi actio. Sed cuilibet actioni correspondet sua passio. ergo sunt ibi plures baptizatiōes passiue: ⁊ per consequens plures baptismi. ¶ Ad primū concedo illam maiorem de causa inducente formam effectiue hic autem īducit formā deus nō minister. ¶ Et si obijcias saltem formam baptismi vt est sacramentum inducit minister: et sic sunt due cause et vtraq̄ totalis. ¶ Rñ. si vterq̄ abluat: neuter in abluendo est cā totalis: ⁊ hoc siue ablutio fiat imergēdo: tūc enim ambo mouēt corpus imersi vno motu causato a virtute motiua amboꝝ. Et lȝ alter posset illū motū causare: tñ quando simul mouent neuter vtitur tota sua virtute motiua qua posset ea vti: sicut apparet quando duo portāt vnū pondus qđ alter solus posset portare. Siue fiat perfundendo vel aspergēdo: lȝ vterq̄ madefaciat aqua a se perfusa vel aspsa: neuter tamen madefacit tota illa madefactione que est per aspersionem amborū. ¶ Sed adhuc videt̄ stare difficultas: quia vterq̄ est causa totalis respectu ꝓlationis verborum: et sic quantum ad vnam partem effectus exterioris: qui est sacramētum erunt due cause totales: et hoc est impossibile: ita de parte effectus sicut de toto. ¶ Rñ. difficile est quin alterius verba superfluāt: ita q̄ non sint per se pars vnius sacramenti: quia ponere duo eiusdem rationis esse partes vnius qđ simpliciter esset perfectum habendo alterum eorū pro parte: videtur superfluum. que autem superfluant: et cuius ꝓferentis difficile est assignare: quia qua ratione illa ⁊ ista: ⁊ ita vtraq̄ vel neutra: quia vterq̄ eque cōplete ⁊ consimili intentione ꝓfert. ¶ Ad secūdum argumentum de actione si ponatur in passo vel in agente dubium est: si in passo non est plures realiter nisi passiones sint plures: nec passiones sunt plures quando forma recepta in passo vna est: et hoc tenendo neganda esset illa propositio maior que accipitur a cōmentatore. Si autē actio ponatur in agente siue absolutum siue respectus ad passum: tūc potest cōcedi maior: sed tunc illa est falsa. diuersis actionibus correspōdēt diuerse passiones. Quocūq̄ ergo modo dicat̄ de actione nō ponitur plures esse passiuas baptizationes sed vnicā. ¶ Et ex isto videt̄ sequi correlarium. q̄ sacramentū baptismi magis est baptizatio passiua q̄ actiua: quia plurificata baptizatione actiua non plurificatur passiua: nec baptism⁹: quia passiua est vna. Istud autem illatum videtur probabile: quia baptizatus ꝓprie suscipit sacramentum. suscipit autem ꝓprie ablutionem passiuam ⁊ non actiuam: nisi dicatur idē realiter. ¶ De secundo mēbro di. dico q̄ vterq̄ seorsum aliquid faciente: ⁊ neutro totum simul sic abluente et
E proferente verba nihil fit: nec est alia ratio nisi institutio dei: qui sicut voluit esse vnum principale agens: ita voluit habere vnum ministrum in collatione integra sacramenti. ¶ Hoc etiam apparet accipiēdo istā formam qua nos vtimur. nam per verba illa ꝓferēs ea significat se abluere: non autē debet oratio esse falsa: que est forma sacramentorum verorū. consimiliter etiā debet ītelligi verbū grecoꝝ dicentiū baptizet̄ ⁊c. q: non est tm̄ deprecatio: sed etiā quedā efficax optatio: vt sit sensus per istū actum meū circa istū baptizetur ille. ¶ De tertio membro diuisionis cōceditur q̄ iste: plures simul aspergens vel fundens et simul ꝓferens formam in plurali dicendo. Ego baptizo vos: baptizat simul omnes: tamen peccat mortaliter: quia F
non seruat formam impositā sibi ab ecclesia: nisi forte esset tanta necessitas q̄ immineret mors omniū: et si quando singulos baptizaret sigillatim: aliquis eoꝝ foret mortuus āteq̄ alios baptizasset. ¶ Sed hic est dubiū vtrū tūc sit vnus baptismus: videtur q̄ nō: q: plures sunt baptizati: ⁊ per consequens plures baptizationes passiue: et ita plures actiones et plures baptismi. ¶ Sed oppositum videtur: quia non est nisi vnica forma: nam verba tantum sunt semel prolata. ¶ Posset tamen magis concedi q̄ sunt plures baptismi tenendo illud qđ dictum est q̄ sacramentū baptismi est baptizatio passiua. ¶ Et tunc ad argumentum G
dicendum q̄ non oportet ad plurificationem alicuius omnia que sunt in illo plurificari: sed sufficit aliquod eorum plurificari ad hoc q̄ totum plurificetur: et illa etiam forma nō est simpliciter vna: quia ly vos includit in se singulare pluries geminatum. ¶ An autem casus necessitatis qui positus est de pluribus statim morituris excusaret ministrum vtentem illa forma: baptizo vos a peccato mortali: dubium est. videtur tamen hoc rationabile: quia ex quo in potestate ecclesie fuit determinare istam formam ad illa verba: baptizo te sicut dictum est supra distin. iij. q. ij. non videtur q̄ ipsa voluerit aliquem ita precise ad illam formam artare vt per hoc alicui precluderetur via salutis: nunc autem in casu predicto alicui illorum precluditur salus si non posset aliquis sine peccato mortali vti ista forma: baptizo vos. nam si in quocūq̄ casu esset peccatum mortale nullus deberet eos sic baptizare: nullus enim debet salutem alterius ꝓcurare peccādo in se mortaliter. H

De quarto membro distinctionis dico q̄ si tempus haberi pōt ad discernēdū an monstrū sit simpliciter vna persona vel due: de hoc debet haberi diligens inquisitio anteq̄ baptizetur: potest autē inquisitio haberi vel ex partibus corporis: puta si sint duo capita: vel due spine dorsi: vel pricipale indicium de cordibus: sed illud non potest esse faciliter euidens dum viuit: sed nec signum de duobus capitibus esset omnino certum: quia possibile esset aliquā cellulā in matrice esse perforatā per totum preterq̄ in parte superiori: et tunc concurrerent partes seminis cadētes in diuersis incastraturis matricis pro tota parte inferiori: et tunc distinguerētur in parte suprema ⁊ ibi formarentur duo capita: cum tamen reliqua materia nō sufficeret nisi pro formatione vnius ꝑsone. ¶ Breuit̄ euidentissimum signum distinguēdi est per actū intellectus ⁊ voluntatis. si enim sunt due anime nō est necessarium vnam scire quicquid scit alia: et velle q̄cq̄d vult alia: tamen raro vel nunq̄ accidit q̄ sint due anime: quin sint duo capita: vel due partes pricipales capitis: licet non econuerso. et si quo modo possit deprehendi diuersitas intellectuum in intelligendo: puta q̄ per aliquod signum deprehenderetur idem sciri: ⁊ nesciri: vel posset deprehendi diuersitas voluntatum: puta q̄ esset ibi velle et nolle de eodē absq̄ dubitatione: tenēdum esset q̄ essent ibi due anime. Sed istud nō potest iudicari nisi de monstro adulto: quale ponitur fuisse in francia: habens duo capita: quoꝝ vnum expressit nolle de eo de quo aliud expressit velle: vnū enim noluit continere et sobrie viuere: ⁊ aliud lasciuire et epulari: ⁊ cum vnum per os suum excede-

L ret reliquum clamabat se grauari. ¶ De tali monstro dico. ꝙ si certitudo potest haberi et sint partes de quibus patet ꝙ pertinent ad distinctas personas separatim perfundi deberet ista pars et illa cum iteratione formet n singulari super vtrūq; Si autem certitudo haberi non possit baptizandus est saltem in illis partibus que principaliter pertinent ad vnum cum forma singulari: et secundo abluēde sunt alie partes que non videntur principaliter pertinere ad illum primū: ⁊ hoc cum forma que seruanda est in illis de quib⁹ est dubium que ponitur. extra de baptismo ⁊ eius effec. c. de quibus. f. si tu es alia persona ego te baptizo in no. p. et f. et sps.

Ad primum argumentū. antecedens non est verum loquendo de vno baptismo. nā si idem baptizat plures hoc est pluribus baptizationib⁹ passiuis: et ita sunt plures baptizationes. ¶ Et si intendat probare maiorem loquendo de vnico baptismo. ¶ Rñ. ꝙ hoc non probat prima probatio de multis simul aspersis: vt patet in tertio mēbro distinctionis. neq; secunda probatio de monstris: quia si essent due persone in monstro essent sigillatim baptizande: vel si simul baptizarent sub hac forma. ego baptizo vos q̃uis minister peccaret sine necessitate que non posset de facili inueniri: talis. s. ꝙ non posset expectari sigillata baptizatio eorum: essent tamen duo baptismi sicut dictum est in tertio membro distinctionis. ¶ Ad tertiam probationem de eucharistia: q̃uis sacerdos proferendo semel verba plures hostias consecret simul: tamen sunt ibi plures consecrationes passiue: et etiam posset concedi ꝙ essent plures eucharistie: sicut plures hostie: similiter plura vina cōsecrata sicut plura vina. ¶ Ad secundū dico. ꝙ in aliquo concurrunt plura: quorum quodlibet sine alio est aliquid in se: et sicut est aliquid in se: ita potest permanere vt sit aliq̄d totius: sicut est in illo exemplo de partib⁹ domus: hoc modo non est in proposito: quia nec verba sine ablutione sunt aliquid baptismi nec ablutio sine verbis. ¶ Et si dicas saltem illa vt simul existentia sunt ad baptismum: ⁊ sic possunt adhuc esse a diuersis. hoc verum esset si non esset vnitas efficiētis requisita inquātum illa constituunt vnum signum. est autem requisita propter ordinationem principalis agentis et instituentis: istud nō esset signum efficax nisi totaliter ministretur ab eodem.

M

N

Questio. III.

AD secundum sic proceditur: et arguitur ꝙ nō. oporteat simul esse ablutionem et prolationem verborum: quia eucharistia est vnum sacramentum: et tamen inter verba cōsecrationis super panem: et verba cōsecrationis super vinum est magna interpositio: quia ab illo loco. simili modo vsq;. hic est calix. ¶ Oppositum Augu. super Jo. homil. lxxx. et. j. q. j. Detrahe. Accedit verbum ad elementum ⁊ fit sacramentum.

Ad istam questionem patet ꝙ requiritur simultas: et principalis ratio est institutio christi instituentis hec duo tanq̃ vnum signum completum ad signādum effectum: ita ꝙ neutrum eēt signū

A sine alio. ¶ Sed qualis simultas? Una opinio super illud. c. Detrahe. dicit ꝙ aqua per se non est sacramentum: sed quando coniuncta est cum verbo. s. in vltima prolatione ipsius forme: et hoc verum est: dicit glossator s̄m eos intantum ꝙ si in illo instanti in quo forma terminatur et a qua fit sacramentum puer nō esset in aqua non esset baptizatus: non tamen sequitur ꝙ asinus possit bibere sacramentum qđ argumentum tangit ibi contra Gandulphum dicentem: ꝙ aqua est sacramentum: sed ideo non sequitur contra illos: quia dicunt aquam esse sacramentum tm̄ in illo vltimo instanti: nec mirum est s̄m illum: si incipiat et desinat eē in eodem instanti: cum hoc sit reperire in aliis casibus s̄m legem: et ponit vnum casum. ff. de acceptila. l. antepenul. et reprehendit illud exemplum. sed ponit aliud de seruo dato vxori a viro vt eum manumittat. nam in eodem instanti incipit et desinit habere dominium. ff de donationibus inter virum et vxorem. Qꝫ autem §. vlti. Aliud exemplum potest poni vbiquis similiter incipit et desinit esse debitor. vt. ff. ad velle. debitrix. Ille bene possunt esse obiectiones et subtilitates Bernardice. et quidem satis asinine timēdo ne asinus bibat sacramentum: quia aqua neq; ante prolationem verborum: nec in prolatione: nec in vltimo instanti: neq; breuiter vnq̃: neq; sine verbis vel cum verbis est sacramentum: sed ipsa ablutio in aqua et ad bibendum illam non potest venire aliquis asinus: nec ista simultas vltimi instantis prolationis verborum et ablutionis est necessaria. nam apostoli baptizantes tria milia vno die. Actuum. ij. non semper cū vltima syllaba forme asperserunt: ita ꝙ tunc aqua tetigerit baptizatum. Qꝫ etiam ipse adducit virtutem aliquam esse in vltimo instanti et statim desinere nihil est proprie intelligendo verba: quia permanens quando desinit esse non est: quando incipit esse: est habet enim primum sui esse et non vltimum. ergo si simul incipiat et desinat simul est et non est: nec illud oportet propter hoc vt non remaneat virtus in aqua post actum baptizandi: quia nec aliqua virtus est in aqua quando actu baptizans vtitur ea sicut tactum est distinc. j. nec ille concordantie legis probant idem incipere simul et desinere. Sed habent suum intellectum quomodo dominus alio modo incipit habere dominium serui dati vxori quā prius habuit: et desinit habere eo modo quo prius habuit: habuit enim prius immediate: et nunc habuit mediate: quia nunc est seruus vxoris. ¶ Dico ergo ꝙ talis simultas requiritur in actib⁹ humanis: noluit enim christus nos obligare ad tam subtilem simultatem quā vix posset homo percipere vel seruare: iudicatur autem simultas inter factum et hominis verbum: quando incipit vnum anteq̃ totaliter finiat aliud: et hoc indifferenter: siue istud prius finierit q̃ aliud vel econuerso. verbi gratia. si quis dicat illam oratiōem facias hoc: et fricet barbam: siue incipiat actum suum ante prolationem siue econuerso: dum tamen vnum non finiatur complete ante inceptionem alterius dicetur: ille simul dicit hoc: et fecit hoc. Ita dico ꝙ siue sacerdos prius immergat vna immersione vbi moris terre est immergere: et postea incipiat verba cum secunda immersione siue prius incipiat verba dicere. et dicto. Ego te baptizo. immergat cum illis verbis sequentibus est sufficiens simultas: dum tamen prolatio nō finiatur ante inceptionem ablutionis: nec ablutio finiatur ante inceptionem prolationis: talis simultas est sufficiens ad baptismum. ¶ Ad argumentum de eucharistia dicendum est ꝙ non est talis vnitas inter species panis et vini qualis est in sacramento baptismi: ille enim non sunt partes tales quarum neutra significat sine altera. vere enim spēs panis ꝯtinet corpus christi etiam sine consecratione sanguinis: sed hec verba nihil sunt baptismi sine ablutione: nec ecō uerso.

B

C

Quæstio.IIII.

AD tertiũ arguitur ꝙ nõ oportet baptizantem personaliter distingui a baptizato: quia sacerdos potest sibĩpsi dare eucharistiam: vt patet in missa. ergo sicut potest recipere sacramentum illud a seipso: ita et istud. ¶ Contra. extra de baptismo ⁊ ei⁹ effec. debitum.

A Ista questio soluitur expresse in illo. c. debitum. pro parte affirmatiua. ad qꝺ adducitur figura: auctoritas: et ratio congrua. Figura est: quia christus ad hoc signandum a se: sed a Joanne baptizari voluit. ¶ Auctoritas colligitur ex verbis domini dicentis apostolis. Jte baptizate omnes gentes in nomine patris ⁊c. vbi discipulos exprimit in secũda ꝑsona et baptizatos in tertia. ¶ Ratio que innuitur ibi est ista: quia in baptismo celebratur illa spiritualis generatio de qua veritas ait. Oportet vos nasci denuo. Sicut ergo in carnali generatiõe alius est qui gignit et alius qui gignitur: ita ⁊ in sacramentali generatione alius debet esse qui spiritualiter generat: et alius q̃ spiritualiter generatur. ¶ Ad argumentum dico. ꝙ susceptio eucharistie non est sacramentum sicut tangetur in materia de eucharistia: sed est comestio seu perceptio sacramentalis: baptismus autem est sacramentum. ¶ Et si arguas sacerdos saltem ministrat sibi sacramẽtum eucharistie. ergo pari ratione potest istud. ¶ Rñ. ministrare illud sacramentum nõ est sacramentum: quia sacramentum illud non consistit in vsu: sꝫ ministrare sacr̃m baptismi est ip̃m sacr̃m: ⁊ ratio diuersitatis est: quia sacramentum baptismi consistit in vsu essentialiter: et non in aqua vt dictum est in questione precedenti eucharistia autem est quoddã permanens distinctum ab vsu sacramenti: Quis ergo aliquis posset esse in vsu sacramenti permanentis minister ⁊ suscipiens illum vsum: non tamen potest hoc in sacramento: qꝺ essentialiter consistit in vsu.

Mat. vlti.

B

Quæstio.V.

CIrca tertiũ pricipale quęro duo. ¶ Primo vtrum in baptizante requirat̃ intentio baptizandi? ¶ Secũdo an requiratur in eo actualis intentio baptizandi? ¶ Ad primum arguitur ꝙ non: quia non habens fidem potest baptizare: patet hoc de pagano. de conse. dist. iiij. Romanus. Sed non habens fidem non habet intẽtionem: quia nullus vult fieri qꝺ nõ credit posse fieri. ¶ Preterea. Aug. super Jo. homil. v. Non timeo ebriosum in actu baptizandi. Sed perfecte ebriosus non potest habere vsum rationis. ergo nec intentionem. ¶ Contra. magister in litera. c. j. sed Solet etiam. in hoc inquit sicut in alijs sacramentis: sicut forma est seruãda: ita intẽtio. celebrandi est habenda.

Ri. p̃nti dist. i. ar. 1. q. 2 Ad istam quæstionem cõmuniter cõceditur ꝙ sic ad qꝺ ponitur talis congruitas quando ex aliquibus duobus fit vnum oportet ꝙ hoc fiat per aliquod coniungens illa. verbum et elementum concurrũt ad vnum baptismum. ergo requiritur aliquid coniungens illa. hoc autẽ coniungens non potest esse suscipiens: quia habet rationem materie ⁊ susceptiui. ergo oportet ꝙ sit in ministro: sed tale nihil videt̃ nisi intentio: quia ipse ministrans per potentias exteriores: puta motiuam qua abluit: et expressiuã qua profert verba causat illa vt distincta. ¶ Hec ratio nõ videtur multum efficax: quia in signo instituto ad placitum possunt multa concurrere ad rationem vnius signi propter actionem instituẽtis: licet nihil aliud sit a quo habeat vnitatem: patet de circulis ornatis folijs viridibus et alijs multis ad signandum mustum. ¶ Dico ergo distinguendo de intentione quantũ ad obiectum: respectu cuius dicitur intentio: ꝙ minister potest dici intendere: vel actum illum quẽ exercet: vel finẽ ꝓpter quẽ talis act⁹ est exercendus. Secũdo mõ magis ꝓprie accipit̃ intẽtio: q² magis respicit finẽ ꝓpter quem intenditur: vt patet lib. ij. tamen primo modo aliter accipitur: vt patet per August. ix. de trini. et alibi frequenter: vbi vult ꝙ intentio copulat intelligẽtiam cum parẽte. hoc etiam modo accipitur intentio. ij. physi. vbi agens ex intentione qꝺ dicitur agens a proposito distinguitur contra ãges naturale. Dico ergo ꝙ oportet ministrum habere intentionẽ primo modo. s. respectu actus quem exercet: cuius ratio est: quia intentio requiritur in quocũqꝫ homine agẽte aliquid non fortuite: vel exercente aliquem actum humanum proprie loquendo de actibus humanis qui scꝫ causantur per intellectum et voluntatem ab homine: ille autem actus quem minister debet exercere debet eẽ humanus in eo: ⁊ non casualis vel fortuitus. est enim actus ad quẽ deus obligauit ministrũ ex parte sui: et suscipientẽ ex parte sua. actus aũt ad quẽ homo obligat̃ debꝫ esse human⁹ nõ casualis vel fortuit⁹; q² sup fortuita non cadit obligatio: ipsa etiã obligatio est vt homo intendat illud ad qꝺ obligatur. Si autẽ loquamur de intentione secundo mõ. s. respectu finis ꝓpter quem talis actus est exercendus. Dicendum ꝙ talis finis est duplex. s. principalis ⁊ remotus vtpote ꝙ baptizatus fiat filius regni qualis fieri non potest si nõ habeat gratiã ꝑ quã est dignus vita alius est proximus ⁊ minus principalis: vt. s. baptizatus fiat christianus siue membrum ecclesie militantis: et vtrũqꝫ finem potest aliquis intendere in vniuersali vel in particulari. ¶ Dico ergo ꝙ intentio finis vltimi nullo modo requiritur in baptizante: quia paganus nullo modo intendit ordinare istum quem baptizat ad vitam eternam: requiritur tamen intentio respectu finis proximi: et hoc vel in particulari vel in generali: in particulari: vt si intendat istum intrare legem christianorũ seruandam: in generali: si intendit facere circa istum qꝺ christiani solent facere circa suos. ¶ Ratio aũt quare requiritur ista intentio respectu finis proximi: et non respectu finis vltimi est congrua: quia. s. deus voluit istum actum exercitum a ministro esse humanum in eo et nõ tm̃ vt est talis actus in natura: quia in hoc nõ distingueretur a quacũqꝫ alia in balneatione cum alijs verbis. sed inquantum est actus alicuius vt ministri exercentis signum dei: habẽs aũt aliquem actũ humanum intẽdit finem illius actus vt est sibi actus humanus. ergo minister intendit finẽ proximum istius actus: vt est sibi impositus: sed finis ille vltimus. s. ordinare istũ ad vitã eternã: nõ est finis hui⁹ vt est act⁹ humanus ad quem finem oporteat actum istum ordinare vt sit sibi humanus. ¶ Hoc autem rationabile est vniuersaliter in vsu signi practici: si quis enim legislator institueret in sua politia tactum manus esse signum practicum amicitie: non intenderet qꝺ vtẽtes illo signo precise haberent actum humanũ circa istud inquantum est tale quid materialiter: sed inquantum est tale signum institutum: ⁊ si disposuisset omne tale signum facere seruari: non faceret hoc seruari nisi homo exerceret actum istum vbi est institutus ad talem

A

Cap. vlt.

T. c. 9. ⁊ iij

B

C

finem. ¶ Sed contra ista obiicitur sic. Instrumentũ nõ oportet ꝙ habeat actionem propriam: qꝛ in actiõe propria non esset instrumentum sed principale agẽs: nec multo magis oportet ꝙ instrumẽtum habeat intentionem respectu finis: sed sufficit ꝙ dirigatᷣ a principali agente intendẽte finem: minister est instrumentum dei. ergo ⁊c. ¶ Preterea. ad sacramentum nihil per se requiritur nisi vel pars vel res sacramenti: sed intentio non est pars nec aliquid sacramenti: quia nõ est aliquid sensibile: nec est res sacramenti: quia res sacramenti est in suscipiente sacramentum. ¶ Ad primum dico ꝙ aliud est loqui de causa secunda: ⁊ aliud de instrumento proprie dicto: de qua di. tractatum est supra dist. j. causa enim secunda habet formã ꝑpriam in esse quieto que est sibi ratio agendi in ordine suo:

D et hoc respectu eiusdem effectus: respectu cuius agit causa principalis in suo ordine: ita ꝙ vniuersaliter secunda causa ꝑprie accepta effectum principalis cause ꝑ formã suã ꝑpriã attingit in virtute tñ cause principalis agentis: qꝛ subordinatᷣ illi: sed instrumentum ꝑprie si ponitᷣ actiuũ: vel nõ attingit effectũ principalis agẽtis: sed tñ aliquã dispositionẽ ꝑuiã. quomodo qualitas alterãs dicitᷣ instrumẽtũ substantie ad generãdũ substãtiã. hic tñ nõ est ꝙ sit instrumẽtũ in actiõe alterãdi: imo respectu alterationis est ꝑfectum principiũ: intentũ ꝙ si ꝑ se esset ꝑ se posset alterare: sed solũ ꝑpter hoc dicitᷣ instrumẽtũ respectu substãtie: qꝛ agit ad aliquã formã que est dispositio ad substãtiã: vnde ad substãtiã diceretᷣ magis agẽs disponẽs: vt diuiditur ꝯtra ꝑficiẽs ꝗ agẽs instrumẽtale diuisum contra principale: vel si ponatᷣ instrumentũ actiuũ ⁊ tñ attingens terminũ principalis agentis: in hoc distinguitᷣ a causa secunda: qꝛ non habet in esse quieto formã que sit principium agendi in suo ordine: sed tñ in actuali motione: et recipit eã dũ actualiter mouetᷣ: et de quocũqꝫ illoꝝ triũ. i. cã scdã ꝑprie dicta: ⁊ cã instrumẽtali dispositiua: ⁊ instrumentali actiua ꝑ formã receptã in actuali motione: falsum est ꝙ nõ habeat intentionem ꝑpriã eo mõ quo agẽs naturale habet intẽtionem naturalẽ: qꝛ quodlibet istoꝝ triũ habet formã propriam que est sibi ꝑpriũ principiũ agẽdi in ordine suo: et per ꝯñs ꝑpriã intẽtionẽ: qꝛ formã actiuã naturalem cõsequitᷣ intẽtio isto mõ. ¶ Quarto mõ posset poni instrumentũ ⁊ ꝑprie actiuũ respectu totius aliqua pars cui. s. primo ꝯuenit eẽ principiũ operationis ⁊ toti non

2. de aia: ⁊ alibi sepe. nisi ꝑ partẽ: ⁊ hoc mõ philosophus vocat organa partes illas ẽm ꝗs ꝯuenit toti operatio: ⁊ istud quodã mõ hꝫ intẽtionẽ ꝑpriã ꝗdã mõ nõ: nã forma eius actiua: ⁊ est ei⁹: ⁊ est toti⁹: sꝫ ei⁹ est prio: toti⁹ aũt est ꝑ se: sed nõ prio: ⁊ eodẽ mõ de intẽtiõe: nõ ẽm est hic ordo virtutis ad virtutẽ in esse quieto sicut in primo mẽbro: nec ordo effectus ad effectũ sicut in scdo: nec virtutis in fieri ad virtutẽ in esse quieto sicut in tertio. sed est eadẽ virtus. diuersimode tñ participata in toto ⁊ in parte:

E et de isto mẽbro posset cõcedi ꝙ tale instrumẽtum nõ habet aliã intẽtionẽ a principali agente: sicut nec aliã actionẽ ꝑprie habet pars quã totũ agẽs ꝑ partẽ: sed alio mõ habet eãdẽ. Exemplũ primi. sol. ⁊ pr̃ respectu generationis filij. Exẽplũ secũdi. ignis ⁊ calor qui est disponẽs ad generatiõem alterius ignis. Exẽplũ tertij color illuminat⁹ et species coloris in aere respectu mutationis oculi ad speciẽ vel visionẽ coloris. Exemplũ quarti. organũ potẽtie nutritiue ⁊ totũ aial respectu nutritionis. ¶ Preter hec quatuor cõmunius dici ꝯsueuit nomen instrumẽti de ꝗbusdã alijs. i. instrumẽtis artificũ a ꝗb⁹ prĩo tractatũ est nomẽ instrumẽti vt de securi ⁊ serra: ⁊ hmõi de ꝗb⁹ frequẽter ponuntur exẽpla ista ꝗ vt dictũ est supra: nõ sunt ꝑprie actiua: neqꝫ respectu principalis effectus. si agens ꝑ talia

distin. I. q. I. ⁊. 4.

attingit effectũ principalẽ: sicut monetarius ꝑ aliqđ instrumẽtũ attingit figurã imprimendã monete: ꝗ est terminus eius principalis: neqꝫ forme disponentis: si agens agit ꝑ talia agit ad dispositionẽ ꝑuiã: sicut per securim agit ad diuisionẽ ligni que est ꝑuia forme arche: sed tñ instrumentũ isto mõ dictũ aliud a quatuor modis ꝑdictis est motũ susceptiuũ effect⁹ prioris ordinati ad effectũ posteriorẽ: ita ꝙ receptũ in eo habet ordinẽ ad terminũ pricipalẽ sicut effectus ꝑpinquior cause ad effectũ remotiorẽ: non aũt habet ordinẽ causalitatis ꝑprie dicte: ⁊ de tali posset ꝯcedi ꝙ instrumẽtũ nõ actionẽ ꝑpriã respectu effectus: qꝛ nec habet aliquã virtutẽ: nec in esse quieto: nec in fieri: ⁊ ideo simpliciter nõ est actiuũ: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs nec habet intẽtionẽ vt ꝯuenit agẽti. ¶ Patet ergo quomõ illa maior debet intelligi de instrumẽto: qꝛ vel de isto: qđ. s. non est

F actiuũ sed receptiuũ effectus prioris: vel quarto modo de parte respectu totius operãtis ꝑ partem: ⁊ minor est falsa: ⁊ quãtũ ad quartũ modũ et etiã quintũ: immo minister est cã secũda respectu ablutionis: non tñ vt ablutio est: sꝫ vt sacramẽtalis: ⁊ ideo habꝫ propriã intẽtionẽ cũ sit agẽs volũtariũ ⁊ nõ naturale: illã. s. que ꝑtinet ad cognoscentẽ: sed respectu principalis effectus baptismi. s. grẽ põt dici instrumẽtũ respectu dei eo mõ quo agẽs dispositiuũ dicitᷣ instrumentũ respectu ꝑficiẽtis in secũdo mõ: et tale agẽs nõ habet intẽtionẽ respectu termini principalis agentis: sed respectu sui ꝑprij termini: ⁊ ita cõcedo ꝙ non est necesse baptizãtẽ habere intentionẽ respectu vltimi finis baptismi: sed respectu baptismi. ¶ Ad secũdum dico ꝙ ad baptismũ ꝑtinẽt aliqua tãqꝫ intrinseca: ⁊ aliqua vt extrinseca: ⁊ cõcedo ꝙ nihil intrinsece ꝑtinet ad ipm: vel ad fundamẽtum eius nisi sensibile: tñ sicut causa

G efficiẽs requiritᷣ necessario ad ipm tanqꝫ causa extrinseca: ita illud qđ est quasi principiũ agendi tali cause effectiue: principiũ autẽ vltimatũ determinans agens intellectuale ad agẽdum: est intentio. qꝛ tale agẽs per imperiũ volũtatis est cã actiua motiua aliarũ potentiarũ que subiacẽt iperio voluntatis. qñ ergo dicitᷣ qđ nihil ꝑtinet ad sacramẽtũ nisi sit aliqđ sacramẽti: vel res ei⁹ veꝝ est de eo qđ est itrinsecũ ipsius fundamẽti vel signati ipsius sacramẽti: sed intẽtio neutro mõ est intrinsecum: requiritur tamen ex parte agentis.

Ad primum principale dico ꝙ nõ habẽs fidẽ de fine vltimo non intẽdit ordinare istum per baptismũ ad illũ finẽ vltimũ. credẽs tñ eum posse per baptismũ ascribi secte christianoꝝ siue credat sectã illã valere siue nõ: põt intẽdere ascribere istũ illi secte: vel gñalius põt intẽdere facere ꝑ actũ istũ circa hunc qđ christiani intendunt facere circa tales. Exemplũ. possem enim ego credens iudeos per circũcisionẽ distingui ab alijs intẽdere hũc paruulũ secte iudeorũ et facere circa eum qđ iudei faciũt circa suos circũcisos etiã si non crederẽ circũcisionẽ illã valere ad salutem. hoc etiã mõ aliqua verba ꝗbus vtuntᷣ magi vel magi incantãtes posset aliꝗs bone fidei ꝑferri circa materiã illã circa quã alij vtuntᷣ intẽdẽs in gñali facere illa ad illũ finẽ: ad quẽ illi ꝑferũt. ¶ Ad secũdũ dico: ꝙ ebriosus est qui est assuetus ad ebrietatẽ: et iste non semꝑ ebrius: qꝛ nõ semꝑ ipeditus ab actu rationis. verum ergo dicit Augustinus. Nõ timeo ebriosum. i. assuetum generaliter ad ebrietatem: quia illa consuetudo mala non prohibet quin baptismus ab eo collatus sit bonus: non tamẽ quãdo est ebrius: ⁊ hoc dico ꝑfecte quando totaliter ipeditur ratio: sed alˢ qñ est non impeditus potens ratione vti.

Quæstio. VI.

AD ſecundum ſic proceditur ꝛ arguit̄ ꝙ req̄rit̄ in baptizāte intentio actualis: qꝛ ab actu ꝑmo nō ꝓcedit effectus niſi mediāte actu ſcd̄o: ītētio habitualis eſt ſicut actꝰ ꝑmꝰ. ergo ab ea nō ꝓcedit effectꝰ ſine intētione actuali q̄ teneat locū actꝰ ſecūdi. ¶ Oppoſitū. nō minꝰ ſufficit in miniſtro intētio ad merēdū q̄ȝ ad ſacr̄m ꝯferēdū: ſȝ ad meritū non requirit̄ intētio actualis. ergo nec hic. maioꝛ ꝓbat̄: qꝛ meritū nō hȝ effectū niſi ex ꝓprio voluntatis conatu eiꝰ q̄ meret̄. ſacr̄m aūt hȝ effectū: nō ꝑ motū voluntatis in aliquo: ſȝ īmmō ſi nō ponit̄ obex. minoꝛ ꝓbat̄: qꝛ ſi req̄reret̄ ſemꝑ actualis ītētio ad merēdū: diſtractus in oꝑe īcepto in quacūq̄ꝫ ꝑfecto ꝛ quātacūq̄ꝫ ꝑfectione nō mereret̄: qꝛ nō haberet intētionē actualem.

Diſtinguitur cōmuniter de intētione actuali ꝛ habituali: quaſi iſta ſufficiēter intētionē diuidant: ſed videt̄ ꝙ rōnabiliter poſſet apponi tertium mēbꝛū: ꝛ pōt dici ītētio virtualis. Ille eñ̄ dicit̄ actualiter ītēdere q̄ habet actū elicitū reſpectu eiꝰ qd̄ intendit. Ille aūt dr̄ habitualr̄ ītēdere: q̄ hȝ habitū īclināntē ipm̄ ad talē actū: ſȝ aliq̄s eſt minꝰ ꝑfecte intēdēs q̄ȝ ꝑmo mō ꝛ ꝑfectiꝰ q̄ȝ ſcd̄o mō. ergo eſt mediū īter iſta duo mēbꝛa. aſſumptū ꝓbat̄: qꝛ ſi aliq̄s ītēdit in pꝛīcipio miſſe celebꝛare miſſam: ſi poſtea eſt diſtractus: nō hȝ actualē intētionē: qñ̄ eſt diſtractꝰ: pȝ: qꝛ nō intelligit tūc illud in actu. ergo nec vult illud in actu: nec hȝ tñ̄ intētionē habitualē: qꝛ talē hȝ doꝛmiēs. habȝ ergo ſe medio mō: ꝛ hāc eius diſpoſitionē dico intētionem virtualē: qꝛ. ſ. virtute alicuius intētionis pꝛius habite actualiter facit oīa q̄ facit ex illa tāq̄ꝫ ex radice: ita ꝙ illa intētio actualis fuit pꝛincipiū oꝛdinatū ad oēs iſtos actꝰ: et hȝ in ſe virtualr̄ intētionē ꝓpꝛiā cuiilibet iſtoꝝ actuū: ſicut ītētio finis hȝ in ſe virtualr̄ ītētionē ꝓpꝛiā cuiuſcūq̄ꝫ oꝛdinati ad finē: ꝛ ꝑ tāto manēte intētione cuiuſcūq̄ꝫ ad finem oꝛdinati: manet iſta intentio actualis pꝛima virtualr̄ in oībꝰ iſtis hoc modo intēdēs ire ad ſctm̄ Jacobū ex ītētiōe huius finis oꝛdinat multa alia neceſſaria ad illū finē: exequēs aūt illa oꝛdinata nō ſemꝑ cogitat de ſctō Jacobo: nec de reuerētia eius: dico tñ̄ ꝙ ſemꝑ meret̄: qꝛ vel habet intentionē eoꝝ que ſunt ad finē illū: cuius eſt illa pꝛima intētio: vel habet actus aliquos ſequētes ex illis ītētionibus: ſȝ cū illis actibꝰ concurrāt aliqui actus diſtrahētes ꝛ ab intētione illa pꝛima: ꝛ ab intētiōibꝰ ꝓpꝛijs eoꝝ que ſunt ad illū finem: ſicut declaratū eſt in. ij. lib. di. xlj. ꝛ in. iij. diſt. xv. vbi dictū eſt ꝙ foꝛte martyꝛes in actu ſuſtinēdi martyꝛiū non habuerunt intētionē: niſi iſtā virtualem: qꝛ īmenſitas penarū abſoꝛbebat foꝛte vſum rōnis: iſta tñ̄ ꝑpeſſio penarum erat quidam effectus deriuatus ex intētiōe ſeruādi fidē dei: ꝛ ideo duȝ durabat paſſio: durabat ſemꝑ iſta intētio virtualr̄ ſicut in effectu. ¶ Ad ꝓpoſitum dico: ꝙ ſola intētio habitualis nō ſufficit in baptiſmate: qꝛ ꝓpter iſtā nō dicit̄ actꝰ eiꝰ (ſȝ ſit cōfoꝛmis illi habitui) actꝰ humanus. nā ſi aliq̄s habeat habitū īclinātē ad deſideriū ſanitatꝭ: ſi curat̄ nullo mō intēdēs ſanitatē: ſed ad ludū. nō dicit̄ ꝯſequi ſanitatē ꝑ aliquē actū humanū. ſed caſualiter vel foꝛtuite: non magis q̄ȝ ſi non habuiſſet ītētionē ad ſanitatē. ergo ſola intentio habitualis non ſufficit reſpectu finis actꝰ humani: vt humanus eſt: nec requirit̄ in baptizāte ſemꝑ intentio actualis: qꝛ nō obligauit deꝰ hoīeȝ ad īpoſſibile vel nimis difficile: cuiuſmodi eſt nō diſtrahi: qꝛ ſm̄ Aug. iij. de li. arb. nō eſt in poteſtate noſtra q̄n viſis tāgamur: nec etiā plus obligauit miniſtrū in illo actu q̄ȝ in exequendo actus aliorū ſacramētoꝝ: in ꝯficiēdo aūt euchariſtiā q̄ eſt excellētiſſimū ſacr̄m nō obligauit hominē ad nō diſtrahi. quin pꝛius intendens celebꝛare: ſȝ in ꝓferendo verba ſacramētalia diſtractꝰ ſit: vere tñ̄ ꝯficit. ¶ Ex his cōcludo ꝙ ſufficit in baptizante intentio virtualis: hoc eſt ꝙ aliq̄n habuerit intētionē actualē ex qua deſcendit nūc vere actus baptizādi: ſiue in iſto actu habeat intentionem actualem vel aliquā ex ea deſcēdētē: ſiue non. Intelligo aūt ꝙ deſcēdit iſte actꝰ abſq̄ꝫ oī motu volūtatis ꝯtrario interueniēte. Sicut ſi induēs ſe ad miſſam intendens celebꝛare ſm̄ vſum romane eccleſie: et ex iſto pꝛocedat continue foꝛte ſm̄ aliquē habitum derelictū in fantaſia cum magna diſtractiōe: vere facit ea q̄ neceſſaria ſunt ad iſtū actū ſacramētalē q̄ eſt ꝯficere. ¶ Si q̄rat̄ q̄uō pōt aliquis effectus: q̄ mō eſt: reduci in illā intētionē pꝛimā ſicut in cām: ſi nunc non eſt iſta intētio neq̄ꝫ aliqua alia īperans iſtū actū? ¶ Dicit̄ ꝙ eſt ꝑ quādā virtutē īpꝛeſſam virtuti motiue ꝑ voluntatē actualiter intēdētē: ꝛ q̄ȝdiu manet illa virtus īpꝛeſſa illa virtus motiua mouet: vt ſi aliq̄s intenderet ire ad aliquem locum: ꝛ poſt in via cogitet de alijs in illa actuali volitione. fiebat actualis īpꝛeſſio in potentiam motiuam. Et q̄ȝdiu illa īpꝛeſſio manet mouet ad terminum volitum: ꝛ ꝓcedit homo paulatim aūt minuit̄ illa impꝛeſſio ꝛ tādē deficit ꝛ ceſſat homo a motu: ꝛ tūc dr̄ ab iſtis ꝙ hō nō hȝ intētiōem virtualē niſi dū habet effectum īpꝛeſſum a voluntate actu intēdēte in potētiā aliquā inferioꝛē. ¶ Sed mirū videt̄ quomō volūtas poſſit eē virtus factiua cauſans talē foꝛmā in iſta potētia oꝛganica: mirū eſt etiā ꝙ ſi cāret̄ ibi vñ̄ paulatim deficeret. ¶ Poteſt ꝗ dici ꝙ in appetitu ſenſitiuo ſiue fantaſia eſt aliqua diſpoſitio ſm̄ quā mouet ceſſante actu volūtatis imperātis eis. ¶ Vel aliter ad ꝓpoſitū ꝙ ſiue volūtas actu intendēs aliquid relinquat in potētijs inferioꝛibus ſiue nō: oꝛdinate tñ̄ habet ſuas volitiones reſpectu finis ꝛ eoꝝ q̄ ſunt ad finē: ꝛ cum ad aliquā iſtarū ꝑuenerit: ꝛ actum potentie inferioꝛis coꝛrñ̄dentis īperauerit: poteſt ille actus inferioꝛ īperatus manere: ſȝ intētio nec pꝛima nec ſcd̄a maneat: ꝛ dū manet ille actus volūtate quantūcūq̄ꝫ diſtracta dr̄ manere intentio virtualis. ¶ Ad pꝛimū argumētū. concedo ꝙ aliq̄s actꝰ req̄rit̄ ad hoc ꝙ effectꝰ ſit: ꝛ ille actꝰ pōt dici quo pꝛoducitur effectꝰ extra. ¶ Sed ſi queras aliquē actū ſm̄ quē fit oꝑatio imanēs agētis: talē non opȝ dare tunc manentē qñ̄ effectus exterioꝛ elicitur ſicut manifeſtum eſt ꝙ multi effectꝰ actu cauſant̄: qñ̄ actualis motio cā agentis ꝑ intellectum a qua ꝓducunt̄ non manet: et poſſet poni exemplū in naturalibꝰ: qꝛ ꝓiecto lapide in aqua pꝛimus circulus eſt cā ſcd̄i circuli: et ſic deinceps: non tamen ſemper manet pꝛimus q̄ȝdiu ceteri. Ita etiam vniuerſaliter in motu pꝛoiectoꝛum pꝛius ceſſat pars motoꝛi ꝓpinquioꝛ q̄ȝ remota.

A [left margin, beside "uidant: ſed videt̄ ꝙ rōnabiliter poſſet apponi tertium"]

B [left margin, beside "tētio: vel habet actus aliquos ſequētes ex illis ītētio-"]

C [left margin, beside "actꝰ eiꝰ (ſȝ ſit cōfoꝛmis illi habitui) actꝰ humanus. nā"]

D [right margin, beside "cludo ꝙ ſufficit in baptizante intentio virtualis: hoc"]

Ri. i. 4. di. pūti. q. 3. ꝛ tic. 1. sol. 2. argumen.

Queſtio Septima.

CIrca quartū pꝛīcipale quero duo. ¶ Pꝛio de iteratiōe. ¶ Secūdo de caractere ꝓpter quē ponitur initerabilis. ¶ Quātū ad pꝛimū arguo. ꝙ baptiſmus poſſit iterari: quia euchariſtia pōt iterari: ꝛ tñ̄ eſt ſacramētū excellentiſſimū. ergo ꝛc. ¶ Oppoſitū Augu. ad maximinū: ꝛ ponit̄ in lr̄a de ꝯſe. diſt. iiij. rebaptizare hereticum. Qui hoc ſanctitatis ſignū ꝑcepit omnino peccatum eſt: catholicū vero īmaniſſimū ſcelus eſt. ¶ Preterea. ideȝ q. xv. ad Oꝛoſium. Ideo eccleſia eos non rebaptizat: loquitur de baptizatis ab hereticis: quia in nomine trinitatis ſunt baptizati.

De ꝯſe. di. 4. Q̄uis.

Si queratur ... requiritur intentio baptizantis videtur quod nunquam erit baptizatus certus de sua salute et baptizatione quia licet intentio sua sit sibi nota non tamen intentio alterius et ita de sua salute erit dubius. Respondetur secundum alex. q. xvj. par. m. j. membro ... et post eum ... art. 3. dub. 2 quod licet intentio ministri non sit sibi nota certitudinaliter et evidenter, est tamen vehementi presumptione et hoc sufficit ... et fide (nam tunc et si minister non intenderet baptizare et non esset baptizatus baptismo fluminis, esset tamen flaminis et ita posset salvari) Sed quid de parvulo qui non esset baptizatus baptismo fluminis ... alex. quod in tali casu est pie credendum quod deus qui est summus sacerdos suppleat quod deest sacerdoti puta intentionem nam voluntas divina non est alligata sacramentis

Alex. de ales. 4. p. sũ q. vi t. de baptis. Tho. i. 4. dist. 6. ar. 2. q. 1. Da. li. 4. c. 1. Roma. 6.

Ad questionem tenetur ab omnibus p certo: q non licet iterare baptismũ ⁊ etiã si iteretur de facto: q nõ hꝫ effectũ. ⁊ hoc dicũt auctoritates sanctoꝝ. ponunť aũt alique rões ad hoc. vna q̃dẽ est: q christus semel est mortuus: ⁊ baptismus virtutẽ habꝫ ex passione christi. iuxta illud apostoli. In morte ipi⁹ baptizati sum⁹. ¶ Sed hec rõ nõ ꝯcludit: q et penitẽtia ꝟtutẽ hꝫ a passione christi. absolutio autẽ vel prima gr̃a nõ dať inimico nisi p meritũ mediatoris: ⁊ tñ penitẽtia iterať. ¶ Alia rõ poniť. q in baptismo imprimiť caracter q̃ est idelebilis. ¶ Sed ille pbat ppositũ manifestius p imanifestius. a principio eñ: ex quo baptismus fuit institutus fuit manifestũ de eo q non licuit eum iterari. Q; aũt caracter imprimať nõ est notũ ex prima ei⁹ institutiõe: nec ex tota scriptura: neq etiaꝫ ex multis auctoritatib⁹ sctõꝝ: sicut tãgeť statim in q̃stiõib⁹ de caractere. ¶ Et hoc videť: q si fuisset multũ de hoc tractatũ a sctis magister sniaꝝ mẽtionẽ fecisset de ipo. nõ iueniť aũt aliqd verbũ dixisse de caractere ẽm istã significationẽ ẽm quã vtimur eo. in toto eñ tractatu de baptismo nõ nomiat caracterẽ nisi semel in p̃mo. c. istius di. in fi. dicẽs. Qui ab hereticis baptizati sunt seruato caractere christi rebaptizandi nõ sunt. ibi vocať caracter christi forma baptismi christi: sicut satis apparet ex auctoritate Aug. premissa. ex qua magister infert istud dictũ. ¶ Dico ergo q ratio initerabilitatis baptismi est istitutio diuina cuius nõ est aliqua cã prior nisi voluntas eius: tñ ista institutio est rõnabilis. tũ ex morbo ꝯtra quẽ principaliter instituť.

B Istud remediũ enim principaliter instituitur cõtra originale pctm̃. qd nõ est nisi vnicũ: nec iterari potest: tũ ex fine principali ad quẽ est. habet eñ plenã remissionẽ pene ⁊ culpe: si aũt posset hõ habere frequenter talẽ remissionẽ plenã ab vtroq: cẽt magnũ incẽtiuũ delinquẽdi. Illud enim qd est institutũ in remediũ relabẽtiũ: vtpote penitẽtia non est sine magna pena soluẽda p pctõ. tũ tertio q p istud sacramẽtũ cũ sit p̃ncipiũ ⁊ ianua p quã intrať in legẽ christianã: ascribiť aliq̃s familie christi: ⁊ fit mẽbrũ eius ⁊ ecclesie militãtis. lꝫ aũt aliquis ingressus in collegiũ: si offendat postq̃ igressus fuerit possit recõciliari: ⁊ collegio ⁊ capiti collegij: nõ tñ frequẽter in collegiũ intrat. ¶ Ad argumẽtũ dico. q illa platio ꝟboꝝ q̃b⁹ eucharistia cõsecrať non est sacrm̃: sꝫ est cõsecratio sacr̃alis: et illud

C non lꝫ bis iterare sup eãdẽ materiã. ⁊ si scdo iterať nihil fieret: q iã prius factũ est. illa etiã pceptio non est sacramentum: vt patebit inferius. licet ergo eadẽ psona posset frequenter cõmunicare siue recipere eucharistiã: non tñ sup eãdẽ materiã frequẽter possunt proferri verba consecrationis eucharistie: nec sic eucharistia debet iterari: q pp̃ue aliqua materia huius sacramenti bis suscipiat formam eius.

Questio Octaua.

IVxta hoc quero que sit pena iterãtiũ baptisma? ¶ Rñ. iterari põt baptisma: vel iteꝝ cõferendo: vel iteꝝ suscipiẽdo. et siue sic: siue sic: aut scienter: aut ignoranter: ⁊ quidẽ si ignorãter de ignorãtia põt distingui. ignorantia iuris: vel ignorantia facti: sed ad ppositum nõ oportet q ignorãtia

A iuris in facto illo: siue in suscipiente siue in conferẽte excuset: aut enim potest intelligi ignorãtia iuris diuini phibẽtis baptismũ iterari. ⁊ patet q ignorantia talis precepti non excusat a peccato: nec a pena infligenda a deo p peccato: aut intelligiť ignorantia iuris canonici infligentis penam: et nec ista ignorantia excusat: quin pena illa incurratur. quando enim super aliquo qd est ex iure diuino illicitum additur: pena canonica vt illud amplius euitetur. non est necessarium ad hoc vt incurratur illa pena aliqua scientia iuris canonici: sed sufficit q teneatur scire preceptuꝫ diuinũ: sed si illud transgrediatur incurrit penam canonicã: etiam si nesciat a iure canonice penam esse inflictam. hoc enim modo percutiẽs clericum faciat cõtra preceptum diuinũ de charitate fraterna: ⁊ si nesciret excõmunicationem latam a canone super tali facto: tñ incurreret eam. ⁊ occidẽs hominem: licet nesciret canonem punientem homicidam pena irregularitatis: tamen irregularis esseť: et eadem est ratio in omnibus istis: quia talis dat operam rei illicite: de qua re debet scire q sit illicita: et si nesciat nullo modo debet illam exequi: quousq consulat peritos per quos possit scire illam esse illicitam. Sic ergo non oportet distinguere in proposito: nisi de iteratione scienter facta: vel ignoranter: loquendo de scientia vel ignorantia facti: hoc est vt si ignoretur istum fuisse baptizatũ: nunc iterum baptizari. Dico tunc: q si illo modo sciẽter est iteratio tam suscipiens q̃ conferens est irregularis: sicut habeť extra de apostatis. ex literarũ. Sed differẽtia est si publice fiat. vel in occulto quãtum ad hoc qd facilius dispẽsatur in vna irregularitate q̃ in alia: quia in vna vt priuata forte per episcopũ: in alia non nisi per papam. patet ibi. et intelligitur si sit iteratio absolute. si enim ppter aliquod dubium verisimile. non trufatice vtatur quis circa alium forma huius capituli. de quibus est dubiũ: nõ est irregularis. si autem fiat ista iteratio ignoranter. dicit q suscipiens: lꝫ ignorãter est irregularis. probatur per illud de ꝯse. dist. iiij. qui bis. vbi diciť. Qui bis ignorãter baptizati sunt: non indiget p eo penitere: nisi q ẽm canones ordinari non possunt nisi magna necessitas cogat. patet q illud capitulum loquitur de ignorantia facti: si enim esset de ignorantia iuris oporteret penitere: nec illud qd subditur: nisi magna necessitas. tollit quin talis sit irregularis. illud enim additur propter hoc q in tali necessitate dispensandum esset cum eo: isto modo dicerent canoniste. ¶ Sed non videť esse maioris ponderis ẽm rationem de baptizato q̃ baptizante: q secũdo baptizãs ignorãs illũ cẽ baptizatũ prius: non est irregularis: non enim teneť q̃cũq sacerdos facere strictam inquisitionem an vetula baptizauit paruulũ in domo: nunc autem non magis videtur ille puniendus: qui secundo baptizatur ⁊ ignorãter q̃ qui secundo baptizat: imo minus: quia ille videť querere salutẽ suã ne sit in dubio. neq etiaꝫ auctoritas hui⁹ ca. qui bis. videtur satis certa. nullus enim potest infligere irregularitatẽ toti ecclesie nisi caput totius ecclesie. Illud autem. ca. sicut intitulatur accipitur ex penitẽtiali Theodori qui fuit ep̃s cantuarie. ergo inquãtum est huius auctoris nullum robur habet infligendi penam irregularitatis. ergo oportet dicere q quodcũq capitulum icorporatũ in corpore decretoꝝ a Gratiano confirmatum sit a papa: vel multa capitula ibi posita nõ ligãt totã ecclesiam: vnde aũt possit docere q oĩa illa capitula ibi compilata papa cõfirmat: non est manifestum: nec etiam modo quo est manifestum de oibus capitulis positis in decretalibus. Ibi enim in proemio Greg. ix. scribẽs doctoribus in iure canonico mãdat: q contẽti sint in scolis ⁊ in iudicijs hac cõpilatione. Et Bonifa. viij. in proemio sexti libri mandat q de ꝯstitutionibus editis a tpe Greg. ix. vsq ad tempus suum ille sole habeant robur: que ibi inserte sunt. ¶ Et si dicas. lꝫ Theodorus non potuerit condere ius: tamen innuit papam condidisse: cũ dicit ẽm

canones. ¶ Rñ. hic deberet glossator apponere. quia
hec glo. est necessaria: sꝫ nulla ponit ostēdendo vbi sit
canon sup̄ hoc editus: et hic sicut in multis locis ap=
paret inutilis occupatio glossatorum in iure canonico
qui multiplicāt cōcordātias ꝛ auctoritates ad vnum
vocabulū: et postea in fine nihil ad ꝓpositum: ꝛ alibi
vbi est verbum maximi ponderis a quo depēdet sen=
tētia totius capl'i transeunt sicco pede. sic apparet de
Bernardo in multis decretalibus: vbi ponitur illud
verbū sub interminatione anathematis. verbi gratia.
de sagittarijs disputās: an ista verba exprimāt senten
tiam latam: vel per eam fiat comminatio et mittit et
remittit. ¶ Posset ergo dici quātū occurrit ꝙ igno=
rantia facti: dūmodo nō trufatica vel crassa: sed pro=
C babilis sit. totaliter excusat conferentem a pena illa ꝛ
suscipientē: vniuersaliter enim pena canonica non in=
currit nisi a latore canonis inferatur. vbi ergo nō in=
uenitur ex vi verboꝝ inflicta: tūc simpliciter est dicen
Odia re= dum ꝙ nulla est. non enim verba constitutionum pe=
stringi ꝛc. nalium sunt amplianda: sed restringenda. iuxta illam
de regu. iur maximam iuris.
in .6.

Quantum ad vltimum pricipale de caractere q̄ro tria. ¶ Primo vtrum in baptismo imprimatur caracter? ¶ Secūdo quid sit. vtrum sit aliqua forma absoluta? ¶ Tertio in quo sit. an sit in esse anime vel in potentia: ꝛ in qua potentia.

Quæstio Nona.

Ad primū arguitur ꝙ non:
quia circūcisio non īpressit caracterē.
ergo nec baptism⁹. ꝯñtia pꝫ: qꝛ circū=
cisioni successit baptismus in reme=
diū cōtra eūdē morbum. ergo vtriqꝫ
cōpetebat similis vel idē effect⁹. añs
ꝓbat: qꝛ iste caracter circūcisionis fuisset eiusdem ra=
tionis cū caractere baptismali: ꝛ tūc sequeret ꝙ circū=
cisus nō fuisset baptizādus: qꝛ duo accidentia eiusdē
speciei vel rōnis nō possunt eē in eodē. ꝯñs est falsuꝫ:
sicut pꝫ supra. iiij. di. q. iiij. ¶ Preterea. fides distīguit
fidelē ab infideli: ꝛ charitas filium perditionis a filio
regni. sm Aug. xv. de tri. c. xix. et ista sunt nobilissima
in aīa: ꝛ tñ non īprimunt aliquē caracterē distinctiuū.
ergo multo fortius nec baptismus. ¶ Preterea. cara=
cter si īprimat nō est substātia. qꝛ aduenit post eē pfe=
ctū: nec est accidēs ꝑ se: vel necessario īherēs: quia nō
causat ex principijs subiecti. ergo esset accidens ꝑ acci=
dēs. Sed omne tale est separabile et cōtingēter inest.
ergo caracter est separabilis ꝛ delebilis ab aīa: cuius
oppositū tenēt omnes ponētes caracterem in anima.
Contra. Dio. de ecclesiastica hierar. c. ij. ¶ Preterea.
Dam. lib. iiij. c. j. ¶ Preterea. baptismus est sacramē
tum initerabile ex precedenti. q. ergo imprimit aliquē
effectū: indelebilē. qꝛ si oēs eius effectus posient de=
leri ipsum posset iterari: sed nullum effectum indele=
bilem habet nisi caracterem. ergo ꝛc.

A Hic intelligendum est ꝙ questio an
est: nihil manifestū ꝑsupponit nisi qđ dicit ꝑ nomē: si=
cut patet ex q̄stione de diffinitione sacramēti in cōmu
ni di. j. ¶ Primo ergo supponet significatū hui⁹ no=
minis caracter sm ꝙ hic est questio de eo. ¶ Secūdo
inquiretur de principali an aliquid tale sit in anima ꝑ
susceptionē baptismi. ¶ De primo trāsferēdo verbū
ex verbo caracter significat idē ꝙ figura: et sic accipit
ad Hebre. j. vbi nos habemus. figura substātie. ponit
caracter in greco. Et hoc mō dicim⁹ caracteres figu=
ras: qb⁹ lr̄e scribunt: ꝛ hoc mō dicimus caracteres in
incantationibus ꝛ hmōi quasdam figuras ꝓtractas:
et hoc modo accipitur in Apocal. caracter bestie. figu Ca.13 14.
ra in frōte vel manu que signat ipsam ꝑtinere ad fa= 16.17.19.
miliam bestie. generalius autem accipit caracter pro
signo: ꝛ hoc mō baptismus pōt dici caracter: qꝛ signū
quoddā est. forma etiā verboꝝ in sacramento aliquo
potest dici caracter. sicut magister loquitur de caracte
re di. ista: vt dictum est. q. p̄cedenti. ¶ Sed his oibus
p̄termissis de caractere vt loquimur in ꝓposito: theo
logi ꝯcipiūt cōmuniter ꝑ caracterē quoddā spiritua=
le impressum a deo suscipiēti sacrm̄ non iterabile. Ex B
ista ratiōe nois sequūtur alique proprietates caracte
ris: quarū due sunt cōes sibi et cuilibet forme. s. ꝙ est
forma assimilatiua alij habēti: ꝛ ꝙ est forma distincti=
ua a nō habēte: et alie speciales: quarum vna est ꝙ est
signum rememoratiuum sacramēti suscepti: alia ꝙ est
signū ꝯformatiuū christo cuius sacramētū suscipit: ꝛ
etiā obligatoriū ei eo modo quo suscipiēs sacramētū
obligat ꝑ eius susceptionem. ¶ Ex ista etiam ratiōe
nobis patet: ꝙ caracter nō est gratia nec virt⁹ aliqua
infusa: puta fides spes charitas: qꝛ tales virtutes non
semper imprimunt suscipienti sacrm̄ non iterabile: vt C
pote ficto suscipiēti ordinem vel confirmationē: cara=
cter aūt semꝑ imprimit. hoc etiā apparet ex quadam
alia cōditione quā cōmuniter loquentes attribuunt
caracteri. s. ꝙ est indelebilis virtutes autem iste sunt
delebiles: vt patet de peccante mortaliter: in quo non
remanent ille virtutes.

Secundum principale est: an aliquid Quē opi=
habens istā rationē nominis: et alias ꝓprietates im= nantem.
primat in animā baptizati? Et dicit ꝙ non: ꝛ modus Iuriste ex
ponendi est iste: sicut enim in aliquibus consecratis q decretis. 1.
in consecratione sua non recipiunt sanctitatē forma= q. 1. ca. qui=
lē: nihil reale īprimit. ita est in ꝓposito: cum suscipiēs dā dicunt.
sacramētū nō necessario recipiat sctītatē formalē: nul
la sibi forma realis necessario īprimit. similitudo ꝓ=
bat. qꝛ alia sctīficata que recipiūt sctītatē formalr̄ nō
distinguunt ab homīe quantū ad istū actum: quando
ex isto actu non recipit sanctitatem. Assumptum autē
de illis alijs patet: tum in calice sanctificato. quia nul
lam formam realē recipit. tum in ecclesia dedicata vel
aqua benedicta: ꝛ vestib⁹ sacerdotalib⁹ ꝛ huiusmodi.
¶ Ad istam cōclusionem arguitur primo sic. Sicut
sequēdo rōnē naturalem nō sunt plura ponēda: quoꝝ
necessitas non apparet ex notis sm naturalē rationē: D
ita de creditis non sunt ponenda plura quorū necessi=
tas non apparet sm fidē. Sed necessitas talis forme
impresse non apparet etiam sm ea que sunt credita de
baptismo. ergo ꝛc. Minor probatur: qꝛ nec scriptura
sacra istud exprimit esse necessarium in baptismo: nec
scti explicite: nec sequit euidēter ex veritate baptismi
credita: qꝛ tota veritas baptismi consistit in sacro vi=
sibili ꝛ effectu inuisibili: istū effectum inuisibilem cō=
muniter vbi Augu. specificat. vocat gratiam. ¶ Hic Tho. i. 4.
respondetur ꝙ sancti satis tradunt de caractere sm il= dist. 1. q. 4.
lum modum quo loquimur: vt adductum est de Dio. adducēdo
et Dama. ¶ Sed ille auctoritates vident tm̄ esse vo= auctorita=
cales et non ad intentionem eorum: sicut enim patet tē Diony.
respiciendo translationem et expositionem Vercel=
lens. c. ij. ecclesie hierarchie. in. vj. particula. c. ij. Sunt
ista verba que allegantur vbi dicit sm istā translatio=
nem. Ita sursum actum diuina beatitudo a supꝑius
participatione recipit et de ꝓprio lumine sicut quodā
signo ipse tradit diuinum faciens et communicatorē
in deo manētium: et sequit ibi: sctm̄ signū a hierarcha

accidenti data significatio. vbi adducũt aliqui de alia
translatione verba talia. Aduenienti ad baptismum
donatur a summo sacerdote sacrum signaculum. Si-
militer illud de Dam̃.lib.iiij.c.j.adducit sic.ꝙ per ba-
ptismum datur nobis regeneratio ꝛ sigillum:per sigil
lum intelligitur ſm eos caracter. Ibidem dist.iij.c.ij.
dicit Dam̃. Queadmodũ israeli circũcisio:ꝛ sequitur
post illud est sigillum. ❡ Iste auctoritates non addu
cunẗ ad intẽtionẽ auctoꝝ. De prima patet:qꝛ sicut cõ-
tinet planum litere.et Vercellẽsis exponit in illa par-
te.vj.c.ij. Determiat de quodã pꝛeãbulo ad baptismũ
qualiter valet ſm ritum grecoꝝ in pꝛimitiua ecclesia.
In pꝛimitiua enĩ ecclesia baptizãdus pꝛimo inducɇ-
baẗ:cui hierarcha manũ capiti imponẽs signabat eũ:
pꝛecipiens sacerdotibus ꝙ tã ipsum ꝙ̃ eius susceptio
nem describãt. Illud fiebat lõge ante baptizatiõnẽ:si
cut apparet ex ꝓcessu lr̃e ibi.qꝛ de actu baptizãdi de-
terminatur post parte.xvij.sub litera. Unde ꝛ text⁹ il-
le Dionysij ſm translationem Vercellensis truncate
adducẗ. Pꝛemisso enim de ꝓpꝛio lumie.s.fidei:sicut
quodã signo ipsi tradito ꝛ cõmunicatoꝛem in deo ma
nẽtium ꝛc. De istis subdit:quoꝛum est sctm̃ signum a
hierarcha accedenti data signatio ꝛ sacerdotum salu-
taris descriptio:quoꝛũ ĩquã redde singula singulis.s.
illuminationis tradite sanctum signum:a hierarcha
data signatio.s.impositio manuũ in capite:ꝛ ꝙ sit cõ-
municatoꝛ diuinoꝛũ.signum est sacerdotum salutaris
descriptio:qui.s.describũt eum et eius susceptoꝛẽ tãꝙ̃
in cõmunionẽ chꝛistianoꝝ receptum: ista aũt imposi
tio manuũ ꝛ descriptio fiebat lõge ante baptizationẽ.
ergo nullo mõ ista hic dicta possunt ĩtelligi de aliquo
signo impꝛesso in baptismo. ❡ Auctoꝛitas Dam̃.val
de inepte adducẗ.qꝛ pars vnius oꝛõnis cõiũgiẗ cum
parte alterius pꝛetermissa sentẽtia cõcipiẽda cũ par-
te pꝛecedente. Iacet enim in litera ĩ Dam̃.sic. Per ba
ptismum pꝛimitias spũs assumimus et est ibi versus:
ꝛ sequiẗ alius versus. Et pꝛincipium alterius vite fit
nobis regeneratio:ꝛ tunc sequitur statim:sigillum et
custodia et illuminatio.ergo nullo modo vult ipse di-
cere ꝙ per baptismũ sit nobis sigillum:sed ꝙ per ba-
ptismum sumimus pꝛimitias spũs in pꝛimo versu: et
in alia clausula ꝙ regeneratio est pꝛincipium vite,ꝛ si-
gillum ꝛc.ergo ex ista auctoꝛitate nõ potest haberi ni-
si ꝙ baptismus siue regeneratio sit sigillum:nõ aũt ꝙ
per baptismum fiat in nobis sigillum. ❡ Alia autem
auctoꝛitas Dam̃.nihil valet.nã expꝛesse ibi loquiẗ de
cruce dicẽs. Ista nobis signũ est data in fronte: quẽ-
admodum israeli circũcisio.per ipsaꝫ enim fideles ab
infidelibus distinguuntur:ꝛ sequitur de eadem cruce.
Ista scutum est arma et tropheũ aduersus diabolũ.s.
sigillũ: vt nõ appꝛoximet nobis vastatoꝛ:non plus di
cere vult nisi ꝙ ĩpꝛessum est nobis sigillum cõtra ini-
micum qꝺ non est ad ꝓpositũ. ❡ Hoc etiã cõfirmaẗ
qꝛ Augustin⁹ qui tm̃ tractauit ex intẽtione de baptis-
mo: vtpote in.vj.lib.de baptismo ꝯtra donatistas.ꝛ in
vno volumine de vnico baptismo:ꝛ pꝛeter hec multa
ſup Io.et aliqua in aliquibus.c.de fide ad Petrũ.nõ
tacuisset de caractere:si ipẽ fuisset imediatus ꝛ neces-
sarius effect⁹ baptismi. ❡ Et si dicas nõ negat. Rñ-
deo.ad pꝛopositum sufficit ꝙ non affirmet: quia tãte
inuestigationis supponiẗ.ꝙ si caracter fuisset pꝛima
res baptismi alicubi expꝛessisset:tũc autem in baptis-
mo nõ distinguit nisi sacramẽtũ hoc est aliqͩ visibi-
le extra:ꝛ rẽ sacramenti.s.gr̃am.nec vnꝙ̃ fictum dicit
recipere aliquã rẽ sacramẽti.sed tm̃ sacramẽtum:nec
vnꝙ̃ initerabilitatẽ baptismi ostẽdit ipse ꝓpter talem
caracterem impꝛessum. ❡ Consimiliter etiã de cõse.
dist.iiij.colligunẗ auctoꝛitates sctõꝝ de baptismo nec
videtur verisimile ꝙ nullus eoꝛum locutus fuisset de

caractere:si fuisset effectus ita necessarius baptismi:
et qꝺ videtur multũ ponderis habere magister sentẽ
tiarum nusꝙ̃ de caractere illo ſm istum intellectũ lo-
cutus est:cum tamen ipse diligenter auctoꝛitates san
ctoꝛum de materijs quas tractat cõpilauerit. ❡ Se-
cũdo pꝛincipaliter arguitur sic: ꝛ redit in eãdem vir
tutem.s.ꝙ pluralitas non est ponẽda sine necessitate. 1.phy.t.ca.
Et arguitur sic. Nihil frustra ponendũ est in operib⁹ 5o.1.celi.t.
dei ꝛ nature:qꝛ deus ꝛ natura nihil faciunt frustra: sꝫ ca.32.
caracter ſm istum intellectum si ponaẗ frustra poniẗ. E
ergo ꝛc.ꝓbatio minoꝛis:pꝛimo cõparãdo ad effectuꝫ
pꝛincipalẽ baptismi qui est gr̃a. Secundo ad effectus
illos q attribuunẗ caracteri.s.assimilare distiguere ꝛc.
❡ Quãtũ ad pꝛimũ arguiẗ sic. Si requiriẗ vt dispo-
sitio ad gr̃aꝫ:aut ergo ex parte suscipiẽtis:aut ex par
te agẽtis nõ ex parte suscipiẽtis:qꝛ anima nõ habens
actuale pctm̃ est summe disposita ad suscipiendũ gra-
tiã:nec ex parte agentis:qꝛ agẽs est infinite virtutis.
❡ Et si dicas ꝙ requiriẗ vt dispositio permanẽs ad
effectũ inducendũ qñꝙ̃ posterius tpe:qui non statim
induciẗ: vtpote ad hoc ꝙ fictus baptizatus postea re-
cipiat effectum baptismi. ❡ Cõtra hoc arguiẗ vt pꝛi-
us:aut enim ꝓ illo posterioꝛi qñ recipit effectum vlti
mum baptismi:caracter requiriẗ vt dispositio ex par-
te suscepti:aut ex parte agẽtis: ꝛ stat ratio vt pꝛius.
❡ Arguitur ad hoc etiã specialiter:quia sine tali si-
gno posset de⁹ assistere baptismo vl' baptizato ad cau
sandum effectũ baptismi recedente fictione:sicut assi-
stisset in ipso baptismo si pꝛi⁹ non fuisset fictus. ❡ Et F
cõfirmaẗ qꝛ effectus baptismi nõ daẗ illi qui ponitur
habere caracterem nisi vere peniteat. Sed per veram
penitẽtiam sine tali foꝛma caracteris gratia daretur.
❡ Quãtũ aũt ad alios effectus qui attribuunẗ cara-
cteri.pꝛobaẗ ꝓpositum:qꝛ sine foꝛma inherẽte posset
baptizatus assimilari baptizato et distingui a nõ ba-
ptizato.per hoc qꝺ recipit baptismum:sicut pꝫ in mul
tis alijs:quia pꝛofessus in religione assimilatur alteri
ꝓfesso:ꝛ distinguitur ab alio non pꝛofesso:non ꝑ ali-
quam foꝛmam sibi inherẽtem post pꝛofessionem: sed
qꝛ talẽ actũ habuit in p̄terito. Eodẽ mõ de tertio effe
ctu.s.ꝙ poniẗ signũ configuratiuũ chꝛisto siue obliga
tiuũ:potest enim aliquis eẽ obligatus alicui:ꝛ ita cõ-
figuratus sibi quantum ad obligationẽ configurandi
sine omni foꝛma inherente:sicut ille qui fecit homa-
gium alicui dño post homagiũ obligaẗ sibi ad fideli-
tatem seruãdum:ꝛ ita ad quãdã cõfigurationẽ: et ꝓ-
fessus ex pꝛofessione teneẗ confirmari seu configura-
ri p̃lato suo:ꝛ tñ nec faciẽs homagium nec ꝓfitẽs re-
cipit aliquã foꝛmã absolutã que sit signum configurã
di. ❡ De quarto effectu.s.ꝙ poniẗ signum rememo-
ratiuũ ipsius sacri:arguiẗ sic.qꝛ aut respectu sacri po-
niẗ tale signum rememoꝛatiuũ ꝓpter excellentiam sa
cramẽti in se:aut ꝓpter aliquã habitudinem ad alios
qui ex signo cognoscãt signatum:nõ pꝛimo mõ:qꝛ ex
cellentioꝛa sunt fides et charitas ꝙ̃ suscepisse baptis-
mũ:ꝛ tñ ista nõ habent aliquod signũ rememoꝛatiuũ
postꝙ̃ infuerunt:nec secũdo modo:qꝛ aut in cõpara-
tione ad deũ vel ad ꝓximũ:nõ ad deum: qꝛ deus sine
omni signo inexistẽte cognosceret istum suscepisse sa-
cramẽtũ ꝛ fuisse baptizatũ.nõ ad ꝓximum: qꝛ vel ad
beatũ in gloꝛia ad maioꝛẽ gloꝛiã habentis tale signũ:
vel dãnatum in inferno ad maioꝛẽ confusionem [illegible]
habẽtis tale signum:neutrum est dare:qꝛ maioꝛ glo-
ria est beato habuisse actũ charitatis ꝙ̃ suscepisse ba-
ptismum:et maioꝛ confusio est dãnato cecidisse a cha
ritate ꝙ̃ a susceptione baptismi:ꝛ tamẽ charitatis seu
actus meritoꝛij nullum ponitur signum rememoꝛati-
uũ in beato nec in dãnato. ❡ Specialiter aũt arguiẗ
de beatitudine: quia si signũ istud esset in habente ad

specialem excellentiam in gloria: sequeretur q̄ solus sacerdos inter omnes christianos posset habere talez excellentiam in gloria: quia solus sacerdos habet omẽs caracteres: sequeretur etiam q̄ christus careret ista excellentia glorie; quia ipse non fuit baptizatus baptismo christi. baptismus autem ioannis non impressit caracterem: nec fuit sacerdos sacerdotio: vt confertur ĩ ordine sacerdotali: quia non fuit ab aliquo ordinatus pari ratione nec confirmatus confirmatione sacramẽtali: sequitur etiam q̄ sancti patres ꝛ beata virgo: q̄a non habuerunt istud signum non habent illam excellentiam in gloria. ¶ Preterea. tertio arguitur ex parte huius doni in se: quia non videtur probabile q̄ alicui qui non tantum est in peccato mortali: sed in illo actu peccat mortaliter. deus conferat donum suum: et huius probatio est: quia dei perfecta sunt opera. Deutero. xxxij. Et ideo nullum curat quem nõ perfecte curat. Impium enim est a deo imperfectam sperare veniam: nullum ergo donum suuz dat alicui actualiter: tũc peccanti mortaliter. Sed fictus in suscipiendo baptismum peccat mortaliter: quia facit irreuerẽtiam sacramento. ergo deus ex virtute huius actus ĩ quo peccat mortaliter non dat sibi aliquod donũ speciale. ¶ Itẽ omne donum dei datum homini aut est gratuz faciẽs vel gratis datum: sic intelligendo hoc quod est gratũ faciens vel actualiter vel dispositiue: quod breuius dici potest. q̄ deus nullum donum dat alicui nisi vel propter bonum eius vel propter bonuz ecclesie. Illud q̄d ponitur caracter non est donum gratis datum: siue ꝑpter bonum ecclesie: cuiusmodi donum est linguarum et illa de quibus loquitur Apostolus. ij. ad Corint. ix. Quia istud nulli valeret nisi tantum habenti. patz etiam q̄ nullus effectus vtilis ecclesie sequitur: sz nec donum gratum faciens: quia per istud donum persona non constituitur in aliquo gradu acceptationis respectu dei: nec etiam tale donum confertur sine gratia: et charitate: quia deus perfecte sanat. ¶ Ultimo arguitur ex isto modo essendi qui ponitur caracteris: q̄a ponitur indelebilis et hoc sic. Nulla forma inest anime: quam non potest deus delere. quia minus est delere q̄ȝ creare: vel saltem non includit contradictionem formam creatam in anima deleri ab anima. ergo si caracter sit indelebilis nulla talis est forma in anima baptizati. ¶ Secundum istam opinionem. patet responsio ad duas auctoritates adductas ad aliam partem questionis. quia male adducuntur et omnino non secũdum intentionem auctorum sicut patet in prima ratione istius opinionis. ¶ Ad rationem pro illa parte de indelebilitate. ¶ Respondeo q̄ non est sacramentum initerabile propter hoc q̄ imprimat effectum indelebilem. sed ex ordinatione diuina sicut dictum est in precedenti questione. ¶ Ista etiam ratio potest duci ad oppositum. magis enim est sacramentum initerabile si nullam formam imprimat: quia quantumcunq̄ȝ imp̄meret illam deleri posset: si autem solum ponitur initerabile. quia transit in preteritum: tunc saluatur simpliciter ratio indelebilis. quia deus de potentia absoluta non posset facere preteritum non preterisse. Nam si fugias ad formam impressam cum quelibet sit delebilis non habetur simpliciter initerabilitas. Sed si dicatur actum preteritum esse signum cum ille actus preterit⁹ non possit deleri. i. non fuisse. sequit̄ q̄ ista sit ratio simpliciter initerabilitatis.

Ad quæstionem potest dici aliter. q̄ licet caracterem inesse anime non possit probari per rationem naturalem neq̄ȝ in vniuersali q̄. s. necesse sit dare talem formam inesse anime propter q̄d. nec etiaz ꝑpter finem neq̄ȝ in particulari: vt per experientiam alicuius actus seu per conditiones actus manifestantes talem formam inesse ipsi agenti percipienti actum suum. sicut nec probari potest de gratia vel charitate. de quo dictum est in. iij. lib. licet etiam ex creditis manifeste: siue que sunt explicite de substantia fidei siue q̄ cõtinentur in scriptura: siue que manifeste per sctõs sunt elicita ex creditis non possit probari: quia non apparet necessaria habitudo eius ad talia credita. tamẽ poni potest. quia non repugnat ipsi anime talem formaz habere qualis describitur caracter: nec per consequẽs repugnat deo posse anime talem formam imprimere. dist. 26.

¶ Sed ne omnino frustra ꝛ sine necessitate ponatur. oportet aliquam auctoritatem habere cui innitatur q̄ ponit eam: ꝛ tunc facile erit soluere que obijciuntur. inter auctoritates autem sanctorum secundum istam significationem caracteris de qua loquimur. non videntur multe auctoritates expresse: tamen alique allegantur non concludentes ex Aug. de baptismo contra donatistas lib. vj. Satis eluxit ouem que foris caracterẽ dominicum acceperat venientem ad salutem ab errore corrigi. caracterem tamen in ea dominicũ agnoscet q̄ñq̄ȝ tamen quidẽ caracterẽ multi lupi lupis infigunt qui intus videntur. Ibidem etiam lib. j. de conse. dist. iiij. Ostenditur. Sicut baptizatus si ab vnitate recesserit sacramentum baptismi non amittit: sic ordinatus et si recesserit sacramentum dãdi baptismum nõ amittit: nulli enim iniuria facienda est. ¶ In ista auctoritate pluries nominat caracterem: sed apparet q̄ nihil ad propositum secundum significationem caracteris: de qua loquimur: quia dicit q̄ lupi lupis infigunt caracterem: quod magis saluatur de sacramẽto baptismi/ q̄ȝ de aliquo effectu in anima. vnde vbiq̄ȝ in illa auctoritate potest caracter bene ad intentionem eius accipi pro baptismo non effectu baptismi. sicut dictum ẽ prius magistrum accipere caracterem in ista diffinitione pro forma baptismi. ¶ Breuiter sicut habetur extra/ de hereticis. ad abolendam. Sentiendum est de sacramentis ecclesie sicut sentit romana ecclesia. Romana autem ecclesia videtur sentire caracterem imprimi/ in aĩa in baptismo sicut dicit Innocẽtius. iij. extra de baptismo et ei⁹ effectu. maiores. Qui ficte accedit ad baptismum caracterez suscipit christianitatis impressuz. Et ibidem in fine. Tunc caracterem sacramentalis ĩprimit operatio cum obicem voluntatis ꝯtrarie nõ inuenit obsistentem. Et prima auctoritas posset exponi vocando caracterem christianitatis ipsum baptismũ: tamen secunda que dicit q̄ sacramentalis operatio ĩprimit caracterem videtur expresse loqui de caractere tanq̄ȝ de aliquo impresso ipsi anime. sicut loquimur in proposito. q. h⁹. 4. ar.

¶ Propter ergo solam auctoritatem ecclesie quantum occurrit ad p̄ns est ponendum caracterẽ imprimi. ad hoc autez poni possunt tres congruentie prima talis. Congruum est ad formam perfectam poni aliquam dispositionem. gratia autem forma est supernaturalis ꝛ perfecta. ergo congruit ad eam esse aliquam dispositionem preuiam supernaturalem. talis ẽ caracter. ¶ Secunda congruentia quia congruit deũ non instituisse sacramẽta vana: saltẽ ꝑ noua lege q̄ ꝑfecta est. ergo cõgruit q̄ sacr̄a sua a nullo recipiant̄ vere: quin aliquem effectum habeant. sed non semꝑ habent gratiã sicut in ficto. ergo aliquẽ aliuz. ¶ Tertia cõgruẽtia ẽ: q2 ꝯgruit receptũ in familia xp̄i distingui a non recepto per aliquid intrinsecum sibi: q̄a lz xp̄s posset distinguere sine tali intrinseco: tamen perfectior est distinctio eius ꝛ in se ꝛ in cõparatione ad omnes ecclesiam militantem. s. et triumphãtẽ: si fiat ꝑ aliquã formã ĩtrinsecam manẽtẽ: q̄ȝ si nõ sic fiat: tale aũt distĩctiuum eius qui suscepit sacramentum quo intrat̄ ĩ familiam xp̄i, ab eo qui non suscepit ꝛ immanens in su-

scepto ponitur caracter. ¶ Istarum congruentiarum tertia est magis rationabilis: quia est etiam specialis de baptismo. due alie talem habent probabilitatem ꝙ si ponetur caracter tali modo ponetur: qualem ille cōgruentie tangunt: puta secundum primaȝ ponitur dispositio ad gratiam. Rationabile est enim quando ab eodem agente causantur in eodem subiecto due forme ordinate hoc est non ex equo quantum ad causationē nec eque perfecte: ꝙ sic vna dispositio ad aliam et hoc non perfectior ad imperfectiorem: sed econuerso. A deo autem in baptismo causantur caracter ⁊ gratia. et vtrumq; modo non ex equo. ergo cum caracter sit imperfectior: congruum est ipsum esse dispositiuum ad gratiam que est perfectior. ¶ Sed tamen ista cōgruētia nō probat ꝙ oportet talem formaȝ ponere que sit dispositio alioquin cum in quolibet sacramento cōferatur gratia: in qualibet: requireretur dispositio p̄uia: applicando tamen rōne illam specialiter ad baptismū hȝ maiorem euidentiam. q: primum sacramentū cōferens gratiam est baptismus: ⁊ per cōsequēs in ipo magis debet cōferri dispositio ad gratiam q̄ in aliq̄ alio q̄a dispositio naturaliter precedit formam ad quā est: et ideo non similiter opȝ ꝙ imprimat in aliis p̄sterioribus sacramētis. ¶ Sed secunda est nimis vl̄is: q̄a eque concludit de quolibet sacramento q̄a quodlibet institutum est sic ꝙ non sit vanum: ponere autem in aliis sacramētis quedā ornatum correspondentem caracteri omnino superfluum est: sicut tactum est. s. di. j Et potest formari ratio ad oppositum de aliis sacris/ ꝙ ista ratio non concludit. ¶ Si enim aliquis eque fictus potest recipere aliquod sacramentum sicut fictus recipit baptismum: q̄d apparet probabile: quia non videtur maior necessitas determinare dispositioneȝ ad hoc ꝙ absolute recipiat sacramentum penitentie q̄ ad hoc ꝙ absolute recipiat sacramentum baptismi: ⁊ recipiens sacramentū p̄nie nullū omnino effectum inuisibilem recipit. ergo non necesse est propter veritatem sacramenti ꝙ baptizatus recipiat aliquem effectuȝ inuisibilem. sic ergo breuiter teneatur conclusio propter auctoritatem ecclesie prius adductam: ⁊ due congruētie: vna de susceptione in familiaȝ christi: ⁊ alia de dispositione conferēda sunt probabiles/ ¶ Ad argumēta alterius opinionis. ¶ Ad illud quod tangitur primo in modo ponendi dico ꝙ alia consecrata non recipiunt formam inherentem eis: quia non sunt capacia. homo autem capax est gratie ⁊ dispositionis cuiusdā ad gratiam. ⁊ ideo quando propter impedimentuȝ suum non recipit gratiam: recipit tamen istam dispositionem. ⁊ ista est caracter. ¶ Et si obiicitur in eo ꝙ hō non recipit sanctitatem formaliter non distiguitur ab aliis sanctificatis: que nō p̄nt recipere s̄ctitatem formaliter. cuiusmodi sunt ista cōsecrata calix. ⁊ huiusmodi. ¶ Respondeo ꝙ homo in ista negatione. s. non recipere sanctitatem formaliter non distinguitur ab illis: sȝ distinguitur in hoc ꝙ est capax non solum sanctitatis formaliter: sed dispositionis ad eam. ista autem nō: et si non recipiat illud vltimum propter impedimentum ex parte eius: tamen recipit dispositionem preuiam. ¶ Ad illam rationem primam de necessitate ponendi plura. respondeo ꝙ etsi non possit istud euidenter necessario probari ex creditis: tamen ponendi necessitas est hic. quia ecclesia ponit: ⁊ congruentie sunt quales: prius adducte sunt: nec valet argumentum negatiuuȝ si nec Dionysius nec Dama. ergo nullus. sufficit enīȝ auctoritas ecclesie: quia Aug. de moribus manicheorum. Euangelio non crederem nisi crederem ecclesie. ¶ Ad aliam rationē que p̄cedit ex medio eodem: scȝ ꝙ nihil ponendum est frustra. ¶ Respōdeo ꝙ licȝ de potētia absoluta posset deus causare gratiam que est principalis effectus baptismi ⁊ etiam illos alios effectus propos assignatos caracteri. s. assimilare ⁊c. sine tali forma absoluta que ponitur caracter. tamen de potentia ordinata tenetur ꝙ causat illos effectus mediāte ista forma: ⁊ congrue propter rationes predictas.

¶ Et tunc ad rationē cū dicit̄ aut est dispositio ex p̄te passi: vel agentis. ¶ Respondeo. nō agentis quasi sit quoddam agens medium inter primum agens ⁊ passum. non enim pono caracterem habere aliquam p̄tutem actiuaȝ respectu gratie causande: sed deum assistere illi tanq̄ signo inuisibili ad causandum gratiā: quā signat recedente impedimento siue obice ih̄erēte. Est ergo dispositio ex parte susceptiui q̄a est forma p̄or sine qua non recipitur forma posterior: non quidem q̄si sit ratio susceptiui respectu posterioris: sed ꝙ prius insit q̄ posterior nō simpliciter necessario sed necessario comparando ad potentiam ordinariam agentis causantis vtramq; formam. ¶ Et cū dicitur vltra ꝙ posset effectus baptismi haberi per veram penitentiā. dico ꝙ de potentia ordinata non pōt s̄m istam opiniōeȝ haberi perfecta innocentia sine tali forma intrinseca cui deus assistit ad talem innocentiam causandam.

¶ Ad illa que obiiciuntur de aliis effectibus: puta d̄ distinctione ⁊ assimilatione. patet ꝙ ⁊ si absolute distinctio ⁊ assimilatio possent esse per actum transeunteȝ in preteritum: tamen perfectius et magis congrue sūt p̄ aliquam formam derelictam post actum transeunteȝ. ¶ Consimiliter ad illud de obligatione seu configuratione: quia si homo recipiens homagium alteri⁹ vel prelatus recipiens alium ad professionē posset aliquā formam imprimere obligato: magis hoc faceret q̄ ꝙ absolute per actum preteritum sibi esset obligatus: deus autem potest talem formā cōfigurantem hoc ē ostendentem obligationem imprimere in anima. ¶ Quod etiam additur de signo rememoratiuo. dico ꝙ rememoratiuum est non tantum p̄pter illos respectū quorum habet rōnem signi ducēs in ratiōem signati: sicut arguit̄ diuidendo: sed hȝ rōnem signi rememoratiui p̄p̄ ipsum qui suscipit. ⁊ tamē si ponat̄ p̄pter alios. nō tantum esset quoddam in se rememoratiuum sacramenti: sed etiam esset signum ductiuum in illud sicut signum dicitur quod facit aliud in cognitioneȝ venire. ¶ Potest etiam concedi ꝙ in comparatione et ad deum et proximos siue in beatitudine ad gloriam siue in damnatione ad confusionem. ¶ Et quod obiicitur ꝙ deus posset cognoscere ouem suam sine signo. non obstat quia etiam potest eam nosse cum signo. beati etiam et damnati possunt istam nosse signatam quam non noscerent non signatam. quia in beatitudine ad maioreȝ gloriam: ⁊ in damnatione ad maiorem confusionem.

¶ Et cum obiicitur de fide ⁊ charitate siue de merit̄ dicetur in responsione ad secundum argumentum p̄ncipale. ¶ Sed illa que obiiciuntur ibi de christo ⁊ matre eius: ꝙ caracter non est beato ad gloriaȝ: solui possunt: quia sicut in natura creata sunt alique perfectiones non simpliciter: sed in tali natura: quia sunt perfectiones supplentes imperfectionem ita potest dici de isto ꝙ est perfectio supplēs imperfectionem. ⁊ ideo nō competit omnino perfecto neq; etiam cōpetit illi persone in qua est aliqua perfectio maior supplens imperfectionem q̄ sit ista. ¶ Ad tertiam rationem pro opi. potest dici ꝙ deus peccanti mortaliter in ipo actu: quo peccat mortaliter. confert aliquod donum suum: quia non vult sacramentum suum quod vere ab eo suscipitur: esse vanum: ⁊ ita vult ibi aliquem effectum causare: non autem vltimum: quia indispositus est. ¶ Et cum probas ꝙ perfecte curat: concedo quando curat: sed tunc non curat immo tantum disponit istum siue preparat ad curationem: ⁊ concedo ꝙ perfecte prepa=

rat.⁊ iſtud eſt rationabile:quia licet in actionibus be=
ne placiti circa perſonas priuatas forte nõ ꝯferat do=
na ſua pertinentia ad ſalutem illius perſone niſi perfe
cte ſanando illam perſonam. In actibus tamen ĩ vni
uerſalibus concomitantibus remedia ſua vniuerſalia
cuiuſmodi ſunt ſacramẽta.rationabile eſt:vt aliquos
effectus vniuerſales ordinaret cauſare cum talibꝰ re=
medijs:non autem vltimatos:quia non omnes recipi
entes illa remedia ſunt ad hoc idonei. ¶ Per hoc ap
paret ad quartum concedo enim ꝙ eſt donuʒ pertinẽs
ad bonum ſuſcipientis:non autem eccleſie. Et cuʒ di
cis:tale non poteſt conferri ſine alijs donis perficien=
tibus:talem perſonam:poteſt concedi in actionibꝰ ſpe
cialibus circa perſonas ſpeciales ⁊ modo ſpeciali.ſed
non de actionibus generalibus concomitantibus re=
media generalia conſtituta pro toto genere humano.
illas enim regulariter cauſat cũ ipſis remedijs ne ſint
Quē Bo, vana. ¶ Ad quintum licet multipliciter dicatur de in
nauē,hic. delebilitate caracteris: nec ſit multum vtile recitare:
breuiter dico ꝙ nulla forma poteſt eſſe in anima alia
ab anima:quam non poſſit deus de potentia abſoluta
delere:ſicut poſterius a priori:quia in hoc nulla poteſt
inueniri contradictio: ſed caracter ſi ponatur hoc mo
do eſt ĩdelebilis.nec poteſt deleri hoc modo: quia nec
virtute alicuius creature.patet:quia eſt forma ſupna=
turalis:nec poteſt virtute diuia deleri de potentia eiꝰ
M ordinata:quia ordinauit nullam formam ſupnatura=
lem delere niſi propter aliquod demeritum inherens
anime:reſpectu autem caracteris delendi nulla poteſt
eſſe cauſa demeritoria:cum enĩ imprimitur in actu pec
candi mortaliter.nihil poteſt demereri ipſum tolli.hic
nota contra Tho.ꝙ non ſit ponere virtutem aliquam
ſupernaturalem in ſacramento quia illa nunquaʒ poſ
Nota.F. let corrumpi eodem modo quo caracterem indelebi=
diſt.1. lem ponit.
di.1.hꝰ.4.

l.2.ꝑ.4.q. Ad rationes principales. Ad primam
concedit idem Tho.ꝙ circunciſio non impreſſit cara=
cterem.⁊ tunc contra eũ eſt arg.in.q.j.de efficacia ſacri
reſpectu gratie:ponit enim ꝙ non habet efficaciam re
ſpectu gratie niſi quia eſt inſtrumẽtum reſpectu cuiuſ
dam diſpoſitionis ad gratiam:dico ergo ꝙ concedi po
teſt de circunciſione ꝙ ibi imprimebatur caracter ali=
qͣs ſicut in baptiſmo. Ita enim erat prima ianua ſalu=
tis in lege moſayca.ſicut baptiſmus in noua. Et cum
arguitur ꝙ tunc circunciſus non eſſet baptiʒandus.ne
go ꝯñam. ¶ Ad probationem põt concedi ꝙ caract:
ille eſſet eiuſdem rõnis cũ caractere baptiſmatis vł al
terius.ꝙ ſi eiuſdem vel nõ ĩprimebat caracter per ba=
ptiſmũ ſuſceptũ a circũciſo:ſicut in ſubiectum hñs ali
quã formã nõ imprimit iterũ talis forma etiã a cã: q̃
alias nata eſſet imprimere talẽ formã. ⁊ hoc ideo quia
ſubiectũ non eſt in potẽtia:ſed iam in actu ſm illã:vel
ſi imprimeret in baptiʒato alius eiuſdem rõnis nihil
inconueniens:ſaltem ſi caracter ponat relatio. vt di=
ctum eſt de relationibus diſt.viij.lib.iij. vel poſſet dici
illum caracterem circunciſiõis differre ab illo baptiſ
mi ſicut imperfectum a perfecto:quẽadmodũ grã hu
ius differret a gratia illius ⁊ tunc in ſuſceptiõe baptiſ
O mi prius circunciſo non imprimeretur nouus caracter
ſed primus perficeretur. ¶ Ad ſecũdũ dico ꝙ nõ oĩs
ꝑfectio in aĩa hʒ tale ſignũ rememoratiuum perpetu=
um:ſed illa per quam conſtituitur hñs eam in aliq̃ de=
terminato gradu in eccleſia:huiuſmodi non ſunt ꝟtu=
tes:qͣ ſunt cõmunes oĩbus mẽbris in quocunqꝫ gra
du:ſed ſacramenta iam illud per quod intratur in ec=
cleſia q̃ʒ alia vt confirmationis ⁊ ordinis prout dicet
P in ſequenti.q. ¶ Ad tertium patet ex ſolutione quin=
te rationis pro opinione precedente; non enim eſt ca=
racter indelebilis niſi comparando ad potẽtiam cre=
ature ⁊ ad diuinã potẽtiã ordinatam.

Quæſtio.X.

AD ſecundum ſic pro= Cap.5.
ceditur. Et arguit ꝙ caract nõ
ſit forma abſoluta:qͣ ſm phy
loſophũ.ij.ethi. Tria ſunt ĩ aĩa
potẽtia:paſſio et hitꝰ. Caract 2.ethicoꝝ.
nõ eſt in potẽtia.pʒ.qͣ nõ ẽ nã
liter in ipa aĩa:nec eſt paſſio qꝛ
eſt forã ꝑmanẽs:nec hitus qͣ
habitus eſt ſm quẽ hñs bñ vel
male poteſt oꝑari. caracter non eſt principiũ alicuius
oꝑatiõis bone vel male:non bone:quia poteſt ſtare cũ
peccato mortali:non male.pʒ.qͣ eſt donum dei et effe
ctus ſacramenti.ergo ſi illa diuiſio phyloſophi ſuffici
enter euacuet formam abſolutam in anima.ſequit ꝓ=
poſitum. ¶ Item ſi eſſet forma abſoluta non põt po=
ni niſi de genere qualitatis:patet diſcurrẽdo ꝑ alia ge
nera:non enim eſt ſubſtantia:quia aduenit poſt eẽ cõ=
pletum ſubſtãtie:non eſt quãtitas.patet quia forã ſpi=
ritualis ⁊ incorporea:⁊ ſic diſcurrendo de alijs.quan=
tas autem poni non poteſt.probatur diſcurrẽdo ꝑ ſpe
cies qualitatis. ¶ Preterea.forma abſoluta habʒ ali
quam operationem propriam caracter autem non ha
bet aliquam operationem propriam.ergo ⁊c. ¶ Pre
terea. Forma abſoluta accidentalis quecunqꝫ eſt dele
bilis ab illo in quo eſt. quia ab eodem poteſt deleri de
ſubiecto a quo imprimitur in ſubiectum ſaltem a deo:
qͣ ex quo eſt poſterius ſuo ſubiecto non eſt contradi=
ctio ꝙ non inſit.caracter ſimpliciter eſt indelebilis.er=
go ⁊c. ¶ Oppoſitum. Caracter eſt diſpoſitio ad gra=
tiam.gratia autem eſt forma abſoluta.ergo et iſta for=
ma que eſt diſpoſitio ad eam erit abſoluta. nam diſpo
ſitio propria videtur eſſe eiuſdem generis cum forma
ad quam diſponit. ¶ Preterea. caracter eſt principiũ
aſſimilandi baptiʒatũ chriſto vel alteri baptiʒato. Si
militudo autem vnitas fundata in qualitate.ergo ca= Tho.l.4.
racter eſt qualitas. diſt.4.q.1.

Hic dicitur ꝙ caracter eſt forma ab= Ałs alex.
ſoluta.ad quod adducuntur quatuor rationes. 2 bo.hic.
¶ Prima talis eſt. Mutatio non eſt niſi ad formam T.c.10.ziſi
abſolutam.ex.v.phy. Ad caracterem eſt mutatio.pʒ in
ficto baptiʒato.qui nihil nouum accipit in baptiſmo:
niſi caracterem. ¶ Secundo ſic.relatio non eſt funda
mentum rełonis:qͣ tunc eẽt ꝓceſſus in infinitũ. Sed
caracter eſt fundamentum multarum relationũ: ẽ enĩ
fundamentũ ſimilitudinis vt eſt argutũ:⁊ etiã fũda=
mentum illius rełonis:quã im portat ſignũ:quia cara
cter ẽ ſignũ rememoratiuũ reſpectu ſacri ſuſcepti. Eſt
etiam fundamentũ configuratiõis ſiue obligationis:
ad xp̃m. ¶ Tertio ſic. Relatio nõ eſt ptãs aliqua ne=
qꝫ actiua neqꝫ paſſiua:qꝛ neqꝫ ꝓncipiũ agendi neqꝫ pa
tiendi. Caracter aũt vt ptãs aliqua vtpote caracter ba
ptiſmi eſt potentia paſſiua per quã hõ fit capax aliorũ
ſacrorũ. Caract aũt ordĩs eſt potẽtia q̃dam actiua ad
multos actus ſacros in eccleſia. ergo ⁊c. ¶ Quarto
ſic.in quolibet ſacramẽto cauſat aliqua rełõ ad actio=
nẽ vel paſſionẽ ĩ aĩa ſuſcipiẽtis ſacrm:⁊ tñ nõ ĩ quoli=
bet imprimit caracter. ergo caracter nõ eſt talis relatio
ergo aliqua forma abſoluta. ¶ Contra iſtud ⁊ primo Tho. vbi
contra opinionem ex dictis eius:quia contradicit ſibi ſupra.q.2.
Ipſe enim dicit hanc eſſe diffinitioneʒ caracteris. Ca
racter eſt ſignum cõiõnis fidei et ſancte ordinationis
datũ a hieracha:vł ꝙ eſt ſignũ cõionis diuinorũ:⁊ ſe

cre ordinationis fidelium. Quomodocunqȝ sic vel sic diffiniatur dicit ꝙ signum ponitur in diffinitione caracteris vt genus. Ex hoc arguitur ꝙ caracter non potest esse forma absoluta: quia ad quiditatem forme absolute non pertinet essentialiter aliquis respectus: quia tunc illa quiditas esset ad se et non esset ad se: nec etiaȝ
A potest dici ꝙ relatio ponatur ibi tanqȝ genus: et nō sit vere genus: quia hoc modo in diffinitione accidentis ponitur subiectum. patet autem ꝙ relatio non est subiectum absoluti: nec etiā ratio receptiua. ¶ Preterea sicut non sunt ponenda plura sine necessitate. ita quādo aliquid ponitur precise propter aliquid non est illud ponendum perfectius qȝ requiratur ad illud aliud. vel qȝ possit ex illo alio concludi. Nam illa perfectio vlterior: que poneretur frustra poneretur. sed propter illa omnia propter que ponitur caracter nō est necesse ꝙ sit perfectio absoluta. Possunt enim ista omnia etiaȝ saluari sufficienter si sit forma aliqua relatiua. ergo superflue et sine causa ponitur esse forma absoluta. Minor patebit soluendo rationes. prima enim accipit maiorem falsam: quod probo dupliciter. primo per rationē secundo per auctoritatem. primo sic. Respectus nō potest magis intrinsece aduenire fundamēto qȝ ꝙ neces-
B sario sequatur ipsum posito termino. quia omnino nō potest in esse fundament ocircunscripto termino: quia tunc non esset respectus sed forma absoluta. ergo si aliquis respectus potest extrinsecus aduenire fundamēto: sequitur ꝙ non necessario sequitur fundamentum etiam termino posito: ergo ille respectus potest esse nouus omnino sine nouitate fundamenti vel termini. ergo ad eius esse nouuȝ potest esse aliqua mutatio: quia non est ad aliquod absolutum; quia si dicas respectuȝ aliquem aduenire extrinsecus subiecto: non tamē fundamento: hoc nihil est: quia relationes intrinsece vt pote similitudo que consequitur albedineȝ et huiusmodi possunt extrinsecus aduenire subiecto: quia fundamētum de nouo aduenit. ergo si ille sunt intrinsece et alie extrinsece: erit differentia earum in comparatione ad fundamentum. ¶ Preterea. agens naturale non potest agere de nouo nisi aliquod ponatur nouum vel in ipso vel in passo vel habitudo noua eorum: hoc apparet: quia omnibus istis vniformiter se habētibus vniformis erit actio: cum tale agēs agat ex necessitate nature: ergo si aliquod agens naturale habet aliquam actionem nouā. vel erit aliqua forma absoluta ante istā actionem nouam in agente: vel alia noua in passo: vel habitudo noua agentis ad passum. Sed nec primum nec secundum est necessariuȝ: potest enim ignis de nouo agere in lignum absqȝ hoc ꝙ ante istam actionem ignis recipiat nouam formam vel lignum. quia prima forma absoluta quam recipit lignū est per istam actionem. ergo est noua habitudo ignis ad lignuȝ absqȝ omni nouitate forme absolute. Hoc patet experimētaliter. quia actiuo eodem modo se habente secundum potentiaȝ actiuā: et passiuo secundum potentiam passiuam proximam si fuerit aliquod impedimētum interpositum inter ista non aget istud agens in passum. amoto autem isto impedimento vel obstaculo aget. ergo est ibi noua habitudo agentis ad passum sine noua forma absoluta.
t.c.19.z ī n. ¶ Istud probatur ex intentione phi. v. physi. quia licet neget motum esse in ad aliquid prout ad genus ad aliquid pertinent relationes intrinsecus aduenētes: nō negat tamen motuȝ vel mutationē esse in ad aliquid extrinsecus aduenientes: immo concedit: concedit enim in genere vbi esse motum proprie: et tamen vbi non ē nisi respectus quidam corporis circunscribentis ad lo-
D catum vel locati ad corpus circunscribens. ¶ Secūda ratio etiam habet maiorem falsam. scilicet ꝙ relatio non potest fundare relationem. quia secundum Euclidē.

Relatio non optime quidem pot fundari in relatione ut p3 ex euclide nam inter proportionem q est duorum ad quatuor que est duplas et inter proportionem q est trium ad sex est proportionalitas et ita cum proporcio sit habitudo duarum similitudinum sequitur q illa similitudo q est inter illas duas similitudines fundatur in relatione et etiam terminatur in relatione

v. geometrie in principio. proportionalitas est similitudo duarum proportionum. ergo super proportionē que dicit formaliter relationem vel super vnitateȝ eius T.c.20. fundatur similitudo. ¶ Et si arguas similitudo ē vnitas in qualitate secundum phylosophum. v. metaphysice. ¶ Respondeo. et si vno modo quid appropietur generi substantie: et eodem modo idem et diuersum que consequitur aliquid inquantum quid fundatur in substantia: et equale in vnitate quantitatis stricte accepte. simile in vnitate qualitatis tamen alio modo accipiēdo in omni genere inuenitur quid. accipiendo rem illius generis precisissime: et inuenitur quale accipiendo formam in isto genere in ratione forme. et inuenitur quātitas virtualiter. et sic in omni genere inuenitur ideȝ simile et equale: hoc modo enim possunt habentes relationes vnius speciei dici similes secundum vnitatem vnius relationis: sicut habentes vnam formam substantialem secundum speciem possunt dici similes secundum substantiam. ¶ Et quod adducitur de secūda relatione que fundatur in caractere. scilicet signi. ¶ Respondeo si signum est secundum Augustinum de doctrina christiana. quod preter notitiam quam ingerit sensibus: aliud facit in cognitionem venire: quod verum est non solum de signo sensibili: accipiēdo sensuȝ stricte pro sensu corporali. sed verum est etiam de sensu incorporali: accipiendo sensum generaliter pro potētia cognitiua: tūc dico ꝙ nihil ē ex cuius cognitiōe nō possit deueniri in cognitionē alterius saltē vt ex cognitione posterioris in prius: quin illud posterius possit dici signum. et sic concedo ꝙ super relationem aliquā realem potest fundari relatio signi ad aliquid prius. sed talis relatio non tantum ducit in cognitioneȝ sui: sed etiam alterius: et hoc modo si quis videret paternitatem in suo fundamento posset esse signuȝ rememoratiuum actus generationis preteriti. et isto modo in proposito. et maxime non est hoc inconueniens: quia ista relatio signi non est nisi relatio ratiōis: loquendo de signo instituto ad placitum: cuiusmodi est caracter respectu suscepti sacramenti. Quod additur ibi de relatione configurationis siue obligationis: non cogit: potest enim religiosus per votum religionis obligari ad seruādū religionē. et quia fecit homagiū pro acta faciēdi homegiū obligari dño suo: et vltra in talibus per promissionem precedentem: et tamē non est ibi aliqua forma absoluta super quam fundatur ista obligatio. nec forte aliqua relatio nisi rationis. et ita abundanter possit saluari ratio obligationis si poneretur relatio realis. sicut filiatio in filio posset esse fundamentum alicuius habitudinis filij ad patrem: puta obligationis ad dilectionem naturalem: et si possibile esset filiationem solam esse. ¶ Et ad illam probationem ꝙ tunc esseȝ processus in infinitum in relationibus. dico ꝙ non valet E de realibus relationibus: quia aliqua est relatio vltima in qua non potest fundari alia realis sicut aliquod est accidens: ita vltimum in entibus: ꝙ non potest vlterius esse subiectum alicuius accidentis. et ideo non sequitur. si accidens potest esse in accidente ꝙ in accidentibus est processus in infinitum. ¶ De relationibus tamen rationis bene concedo ꝙ ibi potest esse processus in infinitum quia quelibet relatio siue realis siue rationis potest vlterius fundare aliam relationem rationis. ¶ Tertia etiam ratio non valet. quia vel equiuocat de potestate vel habet vnam propositionem falsam. si enim accipiatur potestas simpliciter ad aliquē actum qui sine illa potestate simpliciter non posset haberi: sic nego caracterem esse potestatem. nam baptizatus in nullum actum simpliciter potest in quē nō possit non baptizatus: et hoc siue loquendo de actu in quem pōt actiue siue de actu quem quodāmodo pōt ab alio

recipere: ita enim posset nō baptizatus inūgi chrismate sicut baptizatus. et ita posset abluere sicut baptizatus. Si autem loquamur de potestate non simpliciter sed ministeriali: hoc est per quam aliquis sit conueniens minister alicuius principalis agētis ⁊ sine illa potestate non esset conueniens minister principalis agētis: talis potestas non oportet ꝙ sit forma absoluta: ī
Tho. dist. 24. h⁹. 4. art. 3. q. 2. mo sufficit in multis ꝙ sit tantūmodo relatio rationis quod probatur secundum eos: quia epatum nō dicūt esse ordinem vltra sacerdotium: ⁊ tamē episcopus habet potestatem talem ministerialem: quam non habet non episcopus: est enim conueniens minister in aliquo actu cui deus assistit vt in actu ordinandi. ⁊ nō similiter assisteret si alter non episcopus exequeret similem actum. Consimiliter cōstitutus iudex si ferat sententiam sententia tenet. prius autem non tenuisset: q̄ sententia a non suo iudice lata nulla est ipso iure. nec tamen ille iudex: nec ille ciuis habet aliquam formaꝫ absolutam realem: nec forte relatiuam nisi tantum rationis quam prius non habebat. Per illam enim relationem rationis qua ipse a principe instituitur iudex: voluntas principis ratificat sententiam ab eo latam: ⁊ vult eam obseruari: non autem ratificat sentētiam alterius non constituti iudicis: nec vult illā obseruari: ⁊ ita iste per illam habitudineꝫ ad voluntatē pn̄cipis: habet potestatem ministerialem respectu principis: vt principalis agentis ad aliquem actum conuenienter exequendum ministerialiter: quem sine tali relatione non posset conuenienter exequi. ⁊ multo mag̃ posset relatio realis: si inesset: poni talis potestas conuenienter exequendi ministerialiter aliquem actū. ptꝫ enim ꝙ filius: quia filius potest habere aliquaꝫ auctoritatem exequēdi aliquem actum in domo patris: quē non potest non filius: ⁊ iterum nepos habet aliquam auctoritatem exequendi aliquē actū: licet īferiorē quē non potest non nepos ⁊ infra: ⁊ potestas ista sic vel sic precipiendi vel imperandi non est nisi cognatio vel filiatio. ¶ Sic etiam apparet ad illas potestates de q̇bus arguitur in speciali. nam potestas ordinandi et cōfirmandi si est actiua non est nisi ad ministrandum cōuenienter in tali actu tali domino. vt ipse ad actum ministerialeꝫ huiusmodi assistat operando principaliter eo modo quo nō assisteret simili ministerio exhibito ab alio. ¶ Caracter autem baptismalis si ponitur potestas pōit̃ passiua nō passiua: nec vt receptiua neq̧ vt ratio recipiēdi. nihil enim absolute potest recipere aīa baptizati: quod non possit recipere aīa nō baptizati.

F Sed est potestas quedam relatiua de congruo ordiata a principali agente disponente agere in passum habens talem formam: ⁊ non in aliud passum: talis autē forma relatiua de congruo respectu alicuius agentis principalis voluntarie potest esse sola relatio: sicut aliquis disponit agere aliquid in aliquem. quia filius: vl' quia consanguineus nolens aliquid simile causare in non habēte talem relationem. ¶ Quarta vero ratio destruit primam: si enim vniuersaliter in aliis sacramētis causaretur relatio noua ad actionem vel passioneꝫ sacramenti ⁊ non caracter. ergo est ibi relatio noua sine absoluto aliquo nouo: nisi fingas in quolibet alio poni aliquod absolutum correspondens caracteri: vtpote ornatum quendaꝫ. sed si ille ornatus est forma supernaturalis erit indelebilis eo modo quo caract̃ est indelebilis: quia non poterit habere causam demeritoriam: ⁊ tunc videtur fictio quare non possit dici caract̃ cum sit forma prior ipso effectu principali sacramenti et forma indelebilis: quare etiam ille ornatus nō poterit habere effectum suum cessante fictione in aliis sacramentis: sicut ponitur caracter in sacramentis imp̄mentibus caracterem. ¶ Respondeo ergo ꝙ rō nihil probat nisi ꝙ caracter non est q̄cūq̧ relatio ad actionē vel passionē sacramēti sicut si esset forma absoluta non esset quecunq̧ absoluta: quia in aliis sacrament̃ secundum istos imprimitur aliqua forma absoluta: lꝫ non caracter. Et propter hoc potest dici ꝙ non in quolibet alio sacramēto imprimitur aliqua relatio manēs post actum. Caracter autē si est relatio manet post actum suscepti baptismi. immo semper. Non obstantib⁹ ergo istis rationibus: que non concludunt vt visuꝫ ē: potest dici caracterem esse tantūmodo quēdam respectum extrinsecum aduenientem ipsi anime causatuꝫ a deo immediate in susceptione sacramenti inuterabilis quia sic ponendo saltem omnes conditiones saluant̃ que cōmuniter attribuuntur caracteri. G

Sed restant duo dubia. ¶ Primum de

fundamento proximo illius relationis: aliud quomodo possunt caracteres diuersorum sacramentorū distīgui ab inuicem? ¶ De primo videretur alicui ꝙ act⁹ susceptionis sacramenti transiens in preteritum esset proximum fundamentum vel proxima ratio fundādi istam relationem. Sed istud est falsum specialiter ī ꝓposito: quia ratio fundandi ⁊ relatio sunt in eodē subiecto proximo. susceptio autem sacramenti ⁊ caracter: licet sint in eodem supposito: non tamen in eodeꝫ subiecto proximo: quia susceptio baptismi infuit secundū corpus. caracter secundum animam. Istud etiam ē generaliter falsum hic ⁊ in aliis ꝓpter duo. primo q̇a nō ens non potest esse fundamentum vel ratio fundandi aliquam relationem realem: quia nec terminus. propt̃ hoc enim ponitur contradictio relatio rationis: q̄ habet fundamentum vel terminum negationem. act⁹ autem transiens in preterituꝫ postq̄ transiit simpliciter non est. ergo postq̄ transit nulla relatio realis fundatur super eum. H Hoc secundo patet. quia ad terminum immutabilem super fundamentum omnino immutabile non potest fundari relatio nisi simpliciter immutabilis. et etiam necessario inherens fundamento. vnde si aliqua essentia creature esset simpliciter immutabilis. relatio illius ad deum esset simpliciter immutabilis. ergo si caracter dicat aliquam relationem ad deum de quo patet ꝙ est terminus īmutabilis. ⁊ fundat̃ in actu vt preteritus est: cum actus preteritus: vt preteritus sit simpliciter necessarius intantum ꝙ de potētia absoluta diuina non potest esse non preteritus: seq̇tur ꝙ ista relatio realis esset omnino immutabilis etiam loquendo de potentia dei absoluta hoc autem videtur inconueniens; ꝙ aliqua sit relatio realis alia a suo fundamento: quain non possit deus de potētia absoluta delere a fundamento suo sicut posterius a priori. ⁊ ille due probationes vltime probant paternitateꝫ non fundari super genuisse. ¶ Et si adducas phylosophum contra hoc. v. meta. cap. de ad aliquid. Pater dicitur eo ꝙ generat. ¶ Respondeo act⁹ potuit esse causa in fieri ipsius relationis: ⁊ quidem quando fuit causa tunc relatio infiebat: sed non est causa in esse sicut non manet manente relatione. fundamentum autē nō tantū est causa in fieri relationis: sed in esse? ¶ Quid est ergo fundamentum paternitatis? ¶ Respondeo. fundamentum proximum est ipsa potentia generatiua. non loquendo de respectu quē de se dicit potentia. sed de isto absoluto quod denomiātur a respectu. Dico ergo a simili ī proposito. si caracter ponatur relatio realis eius fundamentum proximū est ipsa nuda anima: siue essentia siue potentia. de hoc in sequenti. questione. quia respectus extrinsecus aduenīēs potest fundari super fundamentum: ex cuius pricipiis nullo modo egrediatur: nec fundamentum eius proximuꝫ opꝫ determinari ad illum aliquo modo ex ratione sua pro

6. ethicorum

T. c. 20.

I

Nota hoc ... cise pot sustineri ... non habeant ... tem effectivam

pria; quia tunc non esset respectus extrinsecus aduenī ens: sed tantūmodo determinatur ad illum ab ipso agente. sic in proposito. ¶ Ad secundum dubium dico q̄ sicut caracter si poneretur forma absoluta dicerent distingui caracteres seipsis formaliter: ita si ponant respectus illi: licet ab extrinseco possint distingui extrinsece: tamen formaliter distinguuntur seipsis. ¶ Sz si queras: quare ergo sunt tantū tres caracteres? ¶ Respondeo. quia de hoc non faciam mentionem specialē in materia de ɔfirmatione vel ordine. ideo dico q̄ hoc potest patere per simile in pollitijs istis mūdanis: nullus enim habet determinatum gradum in familia regis: quia comedit vel bibit nec quia post offensam domino reconciliatur sibi: nec q̄ multiplicat personas in ista pollitia. nam isti actus communes possunt esse omnibus in quocunq̄ gradu. sed alium gradū habz aliquis quando recipitur in familiam domini: alium quando vlterius proficit ꝛ cōstituitur: vt miles ad defendendum rempu. alium quando constituitur vt supmus sub domino ad constituendos alios in gradibus determinatis in sua familia. vtpote aliquis senescalc⁹ generalis vel immediatus sub domino: cui commissa est auctoritas vniuersalis ad recipiendum aliquos in familiam domini. Et ideo si esset nomen impositū qd significaret gradum in familia vel baliuiam: non diceretur habere gradum vel dignitatem aliquis: quia accedens ad mensam: vel quia coniugatus: vel quia rediens ad gratiam post offensam. Sed diceretur tantū habere gradū qui de populo esset assumptus in familiam domini. et vlteriorem gradum qui in familia cōstitueretur ad defendendum domum vel dominum. ꝛ vlteriorem qui constitueretur tanq̄ prepositus ad recipiendum aliquos ad familiam ꝛ instruendum inferiores. Sic in proposito tria sacramenta. scilicz eucharistia ad nutritionē spiritualē. matrimoniū ad ꝑcreationem corporalem. penitentia ad reconciliationē annualem in nullo certo gradu constituunt in ecclesia: imo possunt esse communes omni membro ecclesie i q̄cunq̄ gradu. Sed primus gradus in ecclesia ꝛ quidē vniuersalissimus est recipi in familiā christi. quod fit in baptismo. secundus specialis in militiam ad defensionem fidei xp̄iane: quod fit in confirmatione. tertius constitui in patrem et pastorem ad introducendū alios in ecclesiam. ꝛ ad dirigendum ꝛ ad instruendū eos. quod fit in ordine: ꝛ sicut in pollitia illa non congruit illas tres dignitates iterari. s. receptionem in familiā promotionem ad militiam: ꝛ prolationem ad doctrinam. bene tamen iterari possunt nutritio ꝛ procreatio et reconciliatio. ita in proposito. tria sacramenta nō decet iterari. alia autem iterantur: ꝛ in nō iterandis gradus initerabilis acquiritur ꝛ caracter dicitur. in iterādis autem non.

K Ad quæstionem potest dici q̄ sicut nō potest probari aliquam formam realem imprimi in susceptione baptismi aliam a gratia ꝛ virtutibus: ꝛ hoc neq̄ per rationem naturalem neq̄ etiam per rationē euidentem ex creditis manifestis. ita nō potest probari caracterem: si ponatur forma realis: esse formā absolutam realem vel respectiuam: quia vtrumq̄ saluari potest: q̄ sit. scilicet forma respectiua sicut iam ostēsum est: vel q̄ sit forma realis absoluta. Si ponat nō potest euidenter improbari. quedam enim sunt satis rationabiliter concedenda de caractere si ponat esse. vtpote q̄ est forma spiritualis impressa a deo cuicūq̄ suscipienti sacramentū non iterabile: ꝛ q̄ ex institutione diuina efficaciter significat gratiam illius sacramenti ꝛ q̄ disponat ad eam sicut declaratum est in questione precedente: quia est in eodem susceptiuo: et ab eo-

L dem agente et forma prior et imperfectior: et q̄ sit indelebilis: cum non habeat causam demeritoriam corruptiuam: ꝛ q̄ sit signum memoratiuū respectu susceptionis sacramenti que preterijt. ꝛ signum configuratiuum: idest signans obligationē anime ad christū q̄ etiam sit forma assimilatiua alteri suscipienti sacramentum: ꝛ ab alio distinctiua qui non suscipit hec omnia que videntur rationabiliter concedenda de caractere: si ponatur forma realis absoluta: possunt saluari si ponatur respectus realis per modū predictum: sicut si est forma absoluta realis. si autē ponatur respectus realis dictum est prius qualiter ista saluabuntur. et qualis respectus sit: quia extrinsec⁹ adueniens. Sz si ponatur forma absoluta necesse ē dicere q̄ pertineat ad genus qualitatis: nec oportet declarare quomodo omnes iste conditiones sibi conueniant: qua satis patet. ¶ Sed tunc est dubium in qua specie qualitatis debeat poni. Dicitur q̄ quia est qualitas supernaturalis non oportet q̄ ponatur in genere qualitatis ɓm ph'm x. meta. Corruptibile et incorruptibile differunt plus q̄ secūdum genus: naturale vero ꝛ supernaturale differunt plus q̄ corruptibile et incorruptibile quia corruptibile et incorruptibile continentur sub vno membro. scilicet sub naturali. ergo multo magis naturale: et supernaturale plus differunt q̄ secundum genus. ¶ Contra fides spes ꝛ charitas sunt supernaturalia quedam: ꝛ tamen conceduntur esse proprie in genere qualitatis. ¶ Hoc idē pz aliť: q̄ nālitas ꝛ supnālitas non sunt conditiones nisi per cōparationem ad agēs. talis autem comparatio non variat aliquid quantum ad esse in genere: quia aliquid ponitur in genere ɓm suam propriam quiditatem formalem circunscripta relatione ad agens: nec valet dictum phi. x. meta. quia loquitur de genere physico. sic enim nulla duo sūt eiusdem generis nisi sint transmutabilia adinuicē. sz idē genus logicum bene potest continere multa que nō ptinent ad idem genus phisicum. vt patet de substantia corporea ꝛ incorporea: ꝛ de qualitate corporali ꝛ spirituali. ¶ Aliter dicitur q̄ secundum q̄ est principium configurandi potest poni in quarta specie qualitatis secundum autem q̄ est principium assimilandi: poni potest in tertia: ꝛ vt est potestas quedam in secunda. ꝛ vt dispositio ad gratiam: in prima que est dispositio. i. quantum vero immobiliter permanens: in prima que est habitus. ¶ Sed hoc non valet: quia ꝛ si posset habere multas proprietates secundum quas assimiletur formis diuersarum specierum qualitatis tamen nō pt esse in se tot quiditatiue. Non enim est in se nisi vna q̄ditas simpliciter. ergo tantum erit vna specie. Uerum tamen istud posset habere aliquam probabilitatem de vna alia forma: quia secundum veritatem illa diuisio qualitatis in quatuor species non est proprie generis in species. sed est tantum secundum quosdam modos diuersos conuenientes diuersis qualitatibus. Et forte eidem qualitati in se secundum essentiam possent cōpetere plures modi qui ponuntur in diuersis qualitatibus. ¶ Aliter dicitur q̄ est in quarta specie qualitatis: quia est figura quedam spiritualis. Sed hoc nihil est. quia nil collocatur in genere per proprietates metaphoricas: alioquin christus esset vere in genere substantie inaminate: quia dicitur petra. ꝛ esset in genere animalis irrationalis: quia leo dicitur metaphorice. ꝛ in genere qualitatis: quia dicitur lux. Ego sū lux mūdi ꝛc. Sed ex metaphoricis colligenda est propria cōditio rei in se. et secundum illam collocanda est in genere et specie: sicut enim posset species itelligibilis poni in quarta specie qualitatis. quia configurat animā ipsi obiecto cognito. ¶ Respōdeo. ergo q̄ si ponatur accidens absolutum potest poni in secūda specie qua-

Ri. i. 4. d. 5. ar. 2. q. sol. 3. ar. Idē bo. alij mult. T. c. 26.

M

Ri. di. 5. 4 ar. 2. q. 1. in solut. ad. 3 articu.

N

Ri. vbi su.

1. corin. 10.

Apoca. 5. Jo. 8.

litatis. vel etiam in prima. nec alterum iſtorum poteſt euidenter improbari. Si enim arguitur ſic non eſt ĩ ſecunda ſpecie que eſt potentia: quia eſt ſupernaturalis et ad illam ſpeciem ſecundam non pertinet niſi potentia naturalis. Hoc nihil eſt: quia ⁊ ſi phyloſophus nõ loquebatur niſi de potentia naturali exemplificando: tamen potentia ſupernaturalis ſi eſt abſoluta et accidentalis et ſpiritualis bene poteſt pertinere ad idem genus intermedium ſub qualitate cum potentia naturali. ſicut et habitus ſupernaturalis ponitur pertinere ad idem genus intermediũ cum habitu naturali. Si etiam ponatur in prima ſpecie vt habitus. quia de difficili mobilis: non poteſt improbari. ¶ Si autem contra hoc arguitur: quia eſt potentia ſupernaturalis. ergo non habitus. Et conſequentia probatur ꝑ ſimile: quia potentia naturalis non eſt habitus naturalis. et ſecundo. quia eſt diſpoſitio ad gratiam. ergo non ē habitus. ⁊ tertio. quia omnis habitus diſponit ad bene vel ad male agendum. ij. ethico. ſed caracter non. ⁊ quarto quia omnis habitus diſponit ad faciliter operandũ ex eodem ſecundo ethico. caracter autem non. ¶ Hec non concludunt. Primum non. quia poteſt habit⁹ ſupernaturalis vt eſt forma ſupernaturalis de difficili mobilis eſſe principium agendi vel reſiſtendi corruptiõi. ⁊ ſic habere rationem potentie ſupernaturalis: nec ſimile illud valet. quia habitus naturalis dicit quandã facilitationem inductam ſuper potentiam naturalem: quia potentia naturalis eſt qua naturaliter poſſumus act⁹: quos poſſumus. ſed potentia poteſt eſſe aliqua ſupernaturalis forma ſpiritualis immobilis. ⁊ pro tãto poteſt dici habitus. ⁊ tamen eſt principium quo poſſum⁹ in talem actum ſpiritualem vel ſupernaturalem.

Ca.5. ⁊ iij

¶ Secundum vero non cogit: quia bene poteſt eſſe vnus habitus diſpoſitio ad alium. ſicut ſecundum diſtinguentes habitum principij ab habitu concluſiõis: habitus principij diſponit ad habitum concluſionis: nec per hoc eſt diſpoſitio vt diſtinguitur contra habitum in prima ſpecie: nam illa eſt qualitas de facili mobilis per oppoſitum ad habitum. ¶ Tertium de bene et male non eſt neceſſarium: quia aliquis poteſt eſſe actus indifferens. ſicut enim ex frequenter bene agere: acquiritur habitus inclinans ad bene agendum: et ex frequenter male agere inclinans ad male agendum. ſic ex frequenter agere abſolute acquiritur habilitas ad agendum tali actione neque cum bonitate neque cũ malitia: ſic nec actus generatiuus fuit talis ſcilicet bonus vel malus. hoc patet. poteſt enim aliquis frequenter cõſiderans geometriam habere facilitatem magnam ad conſiderandum concluſionem in illa ſcientia: nec ē ibi habitus bonus vel malus ſicut nec actus ex quo generabatur: ſic ⁊ in habitu ſupernaturali poteſt eſſe.

¶ Et ſi dicas ꝙ habitus ſupernaturalis non eſt talis quia datur ad perfectionem recipiẽtis. ¶ Reſpõdeo. habitus ſupernaturalis poteſt eſſe diſponens ad actũ bonum: licet non ſit eius principium elicitiuum proximum vel ſufficiens: ⁊ hoc modo fides infuſa non ē principium ſufficiens eliciẽdi actũ credẽdi: nec charitas infuſa eliciendi actũ diligẽdi. ſed inclinãt: vt concurrentibus alijs neceſſarijs actus bonus eliciatur. ⁊ ita dico ꝙ aliquis habitus ſupernaturalis poteſt remoti⁹ ⁊ imperfecti⁹ inclinare ad actũ bonũ: ⁊ talis ponitur caracter tanquam prio ⁊ remotiſſime diſponẽs ad bonos actus.

¶ Illud autem quartum de facilitate nihil valet: quia nõ eſt verum niſi de habitu acquiſito. habitus enim infuſus non dat facilitatem ad actum vt patet de nouiter cõuerſo: cui non eſt facile poſt conuerſionem actus bonos elicere: ſed difficile quouſque ex frequentia actuum bonorum acquirat aliquam virtutem acquiſitam.

Vid. 2. ethico. c. 8. op.

Ad argumenta ad vtramque partem.

¶ Ad primum ſi ponatur forma abſoluta poteſt poni vel potentia vel habitus ſecundum duas vias iam dictas. ¶ Ad ſecundum patet in qua ſpecie qualitatis poneretur ⁊ qualiter. ¶ Ad aliud quãtitas eſt forma abſoluta: et tamen non ponitur actiua. oportet ergo exponere ꝙ habeat operationem reſpectu eius. cuius ſit ſufficiens prĩcipium: vel ꝙ aliquo modo ſe habeat ad operationem. ⁊ ſic concedo in propoſito ꝙ illa forma eſt diſpoſitio remota ad operationem. ¶ Ad quartũ patet ex fine queſtionis precedentis. ¶ Ad primum ĩ oppoſitum non eſt inconueniens aliquam relationem diſponere ad formam abſolutam loquendo de diſpoſitione non reſpectu agentis naturalis: nec que ſit ratio receptiui: ſed de diſpoſitione conueniente reſpectu agentis ſupernaturalis: hoc eſt per quam habens illã eſt conuenienter natum pati a tali agente: quia et iſto modo poteſt relatio eſſe diſpoſitio reſpectu cuiuſcũque agentis voluntarij. ſicut aliquis voluntarie habet filium pro conuenienti obiecto ſiue paſſo alicuius actionis: alium autem non ſine tali relatione habet pro cõuenienti paſſo. licet equalis ſit in omnibus abſolutis filio. ¶ Ad aliud de ſimilitudine patet quomodo ſimilitudo non tamen fundatur ſuper qualitatem vt eſt genus diſtinctum. ſed vt generaliter inuenitur in omnibus formis ratio eius. hoc enim modo mentaliter crucifixus poteſt dici ſimilis xp̃o crucifixo corporaliter.

Quæſtio. XI.

AD vltimum ſic proceditur. ¶ Et arguitur ꝙ caracter non ſit in eſſentia anime vt in proximo ſubiecto: quia diſpoſitio et forma ad quam diſponit: habent idem ſubiectum proximum. Caracter eſt proxima diſpoſitio ad fidem. fides autẽ ē in intellectu. ¶ Contra. ex eadem maiore cum hac minore caracter eſt proxima diſpoſitio ad gratiam. Gratia eſt in eſſentia anime ſicut vita. quia eiuſdem eſt vita prima et ſecunda. ergo caracter eſt in eſſentia anime ſicut gratia ad quam diſpõit que eſt vita ſpiritualis.

Hic eſt opinio ꝙ ſicut gratia eſt in eſſentia anime. ſic potentia ad grãm ē ĩ potẽtia aĩe. Caracter autẽ ē potẽtialis diſpõ proxĩa ad grãm. ergo in potẽtia aĩe ē vt ĩ ſubiecto proximo: ſed nõ ē in quibz potẽtia aĩe quia tũc nõ eſſet vniforma: ergo ē in vnica potẽtia: ſed magis rõnabile ē ponere ꝙ in intellectu. cuius rõ eſt: quia caracter eſt ad cõfigurãdũ trinitatẽ creatã trinitati increate: trinitas autem creata ſiue imago conſiſtit pncipaliter in intellectu. quia ex eo ſicut ex radice oritur voluntas. ¶ Cõtra: quia diſpõ ad formã nũquam ē ĩ poſteriori ſuſceptiuo forme: patz diſcurrẽdo ꝑ ſingulas formas ⁊ diſpõnes earũ: ſed caracter eſt diſpõ ad gratiã vt cõcedis: et gratia eſt in eſſentia aĩe per te. ergo caracter nõ põt eſſe in aliquo ſuſceptiuo poſteriori ipſa eſſentia anime ſed per te potentia eſt poſterior eſſentia anime: quia eſt accidens eius. Nec valet ratio vel cõña qua dicitur gratia ē in eẽtia aĩe. ergo potẽtia vel diſpoſitio ad grãm eſt in potentia anime: imo ſequitur oppoſitũ. ſ. vel ꝙ ipſummet ſuſceptiuũ gratie ſit ſuſceptiuũ diſpoſitionis vel ſaltem diſpoſitio illa nõ poteſt eſſe in aliquo poſteriori illo in quo eſt forma. hoc etiã patz ĩ alijs: quia habitus ſupnãlis nõ ē ĩ habitu nãli. ſed in potẽtia nãli: in

Tho. di. 4. ar. 1. q. 3.

Hoc idem alex. ⁊ bo. ⁊ ri. vbi ſupra.

Vid. varr. q. 3. q. ſui.

Th. di. 26. primi libri Tho. 1. pt. ſum. q. 77. arti 6

qua est habitus naturalis. et hoc ideo. quia potentia naturalis est prior vtroque habitu. ¶ Item probatio qua probatur gratia esse in essentia anime immediate non concludit: quia perfectio naturalis prior inest alicui quam perfectio vel potentia supernaturalis: nam perfectio naturalis et intrinseca sequitur statim naturam sui perfectibilis: potentia autem et si sit accidens secundum eum: tamen est perfectio intrinseca ipsius anime. ergo prius naturaliter inest anime ipsa potentia quam gratia: et per consequens posset habere rationem subiecti receptiui respectu gratie. ¶ Nec concludit illud de vita: quia vita spiritualis prius inest ipsi anime vt est coniungibilis deo. vnde secundum August. de ciui. Deus propter hoc dicitur vita anime quia vita anime non est nisi in coniunctione eius ad deum vt ad obiectum. anima autem non est coniungibilis deo in ratione obiecti nisi per potentiam. ¶ Quod postea de voluntate addit quod ipsa oritur ex intellectu. quoniam autem intellectus habet ad voluntatem tantum prioritatem generationis siue originis. et ex hoc non ponitur perfectio in intellectu respectu voluntatis: sed imperfectio: quia vniuersaliter imperfectiora precedunt perfectiora ordine generationis. ix. meta. T. 15. Si autem intelligas quod intellectus sit prior vel radix respectu voluntatis tanquam eminenter vel virtualiter continens voluntatem A hoc improbatur ex dictis: quia ordinatum ad alterum vt prius origine non continet ipsum eminenter vel virtualiter: actus autem intellectus ordinatur essentialiter ad actum voluntatis: et si hoc neges de hoc disputandum est in materia de beatitudine inferius.

Dico ergo ad quæstionem supponendo (di. 49. q. 3.) hoc quod declaratum est. ij. lib. dist. xxvj. s. de gratia B quod est idem cum charitate: et per consequens est primo in potentia scilicet in voluntate. et vlterius tamen ista dispositio ad formam est in eodem susceptiuo cum forma. Caracter autem si ponatur in esse conuenienter ponitur dispositio ad gratiam sacramentalem vt ostensum est in solutione precedentis questionis de caractere in prima congruentia. ergo congruum est ponere caracterem formaliter in voluntate. ¶ Et hoc confirmatur quia si caracter est signum vel fundamentum obligationis anime ad deum. rationabile est quod ponatur in illa potentia. cuius est primo obligari vel esse rationem obligandi: talis autem est voluntas: quia precise per eius actum aliquis se obligat principaliter. illa enim que concurrunt ibi ex parte intellectus vel alterius potentie in homine non sunt nisi quedam preambula ad firmum velle: quod est rationabiliter proponere vel vouere: vel quedam signa manifestantia illud esse firmum. ¶ Ad argumentum in oppositum patet quod caracter non est dispositio proxima ad finem. vt fides est sed est dispositio ad illam perfectionem que principaliter conformat totam animam deo: et hec est gratia que est eadem cum charitate et in voluntate: vt dictum est. ¶ Ad rationem alterius positionis dico: quod quamuis male probetur quod caracter sit in potentia anime: tamen concedo hoc propter aliud antecedens quod accipit. scilicet quod forma ad quam disponit est in potentia. et concedo quod in vna: et in illa que est principalior in imagine: in cuius figuratione consistit principaliter tota figuratio anime vel imaginis ad C trinitatem. ¶ Ex dictis a principio dist. i. iiij. vsque huc potest colligi vna ratio batismi exprimens omnia que sunt simpliciter necessaria ad rationem baptismi: quia si ponamus relationem illam signi quam importat baptismus fundari in illa ablutione vt in fundamento totali habente tamen habitudinem ad verba et alia concomitantia: potest talis ratio assignari ipsius baptismi. Baptismus est ablutio hominis viatoris aliqualiter consentientis vel libero arbitrio nunquam vsi: facta in aqua elementari fluida ab alio simul abluente et verba certa actum et suscipiente cum inuocatione trinitatis D designantia proferente: tam in abluendo quam in proferendo intendente facere quod christus instituit faciendum: vel quod intendit facere ecclesia christiana efficaciter signans ex institutione diuina ablutionem anime a peccato. ¶ Particule huius rationis patent sic Ablutio. dist. iiij. q. iij. non dico perfusio nec aspersio nec immersio: et hoc vel trina vel vnica: quia quodlibet sufficit ad veritatem sacramenti. Sed minister tenetur seruare modum ecclesie in qua baptizat. Hominis. secundum totum corpus vel partem principalem vel quantumcunque in casu necessitatis. vt patet dist. iiij. q. ij. Aliqualiter consentientis. patet ex eadem dist. q. iiij. et forte non sufficit secundum communem opinionem habitualiter consentire sine virtuali consensu: tamen illud est dubium: quia minor consensus sufficit ad susceptionem sacramenti quam ad meritum: sed ad meritum sufficit virtualis consensus. similiter quod non vtens ratione sit simpliciter capax sacramenti: non habens aliquam dispositionem: et tamen vtens ratione non habens illam nullo modo sit capax: non videtur probabile: quia nulla dispositio videtur simpliciter necessario requisita vel non requisita propter vsum rationis vel non vsum. Facta in aqua etc. patet dist. iiij. q. iij. per hoc autem quod dicitur elementari: excluditur quicunque humor mixtus qui dicitur equiuoce aqua. vt aqua roseacia. per hoc quod dicitur fluida excluditur aqua congelata si manet aqua: vel qualitercunque mixta per iuxta positionem corporum grossorum: vt non possit abluere. Facta ab alio patet dist. vj. q. iiij. et similiter illa que sequuntur. Simul abluente et proferente etc. patet di. vj. q. iiij. Quod vltimo additur. Habente intentionem etc. patet. dist. vj. q. v. et vj. Et sic habemus tam suscipientem quam conditiones necessarias in suscipiente: quia hominem viatorem aliqualiter consentientem. Habemus conferentem et conditiones necessarias ex parte eius. s. quod sit abluens et verba proferens: et hoc simul et debite intendens. Habemus materiam: quia est ablutio in aqua elementari. Habemus formam: quia verba certa exprimentia actum et suscipientem cum inuocatione trinitatis. Habemus id quod pertinet ad rationem formalem baptismi. s. quia ex institutione diuina efficaciter signans. Habemus correlatiuum: quia ablutionem anime a peccato. ¶ Si autem ponatur relationem quam importat baptismus non fundari in ablutione vt in fundamento totali. E sed in ablutione et verbis tanquam in vno fundamento instituto ad signandum effectum vnum: tunc potest poni ratio baptismi talis completa. ¶ Baptismus est sacramentum ablutionis anime a peccato consistens in ablutione hominis viatoris aliqualiter consentientis: vel libero arbitrio nunquam vsi: facta in aqua elementari fluida cum prolatione verborum actum et suscipientem et ministrum cum inuocatione trinitatis designantium ab alio simul abluente: et verba ista proferente et intendente facere: quod facit ecclesia christiana. Et tunc eadem est ibi expositio particularum istius rationis que fuit et prioris: nisi quod in ista ponitur primo illud quod pertinet ad formalem rationem baptismi: cum dicitur sacramentum: et correlatiuum eius. cum dicitur ablutionis. et postea illa que pertinent ad fundamentum: cum dicitur consistens etc. F nec est differentia nisi quia non ponitur totale fundamentum istius relationis vtroque modo idem. vtroque tamen modo idem principaliter importatur: quia siue per solam ablutionem siue per ambo. scilicet ablutionem et verba: sunt tamen ambo vnum signum integrum institutum quidem principaliter ad signandum principale significatum istius signi. s. vt abluatur anima a peccato: et hoc a deo trino et vno in cuius nomine ba-

ptizamur cui est gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Nunc de sacramento confirmationis &c. Distinctio Septima.

Postq̃ magister egit de primo sacramento.s.de baptismo: hic agit de secundo.s.de sacramento confirmationis: ⁊ diuiditur in duas partes: scilȝ in proemium ⁊ tractatum: qui incipit ibi. (Forma enim). Et ille tractatus diuiditur in quinq partes. Primo nãq determinat de forma sacramenti. Secundo de ministro ibi. (Hoc sacramentum ab aliis). Tertio de effectu ibi. (Uirtus autem). Quarto de conditione quadam in suscipiente ⁊ conferente pertinente ad reuerentiam sacramenti ibi. (Hoc sacramẽtum tm̃ a ieiunis). Quinto et vltimo de initerabilitate huius sacramenti ibi (Nec debet iterari.

Questio Prima.

Circa istam distinctionem possent multa queri proportionaliter illis que quesita sunt de baptismo., sȝ premitto quãdam rationem sacramẽti hui⁹: ex quo patet solutio multarum.q. Et supponẽdo q̃ relatiõis que est formale in hoc sacramento fundamentum tale sit vnctio determinata cum conditionibus
A multis aliis requisitis: potest assignari ratio talis. Confirmatio seu sacramentum cõfirmationis est vnctio hominis viatoris aliqualiter consentiens: vel libero arbitrio nunq̃ vsi: facta in fronte in figura crucis cum chrismate sanctificato: ⁊ hoc a ministro idoneo simul cum intentione debita inungente: ⁊ verba certa proferente: significans efficaciter ex institutiõe diuina vnctionẽ anime p grãm roborãtem ad confitẽdum cum constãtia fidem christi. ¶ Hic patet que sit huius sacramenti materia: q̃ cum posset distingui de materia sicut dictũ est de materia in baptismo.di.iii.q iii. Materia prima.i.illud visibile qd̃ concurrit in fundamẽto est vnctio facta in fronte in figura crucis cũ chrismate sctificato. Materia aũt remota est chrisma compositum ex oleo oliue ⁊ balsamo ⁊ sanctificatum specialiter ab ep̃o vel ab alio: cui talis sanctificatio pote
B rit cõmitti. ¶ Forma est talis. Signo vel cõsigno te signo crucis. confirmo te chrismate salutis vel sctificationis: in nomine patris ⁊ filii ⁊ spũs sct̃i. ¶ Suscipiens est homo viator aliqualiter consentiens qd̃ intelligendũ est sicut de baptismo. vt patet dist.iiii. Sed hic ctãrũ suscipiẽs est s̃m determinatam partem ppter qd̃ addit in fronte. Minister est ep̃s vel alius cui cõmitti poterit. Ideo dicitur in generali a ministro idoneo. ¶ Ex parte ministri requiritur simultas in faciendo vtrũq actum.s.vnctionis et plationis forme ⁊ etiã debita intẽtio: que omnia debent intelligi sicut expositum est de ministro in baptismo dist. vi. Que adduntur. Significans efficaciter ⁊c. dicunt illud qd̃ formale est in isto sacramento: ⁊ qd̃ vltimo addit vnctionẽ interiorẽ. signat correlariũ illius relatiõis que est formale in isto sacramento. ¶ Et si obiicit primo contra materiã ⁊ formale simul: q̃ christus nõ sic instituit. vt patet Io.xx. quãdo insufflauit ⁊ dedit discipulis spm̃ sctm̃: et similiter Act.ii. quando misso spũ sctõ in linguis igneis confirmabãtur: nec etiã apostoli tali forma vtebãtur vel materia. vt patet in actibus sed ĩpositione manuũ. ¶ Si secũdo obiicit specialiter contra materiã: q̃ nõ oportet eã esse chrisma consecratum: q̃ nec in baptismo necessaria est aqua consecrata: sufficit eñ quecũq aqua. ¶ Si tertio obiicitur q̃ sacerdos cõmunis potest istud sacramentũ conferre. iuxta illud dist. xcv. Peruenit. et ponitur in litera. vbi Gregorius Januario episcopo scribit. Peruenit ad nos quosdã scãdalizatos fuisse eo q̃ presbyteros tãgere chrismate eos qui baptizati sunt phibuimus: et sequitur. Si omnino de hac re aliqui contristentur vbi episcopi desunt. vt presbyteri etiã in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant cõcedi
mus. ¶ Ad primum istorum dicẽdum q̃ christus nõ C
alligauit potentiã suã sacramentis: ⁊ ideo ipse siue in terris siue post ascensionem in celo existẽs: potuit cõfirmare apostolos sine tali materia et tali forma. Cuȝ apostolis etiã in primitiua ecclesia potuit dispẽsare et maxime: q̃ in confirmatione ab eis collata erant aliqua signa sensibilia: puta cõmuniter descensus spiritus sancti super confirmatos: et donum linguarum: sed tamen cessantibus talibus miraculis ministri debuerunt hãc materiã ⁊ hãc formã seruare. Supponitur enim institutum esse a deo licet tempus ⁊ modus. huius ĩstitutionis in scriptura non legatur. forte quia historiographi scripturam vsq ad tempus illud non produxerũt: non enim pduxerunt vltra tempus apostolorum: nec etiã vsq ad plures annos ante mortem eorum. toto autem tempore apostolorum forte mãsit donum linguarum in sacramẽto confirmationis: nec est ĩprobabile multa esse tradita auctoritatiue a christo ecclesie per apostolos que tamen in scriptura non legimus: vt dicit Dama.iiii.lib.c.iiii. vbi loquens de adoratione imaginum ait. Est autem nobis tradita ista traditio quemadmodum oportet ad orientẽ adorare crucem et altera plurima his similia. ¶ Ad secundum dicendũ q̃ christus contractu sue carnis mũdissime omnem aquã cõsecrauit in vsum baptismi: nõ sic autem materiã illã confirmationis: ⁊ ideo requiritur hic specialis sanctificatio: qd̃ etiam est rationabile magis hic q̃ ibi: q̃ baptismus est sacramẽtum necessitatis: et ideo potest a quocũq ministro conferri: et rationabile est q̃ in aqua non consecrata: alioquin materia conueniens non posset esse cõmunis ⁊ impediretur salus multorum. ¶ Ad tertium sunt quatuor
modi dicendi. Prim⁹ q̃ papa consensit q̃ possent vn D
gere in fronte oleo: sed non chrismate. sed hoc est contra textum litere. sicut patet ibidem. ¶ Item hoc cõcessit eo q̃ pro eius subtractione erãt quidã scãdalizati: ⁊ si concessisset illud fieri oleo solo ostendens quasi fieret chrismate: esset simulatio contra veritatem doctrine: sicut si cõcederetur panem benedictũ p euchari
ristia dari. ¶ Secundus modus dicendi est q̃ ppter Bar.brixi
scãdalum vitãdum concessit illud ad tempus vel ma ẽsis d̃ ɔse.
gis permisit: sed istud nihil est. quia vtilius scãdalum di.4.c.p̃s.
nasci permittitur q̃ veritas relinquatur. extra de regu quẽ alios.
lis iuris. ¶ Item in hac concessione peccasset Gregorius mortaliter si concessisset de facto q̃ non potuisset de iure ⁊ prebuisset sacerdotibus occasionem peccãdi mortaliter.s.faciẽdi q̃ non licebat eis facere. ¶ Alii possunt esse duo modi dicendi probabiles. vnus q̃ in primitiua ecclesia non erat differentia inter sacerdotes et episcopos: qd̃ probatur per duas auctoritates Hiero.q̃ ponunt in canone dist. xcv. prima illarũ est.c. Olim.⁊.c. sequenti. Et ĩtitulatur Hieronymi sup epistolam ad Titum.v. dicentis. Olim inquit idẽ presbyter qui ⁊ episcopus antequã diabolico instinctu scisma

ta in religione fierēt ꝛ diceretur in populis. Ego sum pauli. ego autem apollo. et communi presbyterorum consilio ecclesie regebantur: postꝗ autem vnusquisqꝫ eos quos baptizauerat suos putabat nō christi: in toto orbe decretum est vt vnus de presbyteris supponeretur et scismatum semina tollerentur: et parum post. Sicut presbyteri sciunt se ex consuetudine ecclesie ei qui sibi prepositus fuerit eē subiectos: ita episcopi nouerint se magis ex cōsuetudine ꝗ dispensationis dominice veritate presbyteris esse maiores: et in cōmuni debere ecclesiam regere. ¶ Itē ad euandrū presbyterum et ponitur dist. xciij. Legimus. Cum apostolus perspicue doceat eosdem esse episcopos quos presbyteros: hoc probat ibi per multas auctoritates ꝛ infra Alexandrie a Marco euangelista vsqꝫ ad Esdram ꝛ Dionysium episcopos presbyteri eligebāt semper ex se vnum et in excellentiori gradu collocabant: quem episcopū vocabant: quomodo si exercitus faciat imperatorem. Diaconi autem eligant vnum ex se quem industrie nouerunt: et archidiaconum nūcupant. quid enim facit excepta ordinatione episcopus qđ presbyter non facit? ¶ Respondet glos. ibi. Intelliguntur ibi ꝙ non fiunt nisi ab episcopis. sed hoc exponitur ꝙ non fiunt licite. Q; enim absolute fiant. probatur per glos. precedētem. vbi disputatur in quo facta fuit plāatio aut in officio vel in nomine. et in fine dicit. ꝙ facta est prelatio quo ad nomen: et quo ad aliquam administrationem: et quo ad quedam sacramenta: que modo episcopis appropriantur. ¶ Ex hoc dupliciter arguitur. primo. Si tunc post apostolos facta est talis prelatio episcoporum super presbyteros. ergo a principio ecclesie nō fuit ita. ¶ Item si modo appropriātur. ergo prius a principio nō fuerūt propria. ¶ Rñ. si a principio fuit aliquis actus proprius episcopo sicut dicit Hieronymus preter cōsecrationem: quid potest episcopus qđ non potest presbyter? glo. per consecrationem: intelligit alia. sequitur ꝙ a principio erat differentia episcopi et presbyteri: et tamen ille auctoritates non concludunt oppositum. sed sunt exponende sicut glos. exponit. s. ꝙ forte nomina erāt synonima et administratio. i. gubernatio ecclesie cōmunis fuit: sed tamen non dispensatio quecūqꝫ sacramentorū qđ probatur. xxj. In nouo. In loco apostolorum surrexerunt episcopi. sed. lxxij. discipulorum vicem gerunt presbyteri. ergo a christo fuit distinctio episcopi ꝛ simplicis presbyteri. ¶ Contra. Nōne philippus fuit de lxxij. et stephanus et ceteri diaconi nō presbyteri? Itē

Ca. I. tit. Ad hoc reliqui te crete vt ordinares presbyteros. ergo non episcopus hoc non potuit. ¶ Hoc etiā pro-

I. timo. 4. batur per. c. sequens. xcv. di. Qđ super illud verbum pauli fundatur. Noli negligere gratiam que data est

a. l. p. pphe tibi per impositionem manuum presbyteri. Qm̄ ait

tiā cū impresbyteri episcopi nominantur ſm ꝙ dictum est ad

positione, episcopum. Noli negligere gratiā que data est tibi ꝛc. Et alibi. ad maiores natu qui nos posuerunt episco-

Act. 20. pos regere ecclesiā hec Hieronymus. Non distinguit ergo episcopum a presbytero. quia non dicit ꝙ confirmatio fuerit data per episcopum tantum. sed loquitur de presbytero. nec etiam in actibus legitur distinctio sacerdotū ab apostolis qui erant episcopi. Et si istud est verum tunc sacerdoti ex officio potuit competere confirmare sicut ꝛ episcopo: quia ex prima institutione non erat alius gradus in ecclesia. tamen ꝑpter necessitatem postea multiplicati sunt sacerdotes et restricta est potestas ab eis quantum ad aliqua: que reseruata sunt solis sacerdotib[9] maiorib[9] qui dicti sunt epī: et talis actus eēt ꝯfirmare. Q; si verū est. Greg. bene potuit sacerdotes illos subiectos ianuario epō licētiare ad ꝯfirmādū. q2 ī hoc nō ꝯcessit ptātē eis nō conuenientem eis: sed reuocauit prohibitionem prius eis factam. ¶ Sed si cōtra hoc obijcias: quia ſm ista cum in primitiua ecclesia non legantur alij cōfirmasse: ꝗ apostoli: si tunc quicunqꝫ sacerdotes erant episcopi vel equales quantum ad istum actum: ergo solis episcopis debetur ex officio. ¶ Rñ. ꝙ vel nulli alij ab apostolis erant sacerdotes: quia illi soli tunc potuerunt sufficere: vel si alij erant: detulerunt apostolis in isto actu propter manifestationem spiritus. s. E

euidentem que fiebat in collatione istius sacramenti: vt cum maiori reuerentia et deuotione susciperetur propter excellentiam ministrorum. ¶ Quartus Ri. ꝛ alex.

modus dicendi est ꝙ si a principio non licuit sacerdoti simplici: papa tamen potuit quemlibet sacerdotem illius regionis facere episcopum quantum ad istum actum: non tamen conferendo sibi simpliciter gradum episcopalem: nec quantum ad alios actus: ꝛ tūc quilibet eorum vere confirmauit tāqꝫ episcopus quātum ad istum actum: et ratio conferendi istum gradū cuilibet sacerdoti quantum ad istum actum poterat esse scandalum vitandum. Materia autem remota. s. chrisma habet similitudinem cum effectu huius sacramenti: oleum enim nitorem habet et supereminet ceteris liquidis: et est materia proxima incendij. Per primum significat castitatem vel munditiam: per alia duo significat charitatem. Et balsamum quod habet bonum odorem: significat bonam famam. iuxta illud

ij. Cor. Christi bonus odor sum[9] deo. Balsamo etiā Cap. 2.

corpora mortuorum condiuntur ne putrefiāt. ideo significat īcorruptionē: per illam ergo materiā. s. chrisma confectum ex oleo ꝛ balsamo significat ꝙ confir- F

matus debet habere mūditiam ꝛ charitatē et bonam famā: q2 sine istis non est multum auctētica cōfirmatio fidei christiane.

Quæstio Secunda.

CIrca istam distictioné queri pōt aliq̄ breuia. ¶ Prio vtrū istud sacramentum sit necessarium ad salutem? ꝙ sic. de consecra. dist. v. Omnes fideles per manus impositionem episcoporum post baptismum spiritum. s. suscipere debēt. vt pleni christiani inueniantur. Ex hoc habetur propositum: quia quilibet tenetur esse plenus christian[9]. ¶ Contra. In baptismo datur gratia. ergo per illam est filius regni: et ita sufficit ad salutem. ¶ Respondeo. non est simpliciter necessarium ad salutem. iuxta illud Mar. vlti. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. et de consecra. distinct. v. Spiritus. s. Ubi habetur ꝙ baptizatus per solum baptismum saluatur: est tamen necessarium adulto sic ꝙ non contēnat sicut dicitur extra de senten. excommuni. vbi dicitur in glos. ꝙ non est plenus christianus qui contemnit. ¶ Ad argumentum dico. ꝙ loquitur de adulto qui debet suscipere. i. non contemnere et pro tempore cōgruo suscipere in effectu: iudicaretur enim contemptus si omnimoda opportunitate oblata non susciperetur.

Questio Tertia.

SEcundo queritur. Vtrum sit dignius baptismo? ꝙ sic videtur in litera. ¶ Item de conse. distin. v. Nouissimo. patet ꝙ prefert istud sacramentū baptismo.

¶ Contra. Baptiſmus delet culpā ⁊ penā ſine peni=
tentia: hoc aūt nō. ergo ⁊c. ¶ Rn̄deo. qn̄ aliq̄d inclu
dit vel p̄ſupponit aliud illa poſſunt cōparari vel ſm̄ il
lud q̄ p̄ciſe ptinet ad vtrū͂qꝫ: vel ſm̄ illud qđ ſcđm po
A nit p̄ſuppoſito primo: et quidē ſecūda cōparatio non
eſt ꝑ ſe: qꝛ ſic vniuerſaliter ſcđm excedit primuꝫ ſicut
duo bona excedūt alterū eoꝝ. ſed prima eſt ꝑ ſe: qꝛ eſt
ſm̄ p̄ciſas rōnes cōparatoꝝ: et hoc modo dico q̄ ba=
ptiſmus eſt ſimpliciter nobilius ſacramentū. loquen=
do de nobilitate ſacramēti penes finē principalem ſa=
B cramēti. qui eſt collatio gratie. nā ad maiorem gratiā
⁊ ad plures effectus ſimpliciter nobiles confertur ba
ptiſmus q̄ꝫ confirmatio. Loquendo tamen ſm̄ aliam
cōparationem confirmatio multum addit baptiſmo.
¶ Poteſt etiā dici ſm̄ quid confirmatio nobilior ra
tione miniſtri: qꝛ a nobiliori miniſtro cōfertur: ſed nō
eſt hoc ſimpliciter propter eius nobilitatem: ſed pro=
pter baptiſmi maiorem neceſſitatem iſte pluribus mi
C niſtris conceditur. iſta nō: niſi ſpecialibus. Ex hoc vl
timo de nobilitate ſm̄ quid. patet ad argumētum op=
poſitum.

Queſtio Quarta.

TErtio queritur. Vtrū iſtud
ſacramentum poſſit iterari? videtur q̄
ſic: qꝛ morb⁹ cōtra quē eſt iteratur: po=
A teſt enim aliquis poſt cōfirmationem
iterū fieri puſillanimus. ergo remediū
cōtra illū morbū iterat᷑. ¶ Contra. Magiſter in lite=
ra. ⁊ de ꝯſe. di. v. dictū. ¶ Rn̄deo. iterari non debet ita
q̄ ſcienter: qꝛ iterās peccat mortal̄r: ſed nec pōt itera=
ri ſic q̄ iteratum habeat propriā efficaciā ratio princi
palis eſt inſtitutio diuina: et cōgruētia: quia per iſtud
ſacramentū inſtituitur aliquis in determinato gradu
eccleſie. ſ. in gradu bellatoris: et ſacramētum īſtituēs
in gradu determinato nō iteratur: ⁊ iuxta hoc adduci
tur congruentia: qꝛ imprimit effectum indelebilem. ſ.
caracterē. ¶ Ad argumētum. Morbus vt cōtra ip̄m
eſt hec medicina non iteratur. licet aliter.

Quæſtio Quinta.

VLterius quærit᷑ quæ ſit pœna
iterantium illud ſacramentū? ¶ Reſpon=
deo. dicūt canoniſte ſicut dictū eſt de itera=
art.4.q.2. tione baptiſmi. diſt. vj. Qđ ꝓbāt ꝑ locū a ſimili. per il
lud. c. de ꝯſe. di. iiij. Qui bis. ¶ Sed aliter dico q̄ vni=
A uerſaliter nulla pena canonica que nō eſt inflicta a pa
pa cōdēte ius incurrit᷑ ipſo iure nec ꝓpter argumenta
exponētium canones ſiue a ſimili ſiue a cōtrario ſen=
ſu eſt aliq̄s tali pena aſtrictus: quia poſſunt exponere
ius cōditū: nō autē cōdere nouū ꝑ ſuas expoſitiōes.
Unde Inno. qui tn̄ fuit papa cū feciſſet magnuꝫ op⁹
exponēdo ius canonicū: cū fuiſſet req̄ſit⁹ ab aliis q̄le
robur vellet illū tractatuꝫ hr̄e: dixit q̄ nollet ip̄m eſſe
auctēticū: ſꝫ tātūmō magiſtrale. Cū ergo nō inueniat᷑
in iure canonico exp̄ſſe pena irregularitatis inflicta ꝑ
iteratione cōfirmationis: ſequit᷑ q̄ nō incurrat᷑: ⁊ hoc
maxime ptꝫ: qꝛ cōſtitutiōes penales ſunt reſtringēde
non ampliāde: ⁊ ſi voluiſſet legiſlator penā talem in=
flixiſſe pro iteratione cōfirmationis ſicut baptiſmus.
potuiſſet expreſſiſſe hic ſicut ibi. ¶ Et confirmat᷑ etiā
per. c. illud. de cōſe. diſt. v. dictū. vbi nulla pena infligit᷑
ep̄o iterū cōfirmāti: ſed nec ſuſcipienti. niſi q̄ ſoli deo
ſub habitu regulari vel clericali ip̄m religioſiſſime fa
B mulari decretū eſt. hic aūt inuit nō penā irregularita=
tis ſed magis oppoſitum. puta exercitiū officij cleri=
calis. nā in executione ordinum ⁊ p̄cipue in conſecra=
tione euchariſtie clericus deo ſuo religioſiſſime famu
latur: cui ſit gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Poſt ſacramentum baptiſmi & cō= firmationis ſequitur euchariſtię ſacra mentum &c. Diſtinctio Octaua.

POſtq̄ magiſter egit de
baptiſmo quo regn̄amur: et de
confirmatiōe qua roboramur.
Hic agit de ſacr̄o euchariſtie q̄
nutrimur: ⁊ ī bono ꝯſumamur.
Et diuidit᷑ in duas ꝑtes. Prio
ꝯtinuat ſe ad p̄cedētia. Secun
do determīat de euchariſtia in
ſe. (Hic qn̄). Pria ī duas. Pri= a.l.hecaūt
mo ponit ꝯtinuationē dicēdo rum ad dicta. Secundo
ſubiūgit ꝯtinuatiōis rōnē cōparādo euchariſtiā ſpe=
cialiter ad baptiſmuꝫ ibi. (Per baptiſmū). Et illa ꝑs
hꝫ duas. In p̄ma cōparat euchariſtiā ad baptiſmum
ſm̄ excellētiā. In ſcđa ſm̄ cōuenietiā et differētiā ibi.
(Cuius figura). Cōuenietia. eſt qꝛ vtrū͂qꝫ ſacramentū
prefiguratū fuit in lege moſayca: ſed differentia eſt q̄
vtriuſqꝫ fuit ꝓpria figura: ⁊ hāc ꝯuenietiā ⁊ differen=
tiā ponit. Primo ponēdo vtriuſqꝫ ſacr̄i ꝓpriā figurā
in lege moſayca. Secundo ponēdo vtriuſqꝫ figuram
ꝓpriā in ſua cā ibi. (Hec duo ſacr̄a). Et ſequitur illa
pars. (Hec etiā ante alia). In q̄ agit de euchariſtia in
ſe: et illa pars hꝫ quatuor ꝑtes. Primo agit de ſacra=
mēto euchariſtie ⁊ ꝑceptiōe ſacr̄i. Secūdo de ꝯſecra=
tione ſeu ꝯuerſione qua iſtud ſacr̄m īcipit eſſe. Tertio
de accidētib⁹ remanētibus poſt ꝯſecrationē. Quarto
de miniſterio ꝯſecratiōis. Secūda in principio diſt. xj.
(Si aūt q̄rit᷑). Tertia in p̄ncipio diſt. xij. (Si aūt q̄rit᷑
de accidētib⁹). Quarta in p̄ncipio diſt. xiij. (Solet au
tē q̄ri). Prima diuidit᷑ in duas. Primo determīat de
ſacr̄o ⁊ ſuſceptiōe ei⁹ ꝟitatē. Secūdo excludit errores
ꝯtra illa ibi. (Hec ꝟba). Prima ī duas. Prio determi
nat de ꝟitate ſacr̄i. Secūdo de ei⁹ ſuſceptiōe in princi
pio diſt. ix. (Et ſicut dueres). Prima in proemium et
tractatū: ⁊ ideo proemiū nō diuido ꝯtra totū tractatū
de euchariſtia. ſꝫ tātū ꝯtra tractatū q̄ habet᷑ in iſta di.
qꝛ hic non ꝓponunt᷑ niſi quatuor de quib⁹ in iſta diſt.
determīat ibi. (Nū͂qꝫ ſacr̄m). Tractat⁹ īcipit ibi. (Sa=
cramētum dn̄s īſtituit) et hꝫ duas ꝑtes. In p̄ma agit
de duob⁹ q̄ ꝓpoſuit. ſ. de inſtitutione et forma. In ſe=
cūda de aliis duob⁹. ſ. de ſacr̄o ⁊ re. (Nunq̄d ibi ſacra=
mētū). Prima in duas. Primo agit de inſtitutiōe ve=
ritatē. Secūdo excludit circa hoc errorē vl̄ dubitatio
nē ibi. (Cōſideratiōe dignū). Pria in duas. Prio de
inſtitutiōe. Secūdo de forma ibi. (Forma vero eſt).

CIrca iſtam diſtinctionē octauā
querēdū eſt principal̄r de trib⁹. ¶ Prio an
euchariſtia ſit ſacr̄m legis noue? ¶ Secun
do de forma: an ſit q̄ ponitur in canone miſſe? ¶ Ter
tio de inſtitutione: an hoc ſacramētum ꝯuenīēter fuit
inſtitutum poſt cenam.

Quæſtio Prima.

AD primū ſic proceditur. E
Et arguit᷑ q̄ euchariſtia nō ſit ſacr̄m
noue legis. Primo qꝛ ſacr̄m noue le=
gis eſt ſignum gr̄e collate in eo q̄ reci
pit ſacr̄m: ſed euchariſtia non eſt hu=
iuſmodi. qꝛ manet in altari poſt ꝯſecrationē: ⁊ nulli ꝑ

ipſam grā daꝛ. ¶ Itē ſacramēta noue legis efficiunt
qđ ſignificāt: figurāt: non ſic euchariſtia. qꝛ ſignificat
vel figurat verū corpus chriſti et ſanguinem cōtineri
ſub illis ſpeciebus. ſed ille ſpecies hoc nō efficiunt. nā
reſpectu eius nō pōt aliqua virtus finita habere cau-
ſalitatē. ¶ Item ſacramēta noue legis habēt aliqua
verba q̄ ſunt forma. Non ſic euchariſtia: qꝛ verba que
ſunt forma ſacramēti opꝫ eē ſimul cū ſacramēto: ꝟba
aūt euchariſtie nō ſunt ſimul. tū qꝛ euchariſtia manet
ꝟbis nō manētibꝰ: tū qꝛ dū ꝟba ſunt in ꝓlatione non
T. c. 10. euchariſtia ſed in fine ꝓlationis. ¶ Itē dꝛ. iiij. meta.
qđ nō vnū ſignificat nihil ſignificat: euchariſtia non
eſt ſignum vnū ſeu ſacrm̄. nec ſignificat vnū ſacrm̄. er
go ⁊c. Probatio maioris: qꝛ aliud ſignum eſt ſpēs pa
nis. aliud ſignū ſpēs vini: ⁊ habēt aliud ⁊ aliud ſigni-
ficatū: qꝛ vnius ſignificatū ꝓpriū eſt corpꝰ chriſti: al-
terius aūt eſt ſanguis. ¶ Contra. de ꝯſe. diſt. ij. in ſa-
cramētoꝝ oblationibus loquiꝛ de euchariſtia ⁊ ibidē
non oportet in ſacramento aliud offerre preter ⁊c.

Hic tria videnda ſunt. ¶ Primo ſicut
ꝓceſſum eſt in aliis ſacris ponenda eſt quedā rō nōis
euchariſtia ⁊ ſupponēda eſt ex vſu loquētium. Secū-
do inquirēdū eſt ſi illi rōni ſubſit aliquid reale. Et ter
tio ſi id qđ ſubeſt ſit ſacrm̄ noue legis. qđ principali-
A ter queriꝛ. ¶ Ratio nōis euchariſtie ſm̄ cōiter vten-
tes vel loquentes de euchariſtia pōt eſſe talis. Eucha
riſtia eſt ſacrm̄ corporis chriſti ⁊ ſanguinis veraciter
ꝯtēti ſub ſpeciebꝰ panis et vini poſt ꝯſecrationē factā
a ſacerdote ſub ꝟbis certis cū debita intētione ꝓla
tis ex inſtitutione diuina veraciter ſignās corpꝰ chri-
ſti ⁊ ſanguinē ſub eis realiter cōtineri. ¶ De ſcđo di-
co. ꝙ iſta rō non eſt in ſe falſa: qꝛ nulla pars repugnat
alteri: poſſibile em̄ eſt ſine ꝯtradictione corpus chriſti
ꝯtineri ſub ſpecie panis: ⁊ ſanguinē ſub ſpecie vini. qđ
ſupponaꝛ hic. qꝛ diſt. x. declarabiꝛ. Poſſibile eſt etiam
iſta ſigna inſtituta eſſe a deo ad ſignādū veraciter illa
ſignata ſub eis ꝯtineri: qꝛ ꝙ deus pōt facere pōt ꝑ ali-
quod ſenſibile ſignū īpoſitū ſignare. ergo iſti rationi
ſubeſt aliqđ ens. hoc eſt cui non repugnat eſſe. ¶ Vl
terius dico. ꝙ ſibi ſubeſt aliqđ ens in effectu. vt ꝓba-
ri pōt ꝑ auctoritatē ⁊ congruā rationē. Auctoritas eſt
Matth. xxvj. vbi chriſtus poſt cenā iſtud ſacramētū
inſtituit: vt ſub iſtis ſpeciebꝰ verū corpus eius ⁊ verus
ſanguis veraciter ꝯtinereꝛ: ⁊ non tm̄: tunc qn̄ ipſemet
cōfecit. ſed ꝙ poſtea hoc ſacrm̄ a ſacerdotibꝰ in eccle-
ſia conficereꝛ: ad qđ dedit auctoritatem ſubdens ibi:
⁊ dicēs apoſtolis: hoc facite in meā cōmemoratiōem.
¶ Itē habeꝛ Luce. xxij. et. j. Cor. xj. vbi apl's diffuſe
determinat de mō ꝑceptiōis ⁊ ꝯſecratiōis huiꝰ ſacri.
Panis inquit quē frangimus nos ſacerdotes nonne
participatio dn̄i eſt: et ꝙ iſtud ſacramentum ſit perpe
tuo in eccleſia ibi ait. quotienſcūq; inquit panem hūc
comedetis ⁊ calicem bibetis mortem dn̄i annunciabi
tis donec veniat: ſupple ad iudicādum: vnde vſq; ad
tūc durabit eccleſia militans ⁊ euchariſtia in ea. ſicut
tenent oēs ſcti. ¶ Q; hoc ſit cōgruū ꝓbaꝛ: qꝛ ꝯgruū
eſt chriſtū eſſe nobiſcū in tali ſigno ſenſibili vt magis
excitereꝛ quilibet ad reuerētiā ⁊ deuotionē ad chriſtū: ⁊
hoc pꝫ de facto. ꝙ quaſi oīs deuotio in eccleſia eſt in
ordine ad illud ſacramētū. ꝓpter hoc em̄ clericus cū
maiori diligētia ꝑſoluit officium diuinū in ordine ad
miſſam. ꝓpter hoc etiā populus deuotius audit miſ-
ſam q̄ aliquod aliud officiū eccleſiaſticum. ꝓpter hoc
etiā ſingula cum maiori diligentia confitentur quan-
do intendunt ſm̄ ordinationē eccleſie ſaltem ſemel in
anno cōmunicare. ¶ Congruum etiā fuit poſt gene-
rationem ſpūalem conferri etiā nobis nutrimētū ſpi-
rituale: ⁊ illud magis congrue nobis datur ſub ſimi-
litudine nutrimenti corporalis: nutrimētū aūt corpo-
rale ꝑcipuū conſiſtit in pane et vino. ergo ⁊c. ¶ Con-
gruum etiam fuit ꝙ ſignum ſenſibile: ſub quo nobis
deus voluit ſe dare: haberet ordinem ad verba aliqua
ab aliquo miniſtro ꝓferēda: qꝛ aliter neſciremꝰ quan
do in tali ſigno eſſet chriſtus ⁊ quādo non: et ſic periret
reuerentia debita et deuotio. ¶ Congruum etiā fuit
ꝙ in ꝓlatione illorū verborū miniſter eſſet in eccleſia
excellens. ſ. ſacerdos per cuius actum miniſterialem
chriſtus ſic incipiat eſſe nobiſcum. ¶ De tertio dico. B
ꝙ illud qđ ſubeſt rationi nominis prius poſite eſt ſa-
cramentum. quia. ſ. eſt ſignum veraciter repreſentans
ex inſtitutione diuina: ⁊ lꝫ non grām accidentalem: ta
men effectum aliquem dei gratuitum. ſ. eſſe corporis
chriſti ſub tali ſpecie. gratia autem in diffinitione ſa-
cramenti non accipitur tm̄ pro grā accidentali: ſed ꝓ
effectu dei gratuito. ¶ De vnitate huius ſacramenti
dico. ꝙ bene poſſibile eſſet plura ſenſibilia concurrere
in fundamēto vnius ſacramenti ſimpliciter. vt ſupra
dictum eſt de ablutione ⁊ verbis in fundamento rela-
tionis baptiſmi: ſed ibi neutrum illorum eſt aliquid il
lius ſacramenti ſine altero. hoc autem et ſpecies pa-
nis continet ſuum ſignatum ſine ſpeciebus vini et
econuerſo. ideo dico ꝙ corpus chriſti poteſt accipi ſtri
cte prout includit partes animatas anima chriſti cu-
iuſmodi non eſt ſanguis: licet ſit in potentia propin-
qua vt conuertatur in carnē animatā: et ſic corpus eſt
aliud eſſentialiter a ſanguine: ⁊ in ſe etiam poteſt eſſe
aliud ſignatum: et per conſequens poteſt eſſe huius
ꝓprium ſignum: ſicut eſt ⁊ ꝓpria diffinitio. Alio mo-
do corpus poteſt accipi vt omnia illa īcludit que ꝑti-
nēt ad totum corpus organicum ſiue ſint partes ani
mate ſiue ſint alia non formaliter animata: vt humo-
res ⁊ ſpūs: et hoc modo ſanguis eſt aliquid corporis.
primo modo accipiēdo corpus licet ipſum et ſanguis
ſint primo diuerſa ſignata: tamen cōſtituūt vnū ſignū
ſignatum totale qđ eſt corpus ſecūdo mō: ⁊ ita ſignū
ꝓprium corporis primo mō ⁊ ſignum ꝓprium ſangui
nis poſſunt eſſe vnum ſignū vnitate integritatis: non
autem indiuiſibilitatis. ¶ Congruit autem hoc ſa- C
cramentum habere talem vnitatem integritatis ⁊ nō
indiuiſibilitatis: quia eſt ad cōpletā nutritionem ani-
me que ſignificatur per completā nutritionem corpo-
ris. Completa autem nutritio corporis fit ex aliquo
vno vnitate integritatis non vnitate indiuiſibilita-
tis. ſ. ex alimento: non enim nutrit ſufficienter cibꝰ ſi-
ne potu nec ecōuerſo. ¶ Ex dictis patet quadruplex
differentia ⁊ excellētia huius ſacramēti ad alia: quaꝝ
triplex eſt in ſignificādo. Vna eſt. qꝛ eſt ſimpliciter ve D
raciſſimum in ſignādo. alia enim ſacramenta veracia
ſunt quātum eſt ex ſe tamen quādoq; nō habent effe-
ctum ſuum ſignatum ꝓpter indiſpoſitionem ſuſcipiē-
tis: iſtud autem nunq̄ caret ſuo ſignato. ¶ Secūda
excellentia eſt: qꝛ qđ ſignificat iſtud ſacramētum hoc
realiter continet: alia non. ¶ Tertia excellētia eſt ſi-
gnati per iſtud: alia enim ſacramenta ſignificant gra-
tiā accidentalem inherentem ſuſcipienti: iſtud autem
ſignificat gratiā ſubſiſtentem. ſ. verum corpus chriſti
ibi exiſtens. ¶ Vltima differentia eſt in modo eſſen-
di iſtius ſacramenti: qꝛ omnia alia ſacramenta ꝯſiſtūt
in vſu ⁊ in fieri. ita qđ idem eſt ibi ſacramētum et per-
ceptio ſacramenti: ſicut baptiſmꝰ eſt perceptio baptiſ-
mi: nec permanet aliquid qđ ſit ſacramentum ceſſan-
te vſu tali vel ꝑceptione: ſed hoc ſacramētū eſt quod-
dam permanens etiā ante vſum: ⁊ hoc congruū erat:
qꝛ chriſtus ꝑmanēter voluit eē nobiſcum. ergo in ali-
quo ſigno vel ſacramento ꝑmanēte. vnde vſus huius
ſacramēti nō eſt ſacramētū. vſus enim verborum ſa- E
cramētaliū eſt quedā via ad ſacramētū: qꝛ in termino

prolationis verborum incipit esse sacramentum: sed vsus et perceptio istius sacramenti est quedam dispositio sacramentalis seu via qua hoc sacramentum applicetur mēbro ecclesie: et bene possibile est in vtroqz vsu si digne fiat gratiam conferri vtēti: sed hoc nō est formale et primū significatū eucharistie: sed quidam actus sacramentales in quibus bene potest gratia recipi si digne fiāt: magis tamen in perceptione q̄z in cōsecratione: quia actus perceptiōis significat nutritionem spiritualem que est per gratie collationem.

Ex his patet ad argumenta. ¶ Ad primum. quia eucharistia non est primo signū gratie accidētalis sed subsistētis. ¶ Ad secūdum videtur esse bona difficultas contra illum qui ponit sacramēta habere actionem respectu significati. sed cōtra me nō cōcludit. dico enim q͂ hoc modo intelligitur illa propositio. sacramētum efficit qđ figurat. i. significat aliquid fieri illud sacramentum tanq̄z per signum efficax fit. si autem significat aliquid esse illud per sacramentum tanq̄z per signūm verax est. Qualiter autem accipiatur ibi. per: dictum est in p̄ma di. Et cum dicitur q͂ nulla virt9 finita potest agere ad esse corporis christi ibi. Concedo proprie loquendo de actione. Potest tamen aliqua virtus finita vel aliquid virtutis finite esse dispositio immediata ad esse corporis christi ibi. Non a se sed a deo assistente ibi. Et hoc modo istituit istas species vt post cōsecrationem assistat eis ad hāc presentiā corporis christi. ¶ Ad tertium patet: quare istud sacramentum non habet aliqua verba p̄ forma. quia tunc non esset sacramentum permanens: cū verba non possunt esse nisi in successione: tamen ipsa consecratio sacramenti consistit in fieri: et ideo requirit aliquam formam verborum. Sed illa non est forma sacramēti sed consecrationis sacramenti: et pro tanto illa possunt dici verba sacramentalia: quia ad sacramētum pertinentia: tanq̄z forma cōsecrationis eius: que ɔsecratio est inceptio sacramentalis: sed non dicūtur sic sacramentalia sicut verba baptismi: illa enim sunt sacramentalia: quia forma sacramenti. ¶ Si autem omnino queras que sit forma huius sacramenti: dico q͂ ipse species visibiles sunt materia. i. proximū fundamentum relationis significationis et ipsa significatio est ibi formale sicut in alijs sacramentis. ¶ Et si queras q̄d est in hoc fundamēto tanq̄z materia. aliud tanq̄z forma? ¶ Rn̄deo. q͂ non est hic aliud tāq̄z materia et aliud tanq̄z forma sicut est in alijs: cuius ratio B est: quia istud est permanens. et ideo non possunt aliqua verba ad eius essentiam pertinere: in quocūqz autem sacramento distinguitur materia et forma signū visibile dicitur eē materia: verba vero forma. ¶ Ad Rica. p̄siti di. ar. 1. q. 2. quartum dicitur q͂ hec ambo sunt vnū signum vnius rei: vt corporis christi. ¶ Contra. Nomia synonima sunt alia et alia nomia: sunt etiā plura signa nō obstāte q͂ idem significent: quia plures sunt ibi voces īposite ad significandum. ergo a simili cum hec sunt alie et alte species significātes: erit aliud et aliud sacramētū. Dico ergo aliter sicut dictum est in corpore questiōis q͂ sunt sacramentum vnum vnitate integritatis non indiuisibilitatis. Ideo non concludit.

Quæstio Secunda.

Ad secundum sic proceditur. Et arguitur q͂ illa non est forma precisa cōsecrationis eucharistie que ponitur in canone misse. primo: quia hoc pronomen hoc: aut demonstrat substantiam panis aut accidentia: et vtroqz modo est propositio falsa: aut demōstrat corpus christi: et tūc propositio non est effectiua sicut nec ista: corp9 meū est corp9 meū: nulla eni propositio est effectiua vel operatiua q̄ vera eēt: nulla posita actione vel operatiōe eque sicut si operario ponatur. talis est ista: corpus meum est corpus meum. ¶ Itē istud pronomen hoc vel demonstrat pro instāti p̄ quo profertur vel p̄ alio: si p̄ illo non est tūc corpus christi. ergo tunc demonstrat panem vel accidentia. Sed tunc propositio illa est falsa: quia nec panis nec accidentia sunt corpus christi. Sed oratio falsa nō potest esse forma in sacramento veritatis. ergo et c. Itē in forma sacramenti tradita christo nō licet regulariter aliquid interponere (regulariter dico pro interruptiōe aliqua modica casuali, de qua dictum est in diffinitione baptismi) sed hic regulariter interponitur hec coniunctio enim: que non est in forma tradita a christo sicut distincti. 3. patet in euāgelijs. ¶ Item sicut hoc pronomen ego signat primā personā ita meum possessionem. ergo sicut dicens ego de se loquitur. ita dicens meū designat illud a se possideri. ergo sacerdos proferēs meum: designat illud eē suum. i. sacerdotis. ¶ Item de forma consecrationis sanguinis. arguitur q͂ non sit illa qua vtimur: quia illa non inuenitur tradita a christo. quia nullus euangelista ponit illa verba. Item eque pauca verba videntur sufficere ad cōsecrationem sanguinis sicut corporis. ergo cum consecratio corporis cōsistat in quatuor v̄bis. ergo et sanguinis. ergo alia supfluūt. ¶ Contra. extra de cele. mis. Cum marthe. §. Ex eo credimus. ait Inno. iij. q͂ forma verborum sicut in canone scribitur et a christo apostoli et ab ipsis eorum acceperunt successores. ergo et c.

Respondeo. Hic tria videnda. Primo si eucharistie est aliqua vna forma. Secūdo que. Tertio quid signat. De primo patet ex solutione. q. prece- A dētis. quia nulla verba sunt forma eucharistie: nec de essentia eius. sed verba aliqua sunt forma cōsecrationis eucharistie. et sic intelligendo: quia sic proponitur in. q. quid sit forma cōsecrationis. Dico q͂ sicut istud sacramentum est vnum vnitate integritatis non indiuisibilitatis: qz in se icludit duo signa partialia. q̄ primo signāt duo p̄pria signata et p̄xima. s. corpus et sanguinem. et remota. s. cibationem et potum spiritualem. ita etiā est vna consecratio vnitate integritatis: et tamen due consecrationes partiales. sicut enim aliqua res est vna sic est vna eius inceptio: et sicut plures: sic plures eius inceptiones: et sicut cōsecratio est plures sic eius inceptio est plures. Est ergo consecratio plures partiales consecrationes: tamen vna vnitate integritatis: et sic est vna forma consecratiōis. vnitate integritatis: sed tamen continens in se plures formas partiales. distinctio autem formarum illarum partialiū patet: qz vna est efficax sine alia qđ manifestū est: alioquin enim fideles corpus adorātes ante cōsecrationē sanguinis essent idololatre. qđ falsum est.

De secundo dico. quia verba cōsecrationis corporis sunt quatuor. s. illud pronomen hoc: et B verbum est: et in apposito corpus et meum. Coniunctio enim non est de essentia forme. sed s̄m vnum doctorem ponitur ad designandum ordinem consecrationis sacramenti ad vsum sacramenti. quod patet ex verbis. Accipite. hoc est enim et c. q. d. quia talis est cōsecratio ideo vtimini consecrato. Sed alia ratio potest assignari. s. q͂ enim ponitur ad continuandum ne illa verba que sunt de forma proferantur sine precedētibus. ¶ Sed hic est dubium: vtrum pretermissis verbis precedentibus per ista sola quatuor verba conficeretur

Tho. p̄nti d. ar. 2. q. 1. in sol. 2. ar. Idē tenet. ri. di. p̄nti arti. 3. q. 1. Bot. picta. nē. 4. p. sū. imā h9 c̄ti. z io. ro z ri. vbi.

ret sacerdos. ¶ Dicitur ꝙ sic. quia ista sunt precisa forma: alia sunt propter reuerentiam vel propter orationem premittenda. ¶ Sed cōtra istud arguitur. quia verba sacramentalia ex vi verborum debēt significare illud qđ efficitur ex vi sacramenti. Sed ex vi consecrationis huius efficitur ibi esse verū corpus christi. ergo verba sufficientia ex vi ꝓpria debent significare illud ibi ꝯtineri. Sed hec verba: hoc est corpus meū. ꝓlata sine precedētibus hoc significāt absolute: qꝛ ly meum significat referri ad ꝑsonā ipsius loquentis: qꝛ lꝫ minister possit intēdere vt loquatur in persona christi: nō tñ ꝓpter hoc significatū illoꝝ verboꝝ esse ꝙ ly meū demonstraret corpus christi: sed corpus loquentis: sicut si ego inciperē loqui in persona christi: dicendo sic. Mea doctrina est ista: sed intenderem loqui in persona christi: tamen ex vi verborum nō habetur ꝙ ista doctrina sit christi sed illius qui loquitur. sicut angelus quando loquebatur in persona dei. Ego sum deus abraā: ꝛ ꝑ ꝯsequēs nō eēt ꝓpositio falsa ſm sensum ꝑ quo fieret: tñ nō erat significatuꝫ ꝓprie huius orationis ꝙ ly ego supponeret ꝑ ꝑsona dei. ¶ Hoc etiam confirmatur per Ambro. de conse. distin. ij. Panis est in altari. Sermo inquit christi creaturam mutat: ꝛ sequitur. Consecratio quibus verbis fit attendite que sunt verba. Accipite et edite ex hoc omnes. hoc est corpus meum: vbi ipse videtur coniungere illa verba precedentia. s. accipite tanꝙ̄ verba consecrationis: sed hoc nō est intelligendum tāꝙ̄ sint essentialiter pertinentia ad necessitatem consecrationis: sed tanꝙ̄ necessario premittenda et non solum illa sed alia plura precedentia in canone: ex quibus ex vi sermonis haberi potest ꝙ ista. hoc est corpus meum: dicuntur in persona christi: vnde non sine causa ecclesia ita connexit totum canonem misse ꝙ ab illo loco cōmunicantes: vsqꝫ ad illum locum post consecrationē. Supplices te rogamus omnipotens deus: non aliqua oratio que non necessario connectatur cum precedente: vel per coniunctionem copulatiuam: sicut: hanc ergo oblationem: ꝛ huiusmodi: vel per pronomen infinitum vt quā oblationem tu deus: ꝛ qui pridie ꝙ̄ pateretur: ꝛ post cōsecrationē supra que ꝓpitio. vel per relationem. vt ibi. Simili modo. De isto articulo dicet in generali simul cū dubijs q̇d fuerit obseruandū.

Exo. 3.

¶ De verbis aūt ꝯsecrationis sanguinis est dubium magis: qꝛ quātū ad duo. Primum est: qꝛ formā qua vtimur nullus euāgelistarū recitat. ideo non videt̄ ex euāgelio certa. Greci etiā alia forma vtuntur di. Hic est sanguis ꝛc. et per consequens forma nostra nō est ꝑfecta. ¶ Rñ. nō dubito quin forma nostra sit certa ſm auctoritatē illam Innocētij: qꝛ multa tradita sunt ecclesie ab apostolis. que tñ nō sic scripta sunt in euāgelijs. nec obstat de euāgelistis: qꝛ intēdebāt narrare rē gestā: nō aūt tradere formam consecrādi. Sed ꝛ de forma grecoꝝ ecclia nō dicit eos nō cōficere. vn̄ dicūt aliqui ꝙ forma eoꝝ ꝛ forma nostra ꝛ quecūqꝫ scripta in euāgelijs sufficiēs est ad cōsecrationē tñ in ecclesia romana est de necessitate ministri vti forma qua vtimur. ¶ Secūdū dubiū est: an ad formā qua vtimur ꝑtineāt oīa verba a loco isto. Simili modo: vsqꝫ vbi. vnde ꝛ memores. ¶ Et cōmuniter tenet̄ ꝙ ista. Hoc facite in meā cōmemorationem. non pertinent ad illā formā hoc modo. qđ probatur: quia non magis facit illud. Hoc accipite ꝛc. ad sanguinem ꝙ̄ ad corp9: precepit enim christus ita fieri consecrationem corporis sicut sanguinis. ergo si illud pertinet ad consecrationem sanguinis: pari ratione ꝛ corporis: ꝛ ꝑ cōsequēs quādo hostia leuatur adhuc nō est ibi corpus christi: ꝛ sic idololatria: qđ non est dicendum. Hoc etiam patet. quia preceptum de vsu cōsecrationis nō est de forma consecrationis: hoc est preceptum vsus vt verba ostendunt. ergo ꝛc. ¶ Item ꝑ ista verba contulit apostolis christus potestatem consecrandi: hoc enim ordinauit eos sacerdotes. Collatio autē potestatis consecrandi non fit per verba pertinentia ad consecrationem: quia verba consecrationis materiam respiciunt que consecratur vel terminum in quem cōsecratur: verba aūt potestatem cōferētia respiciūt potestatem quā cōferūt ꝛ illum cui cōfert̄. ¶ Hoc ergo tāꝙ̄ certo supposito nunquid omnia verba vsqꝫ illic. Hoc facite: sunt de forma cōsecrationis sanguinis? ¶ Dicitur ꝙ sic primo de illis qui pro vobis ꝛc. quia relatiuum implicat antecedēs ꝛ est pars vnius totius orationis. Similiter dicunt multo magis de illis: noui et eterni testamenti: qꝛ illud est quedā specificatio eius: qđ precedit cū dicit̄: sanguinis. Ad vnā aūt formā videtur ꝑtinere oīa que ꝑtinēt ad vnā orationē. ergo tā illa. noui ꝛc. de q̇b9 certū est ꝙ ꝑtinent ad vnā orationē: ꝙ̄ illa: qui ꝑ vobis ꝛc. que ꝓpter iplicationē pertinere ad eādē orationē vident̄. oīa ꝑtinebūt ad formā ꝯsecratiōis sanguinis. ¶ Sed iste rōnes non concludūt: qꝛ possibile est aliqua multa addi in oratione consecratiua quibus nō expressis tota cōsecratio haberetur sicut christus potuisset dixisse. Hoc est corp9 meū. assumptū de virgine ꝛ suspendēdū in cruce: sicut dixit de sanguine: qui ꝑ vobis fundet̄: et tunc lꝫ verba illa fuissent dicēda ꝓpter deuotiōem non tñ fuissent simpliciter necessaria ad formā: lꝫ ad eādē orōnē ꝑtinēt. Multo minus etiā valet illa probatio de illo: qui pro vobis: ꝙ̄ de illo: noui ꝛ eterni: posset enim intelligi illa oratio in sensu cōpositionis vel diuisionis sicut distinguitur illud sophisma. Omnis homo qui est albus a sorte currit: licet in sensu compositionis implicatio sit pars eiusdem oratiōis: et ita posset intelligi in proposito. ita ꝙ ante illud: qui: non esset oratio ꝑfecta vel per ly: qui: inciperet oratio copulata precedenti in sensu. s. diuisionis: ꝛ exponeretur ſm Priscianum ly qui: per et ille. Consimiliter per illud: noui testamenti: intelligitur cōmuniter ſm sanctos confirmator in quo intelligitur iplicatio: sanguinis inꝙ̄ qui est cōfirmator noui ꝛ eterni testamenti ꝛc.

Tho. pñti di. ar. 2. q2.

De isto secundo articulo dico breuiter ꝙ nō est nobis traditum omnino certitudinaliter an ad formā cōsecratiōis sanguinis pertineāt aliqua verba post illud. sanguinis mei vel an aliquod illorū sequentium vsqꝫ illic: hoc facit ꝛc. Ideo periculosum est hoc asserere de quo sufficiens auctoritas nō habetur. Non est aūt periculosum ignorare: qꝛ videt̄ ignorātia inuincibilis. Ex hoc patet iprobatio cuiusdam dicti minus discreti: ꝙ necesse est in quolibet sacramēto scire ꝑcise que verba sunt de forma ad hoc vt aliq̇s ꝯferat sacramētū. Istud em̄ manifeste falsum est non solū in ꝓposito: sed etiā in baptismo ꝛ penitētia ꝛ sacramento ordinis: forte enim nullus est qui sciat pro certo nec ep̄s nec ordinatus que sint precisa verba ordinatiōis in sacerdotem: ꝛ tñ nō est dicendum ꝙ nullus est ordinatus in sacerdotē in ecclesia. Consimilr̄ diuersi vtunt̄ diuersis verbis in ꝯferēdo sacramētum penitētie: nec est certū de aliq̇b9 verbis ꝑcisis q̄ sint illa: nō tñ dicēdū est ꝙ null9 absoluat̄ in ecclia. ¶ Quid ergo erit ꝯsilium? Dico ꝙ sacerdos intēdēs facere qđ facit ecclesia legēs distincte verba canonis a ꝑincipio vsqꝫ ad finem vere cūficit: nec est tutū alicui se reputare valde peritū de sciētia sua: et dicere volo vti precise istis verbis ꝑ cōsecratione sanguinis: sed securior est simplicitas: volo ista verba ꝓferre sub ea intentione sub q̄ christ9 instituit ea eē ꝓferēda vt q̄ ex christi institutiōe sūt de forma: dico vt de forma: ꝛ q̄ ad reuerētiā.

De cō. mi. c. cū marte. — Pe. d. ar. pñti di. ar. 3. q. 2. — vid ri. vbi s. ar. 3. q. 2.

C D E

impugnet vt p3 in l'tera // sed de mente nři subtilis scoti est dubium/ potentum si aliquis sacerdos proferendo tantum illa quatuor verba, vere conficiat corpus x. et ita in tali casu scotiste deberent adorare talem ostiam sub conditione/ si tu es corpus x ergo te adoro

¶ Sed quid si ante omnia verba prolata contingeret mori sacerdotem: nunquid habēdus esset sanguis tanq̄ vere consecratus? Dico hic sicut in quodam casu superius premisso: si quis sacerdos inciperet sic loqui. Hoc est corpus meum: non predicens verba premissa totaliter: q̄ in omnibus talibus non est adorandum nisi sub conditione si vere consecratum est. Et nunquid iteranda sunt verba? dico q̄ non absolute. et simpliciter

F ¶ Sed nunquid sub conditione: dico q̄ hic non est talis necessitas sicut in baptismo: quia ibi quando dubitatur de baptizatione dubitatur de salute. Ideo licitum est ibi quandoq̄ sub cōditione baptizare. Sed hic si probabiliter dubitatur in altero istorū casuum an consecratio sit completa nullum periculum salutis imminet. si non iteretur: nec absolute: nec sub conditione. ¶ Quid ergo est ne illa materia sēp seruāda? dico q̄ non. quia putresceret: sed sacerdos post cōmunionem in sua missa potest illam materiā recipere sub intentione conditionata tali si istud est consecratū recipio vt consecratum. sed si non: nō: sed vt tale de quo est incertū: nec in hoc potest esse periculum: quia ieiunus est ante perceptionem vini ablutionis: et si non est sanguis q̄d percipit non tamen facit irreuerētiam corpori et sanguini iam perceptis: quia mox post sanguinem iam perceptū statim in altari percipimus purum vinum.

Vide ockā q̄. 2. q. fina. Gotf. pic. 4. pt. sum. p̄nti dist. Vide al. x. i. 4. vbi adducit q̄tuor opin. de ista ɔsecratiōe xp̄i.

De tertio articulo dicitur q̄ sacerdos profert illa verba quasi materialiter: quia recitat ea sicut a christo dicta: vt patet per literā precedentē in canone: christus aūt quādo illa dixit nō transsubstātiauit panē in corpus suū: q̄d probat ex verbis illius canonis q̄ ibi p̄mittit: benedixit. vnde dicit q̄ p illā benedictionem precedētem consecrauit: nō per ista verba. Hoc est corpus meum: cui concordat Inno. de officio misse. parte. iiij. ca. vj. et. xiiij. ¶ Sed contra. Aut christus ɔfecit sine verbis. q̄d non est ꝓbabile: aut cū verbis: tūc aut cū istis aut cū alijs: nō cū alijs a p̄dictis. q̄ non est ꝓbabile q̄ alia forma vtat actor et ministri quibus cōmittit formam: si eisdē remanet difficultas de significatione illius orationis vltimo prolate a christo. ¶ Item christus modo si eēt viator posset ꝓferre ista verba ꝛ cōficere et remaneret eadē difficultas sicut prius. ¶ Alia est opi. q̄ sicut nomen significat sine tempore: et ideo potest supponere ꝓ supposito cuiuscūq̄ temporis, nec potest restringi a tempore cōsignificato p verbum significās cōpositiōem: q̄ illud est distās ḃm intellectū vel sensum ꝛ nihil cōtrahit p sic distās: sicut nec cōtrahit hic homo: cū dicit homo est albus. licet contrahatur, hic. homo alb9 currit: ita ꝓnomen cum ponatur loco nominis ꝓprij ꝛ significet sine tempore: potest significare seu demonstrare sine tempore: q̄ hoc significat et demonstrat ꝓ omni tempore ꝛ sic hoc ꝓnomen hoc: potest demonstrare sub disiunctione: illud q̄d nunc cōtinetur sub illis speciebus vel proximo continebitur: vt sit demonstratio ad intellectū eius q̄ demonstratur in recto: et ad sensum alicuius q̄d demonstratur in obliquo: ꝛ illud in recto sit aliquid nunc presens vel q̄d in ꝓximo erit presens ad sensum sub istis spēcieb9: ꝛ illa disiunctiua vera est: q̄ altera pars est vera. et hoc ad intellectum quādo. s. assistit virtus diuia vt vltimo instāti ꝓlationis operans ad illud q̄d significat. ¶ Contra istud: lz nō oporteat q̄ hoc ꝓnomē hoc demōstret aliquid p determinato tēpore. tñ sicut ipse arguit: significatio orationis ɔstituit ex significato partiū: et partes significāt q̄ñ ꝓferūt. Ideo ḃm eum etiā necesse est dicere q̄ hoc ꝓnomē hoc q̄ñ ꝓfert illud significat q̄d tūc demōstrat: tūc aūt nō videt posse demōstrare aliquid q̄d nō est tūc contētum sub illis speciebus: q̄ sic posset dici q̄ hic ignis est aqua vel hoc corp9 est aqua loquēdo de igne statim cōuertēdo in aquā ꝛ faciendo talem demonstrationē ad sensum in obliquo et ad intellectum in recto. ꝛ hoc demōstrādo corpus: q̄d nunc est vel in ꝓximo erit. sed nō videt rationale dicere de aere statim corrumpendo q̄ hoc corpus est ignis: hec enim simpliciter est vera: hoc corpus est aer: et de eodem nō dicunt simul ignis ꝛ aer. ¶ Item si tūc significāt partes orationis quādo ꝓferunt: ꝛ ex significatis earū hoc mō acceptis est significatum totius orationis ḃm q̄ accepit oportet dicere q̄ ly est: q̄ñ ꝓfert ponat significatum suū p presenti q̄d significat: subiectum aūt p illa parte disiunctionis non accipit p aliquo eodē tēpore cum illo q̄d importat p copulam. ergo tota significatio illius oratiōis nō refertur ad aliquid idem vel ad instās. ¶ Item disiunctiua nō ponit alterā partē determinate: sed est ibi fallacia consequētis. ergo si hoc stat sic disiunctiue non determinate ponit respectu p̄dicati vnā partē. s. hoc q̄d in proximo erit sub istis speciebus sicut neq̄ alteram. s. q̄ nūc est sub istis speciebus: ꝛ nō efficit p istā oratiōem etiā ḃm eos nisi vt ipsa est vera. ergo p istā nō magis efficit q̄ illud q̄d statim erit sub istis specieb9 sit corpus christi: q̄ illud q̄d nunc est sub istis.

Ric. p̄nti di. ar. 3. q. 1.

Aliter ergo potest dici. & sit cōclusio prima. q̄ cōceptus qui causatur p orationem ꝓlatam nō habet p eā nisi in vltimo instāti ꝓlatiōis oratiōis. q̄d ꝓbat: q̄ nō habet cōceptus omniū partium orationis ante illud instans. conceptus enim totius orationis non habet sine cōceptibus omniū partiū. Hoc cōfirmat p simile: q̄ cōceptus formatus p dictionem nō habet ante instās vltimū ꝓlationis illius dictionis. ergo a simili de oratiōe: et ratio similitudinis est. q̄ sicut partes dictiōis nō significāt cōceptū simplicē quē dictio significat. ita dictio nō significat ɔceptū aliquē cōplexū quē significat tota oratio. Sed differētia est. q̄ pars oratiōis aliquē cōceptū simplicem significat. sed ad ꝓpositum nō est ista differētia: q̄ vtrobiq̄ totus cōceptus nō habet nisi in fine omniū dictionū ꝓlatarū. ¶ Si obijcit. ergo oratio causat cōceptum quādo nō est: q̄ quādo cōplete ꝓlata est oratio. nihil oratiōis est. ¶ Rñ. patet q̄ argumētū nō cogit. quia idem posset argui de conceptu iportato p dictionem: ideo dico q̄ cum conceptus fiat in instāti in intellectu post ꝓlationem oratiōis vel dictionis nō fit p illā: q̄ illa nō est sicut arguit: sed in fine ꝓlationis cuiuscūq̄ dictionis per aliquid causatum in fantasia a dictione dum fuit in prolatione: intellectus causat in se conceptum aliquem dictionis vel ad propositum magis per aliqua derelicta a singulis dictionibus dum proferebantur: intellectus in vltimo instāti per collationem suā causat intellectum vel conceptum totius. Ideo autem dixi de cōceptu qui causatur per orationem: q̄ secus potest esse de cōceptu illo signato q̄ nō causatur per eā vtpote conceptus qui est apud loquētem quem. s. intēdit per orationem exprimere. ¶ Et si arguitur contra istā conclusionem: q̄ significatū totius oratiōis consistit ex significatis partium: et partes significāt quādo ꝓferūtur. ¶ Rñ. significatio illa non est ratio formalis causandi illum cōceptum in audiente: sed est quedā dispositio preambula ad quā per collationem intellectus sequitur causatio totius conceptus ex cōceptibus per partes causatis. ¶ Secunda cōclusio est ista. q̄ nō oportet in eodem instanti vel in eodem tempore causari cōceptum in audiētē per orationem ꝓlatam et veritatem illius conceptus intelligi siue vnionem extremorum. nam si dicā. deus

Quē vv. q. presenti. G H I

creauit mundum conceptus istius orationis causatur
in vltimo instanti: tm̄ veritas istius seu vnio illorum
extremoꝝ intelligit̄ ꝓ primo instāti temporis: nō est
ergo idem dicere in quo instanti concipiatur oratio: ⁊
ꝓ quo, qꝛ cōcipit̄ in vltimo cōplete orationis: ⁊ conci
K pit̄ ꝓ illo pro quo extrema denotātur vniri in intelle=
ctu siue extra in re. ¶ Tertia cōclusio est ista. ꝙ pro il
lo instāti denotātur extrema vniri: et per cōsequēs ꝙ
est veritas in oratione: qđ significatur per verbum co
pulās extrema: qꝛ nihil aliud est in ꝓpositione qđ si=
gnificet tēpus ad qđ oporteat ex intellectu ꝓpositio=
nis vnionē extremoꝝ referri. ¶ Quarta cōclusio. est
verbū cuiuscūqꝫ tēporis potest cōsignificare tempus
vel instās: patet: alioquin nō posset exprimi cōceptus
de vnione extremorū, presentia preterita ⁊ futura. Si
vero nō posset cōsignificare instās preteritum si ver=
L bum est preteritum: presens: si est verbum presens: fu
turum si est verbū futurū: nulla ꝓpositio esset vera in
qua exprimeret̄ vnio extremorū: que nō potest esse ni
si in instāti: vtpote nec ista: aīa fuit creata: nec ista ani
ma creatur: nec ista. anima creabitur. essent vere. Si
etiam non posset consignificare tempus presens: si est
verbum p̄sens: et tempus p̄teritū: si est verbum pre=
teritum: si est verbum preteritū: ⁊ tempus futurum. si
est verbum futurum: nulla ꝓpositio esset vera cuius
extrema non possunt vniri nisi ꝓ tempore: et tunc nec
ista esset vera. celum mouebatur: nec esset ista vera: ce
lum mouet̄: nec ista celum mouebit̄. ¶ Iuxta istā cō
clusionem. dico ꝙ verbum consignificare instans vel
tempus ꝓprie dictum siue loquendo de verbo presen=
ti siue preterito siue futuro pertinet ad multiplicitatē
tertij modi equiuocatiōis: q̄ est ꝫm diuersa cōsignifi=
cata dictionis idē significātis: nō aūt copulatio extre
M moꝝ ꝓ instanti: vel ꝓ tempore sunt cause veritatis ta
lis ꝓpositionis: qꝛ nullus modus vnus est qui inclu=
dat̄ indifferenter in istis duobꝰ: ⁊ ita oꝑꝫ habere vnū
cōmune: qm̄ sunt cause veritatis ī significatis sicut in
significatis. ¶ Quinta ꝯclusio ꝫm vnū modū dicen=
di est. qđ verbū si est p̄sens ⁊ cōsignificat instās signifi
cat instās cōplete ꝓlationis totius oratiōis: qꝛ ꝓ eo=
dē tp̄e intelligit̄ ipsa vnio et conceptus extremoꝝ seu
totius oratiōis ⁊ totus cōceptus intelligit̄ ꝓ vltimo
instāti. si aūt est verbū p̄sens ⁊ cōsignificat tēpus cōsi
gnificat tempus sue ꝓlatiōis vel totum vel partem: ⁊
ꝫm hoc si in vltimo instāti ꝓlatiōis verbi fieret gene=
ratio ignis: hec esset vera: ignis generatur: hec aūt si=
militer. celum mouet̄. vel ego curro. si in toto tempore
ꝓlationis istius vel in aliqua parte saltē maiori vniū
tur extrema: ⁊ ꝫm hoc ista nūqꝫ erit vera: ego bibo vel
ego dormio: nec huiusmodi: qꝛ nō possunt esse vere vt
verba ista cōsignificāt instātia: qꝛ actus ille nō potest
esse in instāti: nec ꝓ toto tp̄e ꝓlatiōis oratiōis: nec ꝓ
parte illius vniunt̄ extrema: ⁊ ideo ꝓpositio illa sem
N per falsa est. ¶ Scd̄m istam poneret̄ sexta ꝯclusio. ꝙ
in ꝓpositiōe de presenti vbi verbum significat instās
presens: significata omniū partium orationis debent
intelligi pro vltimo instanti. hoc probatur ex precedē=
C. 3. i fine. ti: quia ꝫm philosophum. j. perihermenias. esse signifi
cat cōpositionē, quā sine cōpositis nō est intelligere. &
si copula copulasset ꝓ vltimo instanti pro illo necesse
est intelligi significata omniū partium. ¶ Et ex hoc
ad ꝓpositum est septima cōclusio: ꝙ cū verbū est non
cōsignificet tēpus sed instās. qꝛ vnio istoꝝ extremorū
prima est ꝑ virtutem infinitā: ⁊ ꝑ consequens in instā
ti sequit̄ ꝙ omnes partes istius orationis ⁊ significa=
ta earum debent intelligi pro vltimo instāti oratiōis.
¶ Ex hoc sequitur octaua conclusio ꝙ hoc ꝓnomē:
hoc. demonstrabit pro vltimo instanti complete ꝓla=
tionis: et tunc dicetur ꝙ demonstraret illud qđ pro il=
lo instanti est sub illis speciebus: vt sit demonstratio
partim ad sensum: partim ad ītellectum: ⁊ quo ad hoc
omnino simpliciter sicut dixit prior opinio. Sed illud
qđ demōstratur ad intellectum ⁊ in recto: nō demon=
stratur disiunctiue sed determinate hoc qđ nunc cōti=
netur. ¶ Nona cōclusio est. ꝙ in singularibus est or= O
do ꝫm ordinem vniuersalium: prius enim quodcunqꝫ
vniuersale potest intelligi descendere in ꝓprium sin=
gulare qꝫ cōtrahatur per differentiam aliquam ad ali
quid inferius tanqꝫ ad speciem, vt sic habeamus ordi
nem istorū singularium: hoc ens: hec substantia: hoc
corpus: ⁊ sic deinceps vsqꝫ ad sortē: hoc patet ꝑ Auic.
j. physice sue. qđ prius videmus a remotis corpus qꝫ
animal: ⁊ animal qꝫ hominem ⁊c. qđ non est intelligē=
dum de vniuersali. qꝛ visus non videt vniuersale, sed
de singulari vniuersalioris. ¶ Et tūc est decima con P
clusio. ꝙ hoc in proposito demonstrat singulare entis
⁊ non per se singulare alicuius minus vniuersalis qꝫ
ens. Qđ ꝓbatur primo. quia rationabiliter querit̄ de
multis quid est hoc: non autem idem supponit̄ ⁊ que=
ritur. igitur nō supponitur per ly hoc. hoc lignum vel
hic lapis: quia illud queritur. nā responso isto dato. s.
lignum vel lapis quietatur animus querentis de illo
singulari. De illo ergo singulari supponitur hoc tm̄
vt est singulare entis: et queritur aliquid speciale sub
ente: et quodcūqꝫ speciale cōueniēs est ad responsio=
nem: et hec probatio stat in vnico verbo qđ ponitur
Exo. xvj. De manu. i. quid est hoc. Alia probatio est
quasi grāmaticalis: quia adiectiuum in neutro gene=
re substātiuatum includit in se suum substātiuum ꝫm
grāmaticos: nō includit aūt nisi hoc qđ est aliqđ vel
ens. ergo ⁊c. ¶ Undecima cōclusio. ꝙ licet ly hoc ibi Q
non supponat per se nisi singulare entis: tamen illud
intelligitur pro singulari alicuius inferioris: et regu
lariter pro singulari qđ est corpus christi: quia non est
ibi in instāti vltimo pro quo facit demonstrationem
ens in aliquo singulari nisi in hoc qđ est corpus chri=
sti. ¶ Conclusio duodecima est. ꝙ non ꝓpter hoc erit
sensus istius propositionis: corpus meum est corpus
meum. quia alius est per se intellectus cōsequētis ⁊ cō
sequentis. licet subiectum antecedētis supponat pro
subiecto antecedentis ꝙ patet: quia conceptus conse=
quentis potest esse certus ⁊ antecedentis dubius, non
est autem idem conceptus certus et dubius. ¶ Hoc
etiam patet conuertendo propositionem: quia alius
intellectus est corpus meum est hoc. i. istud ens: et
corpus meum est corpus meum. ¶ Decimatertia cō= R
clusio est. ꝙ ꝫm istum intellectum potest ista oratio es=
se effectiua siue conuersiua: quia qui principaliter fa=
ceret in instanti pro quo enunciat, illud qđ ista ora=
tio tunc significat ipse principaliter conuerteret. nam
facere principaliter hoc ens esse corpus christi: est rea
liter facere conuersionem per quam corpus christi ac=
cipit esse hoc. quia eadem est factio qua hoc ens fit cor
pus christi et qua corpus christi fit hoc ens: hoc est fit
ens qđ est sub istis speciebus: sed illa oratio dicit̄ esse
conuersiua que significatiue agit pro illo instanti pro
quo conuertens agit realiter. ergo ista oratio est sim=
pliciter effectiua. ¶ Ex istis. xiij. conclusionibus pa=
tet. qualiter ista oratio est vera. qꝛ ꝫm istas totus eius
intellectus et complexionis terminorum intelligitur
pro vltimo instanti prolationis: et pro illo demon=
strat hoc. illud quod tunc est sub istis accidentibus:
verum est autem ꝙ istud est corpus christi: et ꝙ non
propter hoc conuertitur ista propositio corpus me=
um est corpus meum: sed ista potest esse conuersiua. li
cet illa non: quia illa denotat dici de singulari com=
munioris. scilicet de hoc ente quod est predicatum: il=
la aūt denotat dici de seipso in speciali. propositio aūt

denotans de hoc ente aliquid primo dici potest esse ef
fectiua. sicut ⁊ ista que denotaret de lapide ꝙ ipsum ꝑ
mo hoc est ens. ¶ Has omnes conclusiones possum
concedere preter quintam : ⁊ alias inquantum sequũ-
tur ex ea. nam verbum quando profertur sicut tunc si
gnificat sic tunc consignificat ⁊ quando consignificat
presens ⁊ non additur aliqua determinatio per quam
tempus cõsignificatum referatur ad aliud presens nõ
videtur ex vi sermonis ꝙ copulet pro aliquo instanti:
nisi pro aliquo instanti prolationis ipsius verbi pñtꝫ:
nec illa probatio que ibi ponitur cogit. quia et si intel-
lectus totius orationis non fiat per eam nisi in vltimo
instanti sicut expositum est in prima conclusione : ta-
men non fit conceptus vnionis extremorum tantum
pro illo instanti sicut patet in secunda conclusione.

S ¶ Hoc etiam patet. quia in propositionibus de pteri
to ⁊ de futuro potest verbum copulare pro quocunqꝫ
instanti preterito vel futuro quantũcunqꝫ distante ab
oratione. ⁊ tamen ibi intellectus totius orationis non
habetur nisi in instanti complete orõnis. sicut nec itel
lectus orationis vel propositionis de presenti: nec vlr
intellectus alicuius complexi. ¶ Per hoc etiam põt
destrui illud quod sequitur ad istam demonstrationē
huius pnominis hoc. Nam si illud deberet intelligi:
pro tempore vel instanti pro quo est compositio: ⁊ cõ-
positio non intelligitur pro vltimo instanti prolatio-
nis totius orationis. sed pro instanti prolationis hui[9]
verbi est : sequitur ꝙ demonstratio pro eodem intelli-
gitur. ¶ Est autem ⁊ alia difficultas circa predicta et
specialiter de illa demonstratione. nam pronomen de-
monstratiuum quando profertur significat ꝙ demon
strat. ergo significat illud quod tunc est demonstrabi-
le. sed tunc nihil est ibi demonstrabile ad sensuꝫ nisi ac
cidentia : nec ad intellectuꝫ vt videtur nisi ꝙ subest ac
a.l.pñti. cidentibus . ¶ Potest ergo dici aliquantulum alit ꝙ
de virtute sermonis non habetur ꝙ conceptus propo
sitionis de[redacted] siue vnio extremorum intelligat
precise pro vltimo instanti totius orationis. sed si itel
ligitur pro instanti: magis debet intelligi pro instanti
complete prolationis ipsius verbi. partes etiam quan
do proferuntur significant: ⁊ si natura significationis
earum est talis ꝙ non extendit se nisi ad aliquid ꝙ est
presens quando significat: oportet illud significatum
esse presens quando partes proferuntur. verũtamē be
ne possibile est aliqueꝫ determinare se ad exprimendũ
aliquem conceptum complexum pro instanti et conce
ptus omnium partium illius conceptus accipi pro il-
lo eodem instanti vltimo prolatiõis hoc enim modo
disputantes terminant se ad proferenduꝫ intellectus
suos in suis responsionibus ad idem instãs. alioquin
nunqꝫ respondens potest redargui qñtũcunqꝫ concede
ret contradictoria. Et siquis alteri velit exprimere cõ
ceptum suum per orationem de presenti non causabit
in eo conceptum de virtute sermonis pro vltimo instã
ti prolationis: sed potest sibi exprimere aut exponere
ꝙ pro illo instanti proferat: et tunc ex tali expositione
a.l.pactio. non ex virtute sermonis conciperet illam vnionem ex
tremorum pro illo instanti. Sed si ipsemet proferens
intenderet per suam propositionem aliquid causare si
cut etiam posset intendere exprimere conceptum suuꝫ
pro vltimo instanti. ita posset intendere causare illum
effectum pro illo instanti: si etiam ad prolationeꝫ ora-
tionis istius intendentis aliquem conceptuꝫ ⁊ omnes
eius partes accipi pro aliquo instanti: aliquis alius vi
dens intentionem eius vellet aliquid causare, posset
causare pro vltimo instanti pro quo intēdit ille omnia
significare. Et hoc modo licet non sit manifestum de
virtute sermonis illud quod dictum est prius in quin-
ta conclusione et ceteris sequentibus de vltimo instã-
ti prolationis: tamen manifestum est illa posse intelli-
gi quantum ad intentionem exprimentis ⁊ in se: ⁊ in-
quantum est minister dei. qui videns intentionem suã
potest illi orationi assistere ad agenduꝫ eo modo quo
ipsa secundum intentionem proferentis significat.

¶ Sed siue illa via teneat ꝙ de vi sermonis tota ora
tio debet referri ad vltimum instans sermonis vel p-
lationis: siue ista ꝙ hoc non sit ex virtute sermonis. sꝫ
ex determinatione proferentis: ⁊ hoc non tantum i se:
sed in ordine ad principale agens assistēs ad agendũ:
et si saluetur vno modo vel alio ꝙ ista propositio ē ve-
ra id est secundum. viij. conclusionem et ceteras que se
quuntur a quibus non discordo remanet diffitultas
communis vtriqꝫ modo: quomodo ista propositio est
vera pro vltimo instanti. nam secundum vtrãqꝫ viam
⁊ si sit vera pro vltimo instanti non tamen prius natu
raliter qꝫ conuersio sit completa: quia prius naturalit
oportet rem esse qꝫ oratio sit vera. in eo enim ꝙ res est
vel non est: est oratio vera vel falsa ex predicamentis.
Non ergo ista veritas precedit naturaliter conuersio
nem: sed sequitur : ⁊ per consequens ista oratio vt ve-
ra nõ ē cõuersiua. ¶ Propter hoc dico ꝙ tota illa dis Ca.8 sub-
putatio in. xiij. conclusionibus et earum probationib[9] stãtia. ⁊ de
vel improbationibus subtilis est ⁊ logica de veritate priori.
huius propositionis saluanda: sed theologo sufficit ꝙ
ista oratio vt ē tale signum sensibile īstitutum a deo ē i
strumentum dei ad consecrationem illam que sequit ī
vltimo instanti: ita ꝙ deus assistit sibi tanqꝫ cuidã dis
positioni preuie efficaci vt ea completa causet taleꝫ ef
fectum inuisibilem: non autem ipsa veritas precedit :
vt talis dispositio actionem dei: quia est vt signuꝫ sen
sibile in fieri: ⁊ per consequens in tempore non intelli-
gitur habere suam propriam veritatem: quando etiaꝫ
habet eam illa veritas sequitur ordine nature actionē V
dei. ¶ Breuiter ergo diceret theologus quod qualit-
cunqꝫ logicus saluet istam propositionem esse veram
saltem non est oratio sacramentalis vt vera: sed vt ta-
le signum sensibile precedens forte tempore: et ad mi
nus naturaliter suam veritatem: sicut dispositio con-
tinua in tempore precedit vltimum instans ⁊ cõditio
nem cuiuscunqꝫ in vltimo instanti. causa etiam prece-
dit conditionem causati. ¶ Et si queras tunc qualis
aut vt vera aut vt falsa est propositio conuersiua.

¶ Dico ꝙ neqꝫ sic neqꝫ sic sed tantum vt est proposi-
tio neutra ⁊ prior naturaliter: ⁊ forte tempore sua ve-
ritate. ista autē prioritas probatur sic: quia omne fun-
damentum prius est naturaliter relatione sua accñta- Ca.8 sub.
li. ppõ aũt seu ꝯceptus est fundamētũ respectu ꝟitatꝭ
q̄ ē relatio accidentalis: q̄a potest inesse ⁊ nõ inesse: si-
cut potest esse cõformis ⁊ difformis rei: forte enī sede-
dente vera est oratio que dicit sortem sedere: vt dicit ī
predicamentis: ergo prior est naturaliter ꝯcept[9] orõ-
nis vt in se talis qꝫ vt verus: adhuc etiam pꝰr duratio
ne est ipsa oratio vt variabilis ⁊ in fieri qꝫ ꝯceptus ei[9]
causatus per eam eo modo quo tempus dicitur esse
prius suo vltimo instanti terminante. ¶ Istud etiam X
de prioritate naturali conceptus ad veritatem ptꝫ ma
nifeste in adiscente. prius enim aliqua conclusio nõ de
monstrata concipitur a discipulo: ⁊ tunc quidē vt neu
tra et tamen totus per se eius conceptus percipitur vl
concipitur. Secundo demonstratione ad ipsam appli
cata concipitur vt vera. ⁊ istud patet euidenter: qꝛ pos
set deus instituisse aliquam orationem non significa-
tiuam. ad cuius prolationem a ministro ipse assisteret
ad causandum effectum in fine prolationis. ergo qua-
litercunqꝫ sit de illa disputatione logica qualiter ista p
positio est vera: hoc est tenendum pro certo ꝙ ipsa vt
signum vocale et in fieri extra est signum efficax respe
ctu consecrationis : quia dispositio preuia cui deus

mortaliter ... sed ... non quod recipiens tale sacramentum debet esse diiudicans sed quod non pot diiudicare. Alij vero inquiunt solutionem sacramenti pro esse presentem/et ad argumentum quando paulus dicit quod recipiens debet esse diiudicans corpus et ita etiam presentem est diiudicans in habitu et si non sit in actu

ex pacto assistit ad causandum effectum efficaciter in termino: siue ipsa propositio significet talem effectum quod verum est in proposito et congruum: et hoc nude scz nec vt vera nec vt falsa.s. inquantum est dispositio siue significat illud vt propositio vera. et hoc vel pro tunc quasi est dispositio vel pro instanti illo pro quo causabitur illud ad quod est dispositio: et hoc vel prius naturaliter quam in illo instanti causet ille effectus vel posterius naturaliter. ¶ Posset quidem hic aliter distingui.s. quod in vltimo instanti prolationis primo secundum ordinem nature est conceptus propositionis vt neuter. secundo ad illum sequitur operatio diuina causans illud quod omnino designat. tertio sequitur veritas huius conceptus: et sic non tantum oratio vt vocaliter et continue prolata prior est veritate: sed etiam vt habens suum conceptum proprium licet non vt verum. sed istud implicat quedam pertinentia ad illam disputationem logicam de veritate propositionis vel de conceptu propositionis pro vltimo instanti et nihil necessarium facit ad istam orationem vt est sacramentalis: quia ille conceptus qui ponitur haberi per istam in vltimo instanti nullo modo est instrumentum dei ad illam actionem dei que ponitur sequi in secundo instanti nature. quia deus ad operationem suam non vtitur aliquo sacramentali nisi sensibili. ¶ Sic ergo breuiter sufficiat ministro non disputanti tunc: pro quo intelligitur oratio: intendere proferre istam orationem eo modo quo christus instituit eam proferendam: et sic habetur intentio debita et instrumentum debitum.s. illa oratio prolata cui instrumento a tali agente adhibito deus assistit ad causandum in vltimo instanti talem effectum. ¶ Ex istis patet de intellectu forme consecrationis super vinum: quia omnino similis posset esse disputatio logica et certitudo theologica. Quod autem hic ponitur calix hoc ideo fit: quia consecratur sanguis in ratione potus: liquor autem non habet rationem potus nisi vt in vase. nihil autem tale ponitur in forme vel consecratione corporis. quia corpus conficitur vt cibus. solidum autem habet rationem cibi: licet non sit in vase.

Ad primum argumentum patet. quod ly hoc demonstrat singulare entis non panem nec accidentia: quia demonstrat pro instanti complete prolationis orationis. et hoc vel ex virtute sermonis secundum quintam conclusionem. vel ex intentione proferentis secundum aliam viam. nec ista est eadem illi corpus meum est corpus meum. sicut patet ex conclusione.xij. et hoc patet. quia ista propositio posset esse conuersiua. hoc est ignis: non tamen ista. ignis est ignis. quia quod facit hoc ens esse ignem facit aliquam conuersionem. non tamen sic de igne esse ignem. ¶ Ad secundum patet. quod ly enim ponitur ad faciendum continuationem in illis verbis ne singula verba ibi possent quasi disiuncta statim proferri. ¶ Ad tertium concedo quod ly meum oportet quod ex virtute sermonis denotetur

a.l. virtute referri ad personam christi. hoc autem non est nisi fiat premissa mentio de christo. in cuius persona proferuntur hec verba sicut si dicerem. christus dixit: mea doctrina non est mea de veritate istius propositionis significaretur quod ly mea refertur ad christum. non autem sic si quis non premissa locutione de christo statim diceret mea doctrina etc. ¶ Ad duo argumenta contra formam consecrationis sanguinis patet in corpore questionis.

Questio ~~Quarta~~. tercia

Tertio queritur. Vtrum hoc sacramentum possit recipi a non ieiunis. videtur quod sic quia christus post cenam discipulis suis pransis dedit eucharistiam. ¶ Item.j.Corint.xj. Si quis esurit domi manducet. vbi videtur apostolus innuere quod antequam conuenirent ad ecclesiam deberent famem extinguere in domibus suis. ne ibi immoderate de speciebus illis sumerent. vnde redarguit eos ibidem dicens. Unus quidem esurit alter autem ebrius est. ¶ Contra. de consecra. dis. ij. liquido. et sumitur ab Augusti. ad inquisitiones Januarij. Placuit spiritui sancto vt in honorem tanti sacramenti prius in os christiani dominicum corpus intraret quam alij cibi. ideo mos ille vbique seruatur.

Respondeo. Aliquis potest percipere hoc sacramentum et non sacramentaliter nec spiritualiter: aliquis sacramentum et sacramentaliter sed non spiritualiter. aliquis et sacramentum et sacramentaliter et spiritualiter: aliquis tantum spiritualiter et non sacramentaliter. ¶ Primo modo recipit quicunque recipit hostiam consecratam: quia ibi est vere sacramentum et tamen non recipit eam vt consecratam: sed omnino non discernens eam a communi cibo. Talis secundum apostolum.j.cor.xj. Judicium sibi manducat et bibit: non diiudicans corpus domini.i. non discernens a communibus cibis: et hoc potest esse vel ex infidelitate. sicut paganus si daretur sibi communio. vel ex contemptu stante etiam fide sicut in malo christiano. ¶ Secundo modo recipit ille qui non tantum recipit sacramentum: sed recipit illud vt sacramentum credens ibi esse corpus christi. et se recipere communionem corporis christi. sicut in ecclesia consueuit fieri talis communio: sed si est in peccato mortali non contritus non recipit spiritualiter: quia non recipit effectum spiritualem ad quem ordinatur huius susceptio. qui est anime nutritio spiritualis per gratiam datam a christo. ¶ Sed tertio modo recipit bonus fidelis sine peccato mortali secundum possibilitatem suam. et quia diligenter conscientiam examinauit. et talis vere nutritur et christo cibo spirituali vnitur et incorporatur secundum Augu. Crede et manducabis me non me conuertes in te sed tu conuerteris in me. hoc enim interest inter cibum corporalem et spiritualem. quia cibus corporalis conuertitur in nutriendum: sed in nutritione spirituali cibatus conuertitur in cibum. ¶ Quarto modo recipitur spiritualiter non sacramentaliter.s. quando bonus homo est secundum posse suum bene et deuote paratus: tamen propter reuerentiam abstinet vel propter aliquam infirmitatem vel forte quia non potest habere ministrum: cui conuenit illud Aug. de conse. dis. ij. vt quid paras dentem et ventrem? Crede et manducasti: et talis spiritualiter nutritur. ¶ Ad propositum dico quod primis duobus modis sine tertio potest recipi a non ieiunis. Sed de tertio modo.s. de posse non absolute sed licite et vtiliter habet questio difficultatem. Distinguo ergo de ieiunio nature et ecclesie: ieiunium ecclesie non soluitur nisi per aliquam refectionem extraordinariam preter morem ecclesie. vnde per specierum sumptionem vel medicinalium vel per potum saltem post prandium non soluitur ieiunium ecclesie. Sed ieiunium nature est carentia cibi suscepti in stomacho vel in via ad stomachum ita quod intret stomachum in illa die a principio.s. huius diei a quo dicitur aliquis ieiunus. ¶ Similiter distinguo de debere vel licere. aut intelligitur regulariter vel in casu aliquo particulari. dico ergo quod regulariter oportet ad perceptionem spiritualem et sacramentalem suscipientem esse ieiunum simpliciter id est ieiunio nature: nec istius est aliqua causa principalis nisi institutio diuina: quam vel christus discipulis dedit vel per

Margin letters (right): A (beside "Respondeo"), B (beside "tritione spirituali..."), C (beside "Ad propositum..."), D (beside "quis ieiunus").

ipsos promulgauit: vel eis instituendum reliquit. ꝛ q̄dem rationalis est institutio propter reuerentiā sacramenti que minor est regulariter in pranso q̄ ieiuno. et etiam vt primo queratur cibus spiritualis q̄ corporalis. ¶ Si autem intelligitur in casu. dico ꝙ aliquis p̄t esse casus in quo quasi generaliter licet accedere nō ieiunum. vt in infirmitate graui quando timetur periculum mortis imminentis. tunc enim esset periculum negare infirmo licet pranso poscenti sacramentum: cum sit viaticum: ꝛ ideo dandum est ei qui proficiscitur ex hoc mundo vt per ipsum ducatur ad terminū. ¶ Alius casus specialis est. puta in aliqua regione celebrat̄ communiter in vino albo. minister parat calicem sacerdoti: ꝛ ex aliqua negligentia pro vino ponit aquā sacerdos non aduertens sed supponens ministrum bene fecisse procedit dicendo verba. ꝛ alia faciendo vsq̄ ad perceptionem: percipiens vero liquorem de calice: auertit esse aquam. videtur ꝙ ipse non posset illo die ꝑcipere sanguinem: si oportet ieiunum esse suscipientē.

E ¶ Dico ꝙ in isto casu tenetur consecrare sanguinem de nouo. ꝛ consecratū percipere. quod probatur. quia quando sunt duo precepta ordinata: preceptum superioris magis ligat. nunc autem preceptum christi et ecclesie ꝛ ex ipsa ratione sacramenti est ꝙ sacramentum q̄n ꝯficit̄: ꝯficiat̄ integrū: q̄m sacr̄m est in se q̄ddā integrum ex duobus. de ista etiam integritate seruanda ē districta obligatio ecclesie de conse. dis. ij. Comperim⁹ vt sacramenta integra percipiāt: aut ab integris arceantur. Loquitur de sacerdotibus conficientibus ꝛ postea non communicantibus. ꝛ subditur ratio: quia diuisio eiusdem sacramēti sine grandi sacrilegio nō p̄t ꝓuenire. ergo quocunq̄ precepto alio ecclesie posito ꝛ maxime quod nō respicit ipsam propriam ꝛ essentialē rōnē sacramenti necessario tenetur semp oīs celebrās ad istam integritatem seruandam. ergo qui iam percepit aquam simpliciter tenetur ad illud cōplendum q̄d pretermisit. s. ad consecrandū integre sacramentum. ꝛ tunc vltra si tenetur consecrare sanguinem tenet̄ eūdem consecratum sumere. vnde habetur de conse. dist. ij. Relatum certum est ꝙ hi qui sacrificantes nō edūt: rei sunt dñici sacri: ꝛ sequitur ꝙ talis a cōione vno anno repulsum se nouerit. ergo oībus modis tenēdum ē: vt quotienscunq̄ sacerdos corpus et sanguinem immolat: totiens perceptionis corporis ꝛ sanguinis participem se prebeat. Iste ergo necessario tenetur ex institutione christi et propter integritatem sacramenti conficere sanguinem et ex strictissimo precepto ecclesie sub pena repulse ī vno anno tenetur consecratum percipere. ¶ Et si obijcitur. Iste non est ieiunus. ergo peccat mortaliter. vel ergo non debet conficere ne percipiat: vel si oportet eum conficere et percipere oportet ꝙ peccet contra preceptum ecclesie ꝛ tunc est perplexus: q̄d non est dicendum de aliquo ex preceptis dei ꝛ ecclesie. ¶ Respondeo. ecclesia non ita stricte precipit suscipientem esse ieiunum prohibendo non ieiunum suscipere: sicut prohibet diuisionem sacramenti. immo ipa diuisio prohibetur a christo ex prima institutione sacramenti: nec etiam ita stricte prohibet non ieiunum percipere sicut precipit consecrantem percipere. ergo ex vna parte habet iste preceptum christi ad sic consecrādum. et post consecrationem strictissimum preceptum ecclesie de percipiendo ex alia parte non habet nisi p̄ceptum ecclesie leue comparatiue de ieiuno. non enim ibi ponitur ꝙ suscipiens non ieiunus sit reus domini ci sacramenti: neq̄ ꝙ ibi sit sacrilegium: neq̄ repellit̄ a communione per annum sicut hic. simpliciter enim ecclesia non intendebat ligare in isto casu ad ieiuniū. immo cum alia duo precepta tum virtute christi tū virtute ecclesie fortius ꝛ magis obligent. potius intendit in tali casu obligari ad illa. Non est ergo iste perplex⁹ quia seruando preceptum superioris ꝛ preceptum strictius ecclesie bene facit et si nō seruaret peccaret mortaliter. Omittendo autem aliud preceptum min⁹ strictum non peccat nouo peccato. quia in isto casu non tenetur seruare nec ecclesia voluit ligare ad hoc preceptum in hoc casu: sed magis ad oppositum. ¶ Patet etiam manifeste ꝙ ieiunium non est conditio ita necessaria in sacerdote percipiente: quia in die parasceues particula posita in calice percipitur cum vino non cōsecrato. quia illo die calix non consecratur. et verisimile est ꝙ vinum citius descendat in ventrem q̄ illa particula que masticatur. ergo ex consuetudine ecclesie sacerdos ibi percipit eucharistiam non ieiunus. ¶ Et si obijcitur ꝙ scandalum erit si populus percipiat illū secundo conficere sanguinem. ¶ Est vna responsio ꝙ si scandalizetur est scandalum pharisaeorum. acceptum. scilicet non datum. non factum in se, bonum ē et necessarium et quilibet debet iudicare quod est bonum si causam nesciat supponendo ꝙ sacerdos habet bonam causam. quilibet etiam si sciret causā deberet approbare. vnde de tali scandalo ait christus contemnendo Matthei. xvj. de phariseis. Sinite: ait: eos ceci sunt duces cecorum. omnis enim plātatio quam nō plantauit ꝛc. ¶ Alio modo potest responderi ꝙ satis bene cauere potest a scandalo: si caute fiat: nam vadēs ad cornu altaris: quasi pro vino recipiendo post communionem, infuso vino ꝛ aqua, vel iam remanente aq̄ quia non totam sumpsit: vel aliqua de nouo posita poterit redire ad medium altaris: ꝛ satis in breui tempore ab illo loco: simili modo postq̄ cenatum est accipiens hunc calicem: continuare poterit vsq̄ ibi. hec quotiens. vel vsq̄ ibi. Unde et memores. et illis verbis ꝑlatis cum reuerentia debita suscipere illud tanq̄ sanguinem verum. nec totum istum percipietur. nec tantum tempus occupabit ꝙ populus habeat etiam occasionem accepti scandali. ¶ Et si arguitur contra illud quod dictum est de integritate sacramenti: quia sacerdos die parasceues. non recipit sanguinem. B

¶ Respondeo illa integritas requiritur in consecratione: ita ꝙ nullus consecret corpus nisi consecret etiam sanguinem: non autem requiritur in quacunq̄ perceptione: quia laicus percipit bene corpus et non sanguinē: sed requiritur in illa perceptione que sequitur ad consecrationem que habetur in illo. c. relatum.

Ad argumentum in oppositum bene respondet Augusti. in illo capitu. Liquido. Non quia post cibos dedit dominus: scilicet eucharistiam discipulis. ideo pransi illud debent accipere vt faciebant: quos apostolus redarguit. supple. j. Corinthior. xj. et subdit causam quare christus hoc fecit. Nam saluator inquit quo vehementius commendaret mysterij hui⁹ altitudinem. vltimum hoc voluit infigere in cordibus discipulorum. quo autem ordine deinceps sumeret̄ apostolis per quos ecclesias dispositurus erat reseruauit docendum. ¶ Per hoc patet ad argumentum secundum. quia s̄m Augustinum apostolus reprehendit illos qui pransi eucharistiam susceperunt. Et ideo illō verbum. Siquis esurit domi manducet. non debet intelligi domi antequam veniat ad ecclesiam sed post recessum ab ecclesia. ita ꝙ non satisfaciat fami sue de eucharistia. sicut ait. alter ebrius est. sed expectans quod sibi necessarium fuerit in domo sua percipiat. Et ideo laudabilis est consuetudo ecclesie latine que nulli dispensat eucharistiam: nisi in modica quantitate que nō posset suscipi ad crapulam. et sufficit valde bene ad reuerentiam debitam sacramenti.

Q Vod non hoc concedendum
⁊c. ¶ De quarto de quo tangit magister
in ista distin. scilicet de re sacramenti ma-
gis proprie pertinet pertractare in. x. dist.
ideo ad presens supersedeo custodiens in futurum: sci
licet in dicto loco.

¶ Et sicut due sunt res illius sacramen-ti. Distinctio Nona.

I N ista distinctione. ix
tractat magister de perceptiōe
sacramēti istius. Et prima ꝑs
manet indiuisa in qua determi
nat veritatem. Secūda pars q̄
incipit ibi. (Hec verba ⁊ alia.)
in qua. scilicet excludit errorez
circa veritates determinatas
diuiditur in duas. ¶ Primo
nanqꝫ excludit errorem circa istam perceptionem sa-
cramenti. Secundo alium circa rem sacramenti: ⁊ sic
errores exclusi correspōdent veritatibus predetermi-
natis. Secunda pars incipit in principio distin. x. ibi.
(Sunt quidam alij.)

Quæstio Prima.

C Irca istam distinctio-
nem quero tantū vnā q̄ōnē de
ꝑceptione sacr̄i isti⁹. Utrū. sc3
existēs in pctō mortali peccet
mortalr̄ ꝑcipiēdo hoc sacr̄m:
vr̄ ꝙ nō. q̄a nullus peccat faci
endo illud ad qđ tenet̄. Sꝫ ali
q̄s q̄nqꝫ nō obstāte ꝙ sit i pec
cato mortali tenet̄ cōicare. er-
go ⁊c. ꝓbatio minoris in duobus casibus extra. Ōis
vtriusqꝫ sexus. de peñ. ⁊ remis. dr̄ ꝙ ōis xp̄ianus tenet̄
semel in anno cōicare. ¶ Itē de ꝯse. dist. ij. relatū. dr̄ ꝙ
sacerdos qui cōsecrauit tenet̄ ꝑcipere sacr̄m. ⁊ tñ poße
est ꝙ tunc sit in pctō mortali vel tpe intermedio icidat
in peccatū mortale. ⁊ tunc nō tenet̄ confiteri. q̄a tantū
semel in anno sufficit. ¶ Item nullus tenetur confite
ri nisi semel in anno. vt ptz extra. Ōis vtriusqꝫ sex⁹ ⁊c.
ergo potest exercere sibi actus ꝯuenietes ⁊ si nō pluri-
es confiteat̄. ergo sacerdos potest pluries celebrare q̄̄
tūcunqꝫ peccauerit sine iterata confessione. non enī vi
detur quare dictum preceptum non sibi sufficiat ad sa
lutem in semel confitendo. sicut ⁊ alteri christiano cuz
non videatur speciali lege astrictus. ¶ Contra. j. Co
rinth. xj. Qui manducat ⁊ bibit indigne iudicium sibi
manducat ⁊ bibit. Talis est huiusmodi qui non spūa
liter est mēbruz xp̄i ⁊ percipit eucharistiam q̄ ꝑceptio
significat ipsum spiritualiter icorporari xp̄o. ¶ Pre-
terea. Aug. sup Joan. homil. xxvj. loquēs de malo sa-
cerdote. tante inquit rei sacramentū ad iudiciū ꝑcipit.

Dicēdum ꝙ aliquis potest intelligi eē
A in peccato mortali tripliciter: p̄mo in actu. quia. s. tunc
peccat mortaliter peccato iteriori vel exteriori. Secū
cundo q̄a post peccatum mortale preteritū de quo nō
recolit non penituit nec penitet. Tertio q̄a et si de illo
preterito penituit vel penitet: non tamē confessus est:
nec absolutus in ecclesia. ¶ De primo dico ꝙ peccat
mortalr̄: q̄a simpliciter mādücat indigne. ¶ De scđo
dico ꝙ si est negligētia affectata vel crassa ꝓpt̄ quam
nō recolit pctm̄ nō excusat̄ a pctō: lꝫ minus ꝑpeccet q̄̄
primus. qđ patet. j. Cor. xj. Probet inq̄t seipsum ho-
mo ⁊c. Tenetur enim se examinare ſm diligentiaz nr̄e
fragilitati possibilem anteq̄̄ cōicet. Si autem non sit B
negligentia crassa: puta q̄a precessit examinatio suffi-
ciens ⁊ nullum occurrit peccatum de quo nō fuerit vel
sit contritus ⁊ confessus prius: non peccat cōmunicā-
do. licet forte aliquid lateat vel traditū fuerit obliuio
ni. quod probatur. tum quia post talem inquisitionem
contritus ⁊ confessus si moreretur saluaret̄. non autē
req̄ritur maior examinatio ad cōmunicandum q̄̄ ad
secure moriendum: tum q̄a alias quilibꝫ se exponeret
periculo cōmunicādo. q2 dicit psal. Delicta q̄s intelli-
git. ⁊ Ecc̄i. ix. Nescit hō vtrū amore vel odio dignus
sit. ergo si oporteret cōmunicantem scire se esse in cha
ritate: quilibet cōicando exponeret se ꝑiculo nesciens
an illo actu peccaret. ¶ Tertio ꝓbatur: q2 tunc nō es-
set sacramētū viatoris. q̄a talis certitudo nō cōuenit
viatori. propter hoc dico ꝙ diligenti inquisitiōe facta
ſm possibilitatem nostre fragilitatis ⁊ p̄missa ꝯtritiōe
⁊ confessiōe quantuz videtur homine sufficere: si tunc
cōmunicet non peccat. immo siqua alia peccata lateāt
per istud sacramentum etiam remittuntur. ¶ De ter- C
tio dico ꝙ si occurrat opportunitas tenetur prius ꝯfi-
teri q̄̄ cōicare. cui⁹ rō est: q̄a nō tantū debet recōcilia-
ri deo sed ecclesie ad hoc ꝙ digne recipiat sacr̄m eccle
siastice vnitatis. si aūt nō occurrat opportunitas cōfi
tēdi si pōt sine scandalo vitare ne tunc cōicet tenet̄ nō
cōicare sed expectare cōfessionem ꝓpter eandē rōnē q̄
dicta est nūc. si vero occurrit scandalum nisi statim cō
municet vtpote si est indutus: ⁊ postq̄̄ indutus est oc-
currit sibi scīa de pctō mortali de quo nō fuit confess⁹:
et non habet in ꝓmptu idoneū ꝯfessorē. tūc cū ꝯtritio
ne ⁊ volūtate ꝯfitēdi tpe opportuno pōt celebrare: vt
scandalū euitet̄. ⁊ silr̄ de alio cōicaturo. q̄ nō celebrat.
vtpote ꝯsuetudo est in aliq̄ religiōe vel eccl̄ia vt oms
nō sacerdotes cōicēt in sil̄i casu. s. si tūc cū dꝫ cōicare ñ
habet idoneū ꝯfessorē pōt tūc nō ꝯfessus cōicare. nec ē
dicendum ꝙ peccat mortaliter vel transgredit̄ p̄ceptū
vt euitet scandalum: quia nullum preceptum excludit
istum ab isto actu in hoc casu. quia dilatio confessiōis
in actu que nunc habetur in affectu non excludit quin
sit membrum etiam ecclesie militantis habile ad act⁹ D
in quibus membra communicant: ⁊ tenetur vitare scā
dalum ꝓximi. ¶ De peccato aūt veniali non opꝫ du
bitare: q̄a de illo nō est necessitas pnīe. verūtamē au-
ctoritas q̄dā de eccl̄iasticis dogmatib⁹. xxij. q̄ ponit̄ in
litera dist. xxij. vr̄ facere mentionē de pctō veniali. ait
enī. licet q̄s peccato mordeatur si peccādi de cetero nō
habet voluntatem ⁊ satisfaciat lachrymis ⁊ orationi-
bus accedat securus. ⁊ hoc dico de illo quem mortalia
peccata non grauant. ergo videtur ꝙ non potest aliq̄s
securus accedere nisi qui sit sine voluntate peccādi ve
nialiter. ⁊ de preteritis satisfecerit lachrymis ⁊ oratio
nibus. ¶ Respondeo potest intelligi de mortali pctō
non quod iam inest neqꝫ preterito sine omni pnīa: sed
iam confesso. si mordeatur: q̄a nō cōplete satisfecit. et
tunc intelligitur de peccato mortali. ⁊ tunc qđ sequit̄.
quem peccata mortalia nō grauant. supple in actu vel
preterita sine pnīa sequente.

Ad primum argumentum dico ꝙ faci
ens modo debito illud qđ tenet̄ nō peccat. Ad minorē
dico ꝙ nullus tenet̄ cōicare in pctō mortali. extra. e. c.
Omnis vtriusqꝫ sexus ⁊c. ¶ Ad primā ꝓbationē di-
co ꝙ sicut tenet̄ semel cōmunicare: ita tenetur labora-
re vt sit extra peccatum mortale ꝑ pnīam. extra: e. cap.
¶ Ad secundam dico ꝙ sacerdos priusq̄̄ cōsecret te-
netur laborare vt sit extra peccatum mortale. si aūt cō
tingat ꝙ post cōsecrationez añ tñ cōicationē occurrat

sibi memoria peccati mortalis olim commissi: de quo non precessit penitentia interior vel exterior, tenetᷣ tūc habere penitentiam interiorem anteq̄ percipiat. ⁊ differre penitentiam exteriorem donec occurrat opportunitas confitendi. ¶ Ad argumentum secundum dico ꝙ illud preceptum de semel confitendo est minimū in quo debent fideles recipere sacramentum penitentie: E sed in multis aliis casibus specialibus tenentur ad penitentiam exteriorem. vt grauiter infirmus de quo desperatur vel acceptans actum in quo verisimile est secundum humanum iudiciū ꝙ exponit se periculo mortis. sicut in bello mortali: sic etiam speciali lege tenetᷣ sacerdos anteq̄ exerceat istum actum ad penitentiam exteriorem. Et si dicas qua lege. dico ꝙ illa lege apostoli que ponitur. j. Cor. xj. Probet seipsū homo ⁊c.

¶ Sunt item aliis precedentium insaniam & cætera. Distinctio. X.

Hic incipit distinctio. x in qua magister excludit errorem quorundam de re huiꝰ sacramenti. qui scilicet negabāt verum corpus christi in eucharistia contineri. hec diuiditur in tres partes. ¶ Primo ponit errorem. ¶ Secundo eiꝰ affirmationem. ¶ Tertio eiꝰ improbationem. Secunda ibi. (Qui errandi occasionem.) Tertio ibi. (Quorum perfidiam.) Secunda potest diuidi. quia primo ponit quatuor auctoritates pro eis. Secundo soluit illas auctoritates ibi. (Qui eadē ratione.) Tertio confirmat suam solutionem ibi. (Ait enim Augustinus.) ⁊ illa tertia potest diuidi: q̄ꝛ p̄mo ponit auctoritatem q̄ est cōtra se. scd̄o ponderat quandam partem que videtur facere dubium ibi. (Deinde addit.) Tertio respondet ad illud dubium ibi. (Attendat diligenter.)

Quia vero cōclusio principalis huius disti. est ꝙ verum corpus xp̄i in eucharistia realiṫ ꝯtinetᷣ et hoc q̄dē q̄a p̄ma est de eucharistia ordine doctrine. vñ ⁊ supposita fuit i p̄ma. q. di. viij. ideo circa hāc ꝯclusionē de tribꝰ p̄ncipaliṫ q̄rā. ¶ Prio de possibilitate exn̄tie corporis xp̄i i eucharistia. ¶ Scd̄o de his q̄ conuenire p̄nt corpori xp̄i in eucharistia existenti. ¶ Tertio de actiōe: que cōuenire pōt xp̄o in eucharistia existēti. Circa primū q̄ro tria. ¶ Prio vtrū possibile sit corpus xp̄i sub specie panis ⁊ vini realiter contineri? ¶ Secundo vtrum possit esse simul localiter i celo ⁊ alibi? ¶ Tertio vtrū possit simul esse in celo localiter ⁊ in altari sacramentaliter.

Quæstio Prima.

Est ergo pria quæstio. Utrum possibile sit corpꝰ christi sub specie panis ⁊ vini realiṫ ꝯtineri? videtᷣ ꝙ nō: q̄a sub specie panis nō consecrati nō ꝯtinetur realiṫ corpus xp̄i. ergo nec post ꝯsecratiōez. añs ē manifestuꝫ. ꝓbatio ꝯñe. q̄a spēs illa nō se hꝫ aliṫ i se post ꝯsecrationem q̄ an̄. Et si dicas ꝙ an̄ est in subiecto ⁊ post nō in subiecto. Accipio tūc ꝙ non aliter se hꝫ in habitudine ad corpus xp̄i post cōsecrationē: q̄ꝛ suū esse in subiecto vel non esse in subiecto nullo mō̄ variat illā habitudinē. ipo̅ẽ est autem aliq̄d esse vbi prius non fuit. nisi vṫ illud mutetᷣ vel ip̄m in quo est de nouo. ergo cū species panis non mutetur in habitudine ad corpus xp̄i. ergo necesse est corpus christi mutari in habitudine ad species ad hoc ꝙ sit ibi de nouo. sed hoc est falsum: q̄ꝛ corpus christi immutabiliter manet in celo: ꝫm illd̄ Augusti. de conse. dist. ij. prima heresis. Donec finiatur seculum sursum est dominus. ¶ Secundo sic. aut corpꝰ xp̄i sub illa specie est quantum: aut non quantum. non potest esse non quantum: quia cum sit quantum in celo sic simul esset quantum ⁊ non quantum. nec pōt ibi esse q̄tum: q̄a quātitas nō pōt separari a modo q̄titatiuo sicut nec subiectum a sua propria passione: q̄ꝛ maxime ꝓpria passio quanti videtᷣ esse modus quātitatiuus. ergo esset ibi modo quātitatiuo. ⁊ hoc est falsum: quia hoc modo maius nō pōt esse i minore. ¶ Tertio sic. q̄a aut in eucharistia est ps corporis xp̄i extra partē. aut non. si sic. ergo non essent om̄s partes simul sub eadem parte hostie. ⁊ vlṙ eius partes sunt extra se inuicem. sicut si quantum est simul cum alio q̄to pars videtur esse cum parte: ⁊ totum cū toto. si autem non sit ibi pars extra partem: ergo non est ibi quantū. ¶ Cōtra. Matth. xxvj. dicit xp̄s. Hoc est corpus meū. et Joan. vj. Caro mea vere est cibus. et auctoritates multe Augu. Ambr̄. ponuntur de conse. dist. ij. valde expresse: quarum aliquas adducit magister in litera et incipiantur ibidem.

Hic duo sunt declaranda sicut circa alia credibilia. primo q̄d tenendū est ⁊ propter quā auctoritatem. Scd̄o declarandū est qualiṫ illud est possibile ꝙ creditᷣ. ¶ De primo dico ꝙ corpus xp̄i esse ibi vere realiṫ est simpliciter de substātia fidei eo mō̄ q̄ veritas alicuius sacramenti pertinet ad articulos fidei. A ista enim veritas a principio fuit expresse tradita ex q̄ eucharistia fuit instituta. Fundamentum aūt auctoritatis est Matth. xxvj. et Luc. xxij. vbi in cena ait christus. Hoc est corpus meuꝫ. Hic est sanguis meus. Et si heretici vellent ista exponere. d. ꝙ sint figuratiue dicta. sicut illud quod ait Joan. xv. Ego sum vitis vera et illud. j. Corinth. x. Petra autem erat christus. Istd̄ omnino est contra intentionem saluatoris. quod patꝫ ex Augusti. lxxxiij. questionum. q. lxix. Solet circunstantia scripturarum illuminare sententiam. vlṙ em̄ intellectus ṽborū xp̄i an loquatur figuratiue an ne. colligi pōt ex p̄cedentibꝰ vel ꝯñtibus ibidē vel ex aliis scripture locis. vñ cum xp̄s ait. Ego sum vitis vera. subiunxit. ⁊ vos palmites. Constat autem ꝙ discipuli nō erant palmites naturales: sed tm̄ figurales. Sed cum dixit Luce. xxij. Hoc est corpus meū. subdit. q̄d ꝓ vobis tradetur. Cum etiam dixisset. Hic est calix sanguinis mei. subdit. qui pro vobis fundetur. hoc etiā manifeste patet ex alio loco scripture. s. Joan. vj. vbi est diffusa ꝓdicatio de isto sacramēto. ¶ Et si dicas ꝙ xp̄s videns aliquos abiisse propter predicationem suam. de eucharistia postea exposuit se dicens. Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicq̄. verba que locutus sum vobis spiritus ⁊ vita sunt. Quod pertractās Augusti. de conse. distin. ij. Prima heresis. ait. Nō hoc corpus quod videtis manducaturi estis nec sanguinē effundendum. sacramentum aliquod vobis commendaui spiritualiter intellectum viuificauit vos. ergo ex verbis christi et Aug. videtur ꝙ non intellexit de corpore suo nisi figuratiue. ¶ Dico ꝙ magr̄ r̄ndet in lr̄a huic auctoritati et dn̄. ꝙ nec xp̄s nec August. exponēs vult negare veritatē corporis xp̄i. sed ꝙ non ē in sacro corpus xp̄i sic carnaliṫ sicut ipsi intellexerūt q̄ abierūt

a. l. multis

retro.s.visibiliter in forma propria. sed per oppositum ad istum modum intelligendi est ibi spiritualiter ⁊ intellectualiter. ⁊ hoc est quod dicit Augustinus ⁊ magister adducit. ⁊ est de conse. distinct. ij. Ipsum quidem ⁊ non ipsum corpus. quod videbatur manducatur ipsum inuisibiliter/nõ ipsum visibiliter. Isto etiam modo de eucharistia diffuse pertractatur a Paulo. j. Corinth. xj. Sancti etiam omnes postea catholici exponẽtes ista loca scripturarum verba huius scripture dicunt esse itelligenda de reali presentia corporis christi non figuratiue. vnde est simpliciter heresis hodie sentire ꝙ nõ sit ibi realiter verum corpus xp̄i. Hoc de p̄mo.

De secundo. Multa vidẽtur hic ĩpossibilia implicari. s. sequendo principia phylosophorum. vnum est ꝙ quantum sit simul cum quanto. vel ꝙ substantia corporis sit hic sine quantitate sua. ¶ Secundum ꝙ maius q̄ntum sit simul cum minori quanto vel in loco equali. ¶ Tertium est ꝙ incipiat hic esse corpus christi et tamen sine motu ⁊ mutatione proprie dicta: quia non ponitur deserere suum vbi in celo. ¶ Quartum ꝙ idem q̄ntum sit simul in diuersis locis realiter. ¶ Possibilitas autem omnium istorum nõ est hic declaranda: quia nimia esset prolixitas. ꝙ enim hic non sit substantia sine q̄ntitate sua dicetur in. ij. arti. istius di. q. j. Qualiter autem quantum possit esse simul cum q̄nto magis euidens difficultas est de quantis habentibus modum quantitatiuum q̄ quando alterum vel ambo sunt sine modo quantitatiuo. Ideo ista difficultas tangetur in materia de corporibus gloriosis in q̄stionibus de subtilitate corporis. vltimum autem ꝙ idem simul sit in diuersis locis: declarabitur in questionibus duabus sequẽtibus. ¶ Restant ergo pro ista questione duo declaranda. scilicet ꝙ sit possibile corpus christi incipere esse sine sui mutatione locali in altari. Secũdo quomodo sit possibile corpus christi esse quantum sine modo quantitatiuo. ¶ De primo dicitur communiter ꝙ hoc est propter mutationem alterius in ipsum. puta propter conuersionem panis in corpus christi: et ideo non oportet ipsum corpus in se mutari. sufficit enim ꝙ aliud mutetur in ipsum ad hoc ꝙ incipiat corpus ibi presentialiter esse. sicut enim naturaliter genitum est vbi fuit prius corruptum. ⁊ non propter aliquam loci mutationem propriam ipsius geniti: ita videtur ꝙ illud in quod conuersum est aliquid per conuersionem sit vbi conuersum prius fuit non per mutationem loci propriam ipsius termini ad quem conuersionis: sed solum termini a quo.

In. 4. dis. 49. q. vl. ⁊ in q. q. 10.

Tho. p̄nti di. q. 1. fo. 4 argumen. Idẽ tenet var. q. 3. h⁹ mate. i. 4. suo.

B

Contra suppo. secundũ eos ꝙ transubstantiatio est mutatio substantialis eo modo quo conceditur esse mutatio. Ex hoc sequitur ꝙ habet ꝓ ꝑ se termino ad quẽ substantiam. ꝑ nullã aũt mutationem habetur per se illud quod est posterius suo ꝑ se termino: sed solum per illam mutationem hr̄ ꝑ se terminus sed hmõi p̄ntia est posterius simpliciter substãtia corporis xp̄i q̄ substãtia termĩat. manifestũ est. nõ enĩ ẽ huiusmodi p̄sentia p̄or essentialiter: q̄a substantia corporis põt esse sine hmõi presentia nec simul natura. quia tunc nõ posset ista p̄ntia destrui nisi destrueret substãtia. quod falsum est. igit̃ p̄ntia corporis xp̄i nõ hr̄ ꝑ se per illã mutationẽ q̄ est conuersio vel transubstantiatio: sed solũ substãtia corpis xp̄i que nõ est sua p̄ntia. ¶ Hec rõ põt formari alio mõ ponẽdo ꝓ posterioritate alienitatẽ sic. ꝑ nullã mutationẽ ꝑ se hr̄ illud qđ ẽ ꝑ se aliud a ꝑ se termino. sed hmõi p̄ntia est simplicit̃ aliud a substãtia q̄ est ꝑ se terminus transubstãtiationis. ergo ⁊c. maior patet: q̄r vnius mutationis ꝑ se est vnus per se terminus. ⁊ ita q̄cq̄d est ꝑ se aliud ab illo termino licet sit per accidẽs idẽ cũ eo nõ haberet eẽ ꝑ illã mutationem. Minor ptz: quia hmõi p̄ntia non est substantia panis. manifestũ est. q̄a q̄n ipsa est: substantia panis nõ est. i ista p̄ntia est substãtia corporis xp̄i: q̄a huius substantia fuit q̄n p̄ntia non fuit. ¶ Secundo sic. De⁹ potest facere corpus suũ p̄ns cũ pane manente substantia panis. ⁊ tunc non erit ꝑ aliquã mutationẽ que sit ad substantiam vt ꝑ se terminũ: ⁊ tamẽ ꝑ istam acquireret̃ p̄ntia eiusdem rationis cum illa que tunc habetur. ergo opꝫ per mutationem eiusdem rationis. ergo ꝑ aliã fieret q̄ꝫ ꝑ mutationem substantialẽ. ꝓbatio maioris q̄a ad nouitatem posterioris non sequitur nouitas p̄oris ptz. vij. phy. vbi vult phr̄s ꝙ in celo põt esse motus s̄m vbi: licet nõ possit ibi esse aliqua nouitas s̄m formam absolutã. cuius rõ est: q̄a vbi est q̄dam respectus extrinsecus aduenlens et non forma absoluta. Sed p̄ntia ista posterior est substãtia panis sicut respectus absoluto: ⁊ maxime substantia. g̃ sine mutatione aliqua circa substantiam panis potest esse noua presentia corporis ad panem. ergo oportet dare aliquam mutationem ad huiusmodi presentiam q̄ nõ sit substantialis. ⁊ per ꝯñs in proposito ꝑ transubstantiationem non habetur ista p̄ntia. quia terminus eiusdem rõnis cuiusmodi est p̄ntia non ꝓprie ⁊ ꝑ se est terminus duarum mutationũ distinctarũ s̄m genus.

C

T. ca. 74. 75. ⁊ inde.

¶ Et si dicas põt esse p̄ns cum substantia panis sine mutatione substantiali. tamen fit nunc p̄ns per substãtialẽ mutationẽ panis ĩ corp⁹ xp̄i ⁊ nõ per aliã. ¶ Cõtra. In corpus xp̄i prius factũ presens pani posset de⁹ conuertere panem. non enim est magis contradictio hic: q̄ꝫ ꝙ modo conuertatur in corpus non prius p̄ns. ergo per talem conuersionem tunc factam in corp⁹ p̄sens speciei panis non fieret presens ibi. vel oporteret dicere ꝙ fieret presens postq̄ꝫ fuit presens. ⁊ ꝙ eadẽ p̄sentia termĩaret duas mutatiões dictas. ¶ Tertio sic. Quod conuertitur in aliquid preexistens magis acquirit conditiones eius q̄ꝫ econuerso. patet. si enim nutrimentum conuertatur in carnem: magis animat̃: anima carnis q̄ꝫ caro informetur forma eius. ⁊ vniuersaliter acquirit conditiões absolutas et vbi ⁊ alias respectiuas carnis magis q̄ꝫ econuerso. ergo ex sola cõuersione panis in corpus christi preexistẽs magis acquirit panis cõuersus presentiã in celo q̄ꝫ corpus xp̄i presentiam speciei panis in altari. ¶ Quarto sic. Deus posset cõuertere panem in corpus christi vt habẽs esse in celo: quia non est ibi maior cõtradictio q̄ꝫ in cõuersione que nunc ponitur. Sed tunc non haberetur corpus christi sub specie panis ex ipsa conuersione. ergo nec nunc. ¶ Quinto sic. Si panis quantus cõuerteretur in corpus christi quantum ita ꝙ quantitas in quantitatem: ⁊ substantia in substantiam: corpus xp̄i quantum non haberet illud vbi circunscriptiue: quod fuit ipsius panis circunscriptiue. ergo ex conuersione substantie in substantiã corporis christi non habet illud vbi diffinitiue: quod erat substantia panis diffinitiue antecedens est manifestum: quia non posset illud q̄ntum. s. corpus christi esse circunscriptiue in loco panis cum sit maius pane. consequentia probatur: q̄a sicut substantia ⁊ substantia q̄ subsunt q̄ntitati se habẽt ad locum diffinitiue: ita substantia q̄nta ⁊ substãtia q̄nta se habent ad locum circunscriptiue. ergo quod conuersio substantie in substantiam facit ad esse diffinitiue in loco: hec conuersio substantie q̄nte in substantiã q̄ntam faciet ad esse circunscriptiue in loco.

D

Quantum ergo ad istud argumentũ non videtur necessarium fugiẽdum esse ad conuersionem panis in corpus xp̄i precipue cum a principio ex quo res huius sacramenti fuit credita: fuit semꝑ credi

E

tum ꝙ christi corpus non mutatur de loco suo in celo: vt sit hic. ꝛ tamen nõ fuit in principio ita manifeste creditum de ista conuersione vt dicetur dist. xj. ¶ Dico ergo ad hoc pmittendo q̃dam. s. ꝙ qñ corpus mouet᷑: de loco ad locum ꝛ expellit᷑ aliud corpus. cõmunit᷑ sũt ibi quatuor mot⁹ vel mutationes: ꝛ octo termini: due scʒ in corpore expellẽte. ꝛ due in expellẽdo: nam corp⁹ expellẽs mouet᷑ ab vbi suo ad priuationẽ ei⁹: ꝛ illa mutatio que est inter terminum a quo positiuum. ꝛ terminũ ad quẽ priuatiuũ põt dici deperditio prioris vbi. siliter etiam corpus a carentia secũdi vbi mouet᷑ ad illud vbi scdm. ꝛ ita a priuatiõe vt a termĩo a quo ad vbi vt ad terminũ ad quẽ: ꝛ illa põt dici acquisitiua vbi. Consimiliter sunt due mutationes ꝛ quatuor termini circa corp⁹ quod expellit᷑ cũ pmũ corpus ĩtrat locum eius. Si autem moueretur aliqḋ corp⁹ ꝛ nõ expelleret aliud corpus de loco suo. iam non esset ibi nisi due mutationes ꝛ ambe in ipso corpore moto. vna. s. deperditiua prioris vbi. ꝛ alia acq̃sitiua noui vbi. Si ꝟo corp⁹ nõ recedẽs a priori vbi fieret in nouo vbi: ibi esset tantum vna mutatio. s. a priuatione noui vbi ad illud nouũ vbi: ꝛ hec acq̃sitiua: ꝛ nulla ibi esset deperditiua. q̃a nõ esset a priori vbi ad eius carẽtiã. q̃a prius vbi nõ deperdit᷑ ex hypothesi: licet illud corpus ponat᷑ ĩ vbi nouo. Sʒ si nulla istarum mutationũ ponat᷑ oĩno nõ est intelligibile ꝙ corpus sit vbi non fuit prius. nã ĩpossibile est qualitercũq̃ aliq̃d eẽ hic realiter qḋ prius nõ fuit hic realiter: q̃n sit
G aliqua mutatio realis vel in isto vel in illo cui est pñs realiter. nã nullo mõ est transitus a cõtradictorio ĩ cõtradictoriũ quãtũ ad aliqḋ p̃dicatũ reale quin sit aliq̃ mutatio realis: q̃a si nihil mutat᷑ realit᷑ nõ est rõ quare hec ps cõtradictionis est magis ꝟa nunc q̃ prius: nec quare prius alia magis vera q̃ ista: ꝛ sic tã nũc q̃ prius vel ambo sunt simul vera: vel ambo simul falsa.

¶ Ad ppositũ mutationem deperditiuaʒ illius vbi de celo nullus ponit in corpore xp̃i s̃m Aug. supra adductum. donec finiat᷑ seculum sursum est dñs. ꝛ hoc intelligendo regulariter nisi placeret sibi ex aliqua gr̃a speciali localr̃ descendere: qḋ non ponit᷑ fieri ppt̃ veritatem eucharistie. Opʒ tamẽ ponere ad saluandũ realeʒ pñtiam corporis xp̃i hic: ꝙ in ipso sit aliqua pñtia ad speciem panis que prius non fuit: alioquin non mag᷒ esset nunc pñs hic q̃ prius. illa enim mutatio que ẽ circa spẽs. s. ꝙ prius erant in subiecto: nunc aũt nõ sunt ĩ subiecto nihil facit ad hoc ꝙ corp⁹ xp̃i de nõ pñte istis fiat realiter presens istis: vt supra probatum est: q̃a illa habet alios terminos per se ab illa qua non pñs fit pñs: g̃ necesse est ponere aliquam mutationem in corpore christi acquisitiuam illius presentie noue: que tñ non potest dici propria mutatio localis propter duo: tum q̃a eã non concomitat᷑ aliqua deperditiua prioris vbi: sicut cõmuniter est in motu locali: q̃a ibi terminũ positiuũ a quo ꝛ terminum positiuũ ad quẽ cõcomitã-
T.c.7. tur due priuationes eo modo quo ph̃s dicit. v. physi. ꝙ motus est a subiecto in subiectum: tum etiaʒ q̃a hic proprie terminus istius mutationis non est vbi: q̃a in termino mutationis huius corporis xp̃i nõ hʒ hic proprie vbi: sed terminus est q̃dã pñtia simplex ipsi spẽi: vera tamẽ ꝛ realis: terminus autem mutationis loca-
H lis proprie accepte est ipsum vbi. ¶ Et si queras ad quod genus pertinet hec mutatio ꝛ terminus isti⁹ mutationis. Dico si angelus ponitur de nouo presens alicui corpori dicitur quidẽ esse in loco diffinitiue eo modo quo sibi potest conuenire esse in loco: ꝛ sic dr̃ mutari licet illa mutatio multum differt a vera mutatione secundum vbi. Adhuc autem quantum ad aliquas conditiones presentia corporis christi speciei magis recedit a vera ratione vbi. quia nullo modo per istam presentiam determinatur sic ad vnũ vbi ꝙ sibi repugnet aliud. Sed angelus per vnum vbi sic determinatur ad illud: vt sibi repugnet aliud. ¶ Et si habeas pro incõ- I
uenienti aliquam mutationem qualẽcunq̃ in corpore xp̃i realiter esse. dico ꝙ necesse est ponere saltem aliquẽ respectum extrinsecus aduenientem qui. s. non necessario sequatur fundamentum ꝛ terminũ posita in actu: quia omnis respectus sic consequens necessario est intrinsecus aduenienس vt ostensum est in. q. ij. de caractere. cõtra primã opinioneʒ. ergo respectus potest aduenire extrinsecus de nouo sine alio quocunq̃ nouo vel in fundamento vel in termino. Sic ergo non est incõueniens corpus christi esse de nouo pñs alicui nõ habẽti nouam formã absolutam: nec nouum respectum respectu eius: vel si habet huiusmodi nouũ respectuʒ: pari ratione ꝛ corpus xp̃i habebit nouũ respectuʒ ei⁹: quia si species sunt de nouo pñtes corpori xp̃i: ꝛ corpus est de nouo p̃sens eis. ꝛ si enim continentia nõ sit relatio realis mutua: tamen p̃sentia est relatio mutua non erit tunc inconueniens dare in corpore xp̃i talem mutationem ad respectum extrinsecus aduenientem. K
¶ Et si obijcias. ad respectum nõ ẽ mutatio: solutuʒ est ĩ. q. de caractere. ¶ Et si omnino arguas ille respectus extrinsecus aduenĩẽs q̃ dicitur presentia simplex ad quod genus pertinet? Potest dici ꝙ mag᷒ proprie 7.r.5.phy.
reducitur ad genus vbi inter omnia genera respectuũ extrinsecus aduenientium: quia in pluribus cũ illo respectu conuenit. ꝛ si forte non sit pprie in illo genere: sequitur ꝙ decem genera non sufficienter euacuarent totum ens: quod non est inconueniens eo modo quo phylosophi loquuntur de rationibus eorum: quia nõ repugnat sub ente inuenire aliquem respectũ: puta angeli ad lapidem qui non habet aliquã rationeʒ respectus in genere vt ipsi loquuntur: nõ tamen sequitur ex hoc plura genera esse q̃ decem: sed ꝙ rationes eorum vel ratio alicuius eorum non assignatur sub rõne cõi sicut posset assignari.

De secundo dicitur ꝙ quantitas cor- Hẽ. q. 1. q.
poris christi non est sub specie panis nisi concomitan- 5. Egi. q. 1.
ter: quia primus terminus conuersionis est substãtia q. 4. q̃. 2. q.
corpis xp̃i: ꝛ q̃cq̃d est ibi: ẽ ibi eo mõ quo illa terminat 17. hoc idẽ
conuersionem: ergo quãtitas erit ibi p modũ pmi ter- var. ĩ 4. q.
mini: primus autem terminus qui est substantia non 4. h⁹ mãe.
habet modum quantitatiuum seu cõmensuratiuũ. ergo quãtitas existens ibi sub ratione eius vel sub modo eius. i. substantie erit ibi modo non quantitatiuo. ¶ Contra. vnũquodq̃ siue sit primus terminus transubstantiationis siue secundus: si tamen est ibi: hʒ proprietates suas que necessario ꝛ naturaliter conueniũt qḋ pbat᷑ exẽplo: q̃a si de⁹ crearet substãtiã quãtã: vel natura generet substantiam ꝛ concomitet᷑ quantitas: vtriusq̃ pductionis terminus primus est substantia ꝛ quantitas concomitans: ꝛ tamẽ tã in generato q̃ in creato quãtitas hʒ suũ modũ realẽ sicut haberet si pmo terminaret aliquã mutationẽ. ¶ Et hoc pbat᷑ p rõnẽ: q2 alia ꝛ alia hitudo ad agens nõ variat nãʒ rei: hoc est pma vel secunda mediata vel ĩmediata: dũ tamẽ pducat᷑. q2 habitudo ad aliḋ agẽs nõ variat nãm rei acte s̃m Aug. iij. de tri. g̃ nec carebit quantitas suo mõ naturali ppter hoc tantũ: q̃a nõ est primus terminus trãsubstãtiatiõis: dũ tñ sit ibi realr̃ siue pmo siue scḋo per illã mutationẽ. ¶ Scḋo sic. si per conuersio- L
nẽ sit terminus ad quẽ vbi prius fuit terminus a quo ergo modus essendi huius ꝛ illius erit sĩlis: ille salteʒ q̃ põt esse cõis vtriq̃. sed panis cõuersus erat hic quãtitatiue suo mõ. q̃a sub quãtitate hñs pt̃ẽ extra pt̃ẽ. g̃ ꝛ substantia corpis xp̃i exñs hic ex vi ↄuersionis erit hic suo mõ q̃titatiuo hñs. s. pt̃ẽ subẽ sub pte q̃tuat᷒: ꝛ tũc q̃titas ei⁹ erit hic pprie dimẽsiue. ¶ Alio mõ dr̃

Guil. oc. i 4. q. 1. hui9 mãe i so. 2 difficultati: hãc viam seq̃r q̃ re antiq̃s.

hic ꝙ partes corporis christi nõ sunt extra se inuicem in hostia: quod probatur sic: quia sicut possibile ē ꝑtuti diuine facere ꝙ corpus sit simul cum corpore: ita etiam ⁊ ꝙ pars vna corporis sit simul cum alia. potest ergo facere partem subintrare partem: ⁊ sic vltra subintrabunt se inuicem vsqȝ ad minimam quantitatē naturalem vt sic saluetur veritas cuiuslibet partis: ⁊ tamē nulla est extensio partis extra partē: sicut veritas vnius corporis saluatur non obstante ꝙ per subintrationem in alia non sit extra illud. ¶ Sed contra. istō nõ est probabile: quia tollit a corpore christi positionem in toto ⁊ omnem figurā que necessaria forte est ad corpus animatum. si enim non distet caput a pede sed totuȝ subītrat totum vsqȝ ad minimam partem naturalem: iam non habebit ordinem partium in toto necessarium ad corpus animatum nec figuram.

B

Dico ergo aliter ꝙ positio quæ est differentia q̄titatis necessario inest quanto continuo ꝑmanenti: ⁊ istam oportet saluari in proposito. s. que dicit ordinem partium in toto. non est enim bene intelligibile aliquod esse quantum dimensionatum: quin sit signare in toto ordinem huius partis ad illam secūdū quantitatem vel positionem interiacentem. positio autem que ponitur predicamentum a quibusdam aliud addit: presupposito enim ordine partium in toto positio dicit vltra hoc ordinem partium ad locum siue ad partes loci vel locantis. hoc est dictu ꝙ partes coextēdantur partibus loci: sicut totum dicitur primo cōmēsurari toti loco in quo habet vbi: ita ꝙ positio predicamentum presupponit positionem differentiam q̄titatis ⁊ specificat vbi: per modum autem quantitatiuuȝ siue dimensiuum: (quocunqȝ modo nominetur) non intelligo nisi positionem dictam secundo modo. hāc autem habitudinem possibile est deum separare a quanto: manente etiam positione prima, non solum per negationem termini: sicut posset facere aliquod corpus q̄tum extra vniuersum: ⁊ tunc non haberet istaȝ secūdam positionem: quia non haberet aliquod continēs: cuius partibus partes contenti commensurarentur. sȝ etiam posito termino cui. s. presenti posset fieri commēsuratio seu coextensio alterius corporis possibile esȝ deum conseruare quantum et coexistentiā eius ad aliud quantum: ⁊ tamen sine ista coextensione partium vnius ad partes alterius quaȝ dicit positio ista de qua loquimur. Quod probo primo sic. quecūqȝ natura cōtingenter respicit quālibet formaȝ alicuius generis simpliciter se habet contingenter ad totum genus. Intelligo enim simpliciter quasi non est necessario ex causa intrinseca: hec videtur satis manifesta: quia si esȝ vna natura et a causa intrinseca determinaret sibi tale genus necessario determinaret sibi aliquam speciem illius generis: quia vna natura non habet intrinsece ad opposita disiuncta necessitatem quin habeat necessitatem ad aliquod vnum illorum. ¶ Et per hoc soluitur instantia que posset fieri sic: quia numerus est par vel impar necessario nec. tamen necessario alterum illorū: instatur enim de aliquo cōmuni respectu passionis disiuncte: sed quodlibet speciale necessario se habet ad alterum sicut ad genus: nec ista instantia etiam est ad ꝓpositum: quia hic non est aliquod subiectum quod cōtingenter se habeat ad quācunqȝ formam totius generis. ¶ Et si instes: quia superficies necessario est colorata: ⁊ tamen contingenter se habet ad quālibet colorem: non est instantia. quia hec non est necessitas ad intra: non enim posset inueniri intrinseca ratio ꝑ quā esset contradictio ex parte superficiei si esset sine colore: sicut contingentia est respectu cuiuscunqȝ coloris. Hac maiore supposita addo minorem. s. ꝙ corpus se habet contingenter ad quācunqȝ positionem partium in loco. patet: quia possum mouere corpus meum a q̄cunqȝ positione ad aliam. ergo corpus habens positionem partium in toto non simpliciter se habet necessario ad positionem istam que est predicamentū: nec ista coexistentia quanti ad quantum est simpliciter necessaria ratio illius positionis secunde: quia contingit intelligere coexistentiam alicuius ipsi toti absqȝ hoc ꝙ intelligatur coexistentia vel coextensio partium partibus. hec enim coexistentia est alia ab illa: etiam quando se concomitantur: nec ista in ratione sua formali includit illam. ergo absolute corpus q̄tum habens primam positionem posset esse sine omni positione extrinseca: et intelligi q̄tum coexistentiam habere ad aliud q̄tum sine ista positione. ¶ Et si queras quid sit hoc quantitatem seruari sine positione extrinseca? Dico ꝙ non est aliud nisi absolutum conseruari sine respectu extrinsecus aduenient. sic etiam coexistentiam cōseruari sine positione illa non est aliud nisi vnam relationem extrinsecam conseruari sine alia relatione extrinseca: sicut illa que est vbi primo est totius circūscripti ad totum circunscribens. sed positio que dicta est aliud genus: superaddit respectum partium ad partes. et ꝙ prima necessario habeat secundam: non est nisi ꝙ iste respectus sit talis ꝙ includat diuisibilitatem partium et presentiam earum partibus locantis: sed coexistentia alicuius totius toti. vel cuilibet parti abstrahit ab ista positione: propter quam vbi necessario habet positionem: ergo simpliciter possibile est illam coexistentiam esse sine positione. ¶ Et hoc potest breuiter declarari sic. quia positio secunda supponit vbi proprie dictum. ergo si deus potest quantum conseruare sine vbi proprie dicto: potest ⁊ sine positiōe. ¶ Et si dicas bene potest sine vbi: sed non cum presentia siue coexistentia ad aliud corpus: falsum est: nam coexistentia: licet sit quanti ad corpus: non tamen formaliter ē vbi. ¶ Et si obiicitur ꝙ quantitas non potest poni sine respectu isto quem dicit modus quantitatiuus: quia nō potest esse quantum ⁊ aliud quantum quin sit commēsuratum illi. ¶ Dico ꝙ quantitatem positam ⁊ terminum bene sequitur equalitas vel inequalitas que dicit respectum intrinsecus aduenientem: sed non necessario consequitur aliquis respectus extrinsecus adueniens: talis est autem commensuratio vt hic loquimur, vel magis proprie coextensiō. Nam si loquaris de cōmensuratione secundum equalitatem vel inequalitatem: quia scȝ hoc sit maius vel minus. istam concedo in proposito: quia corpus christi est maius hostia: sed non istam commensurationem que dicitur proprie coextensio: que proprie dicit simulationeȝ partis cū ꝑte.

Ex dictis patet solutio ad rationes principales. ¶ Ad primam patet ex primo articulo: q̄a cōcedo hic aliquam mutationem non tantum specieruȝ que fiunt de subiecto sine subiecto: sed etiam aliā qua fiunt presentes corpori christi. ⁊ cum hoc concedo nouam presentiam corporis ad species. ⁊ ad istam est mutatio: ⁊ qualis est forma talis debet iudicari mutatio. ¶ Uel si non placet vti vocabulo mutationis. dicatur ꝙ aliquis respectus extrinsecus adueniens nouus est sine omni mutatione: nec mutari tunc erit ab alio i aliud ire. sicut dicit Gregorius in moral. sed qualitercunqȝ se habere aliter in se vel ad alterum. s. tantūmodo i se ⁊ ad se: vel ad alterum ex relatione intrinsecus fundamento adueniente. sed relatio non est mutatio tunc quia ibi nihil nouum aduenit ex. vij. physi. ¶ Ad secundum dico ꝙ modus quantitatiuus non est passio quanti sicut risibile hominis: immo est accidens ꝑ accidens eius. s. respectus extrisecus adueniens ꝑtibus

C

a. l. nec q̄ii tercũqȝ se habere.

T. c. 17. ⁊ lĩ. ⁊ spālr tex. c. 33.

quāti ad partes alterius quāti. ¶ Ad tertiū cōcedo. ꝙ pars est extra partē prout ly extra respicit ꝑ seipsas partes corporis ꝛ requirit̄ ad positionē q̄ est differentia quātitatis. sꝫ ꝓut extra ptinet ad locū: sic pars nō est extra partē. i. nō est extra illū locum in quo est alia
R pars: nec ex hoc sequit̄ ꝙ totū nō sit quātū: qꝛ totum quātū hn̄s eodē mō suas partes extra seinuicē in toto pōt hr̄e vnicā p̄sentiā sui et oīm partiū ad aliquod
Uide var. vnū extra idiuisibile: vel quātūcū͂ꝗ modicum diuisi-
q.7.hꝰ ma bile: ita ꝙ ibi nō est alia p̄sentia alij̄ parti ꝛ alia alij̄.
terie optie

Quæstio Secunda.

AD secundum sic proceditur: videt̄ ꝙ nō possit eē idē corpꝰ localiter simul ī diuersis locis. Primo sic. Idē nō pōt referri ad se oppositꝭ relatiōibꝰ: qꝛ opposita relatiue includūt ꝯtradictoria: sꝫ si idē simul eēt in diuersis locis posset dici īferiꝰ ꝛ supꝰius seipō: ꝛ respectu alteriꝰ eiusdē: ꝛ silr̄ dextrū ꝛ sinistrū: et sic de alijs relatiōibꝰ oppositꝭ s̄m sitū. ¶ Itē ꝓpinquū ꝛ distās sunt relatiōes ꝯtrarie sicut simile ꝛ dissimile. sed si idē eēt simul in duobꝰ locis posset eē simul eidē ꝓpīquū ꝛ distās: qꝺ est ita īcōueniēs: sicut ꝙ idē s̄m eādē q̄litatē sit eidē simile et dissimile. ¶ Tertio sic. Idē tꝑale nō pōt eē simul in diuersis tꝑibꝰ. ergo nec idē locabile in diuersis locis. ¶ Quarto. qꝛ idē corpus posset simul moueri ꝛ q̄escere: qꝛ in vno loco moueri ꝛ in alio q̄escere. ꝯn̄s est impossibile: qꝛ sunt p̄uatiue opposita. ¶ Quīto. qꝛ idē corpꝰ humanum vt christi posset in vno loco hr̄e opatiōnē sensitiuā in alio non hr̄e: qꝛ in vno loco posset videre corpꝰ sibi ꝓpinquū: ꝛ ī alio nō posset idem videre quia eēt distās iproportionaliter. ¶ Contra. Hug. de sacramētis. parte. viij. ca. xj. dicit. Qui fecit vt vnū corpus eēt in vno loco fecit quomō voluit: ꝛ si voluisset aliter posset facere.

hē.q̄.9.q.31 Hic tenetur a multis conclusio negatiua. sꝫ diuersi diuersimode ꝓbāt vnus doctor arguit sic. qn̄ aliq̄d (q̄tū est de potētia agētis) idifferēter fieri posset s̄m varios modos si idē eēt receptibile illius s̄m vnū modū: possibile eēt fieri s̄m quēlibꝫ alioꝝ modoꝝ. ex parte aūt agētis cū sit infinite potētie est eq̄lis possibilitas vt vnum corpꝰ fiat simul in pluribꝰ locis s̄m quēcū͂ꝗ modū pluralitatis. sꝫ īpossibile est ꝙ deo agēte idē corpus sit vbiꝗ. ergo simplr̄ impossibile est ꝙ idē corpꝰ fiat simul in diuersis locis. ꝓbatio minoris: qꝛ posse eē vbiꝗ simul est ꝓpriū dei. ¶ Itē seq̄rētur plura ꝯtradictoria: qꝛ qn̄ ponit̄ in vno loco aut hꝫ eādē formā quā ꝛ in alio. aut nō: si sic et in vno ponat̄ gelu ꝛ in alio calor: sequit̄ ꝙ in vno habebit frigꝰ ꝛ in alio calorē. silr̄ si in vno loco nō iueniret q̄d cōederet ibi esuriret: in alio aūt iueniēs cibum nō esuriret: ꝛ in vno loco icurreret ex aeris itēperie ifirmitatē: in alio ex tēperie sanitatē: ꝛ sic eēt sanū ꝛ nō sanū vel egrū: ꝛ in vno loco occideret̄ in alio nō. ergo simul moreret̄ ꝛ nō moreret̄. ¶ Si autē teneat̄ scd̄m mēbrū eadē sequunt̄. qꝛ saltē idē corpꝰ habebit ꝯtraria: sꝫ s̄m primū mēbrū vtrobiꝗ habebit ꝯtrariū, s̄m aliud. mēbrū aūt in vno loco habebit contrariū vnum: et in alio aliud. ¶ Itē sicut locatū cōmēsurat̄ dimensionibꝰ loci s̄m quātū ꝛ ꝯtinuū: sic cōmēsurat̄ s̄m vnū ꝛ plura. ergo si idē locatū sit in diuersis locis erit simul vnū et plura.
Hē.vbi.s. ¶ Et si istet̄ ꝯtra scd̄am rōnē: qꝛ ipā videt̄ eo mō cōcludere de corpore xp̄i ī cruce ꝛ ī pixide: qꝛ ibi vulneraret̄ ꝛ ibi nō. ¶ Rn̄det ꝙ qn̄ aliq̄d ꝯuenit alicui s̄m ꝙ natū est ei ꝯuenire. simplr̄ ꝯuenit sibi: vt si homo est crispꝰ s̄m caput est crispꝰ simplr̄: sꝫ non sit crispus s̄m aliā partē. Uulnerari aūt qꝺ icludit diuisionē ꝯtinui cōpetit alicui vt hꝫ eē localr̄ tm̄: ꝛ ideo si ī vno loco sit localr̄: ꝛ ī alio nō localr̄: si vulnerat̄ vbi est localr̄ simpliciter vulnerat̄: si nō vulnerat̄ in alio nō ꝓpter hoc nō vulnerat̄: sꝫ est fallacia a s̄m q̄d ad simplr̄. sꝫ si ponat̄ idē corpꝰ localr̄: ꝛ ꝑ ꝯn̄s dimensionalr̄ in diuersis locis: q̄cq̄d natū est agere vel pati ī vno loco ꝛ ī alio. ergo ꝛ tūc simplr̄ habebit opposita. ¶ Aliꝰ doctor sic arguit. Termini locati et termini loci sunt simul. ergo si locatū est extra termīos sui loci ꝓprij̄: est etiā extra terminos suos ꝓprios. ¶ Adducit etiā de angelo ꝙ nō pōt simul eē in diuersis locis. ergo minꝰ vnū corpꝰ localr̄ in diuersis locis. ¶ Alius sic arguit: res sicut ꝑ ꝓpriā naturā est tm̄ ī vna specie: sic ꝑ vnā dimēsionē est siml̄ tm̄ ī vno loco: qꝛ sicut se hꝫ natura ad spēꝫ sic q̄ntitas ad locū. ¶ Aliꝰ sic arguit: si idē eēt simul ī diuersis locis: aut vna mutatiōe: aut duabꝰ. non vna: qꝛ vna mutatio est tm̄ ad vnū terminū. nec duabꝰ: qꝛ aut eiusdē spēi: aut alteriꝰ. nō eiusdē: qꝛ nō pōt silr̄ idē moueri duobꝰ motibꝰ eiusdē spēi. iij. physi. ꝛ. v. meta. c. de eodē. nec duobꝰ alteriꝰ spēi: qꝛ termini eēnt ꝯtrarij̄: ꝛ sic motꝰ icōpossibiles. ¶ Itē cuiuslibet motꝰ termini sunt icōpossibiles. v. physi. sꝫ quecū͂ꝗ duo vbi pn̄t eē termini eiusdē motꝰ: qꝛ pōt corpus moueri ab vno vbi ad aliud. ergo quecū͂ꝗ duo vbi sunt icōpossibilia circa idē corpꝰ. ¶ Ego etiā appono rōnes alias. prima est: agēs naturale nō itēdit ꝑ se corruptionē termini a quo: sꝫ tm̄ ꝑ accidēs: qꝛ est icōpossibilis termino ad quē: quē itēdit iducere. ergo si vnū vbi sit cōpossibile alteri vbi agēs naturale non corrūpet primū vbi ad hoc ꝙ iducat secūdū vbi ergo posset facere corpꝰ ī nouo vbi absꝗ hoc ꝙ remoueat illud aliud vbi ꝙ habuit p̄us. ¶ Secūdo sic. īpossibile est eandē materiā eē simul sub duabꝰ formis substātialibꝰ. sꝫ si possibile sit idē corpꝰ simul eē in diuersis locis: sequit̄ oppositū illiꝰ. Probatio minoris. prima est: qꝛ ponat̄ idem nutrimētū in duobꝰ locis vel tribꝰ: ꝛ a diuersis aīalibus in illis existētibꝰ cōedat̄: nutritiua vtriusꝗ ꝯuerteret idē in substātiā suā: ꝛ ꝑ ꝯn̄s eadē materia nutrimēti illiꝰ erit simul sub diuersis formis substātialibꝰ et aīmabit̄ in brutis diuersis aīalibꝰ sensitiuis: ꝛ in hoībꝰ diuersis itellectiuis. ¶ Secūda ꝓbatio eiusdē minoris est: qꝛ posito ꝙ idē lignū sit in diuersis locis ꝛ ī illis sint duo ignes agēt ī illud lignū et corrūpet: qꝛ nō pōt resistere ꝯtrario agēti ꝛ inducerēt formā ignis: non eādē: cū agētia sint diuersa. ergo aliā ꝛ aliā: ꝛ in eadeꝫ materia: cū materia ligni corrupti fuerit eadē sicut et lignū idē. ¶ Itē seq̄ret̄ ꝙ quātūcū͂ꝗ paruulus ignis posset cōburere oīa cōbustibilia: qꝛ si habeat hic combustibile ꝓportionatū ꝛ ibi aliud: ꝛ in tertio loco tertiū: poterit hic agere in illud ꝛ ibi in illud: et sic simul in ifinitis locis: ꝛ sic quecū͂ꝗ cōbustibilia possent simul icēdi a quātūcū͂ꝗ paruo igne: sꝫ quecū͂ꝗ virtus potest simul in multa passa parua pōt simul in passum magnum integratū ex illis paruis. ergo minimꝰ ignis posset cōburere itegratū ex omnibus cōbustibilibus. ¶ Quarto sic. aīal hn̄s hic ꝯueniēs nutrimētū nutritur: alibi vero nō habēs nō nutrit̄ ibi: ꝛ sic simul nutriret̄ ꝛ nō nutriret̄. ¶ Quīto sic. qꝛ si in duobꝰ locis haberet ꝯueniēs nutrimētū ꝛ suscipet vtrobiꝗ. sequitur ꝙ in duplū nutriret̄ vel ꝙ nutrimētū susceptū deperderet̄ ꝛ nō ꝯuerteret̄ in nutrimētū. ¶ Contra istā op̄. hoc sufficit ī gn̄ali: qꝛ quodlibet tenēdū est eē deo possibile qꝺ nec est ex terminis manifestū īpossibile: nec ex eo īpossibilitas vel ꝯtradictio euidēter ꝯcludit̄ Sic est hic: vt patebit soluēdo oēs rōnes supra positas. ¶ In spāli aūt arguit̄ ꝑ quasdā quas ille doctor cuius rōnes primo recitate sunt ponit ꝛ nitit̄ soluere.

Tho. pⁱti dist.2.pncipali.q.3.illius.q.
egi.q̄.1.q.1. ꝛ.q̄.2.q.17
Go. ꝺ fōt. q̄.3.q.4.
Etslanꝰ ī 4.q.1
T.ca.19.
Tex. non hn̄te cō.
T.c.26. in pncip. et ꝛ ad finem.
5.hr̄ idem.
A
B
C

prima est talis.nō min⁹ icōueniēs est duo corpora eē
simul ꝙ̄ idē corpus in duob⁹ locis.ſ3 deo est possibile
pͥmū:sicut p3 de corpore gł̄ioso ⁊ nō gł̄ioso.ergo ⁊ se=
cūdū.maior pt3:qꝛ philosophi ſm principia sua oīno
ponerēt repugnātiā iter duo ꝙ̄ta respectu eiusdē vbi.
sicut albi ⁊ nigri respectu eiusdē subiecti:sicut pt3.iiij.
T.c.76. physi.c.de vacuo.qꝛ ꝙ̄tū eo ꝙ ꝙ̄tū expellit aliud eius=
dē ꝙ̄titat3.nō qꝛ tale vel tale.⁊ exēplificat de cubo.mi
nor ꝓbat̄ in resurrectione christi de dote subtilitatis.
❡ Rn̄det ꝙ due dimēsiones repugnāt ꝓpter situ lo=
calē:⁊ illud tollit dos subtilitat3.ſ3 illud qđ est rō limita
tiōis ad vnū vbi.s.sit⁹ determiat⁹ nō pōt tolli ꝑ aliqđ
donū vel dotē.qꝛ etiā corp⁹ gł̄iosu3 h3 situ determina
tū quo op3 ipm̄ eē ita hic ꝙ nō alibi:ſ3 nō habeat situ
localē q̄ resistat alteri corpori. ❡ Sed ꝯtra istud argui
tur ex tertia rōne sua q̄ est de cōmēsurari ſm multū et
vnū.qꝛ ſm illā ipossibilius erit duo corpora eē simul
magis ꝙ̄ vnū corp⁹ in duob⁹ locis.qꝛ aut iō op3 loca=
tū multiplicari mł̄titudie illa locoꝝ:qꝛ cōmēsuret̄ lo=
co:aut ꝓpter aliquā rōnē spālē.si ꝓpter pͥmū cū eque
oporteat loca cōmēsurari locat3 sicut ecōuerso: qꝛ cō=
mēsuratio talis est respectu cōis:tūc sequit̄ ꝙ ad mul
tiplicationē locatoꝝ seqt̄ mł̄titudo locoꝝ. Et iō seqt̄
ꝓpositū.s.ꝙ eq̄ est ipossibile duo corpora esse sil̄:sicut
idē i plurib⁹. Si ꝟo ꝓpter aliq̄d aliud hoc nō pōt eē ni
si posterioritas naturalis vel simultas loci respectu di
mēsionis locate. Nā pͥus naturał̄r nō op3 cōmultipli
cari posteriori.sed posteri⁹ pͥori.⁊ simul ei cū quo est si
mul.sed si ista est rō:manifestū est ꝙ dimēsiones loci
sunt posteriores dimēsionibus locati.ergo magis op3
dimensiones loci multiplicari ad multitudinē dimen=
sionū locati ꝙ̄ ecōuerso. Probatio minoris:tū qꝛ di=
mēsiōes locati sunt cause dimensionū loci.qꝛ locatum
facit latera cōtinētis distare ⁊ supficiē eius eē in actu.
tū qꝛ prius est qđ pōt esse sine alio ⁊ nō ecōuerso. Di=
mensiones autē corporis pn̄t esse sine dimensionibus
D locantis.pt3 de superficie primi celi nō aūt ecōuerso:
qꝛ nō pn̄t distare supficies locātis absq3 distātia par=
tiū locati.p3 etiā ꝑ aliud:qꝛ i motu locali q̄cūq3 manet
eadē supficies locati.sed non loci.imo cōiter mutatur
supficies loci mutato locato:⁊ si corpus eq̄le succedit
eq̄li:⁊ sil̄r figurato adhuc nō manet supficies eadem
pͥoris circūscribēs corpus scđm. ❡ Et hec rō pōt sic
formari:nō tm̄ ꝯtra eū ſ3 ad ꝓbādū ꝙ sil̄ pōt eē corp⁹
in plurib⁹ locis:duo corpora pn̄t simul eē.ergo idē in
duob⁹ locis simul.añs ꝯcedit̄ ab oīb⁹.ꝓbatio ꝯñtie.qꝛ
mag3 possibile est cū vnitate pͥoris naturał̄r stare mul
titudinē posterioꝝ naturał̄r ꝙ̄ ecōuerso.dimēsio autē
locati pͥor est naturał̄r dimēsiōe loci vt ꝓbatū ē nūc.ergo
mag3 possibile ē vni corpori locato corrn̄dere plures
2 dimēsiōes locoꝝ ꝙ̄ ecōuerso. ❡ Scđo sic.possibile ē
ꝙ de⁹ ꝯuertat ꝙ̄titatē panis i ꝙ̄titatē corporis xp̄i si
cut ꝯuertit̄ substātia i substātiā.hoc posito cū ſm eū il
lud i qđ aliq̄d ꝯuertit̄ sit vbi pͥus fuit ꝯuersum.sequit̄
tūc ꝙ corp⁹ i qđ fit ꝯuersio est vbi fuit pͥus illud qđ cō=
uertit̄:⁊ nō pōt eē ſm suā ꝙ̄titatem in alio loco:ita ꝙ
ꝙ̄titas sit ei rō eēndi ibi sicut eēt si eēt ꝑ se termin⁹ cō=
uersiōis nisi sit ibi locał̄r ſm eos.ergo illud corp⁹ erit
locał̄r vbi pͥus fuit locał̄r ꝯuersum:⁊ cū hoc manet in
suo loco ꝓpͥo.Cōuersio aūt nō aufert terminū in quē
est a loco suo.ergo simul pōt eē locał̄r in duob⁹ locis.
❡ Rn̄det ꝙ aut substātia panis manet i tali ꝯuersio
ne:⁊ tūc vel afficit̄ dimēsiōib⁹ corporis xp̄i:⁊ nō seqt̄
ꝙ corp⁹ xp̄i sit dimēsiue i duob⁹ locis.ſ3 tm̄ i vno.aut
nō afficit̄ substātia panis illis dimensionib⁹ corporis
xp̄i:et tūc corp⁹ xp̄i nō est vbi est substātia panis: nisi
rōne substātie panis:⁊ ꝑ ꝯñs nō dimēsiue.qꝛ ſm ph̄s
T.c.15. j.physi.substātia nullā h3 magnitudinē:et sic non erit
ibi locał̄r.⁊ ꝑ ꝯñs nō erit locał̄r i duob⁹ loci3.aut oīno
totū ꝯuertit̄ in totū: et sic cū nihil maneat rōne cuius
corpus xp̄i dicat̄ ibi esse.s.in loco ꝯuersi.sequit̄ ꝙ non
erit ibi.qꝛ nō sacramētał̄r:cū nulla sit sensibilis spēs.
nec non sacrał̄r:qꝛ sic est tātū in celo. ❡ Et pͥterea cū
corp⁹ xp̄i nō eēt ibi dimēsionaliter nō posset iplere lo
cū quē pͥus ipleuerāt dimēsiōes panis:⁊ ita nō mane=
ret illa capacitas.ſ3 in istāti ꝯuersionis ꝑtes aeris cō
currerēt:⁊ desineret eē locus q̄ prius erat:et sic ꝑ ipm̄
non maneret ibi cop⁹ alicui⁹ nec corpus xp̄i.sicut nec
mō manet corrupt3 spēb⁹ panis.ergo si adhuc ibi ma
neret hoc nō eēt nisi ꝓpter substātiā partiū aeris que
imediate ante ꝯuersionē isti⁹ termini tāgebāt dimēsio
nes panis:⁊ sic semꝑ maneret ibi corp⁹ xp̄i:qꝛ semper
manere possent ibi iste partes aeris. ❡ Contra.rō nō
videt̄ solui:qꝛ ꝯuertat̄ substātia ꝙ̄ta eq̄lis corpori xp̄i
i corp⁹ xp̄i ꝙ̄tū:⁊ stabit argumētū: qꝛ illud in qđ fit cō
uersio erit ꝙ̄titatiue in loco termini ꝯuersi:⁊ cum hoc
etiā erit i loco ꝓpͥo vbi pͥus. ❡ Q si ergo rn̄det diui=
dēdo pōt dari hoc mēbrū ꝙ totū oīno cōuertit̄ in to=
tum:qꝛ nō seqt̄ ꝙ terminus cōuersionis non sit vbi a. l. nec se
prius fuit ꝯuersum si nihil manet nisi neget̄ ista pro= quitur.
positio terminus cōuersionis est vbi prius fuit cōuer
sum:⁊ forte negaret eā:nisi forte cū ista additione si il
lud manet qđ fuit cōuerso rō locādi:⁊ tūc argumentū
istud nō ꝯcludit ꝯtra eū.nec etiā de aere equali cōuer=
so in corpus xp̄i:nec curo insistere. qꝛ credo ꝙ illa ꝓ=
positio cui initit̄ rō sit falsa.s.ꝙ oporteat terminū con
uersionis eē vbi pͥfuit cōuersum siue maneat illud ꝙ
fuit cōuerso rō locādi siue non. ❡ Posset dari aliud
mēbrū diuisiōis.s.ꝙ quātitas aeris ꝯuerteret̄ in quā=
titatem corporis xp̄i.substātia aeris remanēte: ⁊ tunc
posset inferri ꝙ corpus xp̄i esset sub sua quantitate et
dimensione.patet etiā ꝙ quātitas eius sit vbi prefuit
quātitas aeris cōuersi.ergo corpus xp̄i erit ibi dimē=
siue:et cum hoc erit in celo. ❡ Arguo ergo aliter per 3
aliam rōnē ad hanc cōclusionē:⁊ si forte sit ad hoiem
arguo sic.Vbicūq3 pōt de⁹ facere substātiā naturale3
non sub mō suo naturali vel sub mō sibi opposito:pōt B
eā facere sub mō suo naturali seu ꝯuenienti sue nature.
ꝓbatio qꝛ i faciēdo pͥmū est duplex miraculū.vnū ꝟo
tm̄ est i faciēdo scđm. Sed de⁹ pōt facere corp⁹ xp̄i sa
cratū ſm oēs ⁊ facit de facto sacramētał̄r.i.nō sub mō
suo naturali simul in diuersis locis.ergo pōt idē face=
re i eisdē sub mō naturali.s.locał̄r ⁊ dimēsiue. Nec va
let dicere ꝙ est hic ꝑ conuersionē alterius in ipsum:qꝛ
ꝯuersio alterius in istud nō est isti formaliter rō essen
di hic.qđ patet:qꝛ transeunte conuersione manet ter=
minus conuersionis hic.ergo sine aliqua cōtradictio
ne potest alicui ꝯferri esse hic sine conuersione aliqua
alterius in ipsum. ❡ Si dicas ꝙ cōuersio ista vt pre=
terita est cā isti⁹ pͥsentie. ❡ Contra. Deus de potētia
absoluta nō pōt facere cōuersionē pͥteritā nō pͥterisse.
ergo de potētia absoluta non posset facere sic presens
nō esse sic presens:qđ nihil est. ❡ Si dicas ꝙ spēs de
relicta post ꝯuersionē est corpori rō xp̄i existēdi hic: ⁊
ita ad istud eē hic necessario req̄rit̄ cōuersio. ❡ Con
tra. Spēs illa non est formał̄r in corpore xp̄i.ergo nō
est rō corpori christi essendi formaliter aliquale:⁊ hoc
loquēdo gn̄aliter de aliquali pro quocūq3 qđ forma=
liter inest corpori xp̄i:ſ3 corpus est formał̄r pͥsens.er=
go ꝑ aliquid aliud ꝙ̄ per conuersionē vel speciem cō
uersi:sicut dicit Hug.qui totū tribuit potētie dei:licet
doctor iste nitat̄ soluere. ❡ Probat̄ etiā illa pͥma ꝓ=
positio:qꝛ possibile est nouitatē esse circa aliq̄d poste=
rius absq3 nouitate circa prius . ergo possibile est no=
uā eē talem pͥsentiā absq3 omni nouitate circa formā
substātialē q̄ prior est oī tali respectu. ❡ Quarto ar= 4
guo sic. Angelus pōt esse simul diffinitiue in plurib⁹
locis.ergo ⁊ corpus circūscriptiue.ꝯsequētia videt̄ sa

tis manifesta: qꝛ similis habitudo est in vtroqꝫ. et per ꝯñs similis determinatio ad locũ sibi suo mõ ꝯueniẽtẽ. vnde cõiter negãtes ꝯñs negãt añs. ꝓbatio añtis. De⁹ põt cõuertere panẽ in angelũ: vt ꝓbabit di. xj. et vbi p̄fuit ꝯuersum ibi est illud in qđ ꝯuertit. saltẽ si rõ locatiõis ipius cõuersi manet. ergo angel⁹ est vbi fuit panis. ꝫ nõ põt eẽ ibi p̄sens quin sit in loco ẽm modũ sibi ꝯuenientẽ essendi in loco: ⁊ tñ manet in ꝓprio loco in celo. ergo ⁊c. ℂ Istaꝝ quatuoꝛ rõnũ p̄mã et tertiã põdero. scđa ⁊ quarta nõ ꝓcedũt nisi ex quodã p̄supposito: qđ nõ credo eẽ veꝝ. cõcluderet tñ ꝯtra plures illam p̄suppositionẽ cõcedentes. ℂ Ad hoc est intentio. Hug. quẽ licet iste doctoꝛ nitat exponere. tñ legenti Hugo. satis patet ꝙ totũ qđ pertinet ad istud difficile: scꝫ esse simul in duobus locis idem corpus attribuit omni potentie dei. non autem alicuĩ conuersioni alicuius in istum terminum.

Vid aug. de ciu. lib. 21. ca. 7.

Dico ergo ad questionem ꝙ est maxima mihi certissima ꝙ deo est possibile omne qđ non includit euidẽter ꝯtradictionẽ: et ad qđ nõ sequit necessario cõtradictio. hoc est huiusmodi. ergo possibile est deo vt patebit soluẽdo rationes. Dico ergo ꝙ deo simpliciter est possibile idẽ corpus simul facere in diuersis locis localr̃. hoc patet ex intellectu terminoꝝ. ℂ Cũ em̃ dico idẽ corp⁹ sit eẽ localr̃ ĩ diuersis locis nihil dico super hoc corp⁹. nisi quẽdã respectũ extrinsecus aduenientẽ fundatũ in vno quãto ad aliud, quãtum circũscribẽs. respectũ aũt talẽ plurificari sup idẽ fundamẽtũ ad diuersos termĩos: nõ apparet ꝯtra aliqđ notũ ẽm rõnẽ: qꝛ respect⁹ itrinsecus aduenientes de qb⁹ minus videt p̄nt plurificari fundamẽto eodẽ manẽte ad diuersos terminos: vt sup eãdẽ albedinẽ p̄nt due similitudies fundari ad duos termĩos: vt ꝓbatũ est li. iij. di. viij. ℂ Assumptũ. s. ꝙ vbi nõ dicit nisi respectũ extrinsecus aduenientẽ ad circũscribẽs satis pꝫ ex dictis in p̄cedẽti. q. Et mirũ est ꝙ sequẽtes rõnẽ tãtũ sequunt imaginationẽ: ꝙ qꝛ imagiatio nõ separat locũ a corpore nec ecõuerso. nec ꝑcipit vnũ plurificari sine alio: ideo dicat simplr̃ ĩpossibile vnũ sine alio plurificari. sequẽdo tñ imaginationẽ nõ apparet aliud: ꝫ exclusa ista imaginatiõe q̃ semp intrẽs sensibus non aliud apprehẽdit: ⁊ sequẽdo rõnẽ ex rõnib⁹ terminoꝝ nulla est necessitas ꝙ plurificato vno plurificet aliđ: vt plurificato posteriori nõ est necesse p̄us plurificari. ipsa autẽ vbi sunt manifeste posterioꝛa ipo q̃to locato ⁊ accidẽtaliter ⁊ ꝯtingẽter aduenientia. in multis etiã aliĳs vbi maioꝛ est cõnexio ẽm rõnem cõcedimus vnũ sine altero plurificari. vix enim est aliqua alia habitudo accidẽtalioꝛ suo fundamẽto q̃ sit vbi: nec aliquis modus essendi in. nec aliqs modus ab. et sic de aliĳs multis habitudinib⁹: et tñ in aliĳs habitudinib⁹ nõ ita ꝓterue asserit ĩpossibilitas plurificatiõis habitudinũ circa idẽ fundamẽtũ. ℂ Et si instes ꝙ veꝝ est ꝙ plures respectus p̄nt fundari in eodẽ fundamento qñ vn⁹ coꝝ nõ adequat totũ fundamẽtũ. hic aũt vnũ vbi adequat totã rationẽ quãti inquantũ locabile est. ℂ Hoc videt sine rõne dictũ: qꝛ respect⁹ q̃ oꝛit ex natura fundamẽti magis videt adequari fundamẽto q̃ ille q̃ extrinsec⁹ aduenit ceteris parib⁹. ꝫ ad duos terminos p̄nt eẽ in eodẽ fundamento duo tales respect⁹ oꝛiẽtes ex natura fundamẽti: vt due eq̃litates ad duo quãta equalia. ergo sine ratiõe fingit ꝙ hic vn⁹ respectus adequat. ℂ Confirmat. qꝛ non magis adequat q̃titatẽ sua p̄sentia ad locũ q̃ adequat substãtiã sua p̄sentia sibi ꝯueniẽs. ꝫ substantia ponit posse hẽre plures p̄sentias etiã primo cũ sit p̄mus terminus multarũ ꝯuersionũ in multis altarib⁹: ⁊ cũ hoc tñ est p̄sens in celo sub mõ q̃titatiuo. ergo. ℂ Aliqua argumẽta sunt facilia ⁊ soluent eo mõ quo ꝓcedũt in gñali. multa alia sunt difficilia ẽm imaginationẽ que ꝓcedũt in exẽplis supra adductis de calore ⁊ frigoꝛe: fame ⁊ saturitate: sanitate et egritudine: moꝛte et vita: et sic de aliĳs. ℂ Et p istis soluendis pono tres ꝓpositiones: quarũ prima est. quecũqꝫ sunt p̄oꝛa essentialr̃ ipo vbi: vniformiter insunt corpori q̃uis habẽti diuersa vbi. nec variabuntur variato ipso vbi. que vero posterius vel simul natura variabunt ẽm varietatẽ ipsius vbi. hoc pꝫ: qꝛ prius essentialr̃ nõ variat ꝓpter variationẽ posterioris. sed posterius bñ variat ad varietatem prioris: que etiã sunt simul natura cũ aliquo variant cũ illo. ℂ Secũda ꝓpositio est. Sicut passum existẽs in vno vbi reciperet formã a duobus agẽtib⁹ sibi ibidẽ approximatis. sic ip̄m in duob⁹ locis existẽs patietur ab eisdẽ sibi in illis duobus vbi approximatis: et hoc intelligo de passiõe que est ad formã absolutam. hoc pꝫ: qꝛ ad hoc ꝙ patiẽs patiat ab agẽte recipiendo istã formã nõ opꝫ nisi ꝙ sit in potẽtia passiua: et agẽs habeat formã actiuã: et sint debite approximata: siue in hoc vbi siue in illo sit approximatio nihil differt quãtũ ad actionẽ que est ad formã absolutã: sed passo posito in duobus vbi ip̄m habeat eãdẽ potẽtiã passiuã ad formã absolutã: ⁊ actiuum habet eãdem potentiam actiuã: et eodẽ mõ põt approximari sibi vt est in isto vbi sicut in alio. ergo eodẽ mõ patietur quãtũ ad omnẽ formã absolutam a quocũqꝫ actiuo sibi approximato siue in isto vbi siue in alio: sicut si tãtum esset in vno vbi: ⁊ esset agens sibi approximatum. Addidi aũt ẽm formã absolutam: qꝛ nõ opoꝛtet ꝙ eadem patiat loquẽdo de respectis q̃ sunt simul natura cum vbi vel posterioꝛa: qꝛ illa p̄nt variari sicut ⁊ vbi: et prima ꝓpositiõe. verũtamen ibi etiã posset cõcedi ista secunda propositio vt patebit in rñdendo ad instantias in speciali. ℂ Tertia ꝓpositio est. sicut corp⁹ in vno vbi existens se haberet in ratiõe actiui ad diuersa sibi approximata in illo vbi: sic ipsum vt existens in duobus vbi se habet ad eadẽ sibi in illis vbi approximata. hoc patet ex ꝓbatiõe precedẽtis. ℂ Ex his ad rões doctorum adductas p opinione negatiua. ℂ Ad primã dico ꝙ prima ꝓpositio posset ita intelligi ꝙ eẽt negãda. absolute enim põt deus in oẽm visionẽ ⁊ ẽm oẽm modum visionis: nõ tñ in quocũqꝫ oculo potest causare quãcũqꝫ: qꝛ nõ quilibet oculus est susceptiuus. ꝫ esto ꝙ loquatur de quacunqꝫ forma ad quã equaliter se habet potẽtia agẽtis de se ⁊ potẽtia receptiui ꝙ per istã potẽtiam eque posset quelibet causari in susceptiuo: tunc vera est ꝓpositio: qꝛ tã ex rõne actiui q̃ passiui esset equalis possibilitas. Sed non adhuc sequitur de qualibet diuisim ⁊ de oĩbus simul. qꝛ ex parte dei ⁊ susceptiui actiui ⁊ passiui superficies est eque possibilis ad omnẽ coloꝛẽ: nõ tñ ad omnẽ simul: ⁊ tunc opoꝛteret ostẽdere ꝙ corp⁹ ex parte sui est eque susceptiuũ omniũ vbi et duoꝝ: qđ negat ab aduersario. tñ ad rẽ concedo ꝙ ex parte dei actiui ⁊ corpoꝛis vt susceptiui equalis est possibilitas ĩ coꝛpore ad duo vbi que sunt simpliciter distincta ⁊ ad quotcũqꝫ: ⁊ tunc ad oĩa: ⁊ cũ dicit p nullam virtutem põt vnuꝫ corpus habere oĩa vbi nec esse vbiqꝫ. falsum est. ⁊ pbo: qꝛ ipsi ꝯcedunt ꝙ corpus christi posset vbiqꝫ eẽ sacramẽtalr̃. Posset em̃ de⁹ quodcũqꝫ corp⁹ vniuersi cõuertere in corp⁹ christi sicut panẽ. et ego dico ꝙ nõ est maioꝛ limitatio ad esse alicubi localr̃ q̃ sacramẽtalr̃ cõparãdo ad potentiam dei. Quicq̃d em̃ põt fieri p cãm secũdã actiuã: potest de⁹ facere imediate. ip̄m aũt sacr̃m velãs corpus x̄pi nõ est cã corpori essendi hic: nisi sicut cã effectiua secũda: qꝛ nõ tãq̃ cã formalis, vt ꝓbatũ est. ℂ Et ad ꝓbationẽ cũ dicit ꝙ esse vbiqꝫ est ꝓpriũ dei. dico ꝙ de⁹ ex sua imẽsitate necessario est vbiqꝫ: qꝛ nullus põt esse

F

Que Ri. di. presenti ar. 2. q. 3.

G

vbi in quo non sit ſm potentiã ꝓſentiã ⁊ eſſentiã: ⁊ ſic
ĩpoſſibile eſt aliud a deo eẽ vbiq; . ſ; nõ eſt ĩcõueniẽs
aliq̃d aliud a deo ꝑ eius potẽtiã eẽ in quocũq; vbi. nec
ꝑ hoc debet dici ꝓprie eſſe vbiq; ſicut deus: q: non eſt
ĩmẽſum. ¶ Ad illud argumẽtũ qd̃ includit multa de
illis repugnãtib9. ptz ex trib9 ꝓpoſitionib9. applico tñ
ſic. Eſto ꝙ huic corpori in iſto loco approximaꝛ vnũ
agẽs. ſ. ignis: ⁊ in loco eodẽ aliud agẽs. ſ. aqua. dico ꝙ
aut ſunt equalis virtutis in agẽdo: aut vnũ vincit al=
terum. ſi ſunt equalis virtutis. ſicut approximata iſti
corpori habẽti vnũ vbi alterum vel vtrũq; ĩpediret al
terũ: ita ꝙ neutrũ ageret. vel agerent ad quẽdã effectũ
medium in quo paſſum nec ꝑfecte aſſimilareꝛ vni nec
alteri: ſic eodẽ mõ dico nũc qñ ſunt approximata eidẽ
corpori in diuerſis locis. Si aũt virtus alterius vin=
cat: vel ſimplr̃ aſſimilat ſibi paſſum: vel magis q̃ al=
terũ: ⁊ eodẽ mõ dico ſi ſint in diuerſis locis: q: non eſt
maior difficultas hic q̃ ſi ignis ⁊ aqua ponerentur ſi=
mul: qd̃ tñ nõ negaꝛ poſſe fieri a deo: ⁊ idẽ corpus ap=
proximatũ igni ⁊ aque habẽtib9 idẽ vbi. qd̃ eñ opor=
teret ibi dicere ad vitãdũ ꝯtraria in paſſo: hoc facili9
2. de aïa. t. vel eq̃ facile vitare põt q̃cũq; ĩ ꝓpoſito. ¶ De fame
ca. 28. ⁊ ſaturitate dico ꝙ fames eſt appetitus calidi et ſicci.
iſte aũt appetitus vel eſt naturalis vel voluntarius: ſi
ue ergo ſic ſiue ſic. dicit aliq̃d abſolutũ. illud ergo nõ
L variaꝛ ꝓpter varietatẽ vbi ex prima ꝓpoſitione: ⁊ ꝑ
ꝯñs ſi hic ſatiareꝛ ⁊ ceſſaret appetit9 cibi ceſſaret etiã
in eodẽ alibi: ſ; nõ ex cibo ſumpto ibi ſicut ſtatim di=
ceꝛ de morte. ¶ Si autem dicas ſaturitatẽ eſſe reple=
tionẽ corporalẽ ſtomachi: tũc eſſet dubiũ cũ non reci=
piat hoc vt hic. vtrũ vt hic eẽ replet9 iſto mõ. ⁊ dico ꝙ
nõ: ſicut nec corpus chriſti vt in pixide fuiſſet vulne=
ratũ: q: iſta repletio nõ dicit niſi ꝓſentiã alimẽti cõtẽ=
ti a cõtinẽte. ſ. ſtomacho vel vẽtre: et ſicut poſſibile eſt
ꝙ cõtinẽtia iſtud corpus hic ⁊ ibi ſint alia: ita poſſibi
le eſt ꝙ cõtinẽtia actiua iſtius corporis hic ſit alia con
tinẽtia eius in alio vbi. q: hic nihil abſolutũ dicit: ſed
reſpectũ extrinſecũ. ¶ De tertio. ſ. ſanitate ⁊ infirmi=
tate tẽperie ⁊ intẽperie. dico ꝙ vel intẽperies aeris ex=
pellit tẽperiẽ in comparatione ad corpus aïalis in qd̃
agit aer tẽperatus vel intẽperatus: ⁊ tũc breuiter erit
tale quale natũ eẽt cauſare agẽs vincens. ſ; forte age=
ret illud remiſſius ꝓpter actionẽ ꝯtrarij ĩpedientis et
reſiſtẽtis. Si aũt ſint equalia in agẽdo paſſum tũc al=
terabiꝛ in media ꝓportione eodẽ mõ: ſicut ſi diceres
ꝙ ſana aura ⁊ infirma ſimul eẽnt: qd̃ ꝯcedis deũ poſ=
ſe: ⁊ idẽ corpus eẽt approximatũ iſti aure ⁊ illi ſimul.
M ¶ Quartũ qd̃ eſt de morte et vita faciliter ſoluiꝛ: q:
vtrũq; iſtoꝝ eſt aliquid abſolutũ priuatiuum vel poſi
tiuum: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ variaꝛ ꝓpter variationem vbi: ſm
primã ꝓpoſitionẽ. ſi ergo moriꝛ hic moritur ⁊ ibi: ſed
tñ nõ ſequiꝛ: vulneraꝛ hic. ergo vulneraꝛ ibi: q: vulne
ratio. dicit diuiſionẽ cõtinui: vt hic ab aliquo hic diui
dẽte: ſed tñ eſt verũ ſi ſic habet vulnus qd̃ ⁊ alibi ha=
bet: q: ſic eſt diſcontinuatio partiũ que ſi ibi eſt in hoc
corpore et alibi in eodẽ. ¶ Ad tertiũ principale hui9
doctoris dico ꝙ nõ opz locatũ cõmẽſurari dimẽſioni=
bus loci ſm vnum ⁊ multa. ita ꝙ ad multitudinẽ di=
menſionũ loci ſequaꝛ multitudo dimẽſionũ locati: ſi=
cut nec ad plurificationẽ poſterioris ſequiꝛ multitu=
do prioris: maxime de reſpectu extrinſeco et funda=
mẽto ſicut tactũ eſt in arguẽdo cõtra primã opinionẽ.
vid' th. q̃ 1. ¶ Ad rõnẽ primam alterius doctoris dico ꝙ termi=
ar. 21. ⁊ 22. ni vnius poſſunt intelligi ſimul eſſe cũ terminis alte=
rius vel ſimultate ꝓciſa et adequata: vel nec ꝓciſa nec
N adequata. Si primo mõ itelligaꝛ de ſimultate dico ꝙ
maior eſt vera ⁊ minor falſa. Si aũt intelligatur de ſi
multate ſecũdo mõ. ſ. nõ adequata: tunc maior eſt fal=
ſa: q: nõ opz illud qd̃ eſt extra terminos vni9 eẽ extra
termĩos alterius: q: vniuerſaliter ſi vnũ excedit aliud
nõ opz ꝙ illud qd̃ eſt ſimul excedẽti vt ſimul exceſſo.
verbi gr̃a. ſi aïa ſm termĩos ſuos q̃ditatiuos. (termi=
num enim quãtitatiuum nõ habet) ſit ſimul cum ter=
minis digiti: non propter hoc ſequitur ꝙ quicquid eſt
extra terminos digiti ſit extra terminos anime.
¶ Ad aliud de angelo dico ꝙ concludit oppoſitum
ſicut oſtẽſum eſt in quarta rõne ꝯtra opinionẽ. poteſt
eñ angelus ſuo mõ. ſ. diffinitiue eẽ in plurib9 locis. ſ.
ꝑ potẽtiã diuinã. ¶ Ad aliud alterius doctoris dico
ꝙ illud ſimile nõ tenet q: natura vna eſt rõ formalis
eſſendi in vna ſpecie: ſ; dimẽſio nõ eſt rõ formalis p=
xima eſſendi in loco. ſed tãtũ rõ fundamẽtalis. illa tñ
põt eẽ vna ſ; reſpectus ſint diuerſi: ſicut albedo põt eẽ
vna ſ; ſimilitudines diuerſe ſint. ſ; nõ niſi ꝑ vnã ſimi
litudinẽ ꝯſtituiꝛ formaliter in ſpecie ſimilis: ſi autem
ſpecies ſimilis nõ poſſit plurificari in eodẽ nec ſimili=
tudo. ¶ Ad aliud alteri9 doctoris dico ꝙ ſi remanet
in eodẽ vbi in quo prius erat: põt acq̃rere nouum vbi
vnica mutatiõe ⁊ duab9 mutatiõib9. ¶ Et ſi q̃ras: il
le mutatiões aut ſunt eiuſdẽ ſpẽi: aut nõ: deꝛ vnũ vel
alterũ nõ curo. ¶ Et cũ arguis: due mutatiões eiuſ=
dẽ ſpẽi nõ ſunt ſimul in eodẽ. dico ꝙ nõ eſt ĩcõpoſſibi=
litas mutationũ niſi ex ĩcõpoſſibilitate terminoꝝ vel
formarũ ſm quas ſunt. Primo ergo oporteret ꝓbare
ĩcõpoſſibilitatẽ duoꝝ vbi. qd̃ nego. quare nõ erit ĩcõ=
poſſibilitas duarum hmõi mutationum. ¶ Ad aliud
eiuſdẽ doctoris cum dicit ꝙ termini mutationis ſunt
incõpoſſibiles. dico ꝙ veꝝ eſt de primis terminis: nõ O
aũt de terminis cõcomitãtib9. Intelligo aũt ꝙ primi
termini cuiuſlibet mutationis ſunt ꝑuatio ⁊ forma ⁊
ecõuerſo. cõcomitãtes aũt q̃ iunguꝛ terminis predi
ctis. vniuerſaliter ergo cõcedo ꝙ ꝑuatio ⁊ forma ſunt
incõpoſſibiles: ſ; cõcomitãtia poſſunt eẽ cõpoſſibilia.
verbi gr̃a. in mutationib9 ſubſtãtialib9 ſi ponaꝛ vnica
forma in animato: corpus organicũ ꝓcedit aïationeꝫ
q̃ eſt terminus ad quẽ: ſ; nõ eſt ꝑ ſe termin9 a quo cor=
pus organicũ: ſ; ipſa inanimatio q: mutatio eſt iter il
lã inanimationem ⁊ animationẽ: ſ; aũt inanimatio ⁊
animatio ſint ſimul ĩcõpoſſibilia: nõ tñ corpus orga=
nicũ ⁊ animatio. Eodẽ modo in corruptione ſi manet
eadẽ forma corporis que prius fuit terminus a quo ꝑ
ſe. ſ. forma: cuius priuatio ſuccedit ille non manet. ſed
terminus concomitãs iſtã ꝑ ſe terminũ a quo: manet.
Eodẽ modo in augmentatiõe ſi ponaꝛ tota quãtitas
preexiſtens manere: manet totus terminus a quo po
ſitiuus: q̃ eſt cõcomitãs priuationẽ que eſt ꝑ ſe termi=
nus a quo: ⁊ econuerſo in diminutione manet quãti=
tas poſitiua aliqua que prius. ſed non idẽ ꝑ ſe termi=
nus a quo. Similiter in alteratione ſm intẽſionem ⁊
remiſſionẽ: ⁊ eodẽ mõ dico de motu locali ꝙ nõ eſt cõ
tradictio ꝙ motus acquiſitiuus ſit ſine deperditiuo:
⁊ tunc cum termino ad quẽ nõ manet ꝑ ſe terminus a
quo. qui eſt priuatio: ſed manet ille termin9 q̃ eſt qua=
ſi ꝑ accidẽs: ⁊ quaſi cõcomitãs cõiter ꝑ ſe terminum.
¶ Ad ꝓpoſitũ ponaꝛ hic eẽ tãtũ motus acq̃ſitiuus
noui vbi ſine motu deperditiuo: et hmõi ꝑ ſe termin9
a quo eſt priuatio vbi acquiſiti. illa aũt nõ manet cum
termino ad quẽ: ſed hic nullus eſt terminus cõcomi=
tãs ꝑ ſe terminum a quo. q: talis non eſt niſi vbi ſunt
duo motus vel mutatiões cõcomitãtes: ⁊ ꝑ ſe termi=
nus vnius eſt ꝑ accidẽs terminus alterius. ¶ Ad ra
tiões ꝑ me appoſitas. ad primam dico ꝙ ꝑ illã poſſet
ꝓbari ꝙ duo corpora naturalr̃ poſſũt eẽ ſimul: q: agens a. l. ꝑ nãm.
naturale nõ intẽdit corp9 vnum expellere niſi ĩducat
aliud corp9. ſi ergo nõ eẽt repugnãtia duo corpora eẽ
ſimul: tũc mouẽdo hoc corp9 ad iſtud vbi nõ expelle=
reꝛ aliud corp9: ⁊ ſic natura poſſet facere duo corpora
ſimul. q: ergo ꝯcludit manifeſtum incõueniẽs. dico ꝙ P

aliqua sunt repugnātia respectu virtutis create et limitate sup quoꝝ simultatē nō pōt creata virtus actiua: que tñ nō sunt simpliciter incōpossibilia. Exēplū virginē parere ita est nature create īpossibile facere sicut duo corpora in eodē loco: et vnū corpus in diuersis sup que nō pōt virtus creata simul: que tñ nō includūt ꝯtradictionē simpliciter vt visum est: ideo sunt possibilia deo. ¶ Ad secūdū dico ꝙ pōt ꝯcedi ꝙ si illa materia corporis locati in duob⁹ locis transmutaṫ a duob⁹ agētib⁹ ad duas formas nō eēt nouū miraculum: sed tm̄ ꝑ antiquū miraculū esset ꝓportionata ad recipiēdum actiones illoꝝ agentium. Dico aliter ꝙ si idē ponaṫ esse in duobus locis non sequiṫ ꝙ eadē materia duabus formis informeṫ simul substantialibus neqꝫ eiusdē speciei neqꝫ alterius. Eodē quidē mō potest argui de hoc et de alio: si agentia ponantur eiusdē speciei vel alterius. ¶ Ad exēplū de alimēto dico qꝺ idē fieret de alimēto sumpto a diuersis ī diuersis vbi: qꝺ fieret si illi duo stomachi fierēt in eodem loco: ⁊ cibus ille eēt in vtroqꝫ: tūc em̄ aut totaliter virtus vna vinceret aliā ⁊ totū ꝯuerteret in suū corpus: vel essent virtutes equales: ⁊ tūc equaliter ꝯuerterēt de alimento hec in suū corpus: ⁊ illa in suū. vel essent inequales: non tñ vna omnino vinceret: ⁊ tunc fortior plus conuerteret in suū corpus: ⁊ alia debilior minus cōuerteret. eodē mō sicut haberes dicere ibi de stomachis animaliū sibi existētib⁹ ⁊ cibo recepto in vtroqꝫ: ita dico hic iuxta illā ꝓpositionē secūdā supra positā. ¶ Per illud ad aliud de ignib⁹ approximatis vni ligno in diuersis vbi: etiā dico ꝙ haberes idē dicere si duo ignes ꝑ potentiam dei essent simul ⁊ approximati illi ligno. ¶ Et si queras qd eēt dicēdū. nonne tūc oporteret ꝙ lignū cōuerteretur in ignē vel in quē ⁊ a quo. nō em̄ magis ab vno ꝙ̄ ab alio. qꝛ sunt equales: nō in vnum: qꝛ duo sunt agentia ⁊ totalia. nō aūt possunt eē due cause totales eiusdē effectus. Dico ꝙ vel eūdē ignem generarent perfectiorē: ⁊ sic esset effectus diuisibilis ſm ꝑfectionē si forma substātialis pōt habere partem et partē. sicut diceret de calore. si vero generarēt eūdem effectum indiuisibilē omnino generarēt. tñ eo mō efficiendi quo neuter illorum posset esse causa totalis effectus: qꝛ post ita breuem alterationem que non sufficeret ad ignitionē ab altero istorū precise agente: ⁊ tunc ista ꝓpositio est vera ꝙ due cause totales totaliter causantes nō possunt esse eiusdem effectus. ¶ Ad aliud dico ꝙ animal existens in aliquo vbi sine nutrimēto nutrireṫ ibidē: dū tñ idē animal susciperet alimētum cōueniēs in alio vbi. quia et si motus localis nutrimēti ad stomachū nō sit idē hic qui ibi. nec mirum qꝛ ex quo vbi est aliud: et motus localis ad vbi potest esse alius. tñ cōuersio nutrimenti in substātiam alēdi est eadē hic ⁊ ibi. qꝛ illa cōuersio est gñatio partis substātie istius nutriti ⁊ tota substātia nutrita: ⁊ q̄libet pars prior est ipso vbi. nec ergo variabitur ad variationem eius. s. vbi. ¶ Et cum additur. si vtrobiqꝫ haberet alimētū sufficiens: in duplo nutrireṫ. dico ꝙ vel vtrobiqꝫ susciperet totum illud alimētum: ⁊ per consequens superflueret: qꝛ eius medietas sufficeret ad nutritiōem eius vel in vno loco susciperet partem ⁊ in alio aliam: et vtrobiqꝫ sufficienter nutriretur. patet ex predictis. ¶ Ad illud de modico igne ꝙ cōbureret omnia combustibilia. dico per propositionem tertiam. quia si ponatur ignis in vno loco et multa combustibilia sibi habenti illud vbi tantum approximata ꝙ dicerem tunc de igne respectu illorum. sic dico nūc: qꝛ vel in aliquod illorum ageret precise. vel si in quodlibet esto ꝙ omnia essent simul: ageret tamē valde remisse in ea. Eodē modo dico in proposito ꝙ actio erit remissa in quodlibet istoꝝ respectu actionis quā haberet in vnū illoꝝ si in nullum aliud ageret. Nec mirum: qꝛ virtus naturalis minor est in plura ꝙ̄ in pauciora: et in multa ꝙ̄ in vnū. ¶ Ad illud de diuersa figuratiōe. dico ꝙ licet figuratio videaṫ esse qualitas: tñ cōsequiṫ ipsum vbi. ¶ Ad aliud de toto ⁊ parte. dico ꝙ pars extra totū nihil habet qꝺ non habet in toto. illa enim actualitas que attribuiṫ parti extra totū et non in toto nō est nisi ꝑcisio. ¶ Sed cōtra: qꝛ ꝯtinuitas est forma absoluta: ⁊ ꝑ cōsequēs prior est ipso vbi ergo nō potest eē idem corpus in loco isto cōtinuū ⁊ alibi nō cōtinuū: ⁊ per consequens nec hic pars ⁊ ibi non pars eo modo quo continuatum alteri dicitur pars.

Dico ad argumēta principalia. ¶ Ad primū dico. ꝙ multi cōcedūt relatiōes oppositas posse eē simul in eodē. dicētes idē et ſm idē esse principiū agēdi et patiēdi. Sed ad ꝓpositum nō opꝫ īcidere in istā difficultatē. nullus enim negat quin relatiōes opposite possint inesse eidē ſm diuersa fundamēta. vt ponete qꝛ ſm aliqd sit maius ⁊ ſm aliud minus: et hoc vel respectu sui vel alterius. vbi aūt in toto corpore aliud ⁊ aliud est posterius et anterius: superius et inferius: vnde mediāte illo vbi tāꝙ̄ fundamēto alio ⁊ alio nō est īcōueniēs corp⁹ habens vbi sup̄ius ⁊ inferius esse superius ⁊ inferius. nec mireris respectū superioris ⁊ inferioris fundari in vbi: lꝫ vbi sit respectus: qꝛ pōt bñ vn⁹ respect⁹ fundari ī alio respectu: vt tactū est supra. ¶ Ad aliud dico ꝙ relationes ꝯtrarie in gñe bñ pñt inesse eidē ſm diuersa fundamēta. sicut idē pōt esse simile alicui ſm albedinē: ⁊ dissimile eidē ſm sciētiā: ꝓpinquū aūt ⁊ distās fundanṫ in corpore vbicato: quia ipm̄ vbi eius est ꝓpīquū ⁊ distās. ergo si aliud est vbi ꝓpinquū ⁊ distās pñt eidē corpori ꝯuenire sicut ꝯueniūt duobus vbi cōueniunt illi corpori: ⁊ sunt fundamēta ꝓpinquitas ⁊ distātie. ¶ Ad tertium dico. ꝙ sicut idē tꝑale nō pōt eē simul ſm tēpus. i. eadē tꝑalitate: vt ita dicā in diuersis tꝑib⁹: sic nec idē locabile pōt eē simul ſm locū in duob⁹ locis: si aūt accipias ī añte simul ſm tp̄s: ⁊ in ꝯñte simul ſm locū valet ꝯñtia vel ꝓportio: qꝛ ita debet simultas tꝑis cōparari ad tēp⁹ idē circa tꝑale. sicut simultas loci ad eūdē locum circa locabile. Concedo ergo ꝙ vnica locatione qꝺ est dicere esse simul ſm locum nō pōt eē idē locabile simul in duob⁹ locis. ¶ Potest aūt hec rō duci ad partem oppositā: lꝫ sophistice sic. idē locabile simul. i. in eodē loco existēs pōt eē in diuersis tꝑibus. ergo et simul tꝑe pōt eē in diuersis locis. Soluāt istud sophisma ⁊ soluēt argumētū suū si forte reputēt ꝙ habeāt euidētiā. ¶ Ad aliud ꝙ idē moueret simul et quiesceret: dico ſm primā ꝓpositionē illarū trium ꝙ cum moueri vel quiescere ſm locū sit simul cū vbi: vel posterius ideo variatur ad variationem vbi: ⁊ ita poterit in vno vbi quiescere localiter et in alio vbi moueri: quia quiescere hic localiter nihil aliud est ꝙ̄ habere cōtinue idem vbi qꝺ prius: ⁊ ibi moueri nihil aliud est ꝙ̄ hr̄e aliud ⁊ aliud vbi. sicut autē est possibile ꝙ idē corp⁹ habeat hic ꝑmanēter vbi vnum: ⁊ aliud ibi: sic possibile est ꝙ ꝑmanēter habeat hic vnū vbi: ⁊ alibi plura successiue. ¶ Eodē mō dicēdū est de partib⁹ totius si fiāt instātie qꝛ possibile est ꝙ hic oēs partes totius quiescāt in toto: ⁊ ibi alique moueātur: vt man⁹ vel pedes: qꝛ oīa ista cōsequunṫ vbi. puta hoc ⁊ illud. ¶ Et si arguas. ergo vt est in vno vbi posset moueri ad seipm̄ vt est in alio vbi: ⁊ ita accederet ad illud vbi in quo iam est: et tūc vel expelleret seipsum de alio vbi ad qꝺ accedit: ⁊ tūc eēt īcōpossibile sibi ipsi ſm vbi: sicut aliud corpus vel nō expelleret: ⁊ tūc desineret hr̄e illud vbi virtute ꝓpria accipiēs tm̄ illud vbi q̇escētis: vel faceret se vt hñs aliud vbi cū seipō: ⁊ ita quasi duo corpora simul:

Uid. q. sequēte ⁊ infra ar.2.q.3. expresse ad hec.

De carracter. q.2. ibidē hʒ i.1.d.19.q.1.⁊.1.di.2.q.5.⁊ i hoc.4.d.12.q.1.

similiter si esset animatū posset seip̄m mouere pellēdo vel trahēdo: ⁊ posset idē homo habēs mille vbi facere choreas ⁊ maximū exercitiū ī cāpo: et multa alia que videntur mira: ⁊ iterū loqui ⁊ tacere ⁊ disputare cū seipso. Dico q̄ hec sunt puerilia ⁊ imaginationē sensus intētē sequētia. si enim queratur ratio eoꝝ de quib⁹ arguitur nulla est difficultas maior q̄ corp⁹ moueatur ad illud vbi in quo quiescit q̄ ad aliud vbi: ⁊ tūc cū peruenerit ad illud vbi dico q̄ idē corpus expellet se de illo vbi in quo quieuit: nisi forte illa virtus agēs per quā habuit aliud vbi desinat conseruare ip̄m vt aliud vbi tātum: ⁊ tunc nō habebit nisi tm̄ vbi q̄d habuit prius quiescēs: sed prius nō habebat illud vt terminum sui motus: imo desinet s̄m vbi q̄d habebat in motu: habere aut quodcūq̄ vbi siue vt in motu siue in termīo motus nihil facit ad variationem vel multitudinem absolutoꝝ que sunt in re. ¶ Per hoc patet de chorea ⁊ bello cōfabulatione ⁊ disputatione cum seipso. q̄r si loqui dicat actum imaginationis vel intellectus ille quidē vbiq̄ est idē vbicūq̄ fuerit loquens. si aūt non est nisi formatio vocis p̄ instrumēta naturalia in aere percusso: ⁊ quidem alius erit aer cōtiguus organis vocalibus in isto vbi: ⁊ alius in alio vbi: ⁊ esto q̄ idē aer sit: moueri tm̄ poterit hic localiter aer ⁊ ibi nō: ⁊ sic in isto formabitur vox ⁊ in illo nō: ⁊ in ilo loquetur et in isto tacebit: ⁊ in isto tenebit tenorē: ⁊ in isto quintam: ⁊ ille attrahet aerē extra aquā existens: et idem existens in aqua nō poterit attrahere: sed nō submergeretur hic: quia alibi habet aerem attractum refrigerātē ipsum. ¶ Ita etiā concedo q̄ vt in vno vbi poterit mouere corpus suum: vt est in alio vbi pellendo vel trahēdo: q̄r p̄pter idētitatē corporis non aufertur ratio mobilis nec motiui ab ipso. ¶ Et si arguitur sic. si mouetur. ḡ nō q̄escit si q̄escit: ḡ nō mouetur. ḡ si simul mouetur: ⁊ q̄escit. simul mouetur ⁊ non mouetur: simul q̄escit ⁊ nō q̄escit. ¶ Rn̄. in respectiuis oppositis non sequitur absoluta affirmatio ⁊ negatio sed tm̄ s̄m quid sicut nō sequitur: est similis ⁊ dissimilis. ergo est similis ⁊ nō similis. nam antecedentia verificātur si intelligātur respectu diuersoꝝum. si enim est similis huic est similis: et si est dissimilis illi est dissimilis: sicut philosoph⁹ arguit in p̄dicamētis. c. de quātitate. q̄ si aliq̄d est magnum ad hoc est magnum: ⁊ si paruum ad illud est paruū: ⁊ ex hoc infert q̄ magnum ⁊ paruum non sunt contraria. q̄d nō teneret nisi magnū ad hoc inferret magnū: ⁊ paruum ad hoc inferret paruū. Eodē mō hoc q̄escere in hoc vbi infert quiescere: ⁊ moueri in hoc vbi infert moueri: tamen ille affirmationes non inferunt illas negationes: puta quiescere nō moueri moueri nō quiescere. imo est fallacia ↄsequētis: q̄r antecedēs verificatur in respectu ad vnum terminū: et ↄsequēs negatiuū negat respectu cuiuscūq̄. ¶ Ad vltimū argumētū dico. q̄ omnis actus īmanēs qui inesset isti corpori in hoc vbi inesset sibi in quocūq̄ vbi: lȝ nō infieret sibi vt ī isto vbi. ⁊ de hoc dicetur in. ij. arti. isti⁹ di. q. ij. ¶ Sed nūquid sanguis vel sp̄us vel similia que non sunt de veritate nature humane essent eadē hic et ibi: soluetur vbi dictum est nunc. s. arti. ij. q. j. huius di. que tamen erat in ordine. q. iij.

a.l. nec tm̄ submergeretur: q̄r corpus ei⁹ ē satis refrigeratū p̄ hoc q̄ corp ipi⁹ alibi hȝ ⁊c.

S

Questio Tertia.

AD tertium sic proceditur. & arguitur q̄ corpus christi nō p̄ōt simul eē in celo ⁊ in eucharistia. ¶ Primo p̄ illud Aug. ⁊ ponitur de ↄse. dis. ij. prima heresis. Corpus christi sursum est: ⁊ ī vno loco esse oportet. ¶ Secūdo sic. q̄r formalis ratio essendi in loco est q̄ntitas. s̄m philosophum. iiij. phys. c. de vacuo. Sed nō p̄ōt aliq̄d plurificari nō plurificata ei⁹ formali rōne. ergo q̄ntitate corporis christi existēte vna nō p̄ōt ip̄m eē nisi ī loco vno. ¶ Tertio sic. quecūq̄ vni et eidē sunt eadē sunt iter se eadē. ergo q̄cūq̄ vni et eidē sunt simul inter se sunt simul. ergo si corp⁹ eēt hic ⁊ ibi: tūc illud q̄d eēt hic cū eo ⁊ illud q̄d alibi est cū eo essent simul. sed ↄn̄s est falsum: q̄r alterū p̄ōt eē rome alterū parisius. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. q̄d distat ab aliquo est aliud ab eo: q̄r nihil distat a seip̄o. sȝ corpus christi si inesset in eucharistia distaret a seipso in celo. ergo esset aliud ⁊ aliud. p̄batio maioris: quia distātia īcludit discōtinuitatē. vnitas aūt quātitatis cōtinue est cōtinuitas. ergo distātia repugnat illi vnitati: et per consequēs ponit pluralitatem. ¶ Quinto sic. q̄r posset tunc simul moueri ⁊ quiescere: q̄r corpus christi in celo quiesceret. in eucharistia aūt moueretur ad motum eucharistie s̄m illud philosophi. motis nobis mouentur omnia que sunt in nobis. ¶ Oppositū patet. q̄r corpus christi est in celo. s̄m illud Augu. Donec finiatur seculum sursum est dominus. et ponitur de conse. dist. ij prima heresis. ⁊ est vere in eucharistia vt tactum est. j. q. huius dist.

T.c.76.et circiter.

2.tho.6.21.

Conclusio est certa cuilibet fideli vt

ostēsum est. j. q. hui⁹ dist. sed vnus modus ponendi est talis. s. q̄ p̄ cōuersionē alterius in ip̄m p̄ōt illud corp⁹ eē alibi q̄ in suo loco naturali: q̄r vbi p̄fuit cōuersum ibi est illud in quo ↄuersum est nō localiter sȝ sacramentaliter: ⁊ hoc mō. s. sacramētaliter corp⁹ xp̄i p̄ōt eē alibi ⁊ in pluribus locis. nō aūt localiter nec dimēsiue: q̄r localiter eē īcluderet ↄtradictionē sicut posite sunt rōnes eoꝝ in p̄cedēti. q. sacramētaliter eē nō īcludit ↄtradictionē: q̄r ip̄m nō est ibi s̄m leges loci: sȝ tm̄ illud sub quo est sacramētaliter. ¶ Sed ↄtra hec argumēta tacta sūt aliqua in p̄cedēti. q. īprobādo istā ↄclusionē cōem. Manifestū eīm videtur q̄ ↄuersio nō est formalis rō corpori essendi hic: nec vt p̄sens: q̄r ipsa trāseūte manet corp⁹ hic: nec vt est p̄terita: q̄r tūc nō posset de⁹ facere corp⁹ suū nō eē hic: sicut nec ↄuersiōeȝ p̄teritā nō eē p̄teritā nec etiā illud q̄d vocatur sacr̄m. s. sp̄es sunt rō formalis corpori eēndi hic: q̄r nō sūt formaliter ī corpore xp̄i: nec per eas aliq̄d inest formaliter corpori xp̄i. ¶ Ex hoc arguitur. De⁹ p̄ōt facere in creatura aliq̄d sine eo q̄d non est sibi formalis rō eēndi: nec aliquo mō de eēntia ei⁹. nec cōuersio nec sacr̄m est formalis rō corpori essendi hic: nec aliquo mō de eēntia eius. ergo de⁹ p̄ōt facere corp⁹ eē hic sine vtroq̄ istoꝝ. ¶ Ite nō est maior repugnātia corp⁹ xp̄i eē simul cū substantia panis q̄ cū quātitate ei⁹: q̄r nō magis substātia repugnat substātie q̄ substātia quātitati quo ad talē simultatē. sȝ corpore christi existente in celo p̄ōt deus facere ideȝ corp⁹ simul cū quantitate panis s̄m oēs. ergo p̄ōt facere idē simul cū substātia panis quāta: ⁊ p̄ ↄn̄s sine cōuersione: hoc quātū ad primum duorū que tacta sunt. ¶ Si etiā illa substātia panis quāta ponatur sacramētū adhuc ↄtra eos: q̄r sicut supra ostēsum est facili⁹ est facere corp⁹ eē alicubi cū mō suo naturali q̄ sine: sed cū substātia panis quāta p̄ōt deus facere corp⁹ suum mō sacramētali. i. nō naturali. ergo ⁊ mō naturali. ¶ Et si dicas ad p̄mā rōnē q̄ relatio nō p̄ōt fieri sine proprio termīo: sicut nec sine fundamēto: p̄prius aūt termin⁹ isti⁹ p̄sentie est aliq̄d sacr̄m. i. aliq̄d sensibile replēs locū cū quo vel sub quo corp⁹ xp̄i est nō localiter. ¶ Contra. Nō magis īpossibile videtur corp⁹ xp̄i eē cū illo q̄ cū isto. ergo nō magis repugnat eē cum substātia panis q̄ cum q̄ntitate vt dictū est: ⁊ sic de quocūq̄ alio a se: ⁊ tunc vltra. Si p̄ōt aūt esse alibi q̄ vbi est sub modo nō naturali sibi. ergo ⁊ sub naturali. hoc ↄtra scd̄z.

A

Tho. p̄nti di. q. 1. sol. pri. argu. q. 1. h⁹ dis.

¶ Dico ergo q ponēdo cōuersionem in pposito de qua dicet dist.xj. et ponendo q hic sit aliquod signum sensibile continens vere corpus christi hic presens q sensibile dicatur sacramētū: quod quidē verū est. s. corp9 christi de facto hic est post cōsecrationē vel cōuersionē: et sub sacramēto: nō tñ sic quin posset esse non per cōuersionē: nec sub sacramēto loquendo de quocūq sensibili determinato non video: sicut argutū est in q. pcedēti ¶ Et forte illi qui negāt deū posse facere corpus suum in pluribus locis aliter q̄ per cōuersionem sub sacramēto: negarent etiam hoc: nisi q fides dicit
a.l.artat. hoc. de modo aūt isto essendi. s. non qūtitatiue vel non dimēsiue vel localiter non video si pōt fieri idē in plurib9 locis nō sub mō naturali quin etiā possit fieri mō naturali cū in primo sint duo miracula in secundo tm̄
B vnum vt supra ostēsum est. In primo quidē sunt duo miracula: vnū. s. in causando presentiā corporis hic: et aliud in separando ipsum a suo mō naturali. sic ergo potest esse modo naturali sicut sub sacramento.

Ad primum in cōtrariū dico. q Aug. sic intelligit, oportet. i. opportunū est. i. cōgruum est illud corp9 gloriosum habitare in illo regno preparato gloriosis: sed nō oportet. i. nō simpl'r est necessarium: pōt em̄ aliqñ etiā localiter christus nō esse ibi mouendo se de illo loco: et multo fortius potest esse alibi et sacramentaliter et localiter p diuinā actionem absolute absq deperditiōe illius vbi in celo: sicut modo tenemus illud corpus psens eē in eucharistia nō localiter.

C ¶ Ad secūdū dico. q formalis rō pōt itelligi dupl'r. Primo pprie p rōne formali prima. Secūdo p remota large sumēdo rōnē formalē p rōne fundamentali remota sicut calor dicit formalis rō agēdi: et albedo fundamētaliter dicit rō formalis essendi simile p tāto. s. q calor est principium quo agēs agit: et albedo similitudinis: similitudo aūt est rō formalis propinqua similis. loquendo ergo de prima rōne pōt concedi q sine plurificatione eius nō plurificat illud cuius est ratio formalis. sed ratione formali secundo modo falsum est: q idem pōt esse principium agēdi primū respectu multarū actionum: et idē fundamētū primū respectu multarum relationū: quātitas aūt nō est formalis ratio essendi in loco primo modo. sed scđo mō q est primū fundamētū illius respectus: et ex hoc sequit ppositū. s. q sup idē fundamētū possunt fundari plures respectus maxime extrinsecus aduenientes.

D ¶ Ad tertiū dico. q prima ppositio falsa est nisi itelligendo de vniformi vnitate illius tertij in se et illorū que concludūtur esse vnum ex vnitate illius. q al's si est minor vnitas illius tertij in se nō pōt ꝯcludi maior vnitas aliorū iter se p vnitatem illorū in tertio. Eodē mō de simul: q nisi illud tertiū cū quo alia sunt simul sit limitatū ꝯm illā vnitatē ꝯm quā ipsa sunt simul cū illo tertio: nō sequit simultas eorū inter se: nec qui parisius simul est cum eo erit simul cum illo qui cū eodē tertio est rome: si illud tertiū sit illimitatum: vnde nō sequit: ego sum simul cum eternitate: et aīa antichristi similiter. ergo anima hec et ego simul sumus: q eternitas est imēsa et illimitata quātū ad actualē psentiā. Ad ppositum dico. q illud qd simul est in duobus locis illimitatum est. lz nō virtute ppria: sed virtute dei agētis quātū ad vbi: et ideo q̄ sunt simul cū sic illimitato non opz. q sint simul inter se. ¶ Ad quartum de discōtinuatiōe dico q accipiēdo distātiā p distātia locali maior est falsa. Ad pbationē dico q aliqd nō est idē sibi: q ꝯtinuū sibi: sed veriori vnitate: q cōtinuitas est vnitas partis ad partē in toto: sed vnitas to-
E tius ad seipsum est vera idētitas. dico ergo q et si totum vt distans non cōtinuetur sibipsi vt distāti. tñ in vtroq termino distātie est vere idem habēs eādē continuitatem partium in toto. ¶ Et cū dicit q vnitas totius continui est cōtinuitas eius: verum est vnitas vt est ex partibus sed idētitas eius ad seipsum nō ꝯtinuitas eiusdē toti9 ad seipm eo mō quo pars est continua parti. ¶ Ad qntū patebit in scđo articulo istius dist. ar. ij. q. iij. que tañ in ordine erit. q. vj. ꝯclusione. vj.

Circa secundum principale quero tria. ¶ Primo vtrum corpori christi naturaliter existenti: et eidē sacramētaliter existēti necessario insint eedē partes et pprietates? ¶ Secundo vtrū quelibet actio imanens que est in christo naturaliter existenti eadem insint sibi vt in eucharistia sacral'r exn̄ti? ¶ Tertio vtrū corpori xpi vt in eucharistia existēti possit inesse aliquis motus corporalis?

Quæstio Quarta.

Ad primū sic proceditur. Et arguitur q non. Primo q nihil pōt esse vbi prius non fuit nisi aliqd cōuertat in ipsum: sed in eucharistia nihil cōuertit in pprietates corporis christi: ergo ibi nō sunt. pbatio maioris q qd incipit esse vbi. prius non fuit: hoc est p aliquā mutationē: sed nō est mutatio in eo qd incipit ibi esse: q manet vbi prius fuit. ergo est in aliquo alio cui vel in cuius vbi incipit ipsum est presens. hoc non est nisi p cōuersionē. minor patet: q sola substātia hic cōuertit in substātiam. ergo nō in passiōes. ¶ Secūdo sic. sanguis nō est in eucharistia sacramentaliter nisi post ꝯsecratiōnē vini. ergo nō est sub hostia. tū q aliter poneret ibi frustra contineri. s. sub specie vini. tū q nihil icipit esse simpl'r postq̄ iam est simpl'r. ergo nec incipit esse sacramētal'r: postq̄ est sacramētal'r: lz sanguis sacramētal'r icipit eē sub specie vini: cuius consecratio sequit ꝯsecrationē corporis. ergo non est hic sacramentaliter sub specie panis: et tñ est ibi corp9. ergo vt est sub hostia tm̄ nō habet sanguinē quē hz in celo. ¶ Tertio sic. quātitas nō pōt eē siml' cū quātitate: q est repugnātia formalis hic respectu vbi sicut cōtrariorū respectu eiusdē subiecti que nullo mō possunt eē simul: q ꝯm philosophū. iiij. meta. Ad cōtraria simul esse vera sequit ꝯtradictoria simul esse vera. ergo quātitas corporis christi que est pprietas eius nō pōt eē in eo vt est sub hostia. ¶ Hoc etiā pz: q quātitas vt quātitas nō pōt eē simul cū quātitate ꝯtinēte quin sit ibi localiter: quia posito fundamēto et termino ppriō necessario sequit relatio media. Fundamētū pprium circūscriptiōis passiue est quātū. pprius termin9 eius est ꝯtinēs. hic aūt nō est quātitas circūscriptiue pz: ergo nullo mō est ibi. ¶ Quīto sic. sicut in opib9 nature non debet poni pluralitas sine necessitate sequēdo rōnē naturalē: ita nec in creditis est ponenda pluralitas que nō sequit p necessariam deductionem ex creditis: sz tota veritas eucharistie pōt saluari nō ponendo hic nisi solā substātiā corporis christi. probatio minoris: q corp9 pōt eē sine aīa cū sit materia susceptiua eius: et ita potētia ꝯtradictiōis ad animā et etiā sine anima habet rōnē cibi spūalis. ¶ Itē pōt esse sine pprietatibus: q prius naturaliter pōt esse sine posteriori. ergo sine ꝯtradictione posset hic fieri sola substātia corporis christi nuda sub speciebus illis: sz sic eēt res sufficiens sacramenti: q signū effect9 vltimi. s. nutritiōis spūalis. ergo &c. ¶ Contra. Magister dist. xj. in fi. et idem dicit Inno. de officio misse. parte. iiij. ca. x. Tale corp9 dedit christ9 discipulis suis quale habuit.

a.l. sāguis nō est nisi sel'i eucharistia q̄ est vnū sacrm̄.

Tex. c.9. & 27.

a.l.4.

ergo eadem qualitas insuit corpori christi in euchari-stia que insuit eidem in existentia naturali.

Hic duo sunt videnda. Primo de sup-posito. Secũdo de q̃sito. Supponit enim corp⁹ christi mõ duplici existere: in celo suo mõ naturali: et in eu-charistia mõ sacramẽtali. vtrũq; est satis manifestũ: primum p illud Augu. de ꝯse. di. ij. prima heresis. Do-
A nec in q̃ finiat seculũ: sursum est dñs. secundum p ea que p̃dicta sunt. q. j. huius di. ¶ Sed dubiũ est de cor-pore vt est in eucharistia q̃ sunt illa q̃ ꝯtinet tãq; par-tes. Dico q nõ ꝯtinet animã nec accidẽtia. hoc est pos-sibile accipiendo corp⁹ p p̃mo pfectibili ipsius aĩe: q2 nõ est ꝯtradictio corp⁹ illud eẽ sine aĩa ꝛ sine acciden-tib⁹. hoc etiã cõgruũ est: q2 spẽs iste rep̃sentãt alimen-tũ: ergo substãtiã et nõ accidẽtia. hoc etiã factum est: qm̃ si in triduo eucharistia ꝯsecrata fuisset: fuisset ibi vera res eucharistie: ꝛ tñ nõ fuisset ibi aĩa: sicut dicet in fine huius solutiõis. Corpus etiã hoc mõ cõtinet sanguinẽ: q2 sanguis nõ est animatus: ꝛ p ꝯñs nec ali-qua pars p̃mi animati. possibile est etiam ex parte sa-cramẽti: q2 alterius ẽentialr̃ põt eẽ aliud signũ: corp⁹ aũt sumptũ dicto mõ differt eẽntialr̃ ab aĩa ꝛ ab aliĩs vt sanguĩe ꝛ hmõi. ergo põt hr̃e aliud signũ ad placi-tũ. ¶ Et hoc pbat a minori: q2 põt hr̃e nõ idẽ signũ
Ca. 1. naturale: sunt eñ duo ꝯcept⁹ istoꝝ essentialiter distin cti q̃ ꝯcept⁹ sunt signa reꝝ naturalr̃. j. perihermenias. sanguis autẽ est essentialr̃ aliud a corpore: vt est p̃mũ pfectibile ab aĩa. ergo eius põt nõ eẽ idẽ signũ qđ est sanguis. ¶ Hoc etiã pbat factũ: q2 possibile fuit to-tũ sanguinẽ fuisse separatũ a corpore christi in morte: ꝛ tñ si tũc fuisset eucharistia cõsecrata fuisset res eadẽ que ꝛ mõ. possibile est etiaʒ q magna pars sanguinis sit effusa: et tñ tota res eadẽ mãsisset sub specie panis.
B ¶ Hoc ergo tenẽdũ est q corp⁹ christi vt est primum signatũ speciei panis et cõtẽtũ nõ includit animã: nec accidẽtia: nec sanguinẽ. ¶ De quesito p̃mo vidẽdus est ĩtellectus q̃stionis: non enim querit hic de necessi-tate extremi vnius vel alterius ĩ existẽdo: neq; de ne-cessitate habendi partes vel proprietates absolute: sʒ querit de necessitate cõcomitãte vel ꝯñie. s. an corpo-ri christi existẽti mõ dicto insint alique partes vel pro-prietates vel necessario sequant vel concomitentur q eedẽ insint que sibi insint existẽti mõ naturali: et hoc potest intelligi dupliciter. Primo vtrũ p ly necessario importet necessitas simpliciter ꝛ absoluta: vel tm̃ sm̃ q̃d. s. q ex positione antecedẽtis simplr̃ necessario se-quat cõsequẽs: vel q sequat sm̃ q̃d siue ex suppositio ne. hoc est supposita existentia subiecti consequentis. ¶ Primo ergo vidẽdũ est de necessitate simpliciter.
C Secũdo de necessitate sm̃ q̃d. ¶ De p̃mo sit p̃ma cõ clusio. q nõ est simplr̃ necessitas q si sub mõ natura-li habet partes ꝛ pprietates qđ habeat easdẽ sub mõ sacramẽtali. hoc breuiter apparet: q2 post resurrectio-nẽ nõ erit eucharistia: nec etiã corpus christi habebit sub isto mõ proprietates seu passiões: ꝛ tñ tũc corpus christi sub mõ essendi naturali habebit ista. ¶ Con-clusio secunda hec est. q nõ est simplr̃ necessitas econ-uerso. s. q nõ sequit simplr̃ necessario si corpus habet istas partes ꝛ pprietates sub mõ sacramẽtali q ppter hoc eas habeat sub existentia naturali. hoc primo sic pbat qñ existẽtia aliq̃ est indifferẽs ad duos modos sicut põt simplr̃ haberi sub vno mõ sic et sub alio. sed existẽtia corporis christi simplr̃ seu realis indifferens est ad istos duos modos. s. naturalẽ ꝛ sacramẽtalẽ. er-
Tho. go põt haberi sub isto modo. lʒ nõ sub alio. ¶ Dicũt quidã ad hoc q p̃ma ppositio ĩtelligit quãdo neuter modus dependet ab alio. sic aũt non est hic: quia mo-dus sacramentalis dependet a modo naturali: q2 ille

est primus modus essendi in sacramento. ¶ Contra. et est ad cõclusionẽ principalẽ: existẽtia sub modo na turali nõ est de essentia existẽtie sub mõ sacramentali: nec est eius cã. ergo ista nõ depẽdet ab illa. quia nihil depẽdet ab aliquo qđ non est de essentia eius nec cau- D
sa eius. prima pars antecedẽtis patet. q2 res euchari-stie nõ habet ibi modũ existẽdi naturalẽ. s. extẽsiuum. haberet aũt si eẽt de essentia illius existẽtie vel modo existẽdi quẽ ibi habet. q2 omne habẽs aliq̃d habet il-lud qđ est de essentia eius. probatio scđe partis añtis: q2 deus est cã ĩmediata istius existẽtie. s. corporis chri sti in sacramẽto. ergo corp⁹ sub naturali existẽtia non est cã existẽtie sacramẽtalis. ¶ Itẽ. et est idem quasi cũ priori. eucharistia non depẽdet ab eo qđ nec est sa-cramẽtũ nec res sacramẽti: nec cã hui⁹. Sed existẽtia mõ naturali nõ est ibi sacramẽtũ. patet. nec res sacra-menti. ĩmo res sacramẽti est existentia sub alio modo dispato. nec est cã huius vel illius: vt patet ex predi-ctis. ergo ꝛc. ¶ Itẽ. et est quasi idẽ. Deus potest sine quocũq; causato nõ intrinseco alicui illud causare/ ext stẽtia mõ naturali nõ est ĩtrĩseca eucharistie. ergo ꝛc. ¶ Dices q maior est vera de absolutis non de respe-ctu: q2 respectu sine fundamẽto ꝛ termino fieri nõ po-test. eucharistia autẽ includit respectũ. cuius terminus est existẽtia corporis mõ naturali. ¶ Contra. existen tia lʒ sit eadẽ sub duob⁹ modis. s. naturali ꝛ sacramen tali: tñ nõ est terminus relatiõis que ĩcludit in eucha ristia sub mõ naturali: sʒ sub mõ dispato pbatio. Eo mõ est res ꝯtẽta in eucharistia quo mõ est p̃mũ signa-tũ huius signi: hec est eñ differẽtia huius sacramenti ad alia: q2 realr̃ cõtinet suũ primũ signatũ vt est suum signatũ p̃mũ: sed existẽtia sub mõ naturali nõ cõtinet hic realr̃. ĩmo sub mõ alio dispato. ergo ꝛc. ¶ Ex hac scđa ꝯclusione sequit correlariũ q ante incarnatiõem potuit ita vere eucharistia fuisse sicut ꝛ nunc: ꝛ hoc tã quãtũ ad significationẽ q̃ quãtũ ad rẽ signatã ꝛ ꝯten tã. ¶ Secũdũ est correlariũ. post incarnationẽ posset E
corp⁹ christi desinere eẽ sub mõ naturali: et tñ eucha-ristia vere manere: ꝛ quãtũ ad veritatẽ signi: ꝛ quãtũ ad ṽitatẽ signati ꝛ ꝯtẽti. Hoc pʒ: q2 si ad corp⁹ christi realr̃ ꝯtineri in eucharistia nõ necessario sequit corp⁹ illud hr̃e existẽtiã mõ naturali. ergo primũ potuit fie-ri sine scđo siue p̃cedendo siue remanẽdo post destru-ctionẽ illi⁹ scđi. ¶ De p̃cessione pbat p̃mũ spãlr̃ sic. Vbicũq; res tẽporalis põt hr̃e verã existẽtiã realem. ibi postq; nõ fuerit põt ĩcipere esse simplr̃. Sed corp⁹ christi põt simplr̃ habere existẽtiã realẽ sub mõ existẽ tie sacramẽtalis. ergo postq; nõ fuit hic potest simplr̃ incipere esse. ergo nõ opʒ ad hoc q sub hoc modo ĩci-piat eẽ q sub alio mõ incipiat etiã esse. ¶ Et si dicas q qñ incipit esse hic opʒ q simul alibi ĩcipiat. q2 si est inceptio simplr̃ est eẽ rei in se. q si simul ĩcipiat in alio non minus opʒ ad hoc q sit inceptio simplr̃ q res in-cipiat esse in se. q2 eadẽ est inceptio simplr̃ rei sicut est idem simpliciter eius esse: esse aũt simplr̃ istius rei in se est ipsius sub esse naturali. ¶ Hec rñsio excluditur p rõnes factas ad secũdã cõclusionẽ: q2 si eque habet existẽtiã realem sub isto mõ sicut sub alio ex prima ra tione: ꝛ illa non dependet ab alio mõ existẽdi ex rõne secũda: sequit q põt habere simpliciter inceptionem sub isto modo sacramentali: absq; hoc q habeat ince ptionẽ sub illo. ¶ Eodẽ mõ põt argui ad correlariũ de desinere eẽ: q2 vbicũq; res tp̃alis habet verã existẽ tiã dũ ibi manet nõ oĩno desinit quomodocũq; desi-nat sub alio mõ. ¶ Contra. primũ correlariũ infero hoc inconueniens. ergo illud corpus posset incipere esse postq; fuit. Nam in incarnatione incepisset illud corpus esse: et tamen prius fuisset vere si eucharistia fuisset vere. ¶ Contra. secundũ similiter arguo: quia

tunc idem corpus desineret esse postq̄ desisteret eē ꝓ- bo: quia desinendo esse sub mō naturali desineret esse et tamen maneret si eucharistia vere maneret, et tunc posset etiam desinere esse sub eucharistia. ¶ Respon-
F deo. ꝙ neutra consequentia valet. quia habens eē sim pliciter si incipit sub alio modo manēs non incipit nisi secundū quid. z simplr manens si desinit alicubi sub alio mō non desinit nisi ſm q̄d. ¶ Ad rōnē de icarna-
Solo notabis z sapiëtiozib9 dubitāda qlr fuisset gño christi substātial' z simplr. tione dico ꝙ poſe esset illud idem corpus fuisse fozatū de sanguinib9 ꝑgis. z hoc sub modo essendi nālí nō obstāte ꝙ eucharistia ꝓcessisset vera: sed illa formatio non fuisset tunc iceptio corpis nisi ſm q̄d. sicut modo conuersio panis in corpus non est inceptio corporis: nisi ſm q̄d: z tota rō ē: q̄a q̄d sic icipit ꝑhabz eē simplr. ¶ Similiter dico ad scd̄m ꝙ desitio corporis sub modo naturali non esset desitio nisi ſm q̄d. si tamē maneret idem corpus habens eandem existentiaz realē sub modo sacramentali. ¶ Et si obijcias. fuit nunc inceptio corporis simpliciter in conceptione xp̄i. ergo similiter fuisset inceptio simplr si in eucharistia precessissz. nam nō fuisset min9 verū esse corporis xp̄i sub mō naturali tunc q̄ nunc: z p ꝯñs acq̄rendo illud esse nō fuisset minus vera inceptio corporis accipientis tale eē. ¶ Respondeo inceptio simplr req̄rit non tantū ꝙ sit acceptio esse simpliciter eius quod dr̄ incipe. sed ꝙ sit ad ꝓmum esse eius. nunc autē fuit in incarnatione ac-
G ceptio nō tm̄ esse simplr corpis sed etiā primi esse: tūc aūt fuisset inceptio esse simplr sub modo vno. nō tamē ꝓmo. q̄a ꝓcessisset idē eē simplr sub alio mō. z ideo tūc fuisset inceptio ſm q̄d mō aūt simpl. ¶ Si vero arguas de desitione: q2 ¶ desitio sub mō naturali est desitio simplr. nā illa corruptio ē corruptio simplr. z hoc vbiq̄. quare si non corrumpat hic ergo manet postq̄ corruptum est. ¶ Respondeo. nulla contradictoria sunt de eodem concedenda ꝑpter distinctionē istoꝝ modorum essendi vt dicet statim. si ergo loquaris de corruptiōe que est separatio ptis a parte sicut corpis ab aīa vel forme corporeitatis a materia. si talis corruptio ē existentis sub tali modo: est etiam eiusdem sub quocūq̄ modo. alioquin eadem forma simul informaret idē z nō informaret. z p ꝯñs nō posset corpus xp̄i sub mō naturali fieri inanimatū quin fieret sub sacro inaīatū z econuerso: nec etiā resolui in materiaz sepata forma corporeitatis hic q̄n ibi fieret tale sub mō sacrāli. nec econuerso. sed si loquamur de corruptione ptiū totali. id est desitione totius exntis sub isto modo: z sub isto modo bene posset desinere esse vt hic non desinendo esse ibi z econuerso. q2 totū posset desinere habē vnū modum: sue existentie retinendo sibi alium modum sub quorum modorum vtroq̄ vere tota ista existentia saluaretur. ¶ Ex hoc sequitur correlarium. s. ꝙ p corruptionē quam natura posset facere in corpore xp̄i. s. separando partem a parte necesse esset separationem fieri partium huius rei eodem modo hic z ibi: sed per illam desitionem quam posset deus de potentia absoluta facere non q̄dē eē rei simpliciter: sed rei sub isto modo posset res illa non habere istum modum essendi et tamen habere illum. ¶ Et si obijcitur contra istud q2 illud quod nihil est in se nihil est in altero. ergo si corpus xp̄i non haberet in se existentiā. i. sub modo naturali non posset habere eam sub sacramento. ¶ Dico si in se intelligatur intermendo vel prescindendo omnem modum essendi in aliquo. [illegible] est falsa. naz corpus christi eque vere habet esse suum reale sub modo existendi in alio sicut in se: si autem intelligatur in se non prescindendo sed ponendo propriam existentiam huius realem. concedo maiorem. z tunc dico ꝙ si corpus est tantum in eucharistia non sequitur quod nō sit hoc modo in se: quia ita verum esse habet isto modo i

se in eucharistia vbi est sub signo. sicut in celo vbi ē nō sub signo. ¶ De secundo membro distinctionis. s. de necessitate secundum quid supposita. s. existentia subiecti consequentis est hec conclusio. quod necesse est isto modo easdem proprietates z partes inesse corpori sub isto modo essendi z illo. probatio quia nullum absolutum desinit esse in aliquo adueniente sibi precise nouo respectu extrinseco: proprietates z partes in corpore: sunt vere absoluta: sed presentia ista in eucharistia est tantum respectus extrinsecus aduenieñs. ꝗ c. ¶ Hic etiam posset argui secunduz illa que dicta sunt. q. ꝗ. huius distin. quia absolutum non variatur propter variationem respectuum vbi vel sibi similium. ergo non variatur absolutum aliquod in corpore christi propt vbi in celo. z propter istam presentiaz ī eucharistia que assimilatur respectui vbicali: Maior prime rationis ꝓbatur: quia non est formalis repugnantia talis respectus ad vbi per existens. nec etiam virtualis eo modo quo passio contraria repugnat subiecto vt frigus igni quia oppositum istius respectus non oritur ex principijs absoluti. tunc enim ille respectus non esset contingenter inherens. nec extrinsecus adueniens. ¶ Secūdo sic. quia absolutum naturaliter prius inest cui inest q̄ respectus fundatus in illo absoluto. z maxime extrinsecus z contingenter adueniens. ergo in illo priori antecq̄ intelligatur corpus habere istum respectū nouum in eucharistia habebat quantitatem z qualitatez z omnia absoluta que sunt in eo. alioquin enim sequeretur contradictoria simpliciter esse vera de eodez. nā ista affirmatio z negatio non posset dici inesse secundū diuersa. puta secundum hoc vbi z illud vel presentiaz hanc z illam. quia sicut affirmatio ista non est nata inesse secundum vbi ita nec negatio econuerso. ¶ Hic posset plane sic argui. De eodem secundum idem non sunt simpliciter vera contradictoria. z non oportet addere ad idem quando illud predicatum est absolutum. Corpus si hic non habet absoluta: z ibi habet. hoc est a. l. Sz cor idem z simul z ſm idem. ¶ Due prime conditiones p9 hīe ali patent. probatio tertie. quia nihil aliud est hic z ibi nisi q̄d absolu vbi z vbi. sed nec affirmatio absoluta nec negatio in tū hic z nō est secundum vbi. quod patet. quia posito ꝙ corpus be hīe ibi sīt ne potest localiter moueri hic z ibi non pro tanto: quia sūt ꝯtradī. ista insunt ſm vbi aliud z aliud. tunc est fallacia conse de eodē et quentis arguendo sic non mouetur hic. ergo non mo sil'z ſz idē. uet: licet teneat g̃ra materie. z similiter si idem haberet duas superficies secundum vnam posset esse albuz secundum aliam nigrum. z non esset contrarietas nec contradictio: quia non inessent secundum idem. sed de absoluta affirmatione z eius negatione: si insint eidez in quo non sit differentia nisi tantum respectuum: manifestum est ꝙ secundum idem inerunt: quia illi respectus non poterant esse ratio scd̄m quam affirmatio vl' negatio inesset: q2 respect9 est posterior nālr absoluto.

Ad argumenta principalia.

¶ Ad primum dicendum ꝙ qui teneret istam maiorem ꝙ nihil posset esse alibi manens in suo loco priori nisi per conuersionem alterius in illud. necesse haberet glosare illam propositionem de eo quod primo incipit esse alibi z dicere ꝙ proprietates incipiunt esse hic concomitanter: non autem primo. ¶ Sed contra hoc primo. quia saltem habetur ꝙ aliquid est hic sine conuersione alicuius in ipsum. z per consequens conuersio siue ꝓpria mutatio non est propria ratio formalis nec precisa ad essendum hic. ¶ Et preterea alia est presentia anime hic: z corporis: quia aliud z aliud fundamentum. ergo preter illam presentiam qua formaliter corpus est hic oportet dare aliam qua anima formaliter sit hic. z ista non habetur per conuersionem. ergo maior est falsa. a. l. ꝯuersio ñ ē ꝓpa rō forāl nec ꝓcisa mu. alio ad eē idem hic.

¶ Respondeo. ergo q mihi non est difficultas. qa dictam maiorem non credo veram: vt dictum est. j. q. huius distin. nec enim conuersio est ratio talis persistentie: nec propria mutatio ad talem presentiam. sed sola virtus diuina per mutationem illam que non est conuersio facit illud quod est alibi habere istam presentiam hic. ⁊ hoc potest facere ita de parte corporis ⁊ proprietatibus sicut de toto corpore. ¶ Ad secundum si teneL tur q corpus quod est primum signatu ȝ speciei panis non continet per se sanguinē tanq̄ aliquid eius iuxta illud quod dictum est supra declarando suppositum: tunc facilis est responsio. quia tantū modo est sanguis concomitanter sub specie panis. ⁊ tunc non est ibi bis ex vi sacramenti. nec tamen frustra est concomitanter sub specie panis cum sit sub specie vini ex vi sacramēti: quia hoc est ad saluandum veritatem rei contente: que vbicunq ponatur semper habet eadem absoluta. nec sequitur q incipit esse hic postq̄ fuit hic loquēdo de eodem modo essendi. prefuit enim hic concomitanter ⁊ incipit hic esse ex vi consecrationis. ¶ Si autem teneatur q sanguis est per se pars corporis vt corpus est primum signatum speciei panis. tunc oportet differentie quod bis est hic sanguis ex vi sacramenti. sȝ adhuc non eodem modo: quia sub specie vini est per se ⁊ primo: quia primum signatum eius. Sub specie vero panis est per se: sed non primo. immo aliquid primi si-

M gnati. nec tunc est frustra: quia per se est sub specie panis: vt saluetur veritas rei contente primo: nec incipit esse postq̄ est eodem modo essendi: sed incipit esse primo: postq̄ non fuit primo: licet per se habuerit ibi eē. ¶ Ad aliud argumētum dico q positis extremis nō oportet relationem extrinsecus aduenientem necessario sequi. In hoc enim differt a relatione proprie dicta seu respectu intrinsecus aduenientе. presentialitas autem ista est respectus extrinsecus aduenies. ¶ Ad aliud licet absolute possȝ corp⁹ christi poni esse sine aliis. puta sine aīa: ⁊ sine aliis: tamen posita existentia corporis alibi cum istis proprietatibus et partibus. non potest hic esse sine illis propter contradictionem de affirmatione ⁊ negatione absoluti sub duobus respectibus. ¶ Ex ista solutione apparet quid est in eucharistia primo vt signatum ⁊ contentum: ⁊ quid est ibi nō primo sed concomitanter: quia illud sine quo primum signatum non haberet esse modo naturali ⁊ etiā posset dici q non est necesse posita existētia corporis christi hic ⁊ ibi. q illa que insunt corpori sub vna existētia insint sibi sub alia: loquendo etiam de formis absolutis. nec tamen sequitur contradictio. s. q sit quantuȝ ⁊ non quantum. immo est quantum hic: sed non quantitate que sit hic. sed quantitate que est in celo. ¶ Pro hoc est ratio talis. quecunq contingenter coniūgunt

N inter se ⁊ eidem tertio potest vnum illorum conuenire illi tertio absq hoc q aliud conueniat eidem. sed presentia substantie hic ⁊ presentia quantitatis eius contingenter coniunguntur et inter se et respectu tertii qd est corpus q̄tum. ergo potest corpus manere quantuȝ posita vna presentia sine alia. maior videtur plana: qa non est ratio inseparabilitatis eorum ex parte eorum inter se: cum contingenter coniungantur. nec ex parte tertii: quia contingenter coniunguntur illi tertio. minor probatur. patet enim q presentia substantie corporis ⁊ presentia quantitatis eius est alia ⁊ alia: ⁊ neutra simpliciter includit alteram quia neutra est de per se essentia alterius. nec per se causa eius. ergo contingent coniunguntur inter se. Probo etiam secundam partē minoris. s. q contingenter se habent ad hoc tertiuȝ qd est corpus esse quātum. quia forma absoluta prius naturaliter perficit suum perfectibile q̄ huiusmodi perfectibile / vel ipsa forma habeat respectum extrinsec⁹ aduenientem: ⁊ istud esset euidentius si argueretur de corpore et anima nam coniunctio anime ad corpus requiritur ad existentiam substantie composite. Illa autem substantia composita prius est naturaliter quocūq respectu extrinsecus aduenientе. ergo substantia composita vel quanta seu corpus animatum non habet hanc presentiam vel illam: ⁊ hoc ad aliquid extrinsecum ab istis nisi contingenter sibi aduenientem: ⁊ sicut posterius naturaliter. ¶ Ex hoc breuiter possȝ sic argui: quod potest esse sine aliquibus coniunctis: quorum coniunctio est contingens. potest esse sine altero illorum precise. Corpus animatum vel substantia quāta potest esse sine duabus illis presentiis. scilicȝ presentia huius partis speciei eucharistie: et presentia illius partis et ille due presentie contingenter coniungunt: quia neutra est per se causa alterius. ergo ⁊ substantia quanta vel corpus animatum potest esse cum vna presentia sine alia. ⁊ tunc nihil aliud essȝ nisi q quantitas informaret suum perfectibile. sed non haberet duplicē presentiam sicut habet suum perfectibile. ⁊ ita suum pfectibile est quantum vtrobiq. sed non quantitate presente vtrobiq. ¶ Contra. vbicunq corpus est quantum habet ibi illud quod est formale principium essendi quantum: sed non habet ibi illud nisi illud sit ibi p̄sens. ergo ⁊c. ¶ Item quale est aliqd hic tale esset circunscripto per possibile vel impossibile omni alio esse sed si circunscriberetur quantitas sub esse naturali corpus istud non esset quantum. ergo ipsum vt hic nō est quantum. ¶ Item res eucharistie posset ibi veraciter contineri absq hoc q haberet alicubi esse modo naturali. patet ex primo articulo huius solutiōis. sed si nusq̄ alibi esset sola res hic contenta esset substantia. ergo ipsa non est quanta et qualis tunc esset secundum formam absolutam talis est nūc. ergo ⁊c. ¶ Ad rationē illam in contrarium de contingenti coniunctione presentiarum inter se ⁊ eidem tertio composito ex partibus absolutis.

Questio Quinta.

A D secundum sic proceditur ⁊ arguitur q non q̄cunq actio imanens que inest xp̄o naturaliter existēti insit sibi sacramentaliter in eucharistia existenti: quia nec auditio nec visio: ⁊ sic vniuersaliter de sensatione probatur primo: quia obiectum non est sibi presens ī debita proportione requisita ad talem actum (loquendo de obiecto quod est sibi presens vt in celo. ¶ Secūdo quia organum non habet hīc modum extensiuuȝ, sub quo ⁊ non aliter est receptiuum sensatiōis. ¶ Tertio quia inter oculum vt hic. ⁊ obiectum vt in celo est obstaculum prohibens multiplicationem coloris vel lucis. ergo ⁊c. ¶ Quarto quia hic non sentit ea que sūt hic principia. ergo nec multo minus aliquod aliud sensibile. Antecedens probatur quia organum sens⁹ non est hic sub modo requisito ad sensationem. ¶ Contra. quia tunc simul esset videns ⁊ non videns idem obiectum. ⁊ eodem modo de aliis sensationibus. ꝯñs ē falsum quia contradictoria simpliciter inessent eidem. Euidētia huius rationis patet ex solutione. q. precedētis arti. ii. Cap. 4. ¶ Item opatio est pfectio potētie opatiue: et in ipsa ꝯsistit beatitudo ipsius potentie. Ipsam etiā consequtur delectatio ꝓportionata pfectioni opatiōis patent hec omnia ex. x. ethi. & si oculus xp̄i vt hic careret visione quam hȝ in celo careret hic sua ꝓpria perfectione, ⁊ hec est beatitudo eius eo modo quo visus df

beatificabilis. Careret etiam delectatione consequēte illam operationem perfectam: ꝛ tūc sequeretur ꝙ oculus vt hic eēt miser et cum dolore ꝛ tristitia. qꝛ ꝙ tollit delectationem est dolorosum et triste ꝛ tunc simplicit̄ esset contra appetitum naturalem sensitiuum quod haberet esse in eucharistia.

A Respondeo. Primo dicitur aliquid inesse xpo vt hic: quod sibi inesset si nusꝙ̄ alibi esset nisi hic. concomitanter autem dicit̄ aliq̄d sibi inesse hic qđ p̄mo inest sibi vt alibi. ꝛ ex hoc sibi inest vt hic ꝑpter idētitatem subiecti ꝛ forme. ¶ Scđm hoc ergo est p̄ma ɔclō. s. ꝙ xpo vt hic ɔcomitant̄ inest oīs opatio q̄ p̄mo sibi inest vt in celo. ¶ Scđa ɔclō est ꝙ nulla sensatio pōt p̄rio inesse xpo vt in sacro. ¶ Tertia ꝙ opatio spūalis vt intellectus ꝛ voluntatis potest p̄rio inesse xpo vt in eucharistia. ¶ Prīa ɔclō ꝓbat̄ p̄mo in vli per hoc ꝙ nullū absolutū desinit esse in aliquo propter nouum respectum extrinsecus aduenientem. opatio aūt est forma absoluta vt ostensum est in p̄mo lib. dist. iij. ḡ ꝑpter p̄ñtiam nouaꝫ que est respectus nouus extrinsecus adueniens nō desinit illa opatio ineē suo subiecto. Euidētia huius rōnis pōt hr̄i ex fine solutionis precedētis qōnis. vbi ista rō diffusius pertractatur. ¶ Dicunt q̄dā ad hoc ꝙ maior est vera de forma simpliciter absoluta. opatio aūt non est sic absoluta: quia requirit respectum potētie ad obiectū. ¶ Cōtra. etiam alie quantitates vel qualitates in suo fieri dependent ab approximatione agentis: vt patet de calore ꝛ frigore ꝛ aliꝭ qualitatibus ad quas est alteratio. ꝛ tamen in esse suo sunt simpliciter absolute. similiter opationes in suo fieri nō reqrunt talem respectum. et hoc vbi insunt concomitanter ꝛ nō p̄mo. Apparet. n. ꝙ si corpus xpi in cruce fuit infrigidatum: frigus etiam fiebat in corpore christi vt in pixide ɔcomitant̄ sed non primo. ꝛ ad illud fieri non requirebatur approximatio agentis ad passuꝫ ibi. ergo a simili ista qualitas cū sit in se absoluta: licet in fieri requirat presentiam obiecti ad potentiam: hoc non erit nisi vbi primo īsit. pōt ergo concomitanter in fieri sine tali respectu. ¶ Rñdent ꝙ operatio magis includit respectum q̄̄ alie forme de quibus arguitur. puta calor frigus ꝛ huiusmodi. quia ille tantum requirunt respectū agentis ad passum. ꝛ hoc vbi insunt primo: sed post suum fieri in esse proprio non requirunt huiusmodi respectum sed opatio est in continuo fieri. ꝛ ideo requirit continuam approximationē potētie ad obiectū. Et ex hoc vr̄ ꝙ magis repugnet isti in fieri vel in esse sine tali respectu q̄̄ calori. ¶ Dico ꝙ lꝫ sit in fieri continue tn̄ nō sequit̄ quin cōcomitanter possit inesse ꝛ continue in fieri sine obiecti p̄ñtia vel approximatione. sicut. n. calor pōt in fieri corpori in eucharistia sine approximatione agentꝭ: vt ibi. ita si esse caloris esset in fieri semp posset cāri calor in corpe in hostia. et tamen sine tali approximatione. Nō em̄ magis reqrit̄ ɔnnuus respectus ad fieri continuū q̄̄ ad fieri transiens respectus ꝑtunc p̄ñs. ¶ Et si obijcias ad opationē reqrit̄ respectus ad obiectuꝫ: nō tm̄ vt est cā in fieri. sed cū hoc reqrit̄ obiectū i rōne terminātis. sicut ḡ ipoīe est opationē esse ꝛ nō terminari ad obiectū: sic impoīe est ꝙ alicubi insit. ꝛ vt ibi nō terminet̄ ad obiectū p̄ñs. ¶ Dico ꝙ nō opꝫ obiectū i se esse p̄ñs ꝑpt terminationē act⁹: sed tm̄ ꝑpter cāti onem. ita ꝙ q̄ñ est aliqua causa sufficiēs ipsi⁹ actus non requirit̄ p̄ñtia obiecti ꝑpter terminationē. sicut pꝫ de vidente creaturā in essentia diuina. si essentia esset causa illius visionis non requirit̄ illud obiectū ad qđ terminatur hec visio p̄ñs propria presentialr̄. ¶ Scđo ꝓbat̄ hec p̄ma conclusio in spāli. qꝛ oīs intellectio inest xpo ibi ꝛ hic. Sed si anima xpi intelligeret precise scđm modum intelligendi anime viatoris non haberet itellectionem intuitiuam istius obiecti sine sensatiōe concomitante eiusdem. ergo cum illam intellectionem haberet eandem hic ꝛ ibi: sequitur ꝙ etiam sensationem requisitam ad ipsam haberet hic sicut ibi. ¶ Tertio ꝓbatur sic: quia passio appetitus sensitiui vtpote doloꝛ eadem infuisset hic ꝛ ibi. ergo sensatio eadem antecedens probatur: quia mors secuta fuisset hic sicut ibi. ibi autem sequebatur ad dolorem immoderatum. ergo ꝛ hic. consequentia prima probatur: quia non ē idē effectus sine eadem causa: ꝛ hoc non ponendo miraculum: ꝛ loquendo de causa naturali precisa. doloꝛ ē effectus sensationis vel obiecti non nisi sensati. ergo nō potest esse idem doloꝛ sine sensatione eadem absqꝫ miraculo. ¶ Respondent quidam ꝙ actus imaginationis sufficeret ad hoc in christo. s. ad illum dolorem.

B

¶ Contra hoc dupliciter. primo quia respōsio destruit se. non enim possibile est actum imaginationis inesse cui actus secundum sensum non potest inesse: quia imaginatio est motus factus a sen. ij. de anima. ¶ Secundo quia imaginatio non est causa doloris eiusdem secundum speciem. cuius causa est sensatio exterior. alioquin somnians doleret dolore eiusdem speciei cum dolore vigilantis. ¶ Secunda conclusio principalis. probatur sic. quia organum sensus non est in corpore christi in eucharistia sub modo illo qui requiritur ad hoc ꝙ immutetur ab obiecto: quia oportet ꝙ tale habeat modum quantitatiuum ꝛ sic sit localiter in loco/ ad hoc vt patiatur a corpore obiecto: similiter ei vt in eucharistia non est obiectum approximatum. ita enim est hic presens cuicunqꝫ corpori vt agenti: ac si non esset presens. quia sic hic est: ac si nusꝙ̄ esset quantuꝫ ad rationem patiendi a corpore: esse enim corpus agēs requirit passum approximatum sibi localiter. sic autem non est hic corpus christi localiter. sed solum species ē hic isto modo. nec illud ē magis presens hic alicui corpori in ratione passi q̄̄ si angelus esset hic. ergo nulla sensatio potest sibi inesse primo vt i eucharistia existit. ¶ Tertia conclusio. scilicet ꝙ operatio intellectus: et voluntatis primo potest iesse christo vt in eucharistia probatur sic: quia anima christi nunc beata intelligit sicut angelus quo ad hoc ꝙ non dependet a sensibus: nec ex sensibilibus in intelligendo. ergo sicut angelus alicubi existens posset intuitiue intelligere obiectum ibi proportionaliter presens: ita anima christi ibidem existens potest illud obiectuꝫ intueri. ergo anima xpi vt hic potest itutiue intelligere illa intelligibilia que sunt sibi vt hic presentia sicut angelus posset: vtpote i tuitiue videre angelum hic presentem ꝛ animam sacerdotis. hec autem intuitio inest anime christi primo vt hic: quia non inest illi anime primo vt in celo supposito ꝙ immoderata distantia impediat intellectionem i tuitiuam creatam: sic enim angelus existens in celo intuitiue non videt quicquid presens hic videt ītuitiue. ¶ Ex hoc sequitur correlariuꝫ ꝙ christus propter suum esse in eucharistia non tantum nō priuatur aliqua operatione quam habet vt in celo: sed vt i eucharistia est habet aliquam operationem primo quam per consequens concomitanter habet vt in celo: vtpote intellectionem et volitionem cuiuscunqꝫ obiecti cuius angelus hic presens haberet. ꝛ per consequens nō est ad imperfectionem suam ꝙ sit in eucharistia: sed ad ampliorem perfectionem.

T. c. 160.

D

E

F

Ex his ad argumenta. ¶ Ad primum dico ꝙ omnis sensatio eiusdeꝫ obiecti que inest sensui christi vt in celo: inest eidem in eucharistia: sicut probatum est in prima conclusione per tres vias. ¶ Ad

primam probationem in oppositum dico: ꝙ non req̄ritur obiectum in debita proportione presens ad actū sentiendi nisi vbi obiectum est aliquo modo causa sen-
B sationis ⁊ hic vt primo infiende. ¶ Ad secundā dico: ꝙ organum hoc vere est quantum hic sicut ī celo: et ꝑ ɔ̄ns potest recipere sensationem non obstante ꝙ sensatio non recipit absolute nisi in q̄nto hn̄te modū quātitatiuū: sed nō habet hic modū q̄ntitatiuum id est coextensum quanto cui est presens nec replet locum: ⁊ ideo vt hic non potest sibi primo infieri sensatio. iste eñ modus q̄ntitatiuus requiritur in organo ad hoc ꝙ primo sibi insiat sensatio: sed non requiritur ad hoc ꝙ concomitanter sibi insiat vel insit: quia non est causa necessaria recipiendi sensationem huiusmodi modus quātitatiuus: sed tantūmodo conditio requisita per comparationem ad agens primo transmutans. ¶ Ad tertiam probationem dico per idem ꝙ obstaculum nō est
D obstaculum nisi ad sensationem primo infiendam vel infieri. ¶ Ad quartum argumentum nego consequētiam. nam antecedens est verum ex secunda conclusione solutionis. consequens autem falsum est ex prima conclusione. ratio defectus consequētie patet ex dictis: q2 ad sentiendum illa que sunt hic oporteret sensationem primo fieri in oculo vt hic. nō enim potest illa sensatio primo infieri oculo vt in celo: q2 illō sensibile nō est presens oculo vt in celo. sed ad hoc ꝙ insiat sensatio concomitanter alicuius obiecti oculo: vt hic sufficit ꝙ illud sit proportionalr̄ presens oculo vt alibi ⁊ vt possit sibi vt ibi primo infieri. sic autem est de obiectis que sentit sensus christi vt in celo.

Questio Sexta.

AD tertium sic proceditur ⁊ arguitur ꝙ corpori christi vt in eucharistia possit inesse motus corporalis. primo quia vnum et idem non potest simul esse continuum ⁊ non continuum. quia continuitas precedit vbi ⁊ est absoluta forma. Sed corpus christi in cruce erat nō continuum loquendo de diuisione facta per vulnera. ergo ipsum in pixide erat non continuum: sed simpliciter diuisum. ergo de continuo fiebat non continuum. ⁊ per cōsequens mouebatur motu corpali. ¶ Secūdo sic. Nutritio est ad substantiā. ergo nō pōt idē sil' nutriri ⁊ nō nutriri. Corp⁹ xp̄i nutriebar̄ in ex̄ntia nā-
2.eth.c.21. li. ergo nutritū fuisset in ex̄ntia sacrali. Sed nutritio ē mutatio corpalis. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Motis nob; mouent̄ oīa q̄ in nobis sunt. ꝫ mota hostia mouet̄ corpus xp̄i in hostia: sed ille mot⁹ est corpalis: q̄a transit ab vno vbi ad aliud vbi. ergo ⁊c. ¶ Et confirmat̄: q2 impo.ē est aliquid hr̄e aliud ⁊ aliud vbi sine oī motu: ⁊ mutatione. Corpus xp̄i hz aliud ⁊ aliud vbi q̄n hostia mouet̄. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. subiectum hn̄s dispositiōes req̄sitas ad susceptionē alicui⁹ forē pōt illā recipe. Corp⁹ xp̄i hic hz oīs dispōnes req̄sitas ad receptionē caloris ⁊ frigoris: q2 q̄cunqꝫ sunt rōnes re-
T.ca.8. cipiēdi istas q̄litates ī corpe xp̄i nāl' ex̄nte: ille eedē insunt corpi xp̄i vt hic. ꝫ corpus xp̄i vt hic pōt recipe calorem et frigus. et ꝑ ɔ̄ns moueri motu alterationis sm̄ tertiam speciem qualitatis. ¶ Contra. v. phy. dicitur. Omne quod mouetur est in loco. Corpus xp̄i ī sacramento non est in loco. ergo ⁊c.

A Ad intellectum quæstionis præmitto distinctiones quasdam primo de motu. Potest eni; ītelligi stricte non dico distinguendo motum cōtra mutationem: sicut diuisibile contra indiuisibile: sed accipiendo motū indifferenter ad mutationem diuisibilē et indiuisibilem. stricte tamen accipitur secundum ꝙ ē ad illos terminos ad quos ponit phylosophus ꝓprie fieri mutationem: que sunt substantia. quantitas. qua- T.c.7.&.9 litas: ⁊ vbi patet. v. phy. potest esse alio modo mag' extensiue accipi prout dicit quācunqꝫ acceptionem cuiuscunqꝫ noue forme siue absolute siue respectiue: et siue respectus pirtinentis ad vbi proprie vel per quandam similitudinem vel reductionem. cuiusmodi respectus est presentialitas corporis christi hic sub specie vt tactum est in.j.q. huius dist. ¶ Distinguo scd̄o ꝙ corp⁹ xp̄i potest intelligi moueri motu sic vel sic sumpto primo vel concomitanter: ⁊ ratio mēbrorum huius diuisionis patet ex principio solutionis. q. precedentis.

¶ Tertio distinguo ex parte agentis: quia corpus sic vel sic moueri tali vel tali motu potest intelligi: vel a virtute creata vel immediate a deo. secundum hoc ergo stabit solutio questionis in sex conclusionibus.

¶ Prima est ista. Corpus christi vt in eucharistia nō potest moueri primo: motu vel mutatione prope dicta B
a virtute creata. ¶ Secunda est ista ꝙ pōt p̄mo moueri motu ꝓprie dicto immediate a deo. ¶ Tertia est ista. ꝙ potest moueri ⁊ mouetur p̄mo: motu extensiue sumpto. ¶ Quarta est ista. ꝙ isto modo et isto motu: non mouetur nisi immediate a deo. ¶ Quinta est. ꝙ potest concomitanter moueri ⁊ mouetur omni motu: ad formam absolutam quo mouet̄ primo vt in celo: et ab eodem agente a quo ibi mouetur. ¶ Sexta ⁊ vltima est. ꝙ non mouetur concomitanter motu locali q̄ mouetur primo vt in celo: nec aliquo motu simili mo-
tu locali. ¶ Prima conclusio probatur sic. quia nul- C
la virtus creata agit circa corpus non sibi proportionaliter approximatum secundum locum. corpus christi est hic non vt in loco: ⁊ per consequens nulli approximatum secundū locū: imo tantū illa spēs sub qua est approximatur cuicunqꝫ agenti illa approximatione que potest haberi ad istō vbi. Dixi autē oīs virt⁹ creata: q̄a ⁊ si manifestius sit de corpore q̄ꝫ de āgelo: tamē angelus si agat circa corpus realiter transmutando illud realiter sibi approximatur localiter vel saltem habet localem existentiam: quia virtus eius non potest esse ad aliquem motum in corpore nisi p̄supposito vbi illius corporis. ¶ Secunda conclusio probatur per quartam rationem factam ad primam partem: q̄a omnem dispositionem necessariam ad recipiendum calorem habet corpus christi vt hic: quam habet vt in celo ergo sibi vt hic non repugnat recipere calorem esto ꝑ possibile vel impossibile quod nusq̄ꝫ alibi esset. et ꝑ cōsequens cum virtus diuina omnem formam possit īprimere passo cuius passum est receptiuum: sequitur ꝙ deus potest corpus suum vt hic trāsmutare primo ad calorem. ¶ Tertia conclusio patet. quia tenemus: ꝙ post consecra. vbicunqꝫ est hostia ibi vere est corp⁹ xp̄i ergo propter presentiam vniformem corporis ad hostiam que hostia habet aliam ⁊ aliā presentiam localē primo ad aliud et aliud continens sequitur ꝙ corpus christi habeat aliam ⁊ aliam presentiam ad aliud ⁊ aliud continens. hic autem alia ⁊ alia presentia non est sine mutatione sic extensiue sumpta. ⁊ isto modo inest p̄mo corpori vt hic: quia nullo modo corpus christi vt ī celo habet istam presentiam: immo neutram. ¶ Et si queras posset ne habere aliam ⁊ aliam presentiam: et tantum respectu cōtinentis. s. spēi. ita ꝙ esset p̄ntialitas respectu continentis spēm: licet respectu spēi nō haberet aliam presentiam ⁊ inciperet hr̄e nouā p̄ntiā D
respectu alterius. Dico ꝙ nō est simpl'r necessariū illō corpus esse p̄ns spēi: sꝫ tm̄ ex ordinatione diuina de q̄ certificauit ecclesiam. posset ergo deus de potentia ab-

ſoluta facere corpus ſuum non eſſe preſens ſpeciei iſto
modo manente ſpecie: et facere ipſum iſto modo pre=
ſens aeri circunſtanti hoſtiam: ⁊ etiam ſucceſſiue nũc
vni parti aeris: nunc alteri: et ſic transferre corpus de
loco hoſtie vſq͛ ad quamcunq͛ partem vniuerſi. ⁊ ſem
per ſub eodem modo exiſtendi non localiter cum alio
corpore replente locum. ❡ Quarta concluſio probatꝛ
quia quod nullo modo habet virtutem motiuam ſupꝛ
aliud quando illud eſt per ſe non mouet illud per acci
dens quando eſt cum alio cum quo non facit vnum ſi
cut actus ⁊ potentia. ſed virtus creata omnino nõ po=
teſt ſuper corpus chriſti in ſe ſub iſto modo exiſtendi.
ad mouendum ipſum. ergo quando eſt cum alio reſpe
ctu cuius non eſt ſicut potentia: nec ſicut actus ſequi=
tur ꝙ eadem virtus non poterit corpus illud mouere.
etiam per accidens: ſic autem eſt cum hoſtia: quia pa=
tet ꝙ ſpecies non eſt forma eius: nec ipſum forma ſpe=
ciei. Si maior iſta negetur: quia graue exiſtens in na=
ui mouetur a mouente nauem. licet graue non ſit forma
nauis nec econuerſo. inſtantia non eſt ad propoſitum
quia virtus motiua illius poſſet ſuper graue per ſe: ſi
graue per ſe eſſet. ideo autem addidi ĩ maiori. quorum
neutrum eſt actus alterius: quia ⁊ ſi aliquid quod eſt
actus alicus non poſſet per ſe moueri ab aliquo: tamẽ
poteſt moueri per accidens ab eodem potente mouere
totum cuius eſt iſte actus. ❡ Sed vt contra maiorẽ
E omnis inſtantia tollatur/ accipiatur iſta maior/ quãdo
aliqua coniunguntur preciſe per actum voluntatis cõ
tingenter ſe habentis ad illam coniunctionem ſi vnũ
illorum ſecundum ſe ſit mobile omnino improportio
natum alicui mouenti. ⁊ reliquum proportionatum ip
ſum non eadem motione poteſt mouere vtrumq͛ iſto=
rum coniunctorum: patet. quia ſi mouet vnum quod ẽ
ſibi proportionatum non propter hoc per accidẽs mo
uet reliquum: quia reliquum non eſt preſens iſti moto
nec ſicut actus potentie nec econuerſo. nec ſimpliciter
ex aliqua neceſſitate naturali ſicut graue eſt preſens il
li cui innititur: ⁊ propter hoc ſimul mouetur cum illo.
ſed tantũmodo eſt ſibi preſens voluntate aliqua con=
tingenter ſe habente ad illam coniunctionem que per
conſequens poteſt non velle coniunctionem illã: ſtã=
te tamen motione alterius illorum. ❡ Exẽplum iſti⁹
ſi angelus voluntarie faceret ſe eſſe preſentem lapidi.
ſi moueo lapidem non propter hoc moueo angelũ: q͛
nec eſt mobile per ſe a virtute mea: nec per accidens in
propoſito: quia nec ẽ forma nec pars alicui⁹ mobilis
per ſe a me. Si ergo angelus eſſet pñs lapidi moto a
me in termino motus: hoc non eſſet per actum meũ:
ſed per actionem ſuam ꝓpriã qua faceret ſe pñtẽ ibi.
eodẽ mõ in ꝓpoſito cũ corp⁹ ſit pñs ſpẽi tñ ꝑ actũ vo
lũtatis diuĩe. ſi facio ſpẽm hẽre nouũ vbi ꝑ illã motio
nẽ nõ eſt ibi corpus: q͛a nullo modo ſubeſt preſentiali
tas illius corporis neq͛ noua neq͛ antiqua voluntati
mee nec etiam per accidens: quia nõ eſt forma: nec ꝑs
illius quod ſubeſt mee motioni. ❡ Contra. quod mo=
uet aliq͛d per ſe mouet per accidens quicquid eſt in il=
lo. ergo virtus creata que per ſe mouet hoſtiam: per ac
cidens mouet corpus quod per ſe eſt in hoſtia. ❡ Se
cundo: quia aliter eſſet notum miraculum quotiẽs ſa=
cerdos transferret hoſtiam: q͛a illa tranſlatio non poſ
ſet fieri manente veritate euchariſtie ſine ſpeciali actio
F ne diuina. ❡ Ad primum dico: ꝙ illa ꝓpoſitio prima
falſa eſt. niſi intelligatur de illo quod eſt in moto vel ſi
cut actus in potentia: vel ſicut pars in toto vł ſicut ali
q͛d neceſſitate naturali cõiũctũ: vt graue illi cui inniti
tur. ſi enĩ tñ per actum volũtatis contingentꝛ coniun=
gitꝛ hoc illi/ mouens iſtud non propꝛ hoc mouebit illũ
ſed opꝫ ꝙ illa volũtas q̃ eſt cã ꝯiunctiõis ſit etiã cau=
ſa motiõis illius qđ nulla naturali neceſſitate cõiũgitꝛ
moto. ſic eſt in ꝓpoſito. ⁊ ptꝫ exẽplũ de angelo. nõ enĩ
mouens lapidem per ſe: ꝓpter hoc mouet angelũ ꝑ ac
cidens: vt dictũ eſt. ❡ Ad ſcđm dico. ꝙ nõ eſt nouum
miraculũ: q͛ deus ea volũtate qua inſtituit euchariſti
am in eccleſia, determinauit facere corpus xp̄i ſemꝑ p̄
ſens ſpeciei poſt cõſecrationẽ. ⁊ ideo ſpecie manente/
qualitercunq͛ trãſferatꝛ, ꝙ deus faciat corpus preſens
alia pñtia/ loquendo de p̄ſentia reſpectu cõtinentis/ ſi=
cut ſpecies hꝫ aliã pñtiã ⁊ aliã vt p̄mo cõtẽta, nõ ẽ no=
uum miraculum: ſed antiqua determinatio volũtatis
diuine. ſicut ſi angelus determinaſſet ꝑ volũtatẽ ꝙ ſẽ=
per ſimul eſſet cũ iſto lapide: nõ diceretꝛ miraculũ: quia
trãſfertꝛ tranſlato ĩ lapide: nõ tñ transferens lapidẽ ꝑ
actionẽ ſuã transferret angelũ: ſed angel⁹ volũtate ꝓ
pria. ❡ Quinta cõcluſio ꝓbatꝛ ꝑ illã ꝓbationem que
poſita eſt de formis abſolutis tam in p̄ma. q. iſtius ar
ticuli q̃ ĩ tertia q͛a abſolutũ nõ variatꝛ ꝓpter variatio
nẽ reſpectus extrinſeci: nec deſinit ineſſe ꝓpꝛ nouum
reſpectum extrinſecus aduenientem: ⁊ qua rõne de ab
ſoluto ineſſe: eadem rõne de abſoluto in fieri. ❡ Hec
etiã ꝯcluſio põt ꝓbari in ſpeciali diſcurrendo ꝑ muta
tiones q̃ ſũt ad formas abſolutas. prĩo q͛dẽ de altera=
tione q͛a ſi corpus eſt calidũ in exiſtentia naturali con
comitanter eſt calidũ in ſacramento ſcđm ꝙ oẽs conce=
dunt. ❡ Conſimiliter de augmento ⁊ diminutiõe: q͛a
ſi pars q̃titatiua adueniret vel recederet a corpore in
exiſtẽtia naturali: ꝯſilr adueniret vel recederet ĩ eucha
riſtia: q͛a eaſdẽ partes habꝫ corpus ſub vno mõ eſſen
di quas ſub alio ex p̄ma. q. iſtius articuli. ❡ Conſimi
liter de nutritione: q͛a nutritio eſt aggeneratio partis to
ti nutriendo: nõ aũt põt eſſe aliqua ꝑs aggenerata hic
q̃ non eſt ibi. eodẽ mõ in corruptione q̃ opponitꝛ nutri
tioni ſi aliqua pars deperit corpori in exñtia naturali:
ipſa non manet pars eiuſdem in ſacramento nec econ=
uerſo. ❡ Nec tamen dico: ꝙ ſi corpus corrumpetur in
exiſtentia naturali ꝙ propter hoc corrumperetur ĩ eu=
chariſtia. ❡ Ubi ſciendum ꝙ corruptio proprie dicta
eſt ſeparatio forme a materia manente poſtea ſub p̄ua
tione forme. ſi autem corrumperetur in exiſtentia na=
turali non maneret in euchariſtia materia ſine forma
hoc declaro ſic. quia anima primo perficit ſuũ primũ
perfectibile. ſcilicet totum corpus organicum. partes
autem non perficit: niſi quia ſunt aliquid primi perfe=
ctibilis. ergo forma totius corporis organici ceſſante
nihil eſt formatum ab anima. Eodẽ modo vniuerſalr
quando aliquid competit primo toti: ⁊ parti non: niſi
quia toti: deſtructo toto in ordine ad illud pars nõ ha
bet eundem ordinem ad idem. Nunc autem primum
ſignatum euchariſtie eſt corpus compoſitum ex mate
ria et forma: ſiue includat ſanguinẽ ſiue nõ: non curo.
de hoc tactum eſt articulo iſto. queſtione p̄ma. ergo nõ
manente aliquo toto ſub ratiõe primi ſignati nihil ei⁹
remanet tanq̃ ſignatum eius per ſe: ſed ſeparata for=
ma corporis a materia in exiſtentia naturali non ma=
net illud primum ſignatum eius per ſe ſub euchariſtia
quia ſimul materia haberet formam et non haberet.
ergo ſub illo ſigno nihil omnino manet iſtius ſignati.
neq͛ enim materia ſub forma propter contradictionẽ
neq͛ materia ſine forma omnino: quia non continetur
hic: niſi quia pars totius: neq͛ materia ſub alia forma
quia tunc ſimul haberet et non haberet illã aliam for=
mam. ❡ Contra. prius cõceſſum eſt in prima queſtio
ne iſtius articuli ꝙ poſſet manere res euchariſtie: et ſi
corpus nuſq͛ haberet exiſtentiam naturalem: immo
poſito ꝙ corrumperetur in exiſtentia naturali non ſeq͛
tur q͛n poſſit manere vere idẽ vt eſt res euchariſtie.
❡ Rñ. ꝙ illa deſitio corpis ſub exñtia nãli põt eẽ to=

ta τ totalis quasi esset annihilatio. τ vere esset annihilatio si corpus alicubi non esset: tamen maneret totum
M idem hic sub alio modo existendi. Sed si sit ibi corruptio illa partialis destructio. s. separatio partis a parte manente τ illa non potest esse ibi non existente simul separatione vbicunq;: nec separatio illa potest stare hic cum hoc q aliquid corporis sit in sacramento: quia nihil corporis est in sacramento nisi vt est pars totius. pars autem materialis separata a parte formali non est pars totius: ergo non sequitur. si potest desinere esse hic non desinendo esse ibi. ergo potest corrumpi ibi: et non corrumpi hic: quia primum nullam includit contradictionem. non enim ponit nisi vnum respectum manere in absoluto alio non manente. Secundum autem ponit contradictionem. s. eandem formã absolutam informare idem τ non informare. posita sola variatione respectuum. ¶ Si autem dicas q vtrobiq; forma nõ informat materiam. ¶ Contra q̃a contra veritatẽ huius sacramenti est partem corporis contineri hic nisi prius contineatur totum corpus: τ ita materia sine forma nullo modo continebitur hic. nec per cõsequẽs poterit corrumpi vt hic. licet totaliter possit corrumpi vt hic: quia non potest materia transmutari vt hic a forma ad priuationem: que transmutatio est corruptio: imo materiam desinere habere formam est desinere esse partem totius: τ per consequens desinere esse vt hic. Ex primis duabus cõclusionibus apparet quõ corp9 christi vt hic posset primo moueri motu proprie dicto et a quo. ¶ Ex tertia et quarta patet quomodo corp9 christi vt hic possit moueri primo motu extensiue sumpto et a quo. ¶ Ex quinta τ sexta apparet quõ possit moueri concomitãter τ quo motu et a quo.

Ad rationes. ¶ Ad primam licet dicatur q vulnerabatur in cruce τ non in pixide: tamen respondeo q vulnus potest accipi pro ipsa formali diuisione continui partium: vel pro ipsa vt inflicta a corpore vt ibi subintrante τ diuidente partes corporis. si primo modo: ita diuisum fuisset corpus in pixide sicut in cruce q2 sicut az continuitas τ nõ cõtinuitas nõ pñt saluari propter aliud τ aliud vbi. Si autem accipiatur secundo modo verum est: q illa diuisio non inferebat corpori primo vt in pixide. Ista etiam diuisio partium corporis in pixide fuisset comparando partes ad totum cuius sunt partes: non autem comparando ad locum vel continens: quia partes diuise non habuissent vbi: τ vbi distantia sicut habuerunt partes diuise in cruce: et ratio huius est: quia partes in cruce habuerunt extẽsionem corporalem correspondentem extensioni cõtinentis. Et ideo diuisioni earum in toto correspondebat distinctio in partibus continentis: non sic aũt partes in eucharistia: immo partes ibi diuise τ discõtinue vt in toto non habuissent partes distinctas continẽtis sibi correspondentes. ¶ Per hoc potest solui vnũ argumentum quod fit ad secundam questionem primi articuli: quia si liquor posset esse in duob9 locis. ergo hic in dolio clauso. ibi autem in dolio perforato. τ per cõsequens hic maneret continuum. ibi autem flueret.

¶ Respondeo. q partes comparando ad totum eodẽ modo haberent continuitatem hic τ ibi: sed comparãdo ad continens possent habere continuitatem continentis correspõdentẽ hic τ nõ similem correspõdentẽ ibi. ¶ Ad secũdũ de nutritione. ptz q illa fuisset corporis existentis vtrobiq;: accipiẽdo nutritionẽ p generatione partis substãtie ipsi toti nutrito: sed non sequitur ex hoc mutatio corporalis. primo corporis vt hic: quia non esset per nutrimentum approximatum: vt hic: sed tantum esset hic concomitanter propter cõuersionem nutrimenti alibi approximati: τ propter idẽtitatem substantie hic τ ibi quã op3 vbiq; habere easdem partes. ¶ Ad tertium ptz: quõ mouet pmo accipiendo motũ extẽsiue τ a quo ex tertia τ quarta cõclone. ¶ Ad quartũ cõcedo qđ pbat. s. q absolute potest hoc corpus moueri pmo: motu corpali pprie dicto: sz nõ a quocũq;: sed a deo imediate sicut dictum est i cõclusiõe scđa. Nõ aũt non ab alio agente cõcomitanter etiã: q̃a agens creatũ ad hoc q trãsmutet corpus requirit ipsum localr approximatũ: de9 aũt põt agere i corpus quãtũcunq; non localr existẽs: q̃a potẽtia ei9 respicit passum absolute secundũ q ipsum est susceptiuũ termini: non aũt respicit ipm pcise sm conditiones illas accidentales approximationis τ distantie localis que sunt necessarie respectu agentis cuiuslibet naturalis. ¶ Hic intelligendum est pro argumẽto de nutritione q si corpus non nutritur hic nisi concomitanter q̃a alibi primo, τ nutritio est necessaria ad conseruationem vite mortalis. ergo non potest corpus hic continuari in vita nisi q̃a continuatur alibi. ¶ Et ex hoc L
sequtur q si nusq; alibi esset modo naturali vel moreretur deficiente nutrimento iam conuerso: vel perpetuo maneret in vita mortali sine susceptione nutrimenti. si ergo nusq; esset localr: sed tantũ sacralr semp maneret ibi sub eodem mõ essendi quo inceperat ibi. nõ esset magis posset mori vt ibi q̃ nutriri. ergo possibile esset corpus sub aliquo modo essendi viuere vita mortali: et tamen immortaliter sine etiam nutritione τ respiratione et alijs que ad vitam mortalem communiter requiruntur.

Circa tertium pricipale quero tria. ¶ Primum de virtute actiua naturali i eucharistia. vt3. s. xps in eucharistia exñs possit p aliquã nãlẽ virtutẽ trãsmutare aliqđ aliud a se? ¶ Scđo de actiõe eius: vt obiecti in potẽtiã intellectiuã: vtrũ aliqs intellectus creatus possit naturaliter videre exñam xpi in eucharistia? ¶ Tertio de actione eius vt obiecti in sensum. vtrum aliquis sensus possit naturaliter corpus christi sentire vt in eucharistia?

Quæstio Septima.

Ad primum arguitur q sic quia sm phlm. v. meta. et T. c. 17.
ix. potẽtia actiua est principiũ T. c. 2.
trãsmutãdi aliũ inquãtũ aliũ: sed xps vt in eucharistia hab3 potẽtiã actiuã: q2 oẽm formã a. l. sic absolutã quã h3 in exñtia nãli ergo vt in eucharistia h3 pnci piũ trãsmutãdi: sed hñs pnci- T. c. 41. τ
pium transmutandi per illud transmutare põt: s3 pos- 2. de aia.
set fieri vis de gerũdiuo transmutandi sm illa que di- T. c. 47.
cta sunt in. i. lib. dist. vij. an filius dei habet potentiã generãdi. ¶ Scđo sic. hõ viuẽs vita mortali semp nutritur. pmo de gñatione: sed corpus xpi in eucharistia vixisset vita mortali dũ xps esset mortalis. ergo semper nutriret τ nutrimẽtũ conuerteret in substantiam eius ergo semper ageret. ¶ Tertio sic. hõ viuens vita mortali semp indiget respiratione aeris τ inspiratione. patet: q̃a suffocatio siue in aqua siue in aere semp fit ppt defectũ huius. s. respirare vt dicit lib. de respiratione. Corpus xpi vt pus viuit hic vita mortali. g continue T. c. 8. de l.
hic inspirat τ respirat aerẽ: sed he sunt actiões. g τc. I. de gene.
¶ Quarto xps vt in eucharistia hab3 eandem potẽ-

T.ca.54. t.55. tiam actiuam quam habz vt in celo: nec est ĩpedita vt est hic ergo ẜm illam potentiam potest xp̄s hic exire ĩ actum eius. ⁊ per cõsequens mouere corpus suum motu locali. ¶ Contra. Omne agens physice agendo repatitur. iij. phy. Corpus xp̄i vt hic nõ potest pati physice. ergo nec agere. ¶ Secũdo sic corpus agens ĩ aliud requirit determinatam approximationem secũdũ locum ad aliud corpus. Corpus xp̄i non est hic localiter: immo quantum ad omnem habitudinem ad aliud corpus est hic ac si non essz hic: quia non replet hic locum.

Respondeo. Sicut homo est compositus ex anima ⁊ corpore. ita habz potentias quasdam

A mere spirituales q̃ cõueniunt anime p̄mo. tñ toti p se/ per aĩam vt sunt intellectus ⁊ volũtas. hz etiam quasdam potentias corporeas que. s. non sunt aĩe per se: sz totius cõiuncti ex aĩa ⁊ corpe. ex p̄ncipio de sensu ⁊ sensato. ⁊ quidem illarum q̃ sunt totius cõiuncti: quedaz sunt magis corporee. que. s. cõsequuntur naturam corporis sic mixti. Quedam sunt magis approximãtes ad naturã aĩe. s. que consequuntur corpus aĩatum inquantum tale. De his ergo potẽtijs supponẽdo aliqñ

B hincinde actiuas videndum est per ordinẽ. ¶ Et si p̄ma conclusio q xp̄s in eucharistia nõ pot̃ vti aliq potentia actiua corporea siue illa sit mere corporea: puta consequens naturam corporis mixti: siue sit corporea hoc est ꝯn̄s totũ aĩatũ. p̄mo hoc pbaᷣ: q̃a oĩs potẽtia actiua corporea req̃rit passum in quod agat approximatum sibi localr̃. ista potẽtia vt est hic nõ est alicubi localiter approximata. ergo vt est hic non pot̃ hr̃e passum sibi approximatũ sicut req̃riᷣ ad actionẽ talis potẽtie. maior ptz. vij. phy. vbi probatur q opz agẽs corporeũ approximatuz esse passo mediate vel imediate.

T.cõ.8.⁊ 9.⁊inde. ¶ Secunda cõclusio est q xp̄s in eucharistia pot̃ vti quacunq potentia actiua ſp̃ũali. hoc pbaᷣ p medium oppositũ: q̃a illa nõ req̃rit ad actionẽ q habeat esse localr̃: q̃a ẜ si agens per p̄ncipiũ ſp̄ũale sit in loco: nõ tamẽ requiriᷣ q sit ibi localr̃ ad hoc q agat. ¶ Hãc autem conclusionem in speciali explicando: dico q xp̄s in eucharistia potest habere aliquã actionẽ mere ſp̄ũalem tam ex parte principij q̃ ex parte termini. ⁊ potest

C habere aliquã ſp̄ũalem ex parte principij agendi. corporalem tamen ex parte termini. ¶ Primum illoruz probo. quia si esset aliquis angelus presens xp̄o in eucharistia posset aĩa xp̄i illum angelum illuminare ⁊ illi loqui locutione mentali. eo modo quo angelus existens vbi xp̄s est posset alium angelum illuminare vel alij loqui. nam ista illuminatio ⁊ locutio non requirit: nisi principiũ actiuũ sufficiens in illuminãte ⁊ loquente: ⁊ subiectum capax ex parte illuminati siue cui fit locutio. ⁊ forte approximationez ẜm vbi diffinitiuũ seu approximationem simplicem illuminantis ad illuminatuz vel loquentis ei cui loquitur: nec requiritur ibi localiter esse. sicut nec si vnus ãgelus loqueretur alij. hec aũt omnia sunt in proposito. qualiter aũt aĩa xp̄i habeat principium illuminandi angelos ⁊ loquendi eis intellectualiter supponatur ex. ij. lib. dist. xij. ⁊ xiij.

¶ Secundũ scz q pot̃ habere actionẽ ſp̄ũalẽ ex parte p̄ncipij. tamen corporalez ex parte termini declaraᷣ sic: q: angelus habet potentiam motiuam ẜm locũ nõ organicam ptz: q̃a nõ pot̃ habere potentiam aliquam organicam. illa pot̃ esse p̄ncipiũ mouendi corpus ẜm totũ non ẜm p̄tes quo corpus nostrũ mouetᷣ organice Quelibet aũt aĩa intellectiua talẽ potẽtiã hz. ⁊ pot̃ ẽẽ p̄ncipiũ mot⁹. ⁊ p ꝯn̄s illa est mere ſp̄ũalis ex pte p̄ncipij: q: nullo mõ organica: ⁊ tñ corporalis ex pte termini: q: eius terminus est motus localis corporis.

Hic est [illegible] angeli assumat aliquod corpus non posset in illo [illegible] vti motu progressiuo [illegible] ad hoc requiritur potentia organica quia angelus caret

¶ Et si arguitur q tunc aĩa hoĩs habz duplicem potentiam actiuam motiuam ẜm locum respectu corporis. hz enim vnã organicam et preter illam aliam non organicam. hoc autẽ ponere videᷣ superfluũ: tum q̃a videᷣ esse rõnis eiusdem cũ altera. tum quia altera potẽtia non potest exire in actum suuz pro statu isto vt manifestum est. ¶ Respondeo. sicut anima quantum ad multa alia similis est angelo: ita etiam quãtum ad potentiaz motiuam corporis non organicã non. n. est rõ quare ista substantia non habeat huiusmodi potentiaz motiuam corporis. ⁊ vniuersaliter nulli nature debet negari q esset in ea perfectionis nisi manifeste appareat q tale sibi repugnet: quia ẜm phylosophum. ij. de generatione in fine. Dignificanda est natura semper secundum melius quantum possibile est. et cum arguis q essent eiusdem rationis. nego. Naz ista potentia nõ organica que mouet totum corpus simul non ordinate per partes eo modo quo fit motio corporis aĩalis ĩ motu progressiuo. ista inq̃ est alterius rõnis a virtute progressiua: quia ista habet actionem mouendi totum corpus immediate non partem. Illa autez non potest mouere totum nisi ordinate mouendo partes et partẽ post partem. sicut modo virtus progressiua primo mouet quasdam partes et per illas alias: deinde totũ corpus. sunt ergo alterius rationis sicut patet ex proprietatibus et actionibus earum que sunt alterius rationis ¶ Ad secundum cum dicis q illa nunc est frustra: q̃a nullus eius actus potest haberi. ¶ Respõdeo q nũc gustum ⁊ alios sensus ponimus et necessarios ad perfectionem nature humane: ⁊ tamen non oportet omnes istos esse in actu suo aliquando: sed possunt esse sine actu suo vt in beatis: nec tamen sunt frustra: quia pertinent ad perfectionem nature ⁊ illius in quo sũt. si ergo illi non sunt ibi frustra: quoruz tamen vsus est frustra pro illo statu qui est simpliciter status perfect⁹ nature humane. possibilis autem est vsus illorum precise pro isto statu naturali. multo magis illa potentia motiua non organica non est frustra. licz vsus eius nõ possit modo haberi. cuius tamen vsus erit perpetuo ĩ beatitudine: quia non tantum poterit tunc beatus mouere corpus suum progressiue: id est primo mouendo vnam partem. et per illam aliam. et sic totum: sed poterit statim et immediate mouere totum corpus secundum vbi sine tali ordine motus partium. de hoc inferius in materia de beatitudine questio. de agilitate hanc potentiam motiuam non organicaz suppono esse in anima christi: quia etiam erit in anima cuiuslibz beati non tantum quantum ad habitum: sed quantuz ad actum vel vsus possibilitatem. hac etiam poterit vti immediate mouendo aliquod corpus secundum se totum sicut angelus posset mouere. hac etiam forte vsus est christus in vita ista: vt quando elapsus est de manibus iudeorum qui ducentes eum ad montem super quem erat ciuitas eorum sita voluerunt ipsum precipitare: quando etiam elapsus est de manib⁹ parentum et mansit in hierusalem vt patet ẜm Orige. super illud Luce secundo. Cum factus esset Iesus annorum duodecim. ergo anima Christi in eucharistia existens poterit vti ista potentia mouendo species illas vel hostiam. et forte sic aliquando mota est hostia a christo immediate.

D

T.cap.59. text.8.phy. t.c.56.

E

D.49.q.14

Luce.4.

¶ Et si queras. Nunquid prius mouit corpus suum per istam potentiam motiuam q̃ hostiam?

F

¶ Respondeo. non fuit necessarium sicut nec oportz angelum prius mouere se localiter ad hoc vt corpus sibi approximatum moueat localiter.

Ad argumenta. ¶ Ad primum dico q̄ ista descriptio de potentia actiua. s. q̄ est principiū trāsmutandi &c. debet intelligi quantum est ex parte sui: sȝ
B multa impedimenta possunt prouenire vel ex parte habentis vel ex parte obiecti vel medij propter que non potest habens illam potentiam exire in actum. Si vero ponderetur illud gerundiuum transmutandi secun
2.q.2.q̄li. dum illa que dicta sunt primo lib. dist. vij. de potentia generandi. Respondeo. debet intelligi transmutandi quantum est ex parte illius potentie: sed non sequitur quin aliud possit impedire actualem transmutationē. ¶ Ad secundum dico. q̄ corpus hic nutritur si nutritur in existentia naturali: sed non sequitur. ergo vt hic agit: quia nutritio non est nisi aggeneratio partis ipsius substātie nutrite: ꝛ ista aggeneratio pōt eē p̄ actionem virtutis nutritiue siue vt hic siue vt alibi. ¶ Ad
C tertium de inspiratione ꝛ respiratione dico q̄ corpus christi vt hic non respirat aerem nec inspirat. tunc enī oporteret ponere aerem aliquem vt hic simul cum corpore christi sub hostia: sed tamen corpus xp̄i vt hic habet pulmonem refrigeratum sicut alibi existentia naturali: quia frigus causatū per aerem ibi attractū causatur hic concomitanter: licet non primo. ¶ Ad quartum dico q̄ potentia illa motiua christi que est organica ꝛ corporalis: licet sit in corpore xp̄i vt hic: tamē nō potest esse principium actus sui in corpore vt hic: q̄a requirit partem extra partem non tantum in toto: sed in comparatione ad locum ad hoc. vt per vnam partem motam localiter moueat aliam potentia autē alia motiua non organica potest in actum suum hic sicut in celo. ꝛ per consequens secūdum istam potest mouere corpus aliud sibi approximatum sicut angelus posset istamen non potest mouere corpus suum vt hic: quia vt sic illud corpus non subest alicui potentie motiue nisi diuine imediate vt dictum est supra.

Questio Octaua.

q. p̄ceden. AD secundum sic proceditur. ꝛ videtur q̄ nullus intellectus creatus naturalit̄ possit videre corpus christi vt ī eucharistia. primo quia illa existētia est supernaturalis. ꝛ p̄ consequēs est verum supernaturale. ergo est tātum supernaturaliter cognoscibile: non ergo ab aliquo intellectu creato naturaliter. ¶ Hec consequētia vltima probatur quia factibile supernaturale non potest fieri nisi tantum supernaturaliter a causa supernaturali. ergo a simili cognoscibile supernaturale non potest cognosci ab aliquo intellectu creato naturaliter ¶ Item cognitio fidei est simpliciter eminentior omni cognitione naturali: sed de existentia corporis christi in eucharistia est fides vel cognitio fidei sicut de articulis alijs secundum illum articulum. Sanctam ecclesiam catholicam. ergo &c. maior probatur: quia alias non esset necesse fidem esse infusam simpliciter: q̄a ad cognitionem illam posset natura attingere si nō esset simpliciter eminentior omni cognitione naturali. ¶ Tertio sic. si intellectus posset naturaliter cognoscere existentiam corporis xp̄i in eucharistia: mali āgeli possent eam cognoscere: quia s̄m Dionysium. iiij. de diui. no. remanent in eis naturalia integra. consequēs falsum est: quia inimici gratie non possunt cognoscere sacramentum gratie. ¶ Et hoc confirmatur per illud Ambro. super illud Luce. j. Missus est: quia secundū eum malignum spiritum latuit mysterium incarnationis: sed eque posset ipse percipere illud sicut istud: q̄a qua ratione istud esset cognoscibile naturaliter: ita ꝛ illud. ¶ Hoc etiam confirmatur s̄m Damas. lib. iiij. ca. v. vbi loquens de isto sacramēto ait. Vere inquit spiritus operatio hec que super naturam sunt operatur que non potest capere nisi sola fides. ꝛ paulopost. Interrogas qualiter panis sit corpus christi. dico tibi. Spiritus sanct⁹ sic superuenit ꝛ facit hec que sunt sup̄ rationem ꝛ intellectum. ¶ Item nullus ītellect⁹ creatus potest cognoscere futurum contingens. istud autē scȝ corpus christi esse sub eucharistia est eque indeterminatum sicut futurū contingens: quia dependet mere a voluntate diuina ad hoc contingenter se habente ergo &c. ¶ Contra. anima christi nouit naturaliter se esse vbicunq̄ est. et per consequens nouit se esse in eucharistia. ꝛ ita naturaliter potest nosse existentiam que ratione sui ꝛ corporis ibi est. ¶ Secundo sic existentia non est excellentius cognoscibile q̄ȝ existens cuius est existētia: sed christus est naturaliter cognoscibilis ab intellectu creato: ergo et quecunq̄ existentia eius. probatio maioris: quia non potest aliquis modus improportionaliter excedere illud cuius est modus. ¶ Item beatus naturaliter videt in alio beato actuȝ beatificum: ꝛ tamen illa beatitudo non est minus sup̄ naturalis q̄ȝ existentia corporis christi in eucharistia. ergo &c. maior patet. quia et si non videat beatus ī verbo beati alterius beatitudineȝ nec in se nec per aliquā specialem reuelationem: potest tamen videre alium esse beatum sicut potest videre animam alterius beati: vel angelum. vel essentiam alterius āgeli: quia nō magis excellit intellectum eius naturalem beatitudo angeli q̄ȝ ipsa anima.

Hic dicitur q̄ nō potest cognosci naturaliter ab intellectu viatoris: quia ē obiectum fidei: Tho. p̄sti
potest tamen bene cognosci a beato ꝛ hoc actu beatifi di. artic. 4.
co: quia eorum que enigmatice cognoscūtur in via suc q. 4.
cedit in beatitudine clara visio. ¶ Aliter dicitur ideȝ tamen in sententia quātum ad primum: sed propt̄ ali Ri. p̄sti di.
am rationem: quia. s. lumen naturale non attingit ad ar. 5. q. 1.
cognitionem istius existentie quantum ad secundum discordatur: quia dicitur q̄ non tantum potest videre beatus in verbo illam existentiam: sed etiam in genere propo p̄pter hoc: quia quāuis ille modus existēdi excedat facultatem luminis naturalis intellectus. nō tamen luminis glorie. ꝛ ideo licet nullus ītellect⁹ creatus relictus suo lumini naturali possit videre illū modum existendi. intellectus tamen adiutus lumine sup̄ naturali glorie potest videre. vnde dicit q̄ quicunq̄ intellectus beatus modum existētie corporis christi sub sacramento et omnia que sunt fidei videt clare non tātum in verbo: sed etiam illa visione que dicitur esse in genere proprio.

Respondeo ad quæstionem. primo exponendo istos tres terminos: intellectus: videre: na- A
turaliter. Intellectus enim creatus / vel est omnino separatus a materia sicut āgelicus vel est sibi similis in operatione vt intellectus anime separate: ꝛ intellectus anime coniuncte corpori beato qui sunt similes: angelis in operatione vt suppono hic. ꝛ probatur inferius: vel est intellectus creatus coniūctus corpori corruptibili quod aggrauat animam. Sapien. ix. ille non intelligit nisi imaginabilia vel illa que relucent in fan t. c. 30. ꝛ iii
tasmatibus. ex. iij. de anima. ¶ Et per hoc aduerbiuȝ naturaliter non intelligitur q̄ intellect⁹ ex sola sua natura possit illud obiectum cognoscere: quia anima est T. c. 14.
sicut tabula rasa que nihil pōt ex se sola cognoscere ex

iiij.de anima. sed intelligit illud cognoscere naturaliter: quia ĩtellectus potest cognoscere concurrentibus causis naturalibus.s.actiuo ꝛ passiuo. ¶ Uidere autem importat intellectionem intuitiuam vt distinguitur contra intellectionem abstractiuam: et quidem vt

B dictum est alibi intellectio ĩtuitiua est cognitio rei vt in se est presens. abstractiua potest esse eius ſm ꝙ relucet in aliqua similitudine que potest esse existẽtis et etiam non existentis siue presentis siue nõ. Non ergo queritur de intelligere naturaliter: sed de videre: quia de intelligere loquẽdo de intellectione abstractiua manifestum est ꝙ noster intellectus potest intelligere corpus christi. Impossibile est enim aliquam complexionem concipere cuius extrema non concipiuntur: possibile est autem intellectum nostrum concipere hanc complexionem corpus christi est in eucharistia: alioquin non posset illam formare. ergo ĩtellectus noster ꝛ istam complexionem et eius extrema potest cognoscere et intelligere aliqua intellectione. ¶ Et si queras quomodo potest corpus christi vel existẽtia eius in eucharistia ĩtelligi a nobis abstractiue? ¶ Rñ. docet Aug. viij. de tri. c. iiij. ꝛ. v. Quomodo habemus fidem de christo cum tamen christum non viderimus. hoc est ſm ipsum in quibusdam intentionibus cõmunibus acceptis a singularibus sicut diffuse docet ibi: quia nihil interest ad fidem nostram vtrum erremus in quibusdam conditionibus singularibus cõceptis de christo: quia fides nostra nõ respicit per se illas cõditiones singulares ꝓprias: sed aliquem hominẽ singularem cuius notitia potuit nobis inferri ex notitia cuiuscũꝙ singularis hominis: ita etiam existẽtia corporis christi hic potuit nobis inferri ex alia existentia vtpote alicuius contenti in continente: seu signati in signo: vel tecti in tegente. ¶ De videre igitur hoc est de intellectione intuitiua huius existẽtie mouetur questio. ¶ His autem rationibus terminorum suppositis.

C Rñdeo ad q. ſm membra distinctionis: et sit prima conclusio ꝙ intellectus noster pro statu vie non potest naturaliter videre corpus christi vt ibi existẽs. hoc ꝓbatur: quia intellectus qui non intelligit nisi ex sensibilibus: eodẽ mõ intelligit sensibilibus eodẽ modo sibi presentibus. Noster intellectus ꝓ nunc est huiusmodi: sensibilia autem sunt sibi eodẽ modo presentia anteꝙ̃ sit ibi corpꝰ christi et postea. ergo ꝛc. sed ante non videt intuitiue corpus christi: quia ante nõ est

D ibi. ergo nec post videt intuitiue. ¶ Secunda conclusio est de intellectu non alligato sensibilibus in intelligendo ꝛ sit ista. Omnis talis intellectus siue angelicus siue anime separate siue hominis beati naturaliter potest videre existentiam corporis christi in eucharistia. hoc ꝓbatur. ꝙ intellectus se habens ad intelligibilia sicut ipsa sunt in se intelligibilia prius intelligit illud quod prius intelligibile est in se: et ꝑ consequẽs illud quod est prius in se ens: quia vnũquodꝙ sicut se habet ad esse: ita ad veritatem. i. ĩtelligibilitatem ſm se.

T.c.4. ij. meta. Intellectus autem talis respicit totum ens quodcũꝙ ſm ordinem sue intelligibilitatis. substantia autem est prior sicut in entitate sic in cognoscibilitate quocũꝙ modo accidentali ipsius substantie. ergo talis intellectus prius intelligit ipsam substantiam ꝙ̃ quecũꝙ modum eius: et per consequens nullus modus sub quo est substantia potest impedire ĩtellectionem substantie a tali intellectu. breuiter sic arguitur.

E Modus accidentalis per se obiecti non ĩpedit cognitionem illius obiecti. ista presentia in eucharistia est modus accidentalis substantie corporis christi. ergo non impedit illam substantiam cognosci ab ĩtellectu cuius ipsa est per se obiectum. Est autẽ per se obiectũ istius intellectus abstracti: qui non dependet in intelligendo a sensibilibus. ¶ Si dicas ꝙ ista concludũt ꝙ talis substãtia corporis christi posset cognosci a tali intellectu: sed non intuitiue videri: quia illa existentia est supernaturalis: ꝛ per consequens improportionalis cuilibet intellectui creato vt naturaliter cognoscenti. ¶ Contra hoc. et primo contra conclusionem: deinde contra rationem. ¶ Contra primum dupliciter. primo quia virtus potens cognoscere obiectũ dũ

F est presens ĩtuitiue potest cognoscere eius absentiam dum est absens. patet. ij. de anima. quia per visum cognoscimus non tm̃ lucem: sed tenebram. intellectus T.c.103. abstractus talis potest cognoscere presentiam panis quando est presens: quia non est obiectum supernaturale. ergo potest cognoscere absentiam eius quãdo est absens: et qua ratione potest cognoscere istam absentiam substantie panis: potest cognoscere presentiam substantie corporis christi: quia corpus illud in se est obiectum ꝓportionatum etiam intellectui tali vt intuenti. ergo modus accidentalis ipsius corporis non impedit quin sit obiectum intuibile eidem ĩtellectui. ¶ Secũdo sic. Totum ens creatum est obiectum ꝓportionatum tali intellectui: quãtum ad cognitionem tam abstractiuam ꝙ̃ intuitiuam. Non enim differt intuitiua ab abstractiua nisi propter presentiam obiecti aliam ꝛ aliam. quicquid ergo potest esse obiectum ꝓportionatum intellectui in hac presentia: et in illa. Si ergo quodcunꝙ ens potest abstractiue cognosci a tali intellectu quãdo est sibi presens vno modo. sequitur ꝙ potest intuitiue intelligi ab eodem quando est sibi perfecte presens in ꝓpria existentia actuali. ¶ Contra rationem etiam istius responsionis de supernaturali arguo sic: quia naturale ꝛ supernaturale nõ distinguunt naturam alicuius in se: sed tãtũ in cõparatione

G ad agens. idem enim dicitur aliquid supernaturale: quia a supernaturali agente. naturale vero quia a naturali agente: sed habitudo ad agens aliud et aliud non necessario concludit aliquid esse aliud et aliud in se ſm Augu. iij. de tri. c. ix. ergo non necessario concludit illud esse aliud ꝛ aliud in ratione intelligibilis. ¶ Hoc etiam patet: quia imperfectum ens posset esse supnaturale: ꝛ naturale aliquod posset esse perfectius eo. sicut omnis substantia est simpliciter perfectior omni accidente. vij. meta. et tamen alicui substantie que est T.c.2.7.4 ꝛ inde. ens naturale potest inesse aliquod accidens supernaturale. ¶ Hoc etiã patet. quia virtutes theologice vt charitas ꝛ huiusmodi sunt in determiata specie qualitatis: et ſm multos angelus habet naturaliter principia cognoscendi omnes species entium. ergo habet naturaliter principia cognoscendi istas virtutes: licet sint entia supernaturalia. ¶ Tertia cõclusio est. ꝙ in-

H tellectus beatus nullo modo per actum beatificũ videt corpus christi in eucharistia. hoc probatur: qꝛ beatus non distinguitur a non beato nisi videndo obiectũ beatificum vt est obiectum beatificum: et ea que includuntur in ipso vt est tale obiectum: sed corpus christi esse in eucharistia non est tale obiectum vt patet. nec inclusum in obiecto beatifico patet: quia eque essentialiter pertinet ad obiectum beatificum includere in ratione obiecti vnam rem vel veritatem vnius sacramẽti sicut alterius. sicut eque pertinet ad veritatem fidei credere veritatem vnius articuli sicut alterius. sed nullo modo pertinet ad obiectum beatificum includere istud sub ratione ostensi. s. gratiam cõferri paruulo in baptismo vel confitenti in confessione: ꝛ ista eque veraciter includuntur in sacramentis istis sicut corpus christi in eucharistia. ergo nullo modo obiectum beatificum vt est obiectum tale includit corpus christi vt visum in eucharistia. ¶ Addo iuxta hoc ꝙ multo mi-

I nus requiritur ad beatitudinẽ ꝙ beatus videat existẽ-

tiã corporis christi in genere proprio: quia multominus ad beatitudinem requiritur talis perfectio visionis q̃ visionis in verbo.

Ad argumenta. ¶ Ad primum si arguis, hoc est igit ens supnaturale vniformiter est eius supnaturale. ergo cognoscibile supnaturale: ita q supernaturalitas in añte ⁊ ɔñte referaẗ ad idẽ ɔcedo cõsequẽtiã: q2 in ɔñte referẗ supnaturalitas ad entitatẽ sic in añte: sed tũc nõ sequiẗ. ergo tm̃ supnaturaľr põt cognosci. istud em̃ nõ sequiẗ nisi supernaturale referẗ ad cognoscibilitatẽ. si autẽ intelligas in ɔñte cũ diciẗ cognoscibile supernaturale. supernaturale referri ad cognoscibilitatẽ: nego ɔñtiam. est ens supnaturale. ergo cognoscibile supnaturale: q2 in antecedente ly supernaturale dicit habitudinẽ ad cãm suã a qua potest accipere esse. lz autẽ nõ possit accipere esse nisi a causa supnaturali tñ est cognoscibile naturaliter: quia quãtũcũq3 aliq̃d supnaturaliter ponatur in esse postq̃3 tamen positũ est in esse est quoddã ens naturale et proportionatum potẽtie naturaliter cognoscẽtis vel cognitiue. ¶ Per hoc patet ad illam ꝓbationem adductam: factibile supnaturale nõ est naturaliter factibile. ergo cognoscibile supernaturale nõ est naturaliter cognoscibile: q2 si supernaturale vbiq3 per se determinet illud cui additur: põt cõcedi ɔñs sicut etiã añs: et tunc minor erit falsa q ista. s. existẽtia sit cognoscibile supernaturale. Si aũt supernaturale non determinet per se illud cui additur: sed quoddã aliud implicitum vtpote ens. cõsequẽtia nõ valet: q2 in antecedẽte per se determinat ipsum sub ratione factibilis: ⁊ ideo repugnat ei qđ est fieri naturaliter. in consequente vero nõ determinat cognoscibile sub fieri: ⁊ ideo nõ repugnat ei cognosci naturaliter. ¶ Ad secũdũ dico. q hec ꝓpositio est falsa. s. quodcunq3 cognitum per fidẽ

L excellit quodcũq3 cognoscibile naturaliter: loquẽdo de cognoscibili ab intellectu abstracto. vera est tamen loquendo de cognoscibili naturaliter ab intellectu nostro pro statu vie. Et ideo nobis necessaria est fides: nõ aũt illi intellectui abstracto. ratio huius negatiõis satis patet. quia angeli intuitiue potuerũt naturaliter cognoscere christũ pati ⁊ mori. sicut poterant naturaliter cognoscere ipsum viuere vita humana. nos autẽ de illa morte habemus cognitiõem fidei. Illa autem cognitio intuitiua multo perfectior est nostra enigmatica ⁊ de eodẽ subiecto: ita dico de existentia corporis christi in eucharistia. ¶ Ad tertiũ de malis angelis dico q si absolute permittatur quicunq3 angelus malus vti sua potentia cognitiua naturali potest intelli-

M gere quodcũq3 intelligibile causatum: ⁊ per cõsequẽs posset intelligere cogitationes cordiũ ⁊ mysteria gratie. ex quo posita sunt in effectu: s3 sicut dicit magister

Vid var. di.45.q.4 ⁊ ockam q̃ lib.4.q.13. lib. ij. dist. vij. multa possent ex natura sua que nõ permittunẗ eis: ⁊ ita supponiẗ q nõ ꝑmittiẗ angelo malo videre secretũ cordis: ⁊ hoc mõ ⁊ nõ alio posset videre corpus christi in eucharistia. sic ergo supponiẗ q non permittuntur videre mysteria grẽ: ⁊ sic exponenda est auctoritas Ambrosij de mysterio incarnatiõis non absolute quin quilibet angelus malus posset videre vel cognoscere integritatẽ marie tam in mẽte q̃3 in carne eque sicut põt cognoscere tactũ digiti ad digitũ vel aliã intellectionẽ naturalẽ alicuius ĩtellect9:

N sed nõ fuit ꝑmissus ꝓpter certas causas ne impediret

1. cor. 2. redẽptio nostra: si em̃ cognouissent nunq̃3 dñm glorie crucifixissent. i. nũq̃3 me redimi ei9 morte ꝓcurassent.

Th. vbi s. Quẽ egi. ⁊ alios hic ¶ Ad cõfirmationem de Dam̃. dico q loquiẗ de nobis ꝓ statu isto. Quis vnus doctor dicat eum loqui tã de angelo q̃3 de nobis: sed hoc non potest esse verũ loquẽdo de naturali potẽtia ĩtellectus angelici: vt ꝓbatũ est in scđa ɔclusione solutiõis: sed tãtũ de potentia angeli vt ꝑmissi: ⁊ hoc de malo angelo. ¶ Ad quartũ dico. q cõtingẽs dum est ɔtingẽs. s. dũ est in cã sua nõ põt sciri ab intellectu creato: sed quãtũcũq3 aliq̃d contingẽter sit in causa sua. postq̃3 tamen cõtingenter positum est in esse. sicut iam habet determinatam entitatem: ita iam põt habere determinatã cognoscibilitatem: ⁊ hoc in quocũq3 intellectu respiciente totũ ens. licet ergo aliquis intellectus non possit prescire q in ista hostia continebitur corpus christi: tamen ex quo istud factum est bene potest ĩtellectus naturaliter intueri corpus ibi existens.

Ad argumenta pro opinione. ¶ Ad illud de fide ɔ̃fisum est. Ad ꝓbationẽ aũt: q2 tũc habit9 fidei nõ esset necessarius. dico q nobis est necessarius: q2 intellectus noster intelligẽs ex sensibilib9 nihil põt habere vnde determĩate assentiat tali veritati: ⁊ ideo requiriẗ habitus inclinãs ad assentiẽdũ: sed alius intellectus respicies totũ ens: ⁊ ꝑ ɔñs illud ens ĩtuitiue bñ põt habere assensum de hoc ex rõnibus extremoꝝ visis ĩtuitiue: ⁊ ideo sibi nõ est necessaria fides. ¶ Et cum addiẗ q fidei succedit visio: dico q hoc est veru3 de principali obiecto fidei qđ est deus trinus ⁊ vnus: sed nõ de oib9 alijs respectu quorũ est fides. alioquin oporteret beatũ videre in verbo grãm fuisse collatam in baptismo, ꝑẽtentia, et ɔfirmationẽ. videret etiã semꝑ in verbo ĩcarnationẽ verbi natiuitatẽ passionẽ ⁊c. que non sunt necessaria vt videantur in verbo nec in se ad hoc q aliquis sit beatus. hoc etiam modo nõ oportet de isto sacramento magis q̃3 de alijs sacramentis vel de alijs credibilibus veritatẽ semꝑ videre in verbo ad hoc vt aliquis intellectus simpliciter sit beatus.

Quæstio Nona.

AD tertium sic proceditur. & arguitur q existentia corporis christi in eucharistia possit videri oculo corporali. Primo q2 beatus videndo istas species nõ deciperetur: quia deceptio repugnat beatitudini: sed si nõ videret corpus christi posset decipi credendo ibi esse substãtiam panis. ergo ⁊c. Saltem posset dubitare an ibi esset substantia panis si non videret ibi corpus christi. dubitatio autem videtur repugnare statui beatitudinis. sicut imperfectio perfectioni. ¶ Secundo. quia lux si esset pũctalis videretur vel esset visibilis. ergo corpus christi vt hic est visibile. consequentia patet: quia non est hic sub ratione minus visibilis q̃3 forma punctalis. antecedens probatur. Tũ quia illa lux se diffunderet sphe rice: ⁊ ita videretur spherice. tum quia reflexio fit a solo puncto corporis reflectentis: et tamen illud videtur a quo fit reflexio. ¶ Cõtra. quicquid videtur: videtur sub pyramide cuius basis est in re visa et conus in oculo. ergo corpus christi videtur sub tali pyramide: sed non est ibi dare basim pyramidis: quia illa eet simul cum base pyramidis, sub qua videtur hostia, nam vbiq3 est corpus cum hostia: et tunc corpus christi et hostia simul viderentur sub equali angulo correspondenti: sed que videntur sub eodem angulo videntur equalia. ergo corpus christi videretur equale speciei. sequeretur etiam q corpus christi videretur vt rotũdum: quia basis sub qua videtur species est rotunda.

Vid ockã qli. 4. q. 20

Ri.pñti d. ar.5.q.2. Tho.pñti d.ar.4.q.1 Uid var. q.presenti.

Hic dicitur q distigui potest de oculo glorioso et nõ glorioso. ¶ Item de videre naturaliter et gloriose vel miraculose. neuter aũt visus potest videre naturaliter corpus christi in eucharistia et ponitur vna ratio: qr nõ potest ibi esse cõtactus sine quo non est actio naturalis in corporibus. Ratio aũt quare ibi non potest esse cõtactus est: quia corpus christi nõ respicit ibi species ratione quãtitatis. Quantitas aũt sola est ratio cõtactus. ¶ Alia ratio est: quia color respicit quãtitatẽ p se subiecto. corpus aũt xpi nõ habet ordinẽ ad locũ ratione quãtitatis. ergo nec ratione coloris. ergo corpus christi non potest imutare medium imutatione aliqua virtute coloris: et ita nec ad visionem. ¶ Ponit alia ratio: qr species non põt hic deriuari ab obiecto p mediũ: qr obiectũ non est in loco; deriuatio aũt talis requirit ad visionem. Addit etiã q nec lumẽ glorie quale ponit in corpore vel oculo glorioso potest attingere rem non existentem alicubi vt in loco. ergo nec istud corpus, cũ istud vt hic non sit alicubi. ¶ Tertio additur q nec p miraculum potest aliquis oculus eleuari ad cognoscẽdum istud: qr nõ potest eleuari ad cognoscẽdũ existentiã substantie separate: corpus aũt christi vt hic habet modũ existẽtie substãtie separate. ergo et. ¶ Contra primum. angelus nũq est presens localiter nisi diffinitiue: mouet tñ localiter corpus sibi pportionaliter psens: et si haberet virtutem alterãdi ipsum alteraret corpus vt ibi presens. ergo nõ requirit ex parte mouentis existentia corporalis ad hoc q alteret organum ad sensationem. ¶ Item corpus christi nõ est presens speciei alicui ad minus nisi minimo sensibili: qr nulli indiuisibili est presens ibi. minimum aũt sensibile potest percipi a sensu perfectissimo. sm Aristo. in fine de sensu et sensato in dubitatiõe vltima. ergo istud poterit percipi a visu pfectissimo nõ obstãte suo modo existẽdi vt hic. ¶ Contra aliud, non est simile de substantia separata et de isto corpore: qr istud corpus est quãtũ coloratũ et figuratũ: nõ sic aũt substãtia separata. ¶ Argumẽtũ primum. s. de cõtactu nõ cõcludit: qr cõtactus vt dicit habitudinẽ corporis ad extrinsecum non videtur necessario requiri ad aliquam actionem absolutam, cuiusmodi est imutatio sensus: qr actio absoluta videt posse precedere quẽcũq talem respectum extrinsecus aduenientẽ. ergo lz corpus vt hic non cõtingat (excludendo talem respectum extrinsecus aduenientem) ad corpus aliud nõ sequit quin possit alterare qd est imutare ad formã absolutã sensationis. ¶ Ad secũdã rationem non sequitur nisi q color non habet ordinem ad locum eo mõ quo quãtitas que est subiectum eius nõ habet ordinẽ ad locũ. hoc aũt non est nisi: quia nõ est extensio pportionalis extensioni quantitatis illius corporis. Si ergo inferas q color non coextenditur extensioni quãti continẽtis: cõcedo: sed si inferas. ergo non põt alterare medium. nihil ad. b. ¶ Ad tertiũ de deriuari p medium iprobatũ est p primã rõnem: qr angelus bene põt habere aliquem effectum ordinate deriuatum in passo sm partes passi: lz ipse angelus vt agens non habet alicubi esse localiter. Qd addit de lumine glorie non est euidens quomõ pter nõ existẽtiam corporis vt in loco non possit attingi in ratione obiecti ab habente tale lumẽ. Qd addit de miraculo non probatur: quia existentia huius corporis: lz quo ad aliquid similis sit existentie angeli: non tamẽ quo ad sensibile et visibile: quia angelus caret illis principiis que requiruntur in aliquo obiecto ad actum sensationis. s. quãtitate et qualitatibus sensibilibus. ista autem substãtia habet quãtitatem et qualitates sensibiles. licet modus aliquis eis auferatur; oporteret ergo probare q talis modus eẽt simpliciter necessarius ad hoc q esset sensatio istorum.

Corpus x^i in eucharist. non pot. videri ab ullo oculo.

non pot videri neq. gloriosẽ.

Non pot videri neq. per miraculum.

Ad questionem ergo dico q deus de potentia absoluta posset causare in oculo glorioso vel nõ glorioso visionem istius corporis: lz istud corpus nulq eẽt nisi in eucharistia. hoc pbat: qr visio est forma absoluta. ex pmo lib. dist. iij. ergo sine ctradictiõe potest fieri sine respectu presentialitatis ad obiectum vel quocũq tali respectu. ¶ Secũdo dico. q nulla visio etiã sic causata posset esse corporis vt hic primo: qr hec includeret, corpus vt hic vel esse causam pmo visionis vel esse pprium et primum terminum visionis. Sed corpus vt hic neq potest causare primo neq terminare primo: qr tã causatio q terminatio talis reqrit in obiecto pmo causante vel terminãte dispositionem debitã: et hoc sm locũ vtpote approximationẽ et distãtiã debitam: sed corpus istud vt hic nõ põt debite approximari organo vel distare debite: quia nõ est in loco vt hic nec miraculum ad hoc iuuat: qr corpus vt hic absolute non est visibile nec vt causatiuum visionis nec vt terminatiuum. miraculum autem nõ est ad illud qd includit contradictionem. B

Ad argumẽta. ¶ Ad primum dico q sensus etiam noster non decipitur circa eucharistiam. qd enim percipitur per se, hoc est ibi. s. quãtitas figura color: et huiusmodi. nec est possibile modo q circa eucharistiam decipiatur visus noster: sed tñ intellectus arguens ex his que sensus apprehẽdit q ibi est substantia panis. hoc autem argumentum est sophisticum: lz enim hoc eueniat vt in pluribus: non tamen necessario. Dico ergo q sensus beati perciperet hoc qd sensus noster. s. accidentia: nec iste aliquo modo deciperetur sicut nec noster: imo minus q noster: sed nec intellectus beati sic sophistice argueret ex actu sensus sicut noster arguit. ¶ Ad illud de dubitatione: dico q beatus dimissus naturali cognitioni sue non sciret p actum sensus hoc esse corpus christi: sed tãtũ per itellectum intuitiue videns illud corpus sicut dictum est de cognitione intuitiua. q. precedente. ¶ Ad secundũ dico. q lumen punctale non multiplicaret se ad organum corporale: ita q eẽt visibile sm cõmunẽ opinionem que dicit q non est possibile indiuisibile moueri. ex. vj. physi. sed hoc discussum est in. ij. lib. ij. de motu angeli. Et cũ probas q spherice se multiplicaret. negandum esset sm istam viam: immo prius oporteret q ipsum haberet in se diuisibilitatem quantitatiuam q ageret inquantum passum. ¶ Ad aliud de reflexione luminis a puncto non cogit: quia in illa reflexione primum agens non est illa lux punctalis que tangit corpus a quo fit inflexio: si tamen lux punctalis esset ibi: sed est ipsum primum obiectum a quo multiplicatur illa lux. Idem enim agit in visione recta reflexa et fracta. vnde punctus tangens superficiem speculi nõ multiplicat radium reflexum: sed primum luminosum qd vsq ad speculũ multiplicat lumen suum. illud etiã immediate in ratione cause multiplicat radium reflexum. et ratio est: quia agens naturale ex quo agit sm vltimum sue potentie quando impeditur agere sm illam lineam que est maxime conueniens actioni naturali: puta rectam que est breuissima agit sm eam sm quã potest. s. sm lineam reflexam. et hec est ratio quare non videtur in speculo imago ipsa corporis multiplicata vsq ad speculum: sed ipsum corpus cuius est imago.

C

T. ca. 7. et 87. et inde. q.9.

D

¶ Si autem quæritur qualis sit illa cõuersio &c. Distinctio. XI.

Supra magister determinauit veritatẽ de eucharistia q̃tū ad sacramentū ⁊ rẽ sacramẽti et vsum ei⁹. hic determinat de ꝯsecratiõe sacramẽtali: que est quasi iceptio sacramẽti: ⁊ diuidit in duas partes. ¶ Primo em̃ determiat de ipa ꝯsecratiõe q̃tū ad actū ꝯsecrationis. ¶ Secundo q̃tū ad materiā ibi. (Sub alia aūt specie). Prima in duas. Primo determiat veritatẽ. Secūdo excludit errorẽ circa hoc ibi. (Quidā autem). Secūda pars in tertia. Primo determiat de materia p̃cedẽte et ꝯcomitāte ꝯsecrationẽ in cōi. s. q̃re est spẽs alia ⁊ alia ab ipa speciei rei ꝯtẽte. Secūdo de ipa in speciali q̃tū ad duplicẽ spẽm cōcurrentem ibi. (Sed quia sub duplici). Tertio de quadā specie apponenda aliꝫ speciei principali ibi. (Aqua).

Circa distinctionẽ istā xj. querendum est principaliter de duobus. Primo de conuersione seu transsubstantiatiõe. Secūdo de materia apta transsubstantiationi vel conuersioni. ¶ Circa primū primo querendum est de possibilitate. Secundo de actualitate. ¶ De possibilitate q̃ro duo. ¶ Prio vtrū sit possibilis trāssubstātiatio? ¶ Secūdo vtrū sit possibile quodlibet ens conuerti in quodcūq̃?

Questio Prima.

T.c.7.z in Ad primum arguo q̄ non: q2 trāssubstātiatio idẽ est q̄ mutatio substātie in substātiā. Sed talis mutatio non est nisi generatio vel corruptio. s̄m philosophū. v. physico. Sed nec ista nec illa est transsubstātiatio.

T.c.32.73. ⁊ inde. T.c.7.z.9 ⁊ inde. ¶ Secūdo. q2 in oĩ mutatiõe aliqđ subiectū cõe manet. ex illa diffinitiõe mutatiõis. vj. physi. Mutari est aliter se hr̃e nūc q̃z p̃us: ⁊ p3 discurrẽdo p oẽs species mutatiõis. v. physi. Sed in trāssubstātiatiõe nihil cõe manet: ergo nec aliqua trāssubstātiatio: q2 nõ põt esse aliq̇d aliud q̃z mutatio: q2 nõ est aliq̇d ꝑmanens: nec etiā successiuū aliud a motu et mutatiõe: q2 successiua nõ sunt nisi motus ⁊ mutatio tp̃s: ergo ⁊c. ¶ Tertio. q2 in oĩ mutatiõe termini sunt icõpossibiles. Sed termini trāssubstātiatiõis nõ sunt incõpossibiles: q2 pñt eẽ simul. ergo trāssubstātiatio non est mutatio: ⁊ tunc vt pri⁹ nihil aliđ põt poni. ergo ⁊c. ¶ Cõtra. Ambro. de sacris. ⁊ habeť de cõse. di. ij. Re vera mirabile. Non minus est dare q̃z mutare nouas naturas reb⁹. ex quo cõcludit q̄ cū deus possit dare nouas naturas rebus que prius nõ erāt potuit ⁊ mutare naturā in naturā: ⁊ per consequens transsubstantiare.

Hic secundū processum superius habitum de sacramẽtis.

A Primo vidẽda est rõ nominis. Secundo an illi rationi possit aliquid subesse. Tertio quid sit illud in speciali: vtpote ad qđ genus ꝑtineat vel cuius spẽi in gñe rõnẽ possit hr̃e. ¶ De p̃mo dico q̄ hec est ꝯueniẽs rõ hui⁹ nõis trāssubstātiatio qđ est trāsitio totalis substātie in substātiā. Primo expono istud vocabulū totalis, totū em̃ vno mõ dr̃ itegrū ex partib⁹: alio mõ ꝑ qualibet parte cathegorematice ⁊ syncathegorematice. s̄m hoc duplr̃ põt esse trāsitio totius in totū. vno mõ accipiendo ꝑ toto itegro ex partib⁹. Et hoc mõ dicit Aristo. j. de generatione. q̄ generatio est trāsmutatio totius in totū: q2 illud totum ex partib⁹ qđ fuit vere totū. s. ꝑ se vnū nõ manet: s3 aliud totū succedit: nõ tñ quelibet pars succedit: q2 materia manet cõis s̄m ip̃m. Et ꝑ oppositū in alteratiõe non trāsit totū in totū: q2 quodlibet totū ꝑ se vnū qđ p̃cessit alterationẽ manet ĩ termĩo alteratiõis: s3 tñ trāsit totū vnū s̄m q̇d siue ꝑ accidẽs in totum aliud ꝑ accidẽs. vt lignū calidū in lignū frigidū quorū neutrū est totū ꝓprie loquẽdo: sed tñ ꝑ accidẽs totum: sicut per accidẽs vnū: quodcūq̃ aūt totū qđ. s. est ꝑ se vnum: ⁊ ꝑ ꝯñs est de gñe substātie manet idẽ sub vtroq̃ termino trāsmutatiõis huius. s. alteratiõis. ¶ Per hoc p3 q̄ ista auctoritas nihil facit ꝯtra positionẽ de pluralitate formarum: q2 quātūcūq̃ ponať prima forma manere s̄m rei veritatẽ in gñato ⁊ corrupto: tñ nõ manet totū idẽ etiā isto mõ loquendo de toto: q2 totū simplr̃ p̃cedẽs corruptionẽ includebat formā vltimā specificatā. illud aūt nõ manet in termino gñationis: sed tñ pars eius. ergo bñ dictū est in diffinitiõe transsubstantiatiõis eā distinguẽdo ꝯtra trāsmutationẽ q̄ non est trāsitio totius in totū: q2 ibi posset esse equiuocatio de ly totius: sed q̄ est totalis trāsitio. ¶ De scđo qđ addiť in hac rõne nõis. i. substātie in substātiam. dico q̄ poniť ibi substātia distinguẽdo cõtra accidens. manifestū est em̃ q̄ trāsitio accidẽtis in accidens magis diceret trāsaccidẽtatio q̃z trāssubstātiatio. Sed qđ diciť substātie in substātiā, intelligẽdū est s̄m phm̃. j. physi. q̄ duplr̃ diciť aliq̇d fieri ex aliquo. s. ex subiecto manẽte vel ex termĩo corrupto. aliter em̃ ignis gñať ex materia ignis aliter ex aere siue non igne s̄m ipsum ibi. t.c.58.z ss. Transitio ergo illa partialis substātie in substantiam põt eẽ vel subiecti a termino in terminū trāseūtis: vel totius termini trāseūtis in terminū oppositū. Sed in ꝓposito cū diciť trāsitio totalis excludiť primus itellectus: q2 nihil cõe trāsit ibi a termino in terminum: tūc enim nõ eẽt trāsitio totalis: sed partialis. ergo est hic tñ trāsitio substātie in substātiā: sicut termini totaliter desinẽtis esse in terminū sicut substātiā totaliter incipientem esse.

De secūdo articulo primo dico q̄ possibile est huic rõni nõis aliquid subesse. C

Secūdo q̄ illud nõ est possibile alicui virtuti actiue nisi diuie imediate. ¶ Primū ꝓbať. quicq̇d põt esse totaliter nouū nõ repugnat sibi succedere aliꝫ qđ põt totalr̃ desinere esse. Sed aliqua substātia põt totaliter esse noua sicut expositū est pri⁹ totaliter. hoc est nõ tñ s̄m se totā cõpositā ex partib⁹: sed etiā s̄m quodlibet e⁹: et alia põt eodẽ mõ desinere eẽ. ergo hoc põt totaliter succedere illi totaliter desinẽti: ⁊ ꝑ ꝯñs hoc põt cõuerti totaliter in illā: ⁊ ita trāssubstātiari. Assumpta patẽt: q2 nec totalis inceptio substātie nec totalis desitio icludit contradictiõem: nec ꝑ consequens inceptio huius ad totalẽ desitionẽ illius que trāsitio includit transsubstātiationẽ. ergo vera est prima ꝯclusio. s. q̄ possibilis est trāssubstātiatio. ¶ Secūdū ꝓbať. s. q̄ soli deo istud sit possibile: q2 in cui⁹ potẽtia actiua, est vtrūq̃ extremū ⁊ quātū ad totū esse ⁊ quātū ad totū nõ eẽ: est hoc p̃cise in eius virtute actiua vt transitio extremi in extremū ⁊ p̃cise eius: nūc aūt esse totalis substātie ⁊ nõ esse eius subsunt virtuti actiue diuine ⁊ soli illi: q2 q̃libet alia requirit subiectū in qđ agat. ergo transitio totalis substantie in substantiam subest illi virtuti ⁊ so-

li illi. maior etiam tota ratio cōfirmatur per simile de transitiōe partiali: cuius enim virtuti actiue subest eē ⁊ nō esse partiale vtriusq̄ extremi: eius virtuti subest trāsitio partialis extremi in extremū. patet de generatione ⁊ corruptione. virtus enim potens sup non esse forme precedētis ⁊ esse forme ↄsequētis manente illa parte compositi communi. s. materia pōt sup generatiōnē huius ex illo que est transitio partialis vni⁹ partialis in aliud. ergo a simili virtus potens super esse ⁊ non esse vtriusq̄ extremi totaliter potest sup trāsitiōnem totalem extremi in extremum.

Var. i hac mā q. 3. op. Quantum ad tertium articulum dicitur distinguendo de mutatione subiectiue sumpta et obiectiue: transsubstantiatio nō est mutatio subiectiue: sed obiectiue. ¶ Pro distinctione hac potest poni pbabilitas: q2 aliq̄d pōt gñari subiectiue aliq̄d obiectiue: sicut pbatū est. j. lib. di. v. in. q. de principio materiali gñatiōis filij: ⁊ pari rōne pōt gñatio distingui vt sumpta subiectiue vel obiectiue: et per ↄñs mutatio. (Vid var. i. 1. di. 5. q. 2 ⁊ q̄re gotf.)

t. c. 32 ⁊. 73. ¶ Contra hoc primo: q2 distinctio non ↄcordat cum philosopho: q2 ex. vj. physi. mutatio est qua aliq̄d pōt aliter se habere nūc q̄3 prius. hec ratio nō cōuenit nisi subiecto tm̄ nō termino: q2 terminus nō se habet nūc aliter q̄3 prius: q2 si est termin⁹ ad quē nūc pmo est: et ita nō se habuit prius aliter q̄3 nūc: si est termi⁹ a quo nūc nō est: a p ↄñs nō se aliter habet nūc q̄3 pri⁹. ergo nihil mutaē nisi subiectiue. ¶ Vna rñsio est q̄ philosophus negauit aliquid pduci nisi de subiecto: ⁊ ideo mutatio apud eū requirebat subiectū. sed nos ponim⁹ aliā mutatiōnē possibilē: ⁊ ita possumus illi attribuere rōnē mutatiōis: s3 non illā de q̄ loquiē philosoph⁹. ¶ Alia rñsio est: q2 si arguiē de illo aliter q̄3 accipitur in diffinitiōe: q2 illud requirit entitatē positiuā p tanto: quia aliud est differentia entis: sicut idem. x. meta.

T. c. 11. ¶ Contra. hoc nō cōcludit: q2 subiectum, nūc existēs sub priuatione ⁊ prius sub forma, dicitur aliter se habere: ⁊ tm̄ esse sub priuatiōe nō est aliter seu entiter se habere: quia priuatio nō est aliqua entitas. ergo ex eo q̄d addiē aliter nō pōt cōcludi q̄ sit entitas cōmunis vtriusq̄ termini. ¶ Contra primā rñsionē. Aliud est negare philosophū in rōne noīs. aliud in ponēdo vel nō ponēdo existētiā rei significate. multa enim nō posuit: q̄ tm̄ si posuisset dixisset ↄñter nobiscū de rōne cōuenientē eis. sed vniuersaliter vbi posuit aliquā rōnem ppriā alicuius dixisset illud nō cōuenire nisi et in quo illa ppria rō saluareē: quomodocūq̄ dixisset de existētia vel nō existētia illo2 q̄b⁹ illa rō applicareē. Nunc aūt hec rō noīs ēm philosophū mutatio est ⁊c. que posita est nō cōuenit nisi vbi manet aliq̄d subiectū. ergo l3 supponeret nobiscū trāssubstātiatiōnē possibilē: tm̄ cum sibi repugnet ista rō negaret eā esse mutationem. ¶ Secunda rñsio non valet: q2 nō arguiē ab eo q̄ in descriptiōe mutatiōis poniē aliter. verū est eīm q̄ aliter ibi accipiē gñaliter ad entitatē positiuā cōtrario2 vel priuatiōis et forme: sed aliter arguiē ex eo q̄ diciē se habere. Nam istud includit aliquid cōmune manere: ⁊ et q̄d est aliter se habere nūc ⁊ aliter se hr̄e pri⁹: q2 se habere aliter affirmaē equaliter ex parte vtriusq̄. ¶ Itē ista distinctio nō cōcordat dictis scto2: q2 ēm Grego. v. moraē. mutare est ex aliquo in aliud ire. hoc nō cōuenit nisi subiecto mutatiōis. ¶ Posset etiā argui ↄtra dictā rñsionē p rōnē: q2 si obiectiue d2 aliq̄d mutari. hoc est q2 obiectū distinguēdo ↄtra subiectum mutaē. Sed terminus ad quē hic nō mutaē. ergo non potest ista transsubstantiatio dici mutatio obiectiue. ¶ Si dicaē q̄ obiectiue sumiē hic gñaliter p termino siue a quo siue ad quē: et in creatione verificaē mutatio obiectiua p termino ad quē. hic aūt pro termino a quo. et pbaē: q2 verū est dicere q̄ panis ↄuersus est in corp⁹ christi. ergo panis mutatus est: q2 nō eodē mō se habet quo prius. ¶ Hoc iprobatū est ptractando rationē philosophi: q2 neuter terminus se habet nūc aliter q̄3 prius. terminus enim a quo non manet: ⁊ sic nō se habet aliter: q2 se habere aliter icludit entitatem se habētis aliter: ⁊ tūc pōt dici q̄ nō sequiē. panis est cōuersus in corp⁹. ergo est mutatus: q2 añs nō denotat nisi trāsitū termini a quo ad terminū ad quē. ↄñs aūt denotat trāsitū alicuius subiecti cōis vtriusq̄ termino. ¶ Et si adhuc obijciaē. corruptū est mutatum ⁊ non subiectiue: q2 nō manet. ergo obiectiue. ¶ Dico q̄ illud q̄ ↄuenit parti p se d2 de toto p accidēs. v. physi. i principio. ⁊. vij. Et q2 materia corrupti est p se mutata a forma ad priuationē. Et ideo hoc totū pōt dici p accidēs mutatū: s3 nō sic est in pposito: q2 nulla pars trāssubstātiati p se mutaē. ¶ Ad aliā ergo ↄsuasionē adductā p opinione de generari subiectiue ⁊ obiectiue. dico q̄ illud pōt duci ad ppositū: nō eīm distinguiē gñatio in subiectiuā ⁊ obiectiuā: l3 aliq̄d dicaē generari subiectiue vel obiectiue. ergo pari rōne ⁊ mutatio distingueē sic vel sic. Et si dicas si gñari sic distinguiē. ergo ⁊ mutari. et pterea quomō posset gñari sic distingui ⁊ nō gñatio? ¶ Ad primū dico. q̄ gñatio non est inferius ad mutatiōnē nisi vt conuenit subiecto generatiōis: vt aūt cōparaē ad terminū h3 rōnē pductiōnis: vt dictū est lib. j. dist. v. q. pdicta. ¶ Ad secūdū dico. q̄ ab eodē abstracto possunt iponi multa denominatiue vel idē equiuoce: q2 illa forma pōt hr̄e aliam ⁊ aliam habitudinē ad diuersa ⁊ p diuersa cōcreta. vel idē equoce acceptū pōt significare illā formā vt habētē talē vel talē habitudinē. Exēplū pt3 de sano: q2 sanitate existēte vna forma que pōt aliā habitudinē habere ad signū aliā ad cām aliā ad subiectū: hoc ↄcretū sanum iponiē ad signandū istā formā sub hac et illa habitudine: ⁊ ideo est equiuocū: et possent iponi simpliciter diuersa ↄcreta: puta sanū sanificatiuū ⁊c. ita in pposito gñatiōe existēte eadē ēm se pōt ipa habere diuersas habitudines ad subiectū cui iest: ⁊ ad terminū ad quē est: ⁊ ēm hoc pōt ↄcretū ipositū ab ipsa equoce accipi vt denotat informatiōnē hui⁹ ⁊ illi⁹: ⁊ sic aliquid d2 equoce gñari: l3 gñatio ēm se nō sic distinguatur: sed tm̄ dicaē alio mō accipi vt est huius ⁊ illius.

T. c. 1. — T. c. 1. ⁊. 2.

Dico ergo proprie loquendo q̄ transsubstātiatio nō est mutatio. nec circa hoc op3 laborare ad iquirēdū gen⁹ trāssubstātiatiōis: q2 mutatio ⁊ si dēbet intelligere subiectū q̄ mutaē ⁊ formā ēm quā mutaē ⁊ habitudinē subiecti ad formā: tñ vltra istā habitudinē formaľr iportat successiōnē imediatā iformatiōnis ad nō informatiōnē: ⁊ ecōuerso. Sicut ergo in baptismo d2 aliq̄d materiale vt ablutio: ⁊ aliq̄d formale. s. verba. l3 ambo sint materialia simplr̄ respectu ei⁹ q̄d est simplr̄ formale: vt est signatio. tñ hoc d2 eo q̄ verba sunt aliquo mō formalia respectu ablutiōis: sic in pposito tā subiectū q̄3 terminus est materiale in mutatiōne: sed illo2 duo2 formalius est terminus q̄3 subiectū: ideo diciē formalius etiam iportari. ⁊ verius q̄3 ille respectus successiōis: l3 vere iste respect⁹ sit formalior. q2 est aliq̄d verius in se. q2 forma absoluta. vel ad minus ens positiuū. ille aūt ordo posteritatis vel successiōis nō est nisi respect⁹ ēm q̄d. Non habereē ergo gen⁹ transsubstātiatiōnis si esset mutatio nisi q̄3tū ad illud formale q̄d addit vltra terminū respectus. s. qui est ordo imediatus alicuius ad aliud precedens. ¶ Si aūt oīno velis extēdere mutatiōnē vt dicaē de trāssubstātiatiōne. pōt dici q̄ sicut ēm phm̄. v. physi. triplex est mutatio. s. a nō subiecto in subiectū. a subiecto in subiectū ⁊ a subiecto in nō subiectū: ⁊ accipitur

T. c. 7.

ibi subiectum pro ente positiuo: et non subiectum pro priuatione eius: sic potest versio extendendo ad mutationem supernaturalem distingui: vt illa que est a subiecto in non subiectũ dicatur annihilatio: que autem a non subiecto in subiectum creatio: que vero a subiecto in subiectum transsubstantiatio. Sed ꝑ hoc quasi nihil habetur de genere remoto transmutationis: qđ scilicet est genus versionis nisi ꝙ vtrũqȝ formaliter est infertus ad relationem quãdam ordinis siue successionis.

Vid var. vbi s. z th. di. ista art. 7. q. 4.

Ad argumenta. ¶ Ad primum patet

ex isto vltimo articulo. ¶ Ad secũdum ꝑ idẽ. ¶ Ad tertium dico. ꝙ verum est in mutatione proprie dicta: quia succedit in eodem susceptiuo oppositum post oppositum. Est enim ibi trãsitio partialis. s. forme in oppositum, eodem subiecto manente: et ideo ibi termini illi primi sunt incompossibiles: sed nõ est ista ratio in proposito. hic enim sufficit ꝙ esse huius termini et illius sint dispata: licet simul se possint compati in entitate: quia ad nihil idem informandum cõparãtur circa ꝙ sibi succedãt. Vel posset concedi ꝙ essent simpliciter incõpossibiles circa idem numero: licet non sint incõpossibiles in essendo absolute: sicut simul sunt in entitate album z nigrum: z quidem sunt vere contraria ſm species in quibus sunt: nec tamẽ simul sunt in aliquo eodem susceptiuo.

Quæstio Secunda.

AD secundum sic proceditur: et arguitur ꝙ quilibet possit conuerti in quodlibȝ. ¶ Primo qđ creatura in deitatem: quia non repugnat ꝑsone diuine terminare aliquã actionem realem: vt patet in incarnatione cuius termin⁹ erat verbum. ergo a simili in ꝓposito. ¶ Secundo sic. nõ repugnat nature diuine terminare illam actionem que non requirit in termino mutabilitatem: possibilitatem: nec finitatẽ. Sed trãssubstãtiatio est huiusmodi: quia non requirit terminũ suum mutari: nec per consequẽs possibilitatem aliquam in termino: nec requirit terminꝰ suo aliquid addi: et per consequẽs nec finitatem nec oppositionẽ vel cõponibilitatem. ergo zc. maior etiam cõfirmatur: quia non repugnat nature diuine terminare intellectionẽ z volitionem pro tanto ꝙ ille actiones non requirunt mutationem nec possibilitatem nec limitationem in termino vel obiecto. ¶ Preterea. ꝙ q̃libet creatura possit cõuerti in quãlibet ꝓbatur: quia nulla creatura potest magis cõuerti in vnã q̃ȝ in aliã ꝓpter conuenientiã termini a quo ad terminũ ad quem. quia in ista cõuersione nulla requiritur conueniẽtia alicuius subiecti cõmunis manẽtis. ergo quãtũcũqȝ aliqua creatura nõ ꝯueniat cũ alia nõ min⁹ est ꝯuertibilis in ipãm. ¶ Oppositũ. primo ꝙ nihil possit ꝯuerti in naturã diuinam: quia tunc natura diuina posset ꝯuerti in aliud: qꝛ termini istius ꝯuersionis possunt mutuo esse termini: tũc etiã natura diuina posset icipere esse alicubi vbi prius non fuit: vel eo modo quo non fuit: qđ videtur incõueniẽs. ¶ Itẽ Aug. vij. sup geñ. ad lĩam. c. iiij. et Boetius lib. de duabus naturis et vna persona christi. c. vij. Nullo modo potest corpus conuerti in spiritum: nec econuerso. ¶ Item ꝙ non quelibet creatura in quãlibet: quia tũc posset cõuerti quãtitas panis in quãtitatẽ corporis christi: z ꝑ consequẽs corpus christi quãtũ esset vbi prius panis fuit. consequens impossibile est: qꝛ tũc corp⁹ maius esset in loco minori. ¶ Itẽ tunc absolutum posset conuerti in respectiuum: z per consequens respectus posset per se esse sine fundamento et sine termino: sicut et absolutum conuersum in ipsum. consequẽs est impossibile manifeste: qꝛ ꝯtradictio est respectũ esse sine fundamento z termino.

Hec questio vt patet ex argumentis.

continet duos articulos. s. de conuersione deitatis in creaturam: z creature in creaturam. ¶ De primo dicõ ꝙ non. et ratio facta est in precedente. q. arti. ij. conclusione. ij. quia nihil potest conuerti nec vt terminus ad quẽ: nisi cuius esse z non esse totaliter subest virtuti cõuertẽtis. nihil aũt intrinsecũ deo subest potẽtie diuine: qꝛ illa potẽtia non respicit ꝓ obiecto nisi possibile: sed quicquid est deo ĩtrinsecũ est necesse eẽ. ¶ De secundo dico ꝙ quodlibet potest conuerti in quodlibet propter eãdem rationem. quia vtrũqȝ extremũ in creaturis subest potentie diuine et quãtum ad totale esse: z quantum ad totale non esse.

Vid va. q. 1. h⁹ mãe z vid hẽ. q. 7. q. 4.

A

Ad argumẽta. ¶ Ad primum dico ꝙ

B

verbum esse incarnatum non dicit verbum esse terminum alicuius actionis de genere actionis: et cum dicitur ꝙ incarnatio terminatur ad personam filij. dico ꝙ vnio illa (sic quẽdo de vnione que importat relationem in natura humana) importat verbum pro termino: quia in natura humana est respect⁹ realis ad verbum: z ecõuerso nõ nisi ratiõis. Sed terminus actionis de gñe actiõis est aliq̃d qđ accipit eẽ ꝑ illã actionẽ. hec aũt est vnio illa realis nature humane ad verbũ. ¶ Et si arguit. fili⁹ dei est ĩcarnat⁹. ergo est subiectũ vel termin⁹ illi⁹ actiõis: qꝛ ĩcarnari significat passionẽ q̃ȝ opȝ ponere in subiecto vel in termino. ¶ Et preterea cuilibet actioni rñdet ꝓpria passio. tres ꝑsone ĩcarnabãt actiõe ꝓprie dicta. ergo qđ rñdet illi est passio ꝓprie dicta. hoc aũt est ĩcarnatum esse. ergo zc. ¶ Ad primã dico ꝙ incarnatũ eẽ est vnitũ esse carni in vnitate ꝑsone: z hoc ſm ꝙ vnitũ eẽ dicit relatiõem nõ realẽ: ſȝ rõnis tm̃. ¶ Ad secũdũ dico. ꝙ actioni trinitatis corrñdet aliqua passio realis: ſȝ illius obiectũ est natura humana: et terminus est aliquid in natura humana. s. vnio formalis nature illi⁹ ad verbũ: ita ꝙ vnio trinitatis siue magis vnitio que est actio trinitatis est ad vnionẽ formalẽ nature humane ad verbũ: q̃ vnio est realiter in natura humana. ¶ Et cũ dicit ꝙ incarnatũ esse dicit passionẽ sic incarnare actionem. dico. ꝙ etsi incarnari vel ĩcarnatũ grãmatice importat passionẽ ꝓpter modũ significãdi: nõ tñ realiter in illo de quo dicit: ſȝ tm̃ in alio qđ cõnotat illi vniri: z illud aliud dicit eẽ subiectũ passiõis ĩportare realr ꝑ incarnari: que. s. corrñdet illi actioni quã ĩportat incarnare.

C

¶ Ad secũdũ dico. ꝙ cõtra ĩmutabilitatẽ necessitatẽ et infinitatẽ cuiuscũqȝ est ꝙ possit eẽ termin⁹ alicuius actiõis ꝓprie dicte de gñe actionis. Et cum ꝓbat de actionibus intelligẽdi et volẽdi. dico ꝙ hoc nõ est ad ꝓpositum: qꝛ sicut dictum est in lib. j. dist. iij. iste dicuntur actiones qꝛ operationes. Nam per actiones de genere actiõis aliquis terminus accipit esse simpliciter: si ꝓducit vel aliquo mõ esse. ꝑ intellectionẽ aũt obiectũ intellectũ nullo mõ accipit esse: ĩmo p̃supponitur omnino ipsi intellectioni. z hoc ideo: quia iste operatiões que dicuntur actiones sunt vltimi termini: non aũt gratia aliorũ terminorũ. ¶ Sed adhuc restat dubium: an actio de genere actionis requirat terminum mutari? dico ꝙ non videtur facile quomodo actio de genere actionis possit poni: per quã terminus nõ accipit esse: immo sicut ponitur talis actio in diuinis sicut per generationem actiuam filius dei accipit esse: si tñ actionẽ sic dictã possit aliq̃d terminare: z tñ nullo modo accipere esse dicet in sequente. q.

q. vl. i fine.

D

ar.2.pte.1. Ad argumēta in oppositum. Primum concedo. ¶ Ad secundum dico. ꝙ et si quantitas panis conuerteretur in quantitatem corporis christi: nō tamen propter hoc corpus esset hic vel eius quātitas ex vi conuersionis: sicut tactum est prius. j. q. distin. x. ¶ Et ad probationem illam supra tactam: sed nō solutam. s. ꝙ genitū est vbi corruptū fuit. Dico ꝙ ideo ibi est: qꝛ materia manet cōmunis que in generatione non mouetur localiter: ⁊ per consequēs ibi recipit formam vbi est: ⁊ ex hoc genitum ex ipsa ⁊ forma est vbi prefuit corruptum. ¶ Contra. materia non est ratio essendi in loco localiter: sed quātitas: non autem manet eadem quantitas in generato et corrupto nisi vt materia. ergo ipsa non est ratio quare genitum est vbi prefuit corruptū. ¶ Dico ꝙ materia ꝺm se habet esse in loco diffinitiue: sicut quecunqꝫ substantia limitata. ipsa autem vt sub quantitate habet esse in loco circūscriptiue: quia ergo manet diffinitiue vbi prius fuit substantia: ideo ibi recipit formam. et ideo substantia genita ibi est vbi prefuit substātia corrupta. ⁊ vbi diffinitiue est substantia ibi circūscriptiue est ipsamet vt quāta: ⁊ ideo sequitur ꝙ genitum vt habens quātitatem ibi est circūscriptiue vbi fuit corruptum circūscriptiue. Non tamen intelligendum est ꝙ aliquando fuerit alicubi substantia hic vel ibi diffinitiue: quia nūqꝫ fuit sine quātitate que erat ratio circūscribēdi: sed tamen non ponendo aliquam quantitatē manere eādē: qꝺ credo esse verius. nō oportet ponere aliquid idem circūscriptiue manens esse rationem essendi in eodem loco in genito et corrupto: sed sufficit materia remanēs in loco diffinitiue vbi fuit corruptum. ¶ Posset etiam dici ꝙ vbi agens inuenit passum ibi informat ipsum: sed agens in generando non transmutat localiter. ergo informat ibi passum: ⁊ vbi passum informatur ibi est cōpositū ex passo et forma inducta. ergo ⁊c.

E

¶ Concesso tamen ꝺm cōmunem opi. ꝙ ibi possit esse terminus conuersionis vbi prefuit conuersum. dico ꝙ debet intelligi vbi non precise: sed vel sic vel ꝺm partem: et sic vbi prefuit panis posset esse corpus christi vt quantum vel precise vel sicut in parte sui vbi: ita ꝙ pars esset ibi: et pars esset in vbi circūstāte. esto etiam ꝙ teneretur illud principium aliquorum ꝙ terminus conuersionis est vbi prefuit cōuersum: non tamē erit ibi localiter: ⁊ sic posset concedi ꝙ si quātitas esset primus terminus conuersionis: esset vbi prefuit substantia panis: non tamen esset localiter. et hoc est argumētum contra aliam viam que ponit propter hoc quantitatem christi non esse hic localiter: quia est secūdus terminus ⁊ non primus: qꝛ esto ꝙ esset primus adhuc non esset ibi localiter necessario. Ita enim posset iste modus separari a primo termino cōuersionis sicut a secūdo. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ August. et Boetius loquuntur in comparatione ad potentiam creatam. ¶ Sed hoc nihil est: quia nulla virtus creata potest quodcūqꝫ corpus conuertere in quodcunqꝫ. Ideo dico aliter ꝙ quot sunt rationes repugnātie tot sunt rationes impossibilitatis: et aliqua illarum amota, est aliqua possibilitas que prius non fuit: non quidem possibilitas simpliciter: sed ex parte illius. verbi gratia. visus nō potest recipere intellectionem. tum quia intellectio inextensa est ⁊ visus extensus. tum quia visus est cognoscens tm̄ aliquid sub ratione singularis intellectus autē intelligit non precise sub ratione singularis. tolle vnam īpossibilitatem: vtpote si esset potentie que posset habere obiectum sub ratione vniuersalis: et cum remaneret alia rō īpossibilitatis simpliciter esset impossibile hoc sicut illud: et tamen diceretur hoc possibile respectu illius non simpliciter: sed

Hē. q. 1. q. 5. ⁊ egi. q. 1. q. 4. Du. ꝺ nouo cast. pñti di. q. 2 sol. 2. arg.

quia illa ratio impossibilitatis ibi non est ratio īpossibilitatis hic. Ad propositū omne corpus habet quādam non repugnantiam vt conuertatur in corpus: puta quia habet materiam quantitatem ⁊ similes rationes concurrentes ad conuertibilitatem. Omnis spiritus habet oppositas rationes istis. ergo licet sit īpossibile simpliciter corpus celeste conuerti in elementare isto modo: quo impossibile est spiritui conuerti in ignem: quia respectu agentis cuiuscūqꝫ creati vtrūqꝫ est impossibile: respectu tamen agentis increati sicut vnum est possibile ita et aliud: tamē istud dicitur possibile ⁊ aliud impossibile: quia hic est aliqua ratio impossibilitatis que non est ibi. ¶ Ad quartum dico. ꝙ absolutum posset conuerti in respectiuum et econuerso. sed non sequitur vltra, ꝙ respectus esset sine fundamento ⁊ termino: quia terminus per conuersionē acciperet esse eo modo quo potest habere esse: respectꝰ aūt non pōt habere esse sine fundamento ⁊ termino. Nec sequitur si terminꝰ a quo prefuit sine istis. ergo terminus ad quem potest esse sine istis: sicut nec in alijs vbi terminus vnus requirit aliqua ad sui esse que non requirit alius. dico ergo ꝙ si in respectiuum conuerteretur absolutum ille respectus requireret fundamētum ⁊ terminum: et haberet ea vel antiqua que precesserūt conuersionem vel noua. Exemplum in alijs. Non sequitur. lapis potest conuerti in scientiam et econuerso. lapis non informat aliquem intellectum. ergo nec scientia. quodcūqꝫ enim in aliquod conuertatur semper terminus habebit suū ꝓpriū modū existēdi sicut terminus a quo conuersionis habuit ante cōuersionē suum ꝓprium modum existendi. F G

Questio Tertia.

Circa secundum principale quero duo. ¶ Primo vtrū panis conuertatur in corpus christi in eucharistia? ¶ Secundo an panis in ista conuersione annihiletur? ¶ Ad primum arguo ꝙ non. August. iij. de trini. vij. christi corpus dicimus qꝺ ex fructibus terre acceptum sumimus. Sed nō est aliquid acceptum ex fructibus terre nisi panis vel vinum. ergo non transsubstantiatur. ¶ Secundo Dama. lib. iiij. ca. vj. Quemadmodum in baptismate: quia cōsuetudo est hominibus aqua lauari ⁊ oleo vngi, coniugauit oleo ⁊ aqua gratiam spiritus sancti, ⁊ fecit ipsum lauacrum regenerationis, sic, quia consuetudo est hominibus panem comedere ⁊ vinū et aquam bibere: coniugauit ipsis suꝑpsius deitatem ⁊ fecit ipsa corpus ⁊ sanguinem ipsius: vt per consueta ⁊ ꝺm naturam in his que super naturam sunt fiamus: vult dicere ꝙ sicut in baptismo abluimur in aqua: ⁊ hoc ideo constitutum est: quia cōsuetudo hominibus est lauari in aqua: ita in eucharistia pascimur et potamur pane ⁊ vino: quia ista sunt consuetus potus ⁊ cibus humanus. ergo sicut in baptismo est vere aqua eiusdem rationis cum cōmuni aqua, qua abluimur. ita in eucharistia vere est panis ⁊ vinum cum cōmuni cibo et potu humano. ¶ Tertio sic. Augu. in glo. super illud. j. Cor. x. Vnus panis ⁊c. Sicut vnus panis ex multis granis ⁊ corpus christi ex multis membris: ita ecclesia ex multis personis. ergo eucharistia propter istam similitudinem significat corpus christi verum et corpus christi mysticum. sed ex multis granis non colligitur aliquid sic significatiuū nisi panis. ergo ille manet in eucharistia. ¶ Quarto sic. In omni mutatione positiua terminus ad quem accipit esse: Sed corpus christi non accipit esse per istam actionem: quia tunc frequenter acciperet esse: nec etiam aliquod esse

a. l. 6.

a. l. 2. c. 8. 9.

accipit: quia tunc frequenter augeretur ex frequentatione eucharistie. ergo corpus christi non est hic terminus alicuius mutationis seu actionis positiue.

¶ Quinto sic. Si panis cõuerteretur in corpus christi oporteret esse aliquem terminum primũ istius mutationis. illud in proposito non potest esse deitas ex precedenti. q. nec anima intellectiua: quia illa ꝫm omnes non est hic nisi concomitanter: nec potest esse aliquod accidens vel accidentia: quia tunc nõ esset trãssubstantiatio sed transaccidentatio. non restat ergo nisi materia sola: sed conuersio in materiam solã non est transsubstantiatio. magis enim diceretur resolutio in materiam ꝗ transsubstantiatio. et hoc patet: quia ꝫm omnes forma panis conuertitur in formam aliquam: sicut materia in materiam. et ista forma non potest aliqua inueniri que terminet: vt patet ex diuisione preposita. ergo ꝛc. ¶ Si dicas ꝙ est aliqua forma substantialis alia ab intellectiua in quam conuertitur forma panis. ¶ Contra hoc. vnius rei non est nisi vnum esse. ergo non est nisi vna forma. ¶ Oppositum. Ambro. de sacramentis. ꝛ ponitur de consecra. dist. ij. panis est in altari. vbi accessit consecratio de pane fit corpus christi. Idem et ponitur ibidem. Re vera mirabile. Sermo qui potuit facere que non erant: nonne potest mutare ea que sunt in id quod non erãt: quasi diceret: sic. ¶ Preterea. Eusebius. et ponitur ibidem. Quia corpus. Sacerdos inuisibilis visibiles creaturas in substãtiam corporis et sanguinis sui secreta potestate commutat: et ad hoc habentur plures auctoritates. de consecra. dist. ij. in diuersis locis. ꝛ magister adducit aliquas in ista dist. ꝛ aliquas in dist. precedente.

Opi. manicheorum quã tenuit fr io. baco. hãc tꝫ G. ockã. i. 4. i hac mã. q. 3. i solu. 7. dubij. vid spꝫ q. 4. q. 35. ꝛ i trac. hꝰ mãe. c. 5 T. c. 50. idẽ. 8. phy. si. t. cõ. 48

Hic duo videnda sunt sicut circa alia credita. Primo quid tenendum. Secundo quomodo illud poterit declarari. ¶ De primo sicut recitat Innocentius de officio misse. parte. ij. ca. xxvj. circa hoc erant tres opiniones. Una ꝙ panis manet: et tamen cum ipso vere est corpus christi. Alia ꝙ panis nõ manet: et tamen non conuertitur sed desinit esse vel per annihilationem vel per resolutiõem in materiam: vel per corruptionem in aliud. Tertia ꝙ panis transsubstãtiatur in corpus et vinum in sanguinem. quelibet autem illarum voluit istud commune saluare: ꝙ ibi vere est corpus christi. quia istud negare est plane contra fidẽ: vt patet distin. iij. in. q. j. Expresse enim a principio institutionis eucharistie fuit de veritate fidei ꝙ vere ibi et realiter corpus christi continetur. ¶ Pro prima opinione arguitur primo sic. Sicut in naturalibus non sunt plura ponenda ꝗ ratio naturalis necessario conuincit. primo physicorum. et in pluribus locis ꝫm philosophum: quia pluralitas est superflua. ita in credibilibus non sunt ponenda plura ꝗ cõuinci possit ex veritate creditorum. Si veritas eucharistie saluari potest sine ista transsubstantiatione. ergo ꝛc. minor probatur. ꝙ ad veritatem eucharistie requiritur signum et signatum realiter contentum. substantia panis cum suis accidẽtibus eque potest esse signũ sicut sola accidentia immo magis: quia substãtia panis sub speciebus magis est nutrimentum ꝗ accidentia. ergo magis representat corpꝰ christi in ratiõe nutrimenti spiritualis. Res etiam contenta. s. verum corpus christi eque potest saluari cum substãtia panis sicut cum accidentibus: qꝛ non magis repugnat substãtie esse simul cum substantia ꝗ cum quantitate illius substantie. ¶ Et confirmatur hec ratio. quia ponẽda sunt pauciora miracula quãtũ possibile est: sed ponendo panem manere cũ suis accidẽtibus et corpus christi ibi esse vere pauciora ponũtur miracula quã ponendo panẽ ibi nõ esse. Nam tunc nõ poneret aliquod accidẽs sine subiecto. ¶ Secũdo sic. ꝛ quasi i idẽ redit. In creditis nobis ꝫm itellectũ vniuersalem traditis, nõ videt ille modus determinãdus, q est difficilior ad intelligẽdũ, et ad quẽ plura vident sequi icõueniẽtia. sed istud, corpꝰ christi esse in eucharistia, est quoddam verꝫ vniuersalr traditũ nobis. iste aũt itellectꝰ ꝙ non sit ibi substãtia panis videt difficilior ad sustinẽdũ et ad ipm sequunt plura icõueniẽtia ꝗ ponendo ibi esse substãtiã panis. ergo ꝛc. maior probatur. quia ex quo fides nobis data est vt sit via ad salutem: ita debet, vt videt, determinari ꝛ teneri ab ecclesia sicut magis est idonea ad salutem. Sed ponendo intellectum aliquẽ talem supra modum difficilem et ad quem manifeste videntur sequi incõueniẽtia est occasio auertendi oẽs philosophos: immo fere omnes sequentes rationem naturalem a fide, vel saltem impediendi eos ne cõuertãtur ad fidem, si dicatur eis talia pertinere ad fidem nostram: immo videtur ꝙ philosophus haberet pro maiori inconueniente vel quicũqꝫ sequẽs naturalem rationem ea que ponũtur hic negãdo substãtiam panis ꝗ haberet de omnibꝰ articulis quos habemꝰ de incarnatione. et mirum videtur quare in vno articulo qui non est principalis articulus fidei debeat talis intellectus asseri: ꝓpter quẽ fides pateat ꝯtẽptui omniũ sequẽtiũ rõnẽ. ¶ Tertio sic. Nihil est tenẽdũ tãꝗ de substantia fidei nisi qꝺ põt exꝑsse haberi de scriptura vel exꝑsse declaratũ est ꝑ ecclesiã: vel euidẽter sequit ex aliquo plane cõtẽto in scriptura vel plane determinato ab ecclesia. Ista maior videtur sufficiẽs: quia ꝓ nullo alio haberet quis causam exponẽdi se morti: et ꝓ oĩ eo qꝺ est de substantia fidei laudabilr exponeret q̃s se morti. ꝛ etiã ꝙ nullo istoꝝ modorũ habet certũ firmiter credere videt leuitatis: quia non est auctoritas sufficiens nec ratio: si nullum istorum inueniatur. nunc autem non videtur expresse haberi non esse ibi substantiam panis. Nam Io. vj. vbi multum predicatur veritas eucharistie planum est. vbi christus dicit. Ego sum panis viuus qui manducauerit ex hoc pane ꝛc. Et. j. Coꝝ. dicit Paulus. Panis quem frangimus nonne cõmunicatio corporis christi est? nec inuenitur ecclesia vbi istam veritatem determinet solẽniter: nec etiam qualiter istud possit ex aliquo manifesto credito euidenter inferri. ergo ꝛc. ¶ Si dicas sicut dicit vnus doctor ꝙ Matth. xxvj. dicendo. hoc est corpus meum: expresse insinuat panem non manere: quia tunc esset propositio falsa. ¶ Hoc non cogit: quia dato ꝙ substantia panis maneret non demonstratur substantia panis: sed contentum sub pane: sicut modo non demonstrantur accidentia: quia tunc esset propositio falsa: sed est sensus. hoc ens contẽtum sub isto signo sensibili est corpus meum. ¶ Item in sacramentis veritatis nulla debet esse falsitas. Sed accidentia ista signant naturaliter substantias quas affecerunt: et si non sit ibi eorum substantia: signatio ista naturalis erit falsa. hoc est inconueniens. ¶ Si dicas ꝙ significant corpus christi et sanguinem. ꝛ ista significatio est vera. ¶ Contra. Naturalis significatio non mutatur propter significationem ex institutione ad placitum. ergo ista accidentia naturaliter significant eadem que prius significauerunt. ergo ex ista parte in significatiõe naturali erit falsitas nisi significata subsint signis. Sed posito ꝙ illa significata subsint veritas habetur in significatione naturali accidentium. posset etiam veritas haberi in significatione ad placitum: quia in illis subiectis possent conti-

Ca. 10.

Tho. pilti di. ar. 1. q. 1. i sol. 2. q.

A

neri illa que significantur ad placitum ex institutione et sic haberetur omnimoda veritas in vtraq̃ significatione. Sed secundum aliam viaȝ falsitas est ĩ significatione naturali. ergo magis cõgruit alia via q̃ ista. ¶ Pro opinione secunda potest argui: per rationes similes aliquibus predictarum: quia tres prime satis videntur posse adduci pro ista. tum quia plura miracula ponuntur ponendo transubstantiationem q̃ negando. tum quia ista transubstantiatio est. ita difficilis ad intelligendum. et ita videtur repugnare rationi naturali: quia omni sequenti rationem naturalem videtur irrationabiliter posita: ⁊ per consequens plus auertere a veritate fidei q̃ absolute ponere panem non manere per annihilationem vel per aliquam aliam viaȝ. ¶ Tertio quia ista transubstantiatio non videtur magis probari ex scriptura q̃ panem non manere. immo minus. ¶ Contra istas opiniones arguit quidam doctor. contra primam sic. ꝙ ipsa est inconueniens et impossibilis et heretica. primum probatur ex tribus. primo quia tollit reuerentiam debitam christo: vt continetur in hostia. Sibi enim in eucharistia debetur cultus latrie: sed si ibi maneret substantia panis non deberet talis cultus exhiberi propter idololatriã adorãdo creaturam. ¶ Secundo videtur inconueniens: q2 tollit significationem huius sacramenti. debet enim illud primo significare corpus vt primum signatum. sȝ si ibi maneret substantia panis: ipsa haberet rationeȝ primi significari. ¶ Tertio quia tollitur debitus vsus sacramenti: quia si maneret vere substantia panis ipsa est vere cibus corporalis, huius autem sacramenti vsus est ꝙ sit cibus spiritualis. ¶ Secundo vero: scilicet ꝙ hec positio sit impossibilis, arguit per idem medium tam contra primam opinionem q̃ contra secundam. quia nihil potest incipere esse vbi prius non fuit nisi per sui mutationem vel alterius in ipsuȝ. Sed corpus christi non mutatur per hoc ꝙ eucharistia ꝯficit: quia manet in celo sicut prius. ergo si nihil conuertatur in ipsum non est magis realiter in altari q̃ pri⁹ fuit. hoc est impossibile. ¶ Tertium scilicet ꝙ sit heretica probat sic: quia est contra verbum christi instituentis sacramentum Matthei. xxvj. Hoc est corpus meum. non dicit hic est: sed hoc est. si autem substãtia panis manet, nihil annihilaretur, et non cõuerteretur, verius diceretur. hic est corpus. q̃ hoc est corpus.

Ock vbi.s.

Th. vbi supra.q.2. ¶ Contra opinionem secundam arguitur specialiter contra hoc ꝙ ponit resolutionem in materiem panis prelacenteȝ: quia vel fieret in materiam nudam. ⁊ hoc est impossibile: quia tunc esseȝ materia sine forma: ⁊ sic actus materie erit ⁊ nõ erit: vel fieret in materiam sub aliqua alia forma: sed hoc est inconueniens: quia vel illud corpus aliud nouum, cuius est illa materia, esset simul cum speciebus et corpore christi, vel mutaretur de loco illo: et vtrumq̃ est inconueniens. Primum q2 impossibile est duo corpora esse simul. secundum: quia ille motus localis illius posset percipi per expulsionem corporis alterius circunstantis. ¶ Quicquid sit de opinionibus iste rationes non videntur eas efficaciter improbare. prima non valet: quia modo non ẽ idololatria qui adorat christũ in eucharistia. et tamen non potest negari quin sit ibi creatura aliqua. scilicet species ille, sed non est adorandum sensibile continẽs: sed Christus contentus. Et eodem modo tunc dicetur christum contineri sub pane quanto et quali, et ita non panem adorari: sed Christum contentum in pane vt in signo. ¶ Et si obijcias, saltem simplices qui non sic distinguũt essent idololatre. dico ꝙ ita potest: nunc argui contra te: quia simplices non distinguunt accidentia illa a corpore christi. in omnibus autem talibus est vna responsio, quia simplices adorant in fide ecclesie. ⁊ hoc sufficit eis ad salutem. Maiores autem distincte adorant contentum non signum continens, et hoc siue signum continens sit accidens tantum, siue substantia panis cum accidente. ¶ Ad secundum dico ꝙ est ad oppositum. quia si esset hic substantia panis illa duplex significatio esset vera. scilicet naturalis, qua accidentia significant substantiam panis, et illa q̃ est ex institutione diuina: qua sensibile significat corpus christi: sed nunc non potest saluari nisi precise altera vera. ¶ Nec potest dici ꝙ cessat sĩgatio naturalis propter aliam que est ex institutiõe. quia si sic tunc nõ ducerent accidentia illa naturaliter quantum est de se ad deprehendendum substantiam panis. sed totaliter cessaret in eis ista sĩgatio vel representatio: que tamen prius infuit eis: et tunc aliquo modo immutassent aliter intellectum ante consecrationem q̃ post. hoc nihil est. ¶ Respondeo. ergo ꝙ primum significatum ex institutione debet esse corpus Christi, et ita est, siue maneat substantia panis siue non, sed primum significatum accidentium ꝙ scilicet naturaliter significant semper est substantia illa quam primo affecerunt vel nata essent afficere: quia illa significatio naturalis non mutatur. ¶ Ad tertium non valet. quia modo manifestũ est ꝙ ille species nutriunt sm̃ Apostolum. j. Corinth. xj. Unus quidem esurit. alius vero ebrius est. et hoc ex perceptione specierum sacramentalium. et tamẽ nõ negatur hic esse cibum anime. tamen datur ipsum contentum sub nutrimento corporali: ita si poneretur panis manere: esset ibi nutrimentum corporale. et tamen contentum sub illo esset tantum nutrimentum anime. ¶ Aliud autem de impossibilitate satis solutum est: distinctio. x. q. j. quia incipit hic esse non sine omni mutatione extendendo mutationem ad illam presentiam simplicem. ¶ Aliud de hoc vel hic nihil est ad b. verũ est enim ꝙ hoc est corpus meum. et hic est corpus meum: sed non hoc accidens: sed contentum sub accidẽte. eodem modo si esset panis non hoc quod est substãtia panis esset corpus: sed hoc quod est contentuȝ sub pane est corpus. maluit autem saluator: vti hoc vocabulo hoc q̃ hic: quia magis exprimitur veritas: licet vtrumq̃ dictum esset verum. ¶ Ad aliud contra secũdam opinionem. posset responderi ponendo annihilationem panis totaliter. vel si ponatur resolutio vsq̃ ad materiam ex qua fuit, argumentum non cogit. posset enim dici ꝙ et in materiam nudam et in materiaȝ sub alia forma. et posset dici ꝙ immanentẽ vbi prius erat vel motam inde localiter. ¶ Et quando arguitur cõtra primum: quia tunc materia esset sine forma. ⁊ sic in actu et non in actu: equiuocatio est de actu: quia vno modo actus est differentia entis opposita potentie, prout diuiditur omne ens quod est. scilicet in actu vel ĩ potentia. Alio modo actus dicit habitudinem illaȝ quã dicit forma ad informabile ⁊ ad totum cuius est. ⁊ eodem modo equiuocatur de potentia: quia vt opponitur actui primo modo dicit ens diminutum, cui scilicȝ non repugnat esse extra causam suam. ens autem in actu oppositum isti potentie est ens completum in suo esse extra causam suam quodcunq̃ sit illud. Alio modo potentia dicit principium receptiuum actus secundo modo dicti: sicut materia dicitur potentia ⁊ forma actus. hec distinctio plane patet per phylosophum. ix. metaphysi. in principio. et etiam membra distinctiõis probari possunt per dicta phylosophi in multis locis loquẽtis de actu et potentia nũc sic nũc sic, sicut in. vij. meta. cap. pe. ⁊. viij. meta. cap. vlti. Ex actu ⁊ potentia per se fit vnum. non intelligit de istis vt opposita sunt quia sic non sunt simul. Alio modo. ix. meta. c. v. ẽ autẽ actus existere rem non ita sicut dicimus potentia. Et post explanãdo istã descriptionẽ manifestat ĩ multis op

T.c.1.⁊.2.

t.c.59.⁊.s.

T.c.15.

T.c.11.

positis vt vigilans ad dormiens. ⁊ videns ad claudẽs oculum. et elaboratum ad illaboratum. huiusmodi inquit differentie est alteri parti actus determinatus. alteri autem potentiale. ¶ Ad propositum ergo materia sine forma est in actu primo modo et non in potentia. quod probatur per ipsum Augustinum. xij. confessionum. Ecce verba sua. Materia ipsa accepit a deo hoc imperfectum esse quod habet. scilicet in potentia: et necesse est ipsum hoc ponere: quia materiam concedit a deo creari: sed anteq̃ crearetur erat in potentia. primo modo: probatur: quia aliter crearetur quod impossibile est creari. ergo post creationem fuit in potentia: non isto modo: quia tunc per creationem non esset aliqua entitas materie producte: tantum igitur post creationem fuit in potentia secundo modo: quia fuit receptiuum actus secundo modo dicti: sed tunc ẽ ignorantia elenchi. cum dicitur. materia est in actu. primo modo: et non in actu secundo modo. ergo est in actu ⁊ non in actu. Eodem modo est equiuocatio de potẽtia hincinde. ¶ Si etiam daretur secundũ: scilicet ꝙ materia reciperet aliam formam et maneret simul cũ corpore christi non posset improbari quin esset deo possibile: quia non includit contradictionem. si enim corpus christi etiam quantum potest esse simul cum quantitate panis et plus repugnat quantum quanto quantum ad simultatem q̃ substantia substantie: et per consequens plus q̃ substantie cuicũq̃. Si enim arguit philosophus. iiij. physicorum capitu. de vacuo. ꝙ si duo

T.c.76. corpora possent esse simul et quodlibet: sequitur ꝙ nõ est impossibile aliquam substantiam compositaꝫ ex illa materia et noua forma manere simul cum corpore christi. ¶ Si iterum daretur ꝙ expellitur non tamen sic ꝙ manifeste appareat expulsio aeris: nec hoc potest probari impossibile deo: quia nullam includit contradictionem.

Quantum ergo ad istum articulum quid. scilicet sit tenendum. Respon. ꝙ communiter tenetur ꝙ nec panis manet contra primam opinionem: nec annihilatur vel resoluitur in materiam primaꝫ cõtra secundam opinionem. sed conuertitur in corpus christi. Et ad hoc multum expresse videtur loqui Ambrosius cuius vndeci auctoritates supra adducte sũt:

E et plures habentur de consecratio. distinctio. ij. et ponuntur a magistro distin. x. et di. ista. ¶ Principaliter autem videtur mouere ꝙ de sacramẽtis tenendum est sicut tenet sancta romana ecclesia sicut habetur extra de hereticis. Ad abolendam. Nunc autem ipsa tenet panem transubstantiari in corpus: ⁊ vinum in sanguinem: sicut manifeste habetur extra de summa trinita. et fide. capitu. Firmiter credimus. §. vna vero. vbi dicitur. Ipse Jesus christus sacerdos est et sacrificium cuius corpus et sanguis in sacramẽto altaris sub speciebus panis et vini veraciter continetur. ⁊ sequitur statim. Transubstantiatis pane in corpus ⁊ vino in sanguinem potestate diuina. ¶ Ad hoc etiam est vna cõgruentia: quia ecclesia nõ errat cum dicit. Fiat commixtio et consecratio corporis et sanguinis domini nostri Jesu christi. ⁊c. ¶ Alia est congruentia: quia nõ ieiunus non potest congrue celebrare: sed percepta eucharistia adhuc potest sacerdos iteruꝫ celebrare. sicut habetur extra de celebra. missa. Consuluisti. excepto inquit die natiuitatis domini nisi tamen necessitas superueniat sufficit sacerdoti semel in die missam celebrare. et ex hoc innuit ꝙ in die natiuitatis domini ⁊ quando necessitas igruit licet plures missas celebrare ĩ die.

Ad argumenta pro prima opinione & secũda. ¶ Ad primum concedo ꝙ etiam in creditꝫ nõ sunt plura ponenda sine necessitate: nec plura miracula q̃ oportet. sed cum dicitur in minori veritas eucharistie posset saluari manente pane vel sine transubstã tiatione: dico ꝙ bene fuisset deo possibile instituisse ꝙ corpus christi vere esset presens substantia panis manente vel cum accidentibus pane ãnihilato. ⁊ tunc fuisset ibi veritas eucharistie: quia et signum verum: ⁊ signatum verum: sed hic non est modo tota veritas eucharistie. non enim sic instituit vt dicunt auctoritates

F adducte. ¶ Et cum dicitur ꝙ ad veritatem eucharistie nihil requiritur nisi verum signum et verum signatum. ¶ Respondeo verum est eo modo quo signuꝫ est institutum. et quo sibi debet correspondere signatum: ꝙ non est nunc precise: ꝙ corpus sit cum aliquo. scilicet cum pane vel cum accidentibus panis indistincte: sed institutum est nunc ꝙ signatum sit tantum sub accidẽtibus vt sub signo. ¶ Ad secundum dico ꝙ non est aliquis articulus arctandus ad intellectuꝫ difficilem nisi ille intellectus sit verus: sed si verus est ⁊ probatur euidenter esse verum: oportet secundum illum intellectũ tenere articuluꝫ quãdo inquiritur in speciali: quia nullus alius intellectus specialis verus est. sic autem supponitur de intellectu huius articuli ex auctoritatibus allegatis. ¶ Et tunc ad tertium vbi stat vis. dicendũ ꝙ ecclesia declarauit istum intellectum esse de veritate fidei in illo symbolo edito sub Inno. tertio in concilio lateranensi. Firmiter credimus ⁊c. sicut allegatuꝫ est superius. vbi explicite ponitur veritas aliquorum credendorum magis explicite q̃ habebatur in symbolo apostolorum: vel Athanasij. vel Niceni. ⁊ breuiter quicquid ibi dicitur esse credendum tenendum est esse de substantia fidei. ⁊ hoc post istam declarationem solennem factam ab ecclesia. ¶ Et si queras quare voluit ecclesia eligere istum intellectum ita difficilem huius articuli cum verba scripture possent saluari secundum intellectum facilem ⁊ veriorem secundum apparentiam de hoc articulo. ¶ Dico ꝙ eo spiritu exposite sunt scripture quo condite. Et ita supponendum est

G ꝙ ecclesia catholica eo spiritu exposuit: quo tradita est nobis fides spiritu scilicet veritatis edocta. ⁊ ideo hũc intellectum eligit: quia verus est. Non enim in potestate ecclesie fuit facere istud verum vel non verum: sed dei instituentis: sed intellectum a deo traditum ecclesia explicauit directa in hoc vt creditur spiritu veritatis. ¶ Ad quartum posset dici ꝙ accidentia non semper signant substantiam esse in actu quamuis affecerunt: sed aptitudinaliter. vel si modo signant in actu non est ibi falsitas in signo vt est signum institutũ ad placitum: quia vt sic habet signatum ad quod institutum est.

De secũdo articulo pricipali sunt duo declaranda. primo quomodo panis transubstantiatur vel possit fieri transubstantiatio in corpus Christi preexistens? Secundo quid possit esse formale in termino ad quem conuersionis? hec enim duo tangebãtur

H in argumentis ad primam partem. ¶ De primo sciendum ꝙ siue ad transubstantiationem vnius ad aliud: non requiratur nisi ꝙ vterq̃ terminus sit substantia. ⁊ sit plene in obedientia agentis quantum ad totale esse ⁊ quantum ad totale non esse siue secundum aliquos plus requiratur. scilicet mutua conuertibilitas: secundum naturam propter scilicet principium potentiale transmutabile a forma vnius ad formam alterius: licet non vnica transmutatione: sed per multas. et hoc ab agente naturali. vtrumq̃ istorum saluatur in proposito: quia tam panis q̃ corpus christi totaliter est in potestate dei quantum ad totale esse ⁊ totale nõ esse. habent etiam materiaꝫ eiusdem rationis propter

quam quantum est ex parte vtriusqꝫ posset fieri transi
tus per naturam ab vno in aliud licet p multa media
licet etiam considerando corpus illud inquantum est
nunc imortale ⁊ ipassibile non posset illud per naturā
conuerti in panem: sed hoc non est: qa careat materia
receptiua forme panis: sed qa materia eius insepara-
bilit̄ cōtinet a forma sua. s. anima impassibili. ¶ Hoc
etiam posset declarari de partibus vtriusqꝫ termini. de
us eni in potestate sua hꝫ tam materiaꝫ q̄ formā vtri
usqꝫ termini. ⁊ p ꝯn̄s pōt materiā conuertere in mate-
riam: ⁊ formā in formā: ⁊ ita totū in totū ⁊ totalr̄: hoc
autem nō potest naturale agens: qꝛ in potestate eius
non est materia sed supponitur actioni sue. ex pma. q.
huius quarti. ⁊ ista ratio procedit secundum illā viaꝫ
que tacta est in. q. pcedente. non aūt supponendo ꝙ cō
uersio reqrat susceptiuū vt cōmune vtriqꝫ termino.

¶ Sed de modo possibilitatis istius conuersiōis po-
nitur sic. Materia, vt est q̄d, est oīno indistincta. pmo
de generatione. ergo agens presupponendo eam vt q̄d
respicit illam vt omnino indistinctaꝫ. Deus est hmōi:
qa non agit per motum. ⁊ hoc ideo quia non est instru
mentum sed causa prima. ergo agit in materiam vt oī
no indistinctam. ergo sicut potest formam destructam
eandem numero reducere in suam materam propriā:
qa non agit per motum q̄ prohibet idem numero redi
re. ita potest eandem formam inducere in quamcunqꝫ
materiam. ad eandem autem formam numero sequit̄:
eadem materia numero. ergo potest facere ꝙ quecūqꝫ
forma fiat in quacūqꝫ materia. ⁊ sic potest facere ꝙ for
ma corporis ponatur in materia panis: ⁊ per hoc illa
materia fiat ista: ⁊ forma forma: ⁊ totum istud diffuse
declaratur. ¶ Sed contra pmam ppositionem quaꝫ
accipit. s. materia vt est quid est omnino indistincta. ar
guitur sic. qa aut intelligitur indistincta s̄m numeruꝫ
scꝫ ꝙ quecunqꝫ vt est quid est omnino eadē cuicunqꝫ:
vel intelligitur indistincta secundum rationem. hoc ē.
vt est quid est vnius rationis. Si primo modo iste in-
tellectus est omnino impossibilis: quia contra phylo-
sophum et contra rationem naturalem et contra illud
quod intendit declarare. Contra phylosophum quia
ex intentione loquens. xij. meta. cap. ij. de per se princi-
T.c.27. pijs dicit ꝙ sicut principiata sunt alia: sic eorum per se
principia. ⁊ hoc secundum genus ⁊ speciem ⁊ numerū:
⁊ ad propositum expresse dicit, horuꝫ que sunt in eadē
specie diuersa, supple sunt principia: non specie: sꝫ qa
singularium. Alia est tua materia ⁊ mouens ⁊ species
et mea ratione autem vniuersali eadem. ergo ex inten
tione vult ꝙ materia mea ⁊ tua vt est per se principiū
meum ⁊ tuum est alia numero. est autem per se princi-
pium vt quid est: quia pars substantie non potest esse
T.c.82. aliquid nisi vt substantia ⁊ vt quid. ¶ Hoc etiam ptꝫ
T.c.24. ex processu phylosophi inuestigādo materiam primo
T.c.51. physi. ⁊ pmo de generatione. ⁊ secundo, dicit eam eē eā
dem substantiam toti transmutationi ⁊ vtriqꝫ termio
Sic ergo est eadeꝫ in genito ⁊ corrupto: quomodo nō
est eadem in duobus simul genitis: quia tunc genera-
tio ⁊ corruptio non magis conclusserunt materiā vnā
q̄ simul existentiā diuersorum. ergo materia: vt q̄d si
est eadem in aere corrupto ⁊ in igne genito ex ipso: ip-
sa vt q̄d est non sic est eadem in aere ⁊ in igne siml̄ exi
stentibus: ¶ Et potest ratio confirmari: qa si possꝫ es
se eadem simul sub forma aeris ⁊ ignis non requirere
tur transmutatio corrumpens precedēs ad hoc ꝙ ma
teria fieret sub alia forma. ¶ Contra hoc etiam est ra
T.c.17. tio manifesta: quia materia est prior ordine nature q̄
ipsa forma recepta: quia materia est fundamentū om
nium iuxta illud. j. meta. in antiqua translatione. i fun
damento nature nihil est distinctum. prius autem vt ē
prius essentialiter non variatur propter variationē po
sterioris. si ergo materia vt est quid: est omnino eadeꝫ
in se: nullo modo potest esse alia propter aliam formā
receptaꝫ. ergo ipsa omnino eadem recipiet formas cō
trarias substantiales vel saltem incōpossibiles: vt ae-
ris ⁊ ignis. ⁊ tunc sequeretur ꝙ generans posset gene-
rare nihil corrumpendo. posset etiam materia simul eē
eadem sub forma hominis ⁊ asini. ⁊ sic nulle due forme
substantiales repugnarent in simul perficiēdo mater-
iam. Et etiam ille intellectus falsus ad propositū suū
quia deducit ꝙ potest formam corporis ponere deus
in materia panis. Si autem ista materia est eadem cuꝫ
materia corporis nō potest poni in ea forma corporis
quia iam habet eam. eadem enim numero sibi vtpote
materia corporis: iam habet illam formaꝫ. ergo ⁊ ista
habet. ⁊ si habet non potest sibi imprimi: quia tunc sil̄
haberet ⁊ non haberet. ¶ Si autem intelligat ꝙ ma-
teria sit indistincta hoc est eiusdeꝫ rōnis. ⁊ sic deducat
ꝙ deus potest formam eandem numero imprimere il
li materie que inest isti. consequentia nō valet: quia ea
dem forma numero non potest simul informare duas
materias: quarum vtraqꝫ erit sufficiens receptiuum ⁊
totale eius. Nam ⁊ ista vnitas rationis stat cum distin
ctione numerali huius materie ab illa. Esto etiam ꝙ
daretur sibi consequens nō tamen sequitur ꝙ ista ma-
teria fiat illa materia: quia prius non variatur propt̄
nouitateꝫ posterioris materia ergo illa non fit alia q̄
prius fuerit: quia recipit aliam formam quam pri⁹ nō
habuit. ¶ Hoc etiam probatur: quia si fieret alia: er-
go ista forma non posset sibi imprimi: quia forma illa
non potest imprimi illi materie que iam habet eam. vt
sic arguatur. pro eodem instanti si materia panis reci-
pit formam corporis, ergo fit in illo instanti materia
corporis. ergo in illo instanti non potest recipere for-
mam corporis: quia materia corporis non pōt tūc reci
pere formā corpis: qa eam prehabet. ¶ Itē ista ipres
sio forme corporis in materiam panis non esset tran-
substantiatio sed generatio. illa eniꝫ materia prius fu-
it sub priuatione forme corporis: ⁊ non habet formaꝫ
illam. Nec per hoc etiaꝫ probatur quomodo forma pa
nis transeat in formam corporis. ¶ Preterea. etiam
ista propositio ꝙ solus deus respicit materiā vt est q̄d
videtur esse falsa. agens eni sub ea ratione respicit pas
sum sub qua inducit in eo terminum actionis. sed a-
gens creatum potest inducere formam substantialem
in materiam per generationem. ⁊ illa inducitur in ma
teriam per generationem. ⁊ illa inducitur in materiaꝫ
vt est quid: qa sic est per se receptiua forme substantia
lis. ergo agens naturale attingit materiaꝫ vt est quid.
⁊ ex hoc sequeretur: si ista propositio esset vera: ꝙ eaꝫ
respiciens vt quid potest eandem formam in materiā
quamcunqꝫ imprimere. ⁊ tunc si agens supernaturale
transubstantiare potest sequeretur etiam ꝙ agens cau
satum hoc posset. quod est manifeste falsum. ¶ Item
illa propositio qua probat ꝙ deus non agit per motuꝫ
et omne aliud agit per motum: quia omne aliud est in
strumentum dei. ⁊ deus est prima causa non concludit
immo magis potest duci ad oppositum: quia si instru
mentum inquantum instrumentū est: non oportet age
re per motum: nisi quia ipsum est mouens motum: er-
go oportet illud respectu cuius est instrumentum mo-
uere ipsum: et per consequens illud cuius est instrumē
tum poterit agere per motum in ipsum instrumentū.

Quantum ergo ad istum articulum di
co. ꝙ possibilitas conuersionis panis absoluta in cor-
pus Christi est ex plena obedientia vtriusqꝫ termini:
respectu virtutis diuine. ¶ Sed est dubium speciale
hic propter terminum ad quem preexistētem: quia nō
videtur ꝙ in preexistens et secundum esse pristinum
manens possit aliquid conuerti.

¶ Hic dici potest q est impossibile transubstantiationem partialem esse in preexistens: quia illa est mutatio per quam potentiale recipit actum quo prius caruit. et per consequens compositum ex illo potentiali: et illo actu nouum est: quia succedit priuationi illius actus. ¶ Sed oppositum est in transubstantiatione totali: qa ibi non est mutatio vt dictum est prius: & ideo non oportet terminum illius transubstantiationis sequi priuationem seu negationem oppositam suo esse. ¶ Sed istud non sufficit: quia licet non oporteat terminum istius transubstantiationis esse nouum propter rationem mutationis: sicut bene deducitur tamen videtur q oportet ipsum esse nouum: quia est terminus
M noue actionis. nihil enim est terminus actionis proprie scilicet de genere actionis quin per illam actionem accipiat esse. et hoc saltem secundum illud secundum qd est formalis terminus actionis illius. vnde etiam filius dei qui est terminus actiue generationis patris per illam generationem accipit esse & personam esse & deu esse. alioquin si nullum esse accipit per illam non videtur esse intelligibile quomodo sit ibi aliquid terminans generationem que est actio de genere actionis. quod pro tanto dico ad excludendum operationes que dicuntur equiuoce actiones: illarum quidem terminum non oportet accipere esse: quia no sunt actiones de genere actionis: sed sunt termini: vt dictum est distin. iij. primi libri. ¶ Si dicas verum esse de termino actionis positiue: transubstantiatio autez non est nisi actio destructiua termini a quo. et in hoc magis est no actio. ¶ Hoc non videtur probabile: quia ipsa est inter terminos positiuos ita q nec est creatio nec destructio tantum. ¶ Potest dici q transubstantiatio (hoc stante q
N sit inter terminos positiuos qui sunt substantie) potest poni duobus modis intelligi. Uno modo q sit ad substantiam vt per ipsam accipientem esse. Alio modo vt sit ad substantiam vt per ipsam accipientem esse hic. Prima potest dici productiua sui termini ad quez. secunda adductiua: quia per ipsam adducitur terminus vt sit hic. et sub aliis verbis potest esse vel ad entitatem sui termini vel ad presentialitatem eius alicubi. transubstantiatio primo modo non potest esse ad substantiam que prefuit: quia non videtur posse poni in substantiam manentem secundum esse suum antiquum: sed secundo modo bene potest esse transubstantiatio in preexistens. quia potest fieri de nouo presens hic. vbi fuit terminus a quo. manens tamen vbi erat prius.
¶ Et si obiicitur q ista secunda non est transubstantiatio: quia terminus eius non est substantia vt substantia: sed est ista presentia que accidit substantie. sola enim illa acquiritur per istam actionem. ¶ Et preterea tunc erit terminus ad quem per transubstantiationem alicubi vbi prius non fuit. cuius oppositum probatum est in distinctio. x. quest. prima. ¶ Et preterea tunc quot essent hic presentia tot essent presentialitates: & per consequens tot conuersiones. multa autem sunt in christo quorum quodlibet est hic presens. ergo sunt multe conuersiones. ¶ Ad primum potest dici q substantia est terminus ipsius transubstantiationis secundo modo dicte: quia ipsa substantia succedit substantie. non tamen habet esse substantiale nouum sed tantum presentiam nouam. ¶ Ad secundum dico q transubstantiatio primo modo dicta non facit terminum ad quem esse vbi non prefuit. et ita debet intelligi conclusio probata distinctio. x. sed transubstantiatio secundo modo dicta includit mutationem quandam ad simplicem presentiam circa terminum ad quem et ratione istius bene potest terminus ad quem esse per illam vbi non prefuit. ¶ Ad tertium potest dici q non est ibi nisi vnicum primo presens. s. illud quod est primum signatum huius signi. ¶ Alia autez presentia vel sunt partes ipsius vel concomitantia ipsum. conuersio ergo est vnica: quia vnius substantie panis prius presentis istis speciebus in vnum corpus vt presens eisdem. ¶ Pro ista via videtur esse ratio ista. quia eo modo terminus prior conuertitur in terminum posteriorem. quomodo terminus posterior succedit termino priori: sed terminus posterior non succedit secundum esse simpliciter: sz secundum esse hic presens pani preexistenti. ergo / nec panis conuertitur: nec transit in corpus Christi / nisi secundum esse: hic presens pani preexistenti. ¶ Si dicas q absolute esse corpus succedit ipsi esse panis: quia corpus manet secundum suum esse simpliciter pane desinente esse. ¶ Contra. hoc no est succedere sicut terminum termino: quia sic sol potest dici succedere cuicunq corrupto hic inferius: quia manet in suo esse illo desinente esse. ¶ Secundum hanc viam potest teneri q termini istius transitus sunt incompossibiles eo modo quo terminant: quia sic no sunt simul. licet de potentia absoluta dei possint esse simul. sicut licet deus possit facere aerem simul cuz igne de potentia absoluta et forte ex eadem materia. tamen vt aer succedit igni sic sunt incompossibiles in simul essendo. ¶ Contra hoc. videtur q non sit tantum vna mutatio in proposito: quia per illaz qua corpus vt hic succedit pani vt hic non desinit panis esse nisi vt hic. et per consequens non desinit esse simpliciter. ergo oportet dare aliam mutationem per quaz panis desinit esse simpliciter. ¶ Responsionem quere. inferius q. sequenti.

De secundo articulo dico. q sicut in conuerso sunt duo. scilicet materia et forma: ita in termino ad quem conuersionis. ponitur enim hic compositum primo conuerti in compositum. et ita in vtroq termino aliquid esse formale et aliquid materiale. Quid sit ergo formale in termino ad quem. dicitur q in natura humana christi nihil est nisi materia prima: et anima intellectiua. & pro hoc sunt quatuor rationes fundamentales. Prima est hec. Unius entis est vnuz esse. vnum esse est ab vna forma. ergo vnius entis est vna forma. ¶ Hoc confirmatur per illud phylosophi. vij. metaphysi. capitulo. de vnitate diffinitionis: vbi vult q genus nihil est preter eas que sunt generis species / et ibidem. finalis differentia / substantia erit rei: et diffinitio. & ibidem. non est ordo in substantia. quomodo enim oportet intelligere. hoc prius. illud vero posterius. Ex quibus omnibus accipitur q vnitas diffinitionis per hoc est q genus nihil est preter ea quorum est. et differentia que habet rationem formalis dicit totam substantiam rei. ergo non est ibi alia: et alia forma. quia tunc si a prima forma acciperetur genus et a secunda differentia: genus esset aliquid preter species saltem secundum esse quidditatiuum: nec esset differentia vltima tota substantia diffiniti. Esset etiam ordo in substantia rei secundum ordinem formarum. ¶ Ibidem etiam videtur dicere phylosophus q differentia posterior includit priorem. nam fixio pedis est quedam pedalitas: sed non includeret si ab alia: et alia forma sumeret. Hec ratio sumpta est ex vnitate per se. ¶ Secunda ratio ex differentia forme accidentalis ad formam substantialem sumitur. Forma enim substantialis dat esse simpliciter. accidentalis autem secundum quid. Ex hac sequitur alia differentia q forma accidentalis aduenit enti simpliciter. substantialis autem enti tantum in potentia. Tertia differentia est q substantie est generatio simpliciter: qr de potentia simpliciter ad esse

B
P
Th. 1. p. q. 76. ar. 3. & 4.
T. c. 43.

simpliciter:accidentis autē ſm quid:sed si forma sub-
stantialis posset sequi aliam formaz substantialem in
eodem:iste differentie non saluarentur.nam illa secū-
da non daret esse simpliciter:quia aduenirer enti in a-
ctu.et esset generatio secundum quid.⁊ vltimum medi
um.scilicet de generatione ponderatur specialiter. q̄a
T.c.8. secundum phl'm.v.physicorum generatio non est mo
tus propter duo media que ibi tangit. Primum ē. qđ
mouetur est:quod generatur non est. Secundum me
dium est.quod mouetur est in loco. ⁊ loquitur vtrobi-
q̄ accipiendo q̄ generatur pro subiecto generationis
ergo illud simpliciter non est nec habet formaz p̄ quā
potest esse in loco. Sed si poneretur forma prior saltē
per istam subiectum esset simpliciter ⁊ posset esse in lo-
co.ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio sumitur ex predicatiōe:q̄a
quando a diuersis formis accipitur predicatio. vel est
predicatio per accidens vtpote si forme non sunt per
se ordinate.vt homo est albus, vel si forme sint per se
ordinate est predicatio per se secundo modo.vt super-
ficiatum est coloratum.ergo si genus accipitur ab vna
forma ⁊ species accipitur ab alia.quod oportet dicere
ponendo plures formas in homine:sequitur q̄ predi-
catio alicuius generis de homine non erit predicatio
T.c.50. per se primo modo. ¶ Quarta ratio potest fieri ⁊ plꝰ
valet omnibus precedentibus. Pluralitas non est po-
nenda sine necessitate ex primo physico. Sed non est
necessarium ponere illas plures formas: quia perfe-
T.c.31. ctior continet in se imperfectiorem virtualiter sicut te
tragonum trigonum.ex secundo de anima.ergo super
Tho. pñti fluum est ponere illam aliam distinctam ab ista perfe-
di.ar.1.q.1. ctiori continente illam. ¶ Innitentes istis rationibꝰ
1.pte.sū.q. ⁊ conclusionem ipsarum tenentes ad propositum eas
76.artic.3. applicant. dicitur enim vno modo q̄ primus terminꝰ
⁊.4. conuersionis istius est compositum ex materia ⁊ ani-
Quē.her. ma intellectiua. non vt intellectiua nec vt cōstituit cō
q̄.2.q.10.⁊. positum quod est homo.sed vt dat esse corporeum ⁊ cō
q̄.4.q.10.⁊ constituit compositum quod est corpus.ipsa enim ea-
capreolus. dem anima ⁊ constituit in esse hominis ⁊ animalis et
corporis ⁊ substantie:⁊ hoc sine distinctione reali for-
me et forme:sed propter continentiam virtualem for-
me perfectioris.⁊ sicut potest aliquid primo agere per
animam vt dat esse corporeum.licet non agat eandem
actionem per animam vt dat esse intellectiuum:ita po
test terminare actionem sub tali ratione licet non sub
tali. ¶ Contra istud.si hostia consecrata a christo ī ce
na in pixide fuisset in triduo seruata permansisset ibi
eadem res primo contenta.illud autem in quod primo
fiebat conuersio nec fuit materia prima nec accidentia
nec compositum ex materia ⁊ accidente.ergo compo-
situm aliquod ex materia ⁊ forma substantiali.illud er
go permansisset in triduo:sed tunc non erat composi-
tum ex materia ⁊ anima intellectiua: quia christus ve
re fuit mortuus in cruce.⁊ ita anima intellectiua vere
fuit separata:sed non potest esse simul separata ⁊ vni-
ta eidem corpori.ex dist.x. ¶ Itez terminus istius cō
uersionis oportet q̄ sit reale ⁊ vt reale:quia conuersio
est realis. Sed anima intellectiua vt dat esse corporeū
distinguendo contra esse intellectiuum etiam secundū
aliquos istorum non est aliquid reale:sed tantuz quid
abstractum per actuz intellectus sicut commune ē ali-
Egi. the. quid preter singularia siue inferiores secundum eos:
28.29.⁊.30 ergo ista conuersio non potest esse in animam sub tali
ratiōe vt ī per se terminum conuersionis. ¶ Alius te
nens conclusionem eandem dicit q̄ materia habens
modum quantitatiuum est illud compositum in quod
fit conuersio panis.quantitas enim derelinquit in ma
teria modum extensiuum partium qui modus non est
aliquod accidens ipsi materie.⁊ tamen materia sub il-
lo modo est compositum in tantum etiam vt possit di-
ci corpus:vt ipse declarat. Ideo autem negat quanti-
tatem esse in p' se termino conuersionis:quia tunc non
esset transubstantiatio si requireret in per se termino
suo aliquod accidens.⁊ tunc etiam esset ibi quantitas
primo:quod ipsi negant ⁊ alii cōmuniter. ¶ Contra.
quero aut modus ille quantitatiuus est idem materie
precise sumpte:aut non.si sic:⁊ conuersio fit in mater-
iam sub isto modo.ergo fit conuersio totius panis in
materiam precise acceptam.⁊ per consequens non est
materia conuersa in materiam ⁊ forma in formam qđ
ipse negat. Si non.ergo vel ille modus quantitatiuus
nihil est.⁊ tunc conuersio fit in nihil.quia formalis ter
minus conuersionis est purum nihil:vel conuersio fit
precise in ipsam materiam ⁊ per cōsequens nō est ma-
teria conuersa in materiā ⁊ forma in formaz.⁊ tūc mł
tiplicantur verba sine fructu.aut aliquid aliud a mate
ria.⁊ tunc vel forma substantialis vel accidētalis. Si
substantialis ⁊ non anima intellectiua habetur propo
situm q̄ est alia forma substātialis in corpore christi.
Si accidentalis sequitur illud incōuenieēs qđ reditui
tare.s.q̄ in per se termino istius ꝯuersionis reqraꝛ ali-
qđ accn̄s. ¶ Itē nihil cātum a posteriori nāliter pōt
esse idē priori naturaꝉr.modus iste per te causaꝛ ⁊ dere-
linquiꝛ a quantitate que est posterior naturaliꝉ substā
tia mãe.ergo non pōt esse idē substātie mãe.maior p̄-
baꝛ.q̄a quod est idē realꝛ priori non dependet realꝛ ab
eo:sed posterius dependet realꝛ a priori. prius non de
pendet realiꝉ a posteriori.ergo nec istud qđ est idē sibi
realiter dependet a posteriori.seq̄tur.ergo dependet ⁊
non dependet. ¶ Adhuc maior istius manifestiꝰ ptz:
quia contradictio est.aliq̄d esse ⁊ non eē aliq̄d qđ ē idē
sibi:sed si istud non dependeret ab aliquo:⁊ illud qđ ē
idem sibi dependeret:posset illud esse sine illo. ¶ Pre
terea.aut illud corpus quod ponis primum terminuz
conuersionis est corpus mathematicum vel naturale
non enim distinxit phl's corpus in plura. Si mathe-
maticum.ergo includit actu q̄titatem ergo habeꝛ qđ
vitas. Si naturale.vel ergo est per formam substātia-
lem naturale vel per qualitatem. si p̄mo mō hꝛ p̄posi
tuz:quia illa forma non est aīa intellectiua. si secundo
mō ⁊ qualitas naturalis p̄supponit quātitatē. adhuc
habeꝛ p̄positū:q̄a p̄mus terminus conuersionis īclu
det materiam cū quātitate ⁊ qualitate.⁊ ita erit nō tm̄
ens per accidens:sed dupꝉr ens per accn̄s. ¶ Itē non
sunt efficaciora verba super sanguinem q̄z super cor-
pus:sed dicendo hic est calix sanguinis.non pōt fingi
terminus conuersionis esse sola materia sub mō quan
titatiuo:quia illud non est sanguis. Sanguis enim di
cit aliquā substātiā que generatur a nutrimēto assum-
pto.⁊ est p̄ximū ꝯuertēdū in carnē.non aūt gn̄aretur.
nec conuerteretur nisi haberet p̄priam formaz substā
tialem. ¶ Preterea.cum dicitur.hoc est corpus nō po
nitur aliquid distrahens a veritate carnis ⁊ ossis ⁊ hu
iusmodi:sed potius vt includit omnes partes eius qđ
est primo animabile:sed si diceretur. Hec est caro vel
os videretur fictio ponere terminum conuersionis es-
se tantum materiam sub modo quantitatiuo.ergo mł
to magis in proposito accipiendo corpus vt est quod
dam includens omnia ista.sicut hic accipitur.sic ergo
neuter modus tenens conclusionem negatiuam hanc
q̄ in corpore christi non est alia forma substātialis q̄z
intellectiua saluat sufficienter veritatem eucharistie.
sed nec saluat sufficienter vnitatem rei contente in eu-
charistia. scilicet vnitatem corporis christi. quia sicut
in existentia naturali:ita ⁊ in eucharia erat idem cor-
pus et mortuum et viuum.quod probatur per multas
auctoritates:quarum vna est Ambro. ⁊ poniꝛ de ꝯse.
dist.ij. Omnia quecunq̄.loquēs de eucharistia.quō ef
ficitur corpus xpi.idem inquiēs sane corpꝰ qđ de vir-

gine sumptum est: quod passum est ⁊ sepultum: qḋ re-
surrexit ⁊ in celum ascendit. ¶ Item dicit Leo papa
in sermone de ascensione domini. Non dubia fide: sed
certissima sciētia tenemus eam naturam in patris cō-
sessuram throno que iacuerat in sepulchro. ¶ Idē ha
betur ab August. in sermone de ascensione qui incipit
Omnia charissimi. ¶ Item Augu. de fide ad petruȝ.
Ca.17. Idem homo in vtero matris ⁊ pependit in cruce ⁊ ia-
cuit in sepulchro et resurrexit. sed non potest intelli-
gi hic ista idētitas nisi rōne partis que est corp⁹. Hoc
etiam vult Damas. lib. iij. cap. xxx. Nullam inquit par
tium nature deposuit. ¶ Item Greg. super illud Io
an. xx. Maria stabat ⁊c. Quod mouēdo in sepulchro
posuit: surgendo super angelos leuauit. Hoc etiaȝ ha
betur ab Augu. ad Felicianum. ⁊ habetur lib. iij. dist.
xxj. Illam carnem in sepulchro non deseruit quam in
vtero formauit. Hoc etiam confirmatur per Innocē-
tium. extra de celebratione missarum. In quadaȝ. De
latere saluatoris fluxit sanguis ⁊ aqua: in quibus in-
stituta sunt duo principalia sacramenta: baptismus et
eucharistia. ergo eucharistia vt ibi innuitur. ⁊ habet si
gnificationem illius sanguinis fusi de latere. ⁊ hȝ effi
caciam virtute illius sanguinis: sed non significat san
guinem: nisi qui est pars corporis: nec habet efficaciā
nisi ī virtute effusi sanguinis de corpore christi. ergo il
lud corpus de quo fusus fuit sanguis ille fuit corpus
christi. Sed de corpore mortuo fusus fuit. quia Ioan.
xix. dicitur ꝙ eo iam mortuo vnus militum latus ei⁹
aperuit. Cum viderent inquit Iesum iam mortuum:
ergo illud corpus iam mortuum fuit idem cum corpo
re christi viuentis. ¶ Item Hieronymus super illud
Ione. ij. Et subleuabis de corruptione. dicit. Illud ip
sum corpus ⁊ eandem carnem resurgere que humo cō
Hē. q̊. 3. q. dita fuerat. ¶ Alij concedentes cōclusionem ad quā
6. 8 15. 2. 16 adducte sūt iste auctoritates dicūt ꝙ quatuor ratiōes
⁊. q̊. 2. q. 2 ⁊ adducte ꝓ cōclusione negatiua concludunt de quoli-
3. ⁊. q̊. 4. q. bet quod ꝓducit̄ ab vno ⁊ eodem agente. non autē cō
13. ⁊. i. 4. in cludunt de homine. quia ꝓducitur a duobus agenti-
fi. ⁊. q̊. 6. q. bus ⁊ duobus mutationibus. corpus enim ꝓducitur
14. ⁊. q̊. 9. q a ꝓpagante. aīa autem creante. xvj. de aīalibus dicit̄.
8. ⁊. q̊. 10. q. Solus intellectus est ab extra. ¶ Et iste due ꝯclusio
5. ⁊. q̊. 12. q. nes. s. ꝓma ꝙ ille rōnes concludant ibi. ⁊ non conclu-
10. dant hic. que est secunda ꝓbantur ꝓma sic. Omē qḋ est
t. c. 4. ⁊ iij. ideo est: q̄a vnum nūero est. Boetius lib. de vnitate ⁊
vno. ergo ad quālibet vnā rem naturalem est vna mu-
tatio numero. Sed mutatio distinguit̄ specie numero
⁊ gñe per formā terminantem. ex. v. physi. ergo vnius
mutationis, qua ꝓducitur vna res naturalis, est vna
forma numero terminans. ¶ Si dicat̄ ꝙ in genera-
tione vnius entis sunt multe generationes ꝑtiales. et
ille sunt ad diuersas formas tanꝗ̄ ad ꝓprios termīos
Cōmē. 11. ¶ Contra. aut iste plures forme educunt̄ de vna po-
⁊ circiter. tentia materie aut de diuersis. non de vna. q̄a ꝛm com
mētatorē. xij. meta. nūerus potentiarū in mā est ꝛm nu
merū specierū. ⁊ ita ille due forme quibus esset vna po-
tentia essent eiusdem speciei: sed tales duas est impos
sibile simul esse in eodem. ¶ Et preterea tunc ille per
ficerent materiam secundum eandem potentiaȝ. ⁊ tūc
T. c. 10. duo actus essent vnius potentie. quod vr̄ eē ꝯtra phl'z
iij. phy. vbi vult ꝙ potentie distinguant̄ sicut act⁹: q̄a
si posse sanari ⁊ posse egrotari essent idem. sanari et e-
grotari essent idem. Nec potest dici ꝙ ille forme edu-
cantur de diuersis potentijs materie. quia cum ille po
tentie inessent materie sine ordine nature sequeret̄: ꝙ
⁊ forme ille sine ordine essent perficiētes materiā istā.
quod est impossibile: tunc etiam sequeretur ꝙ materia
vt est terminus a quo generationis plures mutatiōes
includentis esset ens per accidens: quia habens plu'es
potentias: sed de ente per accidens non generatur ni-
si ens per accidens. ergo generatum non esset vnuȝ ni
si per accidens. ¶ Item omnes ille rationes conclu-
dunt ex per se ratione forme substantialis. ipsa enim ꝑ
se constituit ens in actu simpliciter. ¶ Et si respōdea
tur per esse completum ⁊ incompletum. hoc improbat̄
quia non esset via distinguendi formam substantialeȝ
ab accidentali: quantūcunqȝ enim esset forma talis vl'
talis posset euadi dicendo illam que est substantialis:
esse accidentalem ⁊ econuerso. per completum ⁊ incō-
pletum. ¶ Ex hoc potest formari ratio sic. Illa posi-
tio est irrationalis que excludit distinctionem substan
tie ab accidente. hec ē huiusmodi: quia per istam nō po
test concludi aliquam esse formam accidentalē ꝑ hoc:
ꝙ aduenit enti in actu: quia per te illud fuit in actu in-
completo. ⁊ ita dicam (si forma accidentalis aduene-
niat) ꝙ preexistens sit in actu incompleto. ¶ Secun
da conclusio. s. ꝙ in homine non concludant: sed ꝙ op
positum sit ibi verum probatur sic. Omne per se agēs
habet aliquem ꝓprium terminum sue actionis. ⁊ ꝑ cō
sequens vbi sunt diuersa agentia ⁊ diuerse actiones:
non potest esse forma eadem per se terminans Et hoc
confirmatur per phl'm. v. phy. vbi vult ꝙ nō potest ea-
dem sanitas redire propter diuersitatem actionis: ad T. ca. 38. ⁊
hanc ⁊ ad illam sanitatem: sed agens increatuȝ per se circiter.
agit ad gñationē hominis: quia infundit aīam intelle
ctiuam. ⁊ agens creatum per se agit ad eius generatio
nem alterando corrumpendo ⁊ transmutando. alioq̄n
non magis esset bos pater bouis ꝗ̄ asinus. nisi quia ꝑ
actionem bouis de semine bouis generatur bos. ⁊ ita
in homine. ¶ Et confirmatur ratio. quia si idem est ꝑ
se terminus vtriusqȝ agētis aut idem compositum aut
eadem forma. Si primum detur. ergo homo est crea-
tus: quia est per se terminus creationis. si forma. ergo
homo non est per se a propagāte: quia per se est termi
nus creationis. vtrumqȝ est inconueniens. ¶ Addit
iste iuxta primam rationem suam ꝙ ad duas formas
eductas de potentia materie sunt potētie distincte. Sȝ
ad duas formas quarum altera educitur de potentia
materie altera causatur non sunt due habilitates: vel
potentie. ⁊ ideo magis est vna generatio ad duas for-
mas secundo modo ꝗ̄ primo modo. ¶ Addit etiam
ꝙ illa forma que potest dare esse materie naturalit̄ se-
orsum sine altera nata est constituere suppositum. ⁊ iō
omnis forma superueniens illi est accidēs: sed forma
non nata dare per se esse sine alia non est nata cōstitue
re suppositum nisi miraculose. ⁊ ad propositū forma
mixtionis non est nata perficere nisi dum anima itel-
lectiua perficit. ⁊ ideo nata est separari a materia quā
do anima desinit informare: ⁊ ideo miraculum est ꝙ
forma mixtionis manet in materia sine intellectiua:
nec anima aduenient illi est accidens: quia illa prima
non est nata constituere suppositum nisi miraculose.
¶ Addit etiam ꝙ eadem materia ē proprium perfe-
ctibile ipsius mixtionis ⁊ anime intellectiue: non au-
tem forma prior. s. mixtionis constituit proprium rece
ptiuum anime. tunc enim anima aduenire enti ī actu.
⁊ tunc non esset forma substantialis. ¶ Addit quarto
ꝙ intellectiua continet in se vegetatiuam ⁊ sensitiuaȝ
Illa autem forma mixtionis continet virtualiter om-
nes formas que possunt esse seorsum in alijs formis
corporeis. Ideo auteȝ intellectiua non continet istam
formam mixtionis: quia impermixta est ⁊ inextensa.
⁊ ideo continet illas que possunt tali modo habere es-
se: forma autem mixtionis continet omnes alias extē
sas vel extensibiles. ⁊ ideo ille due sufficiunt in homi-
ne. ¶ Contra conclusionē arguit̄ ex isto quarto ⁊ vl
timo addito sic. Vegetatiua in planta ꝯtinet ī se formā
corporeitatis: ⁊ sensitiua in boue continet vegetatiuā
et corporeitateȝ. alioquin oporteret in illis ponere plu

res formas quod ipse negat: tunc accipio istam propositionem. Quicquid continet perfecte ⁊ formaliter aliquam formam continentem formaliter aliam formã continet etiam illam aliam. sed intellectiua continet perfecte ⁊ formaliter vegetatiuam ⁊ sensitiuam per te ⁊ non sub ratione destruente rationem vegetatiue ⁊ sẽsitiue. sed sub ratione perfectiori q̃ ille forme habeantur sine intellectiua. ergo intellectiua continet perfecte istam formam quam sensitiua ⁊ vegetatiua continent: sine ratiõe ergo videtur dictum ꝙ sensitiua ĩ bruto continet formam corporeitatis ⁊ vegetatiua in pla[n]ta. ⁊ tamen ꝙ sensitiua ⁊ vegetatiua vt contente in intellectiua ⁊ modo perfectiori non contineant eandem formam. ¶ Si dicas continentur in intellectiua modo inextenso. ideo non continet formam corporeitatis que est extensibilis. ¶ Contra. aut sensitiue ⁊ vegetatiue modus inextensibilis repugnat: aut modus extẽsibilis. aut nec sic. nec sic. si primo mõ: ergo non continentur in intellectiua. si secundo modo: ergo nõ continẽt formam corporeitatis. Si vero detur tertium mẽbrũ scilicet ꝙ neqꝫ sic neqꝫ sic. tunc indifferenter poterunt continere formam corporeitatis vt sunt in se vel vt cõtente in intellectiua. tunc enim continent corporeitatẽ propter ordinem perfectionis forme ad formam: non autem propter modum existendi talem vel talem: sed ordo perfectiõis semper est idem. ¶ Item manifestius videtur (exclusa fide) ꝙ possit cõcludi in alijs viuis forma mixtionis differre ab anima q̃ in homine de anima intellectiua. ⁊ hoc probatur. quia non potest eẽ regulariter idem effectus a quibuscunqꝫ et quantuncunqꝫ diuersis agentibus. sed a quocunqꝫ ⁊ qualitercũqꝫ corrumpatur corpus viuum: dum tamen non statim resoluatur in elementa. semper producitur cadauer idẽ: et eiusdem rationis. patet ad sensum: sed idem nõ potest esse terminus proprius actionis huius et illius agentis. ergo non est nouum productum per actionem corruptiuam ipsius animati: sed est derelictũ. ¶ Apparet istud in speciali si bos per cultellum, submersionem, vel interfectionem, vel alijs modis corrumpatur semper derelinquitur idem cadauer ⁊ eiusdem ratiõis, corrumpentia autem hec ⁊ illa non sunt nata inducere eandem formam: ⁊ hoc statim absqꝫ omni alteratione preuia. immo si deberet eadem talis forma induci: ⁊ ab eodem agẽte adhuc videtur vniformis alteratio necessaria preuia: sed hec quãtumcunqꝫ difformis alteratio precedat ⁊ ab alio ⁊ alio agente semper sequitur idem terminus. ¶ Contra secũdum additum: scilicet de forma perficiente naturaliter seorsum sumpta arguitur sic. Omne agens quod potest sufficienter in actionem suam sine actione alterius, ⁊ in terminum actionis, potest informare passum illa forma sine actione alterius. sed agens naturale potest cum communi ĩfluentia, sine speciali actione diuina, in actionem suam ⁊ in terminum actionis, qui est forma mixtionis: quod enim tunc in eodem instanti deus creat animam hoc non est prius naturaliter q̃ propagans ĩducat formã mixtionis. immo est posterius naturaliter sicut forma ad quam est dispositio sequitur dispositionem. Nec necessario simpliciter deus creat animam. immo mere cõtingenter. ergo agens illud potest informare suum passum per istam formam mixtionis absqꝫ actione dei. et per consequens nulla contradictio est respectu agentis creati. ꝙ forma mixtionis informet absqꝫ anima ĩtellectiua. non ergo est miraculum.

¶ Contra tertium additũ de proprio perfectibili anime intellectiue arguitur dupliciter. Primo sic. Proprium perfectibile ab agente sufficiente potest perfici propria perfectione, circunscripto quocunqꝫ agente alio et perfectione alia, maxime ab agente non dependẽte in agendo ab actione alicuius alterius agentis. ergo si materia prima sit primum et proprium perfectibile anime intellectiue poterit a deo agente: qui in agendo non dependet ab aliquo creato: informari anima intellectiua absqꝫ actione agentis creati et terminio eius. ⁊ ita sine omni forma mixtionis posset immediate intellectiua perficere materiam. hoc videtur inconueniens: quia tale compositum non videretur esse homo: cum non haberet illud quod est de essentia hominis, nec esset non homo: quia haberet illud quo formaliter homo est homo. ¶ Secundo sic. ex duobus actibus quorum vnus non est potentia respectu alterius: non potest fieri per se vnum. vij. metaphysi. capitu. penultimo et. viij. capitu. vlti. Quia ibi vterqꝫ illorum actuum manet actus simpliciter respectu alterius: ⁊ ex duobus actibus in se ⁊ inter se non fit per se vnum. sed per te forma mixti et anima intellectiua sunt duo actus et neuter potentialis respectu alterius: sic ꝙ neuter est ratio recipiendi alterum. ergo non fit per se vnum ex eis. ¶ Si dicas immo: quia eadem materia recipiet ea. hoc nihil ad. b. quia per se vnitas alicuius entis ẽ ex actu non ex potentia ex capitulis preallegatis. T.cõ.49. ⁊ inde. T.c.15.

¶ Contra rationem istius opinionis inquantum cõcordat cum precedente opinione contra illam diuisionem aut vna mutatione aut pluribus arguitur sic. Aut sufficit ad vnitatem compositi geniti ꝙ due sint mutationes ordinate ad duas formas ordinatas: vel requiritur tantum esse vna mutatio. Si secundo modo tunc a quibuscunqꝫ agentibus sint plures mutationes licet ordinate: tamen genitum non erit vnum. Et tunc homo secundum opinionem istam non erit vnus. Si aũt primũ sufficit: tũc licet ille plures mutationes: sint ab vno agente: non minus productum poterit esse vnũ q̃ si ille mutationes sint a diuersis agentibus. immo ceteris paribus videtur ꝙ magis sufficiat vnũ agens q̃ plura agentia.

¶ Respondetur ad hoc ꝙ due mutationes ad quas ẽ vna potentia materie sufficiunt ad hoc vt productum sit vnum: non autem vbi sunt potentie diuerse materie sunt diuerse potentie: ad formam autem eductam ⁊ aliam non eductam eadem est potentia. hanc autem ⁊ aliam respiciunt duo agentia: et ideo due mutationes a talibus duobus agentibus subordinatis sufficiunt ad producendum compositum. non autem ille due alie.

¶ Contra. aut potentie numerantur ad numerationem forme. et tunc sequitur vtrobiqꝫ esse duas potentias sicut sunt due forme siue ab eodem siue a diuersis agentibus sint inducte. aut numeratur potentia non respectu forme sed respectu agentis: ⁊ sequitur magis numeratio potentie: quando sunt diuersa agentia q̃ quando est vnum agens.

¶ Dices numerantur secundum numerum formarũ non absolute que recipiuntur in ipso composito. sed illarum que educuntur de potentia illius: tales autem sunt ille que terminant actiones agentis naturalis: sed illa que terminat actionem creantis non est talis. et ideo propter illam non numeratur.

¶ Contra. accidit materie ꝙ forma perficiens ipsam educatur de potentia eius vel non educatur: si enim esset possibile aliquam formam esse in materia: et tamen non educi de potentia eius: ipsa ita perfecte perficeret materiam sicut si educeretur de potentia eius. ergo materia eodem modo se habet in ratiõe perfectibilis ad formã eductã et nõ eductam: ⁊ per cõsequens eodẽ mõ respectu huius vel illius numerabitur vel nõ nũerabitur potentia materie. ¶ Scdm hoc ad primam rõnem ẽ

pro secunda opinione posset responderi. posset eniʒ dari vtrũqʒ membrum et primo quidem ꝙ vna est mutatio qua producitur vnum ens naturale. ⁊ hoc loquendo de mutatione vltima. ⁊ tunc concedo cõclusionem ꝙ tantũ est vna forma. verum est, per se terminans illã mutationem: tñ plures sunt mutationes partiales terminate ad plures formas partiales precedentes vł ordine durationis. si ponatur vna forma prius tempore induci ꝙ̃ alia: vel ordine nature. si ponamus omnes illas simul tempore induci. nisi ꝙ sicut dictuʒ est in questionibus. ix. meta. ad vltimam formam non esset proprie mutatio. Exẽplum huius. si ponantur ꝑtes organice differre ẜm formas substantiales, tunc enim precedit generatio vnius non solum natura sed etiam tẽpore generationẽ alterius partis: ⁊ etiã generationem illam que est simpl'r generatio totius: qua. s. inducit forma totalis presuppositis iam formis oĩm partium: sʒ sic ponendo vnam vel plures diceres aut est vna potẽtia vel plures. materia respectu istarum pluriũ formarũ ordinatarũ. posset dari hoc vel illud. ¶ Et si detur ꝙ vna potentia tunc ad duas improbatiões. Contra hoc respondeo ad primã cum dicitur vna potẽtia specie est ad vnam formam specie. verũ est eiusdem ordinis. Et ad duas auctoritates phı̃ respondeo ꝙ intelliguntur non de potentia receptiua ⁊ actu recepto, sʒ de potentia ⁊ actu vt sunt differẽtie opposite entis. vt apparet de posse sanari ⁊ posse egrotari: de quibus exemplificat: quia non est verum de potentia subiecti: quia idem corpus ⁊ eadem potentia receptiua potest poni ĩ corpore respectu duorum contrariorum: licʒ actus nõ sint idem. Ista autem distinctio potentie sic ⁊ sic patet ex. q. ista arti. j. ¶ Si detur etiam ꝙ sunt due potentie respectu huius ⁊ illius forme tunc ad duas improbationes illius membri potest facilius responderi. Cum enim primo dicitur ꝙ ille due potentie insunt sine ordine illi materie potest negari. immo essentialius ⁊ imediatius inest materie ordo ad vnam formam ꝙ̃ ad aliam. sicut in subiecto respectu passionum diuersarũ põt esse potentia prior respectu vnius ⁊ posterior respectu alterius. Si autem concederetur ꝙ potẽtie sunt ex equo: non sequitur ꝙ actus sunt ex equo: potest eniʒ eẽ ordo potentiarum quantum ad terminos: licet non sit ordo earum quantum ad fundamentum: sicut debet ĩ multis aliȷ̃s vbi duo respectus sine ordine insunt vni fundamento. ⁊ tamẽ termini illorum respectuum hñt ordinem inter se ⁊ in comparatione ad fundamentuʒ.

Litera d.

¶ Alia probatio de ente per accidens non habet apparentiam: si enim de igne possit generari aer ⁊ aq̃: nõ propter hoc sequitur ꝙ ignis in ratione termini a quo sit ens per accidens: quia ista potentialitas ⁊ illa non constituunt per se terminum a quo. ita etiaʒ ex ꝑte subiecti si habeat potentiam aliam ⁊ aliam non sequitur. si ille potentie inter se accidunt, ergo habens illas est ens per accidens. ¶ Secunda ratio principalis q̄ ꝓcedit ex ratione forme substantialis ⁊ vnitate rei non concludit: quia distinguo de dare esse simpliciter. quia ẜm phłm. j. de generatiõe. vbi arguit ꝙ ex nõ ente simpliciter non potest aliquid fieri patet responsio ad argumentum distinguendo non ens simpliciter: q̃a aut prout simpl'r accipit pro vniuersaliter. ⁊ tunc non ens simpliciter est purum nihil. ⁊ sic ex non ente simplicit': non potest aliquid fieri. ⁊ isti non enti oppositum ẽ qđ cunqʒ ens quãtũcunqʒ minimũ habeat de entitate. Alio modo accipitur ens simpliciter prout distinguitur contra ens secundũ quid. ⁊ tunc ens simpliciter est substantia ens secundum quid est accidens: ⁊ patʒ q̃d est non ens simpliciter oppositum isti. Sic dico in proposito ꝙ forma substantialis dat esse simpliciter: nõ q̃dem esse primum: quod. s. immediate sequitur non esse

t.c.12. ⁊ isti.

simpliciter: sed dat esse simpliciter vt distinguitur contra esse secundum quid. ¶ Primum patet: quia si accidens primo adueniret materie, ⁊ si daret sibi primũ esse formale: non tamen daret sibi esse simpliciter sʒ secundum quid: quia non est actus nisi secundum quid nulla etiam forma substantialis materialis est que det esse simpliciter materie ⁊ hoc si tenetur esse simpliciter id est omne recedens a non esse. sicut probatum est in ista solutione. arti. j. quia secundum aduersarios materia habet esse simpliciter isto modo etiam sine oĩ for̃a non ergo sola forma substantialis dat esse simpliciter. id est vniuersaliter: nec etiam simpliciter. i. primũ. Sʒ accipiendo esse simpliciter. secundo modo prout diuiditur contra secundum quid. dico ꝙ sicut ens diuidit' in prius ⁊ posterius: vel primum ⁊ secundum. ⁊ prius cõtinet sub se substantiam: ⁊ posterius accidens. ita simpliciter in isto intellectu equiualet ei quod est primum naturaliter: ⁊ secundum quid equiualet ei quod est posterius naturaliter: ⁊ isto modo omne accidens dat eẽ secundum quid. dico ergo quia forma substantialis siue adueniat alicui iam habẽti esse siue non: dat eẽ simpliciter hoc secundo modo sed nõ primo: sicut forma accidentalis cuicunqʒ adueniat dat esse non simplicit': sed secundum quid. ¶ Et si queras vnde potest ꝓbari ꝙ hec forma dat esse simpliciter illa non: si de ratiõe neutrius est dare illud esse quod immediate recedit a non esse? ¶ Respondeo aut tu queris de re in se. aut ĩ comparatione ad cognitionem nostram: si in se nulla causa est quare ista dat esse simpliciter. ⁊ illa secunduʒ quid nisi quia hec est forma substantialis: ⁊ illa accidẽtalis. Sicut enim nulla est causa quare calidũ calefacit: quia immediata est. ⁊ inter causam immediatam ⁊ effectum non est alia causa media. ita in genere cause formalis hic est immediata: calor constituit calidum. ⁊ anima hominem: ⁊ est immediatio forme ad actum formalem. ¶ Si autem queras in comparatione ad cognitionem nostram: de qua videtur procedere argumentum. quasi ista opinio destrueret omnem distictionem inter formam substantialem ⁊ accidentalem quo ad nos. Respondeo phylosophi distinxeruntinter formam substantialem ⁊ accidentalem a posteriori: vtpote per ista media habere contrarium ⁊ non habere: recipere magis ⁊ minus ⁊ non recipere secundum eã: posse esse notum ⁊ non esse: ⁊ huiusmodi. sed ad rem breuiter dico vnum esse medium per quod manifestius distinguitur quantum ad cognitionem nostram que forma adueniens enti in actu sit substantialis ⁊ que accidentalis. Quandiu enim proceditur in substantialib' semper posterior est perfectior prioribus. quando autem venitur ad accidentales sequens est imperfectior vltima ꝑexistente. que autem sit perfectior. hoc nobis innotescere non potest nisi a posteriori. ⁊ illud est rationabile ⁊ in se ⁊ in nobis: in se quidem. quia in eodeʒ genere non aduenit forma forme nisi vt perfectius constituat in illo genere: in alio autem quicquid aduenit: scilicet vt accidens imperfectius est quacunqʒ presupposita forma substantiali. patet ergo responsio ad formam argumenti: quia ista opinio non destruit distinctionem inter formam substantialem ⁊ accidentalem. nec in se. ista enim est immediata. quia hec est hec. et illa est illa. Nec ꝙ̃tum ad cognitionem nostram per media illa per que possumus cognoscere distinctionem istam sicut a posteriori: nec mirum: si distinguẽdo hãc formam ab illa secundum intellectum nostrum oportet vti posterioribus hac forma ⁊ illa. quia nec alio modo cognoscimus quasi in aliquo formas substãtiales nisi a posterioribus. ¶ Ratio quaʒ facit ad aliud mẽbrum. s. ꝙ ille quatuor rationes non concludunt de homine: pro nobis facit. tamen inquantum cõclusionem

hẽ. q. 1. q. 10

negat de aliis animatis: potest responderi q respectu cuiuscuq animati potest poni q habeat duo agentia vel quasi duo. quelibet enim forma vite/est excellẽtior simplr quacuq forma mixtionis: τ ita quodcuq iducẽs formam vite oportet esse perfectius seipso vel alio vt precise inducit formam mixtionis: et ita lz ab eodẽ generet corpus mixtũ in plãta vel bruto τ inducatur aĩa: tñ ibi idem est quasi duo agẽtia: qr habẽs in se rationẽ perfectioris τ imperfectioris agentis.

Ad ratiões ergo pro prima opinione.

Bb ¶ Ad primã cõcedo primã ppositionẽ q vnius entis vnũ est esse: sed secũda q vnũ esse requirit tm̃ vnã formam. neganda est: accipiendo esse vniformiter in maiori τ minori: sicut enim ens et vnum diuiditur in simplex τ cõpositum. ita esse/τ vnum esse distinguitur in esse tale et tale. ergo esse p se vnum non determinat sibi esse simplex precise: sicut nec aliqd diuisum determinat sibi pcise alterũ diuidentium. isto mõ totius cõpositi est vnum esse: τ tñ includit multa esse partialia: sicut totũ est vnũ ens: τ tñ multas entitates partiales habet. Nescio enim istã fictionẽ q esse est quid supueniẽs essentie nõ cõpositũ. Si essentia est cõposita. hoc mõ esse totius cõpositi includit esse omniũ partium τ includit multa eẽ partialia multarũ partiũ vel formarũ sicut totũ ens ex multis formis icludit illas actualitates partiales. Si tñ oĩno fiat vis in vbo pcedo q formale esse totius compositi est principalr p vnã formã: τ illa forma est qua totũ cõpositũ est hoc ens. istã aũt est vltima adueniens oĩbꝰ pcedẽtibus: et hoc mõ totũ cõpositum diuidit in duas partes essentiales: in actũ pprĩũ. s. vltimã formã qua est illud qd est: τ propriã potẽtiã illius actus que includit materiã primã cum oĩbꝰ formis precedentibus. Et isto mõ concedo q esse illud totale est cõpletiue ab vna forma que dat toti illud qd est. sed ex hoc non sequit q in toto includat precise vna forma: vel quin in toto includant plures forme non tñ specifice cõstituẽtes illud cõpositũ. sed tñ quedam inclusa in potẽtiali istius cõpositi. Exẽplũ huius est in cõposito ex partibꝰ itegralibꝰ quãto enim aĩatũ est pfectius tãto requirit plura organa τ pbabile est q disticta specie p formas substantiales: τ tamen ipsum est verius vnũ: verius inq pfectius: sed nõ verius vnũ. i. indiuisibilius. in cõpositis enim frequẽtius inuenit cum maiori cõpositione verior vnitas τ entitas q in partibus cũ minori cõpositione. ¶ Ad pfirmationẽ illã adductã de. viij. meta. c. de diffinitiõe. caplm illud nõ videt bene exponi: sicut pz i expositiõe quã edidi sup illud. c. auctoritates aũt ille trũcate sunt: τ nihil ad. b. prima qdẽ trũcata est. qr sequitur. ergo genꝰ non est pter eas que sunt generis spẽs. aut si est qdẽ vt materia est/τ scda pars disiũctionis est vera. vñ ad illud secũdũ mẽbrũ subdit exẽplũ. vox qdẽ vt genꝰ est. Est ergo itẽtio philosophi q illd qd importat p genus est nihil nisi potẽtiale respectu specierũ: τ eodẽ mõ illd qd sequit q finalis differẽtia erit terminus: τ diffinitio nullo mõ põt intelligi q tota rõ qditatiua sit in vltima differẽtia: tũc eñ oĩno genus supflueret i diffinitiõe. qr sola vltima differẽtia tota eẽntiã rei exprimeret. sed oz itelligi q cõpletiue est tota substãtia rei: sicut a forma vltima est cõpletiue tota eẽntia hñtis formã. Eodẽ eñ mõ assignat ipse hic vnitatẽ diffinitiõis quõ dixit se pmisisse i analeticis: τ quõ i. viij. meta. c. pe. assignat vnitatẽ rei: qr sicut ibi dicit q ex duobꝰ construit cõpositũ reale: qr hoc actꝰ illud potẽtia: ita hic dicit q ex duobus cõceptibus cõponit vnus cõceptꝰ quiditatiuus seu diffinitiuus: qr iste conceptus est potẽtialis τ ille actualis: τ sicut ibi actꝰ est principalior q potẽtia: et p pñs pncipalior rõ vnitatis sic τ entitatis: ita τ hic: qr pceptꝰ vltime differẽtie est cõceptus actualior τ pncipalior rõ vnitatis diffinitiõe. ¶ Qd aũt addit ibi q in substãtiis non est ordo: nihil est ad ppositũ. ante eñ imediate voluit q si est nugatio addendo priorẽ differẽtiam posteriori: q pari ratiõe erit nugatio econuerso. non enim est ordo talis i substãtiis: hoc est in his q ptinẽt ad rõnẽ substãtialẽ alicuiꝰ siue diffinitiuã: q aliꝰ τ aliꝰ ordo faciat vel tollat nugationẽ. ¶ Qd etiã addit q differẽtia iferior icludit supiorẽ. hoc est manifeste falsum: qr tũc ipossibile eẽt p genꝰ pximũ τ differẽtiã pximã diffinire: qr idẽ bis diceret. s. illa differẽtia supior p se inclusa tã in rõne differẽtie iferioris q i rõne gñis pximi. vñ ponẽdo rõnes gñis τ differẽtie loco noĩm manifeste appareret nugatio: τ hec est intẽtio philosophi ibidẽ quõ debeat nugatio cognosci i diffinitiõe ponẽdo. s. rõnes p. noĩbꝰ: nec etiã posset diffinitio dari per genus remotũ τ plures differẽtias: qr eadẽ differentia pria illiꝰ gñis diuisiua remoti pluries diceret in illis multis differẽtiis additis gñi. pñs est plane ptra philosophũ ibidẽ: q dicit nihil aliud est i diffinitiõe q primũ dictũ genꝰ τ differẽtie. Alia vo gña sunt primũ et cũ hoc cõprehẽse differẽtie. τ exẽplificat statim vt aĩal alatum vel aĩal bipes nõ alatũ. Similr aũt et si plura dicant oĩno non differt p plura aut per pauciora dici: vult dicere q nihil aliud est diffinitio q pmũ genꝰ cũ multis differẽtiis vel pximũ genꝰ τ vna differẽtia: qr primũ genꝰ nihil est nisi genꝰ remotũ cũ multis differẽtiis iclusis: τ qlibet modꝰ diffinitẽdi icluderet nugationẽ si differẽtia iferior p se icluderet supiorẽ. ¶ Qd addit ibi. q hoc ipe vellt dicere: cũ dicit fixio pedis est quedã pedalitas hoc non est ad ppositũ. intelligit enim ibi nõ de pdicatiõe p se primo mõ qualis intelligit p ista abstracta. Sed q inferior differẽtia debet p se diuidere superiorem inquantum hmõi. Et hanc diuisionem per se inuit p ista abstracta. Et q sic intelligat pz ex precedentibus istiꝰ §. in pnci. dicit enim q opz diuidere differẽtie differẽtiã: τ subdit quõ intelligit nõ dicẽdo hñtis pedes aliud alatũ aliud nõ alatũ: sed aliud habẽs fixos pedes aliud nõ fixos pedes. hec nãq sunt differẽtie pedũ. Et sequit illud qd allegat. nã fixio pedis est quedã pedalitas hoc est dictu fixio pedis per se particulat pedalitatem: τ ideo per se diuidit habens pedes. Non sic aũt alatum. ¶ Ex toto ergo illo caplo si conueniẽter per totum exponeretur sicut alibi expositum est neq habet q genus nihil est p se i diffinitiõe pter rõnẽ differẽtie: neq q differẽtia vltima fit diffinitio tota vel indicans totã substãtiã rei: neq q nõ est p se ordo in his q important p se p differẽtias ordiatas: neq q iferior differẽtia p se icludat superiorem. nec breuiter aliqd pro vnitate forme: immo vere saluat totũ illud. ca. ponendo rationẽ quiditatiuam compositã ex cõceptu potentiali τ actuali: et actualem esse pricipaliorẽ cãm vnitatis: sicut de ente cõposito dicendũ esset quantũ ad vnitatẽ vt ipse dicit in. viij. lib. c. vlti. ¶ Ad scdm rñsum est. qr equiuocat de ly simplr: τ qdẽ p primo dare esse nec omni nec soli forme substãtiali puenit dare esse simplr quin si primo aduenirent q̃tras materie posset dare sibi esse formale pmũ: lz nõ pmũ recedẽs a nõ esse. Et forma aliqua substãtialis põt aduenire secũdo τ tertio. sz distinguẽdo esse simpliciter cõtra sm qd. sicut primum naturaliter cõtra secũdũ naturalr. sic oĩs forma substantialis dat esse simpliciter τ accidentalis non simpliciter sed sm quid. non ergo queras si primo vel secũdo adueniat ista forma alicui. sed quandocũq aduenit talẽ actum nata est tribuere qualis forma est. ¶ Sed due pbationes adducte de. v. phyſi. de generatione et motu vident habere difficultatẽ specialẽ. Ad primam

Dd

dico q non esse accipiendo pro subiecto gñationis accipitur ibi priuatiue: et est sensus. qd generatur. i. qd subijcitur gñationi caret esse simplr. qd autē mouetur
Ee hoc est vt subijcit motui non caret esse aliquo simplr. ¶ Et si arguas. ergo nullā formā substantialē habet que dat esse simpliciter. nō sequitur: sed est fallacia cōsequētis: pōt enim habere aliqd esse simplr isto mō p vnā formā substātialē: ⁊ tñ carere esse simplr: qd nata est alia forma substātialis dare. ¶ Aliud vero argumētū de esse in loco: requirit: (vt videtur) aliā difficultatem: tñ de motu locali ⁊ alterationis pōt faciliter rñderi p idē q omne mobile alteratione vel latione p aliquā formā presuppositā illi motui est in loco: quia quantitas precedit necessario vtrūq istorū motuum. Qd autem generatur hoc est subijcitur gñationi neq p illud per qd subijcit gñationi neq p formā aliquā quā hz per gñationē p se est in loco. qr et si subiectum gñationis actu eēt habens formā substātialem ⁊ etiā habēs qñatitatē aliquā que est rō locādi: tñ nō habet quātitatem vt est subiectū gñationis: qr quātitas nō est rō recipiēdi terminū istius mutationis: ⁊ ita vniuersaliter subiectū gñationis vt est p se subiectū nō icludit aliquid qd sit p se rō essendi in loco: qr non est nisi tm̄ substātia. lz eā cōcomitet quātitas: sed illa nō est p se
Egi. the. I. aliqd eius in quātū subijcit gñationi. ¶ Sed si queras quomō illud qd mouetur motu augmētationis est in loco. ¶ Licet ista dubitatio nō sit necessaria ad propositū: tñ rñdeo q sm aliquos quātitas vel quantum presupponitur in motu augmētationis ⁊ diminutionis. termin⁹ aūt quātitatis talis vel talis terminat motū hūc ⁊ illū. ¶ Sed cōtra hoc. Nulla quātitas oīno eadē manet in toto motu ⁊ sub vtroq termino: subiectū aūt manet idē. ergo quātū nō est subiectū isti⁹ motus. Et preterea ista terminatio cuius gñs est p se species ⁊ si generis quātitatis quantitas est: si nō: mot⁹ ille non
Ff erit p se ad quātitatem. Dico ergo q sicut subiectum alterabile lz in tota alteratiōe sit sub qualitate: tñ nō est proprie dicendum q quale sit subiectū alterationis: qr illa qualitas accidit illi qd est subiectū alterationis: ita augmētabile: lz semp dum augmentat sit quantū: tñ ex quo variat sm quātitatē sicut alterabile sm qlitatē quātitas non est ratio nec per se cōditio subiecti augmētationis. ¶ Quid ergo est subiectū augmentationis? Dico q sicut subiectū p se alterationis est ens in actu sm formas priores qualitate: nō tñ ens in actu sm qualitatē: ita p se subiectū augmentationis est aliquid ens in actu sm aliquā formā priorem quātitate: non aūt p se est ens in actu sm quātitatem: forma aūt prior nō est nisi substātialis. ergo p se subiectū augmētationis ⁊ diminutionis non est nisi substantia tantū.

hoc itelligr opi illud Arist. i. de gñat. tex. c. 35. augment. tm̄ fit secundū formam

¶ Quomō ergo subiectū qd ibi mouet est in loco? ¶ Rñde vniuersalr cuiuscūq motus subiectum est i loco vel p formā prius acqsitā imobili qd mouet tali motu: vel p ipām formā sm quā mobile fuit vel mouet: ⁊ primū membrum verū est de alterato ⁊ lato. secundū membrū verū est de augmentato ⁊ diminuto: sed qd subijcit gñationi neutro modo est in loco. Nec enim presupponit isti mutationi in subiecto aliqd qd sit ratio locādi: nec illud sm qd subiectum fluit est ratio locādi. ¶ Ad tertiū de pdicatione dico q prima facie nō videt nisi q pdicatū acceptū a forma posteriori non dicatur per se de eo q accipitur a forma priori: sicut hic non est per se homo est albus vel superficies est colorata: et per hoc non potest plus haberi nisi q hec nō est per se: animal est homo. ¶ Et si obijcias q etiam nec ecōuerso: hec em̄ nō est p se: coloratū est superficiatū. ¶ Respōdeo. qd precise accipitur a forma priori: et qd pcise accipit a forma posteriori: sic se habēt q neutrum p se includitur in altero. ideo nō est predicatio per se: sicut nec econuerso. ponendo autem gen⁹ accipi a forma priori ⁊ differētiā a forma posteriori concludendum est q nec genus per se predicabitur de differentia nec econuerso. qd concedo: sed non sequitur q genus nō predicetur per se de specie: qr species et si importat differentiam vltimam tanq principalem in ratione sua: non tamen precise importat illud: sed cum hoc rationem generis tanq de per se cōceptu eius. ¶ Et si vlterius obijcias q nec ista est p se: superficiatum coloratum est superficiatum: vbi tamen non accipitur precise intellectus prioris ⁊ posterioris vt distinguuntur contra se. sed vt intellect⁹ posterioris includit prius comparando ad intellectum prioris sm se. ¶ Rñ. hoc si verum est: hoc ideo est qr subiectum istud superficiatum coloratum non habet conceptum vnum per se: et qd in se non est p se vnum:
Gg non videtur esse alicui per se vnum. non sic autem ex alia parte: quia conceptus prioris ⁊ posterioris faciūt conceptum per se vnum. ¶ Et si queras. quare magis hic q ibi? ¶ Rñdeo. sicut querere quare ex actu ⁊ potentia fit vnum nulla est qstio ex. viij. meta. c. vlti.
Nam nulla est ratio nisi quia hoc est per se actus ⁊ illud per se potentia: ita quare ex isto actu ⁊ ista potētia fit per se vnū siue in rebus siue in conceptibus non est alia causa nisi quia hoc est potentiale respectu hui⁹: ⁊ illud actuale: et huius vlterius nulla est ratio nisi qr hoc est hoc: et illud est illud: ⁊ eodē modo de vno per accidēs: quia hoc est hoc: ⁊ illud est illud. ideo hoc est actus per accidens: et illud potentia per accidens. et ideo ex hoc ⁊ illo fit vnum per accidens. immediatior enim est ista: calor cōstituit calidum ⁊ humanitas hominem: ⁊ per cōsequēs calor ens per accidens constituit: ⁊ humanitas ens per se: q ista calidū calefacit: ⁊ tamen secūda est imediata cuius querere medium est indisciplinati. iiij. meta. ¶ Ad quartum dico. q habz euidētiam bonā cōtra secūdā opinionem improbatā: frustra enim poneret corporeitas alia ab intellectiua si ipsa includat vegetatiuā ⁊ sensitiuam: ⁊ sensitiua ⁊ vegetatiua includāt corporeitatem: sed sm aliā viam est facilis rñsio. hic enim est necessitas ponēdi plura: ⁊ que illa certe que est ratio vniuersaliter distinguēdi hoc ab illo. s. cōtradictio que est imediata ratio distinguēdi plura sub ente: vtpote si hoc ⁊ illud recipiāt cōtradictionem in essendo: qr si hoc est ⁊ illud nō est: nō sunt idem ens in essendo. sic in proposito forma anime non manente corpus manet: et ideo vniuersaliter in quolibet animato necesse est ponere illam formā qua corpus est corpus aliā ab illa qua est animatū: nō aūt loquor de illa que est corpus. hoc est indiuiduū corporis qd est genus. Nam quodcūq indiuiduum sua forma tali est corpus: vt corpus est genus: ⁊ habens corporeitatē: sed loquor de corpore vt est altera pars cōpositi: per hoc enim non est indiuiduū nec spēs in gñe corporis nec in gñe substātie: qd est supius: lz tm̄ mō p reductionē. vnde corpus qd est altera pars manens
Hh quidē in esse suo proprio sine aīa habet p cōñs formam qua est corpus isto mō: ⁊ nō hz aīam: et ita illa forma necessario est alia ab aīa. sed nō est aliqd indiuiduum sub gñe corporis nisi tm̄ p reductionem vt pars. sicut nec aīa separata est p se inferius ad substātiā: sz tm̄ p reductiōem. ¶ Contra hoc. dispositio necessaria vel necessitās nō manet absq illo ad qd disponit necessario. sz forma mixtiōis est dispositio necessaria ad animā. ergo ⁊c. ¶ Et cōfirmat specialiter in proposito: qr intellectiua cum sit imortalis nō necessario separat a materia nisi qr aliqua forma substātialis quā requirit vt dispositiōem necessariā separatur. ipsa enim sm se non habet in materia aliquid sibi repugnans. sed illa necessario reqsita non pōt poni nisi in forma mixtio-

T. c. 15.
T. c. 9. ⁊ 16 idē. 3. met.
T. c. 4.

nempe coloratum est superficiatum sicut nec econtra superficiatum est coloratum

corpus ... triplicter vno modo quatenus habet tres dimensiones et tunc est spēs quantitatis et sic ponitur in predicamento quantitatis. Alio et 2º modo capitur corpus pro indiuiduo quatenus animatum a forma vltima specifica et tunc est substantia et spēs subijcibilis et ponitur tunc in recta linea predicamentali. Alio et 3º modo capitur pro altera parte compositi nempe ... ipsum corpus est informatum tantum forma corporeitatis et est natum informari a forma vltima specifica vel iam derelictum ... informari a forma vltima specifica et tunc dicit scotus q non est de genere corporis nec substantie i. q non ponitur in linea recta predicamenti substantie sed reductiue non tamen vult dicere q non est corpus nec substantia est etiam ... predicabilis tamen non subijcibilis nam verum est dicere hoc ...

nis.ergo intellectiua siue illa non pōt esse:nec separat illa stāte. ¶ Rn̄deo aliq̄ qualitates ꝯsequunt formā mixtionis ⁊ in aliquo gradu sunt necessarie ad hoc vt intellectiua maneat.q2 q̄cq̄d est necessariū ad dispositionē est etiā necessariū ad formā ad quā disponit.sed nō oēs q̄litates eē necessarie simplr ad itellectiuā vt informātē:⁊ hoc in gradu pfectiori q̄ȝ necessario req̄rat ad formam mixti:possibile enim est formam pfectiorem requirere illud qd̄ imꝑfectior requirit:et non tm̄ ꝫm gradū equalē:sed ꝫm gradum pfectiorem.corruptis ergo illis dispositionibus in gradu illo in quo necessario requirūtur ad intellectiuā nō manet intellectiua:et tm̄ illa alia forma disponens ad eam potest manere:q2 nō sunt corrupte ꝫm gradum necessarium ad illā formā:sed illa alia etiā non manet in esse perfecto:⁊ q̄eto:q2 qualitates ꝯseq̄ntes eam sunt corrupte ꝫm gradum ꝫm quē ꝯsequunt eā in esse pfecto et quieto.et ideo nullū corpus aīabile hȝ simplr esse pfectum ⁊ quietū recedente aīa:imo statim est in cōtinua tēdētia ad resolutionē sui in elemēta. ¶ Ad formam ergo argumēti dico q illa forma nō est dispositio necessaria vel necessitās ad itellectiuā:⁊ lȝ statim sequatur eā itellectiua in ḡnatiōe hoc nō est ꝓpter necessitatem inter eas:sed q2 agens supius hȝ passum ꝓportionatū cōpositū:q2 ex materia ⁊ forma mixtionis:⁊ q̄n hȝ passum ꝓportionatū cōpositū statim iducit in illud illā formā cui9 est capax. ¶ Et qd̄ etiā addit in ꝯfirmatiōe q aīa itellectiua nō hȝ i materia repugnātiā:dico q nulla est forma substātialis informās materiam quin illā ꝯsequant:vel ipa requirat qualitates ꝯn̄es et in certo gradu in quo si non maneāt:nec forma illa informabit materiā.lȝ ergo itellectiua non habeat ꝓpriā repugnātiā ad aliquā formā naturalē:tm̄ informādo materiā req̄rit q̄litates aliquas ⁊ i gradu aliquo pfecto:in quo si non maneāt ipsa nō informabit materiā.ille autē sunt q̄litates ꝯn̄es formā priorē:sed non necessario req̄site ad esse forme prioris in tāto gradu i quāto req̄runt ad esse itellectiue i materia. Istud ptȝ in exēplo.q2 ad aīationē ab intellectiua requirit cor et epar determinate calida:cerebrum determinate frigidū:⁊ sic de singulis partib9 organicis:tali aūt dispositiōe cessante pōt adhuc manere qualitas aliqua q̄ stat cum forma mixti.lȝ nō illa q̄ requirit ad eē ⁊ opatiōnē itellectiue i materia. ¶ Quātum ergo ad istud dubiū scd̄m huius secūdi articuli.dico q corpus christi p̄se icludit materiā ⁊ ad min9 formā vnā mixti priorem intellectiua:⁊ p istā formam est in actu partiali ⁊ est ꝓximum receptiuum anime itellectiue: lȝ non sit per illā in genere corporis vt corpus est genus nisi per reductionem: et in istud compositum:qd̄ tamen per se est pars hominis:fit per se conuersio panis:quia totius in totum ⁊ partium in partes:et p cōsequens hec forma est formalis terminus conuersionis siue forma termini conuersionis:hec autem manet eadē siue anima vniatur illi siue nō vniatur: quia hec prior est naturaliter saltem in informādo ipsa anima:⁊ in triduo mansit:anima non manente ibi:et in triduo fuisset eadem res huius sacramenti si sacramētum tunc mansisset:quia in illo triduo forma corporeitatis nō fuit separata a materia sua in christo:et p ꝯn̄s nec separata a materia sua: vt in eucharistia. Sicut enim idē numero fuit res ista ꝫm se in existētia naturali:ita etiā idē cōpositū numero qd̄ est termin9 cōuersionis primus mansisset semper in eucharistia:nec valet in ista idētitate saluāda fugere ad idētitatē materie seu hipostasis:q2 ꝯtraria possunt inesse eidē idētitate materie q̄n succedunt sibȳnuicē:⁊ si etiam verbū assumpsisset lapidē fuisset lapis idem nature humane idētitate hipostasis.

Ad argumenta. ¶ Ad primum sicut panis dr̄ collect9 ex granis.ita spēs remanētes dicuntur collecte.q2 sunt aliq̄d ipsius collecti:⁊ ita exponit Aug. ¶ Ad secūdū nō itelligit q vescamur ibi pane remanente sicut consueuimus vti.sed eo q quantū ad vsum actū cūdē habet quē hȝ panis. Ille aūt species eodē modo nutriūt quo illa quorum species sunt.debet ergo intelligi sua similitudo quo ad hoc q aliquibus eodē modo se habentibus quo ad vsum nostrum sicut pane ⁊ vino vtimur seu pascimur in eucharistia: sicut vtimur aqua in baptismo:sed non quo ad hoc q sicut remanet aqua:ita ibi maneat substantia panis: expresse enim vult oppositū in eodem.c.statim post. ipse panis ⁊ vinū transit ait in corpus ⁊ sanguinē dei. Si autē modū inquiras sufficiat tibi audire q̄m p spiritū sanctū fit:⁊ paulopost. Panis ⁊ vinum ⁊ aqua et p inuocationē ⁊ supaduentū ipūs sancti supnaturalr trāssubstātiant in corp9 christi ⁊ sanguinē. ¶ Ad tertiū dico.q spēs panis ⁊ vini ita repsentāt corpus christi verum ⁊ mysticū sicut panis:q2 ita ostendunt in se multa grana quātū ad illud ꝫm q grana habēt ratiōnē sensibilitatis.s.rōne accidentiū. ¶ Ad aliud patet ex scd̄o articlo solutiōis q̄stiōis.hic em̄ est trāssubstātiatio nō qua terminus accipit esse simpliciter sȝ qua accipit esse hic. ¶ Ad vltimū ptȝ q primus terminus istius ꝯuersionis nec est materia sola nec materia sub quātitate.q2 tūc nō eēt trāssubstātiatio sȝ trāsquātitatio:nec materia sub mō quātitatiuo nec cōpositum ex materia ⁊ aīa itellectiua:lȝ cōpositū ex materia ⁊ forma quadā priori itellectiua q̄ māsit eadē realr cū christo viuo ⁊ in corpore mortuo:et q̄ mālit tāq̄ȝ formale rei p̄mo ꝯtēte sub eucharistia semp ex quo fuit eucharistia instituta.ideo non valet.

Quæstio Quarta.

AD secundum sic proceditur:et arguitur q panis in conuersione in corpus christi annihilat: q2 qd̄ p̄cessit et nihil eius manet annihilat: panis precfuit et nihil eius manet: q2 nec materia nec forma.totū em̄ totaliter trāsit:materia.s.in materiā ⁊ forma in formā.ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic.q nihil est i se nec in alio ⁊ p̄fuit aliq̄d annihilat.panis post ꝯuersionē nihil est in se.nihil est etiā in christi corpore:q2 tūc corp9 christi augeret p cōuersionē panis in ipm̄. Illud em̄ fit maius in quo est aliud ⁊ aliud quātum manēs.ergo. ¶ Tertio sic. In trāsitiōe partiali forma annihilat:q2 nihil ei9 manet:ad min9 nō distinguit ista corruptio partis ab annihilatiōe nisi q2 forma p̄or manet in potētia materie:sȝ in ꝓposito forma panis non manet in potentia susceptiui sui:potest etiā ꝓbari q ibi forma a qua est trāsit9 annihilat:q2 nō manet in actu.ptȝ:nec in potētia subiecti.ꝓbatio:natura pōt potētiā naturalē reducere ad actū:et p ꝯn̄s si ista forma destructa remaneret eadē numero in potētia materie posset p agens naturale in actū reduci.qd̄ est ꝯtra philosophū.v.physi. T.c.38.
⁊.ij.de ḡnatiōe.in fine. ¶ Si dicas ipsam nō eādē numero:sȝ eādē in specie manere in potētia subiecti.hoc nō ꝓhibet annihilationē:quia et si ista cēt annihilata adhuc posset alia numero educi de potentia materie. T.c.vlt.
¶ Itē annihilatio ⁊ creatio sunt opposita sicut generatio ⁊ corruptio:q2 sicut dr̄.v.physi. Idē est termin9 a quo ḡnatiōis:⁊ termin9 ad quē corruptiōis ⁊ econuerso.ita idē est termin9 ad quē annihilatiōis:⁊ terminus a quo creatiōis:⁊ ecōuerso.lȝ q̄n est tota substan T.c.7.⁊.8. ⁊ inde.

forma corporei mansit i X.co re mortuo

Resolutio nota bilis 2. dubij 2 art. 69. g.

tia ꝛ totalis termin⁹ ad quē ꝓductiōis: ꝓductio eius est creatio. ergo qñ ipa tota et totalr̄ est termin⁹ a quo destructiōis: illa destructio est annihilatio: sed in ꝓposito ipa tota ꝛ totalr̄ est termin⁹ a quo ꝯuersionis. ergo ꝛc. ¶ Oppositū dicūt auctoritates adducte in .q. ꝓcedēte. arti. j. dicunt enim panē ꝯuerti in corp⁹ xp̄i. ergo nō annihilat̄. ¶ Et hoc arguit̄ in rōne: qꝛ creatio ꝛ annihilatio sunt opposita. Sed si corp⁹ cōuerteret̄ in panē iterū illa reductio panis nō eēt creatio. qꝛ nō esset simpliciter de nihilo vt de termīo a quo. ergo pari ratione ꝯuersio panis in corpus nō est annihilatio. ¶ Item istius annihilatiōis nō posset eē cā nisi de⁹. Sed deus non potest esse causa non essendi res ſm ꝙ probat Augu. lxxxiij. q. q. xxj.

Pe. q̊. 9 o. 9. q̊ 11. q. 4. q̊l. 12. q. 10. Hic dicitur ꝙ panis non annihilatur: ꝛ ex hoc īfert̄ ꝙ post ꝯuersionē panis nō est nihil: ꝛ ꝑ ꝯñs est aliq̇d. nō autē illud qđ p̄fuit: qꝛ illud ꝯuersum est: nec q̇cq̄ aliud a termino in quē cōuersus est. ergo post ꝯuersionē est aliq̇d vt illud in qđ ꝯuersus est. vñ qđ p̄fuit panis est corp⁹ christi. aut si ista negēt̄ necesse est dare ꝙ aliq̇tas corporis sit eius qđ fuit panis: ꝛ silr̄ eē corporis sit aliq̇d eius: alioqn panis post ꝯuersionē nullo modo posset dici aliq̇d: ſꝫ oporteret dicere ꝙ oīno eēt annihilat⁹. ¶ Hec ergo opinio duo dicit: ꝛ ꝙ panis nō annihilat̄: et ꝙ post ꝯuersionē nō est nihil: ſꝫ aliquo modo aliq̇d: ꝛ secūdū deducit ex primo.

A ¶ Contra illud secūdū arguo quadruplr̄ primo sic. termin⁹ mutatiōis īquātū est termin⁹ includit nō esse alteri⁹ termini. hoc ꝓbat̄: qꝛ īquātū est termin⁹ hꝫ aliquā īcōpossibilitatē ad aliū terminū. ergo vt est terminus nō īcludit aliq̇tatē alteri⁹ termini: nec alterū terminū eē aliquo mō aliq̇d: qꝛ ꝯtradictio est ꝙ vt includit nō eē eius īcludat aliq̇tatē eiusdē. ¶ Secūdo. qꝛ corp⁹ christi nullo alio mō se hꝫ in se post cōuersionē q̄ ante. ergo nec aliq̇d alio mō hꝫ esse in ipō. Sed panis non ꝯuersus nullo mō hꝫ aliq̇tatē suā in corpore xp̄i nec aliq̇tatē corporis xp̄i. ergo nec post cōuersionē. ꝓbatio p̄me ꝯñtie: eē ſm q̇d in aliquo est ꝓpter eē eius simplr̄: quia eñ aliq̇d in se est tale. ideo sic vel sic hꝫ aliq̇d in se vel eē in alio. ergo nō est differētia ī mō essendi alicui⁹ ī aliquo nisi ꝓpter differētiā ei⁹ in se. ¶ Itē cui⁹ est aliq̇tas illud ea formalr̄ est aliq̇d. si ergo aliq̇tas corporis sit nūc eius qđ fuit substātia panis. ergo illud qđ fuit substātia panis est nūc formalr̄ aliq̇d illa aliq̇tate q̄ro quid aliq̇d: nō panis: qꝛ panis nō est. Et p̄terea cōtradictio videt̄ ꝙ aliq̇tate corporis sit formalr̄ aliq̇d illud qđ est substātia panis: nec ista aliquitate est illud ꝙ fuit panis corp⁹: qꝛ qđ fuit substātia panis simplr̄ desinit eē corp⁹ simplr̄ manet ī eodē eē: nec pōt dici ꝙ ista aliq̇tate est aliq̇d aliud nisi

Ca. 6. vl. c. a. r. 2. he. q̊. 5. q. 2. panis vel corp⁹. ¶ Itē aliq̇d ꝛ res ꝯuertūt̄ ſm Auic. j. meta. sue. cuius ergo est aliq̄ aliq̇tas illđ formalr̄ est res: ꝛ ꝑ ꝯñs seq̄ret̄ ꝙ illud qđ fuit panis nūc eēt res: res autē ſm istū doctorē đꝛ duplr̄. vno modo ꝑ re opinabili vt res dicit̄ a reor reris: alio mō res rata prout dicit̄ a ratitudīe. hac ergo aliq̇tate hoc qđ fuit panis vel erit res primo mō: ꝛ tūc sequit̄ ꝙ nō magis sit res q̄ chymera: qꝛ chymera est res. isto mō ſm eū: et tunc optīe stat cū tali aliq̇tate ānihilatio panis: sicͤ si aliq̇d ꝯuerteret̄ in chymerā vere eēt annihilatū. si res secundo mō: tūc vt p̄us: aut res q̇ditate panis: ꝛ tūc panis nō est q̇ditatiue cōuersus: aut res q̇ditate corporis et hoc est īpossibile ꝓpter quidditatiuā distinctionē eius qđ fuit panis ꝛ corporis. ¶ Alio mō đꝛ ꝙ panis non annihilat̄: qꝛ post ꝯuersionē in corp⁹ manet in illo in potētia: qꝛ corp⁹ xp̄i et panis hñt subiectū cōe vt materiā: ꝛ ideo substātia panis pōt redire ꝑ corporis cōuersionē in ipm: et illa reditio nō eēt creatio, ergo nec

ista ꝯuersio est annihilatio: ꝛ ꝑ hoc ꝓpter cōeꝫ substātiā vel cōe subiectū in cui⁹ potētia est vterq̄ termin⁹. ¶ Cōtra. Nō posset panis ānihilari ex isto dicto manente aliquo alio corpore: qꝛ si aliqđ aliud corp⁹ saltē corruptibile manet: manet materia eiusdē rationis in cui⁹ potētia est vterq̄ termin⁹: ꝛ ꝑ ꝯñs manet panis: sicut mō đꝛ manere in materia corporis xp̄i. ꝗ nō posset ānihilari panis nisi tota substātia corpea ānihilet̄. ¶ Itē si panis ānihilaret̄ ꝛ corp⁹ xp̄i eēt ibi pñs: eodē mō panis eēt in potētia materie corporis xp̄i quo nūc est. ergo ꝓpter hoc ꝙ nūc manet in potētia in materia corporis xp̄i nō debet negari annihilat⁹. ¶ Itē subiectū cōe vtriq̄ termīo nō est necessarium nisi ad trāsmutationē ꝓprie dictā: excludēdo eñ subiectum ꝛ accipiēdo p̄cise duos termīos alicui⁹ transmutationis magis req̇rit̄ ī eis oppositio q̄ aliq̇d idē cōe. imo idē cōe ī aliq̇bus ꝓhibet ipsa eē ꝑ se termīos alicuius trāsit⁹: vt pꝫ ī his q̄ sunt eiusdē sp̄ei. ergo cū isto trāsitu nō sit ꝓp̄e mutatio nec subiectū manēs: ſꝫ tñ sunt duo termini transitus nihil cōe ꝑ se dabit: vel auferet aliquā rōnē ab isto trāsitu. ergo si ille trāsit⁹ esset annihilatio excluso quocūq̄ cōmuni: erit ꝛ modo.

Ad quæstionem dico ꝙ in proposito nihil panis manet post ꝯuersionē. Secundo ꝙ panis nō ānihilat̄, vel qđ est facili⁹ ꝙ panis ista ꝯuersiōe nō annihilat̄. ¶ Primū supponat̄ ꝓbatū ex rōnib⁹ contra p̄mā opinionē. ¶ Secūdū ꝓbat̄ sic. terminus ad quē trāsit⁹ ipi⁹ panis nō est purū nihil. ergo panis nō annihilat̄. ꝯñtia ꝓbat̄: qꝛ termin⁹ ad quē annihilationis est purū nihil: ꝛ hoc probat̄ a silr̄. sicut terminus a quo creatiōis est purū nihil: ita termin⁹ ad quē annihilatiōis debꝫ eē purū nihil. Añs ꝓbat̄. qꝛ termin⁹ ad quē isti⁹ trāsit⁹ est corp⁹ xp̄i: qꝛ et si negatio panis cōcomitet̄ terminū ad quē: nō tñ termin⁹ iste est oīno nihil: sed est in aliquo positiuo. ¶ Contra istud. qꝛ et si desitionē panis concomitetur positio corporis christi hic: tñ illa desitio panis ſm ꝓpriam rōnē vt distiguit̄ ab illa positiōe corporis christi videt̄ eē ānihilatio: qꝛ terminus ad quē eius est nihileitas panis. ¶ Confirmat̄ ꝑ simile: qꝛ corruptio nō est mō annihilatio non ꝓpter hoc solū: qꝛ gñatio cōcomitat̄ eā: quia si ꝓpter hoc ꝛ ꝓpter terminū gñatiōis p̄cise, nō eēt annihilatio; esset mutatio positiua ipsa corruptio ꝓpter terminū positiuū mutationis: qđ falsum est. nunc ergo corruptio ſm ꝓpriā ratiōem vt distinguit̄ essentialiter a gñatione cōcomitāte nō est annihilatio: qꝛ aliq̇d corrupti manet. s. materia: ꝛ ex hoc sequitur ꝙ negatio ad quā est: est negatio in apto nato. ergo p̄uatio. ergo per oppositū in ꝓposito cum nihil termini a quo maneat nec negatio eē panis sit p̄uatio: qꝛ nō in apto nato: ſꝫ purū nō eē: sequit̄ ꝙ ista panis desitio ſm ꝓpriā rōnē sui sit annihilatio. ¶ Et hoc ꝯfirmat̄ scđo: qꝛ ꝑ se ratio alicuius non variat̄ ex aliquo cōcurrēte ꝑ accidēs cū eo. Sed ꝑ accidēs est ꝙ cū ista desitione panis concurrit positio corporis christi hic. ꝓbatio posset eñ p̄mū separari a scđo. ergo ꝓpter istā positionē corporis christi hic nō variat̄ rō isti⁹ desitiōis. sed ipsa si sola esset sine positione ista esset annihilatio panis. ergo ꝛ mō. ¶ Hic diceretur vno mō ꝙ trāssubstātiatio est mutatio p̄cise inter terminos positiuos: ita ꝙ nō erit dare duos terminos p̄uatiuos ad duas mutatiōes sicut ī gñatiōe ꝛ corruptiōe: sed sicut ſm philosophum v. physi. aliq̄ mutatio est a subiecto in subiectū. q. s. hꝫ ꝑ vtroq̄ ꝑ se termīo aliq̇d positiuū. ita ista trāssubstātiatio hꝫ duos terminos p̄cise, ꝛ vtrūq̄ positiuū: ꝛ ita nō est hic ꝯsiderare illā desitionē quasi sit vna mutatio ꝑ se formalr̄ disticta gñe ab ista iceptiōe corporis christi hic, ſꝫ tm̄modo est vnus trāsit⁹ huius positiui

B Que. gu. var. in. 4. suo. di. 11. hic.

z C

T. c. 7.

Paulus Soncinas in q̊ 6ª met. 10. lib. dt quod generatio et corrup° p se sūt inter terminos positiuos, per accidēs inter positiuū et priuatiuum. q. 15. in resp.e argum.

in illud positiuū. ¶ Contra istud manifestū est q̄ panē non esse nō est formaliter corpus christi eē hic: nec ecōuerso: qr posset panis nō eē corpore nō posito hic: τ ecōuerso. similr nō eē corporis xp̄i hic τ eē panē hic non sunt formalr idē: sed oppositi termini. ergo possumus habere duos trāsitus q̄ditatiue distictos: quorū vterq; h3 suos ppˀos terminos: τ tunc stat tota difficultas tacta de generatione vt distinguit a corruptione τ de per se formali distinctione huius desitionis vt distinguit a positione corporis christi. ¶ Hic pōt dici sustinēdo istam ɔclusionē. s. q̄ panis nō annihilatur simplr: qr terminus annihilationis est purū nihil hoc
D. est q̄ nihil termini a quo manet in termino ad quem: nec negatio in aliquo apto nato que dicit puatio terminat eā: τ opposite cōditiones istis ɔditiōibˀ sunt in corruptiōe vt corruptio est: nec tertio q̄ negatio i aliq̄ positiuo dispato terminat eā: s3 simplr negatio extra genus. s. extra omē positiuū siue subiectū qd̄ dicat priuatum sm illā negationē siue dispatū qd̄ icludat illā negationē. Et istud vltimū reqri pōt ostēdi. nā nō solū materia aeris corrupti manet: τ h3 puatōe3 forme prioris: sed negatio forme aeris saluat i forma ignis q̄ de nouo inducit: τ negatio illa vt est in forma ignis nō est ibi vt i subiecto apto nato. Sed sic est tm̄ i materia cōi. Sed est ibi vt i aliq̄ dispato: τ i3 circūscribat negatio illa: vt i materia cōi: q̄ mō termiat corruptionē: τ ppter quā corruptio mō nō est annihilatio: si tñ termiaret aliquā desitionē negatio ista vt in dispato adhuc nō annihilaret aer. ¶ Ad ppositū et si hic nō sint ille due rōnes de qbˀ pt3 q̄ ppt eas corruptio nō est ānihilatio. s. qr aliqd corrupti manet: τ qr negatio terminās eā manet in apto nato: est tñ ibi tertia rō. s. qd̄ negatio terminās est i aliquo positiuo subiecto: i3 dispato. ¶ Per hoc ad rōnē pōt dici q̄ illa desitio panis sm se etiā vt est ad nō esse panis, non extra genus, s3 vt i corpore, nō est ānihilatio vt pt3. ¶ Tūc ad illd̄ exemplū de corruptione: verū em̄ est q̄ nō negat corruptionē eē annihilationē pcise ppter gñationē cōcomitātē: s3 ppter duas cās: quaꝝ vna icludit aliā. s. qr ē subiectū cōe: τ lō negatio terminās est puatio. Sed si
E posset sine vtraq; istaꝝ stare. Tertia q̄ negatio terminaret vt in aliquo positiuo dispato: adhuc nō eēt illa trāsitio ānihilatio: τ talis ponit ista cōuersio. ¶ Sed
1 tertiū mag; cogit. s. de p se τ p accñs: iueit em̄ hic vnˀ trāsitˀ p se ab eē panis ad nō eē eiˀ: τ aliˀ ad nō pñtia corporis xp̄i hic ad pñtiā ipiˀ hic. Et tūc sicut arguitū fuit si scd̄a nō ɔcomitaret pmā: pma eēt ānihilatio. ergo τ mō formalr est annihilatio: qr rō eius nō variat
2 ppter illud qd̄ p accidēs ɔcomitat. ¶ Item si panis annihilaret et corpˀ xp̄i poneret hic pñs: oi eodē mō se haberet tā panis q̄ corpˀ q̄tū ad oēm cōditionem tā esse q̄ non esse sicut mō se h3: sed qd̄ oi eodē mō se h3 sicut si eēt ānihilatū est ānihilatū. ergo pma ppositio manifesta est: qr si esset annihilatˀ nec materia nec forma eius remaneret eadem eodē mō nec nūc: si aūt
3 corpˀ eēt tūc pñs sub accidētibˀ: ita τ nūc. ¶ Itē τ est directe ɔtra rñsionē vltimo datā ad illd̄ de corruptione: qr terminˀ vt terminus actionis noue nouus est: negatio ergo esse panis vt terminˀ desitiōis panis noua est. s3 vt i corpore xp̄i nō est noua. nam illo mō quo dispatum includit negationē dispati ante desitionem panis corpˀ xp̄i fuit non panis. ¶ Si dicas veꝝ est: nō panis: vt in corpore: nō est negatio noua: sicut nec dispatio noua corporis ad panē: sed non esse panis est nouū. ¶ Contra. ex hoc sequit q̄ nō eē panis. est terminus: qr vt negatio ista est in corpore est per rationē dispatiōis sm rñsionē illā. Si ergo nō eē panis terminat vt nouū: non terminat vt in corpore p rōnē dispe=
F 4. ratiōis. ¶ Itē qñ simul concurrūt mutatiōes diuersoꝝ generū: negatio nō est p se terminus vnius vt includit in termīo alteriˀ. Exēplū si simul sint gñatio τ loci mutatio: negatio terminās corruptionem concomitātem gñationē non terminat eam p se vt saluat; in vbi: τ pbat illud p rōnē: qr vbi negatio termini a quo mutatiōis p se saluat in termino ad quē alterius: opz illas mutationes esse eiusdem gñis: qr ad terminū ad quē τ a quo oppositos. Sed in pposito corpˀ xp̄i non icludit nō eē panis. p3: qr dispatio illa corporis ad panē fuit manēte vtroq; extremo: nō icludit. ergo illam negationē eē panis nisi vt hic. s3 ille terminus vt hic nō ptinet ad genˀ substātie. ergo negatio illa non p se termiat desitionē vt saluat i corpore vt hic. ¶ Istarū rōnū aliq̄ possunt euadi. secunda sic negādo istā ppositionē: q̄ oi eodē mō se habet sm esse τ non esse: sicut si esset annihilatū: illud est ānihilatū: oporteret addere in subiecto istud: et oīno idē succedit sibi. Qd̄ autē ista additio sit necessaria satis apparet: qr anteq; res creat est ita nihil sicut si prius fuisset creata et post ānihilata: τ tñ anteq; creet nō est ānihilata. τ quare hoc? qr non succedit nihileitas eius esse suo. Ita dico q̄ si panis eēt ānihilatˀ nō maneret materia nec forma sicut nec mō. sed tñ nūc aliqd succedit ipsi totali eē panis qd̄ nō succederet si esset annihilatus: qr nunc succedit negatio in gñe. s. in aliquo positiuo dispato: tunc pro succederet negatio simplr extra genus. ¶ Ad tertium pōt dici q̄ negatio vt includit in dispato non est icōpossibilis sue affirmatiōi in ambitu cōi entis. alioqn dispata nō possent simul esse entia: sed negatio cōtradicēs repugnat sue affirmatiōi etiā in toto ambitu entis. Si ergo negatio panis dispata pfuit i corpore nō tñ negatio ɔtradictoria eē eius: nūc aūt post ɔuersionē illa negatio ɔtradictoria est in corpore xp̄i: τ sic est noua qr sequit affirmationē sibi ɔtradicētē. ¶ Cōtra hoc nō videt aliq̄ mō ista negatio ɔtradictoria eē i corpore magis q̄ prius: τ ita vt noua est τ vt termiat desitionē panis: nō termiat vt i corpore. Negatio em̄ ɔtradictoria est purū nihil: τ ita, est purū nihil si dr̄ de aliq̄ positiuo sicut si de chymera dr̄. ergo si illa negatio termiat desitionē: sequit q̄ illa desitio erit purū nihil. ¶ Si dicat ad pmū q̄ non esse panis vt ɔtradicit eē panis: aliter est in corpore xp̄i q̄ prius: qr in corpore xp̄i vt hic: icludit illud nō eē ɔtradictoriū. In corpore autē absolute nō includit nisi negatio disparata. I
¶ Hoc improbat p quartam rationem: qr terminus posterior nō est rō noue incompossibilitatis ad aliqd prius naturalr. ergo illud vt hic nō est aliq̄ rō noue icōpossibilitatis corporis ad esse panis. ergo opz dicere q̄ ista negatio nō sit noua: τ tūc nō termiat desitiōe3. vel si est noua τ non est in corpore vt hic: qr illa pñtia non est ratio sm quā inest talis icōpossibilitas: nullo mō illa negatio terminabit vt in corpore desitiōem panis. ¶ Pot ergo teneri tertiū. s. secūdū mēbrū diuisictiue posite supra. q̄ et si desitio panis sit annihilatio absolute panis: sicut pbat illa rō de p accidens: q̄ qr necesse est dicere q̄ ipi eē panis simplr succedit nō esse panis simplr: τ ista successio oppositi ad oppositum p accidēs cōtigit cū successione psentie corporis christi hic ad nō psentiam hic: ideo ista habebit suos p se terminos alios a p se terminis illius: nō ergo p se terminus istius terminabit p se vel pcise vt cōiungit p accidens per se termino alterius. Dico etiā q̄ hac conuersione panis nō annihilat: qr sicut dictū est in solutiōe q. pcedētis. trāsubstātiatio quedā est qua terminˀ accipit simplr esse: qdā aūt qua accipit hic esse. de prima qua terminˀ vnˀ accipit simplr eē τ aliˀ simplr nō eē forte posset saluari q̄ desitio termini a quo nō est simpliciter annihilatio: qr ibi p se terminus ad quē ipius inceptiōis esset oppositus termino a quo desitiōis:

sicut est de termino a quo ⁊ ad quē gñationis ⁊ corru-
ptiōis: ⁊ ita posset ibi negatio termini a quo: vt in ter-
mino ad quē termiare desitionē: sȝ in ꝓposito vbi tm̄
est trāsitio adductiua: termin⁹ ad quē ꝑ se mutatiōis
positiue nō opponit termio a quo mutationis ꝓuatti-
ue: ⁊ ita nō pōt eē rō ꝯcludēdi negationē eius. Posset
ergo dici ꝙ ꝯuersio ista est sicut substātie in substantiā
nō q̄tū ad eē substātie simplr̄. sȝ q̄tū ad hic esse: vt si-
cut corpus vt hic succedit pani vt hic: ita panis vt hic
ꝯuertit in corpus vt hic: ⁊ ille mutatiōes lȝ sint inter
substātias: tn̄ nō sunt iter substātias vt iter termios:
termini enim sunt tm̄mō p̄sentialitas: ⁊ nō p̄sentiali-
K tas: q̄ pñt reduci ad genus vbi. vt dictū est dist. x. q. j.
sicut ergo mutatione positiua nō acqrit simplr̄ eē cor
pori: sȝ tm̄ esse hic: ita mutatione deꝑditiua corrñden
te quā icludit ꝯuersio ista iquātū ista ꝯuersio est trās-
substātiatio trāslatiua: nō aūt ꝓductiua, ista inq̄ nō
deꝑdit panis esse simplr̄: sed hic eē. et pȝ satis pulchra
corrñdētia: qȝ sicut corp⁹ xp̄i hȝ nouā p̄ntiā nō deꝑdē
do antiquā: ⁊ mutatiōem acq̄sitiuā sine deꝑditiua: vt
dictū est di. x. q. j. ita etiā panis hȝ deꝑditiuā sine acq-
sitiua. qȝ desinit eē hic: et nō acqrit aliā p̄ntiā alibi. qȝ
ergo nō deꝑdit sicut nec acqrit ꝑ hāc ꝯuersionē vt est
translatiua nisi tm̄ esse hic et nō eē hic. sequit ꝙ ꝑ hāc
cōuersionē vt hic est: non deꝑdit esse substātiale: et ꝑ
ꝯñs nō annihilat: immo non destruit panis hac ꝯuer
sione: qȝ tn̄ panis non manet in esse substātiali: et hac
ꝯuersione non destruit vt dictū est. opȝ ꝙ desinat esse
alia desitiōe: que est a simplr̄ eē eius ad simplr̄ nō esse
eius: illud aūt nō eē eius lȝ quasi cōcomitet p̄ntiā cor
poris vt hic: non tn̄ vt terminū eiusdē gñis: ⁊ ꝑ ꝯñs si
ista desitio ſm se ꝯsiderata sit annihilatio: tamē nullo
mō ista ꝯuersio est annihilatio. Exēplū huius. Si pa
nis destrueret ⁊ crearet angelus de nouo ⁊ fieret p̄ns
spēi panis ꝯuersio panis in angelum eēt panis vt hic
in angelū hic p̄ntē ⁊ ꝑ istā cōuersionē angelus nō acq
reret nisi illā p̄sentiā: cōcomitaret tn̄ illā p̄ntiā nouā
nouum eē qd̄ terminat creationē ꝓpriā. ¶ Per istuȝ
modū dicēdi apparet q̄ transsubstātiatio pōt eē ipre-
existēs ⁊ que non: ⁊ que pōt eē manēte termino a quo
⁊ que non. trāsitio eīn que est a termino in terminum
ſm esse simplr̄ terminoꝝ ⁊ non esse: non pōt esse alicu
ius cōuersi ⁊ tn̄ manētis: nec in terminū p̄existētem.
sed transsubstātiatio q̄ est trāsitus substātie in substā-
tiā q̄tū ad hic esse: pōt eē: ⁊ termini a quo manētis si
L desinat hic eē: nō tn̄ simplr̄ desinat esse ⁊ succedat sibi
aliud vt hic. Potest etiā eē in terminū p̄existētē si inci
piat hic eē absq̄ hoc ꝙ icipiat eē. Potest etiam esse ꝙ
termin⁹ a quo destruat. sȝ nō hac ꝯuersiōe. Et pōt esse
ꝙ terminus ad quē incipiat eē et nō hac ꝯuersione: si-
cut exemplificatum est de angelo creato.

Ad argumenta. ¶ Ad primum si te-
neat primū mēbrū disiunctiue posite in principio solu
tionis neganda est illa maior. opȝ eīn addere nihil ei⁹
manet: ⁊ sic nihil succedit vt ꝑ se terminus. ¶ Ad se
cūdū ꝑ idē: ⁊ si nihil sit in se nec in alio: tn̄ suo esse nō
succedit oīno nihil. ¶ Ad tertiū negādū est formam
in corruptione annihilari. Et ad ꝓbationē: qȝ nō ma
net nisi in potētia materie. dico ꝙ ipsa manēre in potē
tia materie est cōpositi alterā partē manere ꝑ se: et sic
etiā manet forma ꝑ accidēs: cuius aūt aliq̄d siue ꝑ se
siue ꝑ accidēs manet nō annihilat. ¶ Et cū dicis ꝙ
posset idē numero redire ꝑ agēs naturale non sequit:
M qȝ potētia illa in qua manet forma debet itelligi prin-
cipiū potētiale: nō aūt respect⁹: corrupta enim forma
nō amplius manet respectus potētie ad formā: qȝ nō
est respect⁹ potētie ad oīno p̄teritū: sicut nec ad oīno
ipossibile. sed ipm̄ principiū potētiale manet: ⁊ in hoc
totum manet ꝑ se ſm aliq̄d eius: ⁊ forma que erat ali
quid totius manet ꝑ accidēs ſm aliquid sui. Vel pos-
set breuiter dici ꝙ ⁊ si nihil forme corrupti maneat tn̄
negatio succedēs sibi est negatio in apto nato: et ideo
priuatio: ⁊ illa nō est nata terminare annihilationem.
¶ Et cū applicat ad ꝓpositum: ⁊ si reqrit ꝙ maneat
ad hoc ꝙ dicat non annihilari: ⁊ forma panis non sic
manet: qȝ materia eius transit in materiā. dico ꝙ pro-
pter multas rōnes vt dictū est prius corruptio nō di-
cit annihilatio: et lȝ ille due sufficiāt. s. subiectum ma-
nere ⁊ negationē terminātem esse priuationē: tn̄ si ne-
gatio terminans esset quecūq̄ negatio in gñe. puta in
aliquo dispato positiuo: adhuc trāsitus ad ipsam non
esset annihilatio. ¶ Ad quartū pōt dici ꝙ nō oīs ꝓ-
ductio totius substātie est creatio. sed q̄ est a termino
a quo vt a pure nihil: ⁊ ita hic ꝑ oppositum si teneatur
secūdū mēbrū hui⁹ disiūctiue posite i solutiōe q̄stiōis:
sȝ nō ꝯcludit qȝ ꝑ ꝯuersione panis annihilet. sed tm̄ ꝙ
eius annihilatio cōcomitat istā cōuersionē. ¶ Ad ra
tionē in oppositū. Ambro. loquit de ꝯuersione termi-
noꝝ nō ſm simplr̄ eē: sȝ ſm q̄d eē. ¶ Ad aliud de crea
tione pȝ ex solutione vltimi argumēti ad p̄mā partē.
¶ Ad Aug. rñdeo de⁹ nulla actiōe positiua ānihilat M
rē. sȝ sicut positiue agēdo rē ꝯseruat: ita annihilare eē
desinere creaturam conseruare: ⁊ hoc potest deus.

Quæstio Quinta.

VLtimo quærit sine argumen
tis qb⁹ ꝓpositiōib⁹ possit hec ꝯuersio ve
re exprimi. ¶ Rñ. nō pōt vere signari ꝑ
verbū essendi nec fiēdi: neq̄ etiā per hoc
verbū posse vel possibile: ⁊ hoc ſm nullā differētiā tē-
poris: nec eīn panis fuit corp⁹ nec est nec erit: et econ- A
uerso corp⁹ non fuit nec est nec erit panis: ⁊ rō omniū
istoꝝ est: qȝ eē notat vnionē extremoꝝ essentialem vel
accidētalē ꝑ illo tpe qd̄ assignat. sȝ ꝑ nulla differētia
tpis hn̄t hec extrema vnionē essentialē nec accidenta
lē: sȝ ꝑ oī instāti vel dispatione: puta q̄n extrema sunt
entis positiua vel maiorē repugnantiā. s. entis ad non
ens pro illo instanti pro quo vnum est: ⁊ aliud non est.
¶ Secundo dico ꝙ panis nec fit nec fact⁹ est nec fiet
corp⁹ xp̄i: nec ecōuerso. ⁊ rō istoꝝ est: qȝ fieri q̄n p̄dica
tur scđm adiacens p̄dicat fieri simplr̄ ei⁹ de quo dr̄: ⁊ B
sic non ꝯtīgit aliqd̄ oppositū ipi subiecto sicut panis
fiebat q̄n coquebatur: et sic corpus fiebat q̄n in vtero
virginis formabat. sed nihil ad. b. sed q̄n fieri p̄dicat
tertiū adiacens tunc denotat subiectū fieri ſm formā
p̄dicati: sȝ panis ꝑ nulla differentia tpis fit ſm formā
p̄dicati. s. corporis: nec ecōuerso. ⁊ pȝ illud in simili ꝑ
oppositū. Ideo eīn hec est vera. hō fit alb⁹: qȝ hic ho-
mo fit sub forma albedinis: ⁊ ꝑ oppositū hec est ipos-
sibilis hō fit asinus: ⁊ hoc loquendo stricte de virtute
sermonis: sic videt esse in ꝓposito. ¶ Tertio dico ꝙ
panis nō pōt nec potuit nec poterit esse corp⁹ christi:
nec ecōuerso. et ratio omniū istoꝝ est: qȝ illa de possibi
li est falsa: cuius illa de inesse est ipossibilis: quelibet
eīn de possibili pōt exponi in aliquā de inesse possibi-
lē lȝ forte falsam. sed quelibet de inesse corrñdēs cuili
bet istarū de possibili est ipossibilis ex prima conclu-
siōe iā ꝓbata. ¶ Qualiter ergo? Dico ꝙ nullo isto-
rū modoꝝ accipiendo vtrūq̄ extremum in recto. opȝ
alterū de altero p̄dicari. Si ergo vera debet esse p̄dica
tio. opȝ alterum eorū in obliquo accipere denotando
ordinē extremi ad extremum: et hoc pōt esse duplici-
ter. vel cum hac prepositione ex vel de. addēdo ad ter D
minū a quo sicut dicit philosophus .v. metaphysi. c. is. T. c. 7.

Q3 ex mane fit meridies ꝛ non econuerso: et hoc mō potest cōcedi ꝙ ex pane vel de pane fit corpus christi. alio modo addendo termino ad quē hāc ꝓpositiōem in. que denotat ipsum esse terminum ad quē: hoc mō panis trāsit in corp⁹ christi: et oēs alie locutiones de virtute sermonis ad aliquā istarū reducunt: sʒ scḋa est magis ꝓpria: qꝛ nō denotat aliquid cōe manere: sicut aliquo mō denotat ista prepositio ex ḃm modū ꝓpriū accipiēdi ex. nō em̄ ex opposito fit oppositū. nisi qꝛ ex subiecto cōi vtriusqꝫ. ḃm philosophū. j. phys. j. de generatiōe. ꝛ. xj. meta. Nulla aūt ꝓpositio cū mutatiōe acceptā vel mouerī etiā accipiēdo vnū terminū in obliquo: ꝛ alterū in recto vera est: vtpote panis mutat in corp⁹. qꝛ nō est hic mutatio: vt dictū est in. j. q. isti⁹ dist. trāsire aūt seu verti abstrahit a rōne mutatiōis: qꝛ ponūt habitudinem termini ad terminum non īportando subiectum cōmune manere.

Tex.c.58. ꝛ.60. t.c.10.ꝛ.24 T.c.6.ꝛ ibi idē.7.me. T.c.22.

Circa secundam partē istius dist. querēdū est de materia ꝯueniente isti conuersioni: et duo hic queruntur. ¶ Primo vtrū solus panis triticeus cū aqua elemētari coagulat⁹ sit cōueniēs materia cōuersionis in corpus christi. ¶ Secūdo vtrū solū vinū expressum de vua sit cōueniēs materia conuersionis in sanguinem.

Questio Sexta.

Ad primam questionem patet. de ꝯse. di. ij. c. j. ꝛ. c. nō opꝫ. ꝛ. c. sequēti. Ratio principalis est: qꝛ xp̄s talē materiā ꝯsecrādā instituit: ꝛ in signū institutionis tali materia cōsecranda vsus est. ¶ Q3 etiā panis triticeus ꝛ nō ali⁹ habeat de conse. di. ij. i sacro. Et hui⁹ ꝯgruētia accipit ex illo vbo Jo. xij. Nisi granū frumēti ꝛc. vbi xp̄s se grano frumenti cōparat. vn̄ Aug. ibi. Cū sint multa grana frugū nulli se cōparat nisi illi. vn̄ mos cepit ecclesie de hoc solo grano ꝯfici corpus dn̄i. ¶ De hac etiā farina triticea aq̄ elementari coagulata dꝫ panis formari: qꝛ ita supponit panē illū fuisse formatū quo vsus est xp̄s cōsecrādo: nec sufficit pasta sʒ panis: qꝛ sic cōstitutū est: et ad oīa est ꝯgruētia. qꝛ cū sacrm̄ illō sit signū nutrimēti spūalis: i illis ꝯgrue istituit q̄ sunt signa principalis nutritionis corporalis. principale aūt nutrimētū quātū ad cibū est panis triticeus. ¶ Sed hic est dubium p̄mo de amido: an ex ipō possit formari panis ꝯsecrabilis? Secūdo an de farina triticea pasta confecta: nō cocta possit ꝯfici? Tertio an panis azimus vel fermētat⁹ vel vterqꝫ? ¶ Quātū ad p̄mū videret prima facie ꝙ talis panis eēt ꝯsecrabilis: tū qꝛ ille vsualr reputat panis triticeus: ꝛ xp̄s instituit sacrm̄ in pane triticeo vsuali: tū qꝛ ille depuratiōes q̄ fiūt circa amidum ꝑparādum nō videnr alterare a specie farine triticee: nō em̄ fiūt ibi nisi decollatiōes ꝛ purgatiōes ꝛ hmōi: hec aūt nō videt alterare medullā tritici a specie sua. ¶ Sed si credat expertis in reb⁹ de qualitatib⁹ ꝯnatib⁹ eas q̄ innotescūt ex opatiōib⁹ p quas qualitates cognoscimus ꝛ distinguim⁹ substātias: aliter enim non cognoscimus distinctionem ignis ab aqua nisi p ea q̄ innotescūt nobis ex opatiōib⁹: et ḃm medicos q̄libet spēs hꝫ qualitatē ꝛ opatiōem a tota specie q̄ non cōpetit sibi p talē mixtiōnē. sed ꝯsequit formā ꝓpriam talis spēi: ꝛ hmōi qualitas et opatio alia est in tota specie in amido ꝛ alia in pane triticeo sicut apparet cernētib⁹ eas ꝛ assignātib⁹ ꝓprietates tales ꝛ tales quātū ad effect⁹: ex quo videt ꝙ amidū sit totaliter alterius speciei a pane triticeo. ¶ Et ꝯfirmat istud. non em̄ p

vt iqt. ari. sto. 1. ð aīa t.ca.11.

aliud ꝓbamus acetū ꝛ agrestā differre specie a vino: ꝛ p ꝯñs nō eē materiā ꝯsecratiōis q̄tū ad vinum nisi q̄tum ad qualitates ꝛ opationes. qꝛ. s. acetū est a tota specie frigidū: vinū aūt a tota specie calidum. ¶ Dico breuiter pōt dici ꝙ cū certū sit farinā tritici purgatam ḃm cōem purgationē eo mō. s. quo pistores solent eam purgare eē materiā ꝯuenientē ad faciēdū panē cōsecrabilē: ꝛ dubiū sit: an amidum sit hmōi materia: et pars negatiua multū sit ꝓbabilior nō sine pctō aliquis se exponit tali dubio: maxime ille q̄ ꝑparat hostias cōsecrādas: qꝛ sibi simplr̄ est certū ꝙ de tali materia preparat. vtēs forte pōt magis excusari de pctō. qꝛ supponit talē materiā eē bn̄ ꝑparatā. sʒ si i vitate nō est ista materia ꝯsecrabilis in ꝯsecrando nihil facit: nec tn̄ est idololatria nec occasio idololatrie pplo: qꝛ q̄tū in se est supponit materiā esse idoneā: ꝛ a se ꝛ ab alijs adorādam. ¶ Quo ad secūdum dubiū bn̄ ꝓbabile est ꝙ pasta ꝛ panis nō differūt specie: qꝛ p decoctionē paste in furno vel alio modo ab igne nō fit nisi exalatio humoris aquei cōmixti cū partibus farine: ꝛ hec mixtio est p iuxtapositionē: talis aūt separatio nō mutat speciē: qꝛ nec etiā mixtio. Nec tn̄ de pasta pōt cōfici: quia noluit xp̄s i sacris suis istā subtilē disputationē de differētia specifica iponere nobis. sʒ ꝙ panem triticeum vsualē haberem⁹ cōiter p materia ꝯsecratiōis. vt sic ḃm Dam̄. li. iiij. c. v. vel. vj. illud qō cōiter cōsueuit esse nutrimentū corporale ipm̄ vel simile eēt nobis sacrm̄ istitutū spūale. ¶ Et si arguas. panis fit pasta p modicā cōpressionē in digitis: quare nec post talem compressionē a digitis videt materia cōsecrāda sicut ante decoctionem. ¶ Rn̄. hoc ꝓbat ꝙ nō differt specie panis a pasta. sʒ nō ꝓbat ꝙ pasta sit materia ꝯsecrabilis. ¶ Et si q̄ras de pane tali recenti et reducto in pastā: an sit ꝯsecrabilis? ¶ Rn̄. ꝙ sic. qꝛ q̄tūcūqꝫ remittat i illo ꝯsueta durītia q̄ ꝯsueuit eē i pane cocto: tn̄ ex quo semel coct⁹ est ꝛ panis fuit nisi manifeste recedat a ratiōe panis vsualis non recedit a rōne panis ꝯsecrabilis. ¶ Tertiū dubiū icludit maiorē difficultatē. greci em̄ dicūt ꝙ necesse est ꝯficere in fermēto: ꝛ ideo negāt latinos ꝯficere ꝛ aīs nitunt ꝓbare p euāgelia. Dicūt em̄ ꝙ xp̄s passus est luna. xiiij. vt impleret figura legis de agno paschali q̄ imolabat luna. xiiij. ꝛ hoc futurū xp̄s ꝑnoscēs ꝯuenit cōedere agnū paschalē ante lunā xiiij. dicūt aūt tūc iter iudeos panē fermentatū esse in vsu: nō em̄ erat eis iterdictus panis fermētatus ante xiiij. diē mēsis p̄mi ad vesperam. ex hoc ꝯcludūt xp̄m tūc vsum fuisse fermēto: ꝛ p ꝯñs ipm̄ ꝯfecisse i fermēto. ¶ Pro ista opinione adducūt alia de euāgelistis. vt illud Jo. xviij. c. ꝙ nō introierāt iudei in p̄toriū vt nō ꝯtaminarent sʒ māducarēt pasca: pascha aūt accipit ibi p agno paschali, quē debebat comedi. xiiij. luna. ergo. xiiij. luna tradiderūt xp̄m pilato. ¶ Itē Jo. xiij. legit ꝙ ante diē festū pasche: ꝛ sequit totū illud de cena ꝛ institutiōe eucharistie. ergo ante diē illū in quo imolabat agnus paschalis: ꝛ p ꝯñs ante lunam. xiiij. ¶ Itē Matth. xxvj. dꝫ quomō iudei cogitauerūt occidere xp̄m. d. non in die festo. ille aūt dies. festus principalis erat luna. xv. iuxta illud numeri. xxviij. Quartadecima die mensis p̄mi pascha erit. ꝛ. xv. die solēnitas. supple principalis. ergo de illo intelligit in Jo. cū dicit. Ante diē festū ꝛc. ¶ Sed in ꝓposito tā aīs est falsum q̄ ꝯñs. prima enim ꝯña nulla est: nec scḋa est necessaria. Q3 em̄ passus fuerit luna. xv. ꝛ p ꝯñs fecit cenā luna. xiiij. ꝓbat expresse per illud Matth. xxvj. Prima die azimorū quesierūt discipuli vbi vis paremus tibi comedere pascha? Et Matth. xiiij. Prima autē die azimorū quādo pasca immolabāt. Quo vis eamus ꝛ paremus vt manducemus pascha? Et Luce xxij. Venit dies azimorū in qua necesse erat comedere

pascha: ꝛ misit dñs Petrū ꝛ Joānē dicēs. Eūtes parate nobis vt māducem⁹ pascha. ¶ Ex istis pꝫ ꝙ die azimoꝝ pma. s. xiiij. luna cōedit agnū paschalē: et hoc iuxta illd nūeri. xxviij. qd allegatū est statim. ꝛ. xv. die erat solēnitas hoc est pm⁹ dies īteger solēnis solēnitatis pasche: et illa die passus est xp̄s. Et sic illa hoꝛa q̄ comedi debuit agn⁹ paschalis ſm legē. s. xiiij. die mēsis pmi comederūt discipuli veꝝ agnum. ¶ Ad pbatiōes eoꝝ quas addūt p añte pꝫ p vnā distinctionem positā ab Innocētio de officio misse. parte. iij. c. iiij. ꝙ pascha qnqꝫ modis accipit. Uno modo p solēnitate diei azimoꝝ que erat luna. xv. Alio mō p die in cuius vespe comedebat agn⁹ q̄ erat luna. xiiij. Tertio mō p

B hoꝛa īmolationis agni q̄ erat pars diei. xiiij. Quarto mō p agno q̄ cōedebat vel imolabat. Quinto mō p panib⁹ azimis. ¶ Ad ppositū sufficit pmū mēbꝛum distinctiōis p soluēda auctē. prima de Jo. xviij. et silr

C p scđa auctē. ¶ Hoc ḡ simplr tenēdū est ꝙ de necessitate panis ꝯsecrabilis nō est neqꝫ ꝙ sit azimus: neqꝫ ꝙ sit fermētat⁹: qꝛ ſm Anſ. ī li. suo de azimo ꝛ fermētato nō differūt substātialr azim⁹ ꝛ fermētat⁹: ꝛ iō nō negam⁹ rite cōficere grecos: qđ etiā pꝫ. qꝛ tpe Leonis pape fuit cōstitutū ꝙ cōficeret in fermēto: sed fuit ad tēpus ad extinguēdā heresim ebionitarū: qui dixerūt ꝙ necessariuꝫ erat xp̄ianos iudaizare: ꝛ p ꝯñs pascha suū ī azimo ꝯficere: sicut fecerūt iudei: ꝛ ad extictionē huius heresis fuit ordinatum consecrare in fermēto. Sed post heresi illa extincta redījt ecclia occidētalis ad pmā ꝯsuetudinē q̄ ꝯformis est īstitutioni xp̄i ꝛ pmulgationi facte p ei⁹ vicariū Petrū. Sed de necessitate ministri ad min⁹ in ecclia latina est hodie ꝯficere

di.3.q.3. in azimo. sicut dictū est supꝛa ista di. de materia cōueniēte. ¶ Et forte etiā grauiter peccāt greci qui nō se ꝯformāt ecclesie Petri. maxime cū hic habeat fundamētū solidū ꝙ sic xp̄s instituit istud sacramētum celebꝛādū: ad minus lꝫ nō necessario quin aliter fieri posset: tñ sic magis congrue celebꝛatur.

A AD secundam quæstionem dico ꝙ vinū artificiale siue quodcūqꝫ aliud vinū qđ nō est vinū vitis: vtpote vinū pomoꝝ ꝛ huiusmodi: non est vinū nisi ſm q̄d et equoce. vnde nullū tale est aptū ꝯsecrationi in sanguinē. ¶ Principalis rō est: qꝛ sic xp̄s īstituit bona congruētia. qꝛ scđa pars pncipalis nutritiōis. i. pot⁹ pncipaliter ꝯsistit in vino vt in potu pncipali: ꝛ de hoc habet de ꝯse. di. ij. vinū. etiā illud debet esse expꝛessum de vua. Quādiu enim liquoꝛ est in vua tñ hꝫ magis rōnem comestibilis q̄ꝫ potabilis. ¶ Illud aūt sacr̄m p scđa parte sui essentialr ꝯtinet sanguinē: ꝛ p signo aliquo qđ est p pot⁹. ꝛ hoc habet de ꝯse. dis. ij. Didicim⁹. ꝛ. c. sequēti. ꝙ de īpꝛesso botro. hoc est de vuaꝝ granis ppl̄s cōicaret valde esset cōfusum: sed si necesse fuerit botrus: in calicē cōpꝛimat. ¶ Huic aūt vinū apponere aquā nō est simplr necessarium de necessitate sacri: qꝛ etiā qñ apposita est nō ꝯuertit in sanguinē nisi pꝛi⁹ sit cōuersa in vinū: ꝛ ita modica est apponēda: ꝛ ita tēpestiue ꝙ ante cōsecratione possit cōuersa fuisse in vinū: greci etiā nō apponūt aquā. vt dicit Inno. de officio misse. parte. iij. c. iiij. vel. v. est tñ de necessitate ministri pp̄ter p̄ceptū ecclesie: ꝛ etiā xp̄s vinū cū quo fuit aq̄ mixta ꝯsecrauit. iuxta illud Dam. lib. iiij. c. v. Christus calicē ex vino ꝛ aq̄ tradidit discipulis suis. d. Bibite ex hoc oēs: hic est em̄ sangnis me⁹ ꝛc. Cōgruētia appositiōis aq̄ in vinū est pp̄ter mysteriū: vt significet ppl̄s vniri xp̄o. iuxta illud de ꝯse. di. ij. Omne. Cū in calice aqua vino miscet ppl̄s xp̄o vnit. i. copulād⁹ significat ꝯfidē ꝛ dignā cōsecramēti perceptionem.

¶ Si autem queritur de accidētibus que remanent &c. Distinctio. XII.

IN ista distinctiōe determinat magister de his que remanēt post consecrationem eucharistie: et diuidit in duo. ¶ Primo em̄ determinat de esse illoꝝ accidētiū q̄ remanēt ibi sine subiecto. ¶ Secundo de quadā trāsmutatiōe facta circa illa accidētia. s. fractione hostie ī partes ibi (Solet etiā queri). et iuxta illud incidenter determinat de significatione illaꝝ partiū in quas frāgit hostia ibi. (Quid aūt partes ille figurant). Sequit illa pars. (Post hoc queritur): que potest poni incidentalis. in ista distinctione vel principaliter diuisa cōtra totā precedētem partē. In ista enim determinat de eucharistia sub ratione sacrificij: postq̄ꝫ determinauit prius de ea ratiōe sub ratione sacramēti: ꝛ ista habet principalē ꝛ incidētalē que diuidit in duas: quaꝝ prima pars est de institutione huius sacramēti et sacrificij ibi. (Ut institutū est). Secūda de pceptione ibi. (Si aūt requiratur).

CIrca istam distinctionem querēdū est principaliter de accidētibus remanētib⁹ sine subiecto: ꝛ ibi tria. ¶ Primo de esse istoꝛū accidentium. ¶ Secūdo de actiōib⁹ eoꝛū. ¶ Tertio de transmutatione circa ipsa. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ Primo an in eucharistia sit aliqđ accidens sine subiecto? ¶ Secūdo an quodcūqꝫ accidēs remanēs sit sine subiecto?

Questio Prima

AD primum arguitur ꝙ non. quia sicut substātie conuenit esse per se. sic accidēti esse in alio. hoc pbat: qꝛ ens diuidit in ens p se ꝛ in ens in alio. Et pmū mēbꝛū ꝯuenit substātie ꝛ secūdū accidēti. Sed īpossibile est eē substātiā ꝛ nō eē p se siue eē in alio. qꝛ qđ vere est nulli accidit. j. physi. ergo impossibile est esse accidēs T.c.27.
et esse per se vel non esse in alio. ¶ Secundo sic. Posterius essentialiter non potest esse sine pꝛioꝛi essentialiter. v. metaphysi. ca. de pꝛioꝛi. Sed accidens est po- T.c.16.
sterius essentialiter substātia. ex. vij. metaphysi. Quia T.c.4.
substantia est pꝛincipium omnium entium cognitione et tempoꝛe. ergo impossibile est accidens esse sine substantia cuius est accidens. ¶ Tertio sic. Impossibile est diffinitum esse sine diffinitione: ꝛ per consequens sine quocunqꝫ diffiniente ipsum. sed substantia diffinit accidens. ex. vij. metaphysi. cap. iij. ergo ꝛc. T.c.4.14
¶ Si dicas maioꝛ est vera de diffiniente ptinente ad ꝛ inde.
quiditatē diffiniti: non autem de illo qđ diffinit vt additum. sic autem substantia diffinit accidēs. ¶ Contra. Impossibile est et incompossibile relatiuum esse sine coꝛrelatiuo: tūc em̄ relatiuū non esset relatiuum: et tñ coꝛrelatiuū diffinit relatiuū non vt aliq̄d de quiditate eius sed vt additum. ergo maioꝛ est vera de diffi-

niente vt additum. ¶ Hoc etiam confirmatur. quia si ad diffinitionem alicuius creature pertineret ipse de⁹ non pertineret nisi vt additum: ꝛ contradictio esset ꝙ diffinitum esset sine isto addito: nunc autem ẜm phylosophos substantia est causa simpliciter necessaria accidentis sicut deus creature: ꝛ propter istam necessitatem causandi cadit in diffinitione accidentis sicut tale additum. s. simpliciter necessarium. ergo ꝛc. ¶ Itē in predicamentis album ꝛ albedo idem significant: quia album solam qualitatem significat. ergo eodemmodo quantitas ꝛ quantum. Sed impossibile est esse quantū nisi sit aliquod subiectum cui quantitas conueniat. ergo est impossibile quantitatē esse sine subiecto. ¶ Cōfirmatur. qꝛ quando aliqua sunt omnino eadem vnuꝫ non potest esse sine alio. huiusmodi sunt quantitas: et quantum. ¶ Oppositum dicitur in litera: ꝛ auctoritates sanctorum que adducte sunt dist. precedente.

c.d subsiã.

¶ Item per rationem. Accidentia panis manent. patet ad sensum: ꝛ non afficiunt corpus christi: quia illud non est quantum hac quantitate. sed multo magis nec figuratuꝫ hac figura: sed figura corporis humani: nec est coloratum hoc colore: sed colore cōueniente corpori humano. nec afficiunt aerem: quia aer nō est capax istorum accidentium: cum ista sint accidētia corporis mixti ꝛ repugnantia elemento. nec afficiunt substantiam panis: quia illa non manet, vt patet ex predictis. ergo sunt sine subiecto.

Uid alex. hic et var. q. presenti. Tho. p̄ti di. ar. I. q. I. sol. arg. 3. 3. q. 7. 3. pt. q. 77. ar. I. so lu. vI. ar. in 8. di. 36. ꝛ in 3. d. 6. q. I.

Hic dicitur ꝙ cum vnius cōpositi sit tantum vnum esse illud esse ex cōsequēti et ꝑ accñs est cuiuslibet accidentis illius totius. ꝛ ꝑ ꝯñs si separetur accidens a subiecto deus dat sibi nouū esse. quia nō p̄t nunc habere esse totius cui prius accidebat. ¶ Cōtra hoc vnumquodqꝫ qđ est extra causam suam ꝛ intellectum sicut habet entitatem propria ita ꝛ ꝓpriū esse: ꝫ si accidens habet ꝓpriam entitatem essentialem extra subiectum ꝛ intellectuꝫ habet ꝛ proprium esse. ꝛ ita nō est formaliter per esse subiecti. prima ꝓpō supponitur hic tanꝗ plana. alibi. n. declaratur de esse ꝛ essentia.

¶ Item formam esse in materia de necessitate arguit cōpositum esse, ita ꝙ impossibile est ponere primū sine secundo sed per aliquam transmutationem naturalem forma est in materia vt per alterationem vel augmentationē. ergo per illam ꝛ ab eodem agente cōpositum ex subiecto ꝛ accidente habꝫ esse formale illi⁹ accidentis. sed non habet esse formalr̄ illius subiecti, quia illud p̄fuit ante mutationem. ergo ꝛc. ¶ Item si accidens quando separatur habet nouū esse opꝫ ibi ponere aliquam transmutationem a carentia illius esse ad istud esse. sed hoc est impossibile. primo quia non pōt poni que sit ista mutatio: non enim generatio, quia accidens non est subiectum generationis: nec est augmentatio nec alteratio: quia non acquiritur quantitas nec qualitas per istam mutationem: quia tūc vel qualitas esset subiectum augmentationis vel alterationis cui⁹ esse acquiritur: vel esset qualitas et q̄titas. ꝛ sic de isto posset argui in infinitum. ¶ Item esse illud nouū. quia non est formaliter esse diuinum aut est proprie substātia vel accidens vel neutrum si in genere substātie erit independens. ꝛ per consequens non erit formalit̄ esse alicui⁹ accidentis: qꝛ nullum accidens potest esse formaliter independens vel per se esse. Si in genere accidentis quotunqꝫ per reductioneꝫ erit eque dependens cū forma cuius est, et per ꝯñs per illud esse formaliter nō erit illud cuius est ens independens. ¶ Aliter dicit ꝙ quando accidens separatur a subiecto deus dat sibi quādam virtutem supernaturalem per quam virtutem potest per se esse licet sine ea non posset. ¶ Contra istud secundum arguitur sicut contra precedens: ad minus

Hen. q. 4. q. 36.

quantū ad duo vltima argumenta. quia ista virtus adueniens est terminus alicus mutationis. quero cuius. ¶ Ista etiam pertinebit ad aliquod genus. quero ad quod. ꝛ arguitur vt prius. ¶ Item licet aliqua virtus supernaturalis detur alicui. tamen postꝗ inest naturale est habenti eam habere vel posse habere illud ad qđ est illa virtus: sicut cecus: licet supernaturaliter illumineτur: tamen illuminatus naturaliter videt ergo licet esset miraculum in primo instanti conseruationis istorum accidentium sine subiecto: quia tunc cōfertur accidenti ista virtus. tamen postea per istam virtutē erit naturaliter sine subiecto. ¶ Item impossibile est substantiam accipere aliquam virtutem per quam dependeat ad aliquod vt sibi inherens, ergo impossibile est accidens recipere virtutem per quam sit per se ens absolutum ab omni inherentia ad aliud probatur consequentia. quia ista per se esse ꝛ inherere eque appropriantur istis. scilicet substantie et accidenti. hoc huic et illud illi.

Ad quæstionem respondeo ꝙ hoc vocabulum accidens potest accipi pro per se significato eius vel pro eo quod denominatur ab isto per se significato. ista distinctio est vniuersalis in omnibus cōcretis. Ulterius accipiendo pro illo quod denominatur a significato istius nominis accidens, potest accipi vel pro absoluto vel pro respectiuo siue respectu accidentali. secundum hoc. ergo habentur tria membra. scilicꝫ de accidente q̄tum ad per se rationem quam importat accidens. secundum de eo quod denominatiue dicitur accidens. ꝛ est respectiuū. ¶ Preterea. hoc predicatū esse in subiecto vel non esse in subiecto potest accipi secunduꝫ aptitudinem vel secūdum actualitatē. ¶ Sit ergo prima conclusio. ꝙ loquendo de per se significato accidentis: contradictio est ipsum intelligere nō eē in subiecto. et hoc intelligēdo vniformiter in subiecto et predicato. scilicet si in actu actu: si aptitudine aptitudine. ¶ Secunda conclusio ꝙ loquēdo de eo quod denominatur a per se accidentis significato: et est per se respectus. contradictio est ꝙ sit sine subiecto: et hoc actu: ita scilicet ꝙ nō actu inhereat subiecto extendendo subiectum ad fundamentum quod potest dici proximum subiectum respectus. ¶ Tertia conclusio ē ꝙ illud quod denominatur a per se significato accidentis et est quid absolutum potest esse et non inesse subiecto actualiter: sed necessario inest aptitudinaliter. ¶ Prima conclusio probatur. quia per se significatum huius nominis accidens est quidam respect⁹ ad illud cui accidit. et forte idem respectus quem importat hec dictio inherens ad illud cui inheret: et idem significatū est accidentis ꝛ accidentie: vt ita loquar: ꝛ inherentis et inherentie. Sicut ergo impossibile est accidentiam esse quin sit inherentia: si actu actu: si aptitudine aptitudine. ita impossibile est aliquid esse accidens loquēdo de per se significato et primo huius nominis: quin sit inherens proportionaliter. hoc est si actu actu: si aptitudine aptitudine. ¶ Et si queras ad quod genus pertinet illud quod per se significat hoc quod est accidens vel inherens? ¶ Respondeo ad genus aliquod respectus extrinsecus aduenientis. patet enim ꝙ dicit respectum: quia non potest intelligi ratio eius ad se. Non autem dicit respectum intrinsecus aduenientem quia non necessario consequentem positionem extremorum: quia sicut patebit in vltia ꝯclone fundamentum eius ꝛ termin⁹ possunt manere sine isto respectu. ¶ Si queras ad quod gen⁹. vide si forte ad gen⁹ passionis: vt sic passio dicat nō tātū respectū passi ad agēs sed ad formā: vel si forte ad genus actionis. vt sic ac

A

B

C

tio dicat tantum respectuȝ agentis ad patiens. sȝ forme informantis ad illud quod informatur. sed vtroqȝ modo erit respectus extrinsecus aduenientens. ¶ Et si obijcias ꝙ illud quod est determinati generis non potest competere pluribus generibus. accidens aũt vel inherens quantum ad per se rõnem nominis conuenit om-

D nibus nouem generibus. ergo ꝛc. ¶ Respõdeo. bene potest quod est determinati generis denominare plura genera. forte creatum dicit aliquid per se pertinens ad genus relationis: ꝛ tamen forte denominat quodlibet a deo. ꝛ solum illud aliud a deo est ꝓprie in gñe: ergo põt iste respectus pertinere per se ad vnum gen⁹ et tamẽ denominatiue dici de relationibus vel respectibus nouem generum. ¶ Sed si contra hoc obijcias per simplicium super predicamenta ꝙ esse in. nõ cõstituit aliquod speciale genus: quia vnum esse in. ẽ oĩum nouem generum. Rñ. vel esse in. accipitur denominatiue. ꝛ sic circuit omnia genera accidentiũ. sicut hoc quod est ĩherere vel accidere: vel accipitur pro ipã habitudine per se significata per esse in: ꝛ hoc modo accipitur aliquod genus ab esse in: quia est species determinata in vno genere. Si autem intelligas ꝙ esse ĩ. q̃ntum ad per se rationem quam importat non pertineat ad aliquod genus determinatum sed per se ad plura genera: negandus est: non enim est tante auctoritatis ꝙ propter dictum eius debeat concedi oppositum ei⁹ quod ratio concludit: ratio autem conuincit ꝙ ille cõceptus quem importat in. potest quiditatiue contineri in aliquo genere: licet denomiãtiue dicatur de formis que sunt in multis generibus. non enim dicitur quiditatiue de albedine ꝛ linea: tũc enim albedo ꝛ linea nõ dicerentur ad se. quia illud quod essentialiter includit respectum non est ad se. ẽm Augus. vij. de trini. capi. ij.

Ut iq̃ta=uer.12.me.t.c.19. ¶ Secũda ꝯclusio ꝓbaẽ: q̃a respectus est essentialiẽ habitudo inter duo extrema. ꝛ ideo sicut tollere terminum ad quẽ est respectus: est tollere vl' destruere respectum: ita tollere illud cuius est respectus est tollere respectum ꝛ destruere rationem respectus: non ergo: quia accidẽs respectiuũ est accñs. ideo reqrit subiectũ vel fundamẽtũ: sed qꝛ respectus est respectus ideo reqrit cuius sit ꝛ ad quod sit etiam in diuinis. ¶ Si arguatur ꝯtra istã ꝯclusionẽ ꝙ videẽ ꝯtradicere p̄cedẽti. q̃a scd̃m ꝯclusionem p̄cedẽtẽ ratio quã significat accidere vel inherere est respectus extrinsecus aduenieñs. ergo non põt ꝯpetere alicui respectui denomiãtiue. q̃a respectus non est subiectum respectus nec fundamẽtum: sic enim esset processus in infinitum. ergo paternitas vel similitudo non potest inherere vel accidere: qꝛ inherere seu denominari ab inherentia reqrit ꝙ denominatũ sit subiectũ ꝛ fundamentũ inherentie. ¶ Respondeo ꝙ vnus respectus bene potest fundari in alio vt posterius in priori: sicut supra tactum est in quadaȝ

di.6.q.10. q̃stione de caractere, ꝛ ꝓbatum de proportione ꝛ ꝓportionabilitate: ꝛ ita dico ꝙ sicut albedo potest denominari ab inherentia siue ab eo quod potest accidere ita potest paternitas denominari: ꝛ similis est denominatio quo ad hoc vtrobiqȝ. s. ꝙ predicatum dicit respectũ extrinsecus aduenientem ipsi subiecto. ¶ Sed si arguas. ergo ipsemet respectus inherentie denominabitur a seipso: hoc soluetur in sequenti conclusione.

¶ Tertia conclusio probatur. quia accidens absolutum vnde absolutũ non requirit terminum nec terminos: quia tunc non esset absolutũ. Si igitur reqrit subiectum oportet ꝙ hoc sit propter aliam dependentiaȝ ad ipsum essentialem. sed nulla est dependentia simpliciter necessaria alicui⁹ absoluti ad aliquid quod nõ est de essentia eius: nisi ad causam extrinsecam simpl'r p̄mam. s. ad deum: subiectum autem non est de essentia accidentis: quia tunc homo albus non esset ens ꝑ accidens quod est contra phylosophum. v. metaphy. ca. de ente. ꝛ capi. de vno. vij. metaphy. ca. iij. Quia addẽ- T.c.13.

do alicui illud quod est de essentia eius non habeẽens T.c.7.

per accidens: precipue si illud in se sit ens per se. Acci- t.c.12. ꝛ iij.

dens autem secundum se est ens per se ẽm phl'm. v. me- T.c.14.

taphy. cap. de ente: vnde ꝛ per se est in genere. nec subiectum est causa extrinseca simpliciter prima: quia deus non est subiectum accidentis. ergo dependẽtia accidẽ- E.

tis absoluti ad subiectum nõ est simpliciter necessaria voco simpliciter necessarium cuius oppositum includit contradictioneȝ. maior probatur: quia causalitatẽ cuiuscunqȝ cause extrinsece respectu cuiuscunqȝ causati perfecte supplere põt prima causa. q̃a habet in se omnem talem causalitatem eminentius q̃ȝ secũda causa. T.c.12.

¶ Si dicas subiectum esse causam materialem respectu accidentis. ꝛ deus non potest supplere vicem cause materialis sicut nec formalis. ¶ Contra ẽm phl'm viij. meta. accidentia non habent materiam ex qua sȝ in qua vel si habent ex qua illud non est subiectum: qꝛ subiectum cum accidente facit ens per accidens vt dictum est. per se autem intrinsecum essentie accidentis: siue materia siue forma nõ constituit ens per accidẽs quia accidens vt totum quoddam est: est ex omnibus pertinentibus ad essentiam eius. ¶ Ex ista rõne patet. quare phylosophi dicerent ꝙ accidens non põt eẽ sine subiecto: non quidem q̃a ponerent subiectum de essentia accidentis. immo ex eis constituitur ens ꝑ accidens: nec q̃a de essentia accidentis absoluti ponerẽt inherentiam vel respectum quẽcunqȝ ad subiectuȝ: q̃a contradictio est ꝙ in per se ratione absoluti includaẽ aliquis respectus. quia tunc esset absolutum ꝛ non absolutum: sed tantũmodo quia ponerent ordinem causarum simpliciter necessarium: ita ꝙ prima causa non potest causare causatum cause secũde sine secũda causa. subiectũ aũt habet aliquam causalitatẽ respectu accidentis loquendo de ordine naturali causarũ: ꝛ ideo sine ista causa in ordine sue causalitatis posita: negarent accidens esse. ꝛ pro tanto diciẽ. j. phy. ꝙ intellect⁹ T.c.39.ib.

querens segregationem passionum a subiectis erit q̃- 7.met.

rens impossibilia. sed non impossibile, quasi includat T.c.3.

aliquid repugnans prime rationi seu quiditati accidẽtis absoluti. nam tali impossibili posito nulla põt seruari regula disputationis, maxime quantuȝ ad illa cõsequentia: quorum opposita includuntur in añte: ptȝ enim ꝙ tunc tali impossibili posito statim concedẽda sunt contradictoria ꝛ ita in proposito includitur maximum inconueniens. s. redargutionis ad quod duci potest respondens. nunc aũt phl's. iiij. physi. cap. de va- T.c.18.

cuo. querit istam questionem si esset spatium in quo tãtum esset color aut sonus: vtrum illud esset vacuum. ꝛ respondet determinate ad alteram partem quest. quia si esset receptiuum corporis esset vacuum. si autem ex primo intellectu eius quod est colorem esse includereẽ ipsum esse in subiecto: cum subiectum eius non posset esse nisi corpus. ex primo tunc intellectu positi haberetur corpus ibi esse ꝛ corpus ibi non esse: ꝛ ita illa hypothesi posita respondendum esset statim ꝙ spatium esset vacuum ꝛ non vacuum. ¶ Istud dictum pro tãto adducitur vt videatur phylosophum illam contradictionem nolle esse in prima ratione q̃ditatiua accidentis: sicut nec posuit esse in subiecto esse de prĩa quiditatiua ratione albedinis: sed tantum est illa impossibilitas apud eum propter necessitateȝ quã ponit in ordine causarum. ¶ Contra istam conclusionem arguitur p̄mo sic. si albedo inheret subiecto vt tu concedis. ista inherentia aut est de essentia albedinis. ꝛ habeo propositũ ꝙ contradictio est. ꝛ prima contradictio subiectum eẽ sine predicato: aut non est. ꝛ hoc videtur inconueniẽs tum propter auctoritatem, tum propter rationẽ. propẽ

T.c.2. auctoritatem phylosophi.vij.meta. in principio accidentis inquit siue alia a substantia dicuntur entia eo q taliter entis.ergo formalis ratio entitatis in accidente est inherere e taliter enti id est substantie z paulopost
T.c.3. Nihil ipsorum secundum se aptum natum nec possibile separari a substantia.multa etiam sunt ad hoc ibidē
T.c.2. ¶ Cōfirmatur per phl'm.iiij.meta. vbi dicit q ens dr de substantia z accidentibus sicut sanum de sanitate i animali z vrina.sed nihil formaliter de vrina sanuz dicit nisi habitudinem signi ad sanum dictum de anima li.ergo nec ens dictum de accidēte aliquid dicit nisi habitudinem includens ad substantiam. Similiter i.vij.
T.c.15. cap.iij. videtur dicere q quēadmodum aliquod nō scibile est scibile equiuoce z medicabile equiuoce opus z vas.ita z ista quantitas z qualitas dicuntur entia.

¶ Ratio autem ad probandum esse illud inconueniens est ista.inherentia si non est de essentia albedinis erit aliud:z inheret ipsi albedini:quia albedo dicit inherens formaliter illa inherentia. Quero ergo de iherentia qua inheret inherentia albedini:aut ipsa est eadem albedini vel ipsi inherentie.z pari ratione fuit stādum in primo:vel illa inherentia inherentie est alia a suo fundamento.z tunc erit processus in infinitum.

¶ Preterea. contra istam conclusionem est aliud dubium quia ad minus relatio accidentis ad subiectum
q.5. videt esse eadem illi accidenti. Probatio.q3.lib.ij.di.j.dictum est q relatio cuiuscunq creature ad deum in ratione triplicis cause est eadem fundamēto.sed respectus accidentis ad subiectum non videtur minus idē accidenti q̄ ille.quod probatur. quia substantia creata non diffinitur per ipsam essentiam diuinam additā in sua diffinitione: quia tunc nihil posset habere diffinitionem in suo genere.cum deus sit extra genus:z ta
T.c.12. z iij. men accidens ꝑpter suum respectum ad subiectum necessario diffinitur per respectum ad subiectum.ex.vij.meta.cap.iij.ergo ille respectus eius ad subiectum nō minus est idem sibi q̄ respectus substātie create ad deum. ¶ Item tertio dubium est: quia saltez si respect⁹ albedinis ad subiectum sit alius ab albedine.non videtur esse posterior albedine.quia albedo non reqrit subiectum nisi propter istum respectum quē habet ad ipz sed si ille respectus est posterior albedīe potest albedo manere isto respectu circunscripto.ergo potest non dependere ad subiectum. Et ista ratio potest euidentius deduci de accidente vt intellecto q̄ vt in existētia. hoc modo si albedo est prior illo respectu.igitur pōt cōplete ꝯcipi sine illo respectu.z per consequens cōplete diffiniri sicut prius sine posteriori:sed nō reqrit subiectū nisi ꝑpter istum respectum quē habet ad subiectū. ergo pōt ꝯplete diffiniri sine subiecto cōtra phl'm vbi ꝓus. ¶ Itē quartum dubiū est:q3 si inherentia est aliud ab albedine z posterius ea saltem videt propria passio eius.quia nihil videtur immediatius inherere albedini q̄ habitudo ad subiectum:sed subiectum per se esse sine propria passione includit contradictionez:alioqn nulla conclusio esset simpliciter scibilis. quia quecūq talis predicat passionem de subiecto:z per te nulla talis esset simpliciter necessaria:nec per ꝯnsimpl'r scibilis. ¶ Ad ista. ad primū nullo modo concedendū est inherentiam esse de essentia albedinis:z questio mota de hoc ab aliquibus videtur esse trufatica z sine intellectu:z si enim aliquam euidentiam haberet querere: an illa relatio sit eadem albedini:non tñ propt' hoc an sit de essentia eius:q3 nihil est de essentia alicuius nisi quod pertinet intrinsece ad quiditatem eius. respect⁹ autem aliquis: licet sit idem fundamento.sicut dictuz est de respectu creature ad deum:vbi supra. non tamē
In.2.dis.1. est de quiditate eius:quia tunc nulla essentia creature
q.5. esset absoluta. ¶ Dico ergo negatiuam q inherentia qua albedo inheret subiecto suo non est de essentia albedinis. Cum arguitur per auctoritatem Aristo.dico q nunq̄ hoc sensit q forma que per se est in genere absoluto essentialiter includat respectum aliquez. Ratio autez inherentie non potest intelligi quin intelligatur ratio respectus.nisi non intelligas quid dicitur ꝑ nomen. ¶ Auctoritas ergo prima adducit ex equiuocatione illius vocabuli:eo q.non enim semper eo q.ē nota cause formalis illius quod precedit.nam vt dicitur.
T.c.2.3. v.meta.cap.de in eo q.quotiens dicitur causa totiens dicitur inquantum siue in eo q. talia possunt esse nota cuiuscunq cause illius quod precedit.z ita cum substātia sit aliqua causa accidentis. licet non de essentia ei⁹ accidentis est ens eo q est taliter entis. designando illam causalitatem in substantia:sed nō propter hoc formale esse in entitate albedinis erit esse alterius entis:z sicut vniuersaliter causatum a quacunq causa in quocunq genere cause est illud quod est: quia est talit' entis.i.talis cause in tali genere:z ordīe causandi.nec tamen ista habitudo ad quācunq causam est formale vl' essentiale in causato: quia tunc nullum causatum esset formaliter absolutum. ¶ Aliqui etiam istum textum peruertunt accipientes quasi esset textus Aristo.accidentia non sunt entia nisi quia taliter entis:quam propositionem nec phylosophus dicit nec est ibi:nec seqtur ex propositione phylosophi. Nam eo q sicut in antecedente potest denotare causaz illius quod precedit ita potest denotare quācunq causam illius quod precedit talem causam:non tamen precisam:z per consequens non denotat talem precisionem. Sed esto q in antecedente denotaretur causa precisa sicut in consequente.neutra tamen propositio facit ad propositū/q illa habitudo importata per ly taliter entis sit formale in esse albedinis. Sumitur autem ibi taliter entis ꝑ substantia de qua precessit sermo:vel totaliter entis secundum aliam literam.ita q totaliter non dicat ibi totalitatem vniuersalitatis:quia tunc accidens esset entis vniuersalissime accepti.z ita non esset ens:sed totaliter totalitate perfectionis.z sic substantia est totalit' ens. ¶ Alia auctoritas neq aptum natum neq possibile:z alia que dicuntur ibi: patet quomodo phylosophus intelligit propter necessarium ordinem cause z ad causam proximam: sed non habetur ex hoc q i. habitudo ad causam proximam sit de essentia causati.

¶ Auctoritas illa de quarto meta.z similis de.vij.de non scibili z scibili:potest adduci secundum superficiem verborum q accidens nullā haberet entitatez for- T.c.2.
malem sicut sanitas in vrina nihil habet de ratiōe for- T.c.14.
malis sanitatis:z si ad hoc adducitur non est nisi ignorantia vocabulorum.patet enim q accidentia sunt ꝑncipia agēdi z principia cog'scēdi substantiā.ex ꝑ'io de aīa.z ꝑ se obiecta sēsuuz:s3 truffa ē dicē aliqd eē ꝑncipiū agēdi vl' actiōe reali i māu vl' actiōe itētiōali i sēsum vel intell'm z nō hr̄e aliquā entitatē fo'alē. Ita.n. dicerem⁹ chymerā agere vel sentiri.truffa ē etiā aliqd esse per se passionē entis nisi ip̄m habeat per se aliquā entitatem vel esse terminum alicuius motus vel mutationis nisi habeat aliquam entitatē.substātie aūt oēs si quas habeant passiones sunt accidētia:si qs etiā motus est augmētatiōis alteratiōis z vbi ē ad accidens:vt ad terminū. Est ergo intellectus phylosophi in illis exēplis nō q sic currat sup quatuor pedes. q3 6m Dam.c.xxvij.Nō in oībus est sic idē vtiq erit ex nō exēplū:z ideo ꝑmittit nō necesse oīno z indifferent' assignari exēpla. necesse est eni in exemplis z simile considerare z dissimile.ita dico q ad hoc faciunt illa exēpla phi q sicut ordo eētialis est medicine ad aīal in eo quod est dici sanum.ita habitudo essentialis est inter accidens z substantiam in habendo entitatem.sed

non ꝙ ille ordo essentialis ad subiectum sit de essentia
albedinis que habet illum ordinem: sicut ratio signi ē
essentialiter sanum vt dicitur de vrina. ⁊ ratio dissimi-
litudinis in hoc est: quia in vrina non est aliqua forā
absoluta a qua dicatur sana: licet sit ibi aliqđ absolu-
tum super quod fundatur rō signi: vtpote talis calor
vel talis digestio: ⁊ alia que apparent ibi. sed ipē ordo
ad sanitatem est quo formaliter dicitur vrina sana. et
ideo omnino equiuoce quantum ad nomen impositū
ab illo conceptu quo animal dicitur sanum: quia licet
sanitas sit eadem que est in animali formaliter et que
significatur per vrinam: tamen sanum impositum ad
denotandum habens sanitatem formaliter. ⁊ habens
a mi — eam vt signum est pure equiuocū: sed ex alia parte ens
J. di. K. q. 2. — non est pure equiuocum. vt dictum est alias. ⁊ in vtro-
que extremo est aliquid absolutum. ꝓpter qđ formalit
vtrūque dicitur ens: licet suꝑ vnum absolutum fundet
ordo ad aliud. ¶ Ad rōnem illam dico ꝙ inherentia
inheret albedini: alioquin albedo non esset formaliter
inherens illa inherentia: ⁊ cum queris de illa inheren
tia qua inherentia albedinis inheret albedini. dico ꝙ
J — illa est eadem inherentie albedinis: ⁊ tantum ibi ē sta
tus. Ratio huius patet. lib. ij. dist. j. q. v. q̄a illa relatio
est idē fundamento sine qua fundamentum esse inclu-
dit contradictionem. huiusmodi est ista inherentia in-
herentie: q̄a contradictio est inherentiā albedinis ad
superficiem esse actu ⁊ nō inherere actu vel non habe
re inherentiam: similiter īpossibile est ⁊ cōtradictio est
esse in aptitudine quin ⁊ habeat in aptitudine. sed ꝓpt
rationē oppositā nulla inherentia forme absolute ē si-
bi eadē: q⁊ non est simplr̄ repugnantia illam formam
aut inherere. — simpliciter esse ⁊ non inesse. ¶ Et per istud patꝫ ad se
cundum dubium. dico enim ꝙ inherētia albedinis nō
est eadem albedini: ⁊ cum probatur per relationē crea
ture ad deū: dico ꝙ nō est simile ꝓpt maiorē positam
prius ad istam conclusionem tertiā. Nulla eni relatio
K — ad cām extrinsecam est idētica causato nisi illa que est
ad causam primā. ꝓpt hoc ꝙ prima cā pōt qđcūque cau
satū cāre sine quacūque alia cā extrinseca. ¶ Et cū ar-
guitur de diffinitione illud magis probaret accidens
nō debere diffiniri ꝑ substantiam: q̄a lapis ꝑ deū non
diffinitur. Cum tamē deus sit causa talis sine qua im-
possibile ⁊ contradictio est esse lapidem vel equuꝫ. nō
autem sic subiectum respectu accidētis. ¶ Sed respō
deo. idētitas respectus ad fundamentum vel non idē-
titas non est ratio quare terminus respectus cadat in
diffinitione fundamenti vt adduū. ¶ Quid ergo ali
ud? ¶ Respondeo ꝙ nec dependentia essentialis ⁊ ne
L + — cessaria est causa ꝙ terminus dependentie addatur in
diffinitione fundamenti dependentis: tunc enim deus
magis poneretur in diffinitione cuiuscunque creati: q̄
substantia in diffinitione accidētis. sed causa est: quia
nulla forma potest habere conceptum perfectum q̄eta
tiuum nisi cointelligatur illud cuius est forma. diffini
tio autem exprimit conceptum perfectum diffiniti. et
ideo quantumcunque essentialia forme exprimerent si-
ne illo cuius est forma: q̄uis quiditas eius indicare-
tur: tamen non esset conceptus perfectus quietans in
tellectum: et ideo nec diffinitiuus: Sed causatum qđ
est in se quoddam compositum subsistens si concipia-
tur in se, intellectus ibi quiescit non requirēs aliud co-
intelligere. ¶ Et si obijcias ergo par ē necessitas for-
mam substantialem diffiniri per additum sicut et acci
dens. ¶ Respondeo vtrobique est necessitas. patet per
T. c. 6. ⁊ in — phl̄m diffinientem aīam. ij. de anima, vbi statim ponit
corpus quod est perfectibile ipsius vel totuꝫ composi
tum cuius ipsa est pars: nec aliquid ponit pertinēs ad
essentiam anime. sed tantūmodo hoc quod est act⁹ qđ
significat respectum anime ad illud cuius est forma:

non tamen est similis additio hic ⁊ ibi. quia in diffini-
tione forme substantialis additur aliquid quod facit
per se vnum cum ipsa: vel cuius ipā est per se pars: qđ
dico propter modum diuersum dicendi formam diffi-
niri: vel per materiam vel per totum. sed in diffinitiōe
forme accidentalis additur aliquid cum quo non fa-
cit per se vnum nec cuius est pars per se. ¶ Ad tertiū
dubium dico ꝙ ille respectus inherentie est posterior
albedine. sicut vniuersaliter respectus fundatus in ali
quo est posterior fundamento. ¶ Et cum dicis, ergo
albedo non necessario requirit terminuꝫ respectus. ne
go consequentiam. bene enim potest dependere aliq̄d
a termino respect⁹: ⁊ tn̄ nō depēdere a respectu. si respe
ct⁹ ē posterior eo. ita. n. substātia lapidis nō depēdet a
respectu lapidis ad deū. sꝫ magis ecōuerso: si eēnt di-
uersa: et tn̄ lapis dependet essentialr̄ a deo qui est ter- — M
minus respectus. ¶ Ad illā propositionem nō requi-
rit terminum nisi propter illum respectum. Respōdeo
ꝙ propter vt consequentem necessario naturam funda
menti: sed non vt propter requisitum ad naturam fun
damenti tanq̄ prius ipso. ⁊ ꝙ sic est propter: non opor
tet ꝙ in eodem ordine requiratur in quo requirit ter-
minus respectus. ¶ Per hoc ad sequens ibidē quod
tangit adhuc de diffinitione accidentis. concedo eniꝫ
ꝙ albedo intelligi potest quantum ad quodlibꝫ quod
per se primo modo includitur in ratione albedinis oī
no nihil intelligendo de illo respectu. ⁊ cum dicitur er-
go posset diffiniri per essentialia concessum est ꝙ bene
possit assignari aliq̄ rō ꝑ essentialia indicans totā eēn
tiam eius. sed illa non esset diffinitio: quia non esset ex
pressiua perfecti conceptus: semper enim intellect⁹ ha
bens illum conceptum dependeret ad aliquid aliđ ter
minans dependentiam illius conceptus. ¶ Et cum
arguis. si respectus ille non necessario concomitet: er-
go nec terminus respectus requiritur ad intellectionē
albi. nego consequentiam loquendo de intellectu com
pleto et conceptu quietante intellectum: ad illum eniꝫ
requiritur cointelligi terminum: non tamen respectuꝫ
ad terminum. ⁊ istud vltimum declarat totam istā cō
clusionem ⁊ responsionem ad tria argumenta precedē
tia. est enim inherentia respectus quideꝫ. ¶ Ad quar
tum dubium dico. ꝙ ista inherentia non est per se pas-
sio albedinis: sed est accidens per accidens: est eni re
spectus quidam extrinsecus adueniens ⁊ hoc ad min⁹
cuicunque accidenti absoluto: quia dicit actualem vnio
nem illius absoluti ad aliud absolutum: omnis autem — N
vnio ab absoluti ad solutū est respectus extrinsec⁹ ad
ueniens: omnis autem talis respectus est illi cui inest
accidens per accidens sicut satis declaratuꝫ est. supra
in quadam questio. de caractere: quia non necessario
consequitur illud etiam posito termino: tunc enim es-
set intrinsecus adueniens. non enim potest aliquis re-
spectus magis intrisecus aduenire q̄ ꝙ necessario cō
sequatur fundamentum posito termino. si enim solum
fundamentum positum sine termino consequeret non
esset respectus. Illa auteꝫ propositio ꝙ scilicet omnis
vnio absolutorum est respectus extrinsecus aduentēs
probatur: quia neutrum ex ratione sui nec ambo siml̄
sunt necessaria causa talis vnionis. potest enim deus:
sine contradictione facere vtrumque separatim: ⁊ sepa-
ratim conseruare sine alio: pro eo ꝙ neutrum illorum
respectu alterius potest esse nisi causa extrinseca, et nō
prima: ita ꝙ illud de respectu extrinseco declarat quo
modo albedo potest esse sine inherentia: sicut scilicet
fundamentum sine respectu extrinsecus adueniente.
vel quia terminus respectus non est. sicut in proposi-
to: vel q̄a si est seꝑatus est: sed illud de respectu extri-
seco tandē reducit ad rationē adductā supra ad ꝓba-
tionē tertie ꝯclusiōis, s. ad hāc ꝓpōnē: de⁹ pt̄ qđcunque

absolutum facere sine eo quod non est de essentia eius
quia non dependet ab illo nisi vt a causa extriseca nõ
prima: et omnis talis dependentia est contingens.
O ¶ Ad illam ergo probationem de passione ꝙ imedia
te inest. posset dici ꝙ si albedo habet aliquam propriã
passionem illa immediatius inheret sibi ꝙ̃ inherentia
illa. illa enĩ necessario inest albedini et hoc siue ꝯiun=
cte subiecto siue separate. Inherentia autem actualis
tantum contingenter in est ⁊ non ex natura albedinis
sed a causa extrinseca: non enim facit albedo se inhere
re: sed agens. vniuersaliter enim forma non generatur
effectiue: sed compositum. et sicut in composito per se
vno. ita in composito per accidens. Quod autem facit
albedinem inherere subiecto facit compositum per ac
cidens. scilicet subiectum albũ. ¶ Et si arguas ꝙ pa=
ri ratione nec reliqua pars: scilicet potentiale, facit to
tum. et ita subiectum non erit principium effectiuum
vniendi sibi aliquod accidens. Hoc non est ad propo=
situm. Soluitur tamen quia subiectum bene potest vir
tualiter includere formam: ⁊ ita totum ex subiecto et
forma. non sic autem accidens: quia non includit vir=
tualiter seipsum nec subiectum nec per consequens to
tum ex his: sequitur etiam naturaliter ipsum agens cũ
sit terminus formalis. non sic autem subiectum.
¶ Posset alio modo dici ꝙ licet inherentia insit ime
diate albedini ⁊ aliis absolutis: non tamen sequitur ꝙ
magis sit per se passio: nisi probetur illud fundamen=
Egidi⁹. q̃. 3. q. 10. tum aliquorum ꝙ accidens variabile non potest ines=
se alicui nisi mediante accidente inuariabili, sup quod
fundant magnam harengam de potentiis anime. Sed
vnde probent querant: aliqua exempla adducunt: et
principium non habent, sed oporteret videre aliquam
rationem coniunctionis extremorum: si enim aliquid
eiusdem rationis possit esse accidens inseparabile in
vno ⁊ sepabile in alio: erit debile fundamentum: ⁊ istud
non negatur de calore in igne et in ligno.

Ad argumenra principalia.

¶ Ad pri
mum dico ꝙ accipiendo per se esse ⁊ esse in alio vnifor
P miter. scilicet prout per se esse negat aptitudinem ad ĩ=
herendum: ⁊ esse in alio affirmat illam aptitudinem: sic
ista duo proportionaliter conueniunt. primum substã=
tie: et secundum accidenti: et tunc non plus sequitur:
nisi ꝙ accidens non possit esse ens per se cui repugnet
inherere. sicut nec substantia potest esse ens cui conue=
niat aptitudo inherendi. ⁊ velis accipere vtrũq; actua
liter. scilicet actualiter esse per se ⁊ actualiter esse in alio
dico ꝙ vt sic non diuidunt nec sunt propria istis diui=
dentibus. scilicet substantie ⁊ accidenti. nec mirum: q̃a
ex parte illius per se primus intellectus infert secun=
dum. Repugnantia enim ad inesse infert non inesse.
Sed ex alia parte non sic. sed est fallacia consequentis
est aptum inesse. ergo inest. Et si queras de ista aptitu=
dine inherendi vel inaptitudine quid sit et qualiter se
habeat ad albedinem. an scilicet insit sibi. ⁊ an per ali=
am inherentiam ⁊ sic in infinitum. ¶ Si etiam queras
de quantitate vel etiam albedine per se existẽte an ha=
beat oppositum modum essendi illi quem habet quan
do est in alio. Et videtur ꝙ sic: quia per se et in alio q̊=
modocunq; accipiantur sunt opposita inter se. ¶ Sed
oppositum videtur. quia idem esse est vt dictum est pri
us ⁊ per consequens idem mod⁹ ipsius esse. ¶ Si ter
tio queratur an istud accidens ex sua aptitudine possit
actualiter inesse si fieret substantia in actu que est nata
informari eo. ¶ Ad primum aptitudo nihil aliud ab
Q solutum est a natura illius cuius est aptitudo: ꝙ non
aliud absolutum patet: sed nec aliud, vt respectus ali=
quis realis actualis: nihil enim dicit nisi ꝙ nature cõ=
grueret tale quid. ideo autem competit isti nature seu
non repugnat: quia hec natura est hec natura. ¶ Ad
secundum dico ꝙ modi essendi possunt intelligi vel ꝙ
variãt ipsum esse: vel ꝙ ponant aliquam diuersitatem
posteriorem ipso eẽ. primo modo sicut est idem esse ac
cidentis in pane ⁊ sine pane: ita idem modus essendi:
secundo modo variatur: quia esse illud in pane fuit sub
iectum cuiusdam respectus realis ad panem: quando
autem est per se priuatur illo respectu. ⁊ per hoc patet
ꝙ dicunt diuersum modum circa esse ponẽdo respectũ
ad aliud ⁊ priuando. ¶ Ad tertium patet ex illo quar
to dubio prius soluto. quia accidens non potest se vni
re effectiue subiecto. vnde si deus reduceret substanti=
am panis: ⁊ nihil aliud faceret: remaneret accidens si
ne subiecto: sicut modo. nec vniretur substantie panis
tanq̃ forma per virtutem illius accidẽtis dico effecti=
ue. Et si arguas. miraculum est ꝙ nõ inest. ergo cessan
te impedimento inherentie. s. non existẽtia subiecti ces
sabit miraculum ⁊ totaliter inerit. ¶ Respondeo ali=
quid positum in esse miraculose pmanet ĩ illo esse quo
usq; ab aliquo agente transmutetur. ¶ Ad secundum R
dico ꝙ prius et posterius possunt intelligi vel actuali=
ter vel secundum aptitudinem: si accipias vniformiter
concedo ꝙ posterius naturaliter nõ potest eẽ sine pio=
ri: sed si accipias ꝙ posterius secundum aptitudinem
non potest esse sine priori actualiter: nego. quod enim
est prius aptitudinaliter si non sit non est prius, si etiã
sit et tollatur dependentia posterioris ad ipsum p ali=
quid aliud prius vtroq;: nec sic est actu pri⁹. ⁊ hoc mo
do est in proposito. vnde dico ꝙ istud accidens nõ est
actualiter posterius ad substantiam panis: sed tantum
aptum natum esse posterius ad illud tanq̃ ad aptitu=
dinaliter prius. ¶ Et si arguas: nullum respectũ spe
cialem posterioris habet ad deum quem prius nõ ha=
buit. ergo non magis suppletur per actionem diuinam
illa prioritas panis nunc q̃ prius. ⁊ istud posset esse ob
iectio contra tertiam conclusionem principalem ⁊ cõ=
tra pbationem eius: quomodo causa pma extrinseca
possit supplere causalitatem cuiuscunq; alterius cau=
se extrinsece: cum non possit habere in se prioritatem
cause secunde. nec per cõsequẽs videtur terminare po
sterioritatem in causato correspõdentem pprie illi pio
ritati. ¶ Respondeo, vnica prioritas illimitata po=
test terminare posterius simplr. ¶ Cõtra. Non aliter
terminat nunc q̃ prius: sed non terminauit totalit pi=
us. ¶ Respon. aliqui respectus erãt prius in posterio Optima respon
ri, quod est fundamentum, qui modo non sunt: ⁊ hoc ẽ
possibile: quia erant extrinsecus aduenientes isti fun=
damento. illi ergo respectus prius erant terminati: et
modo non sunt terminati. concedo: quia nec sunt: sed
vnicus respectus, q̇ pius fuit terminatus ad simplr p̊
mum, est mõ terminatus: ⁊ terminatio illius vni⁹ suf=
ficit ad esse fundamenti talis respectus. ¶ Contra. q̃
illis aliis dependẽtiis nõ dependebat prius fundamẽ
tum essentialr: q̃a sine terminis illarum dependentia=
rum primus respectus eius ad simplicit pmũ sufficie
bat ⁊ totalit sufficiebat ad eẽ fundamẽti totalis. Nõ
aũt hz q̇cq̇d req̇rit ad sui esse ĩ piori signo: ĩ scdo signo
nõ depẽdet ad aliq̇d eẽntialr. ¶ Rñ. ista deductio bñ
videt, tãgere ordinẽ causarũ scdarũ ⁊ necessitatẽ illius
ordĩs ppt quẽ ordinẽ dictũ est phlin negare possibili=
tatẽ sepatiõis ĩ pposito: vl si ille ordo nõ est necessari⁹
est difficile videre quõ cã scda est cã effect⁹ cum illud
nõ sit cã sine quo ab alio prius naturalr causatũ, hz to S
talit esse. de hoc q̃re lib. ĩj. dist. j. q. j. ¶ Ad tertiũ de dif ⁊. li. 1, di. 2.
finitiõe rñsum est rñdẽdo ad dubia mota ꝯtra tertiam
ꝯclõnẽ. ¶ Restat tñ ibi vnũ dbũ: q̃a pbat ꝙ illud qd
cadit in diffõne necessario req̇rit ad eẽ eius sicut corre
latiuũ ad esse correlatiui. ¶ Rñ. hoc ideo est: q̃a istud
est relatiuũ, nec est alia rõ q̃re necessario req̇rit termi=

num. non enim quia accidens. immo si esset relatio: et non accidēs sicut relatio in diuinis adhuc requireret terminum. Sed illud diffinitum de quo loquimur est absolutum: ideo non requirit additum: sicut respect⁹ terminum: sed sicut causam aliquam extrinsecam: ꝛ q̄libet talis non necessario requiritur preter primam.

T. ꝺ substā. ¶ Ad quartum dico. ꝙ album potest intelligi dupliciter. vno modo vt importat formam talem sub tali modo significandi. ꝛ hoc per se significat. vnde ſm ph̄lm in predicamentis. album solam qualitatem significat quod verum est. tamen sub alio modo sign̄di ꝗ̄ albedo. Alio autem modo vt cōmuniter accipimus per album et hm̄ōi concreta totum compositū ex subiecto ꝛ forma. Si primo modo argumentum habet maiorem euidentiam. Nam de secundo modo patet ꝙ non opꝫ si albedo est ꝙ album sit. Sed de primo modo dico: ꝙ de virtute sermonis nec oporteret tunc concedere ꝙ si albedo est ꝙ album sit: quia ꝛ si forma sit que apta nata est inherere subiecto: non oportet ꝙ ipsa sit sub tali modo essendi. s. sub actuali inherentia ad subiectum: album autem significat ipsam sub tali ratione actualiter inherentis. ¶ Et si obijcias ꝙ nomē tam adiectiuum ꝗ̄ substantiuum abstrahit a tempore. ergo albuꝫ non significat actualem inherentiam forme ad subiectum: quia tunc consignificaret temp⁹ presens. ¶ Respondeo tunc concederetur ꝙ sicut albedo est ita ꝛ album est: nec sequeretur. ergo aliquid tanꝗ̄ subiectum est album. quia nec in antecedente hoc ponitur neqꝫ ꝑ significatum: nec per modum significandi. istud faciliꝰ concederetur de quantitate: sicut enim conceditur hic quantitatem esse: ita ꝛ quantum esse: nec tñ ꝯcedit̄ hic aliquā substantiā ꝑfici quantitate.

Questio Secunda.

AD secundum sic proceditur: ꝛ arguitur ꝙ in eucharistia quodcūqꝫ accidens sit sine subiecto ꝑmo sic. quodlibet
T.c.4. accidens est ibi sine substātia: ergo sine subiecto añs pꝫ ex ꝑcedenti. q. probatio ꝯñtie. ꝑmo sic. vij. meta. Substantia est primuꝫ oīm rōne. quod probat. q̄a necesse est in cuiuscunqꝫ rōne substantie rōnē esse: non aūt cadit substantia in ratione cuiuscunqꝫ nisi vt additū: alioq̄n illud nō esset ens ꝑ se: in cuius rōne cadit qꝺ est contra Aristo. v. metha. c. de ente. non autem cadit
T.c.14. vt additū nisi vt subiectum. ¶ Hoc confirmatur quia qñ accñtia sunt in substātia. substātia terminat dependentiā cuiuscunqꝫ accñtis: sꝫ nō terminat nisi vt subie
T.c.14. ctū: ꝗ ꝛc. ¶ Itē nullū accñs ē subiectū alicui⁹ accñtꝭ in eucharistia. ꝗ quodlibꝫ ē ibi sine subiecto. ꝯña pꝫ: qꝛ nō ē ibi substātia. Añs ꝓbo. ꝑmo. qꝛ. ꝑ ph̄lm. iiij. metaphy. accñs inq̄t nō accidit accñti nisi qꝛ ābo accidunt eidē subiecto. nihil. n. hoc illi magꝭ ꝗ̄ illꝺ accidit huic. ¶ Scꝺo rōe: tū sic qꝛ substātie ꝯuenit ꝑ se eē. ita accidēti inherere. ꝗ sicut repugnat substantie inherere: ita accñti ꝑ se eē vel substare. tū q̄a qꝺ terminat depēdētiam aliquā nō depēdet depēdētia eiusdē rōnis: sꝫ omē accñs depēdet depēdētia ad subiectū. ꝗ nullū determinat hāc depēdētiā. ¶ Itē aliqꝺ accñs est ibi sine subiecto. ꝗ quodlibet pōt eē. añs patet: q̄a accñs qꝺ ꝑmo natū est ĩesse substātie nō hꝫ ibi subiectū: qꝛ nō ē substātia ibi. ꝯñtia ꝓbat̄. tū q̄a qꝺlibet accñs eq̄ eēn tialr̄ depēdet a subiecto. tū q̄a in depēdētijs necīīs vel eēntialib⁹ est magis necīīa depēdētiā ad ꝑmū. pꝫ ĩ causis q̄a depēdētiā ad ꝑmā cām ē simpl̄r necessaria: ꝗ magis est necessaria depēdētiā ad substātiā ꝗ̄ ad qꝺcūqꝫ accidens. Si ꝗ aliqꝺ pōt esse accidēs sine dependētia ad substantiam: ergo quodlibet poterit esse sine depēdentia ad quodlibet subiectum. ¶ Item quarto. magis videtur repugnare accidēti relatiuo seu respectiui esse sine subiecto ꝗ̄ cuicunqꝫ alteri, sed istud potest eē sine subiecto. ergo quodcunqꝫ aliud. probatio minoris. q̄a si repugnaret. aut ergo vnde accidens. aut vnde relatio: non vnde accidens: quia tunc repugnaret cuilibet accidenti. nec vnde relatio: quia tūc repugnaret relationi diuine: quod falsum est: quia nō est in subiecto et probatur: quia illa est infinita: ꝛ infinitum est per se ens. ¶ Prima ꝓpositio ꝓbatur. qꝛ illa est essentia diuina. ꝛ ita infinita. ¶ Scꝺa ꝓbat̄: q̄a ꝯditiones simpliciter perfecte entis ſm ꝙ ens conueniunt eideꝫ ita ꝙ vna aliā infert. sicut necessitas infert actualitateꝫ et infinitas necessitatē: ꝛ sic de alijs. ergo illud quod habet infinitatem habet etiā per se esse que est cōditio nobilis in ente. ¶ Oppositum vr̄ per se manifestū: quia tunc oporteret dicere ꝙ in eucharistia quilibet motus possibilis ibi esset sine mobili. sequeret̄ etiā aliud ꝙ respectus esset ibi sine fundamento. ē. n. ibi equalitas huius ꝗ̄titatis ad aliā ꝗ̄titatem tantam. est ibi etiam similitudo istius qualitatis ad aliam qualitatem eiusdē spēi: ꝛ est circunscriptio passiua siue locatio huius dimensionis contente a ꝯtinēte: nec equalitas ꝑ te est in ꝗ̄titate: nec silitudo in albedine nec circūscriptio i ꝗ̄titate. ꝛ ꝑ ꝯñs iste relationes essent ꝛ nō in aliquo fundamento. Si ꝯñs non statim apparet inconueniēs: ꝓbat̄ inconueniens per hoc: quia nihil dicitur formalit̄ tale nisi per aliquam formam sibi inherentem formaliter. hec autem quātitas dicitur formaliter equalis et hec qualitas similis: ꝛ hec dimensio locata. ergo illud a quo denominatur subiectuꝫ inest subiecto vt forma.

Hic sunt due opiniōes extreme. Vna que ponit [illegible] solā ꝗ̄titatē in eucharistia esse ꝛ posse esse sine subiecto: ꝓ qua facit quatuor rōnes ꝑma est ista. — Egidi. theo. 36. 37. 38. 39.
Sola ꝗ̄titas indiuiduat̄ ꝑ se ꝛ oīa alia accidētia ꝑ ꝗ̄titatē. ꝗ si aliqꝺ accñs esset ꝛ non in ꝗ̄titate esset hoc: ꝛ nō esset hoc. ¶ Itē si esset albedo separata a ꝗ̄titate esset sensibilis ꝛ nō sensibilis: ꝙ autē sensibilis ꝓbo q̄a esset per se de tertia specie qualitatis. Qꝭ autē insensibilis ꝓbat̄. q̄a nō ꝗ̄tū nō pōt sentiri: ꝛ hoc si neget̄ ꝓbat̄. q̄a ſm ph̄lm de sensu ꝛ sensato. si sensibile diuideretur in infinitū ꝑtus sensitiua diuideretur in infinitum: — Cap. 7.
hec ꝯña non valet nisi ſm diminutionē sensibilis oporteret crescere virtutem sensitiuā. ergo si improportiōaliter est aliquod sensibile minus: sensus cresceret improportionaliter: sed sensibile indiuisibile est minus improportionaliter (vt ita loquor) quocunqꝫ sensibili quanto. ergo virtus sensitiua aliqua poterit esse improportionabilr̄ maior quacunqꝫ alia. consequens est falsum. ergo ꝛc. ¶ Item si albedo esset sine quantitate esset qualitas spiritualis: quia indiuisibilis: et esset qualitas corporalis. quia in tertia specie qualitatis: ꝛ ita spiritualis ꝛ non spiritualis. ¶ Itē quarto sic. Si albedo est sine quantitate: ꝛ per consequens spiritualis non esset repugnantia quin inesset spiritui ꝛ sic spiritus posset esse albus. ¶ Rationes autem iste non ꝓbant intentum prima non: quia nullum ēns est singulare formaliter per aliquid alterius generis. sicut enim in quolibet genere est inuenire supremum in coordiatione illius generis: ꝛ omnia media genera ꝛ species: ita est inuenire aliquod infimum per se in illa coordiatione de quo omnia predicantur et ipsum non de alio. — vt iq̄t ar. 1. post. t. c. 35.
Qualitas ergo etiam quando est in quantitate non ē hec per quantitatem formaliter. ergo si est causa. ē causa extrinseca singularitatis ipsius qualitatis: ꝛ qualitas potest esse singularis sine causa ista extrinseca: de

hoc amplius habetur lib.ij.distinc.iij.in questionibus de indiuiduatione. ¶ Secunda ratio de sensibili ⁊ in
B sensibili non concludit: sensibile enim potest dici quod vel est in potentia remota vt sentiatur: vel quod est in potentia propinqua. In potentia remota est quicquid habet formam sufficientem: non tamen sub modo conuenienti sub quo oportet eam habere ad hoc ꝙ sentiatur. in potentia propinqua est quod habet eam vt statim cessante impedimẽto possit sequi actus. Ista distinctio declarata est. primo libro distinctione septima. De potentia generandi: et probata per auctoritatem
T.c.7. phylosophi. v. ⁊ ix. metaphysice. Patet etiam per An
T.c.10. selmum. de libero arbitrio ca. iiij. Ubi vult ꝙ nullã potentiam habemus in nobis q̃ sola sufficiat ad actum: sicut exemplificat de visu qui non sufficit ad actum videndi sine obiecto ⁊ medio illuminato ⁊c. hoc mõ albedo separata esset sensibilis accipiẽdo sensibile ĩ potentia remota. quia etiam forma que secundum se esset motiua sensus: licet non sub illo modo essendi: ⁊ ppt hoc non esset sensibile potentia propinqua, nec propt hoc est aliqua contradictio: sicut nec esset si argueres de diuisibili ⁊ indiuisibili. illa enim albedo esset diuisibilis potentia remota: quia posset esse in q̃to ⁊ tunc esset in potentia propinqua ad diuidendum sed non esset diuisibilis potentia propinqua q̃diu esset sine quantitate. ¶ Et cum arguis. si esset sensibilis. ergo sens9 ille improportionaliter excederet omnem alium sensum. ¶ Respondeo ꝯsequentia valeret si esset sensibile alicui sensui in potentia propinqua. tunc enim ille sensus esset perfectior omni alio sensu secundum illam pportionem ẽm quam istud sensibile deficeret ab aliis sensibilibus. Sed licet concedam ꝙ sit sensibile potentia remota: nullo tamẽ modo est sensibile alicui sensui in potentia propinqua. ⁊ ideo non oportet aliquẽ sensum posse ipsam sentire sub isto modo essendi nec per consequens excedere improportiõaliter alios sensus. hic. n. tantum seq̃retur si esset sensibile in potentia propiqua, quia sic arguit ibi phylosophus de obiecto sensibili. ¶ Ad tertium dico ꝙ esset simpliciter qualitas corporalis. quia esset apta nata simpliciter perficere corpus: secundum quid autem in corporea: quia non actu ens in corpore: sicut substantia corporea: licet esset sine q̃titate adhuc esset corporea: q̃a esset apta nata esse sub
Uide var. vbi. s. hic. quantitate angelus autem non sic est etiam indiuisibilis actu: diuisibilis autem potentia remota vel aptitu
C dine: vt dictum est. ¶ Ad quartum non habet apparentiam: quia sicut lapis non potest esse sapiens: quia nullo modo habet rõnem receptiui respectu sapientie. sic angelus nõ põt esse albus: qꝛ nullo modo susceptiuus est forme huius siue ista forma poneretur diuisibilis siue non. Nunc quidez est duplex ratio quare nõ potest esse albus. vna est extensio in ipsa forma ⁊ inextensio angeli. alia ratio. quia hec forma est hec forma ⁊ angelus est angelus: ⁊ secunda ratio est essentialis ratio impossibilitatis. prima nõ. ergo prima ablata ẽ possibilitas. nulla est consequẽtia. ¶ Contra opinionez etiam istam primam quantum ad conclusionem eius. primo arguitur sic. Dependentia ad primum est essentialior q̃ ad aliquod posterius loquendo de absolutis dependentibus ⁊ terminantibus dependentias: qualitas est forma absoluta sicut quantitas. ergo essentialius dependet qualitas a substantia q̃ a quantitate. Si ergo potest esse qualitas sine dependentia actuali ad substantiam poterit esse sine dependẽtia actuali ad q̃titatem. ¶ Item absoluto et perfectiori non mag; repugnat per se eẽ q̃ absoluto ⁊ imperfectiori. qualitas est forma absoluta etiam secundum eos: et perfectior q̃ quantitas. ergo ⁊c. ¶ Probatio minoris quantum ad secũdam partem: primo quia qualitas est per se pri

cipium agendi actionem realem. patet. ⁊ ipsi concedũt quantitas nõ: quia nulla actio realis: vt hic loquimur conuenit quantitati. ¶ Secundo. quia secundum ordinem substantiarum attenditur ordo qualitatuz. substantiis enim nobilioribus correspondent qualitates nobiliores: non autem sic correspondet ordo quãtitatum. non enim semper nobilior substantia est maior in quantitate. maxima enim corpora in genere corruptibilium sunt elementa: et tamen sunt imperfectissima
illud autez videtur perfectius quod proportionaliter correspondet in sua perfectione perfectiori. ¶ Tertio D
quia per qualitates substantie perfecte consequuntur fines suos: vel enim actus beatificus est qualitas de q̃ tactum est primo lib. distinct. iij. vel si non: saltem secũdum communem opinionem ad beatitudinem requiruntur alique forme supernaturales vel aliqua forma que est qualitas: quantitas autem nullo modo est substantie principium attingendi finem suum. ¶ Quarto quia quantitas sequitur compositum ratione mate T.c.7.
rie: qualitas autem ratione forme. forma autem ẽ simpliciter perfectior materia. vij. metaphy. capitu. ij. Et istud vltimuz forte est ratio primi secundi ⁊ tertij. medij. propter hoc enim ordo qualitatuz correspondet secundum perfectionem ordini substantiarum secundũ perfectionem: ⁊ propt hoc qualitas est pncipiũ actionis real'. ⁊ etiã ipsi substãtie pncipiũ attigẽdi finẽ suũ. ¶ Quinto quia quod magis conuenit cum perfectione simpliciter est simpliciter perfectius. qualitas autẽ vtpote sapientia magis conuenit cuz perfectione simpliciter. ⁊ similiter intelligere et velle q̃ aliqua quantitas: vel quia vna est ratio formalis sapientie diuine et sapientie create: que est qualitas secundum vnã opinionem tactam primo lib. distin. viij. vel si non: saltem quantum ad omnem propinquitatez: in analogia maior est propinquitas sapientie create ad sapientiaz diuinam q̃ alicuius quantitatis ad deum vel aliq̃d eius vnde sicut possibile est perfectionem simpliciter esse in creatura. scz cum limitatione qualitas que est sapiẽtia est perfectio simpliciter habentis eam: nulla autem q̃titas est perfectio simpliciter: nec etiam sicut possibile est creaturam habere perfectionem simpliciter.
¶ Contra istam rationem instatur sic: quia quod est propinquius perfectiori est simpliciter perfecti9: quãtitas est simpliciter propinquior substãtie q̃ qualitas substantia autem est perfectissimum entium. ergo quãtitas est perfectior qualitas. ¶ Respondeo si in pmo perfecto concurrunt simul multe perfectiones qualitercunq; multe non curo modo: aliquid forte potest esse sibi propinquius secundum vnam perfectionem: et non secundum aliam: vtpote deus est: simplicit' necesse est: et hec necessitas est in ipso perfecto simpliciter. Quanto ergo aliquid est magis necessarium tanto erit propinquius deo ⁊ sic celum est deo propinquius quocunq; corruptibili. preter hoc autem deus ẽ natura intellectualis simpliciter perfecta. huic secunduz hoc magis appropinquat creatura mere ĩtellectualis licet finita: cuiusmodi est natura angelica. post hãc naturam intellectus nostri: licet non mere ĩtellectualis ⁊ finita: post hanc natura sensitiua que magis appropĩquat intellectuali q̃ non sensitiua. In hoc ergo ordine propinquius est deo musca q̃ celum. posset. ergo inferri ex primo ordine ꝙ celum est propinquius deo. et per consequens perfectius musca. Ex secundo autem ordine ꝙ musca est perfectior celo: et ita opposita. Dico ergo ꝙ quandocunq; in primo concurrũt perfectiones qualitercunq; distincte vel disperate illud est simpliciter perfectius quod est sibi propinquius secundũ illud q̃d habz rõnẽ perfectioris. sicut ẽm phl'm. iij. thopicorũ nõ sequit' simiã esse meliorẽ eq̃: lz sit silior hoi:

quia non est homini similior in cõditionibus nobilio-ribus simpliciter/conditio autem nobilior simpliciter in primo est intellectualitas q̃ necessitas eẽndi eo modo intelligendo magis: quo est ibi distinctio. Et ideo homo est simpliciter nobilior celo. nec mireris talẽ ordinem diuersum assignari ad primum secũdum diuersas perfectiões. quia quelibet perfectio potest esse p̃ncipium vnius hierarchie naturalis: vel s̃m phylosophos vnius cathene aureee. ⁊ ita secundum diuersas pfectiones simpliciter in primo, participatas ordinate a diuersis possunt attendi diuerse cathene auree.

F ¶ Ad propositum dico q̃ in substantia vt est primuz entium est duplex ordo prioritatis: vnus in substando alijs q̃ includit recipere alia ⁊ perfici ab eis: alius actualitatis intensiue: ⁊ secunda perfectio est simpliciter maior q̃ prima: quia prima conuenit potentiali vł saltem requirit illud cui cõuenit esse potentiale. Quãtitas autem propinquior est substantie secundum primam rationem: quia immediatior secundum rationez receptiui. Qualitas autem secundum aliam. ipsa eniz est principium agendi non sic quantitas: ⁊ secundum hoc apparet minor actualitas eius. ¶ Secunda opi. est in alio extremo. scilicet q̃ nullum accidẽs potest eẽ subiectum alicuius accidentis: ⁊ per consequens in eucharistia quodcunq̃ accidens est sine subiecto. p ista opinione sunt rationes facte prius ad principale ad p̃mam partem questionis. ¶ Contra istam opinionẽ. arguitur primo sic. Illud est per se subiectum alicuiꝰ accidentis de quo aliquod accidens predicatur per se secundo modo. Sed de aliquo accidente predicaẗ aliquod accidens per se secundo modo vt propria passio eius: ergo ⁊c. Probatio maioris. Illud de quo predicatur accidens per se secũdo modo: cadit in diffinitione accidentis vt additum: ⁊ non nisi additum vt subiectum: quia nullam aliam dependentiam habet diffinitum ad tale diffiniens. minor patet: quia vniuersalr omnes passiones demonstrate in tota scientia mathematica demonstrantur de accidentibus ⁊ per se secundo modo dicuntur de eis. Patet incipiendo a prĩa cõclusione arismetice vel geometrie vsq̃ in finem. intantum q̃ quelibet scibilis passio eque sciretur de eo de q̃ scitur si nulla esset substantia corporea in vniuerso. nõ enĩ minus triangulꝰ haberet tres ãgulos ⁊c. et si ĩ nulla substantia esset triangularitas. nec minus possent tres linee esse latera trianguli equilateri: ⁊ si nulla esset substantia subiecta eis. ¶ Item pro hoc est Auič. ij. meta. cap. j. vbi manifeste vult q̃ aliquod accidẽs est subiectum alterius accidẽtis. ⁊ exemplificat. sicut motus est subiectum velocitatis ⁊ tarditatis. ¶ Et hoc tertio apparet in proposito per illam rationem factaz ad oppositum. quia manifestum est hic esse multas relationes quibus aliqua referuntur. vt equalitatem similitudinem circunscriptionem passiuam: non autem possunt ille relationes poni: ⁊ non in subiecto quia nõ possunt absoluta referri istis relationibus nisi ille relationes essent formaliter in eis.

Scot. pic. i. 4. pt. sũ. in mã de eucharistia.

G

Ad quæstionem ergo respondeo mediando inẗ opiniones predictas. distinguendo de subiecto prout accipitur pro vltimate terminante illã dependentiam alicuius actus per accidens. aut pro quocunq̃ terminante illam dependentiam proximo, et si non vltimate. hoc est pro quocunq̃ cui aliquis actus posset inesse per accidens tanq̃ forma eius non faciẽs vnum per se cum subiecto. Primo modo planum est q̃ nihil potest esse subiectum accidentis nisi substantia. ¶ Secundo modo dico q̃ possibile est aliquod accidens esse subiectum accidentis: sicut probant illa q̃ facta sunt contra secundam opinionem: ⁊ possibile est accidens quodcunq̃ absolutum esse sine subiecto vtroq̃ modo: sicut probant illa que adducta sunt contra p̃mam opinionem. sed accidens respectiuum nõ est possibile esse sine subiecto secundo modo. quia nõ est possibile q̃ sit respectus inter duo quin sit alicuiꝰ ad aliquid. ⁊ hoc non ex ratione accidentis sed ex ratione respectus: non potest autem esse respectꝰ alicuius ad aliquid nisi insit illi cuius est respectus. ⁊ ita si est accidẽtis inerit sibi tanq̃ accidens. ⁊ sic patet de possibili: q̃ accidens possit esse sine subiecto. ⁊ hoc subiecto sic vel sic sumpto. ¶ Sed de facto quid ? Respondeo accñs respectiuum est hic in subiecto: secundo modo loquẽdo de subiecto: quia illius est habitudo ad terminum. Sed de absolutis diuersimode opinantes de quantitate respondent diuersimode. Qui enim dicunt q̃titatem esse aliam essentiam absolutam ab essentia substã tie corporee ⁊ qualitatis: sicut dicit 9munis opinio. dicerent q̃titatem hic esse sine subiecto: sed non qualitatem, immo q̃ qualitas est in quãtitate. ⁊ pro hoc ẽ ista probabilitas: quia qualitas hec est extẽsa. patet ad sensum. non est autem extensa essentialiter sine extensiõe que sit intrinseca qualitati secundum istam opinionẽ: sed tantum accidens. Sed omne extensuz per accidẽs vel recipit extensionem in se qua extendatur per accidens. vel recipitur in extensione vel extenso: qualitas autem non recipit in se extensionem secundum istam opinionem. ergo est tantum extensa per accidens: q̃a recipitur in extenso. ⁊ hoc concordat cum illo dicto in in predicamentis. cap. de quantitate. quanta est superficies tanta est albedo. Qui autem dicerent quantitatem substãtie corporee non esse aliud ab essentia talis substantie: ⁊ quantitatem coloris non esse aliud a colore. dicerent qualitatem hic non esse in quantitate: immo magis quantitatem que apparet esse quantitatem qualitatis: sed de ista altercatione habetur libro secũdo distinct. xij. q. j.

Ad argumenta principalia. ¶ Ad primum concedo q̃ quodlibet accidens caret ibi subiecto aliquo accipiendo subiectum primo. scilicet vltimate terminans dependentiam accidentis. nec plus p̃bat illa ratio sumpta ex. vij. metaphy. Ideo enim in diffinitione omnium accidentium ponitur substantia: quia nullius potest haberi conceptus perfectus quietans intellectum sine additione substantie: sed non propẗhoc substantia est immediatum additum in diffinitione cuiuscunq̃ accidentis. immo in diffinitione alicuius, est immediatum tanq̃ proximum receptiuum. In diffinitione vero alterius est additum vt mediatum receptiuum mediate terminans eius dependentiam: ⁊ immediate dependentiam alicuius alterius ad quod illõ dependet. ¶ Ad secundum dico q̃ accidens potest esse subiectum accidentis: secundo modo accipiendo subiectum licet non primo modo. ¶ Ad auctoritatez. iiij. meta. potest dici tripliciter. primo q̃ lyꝰ quia: non sit nota cause: sed concomitantie: vt sit sensus: non enim accidit accidens accidenti nisi quia. i. quando ambo accidunt alteri: hoc enim erat necessarium apud phylosophum qui non reputabat accidens sine subiecto posse supportare aliud accidens: vt dictum est in. q. precedẽte. ¶ Secundo potest dici, q̃ loquitur de accidentibꝰ disperatis: sicut pretendit exemplum suum ibi. Dicit enim album et musicum. ¶ Tertio potest dici q̃ illud non est dictum tanq̃ verum q̃ accidens nõ accidit accidenti. sed est dictum tanq̃ quoddam sequẽs ex hypothesi quam intendit ibi improbare. Arguit eniz sic si contradictoria sunt simul vera. ergo omnis predicatio est per accidens: et per consequens necesse est predicationem in infinitũ ire: sed in infinitis nõ est ordo.

K

L

.j.meta. Quia vbi nõ est aliquod primũ non est aliqđ habitum.ergo nullum accidens habebit ordinem per se ad aliud accidens: ꝛ ꝑ consequẽs nõ magis accidet hoc accidẽs illi ꝙ ecõuerso: ꝛ huic mõ exponẽdi cõso nat litera. Non enim ait: accidẽs nõ accidit accidenti nisi qꝛ ambo eidem: sed accidẽs nõ accidẽti accidet ni si quia ꝛc. per qđ innuit se illam ꝓpositionem asserere nõ tãꝙ verã sed ex prioribus: ꝛ hoc modo exponẽdo magis põt ex illa auctoritate oppositũ ꝯcludi ꝙ ꝓpo situm. erit enim ꝺm istam expositionem illud illatum tãꝙ inconueniens: nõ affirmatum tãꝙ verum. Cum ꝓbatur per rationem de per se esse et in alio esse: patet responsio ex questione precedẽte. quia eo mõ quo ista sunt ꝓpria substantie ꝛ accidenti: ita nõ potest compe tere accidenti per se esse nec substare sicut nec substã tie potest cõpetere inherere. Hoc autem est accipiẽdo substare sicut cõpetit vltimo terminãti dependẽtiam inherẽtis. Et cum ꝓbaꝛ vltimo per rationem depen dentie ꝙ non potest terminare dependẽtiam eiusdem rationis. concedi potest omnino eiusdem rationis: qꝛ alia independentia requiritur in terminante vltimo que independentia prohibet dependẽtiam omnino il li similem que est ad ipsum: sed dependẽtia que est ali quo mõ eiusdẽ rationis nõ repugnat terminãti depẽ dẽtiã: sicut omnis creatura dependet ad deũ. et hoc in ratione cause effectiue: et tñ vna creatura depẽdet ad aliã sicut ad talẽ causam: ꝫ nõ vt ad causam omnino primã effectiuã qualis est dependẽtia ad primũ. sic in ꝓposito omnia accidẽtia depẽdent ad substãtiam vt subiectum: primo mõ accipiẽdo subiectum: ꝛ per cõse quẽs nullum accidẽs põt terminare depẽdẽtiam eoꝝ tãꝙ vltimate terminãs: quomõ ꝑtinet ad substantiã terminare. Ad tertiũ cõcedo cõsequẽtiã de possibi li loquendo de quocũꝙ accidente absoluto. Si ar guas de accidente respectiuo ꝑ hoc ꝙ dependentia ad primũ est essentialior ꝙ depẽdẽtia ad aliqđ posterius.

T.c.10.

A Rñ. dependẽtia relationis ad fundamẽtũ est essen tialissima: ita ꝙ stãte ea non potest esse ratio relatiõis. si ergo substantia non potest esse fundamẽtũ alicuius relationis: sed tñ accidens necesse est illam relationẽ essentialius dependere ad accidens: qđ potest esse fun damentum huius ꝙ ad substãtiã. sed hoc est nõ quia relatio est accidens: sed qꝛ relatio est relatio: vt dictũ est in in solutione ꝓcedẽti. Ad quartũ dico ꝙ nullo mõ relatio accidẽtalis põt esse sine subiecto accipiẽdo subiectũ secũdo mõ: quomõ fundamẽtũ relatiõis ac cidentalis est subiectum eius. Ad probationem autẽ ꝑ diuisionem aut inquãtum relatio aut inquãtum ac cidẽs. dico ꝙ diuisio non est sufficiens. Est enim dare medium. s. inquãtum relatio accidentalis: illa eñ re latio que formaliter cõstituit suppõsitum ꝑ se non est in aliquo subiecto: qꝛ suppositum per se ens nõ habet formale inherẽs ꝓprie loquẽdo de inherẽte. quelibet aũt relatio accidẽtalis est nõ cõstituẽs suppositũ: ꝛ ꝑ cõsequẽs eñ sola illa que cõstituit suppositum sit non inherẽs: ista erit inherẽs. et patet in aliis. multa enim sunt specialia quibus aliqua repugnãt: non tamen re pugnãt ꝑ naturã vnius cõmunis reperti in eis: nec ꝑ naturam alterius sed ꝑ naturam ꝓpriam que includit ambo ista cõiuncta: vt si diceres: homini repugnat ir risibilitas. aut ergo inquãtũ intellectuale: aut inquan tũ animal: ꝛ si inquãtũ itellectuale repugnaret et an gelo. si inquãtũ animal repugnaret boui: dico ꝙ neꝙ

M sic neꝙ sic: sed inquãtũ homo est animal rõnale. sic in ꝓposito inquãtũ relatio est accidẽtalis repugnat sibi nõ esse in subiecto accipiẽdo subiectũ secundo modo. Posset aliter dici ꝙ relationi vñ relatio repugnat nõ esse in subiecto aliquo: extẽdẽdo illud ad fundamẽ tũ: nec eñ relatio diuina est ita ꝑ se sicut essentia diui na est ꝑ se. s. simplr ad se ens nullo mõ indigẽs ad sui esse alio quocũꝙ: nec est ita ꝑ se sicut suppositũ est ꝑ se ens: sed ipsa ꝺm rõnẽ formalẽ necessario est in funda mento: vt in ꝑsupposito ꝑ necessario est in supposito: vt vel in ꝑsupposito: vel vt formalr ꝑ ipsam ꝯstituto. Q₃ ettã ꝓbaꝛ relationẽ esse ꝑ se: qꝛ infinita. ꝛ si ꝯñia posset ꝯcedi: tñ añs videꝛ negãdũ. nulla eñ ꝑfectio ne formalr infinita caret aliqua ꝑsona diuina: qꝛ tũc non eẽt simplr ꝑfecta. sed q̃libet caret aliqua relatiõe origi nis. ergo nulla relatio est formaliter infinita. ꝛ hoc ꝓz ex rõne ꝑfectiõis simplr: qꝛ ꝺm Ans. monol. xv. est il lud qđ in quodlibet melius est ipm ꝙ nõ ipm: nõ aũt põt relatio eẽ simplr nobilior suo opposito: qꝛ relati ua sunt simul natura. qñ ergo arguitur. essentia diuina est infinita paternitas vel relatio diuina est essentia. er go paternitas est infinita. est figura dictiõis: sicut ar guendo sic. deitas itelligit: paternitas est deitas. ergo paternitas itelligit. ꝛ ratio huius tacta est frequenter in. j. lib. qꝛ in abstractis ꝺñ põt esse predicatio idẽtica. vbi aũt ꝑdicatũ est adiectiuũ nõ potest eẽ vera nisi sit formalis. si ergo maior vera est formaliter vel idẽtice nõ curo. ꝛ minor est tñmõ vera ꝑdicatiõe idẽtica ife rẽdo ꝯclusionẽ que nõ põt eẽ vera: nisi formali ꝑdica tione: vtpote qꝛ ꝑdicatũ est aliqđ adiectiuum. in illa il latione interꝑtoꝛ idẽticã ꝑdicationẽ minoris esse for malẽ: qꝛ non posset inferri ꝯclusio ista nisi talis fuisset ꝑdicatio in minori. Et in ista iterꝑtatiõe q̃ fit inferen do ꝯclusionẽ est cõmutatio: sicut inferens ex ꝑmissis. sortes est homo ꝛ plato est homo. ergo sortes est pla to. interꝑtaꝛ fuisse hominẽ hoc aliqđ in ꝑmissis: quia aliter nõ posset iferre ꝯclusionẽ ex ꝑmissis: ꝛ ideo q̃le qđ cõmutaꝛ in hoc aliqđ. sic in ꝓposito essentia est īfi nita. est ꝑdicatio formalis. paternitas est essentia: est ꝑdicatio tñ idẽtica. si iferaꝛ paternitas est ifinita nõ põt esse ꝑdicatio nisi formalr: ꝛ illa non sequiꝛ nisi in terꝑtando ꝑdicationẽ in minori q̃ fuit tñ idẽtica esse formalem: ꝛ ꝑ ꝯñs non sequiꝛ nisi cõmutãdo predica tionem idẽticam in formalem. D. ꝯ̃. 2. ꝛ. 4. ꝛ. 5.

Questio Tertia.

Circa secundum articulum quero. Utrũ accidentia in eucharistia possint habere quãcũꝙ actionẽ quam poterant habere in subiecto: ꝛ arguo ꝙ non duplici via. Primo ꝙ nullã oĩno. Secũdo ꝙ nõ eãdem. Ad primã ꝯclusionẽ arguiꝛ sic. destructo ꝑori essentialr destruiꝛ posterius. Prius essentialiter est esse ꝙ agere: esse accidẽtis est inherere. ergo destructo inesse accidẽtis destruitur omne agere ipsius. Et confirmaꝛ. qꝛ inesse cõuenit accidenti tanꝙ ꝓpria passio eius: agere aũt in subiectũ ꝯuenit sibi cõ tingẽter: sicut accidẽs ꝑ accidẽs. Item agere ꝑ se est suppositi: vt ex. j. meta. habeꝛ. Accidẽs aũt nõ põt esse suppositũ. ergo ꝛc. Confirmaꝛ rõ ꝺm Boetiũ de hebdomadibꝰ. d. In oĩbꝰ citra deũ differũt quo est ꝛ qđ est. Forma ergo que nata est esse quo respectu actiõis nõ põt esse agẽs. ergo ꝑcise suppositũ qđ natũ est habere illam formam que est quo potest esse agẽs. Confirmaꝛ etiam ꝑ exemplũ: qꝛ eñ aĩa est quo ho mo est homo: ideo anima nõ potest esse homo: ita a si mili forma que nata est esse quo aliquis agat non po test esse agẽs. Cõfirmatur eadem specialiter in ꝓ posito. quia. s. hec forma quãtitas separata non videꝛ forma naturalis. quãtitas enim separata videtur pu re mathematica. ꝫ ꝺm philosophum. iij. metaphy. in mathematicis non est finis. nec motus: nec bonum. T.c.3. Ad secundã conclusionẽ. s. ꝙ nõ omnis actio pos sit eis competere que prius. arguiꝛ sic. j. de generatiõe T.c.87. ꝛ 54.

dicit philosophus: q; opz agẽs & patiẽs cõicare in materia: sz substãtia habẽs ista accidẽtia cõicabat in materia cũ aliquo cũ quo nõ cõicãt ista accidẽtia separa-
T.c.28. ta in materia. ergo &c. ¶ Itẽ. vij. meta. arguit contra ideas platonicas. q; idea nõ possit eẽ pñcipiũ generãdi cõpositũ: qz est forma tãtũ sicut Cõmentator ptractat ibi rõnẽ philosophi: & valde male. ergo a simili in pposito. forme iste nõ pñt eẽ pñcipiũ pducẽdi cõpositũ. poterãt aũt eẽ pñcipiũ qñ erãt in substantiis sicut accidentia sunt principia pducẽdi substãtiã. ergo &c. ¶ Itẽ ad pñcipale. si accidentia separata possint hẽre oem actionẽ sine subiecto quã pus poterãt habere in subiecto. ergo spẽs ĩtelligibiles separate ab ĩtellectu: & charitas a volũtate separata poterũt ĩ easdẽ actiones in quas poterãt qñ pus erant in subiecto. ɔñs est falsum: qz tũc spẽs ĩtelligibilis separata posset intelligere: et charitas separata posset diligere: et ita vtrũqz istoꝝ posset eẽ btm̃: vel simplr̃ vel q̃tũ ad aliquã partẽ beatitudinis: qđ est impossibile. qz nec btitudo tota nec pars ei9 põt cõpetere alicui nisi nature ĩtellectuali. ¶ Oppositũ q; in aliquã eãdẽ possint: qz accidẽtia separata sunt sensibilia pz ad sensum. pñt etiã alterare passa sibi approximata. ptz de modica aqua apposita speciebus vini. ergo in aliquã actionẽ pñt ĩ quã pus. ¶ Qz aũt in omnẽ pbat: qz forma manẽs eadem in esse habet eãdẽ virtutẽ: & p ɔñs põt eẽ pñcipiũ eiusdẽ actiõis. accidẽs separatum manet scḋm se idẽ qđ prius. ergo &c.

Th. i 4. d. 12. ar. 1. q. 1. i so. pñ. 2. q Quẽ. var. q. presenti 8. physi.

Hic est opinio q; in actionibus naturalib9 forme substãtiales nõ sunt ĩmediatũ principiũ agẽdi vel pñcipiũ pximũ actiuũ: sz agũt mediãtibus qualitatib9 actiuis & passiuis tãqz ppriis instrumẽtis. vt dr. ij. de aĩa. q; s. calor naturalis est quo aĩa agit. Et ideo qualitates nõ agũt in ṽtute ppa: sz ĩ virtute forme substãtialis. vñ actio earũ nõ tm̃ terminat ad formã accidentalẽ sz substãtialẽ: & pp̃ter hoc gñatio est terminus alteratiõis. hmõi aũt virtutẽ instrumentalẽ recipiũt eoipso q; a pñcipiis essentialib9 substãtie causant. vñ sicut remota substãtia idẽ esse scḋm spẽm remanet accidẽtib9 virtute diuina: ita etiã remanet eis eadẽ virtus q̃ pus: & ideo sicut ante poterãt ĩtẽdere ad for-
Th. 3. p. sũme. q. 77. ar. 3. in sol. arg. vlti. mã substãtialẽ: ita & nũc. ¶ Et si arguat ɔtra hoc qz nihil agit vltra spẽm suã. ¶ Rñdẽt q; ppa ṽtute nihil agit vltra suã spẽm: virtute aũt alterius cuius est instrumentũ põt agere vltra suã spẽm: sicut serra agit ad formã scãni. ¶ Cõtra illud. q̃ro qđ ĩtelligit p hoc qđ dicit in ṽtute substãtie: qz siue ĩtelligat absolutũ siue respectiuũ, quero in quo est illud. si absolutuz qđ est substãtia: vel aliqđ qđ est in substãtia: cũ substãtia panis nõ sit simplr̃. sequit q; p nihil, siue nõ ens, accidẽs gñabit vel virtute nihili. si ĩtelligat absolutum qđ est accidẽs vel aliqđ in accidẽte: nihil est ibi nobilius accidẽte: & p ɔñs nõ magis põt in virtute talis in aliqđ pfectius q̃ in virtute ppria: si vero intelligat habitudinẽ accidẽtis ad substãtiã vt ad cãm priorẽ: cũ ad nihil nõ sit aliqua habitudo et panis non sit aliqđ ens. sequit q; p hoc q; est ĩ virtute nõ ponit aliqđ positiuũ: & ita idẽ qđ pus. ¶ Ex his ṽbis videt q; ponat ṽtutẽ illã esse aliqđ in accidẽte. dicit eñ q; causat ista virtus instrumẽtalis in accidẽtib9: vel q; ipsam recipiunt eo q; causantur a principiis essentialibus substantie. & tunc patet manifeste cũ nihil in accidente sit nobilius eo: nõ põt accidẽs p hoc q; dicit in virtute. i. p hãc virtutẽ in aliquid perfectius q̃ possit ex se. sz intellectus istoꝝ verborũ: virtute talis cause: vbi dicta verba locũ habẽt: videt eẽ iste. s. q; dicit habitudinẽ cause inferioris ad cãm supiorẽ seu pfectiorẽ concurrẽtẽ in causando, sicut supra dictum est: q; influentia quã recipit agens inferius a superiori non est aliqua forma tunc causata: sed est tantũ ordo determinatus causarum in simul causando. ¶ Item. qđ non est nullam ratiõem q. 1. hui9. 4 cause habet respectu geniti quando generatur. patet ij. physi. & v. meta. c. de causa, quia causa in actu & effectus in actu simul sunt et non sunt. patet etiam ratione: quia non ens quando non est, nihil causat in quocũqz ordine cause. substantia autem non est quã istud accidens affecit: et cuius erat accidẽs. ergo illa substãtia nullam ratiõem cause habet propinque vel remote respectu effectus causati ab accidente: et per consequens accidens non causat aliquid in virtute ei9 tãq̃ in virtute cause superioris. ¶ Itẽ nihil est causa instrumentalis illius ad qđ sua virtus actiua sola sufficit producendum. patet si accipiatur instrumentũ stricte: sicut serra et securis dicuntur instrumenta mouentia mota. tale enim instrumentum non habet de se formam sufficientem ad producendum effectum: sed tm̃ per motionem principalis agentis producitur quod pducitur. Si etiam instrumẽtum accipitur scḋm alios modos supra positos. s. prout causa inferior dicit instrumẽtum vel forma, quã huiusmodi causa recipit p motionem agentis superioris: qua forma agit, adhuc nullum istorum instrumentorum per formam suã potest in effectum: respectu cuius est instrumentum: sed necesse est q; ad illũ effectum concurrat simul concausans illud cuius est instrumentum. Nunc autem accidẽs per formã suam precise sine omni actione substãtie in quodcũqz agat agit. ergo nullo mõ agit in virtute substantie: vel vt instrumentum eius ad aliquẽ effectum. ¶ Item hoc potest argui per pricipia istorum de instrumento qđ est mouens motũ: quia accidẽs in pposito non est motum a substantia cũ ipsa non sit. ergo accidens non est eius instrumentum.

T.c.37. T.c.3. A d. 1. q. 1. & 4 & di. 6. q. 5

Dico ergo ad quæstionẽ q; posset poni triplex actio cõuenire accidentibus. s. vna respectu substantie generande: et due respectu accidẽtium causandorum: vna intẽtionalis respectu sensationis. alia realis in passum realiter habens contrarium. ¶ Prima nullo modo potest competere accidenti separato: neqz instrumentaliter vt iam probatum est: et hoc accipiendo instrumentum pro quacũqz causa siue attingente terminum principalis agẽtis: siue pro causa secunda proprie dicta: siue pro parte pro qua totũ agit: siue pro recipiente tunc formam actiuam qua agit: siue recipiente tunc motionem solam tanq̃ effectũ preuium effectui principali: qui modi accipiendi instrumentum patent supra. q. j. huius quarti. In omnibus enim istis requiritur q; illud cuius est instrumentum concurrat causans in suo ordine causandi: et qđ non est, nihil causat in quocũqz ordine causandi. Sed preter istos modos instrumẽtũ dicitur causa pñia dispositiua ad terminum: licet habeat actionem illã dispositiuam in propria virtute: et isto modo bene est possibile accidens esse instrumẽtũ substantie: qz potest causare actionem dispositiuam ad terminum substantie agentis: sed nec isto modo potest accidens esse instrumẽtũ substãtie in pposito: qz substãtia que nõ est nullũ terminũ inducit: nec inducere põt in fine alterationis facte p illa accidẽtia. ¶ Ex hoc patet solutio ad illam deductionem pro illa opi. Auctoritas enim secundi de anima non plus cõcludit: nisi q; calor est instrumẽtum anime hoc modo vltimo quia. s. digerit et alterat nutrimentum vt in termino illius alteratiõis possit ex ipsa generari substantia. vnde sunt ibi due actiones et duo principia agendi: quia respectu alterationis preuie principium agendi est calor. respectu autem forme carnis inducende principium est

B 2. q. 5. 6. C

principium primum forma substantialis ignis et principium est calor quod opit tamen per principium dispositiuum et in subordinatione tamen in proposito puta effectus ad effectum primum principium est calor quam generatio ignis in ligno presupponit alterationem ipsius ligni quamuis alteratio est effectus caloris per quem effectum nempe alterationis fuit disposita materia ligni ut forma ignis introduceretur

anima vel forma carnis ⁊ primum agēs dicit instrumētum respectu secūdi non ꝓprie sub ordinatiōe virtutis ad virtutem: sed effectus ad effectum. vnde magis proprie diceretur agens dispositiuum ꝙ instrumētale. ¶ Et quādo vltra dicit in deductione illa ꝙ accidentia agunt in virtute substantie. hoc non sequitur nisi quia sunt instrumenta: non sunt autē instrumenta substantie non entis: quare ex hoc sequit oppositum. ¶ Et quādo vltra infert ex hoc ꝙ actio accidētiū nō solū terminat ad formā accidētalem: sed ad substantialē. hoc reputo falsum: nisi sicut ad terminum remotum: qui nullo mō attingit p actionem forme accidētalis: sed ad quē ordinat terminus qui attingitur per actionem accidentis. ¶ Et cum pbat ꝙ accidēs attingit terminum actionis: qꝛ attigit passum in qđ forma inducit; substātia aūt nō pōt attingere materiam tāꝙ passum in qđ agat: qđ non separat a passionibus virtute agētis naturalis. vt dicitur. j. de generatione. Dico ꝙ hec ꝯña nō valet: nisi in virtute istius ꝓpositionis subintellecte: ꝙ omne instrumētū attingit terminū principalis agētis: que falsa est in ꝓposito. Et cum videt pbari p hoc qđ subdit. ꝙ gñatio est terminus alterationis. istud pōt duci ad oppositum. nō est enim intrinsecus terminus alterationis: sed extrinsecus ⁊ alterius generis: et habet ꝓpriū terminū priorē ſm genus ꝓprio termino alteratiōis. Qđ aūt habet causalitatē ꝓpriā ⁊ adequatā respectu posterioris essentialiter: nō sequit ꝙ habeat causalitatem qua attingat prius essentialiter. imo sequit oppositū. s. ꝙ nō habeat causalitatē qua attingat prius essentialiter. ergo eo mō quo gñatio est terminus alterationis: sequit ꝙ principiū alterationis nō attingat terminum gñationis nisi mediate: qꝛ attingit quoddā ordiatū ad ipm. ¶ Sic patet ista ꝯclusio: ⁊ sit prima quātū ad solutione istius questionis. s. ꝙ accidēs separatū nullo modo pōt esse principiū actionis ad substātiā: et hoc instrumētale virtute substātie que nō est. et iuxta hoc etiam declaratum est ꝙ nec accidēs coniūctum potest esse p se attingēs substātiam vt terminum: qꝛ auctoritates adducte de. ij. de anima. et huiusmodi non accipiūt instrumētum nisi p agēte dispositiuo. ¶ Et si ꝯtra hoc arguit. ꝙ aliqua forma imediate attingit terminū generationis: sed forma substātialis nō: qꝛ non est principiū agēdi imediate: sed mediate. ¶ Concedo pmā ꝓpositionē: sꝫ scđa falsa est: qꝛ nihil est instrumētum alicuius cause nisi superioris cause in gñe cause efficientis. ergo si accidēs coniunctū p eos est instrumentum substātie: substātia erit superius agēs: sꝫ superius agens prius naturaliter agit: et si est naturale agēs agit qcqd vel quātū pōt. ergo substantia in illo priori in eodē tū instāti tpis in quo agit vt superius agēs: ⁊ accidēs agit vt instrumētū eius. substātia pducet terminū quē poterit pducere: sꝫ pōt pducere totā substātiā: qꝛ perfectio substātie pducte nō excedit pfectionem substātie agētis. ergo in scđo instāti nature accidēs agens non pducit substātiā. vel eadē bis pducet. ¶ Itē omnis potentia mere passiua est contradictiois. ix. metaphy. subiectū aūt non est in potentia cōtradictionis ad ꝓpriā passionē. ergo habet aliquā causalitatem respectu eius aliā a causalitate materie: non nisi cause efficiētis: qꝛ nō formalis: pꝫ. de fine aūt nō est sermo hic ⁊ videt ꝙ opꝫ eos istud ꝯcedere ſm dicta sua. Dicūt eñ potentias fluere ab essentia aīe: ⁊ hic dicūt ꝙ accidēs habet virtutē instrumētalē: qꝛ causat a principijs essentialibus substātie ista nō possunt itelligi tm̄mō passiue p subiecto receptiuo. ¶ Itē si accñs pducit: et p aliqđ pncipiū pductiuū imediatū p te: qđ est accñs (nō loquēdo de infinitate accidētali in gñabilib⁹ ⁊ gñatis in eadē specie: de qua loquūtur philosophi) quero ordinē

T.c.11.⁊.12

D

T.c.17.

Th. vbi. s. q.77. ar.6

essentialē in istis accidentib⁹. Ubicūꝗ enim est ordo accidētalis i gñabilib⁹ opꝫ dare extra totū illū ordinē aliquā cām essentialr̄ pfectiorē. ergo respectu accidentiū singulariū in specie caloris da mihi cām primam essentialr̄ ordiatā ad totā istā speciē: ⁊ eodē modo arguā de idiuiduis illius spēi: ⁊ nō est pcedere in infinitū in ordine essentiali. ergo stabit ad aliquā spēm accidētis que erit causata: ⁊ non ab alio accidēte: sed imediate a substātia: ⁊ p ꝯñs substātia habebit rōnē principij actiui imediate respectu accidētis. ¶ Hoc cōfirmat p philosophū. vij. meta. c. ix. in fine. vbi dicit ꝙ proprium substātie ex his accipe est: qꝛ necesse est pexistere aliquā alterā substātiā actu existētem que facit vt sit aīal si sit aīal: quale vero ⁊ quātū nō necessarium nisi potestate solū. Uult ergo ꝙ ad hoc ꝙ substātia fiat est necesse aliā substātiam pexistere que pducat. Sed ad hoc ꝙ quātū ⁊ quale pducat nō opꝫ aliqđ ꝗtum vel quale pexistere nisi potētia tm̄. ergo aliqd qđ non est actu ꝗtū nec quale pōt eē pncipiū pductiuū imediatū quāti ⁊ qualis. ¶ Itē. iiij. metheororꝫ dr̄ Singulū est id qđ est dū pōt in ꝓpriā opationē. et simile habet a Dam. c. lx. ¶ Et lꝫ iste auctoritates habeāt istātiā de entib⁹ iperfectis: tñ videt valde incōueniēs ꝙ ens pfectissimū ſm genus inter creata careat actiōe: ita ꝙ forma eius nō possit esse pncipiū imediatū et primū pductiuū alicuius actiōis. ¶ Et hoc arguit ſm vnū pncipiū istorꝫ: qꝛ illa forma est pncipiū agendi in qua generās ⁊ genitū assimilant: sꝫ gñatū pncipalr̄ assimilat generāti in forma substātiali: ſm quid autem sibi assimilat in accidētib⁹. ¶ Nec potest euadi dicēdo ꝙ ista ꝯcludūt formā substātialē esse pncipiū agēdi: sed remotū tā respectu substātie ꝙ respectu accidētis: de qb⁹ pcedūt rōnes. ¶ Hoc non sufficit. qꝛ nullus negat in deo esse aliquā formā que sit pncipiū primum agēdi: nō ꝙ sine causis itermedijs agat. sꝫ ꝙ in suo ordine causandi p nihil mediū vltra formā suā agit: ita esto in ꝓposito (qđ tñ iprobatū est) ꝙ accidēs habeat quādā actionē ad substātiā posteriorē actione substātie: substātia tñ p suā ꝓpriā formā erit pncipiū actionis sibi ꝓprie in suo ordine agēdi. ¶ Secūda ꝯclusio isti⁹ qstiōis est. ꝙ accidēs nō pōt eē pncipiū effectiuū generādi substātiā pncipalr̄. hāc pbo. oē agēs totale vel est vniuocū: ⁊ ita eque pfectū pducto. vel equiuocū: ⁊ ita pfecti⁹. accidēs est oīno iperfecti⁹ substātia. ergo ⁊c. ¶ Dicit ad hoc ꝙ aliqđ agēs equocū pōt eē ignobilius suo effectu sicut albedo respectu itellectionis albedinis. et sicut Cōmētator recitat de Galieno sup illud. vij. meta. de illa ꝟtute quā vocat diuinā q est formatiua fetus: ⁊ tñ nō est simplr̄ nobilior fetu formato si est accidēs: ⁊ similis difficultas potest esse de quocūꝗ viuo genito p putrefactionē: qđ est nobilius celo a quo generat. ¶ Contra hoc. lꝫ ista propositio (simplr̄ iperfectius ſm spēm vel genus non pōt eē totale pncipiū actiuū respectu pfectioris) sit mihi eꝗ nota sicut aliqua in philosophia: qua negata scire pbare aliquē ordinē entiū: imo nec ꝙ primū ens eēt perfectissimū: imo posset ꝯteruiēdo dici ꝙ totū vniuersum ⁊ quodlibet in eo factū est a musca. ¶ Si eñ arguas ꝙ musca est ita iperfecta: et tu idē dicis ꝙ iperfectius pōt pducere pfectius. habito hoc nulla est rō q̄re non sic iperfectus possit pducere aliud sic pfecti⁹. nec ista ꝯteruia posita pōt pbari ꝙ pma cā sit pfectissima excellens oīa alia in creatione: nec etiā hoc addito ꝙ sit causa equiuoca: imo cū hoc posset stare ſm proteruiā istam ꝙ esset iperfectissima vel imperfectior causatis. ¶ Tamen pbo dictā ꝓpositionem aliqualiter. primo sic. causa vniuoca habet effectū vniuocum pro termio adequato sue potētie: sed p te causa equiuoca totalis est iperfectior causa vniuoca. ergo impossibile est cām

E

T.c.32.

T.c. vlti.

Th. i. p. su. q.2. ar.5.

a per illam au[...]

F

causa vniuoca de eiusdem perfectionis effectus sic causa vniuoca perfectior [...] suo quocumque eff[...]

Cō.31.

G

illam equiuocam esse causam totalem respectu ipsius effectus: ꝛ sic deus non posset facere effectũ cuiuscũq; creature. qđ est absurdum. patet consequẽtia. quia effectus adequatus potẽtie pfectiori nullo mõ potest esse a potentia iperfectiori. ¶ Secũdo sic. vbicũq; ad ꝑductionem eiusdem effectus concurrunt causa vniuoca ꝛ equiuoca. equiuoca est simpliciter perfectior. patet ꝑ philosophũ in. vij. meta. propter hoc enim oportet totum ordinem accidẽtalem reducere in aliquam speciem essentialiter superiorẽ in causando: qꝛ difformitas vniformis oportet ꝙ reducatur ad cãm vniformẽ: ꝛ ideo oĩbus generabilibus ꝛ corruptibilibꝰ oportet esse aliquã causam superiorẽ: que sit causa vniformitatis in cõtinuatione generationis ꝛ corruptionis. ex hoc habeo istã propositionẽ. ꝙ vbi ad idem cõcurrunt causa vniuoca ꝛ equiuoca. equiuoca est pfectior. sed ꝙ non possit sine vniuoca: hoc est aliqualis iperfectionis in ipsa equiuoca. patet. deus enim potest sine causa vniuoca: sed sol non potest in animal perfectũ: licet posset in iperfectũ. ergo quecũq; equiuoca sola sine vniuoca potest in effectũ. ipsa est simpliciter perfectior ꝙ̃ illa equiuoca que posset cõcurrere cum vniuoca ad idem causandũ: ꝛ ꝑ consequens equiuocatio talis habet duplicẽ preeminẽtiã causalitatis super effectũ. vnã quã habet vniuersaliter equiuoca cõcurrens cũ vniuoca: ꝛ aliã qꝛ habꝫ illã perfectionẽ quã vniuoca adderet in causando: qua carẽt multe cause equiuoce: licet longe perfectiores vniuocis. ¶ Tertio sic. si forma cause equiuoce daret esse formaliter alicui non posset dare esse simpliciter perfectius seipsa. ergo si iperfectius ꝙ̃ formaliter det alicui esse: non põt ei dare perfectius seipsa: sed dans effectiue esse alicui dat ei esse modo iperfectiori ꝙ̃ dando sibi formaliter. Non enim est possibile ꝙ aliquis modus dãdi aliquod esse sit ita perfectus sicut dandi illud esse formaliter: sicut nec essentia diuina põt alicui dare esse a se in quocũq; genere cause perfectius ꝙ̃ sit esse: qđ ipsa dat formaliter. ¶ Quarto sic. si causatum sit simpliciter perfectius: lꝫ sit simplex: tñ ẽm istum intellectum potest diuidi in duo. s. in illud in quo equatur cause: et in illud in quo excedit causam. primum dicatur. a. secũdũ. b. ille effectus ẽm. a. precise est effectus adequatus cause sue: qꝛ simpliciter eque perfectum ens sicut causa. ergo. b. vel erit a seipso vel a nullo: quia ab. a. vt ab ipsa causa non potest esse. nam vltra effectum adequatum cause nõ potest esse simul aliquid excellẽtius ab ipsa: et hec ratio potest accipi ab Auic. vj. meta. sue. ¶ Dico ergo ꝙ ꝑpter nullas instantias particulares negãda est ista ꝑpositio vniuersalis que nota est ex terminis: ꝙ totale causans nõ potest esse imperfectius causato suo loquendo de causa effectiua: et ꝙ totale causans equiuocum est perfectius: qꝛ nõ eque perfectum species enim se habent vt numeri. ¶ Illa autẽ instãtia de albedine ꝛ eius ĩtellectiõe nihil valet: vt pꝫ li. j. dist. iij. nisi ꝙ ꝑ illud argumentum ꝓbaꝛ ꝙ albedo nõ est causa totalis intellectionis: sed tñ partialis. vnde bene possibile est effectum excellere talem causam in perfectione: quia reliquã perfectionem habere potest ex causa reliqua partiali: et ita a duobus simul perfectior est ꝙ̃ ab altera illarum: sicut dictũ est ibi. ¶ Secunda instantia ꝛ tertia que vadunt ad eductionẽ vel inductionem anime in viuentibus: et hoc siue a ꝑpagãte siue in putrefactis. vbi quasi eãdem reputo difficultatẽ. hꝫ solui lib. ij. dist. xviij. et esto ꝙ non appareret ꝙ aliqua causa creata posset inuenri nobilior anima que terminat talem generationem: prius esset concedendum ꝙ ipsa imediate esset a deo ꝙ̃ ista propositio iam probata negaretur. ¶ Tertia conclusio sit de illis duabus actionibus in sensum ꝛ intellectum quo ad intẽtionalem ꝛ in contrarium quo ad realem: ꝛ sit hec. accidẽs separatum saltem eo modo quo qualitas tertie speciei est hic separata. s. sine substãtia potest esse principium vtriusq; actionis eo mõ q̃lio prius: et hoc quãtum est ex se: quare hoc additur patebit in solutione dubitationũ sequẽtiũ hãc ꝓbo sic. Cuiuscũq; actionis aliqua forma est totale principiũ actiuum: illa si esset per se sub modo conuenienti ad agendum posset esse principium eiusdem actiõis: sed qualitas est principium et totale ꝛ formale vtriusq; actionis predicte. Quãdo aũt est separata a substãtia: est tñ in quãtitate siue habens extẽsionem sicut habet: manet sub modo cõuenienti ad agendum: qui est modus extẽsiuus. ergo ꝛc. maior patet: quia totali principio posito ꝛ sub ratione sub qua natum est esse principium potest principiari illud cuius ponitur principium. minor probaꝛ. vno mõ sic. qꝛ nihil auferꝛ isti forme ꝑ hoc ꝙ ꝑ se est sine subiecto. Illud enim non facit cum ipsa nisi vnũ per accidens: sed per principium agendi in vno ordine est per se vnũ. ergo ablatio illius subiecti nihil aufert de per se principio agendi. ¶ Sed istud nõ probat nisi ꝙ subiectum non habet per se rationem principij in eodem ordine cũ accidente. ¶ Sed nõ obstat quin possit esse per se principium agendi eiusdẽ actionis: in alio tamen ordine: vt patet de causis ordinatis nec vnitas istorum per accidens impedit vnitatẽ ordinis. Ideo ꝓbaꝛ illa minor aliter sic. Illa forma est principium actionis que est tale principium assimilãdi sibi passum: non tñ realiter vt in actione reali q̃ est in ꝯtrarium. Sed in actione intẽtionali que est in sensum. de prima patet: quia terminus formalis simpliciter est similis forme accidentali. ergo illa potest esse principium agẽdi. ¶ De secũda aũt ꝓbaꝛ: qꝛ similitudo in sensu deficit quãtum ad aliquid a similitudine reali in passo. ergo quantum est ex parte huius forme vt agentis potest ita bene esse totale principiũ huius actionis sicut illius. si aũt in illa sensatione sit aliqua perfectio vlterior hoc non est inquãtũ est a qualitate sensibili: sed inquantum est a potentia sensitiua. ¶ Contra istas cõclusiones sunt aliqua dubia. Primo contra tertiam est istud dubium. non enim apparet ꝙ sit alia actio qualitatis in sensum et cõtrarium. primo quia qualitas nõ agit per electionẽ. ergo quantum est de se vniformiter agit: quantum ergo est ex se idem imittit in quodcũq; passum: ꝛ per cõsequẽs non est alia et alia actio quãtũ est ex parte agẽtis. ¶ Secundo. quia vbi est idem principium actiuũ est eadem actio: ꝛ hoc probaꝛ ꝑ Commentatorem. iij. ce. et mun. cõmento. lxxij. si vna natura et actio erit vna: sed idẽ est hic principium formale agẽdi ꝛ ꝑmũ iam in sensum ꝙ̃ in cõtrarium. ergo eadem actio. ¶ Aliud dubium est. ꝙ ista conclusio vltima videtur contradicere duabus precedentibus. probo sic: quia si accidẽtia separata possint in omnẽ gradũ actionis in quẽ poterãt cõiuncta. ergo possunt in corruptiõe forme substãtialis illius passi in qđ agunt. Sed corruptio illa non potest esse in nihil virtute illorum: quia creatura non potest annihilare: nec in accidẽtia separata: quia creatura non potest facere accidentia aliqua esse per se. ergo in substãtiã aliquã est huiꝰ corruptio: ꝛ sic si cõclusio tertia vera sit ꝙ ista possunt esse sufficiẽs p̃cipiũ alterandi. sicut prius sequitur ꝙ possunt esse principiũ generãdi substãtiã efficiens contra primã ꝛ secũdã cõclusionẽ. ¶ Ad primum quid sit actio: ꝛ in quo sit dicetur. q. j. dist. seq. sed posito hic breuiter: qđ credo esse verum: ꝙ actio dicit respectum quẽdam extrinsecus aduenientẽm siue sit in agẽte siue in passo: ꝛ respectum mutuo correspondẽtem respectui passionis: cum passiones in diuersis passis sint alterius diuerse ratiõis:

sicut et forme recepte in eis.sequit ꝙ actiones erũt sic
M alie. ¶ Hoc cõfirmatur specialiter in proposito: quia
passum receptiuum forme ꝺm esse realem nõ est rece-
T.c.71.⁊ ptiuũ eiusdem ꝺm esse intentionale.ij.de anima.opor-
121.idẽ.3.ð. tet enim receptiuum soni esse absonum: saltem regu-
aia.t.c.4. lariter receptiuum forme isto modo: nõ est receptiuũ
forme alio modo.maxime in receptiuis materialib⁹.
ergo organum ⁊ subiectum contrarij nõ sunt recepti-
ua forme ꝺm idem esse: quia vnum recipit intentiona
liter aliud realiter: ⁊ per consequens cum agens agat
in passum ꝺm potentiam receptiuam eius.ꝺm illud.ij.
T.c.24. de anima. Actus actiuorum sunt in patiẽte bñ dispo-
sito.sequitur ꝙ agens non agat in hoc passum ⁊ illud
actione eiusdem rationis. ¶ Et tunc ad instãtiam de
agẽte ex electione. ¶ Rñ.ꝙ agẽs ex electione potest
diuersimode agere: nõ tm̃ diuersitate quadã disparatio
nis: sed contradictionis: sicut potest non tm̃ hoc age-
re ⁊ illud: sed hoc agere ⁊ illud non agere. agens autẽ
naturale qð est illimitatum simpliciter vel aliqualiter
ꝺm perfectionem actiuam potest ad disparata agere: sꝫ
nõ ad cõtradictoria: qꝛ quodlibet illorũ agit in mate-
riã dispositã: ⁊ hoc necessario. Non ergo sequitur.non
agit ꝺm electionem.ergo non diuersas formas in di-
uersis passis: sed sequitur.ergo non indifferenter agit
vel non agit ex se formam illã quã potest agere in tali
⁊.28.q.3. passo. Exẽplũ de sole.et tactũ est ꝓmo lib.dist.ij.⁊.vij.
qui licet habeat indeterminationẽ quãdã ad disparata
causanda in diuersis passis: non est tamen indetermi-
natus contradictorie ad agendũ: ĩmo necessario agit
in quodlibet passiuum quicquid potest in illud agere.
N ¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ eiusdẽ principij actiui pñt eẽ
multe actiones formaliter distincte: dũ tamẽ illud nõ
sit limitatum in sua virtute actiua ad vnã actiõem si-
cut est vnica forma; ⁊ sic omnes auctoritates Cõmẽ-
tatoris.⁊ cuiuscũqꝫ alterius deberẽt exponi de forma
vnica in virtute: sicut est vnica in esse nature. ¶ Ad
aliud dubium cõtra alias duas conclusiones rñdeo.
Uno modo breuiter posset dici ꝙ qualitas est princi-
pium actionis in passum habẽs cõtrarium: et hoc ꝺm
quẽlibet gradũ ꝺm quẽ prius: ⁊ hoc quãtũ est ex par-
te qualitatis actiue: sed ꝓpter subiectũ in quo est con-
trarium qð determinat sibi ad aliquem gradũ magis
ꝙ̃ alium.possibile est ꝙ non possit in omnẽ gradũ con
trarij inquãtum cõtrarium est in tali subiecto eodem
mõ quo prius potuit: ⁊ ista rñsio declarabit ex sequẽ-
tibus. ¶ Alio mõ potest dici ꝙ et si possit in omnem
gradũ alterationis: in quẽ potuit coniuncta.nõ sequi-
tur ꝙ possit in corruptione substãtie. Ratio huius est
ista: quia generatio non potest a corruptione separari
cõparãdo ad agens naturale: hoc modo intelligẽdo
quin quicquid causatũ corrũpit simpliciter in fine cor
ruptionis aliquid relinquat: qꝛ nõ annihilat. Nec po-
test creatura corrũpere in accidẽs ꝑ se existẽs: qꝛ non
potest causare accidẽs sic existẽs.ergo si corrũpat cor
rumpet in substantiã: ⁊ ꝑ cõsequẽs si non habet virtu
tem corrumpendi in substãtiã: omnino non corrũpet
sed accidens separatum non habet virtutem corrũpẽ
di in substãtiã: qꝛ nec producendi substãtiã: vt proba-
tum est supra. ¶ Contra hoc primo: qꝛ qualitas que
potest in omnẽ gradum alterationis preuie ad gene-
rationẽ potest in gradum incõpossibilẽ forme substã-
tiali rei corrũpende: ⁊ ita in corruptionẽ. ¶ Primum
probatur: quia si nõ potest inducere aliquem gradum
incõpossibilẽ forme substãtiali corrũpende. ergo cum
quocũqꝫ gradu inducibili ab ipso potest stare forma
substantialis corrumpẽdi: ⁊ ita per nullam alteratio-
O nem potest corrumpendũ corrumpi. ¶ Rñ.nunqꝫ po
test alterans inducere gradũ incõpossibilem alterabi
li.probatur ex ratione terminorum: quia non põt mo

uens inducere gradum ĩcõpossibilẽ suo mobili: cuius
ꝓbatio est: quia mobile manet in toto motu.ergo sub
omni gradu per motum inducto: sed nihil manet sub
aliquo sibi incompossibili.ergo ⁊c. Quãdo autem in-
fers: tunc nunqꝫ alterãs per alterationem subiectum
corrumpet alteratum.concedo.et probo hoc ꝑ aliã ra
tionem a priori: qꝛ prius naturaliter non corrumpitur
per aliquid posterius naturaliter.quicquid est ĩductũ
ab alterãte vt alterãs est posterius naturaliter forma
substãtiali rei alterabilis.ergo ꝑ nihil tale inductũ ab
alterãte corrũpit substãtia alterabilis. ¶ Dico ergo
ꝙ nulla substãtia corrũpi potest nisi a substantia: sicut
nec oppositum substãtie corrũpende potest induci ni-
si a substãtia: vt supius est ꝓbatum. a quali autem cõ
trario nõ corrũpit substãtia nisi dispositiue: qꝛ ad illã
alterationem sequetur generatio nisi aliquid ĩpediat.
¶ Sed cõtra: qꝛ tũc sequeret ꝙ accidẽtia ignis si es-
sent maxima: vtpote tãte ꝗ̃titatis sicut sphera ignis:
et tamen separata a substãtia non possent corrumpere
guttam aque ibi existentem.qð videtur improbabile.
¶ Aliud quia si accidentia alterãtia possunt in quẽli
bet gradum alterationis sicut prius.ergo in vltimũ:
et per consequens cum ille vltimus corruptus imme-
diate disponat ad corruptionẽ substantie: vel isto cor-
rupto immediate cõcomitetur corruptio substãtie.se-
quit ꝙ substãtia corrũperet. ¶ Ad primũ cõcedo.ꝙ P
si tota substãtia ignis in sphera sua destrueret: et ma-
nerẽt ibi omnia accidẽtia.gutta aque ibi posita nunqꝫ
destrueretur ab illis: ⁊ rationes prius posite hoc con-
cludũt: qꝛ non possent aliquã aliã substãtiã generare:
nec corruptio istius potest esse nisi in substãtiã: qꝛ nõ
est in nihil: nec in materiã nudã: nec in accidentia: ma
xime virtute agentis naturalis: qꝛ nõ põt natura ali-
quid annihilare: nec in materiã primã resoluere: nec
accidẽtia facere sine subiecto. ¶ Ne tñ nimis absur-
dum dicat hoc ⁊ cõtra sensum.dico ꝙ si accidẽtia ali-
qua actiua essent sine subiecto: substãtia quãta ⁊ qua-
lis approximata eis corrumperetur: sꝫ nõ ab eis.imo
ab agẽte vniuersali causato.s.celo: ad qð est fuga na-
turalium: precipue cum forma hic inducenda sit iper-
fecta: que totaliter est in virtute actiua celi: ⁊ per con-
sequens nullo particulari agente impediẽte: imo ma
gis disponẽte potest forma illa a celo induci: sicut in-
ducit quasdam formas imperfectas in materias cor-
ruptibilium: et si esset aliqua forma ad quã inducẽdã
celum non sufficeret.oporteret fugere ad primam cau
sam simpliciter: quia hic induceret illã formã ad quã
agens naturale disponit.nec hoc est fugere ad miracu
lum: qꝛ regulariter omnẽ ĩpotẽtiã totius nature crea-
te deus supplet: vt patet in animatione corporis orga
nici: vbi non ponitur miraculum ita hic tota natura
creata non sufficeret ad generationem istã nec ad cor-
ruptionem: ⁊ ideo natura disponẽte ad eam vltimata
dispositione deus regulariter suppleret ĩpotẽtiã natu-
re. ¶ Ad secundum dico.ꝙ nullus est gradus in alte- Q
ratione ad quem necessario sequatur corruptio forme
substãtialis alterabilis: sꝫ ille qui est proximus in vno
alterabili potest esse non proximus in alio alterabili
loquendo de respectu corrũpentis vel generantis in-
trinseci immediate se habẽtis ipsi alterãti. Esto enim
ꝙ gradus aliquis quasi proximus illi qui est incõpos
sibilis forme aque induceretur in aquã ab aliquo agẽ
te.statim sequeret corruptio ipsius aque si in illo agẽ-
te esset forma per quã posset corrumpere aquã.si autẽ
non sit in illo forma corruptiua aque non corrumpe-
retur forma aque ab illo agente; sed forte ab aliquo
agente vniuersali inducente istã formã ad quã mate-
ria est disposita. Sic hic si ab accidentibus separatis
alteraretur aqua ad gradum qui alias esset proximus

corruptioni sicut est dare sibi proximum: et dico sicut: quia in diuisibilibus nihil [illegible] diuisibile est proximum indiuisibili: tunc quidem statim sequeretur ab ipso alterante corruptio aque: sed non nisi ab extrinseco. ¶ Sed adhuc contra hoc arguitur. quia quando aliqua qualitas est in subiecto potest esse principiũ agendi ad aliquid incompossibile forme substantiali. ergo et hic: quia datũ est prius ꝙ omnem alteratiõem quã potest accidens in subiecto causare: potest ⁊ sine subiecto. ¶ Item secundo. quilibet gradus alteratiõis est eiusdem ratiõis. ergo q̃d potest habere actionem corruptiuam vnius illud eiusdem rationis si perfectius est potest esse principium actionis corruptiue vlterioris gradus: et sic de quolibet. sed possibile est qualitatem separatam corrumpere aliquem gradum qualitatis substantie sicut concedis. ergo si ista qualitas separata sit perfectior potest corrumpere quẽcũq; gradum illius qualitatis. sed corrupto quocunq; gradu qualitatis non manet substantia prior: quia non manet sine sua qualitate naturali. ergo ⁊c. ¶ Item tertio. agens naturale posset corrumpere qualitates in eucharistia: et per consequẽs posset inducere gradum aliquem incompossibilem illis formis ẜm speciem: et tamen non potest ibi inducere formam substãtialem: quia non est ibi subiectum. ergo pari ratione qualitates separate possunt inducere in passum gradum incompossibilem qualitati: licet nõ possint inducere formam substantialem aliquam concomitantem qualitatem oppositam. ¶ Ad primum dico: ꝙ qualitas actiua aliqua in substantia existens nõ potest esse per se pricipium actiuum respectu alicuius qualitatis repugnantis substantie corrumpende: sed tm̃ potest esse principium causandi qualitatem in tali gradu ad quẽ sequatur corruptio substantie habentis illam qualitatem. sed ibi sequetur istum gradum qualitatis corruptio substantie. hic autem nõ: quia ibi est quoddam agens coniunctum isti accidenti: q̃d potest corrumpere substantiã hanc et aliam generare. hic non. ¶ Ad istud ergo non sequetur corruptio ab isto agente: sed forte ab aliquo agẽte vniuersali vt dictum est. ¶ Ad secundum dico. ꝙ licet gradus iste et iste sint eiusdem rationis in se: non tamen in comparatione ad quodcunq; agens: quia agens q̃d potest substantiam corrumpere potest corrumpere vltimum gradum qualitatis consequentis eam: ⁊ solum illud agẽs: sed aliud agens bene potest corrumpere aliquos gradus, non illi necessarios. ¶ Vel aliter potest dici et planius ꝙ gradus possunt esse eiusdem rationis vel in se tm̃: vel in se et in comparatione ad subiectum. si primo modo falsa est illa propositio que dicit ꝙ agens eiusdem rationis potest corrumpere illa que sunt eiusdem rationis. si enim nõ sunt eiusdem rationis in comparatione ad subiectum: vtpote: quia subiectum determinat sibi alterum illorum: non autem necessario determinat sibi alios: bene potest aliquod agens corrumpere in tali subiecto vnum gradum vel plures: non tamen illum vltimum quem subiectum sibi determinat: quia ille non corrumpitur nisi ad corruptionem substãtie. ¶ Ad tertium concedo: ꝙ species separate possunt corrumpi ab agente creato: vt dicetur in articulo sequenti: et etiam qualiter ibi substantia generetur ⁊ nõ generetur. ¶ Sed si formetur ratio hoc modo. positis accidẽtibus separatis. vtpote calore ignis in quãtitate posset corrũpi a substantia alterante: vel ab alio quali separato contrario: vel magis actiuo: vtpote a quanto frigido separato: non solum perfectissim⁹ gradus illius caloris: sed etiam vltimus. sed non est maioris virtutis: vel magis actiua ista frigiditas separata per hoc ꝙ calor est separat⁹ q̃ si calor esset in substantia. ergo si calor esset in substãtia ignis adhuc posset frigus separatum corrumpere vltimum gradũ substantie ignis: et tunc stat totum argumentum principale. quia ille nõ potest corrumpi nisi ignis corrumpatur. nec corrumpi nisi aliqua substantia generetur: et ita frigus separatum posset generare aliquam substantiam. ¶ Rñ. ꝙ ponendo caliditatem ignis et frigus aque in quãtitatibus separatis si frigiditas simpliciter vinceret ẜm intensionem in specie sua calorem in specie sua. concedo ꝙ quilibet gradus etiam vltimus illius caloris posset corrumpi ab illo frigore: sed non sequitur ꝙ similiter possit vltimus gradus caloris corrumpi quãdo calor est in igne. et ratio est hec: quia quantitas que subijcitur calori separato non determinat sibi necessario gradum aliquem caloris: nõ magis infimum q̃ summum. non habet enim aliquã virtutem actiuam vel necessitatem respectu cuiuscũq; gradus ibi. et ideo q̃d potest corrumpere in tali subiecto vnum gradum potest corrumpere alium et quẽlibet. vnde hi gradus sunt eiusdem rationis in se et in comparando ipsi subiecto. i. equalis est determinatio subiecti ad quẽcũq; gradum. et econuerso. Sed non sic quando calor est in igne. supremum enim gradum non sibi necessario determinat: sed contingenter est in igne. et ideo si ille gradus non potest resistere frigori corrumpenti nec subiectum resistet: quia non necessario requirit illum gradum: sed infimum gradum sibi determinat necessario. et ideo licet ille gradus infimus non possit resistere: tamen substantia ignis que est maioris virtutis potest resistere contrario corrumpenti. plus enim potest substantia ignis ad conseruãdum illum effectum q̃ frigus ad corrumpendum. cõseruabitur ergo ille gradus q̃diu ignis est in suo esse manens. Et ideo nisi sit aliquid corrumpens ignem in se non corrumpetur ille gradus. ¶ Quando ergo dicitur ꝙ non est frigus maioris virtutis nec magis actiuum per hoc ꝙ calor est sine substantia q̃ si esset cum substantia. Concedo ꝙ non est in se magis actiuum: sed in hoc contrarium magis potest agere. quia hoc contrariũ separatum caret causa conseruante suũ esse. coniunctum autem habet causam conseruantem suum esse. Et ista responsio est vniuersaliter de causis contrarijs formaliter vel virtualiter concurrentibus circa idẽ passum: non enim est vna magis actiua simpliciter vel minus: quia alia concurrit circa idem passum: sed tm̃ vna est minus actiua in illud: quia alia cõcurrit: quia illa impedit.

Ad principales rationes. ¶ Ad primũ

S dico ꝙ ista propositio. destructo priori destruitur posterius. vera est de simpliciter priori: a quo. s. dependet posterius. non autem de illo q̃d aliquo modo est prius a quo tamen posterius non dependet essentialiter: sicut est in effectibus ordinatis. propinquior cause dicitur prior remotiori: et tamen possibile esset aliquando causam exire in effectum secundum: licet impediretur a primo. ¶ Aliter potest dici: ꝙ illa propositio vera est nisi aliq̃d aliud prius priori et posteriori suppleat vicem illius prioris. sic est de deo et subiecto respectu accidentis hic. ¶ Sed prima responsio est dubia: quomodo effectus posterior posset esse sine effectu priori eiusdem cause quando inter effectus est ordo essentialis. dictum est enim sepe in primo libro: ꝙ causa nata habere effectus ordinatos non est in potentia propinqua ad effectum remotiorem producendum: nisi propinquiori iam producto: et per hoc non potest spiritus sanctus spirari nisi a patre et filio simul: ac per hoc non potest creatura creari nisi simul

dī.2.7.lo. in.2.d.1.q. 1.7.q.q.8.

a tribus personis diuinis: et alia multa ibi. ¶ Secũda etiam ratio nõ valet hic: quia et si deus suppleat vicẽ.i.cãlitatẽ subiecti respectu accidẽtis ꝯseruãdo accidẽs sine subiecto: nõ tñ supplet vicẽ ipsius inherentie ad subiectũ de qua arguit ꝙ illa est prior actiõe in extrinsecũ: nisi dicas ꝙ ꝓ tãto supplet vicẽ ipsius ĩherẽtie ad subiectum de qua arguit: qꝛ cõseruat ibi esse. ¶ Sed ad formã põt dici negando minorẽ: qꝛ in esse accidẽtis nõ est essentialiter ꝑus ꝙ̃ agere in extrinsecũ: loquẽdo de inesse alicui substãtie: qꝛ vtrũq ꝯuenit ꝯtingẽter accidẽti: ⁊ posterius etiã cõtingẽter ꝑhabet ꝑus. necessario q̄dẽ ⁊ essentialiter actio ꝑsupponit eẽ ipsius forme actiue: sꝫ ꝙ in esse cõcomitet illud eẽ nõ est necessarium: nec necessario ꝑexactũ ad agere. qñ tñ vterq respectus cõuenit eidẽ forme absolute. s. in esse ⁊ agere in extrinsecũ: lꝫ vterq sit extrinsecꝰ adueniẽs. tñ primus nõ ita se habet ꝯtingẽter ad fundamẽtũ sicut secũdus: qꝛ sisemꝑ fundamẽtum stãte ordine causarũ naturaliũ habet primũ respectũ. nõ sic secũdũ. et possunt plura ĩpedire ne secũdus respectus insit ꝙ̃ ne primus: qꝛ cõtrarium ĩpediens põt auferre isti forme ne agat. lꝫ ne insit nihil põt auferre nisi deus. Est ergo minor falsa ꝙ inesse est prius ꝙ̃ agere essentialiter. sed tñ esse est essentialiter ꝑus. inesse aũt est cõmuniter ꝑus ꝯsiderãdo ordinẽ causarũ naturalium. ¶ Et tũc ad cõfirmationẽ de ĩmediatione dico ꝙ nõ omne ĩmediatius alicui necessario ꝑsupponit oĩ mediatori: vtpote si illud immediatius nõ est cã aliquo respectu mediati: neq cã actiua: neq receptiua: neq effectus simpl'r necessario ꝓpĩquior eidẽ cause: ⁊ sic est in ꝓposito. inesse eñ habet ĩmediationẽ hãc ꝙ statim ex causis naturalibꝰ cõsequit fũdamẽtũ: ita statim ꝙ ꝑ nullã cãm naturalẽ ĩpedit nõ sic agere: sꝫ tñ nec inesse est rõ elicitiua: nec receptiua: nec effectus simpl'r necessario ꝑor ꝙ̃ agere. ¶ Et si dicas. inesse est ꝓpria passio accidẽtis agere aũt est accidẽs ꝑ accidẽs. pꝫ rñsio prima. q. huius di. inesse eñ nõ est ꝓpria passio: sed accidẽs ꝯtingẽter inherẽs: lꝫ vt in pluribꝰ. accidẽs aũt vt in pluribꝰ nõ necessario ꝑcedit accidẽs in paucioribꝰ:
Aa vel ad vtrũlibet. ¶ Ad secũdũ principale dico: ꝙ ista ꝓpositio. actio est tñ suppositi. nõ habetur a philosopho. j. meta. sed ibi habet ꝙ actio est circa singularia: ⁊ ꝓ tãto ꝑfert expimẽtũ arti in agendo: vel expiũ artifici. sed vnde locus ꝯest circa singulare: vt obiectũ. ergo est solius suppositi: vt agentis. Si ergo accipit ista ꝓpositio: actio est suppositi. sumunt aliũde ꝙ̃ a philosopho: saltẽ hic: actio tñ est suppositi: vt vltimate denominati ab actiõe: sꝫ nõ vt solius denomĩati ab ipa.
q.p̄ma. Hanc rñsionẽ ĩtelligere potes ex. v. di. j. lib. vbi habet quomõ ab eodẽ abstracto: ⁊ maxime dicente respectu possunt accipi plura denominatiua denominãtia plura ad que cadit illa forma ⁊ s̃m ordinem. sicut ab hoc abstracto. potẽtialitas accipit hoc cõcretũ ꝓximũ qđ est potẽtia. ⁊ dicit de calore. ⁊ vlterius hoc cõcretũ qđ est potẽs: et dicit de igne habẽte calorẽ. Eodẽ mõ põt accipi ab actione vnũ cõcretũ qđ denominaret principiũ formale agẽdi: ⁊ illud de calore diceret: vtputa calor calificat. i. est quo habẽs agit. sic calor est potentia calefactiua: nec tñ est potẽtialitas: nec potẽs: sed non accipit ab actione cõmuniter nisi denomĩatiuũ denominãs vltimum denominabile ad ꝙ terminatur tota depẽdẽtia illius forme. et concedo: ꝙ quãtũcũq forme denominet ab actione cum ista forma nata sit esse in supposito. posset vlteriori denominatione suppositũ denominari ab actione. ¶ Sed diceres. saltem hac denominatione vsitata qua aliquid dicitur agere forma nõ denominat ab actiõe: et ita ꝓpositum. ¶ Rñ. forma habẽs rationem forme nõ sic denominat. i. forma informãs: qꝛ tunc est alteri ratio qua ipsum denominat hac denominatione: sed forma non informãs: sed per se ens nõ denominat hac denominatiõe: denominari tamen potest alia denominatione vt predictũ est. et si ipsa non depẽdet vlterius ad aliquid denominatum. denominatio eius erit vltima. et si illa propositio. solius suppositi est agere. breuiter exponitur: vel Bb
alicuius habentis modũ suppositi. In hoc autẽ ꝙ dico habere modũ suppositi: nihil positiuũ intelligo vltra essentiã forme: sed tñ negationem informãdi aliquod qđ per istã formã agat. ¶ Ad confirmationẽ ꝑ Boetiũ põt dici ꝙ sicut ipse loquitur ibi de quo est: et qđ est. quodlibet causatũ habet ista aliquo mõ distincta: eo mõ quo nullum creatum est purum esse. de quo di.2.7.8.
in. j. lib. sed nõ oportet ꝙ in quolibet creato quo agit: ⁊ qđ agit sint distincta. si enim anima est essencia simplex: ⁊ idem realiter sue potẽtie non est aliud qđ agit actiõe ĩtellectiua: ⁊ quo agit: ⁊ ita hic istud est quoddã ens ⁊ accidẽs simplex: nec informãs aliud. ¶ Exemplũ adductum de anima ⁊ homine non probat nisi de quo ⁊ qđ in essendo et accipiendo quo partiale: nõ quo totale. qđ dico: qꝛ homo: vt quo totali: humanitate est homo: sed ꝑ animã est homo vt quo partiali. et hoc est quod aliquando consueuit dici de forma totius ⁊ forma partis. forma autem totius est quiditas rei includens vtrãq partem essentialẽ: ⁊ illa non est aliud realiter ab ipso: ꝙ si sic forte sit aliud: tñ est aliud in modo intelligendi: ⁊ tñ isto mõ possunt differre qđ ⁊ quo respectu actionis: quando quo est quo totale: qđ semper est ad minus quãdo ipsum quo nulli alij inest: ⁊ forte etiam quãdo alij inest: qꝛ tũc subiectum nullã causalitatem habet propriã respectu actionis. Sed tamen tunc denominat ab illa actione denominatione remota: qꝛ denominatur a principio quo illius actionis. ¶ Ad illud qđ adducitur de. iij. meta. de mathematicis ꝙ in mathematicis nõ est actio vel agens nec bonum. dico ꝙ quãtitas in eucharistia nõ est pure quid mathematicum: mathematicũ enim ita abstrahit a qualitatibus naturalibus: sicut a forma substantiali. Ita enim vel magis abstrahit mathematicus a naturali sicut a metaphysico. Cõcedo ergo ꝙ si quãtitas esset sola ipsa nõ esset agendi principiũ tali actione de qua loquimur hic. Sed qualitas ista naturalis que est hic in quãtitate bñ potest habere actũ virtualem respectu passi. ¶ Et si queras. quantitas separata sine qualitate esset ne actiua in sensum: videtur sic. quia est per se sensibile. ij. de anima. et iterum in T.c.64.
intellectum posset agere: qꝛ est per se intelligibile. non autem posset agere in intellectum nostrum nisi prius in sensum. ergo ⁊c. ¶ Oppositum videtur: quia non est sensibile primo illud autem qđ est tñ sensibile per se non primo non potest agere sine illo qđ est ꝑmo sensibile. ¶ Potest dici ꝙ non sentiretur: quia vel nullã actionem habet in sensu s̃m aliquos imprimẽdo speciem propriam: sed sola sensibilia propria hec faciũt: sensibilia vero cõmunia solum faciunt ad modũ ĩmutandi ipsum sensum. vel si cum sensibili proprio causet propriã speciẽ cõmune sensibile (alioquin quomodo proprie sentiretur) non tamen potest istam causare sine sensibili proprio cõcomitante: non quidem quin istud sit prius ꝙ̃ qualitas sensibilis primo: et ita s̃m se possibile separari ab illa: sed non prius in agẽdo in sensum: ⁊ sic inquantum huiusmodi non est separabile a sensibili proprio: ⁊ forte ratio est: quia sensus est primo potentia receptiua sui proprij obiecti: ⁊ ideo a nullo alio potest recipere alium actum nisi prius naturaliter sit in isto actu. ¶ Ad primum argumẽtum patet ex his. ¶ Ad secundum dico: ꝙ posset mouere Cc

intellectum si sibi esset proportionatum vel ꝓportionaliter presens: sed nõ esset sic intellectui nostro: quia sibi non potest fieri presens nisi per speciem que non potest causari in intellectu nisi prius species obiecti fuerit in sensu. ¶ Ad tertium principale dico: ꝙ ista
Dd propositio primi de generatione. agens ⁊ patiens oportet communicare in materia: exponi potest de communicatione aptitudinali vel actuali. ista autem accidentia separata etiam nata sunt communicare cum passo in materia sui subiecti. ¶ Vel aliter ꝙ nõ est vera nisi de agente vniuoco. Nam deus vel celum nõ cõmunicant in materia cum istis inferioribus. ¶ Sed hoc non soluit: quia huiusmodi accidẽtia agũt in sua contraria actione vniuoca. ergo prima solutio melior est: quia ex quo hec forma est eiusdem rationis cũ forma terminante. sequitur ꝙ sicut forma terminans est in materia: ita ista nata est esse in materia: sꝫ nõ oportet ipsam actu esse in materia sicut illa est: quia agere est forme maxime per se entis: sed recipi vel produci non est forme nisi in aliquo susceptiuo. ¶ Ad quartum de. vij. metaphysi. posset adduci pro me: quia concedo ꝙ qualitas non potest esse principium generandi substantiam compositam: sed in alio adducitur cõtra me. quia nec qualitas est principium generandi cõpositum quale: nec etiam forma substãtialis si ꝑ se esset: esset principium generandi substantiam compositam: qd tamen haberes negare sicut et negas de qua-
Ee litate et composito quali. ¶ Dico ergo primo ad auctoritatem Aristote. ꝙ intentio sua est ꝙ idea Platonis non potest esse principium generandi substãtiam compositam: quia nulla substantia omnino immaterialis potest generare substantiam compositam nisi mediante corpore. ¶ Sed vnde est hec propositio vera apud philosophum? Dico ꝙ ex hoc ꝙ ponit ordinem causarum in vniuerso esse simpliciter necessariũ: et vidit substantias separatas ꝫm positionem suam mouere celos: vt per talentum producant aliqua in istis inferioribus. non autem sic mouerent si possent immediate producere ista: quia tunc ille ordo causarum non esset necessarius: qd sibi esset inconueniens. nec per hoc patet imponere sibi frustras aliquorum ꝙ substantia separata non possit causare aliquid hic inferius propter aliquam imperfectionem vel tale aliquid vel tale in substãtia separata. vel propter improportionem simplicis ad compositum: sed tm̃ propter istum ordinem causarum. concessit enim ꝙ substantia simplex causat celum motum. qd est compositum per accidens: et quare non ita compositum per se? cũ ipsum agens non magis habeat conueniẽtiam cum composito per accidens nec toto: nec partibus ꝙ̃ cum composito per se. Sed non communicamus cum philosopho in ista propositione. ordo causarum naturaliũ est simpliciter necessarius: ipse etiam diceret ꝙ accidens simplex non posset producere subiectum quale: non quia negaret accidens simplex quãdo est in subiecto esse totam rationem agendi: et ita si posset per se esse posset per se agere: sed quia negaret illud posse per se esse ꝓpter necessitatem ordinis causarum apud eum. ¶ Sed qd dicitur ibi ꝙ forma substantialis si per se esset ꝫm auctoritatem hanc philosophi non posset esse principium generãdi substantiam compositam. Hoc quidem habet dubium. si enim sicut qualitas est totale principium alterandi. ita forma substantialis generantis sit totale principium generandi. consequẽs est dicere ꝙ forma substantialis per se ens potest substãtiam generare: nisi forte quia non esset sub modo conuenienti ad agendum: nihil enim habet modum conuenientem ad agendum in materiam quantam: nisi ipsum sit quantum loquendo de agente vniuoco: sed de hoc an forma substantialis sola esset principium generandi: vel qd plus est: an prima substantia sola? Require supra in hac questione. ¶ Ad quintum argumẽtum principale. si species intelligibilis poneretur totale principium intellectionis haberet aliquam apparentiam ꝙ separata posset esse principium et de charitate respectu dilectionis. sed nec hoc nec illud posui totale principium: sed partiale. et minus principale principium autem minus principale nunꝙ̃ potest agere nisi principaliori prius naturaliter agente: ⁊ hoc loquẽdo de prioritate ex parte agentis: non vt actio vel terminus recipitur in passo. quia sic simul natura terminatur actio agẽtium ordinatorum in passo ad formã. d. 3. I. ar. 3. ⁊ I. 3. q̃stiõ ad charitatẽ.
Ff ¶ Sed nunquid contra aliquos tenentes illud antecedens concludit hec ratio? Dico ꝙ species intelligibilis quantumcũꝙ̃ separata vel coniuncta nunꝙ̃ intelligit. nihil enim dicitur ĩtelligere nisi hoc ꝙ habet intellectionem talem formaliter sibi inherentem. et sic adducenda est propositio tertij de anima. intelligere est pati: quia intelligere est habere intellectionem. species autem intelligibilis a nullo ponitur esse principium receptiuum intellectionis. vnde magis concluderet hoc argumentum ꝙ species separata posset intelligere contra ponentem ꝙ est ratio formalis recipienda intellectionem: ꝙ̃ contra ponẽtem ꝙ est totale principium actiuum intellectiõis. ¶ Sed adhuc deducetur: ꝙ saltem species intelligibilis separata posset causare actiue intellectionem: qd videtur inconueniens. T. c. 2. 5. 12. ⁊ 18. ¶ Rñ. hoc non sequitur nisi habeat passum approximatum receptiuũ intellectionis. sed si tale habeat consequenter esset concedendũ: quia causaret intellectionem in illo: et quo ad hoc est vna difficultas communis nobis et illis: quia quãcũꝙ̃ causalitatem tribuimus speciei vel partialem actiuam: vt supra dixi: vel tantum rationem presentantis obiectum istam perfectionem eodem modo haberet si esset separata: sicut si coniuncta: videtur ergo si separata esset presens intellectui: non per inherentiam: sed per simplicem presentiam posset eodem modo sufficere ad causandum intellectionem in intellectu: sicut quando inheret. et
Gg hoc concedo. quia dixi supra ꝙ intellectus nihil perfectionis pertinentis ad ipsum recipit a specie informãte: sed tantummodo oportet speciem vt aliam causam partialem effectus concurrere cum intellectu: sed ꝙ aliquando causa partialis alteri coinhereat: hoc est omnino accidentale: quia eque perfecte posset causare effectum sine inherentia propter ordinem essentialem: scilicet subordinationis virtutis actiue ad virtutem actiuam: cui accidit ordo subiecti et accidentis. ¶ Et ita breuiter dico ꝙ charitas in patria immediate causabit intellectionem intuitiuam sui in ĩtellectu:
Hh et tamen non erit presens intellectui inherẽdo sed voluntati: ⁊ tamen ista presentia sufficit ad hoc ꝙ ipsa vt causa partialis concurrat cum alia causa. ¶ Istud ergo argumentum: qd frequenter fit quasi sit aliquanti ponderis contra nullam opinionem concludit nisi cõtra ponentem speciem esse totale principiũ intellectionis actiuum: et cum hoc propinquum et proprium receptiuum eiusdem et idem posse mouere se: sed contra ponentem qualitercunꝙ̃ de actiuitate speciei non concludit nisi ꝙ separata possit simpliciter agere sicut coniuncta. si tamen habeat passum proportionatum presens. eodem modo de charitate respectu dilectionis.

Hic hẽs ꝙ̃tũ fuit do. sũm⁹ pipatetic⁹ i declarã. phi. doctri. ⁊ ĩtẽtõez suã

Questio Tertia.

Circa tertium principa
le primo quero de trāsmutatio
ne possibili manente euchari=
stia. Secūdo de transmutatio
ne cum qua non manet eucha=
ristia. ¶ De prīo quero an om
nis transmutatio q̄ potest cau=
sari ab agente creato circa acci
dentia in eucharistia manente
necessario requirat eandem quantitatez manere: ꝙ sic
quia tam motus q̄ꝫ mutatio necessario requirit subie=
T.c.6.9. ctum ⁊ presupponit. patet ex diffinitiōe motus. iij. phy
sicorum motus est actus entis in potentia. ⁊ est actus
mobilis inquantum mobile patet etiam ex diffinitio=
t.c.32.⁊.73 ne mutationis. vj. physicorum mutari est aliter se ha=
idē.5.phy. bere nunc q̄ꝫ prius: sed transmutatio que potest causa
t.c.55. ri ab agēte creato: vel est motus vel mutatio. ergo ne=
cessario presupponit subiectum: ⁊ hoc manens idē sub
vtroqꝫ termino. ⁊ hoc est de ratione subiecti. sed hic ni
hil manet idem sub vtroqꝫ termino: nisi quātitas ma=
neat eadem. ¶ Et confirmatur: quia nō manente pri=
ri eodem non manet posterius idem. in illis etiam mu
tationibus hic possibilibus non posset inueniri subie=
t.c.22.⁊ iñ. ctum aliquod nisi quantitas. ¶ Item. vij. metaphysi.
T.c.32. capitu. vij. probat philosophus ꝙ generans non gene
rat nisi compositum. ⁊ exponit in fine capituli. ꝙ non
solum de substantia ostendit ratio non fieri speciem: sꝫ
de omnibus similiter primis predicamentis commu=
nis est ratio: vt quantitate et qualitate et aliīs cathe=
gorīs. fit enim velut enea sphera: sed non sphera nec
res: similiter in aliīs cathegorīs. non enim fit quale: sꝫ
quale lignum: nec quantum sed quantum lignum aut
animal: sed non potest esse hic compositum generatū
per accidens aliud: nisi quantitas sit pars illius com=
positi. illam autem oportet fuisse eandem in transmu=
tatione: quia secundum philosophum ibi oportet sem
per preexistere materiam que transmutatur ad formā
T.c.13.14. vt fiat compositum. ¶ Item agens naturale non po=
37. test in eucharistia causare augmentum nec diminutio
T.c.18. nem: quia hec non conueniunt nisi animatis quibus ⁊
nutritio conuenit. ij. de anima. sed species in euchari=
stia non sunt animate. ergo non possunt augeri nec mi
nui. sed non est aliquis motus ad quantitatem aliam:
et aliam. nisi augmentum ⁊ diminutio vt patet. v. phy
sicorum. vbi in genere quantitatis ponuntur ista sicut
alteratio in genere qualitatis. ¶ Contra species ille
possunt a sacerdote frangi. patet ad sensum. et per con
sequens soluitur continuitas. continuitas autē est vni
tas continui. ergo soluitur eius vnitas. ergo non ma=
net in illa transmutatione eadē q̄ꝫtitas q̄ prius. ¶ Itez
circa hmōi spēs pōt eē ꝯdēsatio et rarefactio ab agēte
creato. in raro aūt maior est q̄ꝫtitas: in denso minor.

Hic est vna opinio quæ dicit ꝙ nō so=
lum possibile est hic quantitatem non manere eandē:
Bot.d fō. sed ꝙ est oīno alia ⁊ alia q̄ꝫtitas in rarefactione ⁊ con
q̄.11.q.3.⁊ o densatione specierum: ita. s. oīno ꝙ nihil prioris remāet
pio burlei in posteriori: nec pars aliqua posterioris prefuit in prio
ri. ¶ Et ex hac conclusione concedit ad propositū ali
am. s. ꝙ hic est motus sine subiecto etiā ab agēte crea=
to: vt satis ptꝫ ad sensuꝫ: qꝛ ignis pōt rarefacere istas
spēs: sicut si essent in subiecto. addit tn̄ quātū ad hanc
scdam conclusionem ꝙ illud sm qd fit pmo ⁊ p se trās
mutatio non est oīno sine subiecto: qa hmōi trāsmuta
tio fit sm rarum ⁊ densum. Ista aūt variatio fit sm ca
lidū ⁊ frigidū: ⁊ ad hmōi transmutationē seqꝛ ꝯtractio
vl extēsio: ⁊ sic quasi p accn̄s fit ⁊ ex ꝯn̄ti trāsmu=
tatio secundum quantitatem: et secundum hoc: quia il
lud secundum quod primo et per se fit hec transmuta=
tio: hec mutatio non est sine subiecto. potest dici ꝙ hic
motus non est omnino sine mobili. Et quasi non suf=
ficiat hec responsio subdit. quia tamen illud quod hic
ponitur pro subiecto eius secūdum quod per se fit trās
mutatio etiam transmutatur: et sue transmutationi nō
potest subiectum assignari ideo ratione eius dicitur mo
tus esse sine mobili in proposito. ¶ Pro prima cōclu *[solutionem quere in cal. folij in 4 columna in B.]*
sione arguitur sic. terminos motus oportet esse incom
possibiles. patet. v. physicorum: ergo nihil vnius termi
ni manet in alio: sicut incompossibile non est in suo in T.c.26.⁊ ī
compossibili. si etiam poneretur hic ꝙ quantitas ali= pn.⁊ ī fine
qua hic maneret eadeꝫ: sed termini mutationis essent istius quiti.
maius et minus in ipsa quantitate. hoc improbat ipse:
quia subiectum motus ⁊ terminos oportet realiter dif
ferre: sed quantitas illa et maius et minus in quanti=
tate non differunt realiter. non enim potest dici ꝙ fiat
variatio secundum maius et minus quin fiat variatio
secundum essentiam quantitatis cum maius ⁊ minus
non sit nisi ipsum quantum essentialiter: hoc modo ar
guit: ⁊ ipse: ꝙ non potest albedo manere eadeꝫ in trās
mutatione et variari magis et minus. ¶ Et stat vir=
tus huius rationis in hoc ꝙ subiectum realiter distin
guitur ab vtroqꝫ termino: et in hoc specialiter ꝙ subie
ctum manet sub vtroqꝫ termino: neuter autem termi=
nus manet cum alio cum sint oppositi. ¶ Item secun
do arguo pro ista conclusione sic: quelibet pars rario=
ris est rarior. ergo quelibet pars rarioris est maior se=
cundum quantitatem. ergo quelibet est quanta noua
quantitate. ¶ Si dicas non sequitur omnino noua:
sed noua tantum secundum partem. ¶ Contra. acci=
pio illud quod est subiectum istius partis quantitatis
que noua est. illud est rarius q̄ꝫ fuit prius. ergo et ma=
iori quantitate quantum. patet ex prima propositione
quia quelibet pars rarioris est rarior. ergo maior. et p
consequens quantitas illa noua cuius ponitur subie=
ctum maior erit quantitate antiqua: et tamen non om
nino alia ab illa. ergo eodem modo tota quantitas
totius rari erit maior tota quantitate densi: et tamen
non omnino noua. ¶ Hic breuiter sic arguitur. quan
titas illa que prefuit si manet. quero in quo subiecto:
non nisi in eodem in quo prius: quia accidens nō mi
grat: ergo illud quod prius fuit quantum hac quanti=
tate: modo erit quantum eadem. ergo non potest esse
quantum: nec secundum se totum: nec secundum par
tem alia noua quantitate: nisi idem sit simul quantum
duabus quantitatibus: quod est impossibile: vel nisi ī
rarefactione sit aggeneratio nouaruꝫ partium substā
tie sub noua quātitate: ⁊ ista ad generatio partiuꝫ quā
tarum ad quantitates preexistentes sit rarefactio. sed
hoc nihil est: quia tunc non quelibet rarioris pars essꝫ
rarior formaliter. Illa enim pars antiqua non esset ra
rior formaliter per hoc ꝙ sibi continuaretur pars alia
noua. ¶ Pro secūda conclusione sic arguit ipse sicut *[solutionem que in 3a ... subsequentis folij]*
potest elici ex verbis suis. sicut virtute diuina accidēs
habet esse in facto esse et quieto esse sine subiecto: ita ⁊
in fieri et in motu potest habere esse sine subiecto.
¶ Alia ratio. quia sicut virtute diuina habet esse sine
subiecto: sic ⁊ habet omnia eadem virtute: vt scilicet
omnia que sibi conuenire possunt in subiecto sibi con=
ueniant sine subiecto. sicut ergo extensio posset varia
ri secundum maius et minus in substantia: ⁊ secundū
hoc participatiue diceretur illa substantia maior ⁊ mi
nor. ita etiam cum extensio ipsa maneat sine subiecto
poterit huiusmodi transmutatio fieri in illa.
¶ Tertio: quia licet motus non sit secundum comple
tam rōnem sibi sm cursum nāe conuenientem: nisi sit
aliquid vnum aliter se hn̄s sm aliquā formā nūc q̄ꝫ pri
us: tn̄ ad essentiam motus pncipalr ptinet ipse fluxus

forme: vel ipsa forma secundum esse in fieri. hec autez bene inueniri potest; licet nullũ subiectum aliter se ha beat ẜm eam. ergo et essentia motus. ¶ Contra hanc secundam conclusionez innuit tres rationes. Prima talis est quantitas maior nõ est educta de potētia ma terie: quia non habet subiectum: tale autem ens dicitͬ creari: ⁊ ita in tali transmutatione non est fieri maius nisi per creationem. ¶ Secundo: quia sub speciebꝰ pa nis tandiu manet corpus xpi q̄ diu manent ibi accidē tia que affecerunt substantiam panis sed per te quan= titas est omnino noua vel alia q̄ prius. ergo non ma= net ibi corpus christi: qḋ tamen non ponitur. ¶ Ter tio sic. esse successiuorum consistit in successione partiũ secundum prius ⁊ posterius. non autem potest esse pri us ⁊ posterius in motu: nisi aliquid sit quod variatͬ se cundum prius ⁊ posterius. ergo ⁊c. ¶ Et respõdet ad ista: ꝙ quia in ista transmutatione nõ sic est aliud ⁊ ali ud ꝙ quandoqꝫ habeat esse interruptum: neqꝫ sic ꝙ se cundum se sit corruptum: neqꝫ regeneratum aliud sitͤ neqꝫ ꝙ vnum sit alteri contrarium: sed est vnius ratio nis secundum formam ⁊ speciem ⁊ in esse continuo et sine interruptione. Ideo non impeditur quĩ possit hic poni ratio motus: ⁊ hoc posset applicari ad primum: quia scilicet ideo non est creatio: quia non est ꝓductio alicuius noui secundum esse interruptum: sed tantum esse alicuius secundum formam: ⁊ speciem secundum quoddam fieri successiuum conseruatum. ¶ Tamen ad primum dicit ꝙ sicut in potentia subiecti erat vt ab agente creato post minorem quantitatem introduce= retur maior sine creatione: ita in quantitate separata: manet hec vis vt post minorem fiat ab agente natura li maior ⁊ sine creatione: ita ꝙ terminus a quo est mi= nor quantitas secundum gradum a quo incipit motꝰ. terminus autem ad quem est maior secundum alium gradum ad quem stat transmutatio. Motus autem ē fluxus quantitatis indeterminate inter istos terminos certos habens esse inter illos secundum gradus quasi infinitos. sed si fieret aliqua alia quantitas sic ꝙ nõ ha beret habitudinem ad quantitatem preexistentem. illa proprie crearetur. In isto verbo vltimo videtur stare responsio sua: ꝙ. scilicet ideo non est creatio quia quã= titas noua que inducitur habet talem habitudinez ad quantitatem preexistentem ꝙ succedit sibi sine interru ptione per fluxum secundum gradus in forma quan= titatis quasi infinitos. ¶ Ad secundum respondet ꝙ non desinit ibi esse corpus christi propter quancũqꝫ va riationem illarum specierum: sed solum propter talez que non posset esse nisi mutata substantia panis vel vi ni si ibi esset: ⁊ ideo quandiu manent species secundũ esse non interruptum sub tali rarefactione vel extēsio ne. ⁊ sic de alijs. ꝙ si panis ibi esset posset illis affici. tã diu manet ibi corpus christi. ¶ Ad tertium dicit ꝙ in motu qui est ad quantitatem siue sit per se: vtpote ẜm augmentationem: siue sit secundum rarefactionem vt in proposito: non est ibi accipere per se ⁊ primo ordinē aliquarum partium nisi secundum quantitatem. et sic poterunt separate intelligi habere ordinem in fieri: et successiõe: quia poterit pars continue succedere parti. ita non in subiecto sicut in subiecto.

Quantum ad istam opinionem de pri ma conclusione. non oportet multum curare nisi pro= pter secundam. tota enim vis istius questionis est cuz in quibusdam transmutationibus hic apparentibus: vtpote loci mutatione et huiusmodi possimus mani= feste inuenire subiectum aliquod idez manens sub ter minis: et hoc ad minus secundum communem opinio nem ponendo hic solam quantitatez sine subiecto. sed transmutationis cuius termini sunt quantitas: ⁊ quã titas non est facile inuenire subiectum. ergo nõ potest esse hec transmutatio a quantitate in quantitatem.

¶ Hec difficultas est communis siue tota quantitas succedens sit noua siue pars eius. quia si detur quan= tumcunqꝫ modica pars noua transmutationis ad illã queram subiectum. non oportet ergo quantum ad pro positum de subiecto transmutationis secundum quan titatem hic apparentis magis improbare illam q̄ po= nit totam quantitatem nouam: q̄ quamlibet aliam q̄ ponit ad minus aliquam partem quantitatis nouam: quod oportet omnes ponere: alioquin non esset. nunc maior q̄ prius. ¶ Prĩa tamē cõclusio illius videtur falsa: cuius ratio est: quia non manente subiecto eodē non manet aliquod accidens eiusdem: sed per te quã= titas vini non manet eadem quando rarefactum est. er go nullum accidens manet ibi idem: quia secundum communem opinionem quodlibet accidens est ibi in quantitate: vel mediate: vel immediate: et per conse= quens non manet idem sapor numero: nec idem color ⁊ huiusmodi. ¶ Et si dicatur: ꝙ est argumentum ru= sticorum fugere ad sensum: quia ratio debet iudicare de eodē: ⁊ de diuerso. ¶ Respondeo ꝙ secundum Ari stote. viij. physicorum. Fatuum est querere ibi rationē vbi habemus aliquid certius ratione. Mirum etiam videtur si sensus non potest iudicare de numero suorũ sensibilium propriorum: cum numerus ẜm phyloso= phum. ij. de anima. sit per se sensibile. tamen istud non põdero: quia vt alibi dixi. nullus sensus iudicat de ra dijs solis vtrum sint idem vel alij continue in medio: cum tamen illud cuius est numerus vel vnitas hic sit proprium sensibile. ¶ Hoc ergo omisso arguo sic. nõ est possibile ꝙ quantumcunqꝫ diuersa agentia regula= riter inducant eandem formam post corruptionē eius dem corrupti. sed a quocũqꝫ rarefiant huiusmodi spe= cies siue ab igne siue a sole inducitur regulariter talis sapor et talis color. ¶ Si ponas illa accidentia eē no ua planius arguitur sic. ab igne potest rarefieri speci= es illa vini. ab igne autem non possunt induci omnes ille qualitates que ibi apparent. tum quia si continet: non tamen quantumcunqꝫ diuersa accidētia secundũ genus vel speciem. tum quia ignis non continet in se virtualiter qualitates mixti. sed si vinum consecratuz hic fuit dulce: et ibi amarum post rarefactionem rema net in illis speciebus amaritudo: et in istis dulcedo. et sic de quibuscunqꝫ speciebus saporis. et quibuscunqꝫ coloribus: puta si consecratur vinum album vel rube um. ergo solus ignis rarefaciens non inducit omnes istas qualitates. ergo non sunt noue. ergo nec subie= ctum illud. scilicet quantitas sine quo ista non possunt manere eadem est nouum. ¶ Secundo arguitur con tra istam opinionem ex dictis opinantis. dicit enĩ sub stantiam esse indiuiduam formaliter per quantitatez. ergo hic panis formaliter est hic panis per hanc quã= titatem. ergo corrupta hac quantitate non manet am plius hic panis: sed alius panis singularis. ergo in qua cunqꝫ rarefactione tota substantia prior corrumpitur et noua generatur: ꝙ videtur satis improbabile et cõ= tra rationem: quia ꝙ talis alteratio statim necessario requirat nouam substantiam est dicere ꝙ non possit es se variatio circa posterius quin sit circa prius: nec quo modocunqꝫ posterius: sed ꝙ nec est propria passio: nec consequens necessario illud prius: quod videtur incõ ueniens manifestum. ¶ Rationes ad istaz conclusio nem non concludunt. prima de incompossibilitate ter minorum motus seu mutationis soluitur per hoc: q̄a minor propositio vera est de primis terminis qui sunt semper priuatio et forma: sed non est vera vniuersali= ter de terminis concomitantibus illos terminos: vt supra dictum est in oppositum. de formis distin. x. q. ij.

Margin notes (left): Sot. ctra seipsum.

Margin notes (right): T.c.26. — T.c.64.in 2.di.3.q.3. — A — Hoc p3.q.7.q.5.⁊.q.6.q.16. — Solutio ar... torc.got. B

¶ Et si arguas hic magis et minus sunt incompossibilia. ¶ Respondeo veruz est vt vltimate vel complete informant illud subiectum sed non vt minus est aliquid maioris. alioquin oportet dicere propter istaz rationez ꝙ tota quantitas aucti esset noua: quod non est probabile quin partes carnis secundum speciem que manent eedem sunt quante eadem quantitate qua prius: tamen aliqua partium quantitatis que aduenerūt noua est. ¶ Cum ipse post deducit ꝙ quantitas non mouetur a maiori ad minus: concedo. ⁊ sic de qualitate: quia quantitas: et maius vel minus in quantitate non loquendo de respectu quem importat maius: sed de absoluto quod supponit tanq̄ proximum fundamētum non sunt essentialiter distincta: nec eo modo quo oportet subiectuz motus distingui a termino. Et ideo simpliciter illam rationem concedo ꝙ non transmutatur aliqua forma alicuius generis ad magis ⁊ minus intra genus: sed tota forma que est maior siue in quātitate siue in qualitate vbi non dicit ens per accidens est terminus a quo: ⁊ tota forma que est minor est terminus ad quem vel econuerso: et tamen illa tota forma que est maior potuit esse illa res que est minor sicut aliquid eius. Nisi forte illa propositio p̄ma sit falsa. scilicet quelibet pars rarioris est rarior: nisi loquendo de partibus secundum speciem non secundum materiam: quomodo est illa propositio vera primo de generatione. quelibet pars aucti est aucta: et tunc oporteret dicere: quia rarefactio non est ad aliquam qualitatem vniformem in toto alterato: et in qualibet parte eius: sed sic rarefaciens de aliquibus partibus substantie rarefactibilis generat aliqua corpora subtiliora q̄ sit illud corpus rarefactibile. ⁊ ita quia non possunt esse simul cum aliis partibus adhuc remanentib9 in specie sua. nam duo corpora non possunt esse simul: ideo ille partes expellunt alias de loco suo: et per consequens totum corpus occupat locum maiorem: et sic rarius esse nihil est aliud q̄ habere plura corpora subtiliora permixta secundum iuxta positionem cum partibus suis propriis: ita breuiter ꝙ rarius est quod habet corpora aliqua permixta subtiliora hoc modo cuz partibus suis adhuc manentibus in propria forma. Nec mirum ꝙ alique partes possunt prius conuerti in corpus subtilius q̄ alie: quia alique sunt propinquiores agenti et citius recipiunt actionem eius q̄ alie.

¶ Contra. aliqua statim in principio alterationis corrumpentur: et sic noua generabuntur. ⁊ iterum vbiq; est subiectum illud alteratum vniforme. Et ꝙ ita sit hoc sensus dicit. ¶ Ad primum istorum dico: ꝙ non statim est corpus rarius: quia raritas maior non accipitur nisi ex occupatione maioris loci. non autem maior occupatio anteq̄ sit calefactio in aliquo gradu maiori notabili. ¶ Ad secundum dico: ꝙ nec sensus discernit in aere spiritus seu vapores ab aere: ⁊ tamē spiritus vel vapores ī aere non sunt eiusdem speciei cum aere.

Etsi di. 11. q. 3. ar. 3. solu.

quaere supra dist. 11. q. 4. lit. Re.

T. c. 32.

Quātū ad secūdā cōclusionē isti9 opinionis

vbi est pond9 fundamentale istius questionis. quia vt dictum est prius in ea est difficultas ꝯtra vtrā q̄ opinionem: scilicet et ponentem totam quantitatez nouam: et ponentem eam nouam secundum partem. Arguo contra predictam conclusionem que concedit motum ab agente creato et sine subiecto mobili reducendo rationes: quas ipse adducit contra se: et quas nititur soluere. Prīo quo ad primam de creatione sic: quod secundum se totum ⁊ totaliter producitur de nō esse ad esse: vel creatur: vel saltem requirit virtutem equalem virtuti creatiue. sed hec quantitas noua tota et totaliter producitur ad esse per te. ergo ⁊c. maior probatur. primo: quia si totaliter producitur post nihil patet ꝙ est creatio. si autem post aliquid: et tamen totaliter: hoc non potest esse nisi per totalem conuersionez illius in istud. vel si fingas alium modum: saltem ille transitus requirit equalem virtutem actiuam sicut totalis conuersio in hoc: sed conuersio totalis illa non potest esse nisi a virtute equali virtuti creatiue.

in improbatione 2. conclusionis in principio.

Vide p̄ram q. dist. 11. articulo 2.

¶ Secundo et est confirmatio precedentis: quia si. a. succedit. b. non est alterius rationis secunduz aliquid intrinsecum sibi propter hoc ꝙ succedit illi. Hoc probatur primo: quia quando succedens est: tunc [illegible] est illud cui succedit: ergo propter illud non variatur succedens in se. ¶ Secundo: quia ordo posterioris ad hoc vel hoc non videtur variare fundamentum ordinis in se. sed si. a. nulli succederet et haberet totale esse suum post non esse: crearetur: nec posset produci quomodocunq; sic totum et totaliter nisi a virtute infinita. ergo licet nunc succedat cuicunq; alteri: si tamē totum ⁊ totaliter producatur: cum sit terminus in se omnino idem sequitur ꝙ requiret virtutem productiuam equalem. ¶ Si dicas: ꝙ quia succedit isti non videtur requiri tanta virtus productiua quanta requireretur si succederet tantum nihilo vel negationi.

C

¶ Hoc non videtur probabile. quia terminus ad quē non requirit aliam virtutem productiuam: nisi propter aliam perfectionem in ipso termino producendo ergo si totus et totaliter producatur post aliquid / vel non post aliquid: requiritur equalis virtus.

¶ Quod confirmatur: quia habens in virtute sua actiua aliquem terminum totum et totaliter potest illū in esse ponere quando nō impeditur. sed per hoc quod non habet positiuum quod totaliter transmutetur de esse ad non esse non impeditur: quia fatuum est dicere illud corrumpendum esse expedimentum agentis. ergo et si non habeat aliquid [illegible]le destruenduz potest totum et totaliter effectum ponere in esse: et ita post nihil: et per consequens creare. ¶ Confirmatur ista ratio. quia si quantitas ista succederet suo contrario vel opposito concederes eam creari. sed ita negatio eius includitur in quantitate preexistente sicut includeretur in contrario si precederet. nam quodlibet incompossibile simpliciter includit negationem sui īcompossibilis: ⁊ nullo modo affirmationem eius nisi ratione subiecti communis. ista quantitas precedēs non mag; habet subiectum commune cum quantitate succedente q̄ contrarium cum contrario. ergo eque sequiꝭ modo ista quantitas negationem sui esse: sicut si precessisset suum oppositum. ¶ Contra duo tacta in responsione ad istam rationem. primum est de illa vt remanēte in accidente. Contra ꝙ arguo sic. nihil positiuuz remanet in accidente separato ꝙ non fuit in eo vt coniūcto: sed in coniuncto non fuit aliqua vis qua de ipso posset produci aliquis terminus: sed tantum ꝙ ipsum poterat esse alius terminus. et poterat produci de potentia subiecti. ergo in ipso separato non est aliqua vis per quan possit habere respectu alterationis / nisi tantum rationem termini. ¶ Prima propositio. scilicet ꝙ nihil positiuum remanet in accidente separato est pbata supra distinctione ista questio. j. ¶ Aliud addit in responsione: ꝙ si quantitas ista non haberet habitudinem ad quantitatem priorem vel preexistentem: tunc proprie crearetur. Addo minorem: sed illa habitudo ad preexistente non prohibet creationem istius. ergo ista creatur. probatio minoris. Hec habitudo nō est nisi quedam successio immediata esse istius ad esse illius. sed successio talis non prohibet succedens creari. ¶ Et pōt pbari p exēplū: q̄a nō est hic magis immediata successio q̄ esse aīe ad organizatiōem corpis

D

et tamen non negatur animam creari in corpore organico. ergo nec hic ratio ibi est. quia anima accipit eē totaliter post non esse sui: et eadem ratio est in proposito: quia hec quantitas accipit totale esse post non esse sui. ¶ Utrum autem cum illo non esse precesserit aliquid positiuum vel nihil: vel precesserit contrariuz vel simile nihil ad. b. quia ibi idem sunt primi termini qui creationis. Deduco autem secundam rationem: vbi concedit ꝙ tandiu manet corpus christi quamdiu manent accidentia que nata essent afficere panez si maneret non precise quamdiu huiusmodi accidentia manēt eadem numero. ¶ Contra hoc. quia ista quantitas: q̄ succedit quantitati preexistenti non magis est eadem quantitati preexistenti q̄ȝ quecunqȝ alia i vna alia hostia non consecrata: immo minus est eadem. quia ista est incompossibilis illi in essendo. non sic illa. ergo nō magis erit corpus christi sub ista noua quantitate: q̄a prefuit sub illa alia q̄ȝ erit sub quacunqȝ alia quantitate: que. scilicet est eque eadem illi preexistenti. ¶ Et si fugias ad successionem huius quantitatis ad illam. arguo sic: sub nulla quātitate ē corpus christi nisi per cōuersionem et consecrationem: sed per conuersionem: et consecrationem non accipit esse: nisi sub ista quantitate: et illa est omnino alia sicut quantitas alterius hostie non consecrate. ergo per illam conuersionem ⁊ cōsecrationem nō est sub illa quantitate. ergo modo nullo. ¶ Posset etiam argui per illud quod adductuz est contra primam conclusionem per dicta opinantis: q̄a non diutius manet corpus christi sub specie panis: q̄ȝ natus esset hic manere panis qui conuersus est: sȝ sub alia quantitate non maneret hic panis qui conuers⁹ est si panis est hic per quantitatez. ergo ⁊c. ¶ Contra tertiam responsionem suam que concordat cum tertia ratione quam adducit pro se quo ad istam conclusionez scilicet ꝙ non est de essentia motus ꝙ secundum eū aliquod subiectum aliter se habeat non arguo: quia conclusionem in se credo veram esse: sed ad propositum: quia propter hoc concedit ipsum motum posse esse ab agente creato sine subiecto: arguo sic. agens creatū nō potest causare accidens sine subiecto in esse quieto. ergo a simili vel a maiori non potest causare accidens in fluxu sine subiecto. ¶ Per istud ergo respōdeo ad rationes illas quas adducit pro conclusione secūda: q̄a prima ratio bene probat ꝙ deus potest facere formaz in fluxu vel in fieri sine subiecto sicut potest facere eaz in esse quieto sine subiecto. sed non sequitur: ꝙ agens creatum potest facere formam in fluxu sine subiecto: immo sequitur oppositum: quia non potest facere formam quietam sine subiecto: causans autem motum effectiue causat formam in fluxu. ¶ Secunda ratio. scilicet ꝙ dat deus accidenti separato vt omnia possint sibi conuenire que possunt ei conuenire in subiecto. concludit oppositum. nam in subiecto non posset sibi conuenire nisi tantum ꝙ esset terminus motus. ergo nullo modo potest sibi aliud conuenire extra subiectum: et sic oportet dare aliquod aliud subiectum motus: quia secundum ipsum subiectum est ⁊ aliud a termino motus. ¶ Tertia ratio sua. scilicet ꝙ non est de essentia motus ꝙ aliquod subiectum fluat secundum ipsuz bene probat: ꝙ deus potest facere motuz sine subiecto sed non de agente creato: quia non potest separare q̄d cunqȝ ab illo quod non est de essentia sua: immo sequitur oppositum secundum suam responsionem ad primam rationem: quia non potest magis separare a subiecto formam in fluxu q̄ȝ in quieto esse. sed non potest creatura aliqua actiue esse causa forme in esse q̄eto sine subiecto. ergo nec in fluxu. ¶ Contra illud: quod ipse addit ad exponendum secundam conclusionem: scilicet ꝙ motus qui est hic per se secundum qualitatē non est sine subiecto. licet illud quod concomitatur terminum per se huius motus. scilicet quantitas sit sine subiecto. ¶ Contra hoc sic. Tota raritas est primus terminus formalis motus rarefactionis. illius autem subiectum est totum quantum. ergo illud presupponitur naturaliter isti termino: ergo non potest tātum per accidens acquiri per hoc ꝙ tanta qualitas acquiritur: quia prius naturaliter et presupp° situm alteri non solum acquiritur per hoc ꝙ acquiritur posterius naturaliter: immo prius presupponitur: iam acquisitum.

Ad quæstionem ergo respondeo: ꝙ in eucharistia manente potest intelligi quadruplex mutatio. vna secundum vbi. alia secundum qualitatem quā non concomitatur aliqua variatio secundum quantitatem. tertia secundum qualitatem quam concomitatur variatio secundum quantitatem: quarta secunduz quantitatem primo. ¶ De prima mutatione manifestum est quomodo requirit eandem quantitatem manentem sicut enim vbi in esse quieto necessario est: in quanto vt in subiecto: ita vbi fluens necessario est in eodem et requirit idem quantum manens sub eodem termino. ¶ De secunda etiam est manifestum ꝙ ibi eadem quantitas manet: et ita potest secundum communem opinionem esse subiectum illius alterationis: vt sic qualitas fluens habeat idem pro subiecto: quod ponitur qualitas manens habere et talis in genere est vel secundum figuram aliam ⁊ aliam: vel secundū qualitatem tertie speciei secunduz magis ⁊ minus: que variatio secundum magis ⁊ minus non corrumpit accidentia eucharistie secundum ꝙ sunt necessaria eucharistie: quia de variatione corruptiua dicetur in sequentibus. ¶ Sed de figuratione alia ⁊ alia videtur ꝙ corrumperet quantitatem secundum illud Auice. vij. metaphysice sue. ꝙ dimensio alia et alia requirit aliam et aliam quantitatem. sed hoc videtur esse contra sensuz quia nimis durum esset dicere ꝙ quotiens figuratur aqua aliter et aliter in alio et in alio vase totiens haberet nouam quantitatem simpliciter manentibus partibus eiusdem in se et in toto. figura ergo non dicit vltra quantitatem nisi relationem partium ad se inuicē: vel terminorum includentium partes: hec autem relatio mutari potest partib⁹ manētibus eisdē ⁊ ī se et ī toto. ¶ De qualitate etiam tertie speciei vbi tamen ī toto motu manet eadem species satis est manifestum ꝙ quantitas manet eadem. ¶ Sed de tertia transmutatione que est secundum rarum et densum. et de quarta videtur dubium. breuiter ergo vt predictum est ad propositum, opinionis communis: immo omnis dicens: ꝙ aliqua quantitas est noua. scilicet rarior: patitur eādem difficultatem quam et illa que ponit totam quantitatem esse nouam, nisi teneatur ibi via tacta ꝙ rarefactio est quedam iuxtapositio corporum subtiliorum inter partes corporis grossioris. secundum autem istā euaderetur difficultas, nisi ꝙ difficile ē videre quomodo hoc possit generari ab igne vel sole corpus subtilius vino. ⁊ de hoc esset dicendum sicut dicetur in sequēti questione. ¶ Sed esset alia difficultas: quia quamcito rarefierent ille species statim esset ibi alia substantia noua: et per consequens non vbiqȝ corpus christi. Mirum etiam videtur: ꝙ nulla substantia manens eadem omnino possit transmutari a raro in densum: nec econuerso. ¶ Sed quid tenendo opinionem communem / ꝙ ibi sit quantitas sine subiecto / vel tota noua. vel non noua / non curo: poterit ne hoc esse ab agente creato? Videtur ꝙ non. Primo quia quod immediate conseruatur a deo non potest corrumpi ab agente creato, talia sunt huiusmodi accidentia separata:

E

F Qualit̄ ꝙ figura ē 4 spēs q̄lita.

✝ quaero V. illis speciebus sacramentalibus si [illegible] aer immixtus. siue intromissus? quemadmodum in alijs rebus [illegible] tis contingit? uidetur sine dubio esse tenendum, ꝙ sic, quia illud est na[illegible]. omnia namqȝ porosa sunt s[ecundu]m nam, in illis at porís esse oȝ aliqu[illegible] sub[stanti]a, ne det[ur] uacuum. Vn[de] et in illis speciebus erit aliqua substa[nti]a, Si dicatur, ergo non erit ubiqȝ corpus X[rist]i: nullum ē inconueniens nam ponamus in hostia aliquam

et ideo non possunt corrumpi effectiue a creatura. cui⁹
ratio est: quia nulla cā creata potest hr̄e v̄tutem acti-
B uam preeminēte virtuti cause conseruantis ista in isto
esse: sed quantitas hec habet esse supernaturale vel im
mediate a causa supernaturali conseruante. ergo ꝛc.
¶ Item quantitas in subiecto non corrumpitur per
contrarium: quia nec habet contrarium ergo non nisi
per defectum subiecti vel alicuius necessario conseq̄n
tis ad ipsam; sed non potest hoc corrumpi per defectū
subiecti: quia est hic sine subiecto. nec secundo mō: q̄a
nullum aliud accidens quod sibi inest necessario con-
sequitur ipsam. ¶ Si ergo queras a qua causa indu-
citur quantitas noua? ¶ Respondeo: a solo deo īme
diate: nec tamen nouo miraculo: quia ea voluntate q̄
disposuit eucharistiam esse in ecclesia disposuit: ꝙ cir-
ca illas species presente actiuo naturali causaret talez
transmutationem qualem in substantiis cōuersis cau
saret agens naturale: ꝛ hoc ne meritum fidei euacua-
retur si videremus species intransmutabiles. ¶ Hec
via non potest improbari per sensum: quia saluat om
nia que apparent sensui. nec per rationem: quia si argu
as ꝙ aufert agenti naturali suam propriam actionem
¶ Respondeo, non aufert eam que potest sibi compe
tere. scilicet vt transmutet subiectum presens a forma
Joā. rodi. in formam. sed negat sibi illam que non potest sibi cō-
i.4. di. 10. petere. s. transmutare ꝛ non aliquod subiectuz. ¶ Ali
q.3. ar.4. ter dicitur tenendo in isto membro opi. cōmunem. s. ꝙ
in rarefactione quantitas sit noua: non tota: sed pars
in eodem subiecto: ꝙ in quantitate: non in subiecto, est
motus rarefactionis, per quem per accidens est aliq̄s
gradus quātitatis nouus. sed tamen sine subiecto nec
est nouum miraculum: quia quasi aggeneratur illa no
ua pars quantitati preexistenti nec est nouum miracu
lum aggeneratum quantitati separate habere similez
modum in essendo vel separationem: sicut exemplifi-
catur de partibus carnis generatis ex nutrimento in
christo. Eodem enim miraculo quo verbuz assumpsit
humanam naturam assumuntur ad vnitatem persōa-
lem partes carnis generate de nutrimento. ita hic eo-
dem miraculo quo facta est quantitas separata factū
est vt quicquid est pars eiusdem quantitatis sit simili
ter separatum. ¶ Contra hoc primo: quia posset isti
quantitati apponi alia quantitas: sicut si vinum non
consecratum apponeretur speciebus consecratis: ꝛ q̄
titas apposita non est sine subiecto: sicut illa cui appo
nitur. ¶ Nec ratio. nec illa similitudo est ad proposi-
tum: quia ille partes generate de nutrimento fuerunt
partes: vel fiunt alicuius totius assumpti a verbo. Sz
iste partes quantitatis non fuerunt: vel non sunt par-
tes alicuius totius primo habentis separatum eē: q̄a
licet pars accipiat simile esse toti sine nouo miraculo:
tamen pars non accipit simile esse alteri parti sine no-
uo miraculo: ꝛ q̄ꝛ tota raritas est per se terminus illi⁹
alterationis: tota illa habet pro suo proprio subiecto
totam quantitatem sicut pars partem. ergo tota ista p̄
supponit istam maiorem. ergo ꝛ per cōsequens illa q̄
titas est prius naturaliter maior q̄ꝫ ista raritas indu-
cta. ¶ Breuiter ergo q̄tum ad istum articulū vel opz
tenere opi. primam ꝙ quantitas nullo modo est alia
actione agentis creati. vel oportet dicere ꝙ agēs crea
Nota hoc, in quo consistit q. resolutio. tum possit agere sine passo in quod agat. Sed si pri-
mum apparet aliq̄bus improbabile. secūdū potest de
T.c.82. clarari aliqualiter. s. ꝙ agens creatum non req̄rat pas-
T.c.24. sum: nec aliquid supplens vicem passi. ¶ Et p̄mo ar-
D guitur cōtra istud scd̄m: quia videtur destruere funda
menta phie naturalis p̄mo phy. j. de gene. ꝛ alibi sepe
q̄ꝛ nō oporteret aliq̄d idē subesse termino trāsmutatio
nis. vr̄ etiā illa destruere q̄ apparent ad sensum. nā a-
gens qd̄ hz in v̄tute sua actiua cōplete terminū p̄t po
nere illum in esse si nō īpediat. ꝫ agēs creatū posset po
nere terminū in eē sine q̄cunq̄ꝫ passo: ꝛ sic posset facere
accidens sine subiecto et formā substantialē sine mā:
quod patet manifeste cōtra sensum. vnde agens crea-
tū ꝓpter duo requirit passum. s. ꝓpter se: q̄a passum est
cōcausa cū agente creato: q̄ꝛ hz virtutē limitatā i agē-
do: ꝛ ideo requirit cām aliā. s. materialem cōcurrentē
in fieri. ꝓpt̄ effectum etiam qd̄ est compositū ex mate-
ria tanq̄ꝫ parte p̄exn̄te. ꝛ forma tanq̄ꝫ parte aduenīēte
ergo nō poneret agēs creatū agere oīno sine mā vel i
se vel in equiualente. ¶ Sed diceret ꝙ primū supplet
vicem subiecti in comparatione ad agens creatū. qd̄ ꝓ
batur. q̄a sicut potest supplere vicem subiecti quantuz
ad esse q̄etum respectu accidētis: ita pōt vicē subiecti
supplere respectu agentis quantuz ad fieri effectus. ꝓ
batio. magis videt̄ requiri causa ad effectū q̄ꝫ ad aliā
causam ad causandum. subiectum autem respectu ac-
cidentis habet rationem cause: sed respectu agentis ꝛ
causantis accidens hz rationem concause tantum. er-
go ꝛc. ¶ Esset ergo modus iste huius cōclusionis. ꝙ
agens causatum non agit sine subiecto: vel in se: vel in
aliquo supplente vicem subiecti. Et in proposito: licz
nō sit subiectū in se: deus tamen supplet vicem subie-
cti. i. causalitatem extrinsecam que competeret substā
tie si adesset: et hoc inquantum illa causa extrinseca re
quiritur cum agente creato vt concausa. Et hoc ē pos
sibile sicut possibile est ꝙ deus suppleat vicem illi⁹ cau
se respectu effectus creati. non enim magis dependet
causa a concausa q̄ꝫ effectus causatus ab vtraq̄ꝫ cau-
sa. ¶ Sed cōtra hoc iterum arguitur: quia causalitas
subiecti est receptio forme: sed impossibile est deum vl'
in se vel in quocunq̄ꝫ habere rationem receptiui forē.
¶ Item agens causatum si requirit passum vt cōcau
sam: et hoc in ratione recipientis formam. ergo nō po
test agere sine tali passo sine nouo miraculo: et ita erit
nouum miraculuz ꝙ agat posito aliquo tali quod sup
pleat vicem subiecti: sed in actione miraculosa agens
creatum non agit totuz ex se. ergo oportet redire i hoc
ꝙ illa actio non sit ab agēte creato. ¶ De quarta trās
mutatione que est in quantitate secundum se, facilius
est. hic enim non est aliqua possibilis secundum aug-
mentum et diminutionem: quia non sunt species ani-
mate: sed est hic possibilis secundum appositionem: et
ablationem. potest enim ista superficies diuidi in par-
tes: et potest hic aliquod apponi quantum. ¶ De di-
uisione dico ꝙ non est proprie mutatio aliqua eiusdez C
subiecti: sed tantum est reductio partium in actu: que
prius erant in potentia in toto: hoc est indistincte, re-
ductio inquam ad actum distinctum: quia prius erant
in toto continuate. et ita quodammodo vnum ꝛ post-
ea extra totum discontinuate. ¶ Si tamen queratur
subiectum hic in mutatione tali quali. ¶ Respondeo
ipse partes manentes secundum eandem entitatez po
sitiuam (licet non cum illa precisione quam intelliga-
mus dicentes partem esse in actu) possunt poni subie-
ctum: quia secundum eandem entitatem positiuam e-
rant in toto et postea extra totum: sed in toto habue-
runt continuationem que prohibuit illam actualitatē
includentem precisionem. extra totum autem habent
eam: ita ꝙ partes transmutantur a forma ad priuatio
nem et ita non est hic generatio: sed quasi corruptio si
ne generatione: quia illa entitas que nunc est vtriusq̄ꝫ
partis positiua totaliter prefuit: licet nō prefuit sub
illa precisione: scilicet non cum alio sicut nunc est. illa
autem entitas totius que prefuit non manet nunc. pa
tet ergo quomodo ista transmutatio non requirit quā
titatem eandem manentem: loquendo de identitate q̄
est continuitas: sed tamen requirit identitatem loquē
do de quocūq̄ꝫ positiuo hic ꝛ ibi, licz aliter se habente.

ergo non est ubi corpus x[i]. q[uod] obstet istud inconueniens? nullum sane. sed corpus x[i]. adest ubicumque adsunt sp[eci]ēs, si ibi non sunt ibi non adest. nec ob hoc non est sub q[ua]cumque parte specierum, q[ui]a ibi non est aliqua pars sp[eci]er[um].

species ille non corrumpuntur simpliciter sed alteran-
tur. ergo agens potens in primam partem alterationis
potest et in quālibet. ergo dum manet illa alteratio nō
necesse est substantiam redire. ¶ Sed ad istud argu-
mentum probabilius esset dare 2m membrum: et tunc
primū quod infertur forte non esset inconueniens opi
nanti. diceret enim ꝙ non manet eucharistia q̃diu ma
nent species ille qualitercunq̃ se habentes sed q̃diu
manent vt conuenientes nutrimento possunt autē sic
alterari vt non conueniant nutrimento anteq̃ totalit
corrumpatur. sicut posset panis non esse conuenies nu
trimentum anteq̃ corrumperetur sapor ⁊ alia acciden-
tia: ⁊ tunc difficile esset inuenire certum gradum alte-
rationis vel putrefactionis vsq̃ ad quem precise ma-
neret eucharistia. ¶ Ad secundum diceretur: ꝙ pro-
pter totam illam alterationem que precedit corruptio
nem specierum: ⁊ per consequens corruptionē eucha-
ristie non oportet substantiam redire: sed oportet eā
redire propter generationem que sequitur illā altera
tionem ⁊ concomitabitur corruptionem specierum nō
autem potest redire tunc quando erit corruptio. q2 tūc
simul esset ⁊ non esset. ¶ Sed ista responsio non assi-
gnat sufficientē reditionem substantie panis. eque. n.
posset agens naturale agere vsq̃ ad vltimum instans
si non rediret p te: ergo nō dicit sufficienter.

Est alia opinio, que ponit materiam re-
dire. exponitur tamen ꝙ non potest intelligi de ma-
teria prius annihilata: quia quod in nihil est redactū
non potest iterum idem numero redire: nec etiam de
materia prius conuersa in corpus christi. hoc potest in-
telligi: quia illa non posset redire nisi corpus christi vl'
materia corporis christi ecōuerso conuerteretur ī ma-
teriam panis. sicut nec panis conuersus posset redire:
nisi corpus christi conuerteretur in panem. Sed opor
tet istam opi. intelligi si debeat probabiliter sustineri:
ꝙ deus nouam materiam creat: nec oportet tunc pone
re nouum miraculum: quia hoc est ex antiquo miracu
lo ne fides perdat meritum: ⁊ per consequens vt om-
nis transmutatio possit hic fieri ab agente naturali: q̄
posset fieri si accidentia essent in substantia. nec tūc sim
pliciter substantia materie corporee in cōuersione mi-
nueretur: nec in principio creata per istius reditionem
augeretur: quia quantum fuit de materia conuersum
in corpus christi tantum redit hic vel creatur. ¶ Cō-
tra hanc opi. arguo sic. quero enim quando redit ma-
teria. aut in vltimo instanti quando generatur ibi no-
ua substantia: aut ante vltimum instans. Non ante. p
pter duo. tum quia manente eucharistia esset substātia
ibi materie alia a materia corporis christi: quod non
tenet communis schola. Tum quia illa materia esset si
ne forma: quod est simpliciter impossibile secundum
istum: saltem non est possibile sine nouo miraculo: sed
non sunt ponenda plura miracula sine necessitate. Si
vero in instanti generationis redit materia. frustra po
nitur redire ad hoc vt agens naturale generet ex ea. q2
non generat nisi de materia quanta secundum istū ma
xime. Similiter non potest generare nisi cum illa gña
tione concomitetur corruptio: ⁊ specialiter secundum
istum: sed tunc non corrumpet aliquam substantiam:
quia illa materia non redit sub forma substantiali cor
rumpenda: quia tunc simul haberet eam ⁊ non habe-
ret. ¶ Modus etiam quo dicit iste doctor opi. istā ne-
cessario esse tenendam. s. ꝙ non redeat: nec materia an
nihilata nec conuersa: sed tantūmodo possibile est eā
redire: quia alia noua creatur. non videtur probabilis
quia materia annihilata redire potest et materia con-
uersa. ¶ Primum probatur: quia nihil sequens anni
hilationem materie est eiusdem rationis: cum nihilo
precedente creationem materie. sicut terminus anni-
hilationis ad quem ⁊ creationis a quo sunt idem/ vel
eiusdem rationis: sicut in generatione et corruptione.
ergo est eadem distantia materie ad nihil sequens an
nihilationem eius: ⁊ ad nihil precedens creationē ei9
ergo eadem potentia potest super hanc distantiam: et
illam que ergo potest creare potest et annihilatam re-
parare. ¶ Item. materia annihilata non est magis ni-
hil q̃ ante creationem. non ergo magis includit ꝯtra-
dictionem q̃ prius. ergo sicut prius potuit omni potē
tia illud producere quod sic erat nihil: ita ⁊ nunc pōt.
¶ Secundum scilicet de materia conuersa probatur.
quia corpus christi non aliter se habet per hoc ꝙ panis
conuertitur in ipsum. ergo econuerso posset panis con
uersus redire eo modo quo conuersus est in ipsum abs
q̃ hoc ꝙ corpus christi aliter se haberet ī se. quia sicut
habendo in se istam entitatem post conuersionem nō
aliter se habet positiue. ita in non habendo: puta si re-
diret panis non aliter se haberet priuatiue. ¶ Tertia cō.
opi. est. ꝙ sicut commentator dicit primo physi. Et de 4 p
substantia orbis in materia generabilium et corrupti- exp
bilium oportet intelligere dimensiones interminatas
ante aduentum forme substantialis: alias non posset ī
telligi diuisio materie vt in diuersis partibus materie
sint diuerse forme substantiales. huiusmodi autem di-
mensiones post forme substantialis aduentum accipi
unt esse terminatum et completum. quicquid autem in-
telligitur in materia ante formam substantialem hoc
manet idem numero in generato ⁊ corrupto: quia re-
moto posteriori oportet remanere prius. Sicut ergo
mediantibus his dimensionibus īcompletis materia
panis conciperet formā eius quod ex pane generare-
tur. ⁊ hoc pane non conuerso. Ita (cum nunc sit datū
dimensionibus vt subsistant ⁊ habeant esse conforme
esse prioris substantie) datur eis ꝙ possint subesse for-
me substantiali: quia de natura sua non habent ꝙ sub
sint nisi tantum accidentali. sed a forma substātiali ha
bent hoc: ⁊ tunc vel ex consequenti adueniet materia
propter concomitantiam naturalem forme ad materi
am vel ipsi dimensioni virtute diuina dabitur natura:
materie propter propinquitatem ad ipsam: vt sic illud ge
nitum sit compositum ex materia ⁊ forma. ¶ Addit Ho
huic opi. ꝙ si ex talibus dimensionibus generaretur ver q.3
mis primo: ⁊ post ex partibus nutrientibus generare-
tur substantia: materia nutrimenti erit tandem mater
ia illius substantie. ¶ Contra istā opi. arguo sic. for
ma determinata ad aliquod receptiuum nullo mō po-
test aliud perficere: sicut nec albedo angelum: nec sapi
entia lapidem: sed forma substantialis determinatur:
ad materiam substantialem: vt ad proprium suscepti-
uum. ergo nullo modo pōt perficere dimensionem de
genere quantitatis que non est materia substantialis.
¶ Item forma de genere priori non potest perficere
susceptiuum de genere posteriori ergo nec forma sub-
stantialis dimensionem. antecedens probatur. quia a-
ctus presupponit potentiam: ⁊ hoc loquendo de ordi-
ne originis. actus autem generis prioris nec origine:
nec perfectiōe aliquid presupponit de genere posterio
ri. ¶ Item tertio ⁊ videtur manifestius: quia forma
substantialis est talis actus qui est natus constituere:
per se vnum cum suo perfectibili per se. sed non potest
constituere vnum per se cum aliquo de genere quanti
tatis. ergo ⁊c. ¶ Item. illud quod est essentialis ratio
terminandi dependentiam alterius non potest ad il-
lud dependere. forma substantialis est huiusmodi re-
spectus quantitatis. ergo ⁊c. ¶ Item quomodo de po
tentia dimensionis potest deduci forma substātialis:
cum ex natura rei non sit in illa tanq̃ in proprio potē
tiali. Sic ergo videtur improbata prima pars opi. in

Tho. p̄ñti d.ar.2.ī so. p̄n.2.q.

Th.1.p.su. q.66.art.h.

Th. vbi.s ar.2.

generali.s.q dimensio nō potest habere vicem materie respectu forme substantialis. ¶ Quātum autem ad generationem ex illa dimēsione improbatur in speciali.primo sic. ¶ Ignis genitus ex illa dimensione et forma substantiali ignis non esset vniformiter:nec vniuoce ignis cū alio igne generato ex forma substātiali ꝛ materia ignis:ꝛ tunc ignis non vniuoce ageret cōburēdo hostiā sicut cōburēdo lignum. ¶ Item.nō solum in vno sequitur absurditas q erit ignis mathematicus ex quātitate ꝛ forma substantiali:sed erit talis ꝓcessus in gn̄abilibus ꝛ corruptibilibus vsq ad finem mundi.nā ex illo igne habēte dimēsionē pro materia dicto mathematico gn̄abit aqua habēs idem ꝓ materia qd habuit corruptū ꝓ materia:ꝛ ex illa aqua aer:ꝛ sic vsq ad finē mundi: vel in infinitum ꝫm philosophos. ¶ Hoc etiam ille alius doctor addit de modo siue materia nutrimēti aduenientis nō saluat ꝓpositū.posito enim q genitū non sit nutribile sicut ignis nihil valet. ¶ Item.esto q sacerdos eēt nutritus de istis speciebus ꝛ positio sicut possibile est q ꝑ magnū tempus quousq multe partes materie fluxissent ꝛ noue genite fuissent.sequit q ille partes nō iterū erunt vere partes carnis:ꝛ ex partib⁹ essentialib⁹ carnis cōstitute sicut alie partes que nō essent genite ex specieb⁹: et sic possibile esset ponere casum q puer nutritus ex specieb⁹ vsq in finē vite sue non resurgeret nisi homo cōpositus ex dimensione et forma substātiali vna vel

Ri.pn̄ti d. ar.2.q.2.in sol.prin.

pluribꝰ. ¶ Quarta opinio est:q in trāssubstātiatiōe ipsis accidētib⁹ cōmunicatur ꝑ creationē possibilitas transmutabilis:nō tm̄ in formā:ſz etiā in infimū gradū actualitatis que est materia. ergo accidētia resoluunt postea in materiā ex p̄dicta possibilitate eis annexa conuersa in actualitatē gradus infimi naturaliter factā. Et ita hec opi.cōcordat cū secunda.s.q materia redit:ſz nō imediate a deo:ſz ꝑ actionem agētis naturalis. ¶ Contra hoc:quia hoc purū possibile ꝫm ip̄m est terminus creationis.ergo est aliqd extra causam suā:vel extra primā cām habēs entitatē positiuā materia inferiorē:sed hoc est falsum:qꝛ dicit August.

12.c.33.

lib.confes. Fecisti dn̄e duo:vnū ꝓpe te angelicā naturā:aliud ꝓpe nihil.s.materiā primā. ergo de facto nihil est inferius materia prima:ſz forte possibile sit aliquid inferius creari a deo.quicquid sit de hoc non habet hic bene locum disputatio de hoc. ¶ Ad propositum arguo sic.materia nō ꝓducit ꝑ gn̄ationē cum sit fundamētū p̄suppositū gn̄ationi. ergo agēs naturale nō pōt illud purū potētiale admixtū speciebus cōuertere in materiā primā vel in cōpositū:ita q actione illa producat materiā primā vel propriā isti composito. ¶ Itē.esto q tale cōpositū poneretur in specieb⁹ eucharistie:et q possibile esset de illa actione naturalis agentis ꝓducere materiā vel cōpositū adhuc frustra poneret:qꝛ agēs naturale nō pōt agere nisi inquantū actu est:qd non esset hic.

Dico ergo ad questionē.q transmu-

B tationū possibilū circa eucharistiā,quedā stant cū eucharistia manēte.quedā nō. omnes p̄ime non requirūt substantiā redire quācūq:nec actione diuina:nec actione agētis naturalis:nec in illis de facto est materia vel redit. ¶ Secūdarum aūt quedā nō requirunt substantiam redire:tm̄ redit actione diuina.ita q sunt quatuor conclusiones. ¶ Prima ꝓbat.omne agens potēs in trāsmutationē aliquā pōt in terminū illius si habet susceptiuū:nō magis repugnās termino q̄ motui.sed in trāsmutationibus in quibus manet eucharistia agēs naturale pōt in totū motū:ꝛ susceptiuū nō plus repugnat termīo q̄ motui. ergo ꝛc.minor patet. qꝛ susceptiuū non pōt hic poni nisi quātitas.quātitati sūt non magis repugnat vnus gradus qualitatis ad quē pōt esse transmutatio q̄ alius gradus.ī perfectior ꝫm quē et alios sibi similes pōt esse motus alterationis. Nam quātitas ꝫm rationē sui nō determinat sibi aliquē gradū qualitatis.igit ꝛc.et sic patet prima conclusio.s.q manēte eucharistia nō est necessariū redire substātiā. ¶ Et ꝑ idē potest ꝓbari tertia cōclusio.s.q C
transmutatio corruptiua eucharistie:dum tm̄ ibi maneat eadē quātitas:que sit subiectum trāsmutatiōis: non necessario requirit substātiā redire. ¶ Secunda cōclusio probat.qꝛ dum manet eucharistia non est ibi substātia nisi substātia corporis christi.accidētia etiā manēt tūc sine subiecto.sed neutrū istorū esset verū si alia substātia rediret.ergo manente eucharistia nulla substātia de facto redit. ¶ Quarta conclusio est dissi D
milis secūde que est.siue per alterationem:siue ꝑ motū in quantitate corrumpat eucharistia redit de facto substātia:ꝛ hec est substātia cōposita cui talia accidentia cōuenirēt quā etiā afficiunt:ꝛ hoc in istāti corruptionis ꝛ imediate a deo. ¶ Prima pars huius conclusionis ꝓbat:qꝛ deus statuit illas species manētes esse sine subiecto in eucharistia p̄cise ꝛ nō alibi. ergo statuit q cessante eucharistia non sunt spēs sine subiecto:et per ɔn̄s in ipso instāti corruptiōis sit ibi aliqua substātia. ¶ Secūda pars ꝓbat:qꝛ si aliqua substantia redit:nō alia q̄ illa que potest illis accidētibus nouis affici:qꝛ alia substātia non esset capax. ¶ Tertia pars ꝓbat.s.q non redit imediate nisi a deo:qꝛ nullū aliud agēs habet virtutē actiuā ad hoc sufficientem. Nō q̄ redit substātia ɔposita dū accidētia eucharistie manēt:vt dicit prima opinio.nec vt dicit secunda opinio:redit materia siue ꝑ reparationē seu resolutiōem seu creationē:qꝛ hoc eēt omnino superfluū:cum ꝑ materiā solā nō posset magis saluari actio aliqua agentis naturalis.nec vt dicit tertia opinio dimēsio est susceptiuum forme substātialis.nec vt dicit q̄rta opinio possibilitas illa est aliquid:nec in aliquid conuertibile. ¶ Que aūt trāsmutatio possit fieri manente eu- E
charistia,patet:qꝛ quelibet alteratio ꝑ quā non inducitur aliquid incōpossibile pani si maneret:ꝛ trāsmutatio ꝫm quātitatē ꝑ se vt fractio et diuisio:quia partes panis homogenee nate eēnt manere sub illis partibus quātitatis diuise.vel ꝫm quātitatem cōcomitanter:vt est in rarefactiōe vel cōdēsatiōe:dū tm̄ nō inducatur quātitas repugnās substātie pa[...] esset. ¶ Per oppositum aūt tr[...] ꝫm qualitatē ꝫm gradū illū ꝫm quē [...] pane si maneret:ꝛ hoc ſz q̄titas oīo maneat eadem: talis aūt nō pōt fieri manēte eucharistia.vel saltē non fit de facto.vnde si possibile eēt q calor ignis iduceretur in specieb⁹ cōsecratis ꝫm gradū repugnātē pani si adesset:ꝛ tm̄ quātitas oīno eadē que pri⁹ maneret/corrūperet eucharistia:qꝛ eucharistia non cōsistit in sola quātitate:ſz in aliis accidētib⁹ necessario consequen- F
tib⁹ substātias ɔuersas. Et ꝑ ɔn̄s in inductiōe illius caloris incōpossibilis rediret substātia de facto.vt ꝓbatum est quarta cōclusione,ſz hic nō eēt necessarium ꝓpter actionem agētis naturalis vt dicit tertia ɔclusio.haberet enim agēs naturale quātitatē ꝓ subiecto in quā posset inducere illū calorē:vt ꝓbat ꝓbatio prime ꝛ tertie ɔclusionis:ꝛ tūc esset ibi quantū calidū calore igneo:ꝛ tamen non esset ignis.

Ad argumēta. ¶ Ad primum dico q quātitas separata non habet aliquē modū positiuum substātie.ſz tm̄ negatiuū:istum.s.nō inesse actu subiecto:ſz iste modus negatiuus nō sufficit ad hoc vt possit esse subiectū magis q̄ prius.imo cuius potuit prius eē imediatū subiectū eius p̄cise pōt eē nūc:pōt tm̄ con

species ille non corrumpuntur simpliciter sed alterantur. ergo agens potens in primam partem alterationis potest et in qualibet. ergo dum manet illa alteratio nõ necesse est substantiam redire. ¶ Sed ad istud argumentum probabilius esset dare secundum membrum: et tunc primũ quod infertur forte non esset inconueniens opinanti. diceret enim ꝙ non manet eucharistia q̃diu manent species ille qualitercunq̃ se habentes: sed q̃diu manent vt conuenientes nutrimento possunt autem sic alterari vt non conueniant nutrimento anteq̃ totaliter corrumpatur. sicut posset panis non esse conuenientẽs nutrimentum anteq̃ corrumperetur sapor ⁊ alia accidẽtia: ⁊ tunc difficile esset inuenire certum gradum alterationis vel putrefactionis vsq̃ ad quem precise maneret eucharistia. ¶ Ad secundum diceretur: ꝙ propter totam illam alterationem que precedit corruptionem specierum: ⁊ per consequens corruptionẽ eucharistie non oportet substantiam redire: sed oportet eã redire propter generationem que sequitur illã alterationem ⁊ concomitabitur corruptionem specierum: nõ autem potest redire tunc quando erit corruptio. q: tũc simul esset ⁊ non esset. ¶ Sed ista responsio non assignat sufficientẽ reditionem substantie panis. eque. n. posset agens naturale agere vsq̃ ad vltimum instans si non rediret p te: ergo nõ dicit sufficienter.

Est alia opinio. que ponit materiam redire. exponitur tamen ꝙ non potest intelligi de materia prius annihilata: quia quod in nihil est redactũ non potest iterum idem numero redire: nec etiam de materia prius conuersa in corpus christi. hoc potest intelligi: quia illa non posset redire nisi corpus christi vel materia corporis christi ecõuerso conuerteretur ĩ materiam panis. sicut nec panis conuersus posset redire: nisi corpus christi conuerteretur in panem. Sed oportet istam opi. intelligi si debeat probabiliter sustineri: ꝙ deus nouam materiam creat: nec oportet tunc ponere nouum miraculum: quia hoc est ex antiquo miraculo ne fides perdat meritum: ⁊ per consequens vt omnis transmutatio possit hic fieri ab agente naturali: q̄ posset fieri si accidentia essent in substantia. nec tũc simpliciter substantia materie corporee in cõuersione minueretur: nec in principio creata per istius reditionem augeretur: quia quantum fuit de materia conuersum in corpus christi tantum redit hic vel creatur. ¶ Cõtra hanc opi. arguo sic. quero enim quando redit materia. aut in vltimo instanti quando generatur ibi noua substantia: aut ante vltimum instans. Non ante. propter duo. tum quia manente eucharistia esset substãtia ibi materie alia a materia corporis christi: quod non tenet communis schola. Tum quia illa materia esset sine forma: quod est simpliciter impossibile secundum istum: saltem non est possibile sine nouo miraculo: sed non sunt ponenda plura miracula sine necessitate. Si vero in instanti generationis redit materia. frustra ponitur redire ad hoc vt agens naturale generet ex ea. q: non generat nisi de materia quanta secundum istũ maxime. Similiter non potest generare nisi cum illa gñatione concomitetur corruptio: ⁊ specialiter secundum istum: sed tunc non corrumpet aliquam substantiam: quia illa materia non redit sub forma substantiali corrumpenda: quia tunc simul haberet eam ⁊ non haberet. ¶ Modus etiam quo dicit iste doctor opi. istã necessario esse tenendam. s. ꝙ non redeat: nec materia annihilata nec conuersa: sed tantũmodo possibile est eã redire: quia alia noua creatur. non videtur probabilis quia materia annihilata redire potest et materia conuersa. ¶ Primum probatur: quia nihil sequens annihilationem materie est eiusdem rationis: cum nihilo

Tho. p̃nti d. ar. 2. i so. p̃n. 2. q.

Th. 1. p. sũ. q. 66. art. h.

Th. vbi. s. ar. 2.

precedente creationem materie. sicut terminus annihilationis ad quem ⁊ creationis a quo sunt idem vel eiusdem rationis: sicut in generatione et corruptione. ergo est eadem distantia materie ad nihil sequens annihilationem eius: ⁊ ad nihil precedens creationẽ eius ergo eadem potentia potest super hanc distantiam: et illam que ergo potest creare potest et annihilatam reparare. ¶ Item. materia annihilata non est magis nihil q̃ ante creationem. non ergo magis includit contradictionem q̃ prius. ergo sicut prius potuit omni potẽtia illud producere quod sic erat nihil: ita ⁊ nunc põt.

¶ Secundum scilicet de materia conuersa probatur. quia corpus christi non aliter se habet per hoc ꝙ panis conuertitur in ipsum. ergo econuerso posset panis conuersus redire eo modo quo conuersus est in ipsum absq̃ hoc ꝙ corpus christi aliter se haberet ĩ se. quia sicut habendo in se istam entitatem post conuersionem nõ aliter se habet positiue. ita in non habendo: puta si rediret panis non aliter se haberet priuatiue. ¶ Tertia opi. est. ꝙ sicut commentator dicit primo physi. Et de substantia orbis in materia generabilium et corruptibilium oportet intelligere dimensiones interminatas ante aduentum forme substantialis: alias non posset ĩtelligi diuisio materie vt in diuersis partibus materie sint diuerse forme substantiales. huiusmodi autem dimensiones post forme substantialis aduentum accipiunt esse terminatum et completum. quicquid autem ĩtelligitur in materia ante formam substantialem hoc manet idem numero in generato ⁊ corrupto: quia remoto posteriori oportet remanere prius. Sicut ergo mediantibus his dimensionibus ĩcompletis materia panis conciperet formã eius quod ex pane generaretur. ⁊ hoc pane non conuerso. Ita (cum nunc sit datũ dimensionibus vt subsistant ⁊ habeant esse conforme esse prioris substantie) datur eis ꝙ possint subesse forme substantiali: quia de natura sua non habent ꝙ subsint nisi tantum accidentali. sed a forma substãtiali habent: hoc: ⁊ tunc vel ex consequenti adueniet materia propter concomitantiam naturalem forme ad materiam vel ipsi dimensioni virtute diuina dabitur natura: materie propter propinquitatem ad ipsam: vt sic illud genitum sit compositum ex materia ⁊ forma. ¶ Addit huic opi. ꝙ si ex talibus dimensionibus generaretur vermis primo: ⁊ post ex partibus nutrientibus generaretur substantia: materia nutrimenti erit tandem materia illius substantie. ¶ Contra istã opi. arguo sic. forma determinata ad aliquod receptiuum nullo mõ potest aliud perficere: sicut nec albedo angelum: nec sapientia lapidem: sed forma substantialis determinatur: ad materiam substantialem: vt ad proprium susceptiuum. ergo nullo modo põt perficere dimensionem de genere quantitatis que non est materia substantialis.

¶ Item forma de genere priori non potest perficere susceptiuum de genere posteriori ergo nec forma substantialis dimensionem. antecedens probatur. quia actus presupponit potentiam: ⁊ hoc loquendo de ordine originis. actus autem generis prioris nec origine: nec perfectiõe aliquid presupponit de genere posteriori. ¶ Item tertio ⁊ videtur manifestius: quia forma substantialis est talis actus qui est natus constituere per se vnum cum suo perfectibili per se. sed non potest constituere vnum per se cum aliquo de genere quantitatis. ergo ⁊c. ¶ Item. illud quod est essentialis ratio terminandi dependentiam alterius non potest ad illud dependere. forma substantialis est huiusmodi respectus quantitatis. ergo ⁊c. ¶ Item quomodo de potentia dimensionis potest deduci forma substãtialis cum ex natura rei non sit in illa tanq̃ in proprio potẽtiali. Sic ergo videtur improbata prima pars opi. in

cõ. 66. idẽ 4. phy. c. 15 expressius

Hen. ql. 8. q. 36.

A

generali.s.ꝙ dimensio nō potest habere vicem materie respectu forme substantialis. ¶ Quātum autem ad generationem ex illa dimēsione iprobatur in speciali.primo sic. ¶ Ignis genitus ex illa dimensione et forma substantiali ignis non esset vniformiter:nec vniuoce ignis cū alio igne generato ex forma substātiali ꝛ materia ignis:ꝛ tunc ignis non vniuoce ageret cōburēdo hostiā sicut cōburēdo lignum. ¶ Item.nō solum in vno sequitur absurditas ꝙ erit ignis mathematicus ex quātitate ꝛ forma substantiali:sed erit talis ꝓcessus in gn̄abilibus ꝛ corruptibilibus vsqꝫ ad finem mundi.nā ex illo igne habēte dimēsionē pro materia dicto mathematico gn̄abit aqua habēs idem ꝓ materia qd̄ habuit corruptū ꝓ materia:ꝛ ex illa aqua aer:ꝛ sic vsqꝫ ad finē mundi: vel in infinitum s̄m philosophos. ¶ Qd̄ etiam ille alius doctor addit de modo siue materia nutrimēti aduenientis nō saluat ꝓpositū.posito enim ꝙ genitū non sit nutribile sicut ignis nihil valet. ¶ Item.esto ꝙ sacerdos eēt nutritus de istis speciebus ꝛ positio sicut possibile est ꝙ ꝑ magnū tempus quousqꝫ multe partes materie fluxissent ꝛ noue genite fuissent.sequit ꝙ ille partes nō ita erunt vere partes carnis:ꝛ ex partib9 essentialib9 carnis cōstitute sicut alie partes que nō essent genite ex specieb9: et sic possibile esset ponere casum ꝙ puer nutritus ex specieb9 vsqꝫ in finē vite sue non resurgeret nisi homo cōpositus ex dimensione et forma substātiali vna vel

Ri. p̃nti d. ar.2.q.2.in sol.prin. plurib9. ¶ Quarta opinio est:ꝙ in trāssubstātiatiōe ipsis accidētib9 cōmunicatur ꝑ creationē possibilitas transmutabilis:nō tm̄ in forma:sꝫ etiā in infimū gradū actualitatis que est materia. ergo accidētia resoluunt postea in materiā ex p̄dicta possibilitate eis annexa conuersa in actualitatē gradus infimi naturaliter factā. Et ita hec opi.cōcordat cū secunda.s.ꝙ materia redit:sꝫ nō imediate a deo:sꝫ ꝑ actionem agētis naturalis. ¶ Contra hoc:quia hoc purū possibile s̄m ip̄m est terminus creationis.ergo est aliqd extra causam suā:vel extra primā cām habēs entitatē positiuā materia inferiorē:sed hoc est falsum:qꝛ dicit August.

12.c.33. lib.confes. Fecisti dn̄e duo:vnū ꝓpe te angelicā naturā:aliud ꝓpe nihil.s.materiā primā, ergo de facto nihil est inferius materia prima:sꝫ forte possibile sit aliquid inferius creari a deo.quicquid sit de hoc non habet hic bene locum disputatio de hoc. ¶ Ad propositum arguo sic.materia nō ꝓducit ꝑ gn̄ationē cum sit fundamētū p̄suppositū gn̄ationi. ergo agēs naturale nō pōt illud purū potētiale admixtū speciebus cōuertere in materiā primā vel in cōpositū:ita ꝙ actione illa producat materiā primā vel propriā isti composito. ¶ Itē.esto ꝙ tale cōpositū poneretur in specieb9 eucharistie:et ꝙ possibile esset de illa actione naturalis agentis ꝓducere materiā vel cōpositū adhuc frustra poneret:qꝛ agēs naturale nō pōt agere nisi inquantū actu est:qd̄ non esset hic.

Dico ergo ad quæstioné,ꝙ transmu-

B tationū possibilitū circa eucharistiā,quedā stant cū eucharistia manēte,quedā nō,omnes p̄ime non requirūt substantiā redire quācūqꝫ:nec actione diuina:nec actione agētis naturalis:nec in illis de facto est materia vel redit. ¶ Secūdarum aūt quedā nō requirunt substantiam redire:tn̄ redit actione diuina.ita ꝙ sunt quatuor conclusiones. ¶ Prima ꝓbat.omne agens potēs in trāsmutationē aliquā pōt in terminū illius si habet susceptiuū:nō magis repugnās termino q̃ motui.sed in trāsmutationibus in quibus manet eucharistia agēs naturale pōt in totū motū:ꝛ susceptiuū nō plus repugnat termio q̃ motui. ergo ꝛc.minor patet. qꝛ susceptiuū non pōt hic poni nisi quātitas,quātitati aūt non magis repugnat vnus gradus qualitatis ad quē pōt esse transmutatio q̃ alius gradus iꝑfectior s̄m quē et alios sibi similes pōt esse motus alterationis. Nam quātitas s̄m rationē sui nō determinat sibi aliquē gradū qualitatis.igit ꝛc.et sic patet prima conclusio.s.ꝙ manēte eucharistia nō est necessariū redire substātiā. ¶ Et ꝑ idē potest ꝓbari tertia cōclusio.s.ꝙ

C transmutatio corruptiua eucharistie:dum tn̄ ibi maneat eadē quātitas:que sit subiectum trāsmutatiōis: non necessario requirit substātiā redire. ¶ Secunda cōclusio probat.qꝛ dum manet eucharistia non est ibi substātia nisi substātia corporis christi.accidētia etiā manēt tūc sine subiecto.sed neutrū istorū esset verū si alia substātia rediret.ergo manente eucharistia nulla substātia de facto redit. ¶ Quarta conclusio est dissi-

D milis secūde que est.siue per alterationem:siue ꝑ motū in quantitate corrumpat eucharistia redit de facto substātia:ꝛ hec est substātia cōposita cui talia accidentia couenirēt quā etiā afficiunt:ꝛ hoc in instāti corruptionis ꝛ imediate a deo. ¶ Prima pars huius conclusionis ꝓbat:qꝛ deus statuit illas species manētes esse sine subiecto in eucharistia precise ꝛ nō alibi. ergo statuit ꝙ cessante eucharistia non sunt spēs sine subiecto:et per ꝯn̄s in ipso instāti corruptiōis fit ibi aliqua substātia. ¶ Secūda pars ꝓbat:qꝛ si aliqua substantia redit:nō alia q̃ illa que potest illis accidētibus nouis affici:qꝛ alia substātia non esset capax. ¶ Tertia pars ꝓbat.s.ꝙ non redit imediate nisi a deo:qꝛ nullū aliud agēs habet virtutē actiuā ad hoc sufficientem. Nō q̃ redit substātia ꝯposita dū accidētia eucharistie manēt:vt dicit prima opinio.nec vt dicit secunda opinio:redit materia siue ꝑ reparationē seu resolutiōem seu creationē:qꝛ hoc eēt omnino superfluū:cum ꝑ materiā solā nō posset magis saluari actio aliqua agentis naturalis.nec vt dicit tertia opinio dimēsio est susceptiuum forme substātialis.nec vt dicit q̃rta opinio possibilitas illa est aliquid:nec in aliquid conuertibile. ¶ Que aūt trāsmutatio possit fieri manente eu-

E charistia,patet:qꝛ quelibet alteratio ꝑ quā non inducitur aliquid incōpossibile pani si maneret:ꝛ trāsmutatio s̄m quātitatē ꝑ se vt fractio et diuisio:quia partes panis homogenee nate eēnt manere sub illis partibus quātitatis diuise.vel s̄m quātitatem cōcomitāter:vt est in rarefactiōe vel cōdēsatiōe:dū tn̄ nō inducatur quātitas repugnās substātie panis iā coue[illegible] esset. ¶ Per oppositum autē tr[illegible] s̄m qualitatē s̄m gradū illū s̄m quē [illegible] pane si maneret:ꝛ hoc lꝫ q̃titas oīno maneāt eadem [illegible] talis aūt nō pōt fieri manēte eucharistia.vel saltē non fit de facto.vnde si possibile eēt ꝙ calor ignis induceretur in specieb9 cōsecratis s̄m gradū repugnātē pani si adesset:ꝛ tn̄ quātitas oīno eadē que pri9 maneret corrūperet eucharistia:qꝛ eucharistia non cōsistit in sola quātitate:sꝫ in aliis accidētib9 necessario consequen-

F tib9 substātias ꝯuersas. Et ꝑ ꝯn̄s in inductiōe illius caloris incōpossibilis rediret substātia de facto.vt ꝓbatum est quarta cōclusione,sꝫ hic nō eēt necessarium ꝓpter actionem agētis naturalis vt dicit tertia ꝯclusio.haberet enim agēs naturale quātitatē ꝓ subiecto in quā posset inducere illū calorē:vt ꝓbat ꝓbatio prime ꝛ tertie ꝯclusionis:ꝛ tūc esset ibi quantū calidū calore igneo:ꝛ tamen non esset ignis.

Ad argumēta. ¶ Ad primum dico ꝙ quātitas separata non habet aliquē modū positiuum substātie.sꝫ tm̄ negatiuū:istum.s.nō inesse actu subiecto:sꝫ iste modus negatiuus nō sufficit ad hoc vt possit esse subiectū magis q̃ prius.imo cuius potuit prius eē imediatū subiectū eius p̄cise pōt eē nūc:pōt tn̄ con

cedi illud argumentū ꝙ alicuius transmutationis potest quātitas esse subiectum: sed non transmutationis ad substantiam: q̄z ibi requiritur ꝙ subiectum sit principium substantie composite: vt materia. ¶ Ad secūdum concedo. ꝙ nō requiritur nouum miraculum ad actionem agentis naturalis q̄ȝdiu agens illud habet passum: sed quando non habet passum nō potest agere nisi per miraculum detur sibi passum: sed sicut a natura dari nō potest: ita passum requisitum ad generationem non est hic: nec potest esse vel fieri per agēs naturale de aliquo qđ sit hic: et ideo opȝ ad hoc ꝙ agens naturale possit agere hac actione: ꝙ per miraculū redeat sibi passum proportionatum; nec tamen dico ꝙ quando redit de facto ſm quartam conclusionem ꝙ agens naturale ibi generet: sed solus deus creat ibi substātiam compositam primo. sed si vlterior debeat sequi generatio alicuius de illa substantia: pōt agens naturale ibi agere ad formam substantialem: quia habet passum sibi conueniens. ¶ Per idē patet ad tertium. quia necessario agit quantum potest agere: non autem potest ibi agere ad formam substantialem nisi sit ibi aliud receptibile a quātitate. ideo necessario requiritur actio diuina. ¶ Et si queras an agat agens naturale ad hoc ꝙ substantia illa rediens actiōe diuina sit quāta vel qualis illa q̄litate quā īducit in quantitatem. Posset dici ꝙ sic: quia cum posterius natura agat q̄ȝ deus in reducēdo substātiā: ⁊ in illo posteriori habet passum receptiuū illius termini formalis in quem potest: et per consequēs potest illud passum afficere illo termino formali. Vel potest dici oppositū. s. ꝙ non: quia non potest agens creatū informare subiectum aliquo accidente: nisi prius habuerit aliquid repugnans qđ tollitur per actionem agentis huiusmodi. Sed hoc non est necessarium: quia si hic non precedit ordine durationis contrarium vel priuatio: nō propter hoc tollitur actio agentis naturalis: quia bñ potest agens naturale habere effectum sibi coeuum ⁊ in seipso: vt de propria passione consequente subiectum vel in alio: vtpote si simul crearētur sol ⁊ aer simul fieret aer lucidus a sole: ⁊ tñ non p̄cessisset in aere oppositū luminis. ¶ Ad quartum signāter dicit Aug. proprios motus. i. qui sunt virtute propria eorū: sed talis nō est nisi qui habet subiectū cōueniēs: cuiusmodi nō est quātitas ad susceptionē forme substātialis: ⁊ ideo posita sola quātitate non potest substantia produci nisi actione diuina.

¶ Solet etiam quæri &c. Dist. XIII.

HEc est vltima pars in qua magister determīat de cā efficiēte cōsecratiōis eucharistie: et diuidit̄ in duas. In principalē in qua determinat hāc cōclusionē. ꝙ a quocūq̄ȝ sacerdote bono vel malo indifferēter pōt confici eucharistia: et incidētalē que tāgit de perceptione sacramēti hui⁹. Secūda ibi. (Illud etiā sane). ⁊ sequit̄ epilogus respectu istius tractatus totius ibi. (De hoc celesti mysterio), ⁊ pars incidētalis ibi q̄s sit dicēdus hereticus que incipit ibi. (Ne aūt ignores.

CIrca hāc distinctionē quæro duo. ¶ Primo vtrū sola actione diuina possit ꝯfici corpus christi. ¶ Secundo. vtrū quicūq̄ȝ sacerdos p̄ferens verba consecrationis cum intentione determinata ⁊ circa materiam conuenientē posset cōficere eucharistiam?

Questio Prima.

AD primum sic procedit̄. Et arguit̄ ꝙ nō. in. vj. principijs đr ꝙ oīs actio in motu firmat̄. diuina actio nō fundat̄ in motu. ergo de⁹ nō causat aliq̄d p actionē suā. ergo nec hic. ¶ Itē ibidē. p̄priū est actioni ex se īferre passionē. sȝ hic nulla passio īfert̄. ergo hic non est actio. Minor p̄bat̄. q̄z illa passio fieret in instāti ꝯuersionis sicut ⁊ actio. in illo aūt instāti nō manet panis. ergo tūc nō est passio in pane: sed nec tunc est passio in corpore christi: q̄z corp⁹ christi tūc p istā actionem nō mutat̄. ¶ Itē ꝙ nō sola actiōe diuina. primo sic. agēs naturale pōt cōuertere totū in totū. q̄z primo de gene. dicit̄ ꝙ gñatio est conuersio totius in totū. ergo agēs naturale pōt in totā istā cōuersionē: q̄z non videt̄ sibi īpossibilis nisi q̄z est totius in totū. ¶ Itē natura pōt formare corpus christi in esse naturali. ergo pōt illud formare hoc ſm esse, qđ habȝ in eucharistia. probatio añtis. Natura formauit corpus ex sanguinibus virginis. p̄batio ꝯñtie. Idē eē est corporis christi in vtero virginis ⁊ in eucharistia. sȝ sup idē eē vt terminū pōt eadē virtus. ergo ⁊c. ¶ Et si dicas ꝙ est idē eē. tamen sub alio ⁊ alio mō. ⁊ ꝙ lȝ sup primū modum possit natura: nō tñ sup secūdū. ¶ Contra. eē fuit p se termin⁹ istius actiōis: nō aūt ille modus. ergo eodē esse manēte p se manet idem terminus: ⁊ per ꝯñs in illud posset eadē virtus. ¶ Nec pōt dici ꝙ p̄hibet̄ p̄pter modū: q̄z modus non repugnat ei cuius est modus. ergo iste modus nō repugnat illi eē. ergo qđ potest in illud esse ſm se nō impedit̄ per quēcūq̄ȝ modum eius quin possit in ipsum. ¶ Et confirmat̄ iterū. q̄z maius est posse in esse q̄ȝ in quēcūq̄ȝ modū eius. ¶ Preterea. vltimo sacerdos habet aliquā actionē respectu cōsecratiōis. ergo nō sola actiōe dei cōficit̄ eucharistia. añs p̄bat̄. non enim requiritur intētio aliqua in aliquo respectu alicuius effectus ad quē ip̄m nullo mō est cā agēs. sed intentio sacerdotis requirit̄. ergo ⁊c. ¶ Contra. j. q. j. inter catholicam. ⁊ sumit̄ ab Aug. lib. de corpore dñi. Mysterium corporis ⁊ sanguinis dñi ꝑficitur virtute. s. s. et sequitur: sicut christus est qui baptizat: ita ip̄e est q̄ p sp̄m sctm̄ hāc suā efficit carnē ⁊ transfundit in sanguinē. ¶ Itē Greg. j. q. j. Multi seculariū. Vnus idēq̄ȝ sp̄ūs. s. in tota ecclesia inuisibiliter mysteria corporis christi ⁊ operando sctificat ⁊ sctificādo b̄ndicit. Et iste due auctoritates ponuntur hic in litera.

Ad solutionem huius quæstionis tria sunt vidēda. Primū an actiōe diuia possit hoc sacrm̄ ꝯfici. s. eucharistia: et hoc tāgūt prima duo argumēta. Secūdo an actione agētis creati vt principalis agentis: ⁊ hoc tangunt duo sequētia argumēta. Tertio an actiōe alicui⁹ creati vt istrumētalr̄ agētis: ⁊ hoc tāgit vltimū argumētū. ¶ De p̄mo videt̄ manifestum ꝙ sic: loquēdo de actiōe cōiter sicut de⁹ đr hr̄e actionem circa creaturas: q̄ñ aliq̄d nouū īmediate facit in eis: nisi ꝙ nō est eque facile videre quomō sit hic actio positiua sicut in creatione: q̄z nō est hic aliquod positiuū absolutū accipiēs simpl̄r eē. sed de hoc tactū est di. xj. ¶ Magis ergo p̄prie distinguendo actionem contra relationem habet hmōi articulus difficultatem: et dicit̄ ꝙ hoc mō accipiēdo actionē actione diuina pōt fieri: ⁊ fit hmōi cōuersio: qđ p̄bat̄ sic. nō minoris virtu-

tis vel actionis est aliquid conuertere in preexistēs q̄ in nō p̄existēs: sꝫ si cōuerteret a deo panis in nō preexistēs esset ibi simpliciter actio diuina: quia illud nō preexistēs pduceretur. qꝛ pduci nō posset nisi aliqua actiōe: nō relatiōe. ergo ⁊ nunc est actio: ⁊ nō tm̄ relatio. ¶ Item creatio est vera actio. sꝫ nō minus posset terminus istius cōuersiōis accipe eē q̄ termin⁹ creationis. s. si hec cōuersio fieret in nō p̄existēs: qꝺ totaliter accipet esse p cōuersionē istā. ergo ⁊c. Maior lꝫ videaꝛ plana. tn̄ pbaꝛ accipiēdo actionē stricte vt dictū est. qꝛ si creatio eēt tm̄ relatio. ergo creare eēt tm̄ referri. sꝫ cū creare sit deū velle rē eē: tunc velle diuinū esset tm̄ relatio vel referri qꝺ videꝛ inconueniēs. ¶ Item deus habꝫ actionē pprie dictā ad intra. ergo eque vel magis pprie dictā ad extra: ⁊ sic in proposito. pbatio antecedētis: qꝛ si gn̄atio nō eēt actio pprie dicta vt cōtra relationē distinguiꝛ. sequereꝛ q gn̄atio eēt tm̄ relatio: ⁊ tūc gn̄are et dicere eēt tm̄ referri qꝺ est inconueniēs. ¶ Itē ad hoc idē de actiōe pprie dicta ad intra arguiꝛ. correlatiuū non est cā sui correlatiui: qꝛ sunt simul natura. sꝫ pducere est cā vel principiū pducti: et cōstat q formaliter p pductionem. ergo pductio illa nō est sola relatio ad pductū: qꝛ tūc eēt omnino simul cū ipso: ⁊ nō prior nec haberet rōnē cause. ¶ Ultimo arguitur. et est ratio cōmunis ad actiōem ad' extra de qua sunt prima duo argumenta: ⁊ ad actionē ad intra de q̄ sunt duo alia. ⁊ arguiꝛ sic. v. meta. c. de ad aliquid. Relatio secūdi modi fundaꝛ sup actionē et passionē: sꝫ relatio non fundaꝛ sup relationē. ergo actio non est tm̄ relatio. ¶ Si arguis cōtra hāc opi. qꝛ b̄m Boetiū lib. de tri. ⁊ videꝛ sumi ab Aug. v. de tri. c. x. ⁊ cōmuniter videꝛ accipi a doctorib⁹. in diuinis non manēt nisi duo gn̄a. s. substātia ⁊ relatio. ergo non actio vt distinguiꝛ cōtra relationē. ¶ Dicit q sub relatione cōprehenditur actio proprie dicta. quia respectum dicit aliquem. sed non proprie relationem. ¶ Et hoc videtur posse confirmari per Augu. v. de tri. c. ij. vbi excludit a deo singula predicamenta: ⁊ tamen videtur cōcedere q ipse sit pprie faciens quantum ad predicamentum actionis: sed sine mutatione.

T. c. 20.

l. c. 6. ⁊ iñ sꝫ nō expsse.

B Ad huius autem difficultatis intellectum vt actio distinguiꝛ cōtra relationē an conueniat deo ad intra vel ad extra gn̄aliter: ⁊ ex hoc specialiter in pposito oportet videre rōnē actiōis b̄m q ponitur distingui a relatiōe. actio enim nō potest poni aliquid absolutum b̄m q poniꝛ genus vnū illorū. x. distinctū. pbatio: qꝛ tūc eēt noua forma: ⁊ tūc sequerentur duo incōueniētia. vnum gn̄ale. s. q ad actionē esset actio: ⁊ sic in infinitum. et est ratio Aristo. s. phy. ii. qua probat q ad actionē nō pōt eē motus. Qualiter autē hoc sequaꝛ patet qꝛ ad formā absolutā noua pōt eē aliqua actio: qꝛ illa forma nō est a se nec a nihilo. ergo est ab aliquo agēte. ¶ Secūdū incōueniēs speciale. s. distinguēdo de subiecto in quo poneret. si est in agēte. ergo omne agens ante mutaretur b̄m formā absolutam q̄ passum mutareꝛ ab ipso: qꝛ passum nō mutaꝛ ab ipso nisi iā habēte actionē agens. aūt ad hoc q habeat istā actiōem cū sit forma absoluta noua: opꝫ q muteꝛ ad ipsam. ¶ Rn̄deꝛ q nō. qꝛ motus est actus etiā in potētia passiua. actiuū autem anteq̄ agat est in potentia actiua: ⁊ ideo exitus eius de hac potētia ad actū non est motus nec mutatio. ¶ Contra. si actio est forma absoluta et noua in agente: necesse est q habeat aliqꝺ susceptiuum: qꝛ nō est p se subsistēs: tūc enim nihil diceret formaliter agēs p ipsam: sicut nec aliquid dicit formaliter quātum p quātitatē separatā: susceptiuum aūt habet aliquā potētiā susceptiuā vel passiuā respectu susceptibilis. ergo actiuū ante actionē erit in potētia passiua ad actionē. ¶ Et qꝺ habet potentiā passiua qn̄q sub priuatione q̄nq sub forma mutaꝛ proprie. ergo sequiꝛ ppositum q agens proprie mutetur. ¶ Qꝺ aūt adduciꝛ ibi q actio est actus potētie actiue: verū quidē est simpliciter: sed difficile est hoc saluare b̄m istā hypothesim. s. supponendo q actio sit qꝺ absolutum in agente. non enim potest esse potētie actiue vt susceptiue: quia hoc est contra rationem potētie susceptiue vel passiue: nec potest esse eius vt elicitiue. pbo: qꝛ nō vt ab ipso qꝺ est proprie esse eius vt actiue: qꝛ tunc actiuum vt actiuum p formam absolutam priorem actione ista: actiue se transmutaret ad istam actionem: ⁊ tunc esset questio adhuc vlterior: quo aliquid trāsmutaret seipsum ad illam priorem actiōem: ⁊ sic in infinitum. sed tenēdo istam hypothesim oportet dicere q actio licet sit potētie actiue qualiter oportet: tamen est actus alicuius potētie passiue: qꝛ hoc est vniuersaliter verū de omni forma que nō est separata ab omni susceptiuo. ¶ Si etiā dicaꝛ b̄m hanc hypothesim q sit in patiente: sequiꝛ etiā incōueniēs. s. q nō potest aliquod passum pati b̄m formā de genere quātitatis vel qualitatis quin simul duratione: et forte prius natura patiatur b̄m formā absolutā alterius generis. s. b̄m actionem que ponitur esse forma absoluta alia a qualitate ⁊ quātitate. cōsequēs videꝛ incōueniēs maxime de forma priori ⁊ posteriori q nō possit subiectū pati b̄m formā absolutā priorē: nisi patiatur b̄m formā posteriorē que nō est ppria passio prioris. patet: qꝛ albedo pōt manere in subiecto post actiōem trāseūtē. ¶ Sic ergo pbata est hec negatiua q actio vt poniꝛ genus distinctū cōtra alia nouem genera nō est forma absoluta noua neq̄ in agēte neq̄ in patiente. ¶ Nec pōt poni forma absoluta: sꝫ non noua. imo coeua illi in quo est propter duo vt prius. primum est vniuersale: qꝛ tunc actio esset et nō circa aliquod passum. qꝺ videꝛ eē cōtra rationē actionis. qꝛ b̄m auctorē sex principiorū. Actio requirit nō solū qꝺ agat: sed in quid agat. ¶ Videꝛ etiā hoc pbari ratione. qꝛ nō vniformiter est actio qn̄ nihil agitur ⁊ qn̄ aliquid agitur. qꝛ si qn̄ nihil agiꝛ agens eque agit sicut quādo aliquid agiꝛ. ergo non est maior ratio quare illud postea fit q̄ modo. non enim aliquid fit nisi qꝛ agens agit: et p te nunc ita agit sicut postea qn̄ res accipit esse. vnde breuiter non videtur intelligere rōnem actionis q̄ ponit eā ita absolutā q simpliciter nullū respectum habeat ad productum vel passum. immo nec actio in diuinis est quin semper per eam aliquid vel aliquis accipiat esse. nec deus semper egit actione ad extra eque ante mundum sicut in creatione mundi. ¶ Secundo etiā distinguendo vt prius: de subiecto qꝛ si ponaꝛ forma absoluta vt coeua illi in quo est et cum hoc in agēte: sequitur q nūq̄ aliqua actio incipit vel desinit esse nisi qn̄ forma actiua ad illā actionē incipit vel desinit: ⁊ tūc q̄diu calidū est calidū manet calefactio: et p cōsequēs qn̄ calidum ipediꝛ a cōtrario eque agit sicut qn̄ non impediꝛ: ⁊ qn̄ terminus actionis est inductus in passum semper post eque manet actio sicut ad inducendum terminum. ponere [illegible]tē actionē esse formā absolutā et in passo coeuā sibi: est oīno irrōnabile qꝛ destructo agēte adhuc eēt actio eadē in passo. simul etiā patereꝛ idē passum a cōtrarijs actionib⁹ si potest successiue a cōtrarijs agētibus pati. ¶ Ex his sequiꝛ q si actio est genus distinctum ipsum vt sic per se non dicit nisi respectū. ¶ Ulterius: si omnes respect⁹ habeāt vnā rationem cōmunē quiditatiuā respectus nō poneret nisi vnum genus respectiuum: et ita non nisi quatuor p̄dicamēta. Si ergo debet saluari illa famosa diuisio p̄dicamētorū. qꝛ b̄m Auic. iij. meta. cogimur obseruare illā diuisionē p̄dicamentoꝝ famosam: qua

Ca. ꝺ acti.

C

[Marginal manuscript note, left:] tio ut est unum de ... p̄dicamtꝭ non ... quid absolutū.

T. c. 13.

de distinctione decem dicuntur esse.x.generalissima. cogimur inq̄ʒ propter
amentorum Tho.3.ph.t.c.20 philos[illegible] [illegible]orū antiquā auctoritatē: cui nō debet facile
contradi[illegible].necesse est dicere ꝙ respectus habeat suffi=
ciētes [illegible]nes formales.sufficiētes inq̄ʒ ad distinctionē
generū.hec aūt differētia sufficiēs ad istud,que ꝓbabi
lius colligiꝭ ex dictis auctoꝝ,est respect⁹ extrinsec⁹ et
D ītrīsecus aduenies: vt ille dicaꝭ intrinsec⁹ aduenies q̄
necessario ꝯsequiꝭ ābo extrema in actu posita: vel qđ
idē est: necessario ꝯsequiꝭ suū fundamētū termio non
exclusо, sed posito: extrinsecus aūt est, qui nō ꝯsequiꝭ
necessario extrema,etiā ambo simul in actu posita. Et
tūc illa sex ꝑncipia de q̄b⁹ agit auctor Sex pricipio=
rū.ꝑ tāto nō sunt species relationis: quia relatio dicit
Varr.li.2. respectū intrinsecus aduenietē.illa autē dicūt respect⁹
di.1.q.5.ꝛ i. extrinsecus aduenies,actio.ergo erit respectus extrin
4.mā ꝺ eu secus adueniens. ¶ Sed cuiꝭ videꝭ ꝙ passio: quia.iij.
cha.q.vlt.i physi.vult philosophus: ꝙ actio ꝛ passio fundātur in
so.1.ar.ꝑn. motu: motus autē est in passo: ꝛ ꝙ non distinguiꝭ for=
T.c.22.ꝛ i maliter nisi ꝑ esse ab hoc ꝛ in hoc. ¶ Sed cōtrarium
preceden. videꝭ.q: in eodē est respectus ꝛ fundamētū.ratio fun
damēti vt videꝭ hoc ostēdit: sed potētia actiua que est
fundamētū actionis est in agēte.ergo. ¶ Itē in eodē
nō sunt respectus oppositi saltē ad idē: nec vniuersalr
necessario simul: passio aūt vel respect⁹ passionis vni=
uersaliter est in passo.nō ergo necessario in eodem est
E respect⁹ oppositus actionis. ¶ Itē in quocūq̄ʒ est for
ma aliqua illud est simpliciter tale ſm formam illam.
oīno enim irrōnabile videtur ꝙ forma sit in aliquo et
nō cōstituat ipsum informatū ſm ipsam. ergo si actio
est formalr in passo passum erit formalr agēs. ¶ Di=
ceꝭ ergo ꝙ actio est respectus extrinsecus aduenies:
ꝛ in agēte vt in subiecto: in forma aūt,que diciꝭ potē=
tia actiua vt in fundamento ꝑximo. Similiter passio
dicit respectū oppositū correspōdētē isti: et in passo vt
in subiecto: ꝛ in potentia passiua vt in fundamēto ꝑxi=
mo. ¶ Vlterius in speciali,agēs creatū habet respe=
ctum ad terminū primū siue totalē,qui diciꝭ ꝓductuʒ,
F ꝛ ad terminū,qui diciꝭ forma educta vel inducta: ꝛ ad
subiectum illius forme,qđ est passum vel trāsmutatū.
Qđ aūt isti respectus sint alij ꝛ alij.probaꝭ: quia sunt
ad alios terminos.probaꝭ etiam ꝑ aliud: q: respectus
correspōdētes ecōuerso sunt omnino alij et alij: respe=
ctus enim ꝓducti ad ꝓducēs est sicut depēdētis ad il
lud ad qđ depēdet: ꝛ hoc simpliciter ſm suum esse si=
cut simpliciter accipit esse.respectus aūt trāsmutabi=
lis ad trāsmutātē nō est simpliciter depēdētis ſm esse.
transmutabile enim ſm suum esse simpliciter cōcurrit
cum agente vt cōcausa: nec accipit simpliciter esse ab
ipso: sed tm̄ accipit esse ſm formā que inducíꝭ. Respe=
ctus etiā ꝓducti ꝛ inducti patet ꝙ sunt alij et si vterq̄ʒ
sit depēdētis a ꝓducēte.quia.illud primo depēdet qđ
primo accipit eē: ꝛ hoc est ꝓductū.illud secūdario vel
ꝑ accidēs depēdet qđ secūdario accipit esse: et hoc est
eductū vel īductū. Istoꝝ triū respectuū ex parte agē=
tis duo primi non sunt extrinsecus aduenietes: q: vel
agens non habet relationem realem ad ꝓductum vel
G inductum: sicut est de deo ꝓducēte creaturā vel aliq̄d
in creaturis: vel si [illegible] habet necessario consequiꝭ fun=
damētū posito termino.hoc est manifestius de respe=
ctu ꝯñte in ꝓducto vel educto: ꝙ.s.nō est extrinsecus
aduenies: q: necessario sequiꝭ fundamētū posito ter=
mino. Ille aūt respectus qui est ad passum est extrin=
secus aduenies: q: bñ possibile est actiuum et passiuū
esse ꝛ etiā approximata: et tñ nō habere istū respectū.
ꝙ agēs sit illud a quo trāsmutaꝭ: nec illud ab ipō trāſ
mutetꝭ: vtpote si est aliquod impediēs actionem.ergo
actio cum sit respectus extrinsecus aduenies vt prius
[illegible]o est habitudo age est deductum: erit habitudo agētis ad passum trāsmu
[illegible]d pass T.c.17. tatum. Et hoc cōfirmaꝭ ꝑ philosophum,v.metaphy.
[illegible]smutatum.

qui diffinit potētiā actiuā esse principium trāsmutādi
aliud inquātū aliud. Sicut aūt potētia actiua est prin
cipiū trāsmutādi: ita actio que est actus potentie acti=
ue erit transmutatio alterius.i.passi inquātum alterū
est. Duo aūt alij respectus.s.ꝓductionis vel inductio=
nis seu eductionis: ꝛ hoc siue actiue siue passiue perti
nebūt ad genus relationis ꝓprie dicte: q: sunt intrin=
secus aduenietes. ¶ Ex dictis patet equocatio mul=
tiplex huius noīs actio.vno enim mō dicitur de ope= B
ratione ꝑut intellectio vel volitio diciꝭ operatio: ꝛ tñ
in rei veritate est qualitas vt declaratū est li.j.dist.iij. q.vltima.
Alio mō actio dicit ꝑ se habitudinē vel respectuʒ.Et
qñq̄ʒ accipiꝭ hoc nomē actio ꝓ respectu ꝓducētis ad
ꝓductū: sicut diciꝭ pater esse causa agens filij. Quan=
doq̄ʒ aūt ꝓ respectu inducētis ad inductū vel educen
tis ad eductum: vt calidum dicitur cā agēs caloris in
ligno. Quandoq̄ʒ etiā accipiꝭ hoc nomen actio pro re
acta: includēdo tñ istū respectum quē exprimit hoc ꝙ
est ab alio sicut in.iij.physi. Aliquādo etiā ꝓ respectu T.c.18.14
trāsmutātis ad transmutatū iuxta illā descriptionem ꝛ.22.ꝛ cir.
lib.vj.prin. Actio est ſm quā in illud qđ subijciꝭ age= c.ꝺ actiōe.
re dicimur. ¶ Actio ſm primā significationē est for=
ma absoluta ꝛ in gñe qualitatis.vt dictum est: ſm aūt
secūdā ꝛ tertiā est respectus intrinsecus adueniens: ꝛ
sic ꝓprie in gñe relationis.ſm vero quartam ꝑcise est
genus distinctū: vt prius est ꝓbatū ꝑ Arist.v.meta.et T.c.17.
ꝑ distinctionē respectuum,qui non ꝑtinent ad genus
relationis a relationibus ꝓprie dictis que sunt in ge=
nere relationis: ꝛ patet ꝑ descriptionē nūc adductam
ſm quintā significationē.si tñ sit significatio hui⁹ no=
minis sicut communiter exponitur ibi philosophus.pa
tet ꝙ actio quātū ad illud cōnotatum pertinet ad ali=
quod genus absolutū ſm qđ passum trāsmutaꝭ: vtpo
te quātitatem vel qualitatem et huiusmodi.et,sic dicit
ibi philosophus de actiōe ꝙ est opus et finis huius.s. T.c.19.3.
actiui.opus aūt ꝛ finis huius est ipsa forma absoluta physicoꝝ.
in passo: lʒ vt fluēs loquendo de agēte ꝑ motum.vnde I
premittit ibi ꝙ motus est actus ꝛ actiui ꝛ passiui: acti
ui vt ab ipso: passiui vt in ipō. Ille aūt mot⁹ ſm cōmē 3.phy.cō.1
tatorem.realiter est forma fluens.diciꝭ ergo actio ibi 4.ꝛ iñ.idē
ipm̄ actū siue opus vel finis agētis: inquātum est ab 5.phy.cō=
ipso agente. Et quia ista duo.s.res acta ꝛ esse ab.nihil men.9.
vnum ꝑ se cōstituūt: si nomen actionis in ista quinta
significatione significet conceptum per se vnum non
significabit ambo sed alterū. Et rōnabile est ꝙ princi
paliter formalius significet ꝛ cōnotet illud qđ est ma
teriale: vt alijs noībus īportātib⁹ talia diuersa: ꝛ tunc
nō opʒ querere ad qđ genus pertineat rōne cōnotati:
quia pōt ꝑtinere ad tot gñā ad quot forma causata in
passo ab agēte. Sed ille respectus ab alio qui forma=
liter īportaꝭ ꝑ nomē actiōis in hac q̄nta significatiōe
adhuc videꝭ equiuoce intelligi: vel.s.vt ab: vt a ꝓdu= K
cēte seu inducēte: vel ab: vt a trāsmutāte: ꝛ ſm primū
intellectū ꝑtinet ad genus relatiōis.sicut ꝛ ipsa ꝓdu=
ctio vel inductio passiua: vt prius est dictū.ſm intelle
ctū vltimū ꝑtinet ad genus passionis: sicut ꝛ trāsmu=
tatio passiua. ¶ Et si obijcias ꝙ hoc repugnat Arist.
in.iij.physi.qui vult ꝙ formale in actione ſm ꝙ distin t.cō.19.21.
guiꝭ a passiōe,sit eē ab alio.ergo illud non dicit respe= 22.ꝛ vbi.s.
ctū de gñe passiōis. ¶ Rñ. Aristo.nō loquitur ibi de
actiōe ſm ꝙ est genus distinctū cōtra passionē: sed de
actiōe ſm aliā significationē noīs: istā.s.actū,et nō vt
ꝓductū nec vt inductū. cū enim ꝑmisisset de actu acti
ui ꝛ actu passiui.hec em̄ actio est.s.act⁹ actiui: illud aūt
passio actus passiui.ꝓbādo primā subdit opus aūt et
finis actus huiusmodi est actio.illius aūt passio.acci=
pit ergo ibi actionem ꝓ opere ꝛ fine agentis.illud aūt
est forma acta in passo: que vt fluēs est motus. ¶ Ex
hoc patet solutio ad quādā obiectionē prius factā ex hac pagina [illegible]

illa litera. concedens enim Aristo. ibi actionem esse in passo & non in agente: quia tunc agens moueretur: loquitur de actione secundum hanc quintam significationem: non autem secundum quod actio est genus distinctum contra passionem. illo enim modo accipiendo actionem actione formaliter aliquid est agens: sicut relatione est relatum: et sic necesse est illud quo esse intrinsecum illi quod dicitur esse tale per ipsum: sicut similitudinem esse in simili.

A ¶ Aliter potest dici quod ab hoc pot accipi equiuoce. vno modo vt est relatio opposita ei quod est a quo aliud: & tunc debet intelligi aliquid precedens quod specificatur per ab hoc: vtpote qui ab hoc vel quod ab hoc: & hoc modo ab hoc non pertinet ad genus actionis: sed magis respectus oppositus. s. a quo aliud. Alio modo ab hoc accipitur non vt determinat aliquid precedens: & tunc idem est cum isto respectu a quo: et hoc modo concedi potest pertinere ad genus actionis. sed isto modo non est motus qui est in passo nisi tantummodo terminatiue: & hoc sufficit ad saluandum verba Aristo. (T.c.21.) ibidem. vult enim quod actio et passio sunt idem: sicut via ab athenis ad thebas & econuerso. non intelligo quod itelligatur ibi vna via pro ipsa magnitudine: super quam fit motus: sed pro ipso motu hinc illuc & econuerso. vt patet per aliud exemplum quod posuit de distantia hinc illuc: et illinc huc super idem spatium. vbi vult quod illa sint eadem materialiter propter identitatem spatij. sed alia formaliter. ita hic: motus est illud per quod dicitur agens per respectum ab hoc: intelligendo per ab hoc respectum a quo. In mobili etiam fundatur econuerso respectus ad agens. Et isti duo respectus habent aliquid idem materialiter vt motum: sed formaliter sunt alij & in alijs subiectis. premisit enim ibi in principio illius capituli de actione quod oportet inesse actum vtrisque. s. motiuo & mobili. mobile enim est in ipso posse. mouens autem in operari. ergo illum actum mouentis quem ponit operari vult inesse mouenti. (t.c.21.&.18.) (3. physic. t. ca. 18.)

¶ Et si obijcias quod in fine capituli dicit quod cui insunt hec. s. actio & passio supple motus est. Potest dici quod alia litera habet motus inest. vel ista litera pot sic exponi. non cui insunt vt subiecto vel fundamento. quia nec passio de genere passionis inest motui vel fundamento. quia respectus fundatus super motum ad agens est intrinsecus adueniens: cum motus sit forma ipsa inducta, vel educta: sed cui insunt hec: alterum terminatiue. s. actio: et alterum quasi subiectiue: quia concomitanter in eodem subiecto vt passio. quia tamen varie videtur ibi loqui de actione & passione: non potest faciliter haberi certa intentio eius: nisi exponendo totum illud. c. queratur ergo ibi. quia hoc esset nimis prolixum. (T.c.22.) (B)

Ad propositum ergo in speciali dico quod si qua ad diuina transferuntur genera. quod est expositum in primo lib. dist. viij. non transfertur aliqua actio de genere actionis. et hoc ad intra, vt sic quantum ad omnia intrinseca simpliciter sit illa propositio vera. s. quod tamen sunt ibi duo genera. s. relatio & substantia. Nec etiam conuenit deo aliqua actio de genere actionis respectu cuiuscumque totaliter producti: cuius. s. non precessit aliqua pars potentialis. Et probatio communis tam de productione, ad intra quam de productione totali ad extra (cuiusmodi est creatio) ista est: quia vbi est totalis productio non de aliquo passo seu potentiali ibi deficit illud quod requiritur ad actionem proprie dictam que semper est in passum secundum philosophum. v. meta. & auct. vi. prin. sed nec pater producit filium de aliquo potentiali vel quasi potentiali. vt ostensum est primo lib. disti. v. nec creat de aliquo passo transmutato. (N) (T.c.17.) (ca. de actione)

¶ Alia communis probatio est. quia actioni correspondet passio proprie dicta que. s. est respectus extrinsecus adueniens sicut et ipsa actio. In diuinis autem ad intra nullus potest esse respectus extrinsecus adueniens: quia quilibet summe necessario oritur ex natura fundamenti. nec ibi nec in creatione potest esse respectus passionis extrinsecus adueniens: quia productum siue extra siue intra summe necessario refertur ad producentem. de intra non est dubium. sed de extra probo: quia impossibile est aliquam relationem magis intrinsece creature inesse quam illam que est ad creatorem tamen quod illa est idem realiter fundamento vt ostensum est lib. ij. dist. j.

¶ Est tamen tam ad intra quam ad extra in totali productione actio aliqua diuina: accipiendo actionem non pro aliquo de genere actionis: sed pro aliquo correspondente illi actioni de genere actionis: sicut in producto non est passio de genere passionis: sed passio equiuoce dicta ad passionem correspondentem actioni de genere actionis. (q.4.&.5.) Et ista equiuocatio nominis actionis dicta est supra: cuius similis potest correspondere in nomine passionis vnde productio actiua vel actio in diuinis est tamen actio relatio realis tamen similiter productio passio, ad extra autem productio actio est relatio rationis: & econuerso productio passiua relatio est realis: sicut dictum est. j. li. dis. xxx.

¶ Sed in proposito de ista conuersione nunquid ponenda est ibi actio diuina? ¶ Dico quod sic: accipiendo actionem pro relatione rationis: sed de actione correspondente actioni de genere actionis magis est dubium. si enim ibi tamen conuertatur substantia in substantiam: ita quod transsubstantiatum ibi sit nihil non potest ibi saluari passio proprie dicta: nec per consequens actio. sed si ponatur secundum aliam viam quam supra posui quod hec conuersio est substantie panis vt hic: in corpus christi vt hic: et sic sit ibi corpus christi passum recipiens presentiam nouam: tunc potest dici quod hic est proprie passio in corpore; et ita actio correspondens proportionalis actioni de genere actionis: nec ista repugnat deo. potest enim deus transmutare aliquod passum sicut natura potest: & ita transmutatio passiua est passio proprie: et actiua est actio correspondens generi actionis non tamen relatio: & tunc oportet dicere quod genus actionis aliquo modo secundum predicationem proportionale possit ad deum transferri: sed non ad intra. (D.l.10.&.11.)

¶ Harum duarum sententiarum prima videtur difficilior: immo non videtur bene intelligibile quomodo sit aliqua noua actio realis sine termino et ad minus aliqua realis relatio noua sine forma absoluta. hic autem excepta destructione panis cuius terminus ad quem est non esse panis prout est aliqua versio positiua: non habet talem formam absolutam secundum omnes in corpore christi. relationem realem ergo nouam ad minus oportet ponere ibi: et hoc ad agens, nec videtur quod illa possit esse noua nisi aliquid realiter sit nouum in illo corpore: propter quod magis nunc dicatur terminare actionem realem dei quam prius.

Ad argumenta contra istum articulum.

¶ Ad primum cum dicitur: relatione nihil producitur: productione: aliquid producitur. hec ratio non debet aliquem intelligentem mouere. productio enim diuina qua deus producit aliquid ad extra non est absolutum in eo secundum omnes: quia secundum nihil absolutum in se respicit creaturam. ergo necesse est omnes dicere illam productionem qua dicitur deus producens esse respectum: sed quid magis inconueniens est dicere quod relatione producat quam quod respectu producat. quicquid enim videtur esse contra istud: relatione producit: oporteret quod acciperetur ex aliquo medio communi omni respectui quia forma absoluta in genere potest se habere ad productionem eo modo quo nullus respectus potest. (P)

¶ Secundo manifestum est quod productum magis formaliter producitur productione passiua sui quam productione actiua agentis

[Handwritten marginalia: "q.4.&.5."; "Ita quod in deo non datur actio de genere actionis ..."; "Predicamentum actionis pot respectiue ad Deum transferri."; at foot: "pater bene est principium generationis filij non tamen causa quia ... causa filij tunc ... esset perfectior filio quod est heresis ... quia omnis causa est perfectior suo effectu"]

tis: sed illa productiua non est passio de genere passionis: quia non est extrinsecus adueniens: sed maxime intrinsecus oritur ex fundamēto. ergo est relatio proprie dicta. ergo creatum producitur productione formaliter relatione proprie dicta. ¶ Dico ergo ad argumentum. q̄ in vtraq; premissa est amphibologia. potest enim ablatiuus construi in ratione formalis principij proximi vel remoti: et ista multiplicitas vniuersaliter accidit quando aliquod abstractum construitur in ablatiuo cum aliquo concreto denotante respectum. hec enim est vera: simile est simile similitudine. intelligendo ablatiuum construi in ratiōe forme proxime denominantis. Et similiter hec est vera: simile est simile qualitate intelligendo ablatiuum cōstrui in ratione principij formalis remoti. Et hec est vera: calidum calore calefacit: et hoc calidum calefactione calefacit: sed in alio et in alio sensu. ¶ Ad propositum: si vtrobiq; construat̄ ablatiuus in ratione forme proxime denominantis. minor propositio est vera et maior falsa: quia productio illa qua formaliter producit̄ est relatio: et ita est syllogism⁹ ex oppositis: sicut iste nullus homo currit: sortes currit. igitur sor. non est homo: et nec mirum si infert cōclusionem impossibilem. immo icōpossibilem s̄m artem secundi priorum. accipiendo autem maiorem negatiuā prout ablatiuus cōstruitur in ratione principij formalis remoti: et minorem affirmatiuam prout ablatiuus construitur in ratione forme proxime denominantis: sic vtraq; est vera. sed tunc inferendo q̄ productio non est relatio: fit figura dictionis mutando rationem principij formalis proximi in ratiōem principij formalis remoti: vel econuerso: vel vt magis logice dicatur commutando absolutum in respectiuum. nam principium remotum respectu cuiuscūq; denominati relatione est absolutū: principium autem proximum est respectus: et forte posset hic poni figura dictionis s̄m primum modum ex simili terminatione: nec vsq; apparet alibi ita euidenter sicut in talibus palogismis. hoc enim est propter similem terminationem casualem que ostendit similem constructionem casuum: et in hoc decipit s̄m amphibologiā. quātum ad p̄missas: apparet enim q̄ possit inferri ac si in eodē casu similiter terminata similē sententiā significarēt in p̄missis. ¶ Ad secūdum: nō est incōueniēs ꝯcedere creationē dei esse relationē rōnis, cū necesse sit dicere creationem creature nō esse passionē de gn̄e passionis: sed relationē proprie dictā. ¶ Et cū infers. ergo deū velle creaturā esse est referri. nō sequit̄. creare enim significat relationē ~~passionis~~: et connotat actū essentialē diuinum intrinsecū non tm̄ absolute: sed vt trāsit sup obiectū extra. deū aūt velle creaturā esse: principaliter dicit actū diuinū: l3 connotet trāsitum eius sup obiectum. mō nō sequit̄. q̄d principaliter dicit relationē est relatio. ergo illud q̄d quasi fundamētaliter cōnotat relationē est relatio. vnde in forma arguēdi est figura dictionis q2 mutat̄ ad aliq̄d ad se: sicut si argueret̄ sic: similē esse est referri. sed albū esse est simile esse. ergo albū esse est referri. nihil valet. ¶ Ad tertiū: si hec est vera: gn̄atio est relatio. vt ostēsum est di. xxvij. p̄mi lib. et vniuersaliter ab abstractis tenet cōsequētia ad cōcreta: l3 nūq; nō econuerso nullū erit incōueniēs: imo necessariū q̄ generare erit referri. Sed si vis fiat in verbis: et habeat̄ pro incōueniēti q̄ generare vel dicere sit p̄cise referri. dico q̄ inferius nō est p̄cise superius: q2 est superius cū aliqua differentia addita. sicut homo non est tm̄ animal: sed simul rationale: ita dico q̄ generare dicit relationē sed talem. s. productiuā per naturam: et dicere relationem producendi per intellectum: et ideo generare non est tm̄ referri. sed referri relatiōe originis fundata supra naturam fecundam: et dicere referri relatione originis fundata super intellectum fecundū. ¶ Ad quartum cum dicitur q̄ relatiuum non est causa sui correlatiui. istud argumentum est contra omnē opi. nisi forte ponentē personas absolutas. si enim omnes catholici concedunt ibi originem: cōcedunt etiā ibi principiationem persone ad personam. vel oportet dicere q̄ relatiuum sit principiū sui correlatiui: vel oportet dicere q̄ prima persona principians sit absoluta a relatione ad secūdā. ¶ Est ergo r̄nsio quā dixi. j. lib. dist. xxviij. q. iij. q̄ l3 relatiua sint simul natura prout simultas dicit non posse esse sine inuicē: tn̄ cū hoc stat prioritas originis q̄ nihil aliud dicit nisi a quo est aliud.

¶ Contra hoc: aliqua possunt habere ordinē in itellectu: q̄ tn̄ nō pn̄t h̄re ordinē extra itellectū. s3 q̄ nullū ordinē h̄re pn̄t in itellectu oīno nullū ordinē h̄re pn̄t extra intellectum: sed relatiua sunt simul in itellectu. ergo etc. ¶ Item q̄d est simul vt est simul nō est p̄us: sed prius origine vt est prius origine est simul cū posteriori vt est posterius: quia sic sunt per se relatiua. ergo prius origine nō est prius. Et idem argumētū posset fieri de priori et posteriori natura. ¶ Ad primū dico: q̄ esse simul in intellectu potest itelligi dupliciter. vel q̄ illa simultas determinet actum intelligendi vt transit super obiecta: vel q̄ determinet ipsa obiecta q̄ intelliguntur. Vel aliter et redit in idem: simultas potest dicere modum obiectorum: vt intelliguntur siue vt comparantur ad actū intelligendi: vel modū ipsorum s̄m se. primo modo maior est falsa. s. que sunt simul in intellectu nullum ordinem habent extra intellectum: quia quātūcūq; illa oporteat cointelligi non propter hoc tollitur aliquid q̄d conuenit eis s̄m se: et solū hoc modo est minor vera. ¶ Contra. vt sub proprijs rationibus intelligūtur habēt simultatem omnimodā in intellectu. ergo nullum ordinem. ¶ R̄n̄. proprie rationes eorum habēt quēdam ordinem: et tn̄ ipsa vt habentia ordinem habent etiam simultatem. s. per cōparationem ad actum intelligendi. ¶ Ad secūdū propositio illa maior que sunt simul vt sunt simul nō habēt ordinem vera est si ly vt dicat simultatem: et in modo simultatis: et cū hoc in modo ordinis et in modo inherendi ipsius simultatis et ordinis. intelligo sic q̄ sicut accipitur modus simultatis s̄m naturā et s̄m originem: ita accipiatur proportionaliter idem modus prioritatis et posterioritatis. cum hoc etiam q̄ sicut simultas predicatur de istis: ita ordo negetur de eis. s. q̄ si accipitur ibi simultas vt denominatiue inherens eis: et per hoc non negetur ordo in esse eis per se primo modo: sed negetur eis inesse denominatiue: et tūc illa minor non habet veritatem nisi de hoc modo simul natura: et de modo inherendi accidentali seu denominatiuo. et concludo vniformiter q̄ non sunt ordinata tali ordine: et hoc vt denominata a tali ordine: sed ex hoc non sequitur quin sint ordinata per se primo modo. vnde et hec est vera. prius vt p̄us p̄us est posteriore intelligendo de predicatione per se primo modo. et hec. prius vt prius est simul cum posteriori. intelligendo de predicatione per se secundo modo. nec in talibus intentionibus generalibus est inconueniens vnum oppositum predicari essentialiter de alio: et reliquum oppositum de eodem denominatiue intelligēdo oppositum q̄d s̄m sui conceptus rationē esset oppositum: sed non saluatur omnino oppositionis ratio vbi est difformis modus predicationis.

¶ Exemplū huius: potētia est potentia per se primo mō: et potētia est in actu actualitate sibi corr̄ndēte: q2 potentia qn̄ est extra suā cām nō est in potētia ad suū esse magis. patet idem in intentionibus logicalib⁹: q2 hec est vera. singulare est singl'are per se primo modo

[Margin notes, left: "Q", "Ca.3.", "Q", "R"; right: "S", "T". Handwritten left margin: "...tio non e actio de... ne actionis, sed re... rationis." Handwritten interlinear correction above "passionis": "rationis"]

⁊ hec.singulare est vniuersale p̄dicatiōe denoīatiua: ⁊ in intētiōib⁹ grāmaticis masculinū est masculinū.hec est vera ꝑ se primo mō.hec aūt.masculinū est neutrū. vera est denoīatiue vel denoīatiua p̄dicatiōe. ❡ Ad q̄rtū p̄ncipale de.v.meta.pōt dici vno mō sic: ꝙ nulla relatio scd̄i modi fundat̄ sup actionē ⁊ passionē: vt di- A ctū est lib.j.dist.xxvij.sꝫ tm̄ sup potētiā actiuā ⁊ passiuā: qꝛ ille relatiōes q̄ vident̄ fundari sup actionem et passionē nō insunt qn̄ actio ⁊ passio est: insunt etiā qn̄ actio ⁊ passio nō sunt.hoc ptꝫ.qn̄ eīn aliq̄s in creaturis gn̄at: tūc nō est pr̄: sꝫ postea qn̄ ꝓles formata est: sicut illa.ꝓles incipit esse filius: ita incipit q̄ genuit esse pr̄: tn̄ tunc non est aliqua eius actio.posset enim tunc vel nō esse vel nō oīno agere aliqua actiōe noua preter illā primā.relatio aūt nō pōt eē nisi dū est fundamentum: ⁊ si sit fundamentū cōpletū: ⁊ hoc ex vtraq̄ parte simul erit ⁊ relatio.actiōes ergo ille possunt habere se tm̄ ad relatiōes sicut ꝓuīe dispositiones ad tales relatiōes. ❡ Saluat̄ ergo dictū philosophi ibi.ꝙ relationes de secundo modo dicunt̄ ſm potētiā actiuā ⁊ passiuā vt ſm fundamēta: et dicunt̄ ſm actiones potētiaꝝ vt ſm dispositiōes ꝓuias ad illas relatiōes. ❡ Alio mō pōt dici ꝙ philosoph⁹ loquit̄ ibi de actione ſm secūdā significatiōnē nois ꝓut iportat habitudinē ꝓducētis ad ꝓductum: ⁊ actio ſm hāc significationē ꝑ se dicit aliq̄d de gn̄e relationis: vt dictū est supra. Et tūc illud ſm potētiā actiuā ⁊ passiuā debet exponi vt prius.s. vt ſm fundamētū.illud aūt qđ sequitur: ⁊ actiōes potētiaꝝ.debet ītelligi ſm actiones formaliter sicut ſm similitudinē est simile: ⁊ ad istū ītellectū aliq̄d illi⁹ lr̄e manifeste cōsonat.ait eīn: sicut pr̄ filij pr̄.hic quidē fecit.illud aūt passum est.fecit.hoc est ꝓduxit: passum est.i.ꝓductū. ❡ Et si obijcias ꝙ exēplificat calefactiuū ad calefactibile: ⁊ iterū calefaciēs ad illud qđ calefit: ⁊ secans ad illud qđ secatur tanq̄ agētia. ❡ Rn̄.exponit quomō intelligit illa ꝟba statim.dicēs ſm tp̄a iā dicunt̄ ad aliq̄d: vt qđ fecit ad factū ⁊ facturū ad faciēdū.hic eīn semꝑ agēs est producēs ⁊ actū est ꝓductū: ⁊ ita debet intelligi calefactiuū

T.c.22.27 ⁊ inde. ꝓ ꝓductiuo totius calidi.eo mō quo in.vij.dicit totū cōpositum gn̄ari: ⁊ hoc in gn̄ationibus ꝑ accidens sicut in generatione substantie: ⁊ calefactibile accipit ꝓ toto illo possibili ꝓduci: non aūt ꝓ passiuo vt est possibile trāsmutari: ⁊ ita calefaciēs pro ꝓducēte totum calidū ⁊ illud qđ calefit ꝓ toto composito terminānte ꝓductiōem: non aūt ꝓ subiecto transmutato ad calo-

5.meta.t. ca.19. rē: ⁊ ita de illo qđ secat̄ ad secās. ❡ Tertio mō pōt dici ꝙ philosophus nō tm̄ ponit ibi spēs relatiōis: sed etiā modos ſm quos aliqua dicunt̄ ad aliq̄d, sicut et in.c.qualitatꝫ.nō tm̄ ponit spēs qualitatis, sꝫ modos: vnde dicit: quale đꝛ vno mō differētia substātie, nō tn̄ differētia substātialis ꝑtinet ꝑ se ad gen⁹ q̄litatis: ita hic in scđo mō relatiuoꝝ pn̄t poni illa ſm q̄ aliq̄d đꝛ ad aliud: nō vt ſm relatiōem formalr̄: sꝫ vt ſm respectū aliquē extrinsec⁹ aduenientē hn̄tē silitudinē cū illo mō: ⁊ tunc exponat̄ lr̄a.actiua ⁊ passiua ſm potētiam actiuā ⁊ passiuā dicunt̄ ad aliq̄d vt ſm fundamēta relationū ꝓprie dictaꝝ.qđ seq̄t̄.Et actiōes potentiaꝝ exponat̄.i.de actiōib⁹ de gn̄e actionis ꝙ ſm eas formaliter dicunt̄ actiua ad passiua ⁊ ecōuerso.nō quidē ſm relatiōes ꝓprie de gn̄e relatiōis: sꝫ ſm quosdā respectus ꝑtinētes ad secūdū modū relatiuoꝝ: sꝫ non ad genus relatiōis: hn̄tes tn̄ modū similē q̄busdā speciēb⁹ relatiōis: vt sic ista ꝑtineāt ad vnū modū relatiuoꝝ: nō aūt ad aliquā spēm relatiōis. ❡ Contra ea que dicta sunt de actiōe dei ad intra: ⁊ actiōe totali ad extra. arguo p̄mo sic. Cuius potētia eius est actus.de som. ⁊ vigi.in p̄ncipio.sed in deo est vere potētia actiua.ergo ei vere ꝯuenit agere. ❡ Itē dū creatura est semper

refert̄ ad deum.sed non semꝑ refert̄ ad deum ꝑ creationē passionē: qꝛ creatio passio nō est nisi in īstāti primo qn̄ creat̄: sicut nec creatio actio dei est nisi tunc. ergo aliqua relatiōe alia q̄ ista creatiōe refert̄. ergo sꝫ illa alia qua necessario semꝑ refert̄ nō sit de gn̄e passionis: tn̄ illa creatio passio pōt esse de genere passionis. qꝛ ꝯtingēter abest a creatura post p̄mū instās. ❡ Itē creatio videt̄ eē ꝓductio realis.sꝫ dei ad creaturā nō est relatio realis.ergo creatio nō ē relatio. ❡ Ad primū dico: ꝙ sicut hoc nomē actio eq̄uocat̄ vt supra dictū est: ita hoc nomen potentia actiua: non solū enim dicit̄ de potētia trāsmutatiua: sꝫ etiā de potētia ꝓductiua: ⁊ quidē deus habet potētiam actiuā vtroq̄ mō ⁊ sic pōt cōuenire sibi actio vtroq̄ mō: ⁊ sic vna actio nō erit alia. ❡ Ad secūdū videt̄ posse duci ad oppositū: qꝛ si creatio passio non semꝑ manet tn̄ semꝑ manet illa habitudo quā creatura habꝫ ad deū vt ad causam efficiētē dum creatura manet. ergo illa habitudo nō est creatio passio de gn̄e passionis. ❡ Rn̄.ergo ꝙ creature ad deū vt ad cām efficiētē nō est nisi vna relatio ⁊ coeua fundamēto: īmo eadē fūdamēto, vt ptꝫ.ij. lib.dist.j. Et illa pōt dici creatio passiua: vel si hoc nomen creatio īportat nouitatē siue ordinē ad nō eē precedēs: tūc opꝫ vti alio noīe nō iportāte nouitatē: qꝛ illa nouitas non est coeua nec relationi ad deū nec fundamento. ⁊ de hoc est dictū.ij.li. vbi supra. ❡ Ad tertiā rn̄sum est.j.lib.di.xxx.quomō deus realiter est dominus: ⁊ tamen non relatione reali dominij.

x

q.5.

In 1o. p̄n. q.4. in fine.

De secūdo articulo videtur ꝙ ista cōuersio possit cōpetere alicui creato vt agēti principali.cuius est rō: qꝛ actio cōpetēs deo ꝑ principiū agēdi nō formalr̄ infinitū pōt cōpetere creature: qꝛ sibi non repugnat actio cuius p̄ncipiū sufficiēs est aliqđ finitū vel nō infinitū.sꝫ deus ꝓducit creaturā ꝑ volūtatē que non est formaliter infinita.ergo ⁊c.ꝓbatio minoris: si eīn volūtas dei eēt formalr̄ infinita: includeret formalr̄ oēm ꝑfectionē intrinsecā deo: qꝛ infinito nulla potest fieri additio ⁊ tūc volūtas eēt pelagus infinite substātie.qđ nō est verum: qꝛ hoc est ꝓprium ipsi essentie ſm Dam.c.ix.qui est misit me ⁊c.totum enim in se cōprehēdēs habet esse velut substātie quoddam infinitum pelagus ⁊ interminatū: ⁊ ideo premittit ibi qđ videt̄ esse principalius nominū que de deo dicuntur qui est. ❡ Confirmat̄.quia volūtas non includit formalr̄ in se relatiōes: sine illis aūt nō habet̄ totalis ꝑfectio diuina intrinseca.ergo nec infinitas. ❡ Item agēs naturale pōt istas species alterare: ⁊ tādē ex eis substātiā generare: vt ptꝫ in mixtione aque multe ad spēs vini, ⁊ nutritione, ⁊ alijs gn̄atiōibus, que fiunt ex istis specieb⁹.ergo pōt virtus creata cōuertere totalr̄ istas in aliquā substātiā prius nō existētē: ⁊ ꝑ ꝯn̄s totaliter cōuertere in substātiā p̄existentē: qꝛ non maior requirit̄ virtus hic q̄ ibi. ❡ Dico tn̄ ꝙ creatura non pōt in istā ꝯuersionem vt agēs p̄ncipale. Ratio est: qꝛ in eam non pōt nisi agens cuius virtuti actiue totaliter subest esse ⁊ nō esse vtriusq̄ extremi. ptꝫ ex solutiōe p̄me ⁊ scđe.q.xj.dist. Sed nullū creatū est hmōi.quia quodlibet p̄supponit aliquā partem ipsius termini a quo ⁊ ad quē: vt ostēsum est p̄ma q̄stiōe huius quarti. ❡ Ad illud qđ dicit̄ de volūtate.dico ꝙ maior est ꝓbabilis.s.ꝙ p̄ncipiū agēdi finitū vel non infinitū non repugnat creature: ⁊ ita nec actio in quā pōt ꝑ se sufficiēter tale principium. Et ex hoc sequit̄ ꝙ volūtas vt est principiū creature sit formaliter infinita. Nego ergo minorē.s.ꝙ nō sit infinita.ratio tacta est.j.lib.di.x. ⁊.xiij. Apparet hoc et breuiter: qꝛ deus est simpliciter beatus in oꝑatiōib⁹ ītellect⁹ ⁊ volūtatis sue. Non est aūt simplr̄ beatus in essentia vt est infinita nisi eā cō-

12. Exo.3.

Y

quod conuenit principium formalr̄ infi pōt conuenire

q.1.

Cōprehēdat: ⁊ sicutītellectus cōprehēdit vidēdo: ita volūtas suo mō opꝫ ꝙ cōprehendat amādo ad hoc ꝙ sit ꝑfecte btā: ⁊ ꝑ ꝯn̄s vtraqꝫ potētia ⁊ vterqꝫ actus vtriusqꝫ potentie circa essentiā diuinā vt ꝑfecte se btificat erit infinitū. ⁋ Ad ꝓbationē ergo illius minoris dico, ꝙ in diuinis pōt ītelligi quasi infinitas extēsiua, si intelligeret quasi infinita multitudo ꝑfectionū. Alio mō infinitas intēsiua alicuius ꝑfectiōis simplr: ita ꝙ illa ꝑfectio ſm ꝓpriā rōnē suā sit sine limite ⁊ termino: et hoc secundo mō adhuc aliqd pōt hr̄e infinitatē nō tm̄ formalē sꝫ etiā fundamentalē, aliqd autē formalē intēsiuā lꝫ nō fundamētalē. ⁋ Dico ergo ꝙ nihil vnius rōnis formalis est infinitū primo mō: imo forte nec absolute in deo est talis infinitas. forte em̄ sicut ꝑsone sunt finite loquēdo de ista finitate ⁊ infinitate: ita et ꝑfectiones simplr sunt finite numero seu sua multitudine: ⁊ relationes ⁊ notiōes: ⁊ hec ⁊ illa simul iūcta sunt finita: sꝫ īfinitas ītēsiua formalis ⁊ fundamētalis simul est in essentia diuia vt essentia est. Et ꝑ tāto a Dam. vocat pelagus. formalis aūt tm̄ nō fundamētalis est in qlibet alia ꝑfectione simplr. quelibet em̄ hꝫ suā ꝑfectionē formalē ab īfinitate essentie tāqꝫ a radice ⁊ fundamento. Infinitas autē neqꝫ formalis neqꝫ fundamētalis est in relatiōib⁹ qbuscūqꝫ in diuinis. vt ostēsum est in .j. lib. di. xiij. qꝛ pr̄i meli⁹ est ha bere filiationē qꝫ hr̄e. perfectio aūt simplr est illud qđ meli⁹ est quodlibꝫ hr̄e qꝫ nō hr̄e. Apparet tūc rn̄sio ꝙ lꝫ volūtas sit formalr infinita: tn̄ nō includit in se formaliter oēs ꝑfectiōes intrinsecas: qꝛ nec essentia nec aliquid aliud includit sic eas oēs: sꝫ nec īcludit fundamentaliter oēs: sꝫ sola essentia sic īcludit oēs. ideo dr̄ pelagus: volūtas tn̄ ꝑ identitatē includit qualibet perfectionē simplr ⁊ qualibet relationē. ⁋ Confirmatio illa de relatiōib⁹ parū valet: qꝛ quātācūqꝫ nō īcluderent ille adhuc posset rō īfinitatis saluari. isto mō intelligēdo ꝙ ille nihil addūt ꝓpt qđ sit īfinitas. sic em̄ eis circūscriptis nō min⁹ habet in aliquo īfinitas ⁊ ille addite non sunt formalr infinite: ⁊ finitū vel nō infinitū additū alicui finito nō facit infinitū, sequit ꝓpositum. ⁋ Dico ergo ꝙ lꝫ volūtas nō īcludat formalr relatiōes: tn̄ pōt eē formalr infinita. ⁋ Et si obijcias nō includit totalr ꝑfectionem diuinā. ⁋ Dico et si nō totalr extēsiue, tn̄ totaliter intēsiue ſm vnā ꝑfectionē formalr: sꝫ oēs alias ꝑfectiōes ⁊ relatiōes nō formaliter sed idētice. Et de istis sepe dictū est. j. lib. dis. viij. ⁋ Ad secūdū pꝫ ex ꝓcedēti di. ex qtuor vltimis qstionib⁹. ex quarū prima pꝫ quomō istis accidētib⁹ cōuenit agere. ex trib⁹ alijs quomō eis ꝯueniat pati ⁊ corrumpi. Breuiter ergo negandum est ab agente creato posse istas cōuerti in substātiā aliquā totaliter nouā: neqꝫ ī mixtione neqꝫ īsmutatiōe seu quacūqꝫ istarum specierū corruptione. vt pꝫ ibi: sed aliqn̄ noua substantia succedit eis corruptis. sed nō actiōe agētis creati: sed dei imediate reducentis.

Th.1.p sū. q.77.ar.6 i sol. prin.

De tertio articulo videretur ꝙ hec cōuersio cōpetere posset creature vt agēti instrumētalr. Primo qꝛ accidēs pōt esse instrumētalr agens ad generationē substātie. ergo a simili in ꝓposito. ⁋ Ans ꝓbat primo sic: qn̄ aliqua sunt essentialiter ordinata plus distat tertiū a primo qꝫ secūdum: sed in creatura sunt essentialiter ordinata essentia, esse, ⁊ potētia, ergo plus distat potētia ab essentia qꝫ esse. sꝫ esse differt realiter ab essentia. ergo ⁊ ꝑ ꝯn̄s nulla forma substantialis pōt esse imediatū pricipiū agēdi. ⁋ Secūdo ꝓbatur idē ans. Quādocūqꝫ sunt duo actus quoꝝ neuter includit aliū nō reducunt in idē principium: vt habet a philosopho. ij. de aīa. qui vult ꝙ potētie distinguant ꝑ actus sicut actus ꝑ obiecta. sed ꝑficere materiam et

T.c.33.

abstrahere a materia sunt duo actus in aīa ⁊ nō includētes se. qđ ꝓbat: qꝛ vterqꝫ pōt eē sine alio: primus sine secūdo: vt in puero et dormiēte. secundus etiā sine primo vt in aīa separata. sed actus prior. s. dare eē materie cōpetit essentie vt primo principio formali. ergo ille alius actus nō conueniet essentie: ⁊ tūc a simili de alijs substātialib⁹ formis respectu actionū q̄ videtur ei cōpetere. ⁋ Si obijcit ꝯtra ista. Primo qꝛ qđcūqꝫ absolutū pōt separari a quocūqꝫ absoluto: qꝛ nō apparet ꝯtradictio in hoc. ergo si intellectus sit qd absolutū aliud ab aīa pōt ab ea separari: ⁊ ita separatus poterit ītelligere ⁊ btificari: qđ videt icōueniēs. ⁋ Secūdo: qꝛ substantia siue qditas substātie est obiectum motiuū ītellectus, est ergo pncipiū īmediatū operādi in ītellectū. ⁋ Ad pmū dicūt negādo pmā ꝓpositionē ponēdo exēplū de subiecto et passiōe. ⁋ Ad scđm ꝙ illa actio est ītētionalis nō realis. ⁋ Cōtra pmū: qꝛ sic habet ꝓpositū: qꝛ si subiectum nō pōt separari a passiōe: hoc est ꝓpter aliquā necessitatem in subiecto respectu passiōis. hec aūt necessitas reducit ad aliquā cālitatē: nō cause materialis cū illa sit ꝯtradictionis. ergo cause efficiētis: ⁊ sic substātia erit cā efficiēs alicuius passiōis nisi ꝓcedat in infinitū dādo passiōem ante passionē. ⁋ Secūdo habet ꝓpositū. qꝛ instātia posita ꝯtra maiorē ꝯfirmat maiorē: qꝛ oēꝫ causalitatē cause extrinsece pōt de⁹ supplere. ista cālitas subiecti respectu passionis ꝓpter quā est necessitas erit cālitas cause extrinsece. ergo ⁊c. ⁋ Quādo aūt ꝯfirmāt istā rn̄sionē ꝑ hoc ꝙ in diffinitiōe passiōis cadit subiectuꝫ nihil valet: qꝛ sic nullū accidēs posset a subiecto separari. nā ſm philosophū ibi in. vij. meta. in rōne cuiuscūqꝫ accidētis necesse est rōneꝫ substātie esse. ⁋ Hec etiā īstātia de subiecto ⁊ passiōe alr īprobat: qꝛ seqret ꝙ substātia panis nō pōt eē sine qntitate nec econuerso. qcqd em̄ ꝑ se ⁊ pmo inest superiori: ꝑ se lꝫ non primo īest īferiori. Exēplū de triāgulo et Isochele de eo qđ est hr̄e. iij. s. sed continuum esse ꝑ se ⁊ pmo inest substātie corporee. ergo ꝑ se lꝫ nō pmo inest pani: et per ꝯn̄s nō poterit panis manere sine ꝯtinuitate eadē: nec ꝯtinuitas eadem sine pane: qꝛ accidēs nō migrat a subiecto ī subiectū: ⁊ ita nō posset qntitas ī eucharistia manere sine substantia panis: qđ ipi negāt ⁊ cōis schola. ⁋ Cōtra ꝯclōnē isti⁹ opi. s. ꝙ forma substātialis non pōt ſm eos esse pncipiū īmediatū agēdi. argutū est supra di. ij. q. iij. ⁊ hic nūc sufficiat breuiter replicare. qꝛ illud est pncipiū agēdi ī quo ꝓducēs assimilat sibi passum. vel meli⁹ nō assimilat sibi ꝓductū in forma ꝑfectiori forma ꝓducētis. assimilat aūt sibi ꝓductū ī forma substātiali. ergo ⁊c. ⁋ Secūdo sic. qꝛ istr̄ꝫ ſm eos non agit nisi vt mouēs motū. ergo īmediate mouet a pncipali agēte ad hoc vt moueat: ⁊ per ꝯn̄s ad hoc vt accidēs agat vt īstr̄m substātie immediate mouebit a substātia. ⁋ Sed hec nō valet ſm ea q̄ mihi videntur vera de ordie cāꝝ: qꝛ nō credo semꝑ cām scđam q̄ vocat qn̄qꝫ instr̄m recipe motionē spālē a cā pma. sꝫ tm̄ hr̄e sub ordinationē aliquam forme sue actiue ad formā actiuā alterius. per quā subordinatiōem cā priori exeūte in actū in suo ordine cāndi: scđa nata est exire in actum in suo ordine causandi: et sic scđa dr̄ mouēs motū. nō qꝛ recipiat motionē a pma ꝑ quā moueat. sꝫ qꝛ in motione sua dependet ab alia prius naturaliter actu mouente. ⁋ Rn̄. ad secūdā instātiā. s. de qditate substātie mouēre intellectum nō valet. qꝛ et si substantia ibi habeat esse intentionale: tn̄ ipsa intellectio est forma realis. ergo respectu eius oportet dare aliquod principium actiuum reale: et vt reale. Neqꝫ valet fugere ad fantasma: quia ſm eos essentia angeli mouet intellectum angeli ad propriam intellectionem angeli: ⁊ ibi nullum potest fingi fantasma. ⁋ Ad argumē

Th. ibidē ar.6. in so. princi.

Tho. eadē p.q.77. arti.6. i arg. p.1.p. quā tꝫ aň. so. princi.

T.c.4.

ta pro ista instantia que est de causalitate instrumentali accidentis respectu substantie. ¶ Ad primam dico de illo ordine: essentie: esse: et potentie: quod simpliciter falsuz est q esse sit aliud ab essentia. ⁊ hoc probatū est per dicta eorum: quia incompossibile est genituz vt genitum per se habere vnum esse: si esse sit aliud ab essētia: genitum autem vt genitum siue primus terminus generationis est per se vnum. Esto etiam q esset talis ordo quem fingunt esse ⁊ potentie. dico q potentia precederet ipsum esse. quia in quocunq instanti nature: vel durationis essentia habetur perfecta: in eodem habetur perfectum principium operandi operationes conuenientes potentie et per consequens perfecta potentia. et ita si esse sit aliud a potentia: potentia precedet ipsum esse. ¶ Ad secundum dico q maior propositio est vniuersaliter falsa de actu primo et secundo. qa sic probaretur q nihil est principium actiuum in creaturis. nam formam oportet dare actum ipsi quod informat: ⁊ si est actiuum oportet q respiciat illud in quod causat actum secundum. ista autem sunt disperata. qa sine contradictione vnum potest separari ab alio.

di.36.p̄mi. q.3.

Dd

¶ Respondeo ergo q illa maior nec est vera de actibus ordinatis primo et secundo sed vniuersaliter falsa. quia forma dans actum secundum dat etiam actuz primum et econuerso. ⁊ sic applicatur ad propositū de animare et intelligere. ⁊ ideo ad propositum nihil valet illa maior. sicut autem est vera de actibus secundis disperatis et principio actiuo limitato sicut debet intelligi philosophus secundo de anima vbi adducitur. nihil est ad propositū. quia animare ⁊ intelligere nō sunt tales duo actus. ¶ Alia instantia principalis ad istū tertium articulum est talis. possibile est creaturam: in virtute dei causare aliquam cognitionem propriaz de deo. ergo multo magis possibile est accidēs in virtute substantie causare substantiam: antecedēs probatur: quia possibile est aliquam cognitionem propriam habere de deo. et non nisi per creaturam. quia nichil aliud mouet intellectum viatoris. ¶ Responsio est duplex. prima quia cognitio dei est accidens. et per consequens non excedit totum genus accidentis mouentiū intellectum. eodem modo si loquamur de cognitione substantie create et accidente. possibile est ergo accn̄s causare cognitionem substantie create vel īcreate absq hoc q causet aliquid nobilius perfectione sua propria. sed non sic si causaret substantiam. quia quelibet est simpliciter perfectior quocunq accidente.

Th. vbi. s̄ ar.3.i. solutio. p̄nci.

¶ Alia responsio et quasi redit in idem: quia obiectū in cognitione habet esse diminutum. et per consequēs substantia vt cognita. vel deus vt cognitus habet esse diminutum in cognoscente. substantia autem vt in se: habet esse simpliciter ⁊ perfectum. licet ergo accidens posset esse principium producendi substantiam in esse diminuto. idest in esse cognito. vel creatura deum in tali esse diminuto. idest in esse cognito. ergo arguendo a simili non sequitur q accidens possit esse principium producendi substantiam in esse simpliciter quomodocunq. nec vt instrumentum nec vt agens principale.

Ee

¶ Quantum ergo ad istum articulum sicut prius dictum est instrumentū potest multipliciter intelligi. sed ad propositum agens dispositiuum dicitur instrumentum. Et sic minister habens actionem propriam humanam preuiam actioni diuine tanq dispositionem necessariam. non simpliciter. sed ex ordinatione dei pacīscentis cum ecclesia quod ad talem actum ministri faciet talem actum sibi proprium est instrumentum dei in ista conuersione. et ista responsio est vniuersalis in omnibus sacramentis in quibus minister requiritur: quia ipse minister est agens quoddam dispositiuum. actio autē sua est actio instrumentalis respectu actionis principalis agētis eo modo aliqualiter quo sectio est ad formam scāni. quia ad illam sequitur regulariter illa forma ex ordine agentis principalis. Sic in proposito p̄latio verborum posset dici actio instrumētalis respectu conuersionis seu confectionis corporis christi. qa ad illam prot actionem sequitur regulariter ista cōuersio vel confectio. Et sic actione alicui⁹ creature vt agētis instrumentaliter conficitur corpus christi. non quidem vt attingentis terminum sicut aliqua instrumenta habent actionem instrumentalem attingentem terminum vt dictum est. Sed eo modo quo agens preuium dicitur agere instrumentaliter ad formam principalem quam non attingit. ⁊ actio eius dicitur instrumentalis qa dispositiua ⁊ preuia.

Dist.1.⁊.12 ⁊ dist.6.

Ff

Ad rationes principales primas duas concedo. quia p̄bant q in ista conuersione actio diuina non sit actio de genere actionis. nisi teneatur illa opi. dicta supra q corpus non succedit pani nisi vt hic.

Gg

¶ Et si istud teneatur tunc ad illas rationes. Ad primam sic. q cum dicitur actio in motu firmatur vel fundatur. ibi accipit motus indifferēter ad motum p̄prie dictum et mutationem. Et indifferēter subiectiue vel fundamentaliter vel concomitanter. ⁊ concedo q ista actio fundatur in mutatione corporis christi succedentis sic suo non esse hic. ¶ Ad secūduz ɔcedo q hic est passio tenendo illaz viam. illa autem est in corpore qd fit de nō p̄nte hic: p̄ns hic. ¶ Ad tertiā rōnē p3. s̄. dist. xj. quō gn̄atio est conuersio totius in totum. s3 nō totalis cōuersio qualis est ista. ¶ Ad quartū nō seqtur. natura pōt esse principiū istius esse sub vno modo conueniente sibi. ergo sub mō nō cōueniente sibi. s3 repugnante sibi quantum est ex parte sui. ¶ Et cū dr̄ q idē est eē. ex hoc seqtur q idē posset esse principiū ipsius esse: qd cōcedo sed non seqtur. ergo ipsius esse sub hoc mō potest esse principiū quod est principiū ei⁹ sub modo illo. ¶ Et qn̄ probatur. qa modus ipsius esse non repugnat ipsi esse dico q repugnat in comparatione ad talem causam: ita sc3 q causa non potest causare esse illud sub isto modo. licet possit causare esse absolute vel sub alio modo. ¶ Et quando additur vltimo q modus non excedit in perfectione illud cuius ē modus. dico q aliquid imperfectum potest esse. ⁊ tamen ī perfectio sibi derelicta potest non subesse causalitati illius cui subest illud quod ē perfectius sub alio modo conueniente. ¶ Ad vltimum dico q actio instrumentalis agentis accipiendo instrumentale agens pro dispositiuo bene requirit intentionem p̄priaz in illo agēte siue sit naturale. vt in calore alterante bene est intētio p̄pria. licet sit agens instrumentale respectu ignis generandi hoc est dispositiuum ad illud. siue agens p intellectum. quia ibi instrumentum requirit determinatam actionem humanam que ordinatur ad actionem principalis agentis. et talis vniuersaliter est actus ministri in dispositione sacramentorum.

Hh

Quæstio Secūda.

Ad secundum sic proceditur. arguo q non quilibet sacerdos potest cōficere eucharistiaz. per illud. j.q.j. Multi seculariū: vbi adducit illd Malach. ij. maledicā b̄ndictōibus vr̄is. ⁊ exponit vno mō maledicā qcqd a vob3 b̄ndicit. ⁊ fit illa ɔminatio max̄ sacerdotib⁹. q qcqd ab eis benedicit a deo maledicit. et p ɔn̄s nihil simpliciē p mysteriū eorū b̄ndicit. ¶ Item ibidē j.q.j. Qd qdā. opponit. suspenso vel deposito sacer-

dote nulla ei relinquitur potestas. ergo ꝛc. ¶ Itē virtus misse in sacramento eucharistie principaliter consistit. ergo si malus sacerdos potest conficere sicut bonus: eque valeret missa mali sicut boni ꝛ econuerso.

¶ Item laicus potest sumere eucharistiam. sed sumptio est finis consecrationis. ꝛ per consequens est simpliciter melius ꝛ nobilius. ergo eque vel magis potest laicus conficere. non ergo solus sacerdos. ¶ Itē beatus Laurentius sanguinem dispensauit. vt p₃ ex verbis eius ad Sixtum. Cui commisisti ꝛc. et hoc probatur per illud distin. xciij. Diaconi. §. presente presbytero Diaconus eucharistiam corporis christi si necessitas cogit iussus eroget. ¶ Contra. j. q. j. ꝙ idem. nulla causa ostenditur cur ille qui baptismum non pōt amittere ius amittere possit baptizandi. ergo a simili qui ordinem sacerdotalem amittere non potest nec ius conficiendi amittere potest. sed nullus sacerdos pōt amittere potestatem sacerdotalē. quia caracter est indelebilis. ergo ꝛc. ¶ Item ibidem. §. de his. sacramentorum sanctitatem in peruersis hōībus siue qui intus sūt, siue qui foris, constat impollutam atq₃ inuiolabilem permanere. ergo quicunq₃ sacerdos quantumcunq₃ malꝰ potest habere sanctitatem sacramentorum eandem cū bono. ¶ Q₃ etiam solus sacerdos possit tam consecrare q̃₃ dispensare probatur sic per illud distinct. xciij. non oportet diaconus panem dare: id est corpus domini secundum glo.

Ad quæstionem dico ꝙ conficere eucharistiam vt principalis causa nulli potest competere nisi soli deo patet ex. q. precedente. licet vt causa instrumentalis. vel vt magis proprie dicam vt minister potest competere alicui homini: quia sic deus ordinauit. ꝙ in quibuscunq₃ sacramentis minister possit esse homo. sic ergo loquendo de conficiente dico ꝙ ministrū posse conficere potest ītelligi dupliciter. vno modo absolute ita sc₃ ꝙ si attentet facere facit quod ītēdit. alio modo de posse ordinate facere: ꝛ hec distinctio generalis est in omnibus sacramētis. quia plus requirit ordinate ministrare in eis q̃₃ simpliciter ministrare.

¶ Loquendo de posse simpliciter nihil requirit̄ vltra materiam debitam de qua dictum est in fine dist. xj. nisi minister debitus ad quem requiruntur tres conditiones sc₃ ꝙ sit sacerdos. ꝙ possit proferre verba consecrationis. ꝛ ꝙ possit habere intentionem debitā scilꝫ. scilicet ꝙ intendit ecclesia facere. secunda conditio. ꝛ tertia sunt cōmunes hic ꝛ in ministrante alia sacramenta. propter defectum secunde non potest mutꝰ cōficere. propter defectum tertie carens vsu rationis nō potest conficere. Et eodem modo de baptizando ꝛ cōferendo quecunq₃ alia sacramenta. sed prima conditio est hic propria. scilicet ꝙ solus sacerdos potest: ꝛ quilibet potest cui possunt competere ille due conditiones. scilicet prolatio ꝛ intentio. Q₃ solus probatur per illud extra de summa trinitate ꝛ fi. catho. vbi dicit̄. hoc sacramentum nemo potest conficere nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus secundum claues ecclesie. ¶ S₃ vnde accipit ecclesia fundamentum istius sententie? ¶ Respondeo ex illo verbo christi Matth. xxvj. hec quotienscunq₃ feceritis ꝛc. vbi loquitur apostolis vel ad minus non nisi discipulis: quibus in ecclesia ad minus non succedunt nisi sacerdotes. apostolis succedūt episcopi. discipulis presbyteri. vt habetur distinct. xxj. In nouo testamento habetur idem etiam ex illa sententia pauli prima ad Corinth. capitu. x. Panis quē frangimus nonne communicatio corporis domini est? quē frangimus nos inquit scilicet apostoli ꝛ discipuli eius si enim quilibet fidelis posset conficē non oporteret aliquem alium aliq̄s frangere. sed quilibet posset de suo sacrificio communicare. ¶ Secūda pars: scilicet ꝙ omnis sacerdos potens proferre verba cū intentiōe possit conficere. patet per auctoritates adductas ad oppositum. ¶ Nec obstat si instetur de degradato: quia fit non sacerdos. si enim hoc verum est: non est instantia ista de aliquo sacerdote. dicitur tamen non esse verum quia caracterem non potest aliquis degradans delere nec conceditur ꝙ si quis potest aliquid ministerialiter conferre ꝙ sic possit ministerialiter auferre: quia deus non sic eum instituit ministrum in amotiōe sicut ī collatione. ꝛ tunc illa regula. Facilius est destruere q̃₃ construere. non conceditur de ministerialiter agente in sacramentis. pro quo adduci potest illud pauli secunda Corinth. capitu. viii. Non dedit nobis deus potestatē in destructionem: sed in edificationem. ¶ Si etiā obijcitur de degradato ꝙ non maneat sacerdos: quia spoliatur priuilegio clericali ꝛ traditur curie seculari. Rñdeo non est essentiale ordini habere illud priuilegium concomitans. quod satis persuadetur. quia illud priuilegium videtur concessum ab imperatore Constantino. ordo non. Aliquando etiam sacerdos erat sine tali priuilegio. scilicet ante concessionem. hoc tamen posset esse vnum brocardicum iuristis. quia illud priuilegium consistit in hoc ꝙ nō possit iudicari in causa sanguinis nisi a iudice ecclesiastico vel quasi in causa sanguinis. Sed si papa exuit aliquem priuilegio ecclesiastico commēdans eum curie seculari. iudex secularis ē minister vel executor iudicis ecclesiastici. nullus autē alius a iudice ecclesiastico potest eum cōmittere iudici seculari. ergo non est possibile ꝙ cōmittatur sibi nisi sicut ministro iudicis ecclesiastici. et per consequēs nō spoliatur priuilegio: quia dum manet priuilegium potest aliquis secularis in eum esse minister iudicis ecclesiastici. ¶ Si obijcis de heretico ꝛ scismatico ꝙ nō conficiat. quia sacerdos non offert in persona propria sed in persona ecclesie cuius est minister. hic autem est precisus ab ea. ꝛ huic rationi videtur magister inniti ī litera: probatur antecedens per hoc ꝙ dicit sacerdos. offerimus tibi ꝛc. non dicit. offero. ¶ Respondeo ꝙ oblatio non pertinet ad rationem consecrationis. nec necessario requiritur ꝙ offeratur. offertur enim hostia non consecrata. ꝛ tunc est sacrificium non sacramentū sicut eucharistia cōsecrata conseruata in pixide est sacramentum. licet non vt ibi sit sacrificium nisi aptitudinaliter. ¶ Esto etiam ꝙ verum sit ꝙ oporteat quemlibet conficientem conficere ī fide ecclesie bene potest non solum scismaticus: sed etiam hereticus: quod plꝰ est. pone ꝙ sit hereticus potest circa eucharistiam habere intentionem ecclesie in conficiendo. et hoc intentionem in vniuersali intendendo. scilicet facere quod christus instituit faciendum. ꝛ quod ecclesia facit licet non intendat in speciali. quia credit eucharistiam nihil valere sicut dicitur. ij. priorum. Contingit scire omnem mulam esse sterilem et dubitare de hac. et de ista ī tentione vniuersali dictum est satis distin. v. in materia de baptismo.

Ri. d. pstti ar. 1. q. 1.

C 7. thopi. c. 8. 7. 9.

Restat ergo videre secundum mēbrū.

scilicet de posse ordinate conficere. ꝛ ad hoc multa cōcurrunt que tamen omnia possunt reduci ad. iij. loquēdo de illis que non requiruntur ad simpliciter posse: quia vel ista requiruntur ex parte ministri: vel loci: vl̄ temporis. Et secundum hoc tres sunt articuli. primo videndum est de requisitis ex parte ministri ad hoc vt ordinate possit conficere supposito ꝙ habeat materiā conuenientem et possit verba proferre cum intentiōe debita superaddita huiusmodi. ex parte ministri sunt in duplici differentia. quedam sunt amotiones impe= Cap. 3.

dimentorum.et quedam appositiones conuenientiuz
seu idoneorum. ¶ De primo impedimēto eius quod
est ordinate conficere sunt vel culpa tantum. vel pena
tantum.vel nec pena nec culpa. De impedimento cul-
pe quomodo. scilicet existens in peccato mortali non
potest ordinate conficere dictum est distin.ix. De impe
dimento autem quod nec est culpa nec pena.scilicet cū
quis non est ieiunus ieiunio nature dictum est ibidez
¶ Restat ergo hic precise videre de impedimento qđ
est pena:nulla autez talis pena est naturalis siue ī cor
pore siue in anima. quia talis pena non simpliciter im
pedit.sed tantum pena canonica.vel naturalis in quā-
tum super eam fundatur pena canonica. Pena autem
canonica (vt breuiter dicam) est aliqua prohibitio a-
ctus exercendi vel gradus recipiendi qui alias compe
teret non prohibitio.huiusmodi autem pene multe sūt
non fundate super aliquam penam / vel defectum na-
turalem.vt degradatio. irregularitas: excommunica
tio maior:suspensio ab executione eorum que sunt or-
dinis : symonia:infamia.et quedam alia huiusmodi/
ad ista reducibilia: vt sub infamia potest contineri es-
se publicum peccatorem quod continet multa. scilicet
publicum fornicarium:publicum vsurarium:et huius
modi. ¶ Alique autez pene canonice fundātur super
defectus naturales.non enim voluit ecclesia quascun-
ꝙ personas defectuosas ministrare in altari. et meri-
to:quia in veteri lege Leui.xxj.ponitur lex homini : q̄
habuerit maculam ꝙ non offerret deo suo panem nec
accedat ad ministerium eius. Isti autem defectus sūt
in quibus esset scandalum pusillorum : si taliter defe-
ctuosus in naturalibus ministraret. ꝛ ratiōabiliter:qꝛ
quicquid sine peccato mortali potest dimitti vitandū
est si ex exercitio eius oriatur scandalum pusillorum:
tale scandalum oriretur si notabiliter defectuosi in na
turalibus vt mutilati: vel horribili infirmitate infirmi
vt lepra et huiusmodi ministrent in altari. Ideo eccle
sia rationabiliter talibus defectibus naturalibus ad-
iunxit penas canonicas. scilicet prohibitiones mini-
strandi propter reuerentiam sacramenti.et ad vitandū
scandalum pusillorum.ꝛ iste prohibitiones patent :in
canone distin.xxv.et extra de corpore vitiatis. Requi
ritur ergo in ordinate conficiente ablatio omnium ho
rum impedimentorum : quia habens quodcunꝙ isto-
rum si conficit facit contra prohibitionem ecclesie: et
per consequens non ordinate. ¶ Secundum requisi-
tum ex parte ministri est appositio conuenientium.scz
ornamentorum vt habetur de conse.dis.j. Vestimenta
dicitur ibi ꝙ vestimenta ecclesie quibus deo ministra-
tur debent esse sacrata ꝛ honesta quibus in aliīs vsibꝰ
non debent vti ꝙ̄ in ecclesiasticis ꝛ deo dignis officiīs
Que autem sunt hec indumenta.exponit Innocē. de
offi.misse.parte.j.cap.x. Sunt inquit sex indumēta cō
munia episcopis ꝛ presbyteris.s.amictus ꝛalba:cingu-
lum:stola:manipulus:et planeta.in quibusdam tamē
locis consuetudo obtinuit ꝙ non oportet cingulum be
nedici:ꝛ sic non apparet quin liceat vti cingulo non be
nedicto. ¶ De his omnibus ex parte ministri: siue in
p̄mo membro de requisitis ad simpliciter posse: siue ī
isto secūdo mēbro de reqsitꝭ ex parte ministri ad ordi-
nate posse:si queritur q̄ pena ministri attentantis?
¶ Respondeo si est mutus non potest attentare loqui
si non vtitur ratione non potest attentare habere intē-
tionē debitā. si nō est sacerdos ꝛ attētat facere vt sacer
dos non solū peccat mortalr ꝛ nihil facit: sꝫ irregula-
ris est: vt hr̄ extra de clerico non ordinato ministrante
cap.j.ꝛ.ij.ꝛ vniuersaliter quicunꝙ exequens vel atten
tans actum alicuius ordinis quem non habet irregu-
laris est. patet hoc in illo titulo in diuersis capitulis.
¶ Pena autem ministrantis in quocunꝙ impedimē
to canonico videtur esse irregularitas: vt patet extra:
de clerico excommunicato vel deposito in diuersis ca-
pitulis.ꝛ hoc maxime si ministrans sciat talem penaz
sibi inflictam. ¶ Sed hic potest distingui de ignoran
tia iuris vel facti. Ignorantia iuris non excusat: quia
tenetur ille qui se exponit ad tantum actum scire iura
secundum que potest exercere tantum ꝛ talem actum:
et ideo talis ignorantia iuris nō excusat.sed forte ma
gis aggrauat. Ignorantia autem facti excusat vt ha-
betur in eodem titulo.cap.apostolice. ꝛ hoc nisi fama
veridica ꝛ publica sibi manifestet ꝙ sit tali pena impe-
ditus.quod probatur per illud capitulum eodem titu-
lo Illud:dominus cum ei nisi per famam de sententia
contra eum lata constaret:peccare non credidit.si diui
na officia quātūcūꝙ solēniter celebrauit.subditur ibi.
quia in dubiīs via tutior est eligenda: si delata in eum
sententia dubitaret.debuerat tamen potius abstinere/
ꝙ̄ sacramenta ecclesiastice pertractare. Et in fine sub-
ditur. Cum eo misericordiam facientes penam quam
canon his qui post excommunicationem diuinam pre
sumpserunt celebrare infligit.non duximus infligēdā.
¶ Ex hoc patet ꝙ misericorditer relaxat dubitanti
penam:quam incurrit ex canone qui celebrauit diuina
post ꝙ̄ innotuit sibi per famam de excommunicatione
in eum lata/ Inter ista tamen impedimenta non inclu
ditur minor excommunicatio quo ad hoc ꝙ pena irre
gularitatis sequatur.quia etsi peccet grauiter in excō-
municatione minori celebrans:nullius tamen irregu-
laritatis notam incurrit vt habetur eodem.cap.si cele
brat. Uerum de symoniaco ꝛ peccatore notorio dubi-
um est.sed primum videtur solui per illud decre.distin
xxxiij.maritum. vbi inter non promouendos nomiat
ille qui per emptionem ad imitationem symonis ma-
gi pecuniam obtulit.ꝛ.j.q.j.papa Gregorius eos om-
nino symoniacos damnat ac deponendos auctoritate
apostolica censetur.ꝛ de hoc dicitur extra de symonia
in textu ꝛ in glo.ergo iste videtur simpliciter ihabilis
propter penam canonicam ad exercendum actum or-
dis.sicut omnino est deīciendus a clero secundus au-
ctoritatem adductam. ¶ De peccatore autem publi-
co seu notorio certuz est ꝙ ante penitentiā peccat mor
taliter conficiendo.non tantuz quia est in peccato mor
tali : sed quia scandalizat. Sed est ne irregularis.
Forte non inuenitur hic pena ī canone sibi inflicta.li-
cet enim prohibeatur dist.xxxij. Nullus.ꝙ nullus au
diat missam presbyteri quem indubitanter scit concu
binam habere:ꝛ ex hoc videatur ꝙ sibi prohibetur ce
lebrare:quia magis astringitur ad cauendum ꝙ̄ audi
ens: vt non audiat. ꝛ per consequens si celebrat cōtra
preceptum ecclesie facit.tamen ista consequentia nō ē
necessaria in penis.quia pene non sunt ampliande. et
quandoꝙ prohibetur communicatio cum isto in aliq̄
actu vt corrigatur.non tamen infligitur isti pena irre-
gularitatis si exerceat istum actum. ¶ Idem possz di
ci de publico vsurario,etiam manente in peccato vsu-
re. De infami autem qui tamen penituit de peccato:sꝫ
nondum est restitutus in integrum si celebrādo fiat ir
regularis non est dicendum ꝙ sic nisi inueniatur in iu
re canonico. De celebrante autem sine illis ornamen-
tis vel omnibus vel aliquibus vel non consecratꝭ nō
inuenitur in canone pena irregularitatis inflicta. bre-
uiter ex quo ista est pena iuris positiui quando non i-
fligitur non incurritur. Nulla ergo conditio ex pte mi
nistri requisita ꝛ non obseruata facit incurrere irregu
laritatem nisi defectus sacerdotiī vel alia pena simpli
citer prohibens ꝛ remouens ab exercitio sacerdotiī:ꝛ
per consequens sacerdos non prohibitus per talē pe-
nā conficiendo non incurrit irregularitatē.nec ergo p
pter peccatū nisi sit tale cui ānexa sit phibitio canoni

ca. Nec propter non ieiunium: nec propter carentiam ornamentorum debitorum. nec breuiter propter quecunque alia predictis non contenta incurrit irregularitas.

Sequitur secundum principale. scilicet de requisitis ex parte loci vbi possumus distinguere locum in locum proprie dictum. et in vas quod est locus mobilis secundum Arist. iiij. physi. Ex parte loci proprie dicti requiritur amotio impedimenti. s. quod locus non sit interdictus. et requiritur appositio conuenientis dispositionis. s. quod sit sanctificatus. Primum est simpliciter necessarium: quia celebrans in loco interdicto facit contra prohibitionem ecclesie. et per consequens non ordinate. secundum est necessarium nisi casus necessitatis occurrat: vt probatur per illud de conse. distin. j. sicut vbi dicitur non in alijs quam domino consecratis locis. i. tabernaculis a pontificibus delibatis missas cantare ac celebrare licet. Idem patet. c. sequenti. et cap. hic ergo. et capitu. sequenti. vbi dicitur. Nullus presbyter missas celebrare presumat nisi in sacratis ab episcopo locis qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotii. sed exceptio illa de casu necessitatis. patet ibidem. concedimus. Casus autem illi sunt isti. vt si ecclesie in patria sunt destructe. vel si quis in via penitus non poterit accedere ad aliquam ecclesiam consecratam. quod regulariter verum est de nauigantibus et ceteris huiusmodi. non enim videtur verisimile quod obseruationem illius precepti decalogi. sanctifica sabbatum quod preceptum ecclesia interpretata est in hoc quod est audire missam die dominico de conse. disti. j. missas, voluerit ecclesia impedire per aliquod preceptum minoris obligationis vt per talem vel talem locum requirit ad hoc vt missa audiatur. Cum non debeat quis restringi ab obseruatione magis necessarij per artationem: ad minus necessarium. Que autem vel vbi sint loca consecrata. dico quod regulariter ecclesie parrochiales et alie solennes collegiate: oratoria autem que dicuntur capelle: non possunt haberi que sint consecrate nisi de licentia epi. vt habetur de conse. dist. j. vnicuique fidelium licet habere oratorium. et ibi orare: missas autem ibi celebrare non licet nisi in casibus supradictis. oratorium tamen sacrum facere: non licet nisi auctoritate epi. de conse. distin. j. Nemo. Istius etiam loci requiritur ornatus. s. lumen. vt dicitur extra de celebratione misse. capitu. vlti. de eo qui sine signo sanctificabat et aqua. et sequitur. Mandamus quod officio et beneficio ipsum priues perpetuo. De loco autem mobili siue vase distinguo quod vas remotum est altare quod debet esse lapideum. de conse. distin. j. Altaria si non sunt lapidea chrismatis vnctione non consecrantur. vasa propinqua sunt calix et patena que debent esse de auro vel argento: vel vbi paupertas cogit ad minus de stanno. sicut habetur de conse. distin. j. Calix. Calix domini cum patena si non ex auro omnino ex argento fiat. si quis autem tam pauper est saltem vt stanneum calicem habeat de ere autem aut auricalco non fiat. quia ob vini virtutem eruginem vel rubiginem pariter et vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo vel vitreo presumat missam celebrare. de vitreo autem ratio est propter eius fragilitatem ne sanguis domini periculo exponatur. de ligneo propter inbibitionem humoris. Ista vasa omnia debent esse consecrata. de altari habetur de conse. dist. j. Ecclesie. et concedimus. et duobus capitulis sequentibus. Siue autem sit fixum sicut est communiter in ecclesijs. siue portabile non est magna differentia. quia in altari portabili siue in altari fixo conuenit missas celebrare. vt habetur extra de priuilegijs et excessibus priuilegiatorum. In his que ad cultum cum fratribus minoribus et predicatoribus duximus indulgendum: vt vbicunque fuerint sine parrochialis preiudicio valeant cum altari viatico celebrare. quidam nimis stulte interpretando nostram indulgentiam nituntur asserere quod ea predicti fratres preter prelatorum assensum facere hoc non possunt. et paulopost. cum autem nihil eis conferret indulgentia memorata sine qua idem prelatis annuentibus liceret eisdem mandamus quod interpretatione huius reprobata. dum tamen ab alijs que iuri parrochiali prorsus conueniunt abstineant datam eis licentiam celebrandi etiam auctoritate nostra non differas publicare. ita quod dicti fratres ex indulgentia nostra gratiam videantur consecuti. Ait Honorius tertius.

Ex. c. 41. et circiter.

Exo. 20. et 23. et deu. 5. et alibi sepe

Si obijcitur ex hoc capitulo quod non licet vti altari viatico. nisi ex priuilegijs. Respondeo verum est quantum ad vsum eius indifferenter in quocunque loco consecrato vel non consecrato. sed quantum ad vsum eius in loco consecrato videtur satis esse ius commune. quia ante dedicationem altaris in ecclesijs quibuscunque communiter celebratur cum altari paruo. Hoc etiam altare siue fixum siue mobile et portabile oportet esse non enormiter fractum extra de conse. eccle. vel altaris. Ad hec si sit altare. vbi dicitur quod si lapis benedictus fuerit imminutus debet iterum benedici. et ca. quod in dubijs. Calicem etiam patenam oportet esse consecratam vt habetur extra vbi. s. Hec etiam vasa oportet esse ornata altare quidem tobalijs duabus vbi est mos ecclesie consecratis. Et quod magis preciosum est corporali de syndone munda. Et oportet quod illud corporale cooperiat ad minus locum calicis et hostie que debent collocari super altare consecratum: siue totum immobile consecratum sit siue super mobile vbi requiritur vsus eius.

Si queritur que pena sit celebrantibus sine istis conditionibus que dicte sunt ex parte loci et vasis?

Respondeo in nullo premissorum incurrit irregularitas nisi in duobus casibus. primus si scienter celebrat in loco interdicto a iudice. alius si celebrat in calice non idoneo. Circa primum sciendum quod locus potest esse interdictus a iudice vel a iure. a iure quidem si est pollutus sanguine vel semine. extra de consecratione ecclesie capitulo vltimo. et in ecclesia. et in talibus licet notorium est peccatum est celebrare. non tamen incurrit irregularitas: quia non est a iure inflicta expresse. Si autem priuatum est nec peccatum est: quia nec reconciliatione indiget. extra de adulte. significasti. Si autem interdictum sit a iudice latum contra locum. celebrans ibidem scienter dicitur incurrere irregularitatem. quod probatur per vnum capitulum extra de clerico excommunicato ministrante. postulasti. et per aliud capitulum extra de excessi. prela. Tanta. Sed vtrunque capitulum bene posset exponi. cum neutrum est iuris expositiuum: neque etiam iuris positiui responsiuum. vt appareat talem sic celebrantem irregularem esse simpliciter. quod patet exponendo verba illa que ponderantur de priuatione beneficiorum et huiusmodi. In secundo casu. scilicet de defectu calicis idonei dubium est an propter illud irregularitas incurrat. quia pena illa depositionis que habetur extra de celebra. misse capitu. vlti. infligitur propter multa. scilicet quia non vtebatur calice debito nec aqua nec igne. Et ita dubium est si propter quodcunque istorum separatim debeat infligi depositio: quia ibi omnia concurrebant.

Ri. prima q. art. 4. q. 1. sol. pri.

Tertium principale. scilicet ex parte temporis. breuiter teneas quod a principio diei vsque ad nonam missa congrue celebratur non computando principium diei ab ascensu solis super orizontem nostrum. sed ab illa hora ex qua radij solares illuminant hemisperium nostrum quod dicitur principium aurore. et incipit secundum auctores in lib. de crepusculis. quando sol est sub orizonte ad. x. vel. xiij. gradus: quorum ascensus:

non continet spatium vltra medietatem hore equalis et quintam vnius hore. ꝛ ille terminus celebrandi tūc et non ante. probatur. de cōse. distin j. Nocte sancta natiuitatis missas celebrent presbyteri. ꝛ infra eadem distin §. de ieiunijs. In sabbato sancto circa noctis initium missarum solemnia sunt celebranda ꝛ ratio est: q2 a illa pars diei artificialis que est post nonā sabbati sancti computatur cum nocte precedente diem dominicā vnde in benedictione cerei dicitur hec nox est ꝛc. et etiam in oratione dicitur Deus qui hanc sacratissimā noctem. terminus autem celebrationis. scilicet hora nona colligitur ex consuetudine ecclesiarum. ꝛ ille terminus maxime attingitur in diebus ieiuniorum quando regulariter in ecclesijs collegiatis consueuit circa horam nonam missa de ieiunio celebrari. Istam autē circunstantiam temporis concomitatur quoddam necessarium ad faciendum tractum temporis in celebratione misse ordinata quacunqꝫ hora diei artificialis fiat: scilicet legere introitum orationes ꝛ epistolam sicut in missalibus secūdum vsum ecclesie romane notatur. sine quibus premissis nullus ordinate conficit. nec forte absolute quis conficeret vt supra tactum est dist. viij. nisi premitteret ad minus illa verba per que significaret se proferre verba consecrationis in persona christi nō in persona sacerdotis. ¶ Ultimum est ꝙ celebrantez oportet habere aliquem respondentem in persona totius ecclesie: vt denotetur esse mediator inter deum: et ecclesiam offerens sacrificiuz deo pro ecclesia que sibi assistit in offerendo.

Ad argumenta. ¶ Ad primum potest exponi illa glo. illius verbi Malachie. quicquid a vobis benedicitur supple inquantum mali estis: q2 mali inquantum huiusmodi adulando benedicunt malis q̄b[9] deus veraciter maledicit. sed ī eucharistia sacerdos non benedicit inquantum: malus: sed inquantum habet in benedicendo ꝛ consecrando intentionem ecclesie. ¶ Ad secundum cum dicitur. nulla ei relinquitur potestas. verum est de potestate ad ordinate exequendū: non autem de potestate ad simpliciter exequendū. ¶ Ad tertium. si oblatio sacramenti inquantum oblatio sacramenti habeat efficaciam pro illo pro quo offertur necesse est concedere ꝙ oblatio facta a malo eq̄lem habeat efficaciam sicut illa que est facta a bono. Sed si multa alia concurrentia in missa per modū orationis multum faciant ad efficaciam misse. quod videtur probabile. quia deuotio in vna alia oratione non multo minus distat apud deum a deuotione in quibusdam pertinentibus ad missam. ꝛ deuotio acceptatur secundu3 merita illius cuius est deuotio. sequitur ꝙ missa melioris erit melior. et tamen sacramentum vtrobiqꝫ est equale. ¶ Si queras quid simpliciter tenenduz ¶ Respondeo. nullum bonum recompensat deus secundum iustitiam retributiuam nisi propter aliqꝺ meritum cui correspondet illud bonum. Istud meritum quod dicitur esse in celebratione misse: vt missa est: nō potest esse meritum abstractum sicut idea Platonis: ergo oportet ꝙ sit realiter aliquod meritum. vel ꝗ totius ecclesie vel alicuius membri. non est autem totius ecclesie nisi quia alicuius partis. non est autem partis male ꝛ mortue in toto sicut esset partis viue. i. existentis ꝛ opantis in charitate. ergo in missa non est tantuz meritum cuiuscunqꝫ quando est mali sicut quando est boni. ꝛ per consequens deus secundū iustitiā retribuitiuam non habet alicui in ecclesia: nec toti ecclesie recōpensare tantum bonum ꝓ ista sicut pro illa. ¶ Ad q̄rtum dico. ꝙ sumere est magis cōmune ꝛ necessariuz ꝗ conficere. ꝛ magis necessarium licet sit in se aliquando nobilius pluribus tamen quādoqꝫ competit ꝗ min[9] nobilē quod est minoris nobilitatis. ꝛ ratio est maior siue communior necessitas. ita est hic. q2 xp̄s expresse docuit se velle sumi eucharistiā a quolibet xp̄iano. Jo. vj. Nisi manducaueritis carnem filij hominis: ꝛ ibi loquitur omnibus. sed consecrationem. seu dispensationem noluit ita esse: cōmunem: quia non fuit ita necessarium vt esset cōmunis. possunt enim pauciores dispēsare ꝗ suscipere. ¶ Ad quintum dico ꝙ Laurenti[9] dispensauit sanguinem xp̄i. vt patet in legenda. quod bene est congruum. quia sanguis non dispensatur nisi in calice. tactus autem calicis conceditur diacono. s3 corpus non dispensatur nisi species panis tangatur. Jō sequens auctoritas de dispensatione corporis a diacono videtur difficilior. Ad quam dici potest ꝙ simpliciter in casu necessitatis conceditur diacono dispensare: corpus christi. vt dicit auctoritas allegata sed non seq̄tur ex hoc ꝙ possit conficere: quia minus est dispensare ꝗ conficere. Nullo autem modo laico conficere nec etiam dispensare conuenit. secundum illud de conse. distin. §. peruenit. vbi dicitur ꝙ quidam presbyteri intantum paruipendunt diuina mysteria vt laico corp[9] domini tradant ad deferendum infirmis ꝛ sequitur. iter dicit synodus ne talis temeraria presumptio amplius fiat. Ratio congrua est. quia sicut ab anima mediante corde deriuantur virtutes anime ad cetera membra. ꝛ in corde ē principalis sedes. vide. xvj. de animalib[9]: ꝛ etiam in qualibet pollitia actus principales pertinentes ad illam pollitiam: pertinent ad aliquam personā principalem in illa pollitia. ita rationale est istum actū conficiendi ꝛ dispensandi eucharistiam residere apud illum qui est principalis in hierarchia ecclesiastica. huiusmodi autez est sacerdos. ergo ꝛc. ¶ Confirmatur hoc. quia non minoris reuerentie / vel auctoritatis est posse super corpus xp̄i verum ꝗ super corpus xp̄i mysticum. secūdum autem soli sacerdoti cōuenit. eq̄ ergo vel magis propter reuerentiaz corporis christi veri soli sacerdoti conueniet auctoritas respectu ipsius conficiendi ꝛ regulariter dispensandi. non enim potest in ecclesia nimis digna persona nec nimis dignus gradus inueniri ad consecrationem vel dispensationem istius sacramenti in quo veraciter ꝛ realiter continetur ille: qui est sanctus sanctorum cui sit gloria in secula seculorum.

¶ Post hæc de penitentia agēdum est & cætera. Distinctio. XIIII.

Postq̄ magister determinauit de sacrō baptismi ꝛ cōfirmatiōis ꝛ eucharistie: hic determinat de sacrō penitentie. q̄ ē cōe sacramētū. ī. post baptismū: q2 sc̄da tabula post naufragiū est pnīa sm̄ Hiero. ¶ Circa istā dist. quero primo. vtrum penitentia necessario requiraſ / ad deletionem peccati mortalis post baptismum com missi: videtur ꝙ non. quia cessante actu interiori ꝛ exteriori cessat esse peccatum. ergo statim sine penitentia deletur. antecedens patet. quia peccatum non est: nisi deordinatio in actu exteriori vel interiori. ¶ Secundo sic homo offensus potest remittere offensam absqꝫ hoc ꝙ offendens peniteat. ergo multo mag3 deus qui est summe misericors. sed remissa offensa remittitur peccatum. ergo ꝛc. hec duo augmenta probant ꝙ non requiritur penitentia ad istam deletionem. Questio. I.

¶ Item ꝙ non valeat ad illam deletionem probaſ p̄mo sic. Augusti. in homel. super illud Matthei quito.

[illegible] misericordes. loquens de damnatis dicit. Erit tunc penitentia: sed tamē infructuosa. quod probat per illud dictum de damnatis Sapieñ. v. Penitentiā agentes ꝛc. ¶ Si autem dicas ꝙ quādiu homo est in vita ista valet penitentia ad deletionem peccati. sꝫ nō post. ¶ Contra hoc est auctoritas Hierony. de peni-ten. distin. iij. et ponitur in litera. Nihil iude profuit ē-gisse autem penitentiam per quam scelus emēdare nō potuit. ¶ Item oportet illud per quod deletur pecca-tum mortale esse maius bonum q̄ peccatum illud sit malum vel eque bonum. sed penitētia est minus bonū q̄ peccatum mortale sit malum. ergo ꝛc. maior patet. quia non recompensatur malum nisi per bonum equa le illi quod tollit minor probatur. quia penitentia ē bo num finitum peccatum autem mortale est malum infi-nitum. quod patet per illud Ansel. Cur deus homo. li. ij. cap. v. tantum malum est peccatum quantus est q̄ of fenditur: vel in quem committitur. sed ille est infinit⁹. quia tibi soli peccaui ergo ꝛc. Hec duo argumēta pro-bant ꝙ penitentia non valeat ad deletionem pcti mor talis. ¶ Oppositum probatur similibus vijs. quantū ad primam viam. sic. Saluator ait Luce. xiij. a. Nisi pe nitentiam egeritis omnes similiter peribitis. ¶ Itez Hierony. ij. epistola ad Demetriadem. ꝛ ponitur in li-tera. secunda post naufragium ꝛc. Prima tabula com paratur naui integre: qua fracta naufragus periclita-tur. nisi alicui tabule adhereat. hec dicitur secunda ta-bula. ergo a simili cadens in peccatuꝫ mortale: ꝛ ī hoc passus naufragium spirituale periclitatur nisi adhere-at penitentie. ¶ Item quantum ad secundam conclu-sionem arguit sic. Matth. iij. dicitur. Agite penitentiaꝫ ꝛc. ergo valet. ¶ Item Ezech. xviij. Si impius ege-rit penitentiam. sequitur. Omnium iniquitatum eius non recordabor. vita viuet. ergo ꝛc.

Hic sunt tria videnda. ¶ Primo quid manet in peccatore trāseunte actu a quo dicitur pecca-tor: quia si nihil reale manet nō oportet querere q̄d de lendum sit. immo omnino essent similes qui nihil com misit ꝛ qui cessauit: tam ab actu peccandi interiori: q̄ exteriori. ¶ Secundo ꝙ illud deletur ꝛ ad hoc requi-ritur aliqua punitio. ¶ Tertio ꝙ non quecunqꝫ: sꝫ pu-nitio penitentialis: ꝛ in hoc patet solutio questionis. De primo sciendū ꝙ sicut est duplex iustitia habitua lis. scilicet gratia ꝛ charitas. ꝛ actualis. scilicet rectitu do nata in esse actui elicito. ꝛ prima patet. secunda de-claratur: quia actus natus est elici conformiter sue re-gule. ꝛ in ista conformitate consistit rectitudo eius. ¶ Item cum opposita eque multipliciter dicantur e-rit duplex iniustitia habitualis. scilicet priuatio gratie in eo cui debet in esse: ꝛ actualis. scilicet priuatio istius rectitudinis in actu cui deberet inesse. Post autem a-ctum intrinsecum et extrinsecum transeuntem manet: quedam iniustitia habitualis. Sed non ab illa sola di-citur quis peccator. alioqui quis commisisset duo mi-lia peccata mortalia: ꝛ qui vnum essent eque peccato-res intensiue ꝛ extensiue. quia in eis ꝛ tota gratia quā tum ad intensionem. ꝛ sola ipsa quantum ad extensio nem priuatur tam in eo qui commisit vnum q̄ in eo q̄ duo milia. Et ideo non dicetur vnus minus peccator post actum transeuntem q̄ alius. ¶ Assumptum pro batur: quia in quolibet peccato mortali ita priuat gra tia ꝙ nihil eius manet. et per consequens per nullum succedens potest fieri intensior neqꝫ extensior loquen do de priuatione ista habituali: quia non priuat: nisi vnum habitum: sicut nō est natus nisi vnicus inesse. ꝛ hec ratio similis est rationi Ansel. de conceptu virgi-nali: ꝙ peccatum originale non est natum inesse ma-gis in vno q̄ in alio. quia in quo est iniustitia non po-test ab eo priuari iustitia. de quo dictum est libro. ij. di-stin. xxx. et. xxxvij. In iustitia autem actualis mane-re non potest cessante actu. quia illius subiectum pro-ximum est actu. quia illius subiectum proximum est a-ctus in anima sicut: et rectitudinis sibi opposite. non enim anima potest esse immediatum subiectum illius rectitudinis: sed tantum actus in anima adhuc tamē non manente actu non manet illa rectitudo: nec eius obliquitas. ¶ Dicitur autem ꝙ manet in anima: que peccauit reatus culpe que est quedam obligatio ad pe nam debitam illi culpe. Illa autem obligatio est que-dam relatio realis non fundata super actum culpe: sꝫ super ipsam essentiam anime: non tamen nisi culpa p̄-uia actualis. sicut est dictum sepe supra quomodo su-per actionē fundatur relatio. ¶ Sed cōtra hoc argui-tur dupliciter. primo ꝙ nulla relatio realis fundata su per actum culpe manet in anima. ¶ Secundo quia si maneret nō ab illa diceretur anima peccatrix. Primū probatur. quia relatio realis intrinsecus adueniens se quitur necessario positionem extremorum. hec autem non sequitur. patet: quia anima eadem manente ꝛ deo seu pena eodem modo se habente. nō propter hoc ani ma eodem modo est obligata ad penam. quia non an te peccatum. ¶ Quod si sit relatio extrinsecus adue-niens necesse est sibi dare causam per quam adueniat extremis iam positis sicut de vbi et ceteris. non enim potest esse respectus realis non sequens extrema posi-ta quin sibi vt termino respondeat aliqua actio realis. sed istius obligationis nō potest dari actio realis: nec agens reale. non enim anima: quia peccando non ha-buit nisi vnicam actionem deordinatam: que fuit ad illud velle priuatum circunstantijs debitis. ꝛ ita nō ad istū respectum vt ad terminū. nec potest ista obligatio dici terminus actionis diuine immediatus: quia nul-la anima dicitur peccatrix precise ab illo quod est ter-minus immediate actionis diuine. secundum proba-tur per illud vltimum. quia si esset in anima talis obli-gatio: non posset fingi inesse nisi adeo immediate. ꝛ ita per istam formaliter non esset anima peccatrix: cuꝫ de-us non sit causa peccati per se sed solum permissiue. ¶ Istam difficultatem tangit magister distinct. xviij capitu. vltimo. et videtur soluere per hoc. polluta ē ani ma inquit quousqꝫ peniteat. sicut erat dum in ea erat praua voluntas. ꝛ exemplificat de eo qui tetigit morti cinium. cessante enim tactu est immundus sicut prius. et subdit. ita polluta remanet anima sicut fuit in ipso actu peccati: quia ita est longe a deo per dissimilitudi-nem. ipsa ergo dissimilitudo que inest anime ex pecca-to: et est longatio anime a deo macula intelligitur. ¶ Contra istud stat deductio prior: quia macula ista vel elongatio vel dissimilitudo quomodocunqꝫ nomi netur non potest esse tantummodo carentia habitus grē. quia illa totaliter inest prio pctō: nec carentia re-ctitudinis in actu: quia ista non est nata manere nisi manente macula in actu. ¶ Itez macula summi odij. a. et amor summus ipsius. a. repugnant. ergo per vnuꝫ aufertur aliud. ꝛ per consequens macula odij. a. posset auferri per immoderatum amorem ipsius. a.

Dico ergo quantum ad istum articu lum ꝙ nihil reale absolutum / vel relatiuum est in ali-quo cessante omni actu peccati a quo ille dicatur pec-cator. et hoc vel grauiter vel multipliciter peccator. si-cut aliquis dicitur post actum transeuntem. Quia si dicatur aliquid derelictum ab actu manere: illud non est formaliter peccatum: quia potest stare in iustifica-to sicut habitus vitiosus. vel dispositio ad illum ma-net in iustificato subito. patet quia in principio pron⁹ est ad sequendum illam inclinationem habitus vitio-

B Tho. p[...] di. q. 2. a[...] i sol. p[...] quest[...] In. 3. d[...] ꝛ di. 3. h[...]

C

sit. sed pugnando contra eam bene meretur et acquirit sibi habitum in contrarium. vnde magni peccatores: non statim quando sunt iustificati habent illam pacem quam habent perfecti et exercitati in virtutibus. Quicunque etiam habitus vel dispositio vitiosa derelinqueretur ex actibus desineret esse post fluxum temporis: nisi firmaretur per frequentes actus: sicut vniuersaliter omnis dispositio ad habitum desinit esse cessantibus actibus perficientibus habitum. Sed illud a quo peccator dicitur peccator post actum non desinit esse per quantumcunque tempus: licet actus similes non addicantur. semper enim in infinitum est peccator postquam commisit. non est ergo ibi aliquid absolutum vel relatiuum positiuum vel priuatiuum a quo dicatur peccator a tempore cessationis actus vsque ad penitentiam: sed tantummodo quedam relatio rationis inquantum est obiectum intellectus / vel voluntatis dei. quia postquam commisit, dei voluntas ordinat ipsum ad penam correspondentem peccato. et tunc intellectus preuidet et pro omni tempore donec pena debita sit soluta. Istud probatur per Augustinum super illud Psal. Beati quorum remisse sunt iniquitates etc. videre inquit deum peccata est ad penam imputare. auertere autem faciem a peccatis hoc est ea ad penam non reseruare. ita ergo dicit peccata ab eo tecta non vt deus tunc non videat. sed vt nolit animaduertere. id est punire. ergo ipsum remanere in reatu post actum transeuntem nihil aliud est nisi ipsum: a dei voluntate ordinari ad penam condignam illi peccato. obiectum autem intellectus vel voluntatis non nisi relationem rationis: ergo etc. ¶ Confirmatur per simile: quia esto quod deus in multiplicatione meritorum non intendat habitum charitatis vt possibile est: si merita sint remissa: vel etiam si essent intensa. tamen iste qui plura merita habuit transeuntibus interioribus: et exterioribus est magis meritus quam alius. quod nihil aliud est nisi quia ordinatur ad maiorem gloriam. per quod non habetur aliquod reale positiuum vel priuatiuum absolutum: vel relatiuum intrinsecum isti. sed tantum relatio rationis inquantum: vt est obiectum voluntatis diuine ordinatur ad multiplicem gloriam ibi enim in acceptatione diuina ordinantur ista merita: vel ille per merita ad talem / vel talem gloriam. sicut ergo ista acceptatio propter merita transeuntia nihil est realiter: nisi actus voluntatis diuine. et in isto tantum relatio rationis sicut in obiecto volito. ita ex alia parte propter peccata transeuntia nihil est aliud obiecto istius: nisi reprobatio vel repulsio in voluntate diuina. et in peccatore relatio rationis vt obiecti vel reprobati ad talem vel talem penam ordinati.

¶ Hoc tantum patet in exemplo simili: quia siquis offendat magnum principem tali offensa: cui correspondeat pena magna: cessante illo actu nihil est in ipso quod prius non fuit propter quod modo dicatur inimicus: et non prius: sed tantum in voluntate domini offensi est actus transiens super ipsum. Et per hoc in ipso est relatio rationis: vt in obiecto volito vel ordinato ad talem penam.

Ex isto sequitur correlarium. quod nihil aliud est post actum peccati cessante offensa macula: et reatus: nisi ista relatio rationis. scilicet ordinatio ad penam: vt est disconueniens ipsi anime dicitur eius macula. sicut per oppositum pulchritudo. vt autem est obligatio formaliter ad illam penam dicitur reatus. et vt est actus voluntatis diuine in qua est tota ista realitas per quem actum ordinatur ad talem penam dicitur offensa: nihil enim aliud est offendi vel irasci in deo quam velle vindicare ista pena. et licet deus dicatur figuratiue iratus vel offensus: tamen accipiendo istam rationem irasci pro velle vindicare exclusa passione concomitante istius velle deus formaliter est iratus: vel offensus: quia formaliter est volens vindicare peccatum commissum contra legem suam.

De secundo articulo dico quod istud quod dictum est remanere post actum in peccatore potest deleri. et quandoque deletur. iuxta illud symboli. Remissionem peccatorum. et deus est remissiuus peccatorum. et quandoque remittens peccata. et hoc probatur sic. quia aliquando predestinatus labitur in peccatum mortale: patet de Dauid: Petro: et Paulo: et quasi innumeris. non autem potest beatificari: ad quod principaliter ordinatur per predestinationem: nisi deleto peccato. accipiendo peccatum modo predicto: quia nullus beatificatur remanens obligatus ad penam soluendam: quia vel simul soluendam cum gloria quod est impossibile: quia ad minus secundum dispositionem diuinam gloria illa et pena quecunque repugnat. vel post glorificationem soluendam: quod similiter est impossibile: quia deus disposuit illam gloriam in quocunque finalem esse: ita quod non sequetur aliqua pena: ergo oportet ante glorificationem remitti vel deleri istam obligationem ad penam quandoque sustinendam. ¶ Secundo dico: quod non remittitur sine pena vel equiualente in acceptatione diuina. Quia per quodcunque peccatum offenditur deus sicut scriptura satis clamat offensa autem eius vel ira (vt dictum est) est eius velle vindicare: vel aliquid sufficiens ad placandum exigere. ergo posito quocunque peccato deus vult vindicare de peccante. Sed velle vindicare est velle punire. ergo post peccatum commissum ad eius deletionem requiritur aliqua punitio vel equiualens in acceptatione diuina. Et licet culpa que tollitur tollatur regulariter per penam. sicut obligatio ad aliquid tollitur per solutionem illius. et licet quandoque tollatur per aliud a pena equiualens in acceptatione diuina. tamen regulariter per penam ordinatur: et si non tollatur. et hoc est quod dicitur communiter: et accipitur a Boetio libro quarto de consolatione phylosophie. prosa quarta. quod pena est ordinatiua culpe ita quod non potest relinqui in vniuerso aliqua culpa cui non correspondeat pena ordinatiua. Et simpliciter melius est peccatorem non correctum esse in pena quam sine pena. quia in primo est aliquid boni. scilicet correspondentiam iusta pene ad culpam: sed in secundo esset tantum malitia. scilicet culpa et impunita. Nec tamen intelligo quod hic sit simpliciter necessitas cuius oppositum includit contradictionem: quia ex quo non est idem essentialiter deum remittere culpam: et punire eam vt patebit ex illa questione distinctione decima sexta de expulsione culpe / et infusione gratie. videtur quod deus posset vnum separare ab altero. sed de potentia ordinata ista est via vniuersaliter prefixa: a lege diuina ordinante. scilicet peccatum puniri per penam tanquam per proprium correspondens.

De tertio articulo. primo videndum est de re. Secundo de nomine. ¶ De re est ista conclusio quod ad deletionem peccati regulariter requiritur pena vel punitio voluntaria. hoc probatur. quia per aliquam punitionem deletur peccatum: vt dictum est in secundo articulo. et per aliquam non deletur. vt patet de punitione damnatorum. et de illa pena que statim sequitur culpam: iuxta illud Aug. lib. confes. i. Iussisti domine.

et ita est vt pena sit sibi quisqꝫ peccator. Nõ autem ita probabilis differentia inter punitionem qua delet peccatum ⁊ qua non deletur sicut de voluntario ⁊ non voluntario, tum punitio damnatorum longe maior est et intensiue ⁊ extensiue q̄ punitio viatoris cuius peccatum deletur per punitionem. ⁊ per consequens maius et minus in intensione ⁊ extensione non facit differentiam inter punitionem delentem peccatum ⁊ non delẽtem. tum quia ita videmus in offensis humanis ꝙ pena vel displicentia voluntaria placat offensum. non autem omnino inuoluntaria ⁊ cum murmure supportata vel suscepta. ergo rationale est si per aliquam penaꝫ debeat deleri offensa: ⁊ per aliquam non ⁊ differentia quo ad hoc non sit ita probabilis per aliquid sicut per voluntarium ⁊ inuoluntarium: ꝙ pena voluntaria regulariter requiratur ad deletionem peccati. ¶ Et tũc sequitur correlarium quomodo dupliciter ordinatur culpa per penam. culpa enim manens ordinatur per penã concomitantem: sed inuoluntariam. ⁊ sic non deletur per eam. culpa enim ordinata per penam voluntariaꝫ deletur per eã. ¶ Sed si queras quomodo aliqua pena possit esse voluntaria cum de ratione pene sit esse inuoluntarium? quia sicut nullus peccat in eo quod nõ vult. ita nec punitur in eo ꝙ vult. ¶ Hec difficultas prolixiorem requirit declarationeꝫ. vbi intelligendum est ꝙ inuoluntarium simpliciter est illud contra quod voluntas simpliciter remurmurat. ⁊ per consequens per oppositum voluntariuꝫ potest intelligi tripliciter. vno modo contra ꝙ non omnino voluntas remurmurat: sed patienter sustinet. Secundo modo quod voluntarie acceptat. Tertio modo quod voluntarie causat. et hoc dupliciter. scꝫ vel vt causa proxima partialis. ⁊ nõ intendens istum effectuꝫ vel vt causa remota principalis ⁊ intendens effectum: ⁊ sic habẽtur quatuor membra. Et patet hec distinctio. quia ĩ primis duobus modis tristitia est obiectũ tantũmodo volitionis. In tertio est effectus tantum ⁊ non obiectum. In quarto obiectum ⁊ etiam effectus nisi aliquid impediat. hec mẽbra statim declarabuntur. patet etiam ordo. quia secundum addit super primum quantum ad rationem volũtarij. ⁊ tertium super secundum. ⁊ quartum super tertium. Pena etiam potest intelligi vel quodcunqꝫ incõmodum siue disconueniens. ⁊ illud potest esse in homine in parte sensitiua. vel in corpore cõiuncto actui anime sensitiue. vel potest esse primum disconueniens quod est tristitia que est ex parte intellectiua que proprie ⁊ primo est pena: de qua dicit August. de ciuita. lib. xiiij. ca. xv. ꝙ tristitia est dissensio animi ab his rebus que nobis nolentibus acciderunt. ¶ Supposito ergo de penis exterioribus tanq̄ de manifestis. quomõ possunt esse voluntarie quocunqꝫ istorum quatuor modorum voluntarij. De pena ista prima: scꝫ tristitia speciali videamus: patet ꝙ ipsa potest esse voluntaria primo modo. s. secundum quid. i. patienter tolerata: quia malum incommodum: dum tamen non sit contra rectam rationem: potest non tantum absolute patienter: sed ordinate patienter sustineri: potest etiam istud acceptari in ordine ad aliquem finem: vt dicit Augustinus lib. de penitentia. Peccator de peccato doleat: et de dolore gaudeat. Sed tertium: scilicet quomodo voluntas causat dolorem vel tristitiam voluntarie vt causa partialis est difficilius. ¶ Ad quod dico ꝙ tristitia in aliqua voluntate causari naturaliter nõ potest nisi a duabus causis concurrentibus. scilicet ex actuali nolitione alicuius existentie et actuali apprehensiõe illi⁹ existentie iuxta descriptionem tristitie premissam ab Augustino quicquid ergo est causa nolitiõis est causa partialis ipsius tristitie: licet non intendat per nolitioneꝫ causare tristitiam: nec oportet intendere. iste auteꝫ due cause quandocunqꝫ concurrunt quantum est ex se causant tristitiam sicut effectum naturaliter consequentẽ. ¶ Ex isto tertio declaratur quartum. quia ex quo tristitia sequitur vt effectus naturalis nolitionem actualem alicuius: ⁊ considerationem actualem illius noliti. licet iste due cause multipliciter possint concurrere: quia ex tot causis ex quot potest esse talis consideratio actualis in intellectu. et talis actualis nolitio ĩ voluntate: tamen nihil vnum potest esse causa tristitie loquendo de naturali causatiõe: nisi possit esse causa cõcursus istorum duorum: que sunt cause proxime naturaliter necessarie. huiusmodi autem causa communis potest esse voluntas vt imperans actum considerationis: ⁊ actum nolitionis eiusdem obiecti. ⁊ hoc in ordine ad illum finem intentum vt sequatur tristitia puniens. ergo voluntas precipiens intellectui considerare aliquid vt actu existens ⁊ voluntati nolle illud vt actu existens: causat tristitiam tanq̄ vna causa etiam intẽdens istum effectum. ⁊ hoc non vt proxima. quia non potest esse vna causa sufficiens proxima. sed causat tristitiam vt vna causa remota: quia causa est proximarum causarum respectu tristitie ⁊ applicationis earum. ¶ Sic ergo patet quomodo prima pena. scilicet tristitia potest esse summe voluntaria. ⁊ est a voluntate causata. non tantum sicut a causa partiali sicut vniuersaliter causatur a voluntate volente illud quod euenit. sed sicut a causa totali: remota tamen applicante. scilicet causans partiales proximas huius effectus: ⁊ hoc in ordine ad talem effectum causanduꝫ. tunc ad argumentum illud. omnis pena est inuoluntaria. verum est secũdum se comparando ad voluntatem sequentẽ affectionem commodi. tamen potest esse voluntaria voluntate antecedente. scilicet voluntarie applicatione causarum ad quas sequitur. potest etiam esse voluntaria voluntate iusta acceptante. ⁊ hoc voluntate sequente affectionem iustitie: quia sic acceptet quicquid habet ordinem ad per se volenduꝫ iuste. ista autem tristitia potest esse ad aliquid per se iuste volendum.

De secunda conclusione huius articuli.

scilicet de vocabulo penitentie. dico ꝙ sicut in punitione ista voluntaria conuenit multa cõsiderare. Primo quidem velle punire: quod est velle imperatiuum seu efficax coniungens causas proximas ipsius punitionis passiue. Et secundo. nolle peccasse vel displicere ꝙ est causa partialis proxima pene. licet non intendat penam illam. Et tertio velle acceptare punitioneꝫ illã passiuã iam inflictã. quarto patienter ferre punitioneꝫ. Et hec quatuor sic breuiter explicãtur. Vindicare cõmissum. Detestari commissum. Acceptare penam inflictam. Patienter ferre penam inflictam. ¶ His quatuor correspondent alia quatuor ex parte termini volitionis. in quibus est idem materiale. scilicet puniri formalia autem quatuor superaddita. scilicet volitũ a voluntate causante: a voluntate detestante: a voluntate acceptante: ⁊ a voluntate patienter ferente. ¶ Pateꝫ autem ꝙ non est per se idem volitio aliqua predicta ⁊ ipsa punitio passiua. ⁊ ita nomen ꝙ per se significat volitionem ⁊ connotat punitioneꝫ non significabit vniuoce punitionem connotando volitionem: ⁊ per consequens si aliqua dictio significet per se punitionem volitam et pene volitionem hoc erit equiuoce. ¶ Item si significat istam quadruplicem volitionem: hoc erit equiuoce. Istis ergo octo posset imponi aliquod idem nomen equiuoce. Sed faciendo vim in hoc nomĩe penitere ⁊ sequendo auctoritatem ⁊ vsum loquentiuꝫ de hoc nomine. cum penitere sit penam tenere secundum ethimologiam nominis: ⁊ tenere penã ĩportet actionẽ respectu pene non tantum passionẽ ipsius vt inherẽtis:

proprie videt significatū huius vocabuli consistere in quatuor ꝑmis. Et sic fit quadruplex diffinitio vel descriptio ei⁹ quod est penitere. ¶ Prima est ista: penitere est vindicare pctm̄ a se ꝯmissum: ⁊ pȝ quomodo ē ibi tenere penā: qꝛ applicare sibiipsi penā est tenere eā ⁊ istud pōt intelligi siue applicet vel infligat penā in effectu vel affectu: qꝛ vindicās non min⁹ vindicat: ⁊ si quādoqȝ pena non sequat propt defectū alicui⁹ cause secūde: dū tamē ipse eque ⁊ iuste intendat penā infligere. ¶ Secunda descriptio est penitere est detestari vel odire pctm̄ a se ꝯmissum: vel displicētiā habere de hoc pctō a se ꝯmisso: ⁊ pȝ qūo est ibi penā tenere: quia in causa proxima ꝑtiali. Et istud pōt intelligi de nolle vel detestari vel displicētiaȝ habere de hoc pctō sub propria rōne vel in gn̄ali simul de quocunqȝ pctō a se ꝯmisso: ⁊ iterū de displicētia formali vel virtuali. Et est displicētia virtualis quecūqȝ actus volūtatis virtualit includēs illam displicētiam: sicut quodammodo causa includit effectum: sed effect⁹ in se nō causet: sic cū om̄is nolitio oriat ex aliqua volitiōe: om̄is displicētia seu nolitio peccati lȝ formalit nō insit: potest virtualit inesse in aliqua volitiōe ad quam nata est cōsequi talis displicētia. ¶ Tertia descriptio: penitere ē penam iflictam pro peccato suo ꝯmisso gratāter acceptare: ⁊ pȝ qūo hoc est penam tenere sicut obiectum tenere per actum volūtatis: ⁊ istud nō potest itelligi de acceptare formalit vel virtualit: sed aliqua alia acceptatione in qua ista includit virtualit sicut volitio entis ad finem includit in volitione finis. ¶ Quarta descriptio est: penitere est penam sibi ꝓ pctō suo iflictā patiēter sufferre: ⁊ pȝ quomō hoc est penam tenere: qꝛ nō abiicere remurmurādo. vn̄ ⁊ cōiter dicit in hoc sensu sustinere. i. sub actione agētis infligētis se illi cōformando tenere. Ois punitio volūtaria ꝯtinet sub aliquo quatuor modoꝝ pnie. sed ad deletionem cuiuslibȝ peccati mortalis actualis post baptismum ꝯmissi requirit aliqua punitio volūtaria: ergo ad eius deletionem requiritur penitētia dicta aliquo illoꝝ quatuor modoꝝ.

Ex his ad solutionem quæstiōis arguitur breuiter sic. Ad deletionem culpe mortalis post baptismum commisse requirit punitio voluntaria vel voluntas punitionis: sed neutrum istorum potest esse sine penitentia: ergo ⁊c. ¶ Prima propositio est probata in secūdo articulo ⁊ in principio istius tertij articuli: secūda pȝ ex secunda parte istius articuli. ¶ Ex ista ratione patere potest quomodo conclusio in qua stat solutio questiōis debeat intelligi scȝ ꝙ penitentia requirit ad deletionem peccati ⁊c. nō enim intelligit nisi de penitētia actuali. i. actu penitēdi qui est pene tenētia (vt ita loquar) actualis. Nec de illo actu intelligitur nisi indistincte accipiēdo ad quodcunqȝ quatuor predictorum. ¶ An autem opȝ istum actū esse rectū seu virtuosum vel nō ⁊ etiam formatuȝ vel nō: de hoc in sequēti questiōe. Intelligit etiam cōclusio de requiri nō simplicit necessario cuius oppositum includit cōtradictionem quia posset deus remittere sine omni actu: illius cui remittit. Sed nec de requiri necessario supposito actu hominis cui remittit. Posset em̄ deus remittere per aliquē motum feruētem dilectiōis i deū absqȝ quocūqȝ quatuor predictoꝝ actuum sub propria ratiōe vtpote i actu feruoris ad martyrium statim sustinēdum: vbi forte nō esset cogitatio de aliquo peccato mortali prius commisso: nec per cōsequēs aliqd penitere predictum ⁊ hoc formalit: lȝ virtualit i illo motu esset penitere ꝺm secundam significatiōem: ⁊ istud probat: quia nullus excludit a regno celoꝝ: qui facit illud quod simplicit est necessarium: sed est possibile aliquē vsqȝ ad instās. a. existētem i peccato mortali ab instāti. a. necessitari ad toto corde insistēduȝ circa act⁹ distrahētes a cogitatiōe de peccato commisso: vtpote statim exposito martyrio artissimo: ⁊ propt hoc dictū est in ꝯclusione ꝙ requirit ad hoc vt peccatū mortale regularit deleat: quia dr̄ regularit fieri quod fit ꝺm regulas determinatas a sapientia diuina: quarū hec est vna ꝙ peccatū commissum nō deleat sine displicentia de peccato ꝯmisso: que apparet multum ratiōalis: qꝛ sicut peccatū auertit a fine ⁊ ꝯuertit ad creaturam: ita ratiōale est ꝙ nō deleat nisi per motū oppositū auertētem a peccato siue a creatura: vt circa illam fuit peccatum ⁊ cōuertētem ad deum. Ad hoc autē ꝙ est displicere de peccato ꝯmisso possunt reduci alia tria membra eius quod est punire. Speciales autē cōditiones qualiter actus penitendi vel puniēdi requirat ad peccati deletionē: an vt dispositio ꝑuia: an vt cōcomitans patebit in proxima questione.

Ad argumenta. ¶ Ad primum patet ex primo arti. ¶ Ad secūdū nō probat nisi de potētia absoluta dei. ⁊ hoc ꝯcessum est i secūdo articulo pricipali. Sed si arguas ꝙ de potentia ordinata potest remittere sine pena sicut ⁊ homo irat⁹. ¶ Rn̄. remissio eius nō est per mutationē volūtatis eius: quia volūtas eius i se ⁊ in actu volēdi tam absoluta ꝙ̄ ingētum trāsit super obiectum permanet vniformis: ⁊ per cōsequēs si in eternitate vult aliquē puniēdum esse pro aliquo tēpore vult illū semper puniēdum pro illo tēpore nisi aliquid i creatura mutet: nō autē de volūtate hominis irati que mutat quātum ad actū volēdi ⁊ nolēdi. ¶ Ad tertiū de penitētia dānatoꝝ. dico vt pri⁹ dictum est ibi: quia vere nō penitēt: quia nec penā tenēt cum nō sit ibi volūtariū: sed remurmuratio. ¶ Sȝ de hoc quod dicit de iuda. Respōdeo ꝙ nō quicūqȝ act⁹ penitēdi sufficit ad delctionē peccati: vt patebit ex sequēti questiōe: sed opȝ ꝙ sit actus ordinatus ⁊ maxie ex circūstātia finis que prima est iter circūstātias act⁹ moralis. Judas aūt nō penituit cū ista circūstantia. i. ex dilectiōe dei. ¶ Ad vltimū patebit aliqualit ex questione sequēti quis act⁹ penitēdi vel puniēdi ē dispositio ꝑuia ad deletionē peccati: ⁊ quis formalit requisitus in quo delet peccatum: ⁊ ille secūdus est tātū bonum ꝙ̄tum malum est peccatum: quia malum peccati cōsistit in auersiōe a fine: ⁊ ⁊ bonum reductiuū ꝯsistit in cōuersione ad finem. Ita autem perfecte cōuertit in deum actus cōuersionis sicut auertit actus peccati sicut autem nō est in secūdo actu realit bonitas intēsiue infinita nec in actu peccati malitia intēsiue infinita: quia non est maior malitia ꝙ̄ bonum quod priuat: nō ꝑuat aūt bonū ab actu nisi qd natū eēt i esse actui: actui aūt cū sit qd finitū nō ē natū iesse bonū nisi finitū. est ⁊ ꝑcise ifinitas ⁊ malitia i pctō: ⁊ bonitas in actu opposito. ꝓpt ifinitatē ipsi⁹ obiecti a q̄ pctm̄ auertit: ⁊ ad qd act⁹ bon⁹ ꝯuertit. ⁊ hoc nō est nisi ifinitas ꝑticipata: vel magis ꝺm dici in ipso actu ꝓpter ifinitatem realem ⁊ simplr in ipso obiecto. Nō. 2.

SEcūdo quæro. Vtrū actus penitēdi reqꝛit ad deletionē pcti mortalis sit act⁹ alicui⁹ ꝟtutis ꝟ non: qꝛ passiōib⁹ nō laudamur. 2. ethi. act⁹ aūt ꝟtutis laudabil est. ex eodē. 2. penitē aūt ē passio qdā: sic ⁊ ipa punitio quā icludit. ¶ Itē act⁹ ꝟtutis est volūtari⁹: qꝛ electiu⁹. ex. 2. ethi. ȝ pn̄ia est inuolūtaria: nihil em̄ est penale nisi qd est ꝯ volūtatē: ⁊ tūc vt pri⁹. ¶ Itē ꝟtutes fuissēt i statu inocētie ⁊ remanebūt i pr̄ia: qꝛ nā remāebit ꝑfecta: ⁊ fuissȝ tūc ꝑfecta: cui⁹ nāe sūt ille ꝟtutes: sȝ nec inocētia: nec i patria pt eē pn̄ia: qꝛ nec aliqd malū ꝺ q̄ habeat pūitio voluntaria: ⁊ ⁊c. ¶ Itē si pēitere eēt act⁹ ꝟtutis nō eēt al

Cap. 5.

Cap. 6.

tertius potentie q̄ voluntatis. pꝫ inductiue: ſꝫ non eſt aliqͦ velle: qꝛ reſpectus mali: nec nolle: niſi hoc qḋ eſt nolle peccaſſe ſed iſte non eſt act⁹ virtutis: qꝛ nec electiuus. nā electio non eſt reſpectu impoſſibilis: p̄teritū aūt nō fuiſſe eſt īpoſſibile deo. ex. 6. ethi. hoc ſolo priuaṫ de⁹: ingenita facere q̄ facta ſunt. ¶ Itē aut ē act⁹ virtutis acq̄ſite: aut infuſe: nō p̄mo mō: qꝛ acq̄ſita poteſt manere cū pctō mortali: ꝛ act⁹ eius: act⁹ aūt penitentie virtutis non: qꝛ delet mortale. Nec infuſe: pꝫ p inductionē de fide: ſpe: ꝛ charitate: ꝛ etiā per pbationem ꝯmunē: qꝛ q̄libet virt⁹ infuſa ꝛ act⁹ ei⁹ hꝫ immediate deū p obiecto: nō ſic ille act⁹: ſed pctm̄: ergo ꝛc. ¶ Oppoſitū per magiſtrū in lr̄a patet. (Cap. 3.)

In iſta quæſtiōe primo oportet videre quō punire poſſit eſſe act⁹ virtutis: ꝛ hoc ſm̄ quēlibꝫ iſtorū quatuor modorū q̄ poſiti ſunt in ſolutione p̄cedente arti. 3. ꝛ cui⁹ virtutis. ¶ Scḋo an aliqs iſtorꝫ actuū requiraṫ vt act⁹ virtutis: ꝛ ideo indiſtincte tractandū eſt in vtroq̄ articulo de quatuor: qꝛ ex ſolutione precedente non habeṫ quin qḋcūq̄ iſtorū ſufficiat. ¶ Prim⁹ articulus iſtorū duorū hꝫ ꝯcluſiones quatuor iuxta. ſ. quatuor ſignificationes ꝛ rationes pnie prius tactas de pnia: ſm̄ primā ſignificationem. p̄ma ꝯcluſio eſt hec penitere pōt eſſe act⁹ virtutis mediū: qꝛ poteſt eſſe act⁹ ꝯformis recte rōni: hoc probaṫ: qꝛ ſm̄ rectam rōnem q̄libet legiſlator vindicat trāſgreſſionem legis. vñ ꝛ philoſoph⁹ in fine. 10. ethi. poſt doctrinam de vitijs ꝛ virtutib⁹ ſtatim introduxit legem poſitiuā tanq̄ vltricem vitiorꝫ ꝛ premiatricē virtutū pꝫ in fine. 10. ethi. (A. Cap. vlti.) Sed ſi legiſlator recta ratione vindicat: miniſter recta rōne exequiṫ qꝛ vniuerſaliṫ rectitudo in actu ſubminiſtrationis eſt ex ꝯformitate ei⁹ ad agens cui ſubminiſtrat: ergo ſm̄ rectam rationem poteſt aliqs vt miniſter legiſlatoris vindicare pctm̄ ꝯmiſſum ꝯtra legem: ꝛ hoc in illū in quē eſt ſibi ꝯmiſſum vindicare: quia al's non eſt ſubminiſtrans: ſed vnicuiq̄ cōmiſſum eſt eſſe miniſtrū dei ferentis legem ſuā ad vindicandū in ſeipſum pro peccatis q̄ ꝯmiſit: penitere aūt primo modo dicit ſic vindicare in ſeipſum: tenere enī quādo non addiṫ datiu⁹ exprimens cui teneaṫ ſignificat q ſibijpſi teneri teneaṫ: hoc pꝫ ex ꝯmuni ſermone. Ideo de⁹ lꝫ puniat pctōrem non diciṫ penitere: qꝛ nō ſibi ſed alteri penā infligit. Sed ſibijpſi infligēs diciṫ penitere. i. ſibi pena applicādo tenere. ¶ Quātū ergo ad hāc ꝯcluſionē nō dico q penitere primo mō ſemp ſit act⁹ virtutis. i. elicit⁹ a virtute: ſed virtutis. i. natus elici a virtute: vel gn̄are ꝟtutem: qꝛ ꝯformis recte rationi: ꝛ in hoc ē bonitas moralis act⁹ humani: accidit tn̄ quātū ad per ſe rōnē bonitatis moralis: q ſit a virtute gn̄ata: vel ꝟtutē generās vt dictū eſt li. 3. ¶ Secūda ꝯcluſio eſt cui⁹ virtutis ſit ille act⁹ penitere ſm̄ primā ſignificationem hui⁹ vocabuli penitere. (di. 33. ꝛ. 34. B) ¶ Ad cui⁹ declarationem ſciendū q penitere reqrit p̄cognitionem diſtinctā ei⁹: de quo penitet ſm̄ iſtū intellectū vbi dico q iſta ſe habēt per ordinē imparare cauſarū p̄ximarū partialiū triſtitie coniunctionem: ꝛ ipſe cauſe ptiales coniūcte q̄ ſunt effect⁹ proximus illi⁹ imperij: ꝛ vltra ſequiṫ effectus remotus hui⁹ imperij: ipſa ſcꝫ triſtitia: poſtea poteſt ſequi complacentia triſtitie que eſt actus voluntatis habens triſtitiam pro obiecto: ꝛ tandem gaudiū de triſtitia ſm̄ illud Aug. Peccator de peccato doleat: ꝛ de dolore gaudeat. (Li. de penitentia.) Patet diſtinctio illorꝫ: primi q̄dem. ſ. imperij a cauſis p̄ximis triſtitie ſicut cauſe principalis ꝛ remote a cauſa ſecūdaria ꝛ ppinqua: ſcḋi a tertio ſicut cauſe ab effectu: ꝛ actionis a paſſione: tertij a q̄rto ſicut obiecti ab actione: quarti a q̄nto ſicut obiecti a paſſione appetitiua de illo obiecto. ¶ Dico ergo q oīm iſtorꝫ q̄nq̄ nihil eſt vindicare p ſe: niſi primū. ſ. ipm̄ velle imparatiuū: pbaṫ: qꝛ in vindicāte inferiori ꝛ ſupiori: vel ſaltē in quocūq̄ vindicante immediate idē pctm̄ ſub eadē rōne ꝛ ſub eiſdē circūſtātijs vindicādi pōt eſſe act⁹ vindicādi eiuſdem rōnis: ſed in vindicāte in ſeipm̄ ꝛ in aliū ſm̄ rectā rationem hinc inde non pōt eſſe aliqd vniforme p̄ter p̄mum iſtorꝫ: ergo ꝛc. ¶ Hoc poſſet pbari a poſteriori: qꝛ ille actiones ptinentes ad ſcḋm̄ pnt eſſe a cauſis q̄tūcūq̄ indeterminatis: ſed iuſte vindicare non. ¶ Sed iſtud non curo: qꝛ declaratio (arguēdo) ſtatim ex prioribus oſtēdeṫ. Sufficiat ergo hic habere q poſſibile ē inuenire aliquem actū priorem cauſis p̄ximis triſtitie: ꝛ ꝯiungentē illas cauſas ſicut declaratū ē articulo vltimo ſolutionis p̄cedentis: ꝛ p ꝯñs ille act⁹ p̄cedit triſtitiam: ac p hoc ꝯplacentiam ꝛ multo magis gaudiū de triſtitia: illū primū actū poſſibilē voco vindicare ſiue penā infligere p ꝯmiſſo: ꝛ p ꝯñs habem⁹ diſtinctā rōnē ei⁹ qḋ eſt penitere ſm̄ primā ſignificationē noīs.

¶ Hoc ſuppoſito ſit hec ꝯcluſio penitere eſt act⁹ ſpecialis ꝟtutis pbaṫ: qꝛ ille act⁹ nat⁹ eſt hr̄e ſpāle obiectum ꝛ ſpāles circūſtantias ordinatas: obiectū pctm̄ vindicabile: circūſtantias q̄ ꝯueniunt actui vt recte tendenti in tale obiectū. ſ. finē modū ꝛ hmōi. (C) ¶ Alteri⁹ ſpāli ſit hec ꝯcluſio. penitere non eſt act⁹ alicuius ꝟtutis intellectualis: pꝫ ſtatim qꝛ eſt actus appetit⁹ vt appetitus: qꝛ impare intellectui vt conſideret ꝛ volūtati vt deteſteṫ: vt dictū eſt in p̄cedenti ſolutiōe: hoc imparare non ꝯuenit niſi appetitui vel voluntati: neq̄ eīn aliqua vis ſenſitiua pōt impare intellectui ꝛ volūtati ꝛ coniungere eos in actib⁹ ſuis: neq̄ intellect⁹ ſibi et volūtati: ſed ſola volūtas ſibi ꝛ intellectui. iuxta illud Aug. de trini. Volūtas copulat parentē cū prole. (Lib. ꝛ lib. 27.) hoc quantū ad intellectū: quantū ad volūtatem: voluntas imperat ſibi. Hec etiā ꝯcluſio iterū pꝫ: qꝛ virtus intellectualis dicit verū eſſe: vel non verū eſſe ſiue in ſpeculandis ſiue in agēdis: hec aūt inclinat ad ſic agendū: non aūt ad dictādum ſic eſſe agendum. Eſt ergo act⁹ nō virtutis intellectualis ſed appetitiue. ¶ Sequiṫ alia ꝯcluſio q non eſt appetitiue virtutis ordinātis ad ſeipſum cuiuſmodi ſunt tēperantia ꝛ fortitudo: ergo virtutis ordinantis ad alterū cuiuſmodi eſt iuſtitia. (D) hoc argumentū tenet ſupponendo illā famoſam virtutū appetitiuarū diſtinctionē: q ad duo gn̄a omnino reducatur. Añs probaṫ: qꝛ actū iſtum vindicandi poteſt aliquis eodem mō ſm̄ rōnem rectam exercere in alterū ſicut in ſeipm̄ ſi etiā exerceat in ſeipm̄ non exercet in ſe: niſi vt in alterum: quia non exercet in ſe: niſi inquātum ſibi committitur a legiſlatore in iſtum reum vindicare: ſed accidit q iſte cui committiṫ vt miniſtro iudicis ſit iſte reus: qꝛ eodem mō exercet ſm̄ rectā rōnē miniſtri in reū: ſi eſſet oīno ali⁹ in pſona. ergo iſta ꝟt⁹ cuius natus eſt eſſe iſte act⁹: cōtineṫ ſub iuſtitia put i generali dr̄ iuſtitia oīs ꝟtus ordinatiua ad alterū vel q̄ſi ad alterꝫ. ¶ Nec obſtat q ille in actu iſto ordinaṫ ad ſeipm̄: qꝛ nō ad eſſe niſi vt alterꝫ: vt. ſ. miniſter iudicis in reū ꝯtra legē in quē ꝯmiſſa eſt ſibi aucītas a iudice. ¶ Vlterior inqſitio ē ſub iuſtitia ꝯtineṫ amicitia: loquendo de iuſtitia in ꝯmuni: qꝛ amicitia eſt virt⁹ ad alterū. 8. ꝛ. 9. ethicorꝫ. Nunqd igiṫ act⁹ iſte penitendi vel puniendi eſt act⁹ amicitie: videṫ q ſic: qꝛ amicitia eſt act⁹ reconciliādi amico: talis eſt iſte. ¶ Itē amicitie eſt corrigē amicū vt ſit dign⁹ amari: illo qḋ repugnat honeſte amicitie excluſo: iſtud vindicare eſt corrigere amicū vt fiat digne amabilis: ergo ꝛc. Probatio minoris: qꝛ tantū puniṫ vt vindiceṫ vel vt vindicās ſatieṫ crudelitas eſt: ergo non eſt ſm̄ rectam rationem vindicta: niſi vt ille in⁹ quem vindicatur corrigatur: ſed hec eſt amicitia; ergo ꝛ cetera. ¶ Confirmatur per philoſophum ſecundo rhetoricorum. cap. 12. vbi vult

q differt correctio a punitioe stricte accepta in hoc q correctio fit correcti gra: vt. s. emendet: punitio aut fit punietis gra vt satiet. scdm vr esse oino crudelitas: et hoc ta in ministro q iudice: q2 pter eude fine dz minister exeq: pter que fert iudex iniam: q2 finis ei9 deb3 esse finis mouetis ipm: r p9 ons qd est crudelitatis in vno r in alio. ¶ Rn. vindicare etia qn est actus ordinatus non est act9 amicitie ad illu in que vindicat: q2 vindicta pprie respicit correspondetiam pene ad culpa bm lege: s3 non scomitet correctio ipsius puniti: vnde r qnqz iusta vidicta fit exterminado reu: r p3 q non corrigedo: nec tn crudelitatis est vt pcedit scda obiectio: q2 finis istius pximus est oseruatio legis et vlterior finis ille q est finis legis: finis aut legis posite ab hoie lege ferente non est ipse legislator vel bonu eius sed bonu coe: pter illu ergo fine est lex r obseruatio ei9: r ita ronabilior est vindicta inquatu est ad istu fine q si esset ad bonu priuatu persone punite. In pposito aut posset dici silr: q lex diuina est pter bonum comune hoim quib9 data est r punitio cuiuscuqz otra lege peccantis: r hoc bm lege est pter obseruatione legis: r vlterius pter bonu coe illor quib9 data est lex: finde vero pter ipm legislatore: r hoc ideo dicitur: aut in lege posita ab hoie: q2 hic bonu legislatoris est simplr meli9 bono coitatis: non aut ibi. act9 aut amicitie q imperaret aliqua punitionem amati vt amati no imparet illa nisi pcise ppt correctione amati: r l3 illa esset via corrigedi: tn si alia esset via facili9 corrigedi amicitia vt amicitia magis imparet illa alia via. ¶ Per hoc p3 ad instatia prima: q2 si per pniam reconciliat qs deo: tn deus non vindicat principalit de illo vt reconciliet ipm sibi vocado reconciliatione reductione in amicitia pristina: sed vt recociliatus in munis a pena debita habeat soluta ia illa pena quam vindicans reqrit solui p se pter correspondentia premissam ad culpa bm lege. ¶ Consilr ad scdm dico ei q vindicare non est principalr pter correctione puniti: l3 qnqz illa correctio sequat: sed est p se vt ordinet culpa p pena: r vt obseruet lex punitiua in que transgressum est. Et cu dr hoc esse crudelitatis p3 q non q2 vlterior finis est bonu coe: sed crudele esset si staret in fine alio q coi vel q in fine vltimo. ¶ Ad osirmatione de pmo rheto. dico q corriges corrigit gra correcti: sed vindicas no gra correcti p se: nec gratia suipsius: sed gra legis: r vlterius gratia boni cois: r tuc gra sui si est ipse finis legis: vt est in pposito. Est ergo iste actus iustitie punitiue: q distinguit otra iustitia omutatiuam: r etia otra amicitia. Et forte iste actus est nobilior inter oes actus iustitie in coi: excepto actu pmissionis: q2 ille est pprius legislatori: r nulli alij oueniens nisi ex omissione a iudice qsi vice eius. Alij aut actus omutationis amicitie r hmoi pnt ouenire regulariter quibuscuqz personis. Act9 aut qui excelletiori psone est pprius ceteris parib9 est excellentior. Sed adhuc actus pmiadi excelletior est: q2 cu ista excellentia coi vtrobiqz. s. q soli pncipi ouenit: pmiare h3 vtruqz extremu nobilius: r. s. meritum pro quo fit r premiu qd confert: r persona merita cui ofert: que excellut pena culpa r persona rea cui pena infligit. ¶ Alia oclusio est ista: q ille actus est actus volutatis: cuius est iperare intellectui r voluntati: r hoc iperio pertinente ad irascibile r potentia aliqua haventez in se aliquid sile vtuti irascibili: sicut em irascibilis in sensitiua suo mo vindicat: ita r illa potentia q imperat vindicta in pte intellectiua h3 quodda sile irascibili: nunc aut non couenit in parte intellectiua hoc iperare nisi voluntati. ¶ Ex hoc posset esse dubiu de habitudine isti9 virtutis ad charitate. Ex quo em ista per actu suu iperat actu charitatis: vr esse supior charitate. Sed oppositu est manifestu: quia per se obiectu charitatis est deus sub ratione obiectiua nobilissima: propriu aute obiectu istius est malu vindicabile seu reus in que est vindicandu. Et ex hoc p3 q penitentia non tantu non est virtus theologica vt prius argutu est: sed nec virtus simplicit nobilissima inter illas que sunt circa obiectu creatu. ¶ Ad illa ergo instantia de vsu virtutis dico q voluntas bm diuersos habitus pot vti seipsa quasi circulariter hoc modo ex dilectione dei in se que est actus charitatis pot iperare actu voluntatis vindicatiui pcti: r econuerso: ex actu iperatiuo vindicandi potest iperare actu dilectionis dei in se ad que sequat nolitio vel displicentia de aliquo pcto omisso: r sic tristitia de illo pcto: ergo charitas potest vti actu pnie: r etia actu cuiuscuqz virtutis in voluntate vel in intellectu: r pnia etia potest vti charitate: r quacuqz vtute in intellectu r volutate que pot esse principiu osiderationis r nolitionis obiecti de quo vult care tristitiam. Dico ergo q illa est supior simplr cui magis ex obiecto ouenit iperare: sed charitati ex obiecto. s. fine vltimo magis ouenit vti quacuqz alia vtute q ecouerso. sicut semp in actib9 r ptatibus ordinatis hns fine superiore regularit vtit inferiorib9 oibus. Sic apparet de pmo actu penitedi siue de pma significatione hui9 vocabuli penitere qd sit: q2 velle iperatiuu: r cui9 effectus: quia tristitie: r per que quasi per instra: q2 per causas primas tristitie. s. osideratione actuale r nolitione actuale alicuius obiecti. Et circa quod obiectu q2 circa pctm omissum: r a quo: quia a ministro habete omissione puniendi a legislatore. Et pter que fine q2 propter obseruatione legis: r vlterius pter bonu coe: ac per hoc q ille potest esse actus vtutis spalis: q2 cuiusda spalis iustitie. Et cuius subiecti: q2 voluntat r qua oparatione habeat ad alias virtutes theologicas r acquisitas. ¶ De secuda significatione huius vocabuli penitere. s. de eo quod est detestari pctm commissum vel displicentia habere de omisso. Dico q iste potest esse actus virtutis: pbat vt prius: q2 potest esse actus electiuus cocors rationi recte: ro enim recta sicut dictat oplacedu esse in bono honesto ita dictat displicendu esse in malo inhonesto. ¶ Et ex hoc p3 scda oclusio sc3 cuius virtutis potest esse actus: q2 nullius specialis sed cuiuscuqz appetitiue: quecuqz em virtus inclinat ad oplacendu in bono honesto: inclinat etia ad detestandu r ad displicedu de malo inhonesto opposito: vtpote castitas de aliquo inordinato otra castitatem inclinat ad displicentia: r humilitas de actu inordinato supbie: r sic de ceteris: quelibet tn iclinas ad tale displicetia est virtus appetitiua: quia nihil est principium odiendi sicut nec amandi nisi virtus appetitiua. Et ex hoc p3 q male ponit detestatio peccati actus penitentie virtutis: loquendo de penitentia virtute primo modo vt est species iustitie: quia iste actus est multum generalior q possit esse ille qui est pprius actus penitentie iustitie elicitus ab ea. ¶ De tertio quod est gratanter acceptare penam inflictam pro peccato commisso: dico q etiam iste actus potest esse virtutis: quia concors recte rationi. Et secundo q potest esse multarum virtutum: quaru tamen quelibet sit appetitiua: quia quicquid potest esse principiu acceptandi aliquod obiectum potest esse principium acceptandi aliud in ordine ad ipsum: per diuersas autem virtutes potest acceptari aliud r aliud obiectum in ordine ad quod possit pena inflicta pro peccato acceptari. Nam si ex charitate amatur deus ex charitate potest acceptari pena inquantum reductiua est ad dei amicitia. Si aute ex vtute spei desiderat deus vt bonu mihi: ex virtute spei acceptat pena vt ordinans ad istud pmiu attigibile. Si ex virtute timoris cauet

Punctus mirabilis.

Pmo ethi. in. pnn.

Doctrina singularis

Ric. r tho. di. pnti.

amissio vite eterne: ex ipsa pōt acceptari pena vt excludens illā amissionē: si ex amicitia honesta ad seipsum diligit q̄s sibi munditiam ꝛ innocētiā: ex illa pōt acceptare penā que soluit reatū q̄ ifuit. ¶ De q̄rto. s. patiēter ferre penā inflictā: pꝫ ꝙ pōt esse actus virtutis ꝛ spālis virtutis qꝛ patientie.

De secūdo principali. s. an penitere vt

actus ꝟtutis requirat ad deletionē pcti? Dico ꝙ non vt actus vni⁹ determinate virtutis. Scd̄o ꝙ nō vt actus cuiuscūq ꝟtutis genite talis vel talis indifferēter. ꝛ tertio si vt act⁹ simplr̄ pfecte circūstātionat⁹ nūquid vt format⁹ vel sufficit vt informis. ¶ Primum pꝫ ex dictis: qꝛ penitē ſm quācūq q̄tuor significationum pdictaꝝ sufficit: vt pbat auc̄tate Ezechi. 18. ꝛ. 33. Quacūq hora ingemuerit pctōr ꝛc. Actus aūt pim⁹ ꝛ alij nō necessario sunt alicui⁹ eiusdē determinate virtutis: ſꝫ pimus iustitie: vltim⁹ patiētie: duo intermedij cuiuscūq ꝟtutis appetitiue. ¶ Scd̄m pbo: qꝛ actus eque pfect⁹ ſm oēs circunstātias morales eque est acceptus deo ad pcti deletionē: ſꝫ sine ꝟtute genita pōt hr̄i actus eque pfectus ſm oēs circūstantias morales sicut cū ꝟtute iā genita: qꝛ ſm perfectū dictamen itellectus de aliquo agibili pōt esse pfecta electio circūstātionata oībus circunstātijs q̄ sit pruna gn̄atiua ꝟtutis: ꝛ p ꝯn̄s actum rectū pfecte circunstātionatum: q̄ reqrit ad deletionē pcti non opꝫ esse virtutis: vt a virtute iā inexn̄te: sed pōt esse ꝟtutis vt est pimo gn̄atiu⁹ virtutis. ¶ De tertio dico ꝙ actū aliquē humanum requiri ad deletionē pcti pōt duplr̄ intelligi: vel vt dispōnē preuiā: vel vt ꝯcomitātem. pimo mō sufficit actus iformis: imo semp est informis: qꝛ dispō p̄uia ad pcti deletionem est semp sine gr̄a ꝛ charitate: a cuius solus inherētia ꝛ inclinatione ad actū dr̄ act⁹ format⁹. scd̄o modo dico ꝙ requirit actus format⁹. Nā in illo instāti in quo delet pctm̄ charitas inest: ꝛ p ꝯn̄s si actus requirit vt ꝯcomitās requirit vt format⁹. ¶ Ad hui⁹ itellectū sciēdum ꝙ pctōr in pctis exn̄s, eo mō quo dictum est in p̄cedēti q̄ōne arti. 1. pctm̄ manē post actum pōt ex naturalib⁹ cū cōi influentia ꝯsiderare pctm̄ cōmissum vt offensiuū dei: ꝛ vt ꝯtra legē diuinā ꝛ vt auersiuum a deo: ꝛ vt impeditiuū pmij: ꝛ vt inductiuū supplicij: ꝛ sub multis talib⁹ rōnibus: ꝛ pōt volūtas ipm sub aliqua illarū rōnum: vel sub multis illud pctm̄ sic ꝯsideratū detestari: ꝛ ille mot⁹ pōt ꝯtinuari ꝛ intendi ante infusionē gr̄e. pōt etiā ista detestatio esse totalr̄ circunstātionata circunstātijs moralib⁹ debitis: non ē em̄ verisimile ꝙ necesse sit ppter pctm̄ istud remanēs actum quēcūq circa pctm̄ ꝯmissum esse defectiuum in aliqua circūstantia morali. Iste aūt mot⁹ dr̄ attritio: ꝛ est dispō siue meritū de ꝯgruo ad deletionē pcti mortalis: q̄ sequit in vltimo instāti alicuius tpis in quo tpe ista attritio durauit: nec est certū si deus talē attritionem volebat esse dispōnem ad iustificationē nisi sit pfecte moralr̄ circunstātionata: saltē si est aliq̄ circunstātia inordinate circunstātionata: non est dispō ad iustitiam: qꝛ tunc est actualr̄ offendēs. Sꝫ si est tātūmō carēs aliqua circunstātia debita ex inconsideratione intellect⁹ vel omissione volūtatis quātū ad illam circunstātiam: tūc dubiū est si disponat sufficient ad iustitiam? Sꝫ si est attritio pfecte circunstātionata in gn̄e moris videt oīno dispō sufficiēs ad iustitiā in termio illi⁹ attritiōis acq̄rendā: in termino inq̄ quē deus pfixit debere eē terminū mot⁹ illi⁹ attritionis quā vsq tūc vult cōtinuari: vel em̄ opꝫ dicere ꝙ iustificet pctōr sine oī dispōne sufficiente de ꝯgruo ex pte eius: ꝛ per ꝯn̄s difficile est saluare ꝙ apud deū non sit acceptatio psonarū vt dictū est li. 2. di. 6. q. 2. ꝛ di. 2. q. vnica. vl̄ nulla pōt eē sufficiētior dispō ad istā iustificationē q̄ ista attritio pfecte circunstātionata in gn̄e moris: vt tūc i vltimo instāti vel aliquo vsq q̄d deus determinauit attritionē debere durare ad hoc vt sit meritū de congruo ad iustificationē infundit gr̄a: ꝛ tunc simplr̄ delet pctm̄. Et si manet idē motus ꝯtra pctm̄ in esse nature ꝛ moris q̄ prius: idē motus q̄ prius fuit attritio i illo instāti fit ꝯtritio: qꝛ in illo instāti fit ꝯcomitās gr̄e ꝛ ita actus format⁹: qꝛ hn̄s secū charitate que est forma actus vt hic loq̄mur. Ibi tn̄ opꝫ distinguere signa nature inter actū vt est talis in esse nature ꝛ moris ꝛ inter charitatē ꝛ inter actū: vt est formatus: qꝛ in primo signo nature est ibi act⁹ talis in scd̄o charitas. in tertio actus formatus a charitate iam inclināte ꝛ iherente: ꝛ sic attritio fit ꝯtritio sine omi mutatione reali ipsius actus. ¶ Contra. ḡ non p ꝯtritionē delet culpa: qꝛ non est ꝯtritio nisi in tertio signo nature: ꝛ in secundo delet neq etiā p ꝯtritionem illā vt p meritū: qꝛ sequit illam deletionē. ¶ Pōt ergo dici ꝙ deus dispo nit p attritionē in aliquo tpe tanq̄ p aliq̄d meritū de ꝯgruo in aliquo instāti dare gr̄am: ꝛ p illa attritione vt p merito iustificat: sicut est meritū iustificationis. Et ſꝫ non ꝯtinuaret idē actus circa pctm̄ in gn̄e nature ꝛ moris q̄ prius. adhuc in illo instāti infūderet gr̄a. qꝛ iam p̄cessit meritū sufficiens de ꝯgruo. Esto em̄ ꝙ in vltimo instāti intellect⁹ ꝛ volūtas cessent a pterito actu ꝯuertēdo se ad aliquē aliū actū impertinētē: quare non iustificabit iste in vltimo instāti: sicut alius hn̄s i illo instāti actū: quē prius habuit. ille em̄ q̄ in illo instanti hꝫ actū: per actū huius vt in illo instāti non iustificatur: sed p actum vt p̄cessit in tēpore: ꝛ hoc modo habuit alius actū illū. Et ſm hoc diceret ꝙ nō opꝫ ad deletionē pcti ꝯtinuari aliquē actū pnie: neq formatū neq informē: sed tātūmodo in tpe precedere vsq ad instans actū pnie informē. ¶ Sed quid si in illo instāti ponat obicem: sicut em̄ pōt tunc hr̄e actū impertinētem: ita oppositum. ¶ Diceret ꝙ non pōt ponere obicem: qꝛ iam meruit vt in illo istāti det sibi gr̄a. ¶ Sꝫ hoc nihil est: qꝛ etsi non possit q̄s in instanti premiationis post meritū de ꝯdigno ponere obicē vt in instanti mortis non potest q̄s demereri: tūc em̄ merito suo debet reddi impeccabilitas. Tn̄ qꝛ meruit de ꝯgruo ponere obicē in illo instanti in quo recipet terminū meriti de ꝯgruo: si non esset obex: ꝛ sicut in termino meriti de cōgruo potest non hr̄e illud q̄d meruit: quia ponit obicem: ita est verisimile ꝙ nisi continuet in illo instāti actū similem in genere moris non habebit illud ad quod talis actus disponit meritorie de congruo: et ideo prima via videtur rationabilior scilicet ꝙ per actum penitentie informē: sed plene vel semiplene circunstantionatum in genere moris deletur peccatum: vt per dispositionem preuiam ꝛ meritum de congruo per actū aūt penitentie qui est formatus: ꝛ dicit cōtritio deletur vt per actum concomitantem. ¶ Et cum arguitur: contritio vt contritio sequitur deletionem. ¶ Respon. actus qui est contritio in eodem instanti temporis precedit natura deletionem: licet vt contritio hoc est vt formatus sequatur deletionem ordine nature: ꝛ sic debet concedi in sensu diuisionis ꝙ per actum qui est contritio deletur peccatum: vt per dispositionem omnino proximam: nec est inconueniens immo conueniens dispositionem proximam simul esse cum forma ad quam disponit. ¶ Si queratur de illis q̄tuor actibus p̄dictis ꝯparando iter se q̄s eoꝝ sit simplr̄ dispō magis ꝯueniēs ad deletionē pcti. ¶ R⁹ quāto ex plurib⁹ ꝟtutib⁹ ꝛ pfectiorib⁹ act⁹ elicit tāto est melior act⁹. ḡ pim⁹ si eliciat a sola iustitia mediate vl̄ imediate: ꝛ scd̄s act⁹ vl̄ terti⁹ eliciat ab alia ꝟtute pfectiori: vtpote a charitate. pꝫ ꝙ scd̄s vl̄ terti⁹ erit excellētior pimo. eodē mō est itelligēdū de q̄rto: ille enis

est simplr̄ impfectissimus ꝛ q̄ꝛ minus habet de rōne voluntarij: ꝛ q̄ꝛ a minus pfecta ꝟtute. Scd̄ si iustitia imperās actum in p̄mo modo moueaꝶ ad suum imperiū ex actu charitatis sicut dictū est supra possibile esse: tūc actus primus habet duplicē bonitatē: ꝛ ex iustitia prima imperātē: ꝛ ex charitate remota impāte actum illū. Similr̄ si iustitia imperet in p̄mo mō vsuz charitatis: vt cause ꝓxime respectu tristitie inherēde actus ille charitatis eo est pfectioꝛ: q̄ꝛ a duab⁹ virtutibus q̄ꝫ si ab vna tm̄. ¶ Si aūt queriꝶ q̄s istoꝝ actuuz est efficatioꝛ respectu tristitie inherēde. ¶ Rn̄. duo vltimi supponūt tristitiā iam inherētem. Duoꝝ aūt aliorum pōt esse mutua excellētia inducēdo tristitiā. qn̄qꝫ enim ex charitate siue ex contēplatione dei statim inest quasi q̄dam detestatio pcti: ꝛ sequiꝶ tristitia maxima: nullo adhuc posito actu iustitie respectu illi⁹ tristitie. qn̄qꝫ aūt p̄mo inest actus iustitie ꝛ intēsus in se: ꝛ tamē cause ꝓxime scʒ intellect⁹ in ꝯsiderādo ꝛ volūtas in detestādo non efficaciter mouenꝶ ex illo impio iustitie. forte q̄ꝛ carent habitib⁹ qui essent p̄ncipia pfectionis in actibus suis. Et lʒ iste moueanꝶ qn̄qꝫ: non tamē sequiꝶ tristitia. q̄d etsi posset eē ꝓpt̄ multas cās ꝓpter hoc est qn̄qꝫ: q̄ꝛ sicut intellectus ꝯformaꝶ parti sensitiue in nobis est ita ꝛ appetitus intellectiu⁹ appetitui sensitiuo quātum ad facilr̄ ꝯdelectari ꝛ tristari. Cui⁹ ergo appetit⁹ sensitiuus nō est nat⁹ tristari vel dolere ei⁹ volūtas nō facilr̄ tristaꝶ. ¶ Ex hoc sequiꝶ q̄ aliq̄s hʒ maximū actū penitētie p̄mo mō: ꝛ tn̄ nullum effectū vel modicū: ꝛ aliq̄ sine omni actu penitētie p̄mo modo hn̄t maximū effectū eiusdē rōnis cū illo q̄ natus est esse effectus penitētie. Et q̄ ille effect⁹ sit maioꝛ vel minoꝛ. bn̄ est aliqua excellētia in ordine ad deletionē pcti. Sʒ simplr̄ maioꝛ est act⁹ ad actū ad quos actus sequiꝶ hincinde tristitia: q̄ꝛ plus delet meritorie pctm̄ act⁹ causatiu⁹ tristitie q̄ꝫ ip̄a tristitia.

Ad primū argumentū principale dico q̄ etsi tristitia sit passio tn̄ impare eā est actus: ꝛ sicut dictū est pri⁹ tristitia nō est actus virtutis penitētie ꝛ qūocūqꝫ accipiēdo pniam: sed pnie virtutis p̄mo modo accepte tristitia est effectus remot⁹: effect⁹ autem ꝓximus cause immediate ipsi⁹ tristitie. ¶ Ad secundum dictū est in p̄cedenti q̄stione qūo tristitia pōt esse volūtaria s̄m affectionē iustitie: ꝛ esto q̄ pena eēt inuolūtaria non sequiꝶ q̄n actus elicit⁹ a volūtate sit volūtarius. ¶ Ad tertiū pōt dici duplr̄. vno mō ex q̄ virtus est in nobis supplemētū defectus naturalis in nobis. vn̄ non ponunꝶ virtutes morales a q̄busdam in angelis nec in statu innocētie fuissent tales in natura quales nūc: nec ergo tūc fuisset necessitas hn̄di virtutes oēs q̄s ꝛ nunc: ꝛ hoc sp̄alr̄ de virtutibus q̄ non hn̄t bonū ꝓ obiecto sed malū vt pnia: q̄ꝛ in statu illo non fuisset illud malū: sicut forte nec tūc fuisset patiētia: q̄ꝛ nec materia patiētie. ¶ Alr̄ dici potest q̄ pnia est habit⁹ inclinās ad facilr̄ vindicādū in se reū ꝛ q̄ in se: hoc ē materiale: q̄ꝛ formalis rō virtutis eēt eadē si ꝯmittereꝶ sibi vindicare in aliū reū. Beatus aūt ꝛ innocēs pn̄t hr̄e habitū ꝓ̄pte vindicādi in aliū reū: q̄ꝫ ꝛ in se: si tn̄ reatus inesset: ꝛ sic pōt ꝯcedi q̄ in statu innocētie ꝛ in beatitudine manet ista ꝟtus: nec mirū cū in deo maneat iustitia vindicatiua: lʒ nō in seipsuz: q̄ꝛ non pōt esse reus. ¶ Ad vltimū dico: q̄ nō est virtus theologica: immo circa obm̄ creatū: ꝛ cū arguiꝶ q̄ nō potest esse informis: nego: imo ex multis actib⁹ vindicādi in se iuste reū pōt acq̄ri habit⁹ q̄ maneat cū peccato mortali: ꝛ posset acq̄ri an̄ deletionē pcti mortal̄ nisi forte q̄ꝛ de⁹ iustificat an̄q̄ꝫ possint hr̄i act⁹ sufficiētes ad gn̄ationem pnie. ¶ Et cū ꝓbaꝶ p̄mo q̄ delet pctm̄: ergo nō stat cū eo. ¶ Rn̄. q̄ virt⁹ nō delet etiā meritorie: sʒ act⁹ q̄ nat⁹ est esse act⁹ virtutis: siue sit a ꝟtute elicit⁹ siue nō: sed ꝟtutis gn̄atiu⁹: ꝛ cū hoc bn̄ pōt stare: imo necessario stat q̄ sit informis: ꝛ per ꝯn̄s habit⁹ suus si inest erit informis. ¶ Et si arguiꝶ contra hoc ꝑ auc̄tates: quarum vna est Aug. de pnia: sine charitate in nobis esse nō pōt vera pnia. ꝛ alia Aug. de vera ꝛ falsa pnia. Cū sit op⁹ dei fructifera pnia: inspirare eā pōt qn̄cūqꝫ vult sua misericordia: ꝛ ibidem de vera ꝛ falsa pnia: q̄ sine amore dei cōsequaꝶ q̄s veniā hʒ hoc ꝓ incōueniēti. Et eodē mō q̄ vera pnia sit sine amore dei. ¶ Iste auctoritates oēs vnā hn̄t respōsionē: q̄ꝛ pnia: siue act⁹: siue virt⁹ nō est ꝟa quātū ad finē pnie attingēdū sine charitate: ꝛ hoc ē q̄ dicit scd̄a auctoritas de pnia fructuosa: pnia em̄ absolute pōt innasci ex naturalib⁹ hoīs: sʒ nō fructifera: hoc ē ferēs fructū. imo vt fructuosa ē i vltimo instāti. Sʒ illa tertia q̄ sine amore dei null⁹ ꝯsequiꝶ veniā: pōt ibi accipi venia nō tm̄ ꝓ pnia: sʒ ꝓ fine pnie: ꝛ ita cōiter dicim⁹ q̄ ꝑ pniam acq̄riꝶ venia: ꝛ illa venia est qn̄ q̄s ꝑ gr̄am acceptaꝶ ad amicitiā diuinam.

Quæstio tertia.

Tertio quero. Vtrū penitentia virt⁹ sit tm̄ vni⁹ pene īflictiua: q̄ sic arguiꝶ q̄ꝛ infligit penā vt ordinatiuā culpe: vni⁹ aūt culpe est vna pena ordinatiua: sicut vnius deordinatiōis est vna ordinatio: q̄ꝫ ꝛc. ¶ Itē pnia est q̄dā iustitia vt dictū est in. q. p̄cedēti. Iustitia aūt reddit eq̄le ꝓ equali. vni aūt culpe pōt esse vna pena eq̄lis corrn̄dēs: q̄ꝫ ꝛc. ¶ Itē vni⁹ ꝟtutis est vn⁹ actus ꝛ vnū obm̄: q̄ꝫ pnie q̄ est vna ꝟtus ē vn⁹ act⁹. s. infligere penā: ꝛ vnū obm̄. s. pena inflicta. ¶ Contra Ioelis. 3. Scindite corda vr̄a ꝛc. Et Iac. 5. Confitemini alterutrū pctā vr̄a. ꝛ Matth. 3. Facite dignos fruct⁹ pnie. ¶ Ex his oīb⁹ auctoritatib⁹ arguiꝶ sic s̄m Aug. ꝟa pnia ad baptismi innocētiā nitiꝶ reducere: sʒ nō reduciꝶ nisi ꝑ ista tria. Vel meli⁹ sic. pnia est iustitia punitiua s̄m legē diuinā: sʒ s̄m legē dei opʒ plures penas infligere vt ꝓbaꝶ istis auctoritatib⁹: q̄ꝫ ꝛc. ¶ Itē Aug. de vera ꝛ falsa pnia: ꝛ poniꝶ in decre. di. 16. auctoritas valde ꝓlixa de multis q̄ requirunꝶ in vero penitēte: ꝛ subdiꝶ. isti sunt digni fruct⁹ pnie.

Hic dicitur q̄ cuicūqꝫ virtuti in appetitu correspōdet aliqua regula in intellectu siue alia aliīs siue eadē plurib⁹. de hoc in. 3. 36. di. q. vnica. articlo 2. Si pnia s̄m q̄ est ꝟtus ꝛ q̄dā pticularis iustitia: ex solōne p̄cedēte hʒ actū ꝓpriū penitē s̄m p̄mā illarum q̄tuor significationū pri⁹ positaꝝ: q̄ꝫ opʒ querere regulā illius virtutis in intellectu. ꝛ s̄m illā sequeꝶ act⁹ inflictiuus vni⁹ pene vel pluriū. Regula aūt ei⁹ dꝶ eē duplex: q̄dā naturalr̄ cognoscibilis vt. s. q̄ de pctō ē displicēdū: ꝛ ista eēt nota itellectui angelico si fuisset angelus viatoꝛ post p̄mū pctm̄ ꝯmissum: ꝛ ꝑ ꝯn̄s potuisset hr̄e aliq̄d in volūtate corrn̄dēter inclinās illi regule ad actū vindicādi vel displicēdi: ꝛ ista pnia sicut et regula ei⁹ posset eē in oī statu vniformis: q̄ꝛ si nō deficeret cognitio naturalis ꝯueniēs nature hūane posset ꝓ quocūqꝫ statu deuenire in cognitionē isti⁹ regule: ꝛ per ꝯn̄s eque habere in volūtate aliq̄d inclinās ꝓportionabilr̄ isti regule. Alia regula respiciēs pctm̄ detestādum tātūmodo est nota ex reuelatiōe scʒ q̄ pctm̄ est detestādum inquantū est dei offensiuū vel inquantum auersiuū a deo: vel impeditiuū acq̄sitionis beatitudinis: vel inquantum inductiuū finalis miserie: ꝛ sub istis rōnib⁹ corrn̄det huic regule aliq̄ iustitia i volūtate alia q̄dē sicut alia est eius regula. ¶ Ad ꝓpositū. pnia primo nō est tātū vnius pene inflictiua: sicut

Notabilis speculatio

Hui⁹ scd̄i Idē hr̄ de peni. di. 5. c. p̄mo.

Opio aliīs quoꝝ quā lʒ doctoꝝ.

eius regula tm̃ ostẽdit vnã penam infligendã.s.displi
centiã ad quã sequit̃ tristitia q̃ est vnica ⁊ prima pena.
Scða est inflictiua cuiuscũq; cuius sua regula est dictatiua: regula aũt sua scʒ notitia habita ex diuinã scriptura dictat plures penas esse infligẽdas: quas lator illius legis cuius penitẽs est minister voluit infligi ad hoc vt sufficiẽter placaret̃: ⁊ tales sunt multe: vt colligitur ex scriptura. ¶ Dr̃ ergo ad q̃stionem: q̃ pn̄ia p̄mo mõ vt hñs regulã naturaliter notã tm̃ est vnius pene inflictiua: ⁊ ex hoc tristitie cõitis pn̄iam: sed pn̄ia secũ
C dõ mõ scʒ vt hñs regulã ex sacra scriptura acceptã ẽ pluriũ penarũ inflictiua: tot scʒ quot legislator ibidẽ reuelauit sibi velle sufficere p̄ culpa totalr̃ expiãda. ¶ Sed ex dictis instat̃ q̃ pn̄ia secũdo modo non sit virtus acq̃sita: q: ad cuius cognitionẽ requirit̃ aliq̃d supnaturale illud non est virtus acq̃sita: sʒ pn̄ia scðo modo est hm̃oi: q: n otitia q̃ est eius regula nõ est naturalis cũ sit tm̃ possibilis haberi ex reuelatione: ergo ⁊c.
D ¶ Rñ. in oĩbus doctrinis ordinatis tã speculatiuis q̃ practicis ⁊ hoc tã actiuis q̃ factiuis: supior aliquid
In phemio Ca.1 nouit eo mõ quo illud nõ potest esse notũ inferiori. pʒ p̄mo meta. p̄mo ethi. ⁊ p̄ exempla manifesta: q: in speculatiuis supior nouit p̄pter q̃d: sed inferior tm̃: quia in practicis aut actiuis supior nouit finem supior: ẽ sub propria rõne ⁊ illũ intendit. Inferior aũt non: sed tm̃ proprium finẽ. Cõsilr̃ in artibus loquẽdo de finib⁹ artium subordinatarũ. ¶ Ad p̄positũ v̄itates supnas speculatiuas nõ possumus naturaliter nosse: sed tãtũ
E ex reuelatione: vt deum esse trinũ: ⁊ vlr̃ quascũq; veritates immediatas de deo. hoc lib. p̄mo q̃õne.1. plogi. ⁊ di.42.q.p̄ma. ¶ Consilr̃ in practicis nõ possumus scire deũ sub p̄pria rõne esse finẽ creature intellectualis nisi p̄ reuelationẽ. Consilr̃ si posset inueniri aliqua ars: ita excellens cuius finis p̄prius nõ esset naturalr̃ cognoscibilis: oporteret de fine ei⁹ habere cognitionẽ per reuelationẽ. In v̄tutibus aũt aliq̃ sunt possibiles nature humane ordinabiles ad finẽ sub rõne superiori q̃ cognitio huius stat⁹ se extendat vtpote q̃ omnia sunt dimittenda p̄pter xp̄m: ⁊ per xp̄o p̄latis in omnibus licitis obediendũ ⁊ hm̃oi. In talib⁹ ergo regulas directiuas op3 esse cognitas ex reuelatione: ⁊ tales sũt vlr̃ oẽs regule virtutũ euangelicarũ vt pauptatis: castitatis ⁊ hm̃oi: q: principia vel p̄clusiones practice q̃bus innitunt̃ iste v̄tutes vt regulis nõ p̄nt naturalr̃ esse nota: nec p̄pter hoc ille minus sunt virtutes: imo excellẽtiores v̄tutes: tũ q: illa vera sunt excellentiora vera: p̄ quanto ad ea nõ attingit lumẽ naturale viatoris: tũ q: illa v̄a sunt certiora q̃ multa alia ad q̃ attingit lumẽ naturale viatoris: q: vera ab illa v̄itate que nec fallere põt nec falli. vñ hñti fidem q̃ deus inspirauit totã sacram scripturã: ⁊ q̃ ipse est v̄itas infallibilr̃ certius dʒ esse quicq̃d ab ipso in scriptura est reuelatũ q̃ illud ad q̃d q̃cunq; intellectus põt naturali lumine
Cap.I. me attingere. ¶ Nec ex hoc q̃ regula isti⁹ virtutis ẽ tãtũ ex reuelatione vel fide nota sequit̃ istã virtutẽ appetitiuam nõ esse moralẽ: q: ʒm phm̃.2.ethi. v̄tus moralr̃ dr̃ esse ex hoc q̃ ẽ ex more vel ex p̄suetudine gñabilis quacũq; aũt notitia siue ex lumine naturali habita: siue ex fide põt ʒm illã appetitus inclinari: ⁊ ex frequẽti actione gñare in se habitũ sic inclinãtem qui erit habitus electiu⁹: q: appetitiu⁹ ⁊ ʒm rectã rõnem: lʒ non naturalẽ sed aliã rectiorẽ. Et hoc mõ pauptas: humilitas: castitas: ⁊ hm̃oi sunt v̄tutes morales: q: ʒm pfectã ⁊ rectã rõnem: lʒ non pure naturalẽ ex more. i. fre
Matth.3 quẽter sic eligere gñant̃. Sic supposita ista regula nota ex euangelio pn̄iam agite. potest volũtas ex freq̃nti elicere actum cõformẽ isti regule generare in se habitum inclinãtem ad consimiles actus ⁊ ille vere erit virtus q: recte rõni immo rectissime cõsonus: ⁊ tamẽ

moralis: q: ex more ⁊ p̄suetudine generat⁹. ¶ Circa istã dubitatur p̄mo quomõ rõe naturali põt esse notũ pctm̃ aliquod sub rõe pcti in actib⁹ humanis? ¶ Secũdo quomõ possit esse notum pctm̃ eẽ dei offensiuũ? ¶ Tertio q̃õ põt esse notum pctm̃ esse a deo auersiuum? ¶ Quarto q̃õ põt esse notum pctm̃ esse impeditiuum eterne beatitudinis? ¶ Quinto q̃õ põt eẽ notum pctm̃ esse dispositiuũ tanq̃ demeritũ ad penam finalem: oĩa hec dubia innitunt̃ huic q̃ nullũ istorum videt̃ ratione naturali cognoscibile. ¶ Rñ. quõcũq; sit naturalr̃ cognoscibile pctm̃ esse detestãdum ⁊ puniendum sub p̄pria rõne potest habere p̄ regula penitẽtiam p̄mo mõ dictam. s. vt cognoscibile naturalr̃: sʒ vt cognoscibile supnaturaliter sic habet p̄ regula penitentiam secũdo modo dictam. a.l.sub ea.

Ad primum principale argumẽtũ potest dici q̃ pena ordinãs pctm̃ ʒm se põt esse vna vni⁹ sed ordinãs in ordine ad illũ quẽ offendit culpa multiplex est ʒm volũtatem illius in p̄paratione ad quẽ ordinat. pʒ in actibus humanis: vbi pena satisfactoria alicui offenso tãta ⁊ tã multiplex est quãta ⁊ quotuplex sufficit offenso p̄ emẽda penitẽtia aũt tanq̃ pena subordinata iustitie iudicis est virtus inflictiua pene corrñdẽtis voluntati ipsius offensi: ⁊ illa est multiplex loquẽdo de penitẽtia secũdo modo: vt pʒ ex scriptura. vbi iustitia iudicis p̄ncipalis in vindicãdo culpam exprimit̃. ¶ Ad secundum dicẽdum per idẽ q̃ eq̃le ex natura rei posset reddi: ⁊ tamẽ non esset sufficiẽter puniẽs: q: ista punitio respicit punitũ in cõparatione ad illum ad cuius acceptationem fit ista punitio. ¶ Et si arguas. ergo crudelis est si punitio in se sufficiens nõ sit sibi sufficiens. ¶ Rñsionẽ quere. ¶ Ad tertium pʒ in solutione p̄cedente: q: actus penitentie virtutis est imperare: ⁊ hoc tanq̃ de p̄ximo act⁹ causationis pene que sunt respectu tristitie p̄sideratio ⁊ nolitio alicuius obiecti. Ipsa aũt tristitia sequẽs est effectus remotus: ⁊ ista potest bñ multiplicari stãte actu vno ipsius penitẽtie virtutis: q: per vnũ actum vindicãdi siue imperãdi punitionẽ põt quis imperare oẽs punitiones correspondẽtes ʒm iustitiã huic culpe. Rñsio. Aliorum illa

Quæstio quarta.

Quarto quero. Vtrũ per sacramẽtum penitẽtie deleat̃ culpa: videt̃ q̃ nõ. q: dicit ps. dixi p̄fitebor iniustitiã meã dño. vbi Cassiodor⁹. Magna pietas dei q̃ ad solã p̄missionẽ pctm̃ dimittit. votum eñ p̄ operatione iudicat̃. Et Aug. ibidem nõdum p̄nunciat: sed p̄mittit se p̄nunciaturũ ⁊ de⁹ dimittit: sed sine p̄nũciatione non est penitentie sacramẽtum. ¶ Item Aug. sup illud Jo.11. de suscitatione lazari. nemo põt p̄fiteri nisi suscitatus p̄bat triplicir̃. ¶ Primo p̄ suscitationẽ lazari qui prius suscitatus ẽ q̃ de monumẽto educt⁹. ¶ Scðo p̄ illud Ecclesiastici.17. A mortuo velut q̃ non est perit p̄fessio. ¶ Tertio per illud psal. Nunq̃d medici suscitabũt ⁊ p̄fitebũtur tibi. ¶ Item si per sacramẽtum penitẽtie dimittitur pctm̃ cũ sacerdos ministret sacrm̃. ergo sacerdos dimitteret pctm̃. p̄ñs est falsum per illud Hieronymi super Matth.16. Tibi dabo claues ⁊c. hunc inq̃t locũ nõ intelligentes q̃dã aliq̃d sumunt de supbia phariseoꝝ vt dãnare innoxios vel soluere putẽt noxios: cum apud dñm nõ sñia sacerdotũ sed reoꝝ vita querat̃. ⁊ hm̃oi p̄bationẽ inuit subdẽs. In leuitico se ostẽdere sacerdotib⁹ iubent̃ leprosi: q̃s illi nõ faciũt leprosos vl̃ mũdos: sʒ discernũt q̃ mũdi vl̃ imũdi sũt ita hec. ¶ Cõtra Matth.16. Q̃dcũq; ligaueris ⁊c. ¶ Itẽ Jo.20. Quorũ remiseritis pctã remittunt̃ eis ⁊c.

A mortuo velut nihil perit p̄fessio sic textus

14

Hic sunt tria videnda. ¶ Primo ratio huius nois sacramentũ penitẽtie. ¶ Scdo q illi rõni nois aliqd subest. ¶ Tertio solo.q. ¶ De pmo pono hanc rationẽ nois. pnia est absolutio hois penitẽtis facta certis verbis cũ debita intẽtione prolatis a sacerdote iurisdictionẽ hñte ex istitutione diuina efficacit significãtibus absolutionẽ anime a peccato.

Quo ad secundum ostendo primo q possibile est huic positioni nois aliqd subesse. Scdo q ɔgruit aliquid subesse. ⁊ tertio q aliqd subest. ¶ Primum ostendit per hoc q possibile est deo animã absoluere a pctõ. iuxta illud symboli. Remissionẽ pctõꝝ. ⁊ p ɔsequens possibile est instituere aliqd signum illius absolutionis ⁊ hoc signũ efficax vt prius expositũ est efficax in materia de sacris in vniuersali: ⁊ pari ratione verba quecũq a quocũq ministro plata. ⁊ tũc pz tota possibilitas illius rõnis. ¶ Congruitas pbat quãtum ad singulas pticulas. pmo: quia ɔgruum est aliquod esse signũ sensibile istius absolutionis a pctõ propter easdẽ rões ppter quas dictũ est di. pma de congruitate sacri in ɔmuni. Et ppter easdẽ ɔgruum est illud esse signum institutũ a deo: qr ⁊ magis mouebit ⁊ ducet intellectũ in certitudinẽ: ⁊ magis inclinabit affectum ad promptitudinẽ suscipiendi illud signũ. Congruit etiã in pposito istud signum absolutionis interioris instituti in verbis significãtibus absolutionẽ: vt signũ repsentet signatum. Et hoc est q dictũ est in ratione penitẽtie q penitẽtia est absolutio. i. quedã snia diffinitiua absoluens reũ. non tamẽ snia iudicis principalis sed iudicis secũdarij vel cõmissarij. potest enĩ quis ex cõmissione cognoscere in causa: ⁊ ita ex ɔmissione sententiare vel p ɔdẽnatione rei si indignus est: vel p eius absolutione si dignus sit. Congruit etiam q ista absolutio exterior fiat a sacerdote: qr congruit extrema p mediũ reduci in extremũ: ⁊ ita in hierarchia ecclesiastica extremos scz peccatores reduci in deũ p hierarcham: id est sacerdotem sicut est in ecclesia triũphante. Congruit etiam q a iurisdictionẽ habente: qr snia a non suo iudice lata nulla est. ¶ Ex hoc sequit correlarium q doctrina de sacramẽto penitẽtie subalternatur doctrine de iudicijs ⁊ etiã doctrine de sententijs. pro quanto enĩ est in ecclesia duplex forus scilicet publicus ⁊ priuatus p tãto est duplex iudiciũ: ⁊ quãtũ ad aliquas regulas iustitie opz esse conuenientiã hic ⁊ ibi: sicut vtraq diffinitio hic ⁊ ibi est actus iustitie Et p tanto potest sacrm penitẽtie dici sacrm iudiciale vel iudicium sacramẽtale. Et ex hoc q sacramẽtale est firmius qr rationabilius q aliquod iudiciũ publicum. Et ex hoc pz ratio quare non ẽ necesse esse ita pcisa verba in isto sacro sicut in baptismo vel eucharistia qr sufficit q exprimat actus snie absoluẽtis: sicut ⁊ in iudicio publico nõ opz esse limitata verba. ait enĩ vnus de Theodoro martyre. Iubeo ignibus tradi. alter de Cypriano sancto gladio aiaduerti placet. Cõmunit tamen ista verba sunt apta. Ego te absoluo. quecũq alia pmittant vel consequãtur sm diuersam consuetudinem in diuersis ecclesijs. Congruit etiã q reqratur intẽtio debita vt supra expositũ in alijs sacramentis. Congruit etiã ex pte suscептiui q sit penitẽs. i. habẽs aliquam displicentiaz de pctõ ɔmisso: hoc enĩ videmus etiã in iudicibus tẽporalibus q pteruum sentẽtialit condemnant penitẽtem vero suo modo absoluũt. i. tã q non reũ vel non puniẽdũ sententiãt. ¶ Tertio dico q hoc factũ est cuius fundamẽtum accipit ex auctoritatibus adductis ad oppositum: ⁊ q a sacerdote solo possit dispensari: habet extra de summa tri. ⁊ fi. catho. Firmiter. Et ɔgruum est vt idẽ habeat potestatẽ sup corpus xpi verũ ⁊ mysticũ. Et ex hoc seqtur correlariũ q nihil ptinẽs ad sacrm penitẽtie potest a laico dispẽsari sicut nec ɔfectio eucharistie: ⁊ ideo ɔfessio que est dispositio puia ad sacrm penitẽtie vt dicet postea facta laico nihil valet virtute opis operati. Et adhuc dubium ẽ an sit in detrimẽtũ salutis: quia illa reuelatio non potest esse confessionalis.

Dist.1.q.2.⁊.4.⁊ di.2.q.1. in sol. pncipali.

De reg. iur. in 6. ⁊ c. si a non cpe. l.1.2.⁊ vltima.

Quantum ad tertiũ articulũ videtur esse opinio magistri di.18.ca.6. in soluẽdis culpis inqt ⁊ retinẽdis ita operat sacerdos euãgelicus: ⁊ iudicat sicut olim legalis in illis qui erãt ɔtaminati lepra que pctm significat: ⁊ pbatur p illud Hieronymi qd iam adductũ ẽ. ¶ Sed istud videt nimis derogare sacro penitẽtie. Nã sm hoc p sacramẽtum penitẽtie nunq deleretur pctm: sed necesse esset prius deleri p ɔtritionem ad hoc q digne susciperet sacrm penitẽtie: qr nullus digne ostẽditur mundus a pctõ: nisi prius sit immunis ab eo. Et sequeret vlterius inconueniẽs q nũq sacrm penitẽtie posset esse secunda tabula: qr nunq liberaret naufragũ a periculo submersionis. ¶ Dicit ergo q ita deus reqrit dispõnem de ɔgruo ad hoc vt pctõri ɔferat gratiã p sacramẽtum: ⁊ hoc non q alliget potẽtiam suam sacramẽtis: q tamen sine dispõne illa puia ⁊ ɔgrua que sufficeret conferat per sacramẽtum gratiam ⁊ hec est maioris misericordie scz duplicem viã instituere per quam iustificet pctõr q ipm ad vnam viã artare: sicut ergo adultus primã gratiã delentem originale põt hre duplici via: vel ex bono motu disponẽte ad illam de ɔgruo: vel ex susceptione baptismi: ita ⁊ in pposito: hoc declarat sic: qr ad primã susceptionẽ gratie reqritur aliquis motus meritorius de ɔgruo. ad scdam aũt non requirit nisi volũtaria susceptio baptismi ⁊ sine fictione: hoc est cũ intẽtione suscipiẽdi: quod ɔfert ecclesia: ⁊ sine actu vel voluntate pcti mortalis ita q in primo requirit aliqd opus intrisecum aliquo modo acceptũ tanq meritum de ɔgruo In scdo solũ requirit opus exterius cũ amotione interioris impedimẽti: non solũ ergo attritus p aliquod tẽpus vsq ad certũ instãs in vltimo instãti recipit gratiam delentẽ pctm: tanq per virtutẽ meriti de ɔgruo vt declaratum est in solutione pcedẽte. Sed non hñs talem actũ qui sufficiat ad meritũ de ɔgruo: sed tantũ hñs volũtatẽ suscipiẽdi sacramẽtũ ecclesie ⁊ sine obice pcti mortalis actualiter sibi facto vel in voluntate inherentis recipit non ex merito sed ex pacto diuino effectum istius sacramenti: vt sic passus attritus etiã attritione que non habet rationẽ meriti ad remissionẽ pcti volens tñ recipe sacramentũ, tunc: sicut dispẽsat in ecclesia ⁊ sine obice in volũtate pcti mortalis i actu in vltimo instanti illius prolationis verborũ in quo. s. est vis sacramẽti istius recipiat effectũ sacramẽti. s. gratiam pnialem non qdem ex merito: qr dispositio interior non erat sufficiens per moduz meriti: sz ex pacto dei assistentis sacramẽto suo ad effectũ illũ ad quẽ instituit sacramẽtũ: alioqn nõ appteret quõ sacrm penitẽtie eẽt scda tabula: si nũq p ipm vt sacrm est posset recupari prima gratia amissa: sed tm p attritionẽ tanq per puiã dispõnem ⁊ p ɔtritionem tanq p dispositionẽ ɔpletiuã. ¶ Si queras an pnia sit sacramentum? ¶ Rñ. vis fit in vocabulo si pnia accipiatur vt i duabus qstionibus pcedentibus scz p actuali pene tenẽtia: sm quãcũq illarum significationum: vel etiã pro habituali tenẽtia que est virtus quedam spãlis cuius actus est tenẽtia actualis: sm pmã significationẽ non est pnia sacrm: qr nõ est signũ sensibile: sed istis modis posset dici sacrm pnie intelligendo cõstructionem trãsitiuã: non aũt intransitiuã sicut hic: creatura salis nisi hic equiuocet nomen penitentie.

Dist.17.

Opio alexã. de hal. quã tenet doctor.

Resolutissima speculatio.

Ad primū argumētū cōcedo iuxta illas auctoritates psal. Aug. & Cassiodori. q frequēter dimittit pctm̄ p aliquem motū attritionis tanq̄ meritū de congruo ante susceptionē sacri pnie: sicut i adulto frequēter dimittit originale ante susceptionē baptismi: nec tñ sequit q per sacrm̄ non dimittat: qz si illa alia dimissio nūq̄ non assit: ista non deficit & illa minꝰ reqrit. s. intentionē suscipiēdi baptismū siue sacrm̄ penitentie sine obice cōtra effectū eius.

B ¶ Ad scdm̄ dico q duplex est ꝯfessio laudis & fraudis. cōfessiōe laudis nullus digne confitet nisi prius suscitatus: qz sm Hieronymū in illa epla. Cogitis me. non est speciosa laus in ore pctōris. Sz confessio fraudis accepta est deo in ore pctōris. hoc est eiꝰ q adhuc est pctōr eo modo quo expositū est in prima qōne istiꝰ di. pctm̄ manere post actū: dum tñ non sit pctōr in voto seu actu interiore vel exteriore. Concedo ergo q añ ꝑceptionē

D dignā penitentie opz suscitari vel simplr: & tunc p penitentie sacrm̄ non delet pctm̄ sed gra q̄ infuit auget: vel suscitari sm q̄d. s. vt habeat aliqualē displicentiā de pctis: & ꝓpositū cauendi de cetero & velit suscipere sacrm̄ penitētie in quo attritio fit contritio & tunc

Dis. 4. q. 7. suscitatur simplr p sacramentū. Et quidē est necessariū vt dicet di. 17. sicut et dictū est supra q iustificato per baptismū flaminis necessariꝰ est baptismus fluminis. ¶ Cū obijcit de lazaro q̄ prius fuit suscitatus q̄ solutus a vinculis. ¶ Rñ. reus obligat debito pene eterne quo vinculo soluto obligādus est ad penā tēporalem. prius aūt suscitat q̄ obligatio prima mutet in secundā. vel q veriꝰ est: prius suscitat q̄ soluat a scda obligatione. & hoc mō ad sacerdotes pertinet soluere non simplr: sed propter pene quā pūt relaxare virtute

Di. 18. & 19. clauiū: de qua inferius dicet: & sic lazarus viuificatus a xpō. i. pctōr a morte culpe p gratiam resuscitatus & solutus a carcere sepulchri. i. pctōr solutꝰ a debito pene inferni relinquit discipulis soluendꝰ ab inflictis. i. a penis tpalibus in quas cōmutat pena eterna: quas penas tpales potest sacerdos relaxare vel intendere claue non errāte. ¶ Ad vltimū concedo q sacerdos

R ita dimittit pctm̄ in pnia sicut in baptismo. & ita absoluit sicut baptizat: qz vtrobiq̄ simplr verū est q ministrat sacramentū. effectū aūt sacramenti ministerialit causat: qz aliqd causat ad qd sm dispositionem seu pactionē dei regulariter seqtur effectꝰ sacramēti. ¶ Ad illud Hieronymi rñdeo. affirmatiua illa vera est scz q sicut sacerdos legalis ostēdebat leprosos mundatos: sic sacerdos euangelicꝰ ostendit peccatores iustificatos. sz negatiua. s. q non aliter sacerdos euāgelicꝰ se habeat ad leprosos spiritualiter q̄ sacerdos legalis ad leprosos corporaliter. s. pcise ostendendo munditiam hincinde: falsa est. Et ratio est: qz non dedit deus in veteri lege aliquam cerimoniam vel purificationem cui ministrante a ministro idoneo assistat regulariter ad mundandū leprā corporalem. dedit autem in lege noua aliqd sacramētū cui ex pacto regulariter assistit ad mūdādū spūalr nisi ipediat ob ex ꝯrie volūtat.

¶ Et sicut predictis auctoritatibus illorū error cōuincitur &c. Dist. XV.

Q. 1. Circa primā distin. qro Utrū cuilibet pctō actuali mortali correspōdeat satisfactio ꝓpria? Ud dicit q non. qz tūc posset satisfieri de vno nō satisfaciēdo de alio. Illa eni ꝓpria vni posset solui sine ꝓpria alteri: sz ꝯñs est falsum. qz satisfaciēs de vno recōciliaret ad amicitiā pristinā: & nō satisfaciēs de alio remaneret inimicus. simul q̄ esset amicus & inimicus: qd est impossibile. ¶ Itē tūc posset satisfactio fieri de vno remanēte alio pctō: qz illud qd est ꝓprium isti posset solui lz remaneret volūtas alterius peccati. ¶ Itē si cuilibet ꝓpria q̄ vni debet ofo tantū alteri ieiuniū: alteri eleemosyna. ꝯñs est falsū: qz tūc nō posset p quocūq̄ pctō indifferēter imponi qdlibet istorū: & tunc in aliquo casu nulla posset imponi satisfactio p pctō: qz possibile est pauperē peccare illo pctō cui correspondeat eleemosyna & nō posset facere eā. cōsimilr tunc nūq̄ imponerent oīa talia simul p vno peccato. ¶ Itē sm magrm̄ di. 20. & similr ab Aug. nūq̄ tanta est contritio q totā penā delet. q̄ contritio pōt eē cōis satisfactio sufficiens p quocunq̄. requirit etiā p quocunq̄: qz sine illa non delet aliqd pctm̄. ¶ Contra. satisfactio p culpa ē solutio pene: qz satisfactio ē redditio eius qd est reddendū sm iustitiā. sz sm iustitiā pena ordinat culpā. sed determinate culpe correspondet ꝓpria pena sicut deordinationis ordinatiua. ergo &c. ¶ Itē Apoc. 18. dr de illa babylone. Quātū glorificauit se & in delitijs fuit: tantū date ei tormentū & luctum. Et iuxta mensurā delicti erit & plagarū modꝰ.

Respōdeo. Satisfactio vno mō accipitur gnāliter. Alio mō stricte & proprie. Deut. 26 ¶ De primo sunt quinq̄ videnda. ¶ Primo q̄ ratio nois? ¶ Secundo an sit hoi possibilis satisfactio isto modo p culpa? A ¶ Tertio in qbus consistit. ¶ Et ex hoc quarto ad qstionem. an cuilibet pctō ꝓpria correspondeat pena? ¶ Quinto iuxta difficultatē tactā in tribus primis argumentis an vna possit ab alia separi. ¶ De primo sciendū q satisfactionis gnāliter sumpte hec ē ratio. satisfactio est redditio voluntaria equiualentis alias indebiti. ¶ Primū scz redditio patet qz non est absoluta datio. Nam hoc qd est satis dicit cōmensurationem ad aliqd precedens correspondentē. ¶ Qd dicitur voluntaria patet: qz si esset inuoluntaria non esset satisfactio sz satispassio. & hoc modo ille a quo exigitur in inferno pena debita culpe cōmisse satis patit & non satisfacit. ¶ Qd etiā sit equalentis patet: quia hoc importat illa particula satis. hoc etiā reqrit iustitia reddens satisfactionem pro illo cui correspondet. ¶ Quartū scz alias indebiti patet: qz si eēt alias debitum non satisfaceret pro isto. Nam non esset correspondēs isti sm iustitiā sed aliꝫ. ista ratio satisfactionis cōmunis est ad contractus & obligationes quascunq̄. hoc enim non recipiens bñficiū potest bñficianti bñ facere: & hoc modo dilectus diligenti recōpēsando dilectionē equalē. & ita tā in actibꝰ liberalibꝰ volūtatis q̄ i actibꝰ quēadmodū necessarijs. s. ꝯctibꝰ vbi ē qdā obligatio quasi necessitās ad reddēdū pt̄ inueniri ista ratio cōsilr cū culpa faciat deliquētē debitorē ei in quē peccat: potest ibi ista ratio satisfactionis inueniri vt scz reddat sibi equalens. & alias indebitum quantū sibi abstulit per peccatum.

De secūdo dicitur q non est possibile hoi satisfacere de pctō deo quem offendit. Ansel. lib. 1. c. 2. cur deꝰ hō. Primo: qz per peccatum aufert honor deo debitus. nihil autem equiualens honori eius pōt a nobis sibi reddi. ¶ Secundo: quia peccatum mortale est infinitum malum. tantum enim malum est: quantus ille in quem peccat nihil autem a nobis potest sibi reddi nisi bonū finitū. ergo non equiualens. ergo &c. ¶ Item ex alio medio scz alias indebito arguit sic. qz quicquid possumꝰ deo impendere obsequij & honoris totum debitum est ratione creationis gubernationis & redemptionis. ergo nihil possumus sibi impendere quod sit indebitū sibi.

etiam ab innocente. & per consequēs alias debitū q̄ p peccato. ¶ Quid ergo? Dicit q̄ in virtute passionis xp̄i potest peccator satisfacere: qr illa passio inquantum acceptat a deo trino: vt v̄tute eius acceptetur satisfactio illa que sm̄ se accepta non posset esse satisfactio. ¶ Sed si illa opinio intelligat de potentia absoluta diuina q̄ non possit actū aliquē acceptare penitentis tanq̄ satisfactionem istam p pctō nisi inquantū coniungitur merito passiōis xp̄i: Improbat primo: quia possibile fuit filium dei non fuisse incarnatū: nec p cōsequens passum. & cum hoc possibile fuisset deū pduxisse predestinatū ad beatitudinem: & iuste. non tamē excludendo misericordiā. & possibile fuisset tunc penitentē sibi satisfecisse. qr non pōt iuste pctōrem sine satisfactione beatificare. ¶ Confirmat istud per Aug. 13. trini. c. 10. Fuit quidē & alius mod⁹ nr̄e redēptionis possibilis. s. q̄ per incarnationem & passionem. sz nullus nostre miserie sanande conuenientior. & lapsus videtur posse sanari alia via q̄ p incarnationē & passionem christi. Itē passio xp̄i non delet culpam nostram nisi vt causa meritoria. & per consequens vt causa secūda que non est de essentia rei. immo reducit ad genus cause efficientis: sed quicqd potest deus p causam secundam efficientē potest immediate. ergo sine illa posset iuste & ordinate remittere culpā. ¶ Si dicatur ad ista duo q̄ deus posset sine xp̄o mediatore deleuisse culpam viatoris: & ita pduxisse eum ad beatitudinem sm̄ primum argumentū. & immediate iustificasse sm̄ scd̄m argumentū: tn̄ non per viā satisfactionis: qr non fuisset aliquid equiualens redditū tunc. Nunc autem est totū equiualens per passionem christi: cū ista tamen tali quali satisfactione istius. ¶ Contra. satisfactio est redditio equiualentis pro equalente: sz quātum malū fuit peccatum auertens a deo tantū bonum est conuersio ad deū ex charitate: quantū etiam bonū natum fuit inesse actui meo tantum bonū & non plus abstulit peccatum meū & tantum bonum potest inesse actui meo. sic ergo p illud omnino equiualens reddit. ¶ Si dicas actus me⁹ non fit equiualens in bono illi malo in displicentia nisi actus iste eliciat ex grā: sed prima gratia non dare peccatori nisi ex passione xp̄i. ¶ Contra hoc: qr de potētia absoluta bene posset dari prima grā sine merito passionis xp̄i. qd̄ probat. quia summa grā data creature data est aie xp̄i. & sine oī merito. nullo eñ modo passio ei⁹ nec exhibita nec puisa erat meritum respectu grē sibi conferende. immo pri⁹ preuidebat gratiam habiturus q̄ eius passio acceptāda. ¶ Itē passio xp̄i fuit bonum finitū etiam accepta sm̄ totā rationem meriti in ea. qr non erat bonū icreatum. nec per ɔsequens acceptat a deo infinite ex parte obiecti. qr non fuit deus beatus volendo illam passionem sicut amando suam essentiam. si ergo infinitas in peccato prohiberet satisfactionem possibilem etiam prohiberet eam posita passione christi.

C Pūct' notabilis

D Quantum ad istum ergo articulum potest dici q̄ deus de potentia absoluta posset dedisse peccatori post attritionem tanq̄ post dispositionē congruam & meritum de congruo gratiam per quam motus eius fieret contritio. & sic per satisfactionem deleuisse peccatum: quia per actum illum reddentem deo equiualens illi bono quod abstulit peccatum. Posset etiam ille actus esse alias indebitus: quia licet deus posset velle nos obligare sibi vt quicquid sum⁹ & possumus teneamur deo: tamen ex maxima misericordia sua considerans nostram fragilitatem & difficultatem ad bonum noluit nos regulariter obligare nisi ad decalogum: & ita potuisset tūc ordinasse obligare hominem ad decalogum scz xp̄o nō incarnato. posset ergo tunc homo aliqua opera supererogationis exercere q̄ alias sibi essent indebita. & tunc saluaretur tota ratio satisfactionis. ¶ De potentia tamen ordinata deus non disposuit alicui peccatori dare primam gratiam nisi in virtute meriti illi⁹. qui erat sine peccato scilicet christi. quia sicut tactū est supra non disposuit sibi recōciliare inimicum nisi per obsequiū magis gratū q̄ offensa eius erat sibi displicens. & tale obsequiū eius est passio xp̄i vel meritū eius. & sicut non disposuit dare gratiam peccatori sine passione sine qua grā nulla potest esse satisfactio omnino: qr nec equiualens aliquo modo nec simpliciter nec in diuina acceptatione. ideo multo magis de potētia ordinata nō est possibile satisfieri deo de pctō nisi in v̄tute passionis xp̄i.

In hoc qrto & in tertio

E De tertio dico q̄ satisfactio in isto intellectu magis consistit in actibus penalib⁹ vel passionibus voluntarijs q̄ in alijs actibus bonis non penalibus. lz qn̄q̄ posset per aliquem actū bonum non penalem satisfieri. qr bn̄ potest deus actum magnū charitatis acceptare pro punitione debita vni culpe. lz ei non sit ppria punitio: est tn̄ maius bonū: & magis deo reddens honorē q̄ illa q̄ esset propria illius punitio. Sed regulariter sicut culpa ordinat p penā & non per aliquod aliud magis bonū q̄ sit culpa. ita satisfactio isto modo dicta consistit in actionib⁹ vel passionibus habentibus rationē pene. Et hoc est qd̄ dicit Augustinus de vera & falsa pnia. & ponit di. 16. c. 1. Sunt digni fructus virtutū qui non sufficiūt penitentibus. penitētia enim grauiores fructus postulat vt dolore & gemitibus mortuus impetret vitā. Isti aūt actus penales vel passiones voluntarie in genere reducunt ad actū interiorem displicētie vel passionem tristitie: & ad actū exteriorē confitendi propriū peccatū quod ē valde penale. vel passionē concomitantē scz verecundiam: & ad actum simpliciter exteriorē vel passionem scz macerādo carnē. & oīs talis maceratio dr̄ contineri vel reduci ad ieiuniū. vel eleuādo mētē in deū. & hoc fit p orationem. vel sua tpalia erogādo: qd̄ fit p eleemosynam.

Ex hoc patet de quarto articulo scilicet solutione q̄stionis. siue enim intelligat satisfactio propria. i. determinata sm̄ speciē. siue propria. i. determinata sm̄ numerū. non necessario correspondet propria satisfactio cuicūq̄ peccato: qr & eadē satisfactio sm̄ speciē & eadē sm̄ numerum potest correspondere huic pctō & illi. Pr̄m̄ sm̄ spēm p3. qr contritio pōt correspondere huic & illi. & illa est eadē sm̄ spēm maxime si obiecta sunt eadē sm̄ spēm. Sc̄m sm̄ numerū p3. qr cōtritio de plurib⁹ simul in gn̄ali pōt vna considere pluribus illis. sed tūc op3 ad hoc q̄ sit satisfactio totalis nō diminuta q̄ aliqd ei⁹ sufficiat p vno pctō. & aliqd p alio. aliqd inquā & aliqd non de ptib⁹ integralibus in actu. Sed de gradib⁹ intētionis ita scz q̄ sit in tāto gradu intētionis q̄ in lōge minori sufficeret p vno. & in gradu quē supaddit vltra sufficeret p alio. Et pōt etiam plures satisfactiones vel totales vel partiales correspōdere vni pctō. Totales quidē qr non est pctm̄ qd̄ non possit remitti per solā cōtritionē: & tūc illa sola est totalis satisfactio. Pōt etiā idē remitti p cōtritionē remissam & alias penas supplētes imperfectionē ɔtritionis. Cōtritio aūt intēsa ex vna pte & ipsamet remissa cum alijs penis ex alia parte differunt etiam specie: lz sint equalētes in acceptione diuina. Breuiter q̄ nō corrn̄det cuicūq̄ pctō ppa satisfactio q. s. nulli alij corrn̄deat: nec aliq alia isti corrn̄deat: sed cuilibet correspōdet satisfactio p tūc ppa lz alia posset eē ppa. Intelligo ptūc ppa vel vt in se distincta. vl' vt aliqd virtualiter inclusum in satisfactione.

De peni. di. I. Sic &c.

D

I De quinto articulo dico q satisfactio isto modo accipiēdo: q̃ tamen totalis est ⁊ nō diminuta reconciliat satisfacientem ipsi quē offendit: q2 vel implacabilis est offensus qđ est ꝯtra misericordiā: vel si placabilis ꝑ nihil magis q̃ ꝑ satisfactionē isto mō dictā. Impossibile est aūt aliquē deo reconciliari: ⁊ tamē remanere in aliquo pctō: vñ Aug. de vera ⁊ falsa penitentia. Scio dñm inimicū omni criminoso: quō ergo qui crimē reseruat: de alio recipiet veniā: sine amore dei ꝯsequeretur veniā sine quo nemo vnq̃ inuenit gratiam: hostis eīn est dum offendit ꝑseuerāter: ⁊ quedam impietas infidelitatis est ab eo q iustitia est dimidiā sperare veniam. Sequit̃ ergo q impossibile est satisfacere deo de vno pctō remanente actualit̃ impenitente de alio pctō mortali. Sed si intelligatur separatio huius satisfactionis ab illa ita q dum actu reddit homo deo ꝑ ꝯtritionem vel satisfactionē quācunq̃ de hoc pctō ⁊ sufficientem pro hoc pctō non actu reddit satisfactionē sufficientē ꝑ alio pctō. dico q separari pōt satisfactio ꝓpria huic a satisfactione ꝓpria illi:
K ⁊ hoc quātum ad effectū: lȝ non quātum ad affectum saltē in habitu. pȝ enim quo ad effectū. q2 sicut non est necesse intellectū simul ꝯsiderare hoc pctm̄ ⁊ illud: ⁊ ita non est necesse volūtatem simul penitere de hoc et illo: ⁊ hoc accipiēdo penitere ꝑ quocūq̃ illoꝝ q̃ttuor significatoꝝ positoꝝ di. ꝓcedēti. q. 1. Sȝ tn̄ dū ꝯsiderat vnum ⁊ penitet de illo saltez habitualiter satisfacit de alio. hoc est animo promptus est si cogitaret aliud ad satisfaciendum de eo.

De secundo principali. s. satisfactione stricte sumpta ꝓportiōabiliter dictis quatuor sunt vidēda. Primo ratio nōis sicut prius. Scōm de possibilitate non hȝ hic difficultā. Ideo erit hic secūdum qđ fuit tertiū prius. s. in quib⁹ ꝯsistit illa satisfactio. Et ex hoc tertio solutio q̃stiōis si cuilibet peccato respōdet ꝓpria satisfactio. Quarto si vna ꝓ-
L pria satisfactio: est separabilis ab alia. De primo dico q̃ satisfactio est opatio exterior laboriosa vel penalis voluntarie assumpta ad puniēdum pctm̄ ꝯmissum a se: ⁊ hoc ad placādum diuinam offensam: vel ē passio seu pena voluntarie tolerata in ordine ꝑdicto. Isto modo accipit̃ satisfactio multo strictius ⁊ particularius q̃ satisfactio pͥmo modo: q2 illa potuit ꝯsistere in actu penalis passionis volūtarie interiori vel exteriori. Scōm pȝ: q2 vt opus exteriuȝ vel passio distinguitur ꝯtra actū vel passionē interiorem mentis: ⁊ ꝯtra actū oris vel passionē ꝯcomitātem non ꝯsistit satisfactio nisi in illis tribus opibus difficilibus scȝ ieiunio oratione ⁊ eleemosyna. de q̄bus dictum est tertio articulo ꝓcedenti. vel in passionibus volūtarijs cōcomitātibus ista tria opa difficillima. Ex hoc dico de tertio articulo q pctīs in gnē distinctis in tria mēbra. s. in pctm̄ carnis in pctm̄ ꝯcupiscentie oculoꝝ: ⁊ superbiam vite. 1. Io. 1. ⁊ 5. correspondēt de ꝯgruo ꝓprie
M satisfactiones in gnē. s. pctō carnis ieiuniū vel vniuersaliter quecūq̃ maceratio carnis magis ordinata ad reprimēdum tale peccatum carnis: ⁊ sub isto comprehendo vigilias: peregrinationes: asperitates vestium: nuditatem vel discalciationē. immo generaliter quēcūq̃ laborem fatigātem. Peccato autem supbie ⁊ ceteris spūalibus magis appropriate correspondet oratio: q̃ ⁊ humiliat spm̄ deo ⁊ roborat ꝯtra pctā spiritualia. Peccatis aūt circa tēporalia vt auaritie vel cupiditati cuicūq̃ vt rapine furti vel ablationis iniuste magis appropriate correspōdet erogatio eleemosynarum. Et ratio istoꝝ est ꝓpter maiorem correspondētiam pene ad culpā, q2 ꝑ que peccat quis per hec ⁊ punietur. Sic dictū est de correspondētia ista in generali ⁊ de ꝯgruo. Sed de necessario vel congruo in casibus specialibus non sic. Nam alicui potest non cōpetere vnum istorum operū penalium: qui tn̄ peccauit peccato cui de congruo correspōdet talis pena vel satisfactio: vt pauperi qui furatus est non ꝯpetit dare eleemosynas: ⁊ sic in alijs casibus: ⁊ tunc si ꝯtritio nō sufficiat non dȝ pctm̄ omnino manere inultū. Et possibile est ergo ⁊ ꝯgruum ꝑ tunc imponere ꝑ satisfactione ꝓpria huic pctō aliqđ: qđ tn̄ non est sibi ꝓpriū sm̄ vniuersalem corrñdētiam de ꝯgruo: ⁊ hic requirit̃ discretio sacerdotis vt non imponat alicui penā nimis sibi disconuenietem: sed aliquā q̃ magis sibi ꝯuenit: ⁊ quā forte meli⁹ adimplebit vtpote paup: nec eleemosynas potest dare nec orare: sed opȝ eū ꝯtinue laborare ꝑ victu suo necessario: nec ieiunare: q2 tūc nō sufficeret ad laborē necessariū ꝑ victu necessario ꝯtinūe acqrēdo. Q2 ꝑ ipse labor ꝯtinu⁹ ē sibi ieiuniū ꝯtinuū q2 continua maceratio carnis: tm̄mō inducēdus ē vt illum laborē subeat in remissionē peccatoꝝ intendens illum ad hunc finē referre saltē quousq̃ occurrat sibi opportunitas soluendi aliquā aliam satisfactionem ⁊ aliqua alia possunt ei ita tēperate ⁊ diminute imponi vt sint sibi possibilia. Consimilit̃ diues qui lapsus est ad peccatū carnis si est adeo delicatus q nō velit ieiunare: nec aliam macerationē notabilem subire: vel ꝑsumit̃ q si sibi imponeret̃ cito obijceret: ⁊ sic peccaret nouo peccato: inducēdus est ad orōnem ⁊ eleemosynā: ⁊ illud sibi iponēdū quod libētius recipit: ⁊ qđ credit̃ perseuerātius adimplere. Vel si oīno nullam penitentiam velit recipe a sacerdote impositā. dicit tamen se hr̄e displicentiā de pctō ꝯmisso: ⁊ firmum ꝓpositum non recidiuādi: absoluēdus est: ⁊ non est respuēdus ne cadat in desꝑationē: ⁊ nunciāda est sibi pena que esset ꝑ peccatis faciēda: ⁊ q eā in se vel equiualēti absq̃ impositione studeat adimplere: alioquin soluet ad plenū in purgatorio. hec misericordia satis ꝯsonat illi prophetie Esa. 42. de xp̄o quā Matth. 12. c. recitat. Arundinem quassatam non confringet. ⁊ lignū fumigans non extinguet. Arundo quassata est peccator quassatus tentationibus ⁊ peccatis lignum fumigans est lignum nimis humidum ex pctīs. tn̄ aliquid hn̄s de igne charitatis: ⁊ hic extinguit̃ si per duritiā sacerdotis ad nimis difficile obliget̃: sed nō extinguitur si ꝑdicat̃ sibi q opȝ eū hic vel alibi penā soluere: ⁊ q studeat hic tantā penā soluere quanta peccatis debetur: ne alibi acrior exigatur.

Documētū singulare doc. Theologorū merito principis.

De quarto dicit̃ q & si satisfactio exterior pro vno pctō possit separi a satisfactione ꝑ alio vt quādo orat tunc nō dat eleemosynam: tamē nō potest satisfactio exterior fieri de vno: ita q remaneat iste in alio peccato: ⁊ probat̃ quia placaret deum: ⁊ tamen esset inimicus eius: ⁊ quo ad hoc oportet satisfactiones esse coniunctas saltem in voluntate ad min⁹ habitualiter: licet non in effectu nec in voluntate tūc actualiter. Sȝ ista sniā videt̃ nimis dura ꝯtra pctōres ⁊ occasio maioris obstinationis. si enim iste hodie vere penitens ⁊ humiliter recipiens satisfactionem esto ieiunium trium dierum cras recidiuat in peccatū mortale: ⁊ de illo non penitens secundo die ieiunat: quia sibi fuit impositum: si dicas q illud ieiunium secūde diei non est aliqua satisfactio exterior: magis occasio est inducendi istum iam lapsum vt tertio die non ieiunet: ⁊ per consequens ad nouum peccatū mortale: q2 transgrediendo istam penam iniunctam a sacerdote ⁊ receptam videtur esse peccatum mortale: cū sit trāsgressio ꝑcepti ecclesie ⁊ vicarij dei in illo actu. Ex isto potest formari talis ratio, si post lapsum ⁊ ante pe

Tho. pͥ. dis. ar. 1. q. 2. i solone pͥncipali scōe q̃stiū cule. Ri. pͥti di. ar. 1. q̃. 5. i solutiōe pͥncipali. Ric. di. q̃st. 5. q. 18.

nitentiam nouam non exequatur quis satisfactionem pristinā sibi impositā peccat mortalr̃ nouo pctō. ergo si exequat̃ bene facit: qr̃ actū obedientie facit: sed non facit actū obedientie nisi inquātū illud est sibi impositum tanq̃ pars satisfactionis. ¶ Dico ergo sine preiudicio: q̃ qui semel vere penitet ꝛ recipit satisfactionē vel penitētiam ꝯdignam sibi impositā ab ecclesia claue non errāte: quātūcūq̃ postea recidiuet nunq̃ tenebitur nisi ad illā vnicam satisfactionē adimplēdā. Et si eam impleat in charitate melius est: qr̃ nō tātū soluit penam sed meret̃. Sed si adimpleat eam volūtarie extra charitatē soluit quidē penā: lȝ nō meret̃ gratiam. Si aūt ipa ab eo extra charitatē exigit̃ soluit̃ pena: lȝ ipse nō soluat. Et in pᵒmo est satisfactio simplr̃: qr̃ recōcilians ꝛ placans. In scđo est quidem satisfactio: qr̃ volūtaria redditio ꝛc. sed nec recōcilians nec placās. In tertio aūt ē satisfactio: vltra quā nō exigit̃ pena vlterior. ¶ Ex scđo mēbro sequit̃ q̃ si magnā partē satisfactionis sibi imposite expleuit in peccato mortali et post iterum penitet de peccato nouo non ē sibi iterato penitentia imponēda pro peccato de quo satisfecit: lȝ extra charitatem: sed tm̃ de nouis pctīs que fuerunt causa quare illa satisfactio fuit mortua. ¶ Et si arguas. mortua est. g̃ non est satisfactio. non sequit̃ nisi q̃ nō est satisfactio placans nec recōcilians in amicitiam. ¶ Et si dicit̃. ergo nō est satisfactio. nō sequit̃. qr̃ sufficit deo q̃ q̃s volūtarie soluat penā debitam ad punitionem pcti ꝯmissi: qr̃ etiam quod minus apparet sufficit satispassio. Patet in actibᵒ humanis. Si eñ alicui offense in regē corrñdeat pcise ſm legē abscissio manus: si isti etiā inuito abscindit̃ manus satis patit̃: ꝛ intātum sufficit regi: q̃ ſm legē: ꝛ iustitiā non debet ab eo penā vlteriorem exigere: ꝛ tamen nō recipit eū in gratiā vel amicitiam: multo magis ergo posset sufficere ꝑ punitione culpe si aliq̃s sibi penam debitam infligeret: lȝ non esset in gr̃a vel amicitia ipiᵒ iudicis offensi. ¶ Ex tertio mēbro pōt elici q̃ talis si ꝑpter nouum pctm̄ in qđ recidiuat dānaret̃ anteq̃ cōplesset totā penam sibi impositā: puniret̃ in inferno tēporaliter pena corrñdente illi: que nō fuit hic soluta: ꝛ illa soluta post tēpus aliqđ non puniret̃ amplius illa pena sicut ꝛ de veniali: qr̃ moriēs in pctō veniali simul cū mortali nō puniret̃ eternalr̃ ꝑ veniali vt dicet̃ inferius: ꝛ eodē mō in proposito. Ex quo eñ ſm plenam iustitiā punitiuā semel imposita est pena tēpalis isti ꝑ pctō de quo vere penituit: nunq̃ isti ꝑ illo delebit̃ nisi pena tp̃alis: ꝛ illa soluta nulla alia.

Ad argumēta. Ad duo prima patet ex quīto articulo pᵒmi mēbri: ꝛ quarto secūdi. ¶ Ad tertium pȝ ex tertio articulo scđi mēbri. ¶ Ad quartum pȝ ex quarto articulo pᵒmi mēbri. ¶ Sed si arguas: cōtritio pōt delere quodcūq̃ pctm̄: ergo ꝑ nullo correspondet aliqua alia ꝓpria satisfactio nō sequit̃: tum qr̃ ꝯtritio includit aliquam satisfactionē in voto saltē. vt dicet̃ di. 17. ꝛ lȝ quādoq̃ ꝯtritio sit tā intensa q̃ sufficiat pro tota pena: vel satisfaciat: tamē preceptū de aliqua pena infligenda non est irrationale: qr̃ regulariter ꝯtritio nō est nisi satisfactio partialis ꝛ precepta generalia dant̃ ꝑpter remedium generale: ꝛ ſm illas cōditiones que inueniunt̃ in hominibᵒ vt in pluribᵒ. ¶ Ad primum oppositū: ꝯcedo q̃ aliqua pena correspondeat equalit̃ isti culpe vel pena distincta in se vel pars virtualiter ꝯtenta in alia pena: ꝛ ita est satisfactio ꝓpria isti vel actualis vel virtualis: ꝛ sic ꝓpria q̃ nulla alia nunc correspondet loq̄ndo de satisfactione totali: lȝ alia posset correspōdere. ista etiā nunc nō correspōdet aliī culpe lȝ posset aliī correspōdere. ¶ Ad auctoritatē Apl̃i dico q̃ loquit̃ de pena dānatoꝝ. patȝ ex l̄ra. cecidit: cecidit illa babylon ꝛc. ꝛ ibi verū ē q̃ pcise valde ꝛ ꝓprie cōmensurat̃ pena culpe: sed nec tāta precisio nec commensuratio est in pena penitentiali nec requiritur.

Quæstio secunda.

Secundo quero. Vtrū quicunq̃ iniuste abstulit: vel detinet rem alienā tenet̃ illā restituere ita q̃ non possit vere penitere absq̃ tali restitutione: q̃ nō arguit̃. restitutio nihil est penitētie. ergo sine ea ꝯria pōt esse vera. antecedēs probat̃: qr̃ nō est ꝯtritio: nec ꝯfessio: manifestū est: nec satisfactio: qr̃ illa est redditio alicuius alias indebiti: ex p̄cedēti q̄stione: sed ista redditio est alias debiti: qr̃ si hō non peccasset ꝛ haberet rē alienā teneret̃ illā restituere: g̃ ꝛc. ¶ Itē posset hoc ꝓbari ꝑ partes satisfactionis: sub quarū nulla ꝯtinet̃ restitutio. ¶ Itē nullus tenet̃ ad impossibile: qrᵒ q̄ dicit deū p̄cepisse impossibile anathema sit ſm Hieronymū: sȝ quādoq̃ impossibile est alienū restituere illi cuiᵒ est: vt q̄n nescit̃ cuiᵒ sit: quod pōt ꝯtingere: siue qr̃ nescit de illo a quo habuit ꝛ vbi sit: nec de aliquo sibi ꝓpinquo cui vice eius restituat: siue in alio casu: vt si inueniat alienum ꝛ nescit cuius sit. ¶ Itē nullus tenet̃ ad restitutionē sibi magis dānosam q̄ sit vtilis ei cui fit restitutio: sȝ quādoq̃: vtpote si ille cui est restitutio facienda degat in remotis: nec pōt sibi restitui: nisi maiores sumptus ponant̃ in mittēdo sibi q̄ sit illud totū quod restituendum est: ergo in illo casu non tenet̃. ¶ Itē primo ethicoꝝ dicit̃. q̃ bonū ꝯmune diuinius est ꝛ p̄ferēdum bono ꝑticulari: sed possibile est restitutionē faciendam petro esse dānosam paulo restituēti: ꝛ in hoc magis dānosam reipublice: qr̃ .s. paulus est magis necessarius reipublice q̄ petrus: ergo in illo casu nō tenet̃ restituere. ¶ Item q̄libet tenet̃ magis diligere se q̄ proximum. ſm illud Cāt. Ordinauit in me charitatē. ergo q̄n restitutio est sibiipsi dānosa vt si est in extrema necessitate: tenet̃ magis illud sibi retinere: q̄ ex dilectione alterius aliī restituere. ¶ Itē restitutio facienda est in fauorem illius cui fit: ergo non est facienda quādo cederet in dānū eius: nec etiā q̄n cederet in dānum reipublice: sed gladius redditᵒ furioso esset i eiᵒ cui restituit̃ dānū: qr̃ male vteret̃ eo: ꝛ in dānū reipublice: qr̃ lederet pacē ciuitatis: g̃ ꝛc. ¶ Et consimilit̃ pōt argui: q̄ncunq̃ restitutio habet vel dānum annexum illi cui fit: vel dānum reipublice annexū. ¶ Itē adultera ꝯcipiens filiū ex adulterio filius putatiuus mariti defraudat verū heredē hereditate: ꝛ tamen nō tenet̃ mulier sibi hereditatem restituere: g̃ ꝛc. Minor probatur: quia non posset illud sine sui diffamatione: ad quam nullus tenetur: immo ad eius oppositum: ꝛ sequeret̃ maius malū scȝ vxoricidiū si maritus sciret crimen. ¶ Itē aliquis potest bñficium ecclesiasticum sibi ꝓcurare auferēdo per ꝓcurationem suā alteri sed non tenet̃ alteri illud restituere: g̃ ꝛc. ¶ Contra. Augu. in epistola ad macedoniū. ꝛ ponit̃ in l̄ra. q̄diu res ꝑpter quam peccatum est non reddit̃: si reddi potest non agitur penitentia: sed fingitur. Et. 14. q. 6. si res. Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. ¶ Item Exo. 22. vbi precipitur reddi iniuste ablata ꝛ addi penam.

Hic sunt quatuor videnda. Primo vnde rerū dn̄ia sint distincta vt hoc dicat̃ meum ꝛ illud tuū: qr̃ istud est fundamentū oīs iniustitie in ꝯtendo rē alienā: ꝛ ꝑ ꝯñs oīs iustitie in restituēdo eā. Secūdo quō dn̄ia pᵒmo distīcta iuste trāsferunt̃. Tertio ex hoc patebit q̄ sit iniusta rerū occupatio alienaꝝ seu alre ri

Doctrina subtilissima

In epl̃a ad explanatiōe fidei catholice ad damasum papā

In phemio vł ca. I.

Cap. 2.

us dānificatio ī re tpali. Quarto qūo talis ad restitutionē teneat. ❡ De p̄mo sit hec p̄ma ɔclo: q̄ lege nāe vel diuina non sunt rerū distincta dn̄ia p statu innocentie: immo tūc oīa sunt cōia. pbat p illud decretoꝝ di. 8. c. 1. Iure nature sunt oīa cōia oībus. ⁊ ad hoc adducit Augu. sup Io. c. 2. Quo iure dicētē. Quo iure defendis villas ecclesie diuino an humano? vn̄ qlqꝫ possidet qd possidet nōne humana volūtate? nā iure diuino dei ē terra ⁊ plenitudo ei⁹. Iure ḡ humano dr hec domus mea est: hec villa mea est: hic seruus me⁹ est. Itē ibidē. Tolle iura imperatoꝝ quis audet dicere: hec villa mea est. ⁊ post ibidē. Per iura regia possident possessiones. ⁊. 12. q. 1. dilectissimis. Cōis vsus oīm q̄ sunt in hoc mūdo oībus esse debuit. ❡ Rō ad hoc duplex. prima: q̄ vsus reꝝ s̄m rectā rōnem ita dꝫ competere hoībus sicut ɔgruit ad congruā ⁊ pacificā ɔuersationē ⁊ necessariā sustentationē. In statu aūt innocentie cōis vsus sine distinctiōe dn̄ioꝝ ad vtrunqꝫ istoꝝ plus valuit q̄ꝫ distinctio dn̄ioꝝ: q̄ nullus tūc occupasset qd fuisset alī necessariū: nec oportuisset illud ab ipso p violentiā extorqueri: sed q̄libet hoc q̄ p̄mo occurrisset necessariū occupasset ad necessariū vsum: sic etiā magis fuisset sufficientia ad sustentationē q̄ꝫ si alicui precluderet vsus alicui⁹ p appropriationē illi⁹ factā alteri. ❡ Scd̄a ɔclusio est q̄ illud preceptū legis nature de hn̄do oīa cōia reuocatū est post lapsum ⁊ rōnabilr pp̄ter eadē duo. Primo q̄ cōitas oīm reꝝ esset ɔtra pacificā ɔuersationē cū malus ⁊ cupidus occuparet vltra ea q̄ eēnt sibi necessaria. ❡ Et hoc etiā inferendo violentiā aliis q̄ vellēt secū eisdē oībus ad necessitatē vti. sicut legit de Nēbroth q̄ erat robustus venator corā dn̄o. i. hoīm app̄ssor. ❡ Itē esset ɔtra necessariā sustentationē pp̄ter illud: q̄ fortiores bellatores p̄uarēt alios necessariis. Et ideo pollitia Ar. 2. polliticoꝝ. q̄ nō sint oīa cōia: multo melior est q̄ꝫ pollitia Socratis quē reprehēdit de oībus cōmunib⁹ s̄m illum statū quē ph̄s inuenit in hoībus. ❡ Tertia cōclusio q̄ reuocato isto p̄cepto leg' nature de hn̄do oīa cōia: ⁊ per ɔn̄s ɔcessa licentia appropriādi ⁊ distinguēdi cōia nō fiebat actualis distinctio p legē nature nec per diuinā: per diuinā non: vt pbat per illud August. supius adductū. Quo iure ⁊c. ❡ Per legē nature nō vt videt pbabile: q̄ non apparet q̄ illa determinet ad opposita ipsa aūt determinauit ī natura humana hoc q̄ oīa essent cōia (nisi dicat q̄ illa p̄positio institute de reꝝ diuisione) Fere bestie. qd nullius est occupāti cōceditur: sit de lege nature. Et licet quasi statim post naturalē apprehēsionē de hoc q̄ est res esse diuidendas occurrat illa tanq̄ꝫ pbabilis ⁊ manifesta. tn̄ rōnabili⁹ est dicere q̄ ipa nō sit de lege nature sꝫ positiua. ❡ Ex hoc sequit q̄ aliqua lege positiua fiebat p̄ma distictio dn̄ioꝝ: ergo vt videā an illa distinctio sit iusta oportet videre quomodo lex positia talis sit lex iusta. ❡ Sit ergo ɔclusio q̄rta q̄ lex positiua iuste req̄rit in legislatore prudentiam ⁊ auctoritatē. Prudētiā: vt s̄m rectā rōnē practicā dictet quid faciendū p cōitate. Auctoritatē. q̄ dr lex a ligādo: sed non q̄cunqꝫ sn̄ia prudentis ligat cōitatem nec aliquē si nulli p̄sideat. Qūo autem prudētia poterit haberi ad cogitādū leges iustas satis patet. Qūo autē auctoritas iusta habeat q̄ cuꝫ hoc requirit ad legem iustā. ❡ Sequit quīta ɔclusio q̄ ē duplex principatus vel auctoritas scꝫ paterna ⁊ pollitica: ⁊ pollitica duplex scꝫ in vna p̄sona vel in cōitate. Prima scꝫ paterna iusta est ex lege nature: qua oēs filii tenent parentib⁹ obedire: nec ista per legē aliq̄ꝫ mosaycā vel euāgelicam est reuocata: sed magis confirmata. Auctoritas vero pollitica q̄ ē supra extraneos siue in vna persona resideat siue in cōitate potest esse iusta ex communi consensu ⁊ electione ipsius communitatis. Et prima auctoritas respicit consensum naturalem q̄ꝫ non cohabitantes ciuiliter. secunda respicit cohabitantes quantūcunqꝫ nulla consanguinitate vel propinquitate coniūctos: vtpote si ad ciuitatē aliquam edificandam vel habitādam occurrerent extranei aliqui videntes se non posse bene regi sine aliqua auctoritate: poterāt concorditer consentire vt vel vni persone vel cōmunitati committerēt illam communitatem. Et vni: vel pro se tātum: ⁊ successor eligeret sicut ipse: vel pro se ⁊ tota sua posteritate: ⁊ ista auctoritas pollitica vt patet iusta est: q̄ iuste potest quis se submittere vni p̄sone vel cōitati in his que nō sunt cōtra legem dei in quib⁹ melius pōt dirigi per illum cui se submittit q̄ꝫ p seipsum. ḡ habemus ɔplete qūo poterat cōdi lex positiua iusta: q̄ ab habente prudētiam ī se vel in cōsiliariis suis ⁊ cū hoc hn̄te auctoritatem iustam aliquo dictoꝝ modorum in ista ɔclusione. ❡ Ex his est sexta ɔclusio: q̄ p̄ma distinctio dn̄ioꝝ potuit eē iusta a lege positiua iusta siue lata a patre siue p̄ncipe siue cōitate iuste regnāte vel regente. Et hoc mō pbabile ē factū fuisse. Nā vel post diluuiū Noe filiis suis distinxit terras quas singuli occuparēt p se vel filiis suis ⁊ posteris: vel ipsi de cōi ɔcordia iter se diuiserūt sicut legit. Gen̄. 13. de Abraā ⁊ Loth: q̄ Abraam dedit electionem ipsi loth quam partem vellet eligere: ⁊ ipse reliquā acciperet: vel lex aliqua p̄mulgata est a patre vel ab aliquo electo ab eis in principē: vel a cōmunitate cui ipsamet cōmunitas commisit istam auctoritatem: que inq̄ꝫ lex fuit vel potuit esse q̄ res tunc non occupata esset primo occupantis: ⁊ tunc postea diuiserunt se super faciem terrarum: ⁊ vnus occupauit vnam plagam: ⁊ alius aliam.

De secundo articulo dico q̄ translatio rerum potest esse vel quātum ad dn̄iū vt si res a dn̄io vnius trāseat ad dn̄iū alterius: vel quātum ad vsum siue ius vtēdi: manēte tamē dn̄io apud eūdem: ⁊ iustitia vel iniustitia in translatiōe vsus difformes habet regulas iuste trāslationi dominii. Hec ergo trāslatio dominii potest fieri vel auctoritate publica vel principis vel auctoritate legis: vel auctoritate priuata ipi⁹ dominii immediate possidētis. ❡ De p̄ma trāslatione sit hec ɔclusio prima in isto articulo. trāslatio dn̄ii auctoritate legis iuste iusta est. pbat. q̄ si lex iusta potuit iuste determinare p̄ma dominia: ⁊ nō minor ē auctoritas legis vel p̄ncipis: quod habeo hic p eodem post diuisionē dn̄ioꝝ q̄ꝫ ante: ergo pp̄ter eādem causam ⁊ eūdem finē potest iuste trāsferri dominium postq̄ꝫ fuerat alicui appropriatum. ❡ Ex hoc dico q̄ prescriptio in immobilibus ⁊ vsucapio in mobilibus est iusta translatio. Probat primo auctoritate extra de prescriptionibus vigilāti. glo. super illud aliena. Probat etiam per rationem dupliciter. Primo sic. iuste pōt illud statui a legislatore quod est necessarium ad pacificam cōuersationem subditoꝝ: sed dn̄ium rei neglecte sicut negligit in prescriptione ⁊ vsucapione trāsferri in occupātem est necessarium ad pacificam cōuersationem ciuium: quia si non trāsfertur dominium in illum occupātem sed remaneret apud primum post quantūcūqꝫ tempus essent lites immortales. nā post quātūcunqꝫ tempus ille qui neglexit vel heres eius repeteret illam rem neglectam ab alio vel aliis quantocūqꝫ tēpore occupatā: ⁊ essent tales lites q̄ īpossibile esset eas decidere: q̄ nec pbationem sufficiētē habere. Et ex talibus litibus p̄petuis essent cōtētiones ⁊ forsitan odia inter litigantes: ⁊ sic tota pax reipublice p̄turbata. ❡ Secunda ratio est: quia legislator potest iuste per legem punire trāsgredientē cui⁹ trāsgressio vergit in detrimentum reipublice etiā si pena

corporali: ergo multo magis pecuniaria: ꝛ hoc applicando eam fisco: ergo pari ratiõe potest eũ punire pena tali applicando illud in quo punit alicui qui in hoc est minister legis: sed negligens rẽ suam tanto tẽpore transgredit: ita ꝙ eius transgressio est in detrimentũ reipublice: q2 impedimentum pacis: ergo iuste potest lex sicut rem illam neglectã applicare fisco: ita ad maiorem pacem transferre illam in illum qui tãto tpe occupauit tanq̃ in ministrum legis. ¶ Et ex hoc pz q̃uo debet intelligi illa p̃sumptio iuris ꝛ de iure ɔtra quã nõ admittit probatio: ꝙ scz sic negligens rem suã habuit eam p derelicta. Et si em̃ hoc non sit verũ in re: tñ legislator punit istũ ac si habuisset eam p derelicta: q2 i aliquo assimilat habenti pro derelicta: ꝛ illud in quo assimilat derelinquenti iuste requirit similem penam. ¶ Istud etiã apparet pbabile p hoc ꝙ si q̃libet posset suũ dñium transferre in aliũ tota cõitas potest cuiuslibet de cõitate transferre dñium in quẽlibet: q2 in facto cõitatis supponi includi ɔsensum cuiuslibet: ergo illa cõitas habens istũ ɔsensum quasi iã oblatum in hoc ꝙ quilibet ɔsensit in leges iustas ɔdendas a cõmunitate vel principe põt per legẽ iustam cuiuslibet dñium transferri in quẽlibet. ¶ Scdo põt fieri translatio per actũ persone p̃uate immediate hñtis dñium rei. Hoc aũt põt esse vel per actũ mere liberalẽ vel per actum sm q̃d liberalem. Primus est qñ transferens nullam expectat redditionẽ. Secũdus est quãdo pro eo quod trãsfert expectat aliq̃d sibi reddi. ¶ De primo sit hec ɔclusio que est secũda huius articuli. Dñs alicuius rei non phibitus a lege seu superiore a cui9 voluntate dependeat in dando vel transferendo vel donãdo põt donare rẽ suã aliĳ volenti recipere. Hoc pbat: q2 ex quo p actũ volũtatis sue fuit dominus ergo p voluntate potest cessare esse dñs: ꝛ alius vult recipere: ergo põt incipere esse dominus: ꝛ nõ phibet aliqua cã supior iustũ desinere ꝛ illũ incipere esse dñm ergo per donationẽ istam fit vere ꝛ iuste translatio dominiĳ. ¶ Ex hoc patet q̃d requirit ad iustã donationem: q2 liberalis translatio ex parte donantis: ꝛ volũtas recipiẽdi ex parte illius cui fit donatio: ꝛ libertas ex parte ambor hui9 donandi ꝛ illius recipiendi: hoc est ꝙ nulla lege superiori phibeat iste vel ille nec per actum alterius a quo dependeant in ista translatione. Et pp̃ter defectum scdi non potest quis donare pecuniam fratri minori: q2 ille non vult esse dominus: propter defectũ tertĳ non potest monachus dare sine licẽtia abbatis: nec filiusfamilias sine voluntate parẽtis: nec etiam clericus in aliquo casu sine voluntate vel saltem ɔtra volũtatem pape: vt habet extra de censi. romana. ad cuius capituli obseruationem penam posuit Grego. 10. cuius capitulum est hodie in. 6. lib. de cre. Exigit ꝙ scilicet visitantes a visitatis nulla recipiant munuscula: ꝛ si receperint teneant duplum restituere: vel non absoluant a maledictione quam ipso

In lib. 6. facto incurrunt: vt dicit Innocentius quartus in nouis ɔstitutionibus. ¶ Huic aũt correspondet in trãslatione vsus liberalis accommodatio: ꝛ habet similes leges ad hoc ꝙ sit iusta: quia requirit in accommodãte liberam voluntatem: ꝛ in recipiente ꝙ velit recipere rem accommodatam ad vsum ꝛ ꝙ non sit aliqua voluntas legis vel principis obsistens illi accommodationi. ¶ Alia translatio vel accommodatio non ẽ mere liberalis: sed vbi transferẽs expectat aliquid equalens ei quod transfert dicit proprie ɔtractus: quia ibi simul trahunt voluntates partium: trahit em̃ iste ad transferendum in illum a cõmodo quod expectat ab illo: vel expectat transferendum in se. Hmõi contractus in quibus dominia transferunt quidam sunt rei vtilis pro re vtili immediate sicut vini pro blado ꝛ hmõi: ꝛ dicit rerum permutatio do vt des vel do si des. Quidam rei vtilis pro nũmismate vel econuerso quia enim difficile erat res vsuales immediate cõmutare. Ideo inuentum est medium per q̃d talis cõmutatio facilit fieret quod vocat nũmisma: ꝛ dicit cõmutatio nũmismatis p re vsuali emptio: econuerso vero venditio. Quidã tertio nũmismatis pro nũmismate: ꝛ dicit mutui datio ꝛ mutui acceptio. Sunt ergo tres ɔtractus in quibus transfert dominiũ quibus correspondent aliĳ ɔtractus in quibus trãsfert vsus vel ius vtendi retento dominio. Nam rerum pmutationi correspondet mutua vel permutata accommodatio emptioni correspondet cõductio ꝛ vẽditioni locatio: mutuationi: non correspõdet aliquid proprie in translatione vsus rei. ¶ De prima trãslatione. s. rerũ permutatione sit hec ɔclusio que est tertia huius articuli: ꝙ domini rerũ iuste eas pmutant si sine fraude seruent equalitatem valoris in cõmutatiuis sm rectam rõnẽ. Intelligendo hic ɔditiones prius expositas ad donationem iustam requisitas: explicant etiam alie q̃ sunt proprie ad iustam pmutationez. Quod primo addit sine fraude: excludit fraudem in substantia quantitate ꝛ qualitate. In substantia vt non commutet auricalcum pro auro: nec aqua p vino. In quantitate: vt siue quantitas mensuret per pondus siue per aliam mensuram scilicet virgam vel huiusmodi quãtum ad longitudinem: vel mensuram aliam corporalem: vt. s. modium sextarium vel huiusmodi siue in liquidis siue in aridis iustum pondus ꝛ vniuersalit iusta mensura seruet. ¶ Consimiliter de qualitate: ꝙ non commutet vinum corruptum: quod accipit ab alio cõmutante tãq̃ vinum purum: ꝛ hec omnia probant extra de iniurĳs ꝛ dãno dato. si culpam. Qui occasionẽ dãni dat damnum videt dedisse: sed defraudans illum i substantia qui putat permutando accipere aliam substantiam vel qualitatem vel in quantitate: qui putat accipere aliud quantum dat occasionem damni: quia ille non permutaret nisi crederet aliam substantiam vel quantitatem ꝛ qualitatem recipere: ergo videt nõ tantum fallacia de libro elenchorum: sed presumptione iuris: ꝛ sm veritatem damnum dedisse. Sequit in illa regula ꝙ equalitas valoris est seruanda: hoc pbat per Augustinũ. 13. trini: c. 3. vili velle emere: ꝛ cara velle vendere: re vera vitium est: ꝛ hoc intelligendo de re vili ꝛ cara quantum ad vsum: quia frequenter res que est in se est nobilior in esse naturali minus est vtilis vsui hominum: ꝛ per hoc minus preciosa: sicut sm August. de ciui. li. 11. c. 16. Melior est in domo panis q̃ mus: cum tamen omne viuum nobilius sit simpliciter non viuo in esse nature. ¶ Et propter hoc additur sm rectam rationem attendentem scilicet naturam rei in comparatione ad vsum humanum propter quem fit commutatio ista. Ista autem equalitas sm rectam rationem non consistit in indiuisibili: sicut dicit quidam doctor motus ex hoc: quia iustitia habet tantum medium rei: sed cetere virtutes medium rationis: hoc enim falsum est vt declarat lib. 3. di. 34. q. 1. immo in isto medio (quod iustitia commutatiua respicit) est magna latitudo: ꝛ intra illam latitudinem non attingendo indiuisibilem punctum equiualentie rei ꝛ rei: quia quo ad hoc quasi impossibile esset commutantem attingere ꝛ in quocunq̃ gradu circa extrema fiat iuste fit. ¶ Que autem sit ista latitudo ꝛ ad quantum se extendat quandoq̃ ex lege positiua: quãdoq̃ ex consuetudine innotescit: lex enim rescindit cõtractum vbi contrahens decipit vltra medietatem iusti precĳ: tamen infra illud si ex alio apparet iniustitia debet restitutio fieri correspondens. Quandoq̃ autẽ relinquit ipsis commutantibus vt pensata mutua ne

Ri. li. 3. di. 33. ar. 3. q. 4. Re. q̃l. 6. 23. Vide. B. o. 5. ethic. lcõne. 5. ꝛ 6.

cessitate reputant sibi mutuo dare equiualens hincinde ⁊ accipere: durū est eñi inter hoies esse contractus in quibus contrahẽtes non intendant aliquid de illa indiuisibili iustitia remittere sibi mutuo vt pro tanto omnem contractum ꝯcomitet aliqua donatio: ⁊ si iste est modus ꝯmutātium quasi fundatus super illud legis nature: hoc facias alij quod tibi vis fieri: satis ꝓbabile est ꝙ quādo sunt mutuo ꝯtenti mutuo volunt sibi remittere si ſm aliquid deficiunt ab illa iustitia requisita. ¶ Consimilis conclusio omnino est de iusta venditione ⁊ emptione: quia ibi ita opꝫ ex vna parte considerare nūmisma sicut hic rem permutatam. Addo ꝙ in istis vtrisqꝫ contractibus: licꝫ permutantē vel vendentē pensare dānum suum: non autē commodū ipsius ementis siue cū quo permutat: hoc dico in carius vendendo vel permutando. Et intelligo sic. Si quis multum indiget re sua ⁊ per magnam instantiā inducatur ab alio vt vendat vel permutet pro re alia cū possit se preseruare indemnē ⁊ ex venditione vel permutatione ita multū dānificatur potest carius vendere ꝙ̄ si al's sine tali dānificatione venderet vel permutaret. Sed si emens magnum ꝯmodum consequatur ex illa re sibi vendita vel permutata non potest carius vēdi vel permutari. Nam propter maius commodū ei⁹ quod consequitur: nec res mea est in se preciosior nec mihi melior. Et ideo non debet mihi maius precium apportare. Secus autē est quando dānificor: quia tunc mihi est preciosior lꝫ non in se. Cū istis contractibus (vt dictum est) conueniunt mutua accommodatio cōductio ⁊ locatio. Et consimiliter quantum ad positas iam conditiones est seruanda iustitia considerando ibi ad vsum sicut hic ad dominium. ¶ De vltimo cōtractu scilicet de mutui datione sit hec conclusio quarta istius articuli. Ad iuste contrahendū mutuū oportet seruare equalitatem simpliciter in numero ⁊ pondere exceptis quibusdam casibus de quibus dicetur in fine: ratio huius a quodā assignatur talis: quia vsus pecunie est eius consumptio: ergo concedens eā mutuo per consequens consumit eam. ¶ Contra hoc obijcitur per illud extra de significationibus verborum. Exijt qui seminat. ⁊ est hodie in.6.lib. ꝙ quarūdam rerum vsus perpetuo separatur a dominio. Potest ergo talis ratio assignari: quia in mutui datione transfertur dominium. hoc enim sonat vocabulum: mutuo do tibi meū ergo qui concedit mutuo non manet dominus pecunie mutuate: ⁊ per consequens si pro illa pecunia recipiat aliquid vltra sortem pro non suo recipit siue vendit non suum. ¶ Alia ratio est: esto ꝙ pecunia maneret sua: tamen illa pecunia non habet ex natura sua aliquem fructum sicut habent aliqua alia ex se germinantia: sed tantum peruenit aliquis fructus ex industria alterius scilicet vtentis: industria autem hui⁹ nō est eius qui concedit pecuniam: ergo ille volens recipere fructum de pecunia vult habere fructum de industria aliena: quam tamen non dedit ille alius sibi ex hoc ꝙ accepit mutuum ab alio. Et hec est ratio quare per oppositum fructus lignorum germinantiū cōputatur in sortem. ¶ Excipiuntur in ista mutuatione duo casus in genere: quandoqꝫ enim lꝫ accipere vltra capitale ex pacto: quandoqꝫ autem non ex pacto. Primū triplicitur: vel ratione pene conuentionalis: dum tamen non fiat in fraudem vsurarum. verbi gratia. Ego indigeo pecunia mea ad mercandum: concedo tamen tibi ad certum diem: adijciens penam conditionalem ꝙ nisi tali die soluas: quia multum damnificabor: solues postea tantum vltra hec pena adiecta licita est: quia licet me seruare indemnem sic premonendo illum cum quo contraho. Signum autē quando non est in fraudem vsurarum manifestum est illud quando mercator magis vellet pecuniam sibi solui die prefixo ꝙ̄ in crastino cū pena adiecta sibi. Et per oppositum est in fraudem quando vult diem trāsiri potius ꝙ̄ pecuniā ipso die solui. ¶ Secūdum est ratione interesse: debitor enim ex cuius non solutione creditor notabiliter dānificatur tenetur de iustitia satisfacere creditori de interesse. Et lꝫ ille creditor non posset habere ꝯtra eum actionem in foro exteriori: vtpote quia nō sunt pacta vel iuramenta: tamē in foro ꝯscientie debitor tenetur vltra sortem ad interesse. ¶ Tertia ꝯditio est quādo vtrunqꝫ scꝫ capitale ⁊ illud superfluū ponitur sub incerto: quod probatur extra de vsuris nauigāti. §. rōe. arguēdo ꝑ locum a simili: quia sicut hic incertitudo excusat: ita ibi. Sine pacto etiā lꝫ. Solus eñ animus sine omi pacto verbali vel alio signo equalenti ostēdente debitori ꝙ mutuās non mutuaret sine spe lucri non facit illū recipientem vltra sortem sine pacto habere alienū ⁊ iō nec teneri ad restitutionē. ¶ Intelligēdum etiam ꝙ pecunia habet aliquē vsum vtilē ex ꝓpria natura: vtpote ad videndum ornādū vel ostendendū possibilitatem tanqꝫ diuitē ⁊ ad illū finē potest locari sicut equ⁹ vel aliud locale: ⁊ pro vsu isto retēto dñio pecuniā recipi: ⁊ tūc ex toto est ꝯtractus locationis vel ꝯductionis: nō autē mutuatio seu mutui datio: ⁊ deberet idem pondus restitui nisi forte sufficiat locari equale in pondere ⁊ valore. He regule ꝑdicte ostendūt quid iustū ⁊ quid iniustū in ꝯmutationibus statim factis. s. quādo vterqꝫ cōmutās statim dat vel recipit illud ꝓ quo cōmutat. ¶ Sed quādo commutās nō statim recipit illud ꝓ quo commutat: sed differtur hmōi receptio queritur quid iuris? ¶ Rñ. preter regulas ꝑdictas pertinentes ad iustū vel iniustū in singulis ꝯtractibus: pro presenti addo hec istas duas. Prima ē ꝙ commutās non commutet vel vēdat tepus: quia tepus non est suū. ¶ Secundo ꝙ non ponat se in tuto de lucrādo: ⁊ illum cū quo commutat de dāno: intelligo in tuto semper vel vt in pluribus. ¶ Ex istis regulis patēt multi casus in speciali. v.g. Dicatur festum natiuitatis dñi. a. ⁊ festum sancti Joānis baptiste. b. iste commutās tradit alij rem suam in. a. aut ergo tunc eā erat venditur⁹ aut non: sed in. b. si sic vel determinat nunc preciū ſm ꝙ currit tēp⁹ pro. a. ⁊ tūc facit iniuriā: quia supplet indigētiā: proximi anteqꝫ teneatur illā supplere: qñ. s. expectat solutionē hui⁹ vsqꝫ in. b. Aut determinat ꝑciū maius ꝙ̄ sit iustū ꝓ. a. ⁊ tūc est vsurari⁹: quia vēdit tēp⁹ ꝯtra ꝑmā regulā qd̄ ꝓbatur extra de vsuris. Cōsuluit. ¶ Si autē nō esset mō vēditur⁹: sed alias qñ videret ꝙ ſm cursum tpis plus posset lucrari. Aut ꝙ̄ nūc ponit certum ꝑciū aut nō: sꝫ dimittit certificationē precij pendētē ex aliquo futuro. Si ꝑmo mō. s. ponit ꝑciū ſm ꝙ res nūc valet nō ē dubiū quin faciat misericordiā magnā. Si ꝓ maius ꝙ̄ nunc valet tñ nō ita imoderatū ꝑciū quin tpe solutiōis verisimiliter qñqꝫ pl⁹ qñqꝫ minus valeat res vēdita rōne dubij excusatur: quia ꝯtra nullā regulā supradictā facit qd̄ ꝓbatur ꝑ illd̄ caplꝫ nauigāti. §. rōe. ¶ Et si obijcitur ꝯ hoc per illud ibidē. In ciuitate. ¶ Rñ. ibi ꝯtinetur monitio vtilis nō ꝑceptū necessariū. ¶ Si autē determinationē ꝑcij ex valore futuro illius rei pēdere relinquat: aut ergo pro tpe determinato illius solutionis vel alio in quo non consueuit regulariter res plus valere ꝙ̄ qñ dat rē suā: ⁊ tunc misericordiā facit vtpote concedo tibi istud pro tanto precio pro quanto valebit in. b. vel aliquo tpe citra. b. cum tñ illa res cōsueuit cōiter carior esse in. b. ꝙ̄ in aliquo tpe ꝑcedente. ¶ Si aūt velit preciū determinari ꝓ tpe indeterminato hoc mō vt ponat se in tuto lucri: vt in pluribus: ⁊ alium in dāno: vtpote volo ꝙ tantū soluas mihi pro isto quantū valebit in quocūqꝫ tpe vsqꝫ ad. b. qñ cari⁹ vēdetur: vsura est: quia ponit se vel partem suam quo ad lu-

Ric. pñ. di. ar. 5. q. 5 parū ante solu. arg. pñci.

crũ: vt in plurib⁹ in tuto: ꝛ illum cũ quo contrahit ad dãnũ: ꝛ tunc hꝫ pro se illud quod euenit vt in plurib⁹: ꝛ ↄtra se illud quod euenit vt in paucioribus. ¶ Est etiam ibi alia iniustitia quia aliquo die determinato oporteret eum exponere rem suam venditioni: ꝛ non in tempore particulari vago: ꝛ in illo contingeret ꝙ minus care venderet ꝙ̃ in die carissimo inter .a.ꝛ.b.ꝛ per ↄsequens in tali pacto facit se certum de lucro vltra ꝙ̃ humana ĩdustria pertingere posset. He ergo re gule dicte sunt de iusto ꝛ iniusto in venditione ꝛ commutatione quacunq̃ꝫ pro nunc vel futuro: ꝛ hic loquẽdo de commutatione iconomica: que est quãdo commutãs intendit rem accipere pro qua ↄmutat vt non merceř ea: sed vt ea vtatur.

Sequitur de commutatione negociatiua

vbi ↄmutans intendit mercari de re quã acquirit qꝛ emit non vt vtař: sed vt vendat: ꝛ hoc carius: ꝛ hec negociatiua diciř pecuniaria vel lucratiua. De hac vltra regulas predictas quid iustum ꝛ quid iniustũ addo duo. Primum est ꝙ talis ↄmutatio sit vtilis reip. scd̃m est ꝙ talis iuxta diligẽtiam suam ꝛ prudẽtiam ꝛ sollicitudinẽ ꝛ pericula accipiat in commutatione precium correspondẽs. ¶ Prima ↄditio exponiř: quia reip. est vtile habere ↄseruatores rerũ venaliũ vt prõpte possint inueniri ab indigẽtibus volentibus illas emere. In vlteriori etiam gradu vtile est reipu. habere afferentes res necessarias quibus illa patria non abundat: ꝛ tamẽ vsus carũ ibi est vtilis ꝛ necessarius. ¶ Ex hoc sequiř ꝙ mercator qui affert rem de patria vbi abũdat ad patriam vbi deficit vel qui illam emptam conseruat vt prompte inueniař venalis a volenti eam emere hꝫ actum vtilem reip. hic quo ad expositionem prime conditionis. ¶ Sequiř secũda: quia vnũquẽq̃ꝫ in opere honesto reip. seruientem oportet de suo labore viuere: honesto dixi ꝓpter meretrices ꝛ histriones inhoneste viuentes: sed afferens iste vel cõseruans honeste ꝛ vtiliř seruit reip. ergo oportet eum de suo labore viuere nec hoc solum: sed vnusquisq̃ꝫ potest industriam suam ꝛ sollicitudinem iuste vendere: industria illius transferentis res de patria ad patriã requiriř magna: vt consideret quibus que patria abũdat ꝛ indigeat: ergo potest iuste vltra sustentationem necessariam pro se ꝛ familia sua ad istam necessitatem deputata recipere p̄recium correspõdẽs industrie sue: ꝛ vltra hoc tertio aliquid correspõdẽs periculis suis. Ex quo enim in periculo suo transfert si est translator vel custodit si est custos ꝓpter huiusmodi periculum potest secure aliquid accipere correspõdẽs: ꝛ maxime si quãdoq̃ꝫ sine culpa sua in tali seruitio cõmunitatis dãnificatus est vtpote mercator transferens quãdoq̃ꝫ amisit nauem onustam maximis bonis: ꝛ alius quandoq̃ꝫ ex incendio casuali amittit preciosissima que custodit pro repu. ¶ Hec omnia confirmanř: quia q̃ꝫtũ deberet alicui ministro reip. legislator iustus ꝛ bonus retribuere: tãtum potest ipse si non assit legislator de repu. non extorquendo recipere: sed si esset bonus legislator in patria indigente deberet locare pro precio magno huiusmodi mercatores qui res necessarias afferrẽt ꝛ qui eas allatas seruarẽt: ꝛ non tantũ eis ꝛ familie sustentationẽ necessariam inuenire: sed etiã industriam peritiam ꝛ pericula omnia locare: ergo etiã hoc possunt ipsi in vendendo. ¶ Ex istis duab⁹ conditionibus requisitis in negociatiua iusta pꝫ quomodo aliqui sunt vituperabiliř negociatores: vt scilicet illi qui nec transferũt nec ↄseruant nec eorũ industria meliorař res venalis: nec certificař aliquis alius simplex de valore rei emẽde: sed modo emit vt statim sine omnib⁹ istis conditionib⁹ vẽdat: iste esset exterminandus a rep. ꝛ exultand⁹ ꝛ vocanř tales gallice regratiers: quia prohibẽt immediatam ↄmutationẽ volentiũ emere vel ↄmutare iconomice: ꝛ per ↄsequens faciũt q̃dlibet venale vel vsuale cari⁹ ementi ꝙ̃ deberet esse: ꝛ vili⁹ vendẽti: ꝛ sic dãnificãt vtrãq̃ꝫ partem.

De tertio articulo satis patet ex predictis

quia rectũ est iudex sui ꝛ obliq̃. ꝑmo de anima. ꝛ ideo ex iustitia determinata in precedenti articulo in trãslationib⁹ dominij vel vsus rerũ apparet iniustitia que accidit in talib⁹ q̃d breuiř potest exponi discurrẽdo. Nam in donatione non est iustitia si donans non mere liberaliř donat: vel ↄtra voluntatem alicuius a quo dependet in donando donat: sicut pꝫ in illo casu de quo allegatũ est ibi extra de censib⁹ exigit li.6. Nõ autem mere liberaliř donat simul deceptus vel quasi necessitate tract⁹ donat: qꝛ ignorantia ꝛ aliqualis coactio excludũt volũtariũ simpliciř ex tertio ethi. ¶ Et ex hoc sequiř ꝙ decept⁹ de eo cui donat q̃ꝫtũ ad illam rationem propter quã donat non simpliciř donat. Et ideo si alicui tanq̃ꝫ ꝓpinquo donet q̃ tamẽ non est ꝓpinquus non simpliciř donat. ¶ Consimiliř si alicui vt egeno q̃ non est egen⁹: ꝛ ideo videant illi trutani. s. q̃ diuites existentes recipiũt: tamẽ tanq̃ꝫ egentes eleemosynas: ne iniuste omnia hui⁹ recipiant: quia nõ est in dante volũtarium propter conditionis ignorãtiam quã respicit in donando. ¶ Consimiliř si attract⁹ vt in vsuris dãdis nõ est mere donatio liberalis. ¶ Cõsimiliř dicendũ est de accõmodante: lꝫ ibi non sit defect⁹ equalis propř equale iustũ: qꝛ trãslatio vsus ad temp⁹ nõ req̃rit tantam liberalitatem quãtã trãslatio dominij. ¶ In permutatione est iniustitia ex eisdem causis scꝫ ex deceptione ꝛ inuoluntario ꝛ ꝓhibitione superioris cui ↄmutans subest in ↄmutando: ꝛ ex hoc potest dici iniusta ↄmutatio que fit in ludis alearũ ꝛ hmõi: iuxta illud. ff. de aleatorib⁹. l. vltima. ꝛ extra de vi. ꝛ hone. cleri. Clerici. super illud officia. In gl. tamẽ ista lex non ligat nisi illos qui viuendo pollitice subsunt legi imperiali q̃ forte nulli sunt hodie: qꝛ vbi precipue illa lex locũ habere ↄsueuit municipalia preiudicant imperialib⁹. vt pꝫ in Italia. Iniustitie in emptione ꝛ venditiõe tacte sunt pri⁹ tangendo de iustitia in eis. Et iuxta hoc de locatione ꝛ ↄductione ꝛ solutione iniustitia p̃cipua est vsura cui⁹ vituperatio habeř extra de vsuris. Sup eo. Vsure crimẽ vtraq̃ꝫ pagina detestař. Q̃ꝫ vet⁹. pꝫ p Ezec. Ad vsurã nõ accõmodabis ꝛc. ꝙ noua Luc.6. Date mutuũ: nihil inde sperantes. ¶ Et si arguiř ↄtra hoc ꝙ lꝫ vnicuiq̃ꝫ in ↄtractibus se seruare indẽnẽ, vt dictũ est pri⁹: ꝙ vendẽs põt cari⁹ vẽdere attẽdẽs dãnũ suũ in vẽdẽdo: maxie si inducař ab illo cui vẽdit: ꝫ eodẽ mõ si inducař ab alio q̃s vt sibi mutuet: lꝫ sibi se seruare indẽnẽ: q̃d nõ põt nisi accipiẽdo aliq̃d vltra sortẽ: ꝛ hoc ex pacto: alias ẽ incertũ. Similiř dãs vsurã volũtarie dat: qꝛ null⁹ cogit eũ ad hoc: sed volũtate sua accipit pecuniã ꝛ reddit vltra sortẽ: ꝛ sic põt dñiuꝫ trãsferre in aliũ. Si aũt trãsfert dñiuꝫ: ꝫ ali⁹ scꝫ vsurari⁹ nõ hꝫ alienũ. ¶ Ad primũ respondeo: si nõ vult damnificari pecuniã sibi necessariam reseruet: qꝛ nullus eũ necessitat ad faciendã misericordiã proximo: sed si vult misericordiã facere necessitař ex lege diuina vt nõ faciat eã vitiatã. ¶ Ad scd̃m ꝛ si trãsferat dñium tñ recipiens teneř restituere sicut in mutui datiõe transferř: ꝛ tñ debitor teneř tãdẽ restituere creditori. ¶ Cõsimiliř pꝫ de iniustitijs in commutationib⁹ vbi fit dilatio recipiẽdi. Est enim iniustitia vendẽdo temp⁹ vel ponẽdo se in certo de lucrãdo vel simpliř vel vt in plurib⁹. ¶ Cõsiliř ĩ negociatiua ꝛ iniustitia si officit reip. actus eius: vel si immoderate recipit a repu. vltra industriã diligentiã

sollicitudinē ꝛ pericula. ¶ Jtē preter iniustitias istas partiales in istis ꝯtractib⁹ vel ꝯmutatiōibus est vna gn̄alis: qn̄ aliquis vsurpat rē alienam dn̄o simplr̄ inuito: ꝛ hoc tā dn̄o ꝓximo q̄ꝫ remoto. s. legislatore q̄ nō vult: immo ꝓhibet illā rem occupari inuito dn̄o nisi ī casibus prescriptiōis ꝛ vsucapionis. Jn istis aūt non est translatio dn̄ij. s. in furto: rapina: ꝛ hm̄ōi: lȝ sit violētia occupatio rei cui⁹ est dn̄ium ꝛ ista iniustitia ē manifestior quacūqꝫ alia: vbi propter solam defectuosaȝ cōditionem est iniustitia in trāslatione vel ꝯmutatiōe vt est in casibus supradictis.

De quarto sunt quinqꝫ vidēda. Primo propt̄ quam rōnem sit restitutio facienda: scd̄o q̄s tenetur restituere: tertio q̄d: quarto cui: quinto quādo: De p̄mo dico q᷑ sicut auferre alienū est pctm̄ mortale ꝯtra preceptū diuinū negatiuū. Nō furtū facies: ita ꝛ tenere alienū: ꝛ ideo sicut necessariū est seruare p̄cepta negatiua: ita necessarium est nō tenere alienū dn̄o inuito ꝛ per ꝯsequēns vel actu statim reddere vel saltem velle reddere cū fuerit oportunitas: vn̄ nō est restitutio faciēda necessario vt pars quedam satisfactionis neqꝫ gn̄aliter accipiēdo satisfactionē neqꝫ sp̄alit̄: gn̄alit̄ em̄ accepta reddit pro pctō equiualēs ei in quē peccat̄: nō sic ista restitutio: q2 absqꝫ om̄i redditione ꝓ pctō posset reddi ꝓximo quod suū est: sicut in mutuis reddit̄ creditori absqꝫ om̄i satisfactiōe pertinēte ad recōciliationem peccatoris. ¶ Cōsimilit̄ nō est satisfactio specialis que est tertia pars pn̄ie: q2 de cōgruo requirit̄ restitutio in re vel in voto ante oēm partem penitētie: sicut cessatio volūtate vel facto a peccato. ¶ Sed satisfactio que est tertia pars penitētie nō requirit̄ ante alias duas partes pn̄ie: immo sequit̄ ꝯtritionem ꝛ ꝯfessionem vt iniūcta in sacerdote: restitutio autē nō iniungit̄ a sacerdote: sed a lege diuina: ꝛ est simile in alijs peccatis sicqꝫ teneret fornicariam vel magis adulteram: restituere eā viro suo nō est nisi cessare a peccato vel a transgressiōe huius precepti. Non mechaberis: ꝛ istud precedit omnē partem pn̄ie accepte. Et ideo sicut tenēs adulteram nō ē capax penitētie: sed irrisor: ꝛ si talis veniat ad penitētiā addit peccatum peccato: ita detinēs alienum ꝛ voluntate ꝛ facto dum talis est: nō est capax alicuius partis penitētie. ¶ De secūdo ponunt̄ duo versus scȝ de q̄s. Quilibet insolidum: reddat prius iniuriato. Jussio cōsiliū cōsensus palpo recursus. Participās mutus non obstans nō manifestans. Quorum stat sn̄ia in hac maxima. Quicūqꝫ abstulit vel detinet alienum tenet̄ restituere. Auferre autē potest vt cā superior. s. precipiēdo: vel vt proxima immediate auferēdo: vel vt causa coadiuuans: vt socius in auferēdo vel vt inducēs si cōsulit vel fauet vel adulat̄ tali cōsilio: fauore vel adulatione propter quam fit ablatio ꝛ sine qua non fieret. ¶ Consimilit̄ de detinēte qui immediate detinet positiue vel priuatiue siue īterpretatiue: vt scȝ quia nō facit restitui cum ei ex officio hoc ꝯpeteret vel auxilium vel fauorem vel prebēdo: vt si tacet requisitus ī iudicio: vbi posset sentētialit̄ restitui res dn̄o suo: ꝛ tn̄ dicēdo veritatem nō imminet ei periculum status vel ꝑsone: vn̄ breuit̄ om̄is obligatio ad restitutionez reducit̄ ad auferre vel detinere ꝛ hoc vel vt causa principalis vel proxima vel coadiuuās vel inducēs vel nō impediens quādo eius esset ad bonum reip. ꝛ sine periculo persone impedire: ꝛ hec oīa ex quo reducunt̄ ad ꝯsensum efficacē verū vel īterpretatiuū ꝓbant̄ ꝑ illud. 2. q. 1. Notū sit. vbi dr̄ q᷑ facientē ꝛ ꝯsentiētē par pena cōstringit. ꝛ hoc accipit̄ ex dicto Pauli. Ro. 2. d. Nō solū q̄ talia agūt: sed q̄ ꝯsentiūt faciētib⁹. Jstorū oīm q̄libet tenet̄ ad restitutionē insolidū: sȝ vno restituēte oēs

Exo. 20. deut. 5. ꝛ leuitici. 19. ꝛ alibi.

vbi supra.

alij liberant̄ a debito in cōparatiōe ad illū dānificatū tn̄ alij tenent̄ ꝓ rata portionis q̄ eos ꝯtingit illi q̄ pro oīb⁹ satisfecit. ¶ De tertio. s. q̄d dico q᷑ nō solū tenet̄ q̄s ad restituēdū rē ablatā vel vsum rei: sȝ etiā ad iteresse ꝛ fructū ꝑceptū de re si res erat fructifera: sed non fructū q̄ ꝓuenit ex industria ei⁹ q̄ vtit̄ illa re. Ex quo sequit̄ q᷑ lucrū acquisitum ex pecunia fenebri nō tenet̄ fenerator reddere. Alioqn ille q̄ reciperet posset eē iste vsurari⁹: q2 recipe fructū de sua pecunia ꝓuenietē ꝑ industriā alteri⁹ est facere vsurā: ꝛ hoc est forte q̄d magis posset hoīes inducere ad vsurā: q2 de vsuris lucrātes illō q̄d lucrant̄ nō tenent̄ restituere: imo illud suū est: q2 ꝑ suā industriā acq̄situ erat: alienū aūt restituēdū est. ¶ De quarto. s. cui dico q᷑ dānificato: si tn̄ sit possibile: possibile inqꝫ vt si nouit eū: ꝛ si habeat eū p̄ntē vel hr̄e pōt: vt sibi mittat̄ sine maiori incōmodo q᷑ illud q̄d mittēdū est esset vtile ei cui mittit̄: ꝛ itelligo de ipso vel aliquib⁹ eius ꝓpinq̄s si mortu⁹ est vel si absens est: q2 p̄sumit̄ lege nature q᷑ ille magis velit restitutionē fieri suis ꝓpinq̄s: ꝛ ideo in duob⁹ casib⁹ nec illi nec suis vtpote si cui nescit̄ vel scito cui tn̄ mortuo nesciunt̄ ꝓpinqui. ¶ Jn alio si maiores sumpt⁹ eēnt ponēdi in mittēdo q̄ꝫ illud valeat cui mittit̄: ꝛ tn̄ istis si q̄ras cui: dico q᷑ pauperib⁹ vice illi⁹: q2 cui non pōt tēporalit̄ reddi reddit̄ spiritualit̄: redditio sp̄ualis fit maxime reddēdo pauperib⁹ ꝑ illo. ¶ Si q̄ras ꝑ manus cuius debet reddi pauperib⁹: ¶ R̄n̄. non inuenī q̄s necessario determinat⁹ sit mediator in distribuēdo ista pauperib⁹. ¶ Dicit vn⁹ doctor q᷑ ꝯfessor vel aliquis de cui⁹ fidelitate credat. ¶ Videt̄ mihi q᷑ ꝑ seipsum ꝯsilio tn̄ alicui⁹ boni viri pōt illud distribuere pauperib⁹: q2 tali mediatori posset dare vt restitueret de cui⁹ fidelitate p̄sumeret: ꝛ tn̄ iste sibiipsi applicaret vel alijs vsib⁹ q̄ꝫ deberet: vn̄ vbi lex diuina vel ecclīastica nō ligat ꝑsonā: sequēda est rō naturalis: illa aūt dictat magis q᷑ ꝑsona q̄ tenet̄ restituat pauperib⁹ per seipsam q̄ꝫ per aliā: lȝ nō excludēdo cōsiliū alteri⁹ boni viri: sed includēdo. ¶ De q̄nto. s. qn̄ dico q᷑ nō licȝ aliquo tpe detinere alienū inuito dn̄o. i. nolēte ꝛ s̄m rectā rōnē nolle debēte. Et ꝑ ꝯn̄s regularit̄ restitutio est statim faciēda: sicut statim cessandum est ab actu cuiuscunqꝫ peccati mortalis: non tantū exteriori sed iteriori. ¶ Sed in casibus qn̄qꝫ lȝ differre restitutiones exteriorē: posita tn̄ iā interiori. s. voluntate restituēdi cū occurrerēt circūstātie opportune. ¶ Jlli aūt casus vlr̄ ꝯtinent̄ sub hac maxima: lȝ detinere rem alienam qn̄ ille cuius est debet velle eā rōnabilit̄ detineri: sed in quibusdā casibus hoc debet velle aliq̄s ēt rōnabilr̄ scȝ rem suā detineri ab alio de facto: posita iā restituēdi voluntate cū circūstātijs opportunis. ꝯ. Debet em̄ velle q̄libet restitutionē sibi non fieri tūc: qn̄ est in p̄iudiciū cōitatis: vel ipsi⁹ recipiētis restōnē: q2 debȝ velle bonū suū bonū cōe: ꝛ ita dilationē aliq̄lē illi⁹ restitutionis boni vtilis vt seruet̄ maius bonū. Debet ēt velle nō fieri restōnē: tūc qn̄ eēt in diffamationē restituētis: q2 debet magis velle famā ꝓximi q̄ꝫ illud modicū cōmodū suū statim. Consilr̄ debet magis velle q᷑ vitet̄ magnū incōmodū ꝓximi restituentis q̄ꝫ modicū incōmodū suū vel nullū in illa modica dilatiōe restituētis. ¶ Ex his sequit̄ q᷑ qn̄ eēt restō dānosa reip. vel ei cui fit vel diffamatiua restituētis vl̄ nimis notabilit̄ dānosa nō tenet̄ ad statim restituendū: sed sufficit q᷑ statim ex affectu restituat: ꝛ actu restituat cessantib⁹ īcōuenietib⁹ hincinde. ¶ Et si obijcit̄. restituere est act⁹ p̄cepti negatiui: q2 nō tenē alienū: ad obseruationē aut p̄cepti negatiui tenet̄ q̄libȝ sp̄ ꝛ ꝑ sp̄. ¶ R̄⁹ tenere alienū iniuste. i. inuito dn̄o est sp̄ ꝓhibitū: ꝛ iō sp̄ ꝛ ꝑ sp̄ opȝ non tenere isto mō: sed qn̄ aliq̄s hȝ volūtatē restituēdi ꝑ tpe oportuno extūc tenet dn̄o volen

Tho. p̄n. di. art. ꝑ sol. 3. arg. 4. q̄stiūc. le. ꝛ Ric. di. p̄nti. 4. q. 4.

te:⁊ si nō actu elicito/tñ actu debito:qꝛ dñs debet velle ꝙ qui suū habeat teneat quousqꝫ possit reddere opportune. Qꝛ si dicas:dñs hic est inuit⁹:qꝛ nō vult ꝙ p quātūcūqꝫ tps teneaᷓ suū. Rñ.ꝙ dño male ⁊ inordinate volēte statim rehabere suū:et per ꝯñs inordinate non volente ꝓximum suū illud tenere: non est tenēs iniustus: qꝛ etiā depositum de cui⁹ redditione est lex strictissima pōt teneri licite dño inuito volūtate inordinata. ¶ Et ad istam particulam quādo/possunt reduci etiā multi alij casus a predictis: vn⁹ specialis est qui etiā pōt reduci ad particulam quis:scʒ quādo ablatio fuit occulta:tūc non teneᷓ ablator se ꝓdere:nec per ꝯñs seipm restituere:sed per aliam personam secretam ⁊ fidelem: et expedit per cōfessorem:qꝛ sibi est crimen detectū in cōfessione:et de eius fidelitate ꝙ restituat fidei sue cōmissum:satis debet credi. Potest ergo hic differri restitutio quousqꝫ voluntas talis persone ⁊ opportunitas habeatur. ¶ Alius etiā est casus quādo quis non potest reddere:qui etiā posset reduci ad quis:quādo enim est impotēs/pro tūc non teneᷓ:teneᷓ tamen post cū peruenerit ad pinguiorem fortunā:sicut ꝓbatur extra de solutionib⁹. Odardus. Sicut etiā in glo.notatur ꝙ illa actio non expirat per inopiā debitoris/sed sopiᷓ: vnde illʒ. Inanis est actio quam inopia debitoris excludit. Sed ius agēdi manet sicut obligatio in debitorem: licet sopita.

q.l.nolēte·

Ad argumēta. Ad primum patet prima particula articuli vltimi:ꝓpter quā rōnem:qꝛ non teneᷓ ad restitutionem vt ad satisfactiōem ꝓprie dictā que est tertia pars penitētie:sed teneᷓ ad eam vt ad cessationem a peccato: et hoc actu ⁊ effectu cū circūstantijs debitis vel opportunis. ¶ Ad scdm ⁊ tertiū patet ex dictis in quarto articulo:qꝛ nesciēs tenetur reddere pauperib⁹. Sed qd adduciᷓ ibi de nesciētia dñi rei inuēte:dico ꝙ res inuenta debet tradi alicui ꝑsone publice custodiēda/et ī locis publicis ꝓclamari:vt sic dñs qui amisit possit ad eā pertingere. Sʒ si post talem clamationem nullus appareat dñs:faciēdum est sicut de restitutione vaga. ¶ Ad aliud patet ꝙ non est maior sumptus ponēdus in missione q̄ valeat illud qd mittiᷓ:sed expectāda est presentia ꝑsone si qñqꝫ credatur haberi. Si tñ non credaᷓ haberi:nec nūcius interueniat sine nimijs sumptib⁹/tradēdum est parētib⁹:qui si nō adsint dādum est pauperib⁹.vniuersaliter em̄ dādo eleemosynam pauperib⁹ pro aliquo daᷓ ei bonū spūale:et ī hoc sit sibi restitutio possibilis quādo non pōt sibi reddi bonum tēporale. ¶ Ad aliud si persona preoccupās rem alienā sit multū necessaria reipublice:et esset in necessitate arta:et illa alia ꝑsona cui debeᷓ sibi/argumētū haberet aliquā euidētiam:sed de hoc diceᷓ statim ī respōsione ad sequēs argumētum.sed si illud iniuste detentū a ꝑsona multū necessaria reipublice/non sit sibi necessarium simpliciter:sʒ tm̄ ad saluādum statū suū solēnem. Dico ꝙ non licet alicui statū solēnem tenere de bonis alienis:nec tm̄ valet reip.isti⁹ status solēnis quē tenet per non restitutionem:q̄tum valet fidelitas ei⁹ et iustitia cōis. ¶ Ad aliud.aut detinēs est in extrema necessitate/et ille cui⁹ est res non:sed habet aliquam citra extremam necessitatem.et tūc dicēdum ꝙ ista res sit isti⁹ detinētis iure poli:quo in extreme necessitatis articulo ad ꝓuidēdum sustētationi nature via oib⁹ extrema necessitate detētis est cōcessa.extra.de xb.sig.Exijt qui seminat.et est hodie in.6.decre. Si aūt ambo detinens scʒ ⁊ cui⁹ res detineᷓ sunt in extema necessitate:si prius deuenit dñs ad illā extremā necessitatem / debet reddi dño duplici iure:tum qꝛ prius suū:tum qꝛ iam ex ista necessitate factū est suū. Si v̄o prius deuenit detinēs/factum est suū. Et tūc dño post deuenienti ad istā necessitatem non debet reddi: qꝛ cessauit dñium ei⁹ in re ista:et factū est alteri⁹ iure poli. Si aūt ambo simul deueniāt dico ꝙ debet reddi dño:qꝛ nunq̄ cecidit a dñio. ¶ Et si arguas ꝙ magis debet quilibet se diligere q̄ ꝓximum et p ꝯñs magis vitā suā corporalem q̄ vitam ꝓximi:et per ꝯñs istā rem simpliciter necessariā sibi magis retinere q̄ dare ꝓximo. Rñ.magis debet diligere vitā suā ordinate vt est diligibilis ad vitā eternā: et ita magis cōseruationem iustā vite sue q̄ cōseruationem iustā vite ꝓximi:sed non magis cōseruationem iniustā vite sue q̄ cōseruationem iustam vite ꝓximi. Sic em̄ magis debet latro sustinere suspēdium q̄ occidere suspendētem vt euadat.cui⁹ ratio est:qꝛ dilectio vite corporalis iniuste custodite non est dilectio ordinata:qꝛ non est ad dilectionem aīe nec dei. Istius aūt detinētis in casu vltimo custoditio vite de re aliena est iniusta: et cū hoc est etiā homicida:qꝛ iniuste occidit alium qui subtrahit sibi necessarium qd sibi debeᷓ. ¶ Sed nunq̄d si post extremā necessitatem deueniat detētor in primo vel in [illegible] casu ad pinguiorem fortunā: tūc ne teneᷓ restituere? regula videᷓ ꝙ sic.qꝛ illa est de īpossibilitate soluēdi:vt allegatum est supra de solutionib⁹. Odardus. ¶ Contra.res illa facta est isti⁹ detinētis p hoc ꝙ fuit in extrema necessitate:et per ꝯñs desijt esse dñi primi:ergo non est sibi reddenda. ¶ Posset dici ꝙ res talis necessaria simpliciter non posset esse nisi aliq̄d ꝑtinēs ad victū:et tūc cōsumereᷓ/et iuste:qꝛ iste cōsumēs fit dñs.teneᷓ tamen post deueniēs ad pinguiorem fortunā reddere equiualēs:qꝛ oblatio ad equiualēs videᷓ ortū habuisse per cōparationem ad illā occupationem primā rei aliene qui fuit iniusta ante extremā necessitatem. Et illa oblatio per extremā necessitatē non est extincta sed sopita.sed si nūq̄ ante extremā necessitatem occupasset:tūc iuste simpliciter occupasset rem suā:nec ad aliquā teneᷓ restitutionem. ¶ Ad aliud de gladio ꝑʒ:ex qñ/in.v.arg.iiij.arti. ¶ Ad illud de adultera dr̄ multipliciter. Vno modo ꝙ ipa debet reuelare suū crimen filio spurio:et inducere cū admittēdum hereditatem vero heredi p hoc ꝙ iniuste occupat cū non sit heres. ¶ Aliter dr̄ ⁊ min⁹ valet ꝙ debet reuelare culpā suā marito vt assignet hereditatem vero heredi:qd licitum est s̄m iura imperialia:vbi testās primo in testamēto instituit heredem.

Kk

Dictum notabile

¶ Cōtra primā respōsionem:qꝛ aut fili⁹ credet matri/aut non.si credet/non est ꝓbabile ꝙ ꝓpter hoc dimittere velit hereditatem:qꝛ pauci inueniuntur ita perfecti vt ꝓpter iustitiā seruādam ī foro dei dimittāt magnas possessiones quas possunt tenere iure exteriori.nec hoc pōt mater presumere nisi multuʒ prius experta fuisset volūtatem filij sui.non aūt debet se exponere certo periculo diffamationis apud filiū suū ꝓpter incertā correctionem filij. Si v̄o non crederet/tūc essent duo mala: qꝛ ⁊ ipsa esset diffamata: et ipe teneret hereditatem vt prius. ¶ Cōtra tertiā responsionem arguiᷓ.qꝛ ⁊ mulier se diffamat ⁊ exponit se periculo mortis/et maritū periculo vxoricidij:qꝛ talis posset esse zelator vt sunt multi ꝙ illā occideret vel perpetuo haberet odio:et a se ⁊ ab actu cōiugij expelleret. Ad ista mala diffamatiōis mortis vel saltē odij vel discordie que sunt valde ꝓbabilia/et vidētur vt in plurib⁹ euētura non debet se mulier exponere ꝓpter incertum bonum hereditatis restituēde. Et preter hoc in terris vbi primogenitus est heres/pater si crederet vxori non posset a spurio auferre hereditatem nisi in foro publico ꝓbaret eū talem:et tūc oporteret mulierem diffamari:non tātū apud maritum:sed apud totam patriam. ¶ Dico ergo ꝙ mulier debet la

Ricar. ph[...] it dis. ar. 5. q. 4. so. no[...] num ar[...] Host. in s[...] q dr copio[...] sa. li. 5. tit. de penit. et remi[...]

borare quātum potest ad hoc ꝙ hereditas reddatur ve
A ro heredi quātum in se est. Dico aūt quantum in se est: quia non debet se diffamationi exponere. sʒ ex aliis causis honestis filium spurium quētum potest inducere vt dimittat hereditatem. Unus modus honestus est vt intret religionem. alius vt sit clericus et recipiat beneficia ecclesiastica. et his quasi sufficiētibus contētus hereditatē dimittat alii fratri laico remanēti. Sed si per nullam honestam ꝑsuasionem potest mater flectere cor filii spurii vt dimittat hereditatem / non videtur ꝙ debeat se prodere illi spurio: quia non est certa ꝙ talis im persuasibilis ab ipsa in aliis honestis / ꝓpter hoc flecteretur: immo forte tenatius teneret cōcipiēs diffamationem sui: quia per illam dimissionem notaretur spurius. et talem notam multum cauēt mali nati. Et tūc debet mulier laborare aliūde restitutionem fieri vero heredi quātum potest ⁊ ſm correspōdētiam iustitie: qꝛ non dico ꝙ teneatur ad restituēdum equiualēs toti hereditati: nam multum differt inter habere ⁊ prope esse. iste autem nūq̄ habuit hereditatem licet fuerit prope ſm iustitiam: et ideo minus q̄ equiualens hereditati sufficit sibi pro restitutione: et illud min⁹ determinetur ſm arbitrium boni viri. Uidetur tamen ad minus ꝙ debeat sibi ꝓuidere de victu honesto ⁊ vestitu si fuit hereditas pinguis vt possit sufficere heredi ad duplum vel ad triplum istius. ꝙ si hoc non possit faciat quod dr̄ in illo. c. Odardus. ¶ Ad vltimum dico similiter ꝙ iste tenet restituere beneficium: non totum / qꝛ multū interest inter habere ⁊ prope esse: sed aliquā portionem correspondētem alicui parti valoris beneficii: et hoc si directe abstulit sibi beneficium intētione dānificādi eum. Si aūt indirecte: scʒ ꝓcurādo sibiipsi ⁊ cum hoc etiam dānificare alium intēdebat: tenetur vt dixi. Sed si tātūmodo ꝓprie vtilitati intēdebat ꝓuidere. et sic ꝓcurat sibi: et ex cōsequēti alius preter intētionem illi⁹ dānificatur: iste ad nihil tenetur illi: qꝛ licet vnicuiq̄ sibiipsi ꝓuidere alio neglecto. ¶ Cōfirmatur hoc per illud. ff. de noui op. nun. l. ii. si prescindo venas in fundo meo per quas deriuabatur aqua ad puteum alteri⁹ intētione nocēdi sibi teneor ad restitutiōem dāni: sʒ si hoc facio sine fraude intēdēs cōsulere vtilitati ꝓprie: vt qꝛ mihi est vtile facere murum qui non potest conueniēter fundari sine precisione illarum venarum non dānifico alium: qꝛ ius habeo faciēdi vtilitatem meam in fundo meo. et. ff. de reg. iur. Nemo dānum facit nisi qui illud facit quod facere ius non habet. iste aūt habet ius procurādi sibi beneficium seruatis circūstantiis iustis ⁊ honestis.

Quæstio. III.

Tertio quæro vtrum dānificans alium in bonis persone scʒ corporis vel aīe teneatur restituere ad hoc ꝙ possit vere penitere. Uidetur ꝙ nō: nullus tenetur ad impossibile. Sed in tali dāno q̄nq̄ est impossibilis restitutio: ergo ⁊c. Minor patet: qꝛ dānificās non potest reddere bonū spūale equiualēs ei quē dānificauit in bonis aīe. similiter si dānificauit auferēdo mēbrum vel occidēdo / non potest reddere nec illud nec equiualens: qꝛ nullum bonum exterius
Cap. 9.
qꝺ est bonum minimum: qꝛ bonum fortune potest esse equiualēs bono nature qꝺ est bonum medium ſm Augu. i. retractationum. ¶ Item retrahens hoīem a religionis ingressu dānificat illum ī bonis aīe que esset habiturus in religione: et dānificat religionem subtrahēdo illi talem personam: nec tamen tenetur ad restitutionem illorum bonorum illi: qꝛ non potest nec ad restituendum religioni personam illam vel equiualētem illi persone: qꝛ tunc teneretur ipse intrare religionem pro eo si non posset inducere alium equiualētem. ¶ Cōtra. vi. q. i. ex merito. deteriores sunt qui vitam bonorum prauis moribus corrūpūt q̄ qui substātias aliorum prediaq̄ diripiūt. ¶ Item Exo. xxii. Qui seducit virginem ⁊ dormit cum ea / dotabit eam ⁊ habebit eā vxorem: aut reddet ei pecuniam iuxta modum dotis quā virgines solēt accipere. Ergo ista dānificatio illata virgini cōtra castitatem requirit restitutiōem castitatis cōiugalis reddēde pro ea. ¶ Item de dānificāte ī corpore habetur extra de iniuriis ⁊ dāno dato. c. i. si rixāti. et sumitur ab Exo. xxi. c. Si percusserit alter ꝓximum suum: et ille mortuus nō fuerit / sed iacuerit in lecto: qui percusserit operas eius et impensas in medicos restituet.

Respodeo. Hic primo videndum est de dānificāte alium in bonis aīe. secūdo in bonis corporis. ¶ De primo non intelligit de bonis naturalib⁹ aīe qꝛ nullus pōt sic alium dānificare cū illa naturalia bona sint bona incorruptibilia: sed de bonis morum intelligitur: vel acquisitis que corrūpūtur: vel acquirēdis: quorum acquisitio impeditur: vt scʒ de pctīs ⁊ vitiis: quib⁹ virtutes acquisite corrūpūtur: vel tādem vitia generātur: et que deberēt generari ex actib⁹ bonis impediuntur in istis non potest quis alium directe dānificare: qꝛ peccatum ⁊ oīs actus vitiosus adeo est peccatum quo volūtarium: qꝺ si non est volūtarium non est peccatum ſm Aug. de vera religione. ergo sola volūtate ꝓpria potest aliquis sic dānificari: sed aliquis potest alium indirecte dānificare inducēdo eum ad peccatum ⁊ actus vitiosos: quib⁹ virtutes corrūpūtur ⁊ vitia generātur: et ista inductio potest esse multiplex: scʒ cōsulēdo / persuadendo ⁊ rogādo. ⁊c. ¶ De isto dico ꝙ tenetur modo sibi possibili restituere sibi dānum: scʒ inducēdo eum efficaciter ad penitētiam ⁊ ad actus virtuosos. et si sola inductio non sufficiat: qꝛ facilius est peruertere q̄ conuertere / tenetur ⁊ per se orādo ⁊ per orationes aliorum ꝓcuratas impetrare sibi cōuersionem: et per alios persuasores efficaces: dum tamen illis non prodat peccatum occultum illius alteri⁹. Et ex hoc patet quātum periculum est alium sollicitare ⁊ inducere ad peccatum: qꝛ vix potest digne restituere: cū volūtatem illam allectam ad peccata vix possit persuasionibus ⁊ aliis multis viis reducere ad virtutem. Ratio hui⁹ satis patet: qꝛ cū virtutum bona sint maxima ſm Aug. i. retractatio. plus dānificat qui in istis dānificat q̄ qui in quibuscūq̄ aliis: et per ꝯn̄s plus ſm iustitiam tenetur ad restituendum proximo tale bonum q̄tum sibi possibile est. Cap. 9.

De secūdo dānificās in corpore: aut intulit vltimum dānum scʒ mortem: aut aliqꝺ aliud dānum citra mortem. et hoc dupliciter: vel irremediabile vel remediabile. exēplum de primo: mutilatio. exēplum de scd̄o: vulneratio: vel alia lesio curabilis. Et si in mutilatione dupliciter: qꝛ vel est enormis que impedit ex toto actum humanum aliquem qui cōpeteret homini ſm illam partem amputatam: vt in manus dextre amputatione: vbi aufertur oīno actus humanus natus cōpetere ſm illam manum: vel non enormis. i. non impediēs actum humanum: vt amputatio digiti vel alicui⁹ partis digiti. ¶ De istis oībus dānis vidēdum est primo quid possit oīb⁹ iuste restitui. secūdo quid statutum est. ¶ De primo dico ꝙ si lex talionis in oībus his statueretur iusta esset: quia non est facile vt pro dāno tali illato homini fiat recōpēsatio equalis per bona aliqua fortune: quia non equiualent. ¶ Si obiicitur: ergo lex

mosayca iudicialis remanet:et tūc in lege noua liceret iudaizare q̄tum ad iudicialia. Respōdeo.lex aliqua potest habere robur vt a legislatore in cōmunitate vbi statuitur : et tūc vndecūq̄ accipiatur ratio statuendi non habet robur vt statuta ab alio sed vt ab isto.et hoc modo iudicialia multa legis mosayce possent a papa ⁊ ab imperatore statui a christianis obseruāda:nec obseruarentur vt a Moyse statuta/sed vt a legislatore euāgelico.nec hoc eēt iudaizare:q2 non seruatur lex iudicialis q2 mosayca/sed quia eadem statuitur a principe qui potest statuere leges in lege christiana. ¶Istud probatur primo de facto:q2 multa talia in decretalib⁹ sumuntur ex iudicialib⁹ legis mosayce:vt patet extra de iniuriis et dāno dato.ca.i.et sequē.que oīa sumuntur ex Exodo xxij.⁊.xxiij.et seruāda sunt hodie vt iura canonica non vt in lege mosayca. ¶Hoc patet etiā per quattuor exēpla. Nam cōmunitas aliqua vidēs aliam bene legib⁹ ordinatam/potest illas leges quas iudicat rationales et vtiles sibi assumere : vt ille qui habet auctoritatem condendi leges in ista cōmunitate statuat istas hic obseruari:et tūc obseruabūtur hic non q2 leges illius cōmunitatis/sed q2 statute a legislatore in ista cōmunitate. Patet etiam hoc in ciuitatib⁹ vbi est regimen per potestatem ⁊ intrinsecum presidentem:vbi vna accipit leges alterius et ordinat eas in ciuitate ista seruādas. Patet etiam in regnis:sicut leges Frācie posset alius rex accipere ⁊ statuere eas in suo regno seruādas. Patet etiam in religionib⁹:q2 cōstitutiones ⁊ ordinatiōes vni⁹ religionis alia vidēs esse honestas ⁊ bene cōueniētes ad obseruationem vite regularis/posset statuere vt ille in ista religione obseruarētur:nec obligarēt tūc predicatores q2 sunt ordinationes fratrum minor / sed q2 a capitulo generali predicator approbate. ¶Sic in proposito de iudiciis legis Moysi. Nec mirum:q2 deus non fuit fatuus vt daret illa iudicia cōtra rationem/immo legēdo leges imperiales codicis multa inueniūtur satis cōsona multis iudiciis legis mosayce. Et licet dederit aliqua valde dura que nō oportet in euāgelio seruare:tamen multa dedit rationalia valde:etiam p̄ statu quocūq̄ in hac vita mortali. Et ideo si ista statuātur a legislatore obseruāda p̄ quocūq̄ tēpore iuste statuūtur. Et hoc modo si statueret ab aliquo blasphemum/adulter/idololatram debere occidi:multo iustius ordinatur q̄ q2 fur suspēdatur:vt post patebit.sed pater adquid aspiciūt plus principes:q2 ad cōmodum tēporale q̄ ad honorem dei:et per hoc plus puniūt ⁊ reprimere volūt peccata in proximum q̄ in deum : vt ptz. ¶De secūdo quid scilz statutum est. Respōdeo pro primo dāno ⁊ maximo:scilz vite ablatione regulariter in multis cōmunitatibus statuta est lex talionis:scz vt homicida moriatur ⁊ rationabiliter:q2 scz non solum hoc cōpetit legi mosayce/sed etiam legi naturali ⁊ approbatum et conformatum est in lege euangelica a christo. Matth. xxvi. Ois qui gladio occidit gladio peribit.et per consequēs vbicūq̄ lex talis de vita pro vita reddēda statuta est : iuste debet homo patiēter soluere istam penam: que si alicubi non sit statuta nullus debet eam sibi inferre:q2 nullus debet esse homicida sui/sine speciali precepto dei:sed expedit ibi q2 exponat vitam suam in causa iusta:vtpote cōtra inimicos ecclesie/pro restitutione facieda illi cuius vitam abstulit. Qui si nec tātam restitutionem velit facere nō potest oīno esse immunis a restitutione:sicut quidam fatui faciūt qui absoluūt homicidas non eis ostēdētes restitutionem necessario incūbētem:quasi facilius possit transire homicida q̄ (vt ita dicam) canicida vel bouicida:quia si occidisset quis bouem proximi sui vel canem non absolueretur sine restitutione. tenetur ergo ad restitutionem spūalem equiualētem vite quā abstulit:sicut potest esse equiualētia in talibus.nec hoc solum:s3 si interfect⁹ sustētabat aliquos patrem vel matrem vel p̄pinquos/tenetur interfector oībus illis ad tātam restitutionem q̄tam illis abstulit per interfectionem illi⁹. ¶Et q2 vix posset aliquis digne recōpensare per actiones illud q̄d abstulit homicida/expediret simpliciter aīe talis q2 solueret p̄ passiones volūtarias vel patiēter susceptas:vt scz occideretur pro homicidio : et ideo optime p̄uisum est cōmunitati vbi statuta est lex talionis in causa homicidij. Patet enī q̄tum deus detestatur homicidium quādo Dauid (qui tamen iuste occideret) voluit edificare sibi domū: sed q2 fuit effusor multi sanguinis humani p̄hibitus est a deo. Si ergo iustus occisor nō acceptatur ad cultum dei:iniustus occisor vbi apparebit? Hoc ergo q2 dictum est ibi/est dictum de iniuste occidēte. ¶Sed quis est iustus occidēs? Respōsio habetur.xxxiij.q.v.si non licet. Et intitulatur ibi Augu.i.de ciui.dei. His inquit exceptis quos lex iusta generaliter vel deus specialiter iubet occidi quisquis hoīem occidit / criminis reus erit. Que aūt sit lex iusta / ipse determinat de libe.arbi.li.i. breuiter. Nulla nisi que vel descēdit a lege diuina:sicut cōclusiones practice a principiis practicis:vel que cōcordat legi diuine/ad minus que non discordat. ¶Ad p̄positum lex diuina absolute p̄hibuit:non permittas hoīem occidi.et nulli licet inferiori i lege superioris dispensare:ergo nulla lex positiua constituēs hoīem occidendum iusta est:si in illis casib⁹ statuat quos de⁹ non excipit. Excepit aūt multos:vt ptz in Exo.scz blasphemum/homicidam/adulterum:et multos alios.null⁹ ergo s̄m iustam legem occidit:nec lex positiua iuste infligit homicidium si non excipitur ille casus a deo p̄hibēte homicidiū. ¶Et si obiicias.ergo lex est iniusta que precipit furem occidi : q2 deus non excepit ab illo precepto negatiuo:non occides/peccatum furti:immo manifeste ostēdit se nolle excipere furem : nec velle eū plecti morte:q2 infligit furi aliam penam. Respōdeo.constat q2 deus in lege Moysi vel euāgelica explicite non excepit peccatum furti ab illo precepto : non occides/ vt scz p̄pter hoc peccatū liceat hoīem occidere:et ideo nisi reuocauerit aliqua reuocatione speciali:q̄d non habetur ex scriptura.nec de bulla super hoc descēdēte de celo audiuimus:non video q2 lex aliqua iusta possit statuere hoīem occidi pro furto solo. Dico aūt solo:quia si est fur ⁊ cum hoc inuasor / presumitur homicida : quia vult occidere:et hoc paratus est si aliquis sibi resistat. hoc patet per illd Exo.xxij.de fure nocturno ⁊ diurno. Fur nocturnus impune occiditur:qui aūt intrātem de die ad furādum occidit/homicidij reus est.causa diuersitatis est hec:q2 presumitur q2 qui de nocte furat occideret sibi resistētem si posset:non aūt qui de die intrat. ¶Esto etiam q2 aliquo modo licuisset iudeis pro furto occidere : magis videtur per misericordiam euangelicam iste rigor reuocatus q̄ rigor cōtra adulterium:q2 peccatum furti est multo minus q̄ adulterium:iuxta illud Prouerb.vi. Nam grādis est culpa cum quis furatus fuerit:furatur enī vt esuriētem impleat aīam:deprehensus quoq̄ reddet septuplum . sequitur. Qui autem adulter est p̄pter inopiam cordis perdet aīam suam. Sed pena de adulterio est reuocata in illo . Joan.viij. Nemo te condēnauit mulier:nec ego te condēnabo:vade iam amplius noli peccare. Multo magis ergo reuocatus esset rigor cōtra furtum si fuisset statutus in lege mosayca . ¶De alia aūt dānificatione in corpore scilz mutilatione enormi vel non enormi cōmuniter non est statuta in ecclesia restitutio nisi pecuniaria : et illa de-

Nota pūctū singularem.

bet respōdere non solum dāno qđ incurrit quis per mutilationem pro toto tēpore futuro quo vsurus esset q̄s mēbro absciso/sed etiam expēsis appositis in curatione, et hoc dicit capitulum allegatum extra de iniurijs et dāno dato. et vltra placationi ipsi⁹ lesi:que requireretur etiam si non esset talis mutilatio:et consolationi ipsius afflicti:qꝛ perpetua est sibi desolatio de tali mutilatione. Plus etiam est pōderāda mutilatio pauperis ꝗ̄ diuitis si magis egebat parte abscissa ad victum necessarium:quia vsus fuisset parte illa ad ꝓcurāda necessaria:licet ex alia parte sit quedam conditio prepōderās:scꝫ dignitas persone.sed hoc parum est respectu prime conditionis.

Ad argumēta. Ad primum patet qm̄o possibile est restituere bonum anime in primo articulo: et bonum corporis in secūdo restituēdo bona exteriora corespōdētia:vel pro occisione bona spūalia ipsi occiso. ¶ Ad secundum dico ꝗ si extraxit de religione aliquem iam obligatum ad religionem obligatione ꝓfessionis/tenetur agere ad restitutionem:vt scꝫ ille redeat ad religionem. Sed si aliquem dispositum ad intrandum retraxit ne intraret:qꝛ interest inter habere ⁊ prope esse:non tenetur ad tantam restitutionem religioni ad quātam si fuisset in religione.sed tenetur ad aliquā restitutionem:puta ad aliqualem inductionem alteri⁹ aliqualiter equiualentis ad ingressum illi⁹ religionis. et hoc intelligēdum est si illum retraxit intētione dānificādi religionem.si aūt intētione cōsulēdi vtilitati proprie sine fraude non tenetur religioni:sed in primo casu et in scđo tenetur persone quam retraxit vt in persuasionibus ⁊ alijs bonis spūalibus ad equiualentiam bonis illis in quibus illum retrahendo dānificauit.

Quæstio.IIII.

Quarto quæritur vtrum dānificās aliquem in bono fame tenetur ad restitutionem:ita ꝗ penitere vere non possit nisi famam restituat. Uidetur ꝗ non extra de calū.ca.i.⁊.ij. Infamis est denunciator vel accusator falsi criminis:ergo negās verum crimen sibi impositū iniuste infamat accusantem:qꝛ ostēdit eum accusatorē falsi criminis:et tamen iste negās tale crimen sibi impositum non tenetur famam restituere accusāti:qꝛ magis videtur accusans debere restituere famam accusato cū non possit ꝓbare crimen sibi impositum. ¶ Item tenetur quilibet magis zelare pro fama ꝓpria ꝗ̄ ꝓ aliena:sicut magis diligere seipm̄ ꝗ̄ proximum.sed accusatus in publico de crimine occulto non potest famā suā custodire illesam nisi indirecte alterum diffamādo.negādo scꝫ crimen sibi impositum.et ita denotādo eū delatorem falsi criminis:ergo iste sm̄ rectam rationem tenetur eum diffamare licet indirecte/et per ꝯn̄s non restituere:qꝛ in primo actu non egit iniuste. ¶ Cōtra Augu.ad Macedonium ep̄la.ij.et ponitur.xiiij.q.vi.cap.si res. Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum si restitui potest. ¶ Item Prouerb.ij. Melius est nomen bonum ꝗ̄ diuitie multe.ergo plus ledit p̄ximū qui aufert ei nomen bonum ꝗ̄ qui aufert diuitias.si ergo ibi tenet̄ sm̄ iustitiam restituere multo magis hic.

Respondeo. In genere potest aliquis alium tripliciter diffamare.vno modo falsuꝫ crimen imponēdo.secūdo modo verum crimen / tamen occultum non seruato ordine iuris i publico ꝓponēdo.tertio modo verū crimen/sed occultum:in publico tamen sibi impositum negādo:qꝛ in hoc negās notat imponētem de

Hoc idem Ric. di. pñ ti ar.5.q.3.

calūnia. ¶ In primo dico ꝗ oportet restituere famam retractando verbum suum vel qđ sibi imposuit, et hoc ita publice sicut sibi imposuit:qꝛ alias non seruat iustitiam in reddēdo p̄ximo qđ suum est. ¶ Et si obijcitur ꝗ magis tenetur zelare pro fama sua ꝗ̄ aliena:non autem posset illi reddere famam suam retractādo verbum suum nisi seipm̄ diffamaret. Respōdeo sicut dixi in prima questione de restitutione.respōsiōe ad.vi.arg. ꝗ bona corporis vel exteriora non sunt diligēda nisi in ordine ad bonum aīe/et ad deum:hoc aūt non est nisi vt possint iuste cōpetere illi qui diligit. Et ideo sicut ibi de dilectione vite ꝓprie corporalis dixi:ita dico hic de dilectione fame ꝓprie: ꝗ quilibet cui potest iuste cōpetere in se fama/debet magis diligere illam ꝗ̄ alteri cui non potest iuste cōpetere. Sed si sibi non potest cōpetere nisi iniuste:alteri aūt iuste magis debet diligere alteri cui iuste conuenit ꝗ̄ sibi cui iniuste:et ita est hic. Accusato eñ de falso crimine:iuste conuenit fama:accusanti aūt post talem accusationem iniuste:non solum qꝛ mētitus est in accusando/sed qꝛ publice mētitus est:in quo sufficiēter ⁊ iudicabiliter se diffamauit. Et ideo postea directe ostēdēs innocētiam alteri⁹ cui tenetur in hoc ⁊ indirecte nocētiam sui non tūc ꝓprie diffamat se:sed tunc amouet falsam laudem:qua iste post accusationem mēdacem indignus est. Exēplum. quis fornicatur trib⁹ videntibus:illi postea accusantes non diffamāt illum:sed ipsemet se diffamauit in facto illo publico: qꝛ breuiter cōmittēdo quodcūꝗ crimen publice incurrit lesionem dignitatis:et sic amittit famam ꝗ̄tum est in se:nec publicatio illa postea per quam notificatur illa lesio aufert sibi famam: sed tātūmodo facit deuenire magis in publicum illud qđ ex natura actus cōmissi prius simpliciter erat publicum. ¶ Et si queratur. aliquis nō imponit in publico tale crimen alij sed murmurat: vel indiscrete loquitur:vel alicui corā multis narrat:tamen non tāꝗ̄ sibi certum/sed sic se audiuisse:nūquid tenetur restituere?. Respōdeo. rara fides ideo est qꝛ multi multa loquūtur. et ideo dicēs se tātum audiuisse nisi ex modo dicēdi ostēdat aliquā maiorem certitudinem ꝗ̄ ex cōmuni relatione non aufert ex natura actus in opinione aliorꝫ famam ipsi:qꝛ si illi firmiter cōcipiāt illum de quo est sermo criminosum esse leues sunt:quia qui cito credit leuis est corde. Eccli.xix. Uerūtamen qꝛ a scādalo pusillorꝫ oportet cauere:iuxta illud Pauli.i.ad Corinth. Si p̄ximum scādalizem non māduco carnes in eternum. Et multi sunt tales pusilli leues ad credēduꝫ mala:ideo est periculosuꝫ eis talia audita ex relatu eis referre. Et si fiat hoc aīo malo ledendi scꝫ illum de quo est sermo/non est facile excusare quin sit cōtra charitatem:et per cōsequēs mortale peccatum. Si aūt fiat coram talib⁹ ex incōsideratione/durum est ꝗ exeat gen⁹ peccati venialis : qꝛ lingua in lubrico posita est:et qui non offendit in verbo hic perfectus est vir. Jaco.iij.

De secundo dico qꝫ non tenetur retractare verbum suum qđ proposuit in publico:qꝛ hoc faciēdo mentiretur/cum sciat illud qđ proposuit esse verum:et non tenetur mētiri ꝓpter quodcūꝗ bonum reddendum alij. Sed tenetur alio modo licito reddere sibi famam:vtpote per hm̄oi verba:non credatis eū talem esse.male eñ dixi:⁊ fatue dixi:et hec quidem vera sunt. male dixi.fatue dixi:qꝛ non seruato ordine iuris.proposui etiam in publico qđ non est verum publicum:et persuasio ista:non reputetis istum malum/bona est:qꝛ quilibet presumēdus est bonus donec ꝓbetur cōtrarium. iuxta illud extra de scrutinio in ordine faciēdo.c.vnico. Humana fragilitas illū quē indignum esse nō nouit/vel

a.1.ad.viij. argumētū

Dubium

Cap.8.

gnum debeat eſtimare. Sed iſte non eſt ꝓbatus malus coram iſtis: ergo bonum eſt perſuadere eis ꝙ ipſi non reputent eum indignum nec malum.

In tertio membro dico ſimiliter ꝙ non
F tenetur retractare negationem ſuã qua negauit in publico verum crimen ſibi impoſitum: qꝛ non tenetur quicũqꝫ ſtatim in iudicio cõfiteri ſe reum nõdum cõuictus: tenetur tamen per quedam verba ſolẽnia: vt dictum eſt in proximo articulo. reſtituerẽtur famam illi accuſanti quẽ indirecte notauit de calũnia: dicẽdo / non habeatis eũ pro calũniatore: qꝛ credo ꝙ habuit bonam intẽtionem ꝓponẽdo: vel forte ſe credidit ꝓbare intẽtum ſuũ et deceptus fuit. Sed de illo ꝗ negat tale crimen verũ / ſed priuatum in publico ſibi oppoſitum: nunquid peccat mortaliter? Videtur ꝙ ſic: qꝛ mentitur in mẽdacio pernitioſo ⁊ reipub. qꝛ reſpublica ꝓpter ei⁹ mẽdacium publicum impeditur a punitione ei⁹ iuſta ⁊ perſona accuſati: qꝛ per hoc notatur de calũnia. Reſpondeo. iuſte qꝺ iuſtum eſt exequeris. Deut. xvi. non ergo reſpu. oĩa mala debet punire. Sed que cũ hoc ꝙ ſunt puniẽda poteſt iſta poteſtas iuſte punire: talia aũt ſunt que coram iudice ſeculari ſufficiẽter poſſunt ꝓbari. Et ideo non lẽditur reſpu. ſi diuinum judicium excedat iudicium ei⁹: vt aliqua reſeruẽtur diuino iudicio ſuꝑ que non poteſt eſſe iuſtum iudicium reipu. qꝛ homo videt ea que patẽt deus aũt intuet᷑ cor. i. Reg. xvi. ¶ Per hoc ptꝫ ad obiectionem: cũ dicitur ꝙ eſt cõtra rẽpu. Et cũ dꝛ ꝙ eſt pernitioſum cõtra accuſantem / dico ꝙ non eſt vex: ſed ipſemet eſt ſibi ꝑnitioſus qui eo modo ꝓponit qui non deberet ꝓponere / immo deberet non ꝓponere. Et ideo imputet ſibi ſi aliqua infamia ſequit᷑: qꝛ ipſe eſt cauſa. non aũt ille negãs: qꝛ defendit innocẽtiam ſuam in publico vbi non eſt nocẽs: nec habẽd⁹ eſt pro nocẽte donec fuerit cõuictus. ¶ Sed remanet difficultas ſi peccat mentiẽdo ꝓ ſe? Durum videret᷑ ꝙ quilibet accuſat⁹ in publico ab vno ſtatim teneret᷑ de neceſſitate ſalutis in publico confiteri illud: et ſic ſtatim exponere ſe patibulo in iudicio ſanguinis. Sed habẽdo oculũ non tm̃ ad penam ſed ad honeſtum et inhoneſtũ / non apparet ꝙ iſte honeſte ⁊ ſm̃ rectã rõnem debeat cõfiteri corã tali iudice: qꝛ ipſe pluſꝗ quicũqꝫ ali⁹ accuſans ſingularis auferret ſibi famã: quia confitẽti cõtra ſe in iudicio creditur. ¶ Quid ergo? cauta eſt reſpõſio iuriſtaꝝ. nego ꝓpoſita vt ꝓponũtur. et hec quidẽ ſine mẽdacio poſſunt dici in ꝓpoſito: qꝛ ꝓponũtur in publico ⁊ vt publica ⁊ publice ꝓbãda. ſic aũt ea negare ea põt ꝗs: ſi ſcit ea non poſſe ꝓbari in publico. Qꝛ ſi iudex vrgeat eũ vt cõfiteatur ꝓpoſitum vel vt publice neget: reſpõdere poſſet ꝙ ipſe reſpõdit ſufficiẽter ad accuſationem: et ſicut eſt modus iuriſperitis reſpõdere: nec ab illa reſpõſione vult declinare: faciat iudex erga accuſãtem qꝺ iuris eſt. ¶ Sed nũquid ſi neget intẽdẽs tñ negare illꝺ vt ꝓpoſitum eſt ſcꝫ vt publicum. ſicut ſacerdos facit de cõfeſſo dicẽs: nihil mali ſcio iſtũ feciſſe: qꝛ loquit᷑ vt in publico. audiuit aũt in alio foro: nunꝗd tenet᷑ iſte ꝗ negauit de illa nega-
h tione penitere? Rñ. bonaꝝ mẽtium eſt culpã agnoſcere vbi culpa non eſt. di. v. ad ei⁹. et intitulat᷑ Greg. Et ideo multo magis vbi dubitat᷑ an ſit culpa ⁊ qualis culpa / bone mentis eſt culpam agnoſcere. Et ideo in tali caſu tutum eſt poſt talem negationẽ penitere indiſtincte de hoc tãꝗ de tali quale eſt: vtpote ſub tali indiſtinctione ſi mortale tãꝗ de mortali: ſi veniale tãꝗ de veniali.

Ad argumenta. Ad primum patet ex iſto tertio articulo. ¶ Ad ſcꝺꝫ ſi arguit᷑ de illo qui non ſeruato ordine iuſtitie in publico accuſatus negauerit: cõcedo ꝙ ille nõ tenet᷑ reſtituere famã accuſanti: immo accuſans accuſato. et imputet accuſans diffamationẽ ſibiipſi: qꝛ ⁊ impudẽter ⁊ iniuſte egit in publico accuſãdo priuatum. ¶ Si aũt illud argumẽtum fiat de mẽdaciter accuſante innocẽtem: qui non põt accuſato reddere famam niſi ſeipm̃ infamet: ptꝫ reſpõſio ex primo articulo queſtionis: qꝛ non eſt dignus fama poſt tale mẽdacium publicum: alius aũt dignus eſt fama. ¶ Item debet ſm̃ iuſtitiam ſibi reddi.

¶ In perfectione aũt penitẽtię. &c. Diſtinctio. XVI.

Circa iſtam diſtinctionem quero vtrum iſta tria: contritio / cõfeſſio / ⁊ ſatiſfactio ſint ꝑtes penitẽtie? Probo ꝙ non: peccatum eſt ſimplex defectus ergo põt cõpetere ſibi ſimplex remedium. penitẽtia eſt tale remedium: ergo. ⁊c. ¶ Item ſi eſſent ꝑtes penitẽtie: aut ergo integrales aut ſubiectiue. Et accipio integrales cõmuniter ad ꝑtes eſſentiales ⁊ quãtitatiuas / non integrales: qꝛ totũ non predicat᷑ de tali ꝑte. Cõteri aũt eſt penitere: et confiteri eſt penitere: et ſatiſfacere eſt penitere: ergo. ⁊c. Nec ſunt ꝑtes ſubiectiue: qꝛ in qualibet ꝑte ſubiectiua ꝑfecte ſaluat᷑ ratio toti⁹ ſine alia parte. ſor. eñ eſt ꝑfecte homo dato ꝙ plures non eſſent in ſpecie humana: ſed in cõtritione ſine aliis non ſaluatur ꝑfecte ratio penitẽtie: ergo ⁊c. ¶ Item ſi eſſent ꝑtes penitentie: aut penitẽtie virtutis: aut penitẽtie ſacri. Non primũ qꝛ penitẽtia virt⁹ eſt ſimplex forma in aĩa: qꝛ ſpũalis: et per ꝯñs indiuiſibilis. cõſilr̃ cõfeſſio ⁊ ſatiſfactio non ſunt ſpũalia ſed ſenſibilia extra mentem. Nec ſcꝺm: qꝛ omne ſacr̃m eſt ſignum ſenſibile vel cõſiſtit in ſigno ſenſibili. cõtritio non eſt aliquid ſenſibile / ſed ſpũale quid in aĩa: ergo non eſt pars ſacri. ¶ Item nulla pars eſt poſterior naturali ordine ſuo toto: ſed pñiam ſacr̃m ſequitur naturali ordine ſatiſfactio: ergo. ⁊c. ¶ Item fructus non eſt pars ei⁹ cui⁹ eſt fruct⁹: ptꝫ exẽplo: vt pomum non eſt pars arboris. et rõne: qꝛ fruct⁹ eſt vltimũ qꝺ expectat᷑ de eo cui⁹ eſt fruct⁹. nulla aũt pars ei⁹ eſt tale vltimũ: ſed ſatiſfactio eſt fruct⁹ pñie. ſm̃ glo. ſuper illud Matth. Facite dignos fruct⁹ penitẽtie. et ſm̃ ſententiam Aug. de vera ⁊ falſa pñia. et ponitur in iſta diſt. ca. ij. ¶ Cõtra magiſter in lr̃a ꝗ dicit ꝙ ad ꝑfectionem pñie iſta tria reꝗrũtur: non aũt reꝗrũtur ad perfectionem alicuius intrinſece loquẽdo plura / niſi ſint aliquo modo partes eius. Queſt. i.

Hic intelligendum eſt ꝙ præter iſtum modũ quo accipit᷑ pñia pro ſacro pñie: pñia vel magis penitere põt multipliciter aliter accipi. ſicut eñ habetur ex dictis. diſt. xiiij. q. ij. et. iij. cõtingit habere iuſtitiã quãdam vindicatiuã peccati ꝓprij. Et primum et eſt actus ꝓpri⁹ ei⁹ elicit⁹ qui eſt quoddã velle imperatiuũ pene vt culpã vindicãtis. ¶ In tertio gradu eſt effect⁹ ꝓxim⁹ iſti⁹ act⁹ eliciti: ꝗ effect⁹ eſt actus aliꝗs vel act⁹ aliqui: ad quem vel ad quos ſequit᷑ pena vindicatiua. non eñ põt volũtas per actũ volẽdi imperare penã niſi prius imperãdo cauſam pene: qꝛ paſſiones non ſunt in ptãte volũtatis niſi mediãtib⁹ actibus. ¶ Quarto et vltimo ſequit᷑ pena ꝯñs iſtũ actũ imperatũ ab actu elicito ipſi⁹ pñie virtutis. et iſta pena eſt effect⁹ remot⁹ illi⁹ act⁹ eliciti. ¶ Patet aũt diſtinctio iſtoꝝ oĩm per poſſe ſeparari ab inuicem. põt eñ virt⁹ illa eſſe ſine actu

Cap. ij.

A

suo elicito. ptz de se ꝛ ecōuerso: qꝛ vt dictum est primus actus cōformis recte rōni nat⁹ gñare virtutē pōt haberi anteq̄ aliquid virtutis habeat: qꝛ est gñatiu⁹ primi grad⁹ virtutis. ¶ Cōsilr actus ille elicit⁹ qui est scdm pōt esse sine tertio. i. sine actu imperato: qꝛ non statim ad actū imperij in volūtate sequit actus q̄ imperat: qꝛ volūtas imperās non est oīpotēs. Et ecōuerso tertium illud pōt esse sine scdo: scꝫ act⁹ aliq̄s causatiu⁹ pene sine actu volūtatis imperāte actū istū. sicut pōt habere q̄s detestationem peccati a se cōmissi immediate ex cōtēplatione dei: licet nō impetret talē actū elici vt vīdicatiuū culpe. ¶ Pōt etiā esse tertiū sine quarto: qꝛ nō semper ad act⁹ illos q̄ essent nati gñare penā / sequitur pena ꝓpter aliquā indispositionē forte in ipsa potētia susceptiua pene. sicut non semꝑ ad volitionem vel odiū

s. di. 14. q. 2. in fine solutionis. peccati cōmissi sequit tristitia vt prius dictū est. ¶ Potest etiā quartū separari a tertio: qꝛ illa pena pōt esse sine actu illo ordinato q̄ natus esset penā illā causare: qꝛ ille act⁹ vt ordinat⁹ nō est causa p̄cisa gñatiōis pene illius: ḡ istoꝝ quodlibet sine quolibet esse pōt: ꝛ quelibet duo vel tria sine q̄libet vel quibuslibet alijs. ¶ Ad propositum de hoc vocabulo penitere ꝓprie vt dictum est

B prius est penā tenere. Tenere aūt includit ꝛ actionem tenētis scꝫ φ volūtarie teneat / et applicationem pene sibi φ in se teneat. Potest ergo habit⁹ ille dici pnīa: qꝛ quedā habitualis tenētia pene. sicut principium habitualiter inclinās ad infligēdam sibi penam volūtarie: et act⁹ ei⁹ pōt dici pnīa actualis vel penitere: qꝛ quoddam velle inflictiuū pene sibiipsi. Et act⁹ ille ꝓprim⁹ imperatus ab actu elicito isti⁹ pōt dici penitere: qꝛ est volūtarie habere in se penā saltem in causa sua: nec aliter pōt eque principaliter volūtarie haberi sicut in causa. ¶ Quartum scꝫ puniri pena sequēte actū illū / non est ꝓprie penitere: sed magis (vt ita dicā) peniteri. i. pena teneri vel vsitati⁹ puniri. ¶ Ad ꝓpositū tria predicta nullo modo sunt ꝑtes pnīe virtutis vt argutum est ad principale: qꝛ illud est quedā forma simplex in volūtate vt charitas vel quecūq̄ alia iustitia. Et per aliud patet: qꝛ illud est ꝑmanēs sicut ꝑmanētia ꝑtinet ad virtutem. cōtritio aūt / cōfessio / et satisfactio sunt quedā habētia esse in fieri. permanēs aūt non cōstat ex partibus habētib⁹ esse in fieri. ¶ Item ista duo vltima non sunt in voluntate vt in subiecto: sed sunt quedam exteriora. ¶ Consilr dico φ non sunt ꝑtes pnīe scdo modo dicte: qꝛ et act⁹ ille est q̄dā act⁹ simplex: sicut est act⁹ virtutis

C simplicis. ptꝫ etiā ex alio: qꝛ ille act⁹ est imediate volūtatis vt elicit⁹ a volūtate: sed cōfessio ꝛ satisfactio non sunt act⁹ immediate eliciti a volūtate sꝫ imperati. sed loquēdo de pnīa tertio modo scꝫ ꝑut est causa ꝓxima ipsi⁹ pene infligēde que causa est act⁹ imperat⁹ ab actu pnīe virtutis: isti⁹ ꝑtes pñt poni ista tria. et cōsilr isti⁹ quarti qd̄ est puniri ꝑtes pñt poni tres pene que cōcomitātur istos tres act⁹. et hoc modo iustitia cōmutatiua vr̄ respicit equalitatē in cōmutatione nō rei: sꝫ magis ſm rectā rationē. ergo hoc modo iustitia punitiua que est quedā cōmutatiua in punitione respicit penam equalē siue cōmēsuratā illi culpe. et hoc ſm rectā rationem illi⁹ legis ſm quā ipa est vindicatiua. lex aūt illa ſm quā pnīa virt⁹ est vindicatiua dictat culpā debere ordinari: et ꝑ penā intrinsecā tristitie ꝛ per penā extrin

di. 14. q. 2. post oppositum. secam duplicē: verecūdie scꝫ ꝛ afflictionis siue laboris corporalis. sicut colligit ex diuersis scripturis que continēt legem illā: ergo illa pena siue puniri qd̄ rñdet culpe integrat ex trib⁹ penis. Et cōsilr causa ꝓxima istius pene opꝫ φ integret ex causis ꝓprijs istaꝝ penaꝝ. Causa aūt ꝓpria tristitie interioris est detestatio peccati cōmissi a se siue displicētia de pctō. et hec includit duas causas ꝑtiales: scꝫ cōsiderationē peccati cōmissi / et nolitionem ei⁹. et inter istas principalior est causa nolitio:

D ipa etiā posita necessario ponit aliā / non ecōuerso. Iste igit act⁹ qui est ꝓpria causa ꝓxima tristitie dr̄ cōtritio. scds act⁹ qui est causa ꝓxima erubescētie vel verecūdie dicit cōfessio vbi pctm̄ occultū ꝓpalat homini. tertia causa ꝓximi vel ꝓpria tertie pene est opus aliqd̄ laboriosum vel penale. Sicut ergo pena ꝑfecta correspōdēs culpe ſm iustitiā vindicatiuā habet tres penas partiales q̄ sunt ꝑtes vni⁹ punitionis ꝑfecte: eo modo q̄ tres restitutiones essent partes vni⁹ restitutionis ꝑfecte illi q̄ fuisset tripliciter dānificat⁹: ita tres act⁹ ad quos sequūtur iste tres pene sunt ꝑtes vni⁹ cause sufficientis ꝓxime respectu pene condigne. ¶ De pnīa sacrō dico: E

φ ista tria nullo modo sunt ꝑtes ei⁹: qꝛ vt dictū est dist. xiiij. pnīa sacrm̄ est illa absolutio sacralis facta certis verbis. ꝛc. Hui⁹ aūt nulla pars est cōtritio: que est q̄dā spūale i aīa. neq̄ cōfessio: qꝛ nihil est ipsi⁹ sententie sacerdotis / sed act⁹ rei accusantis se. neq̄ satisfactio: sed sequitur illā absolutionē sacramētalē. ¶ Hec tn̄ tria ad sacrm̄ pnīe ad hoc vt digne recipiat requirūtur vel preuia vel sequētia. Simpliciter eñ requirit cōfessio: qꝛ sacerdos non absoluit reū arbitrarie nisi pri⁹ re⁹ sibi fuerit accusat⁹ in foro illo. Non est etiā vtilis illa absolutio nisi precedat in cōtitēte aliqua cōtritio vel attritio. ꝑtes istius distinctionis patēt ex dictis supra. Sufficit

dist. 14. q. 4. enī φ aliqua displicētia / licet informis precedat: et tūc ille capax est absolutiōis sacralis: et ꝑ illā fit cōtritio. satisfactio aūt debet sequi sacrꝫ pnīe ad hoc vt habeat efficaciā: et hoc in re vel in voto / nisi iudex posset ꝓpendere illas penas alias precedētes sufficere ad totalis pene solutionē. illa eñ sententia sacerdotis sic absoluit φ tn̄ ligat: absoluit quidē a debito pene eterne: sꝫ ligat ad solutionē pene tēporalis / nisi sit sufficiēter iam soluta. Ipa etiā vel nullo modo absoluit vel saltem nō efficaciter: nisi ille reus sit in se debito modo dispositus: qꝛ F

sacramētum est signum absolutionis interioris: que interior non cōcomitatur nisi sit debita dispositio ī mēte interius absoluendi.

Ad argumēta. Ad primum non sequitur: si peccatū sit simplex: ergo remediū vindicatiuum vel vindicta pene debet esse simplex. Iuste eñ pōt legislator statuere multas penas partiales corrñdere tanq̄ vnam vindictā integrā vni peccato. ¶ Ad scdm dico: φ pnīa tertio modo dicta vel pena ꝑ quarto modo corrñdēs alicui peccato pōt accipi dupliciter. Uno modo ꝑ tali adequate corrñdēte: et sic vnica pnīa ꝛ vna pena corrñdēt vni culpe. Et illō si habet ꝑtes se habet ad illas sicut ad ꝑtes integrales. Alio modo pōt accipi penitētia tertio modo dicta: vel pena quarto modo ꝑ generali rōne ei⁹ qd̄ est tenere penā vel puniri pro culpa / licet nō adequate. Et hoc modo est totū vl̄e ad illā que sunt ꝑtes integrales primo modo. hoc ptꝫ in exemplo. Esto eñ φ aliq̄s occidat aliū / iusta pōt esse lex φ pena corporali puniatur ꝛ pena pecuniaria tradēda amicis occisi: et vtrūq̄ istoꝝ est pena: et pena pro homicidio. et hoc modo pena ꝑ homicidio pōt dici vl̄is respectu pene corporalis ꝛ pene pecuniarie: qꝛ vtrūq̄ illoꝝ est pena ꝛ pro isto peccato. Alio aūt modo accipiēdo penam ꝑ homicidio pro pena totali corrñdēte illi culpe. Sic nec punitio corporalis tm̄ nec pecuniaria tm̄ est pena illa: sed quodlibet istoꝝ est pars integralis illius pene. ¶ Et ſm hoc ptꝫ quō pnīa predicat de quolibet istoꝝ triū diuisim accipiēdo ꝑ tenētia alicui⁹ pene corrñdētis culpe sꝫ non totaliter adequate. Et quō ex alia ꝑte nullū istoꝝ sine alio integrat pnīaꝫ vt est adeq̄te culpe.

¶ Ad tertiū p3 q̄ nec3 sunt ptes sacramēti penitētie nec3 pnie virtutis: nec etiā act⁹ illi⁹ virtutis: s3 act⁹ imperati ab illa virtute q̄ est act⁹ pxim⁹ punitiu⁹ et pene cōcomitātes eā sunt ptes effecti⁹ remoti actus pnie: tñ act⁹ eliciti⁹ pnie posset aliquo modo dici hēre ptes istas nō formalr sed q̄si causaliter p̄ q̄to ipe est aliquo modo distinct⁹: vt imperat istā partē et illā. et hoc modo remotissime possent dici ptes ipsi⁹ virtutis pnie: vt inclinat ad oēs istas infligēdas. ¶ Ad quartū dico q̄ pnie virtutis ꝛ act⁹ ei⁹ eliciti ꝛ act⁹ ei⁹ imperati opus exteri⁹ laboriosum est fruct⁹. Et hoc modo debet intelligi de ope exteriori opato. Et cōcedo q̄ illō opus exteri⁹ non est pars pnie aliquo istoꝝ triū modoꝝ dicte: tñ est pars ei⁹ qđ est puniri: qđ est quartū inter illa prius nūerata: et nō est incōueniēs idē esse ptē posterioris ꝛ fructū prioris.

Quæstio. II.

Secundo quæro vtrū remissio vel expulsio culpe ꝛ infusio gr̄e sint vna simpliciter mutatio? Videt̄ q̄ non. Aug. de vera ꝛ falsa pnia. et ponit̄ i lra hui⁹ dist. ca. ij. Dolēdum est pctōri non solū q̄ peccauit / sed q̄ se virtute priuauit. Ex q̄ sequitur q̄ peccare nō est se formaliter priuare virtute: nec pctm̄ formalr est priuatio virtutis. Sz infusio gr̄e q̄ est virt⁹ si est formalr expulsio alicui⁹ priuatiōis nō est nisi priuatiōis p̄pe: ḡ nō est ipa expulsio culpe: ḡ est alia materia doloris priuatio virtutis ꝛ ipa culpa: ḡ p oppositū expulsio culpe virtutisq̄ restitutio est alia ꝛ alia materia gaudij. ¶ Item in moralib⁹ corruptio vitij est alia mutatio ab inductione virtutis: ḡ sil'r hic. pbatio añtis: vitiū est qđā qualitas positiua: vt timiditas vel pcitas. nō eñ ois carēs fortitudine est timidus. sed hñs habitū inclinātē ad timēdū. nec ois carēs liberalitate est pcus: sed q̄ acq̄siuit habitū ex frequēter pce agere. pt3 etiā inducēdo in vitijs: q̄ extrema inclināt potētias virtualiter ad habit⁹ sibi cōformes. sicut media ad act⁹ sibi cōformes: ꝛ ista inclinatio nō est per solā priuationē / s3 q̄n sunt forme positiue opposite: quarum vna succedit alij: sunt alie mutationes: q̄ quatuor termini: vt pt3 i alterationib⁹ a cōtrario in cōtrarium. ¶ Item gñatio ꝛ corruptio sunt due mutatiōes pp̄ter quattuor termios: sc3 duas priuatiōes ꝛ duas formas. s3 hic est corruptio pcti qđ infuit: ꝛ quedā gñatio in esse gratuito q̄n gr̄a infundit̄: ḡ due mutatiōes. ¶ Item dispositio ꝛ illō a q̄ disponit nō sunt idē: expulsio culpe disponit ad infusionē gr̄e. pbatio: q̄ p expulsionē culpe est nō inimic⁹: p infusionē vo gr̄e est amic⁹. s3 nō esse inimicum disponit ad esse amicū. Et posset ex hoc formari ratio pricipalis: q̄ nō est idē desinere esse inimicū / et incipere esse amicū: sed p expulsionē culpe desinit esse inimicus / p infusionē gr̄e incipit esse amic⁹: ḡ ꝛc. ¶ Cōtra si expulsio culpe sit alia mutatio ab infusione gr̄e: aut ergo erit mutatio positiua vel priuatiua: vel (vt alij loquitur) deperditiua vel acq̄sitiua. Non acq̄sitiua: q̄ mutatiōis positiue termin⁹ ad quē est aliqđ positiuū. illi⁹ aūt expulsiōis termin⁹ ad quē positiu⁹ nō ē ali⁹ a gr̄a. Nec priuatiua: q̄ tūc termin⁹ a quo eēt positiu⁹: s3 culpa nō est aliqđ positiuū: ḡ ꝛc. ¶ Item si sit alia mutatio hec ꝛ illa aliquē ordinē habebūt inter se prioris ꝛ posterioris: q̄ ordinātur ad eūdē finē: et nō ex equo: q̄ non eque imediate attingūt illū: s3 nō est ibi dare ordinē: ḡ ꝛc. pbatio minoris: q̄ si expulsio eēt prior natura: ḡ in illo priori eēt ille amic⁹. et tñ nō amic⁹: q̄ nō hñs gr̄am sine qua null⁹ est amicus. Si etiā infusio gratie esset prior / in illo priori esset amicus: q̄ habēs gratiam. et tamen inimicus: quia habens adhuc culpam.

Rñdeo. Hec sit prima cōclusio q̄ infusio gr̄e ꝛ expulsio culpe seu magis p̄pe loquēdo remissio culpe nō sunt simpl'r vna mutatio. hoc pbat̄ quadrupliciter. Primo sic. idē simpl'r nō pōt plurificari ꝛ nō plurificari simul: et hoc accipiēdo vniformiter idētitatem et plurificationē: puta si realr realr / et si rōne rōne. hoc eñ includit oppositū pmi pricipij: q̄ idē vt est idē: eēt vnū et nō vnū. Sz remissiōes culpaꝝ sunt multe q̄n nō est nisi vna infusio gr̄e. Eo eñ modo quo quis dr̄ pctōr post actū pcti trāseūtē dr̄ pctōr a multis culpis postq̄ multas cōmisit. et illaꝝ q̄libet habet ppriā remissionē: q̄ q̄libet remissio posset esse sine alia. si tñ illā culpam cōmisisset ꝛ nō aliā. ¶ Item scđo sic. Idē nō separat̄ ab eodē accipiēdo vniformiter idētitatē et separationem: puta si realr realr / et si rōne rōne: q̄ etiā hoc icludit oppositū primi pricipij: sc3 q̄ idē vt est idē simul sit ꝛ non sit. Sz remissio culpe ꝛ infusio gr̄e pñt abinuicē separari. pbat̄ tam cōparādo primū ad scđm q̄ ecōuerso. posset eñ in statu innocētie i gr̄e hūano: et ita factū est in angelis q̄ nō peccauerūt gr̄a infūdēdi absq̄ culpe remissiōe: q̄ nulla culpa infuit. Sil'r pōt culpa remitti absq̄ hoc q̄ gr̄a infūdat̄. pōt eñ de⁹ de potētia absoluta hominē creare in puris naturalib⁹ sine culpa ꝛ sine gr̄a: ergo ꝛ post lapsum talē reparare / ꝛ ita remittere culpā sine infusione gr̄e. Euidētia isti⁹ rōnis pt3 supra i qone de circūci. dist. i. ¶ Tertio sic. culpa ꝛ gr̄a non sunt formaliter opposita nec formalr repugnātia. pbatio: quia tūc agēs effectiue vel defectiue potēs sup esse vni⁹ posset effectiue vel defectiue sup non esse alteri⁹: vt pt3 vl'r in incōpossibilib⁹. Volūtas aūt creata pōt effectiue vel defectiue sup esse culpe: q̄ ab ipa est culpa: ḡ ipa pōt posset effectiue vel defectiue sup nō esse gr̄e. qđ est falsum: q̄ gr̄a nō destruit̄ nisi annihilet̄: s3 creatura nō pōt aliquid annihilare. Pt3 ḡ prima ppositio sc3 q̄ nō est formaliter repugnātia inter culpā et gr̄am: s3 nō est vnica mutatio ab aliquo vt a termino a quo ad aliud vt ad terminū ad quē: nisi illa sint formalr repugnātia: ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. vna mutatio nō est ad formā positiuam nisi a p̄pa priuatiōe ei⁹: culpa vt ab ea post actū dr̄ aliquis pctōr nō est ppria priuatio gr̄e: q̄ vnica gr̄a non habet nisi vnicā priuatiōem. multe aūt sunt culpe hoc modo vt dictū est in prima rōne. Nec valet instātia cōtra maiorem q̄ aliqua mutatio habet vtrūq̄ terminū positiuū: q̄ isti⁹ mutationis que est ad gr̄am per se terminus a quo est priuatio: et per cōseq̄ns ppria priuatio termini ad quem. ¶ Scđa conclusio est hec. infusio gratie ꝛ remissio culpe non sunt due mutatiōes reales. hoc pbat̄: q̄ infusio gratie est mutatio realis: q̄ est inter priuationem forme realis ad formā illā. remissio autem culpe non est mutatio realis: ergo ꝛc. Maior huius est probata. et ex hoc pt3: q̄ hic est vna mutatio realis. Minor indiget pbatione. vbi est intelligēdum q̄ si poneretur peccatū actuale esse corruptionē vel priuationem formaliter alicui⁹ grad⁹ nature vel rectitudinis naturalis vel cuiuscūq̄ positiui pprij: tūc expulsio culpe esset restitutio isti⁹ positiui qđ culpa priuabat: ꝛ tūc posset illa expulsio esse mutatio realis ꝛ positiua a priuatione rectitudinis hui⁹ ad ipam rectitudinem: s3 hoc est improbatū. ij. li. di. xxxv. q̄ natura intellectualis est incorruptibilis per quācūq̄ actionem sui: et sicut tota natura / ita ꝛ quicūq̄ grad⁹: q̄ si vn⁹ grad⁹ posset corrūpi ab illa natura per aliquam actionem sui / sequeretur q̄ per actiones aliquotiēs iteratas posset totaliter corrūpi. vñ illō Aug. ench. Peccatū intātū est malū inq̄tum adimit de bono. debet intelligi nō q̄ adimat de bonitate nature in esse primo: q̄ defect⁹ effect⁹ cōtingētis

Vide vat. in .4. q. pū ti.

non repugnat esse: qr nec repugnat effectui cõtingenti: cui magis videret repugnare: sed debet intelligi de adimere bonum in actu scdo: non quidem qd inest/sed qd deberet inesse. Si etiã poneret q aliqua macula remaneat in aia ppria peccato actuali: et q illa expelleret in penitẽtia: tũc posset poni remissio culpe mutatio realis ab illa culpa ad carẽtiam eius. sed hoc est improbatum supra. di. xiiij. q. i. arti. i. vbi ostẽsum est q post actũ culpe trãseũtem interiorem & exteriorem preter iniustitiam habitualem: que est carẽtia gratie & vnica in vna aia non remanet aliqua iniustitia actualis ppria a qua dicat pctõr tali peccato: qr non est immediate receptiua illi obliquitatis: que nata est esse in peccato actuali: sed tm mediãte actu i quo primo sit illa obliquitas: ergo post actũ trãseũtem tm remanet aia obligata ad penã ppriam corrñdẽtem illi culpe cõmisse: et ista obligatio dr reatus ille q manet in aia postq transit actus peccati intrĩseci & extrinseci. ¶ Ex hoc põt pbari minor rõnis illi precaccepte sic. Obligatio ad penam pro culpa cõmissa nõ est aliquid reale in aia post actũ preteritum: sed est tm relatio rõnis in obiecto volito vt volitum est: ergo remissio que est ab obligatione ista ad non obligationem non est mutatio realis. cõsequentia patet: qr non est mutatio realis nisi sit in terminũ realem positiuum vel priuationem realem. Añs declarat

E

qr sicut volitũ a me per hoc q est a me volitũ nullã habet formã realem nouã absolutã vel relatiuã: sed tm relatiõem rõnis corrñdẽtem reali volitioni in me: ita per hoc q aliquis est volit vel ordinat ad penã a volũtate diuina postq cõmisit culpã: cũ culpa non remaneat nec aliqd reale positiuum vel priuatiuum: nec alia relatio realis fundata sup culpã remanebit / sed tm rõnis. et hoc indifferẽter accipiẽdo relationem rõnis p obiecto volito sicut pro obiecto intellecto: vt dictũ est in primo lib. di. xlv. q. i. qr non magis est realis collatio obiecti voliti per actũ volũtatis ad aliud q cõparatio obiecti intellecti ad aliud per actũ intellect. ¶ Cõtra hoc. non est trãsitus a cõtradictorio in cõtradictorium sine aliqua mutatione: sed qñ isti remittit culpa est transitus talis: qr ante remissiõem iste est ordinat ad penã et dignus pena: et post non: g &c. Maior ptz: qr si nulla est mutatio/non est ratio quare magis nũc pars vna cõtradictiõis est vera q alia: & prius alia vera magis q nũc. et põt hec pbatio vlteri deduci q talis trãsitus non põt esse sine mutatione reali: qr mutatio rõnis opz q reducatur ad aliquã mutationem realem. Minor pbat: qr anteq culpa remittat iste est ordinat ad penã et dignius pena: qñ remittit non ordinat ad penã nec est dignius pena. ¶ Et cõfirmat: qr ante remissionem intellectus diuin scit ipm esse puniẽdum: ergo illud scitũ est verũ. post remissionem aũt scit illũ non esse puniẽdum: ergo illud est verũ: ergo & trãsit. ¶ Et põt argui ex cõclusione pbata vlteri: qr cũ ista mutatio non sit in volũtate diuina nec in actu ei; ergo erit in isto cui culpa remittit: et per cõs remissio culpe in isto sm ppriam rationem ei est aliqua mutatio. Rñdeo. hic primo videndum est aliquid de volũtate creata: postea ad ppositum applicãdum. volũtas aũt creata licet non possit simul velle affirmationem & negationem eidem pro simul: tamen potest non simul velle illa eidem pro simul: scz per diuersos actus sibiinuicem succedẽtes: et potest simul velle illa eidem non pro simul. et hoc eidem nullo modo in se variato ante terminũ volitionis. patet si simul consideret idem pro diuersis nunc & pro illis opposita sibi cõpetere. Sed nec necesse est illud cui vult affirmationem & negationem: pro diuersis nunc variari ex illa volitione nisi illa sit causa sufficiẽs illorum oppositorũ:

F

G

et sit volitio absoluta non conditionata. Si enim non posset esse causa illorũ et sit volitio absoluta: vtpote si ambo non sint causabilia extra: quia sunt tãtum entia rationis: vt volo huic dominium vel aliquid tale quod non est causabile realiter in illo: vel si illud volitum isti est causabile: nõ tamen ab hac volũtate: vt volo isti beatitudinem: que est quoddam reale causabile in isto: non tamen a volũtate mea. Si etiam sit causabile realiter in isto & a volũtate mea imperãte causabile illud velim tamen isti conditionaliter pro a/et oppositum pro b/cõditionaliter: nec oportet hoc oppositum pro a/nec illũ pro b/inesse isti nisi conditio stet pro vtroq vel altero. ¶ Ad ppositũ quecũq absoluta obiecta exceptis peccatis & generaliter inordinate volitis: voluntas creata potest velle pro eodem nũc vel pro alio & alio: et hoc siue vno actu siue diuersis: voluntas diuina potest vno actu velle eidem pro eisdem nunc vna volitione realiter. sed diuersis sm rationem: quia volũtatem esse limitatam ad aliqua obiecta secũdaria precise: ita q i aliquo non possit esse imperfectionis in volũtate: et per consequẽs pro diuersis instantibus potest velle affirmationem & negationem isti nullo modo in se variato ante actum volitionis: et hoc magis potest q volũtas creata: quia minus dependet eternum a tẽporali q actus tẽporalis a tẽporali: immo non dependet. q si illa affirmatio & negatio qua vult illa voluntas isti non variato in se vnum pro a/et alterũ pro b/sint simpliciter causabilia: quia sunt realia. sequitur q sunt causabilia a voluntate diuina: quia est omnipotens. sed si non sint causabilia vel voluntas illa velit tantum alterum vel ambo conditionaliter / sequitur q illa voluntas volet isti vnum oppositum pro a/et aliud pro b/& sine omni isti mutatione: sine etiã omni mutatione sui in se & in actu suo: et sine mutatione obiecti vt obiectum est: quia & volitio & obiectũ vt volũtati vt obiicitur habet esse in eternitate: nec posset obiectum variari vt obiicitur actui sine variatione actus. ¶ Ex hoc ergo sequitur q voluntas diuina potest velle isti affirmationem dicatur c/pro instanti a/et eidem negationem dicat d/pro instanti b/absq omni mutatione in voluntate diuina: vel in obiecto vt obiectum est: vel in aliquo extra. Et hoc si inter illa opposita non sit nata esse mutatio: puta qr affirmatio non est nisi tantum affirmatio rationis: et per consequens negatio est tantum negatio entis rationis: vel si volutas non velit illa nisi tãtum conditionaliter: vel ambo vel alterum. Sed quia nullum ens rationis est nouum nisi per nouum actum voluntatis vel intellectus: ista conditio scz de ente rationis non saluat transitum a contradictorio in contradictorium sine mutatione: licet non inter illa que sunt rationis / tamen inter actum & non actum. propter ergo omnipotentiam voluntatis diuine nullo modo potest velle isti c/pro a/ et d/pro b/sine mutatione aliqua in isto. et hoc si velit illa volitione efficaci & absoluta. sed si velit ambo vel alterum conditionaliter: et conditio non existat: nec tunc requiritur mutatio: voluntas autem creata: quia non est omnipotens: potest absolute vel eidem non variato c/pro a/et d/pro b/et sine aliqua mutatione precedẽte vel sequente. ¶ Ad formam ergo rationis concedo maiorem proprie accipiendo transitum: sed minorem isto modo nego: quia voluntas diuina pro instanti pro quo iste peccat & pro toto tempore habito vsq ad instans b/vult illum esse puniendum: non prout puniendum est participium futuri temporis passiui / sed prout est nomen. i. vult illum esse dignum puniri: quod nihil aliud est nisi velle punire istum pro tunc: et hoc volitione conditionata: videlicet si fiat in termino: vel si in

H

I

Speculare diligenter hec maioribus applicando difficultatibus.

K

instanti.b.peniteat vult istum pro tūc: ⁊ pro toto tēpore habito vsq ad instans noui peccati non esse puniendum: qd̄ est velle istum cōditionaliter non punire si fiat in termino. hic ergo non est transit⁹ aliquis ab vno opposito in aliud oppositū: sed hic est circa idem obiectū velle conditionatum affirmationis pro vno instanti ⁊ vellē cōditionatū negationis ꝓ alio instāti. Et ista duo velle in eternitate simul stant ⁊ circa obiectū in eternitate volitū: lz non pro eternitate: sed pro alio ⁊ alio nūc ¶ Per hoc patet ad illam ꝓbationē de intellectu diuino qui scit istum ante remissionem esse dignum penā: ⁊ post remissionē non esse dignum hoc em̄ nō est aliud q̄ scire istum esse ordinatū ad penam per actū voluntatis conditionatū pro illo instanti pro quo sic est ordinat⁹: ⁊ non ordinatū pro illo instanti ꝓ quo sic nō est ordinatus. ¶ Si arguas q omnimoda simultas est incōpossibilis: q: tunc simul vellet opposita ⁊ pro simul. necessario, ergo requirit ibi vltra aliqua successio: ⁊ pro tanto aliqua mutatio. Rn̄. non reqrit aliqua successio act⁹ ad actum: neq actus vt tendit sup obiectū ad actum:

L vt tendit super aliud obiectū: q: in eternitate tēdit sup vtrūq: sed nec successio vnius obiecti ad alterū in se extra: q: non requirit ad istam dei volitionē existētia rei

Speculatio subtilissima. extra: sicut nec tpale ad eternū: sed requirit ibi aliqua successio eoꝝ que sunt obiecta in esse obiectiuo: nec hoc est idem sic habere ordinē ⁊ habere ordinē in obiici: q: prius vt prius: ⁊ posterius vt posterius possunt simul itelligi: ita q in obiici ipsi intellectui non habet ordinē ⁊ tamē ordo est ipsorū vt sunt obiecta scz inesse eorum obiectiuo: nec ex isto ordine obiectorum inesse obiectiuo sequit aliqua mutatio: q: oppositū non succedit opposito neq in cognosci neq in esse. ¶ Si arguas cōtra hoc: q: semp stat difficultas rōnis: q: primo est vna pars cōtradictionis vera scz iste est ordinatus ad penā secūdo altera scz iste non est ordinatus ad penā: sed nō est transitus a ꝯtradictorio in cōtradictoriū sine mutatione, ergo ⁊c. Rn̄. in eternitate hec est vera: iste pro.a. est ordinat⁹ ad penā. ⁊ iste pro.b. non est ordinatus ad penam: nec ista sunt cōtradictoria simul vera: nec succedentia sibi inuicē in veritate: sed illa pro quib⁹ affirmatio ⁊ negatio denotant in esse apprehēdunt vt succedētia sibi realiter vel possibiliter. Uel aliter nihil aliud est iste est nūc ordinatus ad penam: nisi iste est volitus ad

M penam pro.a. si tunc iudicet: ⁊ iste postea non est ordinatus ad penam. i. iste non est volitus ad penam pro.b. si tunc iudicet: ⁊ hec non sunt cōtradictoria: q aūt vtraq volitio ista pertinēs ad retētionem ⁊ remissionē culpe non sit nisi cōditionata: patet: q: si vellet absoluere peccatorem statim cū peccat punire statim puniret. ¶ Cōtra totū istum processum de diuersis nunc pro quibus est offensa ⁊ remissio. Arguit: q: deus posset angelo peccanti in euo existēti absq omni tēpore remittere offensam ⁊ tunc non esset dare talia diuersa nunc pro quib⁹ esset culpa ⁊ remissio: maxime si ponat euū indiuisibile ¶ Si dicat q tunc esset aliud euū culpe: ⁊ tunc desineret esse adueniente remissione. ¶ Cōtra: quia alterum istorum duorum vel culpa vel remissio est tm̄ priuatio: et ita non habet proprium euū comparando etiam ad euum angeli manentis. primo sub culpa postea sub remissione: ⁊ in illo euo eodem ⁊ pro illo instanti essent illa duo opposita. Respondeo. istius queratur. ij.li.di.ij.q. de successione eui.

Ad argumenta. Ad primum concedo

N q peccatū non est formaliter priuatio gratie: vt necesserunt alique rōnes ad primam conclusionem ⁊ ex hoc patet: q inductio gratie ⁊ cuiuslibet virtutis nō est formaliter expulsio culpe. Sed si ex illa auctoritate velis probare duas esse mutationes infusionē ⁊ expulsionē: per hoc q peccare ⁊ gratiā corrūpi sunt due mutationes ergo a simili in proposito dico q cōsequentia non valet: q: illa culpa ad quā est motus peccati vel peccandi non manet vsq ad infusionē gratie: nec etiam tunc posset esse terminus a quo ꝓprie mutationis. Sed illa: culpa transeunte manet sola obligatio in isto: vt est obiectū secūdarium voluntatis diuine: ⁊ illa in iustificatione non pōt esse terminus a quo alicuius mutationis proprie. ¶ Ad secūdum patet quare sunt ibi due mutationes in moralibus: q: sunt ibi quattuor termini: duo positiui reales ⁊ duo priuatiui reales. non sic hic. Per idē patet ad illud de generatione ⁊ corruptione. ¶ Ad vltimum de dispositione ad formā ad quam disponit: dico q ista remissio priuatiua que est carētia obligationis ad penā non est aliqua dispositio realis ad amicitiam seu gratiam: ⁊ ideo ipa remissio accepta quasi terminata ad hāc carētiam non est aliqua mutatio realis Si ergo accipias q remissio mutatio est dispositio ad illam mutationē que est infusio gratie nego. q: remissio non est aliqua mutatio neq actiua neq passiua nec rei nec rōnis. Et per eadē posset respōderi ad quatuor rō- O nes positas ad primam ꝯclusionē in solutione q̄stionis si tn̄ ille ab aliquo extēderent ad probādū q sunt due mutationes qd̄ negatum est in secūda cōclusione. Maior em̄ prime rōnis si sic accipiat quicquid multiplicat vel plurificat i sua entitate tali quali est aliud realiter ab illo qd̄ nō plurificat in sua entitate: falsa est nisi sit ens reale: ⁊ ideo remissiones que plurificant taliter qualiter sunt entes: q: tātū rōnis entia sunt: ⁊ infusio gratie est vna: non sequit q ille sint alie mutationes ab illa: sz bene sequit q non sunt eadē sibi: q: vniuersaliter plurificatum in sua entitate tali quali non est idem non plurificato accipiendo similem plurificationem hincinde. ¶ Consimiliter maior secūde rōnis quicqd separat ab alio in suo esse est aliud realiter ab illo: falsa est: nisi sit i suo esse ens reale. ¶ Tertia rō ⁊ quarta nō probāt pluralitatem istorū tanq̄ duarū mutationum: sed tm̄ q: illa mutatio que est ad gratiam non habet pro per se termino a quo culpam quod concedo.

Ad rationes in oppositum. Ad primā

dico q sicut reatus vel planius obligatio ad penam q̄ sola manet post trāsitum act⁹ ⁊ interioris ⁊ exterioris in peccato est ens: quia rationis ⁊ sic est ens positiuū ⁊ P per consequens non reatus vel non obligatio/ vel non debitum est priuatio entis rationis: ⁊ ita si esset alicubi transitus rationis ab obligatione ad non obligationem illa esset mutatio rationis priuatiua vel deperditiua: sed illa nusq̄ est/ nec in actu voluntatis diuine/ nec in obiecto vt obiectum est/ nec in obiecto vt extra nisi dicatur q pro tanto est in obiecto extra: pro quanto illud obiectum est in illo nunc pro quo actus voluntatis diuine respicit illud obiectum: et tunc obiectum extra transire a non esse. in isto nunc ad esse in illo nūc est concomitanter mutari mutatione rationis ab obligatione ad non obligationem. Cum ergo arguis q non sit mutatio deperditiua: quia terminus eius a quo non est aliquid positiuum nego: nec tamē culpa est aliquid positiuum nec illa manet: sed obligatio sequens commissionem culpe est aliquid positiuum: et illa remanet ¶ Secundum argumentum de priori et posteriori ponderatur ab aliquibus in ista materia: quia ponendo di- Th.17.di. stinctionem istorum tanq̄ mutationum querunt ordi- 4.q.1.ar.4 nem inter ea. Breuiter dico q sm̄ philosophum quinto in ꝓncipio metaphisice capitulo de priori. et nono metaphi.c. Ric.e. di.

ar.4.q.4. T.c.16. T.c.15. et circiter.

viij. Aliquã sunt priora gñeratione aliqua ꝑfectione: ⁊ iste prioritates cõiter ecõuerso se habẽt. In via eñ generationis imꝑfectiora sunt priora hoc mõ dico ꝙ si expulsio culpe esset aliqđ ens: ⁊ infusio gratie: via generationis prior esse expulsio culpe: sed ecõuerso via ꝑfectionis prior esset infusio grẽ: q2 imediatior ipsi fini qđ est simpliciter ꝑfectũ in isto ordine. Similiter de prioritate ꝯsequẽtie: patꝫ ꝙ imꝑfectius est prius: sicut aĩal est prius ſm ꝯsequẽtiã ꝙ hõ: ⁊ vniuersaliter ꝯñs est imꝑfectius ꝙ añs: si eo modo quo esset ꝯñtia inter ista: expulsio seq̃ret ad infusionẽ grẽ: nõ ecõuerso: non eñ sunt opposita immediata simpliciter ex natura extremorũ: sed ex institutione diuina: ⁊ nõ sequit̃ inductio vni⁹ ad amotionẽ alterius: nisi in oppositis immediatis ſm se: sed an grãm sequat̃ expulsio culpe dubiũ est: cũ nõ sint formaliter opposita: vt ꝓbatũ est in tertia rõne ⁊ prima cõclusione solutionis: sed posset dici negãdo illud: q2 ꝯtradictio est esse amicũ deo ⁊ non amicuꝫ: ꝑ grãm est amicus: ꝑ culpã vero inimicus, ergo ⁊c. ¶ Sed hoc non cogit: q2 amicitia ꝑ grãm est ordinari ad vitã eternã: inimicitia ꝑ culpã est ordinari ad penã condignã hec pñt simul stare: lꝫ nõ ꝓ eo nũc: saltẽ quõcũꝙ sint opposita magis videt̃ formalis ꝯñtia ad inesse grãm non inesse culpã ꝙ ecõuerso: q2 in scđo añs nullo modo ponit ꝯñs. ¶ Sed si q̃rat̃ de prioritate causalitatis inter ista. Rñ. non est q̃stio: nec eñ ista negatio obligationis q̃ non est nisi negatio entis rõnis: causa est gratie: nec ecõuerso: q2 sola volũtas diuina ex sua iustitia determinat illam obligationẽ: sed ex mĩa non obligationem. ¶ Si q̃ras quẽ ordinẽ habẽt ista. s. gratia ⁊ nõ culpa: vt sunt obiecta scđaria diuine voluntatis. Rñ. sicut dictũ est li. 1. di. xli. q. de predestinatione: eo modo quo est ordo volitionis diuine ad obiecta secũdaria: prius eñ vult propinquius fini ⁊ ita simpliciter prius vult isti pro. a. postꝙ scꝫ peccauit gratiam: ꝙ nõ vindicare: loquẽdo de prioritate intẽtionis. Sed exequẽdo vult ecõuerso: sicut ei prius vult istum habere merita ꝙ gloriã: ita vult prius ordine executionis isti nõ inesse culpã ꝙ inesse gratiã. Vel si dicat̃ ꝙ ꝑ inesse vel non inesse nihil ponit̃ in isto extra: sed tñ vt est obiectũ volũtatis diuine põt dici cõsequẽter ꝙ hec obiecta ſm ꝑfectionẽ habẽt ordinẽ quẽdam vt in ea tẽdit volũtas diuina: sed ſm causalitatem vel generationem nullum ordinem habent.

¶ Hic oritur quæstio multiplex &c.

Distinctio. XVII.

Questio. 1.

Circa istã di. decimãseptimã q̃ro hãc q̃stionẽ. Utrũ necessariũ sit ad salutẽ pctõri cõfiteri sua pctã oĩa suo sacerdoti? videt̃ ꝙ nõ. Amb. sup illud Lu. xxij. vbi habet̃ ꝙ Petr⁹ post negationeꝫ xp̃i fleuit amare, dicit sic. Lachryme lauãt delictũ qđ voce pudor est confiteri. lachrymas Petri lego: satisfactionem non lego. ¶ Itẽ super illud p̃s. Dixi ꝯfitebor ⁊c. dicit Cassiodorus. Dixi. i. apud me deliberaui ꝙ cõfitebor. ⁊ tu remisisti. sequit̃ magna mĩa dei ꝙ ad solam promissionẽ dimittit peccatũ. ¶ Itẽ Augu. ibidẽ nondum pronũciat: sed promittit pronũciaturũ: ⁊ deus remittit. Itẽ Ezech. xviij. Quacũꝙ hora pctõr ingemuerit vita viuat. Ad hoc etiam ponunt̃ alie auctoritates hic in litera de Lazaro. Ioã. xij. q2 prius recitat⁹ est ꝙ solutus ab institis ⁊ de leprosis. Lu. xvij. ¶ Itẽ per rõnẽ sola p̃cepta decalogi sunt necessaria ad salutẽ iuxta respõsionẽ xp̃i. Mat. xix. Si vis ad vitã ingredi serua mãdata. Et alibi mãdata nosti. hoc fac ⁊ viues. ergo si confessio esset simpliciter necessaria contineret̃ sub aliquo decem mãdatorũ decalogi: sed nõ cõtinet̃: q2 hmõi p̃cepta sunt de lege nature: ⁊ ad minus ligabãt tẽpore legis mosayce sed nec in lege nature nec in lege mosayca erat obligatio cõfitẽdi sua pctã homini. Itẽ null⁹ obligat̃ ad impossibile: sed mut⁹ non põt loqui. ¶ Iteꝫ oĩs extraneus inter illos quib⁹ est barbar⁹ est mut⁹: ergo non tenet̃ ꝯfiteri. ¶ Itẽ non habẽs sacerdotẽ p̃sentem non põt ei verboten⁹ cõfiteri patet: nec tenet̃ ꝑ scriptũ q2 sup hoc nõ inuenit̃ p̃ceptũ editũ. ¶ Itẽ nullus tenetur mẽtiri: immo ex lege diuina non mẽtiri: saltẽ ꝑ̃ntio se: sed habẽs cõscientiam ꝙ ꝑ totam suã vitã vixit innocenter ⁊ sine pctõ mortali: si cõfiteret̃ se peccasse saltem mortaliter mẽtiret̃: ergo ⁊c. ¶ Contra Iac. v. Confitemini alterutrũ pctã vestra. ⁊ in canone est de pe. di. 1. adducunt̃ multe auctoritates quas etiã magister ponit in litera. vna est Ambr. Non põt quisꝙ iustificari a pctõ nisi ante fuerit pctm̃ cõfessus. (In libro de paradiso.) ¶ Itẽ Aug. Nemo dicat sibi occulte ago penitẽtiam nouit deus: q2 in corde ago. sequit̃. ergo sine causa dictuꝫ est que solueritis super terrã erũt soluta in celo ⁊ sine causa claues date sunt verbum xp̃i frustramus. (In libro de penitentia.) Et idem sup illud p̃s. non absorbeat me profundũ: puteus est profunditas iniquitatis in quem si cecideris non claudet super te os suuꝫ si tu non clauseris os tuum.

In ista q̃stione tria vidẽda sunt. Primo quo p̃cepto tenet̃ quis ad confessionẽ pctĩ sui faciendã sacerdoti? ¶ Scđo qđ includit istud p̃ceptũ de ꝯfessione. ¶ Tertio qđ circa illđ est ꝑ p̃ceptũ eccl̃ie explicatũ. ¶ De primo ad ꝓpositũ non possumus inuenire preceptũ quo teneat̃ quis ad cõfessionẽ nisi iuris naturalis vel positiui. ⁊ hoc vel diuini vel ecclesiastici. Illud aũt est verũ de iure naturali cuius veritas est nota ex terminis ⁊ tale est principiũ in lege nature: sicut ⁊ in speculabilib⁹ p̃ncipiũ notũ est ex terminis: siue qđ sequit̃ euidẽter ex tali vero sic noto: cuiusmodi est ꝯcl̃o practica demonstrata. ⁊ stricte loquẽdo nihil aliud est de lege nature nisi p̃ncipiũ vel ꝯclusio demõstrata: sic tñ extendendo qñ dr̃ illud esse de lege nature qñ est verũ practicũ ꝯsonũ p̃ncipijs ⁊ cõcl̃onib⁹ legis nature intm̃ ꝙ statim notũ est oĩb⁹ illud ꝯuenire tali legi. ¶ Et ex hoc pꝫ ꝙ nõ recte loquit̃ Gratian⁹ de iure legis nature volẽs illa q̃ sunt in scriptura veteris vel noui testamẽti de lege nature esse: q2 nec illa oĩa sunt p̃ncipia practica nota ex terminis: nec ꝯcl̃ones practice demõstrate: nec x̃a euidẽter ꝯsona talib⁹ p̃ncipijs ⁊ ꝯclusionib⁹ exponẽd⁹ (In decret. di. 1. hũana) ergo est ꝙ extẽdit ius naturale ad ius positiuũ ab auctore nature vt distinguit̃ cõtra ius positũ ab aliquo q̃ non est auctor nature. ¶ Scđm mẽbrum. s. de lege positiua diuina ptꝫ ex p̃dictis. Quecũꝙ eñ ꝯtinent̃ in scriptura ꝓ tp̃e ꝓ quo sunt obseruãda: ⁊ tñ nõ sunt nota ex terminis nec demõstrabilia ex talib⁹ notis: nec statim consona talib⁹ veris euidẽter sunt mere de iure positiuo diuino: cuiusmodi sunt oẽs cerimonie iudeorũ ꝓ tp̃e illius legis ⁊ xp̃ianorũ ꝓ tp̃e legis nostre: nec eñ est notum ex terminis nec demõstratũ: nec euidẽter ꝯsonũ talibus: ꝙ deus sit colẽdus in immolationib⁹ bestiarũ veteris legis: ⁊ hoc ꝓ quocũꝙ tp̃e: nec ꝙ sit colẽdus in cerimonijs nostris: puta in oblatione eucharistie vel cantu psalmorũ: lꝫ ista sic sint ꝯsona legi nature ꝙ nõ repugnẽt. (a. l. hostias) ¶ Hoc etiã ptꝫ: q2 illa q̃ sunt de lege nature siue ꝓprie siue extẽsiue semꝑ sunt vniformia: nõ sic hmõi cerimonie que erãt alie pro tẽpore alterius legis. ¶ Tertium mẽbrum patet: q2 vltra ius positiuũ diuinũ quod continetur in scriptura diuina ecclesia statuit multa

et ꝓpter obſeruātiā honeſtiorē in morib⁹: ⁊ ꝓpter reuerentiā maiorē in ſuſcipiēdis ⁊ diſpēſandis ſacramētis. ¶ Ad ꝓpoſitū dico ꝙ nō tenet̄ q̄s p̄cepto legis nature ad cōfeſſionē pcti de qua querit̄: q2 tunc hec obligatio fuiſſet ꝑ ſtatu vel tēpore cuiuſcūꝗ legis: qđ falſum eſt: q2 nec erat in ſtatu innocētie. nec in ſtatu legis moſayce. Sed cōtra hoc obijcit̄ ꝑ glo. ſup illud Gen̄. iij. Adā vbi es: vox eſt inquit increpātis ⁊ cōfeſſionē inquirentis ⁊c. ergo fuit cōfeſſio in tp̄e legis nature poſt lapſū.

Le.16. ⁊ iiij. Similiter de Aarō ⁊ filijs eius legit̄ in Leui. ꝙ debuerunt confiteri pctā filiorū iſrael. Et frequēter dr̄ in lege ꝙ qui peccaſſet deberet cōfiteri pctm̄ ſuū: ⁊ offerre tale vel tale ſacrificiū. ¶ Hoc etiā confirmat̄: q2 in veteri teſtamēto multe ſunt auctoritates de cōfeſſione facienda: ſicut illud: Juſt⁹ prior accuſator eſt ſui: ⁊ huiuſmodi.

Prouer.18 ¶ Itē ꝙ ſit cōcluſio ſequēs ex principijs legis nature probat̄: q2 hec eſt nota ꝙ quilibet reus debet iudicari: ⁊ iſta ꝙ nullus debet eſſe iudex in cauſa ꝓpria: ergo re⁹ debet iudicari ꝑ alium: nō pōt iudicari ꝑ aliū: niſi accuſet̄ illi alij: nec pōt accuſari niſi a ſeipſo ſi pctm̄ ſuū ſit occultū ergo debet ſeipſum accuſare alij a quo iudicet̄ et magis eſt conſonum rationi ꝙ in ſecreto q̄ȝ in publico ſi pctm̄ ſit occultū immo forte ſatis notū rōne naturali: ſi pctm̄ ſit occultū q̄ȝ accuſatio debet eſſe occulta: ergo ex ꝓpoſitionib⁹ notis legis nature vel ſaltē valde euidēter cōſonis ſequit̄ ꝯfeſſionē iſtā ſecretā ꝓprij pcti eſſe faciendā alij. Et tunc nulli rōnabilius q̄ȝ ſacerdoti.

Rn̄. ad primum argumētū. ꝙ Adam non debuit pctm̄ ſuū occultaſſe deo: q2 ipſe eſt iudex: cui manifeſtū eſt oē pctm̄: ⁊ corā quo quilibet reus debet recognoſcere peccatum ſuū: ⁊ hanc cōfeſſionē deus requiſiuit ab eo quā non ſolū non fecit: ſed pctm̄ ſuū excuſauit retorquendo in mulierē. dixit mulier quā dediſti mihi ⁊c. Unde illud non cōcludit ꝙ in illa lege eſſet ꝯfeſſio faciēda homini ſ3 eſſet facienda deo increpāti. ¶ Ad ſcōm in tota lege moſayca non fiebat iſta ꝯfeſſio de qua loquimur: ſed de pctis occultis tm̄ deo fiebat ꝯfeſſio: de quibuſdā tn̄ defectib⁹ publicis ⁊ obſeruātia legalium fiebat cōfeſſio: vt vniuſcuiuſꝗ: qn̄. ſ. obtulit pro tali delicto ſacrificiū. Et generalis confeſſio ſacerdotis pro populo erat iſta

Ps.105. iniuſte egimus: peccauimus ⁊ huiuſmodi. Et iſto modo

Hieri.21. publica cōfeſſio ſacerdotis erat quedā diſpoſitio ad petendam miam dei populo ſicut ⁊ modo in eccleſia non cōfeſſione iſta de qua loquimur cōfitemus nos peccaſſe et petimus miam ⁊ nobis ⁊ toti populo. ¶ Ad tertium dico ꝙ oēs auctoritates de veteri teſtamēto ad ꝓbandū cōfeſſionē ſicut hic loquimur ſūt tm̄ vocales nō ſentētiales. ¶ De qua ergo ꝯfeſſione loquunt̄. Rn̄deo

Da.2. ⁊ ide de illa generali quam fecerunt ſacerdotes ⁊ Daniel ⁊ multi alij viri ſancti: vel de illa cōfeſſiōe delicti ſui publici proprij in obſeruatione legaliū vt ſunt iſte irregularitates in cōtrahēdo immūditias legis. ¶ Ad rōnē illam cōcedo: ꝙ iſta eſt nota lumine naturali vel ſaltē valde cōſona ꝓpoſitioni note ꝙ reus eſt iudicādus: q2 nullum delictū relinquēdum eſt impunitū in vniuerſo: ſi eſt vnus rector vniuerſi iuſtus ꝙ eſt notū naturaliter vel valde cōſonum notis naturaliter: ſed vltra ꝙ iudicandus ſit ab alio iudicādus concedo. ¶ Sed quis eſt iſte ali⁹ nō eſt notū ꝑ rōnē naturalē nec ꝑ aliq̄ ꝑſona rōni naturali: niſi de eo qui eſt retributor meritorū ⁊ punitor peccatorū. Et tūc vltra cū dr̄ ille alius non pōt iudicare/niſi ſibi fiat accuſatio pōt negari: q2 ipſe pctā nouit etiam anteq̄ȝ fiant ſine omni accuſatione. Uel eſto: ꝙ detur ibi tanq̄ȝ ꝑſona notis ꝙ iſti iudici debet culpa accuſari: ⁊ ab ipſo peccante: q2 ipſe ſolus ſcit: ex omnibus iſtis non ſequitur niſi ꝙ peccator debet deo confiteri: ⁊ concedo fuiſſe de lege nature confeſſionem talem. i. cōſonam veris notis ex lege nature: q2 pro omni ſtatu poſt lapſū iuſti q̄ habuerūt fidē de deo: ꝙ erat rector vniuerſi iuſtus poſtq̄ȝ peccauerūt cōtra dei legem: cōfitebant̄ deo pctā ſua petētes ab eo remiſſionē ſcientes cū ſine tali remiſſione tanq̄ȝ iuſtū iudicē vindicaturum de illo peccato. ¶ Sed ſi arguas qđ alicui alij homini debet ſe accuſare qui ſit iudex eius: iſtud non pōt probari ꝑ nota legis nature: nec etiam eſt eis euidēter cōſonum: q2 nullus homo pōt eſſe iudex pcti hominis niſi vt miniſter ſūmi iudicis: hoc aūt modo. ſ. eſſe miniſtrū iudicis in vindicādo vel puniendo pctm̄ cōmiſſum magis cōceſſū eſt vnicuiꝗ reſpectu ſui q̄ȝ vni reſpectu alterius. vnicuiꝗ eñ cōmiſit deus vt ſit miniſter dei in vindicādo pctm̄ propriū in infligēdo ſibi diſciplinā ⁊ triſtitiam ꝓ illo pctō: non ſic aūt notū eſt ꝙ conceſſerit alicui reſpectu alterius. ¶ Et ſi arguas qđ in republica humana vnus eſt iudex alterius. ¶ Rn̄. verū eſt de illis que poſſunt ſibi inoteſcere in illo iudicio cuiuſmodi ſunt publica. ¶ Si tertiū mēbrū teneat̄. ſ. ꝙ cōfeſſio non cadit niſi ſub precepto eccleſie non pōt faciliter improbari: niſi q2 vel eccleſia non attētaſſet tā arduū preceptum imponere omnib⁹ xp̄ianis niſi eſſet preceptū diuinū: vel q2 nō inuenit̄ vbi ab eccleſia imponat̄ iſtud preceptū: quin ante hoc ſancti reputarēt hoc preceptū de cōfeſſione obligare: ſi eñ allegat̄ illud capitulū. extra de peni. ⁊ remiſ. Omnis vtriuſꝗ ſex⁹: patet ꝙ illud eſt innocētij tertij in cōcilio lateran̄. ante aūt illud tp̄s per multos annos fuit Aug. pluſq̄ȝ ꝑ. 800. annos. qui ꝑdicauit cōfeſſionē valde eſſe neceſſariā: vt patet in lib. ſuo de vera ⁊ falſa penitētia: ⁊ auctoritates q̄dā illius ponunt̄ hic in litera q̄dā in canone. de penitentia di. vi. Nec canoniſta facile inueniret aliqđ cōſilium vel p̄ceptum ꝓprie vbi exprimat̄ p̄ceptū de cōfeſſione faciēda ſicut hic loquimur. Hāc tn̄ opinionē tenet gloſſator de peni. di. v. in. p̄n. vbi prius diuerſas opiniones recitat de penitētia. ⁊ poſt ſubdit ſuā dicēs. Melius dr̄ eā inſtitutam a quadā vniuerſali eccleſie traditione potius q̄ȝ ex nouo teſtamento vel veteris auctoritate. ¶ Sed ſalua gratia ſua irrōnaliter loquit̄ turpe enim eſſet theologo dicere aliq̄d eſſe in biblia ⁊ neſciret vbi illud inueniret̄ ⁊ ita incōuenientēs debet eſſe canoniſte dicēti aliquid eſſe ex vniuerſali traditione eccleſie: ⁊ nō inuenire in canone: ſi canō ſufficienter cōtinet vniuerſales traditiōes eccleſie: nō allegat aūt aliqđ capitulū canonis ad iſtā traditionem: ſed tm̄ poſt ſubdit ꝙ traditio eccleſie eſt obligatoria ⁊ ad hoc allegat. ar. xi. di. in his reb⁹. ¶ Itē ſi hec opinio vera eſſe videret̄ ꝙ papa nō teneret̄ cōfiteri q2 ſicut habet̄ extra de ver. ſig. Exijt qui ſeminat: nō habet imperium par in parē. ¶ Itē non videret̄ ꝙ infideles tenerent̄ ad p̄ceptū de cōfeſſione: q2 ſm̄ apoſtolum i. Cor. v. Quid mihi eſt de his que foris ſunt iudicare? ¶ Tamen vnū argumētū innuit gloſſator ꝓ ſuo opinione tale cōfeſſio non eſt neceſſaria apud grecos: eſſet aūt neceſſaria ſi p̄ceptū de ea eſſet ex auctoritate ſacre ſcripture. Sed antecedēs non eſt manifeſtū: neceſſariū eñ eſt apud eos baptiſma fluminis ſicut ⁊ nobis tāq̄ȝ prima tabula: ſic etiā penitētia videt̄: immo ſacramētū penitētie: vt ſcđa tabula. Et ſi ꝓbat̄ an̄s: q2 nō eſt apđ eos cōſuetudo ꝯfitēdi. Rn̄. multas laudabiles ꝯſuetudines omiſerūt ex quo ab eccleſia receſſerūt: ⁊ ita iſtā non ſolum laudabilē ſed etiam neceſſariā potuerūt omittere. Nec neceſſario iſtius act⁹ inducit cōſuetudinē. Nec eſt iſtud qđ ip̄e accipit ꝓ an̄te. ſ. ꝙ greci nō teneant̄ ꝯfiteri ita notū inter eos ſicut ipſe dicit q̄nimo nec notū ꝙ nō ꝯfiteant̄. Nec hoc alicubi aliq̄s doctor ſcribēs ꝯ alias abuſiōes eoꝝ expreſſit: cū tn̄ fuiſſet notabilis diſcordia ab eccleſia. Ro. ſi in hoc diſcordarēt. notabilior. l. q̄ȝ cō-

ficere in fermẽtato: vel vti forma: baptizeť seruꝰ xp̄i: de quibꝰ non taceť a latinis. ¶ Breuiter videť rõnabiliꝰ tenere ꝫm mẽbrũ: scꝫ ꝙ cõfessio cadat sub precepto diuino positiuo. Sed tũc oportet videre an explicite habeať in euãgelio a xp̄o immediate: qꝛ patet ꝙ nõ inueteri. legeťan ab ipso explicite in aliqua doctrina apostolica: an nec sic nec sic: sed dato a xp̄o ⁊ vocetenꝰ ab apostolis ecclesie promulgato. Primum istoꝝ esset magis conueniens tenedũ si posset euidẽter haberi illud preceptum ex euãgelio. Nec oportet ad hoc adducere illud Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ: qꝛ non est nisi promissio de datione futura. Si aũt aliquid in euãgelio valet ad hoc videť illud Joan. xx. Accipite spiritũ sanctũ quoꝝ remiseritis peccata ⁊c. ¶ Ex hoc arguiť vno modo sic. Hic data est potestas apostolis ⁊ in eis omnibus sacerdotibꝰ remittẽdi peccata: non principaliter: qꝛ hoc est propriũ dei: ergo ministerialiter ⁊ arbitratiue sed nõ possunt arbitrari in causa ignota: ergo est eis manifestãda causa ĩ qua debẽt arbitrari: hec manifestatio est cõfessio: ergo ex ista collatione potestatis arbitrarie sacerdotibꝰ in causa peccati obligať pctõr ad accusandũ se eis tanꝙ arbitris qḋ est cõfiteri. ¶ Si dicať ꝙ rõ bñ cõcludit ꝙ sacramẽtũ penitẽtie est institutũ a xp̄o tanꝙ vtile ⁊ efficax: non tñ sequiť ex hoc ꝙ sit necessario recipiendũ vt cadẽs sub ꝓcepto: qꝛ extrema vnctio est instituta a xp̄o ⁊ cõfirmationis sacramẽtũ vt dictũ est. s. et tñ neutrũ est simpliciter necessariũ: nec est preceptũ de isto vel illo recipiendo. Et tũc ad formã argumẽti: sunt arbitri in causa peccati: ergo aliĳ debẽt se illis accusare verũ est illi qui volũt se eoꝝ arbitrio submittere. ⁊ si submittãt ipsi habẽt bñ potestatẽ arbitrãdi: sed nõ sequiť ergo aliĳ necessitate precepti teneń se submittere eoꝝ arbitrio. Exẽplũ. quatuor sunt sacerdotes quoꝝ quilibet habet auctoritatẽ absoluẽdi istũ peccatorẽ: quilibꝫ est cõplete arbiter eius quãtũ ad potestatẽ: nõ tñ teneť se submittere cuilibet sed vni tm̃ cui voluerit. Et hoc cõfirmať per hoc ꝙ xp̄s subiũxit. Et quoꝝ retinueritis retẽta sunt illud verbũ nõ est precisum. nõ solũ em̃ illa peccata retẽta sunt a deo pctõri ad penã q̃ retẽta sunt a sacerdote: qꝛ sacerdos non retinet aliqua nisi aliquo modo sibi accusata: lꝫ signis indebitis penitẽtie. Et tñ illa q̃ nullo modo sunt ostẽsa sacerdoti deus retinet ad vindictã gehẽne: ergo nec istud verbũ: quoꝝ remiseritis remittunť erit ꝓcisum. Unde neutri affirmationi adiunxit negatiuã denotãtẽ remissionẽ factã ab apostolis vł retẽtionẽ esse ꝓcisam respectu retẽtionis vel remissiõis a deo faciende. ¶ Licet hec respõsio videať multũ ꝓbabilis excludẽdo rõnẽ ꝓcepti ab isto ỽbo. Joã. xx. Quorum remiseritis ⁊c. tñ excludẽdo eã ostẽdiť ꝓpositũ dupliciter. Primo sic: nulli cõmittiť potestas iudiciaria vel arbitraria nisi alicui imponať necessitas submittẽdi se sibi: sꝫ sacerdoti ꝑ te cõmittiť huiusmodi potestas in causa pcti. ergo alicui vt reo ĩponiť necessitas submittendi se arbitrio eius: ⁊ hoc ꝑ idem. Maior ꝓbať: qꝛ nullus est iudex alicuius in cuiꝰ: scꝫ iudicãdi volũtate est iudicari ab isto iudice vel non iudicari: tunc em̃ iste nullã auctoritatẽ iudicãdi haberet si iste posset iudicari si voluit ⁊ nõ iudicari si noluerit: ad quid em̃ est potestas iudiciaria apud aliquẽ nisi vt ius dictet in illũ qui tenetur parere iuri tm̃modo em̃ iudicare per modũ punitionis si tu velis non est iudicare. Sed nec istud cogit. cõcedo enim ꝙ iste arbiter non tm̃ habet vt possit dictare ius in causa ista: sed ex quo alius submittit se sibi: sua dictatio ligat vel soluit istum: non sic aũt dictatio alicuius scientis ius ⁊ non habentis potestatem iudiciariam. ¶ Aliter ergo arguo sic. Quicũꝗ primam grãm amisit teneť de necessitate precepti: ⁊ hoc illius. Diliges dñm deum tuũ ⁊c. agere quãtum in se est ad eius recuperationẽ: ⁊ etiã virtute illius precepti. Diliges teipsum. Sed iste peccator in peccato mortali amisit primam gratiam: ⁊ põt eam recuperare suscipiendo sacramẽtum penitẽtie ab illo arbitrio: qꝛ hoc est institutum vt remedium efficax ad recipiendũ primam gratiãꝫ ex illo verbo. Joã. xx. Quoꝝ remiseritis peccata ⁊c. ⁊ sic cõcludiť: necessitas precepti cõfessionis non ex isto verbo tantũ. Quoꝝ remiseritis ⁊c. sed ex isto ⁊ illo precepto. Diliges dñm deum tuũ ⁊c. simul iuncto. ¶ Si dicas ꝙ maior est vera ꝙ teneť ad aliquã viam per quaꝫ possit recuperare: sed non ad istam determinate/si alia sit possibilis. Nunc aũt licet suscipere sacramẽtũ penitentie sit via vtilis: tñ est etiam alia vtilis: qꝛ non ꝓbatur istam esse precisam ad illam recuperãdam. ¶ Contra hoc. nulla alia est ita facilis ⁊ ita certa. hic enim nõ oportet nisi non obicẽ ad gratiam ꝙ multo minus est ꝙ habere aliquam attritionẽ quasi per modum meriti de congruo sufficiat ad iustificationẽ: vt dictũ est supra di. xiiĳ. Potest etiam aliquis esse magis certus ꝙ non ponat obicẽ ꝙ ꝙ habeat attritionẽ sufficientẽ qua per modum meriti de cõgruo: qꝛ probabiliter potest scire se tunc non peccare actualiter peccato interiori vel exteriori: ⁊ intẽdere recipere quod ecclesia intẽdit in illo sacramẽto ꝯferre nõ sic põt scire se habere attritionẽ sufficientem vt meritũ de cõgruo ad iustificationẽ. Tunc hanc maiorẽ accipio: vbi est via facilior. i. magis in potestate hominis ⁊ certior ad gratiam recuperãdam. teneť quilibet ad illam viam: ita ꝙ non omissa illa attendat aliam difficiliorẽ ⁊ incertiorẽ: qꝛ tunc exponeret se periculo salutis sue: ⁊ videreť esse ꝯtẽptor proprie salutis. Sed illa via suscipiẽdi sacramẽtũ penitẽtie est magis possibilis homini ⁊ certior ad primã gratiam recuperandam. ergo ex illo. vnde istud habet efficaciaꝫ ⁊ ex illo precepto dilectionis dei et suĳpsius teneť quis ad istam. ¶ Ista rõ si cõcludat preceptũ de cõfessione haberi ex euãgelio ex illo verbo. Quoꝝ remiseritis peccata ⁊c. Et illo diliges dñm ⁊c. bene quidem si nautem saltem hoc cõcludit ꝙ preceptum de cõfessione facienda est valde rõnabile pro multitudine: qꝛ ⁊ si aliqua persona possit habere aliquod remedium speciale: tñ de isto remedio quod cõmunitati est possibilius ⁊ certius rõnabiliter dať preceptũ etiam omnibꝰ in cõmunitate: vt dictũ est supra de baptismo ꝙ lꝫ aliquis habeat baptismũ fluminis sine baptismo fluminis: tamen qꝛ baptismus fluminis est remedium facile ⁊ certũ preceptũ de hoc pro tota cõmunitate est valde rõnale: ⁊ ita ad minus habebo ꝙ rõnaliter fuisset datũ preceptũ generaliter de cõfessione facienda. ¶ Si omnino contẽdas ꝙ per rõnes positas in illo mẽbro non probať fuisse datũ ex verbis euãgeliĳ. nũquid dicemus secũdũ scꝫ ꝙ illud preceptũ habeť ex verbis alicuius apostoli: diciť ꝙ sic de illo verbo Jac. v. Confitemini alterutrũ peccata ⁊c. Sed nec per hoc videť mihi ꝙ Jacobꝰ preceptuꝫ hoc dedit nec preceptũ a xp̄o ꝓmulgauit. Primũ nõ vñ em̃ sibi auctoritas obligãdi totã ecclesiam: cũ esset episcopus ecclesie hierosolymitane: nisi dicas illam ecclesiã in principio fuisse principalem: ⁊ per cõsequẽs eius episcopum principalẽ patriarchã qḋ non cõcederẽt romani. Nec ꝙ illa auctoritas proprie pro tempore illo erat sibi subtracta. Nec secũdum videť: qꝛ apostoli publicãtes preceptum domini in scripturis suis vtebanť modo loquẽdi per quem potuit innotescere ꝙ erãt precones christi. vt patet per illud Pauli. i. ad Corin. viĳ. vt quando vult publicare illud preceptum domini de nõ dimittenda vxore dicit: precio non ego sed dominus ⁊c. Quando autem vult facere propriam persuasionem

Alexan. de ales in. 4. pte sum. de cõfessiõe. q. 9. ⁊ Rich. vbi supra.

dicit de cohabitatione viri cōuersi ad fidē cū sua vxore infideli vel ecōuerso: q̄ hoc lz sit sine cōtumelia xp̄i. nō tamen est necessarium: dico ego non dn̄s: alioquin non posset ecclesie cōstare q̄ ipse vt preco publicaret precē ptum: nisi ex precedētibus vel sequētib⁹ manifestaret se esse in illa publicatione preconem. ¶ Utrūq̄ etiam membrum simul probat per illa verba annexa: dicendo enim cōfitemini alterutrū: non magis dicit cōfessionē faciendam esse sacerdoti q̄ alij subdit enim ꝛ orate pro inuicem vt saluemini. vbi nullus diceret ipsum instituisse: nec promulgasse preceptū diuinum: sed intellectus eius est sicut in illo verbo. Confitemini alterutrū: persuasio ad humilitatē: vt scz generaliter nos cōfiteamur apud proximos peccatores. iuxta illud. i. can̄. Joan. i. Si dixerimus q̄ peccatū non habemus nosmetipsos ꝛc. Ita per secūdum persuadet ad charitatē fraternā: vt scz per charitatē fraternam subueniamus nobis inuicem.

I ¶ Apparet ergo istud non esse de iure diuino pmulgato per scripturā apostolicam. Uel igitur tenendum est primum mēbrum scz q̄ sit de iure diuino pmulgato per euangelium vt in secūdo vel tertio mēbro est declaratum: vel si illud non sufficiat dicēdum est tertiū scz quod est de iure diuino positiuo promulgato a xp̄o apostolis: sed ecclesie promulgato per apostolos absq̄ omni scriptura: sicut multa alia tenet ecclesia oretenꝰ per apostolos sibi pmulgata sine scriptura. cuius fundamentum est illud Joā. xx. Multa quidē ꝛ alia signa fecit Jesus ꝛc. ꝛ habet expresse. extra de celebra. missa. cum Marthe. lib. iij.

De secūdo articulo dico q̄ hoc preceptum includit quis debet ɔfiteri: q̄ adultus. i. habens

K vsum rōnis ꝛ cognoscēs peccatū quod cōmisit per quē adultum non intelligo tāte vel tante etatis: sed q̄ habeat etatem ad cognoscēdum iustum vel iniustum contra legem dei: in multis enim ante etatē cōsuetam malitia supplet etatem. ꝛ non tm̄ in malis: vt dicūt cōmu-

L nia verba: q̄ forte habet citius prudētiam ad malum: vnde dicit doli capax: sed etiam in bonis. iuxta illud in legenda sancte Agnetis fides non in annis cōputat: ꝛ

M istius breuiter regula est: quādo aliquis instructus ꝛ interrogatus ordinate percipit distincte quod iustum: et quod iniustum in lege diuina: quod pōt faciliter videri si ad ordinatas interrogationes ordinate respōdeat sicut alius adultus perfecte ex similibus premissis similiter respōderet.

Cōditiōes notabiles cōfessionis

¶ Cōtinet etiam hoc preceptū quid debet cōfiteri: q̄ peccatū mortale: ꝛ non. cōtinet aliud: nā per veniale nullus periclitat extra nauem ecclesie: q̄ peccatum veniale stat cū perfecta charitate que est nauis saluans. ꝛ ideo ex prima institutione penitentie: vt secūde tabule non oportet aliquē ad eam confugere p̄ remedio cōtra veniale sed tm̄ cōtra mortale. ¶ Itē continet dictum preceptū: quod peccatū mortale: q̄ omne de quo habet memoria: ꝛ hoc premissa inquisitione diligenti: sm̄ possibilitatē fragilitatis humane: intelligo quantam inquisitionem posset aliquis apponeret circa aliquod multum arduū quod sibi multū esset cordi: tantam deberet apponere circa omnia peccata mortalia reducēda ad memoriā ꝛ illa reducta ad memoriam debet eidē ɔfiteri nō diuidēdo cōfessionē: q̄ dicit Aug. de vera ꝛ falsa penitētia. ꝛ ponit de pn̄ia di. v. c. Cōsideret. Quidā vnicelāt q̄ alij manifestādū cōseruant q̄ est se laudare: ꝛ ad hypocrisim tēdere: ꝛ sp̄veniā carere ad quā credūt perfrustra puenire. ¶ Si cōtra hoc obijciatur: q̄ tunc videt q̄ quilibet peccator tenet cuilibet requirēti dicere om̄ia peccata sua: alioquin tacēdo ea vel aliq̄ illoꝝ esset hypocrita: q̄ ostēdit se innocētiorē q̄ sit. Respōdeo q̄ tacēdo cui non debeo dicere nō ostē do me innocētem in his que taceo: sed illi cui dicere debeo: ꝛ quādo dicere debeo ꝛ quomodo sicut in cōfessione tacēdo aliquod confitēdo aliud ostēdo me innocentem in hoc q̄ taceo: ꝛ in hoc est hypocrisis: non in alio casu. ¶ Nec solum peccata sed circūstantias peccatorum notabiliter aggrauātes includi dictū preceptum. iuxta illud Aug. prius cōsideret qualitatem criminis in loco tēpore in perseuerātia in varietate persone ꝛc. Saltem illas dico aggrauātes ꝛ necessario cōfitēdas que speciali prohibitione prohibent. verbi gratia alienum accipere est illicitū: sed speciali prohibitione prohibet accipi de loco sancto: ꝛ ideo speciale peccatū scz sacrilegij per hanc circūstantiam cōstituit. ¶ Similiter est illicitū non suā cognoscere: sed si qua propinqua sit speciali ꝓhibitione prohibet: ꝛ ideo speciale peccatum scz incestus per hanc circūstantiā cōstituit frequētia etiam non est dubium q̄ est circunstātia simpliciter ponens aliud peccatū: q̄ qualibet vice cōmittit nouū peccatū ꝛ de similib⁹ simile habeat iudicium. ¶ Multe aūt sunt circūstātie ex quibus peccatū est aliquo modo grauius: q̄ si minor tētatio: ꝛ hoc vel ex parte obiecti: vel ex parte persone: peccātis de quibus non est ita certum q̄ oporteat illas cōfiteri: tn̄ tutū ꝛ vtile est hoc fieri. De alijs vero q̄ nihil ad. b. puta sine qua esset tanta grauitas cū alia circūstantia impertinente fatuū est confiteri: vtpote si aliquis peccat cū aliqua que vocat berta vel lucia ꝛ huiusmodi. ¶ Continet etiam hec p̄ceptum cui: q̄ sacerdoti: ille enim in ecclesia habet solus auctoritatē ligandi ꝛ soluēdi. vt dicet di. xix. Et sacerdoti habēti iurisdictionē: q̄ sentētia a non suo iudice data nulla est. ¶ Continet quarto quādo: q̄ quādocunq̄ est in periculo mortis quilibet eni quādo imminet iudicium dānationis vel misericordie debet se preparare ad misericordiā quātum potest. Istud aūt non tm̄ est infirmitate mortali tm̄: sed quādo aggredit actꝰ arduos in quibus sit verisimile q̄ mors immineat: vt i bello mortali naufragio ꝛ huiusmodi. Et etiam quando vult exercere actus aliquos quibus debet reuerentia specialis: vt quādo vult cōmunicare: q̄ sicut dictū est supra di. ix. habita opportunitate cōfessoris nullus debet sine cōfessione cōmunicare ꝛ in similib⁹ simile est iudicium. ¶ Continet etiā qualiter: q̄ cum displicētia peccati cōmissi ꝛ cum proposito abstinēdi a peccato: ꝛ obediendi ecclesie in satisfactionē pro isto peccato. Intelligo non quod oporteat eū velle penam: vel penitentiam suscipere a sacerdote: q̄ ꝛ si nullam sibi oblatam a sacerdote vellet recipere tamen duas idoneitates vel conditiones haberet prepositas hic ꝛ propositū recipiendi penam infligēdam sibi a deo hic vel in purgatorio talis inquā citius esset absoluēdus q̄ repellendus: vt dictum est supra di. xv. q. i. Sed si suscipiat aliquā penitentiam vel satisfactionē sibi impositam ab ecclesia tenet illam seruare. Et hic ꝓpositū oportet q̄ habeat vt debito modo cōfiteat scz vt velit obedire cōfessori in seruando vel soluendo illam satisfactionē quā voluntarie suscipiet ab ipso impositā. ¶ Sed arguit cōtra hoc q̄ dictum est in secūdo articulo que sunt confitēda: quoniā mortalia per hoc quod dictū est supra di. xv. q. i. q̄ aliquis pōt soluere penam debitā pro vno peccato: nō soluendo penā: pro alio: immo permanēdo in aliquo peccato: ergo a simili potest soluere confessionē debitā vni peccato subticendo aliud. ¶ Rn̄deo. ibi dictū est q̄ ille qui vere est semel absolutꝰ a peccatis omnib⁹ penā exteriorē sibi impositā potest soluere vel in charitate vel in pctō mortali: ꝛ esto q̄ in pctō mortali soluat nō tenetur eam iteruz soluere: nec hic: nec in purgatorio: nec in

de regulis iuris in. 6.

inferno. Sed si aliquis nunq̄ vere absoluatur ab isto peccato: q͛ quādo debet absolui ponit obicem qualis est hypocrita qui ponit obicem tunc tenet̄ soluere qualemcūq̄ penam exteriorem soluat vel satisfaciat. Et ratio est: q͛ prius oportet penam eternā cōmutari in temporalem anteq̄ aliqua pena tēporalis sit aliqua solutio pro ista culpa. Quādo aūt ille hypocrita cōfitet̄ nō est sibi cōmutata: q͛ nec absoluit̄ ab ista culpa cōmutata: . Si aūt quando iste semel vere penitet licet qualitercūq̄ postea recidiuet: iste enim aliquādo vere fuit iust⁹ ⁊ non debitor pene eterne p̄ prius cōmissis: sed ille hypocrita semper manet debitor pene eterne p̄ prius cōmissis: ⁊ etiam de nouo fit debitor noue pene pro nouo peccato quod hic committit.

De tertio articulo dico q̄ ecclesia preceptum istud quātum ad aliqua predictorū non specificauit: ⁊ quātum ad aliqua specificauit: precipua aūt specificatio huius precepti inuenit̄ in illo capitulo. extra de penitē. ⁊ remis. Omnis vtriusq̄ sexus. ¶ Quantum ad quis specificauit: q͛ peccator adultus postq̄. s. ad annos discretionis attigerit ⁊c. et nihil aliud est q̄ adultus fm̄ intellectum prius assignatum. ¶ Quantum ad que: dicunt quidam q̄ si habet mortalia tenet̄ precise ad cōfessionem illorū ⁊ non venialium. Si autē habet sola venialia propter preceptū ecclesie tenet̄ in illo casu ad illorū cōfessionem. ¶ Hoc non intelligo: q͛ in illo capitulo dicit̄ omnia peccata sua: aut fit ibi distributio de peccatis venialibus aut non. si sic. ergo habens mortalia per virtutē illius precepti tenet̄ ad confessionem venialium. si non. ergo non habens mortalia sed tm̄ venialia non tenet̄ ad cōfessionem illorū: q͛ simpliciter non cadūt sub illo quod dicit̄ ibi: omnia peccata sua: vnde videt̄ contradictio ponēdo eūdem intellectum vocabulorū istorū omnia peccata sua dicere istū obligari ad cōfessionem venialium: ⁊ non istum. ¶ Itē esto q̄ aliquis vixit sine peccato mortali vsq̄ ad medium quadragesime: si tunc confiteret̄ vt impleret preceptum ecclesie per te teneret̄ confiteri venialia: q͛ illa sola habet: peccet illo die mortaliter velit post implere preceptum ecclesie de cōfessione per te non tenet̄ confiteri venialia illa que prius habuit: ergo per cōmissionem mortalis absolutus est ab aliqua obligatione: sc̄z a cōfessione venialium: quod videt̄ irrationabile. ¶ Dico igitur q̄ quātum capio ex statutis ecclesie generalibus B nullus tenet̄ ad cōfessionem venialium in quocūq̄ casu: nec in hoc ecclesia specificauit preceptum de confessione: ⁊ hoc rationabiliter: q͛ ipsa vtitur sacramento penitētie tanq̄ tabula secūda cōtra naufragium quod non est in venialibus. Nec aliquis tenet̄ ad aliquā contritionem de venialibus: immo in actuali voluntate vel actu venialis moriens saluabit̄: vapulabit tamen. Nō videt̄ aūt q̄ aliquis teneat̄ ad secūdam partem penitētie que est cōfessio de quo non teneat̄ habere contritionem vel attritionem. ¶ Hoc etiam patet ex alio q͛ (sicut supra dictum est) venialia delent̄ totaliter quātum ad culpam ⁊ penam: quādoq̄ sine aliquo opere speciali sicut per actum feruētem cōtemplationis in deū quēadmodum gutta consumit̄ a flamma vehemēti. ¶ Si queras quomodo ergo sacerdos cognoscet vultū pecoris sui: si ille qui dixit se vixisse innocēter non tenet̄ confiteri venialia sua? ¶ Respondeo. siquis sibi confiteretur ⁊ solū venialia: ex quo cognoscet ipsum non fecisse nisi sola venialia: ex nullo nisi ex cōfessione sua. vnde extra de offi. ordinarij significauit: cōfitenti penitētialiter in omnib⁹ credēdum est: q͛ nō est verisimile q̄ quis sit immemor sue salutis. ergo sibi eodē modo credat vel penitenti ⁊ dicēti. Dñe regratior deo q͛ ex quo fui vltimo confessus non habeo conscientiam de peccato mortali: date mihi eucharistiam: ⁊ in ista penitētia tātam habet cognitionem vultus pecoris sui quātam si narrasset venialia sua per duos dies: nec aliam certitudinē posset habere de proprijs venialibus si confiteret̄ q̄ modo habet innocētia eius: sc̄z per proprium testimonium eius. Quātum igit̄ ad que ecclesia circa illud preceptū non specificauit. ¶ Quātum aūt ad cui videt̄ specificare p̄ hoc q̄ ait proprio sacerdoti. Nam ex prima institutione ecclesie non vident̄ fuisse distincti proprij sacerdotes quādo enim apostoli hinc ⁊ inde ibant predicādo verbum dei: nec fuit iste sacerdos istius gētis nec illius: et nec iste nec ille: sed post sunt dioceses distincte ⁊ parrochie: ⁊ sacerdotes in parrochijs: pro tūc tamen possunt ⁊ poterāt dici proprij sacerdotes / quicūq̄ habētes iurisdictionē ordinariā: vel cōmissam vel soli habētes iurisdictionem ordinariam cōtra cōmissarios: vel strictissime soli habētes immediatā iurisdictionē ⁊ proximā ordinariam. Et fm̄ hos intellectus possunt fieri altercationes hodie inter ordinarios ⁊ cōmissarios de intellectu illius capituli. Siquidē ordinarij ⁊ proximi ⁊ inferiores non altercant̄ cōtra superiores vt ipsi soli sint proprij ⁊ non alij: nō eī ita faciliter audēt curati resistere episcopis sicut pauperibus priuilegiatis. ¶ Si tamen S ponderaret̄ virt⁹ vocabuli: proprio sacerdoti: proprius q̄si solus ⁊ non alius: vel proprius isti: q͛ isti ⁊ nō alij: neutro modo obligatur aliquis ad cōfitēdum proprio sacerdoti: q͛ si multi ex equo presunt alicui parrochiano: vterq̄ ex equo absoluit. Idē etiam ex equo absoluit multos parrochianos: igitur intelligit̄ pro habēte iurisdictionem ad immediate absoluēdum istum: nec in hoc tūc specificat̄ preceptum: q͛ in generali erat de cui: sc̄z sacerdoti habēti iurisdictionē. Et si aliquis possit cōmittere illam immediatā iurisdictionē vni quam alius habet ordinarie quod ipsi non negant papā posse: igitur fm̄ istum intellectū cōmissarius potest fieri p̄prius: non igit̄ illud proprio sacerdoti: specificat cui: vt includitur in precepto primo: nisi dicat̄ q̄ in primitiua ecclesia quilibet sacerdos habuit iurisdictionē supra quemlibet penitentem: ⁊ nunc singulis sunt determinati singuli penitētes vt subditi: ⁊ tunc quilibet erat p̄prius cuilibet hoc modo: sc̄z q̄ habēs iurisdictionē ordinariam super quēlibet: sed non proprius. i. determinatus sibi vel parrochie sue: sicut modo est proprius: sed ista proprietas nullam potestatem specialem tribuit p̄prio quam nō habuisset ille: sed tm̄ limitat aliquos aliquibus. ¶ Si vero queras vtrū de vi precepti primi: ⁊ de eius explicatione quātum ad istum articulum cui: liceat cōfiteri laico? ¶ Ad quod magister videt̄ respondere in litera q̄ sic. ⁊ auctoritates sunt in canone de peni. dist. vi. §. Placuit. ¶ Respondeo talis confessio potest esse materia verecūdie: que est vna pena debita peccato: ⁊ in hoc cōfitens soluit aliquam penam quā solueret T si confiteret̄ sacerdoti: sed q͛ accusatio ad hoc ex p̄cepto fit ⁊ non ad aliud vt sequat̄ sentētia: ⁊ laicus nullam habet sentētiandi auctoritatē in isto foro: sequit̄ q̄ nullum preceptum est de accusando se laico: ⁊ forte vtilius esset non accusare se illi si posset equalem verecūdiam habere apud se recogitādo eadem peccata: ⁊ sic eque puniri. ¶ Et si diceret aliquis q̄ necessarium est non cōfiteri laico: q͛ nulli licet diffamare se nec prodere peccatum suū occultum: maxime quādo illi cui prodit non presumit̄ celator secreti: nec scit melius consulere peccatori q̄ ipsemet sibi: forte enim propter cōsilium requirendum liceret alicui reuelare peccatum suū alicui laico discretiori: sed nec hoc patet: q͛ consilium posset

Rich. pnti dist. ar. 2. q. 4. in sol. ad 1. argu.

inquiri posito casu in vniuersali de aliquo absq3 reuelatione peccati sui. ¶ Quid igit de malefactorib9 dānātis cōfitētib9 laicis? ¶ Rñ. simplicitas excusat eos ne in hoc peccēt: ⁊ humilitas eoꝝ est meritoria eis p quāto volunt illud qđ ptinet ad sacramētū penitētie supplere sicut possunt. Sed viro discreto qui bñ sciret ad quid est confessio instituta: nec forte vtile foret nec sine forte necessariū talem cōfessionē facere. ¶ Quo ad qñ ecclesia determinauit pceptū .s. semel i anno. ⁊ illud semel videt ad min9 esse circa pascha: quo tēpore fm illō capitulū debet quilibet xpian9 cōmunicare nisi in casu. ¶ Et si dicas q hec specificatio est laxatio qr prius tenebant statim cōfiteri habita oportunitate cōfessoris: nunc aūt non tenent vsq3 ad quadragesimā. ¶ Rñdeo:
Alexā. de vtrūq3 est dubiū aliquib9 quibusdā dicētibus ⁊ tunc ⁊
ales.q.2. nunc tenet statim habita oportunitate cōfessoris confi
Ric.pñ.di. teri: quibusdā dicētibus q nec tunc: sed tñ in voto cōfi
ar.3.q.6. teri pro aliquo tēpore ante mortē: nec nunc: sed p voto cōfiteri semel in anno. ¶ Scdm videt esse initius: qr pcepta penalia nō sunt amplianda: s3 restringēda: nec inuenit qñ pceptū istud affirmatiuū liget vel obliget nisi ad aliquādo: ⁊ illud qñ ante specificationē ecclesie fuit indeterminatū ad qđcūq3 qñ ante mortē: sed post specificationē est indeterminatū ad quodcūq3 qñ vnicum in anno: semper tñ oportet habere voluntatē cōfitēdi tūc pro quando preceptū obligat hoc dico sic q pro nunq voluntatem habeat.

Ad argumenta. Ad primum pōt dici

q tēpore negationis Petri sacramētum penitētie nō fuit institutū: sed post resurrectionē qñ xps dixit discipulis suis. Accipite spm sanctū quoꝝ remiseritis ⁊c. Et ideo non tenebat pro tūc ad cōfessionē: nec post institutionē sacramēti adhuc tenebat: qr iam ante resurrectionē p aliud remediū fuit peccatū suū deletū. ¶ Et cōsimiliter respōderi pōt de infidelitate omniū discipulorū in passione xpi q nō tenebant post ad confessionē: qr post resurrectionē penituerūt ante istitutionē sacramenti penitētie: ⁊ hoc bñ ꝯfirmat q cōfessio nō erat de lege nature nec mosayca. ¶ Sed ad illa verba Ambr. Lachryme lauāt delictū qđ voce pudor est cōfiteri. nō sunt sic intelligēda q sine cōfessione pudorosa in actu vel in habitu lauet delictū: sed cōtritio pōt esse tāta: q in ea etiā ante ꝯfessionē delet pctm: qđ tñ est ita graue q cōfessio eius sequēs est pudorosa. ¶ Ad auctoritatē Aug. ⁊ Cassiodori sup psal. Dixi confitebor. dico q illa cōtritio habet ppositū seu pmissionē ꝯfessionis secuture. ⁊ sic non delet pctm sine pposito confitēdi: qđ patet per finē auctoritatꝭ Cassiodori: vbi subdit. Votū p opere iudicat: quasi diceret votū vel volūtas cōfitēdi iudicat p cōfessione futura: nec tñ sequit ex hoc q sine confessione futura pctm deleat quātū ad penā debitam: qr illa cōfessio est vna pena. ⁊ si illa non soluat hic si sit tñ volūtas soluēdi soluet alibi. Si aūt mutet volūtas soluendi illā: iam recidiuat a vera penitētia ⁊ peccat mortalit: vt dictū est supra de baptizato baptismo flaminis
di.4.q.6. Le. contēnēte postea baptismo fluminis. ¶ Ad primā rōnem dico q oēs cerimonie tā veteris legis q noue reducende sunt ad aliqđ preceptū decalogi: ⁊ possunt ad
Deut.6. illud reduci. Audi israel deus tu9 vnus est: vel ad illud Memēto vt diē sabbati sanctifices: siue em per primū siue per scdm preceptū dicamus deū pcepisse se honorandum vt deū: sequit q ille cerimonie quib9 se vult coli cadāt sub illo pcepto sicut ꝯclusio sub pmissis. ¶ Si arguit cōtra: qr tūc ille cerimonie essent de lege nature ¶ Respōdeo ex maiori de lege nature: ⁊ minori de lege positiua nō sequit ꝯclusio nisi iuris positiui. maior ista deus est colendus: est de lege nature: saltem qr est valde cōsona legi nature: sed hec minor vult sic coli: est mere de iure positiuo variat autē pro alio ⁊ alio tēpore: ergo cōclusio .s. sic colēdus est: est mere de lege positiua: quia semp cōclusio sequit cōditionem premisse imperfectioris. ¶ Ad aliud dicit q talis debet cōfiteri p interpretem vel per aliqua alia signa a verbis que possunt esse nota sacerdoti. scdm est bene cōcedēdū: si aliqua talis signa
Tho. ptñ sint cōmunia cōfitenti mutuo vel barbaro ⁊ sacerdoti.
di.q.3.ar.4. ¶ Sed primū non videt necessariū: qr forus iste ex na-
solo.2.arg. tura sua est secretissimus. ergo nō tenet aliquis ad istū
4.qstiūcle. forū ex aliquo modo publicus: sed l3 interpres velit celare ⁊ teneat celare sicut sacerdos: tñ si velit malignari ipse ⁊ sacerdos possunt esse testes cōtra accusatū: ⁊ ita ex natura huiusmodi accusationis: hec accusatio pōt venire in publicum: ⁊ ita nō est penitētialis. ¶ Ex hoc patet q plurib9 sacerdotibus simul non est cōfitēdum necessario vt melius iudicēt qđ si fiat: nō est sacramētalis cōfessio maxime aūt videt q nō sit cōfitēdum p interpretē: qñ timet ipsum nō esse secretariū idoneū: ⁊ in tali casu iste habet impossibilitatē cōfitēdi homini idoneo. Confiteat deo cū proposito cōfitēdi homini opportunitate oblata. ¶ Ad aliud videt qñq3 cōfessio facien-
Th.vbi.s. da p scriptū: vt legit de Thoma epo cātuarieñ. qui misit ad curiā p obsolutione. Sed hoc videt esse cōtra rōnem confessionis: qr oīs scriptura ex sui natura nata est esse publica: quātūcūq3 em aliqs cōseruet secrete apud se scriptū: tñ ex quo mittit illud vel ppter nunciū vel ppter illū ad quē mittit pōt publicari: ⁊ semp ex sui natura est patulū cuicūq3 legēti loquēs quod ibi cōtinet: Quilibet ergo scribens aliqđ facit in hoc qđ est cōtra naturā signi idonei in cōfessione: ⁊ in ista scriptura tollitur verecūdia: que est pena magna in ꝯfessione: ⁊ hoc nisi cōfitēs sit presens qñ per scriptū cōfitet. ⁊ ideo qđ dicit .xxx. q. v. Quales debeat. q quis pōt ꝯfiteri p scripturā. Joānes exponit: qñ ꝯfitēs est presens: qr absens non pōt licite. Igit absens expectet penitētiam cū pposito cōfitēdi ex habita. ¶ Ad aliud dico q simpliciter innocens a mortali ⁊ veniali tenet simpliciter nō ꝯfiteri: vnde si beata virgo fuisset cōfessa Petro post ascēsionem: peccasset ꝯfitēdo: sed si tñ innocēs a mortali pōt cōfiteri venialia ⁊ pōt non cōfiteri vt dictū est .iij. art. §. de que. nec est incredibile multos esse tales in ecclesia qui per annū viuāt sine mortali: immo per dei gratiam multi multo maiori tēpore sine peccato mortali se custodiunt ⁊ multa opera pfectionis exercent: de quoꝝ meritis thesaurus ecclesie congregatur.

Hic queri solet &c. Dist. XVIII.

In hac distinctione decimaoctaua magister tractat de potestate clauium. ⁊ dis. xix. de collatione earū. ¶ Circa hanc xviij. di. quero vtrum potestas clauium tñmodo se extendat ad penā tēporalē: arguit q nō qr si sic: aut remittēdum illam aut infligēdum ad remittendū quia tunc per frequentes absolutiones posset tota pena debita peccato remitti: ⁊ sic apud quemcunq3 sacerdotem esset potestas absoluendi a pena et culpa per frequentes absolutiones quod est inconueniens. Nec ad infligendum: quia tunc quilibet penitens teneretur adimplere quamlibet penam sibi iniunctam a sacerdote quod est falsū: quia si quis indiscrete imponat immoderatam penā de qua penitens potest scire q est

improportionata culpe: pōt vtiqꝫ scire ex scriptura q̄ continet correspondētiam penarū ad culpas: nō tenet illam implere: qꝛ non tenet obedire inferiori contra voluntatem superioris: nec etiam preter: qꝛ non obedit inferiori: nisi propter volūtatem superioris: non est aūt voluntas scꝫ dei q̄ tanta pena infligatur pro tali culpa.

¶ Item Joan. xx. Quorū remiseritis peccata ꝛc. ergo potestas clauium ecclesie est ad peccata dimittēdū: nō ergo extendit se precise ad penam tēporalem. ¶ Contra. illa potestas clauium ad aliquid se extendit: sed nō ad aliud q̄ ad penam tēporalem. ergo ꝛc. maior patet: qꝛ alioquin non esset aliqua potestas. minor probatur: qꝛ non ad remissionem culpe nec pene eterne: qꝛ ꝯm magistrū in litera hec duo cōueniunt soli deo. ergo ꝛc. ¶ Itē ante vsum clauium per solam cōtritionem ꝛ propositū confitendi remittit peccatū ꝯm Aug. ꝛ Cassiodorū su-
31. per illud ps. Dixi cōfitebor ꝛ tu ꝛc. ergo si vsus clauiū circa talem aliquid respiciat: hoc nō est nisi ad penam temporalem.

¶ Postquā ōnsum est &c. Dist. XIX.

Circa distinctionē decimānonā: qꝛ solutio istius q̄stionis dependet ex solutione sequētis que est de collatione clauiū: siue quomō claues ecclesia habeat de quo hic di. xix. agitur. ideo quero hic hanc questionē: vtrū cuilibet sacerdoti in susceptione ordinis sacerdotij cōferantur claues regni celorū: videtur q̄ non. Apoca. iij. de xp̄o. Claudit ꝛ nemo aperit: aperit ꝛ nemo claudit. ergo solus habet claues istas.

¶ Item Aug. de baptismo cōtra Donatistas. v. lib. A peccato non absoluit nisi colūba. i. xp̄s vel mēbra colūbe: ergo nullus sacerdos iniustus habet claues quibus possit absoluere a peccato: ꝛ tn̄ iniustus pōt habere claues sacerdotij. ¶ Item vna clauis dicitur cōmuniter esse clauis scientie: sed hoc non cōfertur cuilibet ordinato in sacerdotē: qꝛ prius ignarus non inuenit se scientē post ordinationem: nec prius sciens plus scientem q̄ ante. Si aūt cōferretur nobis non lateret nos ꝯm philosophū ij. poste. in fine. ¶ Item sententia a non suo iudice lata nulla est: ergo nullus habet claues alicui aperiendi celum nisi suo subdito: sed ex susceptione sacerdotij nō datur sibi subditus nec iurisdictio in subditis. ergo nec claues. ¶ Itē si in ordine sacerdotij dentur claues. ergo non possunt haberi a nō sacerdote. cōsequēs est falsū: qꝛ archidyaconus quē non oportet semꝑ esse sacerdotem pōt ligare ꝛ soluere: qꝛ excōmunicare ꝛ reconciliare: patet extra de sen. excō. Contra Mat. xvi. promittitur Petro ꝛ sacerdotibꝰ. Tibi dabo claues regni celorum ꝛ Joā. xx. impletur illud promissum dicēte xp̄o. Quorū remiseritis ꝛc. ¶ Itē cui datur qđ maius est: ei regulariter non negatur: quod est minus: sed maxima potestas possibilis viatoris est potestas cōficiendi corpus xp̄i: ꝛ hec ꝯfertur in susceptione ordinis sacerdotij. ergo ꝛ potestas respectu corporis mystici que minor est puta clauis ligandi ꝛ soluendi eidem in ordine illo confertur.

De regulis iuris in. 6.

Hec secūda questio (vt predictū est) est primo soluēda vbi sunt quinqꝫ vidēda. ¶ Primo q̄ in ecclesia: ꝛ hoc apud sacerdotē rite ordinatū est vna clauis ecclesie que est potestas sentētiandi in foro penitentie. ¶ Secūdo q̄ apud eū est clauis que est potestas cognoscendi in causa rei ꝯfitētis. ¶ Tertio q̄ hec ꝛ illa clauis nō sunt eadem: sed due. ¶ Quarto qualiter habens has duas claues possit per eas in actꝰ earum siue qualem potētiā habeat ꝑ eas respectu actuū ipsarū clauium. ¶ Et quinto si preter istas sit alia clauis in ecclesia. ¶ De primo oēs trāsferētes ꝯm aliquā similitudinem transferūt clauis materialis est ꝑximū instrumētum aperiendi ꝛ claudendi ostium per qđ intratur in domū: ac per hoc nec apertio nec aperiens est nec causa propter quā aperitur: puta dignitas ꝑsone ad intrandum: vel indignitas propter quam expellitur hoc modo spiritualiter cōtingit cōsiderare apertionē regni celorum que fit per sententiam diffinitiuā qua sententiatur celū isti aperiendum: qꝛ ista apertio non est actualis: sed dictata cōdigna dispositio istius cui aperitur: conuenit etiam inuenire apertentē: ꝛ iste est sentētiās. cōuenit etiam inuenire causam ꝑpter quā huic aperitur per sentētiam introductiuā ꝛ propter quā huic clauditur ꝑ sentētiam exclusiuam. s. demerita istius ꝛ merita illius nullum istorū est clauis: qꝛ primum est apertio. secūdū aperiens. tertium causa remota. igitur potestas illa que est in sentētiante: que est immediate principium siue instrumentum sentētiandi: que sentētia dicitur apertio illa proprijssime dicitur clauis regni celorum. hoc de nomine. ¶ De re sic. auctoritas iudiciaria sentētiādi celū huic aperiendum vel apertū esse potest intelligi tripliciter. vno modo auctoritas simpliciter principalis. secundo modo non principalis: sed precellens. tertio modo non principalis nec precellens: sed particularis. prima soli deo ꝯuenit propter duo. primo qꝛ ipse solus ex se est iustus: immo ipsa iustitia. primum aūt iudicium non pōt competere nisi primo iusto: qꝛ iudiciū non est perfectū nisi sit iustum. iuxta illud ps. Feci iudicium ꝛ iustitiam siquidem iudicare est ius vel iustum dictare. primū aūt iustum oportet esse ꝑfectissimum: ꝛ ita iustissimum. igitur primi iusti. ¶ Secūdo: qꝛ iudicare est presidētis: iuxta illud apostoli ad Ro. xiiij. Tu quis es qui iudicas alienum seruū. primus aūt presidens non pōt esse nisi deus solus: vnde sicut non pōt alij cōmunicare diuinitatem: sic nec primam potestatē iudicandi: nec per cōsequens clauem simpliciter principalem aperiendi celū. ¶ Secunda clauis scꝫ nō principalis tn̄ precellens pōt intelligi quātum ad duplicem preeminentiam: vnam quidē in vniuersalitate causarū iudicandarū: aliam in firmitate sentētie diffinitiue: ꝛ vtraqꝫ preeminētia pōt cōuenire illi qui oīa merita ꝛ demerita nouit que sunt cause ꝑpter quas celum est aperiendum vel claudēdum. Et cū hoc habet voluntatē inseparabiliter cōformem iustitie diuine: propter primum pōt in omnibꝰ causis sentētiare: qꝛ omnes nouit. propter secūdum pōt eius sentētia simpliciter esse firma ꝛ irreuocabilis: qꝛ semꝑ iusta: hec clauis cū vtraqꝫ preeminētia proprie est xp̄i qui nouit omnia merita ꝛ demerita iudicandorū: ꝛ semper iustitie diuine ꝯformiter iudicat: nec ista pōt esse in ecclesia militante saltem cōgrue non pōt: qꝛ nullus in ecclesia nouit omnes causas iudiciarias: nec habet volūtatem immutabiliter iustam. ¶ Tertia clauis scilꝫ particularis quātum ad causas cognoscēdas: ꝛ infirma quātum ad sentētiam ferēdā: puta q̄ sit aliquādo reuocabilis: pōt cōferri alicui in ecclesia militanti: qui pōt in illa causa nosse: ꝛ in illa ꝯm legem diuinā recte iudicare: ꝛ si quādoqꝫ preter illam sentētia eius non erit firma: sed si ꝯm illam erit firma. Potest ergo in ecclesia esse vna clauis celum aperiendi: scꝫ auctoritas sentētiandi particulariter ꝛ non irreuocabiliter alicui celum esse apertum. Congruit etiam istam esse in ecclesia ꝛ hoc in sacerdote: vt hierarchia ecclesiastica sit ordinata ꝛ vltima reducantur in primum per medium. Hierarcha autem est medius inter deum peccatoremqꝫ reducendum. ꝛ de hoc Bern. de cōsi. lib. iij. c. xiij. hoc etiam cōgruit perfectio-

Ad eugeñ.

nl causarum secundarum in esse morali sicut causarū in esse naturali. de⁹ enim vniuersaliter non negat creaturis causalitatem que potest eis competere: immo et
D illam cōmunicat: ⁊ ad eius actionem causis secundis assistit. Ex quo ergo in esse gratuito possibile est hominem habere istam causalitatem reductiuam que dicitur clauis: cōgruum est ꝙ hoc supremo in ecclesia. s. sacerdoti detur. ¶ Tertio dico ꝙ data est. probatur per illud Jo. xx. Quorum remiseritis ⁊c. et hec recte dicitur clauis potestatis: quia auctoritas iudicādi recte est potestas cū iudicare sit presidentis.

De secundo articulo dico. ꝙ illud qđ ordinatur ad istam auctoritatem sententiandi vel cuius vsus ordinatur ad vsum istius. ita. s. ꝙ sine vsu illius non est rectus vsus istius. potest dici clauis: quia instrumentum quoddā aperiendi: lꝫ non proximum: immo quasi concurrit in vnum cum instrumento propinquo vel' ꝑxio. sine isto em̄ nō recte aperit nec claudit. auctoritas vero cognoscendi in causa peccatoris est huiusmodi: quia sine ista cognitione nō recte quis sententiat celum huic aperiendum vel claudendū. ergo illa auctoritas potest dici clauis regni celorum. ¶ Ista autem potest distingui tripliciter sicut precedens. Et de claui tertio modo accepta potest probari ꝙ congruum sit eam haberi in ecclesia: et habeatur ex precedēte articulo. quia qui habet auctoritatē diffinitiue sententiādi in causa habet auctoritatē cognoscēdi in causa illa: nisi alicui committeretur ꝙ sine cause cognitione sententiaret in causa ad suum libitum. que cōmissio non videtur alicui rationabiliter facienda: qꝛ posset in sententiādo errare cuiusmodi est ois viator. Deus ergo recte cōmittens ecclesie auctoritatem primam: que dicitur clauis potestatis: cōmisit etiam sibi secundā que dicit̄ clauis scientie. Et in collatione prime clauis que habetur ex Jo. xx. intelligit̄ etiam collatio istius secunde tanꝙ preuie quantū ad vsum vsui illius prime. ¶ Nec est ista clauis sciētie aliqua scientia actualis vel habitualis vel discretio quecūꝙ. sicut magister videtur dicere di. ista. capi. j. multi inquit indiscreti qui nec ante sacerdotem nec post: sciētiam habent discernendi: ideoꝙ illam clauem in consecratione non recipiunt: qui vero ante sacerdotium scientia discernendi prediti sunt et ante habita discretio augetur et fit in eis clauis: vt iam ea vti valeant ad claudēdum vel aperiendum. ista inꝙ sciētia actualis vel habitualis non est clauis ista: quia auctoritas cognoscēdi ⁊ si requirat scientiam vel discretionem cōcomitantem rectum vsum eius: queadmodum requirit clauis potestatis aliquā iustitiā ad rectum vsum sui: tamē sicut potestas iudicandi non est iustitia: immo potest ēē sine iustitia: ita potestas vel auctoritas cognoscēdi in aliqua causa potest esse sine discretione cognoscendi: et ita debet magister exponi qui vult eū saluare ꝙ ad clauem sciētie requiritur scientia. supple ad hoc ꝙ aliquis recte vtatur ea non autē ad hoc ꝙ absolute insit. ¶ Si obijcitur. quare ergo magis dicitur ista clauis scientie ꝙ̄ illa iustitie siue iustitia: si nō requiritur hic scientia nisi quātū ad rectum vsum illius. ¶ Rn̄. sine iustitia habens auctoritatem et aliquid sententiās: facit qđ est potestatis licet indebite fiat: et ita habēs auctoritatem cognoscendi in causa si attētet aliquid facit licet indebite: illud tamen ꝙ primus facit semꝑ est potestatis: ⁊ ideo semꝑ dicit̄ clauis potestatis: hoc autem qđ iste facit semꝑ est scientie. i. cognitionis in causa: licet non scientie habitualis.

Th. dis. 18. q⁹. 4. q. 1. sol. 1. arg. 2 questiun.

De tertio articulo dicunt quidam ꝙ iste claues sunt idem cum caractere sacerdotali: et tūc eēt facile videre quō ꝯferunt̄ cuilibet sacerdoti ī eius ordinatione sicut et caracteres. ¶ Sed cōtra arguit̄ sic. Ille sunt distincte potestates: quarum vna potest esse sine alia: sed potestas conficiendi corpus christi siue caracter sacerdotij: vt ad hoc est: potest esse sine illa potestate que icluditur in clauibus. ergo ⁊c. minor ꝓbatur: quia sic fuit in apostolis in cena cū dicebat eis.
Hoc facite in meā cōmemorationem. vbi data est eis Mat. 26.
potestas conficiendi: sed non clauiū vsꝙ post resurrectionem. Jo. xx. dicente christo. Quorum remiseritis ⁊c. ¶ Cōsimiliter videtur posse argui de quolibet sacerdote nūc ordinato in ecclesia. prius enim dicit ep̄s ordinando: accipite potestatē conficiendi vel celebrādi missam tam pro viuis ꝙ̄ pro defunctis dans ei calicem: ⁊ quibꝰdā interpositis ponens manum super caput eius dicit. Accipe spiritū sanctum quorū remiseris ⁊c. vnde videtur ꝙ quilibet sacerdos prius tempore accipiat potestatem conficiendi ꝙ̄ absoluendi. ergo est alia ⁊ alia. Et istud probat ꝙ non tm̄ distinguitur a caractere: si caracter est aliquid vnum: immo ꝙ
sunt distincte potestates inter se. ¶ Item (vt dictum di. 6. ar. v. l.
est supra) caracter nō potest esse nisi relatio. relatio au- imo. q. 2.
tem non potest esse eadem ad plures terminos. corp⁹ christi verum ⁊ mysticū vel consecratio huius ⁊ abso-
lutio illius sunt distincti termini. ergo illud qđ est re- F
latio ad consecrationem non est idem cū potestate ad absolutionē. ¶ Dico ergo ꝙ simpliciter sunt due cla-
ues: ita ꝙ absolute verum est illud verbū christi. Ti- Matt. 16.
bi dabo claues ⁊c. et possent de potentia dei absoluta separari ab inuicem. sicut enim aliquis nunc presidēs potest cōmittere alteri auctoritatē cognoscendi in causa nō cōmittendo sibi auctoritatem sententiādi in ea: vt si diceret: cōmitto tibi auctoritatē examinādi causam istā: et referas mihi vt sententiē: posset etiam cōferre auctoritatē sentētiādi sine auctoritate cognoscēdi: vt si diceret: committo tibi ꝙ sine omni cognitiōe cause sententies sicut placet: talis aūt cōmissio nō eēt ordinata alicui cuius voluntas eēt obliquabilis. Ita etiā posset deus cōmittere auctoritatē cognoscēdi sine auctoritate sentētiandi. Et esset ista cōmissio ordinata simpliciter si eēt etiā in humanis. ¶ Posset etiā deus de potētia absoluta alicui habēti volūtatē obliquabilē cōmittere auctoritatē sentētiandi sine cognitione in causa. ¶ De potētia aūt ordinata siue de facto cōmittit̄ vtraꝙ cuilibet sacerdoti ecclesiastico ad minus cōplete ordinato. qđ ꝓ tāto dico: qꝛ si prius tēpore dat̄ sibi auctoritas celebrādi ꝙ̄ absoluēdi: nō est perfecte ordinatus quātū ad vtraꝙ auctoritatē. si pri-
mo facto omitteret̄ secūdū. ¶ Sed an ꝑcise simul tē- G
pore vtraꝙ potestas det̄ nō assero. Qꝛ si prius detur vna ꝙ̄ alia. quando ergo imprimit̄ caracter sacerdotij: et quomō se habebit ista duplex clauis ad caracterem? ¶ Ad primū posset dici ꝙ sicut sunt due potestates ita duo caracteres: ⁊ vterꝙ iprimitur in signo proprio sensibili significāte illud inuisibile: vtpote ꝓmus in datione calicis, cū illis verbis. accipe potestatem celebrādi ⁊c. Secūdus in ipositione manuum cum illis verbis. accipe spiritū sanctum ⁊c. Et sm̄ hoc pateret qđ eēt dicēdū ad secūdū: qꝛ vtraꝙ potestas est quidā caracter: sꝫ illi duo integrāt totū ordinē sacerdotij: sꝫ sm̄ hoc etiā videren̄t esse duo caracteres correspōdētes duab⁹ clauib⁹. vel eēnt due claues. ¶ Si ergo nō placet tot caracteres ponere correspōdētes, vni ordini sacerdotali. potest dici ꝙ ꝑ vnum caracterē sacerdotalē habet qs potestatē cōficiēdi corp⁹ christi. vbicūꝙ ille iprimat̄: ⁊ ꝑ illum ascribit̄ iste familie christi in tali gradu excellēti: vtpote in gradu cibantis populum christi in ecclesia. Sicut aūt in istis curijs magnorum ꝓmotus ad gradū excellētē in familia domini ꝑ hoc

disponit: vt habeat auctoritatē aliquā respectu aliorū seruorū: ita p hoc q iste in familia christi in gradu excellētiori cōstituit p caractere sacerdotalē: disponitur de cōgruo ad habēdū potestatē sup corp⁹ christi mysticū ligādi ꝛ soluēdi: ꝛ tunc caracter sacerdotalis est dispositio ad istas claues: saltē collatio vnius nō separat a collatione alterius: quia (sicut dictum est) qđ christus in eodē verbo Jo. xx. cōtulit ambas ecclesie: ita ꝛ eps in eodē signo sensibili et verbo confert ambas. vnam quasi excellentem ꝛ explicite. ꝛ aliam quasi īplicite. cuius vsus est antecedens ad vsum istius. ¶ Et ex hoc patet q aliqualiter possunt dici vna clauis vnitate ordinis: quia ad actum vnum vltimum. s. apertionis ordinantur: et ad illum vna subordinatur alteri quia remotior ab illo effectu.

H De quarto articulo. potētia actiua cui statim corñdet passiua ꝛ nō est īpedibilis īpa est semper potētia ppinqua ad agēdū: sꝫ si est aliqua cui non corñdet passiuū in natura statim vel habito passiuo īpa est īpedibilis: dū est actu īpedita nō est potētia ppinq̄: sꝫ remota vt habet a philosopho. ix. meta. c. iiij. vbi vult q actiuū ꝛ passiuū habētia cōplete potētiam actiuam ꝛ passiuam statim agūt. nec opꝫ addere nullo exteriori phibēte: qꝛ hoc includit in rōne potētie qđ nō est verū nisi de potētia: vt dicit potentiā ppinquā actui. ¶ Ad ppositū potestas ɔficiēdi statim hꝫ materiā in natura: qꝛ cēm panē triticeum: et est potestas nō īpedibilis. qꝛ quādocūqꝫ aliq̇s attētat p eā facere in materia determinata ꝛ debita facit. Sed si hoc mō eēt de claue: vtpote q statim corñderet sibi pro materia peccator penitēs ꝛ nō posset p actum alicuius alterius impediri quin intēdēs vti ea faceret qđ facere intēdit: tūc clauis eēt potestas ppiq̄ua ad absoluēdū: ꝛ tūc sequeret q sacerdos ex hoc q ordinatus. posset quēcūqꝫ peccatorē sibi ɔfitētē absoluere: non quidē q posset licite: sꝫ peccaret mortaliter: si hoc attētaret cōtra phibitionem superioris: faceret tñ sicut sacerdos phibitus quātūcūqꝫ si attentat consecrare consecrat. ¶ Sed hec duo supposita cōiter nō tenent. Non eñ tenet saltē primū. s. q ex ordine habeat materiam: sed opꝫ aliquē subditū sibi dari in quē habeat iurisdictionem non solum ad hoc q rite absoluat: sed ad hoc vt simpliciter absoluat: qꝛ sententia a non suo iudice lata est nulla. Et ita videret etiā dicēdum de secūdo q posset superior ad tps subtrahere subditū p suspēsionē istius: ꝛ tunc potestas istius impediretur simpliciter: ita q si attentaret absoluere non absolueret de facto. ¶ Est ergo sm sententiam istam potestas conficiendi potestas propinqua: sed clauis est potentia remota. Tum qꝛ ex hoc q est clauis in aliquo nō correspōdet sibi passiuum aliquod nisi aliūde fiat sibi passiuū. Tum quia si est in aliquo potest impediri per aliquē superiorē phibētem. Et ratio dissimilitudinis forte poneret: qꝛ a principio nulli nocuit nec ordinatiōe ecclesie q quicūqꝫ sacerdos quācūqꝫ materiā consecraret: nocuisset aūt si p collationē clauiū in ordine quilibet sacerdos fuisset iudex cuiuscūqꝫ penitētis ꝛ potuisset quantūcūqꝫ phibitus exequi actum clauis: qꝛ in hoc iste posset facere p̄iudiciuꝫ aliȷ̄ cuius iste est subditus. Quomō ergo sm istā viā cōmunē saluabit ista ppositio: Omni potētie actiue correspōdet passiua. in natura enim si aliqua esset potentia actiua cui nō posset correspōdere passiuū nisi p aliquā potētiā actiuam: illa prima nō eēt potētia actiua. ergo a simili hic cum p clauē nō possit isti corñdere materia nisi p aliā potētiā actiuā. s. iurisdictionem. sequit q clauis non sit potētia actiua. ¶ Et hoc posset ɔfirmari de ista potestate iudiciaria. nullus enim videt posse habere potētiā iudicandi cui nullus subest vt iudicabilis ab eo. ergo clauis vnde clauis nō est potestas iudicādi. ¶ Si dicas q potentia actiua quātūcūqꝫ sit pfecta tñ requirit materiā. verū est. et potestas conficiēdi requirit materiam. s. panem. sed tñ statim cū habet potestas conficiēdi: nō oportet requirere aliā potentiā actiuam ad hoc q panis sit cōsecrabilis. si enim oporteret ad hoc q esset consecrabilis q esset dñs illius panis: iam potestas sacerdotalis non esset potestas cōficiēdi nisi remota. ita in proposito bene oportet q aliquis sit penitens offerens se isti vt absoluat: sed si non potest esse materia absolubilis nisi fiat talis per aliam potētiam cōcurrētē. ista nō videt esse potētia actiua absoluēdi.

¶ Consimiliter ista propositio est vniuersaliter vera in naturalibus: q quādo potētie actiue vnius rationis correspōdet primo potētia passiua vnius rōnis cuilibet sub ista corñdet qđlibet sub illa si nō sit defect⁹ virtutis actiue: sed nō est sic in proposito: qꝛ vni claui corñdet iste vt absolubilis ꝛ alteri nō: nisi dicatur q claui correspondet non peccator vt penitens: sed peccatorum subditus penitens. I

De quinto articulo dico. q in ecclesia est duplex forus. vnus secretissimus in quo idem est accusator ꝛ reus: ꝛ ad istum ptinēt claues p̄dicte. Est aūt alius forus publicus: qꝛ ꝛ ecclesia habet auctoritatē corrigēdi delicta publica: et ibi requiritur duplex auctoritas corñdens duplici p̄dicte. sicut ad quodlibet iudiciū rectū requirit cognitio in causa illa ꝛ sententiatio. Iste auctoritates ptinentes ad forū publicū possunt dici claues. De hac potestate data ecclesie habet Matth. xviij. dicente christo petro. si peccauerit in te frater tuus. et sequit tādem. dic ecclesie. si ecclesiam nō audierit: sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus. ꝛ sequitur. Amen dico vobis quecūqꝫ alligaueritis super terrā erūt ligata ꝛ in celis. et quecūqꝫ solueritis super terrā erūt soluta et in celis. Ex quo patet q deus approbat solutionē ꝛ ligationē ecclesie factā in foro publico quā qui ɔtēnit habēdus est sicut ethnicus ꝛ publicanus. In hoc foro claudit ecclesia. i. cōmunio fideliū p excōmunicationē: ꝛ aperit p absolutiōem ab excōmunicatione seu recōciliatione. ¶ Ex hoc patet q iste claues nō sunt eedē cum prioribus clauibus: qꝛ iste separantur ab illis: vtpote in habentibus iurisdictionē sm ordinationem ecclesie sine sacerdotio vt in archidiacono ꝛ quibusdam aliȷ̄s habentibus iurisdictionem sm ordinatiōem ecclesie sine ordine sacerdotali: ꝛ econuerso vt est in quibusdam. s. cōmunibus sacerdotibus: quibus non est data hec potestas excludēdi ab ecclesia vel reconciliandi. ¶ Sed nunqd quilibet habens iurisdictionem potest excōmunicare ꝛ reconciliare? ¶ Rñ. excōmunicatio que simpliciter est excōmunicatio que sola est maior: est exclusio alicui⁹ a cōmunione fidelium. non quidem exclusio corporalis que fit in incarceratione vel exclusione ab aliȷ̄s: sꝫ excludendo per prohibitionem ne communicet cum aliȷ̄s nec aliȷ̄ cum eo. Nullus autem non subditus isti tenetur seruare institutiōem istius: sicut nec precepta eius. ergo videt q nō subditus isti nō tenet vitare excōmunicatum ab isto. Si ergo p excōmunicationem tenet quilibet christianus vitare excōmunicatū: oportet q hoc sit per preceptum illius cui tenetur obedire quilibet christianus: ꝛ tūc sequitur q nullus inferior papa auctoritate propria possit excōmunicare: sꝫ posset excōmunicare quantum ad suos subditos: hoc est precipere suis vt caueāt suū: ꝛ tūc sequitur q quicūqꝫ inferior si simpliciter excommunicat: excōmunicat ex commissione illius cui tenentur omnes aliȷ̄ obedire q tenent istū excōmunicatū vitare. ¶ Et ex hoc sequit

Printed marginal notes: T. c. 10. — de reg. iur. in. 6. — 1. cel. cōtra Platonē. — K — L

ꝙ illud cadit sub illa regula iuris: qđ non est ɔcessum est ꝓhibitum. vera est de his que non conueniũt regulariter nisi alicui ex aliqua concessione speciali: ꝛ tunc ex eiusdem auctoritate tenẽtur generaliter christiani excõmunicatũ vitare: cuius auctoritate incurrunt penã excõmunicationis minoris si nõ vitãt. illam enim incurrũt auctoritate legislatoris: non auctoritate huius iudicis particularis. ¶ Si hoc nõ placeret oporteret querere vnde primo a principio ecclesie habuit quilibet talis qui modo cõmuniter excõmunicat in ecclesia auctoritatẽ sup omnes christianos vt tenerent sibi obedire cauẽdo istũ excõmunicatũ ab eo propter eius pceptũ vt eius. Et tũc quomõ fuissent auctoritates inferiorꝝ limitatiores q̃tũ ad numerũ subditorũ saltẽ q̃tũ ad istius pcepti obseruãtiam. Et quare non ita istorꝝ sicut ꝛ aliorꝝ: querat qui vult. Si prima sententia est vera tũc sacerdotes parrochiales ꝛ alij consimiles in nullo casu possunt excõicare nisi in quo inuenit expsse eis cõcessum: et sic excludũtur quedã pericula q̃ ꝓueniunt ex ꝓnitate quorũdã fatuorꝝ ad excõmunicãdũ. frequẽs si quidem est huius gladij ɔcussio in ecclesia: qui tñ raro ab apostolis iuenit extractus. in oĩbus enim epistolis pauli nõ inuentes ꝙ excõicauerit nisi trib⁹ vicibus. Prio pĩe ad coꝛ. v. Omnino in q̃t iter vos audit fornicatio qualis nec inter gẽtes: ita vt vxorẽ patris sui q̃s habeat. ꝛ sequit: ego autem absens corpore: pñs aũt spũ iã iudicaui eũ vt pñs q̃ hoc opatus est in nomĩe dñi iesu christi cõgregatis vobis in vnũ: ꝛ in eo spũ cum virtute dñi iesu tradere hmõi hoĩem sathane in iteritũ carnis: vt spũs saluus sit in die dñi. ¶ Idẽ in pĩa ad thi. Quidã circa fidẽ naufragauerunt ex quibus mẽcus et alexander quos tradidi sathane vt discãt nõ blasphemare. ¶ Itẽ ad Gal. j. Si q̃s vobis euãgelizauerit p̃ter illud qđ accepistis anathema sit. ¶ Alicubi tñ alibi legit apostolũ bonis ꝓhibuisse cõicare cũ malis. j. Coꝛ. v. Si q̃s frater nominatur inter vos est fornicator aut auarus aut idolis seruiens aut maledicus aut ebriosus aut rapax: nec cũ hmõi cibũ sumere. ¶ Itẽ thessa. iij. Denũciamus vobis fratres in nomĩe dñi vt subtrahatis vos ab omni fratre inordinate ambulãte: ꝛ post pauca subdit ibidẽ. Si quis non obedierit verbis nostris ꝑ epistolã hãc hũc notate ꝛ nõ cõmisceamini cum illo vt ɔfundat. Et tñ qualiter liceat cõmunicare cũ illo subdit nolite quasi inimicũ existimare illũ: sed corripite vt fratrẽ. ¶ Idẽ. ij. thi. iij. Erũt hoĩes sese amãtes: ꝛ ꝓost pauca. hos deuita. ¶ Ibidẽ. c. iiij. alex. erarius multa malã mihi ꝑstitit: quẽ ꝛ deuita. ¶ Itẽ ad titũ. iij. Hereticũ hominẽ post vnã ꝛ secũdã monitionẽ deuita. ¶ Et Jo. in. ij. cano. sua. c. vnico. Si q̃s venit ad vos: et hãc doctrinã nõ affirmat nolite eũ recipere ĩ domo nec aue ei dixeritis. Qui eñ dicit, ei aue: cõicat eius opibus malignis. ¶ Tñ ergo in primis duabus auctoritatibus videt sentẽtia excõmunicationis simpliciter lata: ꝛ patet ꝙ ibi fuit causa iusta: quia peccatũ enorme ꝛ publicũ ꝛ forma debita: qꝛ ɔcessus legitimus: ꝛ intentio recta: qꝛ intẽdebat correctio delinquentis. vnde et primus ille ꝑ illã excõmunicationem correctus est: vt patet ꝑ epistolã secũdã. vbi monet eos eum ɔsolari ne abiorbeat ɔfundiori tristitia. alij non leguntur penitentes fuisse. forte iã erãt apostate a fide permanserunt ibi. ¶ In tertia auctoritate est contra predicantem aliquid repugnans sane fidei fuerunt tunc pseudo apostoli. In aliis autem vbi precipit vitare malos vel simpliciter vel quantum ad aliquos actus non videtur ita plene esse lata. sentẽtia excõmunicationis. quia non videntur illi per hoc traditi sathane. dicitur enim ꝙ quos apostolus tradidit sathane statim habuit diabol⁹ potestatẽ vexandi eos.

non sic autem probabile est factum de omnibus malis quos scribit esse vitandos.

Ad argumenta. ¶ Ad primum patet ꝙ illa auctoritas Apoca. non debet intelligi de claui ministeriali. sed de preeminenti que est auctoritas sententiandi vniuersaliter ꝛ irreuocabiliter. ¶ Ad secũdum magister exponit illam auctoritatem di. ista. c. iij. ꝙ tãtũ per colũbã vel eius membra fit digne remissio vel redemptio peccatorum. fit tamen per alios: sed nõ digne vel recte. dat enim deus benedictionem digne poscenti: etiam per ministrum indignum: qđ probat per Hierony. super illud Matth. xvj. Tibi dabo claues regni celorum. Et per Augu. in ij. q. noui et veteris testamenti. q. xj. Voluntas sacerdotis obesse vel prodesse nõ potest: sed meritũ benedictionẽ poscẽtis. ¶ Ad tertiũ patet ex secũdo articulo. qꝛ clauis scientie non est aliqua scientia. sed est auctoritas noscendi hoc est iquirẽdi ꝛ examinãdi causam rei. ¶ Ad quartum patet ex quarto articulo. quia ẜm vnã opi. clauis est de se tñ potestas remota et ad hoc ꝙ sibi rñdeat materia requiritur in eo alia potestas. s. iurisdictio vel saltem per aliam potestatem actiuam subijcit sibi materia vt fiat sibi materia capax actionis eius. Scđm autem aliam opi. clauis est potestas propinqua: ꝛ includit iurisdictiõem priuatam: quid enim aliud est iurisdictio q̃ auctoritas dictandi ius: et hoc quid aliud est q̃ auctoritas iudicandi ꝛ sententiãdi? ¶ Ad quintum patet ex quinto articulo. concedo enim ꝙ non ordinatus potest habere claues alias pertinentes ad forum extrinsecum: ꝛ ordinatus non habere: tamen ad hoc ꝙ sit hierarcha ecclesie. i. in principatu eminente oportet ꝙ habeat illas claues exteriores: et cum hoc presupponitur ꝙ habeat interiores. vnde nullus ordinatur epõ nisi prius in sacerdotẽ fuerit ordinatus.

AD questionem motã dist. xviij. dicuntur due conclusiones. Prima negatiua. s. ꝙ vis clauium non se extendit ad remotionem culpe vel pene eterne. qđ videtur magister sentire di. illa. Deus inquit per se tñ dimittit peccatum: quia et animam mundat ab interiori macula: ꝛ a debito eterne mortis soluit. Quid ergo faciunt sacerdotes euangelici? Respondet tribuit eis potestatem ligandi ꝛ soluendi. i. ostendendi eos ligatos ꝛ solutos: qđ probat per illud de leproso prius sanato q̃ ad sacerdotem misso. Luc. v. Similiter de lazaro p⁹ suscitato: q̃ discipulis ad soluendum tradito. Jo. xj. ¶ Item per Hierony. super illud Matth. xvj. Tibi dabo claues. in Leuiti. inquit se ostendere sacerdotibus iubentur leprosi: quos illi non faciunt leprosos vel mundos: sed discernunt qui mundi vel immundi sunt. Ex hoc dicit magister. ꝙ olim sacerdotes legales habebãt iurisdictionem in curandis leprosis: hoc nunc habet sacerdos euangelicus in retinendis vel remittẽdis culpis. ¶ Additur affirmatiua ꝙ vis clauium se extendit ad penam temporalem: et in hoc magister exponit aliter quomodo sacerdos euangelicus soluit et ligat: quia ligat ad penam temporalem quã imponit cõfitẽti. Soluit autem cum a pena debita aliquid dimittit vel per eam peccatorẽ ad sacramẽtorum cõmunionem admittit. ¶ Additur autem ꝙ hec potestas respectu pene temporalis talis est ꝙ nõ ratificatur actus eius nisi sit conformis iudicio diuino. s. nisi tantam imponat quantum ẜm iustitiam diuinam peccatis respondet. de gratia pone iste pro peccatis suis tenetur ẜm strictum rigorem ad penam decem dierum, sacerdos virtute clauium potest sibi remitte-

Marginal notes (printed): Nico. d ly. sr epĩa. i. ad coꝛ. c. 5. — Co. i. a. i. hyme. — Opi. magistri sentẽ. — Quẽ Ri. di. p̃nti ar. 2. q. i. ꝛ. 2. ꝛ tho. ead d. ar. i. q. 3. ꝛ. 17. c. 13. ꝛ 14. — Vide Ri. di. p̃nti ar. i. q. 4.

re penam trium dierum. Et esto ꝙ de thesauro eccle=
sie iste dispensator possit vnum diem vel duos remit=
tere post totum hoc remanet iste obligatus ad sex vel
quinq̄ dies. de quibus si sacerdos aliquid dimittat nō
ratificatur ista obligatio: quia tunc clauis potestatis
errat in ligando ⁊ soluendo. facit enim eum magis so
lutum a pena temporali q̄ deus iudicet eum solutū: ⁊
per consequens nisi ille hos sex dies soluat: residuum
ab eo exigetur in purgatorio. ¶ Contra primum: qr
tunc sacramentum penitentie non esset sacramentum
noue legis: nec aliquam causalitatem vel dispositio=
nem haberet causalem ad primam gratiam: qr nunq̄
digne susciperetur nisi ab habente iam primam gra=
tiam. nullus enim digne ostenditur solutus a deo nisi
prius sit solutus. ¶ Item susceptio istius sacramenti
est instrumētum ad gratiam. hoc est dispositio efficax
necessaria ex statuto diuino ad grē susceptionem. In=
strumētum autem vel dispositio preuia nō est signum
rememoratiuum siue ostēsiuum alicuius: vt iam pre=
teriti sed futuri. ergo collatio sacramenti penitētie ad
hoc vt fiat digne non oportet vt sit signum absolutio
nis diuine precedentis. ¶ Concedo ista vt diffuse de=
claratum est dist. xiiij. q. iiij. ꝙ sacramentum penitētie
potest digne recipi ab attrito: et hoc tanta attritione q̄
non sufficeret per modum meriti ad iustificationē su=
scipiendam in termino attritionis: et si non ficte reci=
piatur in termīo recipitur gratia prima: quia a deo cō=
fertur. et absolutio sacramentalis est signum efficax il
lius absolutionis sequentis in vltimo instanti ipsi=
us: sicut prolatio verborum est signum confectionis
corporis christi. ¶ Et sm̄ hoc patet quomō sacramē=
tum hoc est instrumentum ad gratiam primam sicut
dispositio preuia eo modo quo alteratio potest dici in
strumentum respectu generationis substantie: quia
dispositio preuia. non igitur est simile de sacerdote le=
gali respectu lepre: et de euāgelico respectu culpe: quia
ille tm̄ exercuit aliquid qd̄ erat signū rememoratiuū
mundationis lepre: et nihil qd̄ esset signum pronosti=
cū efficax respectu mūdationis sequētis. sed iste exer=
cet actum qui est signum pronosticum efficax mūda=
tionis sequentis in vltimo instanti. nec tamen menti=
tur iste: quia intelligitur absolutio eius pro illo instā=
ti pro quo iste a deo: ⁊ ab ecclesia est absolutus. ¶ Si
dicas. ergo sacerdos delet maculam et penam mortis
eterne qd̄ est propriū deo. Dico qd̄ vtrūq̄ facit: si ta=
dist. 14. q. 1. ar. 1. ⁊ d. 17 q. vnica. men duo sunt ibi de quibus dictum est alš: sed non fa
cit nisi instrumentaliter: non quidem attingēdo illum
B effectum nec virtute propria nec alterius: sed attingē=
do aliquid prius qd̄ est dispositio necessitās ad illum
effectum: necessitans inq̄ ex diuina pactione: et tale
agens causans dispositionem necessariam ad termi=
num dicitur agens instrumentale vt est de alterante ⁊
generante. proprium autem est deo principaliter mun
dare ⁊ remittere illud debitum etiam attingendo illū
effectum. horum autem neutrum conuenit sacerdoti.
¶ Auctoritates ergo quas magister adducit pro se
affirmatiue loquuntur ꝙ hoc facit. et verum est ꝙ sa=
cerdos euangelicus ostendit illum mundatum et so=
lutum pro instanti pro quo intelligitur sua absolutio.
sed hoc non solum: immo sic ostēdit ꝙ illa ostensio est
dispositio preuia ⁊ necessaria ad illud qd̄ ostendit. hec
est enim excellentia sacramentorum noue legis ꝙ eo=
rum susceptio est dispositio sufficiens ad gratiam. Il=
lorum autem legaliū nec susceptio erat dispositio effi
cax ad mundationem corporalem lepre vel huiusmo=
di feditatis. Esset autem simile si loqueremur de sa=
cerdote legali purificāte aliquem per aquas aspersio=
nis ab aliqua irregularitate contracta in lege ex con=
tactu lepre vel huiusmodi: tunc enim sacerdos ille

exercet quēdam actum qui esset signum efficax recon=
ciliationis huius irregularitatis: et mundationis il=
lius polluti: in cuius mundationis actu vel termīo se=
queretur effectus signatus. s. ꝙ iste esset dignus com=
municare cum ceteris synagoge. ¶ Contra illud qd̄
dictum est de secunda conclusione potest argui. nulli
cōmittitur potestas arbitrandi in causa aliqua cuius
arbitrium nunq̄ erit ratum propter quācūq̄ diligen=
tiam possibilem adhiberi ab ipō: sed tātum a casu: vel
per miraculum speciale: sed per quācūq̄ diligentiam
possibilem adhiberi a sacerdote non potest pertinge=
re ad illud indiuisibile pene quo deus iudicat pecca=
torem esse dignum. si ergo attingat: hoc erit a casu vel
per miraculum speciale: nec erit ratum per te nisi ad il
lud attingat. ergo nō habet auctoritatem aliquam ar
bitrandi. ¶ Confirmatur. quia nec est verisimile ꝙ
deus dederit potestatem ecclesie arbitrandi: sic ꝙ ipse
voluerit arbitrium ecclesie ratificare: et tamen ꝙ im=
possibile sit eam recte arbitrari. sic nihil ratificatur ni
si a casu vel per miraculum speciale. ¶ Item nullus
constituitur arbiter inter partes sub hac cōditione ꝙ
precise arbitretur ad voluntatem vnius partis: ⁊ hoc
maxime quando non potest nosse determinate volū=
tatem illius partis. Sed in iudicio penitentie partes
sunt deus et peccator inter quos est sacerdos arbiter.
ergo non obligatur precise ad arbitrandum illam pe=
nam quā sibi deus infligeret maxime cum non possit
sibi constare de volūtate dei quo ad hoc precise vt est
membrum ecclesie. ¶ Item si sacerdos imponat pe=
nitentiam aliquantulum maiorem q̄ respondeat pec
catis: non est probabile quin penitens teneatur eam
implere. ergo si aliquantulum minus pena condigna
illa videtur sufficere. nam si non: sufficeret aliqua ci=
tra illā punctalem quā dictat diuina iustitia. ergo non
oporteret explere aliam vltra illud punctale diuine iu
stitie. ¶ Dico ergo ꝙ sicut in alijs commutatiōibus C
iustitia commutatiua habet aliquam latitudinem: ita
ꝙ non respicit in commutationibus indiuisibile: sed
medium recte rationis. Ita iustitia punitiua que est
commutatiua pene pro culpa non respicit necessario
gradum indiuisibilem pene correspondētem huic cul
pe. sed ibi aliqua latitudo infra quā pena minor non
sufficit: ⁊ vltra quā pena maior non est imponenda. ⁊
extra totam latitudinem clauis citra vel vltra ligans
erat: et tunc non immerito que soluitur in terris non
soluitur in celis. i. non ratificatur: sed intra latitudinē
non errat. et ideo arbitrium ratificatur in tm̄ ꝙ quic=
quid imponitur intra illam latitudinem hic oportet
implere. et si hic non impletur residuum in purgato=
rio exigetur. Et si minus imponatur et expleatur ni=
hil maius exigetur in purgatorio. ¶ Istud autē me=
dium in ista latitudine possibile est esse homini no=
tum per legem dei cum adiutorio rationis naturalis:
et ideo obligatio ad hoc medium latum est ad possibi
le homini sine miraculo speciali et sine casu et fortu=
na. ¶ Sed nunquid penam a claue non errante im=
positam tenetur penitens adimplere. ¶ Rñ. ꝙ sic. si
velit se submittere sacerdoti huic. et quantum ad abso
lutionem culpe et quantum ad susceptionem pene to=
talis correspondentis: quia tunc obligatio precepto D
ecclesie cui se voluntarie submisit. Si autem tātūmo=
do se velit submittere huic quantum ad commutatio=
nem pene eterne in temporalem: et non quantum ad
taxationem pene totalis: sed tm̄ quātū ad illam et il=
lius taxatiōem vult se subdere manui dei vel hic vel
in purgatorio. non expedire talem sine absolutione
repellere: tunc enim recederet desperatus: nec videtur
propter istam volūtatem esse in peccato mortali: cum
conteratur de peccato et velit puniri pena condigna

pro eo:et ab eo cuius est iuste eam infligere.licet nolit eam sibi infligi ab isto sacerdote: nec ipsemet velit eã recipere vt sit minister ipsius infligende. ¶ Nec potest dici hunc inobedientem ecclesie esse:quia potest se submittere arbitrio ecclesie quantum ad iudicium illud penitentiale ad qđ necessario tenetur se submittere:licet nolit se submittere illi sequenti. Et patet ꝙ illud non includitur necessario in primo:quia sacerdotes primo existente quãtũcũqȝ vniformiter valde variant sequens.vnde et frequenter propter volũtatem confitentis ad subeũdũm penam non magnam dant aliquam modicam predicendo sibi ꝙ oportet residuũ soluere in purgatorio:et cum illa parua sit manifeste improportionata culpe et omnino extra illam latitudinem non propter hoc non recipit talis sacramentũ penitentie. Eodẽ modo videtur ꝙ potest omnino penam nullam sibi imponere propter resistentiam eius ad sustinẽdum predicendo sibi ꝙ totam illam penam oportet soluere in purgatorio. Et Augustinus hoc innuit ꝙ si vix tali inclinabili imponatur penitẽtia aliqua displicens:timẽdum est ne inde accipiat occasionem recidiuandi in peccatum mortale: quia proijciendi illam penitẽtiam in quo peccabit mortaliter postꝙ voluit se submittere sacerdoti in eius susceptione.

¶ Sed dato ꝙ erret clauis scientie non tamen potestas clauis nunquid arbitrium ratificatur in celo? ¶ Rñ. clauis scientie errat quando nec bene requiruntur nec examinantur illa que pertinent ad hoc iudicium:vtpote si circũstantie alique fatue que nec aggrauant nec alleuiant sed placent auribus prurientibus confessoris/si etiam non requirit de attritione cõfitentis sed tantũmodo vt audeat eam ac si narraret vnam narrationem vel fabulam.et in primo quidem licet aliquid fiat qđ non esset faciendum:si tamen nihil omittatur qđ esset faciendum: vtpote circũstãtijs non requirendis requisitis requiruntur ille que essent requirende:potest sequi rectum iudicium. sed in secũdo omissa requisitione displicentie confitentis nõ potest sequi rectum iudicium nisi casualiter. ¶ Breuiter ergo dico ꝙ clauis scientie erret/exequendo non necessaria ad illam causam vel illicita peccat confessor: sed si nihil omittat de necessarijs ad cognitionem cause potest recte iudicare. Si autem errat clauis scientie omittendo aliquid qđ est necessarium ad cause cognitionem:et peccat et non potest recte iudicare nisi a casu et potissime de attritione vel contritione confitentis. Q; si penitens ostendat se dolentem: cum tamen non sit:est fictus:et recedit a vera penitentia:et cum nouo peccato nec clauis scientie errat:sed penitens in periculum sui errat:et tunc ratificatur iudicium sacerdotis in celo.hoc est ꝙ fecit qđ suum est:quia vt homo non potuit cor videre nisi per signa exteriora: sed non ratificatur quantum ad illum suscipientem: quia nõ est capax istius sicut ostendit se capacem. ¶ Sed esto ꝙ aliquo necessario omisso a casu fecit iustam sententiam. ¶ Rñ. ratificabitur quantum ad suscipientem si non est fictus:ita ꝙ sibi sufficiet illam penam implere.sed non ratificabitur ex parte cõfessoris quin peccet errando. Et isto modo oportet distinguere ꝙ aliquando ratificabitur arbitrium ex vtraqȝ parte.i. tam sacerdotis ꝙ̃ suscipientis.aliquando ex parte illius non istius.

Ad argumenta. ¶ Ad primum conce

do vtrũqȝ membrum distinctionis. Et cum dicit̃ contra primum ꝙ tunc posset totam penam remittere.nego quia aliquod est medium determinatum ẜm rectã rationem in quo stando remittit recte:sed non vltra. Et cum dicitur ꝙ saltem per plures absolutiones remitteret.hoc tangit bonã difficultatem an iterata confessio eorũdem peccatorum vi clauium plus et plus de pena remittat.videtur probabile ꝙ sic:quia eiusdẽ rationis est absolutio secunda cum prima.ergo potest eãdem virtutem habere respectu alicuius partis pene remittende:et per consequens per aliquot absolutiones finitas cum culpa illa habeat partitionem in partes finitas posset totaliter remitti. siquidem om̃e finitum per ablationem partium finitarũ aliquotiens sumptarum totaliter consumitur. ¶ Quid ergo melius ꝙ̃ semper confiteri quousqȝ post centesimam vel millesimam confessionem esset tota pena remissa debita quibuscũqȝ peccatis cõmissis. ¶ Videtur ꝓbabilius ꝙ secunda absolutio virtute clauium nullam partem pene remittat.nam hic fugere ad partes eiusdem quantitatis vel eiusdem proportionis nihil est: quia non est ratio quare secunda absolutio non potest auferre partem eiusdem quãtitatis si quã posset. Nec mirum si nullam potest:quia illud iudicium semel latum sine errore deus ratificat in celis.qđ est irreuocabile.ergo rationale est ꝙ sic ratificetur qđ sit iterabile.non dico ꝙ illicitum vel impossibile sit iterari: sed tamen cum fructu isto quem nunc habet nõ est iterabile.hoc videmus in sententijs diffinitiuis in foro litigioso quibus absoluuntur accusati quando inueniũtur innocentes:nec postea replicatur inquisitio vt sit processus in eadem causa:nec si replicaretur per illã secundam sententiam iste absolueretur:sed per primam.qui enim solutus est amplius non absoluitur: quia nullus soluitur nisi ligatus. ¶ Ad secundã partem distinctionis concedo ꝙ penam inflictam a sacerdote que non excedit totam illam latitudinem iustitie tenetur confitens soluere et sufficit. ¶ Sed dices. vnde sciet iste confitẽs si excedat latitudinem an nõ? ¶ Rñ. vel a lege diuina si ꝑitus est in ea per se vel si non potest requirere ab alio confessore de cuius prudentia magis confidit:vel si nolit se submittere confessori alij nec per industriam suam sufficit ad hoc ꝙ iudicet de pena hac si sit condigna culpe an non:serpet penam sibi impositam:maxime si sibi videt̃ excedere penam condignam. Si autem videatur sibi deficere:tutius est adire alium confessorem prudentem ꝙ̃ exponeri se purgatorio. ¶ Secundum argumentum concedo ꝙ vsus clauium extẽdit se ad culpam remittendam:et ad debitum pene eterne: sed instrumentaliter: et per hoc patet ad primum in oppositum.

¶ Ad secundum dico. ꝙ sicut baptismus fluminis non habenti prius gratiam confert:et habenti auget:et frequenter in adultis precedit baptismus flaminis baptismum fluminis:si tamen non precederet vt in paruulis conferretur per baptismum prima gratia:ita frequenter hic adulti per attritionem tãꝙ̃ per meritum de congruo iustificantur anteꝙ̃ confiteantur ẜm illas auctoritates Augustini et Cassiodori:et tunc in susceptione sacramenti auget̃ eis gratia. Sed esto ꝙ non habuerint sufficientem attritionem ꝑ modum meriti ad iustificationem:et per consequens in peccato existentes:et tamen aliqualiter attriti confitentur in vltimo instanti recipiunt gratiam virtute sacramenti.loquuntur ergo ille auctoritates de iustificatis primo modo.sed non per hoc excludunt iustificationem secundo modo: vt satis patet de baptismo secundo modo.

¶ Sciendum est etiã ꝙ tempus pœnitentię est vsqȝ in extremum articulum vitę &c. Distinctio XX.

Circa distinctionem vigesimam quero. Utrum penitētia in extremis valeat ad salutem: videtur q non. Augustinus in quodā sermone. & ponitur in litera loquens de sic penitente. nō presumimus q bene hic exit. ¶ Idē et ponitur in litera. & de peni. di. vij. Periculosum est & interitui vicinum vsq ad mortem procrastinare penitentie remedium. ex hac auctoritate sic arguitur. peccat mortaliter qui se exponit periculo mortis sue: sed talis est protrahens penitentiā vsq ad vltimū. ergo &c. ¶ Confirmatur per illud Augu. in sermone innocentum. Hac animaduersione percutitur peccator: vt moriens obliuiscatur sui qui dū viueret oblitus est dei. ¶ Itē Ecclesiastici. xvij. Viuus & sanus confiteberis. adducit illud August. age penitentiam dum sanus es. si sic egisti: egisti quo tempore peccare potuisti si vis penitere quādo iam peccare nō potes: peccata te dimiserunt: nō tu illa. Ex hoc sic arguitur. Nulla penitentia sufficit ad salutum nisi sit voluntaria: sed penitens in extremis non dimittit peccata sua: sed illa eum ſm Augustinum. ergo &c. ¶ Itē nihil ordinandum est a legislatore qđ est occasio trāsgrediendi legem: et p̄cipue multis hoc patet: quia tūc legislator aliquid faceret per se: qđ esset in destructionem legis sue. Sed penitentiam serotinam valere est occasio continuandi peccatū p tota vita. Quis enim non continue peccaret per totam vitam si breuis penitentia in fine saluaret: ergo &c. ¶ Item nulli dimittitur peccatum mortale nisi per aliquam penam temporalem correspondentem peccato: sed talis penitēs in extremis nullam penam soluit. vel saltem nō sufficiētem: nec peccato correspondentē. ¶ Si dicatur q penam temporalem debitam peccato in purgatorio soluet. ¶ Contra. moriens in peccato mortali dānat statim. ergo moriens in gratia statim saluabitur: et per consequens nulla pena soluet post hanc vitā. ¶ Contra. Augu. de vera et falsa penitentia. dist. vij. et ponitur in litera. Penitētia si in extremo vite hiatu aduenerit: saluat et liberat: quod probat subdens: multum fuit sera latronis penitentia: sed non fuit sera eius indulgentia. de quo habetur Luc. xxiij. probatur etiam per illud Ezech. xviij. & xxiij. Quacūq hora igemuerit peccator &c.

A In ista quæstione due sunt conclusiones satis certe. ¶ Prima est hec. penitentia vera siue interior sola siue exterior cum susceptione sacramenti penitentie sufficit ad salutem alicuius in extremis. ¶ Secunda. q penitētia que videtur haberi in extremis vix est vera penitentia sufficiēs ad salutem: quia difficile tunc est habere veram penitentiā. ¶ Primū patet per August. et ponitur in litera. quoniam deus semper potens est etiam in morte premiare quib9 placet. cum ergo opus sit non hominis: sed dei fructuosam penitētiam inspirare: potest eam quādocūq vult sua misericordia. et per rationem patet: quia siue penitentia interior sola per modum meriti de congruo si ab aliquo in extremis habeatur: hoc disponat ad iustificationem: siue sacramentum penitentie per modū sacramenti operetur ad eādem: si ab aliquo in extremis habeatur hec vel illa habetur eadem ratio perceptionis gratie que & in alio penitente: et p cōsequens gratia percipietur: et sic saluus. ¶ Secunda conclusio probatur. primo quia tunc impeditur vsus liberi arbitrij: vel vsus liber rationis & voluntatis ex dolore vel timore inherentibus: non enim dico aliquem esse in extremis qui grauatur morbo ſm cōmunē legem curabili: vt febre tertiana: vel huiusmodi. ne qui subito moritur cuius mortis adhuc nulla apparet causa. sed qui ex causis euidentibus iam positis iudicatus est proximus morti ſm causas inferiores operantes vt in pluribus: vtpote in infirmitate quando iam attingit ad gradum desperatum iudicio medicorum. vel in alijs periculis vt submersione & huiusmodi. statim iminet mors: et in istis inq vel est maximus dolor in parte sensitiua: vel timor maximus. Et vtraq passio vehemētis nata est īpedire liberū vsum rōnis & volūtatis. q2 ſm Augu. lxxxiij. q. q. xxxvj. Passiones causate a tristātibus vel tristib9 plus mouet q passiones causate a delectabilibus. passio autē delectationis vehemens q̄nq ipedit totaliter: vel fere vsum rationis: vt dicit de ciui. dei. actus aūt displicētie de peccato ad L. iiij. 14.
hoc q sit sufficiēs ad verā penitentiā siue intrinsecam q. 16.
solā siue ad dignā susceptionē sacramēti penitētie requirit liberū vsum rōnis et volūtatis. B
¶ Si dicas q dolor vel timor qui inest nō totaliter īpedit intellectū vel voluntatē. concedo: sed multū īpedit. & p ɔsequēs remissius & īperfectius vsus intellectus & voluntatis tūc pōt haberi qui vix sufficit ad displicētiā sufficiētē & requisitā ad verā penitentiā. hanc rationem tangit Aug. in litera. Cum sera venit penitentia tātus aliqñ cruciat9 ligat mēbra et dolor sensum opprimit vt vix homo aliquid cognoscere valeat. ¶ Secūdo ad hoc q displicētia valeat & sit ordinata op3 q sit debite circūstātionata & maxime circūstātia finis & p̄ncipij actiui principalis vt. s. sit volūtaria ppter deū: sed difficile est tūc habere actū sic circūstātionatum: q2 qui vsq tūc fuit īpenitēs nō videtur tunc extorquere a seipso displicētiā nouā nisi timore pene iminentis. presumit enim q si remotus eēt a pena sicut prius nō extorqueret a seipso illā displicētiā sicut nec prius: tū q2 saltem aliquid simpliciter inuoluntariū videt cā istius displicentie. nā expectatio mortis videt cā istius displicentie. illa autem est iuolūtaria. & qđ nō fit nisi ex suppositione cuiusdam inuoluntarij non est simpliciter volūtarium: sicut nō omnino volūtarie proijcit quis mer- C
ces in mari: si nō pijcit nisi ex suppositione cuiusdam periclitationis quā nollet. saltem qđ nō est nisi sit voluntarium nō est multum acceptum alij: nec multum videt ppter amorem eius factum. hanc rationē tāgit Augustinus in litera. oportet non solum timere iudicem: sed diligere arbitrij enim libertatem querit vt delere possit commissa non necessitatem: charitatē nō timorem. nō igitur timeat penam qui penitet: sed anxietur pro gloria. ¶ Tertia ratio: quia habitus malus vsq tunc continuatus multū retrahit ab actu penitentie. et hanc rationem tāgit Augustinus in litera. cum filij quos illicite dilexit sint presentes: vxor & mūdus ad se vocet: multos solet penitentia serotina decipere. intellige hec delectabilia esse presentia in se vel in fantasmatibus vehementer impressis: et siue sic siue sic: ex vehementia habitus continuati multum inclinant ad se inordinate amanda: et per consequens magnam faciunt difficultatem ad habendum magnā displicentiam de eis ad hoc vt sit dispositio sufficiēs ad deletionem culpe. ¶ Quarto. quanto aliquis est minus dñs sui actus tanto requiritur intēsior displicentia ad hoc q sit dispositio sufficiēs ad deletionem culpe. Iste autem minus est dñs: q2 nullo mō est dominus actus exterioris ad peccādū. reqreret igit ſm strictā iustitiā intensior motus displicētie ad iustificationē ei9 q ad iustificationē sani: cū vix possit habere eque itēsum. Et hāc rōnē tāgit August. in litera. Age

penitētiam dum sanus es: si sic agis securus es: qꝛ penitentiam egisti quando peccare potuisti. si vis agere penitentiam quando iam peccare non potes: peccata te dimittunt: non tu illa. ad minus non tu ita libere illa dimittis sicut ille sanus: et ideo quantum deficit in te de libertate: tantū ſm rigorē requiritur in te motus intensioꝛ quē vix vel nunq̄ poteris habere. ¶ Ideo dicit Augustinus ꝙ magnum est cui deus tunc inspirat si quis est veram penitentiam: quia vix vel nunq̄ est aliquis qui habeat dispositionem de cōgruo: vt cui inspiretur. ¶ Ex istis sequuntur duo corrélaria. vnū ꝙ sano persuadendum est vt sanus peniteat incutiendo sibi timorem q̄ periculosum sit expectare serotinā
D penitentiā propter rationes predictas. ¶ Aliud correlarium ꝙ infirmo iam ad articulum istum deducto suadendum est vt ſm suam possibilitatem laboret ad penitentiam ordinatam: vt. s. non obstante dolore vel timore vtatur ratione quantum potest: et nitatur habere displicentiam voluntariam propter finem debitum. s. propter deum: et renitatur male inclinationi habitus et delectationū ꝑsentiū: et laboret ad displicētiā quantum poterit habere lꝫ breuē: et ne in desꝑatiōem mittat extollenda est sibi dei misericordia: proponendo sibi exemplum de latrone illo cuius fuit penitētia sera: sed non sera indulgentia.

Ad argumēta. ¶ Ad primum dico ꝙ presumptio est ſm ea que eueniunt vt in pluribus: et magis apparent consona rationi recte. vt in pluribus videtur difficile: vel impossibile tali bene penitere ꝓpter rationes dictas. tamen ista presumptio non concludit de necessitate: quia licet vt in paucioribus et difficiliter possibile est oppositum euenire: et ideo dicit Augustinus. non dico ꝙ saluabitur sed nec dico ꝙ dānabitur: quia de neutro potest homo esse certus. ¶ Ad
E secundum concedo. ꝙ qui scienter exponit se periculo salutis sue peccat mortaliter: et ideo iste si aliquo actu elicito determinat sibi nunq̄ penitere nisi in extremis: illo actu elicito exponit se periculo tali: et peccat mortaliter. sed etiam de illo peccato si sic peccauit possibile est ipm penitere in extremis sicut et de aliis. ¶ Ad tertium dico. ꝙ q̄diu aliquis habet vsum liberi arbitrii potest peccare peccato interiori lꝫ nō exteriori: saltem cōplacendo in peccatis iā prius cōmissis: et ita potest peccatū tunc dimittere ꝑ displicentiā de eis: lꝫ necesse sit non peccare peccato exteriori: sed etiam istud intātū potest esse sibi ꝓ tunc voluntarium: vt habeat tunc voluntatem ꝙ si posset tūc peccare peccato exteriori fugeret hoc omnino: et non tm̄ displicentiam: sed aliam penitētiam exteriorem habere de peccatis prius
F cōmissis saltem in voto si superuiuat. ¶ Ad aliud dico. ꝙ legislator non debet ea pretermittere que ſm se sunt congrua in lege ordinata: lꝫ aliquis ex illis accipiat occasionem delinquendi: alioquin nunq̄ deus debuisset instituisse penitētiā aliquā in aliqua lege: quia quilibet potest ex hoc accipere occasionem delinquendi quā nō acciperet si non posset postea penitere: nunc autē ad legē simpliciter ordinatā pro statu isto nature lapse requiritur ꝙ penitentia possit esse fructuosa: et qua ratione in quocūq̄ instanti sanitatis pari ratiōe et in extremis: immo magis est necessarium pro multis imperfectis ꝙ tūc possit valere. Dico igit̄ ꝙ istud non est occasio data a lege: sed tm̄ accepta ab imperfectis: ſm se autem est occasio seruandi legem ꝓpter amorem legislatoris qui tante misericordie est erga miseros: vt nunq̄ eis claudat sinum misericordie sue. ¶ Potest confirmari responsio: quia quando ex aliquo directe prouenit maius bonum q̄ indirecte tamq̄ ex occasione accepta proueniat malum: tunc illud faciendum est: et nullo modo pretermittendum propter talem occasionem: sed maius bonum est quosdā vsq̄ in finem malos per penitentiam saluari q̄ malum sit peccatum ex istius occasione factum. quia per istā penitētiam multi finaliter attingunt ad terminum ꝑdestinationis diuine. per illam autem occasionem diuinam nulli cadunt ab isto: et si aliquando peccāt tamē non peccato quo finaliter dānentur. ¶ Ad aliud concedo. ꝙ oportet istum alia pena puniri pro peccato: sꝫ hoc non debet sibi imponi hic: quia non potest illam hic implere: nec potest sibi imponi ꝙ tanto tēpore stet in purgatorio: quia iste sacerdos non habet auctoritatem sibi infligendi illam penam: sed proponenda est sibi pena correspondens peccatis tali modo. si sanus esses talis penitentia esset tibi imponenda: quā si cōualueris studeas adimplere. sed nunc es in manu domini. confide de misericordia eius: quia et si te puniat. tamen misericorditer vel in casu vbi non potest protrahi multus sermo non oportet aliquam penam sibi specificare: sed tm̄ eum instruere de iustitia dei misericordis. ¶ Ad aliud qđ obiicitur contra responsionem dico ꝙ illud non est simile. moriens enim in peccato mortali nihil haberet retardatiuum a pena condigna. sed iste, moriens in charitate: debitor tamen pene pro peccatis cōmissis quoꝝ penitentiā nō fecit habet aliquid retardatiuū a gloria: qꝛ nullus dū est debitor alicuius pene potest glorificari qꝛ gloria sicut nec penā secū patit̄: sic nec debitum pene: qꝛ nec simul nec posterius persoluende.

¶ Solet etiam quæri &c. Dist. XXI.

HEc est dist. xxi. Quæro primo questionem hanc. Utrum post hanc vitam possit aliquod peccatum dimitti. videt̄ ꝙ non: quia nullus moriens iustus potest postea peccare. ergo nec moriens in peccato potest postea resurgere. consequentia patet: tū a simili. quia simile videtur pro aliquo statu posse peccare et resurgere a peccato. tū a maiori: quia facilius est cadere q̄ resurgere. tum quia resurgere a peccato nō videtur competere nisi ei qui potest mereri. sed qui non potest in aliquo statu cadere nō potest mereri. ¶ Itē. nullum peccatum mortale post hanc vitam potest remitti: igitur nec veniale. consequentia patet: quia sunt eiusdem rationis: cum non nisi ſm magis et minus differant. ¶ Item Dam. lib. ii. c. iiii. Qđ est angelis casus hoc est hominibus mors. sed angelus post casum est omnino inuariabilis ab huiusmodi in qđ cadit. ergo et homo ab illo in quo moritur est inuariabilis post mortem. ¶ Item. per penam minimam potest dimitti peccatum veniale: dū tamen sit voluntaria: vt aspersione aque benedicte et huiusmodi. pena mortis est maxima: quia vltimū terribiliū est. iii. ethi. ergo per illam si sit accepta voluntarie ab isto morituro potest deleri om̄is culpa venialis. ergo post mortem nulla remanet dimittenda. ¶ Si dicas qđ mors est inflicta pro peccato originali: et ideo non potest eē pena debita alii peccato nec deletiua nec remissiua peccati. ¶ Contra. originale peccatum dimissum est in baptismo: quia contra hoc specialiter ordinatur. ergo non est mors in isto pena debita pro originali. ergo vt prius. ¶ Contra. magister in litera: et probat per illud Matth. xii. Luc. xii. et Marci. iii. Qui peccauerit in spiritum sanctum non remittetur ei neq̄ in hoc seculo neq̄ in futuro. subdit magister. ex hoc datur in

G

a.l.22.

Ca.9.

H

telligi sicut sancti doctores tradunt ꝙ quedam peccata in futuro dimittentur.

A In ista quæstione vna cõclusio est certa. s. ꝙ peccato dimisso in hac vita pena debita pro ipso potest solui post hanc vitam. Quod probatur ratione: quia nullus cum debito pene beatificatur. aliter enim pene simul soluende sunt cum gloria: aut post gloriam. sed neutro modo: quia nec pena potest stare cum gloria nec succedere glorie. igitur si quis aliquando est debitor pene oportet ꝙ prius illam soluat. Iste autem qui digne penituit in extremis: qđ possibile est vt dictum est dist. precedenti. non soluit dignam penam ꝓ peccato de quo penituit. ergo illam soluet post hanc vitam. ¶ Hoc etiam dicunt auctoritates quas magister adducit in litera. vna Augu. xxj. de ciui. dei. c. xxvij. vbi tractat illud prime ad Cor. iij. de his qui edificant lignum fenum stipulam: post istius inquit corporis mortem donec veniatur ad diem dãnatiõis & remunerationis si hoc temporis interuallo spiritus defunctorum qui edificauerunt lignum fenum stipulam ignem dicantur perpeti transitorie tribulationis venialia concremantem non redarguo. et sequitur. Grauior erit ignis ꝙ̃ ille quicquid homo pati poterit in hac vita. Et idem de vera et falsa penitentia. et ponitur de peniten. distin. vij. loquens de sero penitente. viuat & non moriatur. intellige de vita gratie: nõ promittimus ꝙ euadat omnem penam. nam prius purgandus est igne purgationis: qui in aliud seculum distulit fructum cõuersionis. Hic autem ignis et si eternus nõ sit: miro tamen modo grauis est. excellit enim omnem penam quã vnꝙ̃ passus est aliquis in hac vita. Et hanc sententiam dicit magister dist. xx. ca. ij. Si inquit & ante expletionem penitentie decesserit ignem purgatorium sentiunt et grauius puniuntur ꝙ̃ si hic explessent penitentiam. Nec mirum: quia pena quanto minus voluntaria tanto minus satisfactoria: et tota ista sententia de purgatorio fundatur in verbo apostoli. j. ad Cor. iij. vbi dicit ipse saluus erit: sic tamen quasi per ignem. dicit de imperfecto moriẽte cum venialibus. ¶ Sed aliud non est ita certum. s. de peccato hic non dimisso. an penitentia debita pro ipso possit solui in futuro. et sic remitti. et secundo an tale peccatum hic non dimissum possit dimitti? ¶ De primo

B istorum tanto de certo tenetur ꝙ non: de peccato mortali: quia pro ipso nõ dimisso pena debita est pena dãnationis que non remittetur. ¶ De peccato autẽ veniali oportet videre que pena sibi respondeat ꝺm dei iustitiam. ¶ Et dicitur ꝙ sibi per se respondet pena eterna. per accidens autem temporalis. Primũ ꝓbatur: quia si quis dãnetur pro mortali et cum veniali ꝓ illo veniali semper punietur. alioquin in inferno posset esse redemptio alicuius peccati. sed non punietur a deo pro illo eternaliter: nisi iuste sibi pena eterna deberetur. ¶ Secũdum probatur: quia peccatum veniale stat cum charitate per quam homo ordinatur ad regnum: et per consequẽs ratione illius peccato veniali debetur pena temporalis. ¶ Contra primũ arguitur primo sic: quia non stat cum charitate debitum pene eterne. sed cum charitate stat veniale: non tm̃ non deletum post actum: sed etiam actualiter commissum. patet ꝺm omnes. ergo &c. probatio maioris. quia per charitatem est aliquis dignus vita eterna. sed si cum hoc stat debitum ad eternam penam. igitur simul est aliquis dignus vita eterna et pena eterna. sed hoc est impossibile: quia nullus potest esse debitor pene pro illo instãti pro quo est ordinatus ad gloriam. quia tũc

C simul posset stare gloria et pena aliqua. Probat etiã maior aliter: quia post actum peccati mortalis nihil remanet de peccato nisi debitum pene: vt dictum est distin. xiiij. q. j. igitur si debitum pene eterne posset stare cum gratia: peccatum mortale non remissum posset stare cum gratia: eo modo quo manet post actum: et tunc idem esset amicus et inimicus. ¶ Item secundo. essentialis pena damnatorum non est pena sensus sed dãni. illa autem necessario concomitatur quãcũꝙ penam: quia nulla pena potest stare cum beatitudine. ergo debitum ad quãcunꝙ penam eternam includit penam damni eternam: et per consequens penam essentialem damnationis: sed illa non correspondet veniali. ¶ Item peccatum veniale et mortale sunt improportionabilia in ratione malitie vel offense: quia infinita venialia si essent non equarentur vni mortali in ratione offense: quia nec omnia illa auerterent a fine vltimo sicut vnum mortale. ergo pena ꝺm iustitiã correspondens mortali peccato improportionaliter & in infinitum excedit penam debitam veniali. sed non improportionaliter et in infinitum excedit in intensione: quia quelibet pena ꝺm intensionem finite excedit vel exceditur ab alia. igitur hoc erit ꝺm extẽsionẽ. igitur non debetur veniali pena eterna. hanc conclusionem concedo. ¶ Ad rationem in oppositum dicitur vno modo ꝙ peccato veniali per accidens quando coniungitur mortali debetur pena eterna: non autem ratione sui. ¶ Sed hoc non intelligo: quia deus semper punit citra condignum: et esto ꝙ simpliciter ꝺm rigorem puniret vsꝙ ad condignum: omnino iniustum esset penam eternam infligere pro illo cui ꝺm se debetur pena temporalis. Quantũcũꝙ enim coniugatur alteri hoc nõ facit istud infinitum exire istud genus culpe. ergo nec iuste correspondet sibi pena in infinitum excedens. ¶ Dico ergo ꝙ peccato veniali

D siue hic puniendo siue in inferno siue alibi non debetur nisi pena temporalis nec per se nec per accidens: quia ꝺm se est talis offensa que ꝺm se punitur ꝑ temporalem sufficientem. Nec est inconueniens penam debitam veniali habere terminum in inferno: quia et vere penitens primo et partem penitentie imposite explens: et ante totam expletam recidiuans in mortale et in illo mortali decedens pro parte penitentie residua explenda soluet penã in inferno: sed non nisi temporalem. quia ex quo in remissione peccatorum priori commutabatur debitum pene eterne in debitum pene temporalis: nunꝙ̃ iste est debitor pro illis nisi pene temporalis: et per consequens pena totali soluta erit liber ab istis non tamen in inferno est redemptio illius: scilicet peccati pro quo iste est damnatus. quia pro illo debitum pene eterne nunꝙ̃ fuit commutatum in debitum pene temporalis: et ideo semper manet illud debitum si nunꝙ̃ potest esse illa pena tota soluta. ¶ De secunda conclusione potest dici dupliciter. Vno modo sic. ꝙ nihil aliud est culpe venialis remissio ꝙ̃ solutio pene temporalis debite pro

E ea. probatur: quia post actum transeuntem culpa que manet nihil aliud est nisi reatus ad penam debitam. iste autem reatus venialis non est nisi ad penam temporalem ex articulo precedenti: et per consequens soluta pena temporali in purgatorio pro isto veniali ex hoc ipso ipsa culpa venialis remissa est: non sic autem de mortali: quia pena debita ei non potest esse totaliter soluta: nisi primo sit eterna commutata in temporalem: & ista commutatio vocatur remissio culpe mortalis. hec autem remissio non fit nisi per voluntariam displicẽtiã ordinatam qualis nõ habetur post mortẽ. ¶ Sic patet vnus modus quomodo post mortẽ nõ potest dimitti mortale: sed tantum pena debita mortali prius dimisso. potest autem post mortem dimitti ve-

Alex. de al. pñti. d. i. ex põne lrali.

Tho. 2.2. tra. de pctõ veniali. q. 9. Ri. d. pñi ti ar. 2. q. 2. & Alex. de ales i. 2. 2.

niale prius non dimissum: quia potest solui pena tota lis sibi debita: et in hoc ipsum remitteretur. ¶ Si iste modus non placet: quia videntur sancti distinguere inter remissionem culpe cuiuscunque et pene: et maxime inter remissionem culpe et solutionem pene debite illi culpe. potest dici alio modo quod peccatum veniale in ista vita remitti potest non tantum per penam interiorem: vel exteriorem: quia illa non est necessaria ad hoc: sed per aliquem actum deo magis acceptum quam peccatum veniale displiceat et hoc vel relatum ab ipso operante ad hoc peccatum veniale remittendum: vel non relatum ab ipso sed a deo acceptante in ordine ad illud.

¶ Ad propositum opera istius qui moritur in charitate et si post mortem non referantur ab ipso ad veniale in quo moritur dimittendum. nec etiam ipse habeat aliquem actum nouum meritorium per quem deleatur veniale: tamen illa opera prius facta possunt esse a deo relata ad remissionem istius venialis post mortem: et hoc isto modo quia causa impedibilis dum est impedita non ponit effectum. dum vero est non impedita ponit. sed merita istius morientis in charitate essent causa sufficiens deletionis venialium istius. vel relata ab ipso vel a deo acceptante illa in ordine ad istud. sunt autem impedita dum iste viuit si semper actu manet in peccato veniali. post mortem vero non sunt impedita: quia tunc non contrahit actum peccati venialis. igitur per illa delebuntur venialia post hanc vitam. ¶ Ex hoc sequuntur duo. Primum quod in instanti mortis remittuntur venialia: quia tunc non manet actus peccati venialis: et per consequens tunc cessat impedimentum.

F ¶ Aliud quod omne peccatum veniale morientis in charitate remittitur in hac vita: nisi ille continet actum peccati venialis usque ad mortem vel ad instans mortis. Hoc secundum videtur probabile nisi dicas deum hoc ordinasse quod bona merita istius reseruentur: in diuina acceptatione usque ad instans mortis: quando scilicet desinit viator esse: et per consequens tunc retribuat bonum correspondens istis meritis. non sic autem pro aliquo instanti priori pro quo fuit viator. ¶ Istud est probabile in aliis: quia cum quodcunque meritum mereatur (vt credo) augmentum gratie: quia aliquem determinatum gradum glorie ad quem requiritur: vt dispositio preuia aliquis gradus gratie: et non semper deus: post quemcunque actum meritorium augeat gratiam proportionatam: merito videtur quod augmentum debitum meritis remissis reseruet usque ad instans mortis. Et eodem modo de ista deletione venialium que est quoddam premium non principale istorum meritorum sicut et augmentum charitatis in tali vel tali gradu. et hoc est rationale. quia in illo instanti iste primo fit in statu alio: et premium meritorum reddi eis impediuit status viatoris vel aliquid concomitans statum huiusmodi. nec oportet hic assignare quod hec reseruatio pro instanti mortis sit rationalis: quia homo tunc maxime indiget propter maximas tentationes tunc imminentes. hoc enim non est verum: quia in instanti mortis anima est separata a corpore et per consequens non est in via. sed in termino: nec per consequens tunc exposita tentationibus. ¶ Si neuter modorum istorum placet nec primus scilicet quod idem est veniale remitti et penam solui debitam illi. nec secundus. scilicet quod per merita in vita habita et reseruata in diuina acceptatione deleantur in instanti mortis. queratur alius quem est difficile inuenire. nam motum aliquem bonum per quem tanquam per dispositionem vel meritum de congruo vel condigno deleatur veniale ponere in anima post mortem non videtur doctrine theologie consonum que ponit statum illum ab istis immunem.

G

Ad argumenta. ¶ Ad primum nego consequentiam intelligendo resurgere pro liberari a peccato. ¶ Ad probationem dico quod non est simile: quia peccare est libere agere et pro statu vie. Resurgere autem. id est immunem fieri a peccato non requirit libere agere etiam in via: quia vel secundum primam opinionem non est nisi soluere penam et hoc est pati eam. vel secundum secundam non est nisi per merita prius habita in via et pro tunc acceptata culpam nunc dimitti. ¶ Ad secundam probationem consequentie concedo quod facilius est cadere quam resurgere prout resurgere dicit actum ordinatum in potestate simpliciter resurgentis. sed sic non accipitur resurgere in ista remissione peccati venialis. ¶ Ad tertiam probationem falsum accipit. scilicet quod resurgere tunc est per actum voluntatis meritorium qui tunc insit. sed per actum meritorium qui prius infuit in vita secundum secundam opinionem/ vel per nullum actum meritorium: sed tantum per pati penam condignam pro illo peccato secundum primam opinionem. ¶ Ad secundum non valet consequentia et ratio dicta est in prima opinione et hoc secundum illam opinionem. secundum vero secundam esset dicendum quod merita facta in vita non possunt acceptari pro instanti mortis vt per ea deleatur mortale: quia deus disposuit mortale non delendum nisi per susceptionem voluntariam sacramenti vel per aliquam dispositionem tanquam meritum de congruo tunc vel usque tunc inherentem quando peccatum deletur. non sic est in eo qui decedit in [illegible]. ¶ Ad probationem dico quod et si mortale et veniale sint eiusdem rationis in genere nature/ vel forte in malitia moris: vt genus virtutis distinguitur contra gratuitum et peccatum. non enim idem est esse virtuosum vel vitiosum moraliter et iustum et peccatorem theologice: immo quandoque vitiosus est iustior et magis virtuosus magis peccator vt alias est dictum. sed tamen non sunt ista eiusdem generis vel rationis in ratione offense diuine: et ideo nec vniformiter remittuntur. ¶ Ad tertium est similitudo quo ad hoc quod angelus cadens est in termino non in via: sic et homo in morte: sed non oportet similitudinem esse quantum ad stabilem permanentiam in quocunque: sed in illo quod est principale in illo qui iam attingit terminum cuiusmodi est vita spiritualis per gratiam vel mors spiritualis per peccatum mortale. et sic qui moritur in vita gratie semper viuet. qui vero moritur in peccato mortali semper permanebit. sed de peccato veniali non oportet esse talem stabilitatem. quia illud non est aliquid secundum quod per se attendatur status bonus vel malus vie vel termini. quia potest stare cum bono statu et cum statu malo tam vie quam termini: sed quando est cum bono statu termini oportet quod deleatur antequam plene habeatur. vltimus terminus. ¶ Et aliud potest bene concedi/ quod mors voluntarie accepta sit pena sufficiens pro pena cuiuscunque peccati venialis. et forte pro magna parte pene debite pro mortalibus dimissis. Nec obstat quod est pena necessaria: quia aliquis potest necessarium voluntarie acceptare. et sic huic consonat quod dictum est in secunda opinione. quod peccatum veniale deleatur in instanti mortis cum dicto in prima opinione. quia si per solam solutionem pene remittatur in morte illa pena soluitur: et sic in morte veniale remittitur.

Jn li.4.d.14.et i.3.di.1. de sinceritatibus.

H

I

Quæstio Secūda.

SEcundo quero. Vtrũ confessor in quocunq̧ casu teneatur celare peccatũ sibi ĩ cõfessione detectum ⁊ videtur ꝙ non: quia licitum est vnicuiq̧ renunciare iuri suo. ergo confitenti cum ius suuz sit peccatũ suuz celari licet huic iuri renũciare licentiando confessorem vt tamen tenatur illud celare. ¶ Item Bernar. de precepto et dispensatione libro. iiij. Quod est institutum propter charitatem non debet contra charitatem militare. sed celatio peccati confessi in aliquo casu militaret contra charitatem. ergo ⁊c. probatio minoris. Quãcunq̧ peccatum confessum esset cõtra bonum commune: vtpote crimẽ heresis vel proditio reipublice: ⁊ maxime si ex confessione perciperetur istud non tantum esse factum: sed faciendum videtur contra charitatem esse contemnere bonum commune propter bonum aliquod persone priuate. ¶ Item aliqui condixerunt interficere sacerdotem in tali nemore: qui sacerdos cum eis est viator: vnus ante ingressum nemoris penitet ⁊ confitetur eidem sacerdoti hoc peccatuz. iste sacerdos alijs non penitentibus non tenetur se exponere morti sine causa. ergo nec ingredi nemus. sed non ingrediẽdo reuelat facto alijs socijs confessionez illius confessi. non enim deuerteret ab eorum societate nisi iste fuisset confessus. ergo in isto facto et consimilibus: licet reuelare confessionem. ¶ Item sacerdos de facto absoluit aliquem episcopum symoniacum: quod non potest de iure iste sacerdos tenetur confiteri ⁊ in speciali: de isto peccato: et sic circunstantionato: quia est mortale. et iste circunstantie aggrauant: sed sic confitendo reuelat peccatum episcopi illius symoniaci. ergo ⁊c.

¶ Item licitum est reuelare quod non est peccatum: nec circunstantia peccati. sed talis est persona: cuz qua confitens peccauit: pone quia hec vel illa non sit circunstantia aggrauans. ¶ Item abbas habens monachum in loco pertinente ad monasterium suum scit eũ per confessionem in loco illo peccasse et habere societatem ibi suspectam per quam semper allicitur ad peccãdum. videtur ꝙ possit consulere saluti anime sue. ergo potest eum amouere ab illa cura vel ab huiusmodi officio vt non habeat occasionem huiusmodi peccandi. sed amouendo eum facto reuelat confessionem: quia facit tale factum quod non faceret si iste non fuisset sibi confessus per quod etiam alij possunt in notitiã peccati illius venire: saltem in vniuersali. ¶ Item extra de sententia excommunicationis: cum non ab homine. a communione eius qui pro iniectione manuum in clericum in edictum excommunicationis incidit: debes abstinere: nisi forte tibi soli illud pateret: ĩ quo casu ipsum priuatim tantum vitabis. et sequitur. vt saltem rubore verecundie suffusus pro latenti excessu satisfacere compellatur. ex hoc habetur: vt videtur ꝙ si in secreto vel per confessionez scio istum incidisse ĩ sententiam excommunicationis: debeo eum priuatim vitare vt sit confusus. ergo propter confessionem: licet alicui confusionem inferre. ergo pari ratione et cõfessionem reuelare. ¶ Contra. de peniten. distinc. vj. ⁊ in litera. Sacerdos ãte omnia caueat ne de eis que ei cõfitentur peccata eorum alicui recitet. et sequitur pena. Nam si hoc fecerit deponatur et omnibus diebus vite sue peregrinando ignominiosus pergat. ¶ Itẽ de peni. ⁊ remis. extra. Omnis vtriusq̧ sexus. Caueat oĩno ne verbo vel signo aut alio quouis mõ probat peccatorem ⁊ sequitur. Si peccatum sibi detectum p̄sumpserit reuelare non solum a sacerdotali officio decreuimus deponẽdum: verũ ad agendũ strictissimã penitẽtiã in artissimũ monasterium detrudendum.

In ista quæstione hæc sit prima conclusio. ꝙ celare peccatum in confessione detectum tenetur sacerdos de lege nature. ¶ Secunda ꝙ ad hoc etiam tenetur de lege dei positiua. ¶ Tertia ꝙ ad illud tenetur de lege positiua ecclesie. ¶ Quarta quando ⁊ qualiter tenetur: ⁊ de alijs circunstantijs pertinentibus. A

¶ Quinta de alijs secretis vel sub secreto alicubi detectis. ¶ Prima probatur sic: eadem persona vere affirmare potest aliquid in persona alterius loquẽs: qḋ vere negat in persona propria loquens. probatio. angelus loquens moysi in persona dei vere dixit. Ego suz dominus deus tuus. Exo. xx. quod vere negasset in persona propria loquens. ergo a simili homo representãs personam dei in foro confessionis vere potest aliquid affirmare quod extra illum forum potest negare vere quando loquitur in persona propria. ergo extra foruz dicens illa se audisse vel scire mentitur: quia ad notitiam eius non venit: nisi inquantum representabat personam dei. sed vitare mendacium est de iure nature: ⁊ maxime mendacium pernitiosum. ergo ⁊c. ¶ Contra rationem istam arguo primo sic. eiusdem ⁊ vt eiusdez in persona est cognoscere in causa et sententiare de ea. hec est manifesta: quia ad hoc cognoscit iste ⁊ vt iste: vt recte sententiet: sed sacerdos nõ in persona dei sententiat absoluẽda cõfitentem sed in persona propria: igitur ⁊ sic audit ⁊ cognoscit. probatio minoris: non absoluit principaliter: sed tantum ministerialiter. absoluere autem ministerialiter sibi non competit nisi in persona propria. si enim in persona dei loqueretur absoluendo confitentem vere posset dicere sine prece preuia. que est. dñs te absoluat ego te principaliter absoluo ⁊ gratiam infundo. sicut angelus vere dixit in psona dei. Ego te eduxi de egypto. ¶ Itez non magis audit vel absoluit sacerdos in foro confessionis in persona dei q̄ conficiat eucharistiam in persona eius: quia eque excellens est actus iste sicut ille. ⁊ actus sacramẽtalis in quo operatur virtus diuina sicut hic. immo videtur ibi plus agere in persona dei vel christi q̄ hic. ibi enim profert verba christi: corpus meum. ⁊ in persõa christi de quo premisit. qui pridie q̄ pateretur ⁊c. ita ꝙ totum illud. accipite ⁊c̄. Hoc est ⁊c̄. dicit ipse recitãdo verba christi non sic in proposito. Unde nõ premittit hic. christus volens absoluere peccatorẽ dixit sic: ego te absoluo. sed ly ego stat hic pro persona ministri. ex hoc ergo patet ꝙ magis vel non minus conficit in persona christi q̄ absoluat vel audiat confessiones in persona christi. sed conficit in persona propria. Unde non mentitur post missam dicens. ego scio me hodie confecrasse. igitur ⁊ hic. ¶ Item secundum istum eundem. et veritatem vt postea probabitur licet peccata in confessione detecta in vniuersali dicere: ⁊ ĩ particulari nõ relata ad personam confitentem. hoc etiam probatur: per illud extra de peniten. ⁊ remis. officij. vbi Innocẽtius tertius respondet cuidam cardinali legato q̄ scripsit casum quem audierat in confessione ⁊ petijt consilium. papa non redarguit eum de reuelatione illa ĩ vniuersali etiam per scripturam. sed respondit qualiter sit tali persone confitenti consulendum. ¶ Hoc etiaz patet ex communi vsu confessorum: siue enim in communi sermone siue in predicatione aliquando dicunt: talis casus cõtingit. aliqua persona sic ⁊ sic peccauit. habetur igitur illa propositio: ꝙ confessor potest licite extra confessionem dicere peccatum sibi confessuz: ita tamen ꝙ nullo modo relatum ad personam confitentem vt possit deueniri ad notitiam eius. sed si predicta ratio valeret hoc non liceret: quia mentiretur probatio:

Ri. pn̄ti. d. ar. 4. q. 1.

Ri. vbi supra. q. 2.

quia nesciens particularem: nisi pro determinato singulari si nesciat singulare nescit particulare. s3 iste nescit aliquam personam tale peccatum fecisse: nisi pro hac persona sibi confessa. et hoc peccato sibi confesso. igitur si mentiretur de hoc et de hac: quia nesciens cō similiter et de aliquo et de aliqua. Concedo istas rationes q̄ reuelatio non est contra legem nature propt hoc q̄ reuelans mentiatur ⁊ per consequens illam p̄mam rationem non teneo. ¶ Respondeo. igitur ad

B eam q̄ non est idem loqui in persona alicuius et loqui auctoritate illius siue vt minister illius. communiter enim loquens in persona alicuius pretendit simpliciter personam eius vt est communiter in istis iocose simulantibus aliquos. iste enī simulat istum balbutientem vel talē in tali actu: ⁊ iste proprie dicendo sicut illi diceret in persona illius loquitur: vel facit tale factu3 Et ideo q̄3 cito deficit a faciendo sicut ille faceret: aut dicendo sicut diceret: dicitur sibi tu mentiris vel tu deficis quāuis tunc faciat vel loquatur more suo propo. hoc modo est de locutionibus angelorum in persona dei. non sic sacerdos audit cōfessiones vel absoluit in persona dei: sed tantum est minister dei in illo actu. Et vt minister agit. et si vt minister: ergo in persona propria. Concedo igitur q̄ iste si audiret in persona dei et

C loqueretur in persona dei posset illud veraciter dicere quod in persona propria non posset. Nam in persona dei hoc vere diceret: ego sum deus: ego creaui mundū ⁊c̄. sed in persona propria sic loquens mentiretur. S3 sacerdos in confessione: nec audit/nec loquitur in persona dei: sed in persona propria: licet auctoritate dei vt eius minister. eodem modo in aliis sacramentis. vnde vt minister dei baptizat et consecrat ⁊c̄. Et tamen vt

D homo siue in persona propria scit se baptizasse: et sine mendacio potest dicere se baptizasse. ¶ Teneo igitur primam conclusionem. appono tamen quatuor rationes alias. Quarum prima sumitur ex ratione charitatis. Secunda ex ratione fidelitatis. Tertia ex ratione veritatis vel veracitatis. Quarta ex ratione vnitatis vel mutue vtilitatis. Prima talis ē: lex nature de charitate fraterna exprimitur Matthei. vij. Omnia quecunq3 vultis vt faciāt vobis homines hoc facite illis hec est enim lex et prophete. et Luce. vj. Prout vult3: vt faciant homines vobis et vos facite illis. Sed sic intelligi debet illa propositio legis nature de charitate fraterna que vultis vobis: id est que debetis secundum rectam rationem velle. et hoc intelligitur in illa propositione Matthei. xxij. Diliges proximum tuum sicut teipsum. sed quilibet debet diligere secundum rectam rationem famam propriam: ergo et celationem peccati sui confessi. et per consequens confessor debet idem diligere et velle ipsi confesso: sed reuelatio tolleret confesso famam. ergo ⁊c̄. Minor probatur per scripturam Ecclesiastici. xlj. Curam habe de bono nomine: et reddit rationem de hoc. hoc enim magis remanebit tibi q̄3 mille thesauri magni ⁊ preciosi. probat etiam per aliud subdens. bone vite numerus dierum. bonum autem nomen permanebit in eternum. et Prouerbiorum. xxij. Melius est nomen bonum q̄3 diuitie multe. ¶ Item per rationem probatur. quilibet enim secundum rectam rationem debet sibi velle vitam ciuilem. hoc autem tollitur per ablationem fame: quia in hoc aliquis vidit vita ciuili q̄ idoneus est ad actus aliquos competentes sibi in illa ciuilitate. Sed fama amissa priuatus est habilitate ad tales actus. Quia amisit statum dignitatis illese. scilicet habilitatem ad actus quibus alias dignus esset. Secunda pars minoris. scilicet q̄ reuelatio peccati confessi tollit confesso: huiusmodi famam. propter: quia qua ratiōe potest vni reuelari et alteri: et sic omnibus. sed in tali reuelatione est manifestum q̄ status dignitatis illese que consistit in fama eius apud conciues tollitur isti. ¶ Secūda ratio. Quilibet de lege nature tenetur seruare fide- E

litatem proximo suo quam vellet et deberet sibi velle seruare. Sed committens secretum maximum alteri vellet sibi seruari et deberet velle sibi seruari tan q̄3 secretum. ergo alter cui committit tenetur illud sibi seruare. hec ratio tangitur Prouerbiorum. xj. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. qui autem fidelis est celat amici commissum. ¶ Tertia ratio. Quilibet ex lege nature tenetur seruare promissum licitum: sed zacha. 8.

recipiens secretum maxime istud in confessione detectum. et si non explicite tamen implicite promittit se seruaturum: quia sine tali promisso saltem subintellecto non committeretur sibi tale secretu3. ergo ⁊c̄. Hec ratio probatur: vel potest sumi ex illo verbo. Loquimini veritatem vnusquisq3 cum proximo. ¶ Quarta Ad Ro. 7

ratio. in hoc communitas aliqua habet vnitatem pro- 7.12. 7.1. ad

portionatam vnitati corporis: quia ibi est ordo super- corin. 6.

iorum et inferiorum. et tenetur superior influere in inferiorem: et inferior subministrare superiori: iuxta illam parabolam Pauli de corpore mystico et naturali i diuersis locis. sed in ciuilitate inferior est minus sufficiens et minus sciens. et in ecclesia peccator infertus. Superior autem est hierarcha qui et potest consulere et reconciliare. ergo de lege nature est q̄ nullus excludat inferiori recursum ad superiorem: quia hec est cōmunis vtilitas membrorum adinuicem. Sed reuelatio secreti excludit talem recursum inferioris ad superiorem in consilio anime. et per consequens influentia3 superioris in inferiore3: quia nullus recurreret si regulariter illud de quo querit consilium vel remedium nō esset seruandum secretum. ergo eade3 lege nature qua tenetur quilibet ad seruādum vnitatem corporis christi mystici: et ad communem vtilitatem aliis sicut mēbris in corpore tenetur celare secretum hoc. F

Secūda cōclo. s. q̄ tenetur lege diuina positiua. probatur primo sic. Quilibet christianus tenetur non dare occasionem alteri qua reuocetur a lege christi: sed lex christi est de confessione facienda: vt ē ostensum distinctione. xvij. igitur quilibet in lege christi tenetur non retrahere aliquem a confessione facienda. sed reuelans confessionem occasione data retrahit aliquos a confessione. ergo ⁊c̄.

Si dicas: & si ille sacerdos reuelat tamen alius erit celator secreti. hoc nihil est: quia iste quantum est ex genere operis sui dat occasionem alteri cauendi eodem modo a singulis confessoribus.

Item secundo sic. christus statuit arbitrium penitentie esse vltimum in terris quantum ad illud crimen confessum: q̄ patet ex illo verbo Matth. xvj. Quodcunq3 solueris super terram erit solutum ⁊ in celis. id est finaliter et vltimate approbatum. et Joannis. xx. Quorum remiseritis peccata ⁊c̄. Suppie ī iudicio diuino finaliter remissa approbantur. ergo peccata contra legem Christi quicunq3 aliquid in isto foro discussum: et ibi finaliter terminatū deducit ad alium forum publicū. sed reuelans quātū in se est facit q̄ deduci possit ad aliū forū. & ⁊c̄. ¶ Tertio sic. dās occasionē peccādi mortal'r exequēdo p̄ceptū christi peccat

mortaliter. quia preceptum quod esset debite exequendum iste quantum in se est facit indebite exequi. sed reuelans confessionem dat occasionem indebite exequendi christi preceptum de confitendo: quia mendaciter. dat enim occasionem vt aliquis in confessione seipsuz laudet et alium quem odit vituperet: vt sic indigne a confessore promoueatur et alius puniatur. ergo ꝛc.

B ¶ Tertia conclusio. ꝙ est de iure positiuo ecclesie celare ꝛc. que patet ex allegatis ad oppositum: inter que secundum fuit melius ꝛ rationabilius. non enim expedit ꝙ propter aliquod crimen fiat aliquis vagabundꝰ dum tamen aliquo modo eius mora communis vel solitaria possit inter homines tolerari: quia vagabundꝰ magis voluntati sue male dimitteretur. et ita tam i se/ ꝙ i aliis plus peccaret et noceret ꝙ si arte custodit mā ciparetur.

D ¶ De quarta conclusione videamus: quis cui: quando: ꝛ quid. De quis dico ꝙ non solum cōfessor: sed et is cui confessor reuelat: licet illicite tenetur celare. probatio: quia transferens aliquid in alium de facto: quod non potest licite de iure transferri non dat illi alteri ius vtendi vel transferendi istud in alterum: quia ex quo non habuit ius non potuit ius in aliū trāsferre: quia nemo dat quod non habet. sed confessor reuelans non habuit ius transferendi istud in alteruz. ergo si de facto transferat alius non habet ibi ius vlterius transferendi. Idem dico de illo qui audit confessionem confitentis: alius. scilicet a confessore. si enim audit casualiter non peccat. tenetur tamen ad silentium. si vero dolose mortaliter peccat: et adhuc tenetur ad silentium. He due conditiones de quis probantur: per rationes prius positas ad primam et secundam cōclusionem. ¶ Sed quando? dico ꝙ pro semper et ad semper: quia est preceptum negatiuum: et ex hoc sequitur/ ꝙ non magis post mortem confessi ꝙ eo viuo: quia rationes: posite ad primam et secundam conclusionem: eque concludunt de hoc sicut de precepto negatiuo ꝓ tunc ꝛ tunc. ¶ Sed de cui: dicitur ꝙ cuilibꝫ tenetur celare: nisi superiori cui in casu potest reuelari. Sed rationes premisse concludunt de superiori sicut de inferiori: nisi in casu quando. scilicet inferior non potest absoluere: sed recipit vt referat superiori qui potest absoluere: et tunc censendum est ꝙ confitens sibi vt inferiori narrat sibi vt interpreti tantum et tunc stat totum intra vnicum actum confessionis: in quo confitens et superior qui solus tunc est confessor sunt iudicandus: et iudex. medius autem qui audit ꝛ refert: tantummodo est interpres. tenetur tamen ad silentium quantum ad omnem alium ab illo cui est interpres. ¶ Si dicas: ꝙ per hoc respondetur ad quoddam argumentum prius factum in illo capitulo officii: quia ibi inferior narrat superiori peccatum sibi confessum. et per consequens illud capitulum non probat ꝙ liceat alicui etiam i vniuersali dicere peccata audita extra forum confessionis hoc nihil est: quia ille cardinalis non scripsit pape: vt papa absolueret: sed scripsit consilium requirens quid ipsemet faceret: vt patet per responsionez pape qui nō immediate absoluit illam mulierem de hoc ꝙ supposuit partum: sed respondet sibi qualiter discretus sacerdos debet illi mulieri consulere. ¶ Et consimilit possit in tali dubio requiri consilium: non tantum a superiori sed a quocunqꝫ alio prudenti tamē: qui scilicet sciat consulere. Unde illud quod ibi dictuz est contra rationem primam generaliter est verum. scilicet ꝙ peccatum confitentis non relatum nec determinatum ad ꝑsonam confitentem potest dici a confessore: et vtiliter: immo necessario quando non est ita peritus: vt sciat ipse consulere. et tunc potest vtiliter et necessario dicere cuicunqꝫ prudenti qui scit cōsulere sibi. ¶ Sed nū quid papa potest precipere vt sibi reueletur. ¶ Respōdeo diceret aliquis nunquid papa potest supra ius nature? De quid dico ꝙ non tantum peccatum principale confitentis et circunstantias peccati: quia circunstātie non possunt bene reuelari sine reuelatione facti. sed et persona secunda cum qua peccatur: quod patet per rationes positas ad primam et secundam conclusiōes quia etiam confitens vult famam persone cuz qua peccauit saluare: id est deberet velle sicut sui. immo eo magis ꝙ persona illa sibi fuit coniuncta in crimine. tantū enim magis tenetur ei ad boni restitutionem quod ꝑ illam amisit. et ad custodiam illius boni quod potest custodiri non obstante illo malo commisso. fidelitas: etiam et veracitas et vnitas seu communitas patꝫ hic vt prius. ¶ Consimiliter tres rationes pro secūda cōclusione: quia non celatio retrahit a confessione. deducit etiam ad forum alium quod est in hoc foro ventilatum: et est occasio mentiendi in isto foro: vt prius dictum est. ¶ De quinta conclusione dicitur: ꝙ ad omne secretum seruandum tenetur quis de lege nature ꝑ pter rationes ad primam conclusionem adductas nec solum quando exprimit committens se velle committere illud secretum. sed quandocunqꝫ ex modo committendi apparet ꝙ velit committere vt secretum. R i. d. pñti q. vlti.

¶ Rationes autem ad secundam conclusionem non eque hoc euidenter concludūt nisi tertia. quia daretur occasio mentiendi in committendo alicui aliqua secreta. ¶ Quantum autem ad istum articulum dico ꝙ pene ecclesiastice non sunt eedem inflicte de quolibet secreto sicut de isto. Siquis tamen publice reuelaret aliquod aliud secretum sibi impositum alia pena: scilicet infamia. Impositor enim falsi criminis vel cuiuscunqꝫ veri licet occulti: quod non potest probare: pro calumniatore habetur extra de calūnia. talis est iste qui reuelat quodcunqꝫ secretum crimen: quod probare nō potest.

gull. alt. 4 p. sū. trac. d ɔfessi. c. 5

I

Ad argumenta. ¶ Ad primum dico

ꝙ peccatum confessum debere celari non est tantum ius confitentis: sed ius communitatis: quia ex opposito. scilicet reuelatione sequeretur continua perturbatio. in communitate: quia passim quilibet reputaret alium abhominabilem: et non licet isti renunciare iuri communitatis: licet suo. ¶ Aliter potest dici: esto etiam ꝙ tantum esset ius istius: id est in fauorem istius indulti: non licet isti renunciare quo ad hoc ꝙ confessor sit liber ad reuelandum: quia confessor tunc tenetur multiplici iure nature. scilicet et positiuo: quorum nullius reuocatio est in potestate confitentis. Quid igitur faciet confessor confesso volente peccatum suum prodi? Dico ꝙ confitens potest postea peccatum suum extra confessionem dicere: et si vt secretum adhuc licentia sequens non absoluit confessorem a lege nature: quin teneatur celare. sed si dicit vt non habeatur secretum: et maxime apud aliam personam vel apud alias certas quibus forte: licet propter aliquem bonum finem qui potest sequi ex reuelatione illis facta: vel illi tunc confessor potest dicere illud tanꝙ sibi publice dictum extra omne secretum. ¶ Sed nunquid potest tunc dicere audiui hoc in confessione?

¶ Respondeo. dicitur ꝙ hec sola verba, audiui hoc peccatum: et huius persone in confessione includunt peccatum mortale: quia includunt reuelationem huius vt cogniti: eo modo quo non: licet reuelari. vnde cui post confessionem reuelatur extra omne secretum caueat in modo narrandi ne hoc narret tanꝙ sibi dictum modo quo non licet reuelari.

Vid th. a. pñti arti. q. vltima.

M ❡ Ad secundum dico ꝙ nullus casus potest esse ĩ quo contra charitatem militet silentium: immo contra charitatem communem militaret oppositum: vt est ostensum quatuor rationibus ad primam conclusionem.

❡ Et quando instas de bono communi: dico illud Deuterono. xvj. Iuste quod iustum est exequeris. ergo charitatiue quod charitatis est exequeris. sed nõ charitatiue exequitur qui contra legem nature modis predictis manifestat aliquod malum commissum vel cõmittendum quare reprobandus est ille versus iuristarum. Est heresis crimen quod nec confessio celat. non quin metrum sit bonum sed sententia est falsa.

❡ Ad tertium potest dici ꝙ sacerdos iste multiplicez occasionem potest habere non intrandi nemus: aliam ab ista malitia latronum sibi detecta et ad minus multiplicem aliam potest cogitare ⁊ dicere coram illis: vtpote volo hoc ⁊ illud facere ad illum ⁊ illum locuz declinare anteꝗ̃ procedam vlterius. Et si ex tali occasione allegata videatur diuertere: nec verbo nec facto reuelat confessionem. Si autem non possit ex aliqua occasione diuertere quin appareat illis alijs ꝙ propter cõfessionem diuerteret: ⁊ in hoc facto reuelaret confessionem. Dicit quidam ꝙ tenetur intrare: et sic exponit se morti hoc est pro causa iusta: vt scilicet seruet legẽ dei de sigillo confessionis. et per consequens si moritur martyr est. ❡ Sed aliter potest dici ꝙ facta possunt esse signa equiuoca: quia diuersimode a diuersis cõcipi possunt ad hoc. scilicet vel ad illud factum. igitur non debet reputari reuelatiuum confessionis: nisi ex natura sua probat peccatum confessum. sed diuertere a nemore non sic ducit: quia si illi alij non fuissent prius collocuti de illa interfectione: nunꝗ̃ per hoc ꝙ illi diuertit: cognoscerent illum esse confessum de voluntate occidendi istum. si tamen diuertere ex ratione sui est signuz ductiuum in notitiam talis peccati confessi duceret quoscunqꝫ in hoc. ⁊ istos eq̃: si nõ fuissent collocuti sicut si fuissent collocuti. Generaliter igitur põt dici ꝙ signũ q̃d ẽ de se indifferens ad hoc quod est tale peccatum esse confessum vel non esse licet sit aliquibus magis signum determinatum ex aliquo supposito non est signum reuelatiuum confessionis: nec per consequens simpliciter illicitum confessori. ❡ Ad aliud dico ꝙ confessor indiscrete ministrans sacramentum penitentie tenetur nõ statim confiteri de facto suo indiscreto quando: scilicz confessor suus poterit statim deuenire in notitiam persone circa quam indiscrete exercuit vsum clauium: et hoc ad minus tenetur non in speciali exprimere culpã circa quam et modum quo indiscrete exercuit: sed vel precise in vniuersali dicendo sic. mea culpa indiscrete: et indebite ministraui sacramentum penitentie. vel si vrget eum conscientia de confessione facienda super hoc in speciali: vt dicit argumentum: quia est peccatũ mortale speciale: ⁊ circunstantie specialiter aggrauantes: tenetur expectare opportunitatem confitendi alicui qui ex tali confessione peccati ⁊ circunstantiarum: non possit deuenire in notitiam persone huic confesse:

N ꝙ si nunꝗ̃ possit haberi talis confessor quin ex explicatione peccati et circunstantiarum posset deuenire ĩ culpam et personam isti confessam. iste est in casu impossibilitatis ad confitenduz homini: quia plus tenetur ad preceptum non prodendi culpam sibi confessam ꝗ̃ ad confitendum explicite culpam suam: quia ad primum multipliciter ex lege nature: vt probant rationes ad primam conclusionem ⁊ multipliciter ex lege positiua diuina: vt probant rationes ad secundam conclusionez. Ad secundum vero ad plus de lege positiua diuina: vt dictum est distinctio. xvij. ergo iste confiteatur deo.

❡ Et hoc sequitur ꝙ quilibet ministrans sacramentũ penitentie maxime debet cauere ne indiscrete ministret sacramentum penitentie precipue in illo casu: vbi ex indiscretione sua non poterit explicite penitere absqꝫ hoc ꝙ prodat confessionem alterius sibi confessi.

❡ Ad aliud esto ꝙ secunda persona quandoqꝫ nõ aggrauet sicut fornicationem non aggrauat ꝙ secunda persona sit berta vel alitia ceteris paribus vtpote soluta non propinqua et de ceteris. et tunc fatuum est secundam personam cõfiteri. Et si dubitaret aliquis an hoc modo explicare sit peccatum mortale. siue tunc siue alias secunda persona expressa eo modo quo fuerit necessario exprimenda semper sub sigillo confessiõis cadit vt dictum est in quarto articulo. et tunc in primo casu neganda est illa maior: quicquid non est peccatũ: nec circunstantia ⁊c. ad hoc enim ꝙ esset vera oporteret addi nec aliquid per quod possit deueniri in notitiam persone confitentis: vel in maiori oporteret plus addi. scilicet nec aliquid de lege nature vel diuina pro secreto habendo: ⁊ minor est manifeste falsa de secunda persona. et patet quarto articulo. ❡ Ad aliud. si in collegio est consuetudo communis: vt sine nota quilibet extra monasterium curam habens: vel sine cura morã trahens reuocetur pro libito presidentis. vel etiam nõ passim pro libito: sed quãdoqꝫ pro alia causa honesta: vt nunc iste quiescat in claustro: nũc laboret cum martha in exteriori ministerio et nunc ille prout vtile visũ fuerit presidenti. dico tunc ꝙ monachum confessuz de crimine commisso in aliquo loco extra monasterium: vbi moratur potest abbas ad monasterium vbi moratur potest abbas ad monasterium reuocare: quia ĩ hoc nullo modo peccatum confessum prodit: licet aliquis dixerit ꝙ confessor nullo modo potest se habere aliter ad confessum ratione confessionis quantum ad quemcunqꝫ actum extra forum illum: ꝗ̃ si penitus nihil audisset. Si autem est consuetudo in collegio ꝙ non trãsferatur monachus sic de loco forinseco ad claustrum: nisi ratione delicti vel insufficientie in cura illius loci: non videtur tunc licitum abbati confessum ad monasterium reuocare. ❡ Si dicas non apponit remediuz ad salutem ouis sue? ❡ Respondeo. consulat sibi ĩ foro penitentie meliori modo quo poterit: vt illum locũ sibi periculosum dimittat. si noluerit non attentet esse deus. sed defectus occultos sibi secundum iustitiam ĩcorrigibiles dei correctioni dimittat. ❡ Ad vltimum dico ꝙ capitulum illud non loquitur expresse de illo q̃ nouit per confessionem aliquem esse excommunicatũ. nec etiam per viam secreti sibi commissi. sed priuatim idest sic iste scit ꝙ communitas nescit. vel credit communitatem nescire. Et sic priuatim sciens debet priuatim vitare. nec mirum est: quia non est debitor illi alteri idest istius tanꝗ̃ secreti. Sed si sciret per viam confessionis tantum quid faceret? ❡ Respondeo sicut ad tertium argumentum: quia si potest per aliam viaz vitare eum ꝗ̃ ex vitatione prodendo excommunicationem eius debet vitare. si autem non solum non debet immo non licet vitare: quia talis vitatio est de iure positiuo ecclesiastico tantum. non prodere autez tenetur ille de lege nature et de iure positiuo diuino et ecclesiastico. Quando autem precepta videntur esse cõtraria illud quod est superius magis obligat. et ideo firmius est seruandum: nec seruans illud et pretermittens aliud peccat: quia nullus ex lege diuina ⁊ ecclesiastica est perplexus.

Right margin notes: ꝯclusiõe 4. — Hẽ. q̃. 8. q. 18. … tho. q̃ idez tangunt.

Left margin: [redacted]

❡ Cumqꝫ multis auctoritatibus &c.

Distinctio. XXII.

Circa distinctionē. xxii quero vnicam questionē. Utrum peccata per penitentiam dimissa in recidiuante redeant eadē numero? Uidetur ꝙ sic Aug. contra donatistas libro.j. cap. v. Redire dimissa peccata vbi fraterna charitas non est apertissime dominus in euangelio in illo seruo docet eo ꝙ dominus dimissum debituz repetijt: quia ille conseruo suo debitum nollet dimittere Matthei.xviij. Et in hac auctoritate christi fundātur omnia dicta doctorum dicentium peccata redire: quorum multe auctoritates ponuntur in litera. ¶ Item Jaco.ij. Qui offendit in vno factus est omnium reus ¶ Item contritus de peccato si postea contēnit confiteri, aut redit idem peccatum: ⁊ sic habetur propositū aut non: ⁊ sic erit dimissum sine secunda ⁊ tertia parte penitentie: quod est incōueniens. ¶ Item tenebra potest redire eadem numero, quia priuatio numeratur vl' ex numeratione habitus cui opponitur vel subiecti. sꝫ tenebra sequens lumen habet idem subiectum cum tenebra precedente. ⁊ est priuatio eiusdem luminis ī numero, quia idem lumen in numero maneret si tenebra: non inesset. ergo eodem modo peccatum quod est tenebra spiritualis in mente potest eadem numero redire. ¶ Contra successiuum non redit idem numero: peccatum est huiusmodi. ergo ⁊c. probatio maioris: quia tunc contradictoria possent simul esse vera. sit enim in hoc instanti vnum contradictoriorum verum si istud postea redit idem numero in illo recidiuante aliud cōtradictoriorum potest esse verum. ¶ Item peccatum non inest alicui nisi per actum aliquem peccantis. sed ille actus non redit idem numero in recidiuante, ergo nec peccatum.

In ista quæstione primo estvidendum

vtrum possibile sit idem peccatum numero de potētia dei absoluta redire. Secundo si de potentia ordinata dei possit aliquo modo idez redire. tertio quomodo de facto potest dici in recidiuāte. ¶ De primo dicitur ꝙ non: quia nihil potest redire idem numero nisi per potentiam diuinam. sed peccatum quo ad culpam nō potest redire idem per dei potentiam: quia sm Augusti. lxxxiij. q. q. iij. deo auctore nemo fit deterior. ¶ Cōtra hoc. peccatum (vt dictum est dist. xiij. q. j.) potest ad ꝓpositum intelligi dupliciter. ⁊ hoc loquendo de peccato actuali. vno modo ipsa inordiatio actualis. alio modo obligatio ad penam sequens illum actum. primum dicitur culpa in actu. Secundum dicitur reatus seqns ex illa culpa. Illa autem obliquitas que proprie nata est esse in actu: non proprie manet post actum. tum qa priuatio que nata est inesse determinato subiecto: non proprie manet sine illo subiecto: tum quia tunc opposita possent simul esse. Si enim aliqua inordinatio propria culpe odij fraterni remaneret post actum: ⁊ postea sequeretur fruitio eiusdem fratris essent simul culpe opposite: quia odium immoderatum et immoderata fruitio eiusdem persone. Ex hoc igitur sequitur verum esse illud quod dictum est ibi ꝙ post actum peccati transeuntem nihil preter iniustitiam habitualem. id est carentiam gratie manet in anima nisi obligatio ꝓpria ad penam correspondentem culpe actuali. ¶ Ex hoc sequitur ꝙ predicta ratio non concludit propositum: quia si loquitur de inordinatione siue obliquitate que est in culpa actuali. dubium est an concludit illā non posse redire, sed de illa non queritur in proposito: sed de obligatione ad penam. ¶ Probatio vero adducta per Augustinum nihil valet hic: quia et si deo auctore non fit homo deterior malitia culpe: tamen pōt esse malus malitia pene et multo magis obligatus ad penam cum nullus sit recte obligatus ad penam: nisi per actum voluntatis diuine. ¶ Itez deus potest istū obligare pro. b. ad eandem penam ad quam pro. a. igitur et iste potest obligari ad eandem. et per consequēs habere eundem reatum. et voca. a. et. b. instantia inter que succedit tempus medium in quo non est obligat⁹. antecedens probatur. quia voluntas mea: hoc potest velle. scilicet istum primo ordinare ad penam. ⁊ secundo velle non ordinare ad penam sub conditione. scilicet si iterum non offendat. ⁊ si iterum offendat velle eū extunc ordinare ad eandem penam. ¶ Si dicas ꝙ in hoc voluntas mea non est iusta: et per consequens simile non potest competere voluntati diuine.

Ri. pñti d. quest. i.

A

B

¶ Contra. xij. q. ij. episcopus. seruus manumissus propter ingratitudinem iterum pene seruituris iuste subditur: ergo sic in proposito. ¶ Sed diceretur forte qꝺ ista ratio non probat ꝙ hec obligatio redeat eadez numero ad penam eandem numero. hec enim sunt diuersa obligatio ad penam eandem. et eadez obligatio ad penam. ¶ Et confirmatur. quia volitio dei ad penam infligendam isti pro. a. et pro. b. non est eadem volitio. secundum rationem. licet sit eadem secundum rez. Est enim alia et alia volitio diuina secundum rationem secundum diuersitatem obiectorum. Contra. si non peniteret tempore intermedio maneret obligatio non tantum ad penam: sed etiam eadem obligatio. sed quicqd deus potest circa creaturam manente aliqua cōtinuatione que nihil est illius voliti potest illo circunscripto quia illud non est aliquid de essentia illius voliti. ergo ⁊c. ¶ Sic igitur potest dici quantum ad istum articulum ꝙ siue in recidiuante siue in non recidiuante. quia actus diuinus non dependet a peccato extrinseco isti⁹ recidiuantis: potest deus de potentia absoluta reducere obligationem istius ad eandem penam que prius: et etiam eandem obligationem: et ita eodē modo quo peccatum remanet post actum: quia non nisi obligatio ad penam: potest de potentia dei absoluta peccatū idē numero redire non solum in recidiuante: sed in non recidiuante.

C

D

De secundo articulo dico ꝙ deus dis

posuit peccata penitentis post penitentiam esse tecta sm Augustinum exponentem illud psal. Beati quorū remisse sunt iniquitates: et quorum tecta. i. non amplius videri ad vindictam. Et secundū illō Naum. Non iudicabit dominus bis in idipsum. Et ideo de potētia ordinata non potest redire obligatio nec ad eandē penam: nec eadem postꝗ est extincta. ⁊ hoc est quod habetur de peni. distin. iiij. §. diuina clemētia dimissa peccata in vltione vlterius redire non patitur. ¶ Cōtra. bona opera mortificata per peccatum mortale post in resurgente a peccato reuiuiscunt: vt dicit Augustinus de peni. distin. ij. et ponitur in litera distinctio. xv. capitu. v. Pium est credere vt cum dei gratia in homīe destruxerit mala priora: etiam remuneret bona. ⁊ cuz destruit quod suum non inuenit: diligit bonum quod in illo plantauit. ¶ Item similiter se habēt mala ad punitionem et bona ad remunerationem: sed bona facta prius reuiuiscunt ad remunerationem: ergo ⁊ mala redeunt ad punitionem? ¶ Respondeo. dici posset vno modo ꝙ hec est superabundans bonitas ⁊ misericordia diuina: quia bona semper viuunt in eius acceptatione, bona inquam meritoria: ⁊ semper esset eis premium retribuendum nisi esset indispositio recipientis

Ca. i.

propter nouam culpam: sed mala totaliter extinguuntur: ita ꝙ nec in se nec in intellectu vel voluntate diuina remanens in ordine ad vindictam. ꝛ ideo August. ad quandam instantiam infidelium probantiuꝫ ꝙ nō semper deus vult dimittere peccata. dicunt enim dominum mali incitatorem: ꝛ ei semper placere mala: quibus semper prestat gratiam. Respondet Augu. Constat ei multum peccata displicere: qui semper presto est eadem destruere. si enim ea amaret nunꝗ̄ destrueret. ꝛ ponitur in canone de peni. distin. iij. ꝙ frequēter. ꝛ hec distin. xiij. ca. iij. Et per istam viam esset ad propositū bonum exemplum iuristarum ꝙ alicui remanet aliquod ius: cui tamen non remanet: vel non competit actio ꝓpter aliquod impedimentum. ita habenti bona merita in acceptatione diuina mortificata tamen per peccatum mortale: remanet totum ius quod correspondet illis meritis ad vitam eternam. sed non remanet actio ꝙdiu ille est inimicus. Et si perpetuo sit inimicus: perpetuo cessat illa actio. cessante autem inimicitia cōtracta per nouum peccatum mortale non redit nouuꝫ ius. sed competit actio secundum ius antiquum. si mortali autē remissio nec ius remanet nec actio. quia nec deus habet ius vindicandi in istum. ita enim perfecte texit peccatum istius et remisit vt nec actio sibi remaneat ad vindicandum. ¶ Quamuis hoc sit bene dictum in commendationem misericordie diuine: tamē

F potest aliquo modo reduci ad iustitiaꝫ hoc modo. peccatum non remittitur nisi ad minus debitum pene eterne commutetur in debitum pene temporalis: qua commutatione facta nunꝗ̄ regulariter remittitur illa culpa nisi illa pena soluatur in se: vel in pena equiualenti et per consequens remisso peccato mortali in se primo ꝛ in pena soluta post nihil iuris remanet per ꝙ ab isto sit exigēda pena aliqua pro illo peccato. Sed post meritum aliquod vita eterna dignum: nunꝗ̄ dignitas: ista ad bonum eternum commutatur secundum iustitiam in bonum temporale. igitur nunꝗ̄ expirat illud ius quousꝗ̄ bonum eternum sit solutum: ꝫ illud non soluitur in viatore dum est viator. ergo semper manet illud ius: tamen extinctum per peccatum mortale: ꝗa tunc non competit sibi executio iuris sui. non est igitur simile de remuneratione meritorum mortificatorum: et de reditione peccatorum remissorum non solum propter dei misericordiam: quod vtrūꝗ̄ verum est. sed etiam propter istam iustitiam commutantem: ibi eternum in temporale: non sic autem hic.

G Per idem patet ad secundum argumētum. quia non similiter se habent mala ad punitionē: et bona ad remunerationem: quo ad hoc ꝙ mala possunt puniri temporaliter et sufficienter si pena eterna sit commutata in temporalem. sed bona merita / non possunt premiari sufficienter: per talem temporalem commutationem. nec per consequens: nisi ipsum premium eternum in se sit collatum: quod nunquam fit viatori: ꝛ ideo semper remanet ius sibi saluum ad gloriam quam acquisiuit per illa merita. ¶ Contra hoc. quia tunc omnis resurgens a peccato mortali resurgeret in gratia maiori ꝙ̄ fuit illa a qua cecidit: quia resurgeret in omnibus bonis que prius habuit iam viuificatis. et preter hoc in isto actu penitentie per quem resurgit. et quem illis preteritis superaddit: et ita in maiori gratia quod videtur inconueniens. tum quia non omnis cadens semper grauius cadit ꝙ̄ prius ceciderit. nec igitur resurgens grauior resurgit ꝙ̄ prefuit. tum quia prima gratia potest esse maior ꝛ minor. et per consequens minima. sed per penitentiam acquiritur prima gratia. ergo possibile est aliquando primaꝫ gratiam recuperatam per penitentiam esse minimam.

¶ Ad hoc dico ꝙ non est idem habere plura merita i acceptatione diuina reseruata in ordine ad premium/ pro eis reddendum. ꝛ habere maiorem gratiam intensiue. vniuersaliter enim cuicunꝗ̄ merito debetur non tantum aliquod premium accidentale; sed etiam premium essentiale. patet: quia si quis istud soluꝫ haberet sine omni alio merito beatificaretur non precise in illo gradu in quo propter gratiam solam sine meritis beatificaretur sicut paruulus nunc baptizatus. gloria enī cuiuscunꝗ̄ habentis meritum proprium excedit gloriam talis. ergo quodcunꝗ̄ meritum sequens alia merita iam habita requirit proprium gradum glorie eēntialis sibi correspondentem. nec tamen per quodcunꝗ̄ meritum augetur statim gratia. nec habens plura merita est semper in maiori gratia. si igitur sufficiat sola gratia ad aliquam gloriam. Tamen meritis correspondet aliquis gradus glorie saltem: licet maiori gratie sine meritis correspondeat maior gloria ꝙ̄ minori gratie: tamen in quocunꝗ̄ gradu eodem ponatur gratia merito adiuncto: licet per illud non statim intēdatur gratia: tamen correspondet sibi gradus glorie vltra illum gradum qui responderet precise illi gratie. ¶ Per hoc dico ad argumentum. ꝙ resurgens plura merita habet in acceptatione dei: ꝙ̄ habuit quando cecidit. ꝛ per consequens ad maiorem gloriam ex ea parte ordinatur. sed non oportet eum in maiori gratia resurgere. quia secundum eius dispositionem in detestādo peccatum commissum intense vel remisse datur sibi nunc maior vel minor gratia. ¶ Sed contra. quia tunc reportaret commodum de lapsu suo. quia resurgit dignior premio in dei acceptatione. ¶ Item responsio dat videtur includere repugnātia. quia si est dignꝰ maiori gloria quando resurgit ꝙ̄ fuit quando cecidit. et cecidit a magna gratia per quam fuit dignus magna gloria. ergo non resurgit in parua gratia. quia illō vnicum meritum quod resurgendo superaddit nō adderet tantum de gloria quantum defectus secūde gratie siue eius minoritas respectu prīe diminuerit de gloria. ergo ꝛc. ¶ Ad primum dico ꝙ non habet commodum sed magnum incommodum non soluꝫ: quia peccauit. sed ad propositum: quia totum tempus quo mā sit in peccato est sibi perditum quo tempore merita potuisset multiplicasse si tunc in gratia mansisset.

¶ Ad secundum dico ꝙ prescindendo illud in gloria quod respōdet meritis. et illud dicatur. b. ab illo quod respondet gratie. et illud dicatur. a. forte. a. excedit. b. et quando iste resurgit: quia omnia priora merita viuunt in dei acceptatione redit sibi ius: et dignitas ad totum. b. sed ad. a. non redit sibi ius et dignitas si gratia secunda sit minor prima. igitur reuiuiscunt merita. sed non reuiuiscit prior gratia. quia prius habita. Et istud est satis consonum iustitie. quia gratia prior fuit tantum donum dei. merita autem erant aliquo modo opera hominis. Et ideo illa sunt sibi semper salua in acceptatione dei. gratia vero non vt propter eam ordinatur ad aliquod premium. quia habuit eam. sed tantummodo per eam si nunc habet eam.

¶ Hec via tenens gradum essentialem glorie correspondere merito consonat scripture: que in multis locis istam sententiam diuine iustitie asserit: ꝙ reddet vnicuiꝗ̄ secundum opera sua in Psalm. lxj. Et Romanorum secundo nusquam autem habetur quod reddet vnicuiꝗ̄ secundum habitum suum. Et consonat obseruantie legis diuine. quia secundum ipsam vtile est continue quantum possibile est opera meritoria exercere quamuis remissa a deo. vt per illa non statim augeatur gratia: quia correspondet singulis in acceptatione dei determinatus gradus glorie. nec adeo expe-

dit saluare gratiam quantum opus remissum agere ꝑ quod non augetur gratia: quia etsi iste sic remisse agẽs non habeat maiorem gratiam per opus suũ ꝗ ille dormiens in quo saluatur gratia sine tali opere. non tamẽ frustra iste egit nec in nullo excedit illuz qui dormiuit. immo per illud quod egit iam dignus est aliquo eterno bono quo non est dignus ille. ¶ Ex isto sequũtur.
I duo correlaria. Unum ꝙ aliquis dignus maiori gloria loquendo de eo in gloria quod correspondet meritis. ⁊ de digno non propinque sed remote. puta secundum ius sed suspensum dãnatur. ⁊ alius dignus multo minori gloria isto modo saluatur. sed hoc ideo ẽ: q̃a ille alius dignus est propinque. quia habens ius nõ suspensum. dignus est etiam ad illud aliud in gloria correspondens gratie ad quod non est ille dãnatus dign⁹ Et nulli datur correspondens meritis sine correspondente gratie. Si etiam illud correspondens merito est eiusdem rationis cum correspondente gratie. ⁊ per qđ cunq₃ meritum augetur istud in diuina acceptatione: igitur meritis finitis correspondebit tantum glorie ꝗ tum est illud correspondens gratie. aliquis ergo ĩ gradu determinato habens illã saluaretur. ⁊ hñs omnia ista. sed mortificata dãnaretur. dãnatur igitur dignus. sed remota dignitate ⁊ suspẽsa. ⁊ sic dignus multo maiori gloria dãnabitur: ⁊ dignus dignitate propinqua multo minori saluabitur. nec mirum quia inimico duz
K est inimicus quecunq₃ bona preterita nõ sufficiunt ad premium cõsequendum. ¶ Secundum correlarium est. ꝙ illa quibus respondet magnus gradus glorie dũ sunt mortificata non possunt mereri minimam gratiaz alioquin qui cecidisset a multis meritis iam meruisset vt resurgeret ab illo lapsu per primam gratiam sibi ꝓpter ista merita conferendam nec tamen credo ꝙ merita mortificata omnino nihil faciant in acceptatiõe diuina ad primam gratiam dandam huic lapso: quia etsi secundum strictam iustitiam iste inimicus dei: non sit dignus de propinquo ad aliquam gratiam ⁊ gloriam. tamen excellens misericordia dei propter precedentia merita licet mortificata citius dat grãz ad resurgendũ vnde sicut credo ꝙ perfectior grauius cadit propť maiorem ingratitudinem. ita credo ꝙ ceteris paribus citius resurgit propter dei benignitatem merita predicta ad hoc aliqualiter acceptantem. vnde aliquando audiui de viro pri⁹ valde perfecto ⁊ postea profundissime lapso cum propter facinora sua esset morti adiudicat⁹ misericordissime visitato perfectissima penitentia sibi subito inspirata est. Istud bene debet allicere quemlibet ad semper meritorie agendum pro viribus: quia siue mansurus siue lapsurus sit non erũt ista in obliuione totaliter coram deo.

De tertio articulo pricipali dico ꝙ pec
L catum dimissum redit tanq̃ circunstantia aggrauans hoc peccatum in quod recidiuat. ⁊ hoc dupliciter. Primo quia quanto aliquis recipit ab alio beneficium sibi magis indebitum. tanto sibi magis tenetur lege gratitudinis. etiam si beneficium receptum sit minus. ⁊ per consequens magis si beneficium est equale. sed existẽti in peccato mortali nullius est deus debitor nisi pene igitur si sibi gratiam confert hoc erit donum maxime gratuite ⁊ liberaliter datum. ⁊ precipue si est gratia eq̃lis gratie collate aliq̃ innocenti. igitur iste ex lege gratitudinis est deo specialiter obligatus propter hoc donum liberaliter collatum: ⁊ per consequens offendẽs: post contra eum grauius peccat propter ingratitudinem. ¶ Secundo. quia quanto aliquis tenetur pluri-
M bus obligationibus ad aliquid: tanto si transgreditur grauius peccat. sed penitens quotienscunq₃ digne penitet. obligat se saltem voto ad non peccandum in posterum: quia sine tali proposito non est digna penitentia. ⁊ preter hoc est astrictus ad non peccare eadem lege qua innocens. igitur si post peccat trãsgreditur duplicem legem obligantem ad non transgrediendum. s. et illam generalem ⁊ istam specialem de promisso suãdo quod maxime obligat de promisso facto deo. et de aliquo pertinente ad honorem dei. ¶ Cõtra. illud nõ aggrauat quo non existente: immo posito eius opposito esset peccatum eque graue vel grauius. sed si iste nõ fuisset prius penitens: immo semper innocens: ⁊ nunc peccaret grauius peccaret ꝗ modo. ergo ⁊c. Probatio minoris. quia cadens a statu innocentie grauius peccat ꝗ cadens a statu penitentie. tum quia maius beneficium recipit iste cui deus conseruauit innocentiã: ꝗ cui concessit penitentiam post peccatum. tum quia innocens minorem habet occasionẽ cadẽdi. ¶ Itẽ nõ opz cadendo a penitentia simul necessario peccare duob⁹ peccatis. ergo possibile est ꝙ peccet vnico peccato tantum. sed illo vno eque grauiter posset peccasse prius cadendo ab innocentia. quod patet comparando illđ ad quãcunq₃ intensionem malitie conuenientem peccato igitur ⁊c. ¶ Ad primum concedo ꝙ simpliciter mai⁹
beneficium diuinum est conseruare innocentiam ꝗ cõ N
cedere post peccatum penitentiam. vnde maius beneficium contulit deus sue matri ꝗ magdalene. vñ singularis gloria ⁊ ornatus est in beatis de nunq̃ cecidisse ĩ peccatum. ¶ Et tunc ad argumentum maiorez nego quia possibile est aliquod peccatum habere nunc vnã circunstantiam aggrauãtam nunc aliam: ⁊ illa que ibi aggrauat potest esse grauior ꝗ illa que hic aggrauat: et iste circunstantie due possunt esse repugnantes. ⁊ ita hic penitentiam precedere aggrauat quia tribuit ĩgratitudinez. Consimiliter ab innocẽtia cadere aggrauat propter ingratitudinem: et innocentia ⁊ penitẽtia modo quodam repugnant. sed cadere ab innocentia simpliciter magis aggrauat. ¶ Contra hoc arguitur per
illud Luc. vbi christus quesiuit a symone de duob⁹ de Ca.7.
bitoribus: quorum alteri creditor plus dimisit alteri minus: quis creditorem plus diligeret respondit. Estimo ꝙ is cui plus donauit. ꝙ christus approbans dixit recte iudicasti. sed innocenti nihil donat deus hoc modo. peccatori autem multa donat. ergo peccator plus deo tenetur: quare magis ingratus est simpliciter qñ
recidiuat. ¶ Respondeo. donare potest intelligi abso- O
lute prout est actus voluntatis liberaliter communicãtis. vel donare idest condonare siue remittere vt accipitur cum dicitur: donauit peccata. Primo modo verum est ꝙ cui plus donatur ille magis tenetur donanti. ⁊ hoc modo dico ꝙ deus innocenti maius donũ dedit ꝗ cui dimittit peccatum. Secundo modo penitenti donat plus ꝗ innocenti: quia innocens non habet quod sibi remittatur. ⁊ si tũc sumatur maior ꝙ ille pl⁹ tenetur diligere cui plura donantur. i. remittuntur. verum est comparando duos: quorum vni pauciora donantur. ⁊ alteri plura. ⁊ hoc si non esset beneficium aliud datum nisi hoc quod est donare vel remittere. Sz nullus est cui deus pauca donat. quia pauca commisit quin sit eidem aliud beneficium datum magis ꝗ dõare. i. remittere plura. scz preseruare eum ab aliq̃s ĩ q̃ cadere potuisset ⁊ cecidisset nisi preseruatus a deo fuissz ⁊ hoc consonat glo. August. super illud. Et commissa et non commissa donantur. quia nullus est qui aliqua committat. quin alius posset eadem committere nisi ꝓseruaretur. igitur ille cui dimittitur tenetur plus diligere supple ex causa remissionis. sed alius tenetur diligere ex alia causa: quia non habuit dimittenda: quod sine preseruatione diuina esse nõ potest. ⁊ hec causa requirit simpliciter maiorem gratitudinem. ¶ Exẽplũ huius. si aliquis ex liberalitate concedit alicui omnia

doctor ꝙ propositum bonum non seruando peccat mortaliter hoc tamen debet intelligi quando tale propositum est de aliquo cadente sub precepto [illegible] … propositum est de aliquo cadente sub consilio (et semper intellige de proposito simplici nam aliud est de voto) non peccat nec mortaliter … habeo nunc in mente propositum crastino die [illegible] officium defunctorum … propositum simplex et non adimpleo pecco venialiter … non seruando propositum cadens sub consilio non peccat … in corde suo seruare virginitatem et postea matrimonio [illegible] virginitatem suam bene facit … etiam extra de voto et voti redemptione … propositum simplex non seruando non peccat. Sed contra … propositum ore tenus peccat venialiter … [illegible] promisit paulo ore tenus … per [illegible] dei non adimplevit promissum … etiam romam … [illegible]

sua vt eis vtat ad libitũ. Alteri vo ccedit aliquã mutuo: et post qñ debet illa reddere remittit sibi: quis cũ plus diliget? Dico φ primus. qz maius beneficiũ recepit: et tñ plura remittit alteri. sed φ primus nihil habeat sibi dimittẽdum hoc est ex bñficio illi⁹ qui oĩa sua liberaliter ei cõcessit. vñ non est vera illa ꝓpositio simpliciter: cui plus dimittitur plus diligit dimittẽtem/ nisi de illo dimittẽte per cui⁹ beneficium non stat φ iste non tenet ad tot ad quot ille. ¶ Ad scõm dico φ possibile est recidiuãtem peccare pluribus pctis: vel quasi plurib⁹: si ex deliberatione agat cõtra legẽ cõem: et cõtra legẽ gratitudinis: et cõtra legem ꝓmissi. sed cõiter non sic peccat: qz peccans cõiter non appetit nisi delectationem/ licet inordinate: et vellet illi delectationi nõ esse annexas tot ꝓhibitiones. et isto modo omni peccato cõiũgitur inobediẽtia ⁊ cõtẽptus ⁊ odiũ dei ⁊ ingratitudo ⁊ hmõi. non φ pctõr habeat tũc actũ elicitũ pertinẽtem ad singula istoꝝ: sz implicite inqñtum vult aliquid ad qd quodãmodo cõcomitãtur hec oĩa. ¶ Cõcedo ergo φ possibile est peccare recidiuãtem vnico peccato. Et qñ infers. ergo posset eque grauiter peccasse primo qñ cecidit ab innocẽtia: cõcedo qñtum est ex pte libidinis ⁊ inordinationis formalis in peccato: sed non qñtum est ex parte isti⁹ circũstãtie ingratitudinis ⁊ multiplicioris obligationis. peccasset tñ tũc grau⁹ qñtum ad aliam circũstãtiam: qz magis ingrat⁹ est cadẽdo ab innocẽtia φ a penitẽtia. ¶ Cõtra. esto φ iste decies penituit: et qualibet vice de decẽ pctis mortalib⁹: post decimã pniã ȝ recidiuat cũ tãta libidine peccãs cũ quãta in primo peccato: tũc hoc pctm̃ erit cẽties grauius primo peccato: qz rõne cuiuslibet peccati dimissi tenetur non cadere: et in rõne cuiuslibet est specialis ingratitudo in cadẽdo: et rõne pnĩe cuiuslibet in qua ꝓmisit non peccare tenet nõ peccare. Rñdeo. nulla noua culpa est ita grauis ex aliqua circũstãtia respiciẽte pniam precedẽtem φ illa circũstãtia equipareť grauitati peccati in se siue impropria malitia: nec forte in cẽtesima parte: tñ concedo φ sicut ista circunstantia ingratitudinis et ꝓmissi aggrauat: et ista grau⁹ est qto fuit prius collatum bonũ mag⁹ indebitũ: qd erat regulariter in eo q grau⁹ peccauerat: et qto pluries ꝓmisit qd regulariter accidit in eo q pluries penituit. ¶ Sed qd est simpliciter grau⁹ vel cadere respiciẽdo ad maius beneficium: vel magis indebitũ prestitũ: vel ad plura ꝓmissa de non cadendo? Respõdeo absolute. plus ligat preceptum legis nature ptinẽs ad gratitudinem quam ista obligatio noua cõtracta per ꝓpriam ꝓmissionem: nisi forte istud principium vel preceptum seruãs ꝓmissa: magis obliget φ istd. esto gratus benefacienti ẽm gradum eius in benefaciẽdo. ¶ In isto articulo restat dubium. Aliquid oportet in speciali cõfiteri peccata precedentia tanφ circũstãtias aggrauãtes? Rñdeo φ φφ hoc sit licitum ⁊ forte vtile: non tñ videtur necessarium illa confiteri in speciali: qz inqñtum aggrauãt pñt exprimi sufficienter in confessione absqꝫ expressione illoꝝ pctoꝝ prius dimissoꝝ i speciali: scz dicẽdo de multis ⁊ magnis pctis al's penitui ⁊ credo φ de⁹ mihi remiserat: et ideo nunc fui magis ingratus in peccando.

Expositio singularis.

Ad argumẽta. Ad primum patet φ illa parabola ad hoc principaliter tẽdit φ eadem pena exigit a seruo illo qui noluit dimittere cõseruo suo que fuisset exacta ab eo ꝓpter delictum principale. Qd em̃ ibi dr. Mittite eũ in carcerem donec reddat vniuersum debitum. intelligo ad propositum: qz non redderet vniuersum debitum nisi soluẽdo penam dãnationis pro eo mittatur in illũ carcerem dãnatoꝝ. Et ita ad ꝓpositum recidiuãs eidem pene dãnationis adiudicat quam habuisset ꝓpter peccata priora ⁊ prius dimissa: et equalẽ qñtum ad durationem: qz donec reddat. ⁊c. sed nõ sequit φ equalem qñtum ad intẽsionem. et ita dicẽdum est ad oẽs auctoritates sctoꝝ fundatas in illa parabola saluatoris: φ peccata illa redeunt. i. φ obligatio ad dãnationem redit: et aggrauata ꝓpter remissionem illorum pctoꝝ preteritoꝝ. ¶ Ad scõm. isto modo est intelligenda auctoritas Iacobi qñtum ad dãnationem que est generalis pena oĩm pctõrum mortalium. Factus est oĩm reus. vel aliter ⁊ in idem redit qñtum ad auersiõem a fine vltimo: que est cõis omni peccato mortali. sed nõ est intelligẽdum φ factus est oĩm reus qñtum ad grauitates speciales singuloꝝ: et nullo modo qñtũ ad illas grauitates easdem in numero vel in specie. ¶ Ad aliud. vno modo põt dici φ si cõtritus prius cõtẽnit postea cõfiteri peccat nouo peccato mortali in illo cõtẽptu: nec tñ redit culpa dimissa per cõtritionem: neqꝫ inqñ redit qñtum ad malitiam: nec qñtum ad reatum: sed semper sola pena manet tẽporalis debita illi: licet pena dãnationis debeat nouo peccato mortali. ¶ Alio modo posset dici φ quãdo pro peccato habet pena cõpleta: intellige cõpleta qñtum ad tres ptes penitẽtie: cõtritionem/ cõfessionem/ satisfactionem: tũc cõmutata est pena dãnationis in penã tẽporalem. nõ sic aũt de peccato de quo habetur cõtritio sine alijs duab⁹ partibus penitentie. ¶ Sed prima respõsio est cõuenientior: qz peccatũ in cõtritione simpliciter delet: ita φ non manet nisi obligatio ad penã tẽporalem. et si post sequat cõtẽptus satisfactionis seu cõfessionis nouum peccatum mortale est: et aggrauatum ꝓpter culpã priorem in contritione dimissam. ¶ Ad aliud dico φ non põt redire eadem tenebra numero saltem per naturã: qz ita non põt esse eadẽ negatio sicut nec eadem affirmatio posita interruptione hinc ⁊ inde. ¶ Ad ꝓbationem dico φ ad vnitatẽ priuationis non sufficit vnitas subiecti ⁊ habit⁹ oppositi: sed requiritur vnitas cõtinuitatis eiusdem in subiecto eo modo quo põt habere esse in subiecto. patet hoc per simile: quia ad vnitatem negationis non sufficit vnitas affirmationis: nam non sor. qd est negatio vnius numero affirmationis põt esse: non solum plura numero/ sed in plurib⁹ specie ⁊ genere. ⁊ tot esse quot sunt entia que non sunt sortes. ita ⁊ priuatio põt esse eiusdem forme et tñ non eadem. põt etiã esse in eodem subiecto plurificata/ si sit interruptio: sicut ⁊ habit⁹ eius est plurificatus si cũ interruptione inesset illi subiecto. siue em̃ positiuum siue priuatiuum vel negatiuum idem numero reparare hoc: sicut dicetur in materia de resurrectione: solius est potẽtie infinite dei cui sit gloria. ⁊c.

¶ Præter præmissa est etiam aliud sacramẽtum. ⁊c. Distinctio. XXIII.

Irca hanc distinctionem. xxiij. quero hãc questiõem includẽtem totã materiã dicẽs Utrum extrema vnctio sit sacramẽtum noue legis? Qz non. oĩa sacramẽta noue legis sunt instituta a xpo. supra. dist. i. q. iij. sed istud videtur institutum fuisse a Iacobo in sua canonica. v. ca. Si infirmatur quis inter vos inducat pbros ⁊ orẽt super eum. ⁊c. ¶ Item sacramẽtum vnum habet vnam materiam ⁊ vnam formam. hoc aũt ẽm φ ministratur ab ecclesia habet multas materias: quia multas vnctiones. et multas formas: qz multas orationes cõiũctas mul-

Dist. 2. q. 1.

tis vnctionibus. ¶ Oppositum magister in littera.

Hic sunt duo vidēda. Primo q possibile est esse aliqđ sacramētum noue legis qđ sit signum efficax finalis remissionis venialium: qđ congruit: et q hoc factū est. ¶ Scđo q extrema vnctio est tale sacramentum / et de totali rōne extreme vnctionis. ¶ Primum sic. possibile est deū finaliter remittere venialia: ergo possibile est sibi institui signū efficax isti⁹ remissionis. ꝯñtia ptz: q possibile est hoīem instituere signū efficax practicum cuiuscūq operis sui: ergo multo forti⁹ est deo possibile. et ita pōt qđcūq signum sensibile: cui⁹ institutio non includit cōtradictionem instituere tanq signū practicū efficax isti⁹ effect⁹. Hoc etiā congruū est recessurum: scz ab hac vita finaliter a venialibus absolui: q ista nō remissa essent impedimētum glie cōsequēde: et non remissa possunt esse vsq ad exitum: q pctōr quasi cōtinue peccat talib⁹ pctis. Hoc etiā factum est. pbaꝛ ex illo vbo Jaco. v. Si in pctis est remittuꝛ ei. non intelligit de mortalib⁹: q hec non remittūtur nisi in baptismo vel penitētia: ergo de venialib⁹. Sit ergo prima cōclusio q respectu finalis remissionis venialiū cōuenit esse ⁊ potest esse. et est sacramētum noue legis.

De secūda cōclusione principali dicendum q illud sacramētum vocatur extrema vnctio: cui⁹ B assignari pōt ratio talis. Extrema vnctio est vnctio hominis infirmi penitētis facta ī determinatis partibus corporis: cū oleo cōsecrato ab epō / ministrata a sacerdote simul vba certa cū intētione debita pferēte ex institutione diuina efficaciter significās curationem finalē venialiū. ¶ Ista ratio apparet bona: q non est in se falsa ex. v. meta. ca. xvij. q nulla pars ei⁹ repugnat alteri.

T.c.4. Exponēdo ergo ptes. Primo ponitur q est vnctio cuius cōgruētia est: q istud signum sensibile cōgruit effectui: scz interiori vnctioni curatiue. subdiꝛ hoīs infirmi. Ideo non debet cōferri sano nec qualitercūq exposito periculo mortis: quia non ei cui imminet mors ex periculo extrinsece violētie: vt armoꝝ vel submersionis vel huiōi: nec qualitercūq infirmo sz periculose: ita q probabiliter immineat sibi exitus de statu viatoris ad terminum. ¶ Qđ addiꝛ penitētis ptz: q nullus est capax isti⁹ sacramēti digne nisi sit in grā. Istud enī sacramentum non est remedium acquirēdi grām: q ad hoc sunt tm̄ baptism⁹ et penitētia. Et ex hoc excludūtur nō vtētes rōne: vt paruuli. et qui non habēt materiam penitētie saltem qui non habēt penitētiam de venialibus: vt pfecte innocētes: q etiā non vtētes rōne non pñt esse penitētes excludūtur furiosi ⁊ amētes. et hoc nisi p voluntatem precedētem expressam presumātur illud velle.

D ¶ Qđ addiꝛ in determinatis partibus. Iste ptes sunt organa potētiaꝝ per quaꝝ actus peccaꝛ frequēter venialiter: vtpote organa quinq sensuum ⁊ potētie motiue. et hoc aliquādo respectu eiusdem sensus vel potētie geminate: vt organa potētie visiue vt oculi duo: organa potentie auditiue due aures: organa potētie olfactiue nares: organa potētie tactiue man⁹. Et sic istis pdictis sicut geminātur organa / ita geminātur vnctiōes. organum gustus est lingua in qua non fit ppter obhoīationem tollēdam vnctio: sed exteri⁹ sup os. ppter aūt organum potētie generatiue fit vnctio ad lūbos: iuxta illud Grego. super illud Luce. Sint lūbi vestri precin. ⁊c. Viris inquit luxuriam in lūbis est. Propter organum motiue qntum ad pgressiuam que est principalis motiua fit duplex inūctio in duob⁹ pedib⁹ tanq organis ad illum motum ordinatis. Alia motio qua frequēter peccatur est motio lingue: iuxta illđ Jaco. v. Qui non offē-

dit vbo hic perfect⁹ est vir ⁊ multa alia ibi. Et contra istud est vnctio oris. ita q ipa est remediū cōtra duplex peccatū veniale sicut lingua cōgruit in duo opera nature. ij. de aīa. in gustum scz et loquelā. Sūt ergo duodecim vnctiones scz partiales: sed alique sunt geminate T.c.88 quasi vna. ita q sunt septem principales: quīq in organis quinq sensuum: sexta in organo principali potētie motiue pgressiue. septima ī organo principali gñatiue. D ¶ Sequiꝛ: cū oleo. nec opz ibi esse aliquid cōfectum ex oleo ⁊ balsamo vt in materia cōfirmationis: q cōfirmatio est ad cōfessionem ⁊ cōfirmationem fidei. Et ideo in cōfirmato requiriꝛ non tm̄ puritas cōsciētie significata per oleum / sed odor bone fame significat⁹ per balsamum. sed hic qui habet exire in breui de vita ad terminū sufficit cōsciētia pura. Cōsecratio aūt epalis est necessaria ad hoc vt sit materia apta: q cōiter in sacramentis cōsistētib⁹ in vsu sol⁹ baptism⁹ non requirit materiam specialiter cōsecratam: q xp̄s tactu mūdissime carnis sue quādo voluit a Joāne baptizari totā aquā cōsecrauit: hoc est in vsum istum dedicauit. ¶ Qđ aūt sequiꝛ ministrata a sacerdote exprimit ministrum idoneū: nō solum qui licite exerceat / sed qui solus sacrm̄ ministret ita q si ali⁹ attētaret nihil facit. sicut si non sacerdos attētet cōficere nihil facit. Determinatio aūt hui⁹ ministri habetur per illud Jaco. v. Inducāt presbyteros. ¶ Que sequūtur. verba debita ⁊ simul cū intētione debita pferēte. pertinēt ad formā hui⁹ sacramēti ⁊ simultatem eius cū materia ⁊ intētione ministri. Simultas et intētio exposita sunt satis supra ī materia de baptismo. Forma aūt hec septuplex ad septē vnctiones principales est. Per istā sctām vnctionem ⁊ suā pijssimam miam parcat tibi dñs qcqđ narium / lingue / tactu vel hmōi vitio deliquisti. ¶ Ista ratio posita completa est: q ꝯtinet susceptiuum: q hoīem penitētem infirmum. et hoc in partib⁹ determinatis prius expressis. et materiam remotam scz oleū cōsecratū ab epō: vel pximā ipam vnctionē factā cū oleo. et hoc septenariā pricipalem ⁊ duodenariam cōputādo oēs partiales. Continet etiā formā: q certa vba. i. septem orationes a sacerdote cū septem vnctionib⁹ principalib⁹ pferēdas. Continet etiam ministrum: q sacerdotem. Et hoc colligitur vt dictum est Jaco. v. Vngētes oleo sancto. ⁊c.

Ad primum dicitur hoc sacramētum fuisse institutū a xp̄o vt supra patuit dist. ⁊. q. predictis. Di.2.q. Jacobus aūt non erat nisi pmulgator siue preco huius sacramēti a xp̄o instituti. ¶ Ad scđm dico q est vnum sacrm̄ vnitate integritatis sed non vnitate indiuisibilitatis. sicut effect⁹ ei⁹ nō est vn⁹ indiuisibiliter: q nō remissio vni⁹ venialis / sed vn⁹ vnitate plenarie remissionis oīm venialium: vt oīb⁹ remissis nihil remaneat retardās a pceptiōe beatitudinis: quā nobis ꝯcedat ⁊c.

¶ Nūc ad cōsiderationem sacre ordinationis accedamus. &c. Di. XXIIII.

Circa istam. xxiiii. disti. quero vnam questionem tātum Vtrum in eccl̄ia sint septē ordines eo modo quo ordo vel ordinatio poniꝛ sacrm̄? Q non. q tūc in eccl̄ia essent tridecim sacramenta: q preter sacrm̄ ordinis sunt alia sex. ¶ Preterea qlibet ordo habet caracterem sibi ppriū: ergo illis septē corrñderēt septē caracteres. ꝯñs est falsum: q aut illi essent eiusdē speciei. qđ est fal-

sum:qr plura accidētia eiusdem speciei non pñt esse simul ⁊ semel in eodem subiecto. ex.v.meta. Aut alteri⁹ speciei:et hoc videt incōueniēs:qr in spēb⁹ est essentialis nobilitas maior ⁊ minor:non sic videretur assignari posse essentialis excellētia i istis characterib⁹. ¶Preterea in primitiua eccl'ia tm̄ videtur fuisse duo ordines scʒ sacerdotium ⁊ diaconat⁹. Siqdem in actib⁹ aplor non legim⁹ alios fuisse ordines tunc in eccl'ia.ergo nec nūc sunt:qr eccl'ia post tēpus aplor nullū ordinem sup addit: qr in isto sacro sicut ⁊ in alijs opʒ inuenire institutionem ei⁹ a xpo. ¶Preterea Dionysi⁹ in.v.eccl'iastice hierarchie ponit tm̄ tres ordies:scʒ epatum/sacerdotium/et diaconatū. ¶Preterea Isido.ethico.li.vij. et.xij.ponit epatum esse ordinē:sed null⁹ est istor septē: ergo sunt plures. Idem de epatu habetur in canone distin.xxi.c.cleros. ¶Preterea prima tōsura videtur sacramētum:et qr signū sacre rei:et qr habētes istā tonsuram gaudēt priuilegio clericali:qd videt proprium ordinatis. ¶Oppositum magister in litera.

Tex.non habēte cō.

Circa quæstionem hāc sunt quattuor videda. Primo quid sit ordo fm q loqmur de ordine. Scdo quot sunt ordines in eccl'ia isto modo loquendi. Tertio si ordo est sacramētū. Quarto qūo sunt vnum. ¶De primo dicitur q sacrm ordinis est ptās spūalis ad aliquem actū exequēdum in ecclastica hierarchia: et p oñs fm ordinem diuersitatis ad tales actus in ecclesia essent ordines distinguēdi. ¶Cōtra.ex ista descriptione seqtur q epat⁹ sit ordo:qd est cōtra eos.ptʒ eni q epatus est ptās ad aliquē actū in eccl'ia: vtpote ad actū cōfirmādi ⁊ cōferēdi ordines sacros:et non tm̄ potestas cōgrue exercēdi/sed simpliciter exercēdi:qr non eps si attētet istos actus vt videt nihil facit. ¶Scdo sequitur q sub ordine sacerdotali non sit aliqs ordo in eccl'ia:qd est cōtra oēs. pbatio cñe:nam ptātem spūalem loquēdo de ptāte spūali simpliciter non habet diaconus vel subdiacon⁹:qr et si aliqd cōgrue possit facere qd non faceret cōgrue laicus:tm̄ si laicus attentaret illud facere simpliciter faceret. ¶Tertio seqtur q sacerdotium sint duo ordies:qr sacerdoti cōpetit duplex ptās spūalis:scʒ cōficiēdi eucharistiā/et absoluēdi penitētem:que non sunt vna ptās:qr vna videt prior fuisse altera:cū in cena cōtulit deus primā:scdam aūt non nisi post resurrectionem. Joā.xx. ¶Intelligendum ergo q vno modo accipit ordo sicut eū describit Augu.xix. de ciui.dei.c.xiij. q ordo est rerū parium dispariūq vnicuiq sua loca tribuēs cōgrua dispositio. Isto modo accipimus cōiter ordinē cū dicim⁹ entiū in vniuerso esse ordinē.et ita loquit Arist.xij.met. Oia ordiata sunt aliqualiter.et declarat quō. Hoc modo etiā accipit ordo in pollitijs bene dispositis:vbi personar pariū et imparium in illa pollitia cōgrua dispositio dr esse ordo illi⁹ pollitie a quo ipa dr esse ordinata. Sed alio modo gradus preeminēs i tali pollitia dr ordo:et sic psona i gradu preeminēti dr habere ordinē sicut dr habere gradū/ quasi anthonomatice:qr qui sunt in gradu inferiori nō dicūtur sic habere gradum. Hoc modo in eccl'ia que est pollitia ordinata cōgrue est ordo fm istā duplicē acceptionem. Nam fm primam tota eccl'ia est ordinata illa cōgrua dispositione parium et impariū vniuscuiusq in suo loco. ¶Scdo modo psona habēs gradū eminētem in eccl'ia dr habere ordinem.et licet hec duo signata ponant se mutuo: qr vbi est ordo primo modo in pollitia/ ibi est gradus eminēs/et ita ordo scdo modo:tm̄ hoc signum ⁊ illud non sunt idem:vt satis ptʒ. Sicut ergo loquimur de ordine hic accipitur p scdo significato/non pro primo. ¶Alteri⁹ grad⁹ eminēs in eccl'ia dr in ordine ad actum eccl'iasticum eminētem:non sic quidem q gradus sit ptās exequēdi actum illū:vt dixit prior opinio improbata.sed q grad⁹ sic disponēs de cōgruo vel simpliciter ad exequēdum vel debite illū actum:vt sic possit ordo vt hic loqmur de ordine dici grad⁹ preeminēs in eccl'ia disponēs ad actum aliquem eccl'iasticum eminentem. Et qr specialiter actus eminētes in eccl'ia sunt actus respicientis sacra/ ideo pōt specialius dici q est grad⁹ disponēs ad aliquem actū sacramētalem. ¶Ex hac rōne quasi gñali posset inquiri specialior ratio ordinis vt hic loquimur de ordine.sed in hoc est quedam cōtrouersia. Qui eni ponūt sacerdotium esse simpliciter supremū ordinem negādo epatum esse ordinem ex quo sacerdotium est grad⁹ disponēs ad eucharistiā cōsecrādam tāq ad actū excellētiorem cōuenietem illi gradui:et ratio oīm ordinum inferior vel graduum debet accipi in ordine eor ad istud primū diceret q esset cōgrua descriptio ordinis q est grad⁹ eminēs in eccl'ia disponēs de cōgruo ad actū aliquē ad consecrationem vel dispēsatiōem eucharistie ptinētem. ¶Alij dicētes epatum esse ordinem:qr sibi cōpetit aliqs grad⁹ in ecclesia qui non cōpetit sacerdoti non restringunt rōnem ordinis:qr disponat ad actum eminētem ptinentem ad eucharistiā:sed in gñe q sit grad⁹ eminēs in eccl'ia disponēs ad actum aliquem sacramētalem exequēdum. Et isto modo ptās quā addit epatus supra sacerdotiū respicit aliquē actū sacramētalem:videlicet cōfirmare et ordines conferre:qui sunt actus ppij episcopo.

S.Bona. 2.pme pti. pñtis dist. q.2. Idez Bo. in.2. parte hui⁹ dist. ar.2.q.3.

A

T.c.52.

B

Ric.Tho. et Bona. cōiter alij theologi.

Guiel.Altisiod.4. pte sūme. c.1.hui⁹ sacramenti. Gotf.4.pte sū.n.c.1. hui⁹ materie.

De secundo articuló innitētes dictis Dionysij et Isidori allegatis ad primā partem:et canoniste dicūt epatum esse ppie ordinem: ad qd videt ratio:cū epo cōueniat quedā ptās specialis inqtum eps. aut illa erit ordinis:et tūc ppositum.aut iurisdictiōis: et tūc posset auferri p superiorem.qd videt incōueniēs: qr cōsecratio alia multo minor cōsecratione epi non potest auferri quin semel cōsecratū semper maneat consecratū. pbatur extra.de cōse.eccle.vel alta.aqua.in glo. ¶Ista via posset dupliciter teneri: cōparādo epatum ad sacerdotium. Uno modo sic:q gradus pōt dici eminēs vel pter vniuersalitatem actuū quos respicit:vel pter nobilitatem actus quem respicit. Ista distinctio patet in alijs pollitijs:vbi alicui cōpetunt plures act⁹ et alicui pauciores:tm̄ nobilior pōt sibi cōpetere: vt iudex pōt sentētiare q est actus nobilior q multi alij qui cōueniūt psone inferiori :sed cui cōpetit vlitas ad act⁹ et cōpetit etiā actus nobilior:qr in vlitate actuū cōprehēditur ille actus nobilior.et ex hoc videretur q gradus ille q respicit vlitatem actuū sit simpliciter supior q ille q respicit precise actū nobilissimū. et sic diceret epatus simpliciter superior ordo:qr habet ordinem ad oēs actus eccl'iasticos:sacerdos non ad oēs licʒ ad nobilissimum. ¶Et tūc argumētum cuiusdā doctoris cōtra istā cōclusionem:qd est. Unus ordo non depēdet ad alium qtum ad necessitatem sacri:sed si non presbyter ordinaretur in epm nihil esset factū.cōcludit magis oppositum. Nam qto ordo epatus intimi⁹ includit sacerdotium ⁊ alios grad⁹ inferiores/tāto est simpliciter perfectior:qr essentialius respicit actus istor inclusorum. ¶Tenēdo tm̄ istam cōclusionem scʒ q epatus esset proprie ordo ⁊ alius a sacerdotio:posset adhuc dici q non esset nobilior: qr etsi includēdo sacerdotium ⁊ epatum sit eminētia gradus:qr ad plures actus q per alterum solum: tm̄ illud qd precise addit epatus supra sacerdotium non est ita excellēs gradus sicut sacerdotium: qr per illd qd sibi supadditur non cōueniūt sibi actus ita nobiles sicut conueniūt sacerdoti per sacerdotium.

Hoc idem th. di.pñti arti.3.q.2. post oppositum. Ric. di.pñti.ar. 5.q.2.i sol. pricipali.

¶ Nec haberēt isti pro incōuenienti ꝙ imperfectior ordo presupponat: et hoc necessario vt recipiat ordinem perfectiorem: quādo imperfectior addit aliquam vtilitatem ad actus ecclesiasticos quā non includit ille qui est perfectior: sed tātum ordinem ad actum perfectiorem.

Tho. di. p̄seti. et Ric. eadē di. ar. 4. q. 2. et 3. Ric. di. 25. ar. 2. q. 3.

¶ Alij cōtradicūt conclusioni quam tenēt ille due vie: quia negāt epatum esse ordinem ꝓprie dictum: et ideo nec ordinem superiorem sacerdotio: vt dicit prima via. nec eo inferiorem: vt dicit scđa. nec dicit ibi caracterē imprimi: sed an sit delebilis a papa deponente ep̄m vel non delebilis ꝓpter cōsecrationem cum qua confertur altercātur inter se: sed vana videtur altercatio: negādo episcopatum esse ordinem: quecūqꝫ eīm iurisdictio in ecclesia vel per superiorem suspēdi pōt: ita ꝙ si tēpore suspensionis attētet aliqd facere nihil facit: vel totaliter pro omni tēpore tolli. ¶ Saltem quicquid sit de ista cōtrouersia de epatu actus nobilissim⁹ in eccl'ia simpliciter est cōsecratio eucharistie: et ita supremus gradus

D siue nobilissim⁹ ꝓpter nobilitatem actus ad quē disponit est sacerdotium: et per cōsequēs isto modo accipiendo descriptionem ordinis iuxta primam descriptionem positam in primo articulo: et distinctionem ordinis in eccl'ia tm̄ sunt septem ordines: quoꝝ prim⁹ est gradus disponēs ad cōsecrationem eucharistie: et est sacerdotium. scđs grad⁹ est disponēs ad dispositionem eucharistie saltem sanguinis: et est diaconat⁹. terti⁹ est disponēs ad oblatiōem materie eucharistie cōsecrāde: et est subdiaconatus. Et patet ratio quare tres isti grad⁹ sacramēti dicuntur ordines: q2 immediate disponunt ad actum aliquem vel ministerium circa eucharistiam vel eius materiam exhibēdam. ¶ Alteri⁹ aliqui alij gradus disponūt ad actus aliquos remote se habētes ad eucharistiam: vel ergo ad cōueniētem dispositionem in populo ad orādum et suscipiēdum vel remouēdum impedimētū seu dispositionem incōueniētem. Primo modo dispositio cōueniēs pertinens ad affectum est deuotio: et ad hāc deuotionem attēdit acolitus illuminādo

E cereos. Alia dispositio est pertinēs ad intellectum: scꝫ cognitio: et ad hāc agit lector. Remouere ꝓhibens est arcere īdignos ne approximēt. vel ergo īdignos hoīes et hoc ptinet ad officium hostiarij. vel demones: et hoc ptinet ad officiū exorciste. ¶ Ex dictis apparet ꝙ non est ꝓprius actus diaconi legere euāgelium / et subdiaconi epistolam: sed isti sunt remoti et min⁹ perfecti actus eoꝝ: perfectissimi aūt et ꝓprij illoꝝ ordinum sunt quos habet vnus immediate circa eucharistiam dispensandam: alius circa materiam eius offerendam.

De tertio articulo dico ꝙ loquendo

F proprie de sacramēto / ordo non est sacramētum: q2 omne sacr̄m est signum sensibile: et ordo (vt dictum est) quidam gradus est spūalis: tm̄ accipiēdo sacr̄m pro signo

a. l. gratie. inuisibili sicut aliquid dicit' res et sacramētum: hoc modo potest dici sacramētum: q2 signum conueniētis gradus executioni actus debiti illi gradui: et etiam signū illius actus conueniētis tali gradui. ¶ Quid ergo est septimum sacramētum? Dico ꝙ ordinatio: cui⁹ descriptio potest esse ista. Ordinatio est institutio alicuius in gradu eccl'ie preeminēte: cui conuenit aliquod ministerium circa eucharistiam exhibendum facta a ministro

G idoneo certa v̄ba ꝓferēte: et simul cū intētione debita ministerium gradus illi⁹ aliquo signo visibili representans ex institutione diuina efficaciter signās gratiam preeminētem qua ordinatus digne aliqḋ ministerium exequatur. Et sm̄ vl'em istam rōnem ordinationis possunt ꝓportionaliter accipi rationes speciales ordinum puta ordinatiōis in sacerdotē. institutio in gradu ecclesie simpliciter preeminētem disponēs habētem ad conficiendum eucharistie sacramentum facta ab ep̄o certa verba cum intentione debita proferente. ¶ Et si circa particulas hmōi descriptionis ꝑticularis queras qs est minister idoneus? Respōdeo. dico ꝙ ep̄s et solus in sacris ordinib⁹: in alijs aūt non sacris aliquando ex cōmissione aliqui priuilegiati: vt abbates. ¶ Si queras b

que verba vel que forma? Respōdeo. illa quam ep̄i habēt in suis libris episcopalib⁹. Sed in sacerdotio videtur ꝓbabile ꝙ ibi sint due forme partiales: in quaꝝ altera cōfertur potestas conficiēdi eucharistiam: in reliqua potestas absoluēdi in penitētia. Et istis coniūguntur due materie hoc est duo signa visibilia ꝓpria. Forme prime traditio calicis et patene cum hostijs accipe potestatem celebrādi. etc. Scđe forme impositio man⁹ ep̄i super caput: accipe spiritūsanctum: vt sic ep̄s cōcorditer agat summo ep̄o xp̄o: qui (vt dictum est prius) cōtulit potestatem apostolis tam cōficiēdi ꝙ absoluendi. a. l. ordinationes. a. l. que.

¶ Ex hoc etiam patet quō sunt septem ordines q̄ sunt institutiones in ordinibus: et illi septem dicuntur cōtineri sub sacramento ordinis vel magis proprie / sub sacramēto ordinationis inq̄ntum est vnum sacramētum.

Sed tunc de quarto qualiter est sacra-

I mētum ordinis vnum? Respōdeo. vnitate generis propinqui: sicut virtutes morales dicūtur esse tres sm̄ genus: iustitia / fortitudo / tēperātia: et in prima diuisione virtutis moralis hic primo cōcurrūt: tamen in speciali quelibet istarum vlterius diuiditur vt dictum est lib. iij. a. l. occurrit. Dist. 36. vnica.

Est etiam alia vnitas inter ordines. cōgruum est enim prius recipere ordinem inferiorem ꝙ superiorē: nec tamen ille ordo est simpliciter necessari⁹: ita ꝙ si pretermittatur nihil fit: vt apparet extra de clerico per saltum ꝓmoto. vbi habetur ꝙ non est iterādum qḋ est factum: sed qḋ fuit pretermissum caute est supplendum: c. vnico.

et per consequens non nihil fit in collatione ordinis superioris. et si non fuerit ordo inferior prius collat⁹: ista tamen vnitas ordinis non est illa ꝓpter quam ordo vel ordinatio est vnū sacramētum: sed magis vnitas prior scꝫ generis.

Ad argumēta. Ad primum dico ꝙ in

diuisione illa primari sacramēti in. vij. ordo vel magis ordinatio est ibi tātum vnum mēbrum: licet possit vlterius diuidi in quedam specialia cōtēta sub ipso: q2 illa prima diuisio non est in species specialissimas sꝫ in quedam ꝓpinquius contēta sub ipso. ¶ Ad scđm concedo plures esse caracteres et probabilius ꝙ alteri⁹ speciei: vt apparet ex actib⁹ ad quos isti gradus disponūt: qui gradus vel sunt caracter vel habēt ꝓprios caracteres necessario correspōdētes. Cum arguitur de illa excellē- K

tia specifica potest concedi ꝙ eo modo quo caracteres sunt entia habēt talem excellentiam. si etiam ponerentur eiusdem speciei illa improbatio ꝙ tūc non essent simul non concluderet: illa enim ꝓpositio non est vera de relationibus et realibus: et sicut dictum est supra di. ix. q. x. caracterem non oportet ponere formam absolutā. ¶ Ad tertium dico ꝙ in primitiua ecclesia erant pauci credētes: et ideo pauci ministri sufficiebāt ad dispensandum eis eucharistiam: et ideo non oportuit tūc ministros in singulis gradibus institui. post aūt multiplicata est fides: et etiam concomitabatur deuotio ad cōmunicādum quotidie: et tūc fuit necessitas habēdi multos ministros ad singula ministeria ad eucharistiā pertinētia: et ideo tūc eccl'ia multos ministros in singulis gradibus instituit. Nec tm̄ tunc de nouo instituti sunt illi ordines: immo magister in littera dicit ꝙ xp̄s act⁹

singulorum ordinum in seipso exercuit: ⁊ etiam ꝙ antiquitus prefigurabātur in quibusdam gradibꝰ correspōdētibus eis in lege mosayca. sed ordines ab antiquo instituti tūc quādo multiplicatꝰ est numerus fidelium collati sunt ministris quos prius non oportuit cōferri alicui: qꝛ non fuit prius necessarium eiꝰ ministerium. Hec est etiam ratio quare modo in ecclesia non sunt in singulis ordinibꝰ determinati ministri: qꝛ etsi modo est multiplicata multitudo fidelium / tamen est immutata (a.l. diminuta.) letitia deuotionis. vnde multi semel vix in anno volūt cōicari: et ideo circa eucharistiam dispēsandam non oportet modo tot ministros assistere. Et propter hoc quattuor ordines non sacri simul cōferūtur: ita ꝙ nullus est deputatus ad ministrādum in gradu inferiori quasi ille sit sibi proprius: et alius alij. ¶ Ad aliud Dionysij Isidori ⁊ canonis patꝫ ex dictis i scḋo articulo. Qui enī negant epātum esse ordinem exponūt eos accipere sacramentum pro sacramētali. ¶ Ad vltimum nego primam tōsuram esse ordinem: et cū dicis / est signum sacre rei. Respōdeo. non est signum practicum efficax rei sacramētalis. i. gratie: quō intelligēdum est sacramētum esse signum rei sacre: vt dictum est distin. i. Qḋ additur ibi de priuilegio clericali / non valet: qꝛ laici conuersi in religionem gaudēt priuilegio clericali. et potuit legislator illud priuilegium dedisse principi vel alicui simpliciter laico. Falsa est igitur illa propositio ꝙ illḋ priuilegium est proprium ordinato.

Solet etiam queri. &c. Dist. XXV.

Circa hāc dist. xxv. queritur de suscipiente ordines duas questiones. Prima est vtrū pena canonica impediat a susceptione et collatione ordinum? Qꝛ non. excōicatus vel irregularis si attētet cōficere / cōficit: ergo a simili epūs excōicatus vel irregularis si attētet ordinare et facere qḋ facit ecclesia / ordinat. et iste qui suscipit si intendit ordinari / ordinatur. ɔ̄ña patet per locum a simili: qꝛ simile videtꝛ hincinde. et etiā per locum a minori: qꝛ qḋ non impedit executionem actus nobilioris / non videtur impedire executionem actus minus nobilis.

¶ Preterea irregularis non excluditur a perceptione aliorum sacramētorum quin si intendat recipere recipit: nec ergo istiꝰ. ɔ̄ña patꝫ a simili. añs patet: qꝛ irregularis pōt accipere sacramētum penitētie: alioquin precluditꝛ sibi salus. ¶ Preterea nulla pena canonica magis excludit ab aliquo gradu vel actu ecclesiastico ꝙ heresis: sed heresis non excludit: vt habetꝛ. i. q. i. qḋ quidem. ¶ Oppositum. i. q. i. decetero. ⁊ c. primo symoniacos oīno dānamus. et post talem susceptionem vel collationem irritam decreuimus. Et. c. si qui. qui sciēter se a symoniacis cōsecrari immo execrari permiserit: eorūq cōsecrationem oīno irritam decreuimus. ¶ Preterea ecclesia potest dare potestatem cōferēdi ordines vt patꝫ: qꝛ cōsecrādi epm: ergo pōt auferre: ergo aliā penā canonicam pōt infligere epo ppter quā non possit cōferre ordines. ¶ Preterea ecclesia illegitimat psonas ad cōtrahendū matrimonium: ita ꝙ si attentāt nihil faciūt: ergo multo magis pōt reddere epm illegitimum ad actum spūalem: ita ꝙ si attētet nihil facit. ɔ̄ña pbatur: qꝛ magis vidētur subesse ecclie illa q̄ sunt de iure positiuo ꝙ que sunt de iure naturali ⁊ diuino. sed quecūq ordinatio ecclesie per istas dignitates epatus ⁊ hmōi videtur pertinere ad ius positiuum ecclesie: saltem a deo non videtur esse de lege nature ⁊ diuina sicut matrimonium.

In ista questione primo est videndum de penis canonicis de quibꝰ querit q̄stio. Scḋo qualiter excludāt ab ordinis collatione vel susceptione. ¶ Circa primum pena canonica vt intelligimꝰ in pposito est pena inflicta per canones phibēs vel arcēs punitū ab aliquo gradu ecclastico q̄ al's sibi liceret. Hoc vltimum additꝛ: qꝛ si al'as non liceret / sibi non est pena: qꝛ non est pena laico qḋ non possit cōficere: qꝛ hoc al'as sibi non cōpetit: sed sacerdoti ordinato pena esset. Dixi aūt ꝫm canones: qꝛ siue a canone infligatꝛ siue a iudice: non a canone tñ ad hoc vt sit iusta debet ꝫm canones infligi. Dixi aūt phibēs vel arcēs: qꝛ pena de qua loquimur vel intelligitur artare tāq̄ de phibito tm̄: vel si aliquo modo vlteriꝰ de quo dicetꝛ in .ij. arti. iste modꝰ cōtinetur sub arcere vel artare. ¶ In speciali septem sunt hmōi pene canonice: videlicet depositio: degradatio: infamia: irregularitas: excōicatio: interdictum: suspēsio. De istis ⁊ per ordinem dicendum est ⁊ singulis in se: et qualiter incurrūtur: et quali remedio remittūtur: et cōparādo eas adinuicem ꝫm grauitatem ⁊ pmanētiam. ¶ Prima scꝫ depositio est maxima: qꝛ totalis amotio a statu clericali. et si degradatio sit amotio ab oīni gradu clericali: tunc idem est depositio ⁊ degradatio. si aūt degradatio sit depositio tm̄ a determinato gradu / reseruato tamen gradu alio: sicut a sacerdotij gradu remanet gradꝰ clericalis: tūc degradatio est quedam partialis pena respectu depositionis. ¶ Sed quō depositus amouetur a statu ⁊ gradu clericali? Rñ. nō ꝙ caracter ordinis sibi tollatꝛ / nec per ɔ̄ñs ordines suscepti: sed tollitur licētia exercēdi actū cuiuscūq ordinis: et etiā priuilegium illud qḋ cōpetit ordinatis. vnde talis traditꝛ curie seculari: ita ꝙ ⁊ q̄tum ad actus ecclasticos ⁊ tutelam psonarum ecclasticarum et q̄tum ad forum totaliter excluditꝛ de numero psonarum ecclasticarum. ¶ Ista pena qualiter infligitꝛ? Rñ. nūq̄ a iure / sed precise infligēda est a iudice. Forma aūt ꝫm quā infligēda est habetꝛ extra de penis: degradatio est hodie in. vi. lib. Cause aūt ppter quas infligēda est sunt peccata enormia: vt pote heresis / scisma / reuelatio confessionis. De primo extra de here. ad abolēdam. De scḋo extra de scisma. ad scindēdos. in. vi. lib. De tertio extra de penitē. et remis. oīs vtriusq sexꝰ. ¶ Qualiter remittitur ista pena? Rñ. nō nisi per restitutionem in integrū ab eo qui pōt restituere qui ponitꝛ solus papa: q̄uis legitime depositꝰ non legatur postea restitutus. ¶ Scḋa pena est infamia que est status lese dignitatis q̄tum ad vitam ⁊ mores. Hec aūt lesio diuersimode incurritꝛ. Vbi sciēdum ꝙ non est idem esse infamem ⁊ infāmatū. Infamatꝰ est qui de crimine aliquo publice accusatꝛ. Infamis aūt non est propter talem impositionem criminis: sed vel per crimen publicum publice cōmissum / vt forte si publice periurauit vel qḋcūq aliud crimen publice cōmisit ppter qḋ ius determinat aliquē fore infamem: vel qꝛ a iudice coram quo pbatur crimen eiꝰ iudicatꝛ infamis: ita ꝙ oīs infamis est publice notatꝰ de crimine qḋ ius punit pena infamie: sed q̄nq non est in iudicio de hoc cōuictus: et tūc est infamis tm̄ a iure ⁊ non a iudice. q̄nq conuictus ⁊ tali pena a iudice punitus: et tūc est vtroq modo infamis ⁊ a iure ⁊ a iudice. ¶ Ex istis patꝫ scḋm qualiter infamia contrahatꝛ. prima enī infamia cōtrahitꝛ ex impositione criminis infamatorij. scḋa incurritꝛ a iure vel a iudice punitēte tale crimen tali pena. ¶ Sed que est causa ppter quā incurritꝛ infamia scḋo modo? Rñ. vi. q. i. infames. Omēs infames esse dicimꝰ quos leges seculi infames appellāt: ergo ille leges seculares punitē

tes crimen infamie sunt canonice. et ille leges habētur ff. de his q̄ not. infa. per totum. ¶ Q̄ remedium cōtra istam penam? R̄n. cōtra infamiam primo modo quādo aliquis est infamatus est purgatio canonica: vt habet extra de purgatione canonica. ex tua. Illa enī purgatio totaliter tollit illā infamiā vel infamationem. Contra infamiam scđo vel tertio modo que quasi est eadem licet a diuersis iure ⁊ iudice non est remedium nisi restitutio in integrū ab eo qui pōt sic restituere. extra de testibus. testimonium in glo. arcetur. ¶ Ista pena est simpliciter grauior q̄tum ad vitam ciuilem q̄ depositio nisi depositio includat istam: q̄ hec ꝓhibet ab omni actu legitimo etiā post actam penitētiam: q̄ talis persona vilis est. extra de reg. iur. infamib⁹ porte dignitatis patere non debēt.

In.6.

D

¶ Tertia pena est irregularitas: et ista est inhabilitas ad susceptionem ⁊ executiōem actuum ordinum. Ista incurritur frequenter a iure q̄uis posset aliquādo infligi a iudice ẜm iura. incurritur aūt a iure ex quibusdam criminib⁹ et ex quibusdā non criminib⁹ et ex quibusdā que q̄nq̄ possunt esse crimina q̄nq̄ non crimina. ¶ Ex criminib⁹ quattuor pertinētib⁹ ad ordines vel actus coꝝ. quoꝝ vnum est symonia. aliud furtū in ordine. tertium ministerium in ordine non suscepto: quartum cōtumacia in nō seruādo penas ecclesiasticas. ¶ Symonia vel pōt esse in ordine vel in beneficio. q̄ si in ordine ⁊ sciēter ita: scz q̄ ordinat⁹ sciat se symoniace ordinari solus papa dispensat. extra de symonia. nobis et. i. q. i. vt argutum est ad oppositum. Ex quo enī legislator cōsecrationem eoꝝ oīno non irritat sibi soli conuenit relaxare. si aūt est ignorās ignorātia inuincibili: vtpote alius de quo penit⁹ nescit precium dedit vt ordinaretur/non efficit irregularis: nisi postq̄ cōstiterit sibi exequatur actū ordinis sic suscepti: vnde postq̄ sibi cōstat de ordine sic suscepto suspēsus est ab actu illi⁹ ordinis quousq̄ a tali suspēsione liberetur. ¶ Symoniac⁹ aūt in beneficio non sic grauiter punitur: tn̄ ex quo sibi cōstat q̄ symoniace illud obtinuit tenetur resignare: et toto tēpore quo tenet iniuste tenet ⁊ tenetur ad restitutionem oīm que percepit. hec ꝓbātur de symonia in diuersis capitulis.

E

¶ De furto in ordine distinguo: q̄ aut ꝓhibetur per excōicatiōnem ne quis accedat nisi de illo epātu ⁊ prius legitime examinatus et receptus: aut nō est talis excōicatio vel ꝓhibitio in vtroq̄ casu furtiue se ingerēs est irregularis. sed in primo indispēsabiliter nisi per papā. in scđo dispensabiliter per epm̄. ꝓbat extra de eo q̄ furtiue ordines suscepit in. i. ca. ⁊. ij. in tex. et in glo. ¶ De tertio crimine q̄ ad ipm̄ sequat irregularitas: habet extra de clerico nō ordinato ministrāte. per totum. ¶ De quarto habet extra de clerico excōicato vel deposito ministrāte. per totum. Et hoc intellige maiori excōicatione: q̄ vt habet ibidem. c. si ce. licet in minori excōicatione celebrans grauiter peccat/nullus tn̄ irregularitatis notam incurrit. Intellige etiā postq̄ sciuit se esse excōicatum. Si enī haberet ignorātiam inuincibilem non tenetur cauere ab actib⁹ ordinū nec exercendo illos incurrit irregularitatem: vt habet ibidem: extra ap̄licc. in glo. vtpote si quis excōmunicauit alium per literas: et a tēpore sigillationis litere voluit eum statim esse excōicatum ille non tenetur se habere pro excōicato quousq̄ litera ad eum peruenerit. Si aūt non sit ignorantia inuincibilis nec oīmoda incertitudo: vt per famam vel rumorem publicum deuenerit ad eum pena de excōicatione irregularis est: licet cum eo mitius agatur. Probatur extra de translatione epōꝝ inter corporalia. Sic etiā si non seruetur pena interdicti: vt habetur extra de excessib⁹ prelatoꝝ ⁊ subditoꝝ. tātu. Tamen illud capitulū bene posset exponi.

¶ Sequitur etiam non seruātem suspensionem: vt habetur extra de sentētia ⁊ re. iudi. cum eterni. et extra. de sen. excō. cū medicinalis. ¶ Sequitur etiam irregularitas tria non crimina: vtpote seruitutem. dist. liiij. vt extra de seruis non ordinādis. per totum. Ratio aūt: quia seruus est possessio dn̄i: et ideo non debet ab eo auferri ipo inuito. Quādo aūt ordinatur fit inhabilis ad quosdam actus seruiles: q̄ si de facto fuit ordinatus dn̄o inscio nec de nouo consentiēte debet sibi reddi: tamē dn̄s non debet cum actibus dedecētibus ordinem suum applicare: sed debet seruire dn̄o suo in actib⁹ decētib⁹ statum suum. ¶ Sequitur etiam illegitimatum. extra de filijs presby. nō ordinādis. c. i. ⁊. ij. Et ratio: q̄ presumūtur imitatores paterne incontinētie. tales presumūtur etiam male morigerati: q̄ male educati. tamen cū eis satis faciliter dispēsatur. vnde Benedictus vndecim⁹ cum quodam tali sine dispensatione ordinato ⁊ in ordinibus ministrāte postea faciliter dispensauit sicut ipse vidi bullam dispēsationis. ¶ Sequitur etiam tertium non crimen scz turpem vel enormem mutilationem vel infirmitatem: vt habetur extra de corpore vitiatis non ordinādis. exposuisti. et. lv. dist. Si euāgelica ⁊ precedēti. et extra de clerico debilitato. q̄ si non fit mutilatio deformis: nec ipe fuerit in culpa illi⁹ mutilationis non excluditur: vt habetur dist. v. si quis a medicis. et duobus capit. seque. Si aūt fuerit in culpa: vt si seipm̄ mutilauerit vt ibidem habetur: si q̄s absciderit: cū tali vix dispēsetur. vnde Nicolaus quart⁹ cum difficultate magna dispēsauit cum quodam tali q̄uis religioso. Consimiliter est dicēdum de infirmitate enormi vel non enormi. ¶ Sequūtur etiam duo que q̄nq̄ possunt esse cum culpa/q̄nq̄ sine culpa: videlicet homicidium ⁊ bigamia. Sub homicidio cōtinetur mutilatio actiua enormis alterius hoīs. et de ista materia habetur extra de homicidio volūtario ⁊ inuolūtario. et. lv. di. ca. vlt. l. di. miror. et hoc est ꝓpter horrorem sanguinis effusi. vnde etiam Dauid non permisit deus edificare domum nomini suo multo sanguine effuso. ij. Reg. vij. sed de hoc distingue de volūtario ⁊ inuolūtario. Volūtarium nunq̄ deletur nisi per baptismum: et tūc est ratio congrua: q̄ deletur ratio: q̄ non amplius habetur horrori iam nouus homo factus per baptismum. Si aūt simpliciter est inuolūtarium: vtpote alius irruit in gladium istius in nullo nocet. dist. lviij. Si aūt inuolūtarium ẜm quid vtpote non potuit euadere mortem nisi occideret/irregularis est: ibidem dist. lviij. de his. sed facilis est dispēsatio. Si aūt est casuale ⁊ dedit operam rei licite: et adhibuit debitam diligētiam/nullam penam incurrit: altera illarum conditionum pretermissa incurrit penam. ¶ De bigamia que simpliciter inducit irregularitatem vt dicetur inferius in materia de matrimonio: habetur extra de bigamis. ¶ Quarta pena est excōmunicatio de qua quid sit dictum est di. xix. v. arti. solutiōis. et hoc de excōicatione maiori que est simpliciter excōmunicatio. minor siquidem non est excōmunicatio nisi ẜm quid: q̄ ẜm quid excludit a cōmunione fidelium: puta in sacramētis. ¶ Unde etiam incurritur. patet: quia q̄nq̄ a iure q̄nq̄ a iudice. Et quidē a iure q̄nq̄ erat possibile dicere numerum/immo erat paruus numer⁹ quādo fuerūt decretales compilate sub Greg. ix. sed hodie quis numerare sufficiat: et cū crescant in infinitum crescentibus moribus capitum non oportet circa hoc mēbranas implere. hoc tamen dico q̄d nec a iure nec a iudice debet infligi nisi pro peccato mortali: nec pro quocūq̄/sed graui cum quo etiam concomitatur contumacia: quia q̄diu aliquis est paratus satisfacere pro culpa ⁊ audit ecclesiam: quare habēd⁹ est sicut ethnicus

In.6.

a.l me tibus

et publicanus:cum ſm xp̄m pena iſta infligatur quaſi vltima illi qui non vult audire eccleſiam:qui eſt finaliter contumax:quis aūt ſit miniſter iuris inferēdo hanc penam dictum eſt ſupra diſt.xix.vbi prius:quia ad ſimpliciter excōmunicādum nullus eſt niſi cui ſubſunt omnes fideles:ergo nec aliquis alius niſi vt cōmiſſarius auctoritate illius. ¶ Qualiter relaxatur? Reſpondeo ꝙ per abſolutiōem factam ab illo qui excōicauit ſi eſt excōmunicatio a iudice vel a ſuperiore eius. Si autem eſt a iure/per abſolutionem eius qui ius condidit: nec hoc ſolum vt dicunt multi/ſed per abſolutionem cuiuſcūqꝫ ſacerdotis quando legiſlator non reſeruauit ſibi iſtam abſolutionem:et probāt per capit.extra de ſentētia excōmunicationis.nuper. Sed illa ꝓbatio parum cogit:quia non ſequitur/ille non reſeruat:ergo cōceſſit loquendo de forma conſequētie etiam ſm iura:qꝛ poſſe abſoluere cadit ſub illa regula. Qd non eſt conceſſum videtur eſſe prohibitum:quia non cōpetit alicui abſoluere a ſententia cōmiſſa a ſuperiore/niſi ſit ſibi conceſſum. ¶ Cōparando aūt iſtam penam ad precedentem/hec ſimpliciter eſt grauior ꝙtum ad intentionem:quia excludit ab omni cōmunione alias licita:illa tātum ab his que pertinent ad ordines.ſed iſta reputatur leuior: quia facilius remittitur:ſed hoc eſt ad appoſitum. Iſta enim ideo facili⁹ remittitur:qꝛ grauiſſima eſt/et a pluribus excludit. Ille aūt due pene ſcꝫ irregularitatis et excōicatiōis poſſunt eſſe ⁊ publice ⁊ priuate:et quo ad hoc ꝙ poſſunt eſſe priuate ſunt minus graues ꝙ altera vtra precedētium:que due ſemꝑ ſunt publice ¶ Quinta pena eſt interdictum que eſt artatio a quibuſdā actibus eccleſiaſticis exercendis:vel ab aſſiſtendo quibuſdam talibus. Et licet iſta pena aliquādo poſſit infligi loco ⁊ non perſone:quādoqꝫ perſone ⁊ nō loco:quādoqꝫ vtriqꝫ.et ſicut infligitur ita eſt ſeruāda:tamen vt eſt diſtincta pena a ceteris frequentius infligitur loco ⁊ non perſonis/niſi dum in loco ſunt:vt ſcꝫ in tali loco non liceat celebrare ſolenniter diuina nec alios intereſſe. Et iſta pena interdicti quādoqꝫ ꝯtrahitur a iure/quādoqꝫ a iudice. A iure occurrit exēplum de receptantibus vſurarios extraneos.extra de vſurarijs.vſurarum voraginem.et eſt hodie in.vi.lib. A iudice propter cauſas innumeras.cōmunius ꝓpter inobediētiam cōmunem populi terre:relaxatur per illum qui poſuit interdictum: quādoqꝫ etiam relaxatur in certis caſibus a iure:vt patet extra de ſent.excō.alma mater eccleſia.et eſt hodie in.vi.lib. ¶ Sexta pena eſt ſuſpēſio:que eſt prohibitio ab aliquo actu conueniente:et hoc ad tēpus.in hoc diſtinguitur iſta pena ſpecialiter contra alias.hec aūt eſt multiplex:quia quedam eſt ſuſpēſio ab officio:quedam a beneficio:quedam ab ingreſſu eccl'ie ⁊ vltra quādoqꝫ incurritur ipſo iure:vt habetur extra de ſen.et re.iudic. cum eterni.et extra de ſentē.excō.cum medicinalis. et etiam in ſuſcipiēdo ordines ab epiſcopo qui renunciat loco ⁊ dignitati tali:quia qui executionem non habet/executionem non confert.et ita ſi ordinem confert ſuſcipiens/tamen executionem non habet:ideo eſt ſuſpēſus de hoc.i.q.vij.daibertum.et extra de ordinā.ab epi.qui renū.ca.i.in glo.ſimiliter de ordinato ſcienter ſymoniace:vt dictum eſt ſupra. Frequēter autem infligitur a iudice nunc illa nunc iſta. Tollitur autem per relaxationem factam talis ſuſpenſionis ab eo qui eam tulit: vel a ſuperiori eius.

Ric.18.di. hui⁹ art.9. q.1.et.3. et Tho.ibid. arti.2.q.5. ⁊ bona.⁊c. De trāſlatiōe epoꝝ inter corporalia.

De ſecūdo articulo principali certū eſt de qnqꝫ penis vltimis ꝙ non ꝓhibēt a collatiōe vel ſuſceptiōe ordinū de facto:vt ꝓbat per Aug.i.q.i.ꝙ qdā. et eſt ratio:quia cum illis penis poteſt ſtare ⁊ ratio miniſtri ⁊ ſuſcipientis ⁊ intentio ⁊ alia neceſſaria hincinde.de iure autem prohibent ita ꝙ illicite attentetur cōtrarium:tamen ſi attentatur hoc fit quod intendit.ratio autem iſtius negationis eſt:quia eccleſie collata eſt poteſtas ordinandi ſibi miniſtros: vt colligi poteſt ex illo verbo Pauli ad Thimo.vbi deſcribitur quales debent diaconi ordinari. ¶ De prima aūt pena ſcꝫ degradatione maxime fiat circa epm̄ dubium eſt vtrum excludat conferre ordines de facto:ſed pro ⁊ contra habetur.q.precedente.arti.ij.

Ad argumēta. Ad primum cōcedi poteſt

ꝙtum ad quinqꝫ penas primas: ſed ſi teneatur ꝙtum ad ſextam penam ꝙ eps depoſit⁹ ſimpliciter non eſt eps:tūc quo ad illum caſum neganda eſt ſimilitudo in conſequentia:quia caracter ſacerdotij tolli non poteſt:nec per conſequēs ſacerdotium ſicut epiſcopatus. ¶ Ad aliud.non ſufficit intentio niſi ſit miniſter idoneus:qualis non eſt depoſitus ſm illam opinionem. ¶ Ad tertium non eſt ſimile:quia penitentia eſt ſacramentum generale:et ideo ab illo nullus excluditur nec de facto nec de iure. Alia ſacramenta que includūt aliquid excellentie/bene poſſunt alicui negari propter delictum hoc exigens. ¶ Ad illud de hereſi verum eſt ꝙ non excludit de facto:ſed de iure excludit ſi talis etiam non ſit condēnatus. Si vero ſit preciſus ⁊ condēnatus ab eccleſia non confert ordines ſi ep̄atus non ſit ordo et poſſit ſimpliciter auferri:ſicut haberent reſpondere illi qui tenent epiſcopatum eſſe non ordinem/ſed quandam dignitatem additam ſuper ordines que ad iuriſdictionem magis ſpectat.

Ad argumēta in oppoſitū. Ad primū

concedo ꝙ ſymoniaci ordinatio eſt irrita ꝙtum ad executionem/tamen ordinem recipit: et ideo non indiget niſi vt eius ſuſpenſio relaxetur. ¶ Ad ſecūdum.conſequentia non tenet: qꝛ miniſtro eccleſie datum eſt vt ſit miniſter in conferēdo non in auferendo. ¶ Ad tertium fangetur inferi⁹ quomodo eccleſia poteſt perſonas illegitimare:et ſic inhabilitare ne ſint idonee ad contrahēdum matrimonium:ſed hic ex quo collatus eſt caracter non eſt ſimilis poteſtas ad auferēdum illis. Et cū arguitur ꝙ eſt illd magis ſm legem nature ꝙ iſtud:verum eſt vt matrimonium cōtractum ſit ratum: ſed non vt quecūqꝫ perſone nullo obſtante impedimēto poſſint illud matrimonium cōtrahere: magis enim eſt de lege nature ꝙ deus illud quod imprimit nature quod non repugnat peccato nec formaliter nec tāꝙ cauſe demeritorie perpetuo remaneat in aīa ꝙ ꝙ quicūqꝫ et quecūqꝫ ſint habiles ad contrahendum matrimonium. Et ideo inhabilitatio aliqua perſonarum ad iſtum actum non eſt ita cōtra legem nature:ſicut caracterem alicui impreſſum deleri.

Quæſtio.II.

Secūdo quero an ſexus mulie-bris aut etas puerilis impediat ſuſceptionem ordinum? Qꝫ non. Gal.iij. In xp̄o ieſu non eſt ſeru⁹ neqꝫ liber: non eſt femina nec eſt maſculus:ergo nulla differētia eſt inter feminam et maſculum in lege xp̄i:ſicut nec circa ſeruum ⁊ liberum. ergo illud ſacramētum legis euangelice qđ poteſt maſculus recipere ⁊ femina: ſicut ſeruus ⁊ liber. ¶ Preterea.xxxij.di.pr̄ſbyter.fit mētio de preſbytera.et.xxvij. q.i.diaconiſſam non debere ordinari ante.xl.annos. ¶ De etate etiam puerili arguitur:qꝛ non ꝓhibet aliorum ſacramētoꝝ ſuſceptionem:vt baptiſmi ⁊ cōfirma-

tionis:et videtur potissime ad ppositum esse de confirmatione:qr illud sacramētum datur ad digne confitendum fidem xpi:iste actus non pōt cōpetere nisi adulto: sicut nec actus ordinationis: ergo.rc. ¶Oppositum xxiij.dist.sacratas deo feminas vel monachas sacra vasa vel sacratas pallas cōtingere:incensum circa altare ferre perlatum est ad aplicam sedem:que oia reprehensione r vituperatione plena esse nulli recte sapiēti dubium est.oīe ministerium mulieris vituperio plenum est. ¶Preterea.i.Cor.i. Turpe est mulieri tondi.ergo r ordinem recipere: qr tonsura concomitatur ordinem aliquem vt signum signatum. ¶Preterea de vita r honc.cleri.si quis.et dist.xxiij.ibi habetur q clerici non nutriant comam:sed tondantur. ¶Preterea de etate pueri habetur in cano.di.lxxvij.subdiacon non minus viginti annoꝝ ordinetur.

Prohibete.et.2.ca. sequē.

Hic breuiter dico q excludi ab ordie vel ordinum susceptione vel non posse suscipere ordine/ potest intelligi tripliciter:videlicet vel non posse debite r honeste:vel non posse licite/qr est cōtra preceptum: vel nullo modo posse etiam de facto:ita q si attētetur fieri nihil fiat. ¶Primo modo puer r non habens discretionem non pōt recipere ordines:qr non pōt cū debita reuerētia recipere talem gradum qui confertur in ordine. ¶Scdo modo puer non pōt recipere ordinem sacrum/licet possit illo modo recipere ordines inferiores. ¶Primum pbatur:qr susceptioni ordinis sacri annexum est votum continētie:vt habetur extra.sed puer et non habēs discretionem non pōt in istud votum tacite vel expresse. ¶Scdm pbatur:qr non inuenitur phibitio arcens pueros a susceptione ordinum nō sacroꝝ. ¶De tertio modo non posse dico q istud non inuenitur in puero/et hoc respectu cuiuscūq ordinis etiam sacri qr potestas exequendi aliquem actum vel gradus quo quis potest istum actum exercere pōt duratione precedere actum illum vel potentiam ppinquam ad actum illum:ordo non est nisi grad disponēs ad ministrādum in determinato gradu eccliastico:vt dictū est dist.pced. ergo ille pōt cōpetere anteq solutis impedimētis sit in potētia ppinqua ad exercēdū illū actū:nec ibi requirit cōsensus ad impressionem caracteris:sicut nec in minoribus ordinib. Istud tn̄ non posse tertio modo est i muliere:qd non est tenēdū tāq precise p ecclīam determinatum:sed habet hoc a xpo:non em ecclīa presumpsisset totum sexū muliebrem priuasse sine culpa sua actu q posset sibi licite cōpetere:qui esset ordinat ad salutē mulieris r alioꝝ in ecclīa per eā: qr hoc esse videretur maxime in iustitie non solū in solo sexu/sed etiā in paucis psonis. Nūc aūt si de lege diuina licite posset cōpetere mulieri ordo ecclīastic posset esse ad salutem r earum r alioꝝ p eas. Et qd dicit Apls.i.ad Thim.ij. Docere mulierē non pmitto.intelligēs de doctrina publica in ecclīa non est dictū apli tāq statuētis.sed nō permitto:qr nec xps pmisit. Cui argumētum euidēs accipitur: qr nec matrē suā posuit in aliquo gradu ordinis in ecclīa:cui nulla alia potuit vel non poterit in sanctitate equiparari. ¶Ratio aūt naturalis huic dicto consonat quā Apls innuit.i.ad Cor.xi. Nam natura nō permittit mulierē saltē post lapsum tenere gradū eminētē in specie humana siquidē est dictū sibi in penā pcti sui. Gen.iij. Sub viri ptāte eris. ¶Cōtra hoc.vbi idē agēs et passum eiusdē speciei ibi est idē effectus:sed epus est idem agens:et pono q eodē modo intēdat hic r ibi vir et mulier r aīa viri r mulieris passa eiusdē speciei:ergo si epo aliqd agēte aīa viri recipiet caracterem sequitur q ipo idem agente circa mulierem ipa idem recipiet.

De eta. et qli. a multis.et.28. dist.

Cap.2.

¶Rn̄. maior est vera de agēte inducēte formā et agēte naturali.sed si volūtarie agat r cōtingēter non est verū q idem agat:sed poterit nō agere. Si aūt non inducat sed tm̄ facit quēdam actū ad quē alius inducat qui volūtarie inducit in illū passum in quo ppōnit inducere. maior non est vera:et ita est in pposito. ¶Et istō argumētum est bonum ad pbādum q minister nullum actū necessarium facit ad quē necessario sequit effect sacri: sed tātum cōtingēter:vt in plurib ex pactione diuina. a.l.falsa

Ad argumenta. Ad primū dico q quātum ad gliam cōsequēdā et ad grām habēdam non est distinctio in lege xpi inter feminā et masculū:qr tātam grām hre r tātam gliam attingere pōt illa sicut iste:sz q̄tum ad gradū excellētem habēdū in ecclīa bene decet esse distinctionē inter virū et mulierē in lege xpi:qr hoc cōsonat legi nature. ¶Ad scdm forte i grecia vxor pbri pōt dici presbyterissa:vbi sacerdotes vtūt licite matrimonio prius cōtracto sed apud nos latinos vbi castitas non cōiugalis sed simpliciter est ordini annexa: presbyterissa pōt dici aliqua bona matrona vidua vel perfecta inter alias mulieres. vel forte in collegio illa que preest oib alijs:vt abbatissa inter moniales:sz ista non habet p hoc gradū altiorē ordinis:immo nec preeminētiam respectu alicui viri. ¶Cōsilr pōt dici ad illud de diaconissa: q illa cui cōpetit ex ordinatione abbatisse vel collegij legere homeliā in matutino pōt dici diaconissa:sed ille nō est actus alicuius ordinis. ¶Ad aliud pōt dici vt dicit Gratian dist.iiij.in istis morib vtētiū in cōtrariū nōnulle leges abrogate sunt:vt postea pbat ibi p multa exēpla:et maxime qn̄ mores ǝtrarij innitūtur rōni noue. Ita hic i primitiua ecclīa pueri non erāt statim instructi in his que ptinēt ad cultū vel officiū diuinū:et immo bene adulti erāt in talib satis rudes.nūc aūt pueri statim in talib erudiūtur r exercentur:et ideo sufficiēti instruct est aliquis modo.xiij.annoꝝ in talib actibus q tūc forte erat rusticus.xxv.annoꝝ. Et ideo non mirū q decreta illa de etate seruanda abrogata sunt. Et esto q de iure ad oīno debite sustinēdum deberēt seruari:qd nō credo:tn̄ nec simpliciter necessariū est necessitate precepti illa obseruare:nec simpliciter necessariū necessitate facti: qn si hoc ptermisso ordo conferat vere suscipit et grad determinat ministrādi i ecclīa cōfert illi q pro tpe isto ex ore infantium et lactētiū pficit laudē:cui sit laus i secla sclōꝝ. Amen.

a.l.pbra

¶Cum alia sacramenta post peccatum.&c. Distinctio.XXVI.

Circa istam .xxvi. disti. quero vtrum matrimonium fuerit imediate institutum a deo? Q non Gene.ij. ait Adam hoc nunc os ex ossib meis.et sequitur.Q̄obrem relinquet homo patrem r matrem r adherebit vxori sue.vbi dicit glo.q tunc institutum fuit sacramētum matrimonij.et Sal.allegat hoc in euāgelio:ergo Adam instituit illud: et per ǝn̄s non immediate fuit a deo institutum. ¶Preterea circa institutum a deo nullus inferior deo potest aliquid immutare: sz ecclesia immutat aliquid circa matrimonium: qr aliquas personas que alias essent legitime ad ǝtrahēdum/illegitimat.ergo. ¶Cōtra Matthei.xix.ait xps phariseis. Non legistis quia qui fecit ab initio masculum r feminam fecit eos. et sequitur. Qd deus coniūxit homo non separet.

Questio

Mat.xix.

Ad solutionem.q.tractandarū de ma
trimonio sunt hic quedã necessaria premittēda.Et sit
hec pma cōclo principalis. ¶Ad procreandū prolem
debite educandam marē ⁊ feminam vinculo indissolu=
bili sibi mutuo copulari ⁊ obligari honestum est.¶Se
cunda cōclusio est. marem ⁊ feminam potestatē suoruz
corporum sibi mutuo tradere pro vsu perpetuo ad pro
creandum prolem debite educandā honestū est.¶Ter
tia cōclusio:istam dationē mutuam a deo institui ⁊ ap
probari congruū est.¶Quarta cōclusio:isti cōtractui
donationis mutue aliquod sacramētū annecti cōgruū
est:⁊ ita factum est.¶Quinta in matrimonio necessa=
rium est plura distincta cōcurrere ⁊ que.¶Ad proba=
tionem prime cōclusionis sit hec prima ɔclusio preuia
B hominem velle procreare prolem in specie humana est
actus recte circūstantionabilis:hoc probat: q2 non est
actus de se malus: vt non possit recte circūstantionari
sicut est dare alienum:probat:tum q2 magis fm in
clinationem quāto ista species est perfectior: non autē
potest saluari regulariter in isto statu mortalitatis:nisi
per propagationem: tum q2 si homo esset immortalis
adhuc fm rectam inclinationem nature cōpeteret sibi
cōmunicare perfectionem suam eo modo quo esset sibi
possibile:hoc aūt est propagando: tum tertio ex credi=
tis:q2 de illicito non datur preceptū: sed Gen.i.⁊.ix.da
tur preceptū de propagatione. Crescite ⁊ multiplica=
mini:tum quarto: q2 honestum est agere ad reparatio=
nem ruine angelice:⁊ restaurationem illius superne ci=
uitatis Hierusalem fm predestinationem diuinam:sed
electi predestinati ad reparandum ruinam illam non p=
ducunt cōmuniter in esse nisi per propagationē:ergo ⁊
sic patet q iste actus non est de se malus. Sed nec de
se est sufficienter bonus bonitate morali:q2 nullus act9
est sufficienter bonus moraliter ex ratione agentis vel
C obiecti nisi amare deum:quod non potest esse cōtra re=
ctam rationem:immo necessario est fm rectā rationem
q talis actus tendat in tale obiectum: hoc aūt est: q2
obiectum est finis vltimus fm se volendus ⁊ a quolibet
ordinato ad finem illo modo quo potest finem amare:
sed procreare prolem patet:q2 non est finis vltimus sed
aliquid ordinatum vel ordinabile ad finem ⁊ per conse=
quens potest homo recte ⁊ non recte ordinare illud in
finem:ergo est actus circūstantionabilis rectis circun=
stantijs.¶Preterea probat vtrūq simul:q2 ille actus
est de se malus cuius obiecto repugnat esse bonum: si=
ue cuius obiectū repugnat actui ⁊ actus agenti: ⁊ per
oppositum ille est de se bonus cuius obiectū est simpli
citer bonū necessarium ⁊ perfectissime cōueniens agen
ti:sed neutrū istorum conuenit huic actui:q2 eius obie=
ctum non est bonum vltimum nec repugnat sibi esse bo
num: ergo de se nec malus nec perfecte bonus morali=
ter: q2 nullus actus est perfecte bonus ex genere tm si
ue ex solo obiecto nisi amare deum:nec malus ex gene
re siue ex solo obiecto nisi odire deum: ⁊ neutrum actū
oportet specificare:nec est circūstantionabilis:q2 ex ge
nere habet iste actus qui est amare deum q sit bonus:
et odire q sit malus: vnde loquēdo de amore amicitie
deus non potest nimis amari: nec aliquis potest deum
bene odire: hec est ergo prima cōclusio in probādo pri=
mam cōclusionem principalem:q velle procreare pro=
D lem est actus circūstantionabilis rectis circūstantijs.
¶Secūda cōclusio sit hec:prima circūstantia requisi=
ta ad bonitatē moris istius actus est circūstantia finis
sicut vniuersaliter est in moralibus ⁊ est ista velle pro=
creare prolem religiose educandam ad ampliandū cul
tum diuinum:hoc probat per rationē: q2 perfecta ope=
ratio humana est finis hominis.i.ethi. ad finem aūt de
bent alia ordinari: ergo ad hunc finem debet quilibet
velle prolem: ista probat ex creditis: q2 quilibet debet
sic diligere proximum ex charitate sicut seipsum.i.ad
idem:sed quilibet debet diligere se ad honestam cōuer=
sationem ⁊ diuinum cultū:ergo ⁊ proximum suū ⁊ maxi
me prolem cui specialiter tenet.¶Confirmat per Au=
gu.ix.super Gen.a.d.bonum prolis dicit non ipsa proles
sed spes ⁊ desideriū quo proles querit vt religiose edu=
catur vel informet.¶Sequit secūda circūstantia que
est q iste actus debet esse determinatarū personarum
maris scz ⁊ femine:non q esse maris ⁊ femine sit circun
stantia: sed includit necessario in actu qui est procrea=
re prolem:sed determinatarum dico esse circūstantiam
ex parte causarū agētium:nam vaga coniunctio est cō
tra bonum prolis:quod est finis hic intentus:cōtra bo
num familie:⁊ cōtra bonum ciuitatis.¶Primum pro
batur: q2 ples non religiose educaret:tum ex parte pa
rentum: q2 non haberent determinatam notitiam sue
prolis:saltem pater: et ita non esset sollicitus sue proli
debitam impendere disciplinam: nec econuerso proles
patri debitam reuerentiam ⁊ timore filialem: propter
quem timorem filius magis obedit patri et magis ab
eo disciplinam recipit q ab alio.¶Secūdum probat:
q2 bonum familie ɔsistit in aliqua firma adhesione prin
cipalium personarum familie/alias esset bonum vagū
et propter hoc dicit philosophus.viij.ethi. q homo na
turaliter est animal coniugale ⁊ domesticum:nec etiam
alique persone diligentiam adhiberēt circa necessaria
sibi mutuo ⁊ proli.ergo.¶Tertium probatur: q2 ami=
citia ciuium vt plurimū est ex determinata propinqui=
tate in certo gradu:sed ibi nulla esset propinquitas no
ua certa que esset causa amicitie: ideo propter ista re
cte reprehendit Aristo.pollitiam Socratis.ij.pol. q2
pro statu nature lapse multo melior est illa quam ipse
ordinat.⁊ pro omni statu fuisset contra rectam rationē
vaga coniunctio maris cum femina. Ista etiaz circun=
stantia satis patet ex creditis: per scripturam sacram:
nam Gen.ij.dicitur. Erunt duo in carne vna: ⁊ christus
idem dicit Mat.xix.⁊ apostolus.i.Cor.7.Unusquisq su
am vxorem habeat propter vitandam fornicationem:⁊
esto q ista determinatio non probaretur per rationem
naturalem esse simpliciter necessariam: ita q eius op=
positum repugnat manifeste rationi naturali:saltē hec
affirmatiua satis patet fm rationē naturalem scz q ho
nestum est personas sibi inuicem esse determinatas ad
actum istum.¶Sequit alia circunstantia:scz q perso=
nas istas sibi inuicem ad istum finē vinculo indissolubi
li obligari honestum est hoc probat ex precedenti:q2 si
determinatio ad cōmorandum ⁊ mutuo seruiendum va
let ad debitam prolis educationem ⁊ ad bonum fami=
lie ⁊ ciuitatis multo magis ad hoc valet perpetua ad
hesio determinatarum personarum adinuicem:non aū
tem perpetuo adhererent sibi propter multas occasio
nes ⁊ displicētias occurrētes nisi ad talem adhesionē
essent sibi inuicem vinculo indissolubili obligate.¶Et
esto q non posset probari ista conclusio: que principa=
lis est in isto articulo: esse simpliciter necessaria ex ra=
tione naturali euidenti.probatur tamen sicut proposi=
ta est:primo q marem ⁊ feminam sic obligari ad talem
finem est honestum ⁊ rationi naturali consonum.¶Et
ex hoc patet solutio cuiusdam.q.an talis oblatio sit de
lege nature:q2(sicut dictum est supra di.xvij.)proprijssi
me de lege nature est principium practicū per se notū ⁊
cōclusio demonstratiue descendens ex tali principio se
cundario: aut de lege nature est verum euidenter con=
sonum talibus principijs et conclusionibus licet non

necessario sequēs: ⁊ hoc modo marē ⁊ feminā obligari ad finem predictū est de lege nature: vt patet ex dictis. ¶ Ad probationem secunde conclusionis principalis
G sit hec prima ꝯclusio obligationē illam indissolubilem expedit ex actu volūtatis personarū obligatarū innasci. hoc probaṫ: qꝛ vel sic nasceṫ vel ex impositione legislatoris sine actu voluntatis eorū: sed primū est vtilius ⁊ magis cōsonum rōni naturali: qꝛ ex quo obligatio debet esse indissolubilis expedit ꝙ modus quo fit sit conueniens indissolubilitati eius: sed si cogerenṫ a legislatore sibi inuicem coniungi minus placerēt sibi mutuo: ⁊ ita esset maior occasio discēssionis future: qꝛ sicut dicitur. xx. q. iij. presens quod quis non eligit profecto non diligit: quod aūt non diligit facile contēnit. ¶ Secūda conclusio est hec marē ⁊ feminam trāsferre in se inuicē potestatem corpoꝝ suorū pro vsu perpetuo ad istum finem: honestum est: ⁊ hoc contractu mutue donationis: hoc patet ex precedēti visa rōne cōtractus mutue donationis. diciṫ enim cōtractus quasi simul tractus duarum voluntatū: ⁊ per cōsequēs necessario requirit actꝰ voluntatum cōcordes in translatione mutua corporū: sicut in permutationibꝰ ⁊ vēditionibus cōmuniter accidit: nec hoc sufficit: sed oportet istos actus per aliqua certa signa mutuo exprimi. alioquin neutri cōstaret de actu voluntatis alterius: ⁊ neuter vult transferre: nisi pro quanto cōcipit alium velle in ipsum transferre. Si ergo ex precedenti conclusione expedit illos obligari per proprias voluntates ⁊ non sine signis expressis: ergo expedit ibi esse cōtractum ex quo nascitur illa obligatio: sed cōtractus ille non potest esse nisi mutue donationis vel permutationis: quod idem est: potestatis corporum pro vsu perpetuo ad istum finem: nam pote-
H statem sui corporis que sua est nullus transfert in aliū nisi per actū voluntatis sue: qꝛ ꝑ illum fit dn̄s: ⁊ desinit esse dn̄s: ⁊ sic facit alium dominum: ⁊ per cōsequens illud quod alius acquirit in corpore alterius trāsfertur in ipsum per actum voluntatis libere transferentis: ⁊ hoc cum signo extrinseco euidēti in quo habetur ratio contractus predicti forma istius cōtractꝰ est do si des vel do vt des. ¶ Tertia conclusio principalis ꝓbaṫ sic nulli obligarent se cōmuni obligatione saltem difficili: nisi ad hoc esset aliquid astringens: vel sicut lex nature vel sicut lex positiua diuina vel humana: lex enim nature ⁊ si obliget ad indissolubilitatē vinculi predicti premisso tali contractu: tamē non lex nature euidētissima sed secūdo modo dicta: illud autē quod non est de lege nature nisi secūdo modo non est omnibus manifestum. ergo expedit necessitatē illius precepti a lege positiua diuina determinari. Esto etiam ꝙ ad hoc obligaret preceptum legis nature pro modo dicte: puta principium practicum manifestū vel cōclusio adhuc expediret ponere ad hoc preceptū diuinum: qꝛ minus obediunt homines soli legi nature q̄ deo precipienti: qꝛ minus timent ⁊ reuerenṫ conscientias proprias q̄ auctoritatē diuinam: nec expedit determinationē istam primo modo fieri a lege positiua humana: qꝛ leges positiue humane varie sunt apud diuersos: ista autē indissolubilitas debet esse vniformis apud omnes. ¶ Hoc factū est vt patet Gen̄. ij. ⁊ Mat. xix. vbi xp̄s allegat deum dixisse quod Adam protulit. Gen̄. ij. qꝛ dixit per os Ade: vt preconis: ⁊ ideo dixit deum coniunxisse supple marem et feminam cōiunctione matrimoniali: qꝛ precepto qd̄ protulit ꝑ os Ade. v. adherebit. ¶ Sed intelligēdū est ꝙ aliud ꝑcipere ꝯtractū illum ⁊ aliud p̄cipere adhesionem perpetuā premisso primo cōtractu. primū bn̄ expedit precipi pro tempore illo pro quo esset necessitas ꝓpagationis: ⁊ maxime si homines essent difficiles ad hoc sine precepto: sed ꝓ alio tēpore pro quo non est necessitas non oportet precipi. ⁊ hinc est ꝙ deus post lapsum bis dedit preceptū de cōtrahēdo. Gen̄. i. ⁊ iterum Gen̄. 8. ⁊ 9.
deletis omnibꝰ post diluuium preter octo animas. Sꝫ preceptū secūdum expedit dari pro semper: qꝛ illam indissolubilitatem ostēsum est esse cōsonam legi naturali in prima cōclusione: ⁊ minus seruareṫ nisi super hoc esset preceptū diuinum sicut dictū est in. ij. arṫ. ¶ Ad hāc conclusionē tertiam poniṫ ratio talis. nullus pōt rem Ric. in. 4.
alterius dn̄i alteri obligare: nisi de consensu vel appro- 27. di. ar. 1.
batione illius cuius est: sed corpus cuiuscūq̄ est dei iu- q. 2. i. so. pri.
re creationis: ergo nullus potest transferre illud in dominium alterius nisi inquātum deus approbat: ergo si translatio est honesta ad istum finem vt patet ex prima ⁊ secūda cōclusione principali: sequitur ꝙ congruū est deum istam translationem corporū approbare. ¶ Sed diceret hic: ꝙ licet homo ex creatione teneṫ deo in omnibus que potest: deus tamen non tm̄ exigit ab homine: sed dimittit eū libertati sue: solūmodo exigit vt seruet precepta decalogi: vnde potest quis se vēdere in seruū licet de hoc non inueniaṫ specialis approbatio diuina in scriptura: in qua vēditione ita trāsfert potestatē sui corporis in alium sicut in cōtractione matrimonij: cōsimiliter patet de trāslatione dominij omniū suarū rerū. et tota ratio est: qꝛ in quibus deus non obligat sibi hominem vel sua relinquit ea volūtati hōis. ¶ De quarta cōclusione sit hec prima cōclusio specialis: ꝯtractui
I predicto congruū est annecti collationē gratie: qꝛ ꝯtractus predictus est difficilis: cū ex eo nascaṫ obligatio valde difficilis: cuius difficultas cōiuncta est honestati. vt probatū est prius: ad honestum aūt ⁊ difficile congruum est gratiam cōferri. ¶ Secūda cōclusio est hec congruū est in aliquo signo sensibili ad hoc a deo instituto regulariter conferri: qꝛ dictū est supra in generali de sacramētis di. i. expedit talia signa esse instituta pro statu isto. ¶ Tertia cōclusio. expedit sacramētum proprie dictū cōiungi cōtractui predicto: patet ex duabus precedentibus: qꝛ signum efficax gratie tunc collatę. ¶ Sed intelligēdum est ꝙ circūscripta cōsideratione de ratione sacramenti in proposito possunt cōmuniter veritates de matrimonio ostendi per rōnem cōtractus et obligationis: hec aūt ratio sacramenti annexa difficultates nouas videṫ adducere: puta a quo et vbi fuit institutum? que forma? qualiter vna? quis minister? et qualiter vnus? ⁊ quis effectus sit sacramēti? ¶ De primo non potest dici ꝙ sacramētum matrimonij sit institutum in statu innocētie. Gen̄. ij: qꝛ omnia sacramenta
K habent efficatiam a passione xp̄i exhibita vel preuisa: si aūt status innocētie stetisset: passio xp̄i nec fuisset exhibita nec preuisa: nec apparet ꝙ sit sacramētū legis mosayce: nec inueniṫ vbi in lege euāgelica institutum sit: xp̄s enim Mat. xix. approbauit quod institutū fuit Gen̄. ij. et Paulus prima ad Coꝛ. sic docuit vsum vel Ca. 7.
actum sequētem cōtractum matrimonij. Diceret ergo aliquis ꝙ illud ad Eph. sacramētum hoc magnum est dico tamen in christo ⁊ in ecclesia intelligitur de sacra- 5.
mento extense accepto pro signo sacre rei: cuius tamen non est causa nec signum aliquod efficax: non enim est matrimonium signum efficax respectu coniunctionis ecclesie ad christum: sed si aliquo modo est signum efficax ita potest esse votum virginitatis signum coniunctionis ecclesie virginis ad christum. ¶ Sed qꝛ cōmuniter tenet ecclesia sacramētū mr̄imonij esse septimum inter ecclesiastica sacramēta: ⁊ de sacramētis eccl̄ie nō est aliter sentiendū q̄ sentit eccl̄ia romana. extra de hereticis ad abolendā: ideo dici pōt ꝙ cōtractui mr̄imoniali ānexit deꝰ sacramētū ꝓprie dictū saltē ꝑ lege euā-

gelica:alioquin non esset sacramētū noue legis:⁊ tunc
oportet dicere ꝙ institutū fuit a xp̄o sicut vniuersaliter
dist.2.q.1. dictum est supra.de sacramentis ecclesiasticis. vbi aūt
non inuenit planius ꝙ̄ Mat. xix. ⁊ licet ibi tm̄ appro=
bauerit cōtractū institutū Gen̄.ij.⁊ per cōsequens illud
non instituit:instituit tm̄ sacramētum quod pōt accipi
ex illo verbo quod addidit: qd̓ deus cōiunxit homo nō
separet: vt non intelligat ibi coniunxisse pro instituisse
precise cōtractū matrimonij:sed cōiunxisse ex tunc gra
q.1.coniuga tiose per institutionē sacramēti cōcomitantis illum cō
le coniūdē= tractum coniungētem. Forma aūt est aliquod signum
tem. sensibile institutū a deo ad significādum efficaciter gra
tiam tunc collatā. ¶ Sed hic est dubium: vel em̄ deus
instituit ita indeterminatū signum : vt sit signū efficax
gratie sicut indeterminatū signū requisitū ad cōtractū
vel magis determinauit illud qd̓ debet esse efficax gra=
tie ꝙ̄ ex impositione humana determinet signum suffi
ciens ad cōtractū : ⁊ si sic vel determinauit aliqua ver=
ba precise:puta accipio te in meam vel in meum:vel de
terminauit indifferēter quecūq; verba exprimētia ta=
lem consensum:⁊ inter ista multū interest: q2 si determi
nauit strictissime illud scilz ꝙ forma huius sacramēti
consistit in verbis precisis sequit ꝙ multotiens est con
tractus matrimonij sine sacramēto etiam in lege euan
gelica . q2 multotiens cōtrahit per alia verba ꝙ̄ ꝑ ista.
Si etiam determinauit verba sed indifferēter cōsensuz
istum exprimētia quecūq; sint ista: adhuc tamen cū cō
trahant quādoq; inter mutos sine verbis: sequit ꝙ ali
cubi est contractus iste sine sacramēto:nec istud est ab=
surdum: q2 possibile est ꝙ vsq; ad legem euāgelicā fre=
quenter cōtrahebat: vbi tamen nunꝙ̄ fuit sacramentū
vt hic loquimur scz proprie. ¶ Si aūt non determina=
uit ꝙ sit sacramētum gratie magis ꝙ̄ ex impositione
humana determinet signum sufficiens ad cōtractū tūc
potest dici ꝙ in quocūq; cōtractu in lege euāgelica cō=
comitat sacramentū: q2 illud signum quod requirit ad
contractū est ex institutione diuina sacramētum. ¶ Ex
hoc patet secūdum qualiter sit vna forma: q2 vna vni=
tate integritatis nō vnitate indiuisibilitatis:verba em̄
hincinde expressiua consensus sunt vnum signum inte=
grum ⁊ respectu cōtractus ⁊ respectu gratie:nec est in
conueniens plures formas particulares esse vnius sa=
cramenti : sicut dictū est supra de eucharistia de forma
dist.8.q.2. super panē ⁊ vinum. ¶ De ministro est aliud dubium:
q2 vt plurimum ipsimet cōtrahētes ministrāt sibiipsis
hoc sacramētū vel mutuo vel vterq; sibi. Sed nec hoc
requirit necessario si in omni ꝯtractu est sacramētum:
q2 aliquādo partes cōtrahunt pro filijs vel filiabus ꝓ=
sentibus eis non exprimentibus signa propria : si ergo
ibi est sacramētum oportet dicere ꝙ minister huius sa
cramenti possit esse indifferēter quicūq; potest esse mi=
nister in contractu matrimonij. ¶ Sed qualiter vnus
minister potest dici sicut prius de vna forma. Sed quis
effectus: dico ꝙ due gratie in animab9 contrahētium
et hoc nisi sit obex peccati mortalis hinc ⁊ inde nō em̄
sufficit ad gratiam percipiendam ꝙ cōtrahens non sit
fictus respectu sacramēti:sed oportet ꝙ prius penitue
rit:q2 istud sacramētum non dat primam gratiam. Se=
cundus effectus est vnio animarū cōtrahētium:sed pri
mus effect9 totalis est vnus scz gratiosa cōiunctio ani
marum. Si aūt stringēdo formam ad certū signuz ⁊ ad
ministros determinatos oporteat ꝯsequenter dicere ꝙ
non omnes cōtrahētes in lege xp̄iana recipiunt sacra
mentum: pōt tamen dici ꝙ percipiunt gratiam si alias
nō sit obex: q2 deus assistit ibi propter difficultatem il=
lius cōtractus honesti:non tm̄ tantā gratiā quātā ꝑci=
perēt cū sacramēto maxime si ipossibilitas nō excuset.

¶ De quinta conclusione que applicat significata ad
voces dico ꝙ aliud est matrimoniū : ⁊ aliud cōtractus
matrimonij:⁊ aliud sacramētum matrimonij:matrimo
nium est illa obligatio mutua vel vinculū illud de quo
dictum est in prima cōclusione principali.cōtract9 aūt
est ille actus mutu9 voluntatū de quo dictū est in secū=
da ꝯclusione principali:sacramētum est signum efficax
gratie cōcomitans actū illum de quo sacramēto dictū
est in tertia cōclusione ꝑncipali : ⁊ patet distinctio isto=
rum per se primū em̄ est permanens in animab9 coniu
gum:⁊ est relatio tm̄ realis extrīsecus adueniēs vel qd̓
verius videt relatio rōnis:q2 nihil est ibi nisi dominiuz
nouū:⁊ noua seruitus per nouam cōmutationē:sed do=
minium tale vel seruitus nihil reale ponit in dn̄o vel ser
uo. ¶ Secūdum etiam tm̄ est in fieri ⁊ est actio vel pas
sio interior vel exterior vel magis constans ex actibus
interioribus ⁊ exterioribus duarū personaruz: ⁊ habet
se istud ad matrimonium.primo modo dictū sicut cau=
sa in fieri : quēadmodum generatio ad paternitatē vel
magis sicut baptizari vel ordinari ad caracterem sicut
patet supra. ¶ Tertium aūt similiter est in fieri ⁊ simul q.1.primo.
est ⁊ non est cū primo:⁊ ideo non semꝑ manet cū [illegible]
nec oportet dicere ꝙ hoc nomē matrimoniū sit equiuo
cum ad ista tria:immo ꝙ tm̄ significet primū:⁊ ꝓ alijs
duobus accipiat tm̄ in obliquo specificans illa: vt pro
secūdo dicat cōtractus matrimonij:⁊ pro tertio sacra=
mentum matrimonij vbi non est cōstructio intransitiua
sed trāsitiua. Si aūt omnino cōcedas ꝙ hoc nomē ma
trimonium significet illa tria : non erit contētio de no=
mine:q2 hoc erit equiuoce. Possunt aūt hec tria sic de=
scribi.matrimoniū est vinculum indissolubile inter ma
rem ⁊ feminam ex mutua trāslatione potestatis corpo
rum suorū in se inuicē facta ad procreādam prolem de=
bite educandam. Secūdum sic:cōtractus matrimonij
est maris ⁊ femine mutua translatio corporuz suorū ꝓ
vsu perpetuo ad procreandam prolem debite educan=
dam. Sacramētum matrimonij est expressio certorum
verborū maris ⁊ femine ad se inuicem signātium tradi
tionem mutue potestatis corporū ad prolem debite ꝓ=
creandam ex institutione diuina efficaciter significans
gratiam cōferēdam mutuo cōtrahētibus ad cōiunctio
nem mutuā animorū gratiosam vel si verba certa non
sint precise forma huius sacramēti:nec etiam cōtrahē=
tes sint precise ministri : ponat in principio loco illius
expressio verborū exhibitio certorū signorū maris ⁊ fe
mine:vel aliquid generalius significans traditionē mu
tuam potestatis corporum maris ⁊ femine ad prolem
debite procreandam.

Per hoc patet ad.q.istam applicando:
cōtractus siquidē matrimonij institutus est deo ante
lapsum. Gen̄.ij. Hoc nunc os ex ossibus meis:⁊ crescite
⁊ multiplicamini.⁊ post lapsum. Gen̄. iij. Multiplica=
bo cōceptus tuos ⁊ erūnas:dixit dn̄s Eue. Gen̄.ix. Cre
scite ⁊ multipli.⁊ est institutio per modū precepti affir=
matiui:ita ꝙ obligat semper:sed non ad semper: sed tē
pore necessitatis:non tm̄ in principio: sed adhuc videt
eodē modo obligare si paucitas in filijs ex aliqua cau=
sa accideret:puta ex bello peste vel clade ⁊ huiusmodi:
et hoc probat quomodo iste cōtractus est a deo per le=
gem positiuam diuinam institut9: ⁊ etiam aliter est ab
ipso scilicet vt imprimente legem nature cordibus ho=
minum.de qua lege nature est iste contractus: licet nō
primo nec vt necessarium notum : tamen vt secundario
consonum. ¶ Secundum scilicet obligationem indis=
solubilem instituit deus ex lege sua positiua. Genesis
secundo. Adherebit vxori sue:adherebit inquam id est

non momentanee accipiet: instituit etiã imprimẽdo legem nature non solum quãtum ad euidẽter necessaria ex lege illa: sed quãtum ad euidẽter consona illi legi: ꝛ ꝙ sic instituerit probat in principio prime cõclusionis ꝛ istud preceptũ: secũdum habet vim negatiui qꝛ obligat semper: ꝛ ad semper nisi per legislatorẽ fiat specialis dispẽsatio: vt dicet di. xxxiiij. Tertium scꝫ sacramẽ-
33. tum matrimonij instituit deus sicut dictũ est in quarta cõclusione principali. Sed hic est dubium: qꝛ ex omnibus cõclusionibus istis ꝛ ex ista solutione non habetur nec ratio cõtractꝰ matrimonij nec obligationis nec institutio diuina respectu eius: nisi propter finem scꝫ procreare prolẽ debite educandam: hec aũt institutio dicit fuisse in officium: sed preter hoc matrimonium fuit institutum in remedium scꝫ vitande incõtinentie post lapsum. Unde ergo primo est honestas cõtractus huius vel obligationis isto modo vel institutio vel approba-
R tio diuina respectu eius ad istum finem. Respõdeo non apparet facile ꝙ ſm rectam rõnem debeat quis in illo actu precise ad delectationẽ aspicere: immo magis oppositum videt cõsonum rationi: ergo magis tolerãdũ: qꝛ non videt inueniri ibi finis laudabilis: nisi procreatio prolis: ratio etiam naturalis non videt concludere aliquã honestatẽ in actu illo: nec per cõsequẽs in obligatione vel cum cõtractu obligatorio mutuo ad illum actũ nec ꝑ cõsequens qd legislator recte debeat talem contractum vel obligationẽ approbare vel instituere. ¶ Quid ergo si dicat ꝙ quicũqꝫ volens vti corpore suo ad delectationẽ peccati ne vtatur iniuste cum non suapotest cõmutare corpus suũ pro corpore alterius quo iuste vtatur tanꝙ suo: ꝛ tunc ista datio honesta erit ꝓpter illam iustitiam: presupposito tamen tali fine licito: nec oportebit tunc ꝙ de licentia diuina vtatur se vel corpore suo ad talem actum ad hoc vt licite vtatur: qꝛ (vt dictum est) excludendo secũdam rõnem ad tertiam conclusionẽ: deus enim vnicuiqꝫ cõmisit se ꝛ sua in quibus non obligauit eũ sibi: si hoc non sufficiat nec iustitia ad illum actũ erit magis laudabilis ꝙ iusta coniũctio vel cõmutatio ad vnum alium actum qui non esset laudabilis: puta cõmutatio ad vtendum alio ad locum alium pro simili vsu ꝛ ecõtra. Saltem potest hic recurri ad institutionẽ dei qui non ex laudabilitate actus ꝓpter alium finem ꝙ propagationem: sed ex infirmitate
S post lapsum ꝛ pronitate ad istum actum indulsit: non approbauit actum istum: et hoc ad vitandum maius malum: ꝛ ista indulgentia posita contractum ordinatum ad actũ istum instituit: ꝛ si non lege nature impressa saltem lege positiua: ꝛ hoc tam quãtum ad cõtractũ ꝙ quãtum ad obligationem sed difficile est inuenire vbi quo ad cõtractum: qꝛ nunꝙ in veteri testamẽto inuenitur cõtractus preceptus vel laudatus nisi ad procreationem prolis: semper enim mandatum diuinum est ad hoc. Crescite ꝛc. quod non est nisi propagando saltem in nouo testamẽto certificati sumus de hoc ꝓpter aliũ finem scꝫ propter vitandum fornicationem. i. Cor. vij. hoc aũt ſm indulgẽtiam dico ꝛc. ꝛ verisimile est ꝙ ista indulgentia non fuerit. primo facta in noua lege: sed a principio humanꝭ lapsus. Sic ergo ex primis cõclusionibus habet de institutione matrimonij ꝛ obligationis in ordine ad finem propagandi prolem ꝛ institutio sacramenti concomitantis illum contractum: sed institutio contractus ad vitandam fornicationem non habetur ita per rõnem naturalem: immo vix tanꝙ licitũ ex institutione diuina nisi vt indulgente: iustitia tamen ibi per rationem in indissolubilitate ꝛ sacramentũ concomitans contractum illum eodem modo concomitatur vt prius de matrimonio instituto propter primum finem.

Ad argumenta.

Ad primum patet ex prima cõclusione: qꝛ Adam sicut ꝓ͞co protulit illa verba: hoc nũc os ex ossibꝰ ꝛc. sicut manifeste exꝓ͞mit xp͞s Mat. xix. d. de deo qui fecit masculum ꝛ feminam: ꝛ dixit ꝙobrem adherebit homo ꝛc. ¶ Ad secũdum ecclesia circa materiam habilem vel inhabilem aliquid immutat: sed non circa illud quod est essentiale cõtractui matrimonij presupposita materia idonea.

Post hęc aduertendum est quid sit coniugium &c. Distinctio. XXVII.

Quæro duo circa istam xxvij. dist. Primo de diffinitione matrimonij quã ponit magister in litera. Utrum sit conueniens cũ dicit ꝙ matrimonij est viri mulierisqꝫ coniunctio maritalis inter legitimas personas vitam indissolubilem retinẽs: Uidetur ꝙ non: qꝛ aut coniunctio accipit ibi pro coniunctione passiua aut pro relatione nõ primo modo: qꝛ illa trãsit trãseũte: ꝛ cessante actu cõtrahẽtiũ: ꝛ etiam omnis passio est ad aliquẽ terminũ: ꝛ tũc oportet dare terminum aliquem inductũ per istam coniunctionẽ quod non est verum: qꝛ nihil est ibi nouũ nisi respectus rationis: nec secũdo modo. Tunc qꝛ inesset terminus preteriti motus vel mutationis precedẽtis: qꝛ post mutationem inest principalius non: sed consequens est falsum: qꝛ nõ est forma absoluta. tũ: qꝛ cum sint due relationes vna viri ad mulierem: ꝛ alia econuerso. iij. phys. eadem est via ꝛc. ergo sequitur ꝙ essent duo matrimonia vel ꝙ matrimonium nõ sit essentialiter vnum. ¶ Contra magister in litera.

Ad istam quæstionem patet ex dictis ad quintam cõclusionem precedentis. q. qꝛ ista diffinitio matrimonij debet ĩtelligi sicut explicata est per diffinitionem vel descriptionem positam ibi: si qꝛ matrimonium accipiat proprie pro illa coniunctione tũc debet intelligi coniunctio habitualis idem ꝙ obligatio. Si aũt accipiat ibi pro cõtractu proprie tunc coniunctio põt accipi pro actu coniungendi vel passione que includit vtrũqꝫ actum: scꝫ intrinsecum ꝛ extrinsecũ personarum in actu suo coniunctarũ. ¶ Ad argumentum dico ꝙ intelligẽdo matrimonium proprie cõiunctio intelligitur pro relatione: ꝛ cũ dicis ꝙ illa esset terminꝰ motus: nõ sequitur qꝛ illa mutatio preuia que erat ibi erat per actum volũtatis non derelinquentem aliquid inductum: ꝛ ſm actum causandi signum exteriorem a quo etiam nihil derelinquebat: cum aũt dicis de dualitate respõsum est prius: qꝛ matrimonium est vnum vnitate integritatis non indiuisibilitatis: ꝛ ita est vniuersaliter in omni contractu: qꝛ contractus includit duas partes: scilꝫ ascensum huius ꝛ illius: ꝛ in vtroqꝫ etiam duos actus: scꝫ interiorem ꝛ exteriorem significantem illum interiorem.

Secundo quæro an cõsensus expressus per verba sit causa sufficiens matrimonij? Qꝛ non: quia tunc nullus posset esse certus de matrimonio: sicut nec de consensu alterius: nõ eñ videt quis voluntatem alteriꝰ: consequens est inconueniens:

quia nullus posset, tunc vti certitudinaliter actu matrimonij sine periculo. ¶ Preterea. xxxij. q. ij. honorantur in textu ⁊ in glossa. ⁊ extra de sponsalibus tuc. sufficit expressio parentum pro filijs. ¶ Contra magister in litera. ⁊ extra de sponsalibus. tua nos in fide sine cōsensu ⁊c. cetera nequeūt matrimonium facere cōsensus aūt tacitus non sufficit ad sacramentum: quia non est ibi signum sensibile.

Solutio istius quæstionis patet ex secunda cōclusione prime. q. q2 ibi habet qualiter cōtractus mutue donationis potestatis corporū est honest9: ⁊ qualiter se habet ad vinculum derelictū inter coniu-
B ges: ⁊ tunc ad formam. q. non est dicēdum ꝙ sit proprie causa efficiens illius vinculi: sed est dispositio preuia sicut baptizari ⁊ ordinari est preuia dispositio ad characterem. cōsensus aūt expressus verbis sufficientib9 includēdo ista duo nihil aliud est ꝙ cōtractus matrimonij: ⁊ ideo se habet ad matrimonium sicut iste cōtract9 ¶ Ad primū argumētum dico ꝙ pōt ibi esse certitudo talis qualis requirit in actibus humanis in alijs enim contractibus puta vēditionis vel cōmutationis rerū non requirit certitudo demōstratiua: sed sufficit probabilis ⁊ vt in pluribus: ⁊ talis est in proposito ex suppositione istius propositionis quilibet habēdus est verax de quo habet euidēs signum oppositi: ⁊ ista est de lege nature. i. cōsona legi naturali ꝙ pro fideli ⁊ veraci quilibet habeat quousqꝫ per experientiam vel per testimonium aliorū fuerit certitudinaliter cōtrarium extimatum Si aūt aliquis dicat se fraudasse personam secū
C contrahentem: de hoc infra di. xxx. q. i. ¶ Ad secūdum concedo ꝙ ad cōtractū sufficit parentes contrahere pro filijs sufficeret sine quibuscūqꝫ verbis cōtractus per literas. siquidem in alijs contractibus emptionis ⁊ venditionis firmior cōtractus habet in literis ꝙ in verbis nudis. Sed an in istis signis alijs a verbis vel exhibitis ab alijs vel a cōtrahentibus saluet ratio sacramēti: tactū est in cōclusione quarta solutionis precedētis

Hic queri debet &c. Dist. XXVIII

Vero circa istam distictionem. xxviij. Utrū solus consensus de presenti expressus verbis causet matrimoniū: Q2 non Omne vinculum vel cōtractus ad quod licite pōt sequi carnalis copula est matrimonium vel matrimonij cōtractus: sed post consensum expressum verbis de futuro licite sequit copula carnalis: q2 tales nō dicunt fornicarij: q2 obsequēte copula carnali ecclesia simpliciter dicit esse matrimonium inter illos. ergo. Hoc confirmat extra de sponsalibus. is qui. ¶ Preterea impletio promissi sicut ⁊ fidelitas est de lege nature. non aūt est per illum actum: q2 ille actus non est forma cōtrahendi: nec forma sacramenti: ergo prius fuit matrimonium: ergo promissio est vinculum indissolubile: ⁊ maxime confirmat iuramento: q2 seruare iuramētum est de lege nature. ¶ Preterea non est medium quātum ad contractum istum inter sponsalia ⁊ matrimonium: sed quādo apponit iuramētum excedit cōtractus firmitatē spōsalium: q2 sponsalia habēt firmitatem suā sine iuramēto: ergo quādo apponitur iuramētum est cōtractus matrimonij. ex promisso. ergo cum iuramēto surgit vinculum indissolubile: ergo matrimonium. ¶ Contra magister in litera.

Respondeo sicut patet ex secūda conclusione prime solutionis contractus matrimonij: qui scꝫ inducit obligationē vel vinculum quod dicit vincu-
B lum matrimoniale est datio: ⁊ si non est liberalis est tamen datio pro alio recipiendo que est permutatio: traditio saltē mutua potestatis corporū: sed nullus promittendo tradit illud quod promittit immo est cōtradictio q2 promissio est de tradēdo in futurū: consensus aūt de futuro expressus signis conuenientibus tali consensui non est nisi promissio: ergo impossibile est ibi esse traditionem: nec per cōsequēs cōtractus matrimonij. ¶ Si quis aūt vellet facere vim de sacramēto concomitante contractum posset dicere ꝙ propria forma huius sacramenti siue cōsistat in verbis tm̄ siue in signis alijs non tamen cōsistit nisi in signo representatiuo: non aūt pronostico: nec intendere pro futuro est sufficiens intentio in ministro ad ministrādum sacramentum: sed oportet ꝙ intēdat pro presenti sicut signum significat. in sacramentis enim veritatis minister non ministrat idonee si mentit: ergo non est sacramētum si est cōsensus de futuro tm̄ propter defectū intētionis ministri. ⁊ mēdacium si est vtitur signo representatiuo: si aūt vtitur signo pronostico etsi non mentiat: tamen deficit intētio requisita ⁊ signum debitum requisitum.

Ad primum argumētum dico ꝙ maior non est vera nisi intelligat de vinculo indissolubili ante actum copule carnalis: istud aūt etsi fiat indissolubile per actum illum: non tamen erat prius indissolubile. ¶ Et si queras isto supposito fm presumptionem ecclesie quid fm veritatē est vinculum indissolubile: nunquid actus sequens causat vinculum indissolubile. Respondeo veritas preualet presumptioni simpliciter ⁊ in quocūqꝫ iudicio si appareat ꝙ equaliter possit esse veritas nota sicut illud: vnde oritur presumptio. In veritate ergo si iste in actu sequēti sponsalia non mutat cōsensum sponsalium in cōsensum matrimonialem non efficitur matrimonium per istum actū: q2 iste actus nec ex natura rei: nec ex lege diuina est forma sacramentalis: nec matrimonij in proposito: ecclesia tamen cui nō potest innotescere animus exercētis actum illum presumit ꝙ iste noluit peccare mortaliter: ⁊ ideo ꝙ talis procedat a consensu sponsalium ad nouū cōsensum matrimonialem: ⁊ illo affectu cognoscat illam. Et per hoc ad illud quod adducitur extra: concedo enim ꝙ si non mutetur consensus prior in matrimonialem fm veritatem non est matrimonium: licet ecclesia sic presumat.
¶ Ad secūdum dico ꝙ promissio etsi sit de lege nature C
seruanda: tamen non attingit ad cōtractum dationis: ⁊ ideo quantūcūqꝫ teneat soluere promissum res tamē manet sua: si autē det alteri data est: nec potest postea ab illo cui dedit auferre vt reddat promissum: nec tenetur ad restitutionem: q2 nihil sibi abstulit: sed debet de impossibilitate reddendi promissum penitere siue de defectione promissionis ita est hic. ergo illa propositio maior ꝙ vinculum indissolubile proueniens ad istam obligationem est matrimonium vera est de indissolubili de iure ⁊ de facto: sicut est quando datio facta est perpetuo. promissio autem ⁊ si sit indissolubilis de iure tamē dissolubilis est de facto per dationem sed sequentem.
¶ Ad tertium dico. ꝙ in sponsalibus est gradus in firmitate ⁊ firmitas iuramenti addita sponsalibus per cōsensum ⁊ de futuro licet magis certificet: non tamē exit certitudinem ⁊ firmitatem sponsalium.

¶ Oportet aūt cōsensū coniugalē liberū esse a coactiōe &c. Distin. XXIX.

Irca istam distinctionem.xxix.quero. Utrũ cõsensus coactus sufficiat ad cõtrahẽdũ verũ matrimoniũ. Q; sic. q; baptizatus timore penarũ sufficiẽter ↄsentit ita ꝙ vere recipit baptismum: vnde ⁊ cogẽdus est ad obseruãtiam fidei iam suscepte hic extra de baptismo ⁊ eius effectu maiores. ergo a simili in proposito cũ ibi sit matrimoniũ spũale sicut carnale immo cõsequẽtia videt̃ tenere a minore: q; minus videt̃ requiri libertas ad carnale q̃ ad spũale matrimoniuꝫ. ¶ Preterea nullus metus impedit nisi qui põt cadere in cõstantẽ virũ: sed vir cõstans est fortis ⁊ fortis est impauidus.iij.ethic. ¶ Preterea extra de his que vi metusq; causa fiunt: ad aures electio facta per metũ si sit iuramẽto firmata est obligatoria: ergo a simili in ꝓposito. ¶ Preterea coactio facta per metũ non est nisi quedam inductio efficax ad illud: que nõ est simpliciter coactio: sed blãditie ita efficaciter inducere possunt sicut terrores vel mine: ergo consentiens: propter aliquas blãditias vel delitias allicientes non ↄtraheret matrimonium: cõsequens est falsum. ergo. ¶ Preterea extra de despõ. impuberũ. tua nos: pater filium nondũ adultum cuius voluntas non põt discerni: cui vult põt matrimonio tradere: ⁊ postq̃ filius ad perfectã etatẽ peruenerit debet hoc adimplere: ⁊ hoc habet̃.ff. de spõsalibus.l. sed que patris. dicit̃ de filia ꝙ tũc solum dissentiẽdi a patre licẽtia cõcedit̃ sibi si indignũ morib⁹ vel turpem spõsum pater ei eligat: ⁊ probat̃ hoc a simili: q; papa põt suos filios cogere ad cõtrahẽdũ matrimonium spũale. puta ad recipiendũ epatũ. ergo ¶ Contra magister in litera. ¶ Preterea fauorabili⁹ est m̃rimoniuꝫ spũale q̃ carnale: sed cõsensus coact⁹ ĩpedit ꝓfessionẽ religiõis: vt habet̃.xx.q.iij. pñs ḡ ⁊ hic. ¶ Preterea ꝙ fili⁹ nõ possit cogi a p̃re ad ↄtrahẽdũ m̃rimoniũ habet̃ extra de despõ. impu.c.i. ¶ Preterea extra de his q̃ vi metusq; causa fiunt.c.i. ⁊ in glo. m̃rimoniũ ↄtractũ per metũ non tenet nec obligat⁹ est qui hoc facit ⁊ si iuret.

Ca.9. [margin, beside "pauidus.iij.ethic."]

Hic dicitur ꝙ simpliciter non põt aliquis cogi ad cõsensum: sed tñ ſm quid. s. ꝑ metũ penarum quas vult euadere: tunc arguit̃: sed penas quas timet sufficienter euadit cõsentiendo tantũ verbo extrinseco. ergo si vltra hoc cõsentit animo interius isto ↄsensu cõsentit non ex metu. ⁊ per cõsequẽs ille cõsensus est liber: ⁊ non coactus: ⁊ ita obligat: sed tñ iudicio ecclesie non est matrimoniũ que talẽ presumit matrimoniuꝫ non cõsensisse: sed tñ in prolatione verboꝝ ad periculũ quod metuit euadẽdũ. ¶ Contra hoc. quicũq; cogit̃ ad aliquid qđ non põt esse sine alio absq; pctõ mortali cogitur ad illud aliud: ⁊ hoc accipiendo coactionem sic hicinde: sed iste per te cogit̃ ad dicẽdũ verba exteriora ad exprimẽdũ cõsensum per metũ. illa aũt verba nõ pñt esse sine cõsensu illo interiori sine pctõ mortali: q; ꝓferens illa sine illo ↄnitiose mentit̃: ergo sic ꝑ te põt cogi ad ꝓferẽdũ verba sic ⁊ ad cõsensum interiorẽ. maior ꝓbatur multipliciter. tũ q; iste metus qui excusat est ille qui põt cadere in ↄstãtẽ virũ ſm iura. sed in virũ ↄstãtẽ non põt cadere met⁹ maioris incõmodi q̃ pctĩ mortalis. tum etiam q; nullus metus põt cadere recte in aliquem nisi ad subeundũ minus malum vt fugiat maius malum: sed pati quãcũq; penã est minus malum q̃ peccare mortaliter. ¶ Item etiã posset probari de licito ⁊ illicito: q; metus non põt inducere aliquem ad aliquid nisi vt est licitum: quia magis necessariũ est vitare illicit um q̃ fugere penã. siquidẽ plus a causa superiori determinat̃ aliquis ad fugiendũ illicitũ q̃ ad penã cauẽdam: q; deus per affectionẽ iustitie retrahit hominem ab illicito. affectio aũt cõmodi inclinat ad penã vitandam. ¶ Hec rõ tota cõfirmat̃ duplici exemplo: primo si alicui non liceret cõsentire interius nullus met⁹ deberet eũ inducere ad ꝓferendũ verba exterius sicut esset de religioso qui nullo modo ĩduci debet ad dicẽdũ hec verba: q; aut cõsentiens animo: ⁊ sic peccat mortaliter contra votũ: aut est cõsentiens: ⁊ sic peccat mortaliter mẽdacio ↄnitioso: ergo nullus alius inducit̃ sufficiẽter per meritũ ad dicẽda ista verba nisi vt distinguit̃ a religioso: q; lꝫ sibi cõsentire interius. ¶ Aliud exẽplum siquis violẽtiam inferẽs isti vt accipiat illam: ⁊ etiam ꝑ violentiam exigeret ab eo tale iuramẽtum iuro ad sancta dei euãgelia ꝙ sine metu cõsentio in istã: nullo modo debet aliquo metu ad istud iuramẽtum induci: q; est peccatũ mortale iurãdo mẽdaciter: ergo a simili nullo metu põt iste induci ad accipiendũ ista verbo exterius nisi vt sic accipere est licitũ non est aũt licitũ nisi vt cõiungit̃ cõsensui interiori. ¶ Si dicas per istas rões ꝓbari põt ꝙ nõ debet dicere verba ꝓpter quẽcũq; metũ nisi cõsentiat animo tñ si cõsentit tenet̃: q; ad illum cõsensum non inducit cũ sufficienter met⁹. ¶ Contra: nec ad verba exteriora cogit̃ simpliciter sic ꝙ ali⁹ moueat linguam suã: sed q; imminet sibi aliud magis vitandũ scꝫ mors dicit̃ cogi ad sic loquẽdum: ergo a simili cum immineat sibi maius malũ q̃ cõsentire in istam: vtpote mors vel peccatũ mortale metu cogit̃ ad cõsentiendũ in istam. ¶ Confirmat̃ istud: q; oppositũ daret occasionem multis mẽtiendi ↄnitiose. ¶ Confirmat̃ etiã ꝑ exẽplum siquis in magno periculo proiiciat merces in mari ne submergat̃ ex metu ꝓiicit: ⁊ si esset actus alius sine quo nõ posset esse proiectio vel absolute vel sine peccato mortali ad illũ similiter cogeret̃. ¶ Secũdo peccat oppinio in hoc ꝙ dicit ecclesiam presumere nõ esse cõsensum q; p̃sumit ipsum ex metu tñmodo cõsensisse exterius: nõ interius in animo hoc falsum est: q; ecclesia semꝑ p̃sumit pro meliore parte: sicut habet̃. extra de reg. iu. estote misericordes: ⁊ extra de scrutinio in ordinibus faciendo. c. vnico. quis presumit̃ idoneus quãdo non ꝓbat̃ idoneus ⁊ apparet manifeste: q; ecclesia copulam carnalem sequẽtem spõsalia p̃sumit esse ex affectu matrimoniali: q; presumit spõsum ⁊ sponsam non peccare mortaliter in illo actu: ergo a simili hic.

Bon. de fontibus q̃l.13 q.15. [margin, beside "quis cogi ad cõsensum"]

A [margin, beside "hicinde"]

Ad quæstionem igitur duo sunt videnda: primo qualiter possit esse cõsensus coactus. secũdo si ille sufficiat ad cõtractũ matrimonium. ¶ De primo cõtradictio est volũtatẽ simpliciter cogi ad actũ volendi: q; cũ violentũ sit ex tertio ethi. cuius principium est extra non cõferẽte vim passo: intellige passo vim. i. violentiam nõ cõferẽte: nõ negatiue sed cõtrarie. i. cõferente: qđ est dictu: violẽtũ est qđ est totaliter a ꝓncipio extrinseco ꝙ est cõtra ĩclinationẽ passi: ⁊ velle non põt sic inesse volũtati: q; tũc nolens vellet vel volens nollet: ⁊ sic sequit̃ ꝓpositũ: põt ergo habẽs volũtatẽ cogi ad aliquam passionẽ vtpote ligatus hic cogit̃ remanere: vel ad aliquã actionẽ instrumẽtalẽ: que tñ nõ est actio sua vtputa si aliqs manu mea ꝑcutiat ita posset facere manu erea: sed ad actionẽ volũtatis illicitã vel imperatã que proprie est actio humana nõ põt cogi nisi ſm quid metu. scꝫ maioris mali q̃ sit ille actus ⁊ est ista coactio possibilis in homine virtuoso quãdo non leui estimatione: sed certitudinaliter saltem certitudine sufficiente in actibus humanis sit malum sibi inferẽdum quod maius est inconueniens sibi q̃ actum istum displicentem

B [margin, beside "da: primo qualiter"]

Cap.2. [margin, beside "cuius principium est"]

eligere: et pōt bene eſſe q̄ ſm rectam rōnem ſit ſibi maius inconueniens: vtpote mors vel ſuſtinere carcerē vel captiuitatem mutilationem enormē ſtuprum et ſimilia mala: cum ergo iſte ſit dn̄s voluntatis ſue pōt velle aliquod quod alias nollet et imperare actū alīs nolitū antequā incurrat iſta mala: et hoc ſm rectā rōnem: vnde talis metus dicit̄ poſſe cadere in cōſtātem virum: ſed nullus metus poteſt inducere aliquem ad peccatum mortale ſm rectam rationem: q̄ non poteſt eſſe maius malum quod imminet q̄ ſit iſtud peccatū: q̄ nulla pena ſolum/peior eſt q̄ culpa mortalis.

E

De ſecūdo dico q̄ conſenſus iſto modo coactus in iſtā non ſufficit ad cōtractū matrimonij: vt expreſſe habet̄. extra de deſpon. Cum locū. et c. veniens. ij. et c. ꝯſultationi. ¶ Sed que eſt rō iſtius? Rn̄. et a cauſa formali iſtius cōtract9. et a cauſa efficiente a qua eſt q̄ cōtract9 habet talem formam. et a cauſa finali ꝓpter quam efficiens dedit iſti cōtractui talem formam primum patet: q̄ iſte cōtractus eſt datio et licet non liberalis: q̄ dat vt det̄ ſibi equale eſt tn̄ libera datio: q̄ ꝯ dationis rōnē eſt q̄ non ſit libera. ¶ Secundo a cauſa efficiente: q̄ deus talem inſtituit iſtam traſlationem ſumme liberā: vnde non eſt iſtud ab eccleſia determinatum: ſed tm̄ expreſſum: patet eni̅ q̄ etiam in lege nature erat iſtud requiſitū in contractu matrimonij. Gen̄. ij. Adherebit vxori ſue: ſed non adheret quis illi q̄ ꝯ inuite tenet: et Gen̄. xxiiij. dicit̄ de Abraam qui dixit illi ſeruo ſuo ſi noluerit mulier tecū venire tūc liber eris a iuramēto: et cū peteret ille rebeccā dixerūt: vocem9 puellam et queramus volūtatē eius: et ſtatim queſierūt parentes: vis ire cū homine iſto? reſpondit ibo. ¶ Tertio ex parte finis que eſt proles procreanda ex quo naſcit̄ indiſſolubilitas vinculi: ad iſtum cōpetit iſtam dationē eſſe ſimpliciter liberam: q̄ (vt dictū eſt: q̄ vt habet̄. xx. q. iij. preſens.) q̄ ꝯ quis non diligit: facile cōtēnit. ¶ Dicit etiam quidā q̄ poſſet dici eccleſiam illegitimare ꝑſonam aptam etiam pro tēpore illo pro quo eſt coactio q̄ ſicut pōt illegitimare ſimpliciter: ita etiam in caſu vel ad tēpus: ſed hoc non credo immo ſtatutū eccleſie hoc requirit ad naturā iſtius cōtract9 ab efficiente determinatā ꝑpter finem ad quē eſt. ¶ Contra hoc. ſi iſte coactu metu ſimpliciter ꝯſentit in iſtam (vt dictum eſt prius) vere cōſentit: q̄ ex quo virtuoſus eſt et vitet peccatum mortale cōſentit interius cōcorditer verbis exterioribus. ergo cū per actū voluntatis transferat dominium: iſte transfert poteſtatem ſui corporis in illam. ¶ Preterea. ſi quis ex metu peccati mortalis cōtrahet matrimonium ſimpliciter: puta ſi ex ꝑcepto diuino vel hoīs ſuperioris ſi poſſet hoc ꝑcipere ſimpliciter cōtraheret: et tn̄ met9 peccati mortalis eſt ita metus: et ita cadens in cōſtantē virum ſicut aliquis metus penarum mo multo magis. ¶ Preterea. non tm̄ ſibi pōt quis timere malum: ſed etiam ꝓximo. ergo ſi malū immineat huic mulieri vel peccati: vt ſi dicat pro firmo q̄ ſe ꝓſtituet ſtatim niſi ducatur vel pene: vt ſi dicat q̄ alius vel ipſa occidet ſe niſi ducat̄: iſte vt vitet iſta mala accipit eam: videt̄ q̄ ſit cōtract9 matrimonij: et tn̄ ibi eſt metus ergo. ¶ Ad ſolutionē iſtoꝝ poſſet accipi rō ex ſacramēto: q̄ requirit̄ libera intētio in miniſtrādo hoc ſacramētū: ſed iſtud nō eſt ita notū ſicut de liberalitate reqſita ad cōtractū ¶ Ad primū cōcedo q̄ iſte cui iminet metus peccati mortis vel carceris ſm rectā rōnē debet dicere verba matrimonialia q̄ exigunt̄ ab eo: et ex cōſequēti debet cōſentire interius cōcorditer verbis: nec tn̄ per iſtum cōſenſum transfert poteſtatē ſui corporis in illā: q̄ nullus cōſenſus eſt tranſlatiu9 niſi mere liber. ¶ Et

di. 36. in. 2. cōcłone pn̄cipali Ric. pn̄. diſ. ar. 1. q. 1.

a. l. propter naturam.

a. l. iſtius. q

E

ſi dicas ſaltem iſte libere habet actum volūtatis. ergo quantum eſt in ſe transfert. Rn̄. non libere habet: q̄ nō niſi ex metu hz: lz met9 non ſit cauſa effectiua. ſed cauſa vehementer inductiua. ſicut non libere loquit̄ verba exteriora ſed ex metu. ¶ Vel poſſet dici q̄ deus qui eſt ſuperior dn̄s in iſta tranſlatione non ratificat eā niſi ſit mere libere. ¶ Et per hoc poſſet reſpōderi ad iſtud argumētum: iſte ſcit ſe non tráſferre corpus ſuū: q̄ non libere cōſentit et ſigno exteriori oſtendit ſe tráſferre: ergo mentit̄. Reſpōdeo oſtēdit ſe tráſferre quātum in ſe eſt: ſed ſit ſe non transferre: q̄ ſcit hec non ratificari a ſuperiori. ¶ Si dicas ergo ad hoc q̄ non mentiat̄: oportet dicere accipio te in meam ſi dn̄s permiſerit. Reſpōdeo iſta cōditio ſemper intelligit̄ quātumcūq̄ ſit abſoluta locutio: et iſto modo debet intelligi abſolute verbū eius accipio te in meam ſupple quātum in me eſt preſuppoſita violentia iſta: et ſi deus ratificaret per talem conſenſum qualem nunc habeo traditionē corporis mei fieri traderem tibi meum: et intantū trado quātum tradi poteſt per talem cōſenſum. ¶ Ad ſecūdum dico q̄ contrahens ex obediētia propter metū peccati mortalis ꝯtrahit vt ſeruet iuſtitiam: et ideo ex mera electione: et tunc vident̄ ceſſare ratio cōtra primā opinionem: q̄ ita diceret ille q̄ coact9 ad verba ex mera electione ꝯſentit ad verba ex iuſtitia: q̄ conſenſum illum habet zelo iuſtitie ne ſcilʒ peccet. ¶ Ad tertiū ſi tm̄modo timeat̄ pena in proximo: dico q̄ non poſſet ex tali metu eſſe conſenſus ſufficiens ad matrimonium: ſi timeat̄ peccatū in proximo: et hoc valde certitudinaliter opus perfectū eſſet ſi quis illam acciperet ne peccaret: et ſi acciperet teneret matrimonium. q̄ eſſet cōſenſus liber ex charitate. ¶ Sed nunquid tenet̄ ex neceſſitate ſalutis? Reſponſionem quere.

a. l. caſſari.

Ad primum argumentum principale non eſt ſimile propter tria. primo q̄ conditio baptizati efficit̄ melior non ſic matrimonio aſtricti. ſecūdo q̄ voluntas ſuperioris ratificat per talem cōſenſum coactū aliquem fieri filium eccleſie: non ſic aūt in matrimonio tertio q̄ i baptiſmo nō eſt ita proprie matrimonium ſicut adoptatio: pōt aūt bene ſufficere minus de volūtario in adoptato q̄ in cōtrahēte matrimoniū: vnde non habens vſum rōnis poteſt adoptari ſed non deſpōſari. ¶ Ad ſecūdū fortis non eſt omnino impauidus: q̄ hoc eſt audacis in nullo pauere: ſed eſt impauidus et pauet vt recta ratio dictat: dictat aūt ratio recta plus debere timere mortem q̄ carcerem et peccatum mortale q̄ actum iſtum alīs diſcipliciblē. ¶ Ad tertium in inductione per terrores multū eſt de inuoluntario et parum de voluntario: eꝯuerſo aūt in inductione per blāditias et delitias. ibi eni̅ multū eſt de volūtario. et parū de inuoluntario: q̄ in primo ſi volūtas dimittat̄ ſibi ſtatim reſilit/in ſecūdo aūt ſi iā allecta dimittat̄ ſibi forſitan proſequeret̄ illud ad quod allecta eſt: et ideo non ſic eſt uoluntaria coactio per blanditia ſicut illa que eſt per minas et terrores: et rō eſt q̄ frequēter voluntas cōcordat appetitui ſenſitiuo: qui ab aliquo magis conuenienti patiens magis et magis inclinat̄: et eꝯuerſo patiens ab aliquo diſconueniente magis et magis fugit. ¶ Ad vltimum illud. c. pōt exponi de debere: de congruo non aūt de neceſſitate precepti: et ad illud quod adducitur de. ff. dico q̄ ita loquit̄ ius ciuile: ſed ius canonicum eſt contrarium. Unde illud Pauli. Filij obedite parentibus: non intelligit̄ quo ad iſtud: q̄ i iſto nō tenet̄ filius obedire patri: quod autem adducitur de matrimonio ſpirituali non eſt ſimile: quia nō tantam auctoritatem habet pater corporalis ſuper filiū ad matrimoniū car-

Ephe. 6.

nalem quantam habet pater spiritualis super filium respectu matrimonij spiritualis: ⁊ ratio congrua est q꞉ hic efficitur contrahens melioris conditionis: non sic autem ibi.

b

¶ Nec solum coactio impedit vel excludit consensum sed etiam error &c.

Distinctio. XXX.

Q Vero circa istam distinctionem trigesimam duas questiones prima: vtrū ad cōtractū matrimonij requiratur consensus sequens rōnem non erroneā siue apprehēsionē? ꝙ non. Geñ. xxix. de Jacob ⁊ lya in quam nō cōsensit nisi ex errore credēs eā esse Rachelē: ⁊ tñ videt̃ fuisse mr̃imoniū: alioqn copula carnalis fuisset fornicatio. ¶ Nō excuses eū ꝑ ignorantiam: licet non forte sufficientē q꞉ non inuincibilem ¶ Contra, saltem in crastinos potuisset eam repellere tanꝙ non suam. ¶ Preterea. Geñ. xxvij. Jsaac ex errore benedixit Jacob credens ipsum esse Esau. ⁊ tamen postea dixit: benedixi ei eritq̄ benedictus. ergo a simili in proposito. ¶ Preterea sacerdos credens baptizare vnam personam si baptizaret aliam esset baptizata. ergo error non ibi impedit ⁊ pari ratione nec hic. ¶ Preterea plus obest coniugi moralis malitia in cōiuge cōtra legem diuinam ꝙ pena seruitutis: sed apprehensio erronea quo ad istam malitiam si sequat̃ cōsensus in istam personam non impedit cōtractū matrimonij: ergo nec error in conditione seruitutis. ¶ Contra. magister in litera.

Ad istam quæstionem dico ex secunda conclusione prime. q. di. xxvi. ꝙ iste cōtractus est donationis libere ⁊ voluntarie sicut dictū est. di. precedenti: ignorātia aūt ⁊ maxime illius cōditionis que requiritur ad actū volūtatis causat inuolūtarium ꝺm philosophum. iij. ethi. ⁊ ꝺm Aug. viij. de trini. ca. iij. nihil est amatum vel volitū nisi prius cognitū. ¶ Ex hoc sequit̃ breue correlariū ꝙ error siue apprehēsio erronea quantum ad oēm cōditionem requisitam per se ad cōtractū facit cōtractū nullum esse: sunt aūt in genere tres tales conditiones: due ex parte personarū: vna ꝙ hec persona putet̃ esse illa: alia ꝙ ꝑsona serua credat̃ libera: tertia cōditio est error sibi correspōdens ex parte ꝯtract⁹ putat si putat̃ aliam simili cōtractu cōtrahere: cum tñ in rei veritate nō cōtrahat: q꞉ nō intēdit dare sicut alia intēdit accipere. ¶ De primo errore patet: q꞉ impedit omnem venditionem ⁊ traditionem rerū: puta si emat̃ aurum ⁊ vēditor vēdit auricalcum: ita hic intelligit̃. ꝙ b. det potestatē sui corpis si alia det al's nihil fit. ¶ Secunda cōditio est hic specialis: q꞉ hec est ꝑmutatio potestatis corporis pro potestate corporis: seruus aūt nō potest dare potestatē sui corporis libere sicut illa econuerso: ⁊ illa nesciens seruitutem eius per cōsequēs non cōsentit scienter in seruū nec vult cōmutare potestatem sui corporis pro potestate corporis quā seruus non potest facere: q꞉ nō habet illam. ¶ Et ex hoc sequit̃ aliud correlarium ꝙ error cōditionis melioris non impedit: nec seruitus si non sit ignota. ¶ Tertia cōditio generalis omni cōtractui est: q꞉ si vnus cōtrahit animo simplici ⁊ alter dolose vtens signis contractus sine animo contrahendi non est cōtract⁹: q꞉ deficit ibi principalior causa, s. actus mutuus volūtatis sine quo causa minus principalis scz signum exterius nō sufficit. ¶ Sed hic sunt dubia. primum esto ꝙ aliquis ad exequēdum libidinem dicat verba: animo tñ non intendēs cōtrahere: alia persona simplici animo cōtrahēs nunquid obligatur: videt̃ ꝙ sic: q꞉ ex parte sua sunt tam cōsensus ꝙ verba: ⁊ ita tota causa obligatiōis. ¶ Preterea esto ꝙ dolose cōtrahens exprimat alteri dolum suū: ista persona simplici animo cōtrahens non pōt recedere a cōtractū q꞉ exponeret se periculo fornicationis: nec pōt stare: q꞉ non pōt reddere debitū certitudinaliter ex parte sua ⁊ probabiliter ex parte alterius: de quo presumēdum est melius: q꞉ tunc exponeret se periculo fornicationis: ergo videt̃ in tali casu persona ista simplex esse perplexa ¶ Ad primum dico ꝙ cōtractus matrimonij non claudicat̃: ⁊ ideo si secūda persona non dat nihil fit vt dictū est in. i. q. conclusione. ij. do vt des: vel do si des: ⁊ ideo si illa non dat nihil facit: licet ex parte sua non sit impedimētum facti nisi ex consequēti. ¶ Sed de secūdo est maior altercatio quibusdā dicētibus ꝙ ista persona nō potest reddere debitū stāte cōscientia de dolo alterius nec recedere: q꞉ exponit se periculo fornicationis: vt dictum est. Dico tñ breuiter ꝙ nullus est perplexus in lege diuina etiam quocūq̄ actu proprio posito: dū tñ non maneat aliquod peccatū mortale: per qđ fiat perplex⁹ ista simplici animo cōtrahens cum doloso: nec tūc nec multo magis post habet aliquē actum per quē sit perplexa: ergo simpliciter patet sibi via salutis. Dico ergo ꝙ via tutior est non facere sibi cōscientiam ꝙ alter dolose cōsenserit: immo ꝙ tūc veraciter cōsensit: sed modo mentit̃: ⁊ in hoc casu faciat sicut vero coniugi. Si aūt non pōt tollere cōscientiam quā habet in verbo priuatiuo alteri⁹ cōiugis stāte illa cōscientia peccat mortaliter reddendo debitum: q꞉ fornicat̃: non reddēdo aūt ⁊ multo magis recedēdo exponit se ꝑiculo peccati mortalis: q꞉ forte iste mētit̃: ⁊ probabilius est ꝙ nūc mētiatur ꝙ ꝙ mētitus fuerit in principali cōtractu ⁊ tūc ista vel negat sibi quod suū est vel si recedit mechat̃ ꝺm euāgelium. Jn magnam ergo brigā ponit̃ cōtrahens cū dolose cōtrahēte. ¶ Sed nunquid iste dolosus erit immunis? Respōdeo stāte illo dolo in foro cōscientie dicēdū est sibi ꝙ nullo modo reddat nec petat: q꞉ fornicaret̃: ⁊ cum hoc dicēdum est sibi: ꝙ de necessitate salutis tenet̃ satisfacere persone lese: vt sibi reddat de suo quātum sibi abstulit: erat aūt istius de iure corpus dolosi: q꞉ commutauit corpus suū pro corpore illius sicut qui veraciter cōtrahit cū alia: quod est seruādum: ⁊ ideo tenet̃ iste dolosus cōmutare dolum in verū cōtractū. ¶ Sed esto ꝙ tēpore intermedio cōtrahat cum alia veraciter. Rñ. seruandum illud est cū satisfactione exteriori possibili puta cū procuratione matrimonij couenientis: sicut dr̃ Exo. xxij. ⁊ de impossibilitate reddēdi huic qđ sibi debetur est penitēdum. De dormiente cū virgine qui tenet̃ sibi ad certā restitutionē ꝺm morē dotis quā solent accipere virgines in patria illa. ¶ Si arguat̃ cōtra solutionem istam de errore que cōsistit in hoc ꝙ cōmutatio non est nisi ꝺm apphēsionē valoris cōmutati ad illud pro quo cōmutat̃. ¶ Cōtra hoc aliquis pōt aliquid dare vel cōmutare expectās magnū sibi dari: cui tñ nihil reddet̃ / nec tñ propter hoc datio prima est nulla. Rñ. quedam est datio non liberalis expectās redditionē futuram: quedā est exigēs dationē presentē cōcomitātem ꝙ proprie cōmutatio est prima bene tenet etiam si postea non sequat̃ redditio expectata: q꞉ in ꝑsenti fit trāslatio solū sub spe redditionis future. secūda nunꝙ est nisi sit statim redditio cōcomitās: q꞉ cōtractus cōmutatiuus est cōditionalis ⁊ si non expresse cōditione: tñ vniuersaliter ex natura cōtractus subintellecta ⁊ contractus

Ca. 3. ⁊ 10. de crim.

Difficultates subtilissime.

Ric. 27. d. huius. 4. ar. 1. q. 3.

a. l. faciat cur vera iniur.

D

Mat. 19

E

conditionatus non est non stante conditione.

Ad primum argumentum siue iacob possit excusari a peccato si cognouit lyam prima nocte, siue non, non est magna vis: quia non fuit confirmat⁹ sed postq̄ deprehendit esse lyam cōsensit nouo consensu propter illa verba laban. nō est consuetudinis in loco isto vt minores pri⁹ tradātur ad nuptias ⁊ extunc fuit vxor eius. al's bene concedo ꝙ potuisset repudiasse eā sicut non suā. ¶ Ad secundū subdit ibi ꝙ post egressum iacob et ingressum esau isaac stupore vehementi et vltra q̄ dici possit admirans expauit: en quis ergo ⁊c. et tūc subiūxit. benedixi ei eritqꝫ benedictus. vbi ex textu datur intelligi q̄ fuerit rapt⁹ in illa admiratione vehemēti: et in ea vidit iacob esse iuste bn̄dicendū: ⁊ ita lꝫ illā bn̄dictionē primo ab homine ⁊ humana cautela extortā dedisset: tamē postea in extasi a spū sancto approbatā pronunciauit tanq̄ firmam subiungēs. eritqꝫ benedictus. ¶ Ad aliud dico ꝙ non est simile de baptismo ignorāter collato: qꝛ ibi non est contractus mutuus. ¶ Si tamen aliquis ad solutionem huius. q. acciperet rationem ex ratiōe sacramenti ꝙ non posset conferre ab errante videtur ꝓbabile ꝙ errans in baptizando circa personam non baptizaret sicut nec ī matrimonio. ¶ Sed ista ratio non est posita ad solutionem. q. hec talis error ꝙ sit. a. vel. b. dū tamen intendat conferre sacramētū illi ꝑsone que presens est videtur impedire collationem aliorum sacramentorum sicut hec impedit: non ꝙ īpediat sacramentum primo. sed quia impedit cōtractum donationis faciendum illi cui non vult donare illud qđ hic datur. ¶ Ad vltimū dico: ꝙ malitia moralis non est aliquid per se requisitum nec eius oppositū ad istū

B cōtractū. ⁊ ideo non īpedit ipsum. secus est de [illegible] ꝓpter rationem dictam in solutione questionis.

Quæstio Secunda.

Secundo quæro. Vtrū inter Mariā et Joseph fuerit matrimonium verum: ꝙ non. xvij. q. j. sunt quedam. Vouentibus non solū nubere: sed velle nubere dānabile est. ¶ Preterea. Numeroꝝ vltimo habeꝛ ꝙ mulieres debebāt nubere viris sue tribus. ergo Maria ſm legem non potuit nubere nisi viro de tribu sua: sed Joseph erat de tribu iuda sicut habetur Luc. ij. eo ꝙ esset de tribu ⁊ de domo dauid. Maria autem erat de tribu leui: quia cognata helizabeth. Luc. j. ¶ Preterea. contrahēs matrimonium in aliquid aliud consentit q̄ in cohabitatiōem: quia si sic frater ⁊ soror possunt cōsentire. ergo in carnalem copulam quia nihil aliud videtur addere matrimonium super cohabitationem: sed in illam nō poterat consentire: quia vouerat virginitatem. ¶ Contra magister in litera. ⁊ accipitur ex euāgelio Mat. j. Cum esset desponsata ⁊c.

A Hic sunt duo vidēda. Primo quia ita est. Secūdo quomō. ¶ Primū patet ex auctoritatibus magistri quas ponit in litera. et ratio congrua ad hoc: quia vel erat preceptū vniuersale omnibus qui erant in lege illa de contrahendo matrimoniū: qđ videꝛ: quia ꝓ bn̄dictione erat fecūditas: ⁊ ꝓ maledictione sterilitas. patet ex multis locis scripture: vel si non fuit p̄ceptum generale: qđ patet ex hoc ꝙ Hieremias Hiere. j. ⁊ Joānes baptista remāserūt virgines: tunc btē virgini fuit datū speciale mādatū de contrahēdo cum Joseph. et ad hoc possunt esse rationes congrue que accipiūtur ab Ambro. super Luc. vt. s. esset testis virginitatis Marie. secundo vt ⁊ etiā ipa nō haberet occasionē mētiēdi de virginitate sua. qꝛ ſm Ambro. occasionē mētiēdi inde desponsata habuisset. desponsata nō habuisset: vt sic tā testimonio q̄ ex p̄sumptione magis crederetur sibi de virginitate et de mirabili cōceptione filij sui. ¶ Congruū etiā fuit vt sibi de virginitate crederet ne notareꝛ infamis: qꝛ non putauit christus ortus sui fidē matris iniurijs astruēdā. Sciebat enim tenerā esse virginis verecūdiā: ⁊ lubricā famā pudoris. ideo maluit dn̄s aliq̄s de suo ortu q̄ de matris pudore dubitare. ¶ Alia ratio vt eēt in obsequium virgini ⁊ pueroꝛ siue in egyptū eūti siue redeūti. quā rationē tangit Origi. sup illud Matth. j. Cum eēt despōsata. Alia ratio assignatur ab Ambro. vt diabolus falleꝛ. ¶ Sed hec ratio videtur parui valoris: quomō em̄ nō posset diabolus videre virginitatē matris si habuisset virū sicut si non habuisset: debet ergo intelligi ꝙ non potuit hoc videre: qꝛ nō fuit ꝑmissus: lꝫ naturali potentia intellectus sui potuerit hoc videre: nec tūc ista ratio videꝛ magni momēti: qꝛ eque fuisset ꝓhibitus si nō habuisset virū. ¶ Alie rationes qꝛ christus noluit incipere ab iniuria legis ne daret occasionem iudeis ⁊ herodi persequēdi ipsum: cum partus innupte lege dānetur: ne etiam virginib⁹ sinistra opinione viuentibus dareꝛ velamen excusationis. ꝙ ipsa quoqꝫ mater dn̄i infamata videꝛ. iste videnꝛ bone cōgruentie ad propositum.

De secundo articulo dicitur ꝙ beata virgo vouerat virginitatem sub cōditione. s. nisi deus aliter disponeret: ⁊ ideo licuit sibi matrimonium contrahere. ¶ Contra. in omni voto quātūcūqꝫ absolutio videꝛ includi hec ꝯditio. si deo placet: quia nullus debet offerre aliquid deo velit deus vel nolit: neqꝫ ordinate intēdit sic offerre. ergo cū cōditione ista sic intellecta stat absolute votū. Dico ergo ꝙ absolute vouit virginitatē qđ sancti coniiciūt ex illo verbo sue interrogatiōis ad gabrielē: quomodo fiet istud quoniā virū nō cognosco. si enim solum non cognouisset sine proposito nunq̄ cognoscēdi nulla eēt questio. quia in posterū cognoscēda si nō eēt sterilis cōcepisset: ⁊ ideo fuit q̄stio de mō supermirabili. qꝛ firmissime disposuerat vel vouerat nūq̄ se cognoscēdā a viro: et ad hunc intellectū exposuit angelus rn̄dēdo. spūs sanctus superueniet ⁊c. ¶ Quomō ergo potuit contrahere matrimonium. ¶ Rn̄. in cōtractu matrimoniali est mutua datio corpoꝝ ad copulā carnalē nō nisi sub conditione īplicita. s. si petaꝛ. Vnde cōtrahētes cum ꝓposito statim vouēdi castitatē vere cōtrahūt: hec aūt conditio de voto castitatis non p̄iudicat voto castitatis: posito etiā cōtractu matrimonij. nisi illa conditio ponaꝛ ī effectu. ergo vbi est certitudo simpliciter ꝙ nūq̄ poneꝛ in effectu ibi in nullo p̄iudicat voto castitatis ꝯtractus matrimonij: sed hec fuit talis certificatio. ex quo em̄ habemus Mat. j. ꝙ angelus istruxit ioseph. Noli timere accipere Mariā coniugē tuā: multo magis. imo indubitāter cōcludiꝛ ꝙ ipsa per angelum vel īmediate a deo [illegible] desponsareꝛ Joseph fuit certitudinaliter edocta. noli timere accipere Joseph virum iustum cōiugē: ecce enim spūs sanctus dabit eum tibi custodē ⁊ testē virginitatis. qui tecum pari voto contineat: ⁊ in multis tibi ad virginitatis custodiam congruentibus obsequatur. nec est mirum de ista probabilitate: quia quicquid factum est circa Joseph per visionem angelicam totum factum est ratione Marie que fuit immediata in illa ineffabili et mirabili conceptione. s. vnigeniti filij dei: exēplū istius potest haberi

Marginal notes (right margin):
1. Vide th. ⁊ Ri. ⁊ Bo. ⁊ alios antiq̄s hic.
B
Vid magi. ī lr̄a ⁊ tho. hic. ri. ⁊ n̄ti di. ar. 2. q. 1. Hē. q̄. q. 11.
C
Luce. 1.
D

extra de verbo2um signi.ex tt. et est hodie in.vj.li.vbi dicitur sententialiter q retēto dominio cōcedere alijs vsum non est inutile: quia vsus ille necessarius est vtē tibus:et a simili in proposito concedere potestatem sui corporis ad talem actum si petatur retento tamen vsu:qz certū est.quia ab illo non petit non est inutile. Hoc tamen exemplum patitur calumniam:quia non ita videtur q vsus possit reseruari domino tradito sicut ecōuerso:quia posterius magis traditur sine priori q̄ econuerso:sed quo ad hoc.videlicet q alicui potest competere vnum sine alio.in proposito autē nūc vsum retinuit sibi auctoritate sua.sed certificata fuit q spiritus sanctus vsum illum retineret.ita q nūq̄ ille alius cui talis vsus debebat exigeret. ¶ Aliud exēplum:si quis contraxisset sponsalia cum iuramento 7 postea vouisset virginitatem:videretur consulēdum illi vt consumaret sponsalia contrahendo de facto vt seruaret fidem iuramenti:et tamen vt seruaret votum statim ante consummationem deberet annihilare ad religionem.ergo isti licet dare potestatem sui corporis coniugi vere contrahendo matrimonium ratum: et tamen cum intentione nunq̄ dandi vsum quantum est ex parte sui:etiam sine hoc q sciat illum nunq̄ petiturum talem vsum. ergo multo magis licet sic contrahere si sciret nunq̄ predictum cōiugem petiturum. ¶ Preterea.adultera habet potestatem alterius cōiugis.quia per matrimonium fuit sibi data et indefectibiliter:tamen nō habet nec habere potest vsum corporis illius propter peccatum suum.ergo peccatū potest ppetuo phibere vsum stāte potestate data in matrimonio.ergo multo magis spiritus sanctus propter aliquam causam honestam hoc potest.

a.l.hec. E

Ad primum argumentum principale:dico q illa auctoritas debet intelligi de volētibus nubere s̄m cōmunem legem:non autem de illis quib9 constat certitudinaliter q nunq̄ vsus sequens talem actum petetur. ¶ Ad secundum potest dici q illa lex fuit data propter filias salphat:7 hoc ne transferretur possessio de tribu in tribum:vt patet ibidem. Numeri vltimo. ergo non obligauit nisi mulieres illas ad quas deuoluebatur hereditas paterna sicut ad illas deuoluta fuit patre mortuo. Maria autem non fuit sic heres.ideo licuit sibi nubere alteri alterius tribus. ¶ Aliter potest dici q Maria fuit de vtraq3 tribu.s. Iuda et Leui.de tribu iuda ex parte patris.et de tribu Leui ex parte matris.si quidem Ioachim descendit ex Natam filio Dauid.sicut patet de Damas.c.xc. (Li.4.c.6.) vbi ponit genealogiam sancte dei genitricis.illa autē Anna presumitur fuisse de tribu leui que.s.fuit mater Marie:et per ipsam esset Helizabeth cognata Marie. ¶ Istud etiam primum de cognatione iude probari potest per hoc qd euangelium deducit Christum fuisse de tribu iuda deducendo Ioseph ex illa tribu: qd non esset verū nisi Maria esset de illa tribu:et hāc rationem tangit Hierony.super Matth.in principio. ¶ Ad vltimum patet ex.ij.articulo.q.quia cōsensus iste est in traditionem mutue potestatis corporum ad prolem procreandam:et per consequēs in vsum si petatur.sed hic fuit certitudo q nunq̄ vsus iste a coniuge peteretur.

¶ Post hec de bonis coniugii que sint &c. Distinctio.XXXI.

Questio

Quaero circa istā.xxxi.dist.vtrum sint tria bona matrimonij que magister ponit in lra.s.fides:ples:7 sacr3:q nō. qz sacrm est formalr i se bonū. ergo non est aliis bonis bonū. ¶ Preterea.iter adulteram et adulterum potest esse matrimonium.vbi tamē nō est bonum fidei. ¶ Preterea.cum sterili potest esse matrimoniū.vbi non est bonū plis. ¶ Preterea.cum matrimonium sit sacramentum nō est bonum partiale matrimonij:quia idē non est pars sui. ¶ Contra.magister in litera.

Hic dicitur quo cōtrahens matrimonium obligat se ad copulam carnalem saltem sub cōditione si petatur.7 certitudo de non petendo in paucissimis habetur.in isto autē actu priuatur homo magno bono.s.vsu ratiōis s̄m philosophū.vij.ethi.talis inquit actus furatur itellectū sepissime sapiētis.vnde Augu.xiiij.ci.c.xvj.Voluptas qua maior in corporis voluptatibus nulla est in ip̄o momēto tēporis quo ad eius puenit extremum pene oīs acies 7 quasi vigilia cogitationis obruitur.nullus autem s̄m rectam rōnē debet se obligare ad aliq̄d in quo tantū malū patit nisi sit ibi aliq̄d bonū recōpēsans.ergo nullus debet cōtrahere matrimoniū nisi sint aliqua bona recōpensantia istā iacturā vsus rationis.et hec dicunt a sanctis excusantia illū actū carnalē.ista autē sunt bonū fidei: plis et sacramētū. ¶ Contra hoc:quia in statu innocētie fuisset matrimonium habēs ista bona:nec tamē fuisset tūc posita vt excusantia illū actū. ¶ Preterea. in matrimonio Ioseph et Marie nō oportuit ponere excusantia ista nec vniuersaliter in spūali mrimonio. vz.cum pari voto castitatis coniugum. ¶ Preterea. multo magis priuatur homo vsu ratiōis p somnū q̄ p actum illum:et hoc tam intensiue. Unde s̄m philosophum.j.ethi.Felix non differt a misero s̄m medietatem vite.s.in vigilia q̄ etiam extensiue:quia somnus diu priuat.iste autē actus quasi momētanee. ergo nullus s̄m rectā ratiōne debet se exponere somno nisi essent bona excusantia 7 maiora istis qd tn̄ nō cōcedit. ¶ Dicit q hec sunt bona excusantia.s.necessitas nature;7 ɔfortatio organoz:qz sine somno eēt nimia fatigatio virū sensitiuarum:7 p consequens impedimētum in itellectu:qz intellectus impedit fantasia impedita. ¶ Aliter dicit q non patitur quis pprie dānum in somno sicut in isto actu,qz post somnū vigorat itellectus:post actū istum ebetat:ita q p istū actū nō tm̄ priuat q̄s illo bono:sed reddit minus aptus vel habilis ad illud et alia post actum illum.oppositum autē est de somno.

Ri.pūti.d. ar.1.q.1.in sol.pnci. Cap.18. — Ca.17. — Ri. vbi.s. sol.3.arg. — Idē Ric.

Ad quæstionem ergo dico q s̄m philosophū.v.meta.c.de pfecto bonū 7 pfectū.idē est duplex aūt est pfectio rei.s.intrinseca vt forma:7 extrinseca vt finis.alicuius etiā pōt eē duplex finis.s.remotus:7 ppinquus.et remotior est regulariter principalior:qz ad illū ordiat ppinquior.accipiēdo ergo mrimoniū p illo viculo derelicto ex primo ɔtractu forma eius est idissolubilitas.sicut tactū est in.j.q.cōclusione.j.et ista idissolubilitas dicit sacrm p eo q signat idissolubilitatē ɔiūctionis christi 7 ecclesie.ergo sacrm vt hic accipit est bonū itrinsecū mrimonij:qz eius pma perfectio 7 formalis:hec autē ordinat ad actū carnalem mutuo reddendū si petat.que redditio iusta est ex ista obligatione mutua pcedēte.7 hui9 mrimonij fides.i. fidelitas siue iustitia ad actū ad quem ɔiuges mutuo

T.c.21. A

obligantur est eius bonum extrinsecum sicut finis ꝓ=
pinquus. Ultimo iste actus ordinatur ad procreãdũ
prolem debite vel religiose educandã.ergo ꝓles reli=
giose educanda si sequaẜ est bonum extrinsecum ma=
trimonij tanq̃ finis principalis.sic ergo patet quomõ
sacramentum vt hic accipitur est bonum matrimonij
primum ⁊ intrinsecum ⁊ forma.fides.i.fidelitas iniu=
ste reddendo actum debitum est bonum eius vt finis
proximus: sed minus principalis.bonum prolis est
eius bonum extrinsecum vt finis vltimus:sed princi=
Deꝯuersi. palis. ¶ Sed ꝓpter argumẽta videndum est quomõ
ꝯiug.ad a= hec tria sunt in quolibet matrimonio.non enim vide=
postol.⁊.c. tur esse bonum sacramenti in matrimonio rato nõ cõ
vex.⁊.c.ex sumato:quia illud est dissolubile per religionis igres=
publico. sum.sicut patet extra de regularibus.ad apostolicam.
nec bonum ꝓlis videtur esse vbi est impossibilitas ad
susceptionem ꝓlis:nec bonum fidei vbi non seruatur
B fides vt in adulteris. ¶ R̃n.sacramentum vt est bo=
num matrimonij (sicut dictum est) non accipitur ꝓ sa=
cramento noue legis:quia illud est sensibile:ista autẽ
indissolubilitas est quid spirituale in mentibus con=
trahentium.sacramẽtum etiam matrimonium statim
transit:quia consistit in fieri.ista autem indissolubili=
tas manet et est in esse quieto:non in fieri:sacramentũ
etiã est dispositio ad gratiã indigne suscipientibꝰ:nõ
autem ista indissolubilitas.hoc enim est intrinsecum
bonum omnis matrimonij noue legis:ita ꝙ impossi=
bile est esse matrimoniũ formaliter sine illo qꝺ est for
ma eius:sed alia duo bona non sunt intrinseca matri=
monio nec necessaria ibi formaliter: sed sunt ibi neces
saria in obligatione et virtualiter.bonum quidem fi=
dei seruande in actu reddendo coniugi qꝺ suum est:⁊
non dando alteri alienum:est enim necessario in obli=
gatione:⁊ quantum ad negatiuam saltem est ibi obli=
gatio semper et ad semper:quantum autem ad affir=
matiuam dicetur in sequenti dist.et ideo non seruans
fidem peccat mortaliter. ¶ Tertium bonum.s.prolis
est ibi in obligatione sub cõditione si eueniat vt susci=
piatur grataner ⁊ religiose educetur.ideo est ibi sub
Alex.ꝺ al. obligatione pro semper ⁊ ad semper non impedire il=
in pñ.di.ff lud bonum studiose. ¶ Ex his ad instantias ad pri=
sſa ꝫ magri mum dicitur ꝙ vno modo ꝙ indissolubilitas manet
Uid Ric. vsq̃ ad mortem. Qꝺ autem dicit Apostolus prima
ꝺ 27. huiꝰ Cor.vij. Mortuus est vir soluta est mulier a lege ma
ar.2.q.2. trimonij. dicunt esse verum de morte ciuili.non tñ de
morte carnali:quia iste actus non competit nisi viuen
ti vita ciuili profitens autem vitam religiosam mori=
tur ciuiliter. ¶ Contra hoc si matrimonium esset con
summatũ eẽt indissolubile omnino vsq̃ ad mortem:
ita ꝙ si coniuges etiam pari voto continerent nõ dis=
solueretur vinculum iter eos etiam per ingressum re=
ligionis.ergo ẜm istam viam indissolubilitas ista cõ=
peteret matrimonio:non ex ꝯtractu matrimonij sim=
pliciter qui est datio mutua:sed ex actu carnali supad
dito:qꝺ non videtur probabile.quia iste actus nõ est
aliquid noui contractus:nec per consequẽs aliquam
nouã indissolubilitatẽ obligationis inducit. ¶ Ali=
ter dr ꝙ per ꝓfessionẽ religionis non dissoluiẜ vincu
lum coniugale. ¶ Sed si arguitur ꝙ sponsa manens
in seculo potest alteri nubere ⁊ esse vxor eius ⁊ ita erit
simul vxor duorum. ¶ R̃ndet ꝙ hoc non est inconue
niens.ita tamẽ ꝙ vnius tm̃ spiritualiter.s.vinculo spi
rituali.alterius spiritualiter ⁊ carnaliter.esset autẽ in=
conueniẽs ꝙ esset duorum simul carnaliter:et ẜm hoc
haberet consequenter cõcedere ꝙ vna posset esse vxor
centum simul isto vinculo spirituali:⁊ tunc matrimo=
nium vnde matrimonium nõ determinaret ꝙ vna es=
set vnius:nec illa iustitia cõmutatiua que ibi requiri=
tur:nec videtur ꝙ illa copula carnalis sequens aliquã
nouam iustitiam cõmutatiuã tribuat. ¶ Tertio mo=
do dici potest ꝙ in matrimonio rato etiã si cõtrahens
intẽdat non consentire in carnalem copulam:sed sta=
tim religionem auolare ante consummationẽ non est
accõmodatio:sed ꝑmutatio potestatis non ad tẽpus:
sed ꝓ vsu perpetuo.alioquin non esset vere matrimo=
nium noue legis:⁊ ex datioẽ ista oritur vinculum in=
dissolubile nisi per mortem naturalem alterius coniu
gum:vel per reuocationem seu relaxationẽ illius qui
statuit hoc esse sic indissolubile.christus aũt qui istam
indissolubilitatem induxit Math.xix.reprobans ꝑ
lege sua repudiũ mosaycum ipse relaxauit istam indis
solubilitatẽ quãdo alter cõiugum conuertitur ad reli
gionem. vnde ecclesia nunq̃ attẽtasset post matrimo
nia rata non cõsummata licẽtiare alterũ ad religionẽ
altero manẽte in seculo nisi christus hoc istituisset.ha
betur autẽ hoc ex facto christi vocãtis Joãnem apo=
stolũ ⁊ euãgelistã ad apostolatum a nuptijs. Jo.ij.cu=
ius exẽpliũ imitati sancti patres. Alexius. Theonas
⁊ alij:nec tamẽ illa nubẽs alij erit simul vxor duoꝝ:sꝫ
tm̃ secundi:quia vinculum ipsius ad primum dissolu=
tum est per relaxationẽ christi.non autem precise ꝑ ta
lẽ vel talem mortem eius:qꝛ dissolutio que est ꝑ mor=
tem est ꝑ defectum alterius extremi:nec requirit spe=
cialem relaxationem legislatoris.hec autẽ relaxatio
christi rationabilis fuit: quia rationabile est obliga=
tionem ad minus bonum commutari in obligatiõem
ad maius bonum ab eo qui habet auctoritatẽ cõmu=
tãdi professio autem in religione est obligatio ad ma=
ius bonum:quia ad spirituale.vnde et christus statum
virginitatis intelligit non tm̃ per carẽtiam actus:sed
cum proposito continendi perpetuo:⁊ istum ꝓtulit sta
tui coniugali. Math.xix. Sunt eunuchi qui se castra=
uerunt propter regnum celorum:qui potest capere ca=
piat.vnde hec castitas diuisa contra coniugalem di=
citur habere fructum centenarium.illa vero trigena=
rium ẜm Hieronymum contra Jouinianum. ¶ Si
queras an ista indissolubilitas cõueniat matrim. otio
euangelico propter rationem sacramenti? Dico ꝙ in
lege nature fuisset indissolubile:⁊ tamen tunc nõ fuis=
set proprie sacramentum annexum contractui matri=
monij:⁊ christus potuisset istã indissolubilitatẽ prece= D
pisse in matrimonio sue legis:licet nullum sacramen=
tum adiunxisset illi contractui.potuisset etiã sacramẽ=
tum adiungere contractui:ex quo tamen cõtractu nõ
vellet nasci vinculum indissolubile:si voluisset repu=
dium mosaycum approbare.est ergo ista indissolubi=
litas a domino superiori determinante contractũ de=
bere fieri pro semper ⁊ obligationem debere sequi pro
semꝑ.nisi ipsemet in aliquo casu dispenset:ad hoc etiã
consonat ratio naturalis recta. ¶ Ex ista solutione E
sequitur correlarium notabile ꝙ contrahẽtes sub ali=
qua cõditione repugnante alicui istorum triũ bonoꝝ
nihil faciunt.puta contra principiũ accipio te in meã
donec occurrat magis placens. Contra secundum ac
cipio te in meam:ita vt non tenear tibi seruare fidem
nec affirmatiue ad reddendum nisi quando voluero:
nec negatiue quin possim pro libito meo alteri cõiun=
gi. Contra tertium.accipio te in meam si procuraue=
ris venena sterilitatis:vel consentias mecum in ꝓcu
ratione talium venenorum.et ratio quare isti contra=
ctus nõ sunt matrimoniales est:quia non tenent nisi
sub illa conditione cum sint cõditionales: sed impos=
sibile est ꝙ sint matrimoniales sub illa conditione qꝛ
repugnat contractui matrimoniali: immo nullus cõ=
tractus est:quia iste nõ potest dare se cõtra ꝑceptũ su=
perioris.prohibitio aũt superioris est de translatione
sub istis ꝯditionibus:qꝛ ꝑcepit trãslationẽ que debet
fieri:sub conditionibus oppositis fieri. vnde quicũq̃

attētauerint non solum peccāt mortaliter: sed obligātur ad recedendum ab omni vsu mutuo virtute talis contractus.

F Ad argumenta. ¶ Ad primum patet ꝙ ista non sunt tria bona sacramēti matrimonij. illud enim est quoddam signum concomitans cōtractum: sed sunt tria bona matrimonij vinculi indissolubilis manentis post contractum: et non est inconueniens illud esse bonum alijs bonis: ⁊ esse bonum vno istorum tanꝗ̄ bonitate intrinseca alijs tanꝗ̄ finibus propinquiori et remotiori seu principaliori. ¶ Ad secūdum patet ex solutione. q. quia bonum fidei est semper in obligatione: licet non in executione. ¶ Ad tertiū patet per idem: quia obligatio non est absolute ad bonū prolis: sed sub conditione si eueniat ad grataenter suscipiendum ⁊ religiose educādum ⁊ ad non procurādum studiose oppositum. s. ne eueniat. tamen sm veritatem vbi est certa impossibilitas ad bonum ꝓlis: nō videt actus ille cōiugalis multum excusari ꝑ istud bonum nisi forte dicas ꝙ miraculose deus daret fecūditatē sterili: sed si nec illud est ꝓbabile nec intentum ab istis vtentibus tali actu alia duo bona excusant: et tūc matrimoniū est ibi tm̄ vt in remediū: nō aūt vt in officium. de quo dictū est dist. xxvj. in solutiōe q̄stiōis.

G ¶ Ad vltimū patet: quomō equiuocat de sacramento: quia vt est vnū bonū matrimonij nō est formaliter nisi indissolubilitas illius vinculi vel obligationis: vt autem est sacramentum matrimonij est signum sensibile gratie collate digne contrahentibus matrimoniū ad coniunctionem gratiosam animorum.

¶ Sciendū etiā est &c. Dist. XXXII.

Circa istam. xxxii. dist. quero vtrum sit simpliciter necessarium in matrimonio reddere debitum petenti. ꝙ nō. Nullus obligat simpliciter ad peccatum mortale: sed reddere illud debitum est peccatū mortale. tum quia priuat se maximo bono. s. vsu ratiōis: qꝺ est maius bonum ꝙ̄ actus virtutis. agens autē actū contrariū actui virtutis vel actum vitiosum peccat mortaliter: sed priuare se actu virtutis est peccatū mortale. ergo et priuare se vsu rationis: qꝺ cōtingit in actu illo. tum quia si non eēt cōtractus matrimonij talis actus esset peccatum mortale: sed nullus potest seipsum licētiare: et per cōsequēs ex actu suo proprio nō licet sibi qꝺ prius nō licuit. cōtractus matrimonij est actus istorum. ¶ Preterea. contrahens matrimonium anteꝙ̄ consumet si intret religionē non tenetur reddere debitum: et tamen tunc est coniunx. ¶ Et si dicas mortuus est ciuiliter. ¶ Contra. ante professionem non est sic mortuus: ⁊ tamen illo tempore non tenetur reddere. ¶ Preterea. tempore obseruationis ⁊ orationis sacre et ieiunij non tenetur quis reddere debitum: quia tūc esset indispositus ad comedendum carnes agni sicut habetur in litera. sed nullus fit idoneus ad eucharistiam ꝑpter actū illum ad quem necessario obligatur. ¶ Preterea. in loco sacrato non tenetur quis reddere: qꝛ maius malum sequitur ꝙ̄ vitetur. s. interdictum loci: qꝺ est malū cōmune quo ad multitudinem: et malū quodāmodo reducibile in deum cuius cultus impeditur in loco illo. ¶ Contra. j. Cor. vij. Nolite fraudare inuicē nisi ex consensu ad tempus: ⁊ vir vxori debitum reddat et vxor viro: ⁊ ꝓbat ibi: quia vir nō habet potestatem corporis sui: sed vxor: ⁊ econuerso similiter.

Ad quæstionem dico ꝙ reddere debitum coniugale potest intelligi dupliciter: vel propter duplicem finem sicut matrimonium duplici de causa est institutum: vt dictum est supra. quest. j. de matrimonio: ⁊ propter primum finem. s. bonum prolis reddere est dupliciter laudabile. Vno modo: quia ad finem laudabilem. s. ad bonum prolis. Alio modo: quia in se actus iustitie reddentis illi qꝺ suum est: quia ad finem ad quem debet esse propter secundum finem. s. causa vitande fornicationis est laudabile tm̄. Secūdo modo. s. quia actus iustitie. istud tamē iuste redditum non esset iustū nec illi deberet reddi nisi deus dispēsasset ꝑpter ꝓnitatem hominis post lapsum. ¶ Prescindendo ergo primum bonum laudabile. s. bonum ꝓlis si queratur de redditione debiti vniuersaliter ex obligatione coniugum. Dico ꝙ est actus precepti affirmatiui explicātis iustitiā cōmutatiuā. preceptū aūt affirmatiuū obligat semper: sed non ad semper: sed ꝓ q̄ñ actus potest esse debite circūstātionatus: et ita hic in genere potest aliquis iuste non reddere debitū coniugi dupliciter. Vno modo si coniunx amisit ius petēdi: vel non habet ius petendi pro tunc. Alio mō quādo obligatur ad non reddendum vinculo fortiori. primum cōtingit in fornicatione coniugis. maxime si alter tm̄ fuerit fornicatus. tunc enim innocēs potest lapsum si sibi publice constiterit repellere ⁊ amisit lapsus ius petendi pro eo ꝙ non seruauit fidem: ⁊ ideo nō est necessario sibi fides seruanda saltem affirmatiue. Si autem vterꝙ̄ lapsus sit: tunc paria crimina pari vindicta sunt delenda: sic non habet ius petēdi statim post matrimoniū ratum: licet adhuc nō amiserit: qꝛ nōdū peccauit eo ꝙ post matrimonium ratum licet intrare religionem: nec oportet statim: sed ad tempus potest stare in seculo ⁊ deliberare: ⁊ si teneretur statim reddere teneretur facere se ihabilē ad religionem. ¶ Sed esto post ingressum religionis mulier remanens in seculo non continet vel timetur ne continere velit. nunquid vir professus extrahendus est de religione et sibi reddendus. xxvij. q. v. habetur expresse. Qui q̄ vxorem suam velare permiserit aliam non accipiat: sed similiter conuertatur. ¶ Sed contrarium videtur expresse haberi extra de conuersione coniugatorum. c. j. laicus vxoratus qui de licentia et permissione vxoris religionem ingressus professionem fecerit vxore in seculari habitu vel in seculo permanēte nec trāseūte ad religionem aut perpetuam continentiam non vouente. dicimus ꝙ nisi vxor ad religionem trāsierit aut castitatem perpetuo seruare promiserit vir potest et debet de monasterio reuocari. ¶ Si autem dicat ꝙ debet intelligi quando mulier non renūciat iuri suo: sed tm̄ ad tēpus vt vir vacaret orationi. Hoc est ꝯtra planum sensum litere: quia habetur ibi: ꝙ si de licentia ⁊ permissione vxoris monasterium ingressus professionem fecerit: quid de stricto rigore esset faciendum: an illa compellenda esset ad continentiam: an iste extrahendus: in casu isto: quia. s. ignorāte episcopo factum est: sed presentibus presbyteris et monachis dubium est: quia ista videtur renūciasse iuri suo perpetue ꝙ̄tū ad debitum petendum licentians eum publice ad ꝓfitendum in religione. non enim talis renunciatio requiritur necessario ꝙ sit de situ: episcopi: si ergo renunciauit sufficienter nihil iuris habet illa ad repetendū eū: similiter coactio eius ad continentiam est aliquid licitū: ⁊ lꝫ penale tm̄ debitū ex ista licētia data viro. coactio autē viri ad stādum cū vxore videt ad illicitum inducere. qꝛ ad peccatū mortale cū ille vouerit castitatē ⁊ potuit vouere: qꝛ licentiatus. Saltē de hoc cautū est in regula fratrū minorum vbi de his q̄ volunt vitam

Margin notes (right): A — In. q. pre. i pnci. hui. — B — Vid Ric. di. 27. hui ar. 2. q. 2. — Vid Ric. vbi supra q. 2. 3. — C — D

istam accipe dicitur. si vxores nō habēt: vel si habent et iā monasteriū intrauerint vxores vel licētiā eis dederint auctoritate diocesani epī voto cōtinētie iā emisso ⁊ illi⁹ etatis sint vxores: ꝙ nō possit ex eis oriri suspitio; dicāt illis verbū sancti euāgelij ⁊c. Unde ꝑtermissis istis cōditionibus. s. voto cōtinētie emisso vel saltē licētiā data auctoritate diocesani epī videtur ꝙ hodie fieret ſm illud. c. Scilicet ꝙ vir extraheretur ⁊ redderetur vxori. Et tūc quādo dicitur ꝙ ipsa dicitur renunciare iuri. Respōdeo nō sufficiēter ⁊ ꝑfecte quātū ad forū ecclesie que determinauit modū debitū istius renunciationis ꝑ votū cōtinētie emissum ⁊ licētiam datam auctoritate diocesani epī. ¶ Et qđ tāgitur de pctō mortali ipsius reuocātis posset dici ꝙ tenetur non petere: qꝛ renunciauit iuri suo quātū in se fuit: sed potest reddere: qꝛ nō potuit renūciare iuri alieno. Et qꝛ putauit se absolutū a iure illius: ideo ꝓ tūc nō peccauit. Tamen quādo cōstat sibi ꝑ ecclesiā ꝙ non fuit absolutus a iure vxoris tenetur sibi reddere illud cui nō potuit renunciare. ¶ Secūdus casus est qñ obligat fortiori vinculo ad nō reddēdū: puta si vergat in detrimētū proprie incolumitatis. tenetur enim magis diligere ꝓpriam incolumitatē ꝙ̄ istud debitū reddere alteri cōiugi. vel sit causa occisionis fetus in vtero pregnantis: vel sit causa abortus. Ad hec enim cauenda tenetur fortiori vinculo ꝙ̄ ad reddēdū debitū isti. Ubi ergo probabile ꝑiculū est de extinctione fetus vel ꝙ nascatur abortus nō tenetur reddere. ¶ Consimiliter maiori ꝓcepto tenetur non agere vnde ꝓles nascatur leprosa que posset alias ꝓcreari sana ꝙ̄ pro nunc satisfacere volūtati mulieris pro quādo vt in pluribus puer nascitur leprosus.

Leui.20. Unde nō sine causa in lege mosayca accedēs ad mulierē menstruatā debuit mori: nec mors infligebatur ibi nisi ꝓ peccato mortali ⁊ graui: nec est ꝓbabile ꝙ in lege euāgelica que est lex castitatis sit minus ꝓhibitus ad mēstruatā accedere. ¶ Si obijcitur ergo leprose nō debet sanus reddere debitū: quia est cōtra bonū ꝓlis que nascitur leprosa ⁊ cōtra incolumitatem ꝓpriā: quia posset ex tali actu īcurrere lepram: cuius tñ oppositū habetur extra de cōiugio leprosoꝝ. c. j. vbi habetur. Mandamus vt vxores viros: ⁊ viri vxores: que lepre morbū incurrūt sequantur ⁊ eis coniugali affectione ministrēt: ⁊ ad hoc eos sollicitis exhortationibus inducere non postponas. Si vero ad hoc induci nō poterūt iniūgas eis vt vterqꝫ cōtinētiā seruet. ꝙ si mādatum tuū seruare cōtēnāt vinculo excōicationis astringas. ⁊. c. sequēti. Si virū vel vxorē leprosum fieri contigerit: ⁊ infirmus a sano carnale debitum exigat generali precepto apostoli quod exigitur est soluendum: cuius ꝓcepti in hoc casu nulla exceptio inuenitur. ¶ Rñ. ꝙ lꝫ cōiugi leprose cōiunx sanus vel leprosus debeat reddere debitū ſm ista. c. tñ nō sequitur ꝙ tpe mēstruoꝝ: qꝛ ibi non est ꝯtra bonū ꝓlis ꝙ ꝓcreetur leprosa; imo magis est ꝯtra bonū ꝓlis ꝙ nūqꝫ ꝓcreetur de ista matre si ꝓpter lepram vitetur. hec autē et si nō ꝓcreabitur tempore mēstruoꝝ: ꝓcreabitur tñ postea tpe competenti: et tunc sana nūc aūt leprosa. ¶ Si aūt obijcias de periculo lepre in sano reddente. posset dici ꝙ in illa coniūctione non est probabile lepram incurri: sed diuturna cohabitatio nō ꝑcipitur: quia ex illa pōt sanus infici ab infirmo. esto etiam ꝙ timeretur ex tali coniunctione infectio lepre in sano reddēte saltem ex frequēti quotiens leprosa peteret. Dico ꝙ ad talem penam se obligauit in cōtractu matrimonij. vnde ⁊ alicubi sacerdotes expresse ad ostium ecclesie exprimunt illud.

Ad argumenta. ¶ Ad primum nego minorē. ¶ Ad primā ꝓbationē: dico ꝙ ꝑpetuus vsus rōnis est maius bonū ꝙ̄ actus virtutis. Et ideo q ꝑ aliquē actū priuaret se sic vsu rationis peccaret mortaliter: immo mortalissime: sed carentia vsus ratiōis pro momēto nō est tantū malū sicut actus oppositus actui virtutis: nec quodcūqꝫ priuās vsu ratiōis ad tēpus est peccatū. nā nimia tormēta ita impediūt vsum rationis sicut voluptates: ⁊ tñ martyres sciēter se exponētes talib⁹ tormentis nō peccauerūt sꝫ meruerūt. ¶ Ad secūdā ꝓbationē cōcedo ꝙ istis ante ꝯtractū nō liceret talis actus: lꝫ tamen post ꝯtractū nō ꝙ ipsi seipsos licētiare possint: sed faciūt quēdā actū quo facto deus licētiat eos ad quēdā actū sequētē ad quē nō licētiaret sine illo ꝓuto: ⁊ ista rñsio videtur bñ ꝑsuadere ꝙ iste vsus nō est licitus ex sola iustitia qua voluntate ꝓpria dāt se mutuo: sꝫ adueniēte approbatione superioris. ¶ Ad secūdū patet ex solutiōe ꝙ cōiunx non habet ꝓ tūc ius petēdi. ¶ Ad tertiū apostolus nō dicit absolute abstinēdū tpe sacro: sed cōsuluit ad tempus vꝫ vacent orationi: ⁊ iterū reducantur in seipsis ne tētet eos sathanas. ¶ Et qđ adducitur de Heronymo. et ponitur. xxxiij. q. iiij. qnicūqꝫ vxori debitū reddit nō pōt carnes agni edere. ¶ Rñdeo nō pōt oīno cū reuerētia debita. ¶ Et cū dicis non excluditur aliquis ꝓpter actū ꝓcepti a cōicādo. nego: qꝛ aliqs act⁹ ꝓceptus est ꝓpter quē iste est minus dispositus ad reuerēter ꝑcipiēdū eucharistiā. Si tñ loquaris de excludi ex necessitate ꝓcepti. cōcedo ꝙ nō: quia nō video quomō ꝓpter hoc soluꝫ peccaret mortaliter si perciperet corpus dñi. ¶ Ad vltimū dico ꝙ in loco sacro regulariter abstinēdū est: qꝛ nō statim īminet ꝑiculum fornicatiōis quin statim cōmitti possit in loco non sacro. si tñ diu oporteret eos cōmanere in loco sacro negaret aliqs istū peccare si redderet debituꝫ ibi petitum. ¶ Qđ adducitur de interdicto loci. Diceretur forte ꝙ ꝓpter actū occultum nō est locus interdictus saltem publice vt oporteat cultum diuinum ibidem publice pretermitti.

¶ Quæritur hic de antiquis patribus &c. Distinctio. XXXIII.

CIrca istam. xxxiii. dist. in qua magister agit de matrimonio antiquorum patrū. Quero de bigamia. primo et secundo de repudiatione vxoris? Questio. 1
¶ Circa primum quero duo. Primo quātū ad legem nature vel mosaycā vtrū fuerit aliqñ licita bigamia. Secūdo quātū ad legē euangelicam vtrū bigamus ante baptismū posset post baptismū ad sacros ordines ꝓmoueri. ¶ Ad primū arguitur ꝙ nō: qꝛ bigamia est cōtra legē nature: qđ ꝓbatur. tū ex illo ꝟbo Geñ. ij. Erūt duo in carne vna. vbi expꝛssit legē nature de matrimonio: nō ergo plures ꝙ̄ duo. tū ex glosa interlineari de Lamech. Accepit vxores duas ⁊c. vbi habetur ꝙ iste Gene.4.
primus induxit bigamiā ⁊ adulteriū que est cōtra legē nature. ¶ Preterea. (vt ita loquar) biuiria nūqꝫ licuit: ita ꝙ mulier duos viros haberet. ergo nec econuerso. ꝯñtia ꝓbatur: qꝛ ad actus cōiugales equales iudicantur. j. Coꝝ. vij. ¶ Contra. Geñ. xvj. Abraam ha- Gene.25.
buit Sarā Agar ⁊ Cethurā. et de Jacob Geñ. xxix. et. xxx. qui habuit quatuor vxores. ⁊ de Dauid. ij. Regum. v. Nō est aūt ꝓbabile ꝙ isti sancti patres in ista copula fecerint aliquid illicitum. ergo. ¶ Preterea. Augustinus de bono cōiugali versus finem. Antiqs iustis nō fuit illicitū ꝙ plurib⁹ feminis vtebantur: neqꝫ cōtra naturā hoc faciebāt: cū causa gignendi hoc fa-

cerent: neq3 cõtra legem neq3 contra morem quia eo tempore nulla lege erat prohibitum.

Hic primo videndum est quid requiritur ad strictam iustitiam cõmutatiuam in cõtractu matrimoniali: ⁊ hoc ex parte contrahentium: et quid vltra hoc additur ad completam iustitiam in tali contractu: ⁊ hoc ex parte superioris. Secundo quid in casu sufficit ad iustitiam quantum ad istam materiã de qua queritur: et qualiter istud sufficiens fiat complete iustum.

A ¶ De primo dico ꝙ in omni commutatione quantum est ex parte commutantium et commutatorum stricta iustitia requirit equalitatem commutatorum quantum possibile est: et hoc ad illum finem propter quem commutatur. Ista autem commutatio in contractu matrimoniali fit propter duas causas. Una. s. propter procreationem prolis. Alia in remedium vitande fornicationis. ¶ Quantum ad primũ corpus viri est maioris valoris q̄ corpus mulieris: quia pro eodem tempore idem vir potest plures fecũdare q̄ eadem mulier possit a viris concipere. Quantum ergo ad istum finem de stricta iustitia videtur bigamia licita: vt vir cum tot corporibus mulierum corpus suum commutet quot potest fecundare eo modo quo est eis possibile fecundari: nec tamen in statu innocentie quando matrimonium fuit precise in officium fuisset bigamia: quia tunc fuisset tunc necessitas ꝙ vir commutaret corpus suum pro pluribus ad plures proles procreandas: quia per simplicem commutationem vnius cum vna fuisset sufficiẽs procreatio: et nec vir nec mulier fuisset tunc sterilis.

B ¶ Quantum ad secundum finem qui tantum est pro statu nature lapse: scilicet pro fornicatione vitanda equalis valoris sunt corpus viri et mulieris. ideo de stricta iustitia pro statu nature lapse considerando contractum istum vt est ad vtrũq3 finem requiritur commutatio vnius corporis pro vnico. Et addo ꝙ completio iustitie in ista commutatione non est nisi ex auctoritate superioris instituentis vel approbantis talem commutationem: quia et si res alique sunt inferiorũ dñorum: tñ cõmutatio earum licita et iusta talis vel talis determinatur a legislatore: et multo magis in proposito et de corporibus in comparatione ad deum. ipse autem instituit et pro statu innocentie et pro statu nature lapse regulariter istam commutatiõem debere fieri vnius cum vno. In hoc ergo est completa iustitia.

C De secundo articulo dico ꝙ dispensatio est iuris declaratio vel iuris reuocatio. Potuit ergo deus legem suam de commutatione ista vel declarare vel in aliquo casu reuocare: et hoc rationabiliter: in casu illo quando maius bonum prouenit ex reuocatione q̄ ex obligatione: seu obseruatione. tũc autem quando erat necessitas multiplicandi genus humanum ad cultum diuinum: puta quia pauci erant cultores dei necessitas fuit vt multiplicarentur cultores dei quãtum possent: quia in sola successione eorum mansit fides et cultus diuinus. ergo pro tunc rationabile fuit dispensare vt vnus commutaret corpus suum pro pluribus corporibus mulierum ad maiorem multiplicationem cultorum dei que sine hoc non fieret. Sic autem fuit dispensatum vt presumit᷑ de abraã et quibusdam aliis patribus.

D ¶ Qualiter autem ibi saluabatur iustitia considerando contractum ex parte contrahentium: declaratur sic. Quando aliquid ordinatur ad duos fines: principalem. s. et minus principalem. rationabile est vti illo eo modo quo magis valet ad finem principalem: licet per hoc aliquid detrahatur fini minus principali. Exemplum cibus valet ad duo: scilicet ad delectationem que est minus principalis: et ad nutritiõem que est magis principalis s̄m recreationem: et conueniens est vt aliquis vtatur cibo eo modo quo magis expedit nutritiõi: licet in hoc detrahatur delectationi: ita contractus iste matrimoniũ est: et est ad bonum prolis vt ad finem principalẽ: et ad vitandum fornicationem vt ad finẽ minus principalem. ergo s̄m rectam rationem debent contrahentes sic commutare vt commutatio plus valeat ad procreationem prolis: licet minus valeat ad illam redditionem. Sed hoc fit in commutatione vnius corporis viri pro pluribus corporib⁹ mulierum. Et sic hoc absolute faciendum est in casu necessitatis: quia quando est valde necessarius finis principalis: negligendus est finis min⁹ principalis.

E ¶ Et ex hoc p3 quomodo ex parte partium est iustitia: quia s̄m rectã rationem vtraq3 pars debet velle aliquid de iure suo dimittere in commutando et recipiendo permutatiõem in comparatione ad finem minus principalem: vt recipiat equiualens in comparatione ad finẽ magis principalem quem plus debet eligere: licet debeat commutari aliquid de aliquo qđ esset sibi debitum determinatum remittere: et quandoq3 est necesse in aliquo casu: quando. s. ad talem remissionem tenetur et complere licet et debet quando a superiori est hoc ordinatum. Hoc patet Geñ. xvj. quia coegit Sarra Abraam vt intraret ad Agar ancillam suam: vt vel sic haberet filium de ancilla quẽ de ipsa habere non poterat. ¶ Si obiicitur ꝙ pro tempore moderno esset bigamia illicita. Respondeo et si illicita sit: eo ꝙ pro nũc nõ est a legislatore dispensatum: immo reductum est ad illud legis nature. Erunt duo in carne vna per christum. Matth. xix. tamen loquendo de iustitia ex parte contrahentium ⁊ contractus etiam modo non est illicita. Sed pro tanto est illicita: quia nunc non est necessarius ille finis [illegible] principalis: eo ꝙ multi vacant generatiõi fidelium: quia fides multiplicata est. Cessante igitur necessitate detrahendi aliquid secundo fini: propter necessitatem primi finis: seruandus est cõtractus: ita vt seruetur ibi iustitia respectu vtriusq3 finis: scilicet ꝙ vnus habeat tantum vnam: et econuerso.

F ¶ Si tamen cõtingeret casus per bellum: vel cladem: vel pestem: ꝙ multitudo virorũ caderet: et multitudo mulierum remaneret: posset tunc bigamia esse licita considerando precise iustitiam ex parte commutantium: et deberent ex parte sua velle sic commutare mulieres cum viris plus pro minori quãtum ad secũdũ finem: licet pro equali quantum ad primum finem nec deficeret ibi nisi completio iustitie que est ex approbatione diuina: que forte tunc fieret et ecclesie specialiter reuelaretur.

Ad argumenta. ¶ Ad primum dico sicut dictum est supra distinct. xvij. ꝙ aliquid est de lege nature dupliciter. s. primo qđ est verũ practicum simpliciter notum lumine rationis naturalis: et ita potissimum gradum tenet principium practicum notum ex terminis. Secundum gradum tenet conclusio demonstrata ex talibus principiis. Secundario autem est de lege nature qđ regulariter consonum est legi nature primo modo dicte. Circa primum nulla cadit dispensatio: et ideo eius oppositum semper videtur esse peccatum. Circa secundum in casu cadit dispensatio in quo cõmuniter oppositum videtur cõsonum legi nature: et p̄cise isto secundo modo est monogamia

de lege nature: et bigamia contra illam: et sic concedo probationes illas Gen. ij. et glo. Gen. iiij. Nec sequitur tamen ex hoc q in casu oppositum non possit esse licitum: immo in casu est necessarium precipue considerando iustitiam ex parte cōmutationis et cōmutantium: quando propter necessitatem recta ratio dictat illo modo debere cōmutationem fieri: et quando preceptum diuinum adest. Uerūtamen de Lamech absolute ꝯcedi potest q peccauit mortaliter. quia cōtra legem nature: licet secundo modo et non in casu in quo recta ratio dictaret illam legem reuocandam: nec superior dispensauit: imo fuit oppositū vtriusqz. ¶ Ad secundum dico q nunq̄ fuit ex parte iustitie inter cōmutantes sic cōmutare vt minus eueniret finis principalior: et magis eueniret finis minus principalis: qz finis principalis est magis intendendus: sed diuitia magis eēt ad finem minus principalem: et multo minus ad finem principaliorem: quia eadem mulier infra idem tempus a pluribus viris impregnari nō posset. ¶ Ad argumentum in oppositum: licet de aliquibus sanctis patribus presumatur q in contrahendo bigamiam non peccauerint: quia vtraqz ratio cōtrahendi ibi concurrit. s. necessitas propter quā iuste erat

H sic contrahendum: et auctoritas diuina approbans et precipiens. Tamen si aliqui sine istis causis vel altera earum contraxerint non est mihi inconueniens q mortaliter peccauerint: qz non reputo eos fuisse tunc confirmatos.

Quæstio Secunda.

Ad secundum arguitur q sic: quia sm Hierony. in epistola ad Oceanum. et ponitur dist. xxvj. cap. j. Unius vxoris virum. i. monogamum post baptismum. Si ante baptismum coniugem habuit que habuit virum nō imputatur ei cui prorsus nouo nec stupra nec alia que ante fuerant obsunt. ¶ Preterea. dist. l. habetur. Si quis viduam. et hoc in glo. q si ante baptismū occidit post baptismum potest promoueri. ergo a simili de bigamia ante baptismum. ¶ Contra. August. super epistolam ad Titum. et ponitur distin. xxvj. ca. ij. acutius intelligunt qui nec eum qui cathecumin9 vel paganus ante baptismum habuit vnam: et post baptismum aliam ordinandum censuerunt. ¶ Preterea. ibidem. c. vna tm̄. et est Ambro. de offi. ante baptisma iterata coniugia prerogatiue ordinationis impedimēta generant.

Hic sunt duo vidēda. Primo quid tenendum. Secundo ꝑpter quā causam. ¶ De primo concordant omnes q bigamus siue ante baptismum siue post est irregularis. sicut habetur expresse per. c. al

A legata ad oppositum. homicida tamen ante baptismū post baptismum non est irregularis. sicut habetur expresse in glo. dist. l. Si quis viduam. vbi glo. super illud verbum. Post baptismum. arguit a cōtrario sensu. ergo si ante baptismum conscius est homicidij nō

Hen. q̄. 6. q. 20. obest. Q8 autem dicitur ab aliquibus nullū posse cōtrahere irregularitatem ante baptismum cuius ratio nem assignant: quia tunc non potest aliqd habere priuationem quando non est natum habere habitum: sicut catulus ante nonam diem non potest esse cecus. is ante baptismum non est homo capax ordinis. ꝓbatur extra de presbytero non baptizato. c. si quidē presbyter non fuerit baptizatus baptizetur: et postea ordinetur. Ex quo patet q nihil recepit prius quando videbatur ordinari sacerdos. nam si recepisset ordinē non esset postea reordinandus: sicut habetur extra de cleri co per saltum promoto. vbi dicitur q recipiens ordinem posteriorem sine priori: recipiat postea ordinem pretermissum non iterando posteriore prius receptū.

Ca. vnico

¶ Sed hec ratio non valet: qz et si priuatio non possit inesse alicui nisi quādo natū est habere habitū: tamen impedimētum habēdi habitum ꝓ tempore quo deberet īesse potest precedere tempus habēdi habitū: sicut patet in exemplo adducto: quia catulus ante nonam diē potest habere aliquod impedimētum ne habeat visum tempore quo sibi cōpeteret. ¶ Irregularitas autē nō est priuatio ꝓprie eius q8 est habere ordines: sed magis inordinatum vt nō intelligatur negatiue sed priuatiue: sed magis impedimētū ne quis sit capax ordinis pro tempore quo sibi competeret. ergo potest esse ante baptismum. Esto etiam q priuatio

B non possit inesse tamen causa priuationis potest inesse quando habitus non est natus inesse: et ita hec irregularitas. que est causa priuandi vel carēdi ordine ꝓ tempore congruo.

De secūdo aliud est loqui de causa cōgruitatis: et de causa necessitatis. nā causa quare congruit bigamū arceri ab ordinibus sacris: vna communiter poniꝰ ab omnibus defectus sacramēti: quā tangit Augu. dist. xxvj. c. xj. acutius. et Ambro. ibidem. c. vna. Et arguiꝰ sic. Sacerdos tāq̄ christi vicarius in ecclesia representās ꝑsonam christi non debet habere aliquid repugnās christo in cōparatione christi ad ecclesiā et econuerso. nunc autē christus est vnicus sponsus vnius ecclesie: et ecclia est vnica sponsa vnici sponsi christi. ergo habens oppositū huius nō recte significat vel representat christum in ecclesia: sed bigamus qui habuit duas vel vnam que fuit duorum habet aliquid repugnans isti cōiunctioni christi et ecclie. ergo.

Vis tho. et ri. et alios di. 27. huiꝰ

¶ Sed querendo causam necessitatis ꝑpter quā iste necessario excludiꝰ ab ordinibus? Est duplex opinio. vna quia per baptismum deletur peccatum et sequela peccati proprie. bigamia autem nec est peccatū nec ꝓprie sequela peccati. Et per hoc respondetur ad illud de homicidio cōmisso ante baptismum: quia non est simile. illud enim est sequela peccati vel peccatum maxime si peccet in occidēdo. ¶ Sed quid si occidat iuste sicut iudex. ergo illud homicidium non deletur quantum ad irregularitatem. ¶ Hoc concedit vnus glosator et irrationabiliter: quia tunc esset melior conditio peccantis q̄ non peccātis in simili actu. Alij dicunt q istud homicidiū est peccatum hoc modo. quia esset peccatum nisi esset per circūstātias aliquas excusatum. ideo ex se non exit genus actus peccati. ¶ Si queritur. quare ergo baptismus nō tollit penas istius mortalitatis qui sequitur peccatum mortale vel originale? ¶ Rñdeꝰ: quia non sunt seq̄la peccati ꝑpria. Stat igitur tota ratio in hoc q baptismus delet om̄e peccatum proprium: et q8 natum est esse peccatum ex genere actus nisi circūstātie impedirēt: et sequelas ad istud: non autem tollit q neutro modo est peccatum ꝑprium vel sequela: et sic est bigamia. ¶ Cōtra hoc. esto q bigamus peccet in bigamia: puta in contrahēdo illicite sequeretur cum ille cōtractus sit peccatum vel annexū peccato q deleretur. ¶ Preterea. Augu. in illo. c. acutius. Femina si cathecumia vitiata est nō potest post baptismum inter dei virgines consecrari. et tamen possibile est illam corruptionem ante baptismum fuisse peccatum. ergo non deletur per baptismū quantum ad penas proprias correspondentes sibi. ¶ Preterea. si ex ista causa esset necessario irregularitas in bigamia: quia. s. non est peccatum nec sequela: ecclesia nō posset istam irregularitatem tollere: qz

Bart. bri. in decre. dist. 26. sup. ca. deinde.

Basianus glosator et vt notaꝰ in decre. dis. 50. sup. ca. sup viduā sup illo verbo pꝰ baptis.

non potest tribuere bigamie ꝙ sit ex se peccatum vel sequela peccati. ¶ Alia opinio dicit ꝙ sicut aliqua est infamia consequens actum ex natura actus. aliqua consequēs actum precise ex statuto ecclesie: et primam non potest ecclesia nec sacramentum ecclesie tollere puta baptismus. Secundā potest. ita et de irregularitate: nunc autem bigamia non ex statuto ecclesie: sed ex defectu significationis inducit irregularitatem: quia bigamus non representat christum vt est sponsus ecclesie quomodo sacerdos debet representare: vel saltem non habere aliquid repugnās illi representationi. homicidium autem non inducit irregularitatem nisi ex statuto ecclesie: ideo per sacramentum primum ecclesie. s. baptismum tollitur: et aliud non. ¶ Cōtra. si irregularitas bigamie eēt ex aliquo prio ri ꝙ̄ ex statuto ecclesie: ecclesia non posset ibi dispensare. Cuius oppositum habetur distin. xxxiiij. Lector. vbi papa Martinus concedit lectorem qui duxit viduam posse in subdiaconum promoueri: sed nō vltra. Sed glosa dicit ibi ꝙ papa dispensat. ¶ Cōtra. Apostolum. j. Thimo. Unius vxoris virum ꝛc. Et dicit Innocen. tenere contrarium: quia non licet dispensare cum bigamo: vt hic extra de bigamis Nuper. Et ꝙ Martinus hic dicit idem dicitur. dist. l. Si quis viduam. Lucius tamen dispensauit cum Panormitano episcopo qui fuit bigamus. Sed quedam glo. ista cōcordat. s. ꝙ in primitiua ecclesia subdiaconatus nō erat ordo sacer: et ideo Martinus cōcedit bigamum fieri subdiaconum: sed non vltra ascendere. Dispensationem cōtra glosam istam cuiusdam qui dicebatur Nicolaus furiosus. habent aliqui libri dist. l. Quicquid sit hoc saltem tenet ecclesia. s. nec ad diaconatū nec ad sacerdotium cum bigamo dispensari licet. Nec factum Lucij quantum ad episcopum Panormitanum reprobatur in hoc quasi fecerit aliquid qđ facere non potuerit: sed ꝙ hoc non decuit nisi ex magna causa. ¶ Dico ergo ꝙ causa irregularitatis nō est nisi ex statuto ecclesie. Sed quare regulariter illa pena de homicidio perpetrato remittitur in baptismo: et hec que ex statuto ecclesie sequitur bigamiam non remittitur: causa non est nisi statutum ecclesie volentis istam penam remitti et non illam. Ista autem ordinatio ecclesie rationabilis est ex hoc ꝙ iste homicida nō est inhabilis ad ordines nisi propter horrorē sanguinis effusi propter quem horrorem Dauid fuit prohibitus edificare templum domino. ij. Regum. Iste autē horror tollitur in baptismo: quia presupponitur ꝙ de lupo factus sit agnus. Sicut et Paulus ante baptismum persecutor post baptismum factus est ouis et pastor. Cum igitur in baptismo cesset causa illius inhabilitatis debet cessare etiam effectus: sed causa inhabilitatis in bigamo ad ordines nō cessat in baptismo: quia semper remanet defectus sacramēti. i. significationis que requiritur in sacerdote representāte personam christi in comparatione ad ecclesiam: ideo nec ibi tollitur effectus nisi postea per specialem dispensationem. ¶ Ad argumenta ad primum. vel Hieronymus negatur sicut communiter canoniste negāt eum tenentes Augustinū. vel potest exponi. Crimina non obsunt quantum ad gratiam recipiendam. obsunt tamen quantum ad gradum dignitatis in ecclesia habēdum. hec autem distinctio accipitur ex illo. c. Ambrosyna. ¶ Ad secundum non est simile de irregularitate ista et illa. cuius causa dicta est in solutione questionis.

Nico. furi. vt notat i dec. dis. 50.

Sup. c. q. 2.

Cap. 3.

Ber. ext. de biga. sup c. sup eo.

Re. 7.

Questio Tertia.

De repudio. Quæro vtrum in lege mosayca fuerit licitum repudiare vxorem? Q. sic. Deutero. xxiiij. Si acceperit homo vxorem et non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam feditatem scribet ei libellū repudij et dabit in manu eius ꝛ dimittet eam de domo sua. ¶ Preterea. Malach. ij. Cum odio habueris vxorem dimitte eam dicit dominus deus israel. ¶ Preterea. extra de regu. iuris. per quas causas aliquid nascitur per easdem dissoluitur: sed matrimonium nascitur per cōsensum mutuum. ergo dissolui pōt per dissensum mutuum. ¶ Preterea. dist. xxxiiij. si cuius. Si in clericatu marito constituto vxor adulterauit dato repudio eam dimittere debet. ergo repudium vxoris est licitum etiam in lege euangelica. ¶ Contra. quia videtur esse contra legem nature quā promulgauit adā. Gen. ij. Adherebit homo vxori sue. ex qua christus concludit. qđ ergo deus cōiunxit homo non separet. ¶ Preterea. cōtractus matrimonij est essentialiter datio potestatis proprij corporis alteri irreuocabiliter pro potestate corporis illius alterius. ergo nulla accommodatio vel datio ad tempus potest esse matrimonium: sed si repudium licet: talis contractus non est nisi ad tēpus: quia si perpetuo fuisset. ergo repudiata maneret vxor: et tunc illicite dimitteretur. sequitur ergo ꝙ si repudium fuit licitum in lege mosayca: ꝙ ibi nullum fuit matrimonium. ¶ Preterea. nunꝙ̄ licuit mulieri repudiare virum. ergo nec econuerso cum quantum ad ea que sunt coniugij ad paria iudicentur.

Hic dicitur ꝙ repudiatio vxoris etiā in lege mosayca fuit illicita: quod probatur primo auctoritate christi reprobantis illam. Matth. xix. Dico vobis ꝙ quicūꝙ dimiserit vxorem suam excepta causa fornicationis mechatur: et q̄ duxerit dimissam mechatur. ¶ Probatur hoc etiam per ratiōem quā christus pro se adducit que est talis. a principio coniunxit deus masculum et feminam contractu matrimonij: vt patet ex verbo Ade. et infert christus. ergo quod deus coniunxit homo non separet. ¶ Probatur tertio ex responsione Christi ad. q. phariseorū. cum enim obijcerent. cur ergo mandauit Moyses dare libellum repudij et dimittere: ait illis. Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit dimittere vxores vestras: hoc autem ab initio non fuit sic. et glos. interli. super illud. Permisit Moyses non deus. et dicit glos. ꝙ fuit consilium hominis non dei imperium. et magister. ij. capitu. huius distinc. hoc fuit a Moyse permissum non vt concederetur diuortium: sed vt tolleretur homicidium. Et Augustinus in libro de sermone domini in monte. non qui precepit dari libellum repudij: hoc precepit vt vxor dimittatur: sed qui dimiserit inquit det libellum repudij; vt iracundiam temerariam eijciendi vxorem libelli cogitatio temperasset. qđ intelligi potest eo modo quo Ambro. precepit Theodosio. nāꝙ propter quandam crudelitatem ex precepto eius impetuoso perpetratam voluit Ambrosiꝰ. vt ipse legem conderet ne quis minister precepta eius crudelia infra triginta dies exequeretur: si forte infra tempus illud ira eius quiesceret et sententiam temperaret. Et subdit Augustinus vbi prius. qui prius dimittendi quesiuit morā significauit quantum potuit duris hominibus se nolle dissidium. ¶ Preterea. extra de diuor. repudiū vxoris fitres in

Ri. pri. ar. 3. q. 1.

euangelio reprobauit. ¶ Alia opinio dicit q datio libelli ꝛ repudiatio vxoris licita fuit pro tempore legis moysi: quia moyses promulgauit legem dei. ꝛ ideo q̃s ipse coniunxit vt legislator ꝛ pronunciauit ꝛ deus cõiūxit. ꝛ q̃s separauit de⁹ separauit. de⁹ aūt põt separare matrimonialiter coniunctos. ¶ Preterea. ſm Augus. in epistola. j. ad Hiero. ꝛ ponitur in can. dist. ix. Si ad sanctas scripturas admissa fuerint officiosa mēdacia qd: in eis remanebit auctoritatis? quasi dicat nihil. ꝛ rõ ē: q2 quecunq auctoritas adducatur ad repellenduz heresim: rñdebit illud esse dictum mendaciter iocose: sicut ꝛ illud alibi. ergo a simili in scriptura nulla auctoritas preceptiua auctoritatem habebit ꝛ consimiliter de consilijs si aliquod cõsilium datum in scriptura nõ esset salubre vel vtilius ad seruãdum nulla esset auctoritas obseruatiõis in scriptura. ergo a simili si aliqua concessio sit in scriptura de aliquo illicito sicut ista: sequitur q nulla concessio simpliciter auctoritatem habeat q concessum sit licituz. ¶ Preterea. lex iusta nõ debet directe dare occasionem peccandi mortaliter: s3 ista concessio videbatur directe esse occasio iudeis dimittendi vxores: si enim hoc non fuisset scriptum non magis dimisissent. q̃ patres ante legem moysi. ergo vl hoc non erat peccatum mortale vel lex non erat iusta.

Ri. vbi. s.

A ¶ Modus conueniens quo ista opinio teneri posset est iste. completa iustitia non est in ista cõmutatione vl contractu matrimoniali nisi ex ratificatione diuina. l3 ante iam inueniatur illud quod sufficit ad iustitiaz ex parte cõmutatiõis ꝛ cõmutantiū ꝛ q̃cunq talis iustitia inueniri potest in cõmutatiõe rõnabile est deū ratificare eã. sed sicut cõmutatio corpis viri pro pluribus. corporibus mulierum est iusta q̃n talis cõmutatio est necessaria ad procreationem plis. ꝛ ideo tunc iuste deus dispensauit ꝛ approbauit bigamiam ꝓpter maius bonū prouentens q̃ esset ex alia parte cõmutando vnicum pro vnico. ꝛ cõmutantes deberent sic velle cõmutare ſm rectam rationem. ita in proposito ꝓpter mai⁹ malum vitandum q̃ sit bonum indissolubilitatis coniugij potest deus dispẽsare vt fiat contractus ad tẽpus donec mulier displiceat viro: ꝛ in hoc saluatur iustitia aliqualiter: quia non tantum propter maius bonum: consequendum. sed etiam ꝓpter maius malum vitandum debent partes velle sic cõmutare: maius autẽ malum est vxoricidium q̃ dissolubilitas: quia illud esset magnum malum pene vxoris interfecte. ꝛ graue maluʒ culpe interficientis: ꝛ esset malum toti reipublice: quia occasio continue discordie ꝛ pugne ꝓpter iram parentum vxoris ad interfectorem. ꝛ in hoc continua familie dissipatio: quia viro interfecto ab aduersarijs vel a lege destrueretur familia ei⁹ ꝛ educatio prolis. Sic ergo posset dici q sicut deus dispensauit in bigamia propter maius bonum: ita cum ista gente in repudio propter maius malum vitandum. ꝛ tunc ad illa que adducuntur pro prima opinione potest dici q christus promulgauit illud pro tempore legis sue. s. euangelice: ita q sicut ipse reduxit matrimonium eo modo quo institutum fuit in lege nature: vt. s. esset vnius cum vna: cū tamen in lege mosayca esset licita bigamia. ita etiaʒ reduxit matrimonium simpl'r perfectum. i. indissolubile pro lege sua sicut institutuz fuerat in lege nature. ꝛ ita

B irritat pro lege sua contractum illum qui licuit pro lege mosayca qui erat accommodatio corporum ad tempus ad procreationem prolis. quousq. s3 mulier esset gratiosa in oculis viri: sicut ꝛ multas alias iperfectiones licitas sub moyse euacuauit christus reducendo: ea que erant permansura ad perfectiones in lege sua. ¶ Ad probationem ergo christi patet q loquitur pro lege nature: et in hoc sufficienter refellit phariseos: q ipsi non obseruabant matrimonium sicut erat in lege nature et ostendebat se rationabiliter statuere inseparabilitatem pro lege sua. quia hoc consonum est prime institutioni in lege nature. ¶ Ad aliud de responsione christi ad phariseos. ad duritiam cordis vestri permisit: quod multi ponderant q fuerit tantum permissio non concessio. Dico q christus permisit. id est intelligit q moyses hoc non precepit nec consuluit nec approbauit: sed tanq ex quadam necessitate licitum: nõ prohibuit: nec hec est soluz permissio: sed dissimulatio cuiusdam illiciti. hoc enim nihil aliud est dicere / q̃ q moyses permiteret ire ad dãnationem: ꝛ non nunciaret eis q ista esset via damnationis: immo magis insinuaret eis oppositum: quod nullus iuste legislator potest etiam facere in legibus humanis que multa mala dimittunt inulta ſm Augustinum. j. de libero arbitr. et si enim legislator non puniat omne malum et ita permittit: quia non punit. tamen nullo modo in lege sua: illud concedit. Unde iniusta esset lex humana vl eius lator qui vel que scriberet aliquid quod esset contra illam legem.

S. bo. i pñ ti. d. ar. 3. q. 1. 2. 2.

C

¶ Quod autem additur ibi, ad duritiã cordis vestri. non concludit hoc esse illicitum: quia frequenter duritia subditorum est causa vt aliquid relaxetur eis quod alias esset eis vtile non relaxari si essent tractabiles. sicut prelatus videns collegium pronuʒ ad aliquid: cuius oppositum esset honestius et vtilius seruare. et si posset illud oppositum statuere vtiliter si subditi essent faciliter inclinabiles. potest tamen nõ statuere vel si statutum est relaxare vere potest: et hoc iuste ne stante illo ipsi multiplicius peccent.

¶ Ad illas glosas. prima videtur neganda: q2 moyses: vt legislator non erat nisi pco dei. Sed qui vult exponere illam potest dicere non deus. scilicet immediate precipiendo moysi inter alia precepta. Unde nunq̃ in quatuor primis libris legis inuenitur deum hoc pcepisse moysi: nec alij. ideo istud magis precise moysi est imputandum sicut omnia que sunt in Deuteronomij et non alibi q̃ illa que alibi locutus est deus: ad moysen. et hec ratio congrua: quia laxationes pertinentes ad industriam humanam deus non: ita voluit ponere in scriptura tãq̃ a se prolatas: sed sicut a seruis suis: vnde et subleuationem laboris moysi qui tota die sedebat ad iudicandum populum deus non per se immediate expressit: sed Jethro cognatus moysi tãq̃ ad humanam industriam pertinens expressit.

¶ Ad aliam glosam facile est respondere: quia nihil dicit contra opinionem istam: veruʒ est enim q nõ fuit dei preceptum dimittere: sed si dimitteret q daret libellum repudij: sed fuit consilium hominis non sicut hominis: sed sicut preconis legis diuine.

¶ Ad illud Augustini. concedo q ex mora illa quaʒ iniunxit in scribendo libellum insinuauit q absolute displicebat sibi dimissio illa. non solum. ergo tunc faciebat melius qui non dimittebat q̃ qui dimittebat: sed qui dimittebat faciebat male: sed non ita male q peccaret mortaliter contra matrimonium sicut fecisi si non fuisset licentiatus per legem.

¶ Ad istud de diuortijs patet in primo. verum est enĩ q Christus reprobauit pro tempore legis sue.

Jn so. 1. ar. gu. 1. op. 3.

Ad argumenta principalia. ¶ Ad primam partem ad primum patet ex solutione. ¶ Ad secundum concedo q matrimoniuz simpliciter est obligatio perpetua: s3 matrimoniū ſm q̃d põt esse obligatio ad aliquod tps licet nõ ꝑpetua: ꝛ sic concedo q in

lege mosayca non fuit aliquod matrimonium simpliciter nisi aliqui forte vltra perfectionem legis voluissent se obligare perpetuo: quod non oportebat inquantum contrahebant coniugium in illa lege. ¶ Uel posset dici ꝙ si tunc fuit matrimonium simpliciter: et ita obligatio indissolubilis verum est nisi legislator reuocaret vel dispensaret: dispensauit autem quando mulier nimis displicebat viro vt timeretur vxoricidiuz: sicut dictum est supra de matrimonio rato non consūato quod dissoluitur per religionis ingressum: ⁊ tamen fuit simpliciter matrimonium: non tantum accommodatio ad tempus: sed legislator dispensat in tali casu: ꝓpter maius bonum consequendum: hic autem propter maius malum vitandum. ¶ Ad illud non est simile: quia non est similis ratio dispensandi. non enī tantum timeretur si mulier odiret virum sicut econuerso quia ipse sexus cohibet a vindicta exteriori magis: ꝙ̄ virum. ¶ Qui vult tenere primam opinionem ad argumenta in oppositum potest faciliter respondere: ad illas auctoritates Deutero. et Malach. potest dici ꝙ sunt ꝑmissiones minoris mali: sed tamen peccati mortalis ne. scilicet grauius peccatum mortale eueniat.

¶ Ad secundum illa regula precise vera est de dissolubilibus cuiusmodi non est obligatio ista. posset etiam dici ad minorem ꝙ obligatio ista in nascitur ex voluntatibus contrahentium tanꝙ̄ ex causa instrumentali. principaliter aūt ex ordinatiōe diuina: ⁊ illa regula debet intelligi tantum de causis instrumentalibus. vnde ex causa principali concludit Christus Matth. xix. inseparabilitatem dicens. quos deus coniunxit homo non separet.

Nunc superest attendere &c. Distinctio. XXXIIII.

Circa istam. xxxiiii. dis. quero. Utrum impotentia ad actū carnalē īpediat mr̄imonium simpl'r: ꝙ nō: q̄a hoc nō ē nisi q̄a ꝯtrahēdo obligat se ad actum illum: sed hoc est falsuz q̄a pōt ꝯtrahere cū volūtate īcrādi statiz religionē. ¶ Pre. seq̄ret ꝙ senex esset ieprius ad contrahendum matrimonium. cuius oppositum tenet ecclesia que patitur talia coniugia. ¶ Preterea. maleficium non est impedimentum perpetuum. potest eniz per destructionem malefic̄ij maleficus curari: sed impotentia temporalis non impedit: ergo saltem impotētia per maleficium nō impedit matrimonium. ¶ Cōtra. xxxiij. q. j. si per sortiarias. Item extra de frigidis: et maleficiatis capitu. vlti. ⁊ capi. ꝙ sedem. qui impotētes sunt ad contrahendum matrimoniuz apti minime reputantur.

Hic prio de conclusione vidēdum est

in generali. Secundo de duplici impotētia in speciali.
A ¶ In gn̄ali oīs ipotētia simpl'r ⁊ ꝑpetua cui. s. subueniri nō pōt ꝑ nām vel artē si ꝑcedat matrimoniū simpliciť īpedit ꝯtrahendū ⁊ dirimit iā ꝯtractū. ⁊ ad hoc est triplex rō ex natura istius ꝯtractus. ꝑma q̄a iste cōtract⁹ est datio ptātis corporū ad talē actū si petať: sz iste nō hz ptātē ad talē actū. ergo nihil tale pōt dare: ⁊ ita nec ꝯtrahere. ¶ Pre. in ꝯtractu isto obligat se ad actū istū si petať: sz hmōi act⁹ ē sibi ipōľis etiā si petať. ergo obligat se ad ipoľe: obligatio aūt ad ipoľe ē nulla: ex lege diuina. ergo lex diuina nō approbat talē obligationem. ergo nulla est. ¶ Pre. alia persona intēdit cōmutare ptātem sui corporis ꝓ potestate corporis alterius. ergo credit alium econuerso posse cōmutare: sz non pōt. ergo hic est error pertinens ad aliquid qđ est per se requisitum ad contractum: talis aūt error facit contractum nullum: sicut dictum est supra dis. xxx. q. j.

¶ Si autem talis impotentia seq̄tur matrimoniū cōsumatū non dirimit: q̄a iam potestas est tradita vere. et ille cui fuit tradita missus fuit in possessionem. ergo non potest reuocari per aliquod impedimentū superueniens. si autem tale impedimentum veniat inter matrimonium ratum ⁊ consumatū. dubiū est an dirimat. 33. q. j. ꝑmū ca. videť dicere partē affirmatiuā coniugium confirmatur officio. ⁊ sequitur post anteꝙ̄ confirmeť impossibilitas offic̄ij soluit vinculum. ¶ Contrariuz vr̄ quia iam data est potestas: ⁊ si impedimentū visus accidat nō ꝓpter hoc rescindi pōt datio prior licet difficile esset iudicare si non ꝑcederet ratum an ꝑcederet consumatum nisi forte esset ablatio alicuius ptis necessarie ad actum illum tp̄e illo interuenienis. ¶ De secundo duplex est impotentia in genere. naturalis ⁊ casualis. naturalis in viro est frigiditas vel mutilatio partis necessarie: in muliere artatio. casualis est per malefic̄ij impossibilitas prima satis patet. scđa fit per malignos sp̄ūs qui hn̄tes pactiones cum hominibus seruant ꝓmissa. non q2 veraces: sed vt alij eis adhereant. quia si nulla pacta seruarent nulli eis seruirent: ⁊ vt illi q̄bus seruant promissa eos colant. nam ex superbia sua precipue appetunt honores diuinos. deus etiam permittit eos exercere potestatē suā ad impediendum aliq̄s ab aliquibus actibus in quos possent si non essent ipediti: ⁊ hoc vel ꝓpter peccata eoruz vel propter aliquā aliam causam occultam. Et hoc modo maga habens pactum cum demone procurat ab eo vt istum impediat a tali actu cuz tali muliere ꝙ̄diu tale maleficium ꝑseuerat: puta acus curuata ab aliqua hmōi. ¶ Quod igitur est remedium contra istud impedimentum ꝑ demonem? ¶ Respondeo. si per orationes sanctoru impediatur virtus demonis bene fit. si tamen deus illas non exaudiat: tunc si sciretur maleficium ⁊ destrueretur demon non fatigaret eum amplius: quia ex pacto nō assistit nisi dum durat aliquod signum. ¶ Et ex hoc patet ꝙ trufatica est illa questio an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum. non enim solum licet. sed est meritoriū destruere opera diaboli. nec in hoc est aliqua infidelitas: quia destruens non acq̄escit operibus malignis: sed credit demonē posse ⁊ velle fatigare dum tale signum durat: ⁊ destructio talis signi imponet finem tali vexationi. ¶ De istis duobus impedimentis ad propositum dico ꝙ in aliquo sunt similia et in aliquo dissimilia. similia quia impediunt cōtrahendum ⁊ dirimunt iam contractum respectu illi⁹ persone respectu cuius sunt ista impedimenta. quod ꝓ tanto additur: quia non tantum casuale sed etiam naturale impedimentum potest esse respectu vnius ꝑsone ⁊ non respectu alterius: maxime de naturali in muliere. Sed post diuortium est duplex differētia: vna ꝙ habens impedimentum casuale licet contrahere. et si post contractum carnaliter copuletur secunde non debet reddi priori: quia maleficiatus respectu vnius nō: propter hoc est maleficiatus respectu omnium. sic enī est maleficiatus sicut ministri diaboli procurant euz ꝑ maleficium diaboli: sicut aliqua magna vir istum ꝑpetuo impediri respectu istius non tamen respectu alterius: puta si nollet ꝙ istam duceret sed se vel aliam. alť autem. s. habens impedimentum naturale perpetuum ⁊ hoc respectu cuiuslibet debet manere sine spe coniugij. ⁊ tutum esset sibi intrare religionez: quia si post cōtrahat de facto ⁊ carnaliter copuletur: cogetur redire

ad priorem. quia apparet sententiam diuortij processis se ex errore: et ita nullum fuisse coram deo. ⁊ matrimonium primum verum fuisse: quia impedimẽtum quod putabatur perpetuum non erat. ¶ Sed quomodo innotescit perpetuitas istius impedimẽti. habetur extra de frigidis laudabilem. debet enim per triennium cõmorari ⁊ dare operam illi actui: si autem postea reclamant debent iurare cum septima manu. i. vir et vxor de scientia. ⁊ septem vicini proximi de fidelitate: si vir reclamat accusationi vxoris creditur viro qui caput ẽ mulieris. ibidem. capit. j. Si vir accusat incumbit sibi probatio modo predicto. ¶ Sed qualiter cognoscet

F differentia istius ⁊ illius impedimenti? ¶ Respõdeo difficile est videre nisi per inspectionem corporis. si deficiat aliqua dispositio necessaria requisita in parte illa ad istum actum vel per iudicium medicorum quantũ ad frigiditatez si aliqua signa manifeste ostendant ipsum esse talis complexionis. Si vero nec sic nec sic. et tamen simpliciter impeditur presumendũ est ꝙ sit maleficium.

Ad argumẽta. Ad primum cõcedo ꝙ obligat se ad actum si petatur saltem pro aliquo tẽpore determinato: sed infra aliquod tempus nõ opz reddere illum actum si velit intrare religionem. iste autez non potest obligare se ad actum pro quocunqꝫ tempore si est perpetuum impedimentum: quia vt dictum est in principio solutionis sola impedimenta perpetua impediunt. ⁊ habetur in titu. isto. c. fraternitatis. ¶ Ad secundum si senex esset omnino impotens: dicerem ꝙ

G non contraheret matrimonium: licet aliqua posset cõsentire in eum ad cohabitandum sicut frater et soror. ⁊ ita forte multe magis desponsant diuitias ꝙ personas. ¶ Ad tertium patet ex dictis. quia si maleficium est temporale non impedit nisi temporaliter. presumitur autem perpetuum si per triẽnium perseuerat.

Hoc etiam notandum est & cætera.

Distinctio. XXXV.

Circa istam. xxxv. dist. quero. Utrum adulterium cũ aliqua viuente viro impediat matrimonium cum eadẽ post mortem illius viri? ꝙ non. ij. Reg. Dauid adulteratus est cum bersabe: ⁊ post interfecto vria contraxit cum ea matrimonium. ¶ Preterea. Augusti-

Ca.ii. nus de nup. et concu. et ponitur in litera. potest fieri cõiugium cum qua precessit adulteriũ. ¶ Contra. xxxj. q. j. illud vero. ⁊ c. relatum.

Respondeo tria sunt crimina quæ coniuncta vel separata videntur facere difficultatem circa matrimonium contrahendum: sunt autem crimina

A illa contractus cum persona coniugata: adulterium: machinatio in mortem coniugis legitimi: fidei datio ipsi adultere: vel contractus de facto cum ea vel pmissio cum iuramento: quia hec tria vltima ad propositũ pro eodem reputantur. de duobus primis patet extra de eo qui duxit in matrimonium quam polluit p adulterium capi. vltimo. ¶ De tertio. s. pmissione cum iuramento an valeat. hr̃ extra de his que metu vel vi fiunt. ad aures. ¶ De his tribus dico ꝙ vltimuz per se nõ impedit matrimonium contrahendum post mortẽ

B viri: sicut habetur extra de eo. c. vlti. Si qs vxore viuẽte fide data promiserat se aliã ducturũ vel cum ipã de facto vel contraxerit si nihil aliud fuerit: non est mrĩmonium quod cum ea contraxit post vxoris obitũ dirimendum. Tertium cũ primo simplr̃ impedit ⁊ dirimit. ibidem in eodem. c. seqtur enim ibi. Tollerari nõ debet si prius vel postea dum vixit vxor illius illã adulterio polluisset. ⁊ refertur prius ⁊ post ad fidei dationem. hoc autem intelligendum est qñ ambo sunt conscij ꝙ actus ille est adulteriũ: si enim vir tantum sit cõscius ⁊ mulier inscia. puta qr nescit eum habere aliam tunc si vir postea contrahat cum illa ad petitionẽ viri non est diuortium celebrandũ: sicut habetur titu. e. c. j.

C ¶ Sed quid si persona prius nescia postꝙ scit impedimentum petat diuortium? videtur celebrandũ ex eodem. c. et hoc argumento a contrario sensu. habetur. n. ibi in textu. ꝙ si mulier diuortium non petat non sunt separandi. ex quo innuit ꝙ si ipsa petat sunt separãdi. ¶ Sed hic est dubium: quia talis contractus cũ muliere inscia: vel est matrimonium vel non. si sic nõ debet dirimi ad petitionem mulieris. si nõ: debet fieri diuortium ad petitionem viri: qr non potest simul stare: cum non sint vir ⁊ vxor. ¶ Respondeo. non est matrimonium: quia mulier consentit in eum tanꝙ impotẽtem. contrahere. ipse autem ex parte sui non est talis q̃lem eum credidit. ⁊ tunc cum dicitur ꝙ non possunt simul stare concedo ꝙ ille non potest eam matrimonialiter tractare: quia ex parte eius fornicatio est: sed illa potest sibi matrimonialiter copulari: quia ignorantia inuincibilis excusat eam. ¶ Sed esto ꝙ mulier intelligens impedimentum non petit diuortium: non est diuortium celebrandum: ſm illud. ca. igitur debent simlr̃ stare: ⁊ non in coniugio: quia parte contractus nõ fuit contractus matrimonij. igitur aliqui debent simlr̃ stare fornicarie ſm illam sententiã. ¶ Respondeo. si mulier sciens impedimentum consentiat in matrimoniũ: vir cogendus est vt consentiat in penaz peccati sui: qr scienter decepit insciam: et ita erit matrimonium nouum ex nouo consensu ⁊ ista sententia est valde iusta: vt decipiens insciam in hoc quod est dare potestatem corporis sui: qui tamen non intendit dare vel non põt cogatur postea veraciter implere quod prius fecit dolose. ¶ Sed dices. nunqd virtute primi consensus nõ poterant simul stare? ⁊ esto ꝙ inscia consentiat in quolibet actu coniugaliter ⁊ iste sciẽs ꝙ illa vult esse vxor eius consentit de nouo in eam non exprimendo sibi ĩpedimentum: quia forte ex hoc generaretur odiũ nunquid possunt stare? ¶ Respondeo. primus consensus non fuit matrimonialis: et ideo nullus actus potest esse licitus in virtute illius consensus. ⁊ ideo ad hoc ꝙ sint coniuges requiritur nouus consensus. ¶ Et tunc ad secundum dico: ꝙ si impedimentum non exprimatur persone inscie ipsa in copula carnali sequente non consentit nouo consensu: sed solum redit in virtute p̃mi cõsensus qui nullus fuit: ⁊ ideo licet persona sciẽs de nouo consentiat: non tamen sufficit. hoc expresse dicit glo. super illud. capitu. in primo consensu qui nullꝰ fuit intelligitur perdurare sicut probatur de seruo qui creditur liber cum quo contrahitur si post manumittitur vxore ignorantie non contrahitur matrimonium: quia post manumissionẽ factã manẽdo cũ eo semp intelligit approbare consensum p̃mũ: qui fuit erroneus ⁊ non matrimonium. ¶ Aliter posset dici ꝙ si illa inscia fuit ducta viuente prima vxore ducentis legitima vera est sñia ista: ⁊ in isto casu loquitur glo. qr iste ẽ casus textus. ꝙ vir q̃dã vxorẽ hñs sibi aliã huius rei insciam copulauit: sed prima mortua nititur recedere a secunda: ⁊ sic accepit secũdã viuẽte prio ⁊ tũc q̃dem verũ est ꝙ nullus erat ꝯtractus: qr ipse fuit ligatus alteri. lz ista crederet eum liberum a matrimonio. ¶ Sz si sola duo. s. fidei ⁊ datio ⁊ adulterium cum inscia cõ-

iugata fierent et post mortem viri eius: et etiam vxoris alterius adulteri illi duceret istam. quid iuris? Videt ex isto.c.q simpliciter est matrimonium: etiam si nunquam exprimatur persone iscie defectus ille: nec ipse post expressionem defectus de nouo consentiat. et ratio est: quia ex isto.ca.colligitur q ecclesia non simpliciter illegitimauit personas illas propter illa duo concurrentia: sed secundum quid.s. si persona decepta reclamet: sed prima sententia videtur certior: quia si post sciat impedimentū et reclamet fiet diuortium.ex isto.c.igitur prius non fuit verum matrimonium verum. ¶ Tertio

E dico q siue primum concurrat cum secūdo siue tertio et impedit et dirimit.sicut patet extra de conuer.infidelium.laudabilem.immo solum secundum videtur impedire ex illo.cap.et loquitur ibi de sarracenis: qui dum essent in captiuitate quarundam christianarū viros eorum suis insidijs et machinationibus occiderūt.et sententiat ecclesia q si post per ipsas ad fidem christianā accesserint et cum eis adheserunt supple i matrimonio non sunt tollerandi: cum tale dānū tali lucro ecclesia compensare non velit.hic non tangitur de adulterio: sarraceni cum xpiana nec de fidei datione.sed tantum de machinatione in morte legitimi viri. et adhuc conscia vxore: nec glo.addit ibi ad casum istū fidei dationem vel adulteriū: sed ista machinatio debet intelligi: cum effectu vt simul sit effectus et effectus: sicut glosa super illo verbo procurauerunt. ¶ Sed quid si nō cōscia vxore iste solus occidit maritum: nunquid pōt ducere istam? ¶ Respondeo cap.j.si fiat sine intentione ducendi eam. puta si in bello iusto occidit eum nō ad hoc vt ducat illam. non habetur expsse quin possit eā postea ducere: dum tamen mulier non sit conscia: quia in casu iusti belli dicit.ca. illud q cum tales supple mulieres non procurauerint virorum interitum defūctorum matrimoniū inter huiusmodi psonas.s. iterfectorē et vxorē interfecti licite pōt ptrahi. et pbat per locū a simili vel a minori: q si vir nō consentit mortē legitimi viri: sed vxor eū occidit pōt post ab alio huius criminis iscio duci.xxxiij.q.ij. Interfectores. ¶ Hoc ēt

F confirmatur per illud extra de sponsalibus.cum apud cum prohibitorium sit edictum de matrimonio cōtrahendo quicunque non prohibetur per consequens admittitur. ¶ Sed esto mulier primo ignara post audita interfectione viri ratum habet. nunquid impedit? videt q sic.qa in maleficijs ratihabitio retrotrahit et mandato comparatur. ¶ Oppositum tamen tenet glo.c.pdicto. Laudabile.in fine.propter illud.c. nunc adductū cū apud.et ex eodem.c.cum apud.potest cōcludi q simplex promissio non equiualet alicui illorum triū enūeratorum in tertio membro.nec igitur nuda sponsalia: sic igitur patet q istorum trium tertium solum nunquam

G impedit: ita q dirimat primum etiam solum nunquam impedit. sicut patet per auctoritatem Augustini adductā in arguendo.secundum quandoque impedit et quandoque non.sed semper quando est cum tertio impedit.

De reg. iuris in.6.

¶ Sed nunquid semp quando est cū primo? ¶ Respondeo supra titu.isto cap.significasti. Tertium cum primo semper impedit. et ratio tota est ordinatio ecclesie: quia iste est primus casus ad hoc tactus ibi impeditur contractus ex statuto ecclesie precise illegitimātis personas ad contrahendum. Sed ratio inducēs ecclesiam ad sic ordinandum est repressio adulterij et homicidij que frequenter acciderent si tales persone possent legitime contrahere.

Ad argumenta. Ad primum patet q lex ista non fuit statuta pro tempore illo. iustius tamē fecisset si eam lapidasset. ¶ Et si dicas non: quia seipsum tunc lapidasset: quia fuit socius in crimie. ¶ Contra. quia vel non excusas eū per hoc. vel oportet te dicere q socius in crimine non tenetur ad eandem penā publicam inferendam ad quam teneretur si non eēt socius. Si autem excusas eum de non puniendo illā p hoc q remisit sibi illam penā legis: hoc non habem⁹ ex scriptura: sed quia fuit peccatum priuatum. et ideo non debuit illud punire pena publica: et hec videtur rationabilior responsio. et tunc q accepit eam in vxorē post illa grauia peccata adulterij et homicidij illud vltimum non fuit impedimentum.

Nunc de conditione videamus &c. Distinctio. XXXVI.

Circa istam. xxxvi. dist. quero. Utrum seruitus impediat matrimonium? q sic nullus potest dare alienum: sed corpus serui ē domini. bm phylosophū iij.poli ticorum. ¶ Preterea. fauorabilior ē processio religionis q̄ matrimonium carnale: sed seruus non potest profiteri religionem sine voluntate dñi.igitur nec matrimonium contrahere. ¶ Contra.extra de coniu.seruo.c.j.

Hic sunt duo videnda. primo vnde inducta sit seruitus: et si iuste inducta.secundo ad propositum.

¶ De primo dico q de lege nature omnes nascuntur liberi. tamen seruitus vel magis proprie subiectio filialis ad patrem est de lege nature.puta obediētia filialis pertinens ad disciplinationē: quia bm phylosophum. viij.ethicorum.filius habet a patre esse et disciplinam.ista autem seruitus de qua loquimur secundum quam dominus potest vendere seruum sicut pecudem. de qua loquitur phylosophus primo politicorum.q seruus non potest exercere actus virtutis pro eo q oportet eum ad preceptum domini exercere act⁹ seruiles.ista non est inducta nisi aliqua lege positiua. ¶ Sed an iusta? Respondeo sicut dictum est dist.xv. quomodo inceperunt primo dominia esse iusta: ita dico q ista vilis seruitus non potest esse iuste inducta nisi dupliciter. vno modo quia aliquis voluntarie se subiecit tali seruituti: licet talis subiectio esset fatua: imo forte contra legem nature: q homo libertatem suā a se abdicet.postq̄ tamen facta est necesse est seruare: q hoc est iustū. Alio modo si aliquis iuste dominans cōmunitati videns aliquos ita vitiosos q libertas eorū nocet eis et reipublice pōt iuste punire eos pena seruitutis: sicut et iuste posset eos occidere in certis casibus propter bonum reipublice. ¶ Si dicas q est tertia cā seruitutis vtpote si captus in bello seruet: et sic seruatus a morte fiat seruus deputatus ad seruiendum.nō apparet manifeste iustitia hic.quia forte et si captor potuerit occidere captiuum si habuit bellum iustum defendendo se: non autem inuadendo: et hoc stante ptia cia ipsius ptra bellātē.tamē ex quo desinit esse pugnax q̄ est in voluntate ipsius iam captus inhumanū vt infligere sibi penam contra legē nature. non enim ē hec rō: q̄ in hoc casu nō remaneret iste rebellis nec abuteretur sua libertate sed forte fieret obediens et libertate sibi donata bene vteret. ¶ Si arguat cōtra pmum mēbrū.s.q huius nō ē ptra legē nature: q bm phlz.j. pollitico rū.pollēs mente debet pside re.pollens virib⁹ debz huire.aliqui sunt naturalr pollētes mente.q̄ nāliē ad dñm apti.aliqui minus prudētes mēte.et magis robusti corpore.ergo naturaliter debent esse serui.

A (margin, beside "scuntur liberi")
Ca.ij. (margin, beside "losophum")
Ca.ʒ. (margin, beside "cudem")

¶ Reſpondeo. hoc non eſt intelligẽdum de iſta ſeruitute extrema de qua loquimur: ſed tantum de ſeruitute pollitica qua inferior diſponitur a ſuperiore. non tamen ſicut inanimatum: ſed ſicut minus vigens mẽtez ordinatur per illum qui magis pollet mente. ¶ Si arguas contra ſecundum membruz. ꝙ illud quod eſt cõtra legem nature non poteſt fieri iuſtuz nec antiquitas temporis ratificat crimina ſed magꝫ condẽnat. omnis autez ſeruitus alia ab illis duobus caſibus eſt iniuſta

C et contra legem nature. igitur per nullam longinquitatem temporis videtur iuſtum ꝙ dominus diſetur talibus ſeruis. ¶ Reſpondeo. tactum eſt diſtin. xv. quõ ꝑ p̄ſcriptionem poteſt ius acquiri ſi concurrant cõditiones ille quas iura determinant. ſ. ꝙ iuſto titulo acquirat. ⁊ ſit bonefidei poſſeſſor: ⁊ ꝙ poſſederit ſine interruptione tẽporis a lege determinati: ſed illud extẽdit ſe ad poſſeſſiones: non autem ad ſeruitutem q̇a non ẽ eadem ratio in poſſidendo aurum ⁊ ſeruuum quantum ad legem nature, ⁊ ideo eſſet difficile ſeruare per p̄ſcriptionem iuſtitiam eſſe detinere tales ſeruos: niſi preſumatur ꝙ altero duorum modoruz fuerint facti ſerui a p̄n

Eph.6. cipio. ¶ Si obijcitur quare igitur apoſtolus precipit tales ſeruos obedire dominis ſuis. ¶ Reſpõdeo. talꝭ obligationes ſunt iniuſte ex parte illorum quibus fiunt: ⁊ tamen poſtq̄ꝫ facte fuerint ſeruande ſunt. Unde Apoſtolus oſtendens ſeruitutem ſecundum ſe non eẽ laudabilem: nec multo magis detentionez alicuius in ſeruitute ait: ſi ſeruus vocatus es: non ſit tibi cure. ſed

S.tho. p̄ſ ſi potes liber fieri magis vtere. liber tate

ri.di.q.2.

Th. vbi.ſ De ſecundo dicunt aliqui ꝙ ſeruus po

Ri. p̄ſ.di. teſt contrahere matrimoniuz inuito dño. ⁊ hoc ex iſto

ar.4.q.1. articulo primo. q̇a matrimoniũ eſt de lege nature: ſeruitus autem nõ eſt de lege nature: ſed magis cõtra. qđ autem eſt de lege nature non tollitur per aliud quod ẽ tantum de lege poſitiua. ¶ Alia ratio ponitur: qꝛ ſeruus non eſt ita ſui domini quin ſit ſui iuris quantũ ad actus naturales pertinentes ad conſeruationem indiuidui. patet quia poteſt vti neceſſarijs ad vitam. ergo a ſimili quantum ad actus pertinẽtes ad conſeruationem ſpeciei. conſequentia probatur: quia conſeruatio ſpeciei cum ſit maius bonum naturale q̄ꝫ conſeruatio

D indiuidui magis eſt de lege nature. ¶ Rationes iſte poſſent ſolui. prima quia obligatio que non eſt de lege nature: bene poteſt impedire aliquam libertatem que competit alicui ex lege nature. Exemplum. nam ex le

diſt. 26.33. ge nature nihil tibi debeo. tamen ſi voueo tibi obediẽ

2.17. tiam teneor tibi obedire. matrimonium etiam non eſt de lege nature niſi ſecundario: vt dictum eſt ſupra. ⁊ eque videtur de lege nature reddere vnicuiqꝫ quod ſuũ eſt: immo primario. igitur ex quo per obligationem ſeruus fecit ſe domini tenetur ei reddere ſuum. ⁊ abſtinere ab illo quod impedit talem redditionem: licet illud aliud impediens competeret ſibi non obligato ſecundario ſecundum legem nature. ¶ Secunda ratio nõ concludit: quia certum eſt ꝙ nõ omnis qui tenetur cõſeruare indiuiduuz tenetur multiplicare ſpẽm. ¶ Si dicas ꝙ ſaltem ita licet ſibi ꝙ illud licere non põt ſibi tolli per hominem. ¶ Uerum eſt in caſu neceſſitatis: in quo conſeruatio ſpeciei dependeret ab actu eius: ſꝫ quia multi non ſerui intendunt generationi etiam in lege xp̄iana: ideo non eſt neceſſarius ad conſeruationez ſpeciei actus iſtius pertinẽs ad hoc. et ideo per aliquã obligationem poteſt hoc ſibi precludi. ¶ Et cõfirmatur. quia ãte matrimonium tenetur domino ad certos actus. puta ad. a. b. c. ſi contrahat matrimonium obligatio illa erit ad aliquid incõpoſſibile ipſi. b. vel. c. igiꝭ illa obligatio ſequens non poteſt iuſte fieri: quia in illa tolliꝭ alienũ qđ nõ p̄t reddi poſt iſtã obligatiõez fcãz

Dico ergo quantum ad iſtum articu- E

lum ꝙ ſeruus de voluntate domini poteſt contrahere matrimonium. ⁊ ſi onus matrimonij ſit in aliquo repugnans ſeruitijs conſuetis dominus concedens ſibi cõtrahere relaxat ſibi implicite illa ſeruitia conſueta. Et ſi dominus poſtea reuocaret iſtam conceſſionez. vtpote ipſum totaliter impediendo a copula carnali. vł mittendo eum in partes longinquas: vel detinendo eum in laboribus: ita ꝙ non poſſet aliquando viſitare vxorem peccaret mortaliter. ⁊ in manifeſtis eſſet per eccleſiam corrigendus. ¶ Poteſt etiam contrahere domino inuito pro quanto habet aliq̇d iuris in corpore ſuo. non enim priuauit ſe quacunqꝫ libertate ad quoſcunqꝫ actus. ⁊ pro quanto corpus eius eſt ſuum poteſt cõmutare cum alio: quia ſi alius ſiue ſeruus / ſiue liber velit eſſe contentus illa modica poteſtate ſiue ad modicum vſum quem ſcit eum poſſe dare bene poteſt ſibijpſi preiudicare: ⁊ tenet commutatio. ¶ Ex hoc ſe F

quitur ꝙ ſeruus poteſt contrahere cum libera. dum tamen ipſa ſciat conditionem eius ⁊ conſentiat in eũ nõ obſtante tali conditione: quia tunc cõmutat poteſtatẽ ſui corporis pro illo modico quod habet ſeruus poteſtatis in ſuo corpore: ⁊ poteſt contrahere cum ancilla. ⁊ tunc videtur vtriqꝫ concedere id quod poteſt. ⁊ ſicut contrahunt ita tenentur poſtea ſecũdũ iuſtitiã reddere debitum pro quanto. ſ. illi actus non impediũt a ſeruitijs conſuetis. ¶ Sed eſto in caſu iſto contrahũt ſine voluntate domini: ⁊ vnus dñs mittit ſeruũ in affricam: ⁊ alius dñs mittit ancillam in franciam: nunq̇d licet hoc facere? ¶ Reſpondeo cum cauſa matrimonij ſit fauorabilis inducendi eſſent dñi ne hoc facerẽt. ſed ſi facerent non apparet qualiter ſuppoſita ſeruitute facerent contra iuſticiam: quia iſte prius fuit in poteſtate domini vt mitteret eum illuc. immo vt venderet eum ⁊ ſiłr illa in poteſtate dñi ſui ſiłr quãtũ ad illũ G

locum: ⁊ per actus proprios ſine voluntate dñorũ nõ potuerunt ſe facere liberiores: nec a ſe iure dñorũ ſuorũ magis eximere q̄ꝫ prius. igitur adhuc licet. ¶ Sed ſi ancilla credit contrahere cuz libero: qui tamen ẽ ſeruus. nunquid contrahitur? ¶ Poſſet dici ꝙ error conditionis peioris impedit contractum: qꝛ impedit commutãtẽ recipe tm̃ pro q̄ꝫto intendit cõmutare: ſꝫ ignorantie melioris conditionis vel equalis non impedit: propter contrariam rõnem.

Ad argumenta. ¶ Ad primum patet ſecundum iſtam viam vltimã ꝙ ſeruus nõ eſt dñi ſm omnia: ſed ſm aliqua eſt ſui iuris vt ad comedendum bibendum dormiendum. ⁊ breuiter ad quoſcunqꝫ act⁹ exercendum ꝓpter quos non ſubtrahuntur domio debita ſeruitia. igitur cum pro tunc poſſet vti actu carnali poteſt ad illum ſe obligare quantum ſui iuris ẽ. ¶ Qđ H

phłs dicit de ſeruitute illa maledicta qua ſeruus eſt ſicut pecus poteſt intelligi ꝙ eſt domini ſui ſicui poſſeſſio vel pecunia nõ tñ ꝙ in actib⁹ ſuis ducaꝭ tm̃ et non ducat: q̇a q̄ꝫtũcunqꝫ ſit ſeruus: eſt tñ hõ. ⁊ ita liberi arbitrij: ex quo patet magna crudelitas fuiſſe in p̄ma inductione ſeruitutis. qꝛ hoiem arbitrio liberũ ⁊ dominũ ſuorũ actuũ ad virtuoſe agendũ: facit quaſi brutũ. ⁊ libero arb. nõ vtẽtẽ nec potẽtẽ agere ꝟtuoſe. ¶ Ad ſecũdũ nõ eſt ſiłe: q̇a ꝓfitens in religione totałr ſe ſubmittit obediẽtie p̄lati illius religiõis. et in hoc ex toto ſubtrahit ſe a ꝯſuetꝭ ſeruitijs dñi ſui nõ ſic ꝯtrahẽs mr̃imoniũ ſed ſolũ in aliq̇bus actibus q̇ p̃nt ſtare cũ hoc ꝙ reddat ſeruitia conſueta.

Quæstio Secunda.

SEcundo quero. Vtrũ etas puerilis possit impedire matrimonium? Q: non: quia aliquis potest accipere potestatem anteq̃ possit in vsum: igitur in contractu matrimonij vbi est datio vsus et acceptio potestatis potest aliquis anteq̃ possit in vsum: ꝛ ita puer. ¶ Confirmatur quia etas puerilis non impedit susceptionem ordinis. de hoc supra dictum est distĩ. xxv. et tamen ibi recipit potestatem exequendi actum ordinis quem pro tunc non potest exequi. ¶ Contra. extra de frigi. ꝛ male. ꝙ sedẽ. puer qui non potest reddere debitum non est aptus coniugio.

A Respõdeo. Sicut dictum est supra distin. xxxiiij. impotentia simpliciter prohibet contrahere. quia datio potestatis coniugij est in isto contractu: et qui non habet potestatez nihil dat. Ratio concludit de pueris pro tempore pro quo sunt pueri. sed quia illa impotentia nõ est perpetua: sed expectatur futura potentia. ideo potest nunc promittere potentiam pro tempore futuro pro quo habebit: ꝛ hoc fit in sponsalibus: quia puer potest contrahere sponsalia nõ matrimonium. ratio autem que ponitur ibi de defectu intentiõis siue adducatur hoc ad contractum siue ad matrimonium nihil est ad. b. quia ante potest habere discretionez sufficientem ad intentionem debitam q̃ habeat potẽtiam que debet commutari in isto contractu. ¶ Si q̃ras tempus pueritie regulariter ponitur in masculo tẽpus. xiiij. annorũ. femine duodecim: sed tñ aliqñ malitia supplet etatem: ꝛ ꝯplexio. preuenit tempus regulare: ꝛ tunc ex quo habet potestatem istã ꝛ discretionem sufficientem ad debitum cõsensum põt cõtrahere. quia habet qđ det ꝛ consensuz sufficientem ꝛ signa. ¶ Ad argumenta. cõcedo ꝙ aliquis potest suscipere potestatem anteq̃ possit vti illa. Sed non potest dare potestatem anteq̃ habeat illam. In isto autem contractu est datio potestatis.

Quē. tho. ꝛ Ri. di. 25 h⁹ ꝛ di. pñ.

B

Sunt igitur quidam ordines in quib⁹ nullatenus potest contrahi cõiugium & cætera. Distinctio. XXXVII.

CIrca istam. xxxvii. dis. quero. Vtrũ sacrm ordinis ĩpediat mrĩmoniũ? Q: non. j. Ti. iij. vnius vxoris vir. dr̃ de epõ. ¶ Itẽ dist. xxxj. Aliĩ. sacerdotes grecoꝝ copulãr mrĩmonio: ꝛ tñ hñt eundẽ ordinem sacrum quez habent lati. ¶ Pre. nõ magis opponitur ordo ꝛ mrĩmoniũ q̃ ecõuerso. sed cõiugat⁹ põt recipe ordinẽ sacrũ: igir ꝛ ecõuerso. minor apparet: si cõiugatus in minoribus ordinibus recipiat postea ordĩes sacros vere recipit si sit ĩtentio conferẽtis ꝛ suscipientis. ¶ Contra. dist. xxxij. placuit epõs p̃sbyteros diaconos ꝛ subdiaconos ꝰm priora statuta abstĩere ab vxoribus. i. nõ ꝯtrahere vt dicit ibi glo. ¶ Itẽ. dist. xxxvij p̃sbyteris. ¶ Itẽ distin. xxviij. nullũ facere diaconuz epi presumant nisi qui se castũ promiserit.

Hic est cõclusio certa, dicitur enim ꝙ nõ lz cõtrahere: qꝛ ꝑsona suscipiẽs sacrũ ordinẽ efficir illegitima simplr̃ ad contrahendũ matrimoniũ ꝛ hoc vel per ecclesiã vel imediate a xp̃o. lz hoc nõ legar in scriptura. ¶ Sed secũdũ nõ vr̃ ꝓbabile: qꝛ in p̃mitiua eccl'ia nõ tenebar nisi forte dicas ꝙ nũq̃ licuit post susceptionẽ sacri ordĩs ꝯtrahere matrimoniũ: lz liceret aliqñ vti mrĩmonio iã ꝯtracto sicut nũc apud grecos. ¶ Sed que ratio huius illegitimationis? vr̃ aliq̃bus ꝙ ꝓpter votũ annexũ sacro ordinis. qualiter aũt illud votũ illegitimet. dicer dist. seq̃n. ¶ Sed ꝯtra. aut votũ illud est sic annexũ ꝙ suscipiẽs vouet. aut est tantũ ex p̃cepto ecclesie quasi annexũ. qꝛ tener ita seruare ac si voueret: p̃mo mõ non. qꝛ nullus vouens vouet nolitum: sed iste suscipiens ordinẽ sacrũ explicite hz in voluntate nõ continere. igitur possibile est ꝙ ipse non vouet continentiam. ¶ Si dicas ꝙ vouet in facto qđ facit in suscipiendo ordinẽ sacrũ. qꝛ antiqui patres latini vouerunt ꝛ iste suscipit simile signuz. ¶ Cõtra nullus tenetur ex voto ad votũ factum ab alio maxime si habet votũ cõtrariũ. ¶ Pre. orientales suscipiũt idẽ signũ: ꝛ tñ sine voluntate castitatis. ¶ Si secũdo mõ igir cõtrahẽs simplr̃ cõtrahit: ꝓbar extra de matri. cõtra. cõtra interdi. eccle. ca. ex literis. lz cõtra interdictũ ecclesie trãsire ad scđa vota non debuerit. nõ est tamẽ cõueniẽs vt ob hoc sacramẽtũ ꝯiugij dissoluar aliq̃ tamẽ pnĩa dz eis imponi: nõ q̃a cõtra ꝓhibitionẽ eccl'ie. hoc fecerũt: igir si votũ ꝯtinẽtie est ãnexũ ordini sacro solũ ex p̃cepto eccl'ie. seq̃r ꝙ nõ simplr̃ illegitimat ad ꝯtrahẽdũ. vlr̃ enim in iure statutũ ꝓhibẽs hoc fieri nõ illegitimat: sed opz ꝙ contineat talem sententiam ꝙ si cõtractũ fuerit dirimar: vel si copulati fuerint nõ sunt aliqualiter tolerandi.

A S.bo. pñ. di. ar. 1. q. 2. S.bo. vbi supra. Ri. pñ. di. ar. 1. q. 1.

Dico igitur ꝙ nec propter votum continentie ꝓprie dictũ annexũ ordini sacro nec annexuz ex p̃cepto eccl'ie p̃cipiẽtis tali nõ ꝯtrahere est ꝙ iste nõ põt ꝯtrahere. sz ex hoc ꝙ eccl'ia facit talẽ ꝑsonã simplr̃ illegitimã: qđ statutũ fuit rõnale: siue habitũ fuerit a xp̃o siue nõ: qꝛ talis deputar ministerio sacro: qđ req̃rit munditiã mẽtis ꝛ carnis. ꝑspicacitatẽ intellect⁹: et fauorẽ affect⁹: ad q̃ oĩa disponit ꝯtinẽtia: ꝛ ad eoꝝ opposita frequẽtia carnalis actus: nec in hoc dz aliq̃s dicere ecclesiaz sibi preiudicare in suo iure. quia ecclesia cõir nõ cogit aliquẽ ad susceptionẽ ordĩs sacri: ꝛ satis publicauit. qꝛ post talẽ ordinẽ susceptũ suscipiẽs ẽ ihabil' ad ꝯtrahẽdũ: igr volũtarie ĩcurrit talẽ ĩhabilitatẽ.

B

Ad argumẽta: Ad primum illud Apostoli. vni⁹ vxoris vir intelligir. i. nõ pluriũ: nec tũc tantũ de p̃nti sz de p̃terito. i. ꝙ nõ habuit plr̃es. q̃a tũc esset bigamus ꝛ irregularis. ¶ Si tamẽ dicas ꝙ etiã tunc licuit habere vnam verũ est ꝰm consuetudinem ecclesie primitiue vtendo mrĩmonio p̃us ꝯtracto: sed nõ licuit tunc cõtrahere si nullã prius habuerat. ꝛ per hoc patz ad auctoritatẽ seq̃ntẽ. cũ eni dicit textus. matrimonio copulanr. exponit glo. i. copulato vtunr. ¶ Ad aliud nego similitudinẽ. q̃a susceptio sacri ordinis nõ req̃rit nisi sexũ debitũ ꝛ ministrũ debitum et intentionẽ debitã in suscipiẽte ꝛ ministrante. ꝛ ideo cõferr coniugato: licet suscipiendo peccet. sed mrĩmoniuz requirit habilitatem in personis ad contrahendum. ꝛ sic ꝑ ordinem sacrum susceptuz est omnino inhabilis ad illđ matrimonium contrahenduz. vnde econuerso non est impedimentum matrimonij ad ordinem quale est ordinis ad matrimonium.

C

Nunc de voto inspiciamus &c. Distinctio. XXXVIII

Circa istam: xxxviii. distin. quo. Utrū votū cōtinētie impediat mr̄imoniū. Et q nō. extra q clerici vł vouētes possūt cōtrahere mr̄imoniū. ¶ Preterea nō minus obligat apud deum votū simplex q̄ solēne. sed simplex nō īpedit mr̄imoniū ibidē. c. Meminimus. et capi. ij. ¶ Sed dices hoc ideo esse quia votum simplex probari non potest: solēne pōt. ¶ Cōtra. si votū nō solenne fieret corā multis posset tunc probari. et tn̄ tūc nō impediret cōtrahere. igit̄ illa nō est causa. ¶ Cōtra. ibidē. Insinuante. dicit̄ de quadā nobili q̄ facit votū cōtinētie et seruauit p bienniū postea ɔtraxit et coacta fuit redire ad statū pristinū. igit̄ dirimit iam contractum.

A Dico q votum continentie potest esse publicū vel priuatū simplex vel solēne. nec iste due distinctiones sunt eedē. qr tam publicū q̄ priuatū pōt esse simplex vel solēne. votū enim nō solēnizat̄ nisi aliquo istorū modorū q̄ ponunt̄ extra de vo. et vo. re. et est hodie in. vj. lib. extra etiā eo. ti. ca. rursus. tāgunt̄ i glo. tres modi vbi habet̄ sic. votū solēne est qđ fit interueniente aliqua istarū solēnitatū. vz. per susceptionē sacri ordinis. xxviij. di. diaconi. ¶ Itē per susceptionē sacre vestis que tantū profitentibus dari debet pn̄tibus testibus per quos probari possit si hoc negaret. extra de regularibus: statuimus. Tertio mō cū per professionē deuouet se alicui religioni abbati, vł abbatisse. extra de regularibus. statuimus presentibus testibus per quos probari posset si hoc negaret. et ne hec negari possint fiat inde publica scriptura. xxvij. q. j. oēs femine. in qua scriptura profiteatur velle religiose viuere. alias autē votum continentie factum q̄uis coram multis dicitur

Idē. q. 20. Vidua. simplex quasi non vestitum vel institutū aliqua solennitate: hec in glo. ¶ Isti tres modi qui hic ponuntur. et illi qui ponuntur in alio. ca. in. vj. lib. non sunt iuris: nisi duo. s. per susceptionem sacri ordinis et per votum religionis verum vel presumptum. presumptum q̄dē est quando recipit habitū professorū. vbi est distinctio inter habitū professorū et nouitiorū. et etiā q̄n vltra annū morat̄ in monasterio absq protestatione de non profitendo: dicitur ergo solēne nō q̄a publicū: sed qr in se habz

B aliquid annexum vt in publicum debet venire: et p qđ vouens ponit̄ sub alterius hoīs potestate: et sic est p̄ci se in susceptione sacri ordinis. per quem suscipiens cōstituitur minister ecclesie et aliter q̄ prius sub epī prāte. quia epūs pō eum cogere ad statum clericalem seruādum: et ad vitandum ea que repugnant statui clericali. Unde si predictum ordinē susciperet in secreto adhuc esset solēne propter rōnem iam dictam: sicut etiam professio religionis facta in manu eius qui potest recipere hz in se aliquid annexum vnde debeat in publicum venire: qr opz talem vitam secularem dimittere: et cū aliis in claustro sui ordinis conuersari: et ideo est solēne etiā si fieret in occulto. ¶ Ex dictis di. voti. rn̄deo ad qōnē q quicquid dicant opiniones quas recitat glo. extra q̄

C clerici. rursus. hec tamen opinio est cōis q votum simplex nō impedit simplr̄. sicut hr̄ ibi in tex. lz enim īpediat matrimoniū ɔtrahēdū: nō tn̄ dirimit iam contractum. et solum hoc dicimus simpliciter impedire. votū autē solēne simpliciter impedit. sicut habetur ibidē. c. insinuante. Ratio duplex assignat̄. vna qr solēne probari pōt: nō aūt simplex. ¶ Sed hoc nihil est: qr vt dcm̄

Ri. pn̄. di. ar. 7. q. 2. i sol. princi. ē simplex et si sit publicū et probet̄ nō tn̄ dirimit. ¶ Alia rō est q̄a p votū solēne dat aliqs illi cui vouet ius sui ad actū seq̄ntē illud votū: et p ɔ̄ns vouēs solēniter ɔ̄i

nentiam dat illi in cuius manu vouet ius sui ad faciēdum illud obseruari. igitur non potest dare ius sui: ad actum oppositum. q̄a iam non habet illud. Hec rō probabilis est. instaret̄ tamen. q̄a vouēs voto priuato dat corpus suū deo quantū ad actū voti: igit̄ nō possz post ea dare corpus suum coniugi ad actum contrariū. nō enim minus transfert aliqs a se qđ immediate dat deo q̄ qđ dat sibi mediante homine vicario. ¶ Si dicatur q deus noluit potestatē corporis imediate sibi dari sic q datio seq̄ns ad coniugiū simplr̄ nulla esset. sed sic voluit de datione facta sibi mediante homine. Et vnde hec scriptura non videtur continere istam volūtatem dei. ¶ Alia ratio est q vouens solēniter mittit in possessionem illum cui vouet solēniter. vouens autē priuate non: sed quasi promittit. Sed hec valet minus q̄ secunda. q̄a omnia intrinseca voto vt respicit actū voluntatis per quem obligat se vouendo: et transfert dominium suum in alterum: quia per solam voluntatem est et trāsfert dominium omnia in q̄ ista sunt equalia hincinde. igitur non magis datio hic q̄ ibi. nec promissio ibi q̄ hic. ¶ Si ponatur quarta ratio q transgressio voti solēnis est scandalosa: et ideo ad eius obseruantiam tenet̄ non tm̄ deo et sibi: sed etiā toti ecclesie. transgressio voti priuati non est sic scandalosa. hoc nihil arguit nisi grauius peccatum hic q̄ ibi. sed de hoc non queritur. non enim semper peccatum grauius tollit potestatem ad contrahendum. ¶ Consimilit̄ si de peccato ageret̄: videretur illicitum cōtrahere post votum priuatum. quia simpliciter peccat mortaliter i cōtrahendo cum intentione consentiendi et consumendi actum carnalem: et ideo non potest licite cōtrahere: nisi cum intentione non consentiendi. et per consequens intrandi religionem quando etiam consumat videtur peccare mortaliter quia contra votum suum: lz secundum aliquos post primum actum non peccet mortalit̄ in reddendo: quia ad illud iam est obligatus vinculo fortiori. peccat tamē mortaliter petēdo. quia nihil habet iuris in hoc cum renunciauerit tali iuri in voto. ¶ Hec etiam ratio de scandalo non cogit. quia votū publicum et si non solēne inducit scandalum si vouens trāsgrediatur [illegible]. ¶ Ratio igitur ad hoc poni pōt hec. s. q ecclesia illegitimauit sic vouentem et hoc fuit rationabile quia ipse posuit se in potestate ecclesie quantum ad [illegible] eius ad quod est contractus matrimonii [illegible] autem priuate non illegitimauit: q̄a non [illegible] eius potestate. Sed quia se posuit in manu [illegible] ad oppositum seruandum: et consuluit animme sue apud deum ne transgrediatur: nam ecclesia reliquit eum iudicio diuino. ¶ Et si queras quare non illegitimauit eum cū peccet mortaliter contrahendo nisi cum proposito non consumandi? ¶ Respondeo. non omnia mala punit ecclesia nec sic ea prohibet: vt propterea penas ecclesiasticas iniungat. et forte maius malum sequeretur ex illegitimatione vouentium voto simplici q̄ ex non illegitimatione. quia ibi sequeretur frequentior culpa in actu carnali si nollent contineri. sicut valde probabile est de multis. nec haberent suas quibus contenti essent: et si non petendo tamen reddendo licite vterentur.

¶ Ad argumenta patet: quia obligatio apud deum etsi facit peccatum non tamen facit hunc illegitimum ad contrahendum.

Ri. eadē. d. ar. eodē. q. 1. i solu. pncipa.

Magr̄ sē. pn̄. di. c. 2.

Ri. pn̄. diss. ar. 7. q. 1. in sol. pn̄.

Post hæc de dispari cultu videndū est &c. Distinctio. XXXIX.

Circa istam .xxxix. dist. quero. Utrum dispar cultus impediat matrimonium? Quod nō Gene. xli. Joseph accepit asenech filiam phutifaris. cum tamen ipse esset fidelis et ipsa infidelis. ¶ Pre. Exodi. ii. Moyses accepit filiam iethro infidelis. quod probatur ex hoc: quia cum vellent redire in egyptum moyses circuncidit filium suum. vnde ipsa ait. Spōsus sanguinis tu mihi es. ¶ Preterea. Hester. ii. habetur quomodo hester nupsit assuero qui non fuit iudeus: sed gentilis. ¶ Pret.
Exo.4. iii. Reg. Salomon accepit filiam pharaonis. moabitidas ammonitidas idumeas. sydonias. et cetheas.
Ca.11. ¶ Preterea. i. ad Corinth. vii. Siquis frater hz vxorem infidelem: et hec consentit habitare cū eo nōn dimittat eam. igitur dispar cultus non dirimit matrimonium iam contractum. nec per se repugnat matrimonio. quia tunc consilium Apostoli quod frater stet cum infideli esset consilium de fornicatione. ¶ Contra Esdre. ix. et. x. vbi separatio fiebat coniugum alienigenarum. ¶ Preterea. ii. ad Cor. vi. Nolite iugum ducere cū infidelibus: que enim participatio lucis ad tenebras aut que pars fidelis cum infideli? ¶ Preterea. xxviii. q. i. sic enim non nisi eiusdem religiōis et fidei maneant copulata coniugia. Et ibidem. ca. caue. non nisi baptizatā sumatur in coniugium quia baptismus ē primum sacramentum.
Li.1.

Hic sunt duo videnda: Primum quomodo

infideles possunt contrahere vel habere coniugium et quomodo fidelis cum infideli. ¶ De primo dicitur quod non. quia ibi non potest esse bonū fidei ex parte eius. quia nō est fidelis deo. igitur nec proximo. ¶ Secundo quia ex parte eius non est bonū prolis. quia quantum in ipso est educaret prolem in ritu suo et ita nō religiose. ¶ Tertio: quia ibi non est bonum sacramenti: quia infidelis ex quo non habet primum sacramentum non est capax aliorum. vt probatur extra de presbytero non baptizato. ca. i. ¶ Hec non mouent: primū non: quia fides. i. fidelitas seruari potest sine fide quā creditur in deum. et hanc seruant infideles fidelibus in cōtractibus et econuerso. et habetur per Augustinum in epistola ad publicolam. non enim sequitur nō vult seruare fidem ad istam deū a qua dicūtur christiani fideles. ergo non vult seruare fidem. i. fidelitatem proximo: tum quia non sequitur non vult seruare perfectius: igitur nec minus perfectum: tum etiam quia nō potest attingere per rationem naturalem ad obseruantiam huius fidei sicut illius. ¶ Secunda ratio non mouet: quia vult educare prolē quantum potest per rationem naturalem noscere ipsam esse educandam. igitur non potes plus habere nisi quod non est ibi perfectum bonū prolis. scilicet quod educetur ad cultum dei: nec mirum: quia educator non nouit ipsam sic esse educandam. ¶ Tertia etiam ratio non mouet: quia omnibus cōtractibus matrimonii precedentibus legem euangelicam nō fuit annexum sacramentum proprie dictū. nec fuisset annexum contractui in statu innocentie si semper in illo mansisset sicut dictum est supra distinctio. xxvi. nec tamen tunc defecisset aliquid de perfectione pertinente ad contractū matrimonii. ¶ Sed duo alia sunt que faciunt difficultatem: vnum quomodo infidelis potest dare corpus suum alteri cum non faciat hoc innitens approbationi legis diuine. quia illam ignorat et sine illa non potest simpliciter dare vel saltem non potest licite dare nisi in virtute approbationis domini superioris. ¶ Secundum est. quia cum matrimonium essentialiter includat indissolubilitatem quomodo infidelis contrahit matrimonium cum illud sit dissolubile si postea alter coniugum conuertatur ad fidem sine altero. potest enim tunc discedere. et istam rationem ponit magister in litera dicens. matrimonium illud non esse ratum licet legitimum. ¶ Sed ad primum istorū potest dici quod deus post lapsum generaliter licētiauit omnes ad talem commutationem non tantum propter primum finem. scilicet propter officium: sed etiam propter secundum. scilicet in remedium: et tunc vtentes cōmutatione ista: licet nesciant se licentiatos: quia ignorāt legem dei: non tamen peccant sicut in aliis licentiis: licet quis nesciat se licentiatum: dum tamen non sciat illud quod agit esse illicitum non peccat. Probabile enim est quod a principio ex virtute illius licentie diuine vel precepti inoleuit vsus contrahendi matrimonium etiam apud infideles. quia a patribus suis secundum quādā consuetudinem deriuatam hoc acceperunt. et licet primi infideles nollent sequi patres in fide que est ad deum. tamen in isto imitati sunt eos. nec mirum quia hoc est de lege nature secundario: vt dictum est supra. et tō valde consonum mentibus singulorum. esto etiam quod nullo modo licite transtulissent. transtulerunt tamē ex quo dominus superior omnibus concessit transferre: non tantum fidelibus: sed etiam infidelibus. igitur ex parte domini superioris erat forte translatio illa licita et ad minus aliqua et ex parte contrahentium firma: et iusta: licet nō completa: tamen nō iniusta si seruabāt conditiones quas seruādas dictabat ratio naturalis. ¶ Ad secundū rata erant nisi superueniret aliquod fortius vinculum cum quo nō posset stare istud: cuiusmodi est obligatio noua ad deum per fidei susceptionem quando alter coniunx nollet commorari absque impedimento illius fidei ad quam magis tenetur quam ad vinculum coniugale. est igitur ratum stantibus eisdem conditionibus extremorum: sed non ratum pro tunc: pro quando fortius vinculum superueniret. cui obseruantia istius vinculi repugnaret. C

De secundo articulo: aliud est esse inter

aliquos matrimonium. vel contrahi simpliciter et absolute: et aliud licite et honeste. posse autem esse matrimonium inter fidelem et infidelem primo modo necesse est dicere. et etiam secundo probatur vtrunque per illud apostoli vir fidelis non dimittat vxorem infidelē que consentit habitare cum eo. si enim non esset matrimonium suaderet fornicationem. si autē non eēt hoc licitum et honestum apostolus non consuleret. sic igitur patet qualiter potest esse matrimonium inter fidelem et infidelem et rationes adducte ad primum articulum possent adduci contra istud sed patet prius earū solutio. ¶ Nunquid igitur potest cōtrahi? ¶ Respōdeo quod sic. quantum est ex iure diuino. quia ex illo magis habetur quod contractus sit nullus quam quod obligatio ex contractu priori sit nulla. quia non posito nouo impedimento qui potest esse alterius potest se dare alteri: sed de iure positiuo ecclesie simpliciter non potest. quia ecclesia illegitimauit fidelē non simpliciter: sed respectu infidelis. sicut patet in auctoritate adducta ad oppositum. xxviii. questio. i. hoc autem ecclesia rationabiliter ordinauit: quia hoc non potest congrue et honeste fieri: et ad hoc valent alique rationes adducte: ad primum articulum. non enim est honestum fidelem cōtrahere cum aliquo vbi deficiat bonum prolis comple
D
I. Cor. 7.
E

Ri. hac di. ar. 1. q. 3.

tum: qđ est educatio ad cultũ veri dei: nec honestum est fidelẽ contrahere cui contractui non sit annexũ sacramentũ fidei christiane: et etiã vbi non sit bonũ sacramenti. i. indissolubilitas: quia cõiugiũ christianorũ natũ est habere hec bona. ¶ Si queris quare apostolus suadet matrimoniũ inter infideles cõtractum esset seruandũ post cõuersionẽ alterius. si enim ꝓpter aliquẽ bonũ finẽ honeste seruatur, igitur ꝓpter eundẽ posset honeste contrahi. ¶ Rñdeo causa apostoli patet ibi. saluabitur inquit vir infidelis per mulierem fidelem: igitur seruare matrimoniũ prius contractũ est occasio conuertendi coniugẽ infidelẽ. cessante autem euidenter causa illa non debent insimul commanere: vtputa si non consentit habitare cũ conuerso. vel non sine iniuria creatoris blasphemando. s. vel sollicitãdo cõuersum ad infidelitatẽ: vitanda est enim tam singularis familiaritas cũ quocũq cõtrarie secte nisi propter maius bonum. ad propositum autem contrahere de nouo cum infideli non est occasio probabilis ad expectandum tantum bonũ. s. conuersionẽ eius: quia multum amãs coniugium multa ꝛ magna faceret vt illud attingeret que non esset facturus ipso adepto: et ideo si iste non vult conuerti in primo vt possit habere cõiugium cum christiana non est probabile ꝙ ista postea lucretur eum: sed magis econuerso: quia ille videtur abducere istam: et ideo cessat ratio tante familiaritatis ad infidelem: et manet ratio fugiendi illã familiaritatẽ: et ideo idẽ apostolus qui cõsuluit manere cõuersum cũ nõ cõuersa dissuasit contrahere fidelẽ cũ infideli. sicut argutum est ad oppositum.

Ad argumẽta. ¶ Ad primas duas auctoritates

dico ꝙ non fuit tunc ista lex positiua illegitimans fidelem respectu infidelis. ¶ Si arguas saltem illa ratio naturalis tunc fuit que nunc est ratio illegitimandi? Respõdeo in illis casibus de quibꝰ nũc arguitur forte erat probabile ꝙ fidelis lucraretur infidelem vel erat necessitas fugiendi maius incõueniẽs cum certa confidentia de adiutorio diuino ꝙ fidelis nõ subuerteret per infidelẽ: et ita liceret hodie nisi esset illegitimatio ecclesie superaddita. Unde nõ oportet ordinationem ecclesie fundari super naturalem rationem necessariam: sed sufficit ꝙ super probabilem.

B ¶ Ad aliud non fuit prohibitum tempore legis moysy coniugium cum alienigenis nisi cum illis chananeis. illos enim voluit deus ex toto extirpari. ideo Hester non illicite nupsit Assuero. ad illud de Salomone ꝯcedo ꝙ ipse sicut pessimus et ingratissimus homo deo suo. non solum in hoc peccauit: quia alienigenas duxit contra legem etiam de gentibus specialiter prohibitis. sicut in multitudine mulierum siquidem habuit ẽm vnam literam. 700. vxores quasi reginas: et. 300. concubinas: cum tamen diceret lex specialiter

Ca. 17. de rege. Deutero. non habebit vxores plurimas que alliciant animũ eius. qđ forte specialiter dixit moyses propter malitiam istius preuisam: vt si non compesceretur saltem confunderetur. ne aliq etiam eum imitarentur: et qđ peius est copulatus est eis amore ardentissimo in tm̃ vt faceret eis idola et templa ad colendũ deos suos. vnde non sine causa subiunxit moyses

B vt supra. que alliciant animum eius: et hec omnia aggrauat singularis ingratitudo sapientie eminentis sibi subito a deo concesse: ita ꝙ ista auctoritas non requirit responsionem: sed solam detestationem. ¶ Ad vltimum patet ex secundo articulo qualiter licet tolerare matrimonium contractum cum infideli: nec tamen contrahere quia non est eadem ratio vtrobiq.

¶ Nunc superest de cognatione aliquid dicere &c. Distinctio. XL.

Circa istam quadragesimam distinct. quero. Utrum cognatio carnalis ĩpediat matrimonium? Q ꝙ non. quia matrimonium videtur strictissime seruatum ꝛ seruandũ fuisse in lege nature. sed Cayn cõtraxit cum sorore sua: et contraxisset etiam in statu innocẽtie. quia cum aliqua contraxisset ex precepto illo. Crescite ꝛc. non autem cũ matre ex illo verbo. Relinquet homo patrem et matrem. ne. s. iungatur eis matrimonialiter: ꝛ nulla fuisset alia nisi soror: quia filia ade. ergo. ¶ Preterea. amicitia firmat domum. igitur confert ad coniugium: sed consanguinei specialiori amore afficiuntur ad se ꝙ̃ ad alios. ¶ Item non est contra aliquod bonum matrimonij. patet discurrẽdo. ergo ꝛc. ¶ Oppositum. Leuiti. xviij. excluduntur mulie persone ꝓpter consanguinitatẽ. ¶ Itẽ magister in litera. ꝛ extra de consanguinitate. non debet. Gen. 2.

Hic premittende sunt quedã descriptiones quorũdam nominum ꝛ quedam regule et secundo est soluẽda questio. ¶ De primo fit hic prima descriptio. consanguinitas est vinculum personarum ab eadem persona carnali propagatione descendentium. ¶ Secunda. persona a qua plures carnali ꝓpagatione descendũt stipes vocatur. ¶ Tertia. linea cõsanguinitatis est ordo personarum consanguinitate iunctarum. ¶ Quarta. hec linea diuiditur in ascendentem et descendentem: et transuersalem: linea descẽdens est a persona propagante ad propagatas: ꝛ ascẽdens a propagato ad illas a quibus descẽdit. trãsuersalis est quãdo ambe persone descendunt ab eadẽ: sed neutra ab altera. ¶ Quintus gradus est determinata propinquitas persone ad personam ẽm consanguinitatem. gradus enim proprie inuenitur in linea ascẽdente et descendente. improprie autem in linea transuersali. ¶ Prima regula est hec. i linea recta tot sunt gradus quot sunt persone vna minus: hoc probatur: quia tot gradus quot propagationes cum gradus sit habitudo vel propinquitas inter personam et personam. sunt autem persone vna plures ꝙ̃ propagationes: quia presupponitur toti collectioni aliqua ibi nõ propagata. ¶ Secunda regula. in transuersali cõputantur gradus ẽm magis remotum a stipite. extra de cõsangui. Uir qui a stipite ẽm regulam approbatam quoto gradu remotior distat a stipite: ꝛ a quolibet per aliam lineam descendentem. et ratio huius est: qꝛ persone que sunt in linea transuersali non habent inter se propinquitatem nisi ratione stipitis: et ideo non possunt inter se propinquius coniũgi ꝙ̃ remotior eorum coniungatur stipiti. ¶ Ad propositum etiam est vna regula. ꝙ efficatior gradus est in linea descẽdẽte ꝙ̃ in transuersali: et ratio naturalis est. quia plus cõiungitur proles parenti ꝙ̃ proles proli: ꝛ ideo magis est cõtra legem nature cõiungi in primo gradu in linea recta ꝙ̃ in transuersali. semper enim fuit contra matrimonium illa cõiunctio: et magis filij ad matrem ꝙ̃ patris ad filiam. quia maior irreuerẽtia est. vnde. viij. de animalibus dicit Aristote. de equo qui velatus cognouerat matrem suam: ꝙ postea discoopertus oculis videns hoc se precipitauit: ꝛ alibi legiẽ de elephante qui ingeniatus vt matrem suam cognosceret: post

Uide Isi. 9. li. ethio. ca. 5.

A

B

C

In noua trāslatiōe. Ethi. li. 9. c. 37. hoc hʒ phūs vbi s. ð came.

hoc ingeniatorem occidit. ex quo patet ꝙ hoc est contra legem nature. etiā vt cōpetit brutis per ꝓpagationē: ⁊ ideo primus gradus descendens ⁊ potissime matris ad filiū maxime īpedit matrimonium.

De secūdo dico ꝙ in omni lege aliqua

Gen. 2.

propinquitas impediuit in lege nature illa sola: vt dictum est in primo gradu in linea descendente ex illo verbo Ade. Relinquat homo patrem et matrē quantum ad copulam coniugalem: et non intelligitur tantum de patre proximo: sed de quocūq; in linea recta. ita ꝙ si Adam hodie viueret non posset ducere aliquā vxorem: forte etiam post multiplicationē humani generis si stetissent in innocētia fuisset ꝓhibitio in quibusdam gradibus vltra primum. sed in principio non potuit fieri: quia non erant alie femine ꝙ̄ sorores. In lege mosayca erat prohibitio quantum ad quosdam gradus vlteriores: vt patet Leuiti. xviij. In lege autem euangelica fuit aliquando prohibitio vsq; ad septimum gradum. patet per magistrū in litera. sed sub Innocentio tertio restricta est vsq; ad quartum gradum inclusiue. extra de consanguinitate. non debet. prohibitio copule coniugalis quartum consanguinitatis gradum de cetero non excedat: et assignat rationem. quoniam in vlterioribus gradibus iam non potest absq; graui dispendio obseruari: et post approbat et ratificat pro futuro. cum ergo inquiēs iam vsq; ad quartum gradum prohibitio cōiugalis copule sit requisita. s. per nos hic in consilio. et infra. ita eam volumus esse perpetuam non obstantibus cōstitutionibus super hoc dudum editis vel ab alijs vel a nobis: et in eodem. c. reuocat omnes prohibitiones de coniugio contrahendo in tertio ⁊ quarto genere cōsanguinitatis. et de sobole suscepta ex secundis nuptijs cognationi viri prioris de non copulando. que prohibitiones multas difficultates inducebant (et vt dicit) aliquando periculum animarum. ¶ Sed vnde est ꝙ ꝓpinquitas talis vel talis simpliciter īpedit? ¶ R̄n. in lege euangelica non inuenitur a christo alia prohibitio vltra prohibitionem legis nature: nec etiam explicite confirmauit prohibitionem super hoc factam in lege mosayca: sed ecclesia illegitimauit personas aliquando in gradu remotiori. postea in quarto gradu. et ratio illegitimationis fuit propter pacē et amicitiam seruandam in ecclesia vsq; enim ad quartum gradum manet amicitia ratione consanguinitatis: et extunc incipiūt esse quasi extranei ⁊ amore cōtepescere: ⁊ ideo congruum est tunc per vinculum coniugale tepescentem amicitiam reuocare.

E

Ad argumenta. ¶ Ad primum patet

F

ꝙ illud fuit necessarium pro principio humani generis. s. ꝙ contractus fieret in primo gradu. in linea tamen transuersali non recta. ¶ Ad secundum dico ꝙ alia est amicitia consanguineorum et alia coniugum: illa consanguineorum maxime in linea recta est reuerentie quantum ad descēdentes respectu superiorum et cuiusdam regiminis seu presidentie. econuerso amicitia coniugum est sine tali reuerentia. immo est cum reuerentia intātum vt sincerius diligens consanguineam magis odiat in ea illam irreuerentiam non solū a se: sed a quocunq; alio exhiberi: et ideo concedo ꝙ amicitia disponit ad cōiugium: sed alterius rationis omnino ab illa que est inter consanguineos.

¶ Nunc de affinitate videdū est &c.

Distinctio. XLI.

Circa istam quadragesimamprimam distinctionem quero. Utrum affinitas impediat matrimonium? ꝙ ꝙ non. effectus nō repugnat sue cause: sed affinitas est effect⁹ matrimonij. ergo non repugnat matrimonio. ¶ Preterea. tūc incestus cū sorore vxoris impediret copulam cōiugalem cum ea simpliciter: quia per illum incestum fit affinis vxoris sue. consequens est falsum. vt habetur extra eo. titu. de affinitate ⁊ cōsanguinitate non debet. ¶ Oppositum. xxxv. q. iij. de propinquis.

Hic breuiter. Ratio affinitatis potest A

poni talis. Affinitas est vinculum quoddam persone ad personam aliquam ex carnali copula cum persona alteri consanguinea contractum. semper enim qꝫ persona carnaliter copulata est consanguinea alicui. ideo illa cui copulatur fit affinis illius et econuerso: et est quasi expositio nominis affinis. i. accessio ad affines. coniunctus enim carnaliter alicui de consangui. aliqua excedit per hoc ad affines illius consanguinitatis: et ideo habet vinculum talis accessus ad omnes de illa cōsanguinitate: in isto vinculo possunt assignari gradus et linee sicut prius in consanguinitate: et ꝑ his omnibus est vna breuis regula. Quoto gradu cōsanguinitatis aliquis distat ab alio. toto gradu affinitatis distat ab eodē illa que est ab isto carnaliter cognita non dico vxor. quia hic non requiritur: nō solum enim cum vxore: sed cum concubina vel meretrice contrahitur affinitas consanguineorum ipsius viri: immo in incestu non sufficit ad affinitatem proprie dictam ꝙ sit vxor. sed requiritur carnalis coniunctio: vt habetur. xxxv. q. vlti. fraternitatis dicitur de coniugibus ꝙ si vna caro fuerint non potest esse ꝙ aliquis sit propinquus vni eorū quin pertineat alteri in quo datur intelligi affinitatem non contrahi nisi mediāte commixtione carnali: extendendo tamen affinitatem dicitur contrahi non solum cum vxore carnaliter cognita: sed etiam cum non cognita: et qđ plus est: cum illa cum qua precise contrahuntur sponsalia. ¶ Ubi est aduertendum ꝙ istud vinculum cōtractum ad aliquam propter coniunctionem eius cum aliquo consanguineo: et hoc siue coniunctionē matrimonialem siue concubinariam. dicitur communiter publice honestatis iustitia.

B

Ad questionem ergo dico ꝙ affinitas

simpliciter impedit matrimonium. et ratio non est nisi statutum ecclesie illegitimantis affines: ⁊ in eodem gradu impedit matrimonium in quo consanguinitas. et hoc quidem de affinitate proprie dicta. patet in titu. illo. de consanguinitate et affinitate. Non debet consimiliter de affinitate communiter et extensiue dicta. que vocatur publice honestatis iustitia. habetur extra de consanguinita. et affinita. cap. j. eque vt canones dicunt abstinendum est a consanguineis vxoris et proprijs. De ista etiam publice honestatis iustitia multa habentur extra de consanguinita. et affinita. in vj. lib. ꝙ ex sponsalibus que ipso iure sunt nulla. vel qualitercunq; dum tamen non sunt nulla ex defectu consensus oritur istud impedimentū matrimonij ipediens contrahendum ⁊ dirimens iam contractum.

D Ad primum argumentum dico q affinitas que est effectus matrimonij cuiusdã precedentis illud non impedit: sed impedit aliud iter illos inter quos per matrimonium est contracta affinitas. ¶ Ad secundum dico q affinitas contracta per copulam cum sorore vxoris ante matrimonium simpliciter impediret matrimonium pro futuro: sed post matrimonium contractum affinitas superueniens nõ dirimit. et ratio est: quia multa impediunt nondum factum que non destruunt iam factũ: priuatur tñ vir iure petẽdi ꝓpter illud crimen: ꝛ post mortẽ vxoris sine coniugio permanet. vt habetur ibidem.

E

¶ De parẽtaliũ graduũ &c. Di. XLII.

Circa istam quadragesimãsecundã dist. quero. Utrũ cognatio spiritualis impediat matrimonium? Q3 non. extra de cogna. spiritus. si vir vel mulier ignorãter de sacro fonte susceperint. et sequitur. Nobis videtur q siue ex ignorantia siue malitia fecerint non sunt abinuicem separandi: nec alter alteri d3 debitũ subtrahere. ¶ Contra. ibidẽ. c. veniens. Mandamus quatenus si constiterit mulierem predicti viri filiam de sacro fonte leuasse anteq̃ eam desponsauerit vxorem. vos inter ipsos diuortium celebretis.

A Respondeo cognatio spiritualis legalis est quoddam vinculum contractum ex dispẽsatione sacramentorum specialiter baptismi et confirmationis. Quia sicut habetur extra de cognatione spirituali in. vj. li. Quãuis. ℌ. vltimo. Et pro datione aliorum sacramentorum supra a baptismo et cõfirmatione cognatio spiritualis nequaq̃ oritur que matrimonium impediat vel dissoluat: de qua et eius gradibus habetur extra de cogna. spirituali in. vj. lib. ¶ Quantum autem ad illud qd̃ queritur dico q si p̃cedat matrimonium, simpliciter impedit sicut patet in. c. ad oppositum preallegato veniẽs. si sequatur matrimoniũ non dirimit: sicut patet ex primo argumento. et ratio primi non est nisi statutum ecclesie illegitimantis personas in casu illo. ¶ Iuxta qd̃ notãdum q cognatio legalis impedit etiam matrimonium. de qua habet

B extra de cognatione legali. c. vnico. si qua per adoptionẽ soror mihi esse ceperit q̃diu durat adoptio inter me ꝛ ipsam nuptie cõsistere non possunt. et glo. super illo. c. dicit q illud verum est siue cognatio legalis sit per arrogationem siue per adoptionem. dicimus autem illũ arrogare illum qui sui iuris est: et per arrogationem transit in nostra potestate et fit arrogatio auctoritate principis. adoptio fit per quemlibet magistratum nec adoptatus transit in potestatem adoptãtis: sed remanet in potestate sui patris: ꝛ tam adoptati q̃ arrogati

C dicuntur filij adoptiui. ꝛ inter fratres adoptiuos ꝛ naturales impeditur matrimoniũ q̃diu durat adoptio: vt auctoritates iste ꝓbãt. ꝛ auctoritates ꝓ ꝛ ɔtra solute sunt: quia vna loquit de conditione precedente matrimonium: alia de sequente.

D Ex dictis breuiter colligo impedimenta matrimonij que impediunt simpliciter. dico autem impedimentum simpliciter post qd̃ si fuerit attentatũ nihil fit. Non simpliciter autem dico q prohibitiõem quãcũq ꝓpter quam illegitime fit. si tñ fit non est irritum. impedimenta autem simpliciter aut accipiuntur ex natura talis contractus aut ex statuto ecclesie superaddito. si primo modo. igitur vel ex cõditionibus necessarijs ad contractum: vel ex necessarijs ex parte contrahentium. ex parte contractus. qr ex natura eius est q sit datio voluntaria potestatis corporis pro potestate corporis: ꝛ perpetuo cõmutantium. ideo q impedit voluntariam dationem talem impedit naturã contractus huius tale autem est ex parte voluntatis inuoluntarium ex metu qui potest cadere in constantẽ virum. qui metus est ex certitudine sufficiente mali iminentis. qd̃ magis debet quis vitare s̃m rectã ratiõem q̃ cum ista non cõtrahere: et huius mala sunt malum mortis: mutilationis enormis carceris proprie seruitutis: stupri ꝛ huiusmodi. ꝛ de isto impedimento dictũ est dist. xxix. Inuolũtarium autem ex defectu notitie E

precedentis si quidem ad voluntarium requiritur notitia voliti. iij. ethi. aut est ex carentia totali notitie intellectualis: aut est cum aliquali licet defectiua qr erronea. si primo modo sic furia impedit matrimonium dum durat: et ita contractum istum. si tamen furiosus habet lucida interualla pro tempore interualli potest contrahere: et eodem modo post contractum tunc petere: ꝛ est sibi debitum tunc reddendum: non autẽ pro tempore furie: quia tunc nescit ex iure suo petere: sed sicut brutum. tũc etiam reddere esset alteri periculum in persona. ¶ Si autem sit aliqua cognitio: sed cũ errore vel deceptione: triplex deceptio simpliciter impedit: quia quelibet est contra illud qd̃ necessario requiritur ad contractum: quarum prima est error persone F

Secunda error conditionis peioris: puta seruitutis. Tertia error datiõis mutue: puta ista dat credẽs istũ posse redonare siue secum posse permutare. ille autem non redonat: licet proferat verba doloso animo tñ. s. vt extorqueat libidinem: ꝛ de isto triplici errore dictũ est supra dist. xxx. pena autem istius vltimi. s. qui decipit in contractu est vt veraciter illud impleat: qd̃ fallaciter simulabat: quia tenetur reddere isti illud pro quo reddendo ista cõmutauit: ꝛ ideo in foro conscientie cogendus est vt veraciter cum illa ɔtrahat. Si autem iam veraciter contraxit cum alia: et per cõsequẽs non possit cum ista: peniteat de peccato illo et de impossibili: et procuret illi restitutionẽ et equiualentis q̃tũ potest: vt. s. reddatur illi mulieri per ipsum corpus alterius viri potentis equiualentis corpori suo q̃tũ ad contractum istum: vel saltem satisfaciat ei in alijs s̃m arbitrium boni viri. In foro autẽ contentioso si probaretur contractus exterior dolose factus ab isto cogetur seruare illum tanq̃ verum. Sed si cum secunda contraxit tempore intermedio adhuc ecclesia ꝓpter vt adhereat prime. sed in foro conscientie dicetur oppositum. quia secunda est vera vxor eius. prima non: ꝛ iste debet seruare sententiam ecclesie seruando veritatem legis diuine: et imputet sibi q tanta pena manet super ipsum propter talem fraudez quã fecit: quia etiam iste contractus est obligatorius ad aliqua bona. puta ad finem seruandam et indissolubilitatem et prolem suscipiendam ꝛ educandam si euenit: que tria bona sunt matrimonij: ꝛ generaliter in omni contractu contrahens sub conditione opposita illi contracui nihil facit: ꝛ ideo contra rationem istius contractus est conditio opposita repugnãs alicui bono matrimonij: ꝛ ita sunt tria impedimenta ex triplici cõditione opposita contractui contra tria bona matrimonij. et de istis dictum est dist. xxxj. ¶ Ex parte autem personarum contrahentium requiritur vt possint dare illam potestatem corporum. simpliciter autem impotens ad copulam carnalem non potest dare hanc potestatem. quia non habet impotens, nec alligatus alteri matrimonialiter: quia iam corpus suum non est

H suum sed coniugis. sic igitur in potentia simpliciter ⁊ alligatio matrimonialis alteri impediunt ex parte cõtrahentium. de ista autem impotentia dictum est dist. xxxiiij. qualiter est quedam naturalis ⁊ quedã casualis: ⁊ vtraq͡ nisi sit perpetua non impedit simpliciter: naturalis autem in viro est vel per frigiditatem vel per carentiam partis necessarie. in muliere per artationem simpliciter. qđ dico contra artationem alicui. casualis autem est per maleficium: ⁊ hoc siue respectu cuiuslibet siue respectu determinate psone. Ad istam autem impotentiam reducitur impedimentum etatis puerilis: quia et si ibi non sit impotentia perpetua: tamen pro tali etate nulla est potentia: et ideo nulla potest dari: et de isto impedimento etatis dictum est dist. xvj. ¶ Sic igitur habemus ex parte contractus tria impedimenta in genere. s. per metum. per defectũ notitie: ⁊ per appositionem conditionis repugnantis: et ex parte contrahentium duo in genere. s. impotentiam simpliciter: ⁊ impotentiam scḋm iustitiam: quia alligatus est alteri. ¶ In speciali autem primum impedimẽtum potest esse ita multiplex quotuplex est malum qđ iuste timetur. ¶ Secundum impedimentũ est triplex scḋm triplicem errorem: et quartum per defectum vsus rationis. ¶ Tertium impedimentum continet sub se tria repugnantia tribus bonis matrimonij. ¶ Quartum impedimentum continet duplicem ipotentiam naturalem viri. s. frigiditatem ⁊ mutilationẽ ⁊ vnicam impotẽtiam mulieris. s. artationem simpliciter. Frigiditas enim in muliere non impedit simpliciter sicut nec sterilitas: ⁊ vnũ generale vtriq͡ sexui. s. etatem puerilem: ⁊ continet sub se impotẽtiam casualem in vtroq͡ sexu dũ tamẽ perpetuam. ¶ Ultimum impedimentum manet indiuisum: et ratio illius impedimenti. patet ex dist. xxxiij. vbi dictũ est q̄ pro lege euangelica non habet locum bigamia. nec iz dimittere vxorem. ergo nullo modo ipsa viuente siue dimissa de facto: siue non dimissa licet cum alia contrahere. ¶ Ex statuto ecclesie sunt tantũmodo impedimenta ex parte personarum: quia ecclesia nihil determinauit circa formam vel materiam istius contractus. sed

I solum personas aliquas illegitimauit faciẽdo eas nõ capaces huius contractus: ⁊ hoc vel propter nimiam earum propinquitatem ĩter se: vel propter earum ad cultum diuinum specialem applicationem: vel ꝓpter alicuius horrẽdi criminis enormitatem. Primo modo illegitimauit consanguineos in quarto gradu ⁊ infra in simili gradu affines: ⁊ hic vel ꝓprie dictos quorum. s. vinculum contractum est ex coniunctione carnali vel extensiue: quorum. s. vinculum cõtractum est non ex commixtione carnali: sed tm̃ per matrimoniũ vel sponsalia qđ vocatur publice honestatis iustitia: et de istis tribus impedimentis dictum est. de primo dist. xl. de secundo et tertio dist. xlj. et de isto etiam vltimo impedimento habetur extra de sponsalibus. et est in. vj. lib. Ex sponsalibus puris et certis dũmodo non sint nulla ex defectu consensus oritur efficax ipedimentum ad impediendum ⁊ dirimẽdum sequentia sponsalia vel matrimonia. non autem ad precedentia dissoluendum. s. impedimentum iustitiẽ publice honestatis. ¶ Iuxta hoc etiam est quedam propinquitas quasi mixta carnalis et spiritualis. cuiusmodi est cognatio spiritualis et legalis. de quibus dictum est dist. xlj. et. xlij. et de ista habetur extra. eo. titu. ne dum inter baptizatum et eum qui illum suscipit de baptismo: ac inter eũdem baptizatum et suscipientis filios et vxorem ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem: immo etiam inter suscipientem patrem baptizatiq͡ et matrem cognationem spiritualem in baptismo iure contrahi constat: que cognatio ipedit ad contrahendum matrimonium: et dirimit iam contractũ: et eadem que sunt de suscipiente dicta sunt etiam de baptizante censenda. ¶ Ex confirmatione quoq͡ spiritualis cognatio eisdem modis cõtrahitur matrimonium simpliciter impediens contrahendum et dirimens iam cõtractum: alias vero personas a supradictis ex baptismo vel confirmatione impediri ad matrimonium contrahendum: aut dirimi post contractũ K

decreuimus ibidem. c. ij. per cathecismum qui precedit baptismum cognatio spiritualis contrahitur per quã contrahendum matrimonium impeditur. per istã tamen cognationẽ matrimoniũ post contractũ minime separatur. et ibidẽ. c. iij. si plures accesserint ad suscipiẽdũ de baptismo infantẽ spiritualis cognatio cõtrahitur matrimonia post cõtracta ipediens ⁊ dissoluens: et de confirmatione insuper quantũ ad hoc idem iudiciũ est habendũ. ¶ Ex datione vero aliorũ sacramentorũ spiritualis cognatio nequaq͡ oritur que matrimoniũ impediat vel dissoluat. Et est ordo istarum propinquitatũ: quia consanguinitas est mere carnalis ꝓpinquitas. affinitas proprie surgit ex copula carnali mere publice honestatis iustitia ex propinquitate carnali contractu matrimoniali ⁊ sponsalium. Spiritualis cognatio ex propinquitate carnali ⁊ susceptione vel datione sacramenti baptismi vel confirmationis. legalis ex carnali ⁊ alio vinculo scḋm legẽ per adoptionem. s. per applicationem autem specialem ad cultum diuinum. ecclesia illegitimauit eum qui solẽniter L

vouit continentiam: et eum qui suscepit ordinem sacrum. de primo dictum est dist. xxxviij. de secũdo dist. xxvij. illud autẽ de voto solẽni: si tamen ibi fiat traditio potestatis corporis ad castitatem seruandam ipsi ecclesie vel prelato: in cuius manu vouet: et ꝓ hoc nõ habet potestatem sui corporis ad actum coniugalem: tunc potest reduci istud impedimentum ad naturam contractus. sicut illud de alligeto ad aliud matrimoniũ. ¶ Si autẽ tale votum non tollit isti quin habeat potestatẽ sui corporis: tunc ex statuto et potestate ecclesie est illegitimatio et irritatio: non tantum quia se tradit ecclesie ad talẽ actũ. sed quia christus vocando Ioannẽ a nuptijs pretulit votũ continentie vinculo coniugali: ⁊ ideo ecclesia illum qui est in gradu superiori iuste illegitimauit ad accipiendum gradum inferiorẽ siue ad apostatãdũ. Tãdẽ propter enormitatem criminis tantũmodo duplicis illegitimauit iuste ꝓpter. s. enormitatem infidelitatis illegitimauit fidelem non simpliciter. sed respectu infidelis: ⁊ econuerso ad matrimonium contrahendum. ⁊ de hoc dictum est dist. xxxix. Aliud crimen enorme est adulteriũ cum machinatione in mortem legitimi coniugis: et de isto impedimento dictum est di. xxxv. vel etiam cum fidei datione de contrahendo post mortem legitimi coniugis. Sic ergo in genere ex statuto ecclesie sunt persone illegitime ex duplici crimine ex applicatiõe ad cul- M

tum dei et ex propinquitate consanguinitatis ex vinculo affinitatis et publice honestatis: et ex cognatione spirituali et legali. ⁊ hec impedimenta tãguntur in his versibus. Error: conditio. votum: cognatio: crimen. Cultus: disparitas: ius ordo ligamẽ: honestas. Si sis affinis si forte coire nequibis. Sed in istis versibus continentur ipedimenta absq͡ omni ordine naturali: possunt igitur ordine debito ⁊ magis in particulari istis versibus explicari. Uis fraus persone serui donationis et amens. Addita conditio tria coniugij bona tollunt. Frigidus arda puer trũcatus prestigiatus. Alterius coniunx obstat mutue dationi. Ordo sacer votum duo cultus sponsio mechi. Carnalis legis: cognatio spiritualis. Hec vi ꝓcepti sit huic affinis honestas. Hi quatuor primi versus continẽt ipe-

dimenta que repugnāt nature cōtractus matrimonij. primus quinqꝫ in speciali, secūdus tria, tertius qnqꝫ. quartus vnum. et sic sunt quatuordecim impedimenta post que subdit in fine quarti versus. obstāt mutue dationi: itellige que est in ꝯtractu mrīmonij: obstāt. s. hec omnia predicta tres alij versus cōtinent impedimenta ex statuto ecclie. prim⁹ quatuor. secundus tria. tertius duo. ꝛ sic sunt nouē: ꝛ hoc est qđ dicit in principio tertij versus. hec vi precepti. s. ecclesie impediūt matrimoniū. et sic in speciali sunt. xxiij. impedimenta
M simpliciter. illi aūt versus omnes nō cōtinēt nisi duodecim: sed sub errore debet intelligi quadruplex ipedimentum in speciali. et sub conditione triplex impedimentum de conditionibus appositis cōtra tria bona matrimonij: vnde qui refert error ad errorem psone: et conditio ad errorem conditionis satis ostendit se ignorantem in iure canonico. votū sicūt stat. cognatio intelligitur pro carnali spirituali et legali. crimen pro illo adulterio cum fidei datione ꝛc. et illud posset quandoqꝫ distingui sm ꝙ dictum est dist. xxxv. ꝙ istorum trium aliquando coniunguntur duo: ꝛ aliquādo vnum illorum impedit: sed istud impedimentum nō est distinctum in istis versibus distinctius exprimentibus cetera impedimenta specialia: sm alios versus non distinguitur nisi illud vltimum de impotētia: qđ continet quinqꝫ impedimenta specialia sm alios versus. non est admirādum si sollicitudinem tantam ponit ecclesia in ordinando matrimonia: qꝛ cōmunitas christianorū vtitur matrimonio. per cuius vsum multiplicatur populus christianus. ꝛ ideo sic ordinari debet vt in eius cōtractu et vsu vitentur ea que obuiant charitati siue in deum siue in ꝓximū: ꝛ seruanda sunt que cōgruunt honestati. vt sic honestum matrimoniū christianū congrue significet illam benedictam coniunctionē christi et ecclesie. de qua dicit apostolus: sa- Ephe.5.
cramentum autem hoc magnum est. dico autē in christo ꝛ ecclesia que coniunctio nunc est per fidem et aliqualem dilectionem. sed in patria erit per visionem ꝛ perfectam fruitionem sponse non habentis maculam neqꝫ rugaꝫ ad sponsum speciosum pre filijs hoim: cui sit honor ꝛ gloria. in secula seculorum. Amen.

¶ Postremo de cōditione resurrectionis &c. Distinctio. XLIII.

Questio.1 Circa istam quadragesimam distinct. quero quinqꝫ. Primo vtrum resurrectio generalis hominum sit futura? Qꝫ non. ecclesiastes. iij. Unus est interitus hominum ꝛ iumē torum: sed iumenta non resurgunt. ergo. ¶ Preterea. Job xiiij. Homo cum dormierit nō resurget: donec atteratur celum non euigilabit: sed celum nūqꝫ attereꞇ cum sit incorruptibile. ergo. ¶ Preterea. philosophus. ij. de generatione que corrumpuntur sm substātiam nō redeūt eadem numero: sed specie. Idem vlti. v. physi. ¶ Preterea. per rationem totum requirit vnionem partium. ergo ꝛ idem totum eādem vnionem: sed nō redibit eadem vnio qꝛ interrupta est. sed interruptum non redit idem: quia si redit idem iteratio erit: iꝫ iteratio repugnat idētitati: quia iteratio ponit numerū: idētitas priuat. ergo. ¶ Oppositū. Job. xix. Scio ꝙ in nouissimo die de terra surrecturus sum ꝛc. ¶ Preterea. j. ad Cor. xv. Omnes resurgemus.

T.c.vltio.

t.c.36.ꝛ iij.

Hic duo sunt videnda, Primo de possibilitate. Secūdo de facto. De primo dicitur sic. ꝙ si in homine anima sensibilis esset diuersa ab anima rationali: ꝛ per consequēs corruptibilis sicut in alijs animalibus optime cōcluderetur ꝙ in resurrectione non erit eadem anima sensibilis: et per consequēs nec idē animal. Si aūt ponatur ꝙ eadem anima sm substantiā sit in homine rationalis ꝛ sensibilis nullas in hoc angustias patiemur. qđ declarat alibi ostendens differentiam hominis ad alia corruptibilia. Ad propositum: quia aliorum animaliū forma non est p se subsistens vt post cōpositi corruptionem manere valeat: sicut est de anima rationali que esse qđ sibi in corpore acquiritur etiam post separationē a corpore retinet: ꝛ in participationem illius esse corpus per resurrectionē adducitur: ita ꝙ non sit aliud esse corporis: ꝛ aliud anime in homine: alias coniunctio anime ꝛ corporis esset accidētalis: ꝛ sic nulla interruptio facta est in esse substātiali hominis vt nō possit idem numero redire ꝓpter interruptiōem essendi sicut accidit in alijs reb⁹ corruptis: quarū esse omnino corrūpitur. ¶ Stat ergo istud dictum in hoc: ꝙ et si interruptum non possit redire idem numero: tū quia esse anime itellectiue est idem qđ esse totius: ꝛ materia manet eadē: ꝛ sic in nullo pertinente ad substantiam hominis facta est interruptio essentie. ideo possibile est hominē redire eundē numero non sic in alijs corruptis. ¶ Contra hoc primo auctoritate August. xxij. de ciui. dei. ca. xij. loquēs de carne reddenda homini in resurrectione. et si iquit omnibus perijsset modis: nec vlla eius materia in vllis latebris mansisset. tū si vellet: eam repararet oipotens. ergo totaliter destructum et corruptum in totali esse idem reparari. ¶ Preterea. per rationē si destructum esset annihilatum illud nihil sequens annihilationem eius esset eiusdem ratiōis cum nihilo qđ erat terminus a quo creationis. patet: quia ille mutatiōes opposite habent idem pro termino: vna pro termino a quo: alia pro termio ad quē. Sed nihil pcedēs creationem non repugnabat quin illud cui opponitur poterat creari, ergo et post annihilationem poterit idē recreari. ¶ Confirmatur ratio. quia planum est ꝙ ex parte cause remanet eadem potestas. ex parte autem lapidis esto ꝙ lapis sit annihilatus tanta est possibilitas simpliciter ad esse post annihilationem ad creationem: quia nō magis includit cōtradictionem: neqꝫ illud nihil in qđ cessit lapis magis priuat possibilitatem. quia non priuaret: nisi tanqꝫ oppositum: sed eidē ꝛ equaliter ponebatur ante creationem. ¶ Preterea. in homie est aliqua entitas positiua que neqꝫ est pars materialis: nec formalis nec partes sicut probatum est tertio lib. dist. iij. questio. ij. et ad propositum sufficit repetere vnam ratiōem: quia aliquid est ibi causatum a causis intrinsecis: sed nec materialis nec formalis est causata a causis itrinsecis. nec ambo simul. ergo aliqua entitas a causis diuisim et coniunctim acceptis: et illa destruitur. alioquin homo nō esset vere mortuus: quia non esset corruptio totalis entitatis hominis: et tamen illa entitas reparabitur eadem numero alioquin nō esset idē homo numero. ¶ Preterea. si deus in hoc instanti. a. et in toto illo tempore medio vsqꝫ ad. b. et in istāti. b. cōseruaret istud esse cōcederet ꝙ esset omnino idem numero. ergo si in. a. conseruat ꝛ iterum in instanti. b. ꝛ in tempore intermedio esse non cōseruat: adhuc erit idem. ꝛ tū erit iterruptū in tempore intermedio. Probatio consequentie: quia idētitas illius esse vt est in. b. ad seipm vt est in. a. non dependet essentialiter ex cōseruatione pro tempore illo medio: quia neqꝫ vt a causa formali: neqꝫ vt a quacūqꝫ causa essentiali. Hoc etiam probatur aliter. quia alioquin non posset deus idem esse creare in alio istā-

Th.i.4.d. 44.q.1.in sol.3.art.

Idē vbi. s. in sol.1.ar.

ti poſteriori: qđ in inſtanti priori creat: quia ſi in inſtā
ti priori creat: ⁊ in tempore ſequēti conſeruat eſſe idē:
⁊ conſeruatum in tempore illo eſſentialiter requirere-
tur ad idētitatem illius eſſe in inſtanti. b. et tunc ſi non
eſſet conſeruatum in illo tempore: ſed in primo creatū
A in. b. non poſſet creari idem. ❡ Preterea. diuerſitas
poſterioris non arguit diuerſitatem prioris eſſentiali-
ter: ſed illa inſtantia ad ipſum eſſe permanēs ſunt po-
ſteriora eſſentialiter. Unde ⁊ illud eſſe manet idem in
quibuſcūq; inſtantibus ſuccedentibus. ergo ſiue fiat
continuatio inter illa inſtantia ſiue non. non minus
ipſum eſſe poterit eſſe idem. vel ſic: ſi eſſe eſſet in. a. ⁊ in
tempore ſequenti. ⁊ in. b. eſſet idem in. a. et in. b. ergo ſi
deſtruatur poſterius eo quod eſt durare in tēpore in-
termedio: adhuc nō neceſſario ex hoc ſequetur diuer-
ſitas eius in. a. et in. b. ❡ Preterea. ex illa radice ꝙ
eſſe ſimpliciter interruptum vel deſtructum non po-
teſt redire idem: ſequuntur inconuenientia: primo ꝙ
non deus poſſet brutum reſuſcitare idem numero. cu-
ius oppoſitum nonnunq; legitur miraculoſe factum
a ſanctis: vt patet de tauro quem ſuſcitauit Silueſter
in legenda eius: et hoc deo negare eſſe poſſibile vide-
tur magne infidelitatis: et tamen ſenſitiue eius eſt de-
ſtructio et īterruptio. ❡ Sequeretur etiam ꝙ omnia
accidentia que corrumpuntur in corruptione homi-
nis vel ante reſurrectionem non poſſunt eadem nu-
mero redire: et tunc non haberet homo reſuſcitatus
eādem propriam paſſiōem numero quā prius: quia il-
la propria paſſio non manſit poſt mortem: quia erat
totius vt totius: et non anime tantum. conſequens
autem eſt impoſſibile ꝙ ſit idem ſubiectum ſpecie: et
tamen non habeat eandem paſſionem. ❡ Sequere-
tur etiam de aliis accidentibus ꝙ potentie anime que
ſm iſtum ſunt accidentia cum non ſint accidentia ſo-
lius anime. ſed totius compoſiti ſm philoſophum in
principio de ſenſu. et primo de ſomno et vigilia. ꝙ nō
poſſent redire eadem. et ita non haberet eādem poten
Th 1 p. ſū. tiā auditiuā vel viſiuam: et ſic de ſingulis. ❡ Seque
q. 77. ar. 1 retur etiam ꝙ homo non haberet eandem quantita-
tem: quia illa non manet nec in materia ſola manen-
te: nec in anima intellectiua. ❡ In alio videtur pec-
care: quia ponit totum eſſe hominis manere non in-
terruptum. primo quia vt probatum eſt prius entitas
totalis interrumpitur. ❡ Secundo. quia eſſe anime
intellectiue non eſt eſſe totale hominis vt ipē accipit:
quia omne ens habet aliquod eſſe proprium. homo vt
homo eſt aliquod ens non tantum anima. ergo habet
idē p. 1. ſū. aliquod eſſe proprium: et tantum eſſe anime. ❡ Pre-
q. 89. ar. 1. terea iſte in hoc contradicit ſibiipſi: quia alibi dicit ꝙ
ſtatus anime in corpore eſt perfectior q; ſtatus eius
extra corpus: quia eſt pars compoſiti: et omnis pars
materia eſt reſpectu totius. Et tūc arguitur ſic. quod
habet totaliter idem eſſe proprium nō eſt īperfectius
B ex hoc ſolo ꝙ nō communicat alii illud eſſe. ſed per te
anima totaliter habet idē eſſe ſeparata qđ coniuncta:
immo eſſe qđ eſt totale eſſe hominis quandoq; cōmu
nicatur corpori. ergo ipſa in nullo eſt imperfectior ꝑ
eo ꝙ non cōmunicat idem eſſe corpori. Maior appa-
ret ꝙ perfectior naturaliter preſupponitur ei qđ eſt co
municare perfectionem. ergo nō eſt maior vel minor
per hoc ꝙ cōmunicat vel nō cōmunicat. et hoc maxi-
me ſequitur ſi per talem cōmunicatiōem nullū aliud
eſſe eſt totius q; iſtud idem. ❡ Preterea. probatum
di. 2. q. 3. eſt ſupra in materia de euchariſtia: ꝙ in homīe eſt alia
forma ſubſtantialis ab anima intellectiua: et per con-
ſequēs cum cuiuſlibet forme ſit dare eſſe in anima in-
tellectiua non eſt totale eſſe compoſiti. Et iſtud etiam
poteſt adduci contra primum: quia illa forma interrū
pitur ſm eſſe: et tamen reducitur eadē. ❡ Ad proba-

tionem quā innuit in contrarium ꝙ tūc vnio anime et
corporis eſſet accidentalis. cōſequētia eſt neganda: q2
ſicut vnio nō eſt nihil: ſed alicuius ad aliquid. per cō-
ſequēs eſt entis ad ens. ita eſt habētis eſſe ad habens
eſſe: q2 non capio: ꝙ aliquid ſit ens extra cauſam ſuā:
quin habeat eſſe proprium. ergo ſicut ens eſt ꝑ ſe com C
ponibile cum ente ſicut per ſe receptiuum cum per ſe
recepto: ita ⁊ habens eſſe proprium cum habente eſſe
ꝓprium nec eſt vnio accidentalis: quia iſtud eſt per ſe
perfectibile: ⁊ illud per ſe ꝑfectio: q2 ſi habere eſſe tol-
leret per ſe rationem perfectibilis. ergo non poſſet ali-
quid eſſe per ſe defectibile niſi non ens.

Aliter ponitur ꝙ quia natura nō agit Egidi. ro. theore. 1.
niſi ꝑ motum ⁊ mutationem. ideo non poteſt reduce-
re idem numero: q2 motus vel mutatio nō pōt redire
idem numero. deus autem poteſt agere non ꝑ motum
nec ꝑ mutationem: ⁊ ideo ꝑ oppoſitum redit idem nu
mero. ❡ Et ad hoc poteſt adduci aliud qđ tāgit iſte
ꝙ quia deus reſpicit ipſam materiam vt quid: poteſt
in ipſam vt nullo modo diſtinctam formam quācūq;
imprimere. nam vt eſt quid eſt omnino indiſtincta: et
ita poteſt formam eādem ſemper imprimere dum ma
teria manet eadem. materia autem: vt ſic. manet ſem-
per eadem. ſed agens naturale ſi reſpicit materiam vt
quid: ideo non poteſt indifferēter quācūq; formā in-
ducere in ipſam quācūq; manentem eādem: ⁊ ita non
eādē formā inducere. ❡ Contra iſtud primo ad ꝓpo
ſitum falſum ſupponitur. ſ. deus non agit ꝑ mutatio-
nem reſuſcitādo: qđ probatur: quia materia p̄fuit ſub
priuatione forme et fit ſub forma. ergo per actionem
agentis tranſit a priuatione ad formam: ſed trāſitus
talis proprie eſt mutatio: quia tota ratio mutationis
ibi ſaluatur. ❡ Qđ autem dicit ex alia parte de agen
te naturali. concluſio dubia eſt: ⁊ tangetur. q. iii. ſed ra
tio nō cōcludit: quia nō oportet ſi poſterius non poſ-
ſit redire idē. ergo nec prius: ſed mutatio eſt poſterior
ipſa forma. ❡ Et confirmatur iſtud: q2 de facto deus
reſuſcitans non reducit eādem mutationem numero:
quia reſuſcitatio non erit eadem mutatio cum gene-
ratione: tamen eadem forma numero reducetur: vn- D
de fallacia conſequentis eſt ex diſtinctione muta-
tionum inferre diſtinctionem terminorum. econuer-
ſo enim bene ſequitur: ꝙ ſi alia forma acquiritur ꝙ ſit
alia mutatio. ſed eadē pōt bn̄ acquiri diuerſis muta-
tionibꝰ: ſicut ⁊ idē vbi ſpecie pōt acquiri diuerſis mo-
tibꝰ localibꝰ ſpecie: vtpote motu circulari et motu re-
cto. qui adeo ſunt alterius rōnis vt nō ſint cōparabi- T. c. 21.
les. vii. phyſi. Aug. etiā tertio de tri. c. ix. vult ꝙ idē ſpe
cie poſſit gn̄ari equoce ⁊ vniuoce: ⁊ tamē mutationes
ſunt alterius ratiōis. ❡ Probatio etiā ad hoc añs. ſ. Uid var. q. pm̄i.
ꝙ mutatio nō pōt reduci eadē numero nō valet: q2 et
ſi vnitas totius ex partibus ſit continuitas partis cū
parte: tamē vnitas ſiue idētitas partis ad ſeipſam nō
eſt continuitas eius ad aliam partem. ſi ergo interru-
ptio ponat non cōtinuitatem poſterioris ad prius nō
ſequitur ꝙ tollat identitatem illius ad ſeipſam. Et ꝙ
illa opinio tangit de reſpicere materiā vt q̄d eſt. tactū
eſt ſupra in materia de euchariſtia di. xi. ar. ii. q. i. ſi eñ E
aliquē ītellectū bonū haberet ꝓpoſitio forſan eēt ille
ꝙ deꝰ nō reſpicit materiā vt ordine quodā trāſeūtē a
forma in formā: quō agens naturale neceſſario reſpi-
cit: q2 non pōt īmediate trāſire de quocūq; in qđlibet.
ſ3 hec differētia nihil facit ad poſſe reducere idem nu-
mero vel non. q2 ille ordo reſpicit formas ſm ratiōes
ſpecificas: nō aūt ſm idētitatē vel diſtinctionē nume-
ralē earum: q2 nō pōt ſtatim ſuccedere forme vini ni-
ſi aceti forma: ⁊ non econuerſo immediate, ſed ꝙ huic

forme vini succedat vel illi indifferēs est: sicut indifferēter ex hoc igne vel illo generatur aqua. ergo agens respiciēs ordinem formarū in transmutatione. ita potest habere aliquid precedens formam inducendā ab ipso. sicut si imediate ageret sine tali ordine: & ꝑ consequēs si absolute sit sibi possibile reducere idē numero nō impedietur per hoc ꝙ determinatur ad talem ordinem formarum in agendo/

F Quantum igitur ad istum articulū dicoꝙ possibilitas est ex parte dei ex omnipotētia eius. Q̄ si possibile alij cause de hoc nō tracto hic. sed. q. iij. dicetur. Et ex parte obiecti est possibilitas simpliciter. quia non includit contradictionem. et hoc probatum est, & auctoritate & ratione. & contra primam opinionem. et hoc siue reducatur sine mutatione siue per mutationem: quia vtrūq; est possibile sicut argutum est contra secundam opinionem.

De secūdo articulo si resurrectionem

fore possit ostendi ratione naturali hoc statim in proxima quest. Sed pronunc manifesta est conclusio ex veritate fidei. hanc enim veritatem tanꝗ articulum fi-
G dei exprimit tam symbolum apostolorum. carnis resurrectionem: ꝗ symbolum nicenum. et expecto resurrectionem mortuorum: ꝗ symbolū athanasij. omnes homines resurgere habent cum corporibus suis &c. istud autem valde expresse habetur in multis locis scripture. vtpote Jo. et Matth. xxv. et apostolorū. j.
Ca.5. Cor. xv. & j. Thes. iiij. & ij. Machab. xij. Nisi eos q̄ &c.

Ad argumenta.

¶ Ad primū salomon fuit ibi concionator nunc allegans pro parte stultorū nūc respōdēs ꝺm sentētiā sapiētū: & illud dictū est cōcionādo ꝑ stultis. Sed ꝯtradicit illi sentētie postea. c. vlti. Ibit homo in domum eternitatis sue: & finem lo-
H quendi omnes pariter audiamus. deum time & mandata eius obserua hic est omnis homo. ¶ Ad secundum et si celum nunꝗ attereretur quantum ad substātiam: tamen attereretur quantum ad efficaciam vel influentiam in ista inferiora generando et corrumpendo: quia post iudicium cessabit ista influentia: et quo ad hoc intelligi potest illud Cor. vij. preteribit figura huius mundi. vel posset dici ꝙ loquitur de illo celo de quo loquit̄ petrus in canonica sua: celi calore soluentur: qđ nō itelligitur nisi de celo elemētari. ¶ Ad aliud. philosophus ibi distinguit circulatiōem in corporibus celestibus a circulatione in corruptibilibus, quia ibi substantia non corrūpitur nisi ꝑ motū: & ideo redit eadem nō sicut accipiens esse per istum motum. sed fit presens eidem parti per motum reducētem: sed circulatio in inferioribus est ꝺm corruptionem forme substantialis et reductionem eius: et ideo non sic redit idem numero. an autem vniuersaliter negat idē numero posse redire. de hoc. q. iij. ¶ Ad vltimū posset dici ꝙ compositum potest redire licet non redeat vnio eadem partium: quia illa vnio nō est de essentia
I totius: nec illa vnio est illa entitas: totalis que est ex partibus: nec forma illius entitatis: sed quia vnio est simpliciter necessario requisita ad entitatem totalem: & non videtur aliquid esse idem numero nisi illud sit idem numero qđ necessario requiritur ad ip̄m. Ideo verius videt̄ ꝙ vnio redibit eadem: et hoc si accipiat̄ ꝑ illa relatione partiū vnitarū adinuicem. non autem ꝑ ipsa passione que non manet nisi in instanti resuscitationis. illa enim potest poni alia sicut & illa mutatio est alia a generatione. Et cum arguit̄ ꝙ illa vnio fuit interrupta. dico ꝙ interruptum potest redire idem numero: et non tm̄ absolutum: sed respectus si extrema eius redeant eadem numero. Credo enim beatā Mariā habuisse eandē relationē ad filium post passionem quā habuit ante christi passionē: & tñ fuit iterrupta: et K
in morte christi ꝑpter destructionē termini: et in morte Marie ꝑpter destructionē fundamēti. ¶ Et si dicas ꝙ cōtradicere videt̄ illa rñsio sibiꝑsi: quia negat vnionē passionē redire eādē: & tñ illa est necessaria ad fieri totius: et ꝺm istud dictū nō potest aliquid redire idē nisi illud redeat idē: qđ est necessariū ad esse eius. ¶ Rñ. esto ꝙ vnio vt est passio sit necessaria ad fieri Vid. varr.
totius. sequit̄ ꝙ nō est idē fieri ipsi⁹ toti⁹: nisi sit eadē hic.
vnio. & concedo. & tunc vel neutrum erit idē qđ est ꝓbabile: quia illa vnio vt dictum est nō erit eadē cū generatione hominis vel vtrūq; poterit esse idē: q2 non est ibi contradictio.

Quæstio Secunda.

SEcūdo quæro. Vtrū possit esse notum per rationē naturalem resurrectionē generalem hominum esse futuram? Q̄ sic. desiderium naturale non potest esse frustra. cōmen. ij. meta. sed homo naturale desideriū hab3 ad semper esse & istud desiderium potest esse notum per rationem naturalem & ꝙ illud non sit impossibile. ergo &c. probatio minoris: quia nō fugit̄ aliquid naturaliter nisi virtute naturalis desiderij vel amoris ad aliud: sed naturaliter fugit homo mortem. hoc patet per experientiam. patet etiā per illud apl̄i ad Cor. v. Nolumus expoliari sed superuestiri. 2

In phe. Vide var. q. precedē.

¶ Preterea. naturaliter notum est ꝙ beatitudo naturaliter appetitur. hoc patet ex. j. ethi. de beatitudine Cap. 17.
in generali. et ex. x. de beatitudine in speciali. sed notū Ca. 10.
est per rationē naturalē beatitudinē nō posse esse nisi sempiternam. ergo notum est per ratiōem naturalem hominem esse ordinatum ad aliquam perfectionem sempiternam. probatio minoris. Aug. lib. xiij. de trinica. viij. probat illud per rationem sic: morientem vita ipsa deserit: si beata: aut ergo nolentem deserit aut volentem aut neutrum. si nolentem: quomodo est beata vita que ita est in voluntate ꝙ non sit in potestate? si autem volētem: quomodo vita beata erat quā noluit qui habebat? si dicas neutrum: nec nolle: nec velle. s3 nec illa beata est vita que talis est vt quem beatum facit amore ei⁹ indigna sit. ¶ Preterea. naturaliter notum est ꝙ tota species non caret fine suo quin illum in aliquo indiuiduo cōsequatur. sed naturalr̄ notum est btitudinē esse finē speciei humane. ergo & hoiem posse consequi illam saltem in aliquo indiuiduo. sed non potest eam consequi in vita ista propter multas miserias concomitantes eam: puta varietas fortune & infirmitas corporis: imperfectio scientie et virtutis: et instabilitas & fatigatio in exercendo actus perfectos intātum vt nulla operatio quātūcūq; in principio est delectabilis possit continue esse delectabilis: immo ꝑ eam fatigato delectabilis erit cessare ab ipsa: et notū est per rationem naturalem: operationem beatificam nō esse fastidiosam: nec potest haberi a sola anima separata: quia in hoc homo non consequitur finē suum. ergo habebitur in alia vita a toto coniuncto: & ꝑ consequēs ad minus videtur per rationem naturalem cōcludi in qb⁹ homo ad finē suū ptinget. ¶ Preterea. per rationem naturalem notum est ꝙ omnis species que est de integritate vniuersi est perpetua: quia totu3 integrum est perpetuum. sed homo est species perfectissima saltem inter ista inferiora. sumus enim nos

T.c.24. quodammodo finis omnium secundo physicorum. ergo ⁊c.

Oppositum Augu. xiii. trini. ca. ix. loquens de vita imortali vel sempiterna. Hac inqt virũ careat humana natura: nec parua q̃stio est. humanis quippe argumẽtationibus hanc inuenire conãtes vix pauci magno p̃diti ingenio vacantes ocio doctrinisq̃ subtilissimis eruditi ad indagãdã solius anime imortalitatẽ puenire potuerunt. ¶ Itẽ Act. xvij. dicit de quibusdã atheniẽsibus audiẽtibus Paulum qui dicebãt ꝙ nouoꝝ demonioꝝ videbat denũciator esse: qr Jesum ⁊ resurrectionẽ annunciabat eis: et tamen illi atheniẽses erant philosophi multum vigẽtes ratione naturali. patet de Dionysio conuerso qui fuit vnus eoꝝ. ergo istud qđ videbatur eis ita remotum a veritate non videtur bene esse notum per rationem naturalem. vnde et omnia que adducit ibi Paulus non sunt nisi quedam persuasiones. patet ibi. ¶ Preterea. Act. xxvj. cũ diceret paulus. Si passibilis christus: si primus ex resurrectione ⁊c. Festus magna voce dixit Insanis paule.

Respõdeo hoc manifestum est: ꝙ si ratio aliqua resurrectionem ostendit oportet ꝙ accipiatur ex aliquo qđ est ꝓprium hominis: ita ꝙ nõ conueniat aliis corruptibilibus: hoc aũt nõ est materia etiã incorruptibilis: nec forma aliqua destructibilis: qr et si talis sit in homine ⁊ excellentior omni forma bruti: tamen ex illa non potest sumi ratio sufficiens ad ꝓbãdum resurrectionem totius. ergo oportet ꝙ accipiatur a forma specifica hominis vel ab operatione conueniẽte homini sm illã formam. ¶ Primo modo ꝓcedendo ex tribus ꝓpositionibus concluditur propositum: et si ille omnes ratione naturali essent note habe- A remus propositum. Sunt autẽ ille. prima. anima intellectiua est forma hominis specifica. secũda. anima est incorruptibilis. ex quibus sequitur ꝙ forma specifica hominis sit icorruptibilis. additur tertia ꝙ forma specifica hominis non remanebit perpetuo extra corpus. Sequitur ergo ꝙ aliquando redibit idẽ. Ista reditio iterata resurrectio vocatur sm Dama. lib. iiij. ca. xix. Resurrectio est secũda eius ꝙ dissolutũ est sur- Th. I. p. sũ rectio. ¶ De istis ergo tribus ꝓpositionibus quali- q. 76. ar. I. ter note sunt per ordinem videamus. De prima dicit ꝙ est ratione naturali nota: qđ ostenditur dupliciter. Uno modo ꝑ auctoritates philosophoꝝ qui hoc asserebãt ⁊ non nisi tãq̃ ratione naturali notũ. Alio mo- T.c.6. do adducẽda ibi rationes naturales ex quibus istud T.cap.I. cõcludit. De prima Aristo. diffinit animam. ij. de anima. ꝙ est actus corporis physici ⁊c. et in principio tertij. de parte autem anime qua cognoscit ⁊ sapit. vbi videtur ponere animã intellectiuã partem saltem subiectiuam anime prius diffinite in communi. ¶ Preterea. omnes philosophi cõmuniter in diffinitiõe hominis posuerunt rationale tanq̃ eius differẽtiã propriã. per rationale intelligentes animã intellectiuam esse partem essentialem eius: nec breuiter inuenit aliquis philosophus notabilis q̃ hoc neget: licet ille maledictus Auerrois in fictione sua. iij. de anima. que tamen non est intelligibilis nec sibi nec aliis: ponat intellectum: esse quãdam substantiam separatam mediantibus fantasmatibus nobis coniungibilem: quã coniunctionem nec ipse nec aliquis sequax eius adhuc potuit explicare: nec per illam cõiunctionem saluare hominẽ intelligere. nam sm ipsum homo formaliter nõ esset nisi quoddam animal irrationale excellens: per quãdam tamen animam irrationalẽ ⁊ sensitiuã excellentiorem aliis animabus. ¶ De secundo ad propositũ non inuenitur faciliter ratio a priori neq̃ a posteriori ꝓpria: nisi ex propria operatione hoĩs si q̃dẽ for- B ma innotescit ex operatione sicut ex transmutatione. Ex operatione ergo intelligendi arguitur propositũ sic. Intelligere est propria operatio hominis. ergo est a ꝓpria forma: sed est ab intellectiua. ergo intellectiua est propria forma hominis. ¶ Sed ista ratio patitur instãtiã: quia intellectus et intelligere sm eos se habent passiue ⁊ non actiue. ergo illa propositio. propria operatio est a propria forma: nõ probat itellectiuã esse ꝓpriam. siquidem ab ipsa nõ est ipsa operatio sm eos: sed ab obiecto intelligibili vel a fantasmate. Ideo ex illa opinione formo rationẽ aliter sic. Homo intelligit formaliter et ꝓprie. ergo anima intellectiua est ꝓpria forma hominis. antecedens videt satis esse manifestũ sm auctoritatem philosophi. iij. de anima. ⁊. j. ethi. c. ix. quia intelligere est ꝓpria operatio hominis. operatio autem vt distinguit cõtra actionem seu factionẽ formaliter inest ipsi operãti: et nõ est ab ipso in altero. cõsimiliter. x. ethi. in intelligere ponit felicitatẽ hominis: ⁊ manifestũ est ꝙ illa felicitas inest formaliter homini. ergo et illa operatio in qua consistit. ¶ Sed itẽrãdum est ꝓbare ãns per rationem contra ꝓteruum si neget: et hoc intelligendo in antecedente intelligere proprie acceptum. per qđ intelligo actum C cognoscendi transcendentem totum genus cognitionis sensitiue. probatur ergo illud antecedens vno modo sic. homo cognoscit actu cognoscendi non organico. ergo intelligit proprie. consequẽtia patet ex ratione iam posita: qr itellectio proprie est cognitio trãscẽdens omne genus sensationis. omnis autem sensatio est cognitio organica ex. ij. de anima. antecedens huius enthymematis. probatur: quia omne organũ determinatur ad certum genus sensibilium ex. ij. de anima. et hoc ideo quia consistit in media proportiõe extremorum illius generis. sed aliquam cognitiõem experimur in nobis que nõ competit nobis sm tale organum: quia tunc determinaretur precise ad sensibilia determinati generis cuius oppositum experimur: quia cognoscimus per talem actum differentiam cuiuscunq̃ generis sensibilium ad aliquid quod nõ est aliquid illius generis. ergo cognoscimus vtrũq̃ extremum. patet illa consequentia sm philosophum sic arguentem secundo de anima. cap. de sensu communi. ¶ Sed huic instatur primo: quia cognitio organica est que inest sm determinatam partem corporis. illa autem de qua arguitur ꝙ per ipsam distinguimus sensibilia a non sensibilibus inest toti primo: et ideo non per aliquod organum proprie loquendo tamen non transcẽdit omne genus cognitionis sensitiue sm perfectionem: quia inest primo toti: et ꝑ ꝯsequens ita est materiale sicut illud quod iest toti per partẽ: ita enim passio totius est materialis sicut aliquid quod inest toti per partem. ¶ Secundo negatur assumptum: scilicet ꝙ ille actus nõ inest sm aliquod organum: quia inest sm organum fantasie cuius probatio est: quia illo leso impeditur cognitio. Nec probatio illa de determinatione organi ad certum genus cogit: quia fantasia extendit se ad omnia sensibilia. ¶ Sed secunda instãtia exclusa est per quoddam ibi tactum: quia per illum actum discernimus totum genus sensibilium ab aliquo extra totum illud genus: nec illa probatio ꝙ impeditur ille actus leso organo fantasie cõ- D cludit. hoc enim est propter ordinem potentiarum illarum in operando. non autem quia intellectio exerceatur mediante illo organo. ¶ Aliter probatur ãns principale: quia aliqua cognitio imaterialis inest no-

Th. ea. pt. sũ. q. 75. articu. 2.

T.c.1. ⁊.5. ⁊ iij. vide. 2 de ania.

T.c.24. 55 ⁊.60.

Cap. 10.

Idẽ. I. pte sũ. q. eadẽ. ar. 5.

T.c.51. ⁊ iij ⁊ spãr. I. co. 122. ⁊. 130.

t.c.118. ⁊ iij

T.c.149.

2. de aia. t. c.63.

Th. I. p. sũ q. 75. ar.

bis.nulla autem sensitiua potest esse immaterialis.er
go rc. ¶ Istud vocabulum immateriale est frequens
in vsu phylosophi in proposito:sed videtur ambiguũ
potest enim ad propositum tripliciter intelligi. vel im
materialis: q̃a incorporea.hoc modo: quia nõ opera
E tur per partem corpoream ⁊ organum.⁊ tunc istud est
idem cum propositione iam posita de nõ organica:vł
alio modo immaterialis: quia nullo modo extensa:et
tunc plus dicit q̃ non organica. etsi enim omnis orga
nica sit extensa:quia recipitur in extenso:non tamẽ so
lum:quia si reciperetur in toto composito primo: cum
illud sit extensum adhuc esset operatio extensa. tertio
modo potest intelligi immaterialis eius in compara
tione ad obiectum: vt.s.respiciat obiectum sub rationi
bus immaterialibus: vtpote inquantum abstrahit ad
hic ⁊ nunc ⁊ huiusmodi que dicuntur conditiones ma
teriales. ¶ Si ergo probaretur immaterialitas.secun
do modo verius haberetur propositũ q̃ ex probatio
ne eius primo modo.sed non videtur sic posse probari
nisi ex conditionibus obiecti quod respicit ille actus:
nisi forte ex reflexione:quia experimur nos reflecti su
per actum talis cognitionis.quantum autem non ẽ su
per se reflexiuum. Et ideo ab obiecto huius actus fit
finaliter probatio antecedentis. ¶ Preterea.habem⁹
in nobis aliquam cognitionem obiecti sub aliqua ra
tione sub qua non potest esse actus eius aliqua cogni
tio sensitiua.ergo rc.antecedens probatur:quia expe
rimur in nobis ꝙ cognoscimus actu vniuersale.expe
rimur enim ꝙ cognoscimus ens vel qualitatem sub ra
tione aliqua communiori q̃ sit ratio primi obiecti sen
sibilis etiam respectu supreme sensitiue.experimur eti
am ꝙ cognoscimus relationes consequentes naturas
rerum etiam non sensibiliũ:⁊ experimur ꝙ distingui
mus omne genus sensibilium ab aliquo quod non est
illius generis.experimur ꝙ cognoscimus relationes
rationis que sunt secunde intentionis.s.relationẽ vni
uersalis generis ⁊ speciei rc.et oppositionis ⁊ aliarũ
intentionum logicalium.experimur ꝙ cognoscimus:
actum illum quo cognoscimus ista.⁊ illud secundum:
ꝙ inest nobis ille actus quod est per actum reflexũ su
per actum rectum et susceptiuum eius. Experimur ꝙ
assentimus complexionibus sine possibilitate contra
dicendi vel errandi: vtpote primis principiis.experi
mur deniq̃ ꝙ cognoscimus ignotũ ex noto per discur
sum:ita ꝙ non possumus dissentire euidentie discurs⁹:
nec cognitionis illate.quodcunq̃ istorum cognoscere
est impossibile alicui sensitiue potentie attribuere. er
ergo rc. ¶ Siquis autem proterue neget illos actus
inesse homini:non est cum eo vlterius disputandum.sꝫ
dicendum sibi ꝙ est brutum:sicut nec cum dicente: nõ
video colorem ibi non est disputandum.sed dicendum
sibi:tu indiges sẽsu:quia cecus es. ita ꝙ quodam sen
F su.s.perceptione interiori experimur istos actus in no
bis.⁊ ideo siquis istos neget dicendum est eum nõ esse
hominem: quia non habet illam visionem interiorem
quam aliĩ experiuntur se habere. Assumptum scilicꝫ ꝙ
nullus istorum actuum potest esse secundum aliquam
potentiam sensitiuam.probatur:quia actu vniuersale
cognoscitur sub tanta indifferentia sub quanta ipsum
sic cognitum est simul dicibile. est autem simul dicibi
le de omnibus singularibus in quibus saluatur.sic nõ
cognoscit sensus. Sed de secunda est euidentius: quia
nulla potentia potest cognoscere aliquid sub ratione:
vniuersaliori ratione sui proprĳ obiecti: sicut visus nõ
cognoscit aliquid sub ratione indifferenti ad colorem:
et ad sonum. ergo cognitio illa que est alicuius sub ra
tione communiori quocunq̃ primo obiecto: etiam su
premi sensus non potest esse aliqua sensatio. ¶ Terti
um probat idem: quia nulla sensatio potest esse distin
ctiua p̃mi obiecti sensibilis.i.communissimi ab eo q̃d
non est tale:quia non potest esse vtriusq̃ extremi.
¶ De relationibus consequentibus alia non sensibi
lia inter se vel insensibilia ad sensibilia.patet per idem
ꝙ sensus non potest in illos:multomagis patet de re
lationibus istis que dicuntur rationis. quia sens⁹ non
potest moueri ad cognoscendum aliquid nisi quod in
cluditur ĩ obiecto sensibili vt sensibili. habitudo ratio
nis non includitur in aliquo vt existens est.sensus au
tem existentis est vt existens est.et per hoc posset ꝓba
ri primum etiam de actu vniuersali: quia vniuersali in
actu repugnat esse existens vt existens. ¶ Aliud de re
flexione super actum ⁊ potentiã probatur per hoc:q2
quantum non est reflexiuum super se. ¶ Alia duo de G
compositione ⁊ assentire compositioni ⁊ de discurrere
⁊ assentire euidentie discursus probantur ex relatione
rationis:quia illa non sunt sine relatione rationis. Cõ
sequentia primi enthymematis probatur sic:q2 si talis a
ctus est in nobis formaliter cum non sit substantia no
stra.quia quandoq̃ inest:quandoq̃ non ĩest:ergo opꝫ
dare sibi aliquod receptiuum proprium;non autẽ ali
quod extensum:siue sit pars organica siue totum com
positum:quia tunc ista esset extensa:nec posset esse ta
lis qualis dicta est circa obiecta qualia dicta sũt. ergo
oportet ꝙ insit secundum aliquid ĩextẽsũ.⁊ q2 illud sit
formaliter in nobis: illud non potest esse nisi anima ĩ
tellectiua : quia quecunq̃ alia forma est extensa. Vel
aliter potest probari ista consequentia eundo ad condi
tiões obiecti illius actus : quia quelibet forma inferi
or intellectiua si habet operationem habet precise re
spectu obiecti sub rationibus oppositꝭ istis rationib⁹
dictis. ergo si habemus operationem circa obiectum
sub istis rationibus:illud non inerit nobis s̃m aliquã
formã aliã ab intellectiua. ꝗ inest nobis s̃m intellecti
uam ergo intellectiua formal̃r inest nobis.alioq̃n alit̃
nõ essemus formal̃r operantes s̃m illam operationẽ.
¶ Ex secunda operatione humana. scilicet volunta
te potest probari idem: quia homo est dominus suorũ
actuũ:ita ꝙ in potestate eius est determinare se ad hoc
vel oppositum:sicut dictum est dist.xxv.scd̃i.q.j. Et ẽt
nõ tm̃ ex fide:sed etiã p rõnẽ naturalem.illa autem in
determinatio nõ põt poni ĩ aliquo appetitu organico
vel extenso:quia quilibet appetitus organicus vel ma
terialis determinatur ad certũ genus appetibiliũ si
bi conueniens: ita ꝙ illud apprehensũ non potest nõ H
conuenire nec appetitus non approbare. ergo volun
tas qua sic indeterminate volumus est appetitus non
alicuius talis forme.s.materialis: ⁊ per consequens ẽ
alicuius excedẽtis omnem talem.huiusmodi ponim⁹
intellectiuam. et tunc si appetitus ille sit formaliter in
nobis: quia et appetere. sequitur ꝙ forma illa sit for
ma nostra.

De secũda propositiõe principali quæ

est ꝙ anima intellectiua est immortalis proceditur si Ri.li.2.di.19.ar.1.q.1
cut de prima.primo adducendo auctoritates phĩoꝝ q̃
hoc senserunt. Arist.ĩĳ.de aĩa.dicit ꝙ intellectus sepa T.c.21.
tur a ceterꝭ ꝑpetuũ a corruptibili. ¶ Si dicatur sepa
tur q̃tum ad operationem. ¶ Cõtra.ex hoc sequit̃ ꝓ
positũ:q̃a si põt separi s̃m opationẽ ⁊ s̃m esse:s̃m ipꝫ T.c.12.
j.de aĩa. ¶ Pre.iĳ. de aĩa ponit̃ drĩa int̃ sensum ⁊ ĩtel T.c.7.
lectũ: q̃a excellẽs sensibile corrũpit sensum:⁊ ppt̃ hoc
postea min⁹ sentit min⁹ sensibile.nõ sic ẽ de intellectu:
immo postq̃ intellexerit summa ĩtelligibilia mag̃ in T.c.16.
telligit inferiora. ꝗ intellectus non debilitat̃ in opera
do:⁊ tunc vltra sequit̃ ꝙ sit incorruptibilis in essendo
¶ Pre.xĳ.meta.c.j.mouẽtes cãe velut p̃us existẽtes.q̃
aũt vt rõ.i.forma simul supple sunt cũ cãto vt toto.qñ T.c.17.
eñ sanat̃ hõ.tũc ⁊ sanitas ẽ:si autẽ posteri⁹ aliq̃d ma

net perscrutandum est.in quibusdam enim nihil phi-
bet.vt si anima est tale non omnis: sed intellectus.er-
go vult dicere ꝙ intellectus est forma manens post cō
Ca.4. positum sed non ante. ¶ Preterea.xvj. de animalib⁹
In no. t.c. relinquitur solum intellectum deforis aduenire. ergo
2. ꝺ gñati. non accipit esse per generationem: sed a causa extrin-
aiali.c.3. seca.nec per consequens potest accipere non esse ꝑ cor
ruptionem per aliquam causam corruptiuam:qꝛ eius
esse non subest alicui tali cause cum sit a cause superio-
Cōmēt. 2. ri immediate. ¶ Preterea.ex dictꝭ philosophi formā
met.cō.1. tur alique rationes. est enim vnum principium apud
T.c,22. eum ꝙ naturale desiderium non est frustra.nunc autē
in anima est naturale desiderium ad semper esse.
¶ Preterea.vij.metaphysice. vult ꝙ materia est qua
res potest esse et non esse. ergo illud qꝺ non habet ma
teriam non habet talem potentiam non essendi. intel-
lectiua non habet materiam secūdū eum quia est for
Ca.11. ma simplex. ¶ Preterea.iij.ethicorum. vult ꝙ fortis
Ca.9. debet se exponere morti pro republica.et.ix. ethicoꝝ
vult idem.ꝛ secundum iudicium rationis naturalis.ꝙ
secundum rationem naturalez potest cognosci immor
talitas anime. Probatio illius consequentie.quia nul
lus propter quodcunqꝫ bonum virtutis vel in se vel in
alio vel communitatis debet vel potest appetere omni
no non esse suum.quia secundum Augustinum. iij.de
lib.arbitrio non esse non potest appeti.nunc autem: si
anima non esset immortalis moriens acciperet non es
Th.1.p.sū. se totaliter. ¶ Preterea.arguit vnus doctor ex verbꝭ
q.75.ar.6. philosophi sic.quod corrumpitur aut corrumpitur per
contrarium aut per defectum alicuius necessario req-
siti ad esse eius: sed anima intellectiua non habet con-
trarium nec esse corporis est simpliciter necessariū ad
eius esse: quia habet proprium esse per se.et idem i cor-
pore et extra corpus.nec est differentia nisi ꝙ in corpo
re communicat illꝺ corpori:extra corpus non commu
nicat. ¶ Preterea.simplex non potest separari a seip-
so:anima est simplex.ergo non potest separari a seipsa
nec per consequens separari a suo esse.quia non ꝑ aliā
formam a se habet esse. Secus est de composito quod
habet esse per formam:que forma potest separari a ma
teria.et ita esse compositi destrui. ¶ Sed oppositum:
T.c.60. videtur philosophus sensisse.quia in fine.vij.metaph.
ex intentione vult ꝙ omnes partes que possunt mane
re separate a toto sunt elementa. i. partes materiales:
sicut ipse accipit elementa.ꝛ preter tales necesse est po-
nere in toto aliquam formam: que totum est illud qꝺ
est:que non posset manere separata a parte materiali
toto non manente. ergo si concessit animam intellecti
uam esse formam hominis: sicut patet ex probatione
precedente: non ponit eam manere separatā a mater-
ia toto non manente. ¶ Preterea. Principium vide
T.cō.102. tur apud eum:quod incipit esse desinit esse. vnde p̄mo
ꝛ iñ.ꝛ spā- de celo contra Platonem videtur habere pro incom-
lit.t.c.126. possibili:ꝙ aliquid inceperit ꝛ sit perpetuum et incor-
ꝛ inde. ruptibile.et.iij.physicorum capi. de infinito. Cuius est
T.c.60. principium eius finis est.

Potest dici ꝙ licet ad illam secundam
I propositionem probandam sint rationes probabiles:
non tamen demōstratiue.immo nec necessarie. Et qꝺ
adducitur pro ea secundum primam viam de auctori-
Idē dicit tatibus phylosophoꝝ dupliciter potest solui.vno mo-
hē.vbi.s. do: quia dubium est quid phylosophus circa hoc sen-
sit. varie enim loquitur in diuersis locis: ꝛ habuit di-
uersa principia:ex quorum aliquibus videtur seq vnū
oppositum:ex aliis aliud. vñ ꝓbabile est ꝙ in illa con
clusione semꝑ fuerit dubius: ꝛ nūc magis accedere ad
T.c.60. vnā ꝑtē:nunc ad aliā:iuxta hoc qꝺ tractabat māꝫ cō-
sonā vni parti magis ꝙ̄ alteri. ¶ Est ꝛ alia rñsio rea

lior:qꝛ nō oīa dicta a phl'is etiā assertiue erāt ab eis ꝓ
bata ꝑ necessariā rōnē nālē. sꝫ frequēter nō habebant
nisi quasdam ꝓbabiles ꝑsuasiōes: vel vulgarem opi.
p̄cedentiū phylosophoꝝ. vñ ꝺt phl's.ij.de celo ꝛ mū-
do in.c.de duab⁹ qōnib⁹ difficilib⁹ loqr tentandū di-
cere qꝺ vr dignū reputantes ꝓmptitudinē magis im
putari verecūdie ꝙ̄ audacie. si quis ꝓpt phylosophiā
sitare ꝛ paruas sufficientias diligit.de qbus maximas
hēmus dubitationes.vñ ꝑue semꝑ sufficientie suffece T.cap.60.
runt phl'is:vbi nō poterāt ad maiora ꝑuenire ne con- ad q.
tradicerent principiis phl'ie. ¶ Et in eodē.ca.de aliis
astris dicūt egyptij ꝛ babylonij a qbus multas credu
litates habemus de vnoquoqꝫ astroꝝ. vñ qñqꝫ phli
acqescūt ꝑꝑ suas ꝑsuasiones ꝓbabiles qñqꝫ ꝓpt asser
tiōes suoꝝ p̄ncipioꝝ p̄ter rōnē necessariā. ꝛ illa rñsio
sufficeret ad oēs auctoritates essent expsse ꝙ nō cōclu
dūt ꝓpositū. Tñ rñderi pōt ꝑ ordinē.p̄o ꝙ nō itelli-
git illā separationem nisi precise in hoc.s.ꝙ intellect⁹:
nō vtit corꝑe in oꝑādo loqndo de illa corruptiōe q̄ vir R
tus organica corrūpit: ꝓpt corruptionem organi:ꝛ il-
la sola corruptio cōpetit potētie organice ꝺm phl'm.j.
de aīa.si senex acciperet oculū iuuenis videret vtiqꝫ T.c.65.
sicut iuuenis.ergo ipsa potētia visiua nō est debilitata
vel corrupta q̄tū ad oꝑatione: sed quātū ad organum
tantū.nec tñ ex illa icorruptiōe intellectus:qꝛ.s.nō ha
bet organū ꝑ cui⁹ corruptionē possit corrūpi in oꝑan-
do:sequit ꝙ sit simplr incorruptibilis in:qa tūc seqre
tur ꝙ in essendo sicut tunc argutū est. sꝫ tñ seqt ꝙ nō
est corruptibilis in oꝑando illo mō quo potētia orga- T.c.66.
nica:tñ poneret simplr corruptibilis iuxta illud p̄mo
de aīa. Intellectus corrumpit in nobis quodā interio
ri corrupto.ꝛ hoc ꝓ tāto: qꝛ poneret p̄ncipiū ipsi toti
ꝯposito oꝑandi oꝑationē ꝓpriā ei⁹.sed ꝯpositū ē cor-
ruptibile ergo ꝛ p̄ncipiū oꝑatiuū eius. Mꝫ aūt sit p̄n-
cipiū oꝑandi toti ꝛ oꝑatio eius sit oꝑatio totius. vide
tur Aristo.dicere. j.de aīa. ¶ Ad aliꝺ dico ꝙ excellēs
sensibile corrūpit sensum ꝑ accidēs:qꝛ corrūpit orga- T.ca.64.
nū:qa soluit illā mediā ꝓportionem in qua ꝯsistit bo ꝛ inde.
na dispō organi:ꝛ ꝑ oppositū itellect⁹:qa nō hꝫ orga-
nū nō corrūpit ab excellēti obiecto.sed ex hoc nō seqt
ꝙ sit incorruptibilis nisi probetur ꝙ non dependeat:i
essendo a toto:quod est corruptibile. ¶ Ad illud de. Viꝺ hen.
xij.metaphysi.dicitur ꝙ Aristotel. ponit illud sub du- vbi supra.
bio.et dicit forsan: sed non dicit forsan ad istud ꝙ in-
tellectus manet posterius:id est post totuꝫ. sed nō om
nis anima sed intellectus.ꝛ sequitur.omnem namqꝫ i-
possibile forsan. vbi dubitat an possibile sit omnez ani
mam manere: postq̄ positū. si ergo expresse asserat po
test dici ꝙ tamen non fuit per rationem necessariā de-
monstratum: sed per rationes probabiles persuasum.
¶ Ad aliud valde dubium est quid ipse senserit de in
ceptione anime intellectiue.si enim non ponit deū ali-
quid immediate de nouo agere sed tantummodo mo-
tu sempiterno mouere celum:ꝛ hoc vt agens remotū:
a quo agente separato poneret ipse intellectiuam: de
nouo produci.si enim dicas ꝙ ab aliqua intelligentia
duplex sit inconueniens. vnū quia illa non potest crea
re substantiam.j.dist.huius quarti. Aliꝺ quia illa non
potest magis aliquid nouum producere immediate ꝙ̄
deus secundum principia phylosophi de immutabili-
tate agentis ꝛ de sempiternitate in agendo. nec potest
ipse vt videtur secundum principia sua ponere intelle
ctiuam esse terminum agentis naturalis:quia vt vide
tur ex.xij.metaphysi.ponit eam incorruptibileꝫ.ꝛ nul-
la forma que est terminus agentis naturalis est sim-
pliciter incorruptibilis. ¶ Potest dici ꝙ ponit eam T.c.17.
immediate accipere esse et nouum esse a deo: quia ꝙ
accipiat esse satis sequitur ex principiis eius cum non
ponat eam perpetuo processisse sine corpore:nec prius

In alio corpore: et non est probabile secundum rationē a quo possit recipere totale esse nullo presupposito nisi a deo. ergo concederet creationem. non sequitur: quia non dixit esse aliam productionem compositi ꝛ anime intellectiue. sicut nec in igne ꝛ forma ignis. sed illā animationem corporis organici ponit esse productionem per accidens ipsius anime. Nos autem ponimus duas productiones vnam de non esse anime ad esse eius. et illa est creatio. aliam a non animatione corporis ad animationē eius. ꝛ illa est productio corporis animati: et permutationem proprie dictam.

M Qui igitur poneret tantum secundam, scilicet animationem: nullam creationem poneret: et ita Aristo. ¶ Sed licet vites creationem secundum eum quomodo potest agens immutabile aliquid nouum producere? ¶ Respondeo. nullo modo nisi propter nouitatem passi receptiui. ꝙ enim effectus totaliter et precise dependens a causa actiua esset nouus reduceretur ſm Aristotē. in aliquam variationem ipsius cause efficientis. sed ꝙ effectus dependens ab agente ꝛ passo receptiuo sit nouus potest reduci in nouitatem ipsius passi sine nouitate agentꝭ: et ita diceretur hic ꝙ deus necessitate naturali transmutat corpus organicum ad animationem ꝗ̄ cito corpus est susceptiuum istius animationis: ꝛ a causis naturalibus fit aliquando de nouo istud susceptiuum: et tunc noua est mutatio ad animationem ab ipso deo.

¶ Sed quare reducenda est illa nouitas immediate: in deum sicut in causam agentem? ¶ Respondeo. sicut quia est primum agens ideo ſm Aristo. est semper agens aliqua actione in passum semper eodem modo se habans. ita si aliquod passum potest esse nouum: et susceptiuum alicuius forme que non potest subesse cā-

O litati alicuius cause secunde. deus est immediata causa illius: ꝛ tamen de nouo quia omnipotentie passiue in ente oportet ponere aliam actiuam correspondentem: ꝛ ita si passiue noue non correspondet alia actiua creata correspondebit sibi immediate diuina. ¶ Ad aliud de desiderio naturali respondebitur respondendo ad rationes principales: quia prima ratio principalis: secunda ꝛ tertia procedunt ex hoc. ¶ Ad aliud de vij. metaphysi. vera est illa descriptio materie: non tamen intelligenda est ita ꝙ materia est quā res tantum cuius ipse est pars potest esse ꝛ non esse. sed res siue cuius ipsa est pars siue que recipitur in ipsa. alioquin forma ignis non posset non esse quia materia nō est pars forme ignis. ¶ Ad aliō de forti fit magna altercatio

Ca.9. in 3. libro l. an secundum rectam rationem debet se sic exponere morti. tamen potest dici sicut phylosophus respondet in. ix. ꝙ maximum bonum tribuit sibi in exercendo illum magnum actum virtutis. ꝛ hoc bono priuaret se: immo vitiose viueret si illo actu tūc pretermisso

P saluaret suum esse per quātūcūꝗ esse. melius est autem simpliciter maximum bonum et momentaneum ꝗ̄ remissum bonum virtutis vel via vitiosa per magnum tempus. vnde ex illo probatur euidenter ꝙ bonum commune secundum rectam rationem: est magis diligendum ꝗ̄ bonum proprium: quia totum bonum proprium debet homo exponere etiam destructioni simpliciter

hoc idē hē. qli.12.q.13. si nesciat animam immortalem propter salutationē boni communis. et illud magis diligitur simpliciter ꝓpter cuius salutem esse alterius contēnitur vel negligitur. ¶ Ad rationes illas doctorum. Ad primam: si intelligat animam habere per se esse idem in toto ꝛ extra totum prout per se esse distingui contra inesse accidentis. hoc modo forma ignis si esset sine materia haberet per se esse: et tunc posset concludi ꝙ forma ignis esset incorruptibilis. Si autem intelligitur de esse per se quod conuenit composito in genere substantie: sic ē falsum ꝙ anima sine corpore habet per se esse: quia tunc esse eius non esset communicabile alteri: quia in diuinis etiam per se esse illo modo acceptum est incommunicabile: vnde isto modo deficit consequentia: anima habet esse sine corpore: ergo modo indiget corpore. quia in secundo intellectu antecedens falsum est. in primo consequentia non valet: nisi addatur ibi quod naturaliter siue sine miraculo habet per se esse primo modo. sed hec propositio credita est ꝛ non per rationem naturalem nota. ¶ Ad aliud non omnis corruptio est per separationem alterius ab altero. accipiendo enim esse

Q angeli si illud ponatur secundum aliquos aliud ab essentia illud non est separabile a seipso. et tamen est destructibile per successionem oppositi ad ipsum esse.

De tertia propositione dicitur eam ꝓbari posse per hoc ꝙ pars extra totum est imperfecta. forma autem tam nobilis non remanebit perpetuo imperfecta. ergo nec separata a toto. (Vid. hē. q. 2.q.3. Th.1.p.sū. que.79.2. 104. art.1. Tho. 1.sū. ctra gē. li. 4.c.79. T.c.17.)

¶ Preterea nullum violentum est perpetuum secundum philosophum. ij. de celo et mundo separatio autem corporis ab anima est violenta: quia contra inclinationem naturalem anime secunum phylosophum: quia naturaliter inclinatur ad perficiendum corpus. R

De ista autem propositione videtur ꝙ phylosophus si posuisset animam immortalem magis posuisset perpetuo eam manere sine corpore: ꝗ̄ in corpore: quia omne compositum ex contrariis est corruptibile. nec rationes iste probant. prima non, nam illa maior. pars extra totum est imperfecta, non est vera: nisi de parte que recipit aliquam perfectionem in toto. anima non recipit: sed communicat. ꝛ sic potest formari ratio ad oppositum. quia non repugnat alicui eꝗ perfecto in se manere: licet alteri non communicet suam perfectionem. hoc apparet de causa efficiēte cui nō repugnat quantumcunꝗ manere sine effectu suo. sed anima manet eque perfecta in esse suo proprio siue cōiuncta siue separata: tamen in hoc habet differentiam: quia separata non communicat suum esse alteri.

Per hoc ad aliud: quia inclinatio naturalis duplex est. vna ad actum primum. ꝛ est imperfecti ad perfectum: et concomitatur potentiam essentialem. alia ad actum secundum et est perfecti ad perfectionem communicandam: et concomitatur potentiam accidentalem. ¶ De prima verum est ꝙ oppositū eius est violentum et non perpetuum: quia ponit imperfectionem perpetuam quam phylosophus habuit pro inconuenienti: quia ponit in vniuerso causas ablatiuas cuiuscunꝗ imperfectionis. Sed secunda inclinatio etsi perpetuo suspendatur nullum violentum ꝓprie dicitur: quia nec imperfectio. nunc autem inclinatio anime ad corpus tantum est secundo modo. S

¶ Vel potest dici secundum Auice. ꝙ appetitus anime satiatus est per hoc ꝙ semel perfecit corpus: quia illa coniunctio est ad hoc vt anima mediante corpore acquirat suas perfectiones per sensus quas non posset acquirere sine sensibus: et per consequens sine corpore. semel autem coniuncta acquisiuit quantum ipsa simpliciter appetit acqrere illo modo.

Dico ergo ꝙ illarum triū propositionum: ex quibus formatur, ratio ad resurrectionem quodammodo a priori: quia sumpte sunt a forma hominis resuscitandi. prima est naturaliter nota: ꝛ error T

ei oppositus qui proprius est ꝛ solius Auerrois pessimus est non tantum contra veritatē theologie: sȝ etiam contra veritatem philosophie. destruit enim scientiam: quia omnes actus intelligendi vt distinctos ab actibus sentiendi: ꝛ omnes actus electionis vt distinctos ab actibus appetitus sensitiui: ꝛ ita omnes virtutes que non generantur sine electionibus factis secundum rationem rectam: ꝛ per consequens talis errans esset a communitate hominum ꝛ naturali ratione vtentium exterminandus. Sed alie due non sunt sufficienter note ratione naturali: licet ad eas sint quedam psuasiones probabiles. ¶ Ad secundam quidam plures pbabiliores. vnde ꝛ illam videtur magis expresse sensisse philosophus. ¶ Ad tertiam autem pauciores: et per consequens conclusio sequens ex istis non est per illam viam sufficienter nota ratione naturali. ¶ Secunda via ad eam est a posterioribus: quarum alique probabiles tacte sunt in rationibus principalibus: vt pote de beatitudine hominis. ¶ Ad hoc etiam adducitur de iustitia dei retribuentis. nunc autē in vita ista virtuosi maiores patiuntur penas q̄ vitiosi. Et istud argumentum videtur apostolus tangere. j. Cor. xv. Si in hac vita tantum sperantes essemus. miserabiliores sumus omnibus hominibus ꝛc. ¶ Sed iste rationes a posteriori minus concludunt q̄ ille a priori accepte a propria forma hominis. non enim apparet p rationem naturalem q̄ est vnus rector hominum secundum leges iustitie retributiue ꝛ punitiue: etiam esto q̄ sic diceretur q̄ vnicuiq̄ in bono actu suo sit retributio sufficiens: sicut dicit August. lib. j. confessi. ca. xij. Iussisti domine ꝛ ita est vt sibi sit pena omnis peccator. ita q̄ ipsum peccatum est pena prima peccati. vnde apparet q̄ sancti a posteriori arguentes ad propositum nō intendunt facere nisi quasdam persuasiones probabiles: sicut Grego. lib. iiij. moraliū. in fine positis ad hoc quibusdam persuasiōibus dicit. Qui propter istas rationes noluerit credere propter fidem credat. similiter doctrina pauli act. xvij. et. xxvj. ꝛ etiā. j. Corin. xv. p exemplum de grano cadente ꝛ per resurrectionem christi. Si christus resurrexit ꝛ mortui resurgent ꝛ per iustam retributionem. vel non sunt nisi persuasiones pbabiles: vel tantum ex premissis creditis patet discurrendo per singula. ¶ Breuiter ergo nec a priori nec p rationem principij intrinseci in homine. nec a posteriori. puta per ratione alicuius operationis vel perfectionis congruentis homini potest probari necessario resurrectio innitendo lumini naturali. ergo hoc tāq̄ omnino certum non tenetur nisi per fidem: immo nec secunda propositio in prima via sicut dicit Augu. xiij. tri. c. ix. tenetur per rationem. sed tantum per euangeliū dicente christo. Nolite timere eos qui occidunt corpus. animam autem nō possunt occidere. timete autem ꝛc.

var. vbi. s. ꝛ ri. vbi. s.

Notabile dictum.

X

Luce. 12.

Ad argumenta.

¶ Ad primum. aut arguitur precise desiderio naturali proprie dicto: ꝛ illud non est aliquis actus elicitus: sed sola īclinatio nature ad aliquid. ꝛ tunc planum est q̄ non potest probari desiderium naturale ad aliquid nisi primo probet̄ possibilitas in natura ad illud: ꝛ per consequens econuerso arguendo est petitio principij: aut arguendo de desiderio naturali minus proprie dicto: quod. s. est act⁹ elicitus sed concorditer inclinationi naturali: ꝛ tunc iterum non potest probari q̄ aliquod desiderium elicitū sit naturale illo modo nisi prius probetur q̄ ad idē sit desiderium naturale primo modo. Si autem arguas. illud naturaliter desideratur quod apprehensum statim actu elicito desideratur. quia ista pronitas non videtur esse nisi ex inclinatione naturali. hoc vno modo negaretur primo: quia vitiosus statī inclinatur ad desiderandum secundum habitum suum id quod sibi offertur. Sed quia natura nō statim est ex se vitiosa nec in omnibus: ꝛ quilibet statim appetit istud apprehensum: sequitur q̄ illud desiderium non est vitiosum. ergo ista responsio non est generalis. ¶ Ideo potest dici oportet apprehensionem esse secundum rationē rectam non erroneam: alioquin si ad apprehensionem: erroneam statim omnes appetant actu elicito: non sequitur illud esse consonum inclinationi nature: immo magis oppositum. Non est autem manifestum per rationem naturalem q̄ ratio ostendens homini semper esse tanq̄ appetibile sit ratio non erronea: quia prius oporteret ostendere q̄ istud posset competere homini.

Y

¶ Breuiter ergo omne medium ex desiderio naturali videtur esse inefficax. quia ad efficaciam eius oporteret ostendere vel potentiam naturalem in natura ad istud: vel q̄ apprehensio quam statim sequitur istud desiderium si est actus elicitus sit apprehēsio recta ꝛ nō erronea: ꝛ horum primum est idem cum conclusione: que concluditur ex desiderio naturali. secundum autē difficilius vel minus notum illa conclusione.

¶ Sed ad probationem huius q̄ desiderium hominis naturale est ad immortalitatem: quia naturaliter fugit mortē. possȝ dici q̄ illa pbatio ꝯcluderet eque de quocunq̄ bruto. ¶ Et si adducatur phylosoph⁹. ij. de generatione in fine. Melius autem in omnibus semper esse q̄ non esse. istud est ad oppositum: tum quia eque concluderetur in bruto sicut in homine: tū quia subdit. Hoc autē in omnibus impossibile existere cōtinue propter longe a principio distare: ꝛ ideo reliquo modo deus compleuit naturam continuam facere generationem. quasi dicat cum desideriū naturale sit ad semper esse in quibus est: hoc impossibile in seipso est ad illud: sicut est possibile. s. in continuatione speciei in diuersis indiuiduis. ꝛ ita conceditur de homine sicut in alio generabili non in vnico sed in tali successione. T. cap. 59.

Aa

¶ Sed semper videtur stare vis quia fugiens vnum oppositum non fugit nisi propter amorē alterius oppositi. ¶ Concedi potest q̄ ex hoc sequitur cum fugiat mortē pro nunc: ergo amat vitam pro nunc. ꝛ sic de quolibet nunc signato. sed non sequitur: ergo pro infinito. ¶ Ad illud autem apostoli nolumus expliari. respondeo nolumus. s. nos inspirati siue certificati p fidem. ꝛ vtiq̄ nolumus naturaliter sic q̄ istud nolle ē secundum naturalem inclinationem: sed non est notū ratione naturali q̄ istud nolle sit secundum inclinationem naturalem. ¶ Ad secundum conceditur q̄ verū est beatitudinem non solum in vniuersali sed etiam in speciali appeti naturaliter ab homine sicut īferius patebit dist. xlix. sed non est notum naturali ratione q̄ ipsa in particulari que scȝ consistit in illo quo nos credimus illā consistere: appetitur naturaliter ab homine oporteret enim esse notum per rationem naturalem: q̄ ille act⁹ nobis ē ꝯuenies tāq̄ finis. ¶ Cū ꝙ pbas p phl'm q̄ btitudo nō tm̄ in gn̄ali. j. ethi. sȝ in spāli ex. x. appetit̄ naturalr̄. ¶ Rn̄deo etiam illa rō btitudinis quā phl's reputauit spālem. que. s. consistit in speculatione altissimarum causarū perfectissima possibili homini est valde ratio vniuersalis. in speciali aūt ē descēdendo ipse non videtur processisse vltra speculationē perfectissimā in vita ista. vñ inquisita ista beatitudine hominis subdit. Oportet et corpus sanum esse ꝛ cibū ꝛ famulatū esse: non tamen estimandum multis ꝛ magnis indigere felicē. ꝙ felicitas illa spālis: quā nos ponim⁹: qꝛ ponim⁹ speculationē hoī possibilē: longe perfectior est quecūq̄ possibili sibi in vita ista. nō ē naturaliter nota esse finis noster. nec naturalr̄ notū eā naturaliter appeti a nobis tanq̄ finem. ¶ Cū pbas p rōnē Aug. btitudinē nō posse eē nisi sempiternā dabit̄ [illegible] 10. eth. c. 10

Bb

10. eth. c. 10

oppinio [illegible] q̄ btitudo eē [illegible] in ista vita eē [illegible] dicere q̄ btitudo est [illegible] et [illegible] et [illegible] et comedere et bibere.

lud medium ab illo qui tenet beatitudinem humanaz posse haberi in vita ista: q volens amittit eam: qa debet secundum rectam rationem velle propriam conditionem nature sue. recta autem ratio ostendit isti non habenti fidem: vt videtur sibi q conditio nature sue ē mortalitas tam anime q̄ corporis. Et ideo debet velle sicut vitam amittere ita vitam beatam. ¶ Et cum dicis non est vita beata que non erat amata ab habente. verum est si non esset amata pro quando est possibilis z conueniens illi amanti sed sic esse conuenientem pro semper non est notum per rationem naturalem.

Ec ¶ Ad aliud conceditur q notum est hominem posse consequi finem suum in aliquo indiuiduo, et per consequens beatitudinem in illo gradu in quo notum ē btitudinem esse finem hominis. Et cum dicis hoc esse impossibile in vita ista dicitur q illa impossibilitas: non est nota per rationem naturalem. ¶ Cum adducis infortunia infirmitatem corporis: imperfectionem virtutis z scientie. ¶ Respondet q hec omnia repugnāt perfecte felicitati: qualem notum est competere intelligentie: sed non qualem notuz est posse competere homini. ¶ Ad quartum diceretur q illa species perpetuabitur in vniuerso per continuam successionem indiuiduorum. quam poneret phylosophus per generationem continuam. non autem continuabitur per vitam alicuius vel aliquorum in specie. ¶ Ex his apparet quante sint gratie referende misericordie creatoris: q̄ nos per fidem certissimos reddidit in his / que pertinent ad finem nostrum et ad perpetuitatez sempiternam: ad que ingeniosissimi et eruditissimi quasi nihil poterant attingere iuxta illud quod adductum est de Augustino. xiij. trinita. ix. in fine. q vix pauci magno prediti ingenio vacantes ocio zc. Ad indagandam solius anime immortalitatem potuerunt peruenire. sed si fides adsit que est in eis quibus dedit Jesus filios dei fieri: nulla questio est, quia ipse suos credentes in hoc certissimos reddidit.

Quæsto Tertia.

Vide var. q. presenti.

TERtio quæro. Vtrum natura possit esse causa actiua resurrectiōis. Q̄ sic: qz in natura est potentia passiua ad resurrectionem z naturalis. anima enim naturaliter inclinat: ad materiam perficiendam. et econuerso materia naturaliter ad animam vt ad perfectionē. sed omni potentie passiue naturali correspondet potētiā actiua naturalis: alioquin talis potentia passiua esset frustra. ergo est aliqua potētia actiua naturalis respectu resurrectiōis. ¶ Preterea. i natura est duplex processus. vnus componendo alius resoluendo: z a q̄ vnus incipit in illud alius terminatur z econuerso. ergo vterq̄ videt eque subesse actioni nature. qz vterq̄ terminus vtriusq̄. sed natura potest resoluere compositum istud in cōponētia. ergo ecōuerso ex ꝯponētibus pōt ꝓducē istud ꝯpositū. ¶ Pre. corrūpat aer in ignē postea ignis in aerē. deinde econuerso aer in ignez. ille

T.c.11,7,12 scđs ignis vr̄ idē cū pˢmo: qa eadē materia. z pōt eē q habeat idē efficiēs cū pˢmo igne. Nunc aūt ꝫm phl'm. 8 meta. 3. c. Si materia eadē z efficiens idē: z effect⁹ idē. si ergo natura pōt eundē ignē reducere: pari rōne z eūdē hoīem. ¶ Oppm̄ Diony. de di. no. c. vj. de resurrectione dicit. Rē vetustati vilam ꝯtra naturā. mihi aūt aut z veritati supra naturā. ¶ Pre. aīal ꝑfectū nō potest ꝓduci equoce sicut cōmētator arguit ꝯtra Auicē. viij. phy. cōmēto. xlvj. cuius textus incipit. Verū vnū quodq̄ mouet. hō ergo cū sit aīal ꝑfectissimū nō pōt ꝓduci a natura nisi ꝓductiōe vniuoca: sed resurrectio non est productio vniuoca: quia non gñatio. ergo zc.

Hic sciendum est q cum ꝫm Damas. cap. xix. lib. iiij. resurrectio est eius qđ cecidit z dissolutum est scđa surrectio. z hō totus cecidit in morte. z etiā ponendo formam mixti ibi aliam ab aīa itellectiua vt credo esse verum: illud mixtum dissolutum ē vl' in morte: vel post mortem necesse est ad resurrectionē: primo quidem ordine nature illud mixtū reparari idē. Et secundo illi mixto aīam intellectiuam eandem reuniri vt sic resurgat idem homo. ¶ Prio ergo videndū est si natura possit reducere formam mixti eandem numero. ¶ Scđo si possit illi mixto dissoluto reunire aīam intellectiuā vt sit idē hō. ¶ Et pˢmū duo cōtiet. primū si vl'r pōt aliqđ corruptibile redire idem numero. Secundo si istud mixtū. vt sic in spāli sint tres articuli. ¶ De. j. Aug. xij. ciui. c. xiij. recitat opinionē phlorū aliquoꝝ dicētiū p circuit⁹ tēporū eadē redire: q̄bus imponit q post magnū ānū. i. post. xxxvj. milia anoꝝ oīa redire et eadē: rō eorū erat qz redeūte cā eadē redibit idē effectus. tūc aūt oīa corpa celestia redibunt ad eundē sitū. qz supponēdo illud Ptolomei in almagesto. q celū stellatū moueat in centū annis vno gradu: cōtra motū diurnū seqtur q cōplebit mot⁹ ille ei⁹ ab occidēte in orientē in. xxxvj. milib⁹ annorū. ¶ Sed illā opi. iprobat ibi Aug. p auctoritatē scripture Ro. vj. Christus resurgēs ex mortuis zc. Scđo p illđ. j. thei. iiij. Semp cū dño erimus. ¶ Item p illud psalmiste. ps.11.

Tu aūt dñe seruabis nos z custodies nos a gñatione hac in eternū. vñ de sic opinātib⁹ bñ subdit psalmista. II.
In circuitu ipij ambulāt. i. dicūt reditiōes circulares. Et p rationē de btitudine: qz ꝫm istū circulū nulla eēt vera btitudo: p eo q aīa btā reditura esset ad miserias quas prius habuit: z ita dū beata est: aut credit i se nunq̄ redituram. z sic falsa opinione btā est. aut credit se redituram z tunc timet. z per ꝯñs nō est beata. Et rñdet ibi ad illud eccl'. j. Nihil sub sole nouū. d. Absit vt his Salomonis v̄bis illos circuitus significatos esse credamus. sed vel generaliter accipiendo eadem precessisse: que erunt non autem eadem ꝫm numerum. vel aliqui sic intellexerunt tanq̄ in predestinatione dei iā facta fuisse oīa sapiens voluisset intelligi: z ideo nihil recens sub sole. ¶ Pōt etiā illa opi. improbari quātū ad rōnē eius: qa si ꝓbetur aliquē motū celestē alicui icōmēsurabilē: qđ ꝓbari potest si ponatur magnitudo super quā fit esse incōmensurabilis magnitudini: supposita hincinde equali velocitate. tunc nunq̄ sequitur q nunq̄ omnes motus redibunt ad idem: nec istud de incommēsurabilitate motuū est contra continuitatez motus continui: qa si duo mobilia mouerent: vnum sup costā quadrati aliud sup diametrū: motus illi essent incōmensurabiles: nec in perpetuū si durarent redirent ad vniformitatem. sed istud requireret magnaz discussionem singulorum motuum congruentium epiciclis et deferentibus si aliq̄s possit alicui inueniri incōmensurabilis in toto celo. ¶ Pre. illud fundamentum acceptū a Ptholomeo improbat p thebit qui probat celum stellatum nō sic moueri ab occidente in oriente: qz tunc aliquando foret in principio cancri noni celi stella illa que alias fuit in principio capricorni noni celi: z ideo ponit motū octaui celi vel stellati esse in quibusdā puis circulis descriptis sup pˢncipiū arietis z libre noni celi. z q ille est quidā mot⁹ accessus z recessus secūdū q principiū arietis mobilis in suo circulo ascendit. Et per oppositum caput libre mobilis in suo

circulo descendit. et alius econuerso capite arietis de-
scendente caput libre ascendit. ⁊ sic mouentur stelle in
octauo celo secundum longitudinem ⁊ latitudinem si
mul. si ergo ille motus probaretur in aliquo tempore
compelli in quo tempore non possent omnes orbes in
feriores redire ad eundem situm quem habuerunt in
principio illius motus sequeretur propositū. ¶ Pre
terea. ratio est diminuta: quia non tantum a causa effi-
ciente dependet identitas effectus: sed etiam a mater-
ia. Materia autem nō potest esse omnino alia vel ali-
um situm habere in comparatione ad celum: quia per
actionem liberi arbitrij possunt corpora īpediri ne sint
in illo situ vbi prius erant. potest etiam per actionem
talem aliquod corpus esse diuisum: ⁊ ita materia disp
sa. ¶ Preterea manifesta inconuenientia sequunt ad
hanc positionem in specie humana. sequitur. enim pri-
mo ꝙ adiscere non sit nisi reminisci. de quo tangit phy
losophus. j. posterio. quia inconueniens est vt probat
in fine secundi posteriorum nobilissimos habitus esse
T.cap.4. in nobis ⁊ latere nos. ¶ Aliud ē quia actus liberi ar
bitrij non subsunt necessario causalitati celi. ⁊ per con
sequens illi non necessario redibunt idem. nec per con
sequens aliqui actus necessario dependentes ex eis: ⁊
tamen illud exemplum ponit Augusti. de dicto phylo
sophorum vbi prius sicut inquit. in hoc seculo plato:
et in schola que achademia dicta est discipulos docu-
it ita per innumerabilia retro secula et idem plato: et
eadem ciuitas ⁊ eadem schola idemqꝫ discipuli reper
ti. sed subdit. absit vt ista credamus inducēs improba
tiones ex scriptura prius adductas.

Alia est opinio totaliter contraria di-
cens ꝙ impossibile est redire aliquid idē numero per
Sot. ql.6. agens naturale. pro quo adducitur auctoritas phylo-
q.2. sophi. ij. de generatione in fine. quorum substantia pe-
Eg. the.1. rit non reuertitur eadem numero. et auctoritas eius. v
T.c.vlt. physicorum de sanitate ꝙ non redit eadem numero. ⁊
T.c.36. auctoritas eius in predicamentis a priuatione ad ha-
C.de oppo. bitum impossibilis est regressio. quod intelligendum
D est de priuatione subsequente formam ⁊ forma prece-
T.c.14. dente: cum qua concordat illud quod allegant aliqui:
hē.q.14.q. de. viij. metaphisice capi. de vino ⁊ aceto. Sed illud ne
13.⁊.q.8.q. gat reditum immediatum etiam secundum speciē: quia
5.cap.3. oportet prius fieri resolutionem ad materiam cōmu-
nem. Adducitur etiam auctoritas. vj. ethicorū appro-
bantis dictum agathonis. recte inquit ait: hoc solo pri
uatur deus ingenita facere que facta sunt. ergo nō po-
test preterita reducere: quia tunc faceret ea esse non tā
tum non preterita sed etiam presentia. ¶ Preterea ra
tiones quatuor ponuntur ad hoc: prima est hec. in om
ni corruptione materia geniti diuiditur: ita ꝙ nō ex to
ta materia eadem generatur genitū que prefuit in cor
rupto. ⁊ sic vlterius semper fit maior et minor diuisio
materie. ergo per quācunqꝫ circulationem si reditio fi
at ad aliquid eiusdem speciei cum primo corrupto nō
erit ex eadem materia totali. ⁊ per consequens nō erit
idem: quia ad identitatem numeralem requiritur ea-
dem materia sicut eadem forma ſm phylosophum. 12
metaphy. cap. 2. et per rationem: quia est principiū eēn
T.c.27.⁊ tiale totius. ¶ Preterea. Secundo agēs naturale nō
circiter. potest agere nisi per motum vel mutationem. motꝰ au
tem et mutatio non potest redire idem: quia eius vni-
tas est continuitas ⁊ interruptio vel iteratio repugnat
continuitate: ergo et vnitati motus: et mutationis.
Non ergo terminus eius potest redire idē. ¶ Et ista
ratio confirmatur sic: sicut se habet hoc productū ad
productum. ita hec productio ad productionem. ergo
permutatim: sicut productum ad productionem. sic
hoc productum ad hanc productionem. Sed non po-
test esse productum sine productione. ergo nec hoc pro
ductum sine hac productione. sed hec productio nō po
test redire eadem: quia nec eadem mutatio. ergo nec
hoc productum. ¶ Preterea. non posset redire idem
nisi ad ipsum posset esse eadem potentia. sed hoc falsū
est. quia aut eadem potentia semper manens: aut de
nouo reducta. non primo modo. quia potentia corrum
pitur in aduentu forme. et per consequens post p̄maꝫ
reductionem ad actum non manet eadem potentia.
Nec secundo modo. quia sicut forme succedit alia pri-
uatio q̄ꝫ que precessit eam ita forma resoluitur in aliaꝫ
potentiam si in aliquam resoluitur. ¶ Probatur eti-
am simul ꝙ neutro modo: quia ad preteritum non est
potentia: hec forma est preterita.
¶ Quare etiam non statim reducitur a natura idem:
si potentia est ad idem in susceptiuo: et natura potest
esse causa actiua. in hoc enim non est ratio: cum natu-
ra agat ex impetu: quare non ita statim reducat idem
sicut non statim ad minus habito tali ordine forma-
rum secundum quem potest reducere idem specie. Sꝫ
manifeste videmus ꝙ non statim in prima reductione
eiusdem secundum speciem reducit idem numero: qꝺ
apparet ex actibus vel accidentibus omnino alijs cō
sequentibus saltem vt inseparabilibus ipsum suppo-
situm: ⁊ ista questio posita sub quare posset esse quarta
principalis ratio.

Tertia opinio est media quæ ponit ꝙ Ri.pri.di.
et si non omnia possunt redire eadem numero per a- ar.3.q.1.so.
ctionem nature: tamen aliquid potest redire idem nu- 6.ar.
mero. pro hac opinione arguitur primo per illud phy- T.c.11.⁊.12
losophi. viij. metaphysi. iij. capitu. Si agēs idem ⁊ ma
teria eadem effectus erit idē. quia non assignat diuer
sitatem effectus possibilem: nisi propter diuersitatem
efficientis vel materie. sed possibile est idem efficiens
esse et eandem materiam respectu secundo producti q̄
erant respectu primo producti. ergo possibile est secun
do productum esse idem cū primo producto. Minor
probatur: quia si frequenter in corruptione fiat disper
sio vel diuisio materie: tamen possibile est oppositum
in multis casibus: puta si includatur ignis intra vri-
nale: et ibi corrumpatur in aerem. deīde ex illo aere ge
neretur ignis per reflexionem radiorum solarium: vel
aliter: materia inclusa erit eadem. ¶ Consimiliter. si
ex solido generatur solidum vbi precise forma geniti
potest sequi formam corrupti: sequitur ꝙ qua ratione
tota materia prefuit sub forma corrupti: pari ratione
eadem tota suberit sub forma generandi. ¶ Respon
detur ꝙ illud phylosophi debet intelligi cum hac addi- t.c.11.ad fi.
tione simul. quia ſm phylosophum. v. physicorū. Non t.c.12.i pn.
tantum est numeratis propter alietatem speciei ⁊ sub
iecti: sed etiam temporis. ¶ Alia responsio ⁊ melior:
ꝙ phylosophus asserit ꝙ si agens aliud: ⁊ materia a-
lia ꝙ effectus est alius. Sed non ex opposito antece-
dentis. si agens idem ⁊ materia eadē infert ꝙ effectꝰ
sit idem. vnde in fine concludendo ait. Si ergo conti-
git idem ex materia facere. palam: quia principiū qꝺ
est vt mouens idem. natura et si materia altera: ⁊ mo
uens: ⁊ quod factum est supple erit aliud. ¶ Contra
primam responsionem. si agens agat nunc in. a. instan
ti causabit aliquid: istud sit. b. si non agat nunc: sed ces
set vsqꝫ ad instans. b. causabit idem. ergo si causet in. a
et tempore intermedio inter. a. ⁊. b. destruatur illud cā-
tum et iterum agat in instanti. b. causabit illud idem:
consequentia patet ex hoc ꝙ continuitas temporis in
termedij nihil facit ad identitatē permanentis: quia
habet esse idem in illo tempore ⁊ in terminis illius tē-
poris. ¶ Si neges assumptum: quia in. b. instanti nō
potest idem causatum habere eandem influentiā quā

habuit in instanti.a.et ideo non poterit tunc idem causare. ¶ Contra hoc dupliciter. primo quia similis influentia sufficit ad identitatem effectus. si enim in instanti.a.esset aliud agens approximatum passo produceret idem numero quod istud agens producit. & tamē illa influentia non esset eadem numero cum influētia istius: sed tantum similis. nunc autem in alio instanti: puta.b.est influentia similis que fuit in instanti.a. ¶ Preterea. influentia illa non est aliquid absolutū receptum in causa secunda: quia tunc causa secunda per illud receptū posset agere sine causa prima: cuius influentiam recipit. quia tam habet in se totum illud proptᵉ quod indiget actione cause prime quod inconueniens est. ergo influentia cause superioris respectu inferioris non est aliquid receptum in causa inferiori. vnde ē tantummodo ordo eius in causando ad causā superiorem continue quantum est de se coagentem. non ergo erit alia influentia sicut nec alius ordo cause superioris ad inferiorem. ¶ Preterea. aut simpliciter impossibile est idem numero alias produci: & tunc sequitur/ q deus in hoc nunc non poterit. aut si non est simpliciter impossibile. & tunc sequitur q in causalitate eorum in quibus prius fuit istud possibile & nunc erit. sed prius fuit in causalitate causarum naturaliū. ergo & nūc erit.

Quantum ad istum articulum respondeo q opinio tertia videtur pbabilior. prima enim de reditu omnium est omnino improbabilis saltem; qa est contra fidem nec pro ea est ratio efficax: qa illa de reditu celi: & dubium ātecedēs supponit. & dubia est illatio. ¶ Secunda opinio. non probat sufficienter impossibilitatem reditus cuiuscunqꝫ per naturam. Et iō potest teneri tertia: quia non apparet quare non possit natura aliquid idem numero reducere. si enim vbi est continua actio agentis naturalis respectu producti: sicut est in sole respectu radij si ponatur in primo instanti producere radium: & in tempore habito conseruare ī vltimo instanti: puta b. erit ibi idem radius: cum non dependeat illa identitas radij in secūdo instanti ad seipsum in primo instanti vel ab existentia eius in tempore intermedio: quia sine illa existentia posset idē numero fuisse productum in eodem instanti. sequitur: ergo q illo esse intermedio destructo posset idem esse in vtroqꝫ extremo. & licet in alijs agentibus vbi diceretᵉ agens nihil agere post primum instās esset euasio quātum ad illud respectu proximi agentis tamen argumētū manet idē respectu remoti agentis a quo continue depēdet effectꝰ. & ī isto effectu depēdēte a prio agēte imediate concluditur propositū. ¶ Ad illa ergo que sunt pro opinione secunda et contra illam tertiam per consequens ad primum respōsum est in prima questione. ¶ Ad secundum magis posset ex illa dubitatione v. physi. trahi oppositum. quia si sanitas continuata per diem manet eadem quare non eodem modo illa q̄ fuit in mane & interrupta in meridie & reddita in vespere erit eadem. vnde non habetur ibi expresse negatiua que allegaᵗ. ¶ Ad illud de predicamētis: si priuatio: que est terminus a quo non potest redire eadē: nec terminus ad quem. & hoc loquendo de preciso termino/a quo & respectu agentis naturalis. nunc autem non est causa quare illa non redit eadem: nisi quia positiuum cum quo coniūgitur non redit idem. si enim forma ꝺm ordinem generationis immediate pcedens aliā in materia potest redire non apparet quare non possit etiam redire priuatio concomitans. illa ergo propositio de pdicamentis intelligitur in ordine naturalis generationis secundum descensum: quia post pūationem ibi nō redit habitus: quia non redit forma immediate precedens illum habitum secundum ordinē generationis ¶ Potest breuiter dici q illud intelligitur de identitate secundum speciem non de identitate numerali. et tunc de immediata reditione. & per consequēs neutrū de redione mediata. ¶ Ad illud. vj. ethi. intelligit philosophus. ingenita facere que facta sunt. i. non potest facere quin facta fuerint: sed non sequitur. ergo nō potest facere ea presentia. non enim repugnat ea facta fuisse: & nunc esse presentia alia factione: etiam si destructa fuerunt inter primam factionem & secundam.

Huiꝰ dist. fol.3.argu.

¶ Ad rationes pro.iij.opi. Ad primaꝫ patꝫ q illa rō nō deberet mouere. tū qꝛa liqua pars materie eadē nō obstante diuisione materie manet. ergo in illa parte reduceretur eadem forma que prius. si non propter aliud īpeditur reditio eiusdē forme nisi ppᵗ alietatē materie: & tunc generatum nouum esset partim numeraliter idem ei quod prefuit: partim diuersum. quia p illa parte materie que manet eadem esset genitum idē prius corrupto. pro alijs autem partibus materie q̄ successerunt illis que fuerant in corrupto & disperse sunt esset generatum aliud a corrupto: tum quia deus vl angelus posset colligere omnes partes materie ipsiꝰ corrupti: & applicare eas agenti naturali in debita pportione. & sic rediret idem numero totum quod prius secundum illam rationem. ¶ Similiter naturaliter potest eadem materia saluari tota sine diuisione: vtpote ignis in vrinali conuertatur in aerem. & econuerso totus ille aer conuertatur in ignem hic non est dispersio materie. Est ergo responsio q non oportet necessario materiam priorem corrumpi et diuidi: & licet maneret eadem illa non esset tota ratio reditionis eiusdem. ¶ Ad aliud de motu & mutatione responsum est ī pma questione. ¶ Ad confirmationē de permutata pportione. ¶ Respōdeo. permuta proportio accipitur/ ab Eu[clide] [..]. v. conclusione. xvj. si alique quantitates [...] proportionales permutatim proportionate q̄ q [..]antitates erunt: & transfertur illud ad argumenta. patet per phylosophū. ij. priorum si. a. & b. conuertūtur. & c. & d. conuertuntur. si. a. & c. contradicunt. & b. et d. contradicunt. & hoc modo vniuersaliter valet argumentum a permutata proportione si permutatio fiat quantum ad contradicere & conuerti. Si autem fiat q̄ᵗum ad sequi vel antecedere non valet: sed facit fallaciam consequentis. non enim valet hec. sicut homo ad non hominem: sic animal ad non animal. ergo permutando sicut homo ad animal secundum consequentiam se habet. sic non homo ad non animal secundum consequentiam.

Videvar. q.1. huius maē ī fine.

Ad propositum quia arguitur quo ad hoc q non est posse esse sine hoc. consequentia non valet. quando commune determinat sibi aliud commune: et inferius sub communi non determinat sibi aliquod inferius sub alio communi. istud autem est bene possibile: quia ex eo quod commune determinat sibi aliud commune non sequitur nisi q inferius determinat sibi idem commune. Exemplum. sicut superficies ad hanc superficiem: sic color ad hunc colorem. Et econuerso. ergo permutando sicut superficies non potest esse sine colore. sic nec superficies sine hoc colore. Non sequitur: quia etsi commune vnum determinat: sibi aliud commune non tamen singulare.

Consimiliter sicut corpus ad hoc corpus ita locus ad hunc locū. & pmutatī. sicut corpꝰ ad locū. sic hoc corpus ad hunc locū: sed corpus non pōt esse sine loco. ergo nec hoc corpus sine hoc loco. non

valet consequentia. quia non eodem modo determiat sibi hoc corpus hunc locum sicut corpus locum. sz bene sequitur. si illud quod necessario requiritur ad aliud non potest esse sine aliquo: nec illud ad quod requiritur potest esse sine illo. ꝛ ita cuz productio necessario includatur in ratione huius productiõis si productio non potest eẽ sine producto: sequitur ꝙ hec productio non potest esse sine hoc producto. sed nec productio in communi nec productum in communi necessario req̃rit hanc productionem. ¶ Breuiter permutatio non
H tenet nisi secundum idem secũdum quod prius prefuit proportio vel secundum aliquid in quo proportionem esse includitur in prima proportione. sicut in hoc ꝙ est proportionale esse secundum conuertibilitatem ĩcluditur proportionalia esse secundum repugnantiaz. Sed in proposito non est ita: qꝛ in hoc qđ est ꝓportionale esse secũdum superius ꝛ inferius non includitur. vniuersaliter proportionalia esse secundum inseparabilitatem talem in inferioribus qualis est in superioribus. ¶ Ad aliud dico ꝙ principium potentiale semp manet idem. ꝛ illud sufficit ad hoc vt forma recipiatur quia si vltra istud principium queras aliam potentiã. que est respectus illa nihil facit ad receptionem forme si tamen illa requiratur potest dici ꝙ vere nunc est eadem. ꝛ cum queris aut semper manet aut redit eadem. vtrũqꝫ potest dari primum quidẽ: quia absolute loquẽdo de potentia que dicit ordinem receptiui ad receptũ ille. s. ordo manet idem siue anteq̃ receptum insit siue quando receptum inest. qꝛ ille consequitur naturaz receptiui que nata est perfici a tali forma. Et probatur illam manere: quia si deus reduceret eandez formã: qđ non negatur sibi possibile: illa faceret per seynum cuz materia sicut prius. ergo in materia esset potẽtia respectu eius eadem que prius. Et tunc cum arguitur potẽtiam destrui in aduentu forme: oportꝫ dicere ꝙ hoc nõ intelligitur proprie de ipsa ratiõe potentie: sed de quodam respectu concomitante potentiam quem habet ꝑ
I hoc ꝙ est ante actum: qui est quedam prioritas durationis ad actum: non autem includitur per se in ratiõe potentie: qꝛ simul ipsa potest esse cum illa prioritate: ꝛ rum simultate ad actum. ¶ Posset etiam dici ꝙ potẽtia ante actum manet eadem semper ꝛ cuz actu nec tamen sunt opposita simul quia potentia ante actum nõ est ad formam pro illo eodez nunc: pro quo ĩ est actus: sed pro alio: quia pro nunc habet actum. Potentia autem ante actum non inest ad eandem formam: sed pro futuro. ꝛ ꝙ altera illarum responsionum sit vera: probatur per hoc ꝙ si aliquid potest habere potentiaz ad formam iam habet potentiam. quia impossibile nõ potest fieri possibile. ꝛ per consequens non potest aliquãdo haberi potentia ad aliquam formaz quin nunc habeatur si susceptiuum possibile nunc est. ¶ Aliter diceretur ꝙ eadem potentia rediret: sicut ꝛ possibile est eundem actum redire. ꝛ tunc diceretur ꝙ pro instanti: pro quo actus inest non manet potentia que est opposita actui. redit autez cessante illo actu. ¶ Ultimo modo diceretur ꝙ a principio creationis in principio potentiali sunt distincte potentie tot quot sunt forme receptibiles non tantuz distincte specie: sed numero. nõ precise tot sed ad eandem formaz sunt tot quotiens illa forma potest induci. ꝛ vnaqueqꝫ illarum potentiarum desinit esse adueniẽte suo proprio actu. nec illa redit: et tamen eadem forma potest redire: quia ad illaz
K non tantum erat vnica potentia: sed alia ꝛ alta secundum qđ erat alias et alias inducibilis in idẽ pricipiuz potentiale. ¶ Cum arguitur contra secundum membrum ꝙ non possit eadem potentia redire: quia nec priuatio: dictum est supra ꝙ priuatio potest redire: si positiuum cui adiungitur priuatio potest. ꝛ eodez modo dicitur de potentia si potest redire illa forma prior ordine generationis quam concomitatur illa potentia ad illam secundam. ¶ Cum arguitur contra vtrunqꝫ mẽbrum ꝙ potentia non est ad preteritum: verum est: vt est preteritum. vnde non est proprie potentia vt illud: quod fuit non fuerit. sed potentia est ad illud quod fuit preteritum: inquantum tamen ipsum potest esse futurum. Istud autem argumentum de potentia non tantum concludit contra agens naturale: sed etiam contra reditionem eiusdem forme materialis per actionẽ diuinam: quia illa requirit potentiam in materia quaz perficit. ¶ Qui diceret istas potentias nihil esse loq̃ndo de quacunqꝫ potentia preter illam: que dicit respectum respicientis ad formam receptã expediret se breuiter de tota illa briga. quia quot ponantur nihila non est cura. Illa autem que est realis relatio ex parte materie ad formam sicut econuerso informatio est realis relatio forme ad materiam illa inq̃ redit eadem si forma redit. vel si non rediret an compositum posset idez redire: dictum est in prima questione. ¶ Ad vltimum quare statim in prima reditione eiusdem secunduz speciem non rediret idẽ numero potest dici ꝙ aliqua sunt impedimẽta ex parte passi vel agentis propter que accidentia inseparabilia primi non sunt statim reducibilia ꝛ sine illis non reduceretur eadem substantia. non sic oportet semper esse talia impedĩtia. L

De secundo articulo principali absolute possibile est nature reducere corpus mixtuz idẽ supposita tertia opinione in precedenti articulo. sed non ẽ possibile reducere idem eodem modo quo reducetur.

M ¶ Prima conclusio probatur: quia si tertia opinio: ĩ precedenti articulo sit vera quandocunqꝫ materia tota eadem approximatur agenti eidem sine impedimẽtis potest idem reduci: nec tantum eidez agenti numero: sed eidem secundum speciem: quia identitas secundum speciem: in agente equiualet edentitati numerali probatio: si in isto instanti hic ignis ex illo ligno generat ignem hunc et si in eodem instanti ille alius ignis: esset approximatus eidẽ ligno generaret eundẽ ignẽ sed possibile est totam materiam ex qua formabatur: corpus istud alias in generatione naturali esse iterum sub forma seminis et menstrui in alia matrice sicut ꝓbatur per dictum Grego. moral. iiij. ꝛ. ponitur lib. ij. distin. xx. questio. ij. ergo tunc in alia matrice formaretur idem corpus mixtum. ¶ Secunda conclusio est mihi certior: quia ista dependet ex quibusdam si opi. tertia dicta sit vera. illam secundam probo. quia tota natura actiua est alligata cuidam ordini formarum in trãsmutatione. ita ꝙ tota natura non posset immediate post acetum inducere vinum. solus autem deus in agendo non limitatur ad illum ordinem: ꝛ maxime est ille ordo necessarius respectu agentis naturalis: quando ꝓceditur ab imperfecto ad perfectum: quia illud nõ potest pluribus sed paucioribus modis produci. Nũc autem mixtum istud est perfectum inter illa corruptibilia: ꝛ ideo ad ipsum determinatur magnus ordo informis preuius secundum ordinem naturalem: vtpote seminis sanguinis et carnis ꝛc. Nunc autez tales forme non precedent illam formationem corporis eo modo quo tunc reparabitur quia subito reparabitur de cineribus vel pulueribus: vel aliis in quibus fuerat prius resolutum. ergo tota natura creata nõ poterit reparare illud corpus eo modo quo tunc repabitur. Ca.22. N

De tertio articulo dicitur ꝙ reparato illo corpore a quocunqꝫ videtur ꝙ a natura possit anima reuniri illi corpori: quia illa forma est dispositio q̃ est necessitas anime ratiõalis in natura ergo est dispo

necessitans ad aiationem: sed ad totalē dispositionem
sequit necessario illud ad quod disponit. ¶ Sed ɔtra
patȝ. ꝙ illa anima nō potest ab aliqua creatura alia a
O se reuniri corpori: sed nec a seipsa tanq̄ꝫ a principio ef-
fectiuo illius vnitiōis. probatio vtriusqꝫ: causa equiuo
cā est simplicit̄ nobilior effectu: ⁊ probat̄ auctoritate
Aug. 83. q. q. 2. Omne quod fit el a quo fit par ee non
potest. Alioquī iustitia que sua vnicuiqꝫ tribuere de-
bet de rebus auferat̄ necesse est: itelligit autem de cau
sa equiuocā quia iustitia ī causa vniuoca requirit equa
litatem sed ī equiuoca eminētiam. ¶ Idē vult Aui.
In primo 6. meta. c. 3. Idem vult Aug. super Geñ. 12. ꝙ agēs est
dist. 3. q. 7. prestantius passo: que propositio (vt alias dictum est)
sol. p̄mum depēdet: ex illa: agēs est simpliciter perfectius suo ef-
ar. prime fectu formali: sed homo est simplicit̄ perfectior anima
opi. sua sicut totum parte ⁊ quacūqꝫ alia substātia corpo-
rea: pȝ ergo ꝙ nec aīa nec aliqua substātia corporea
alia ab homine potest eē causa effectiua hominis.
T. c. 70. ¶ Preterea. 2. physi. Forma ⁊ efficiēs nō coincidūt
in idem numero: ergo aīa que est causa formalis ho-
minis nō est causa effectiua eiusdem. ¶ Preterea. nō
minus naturalis fuit prima vnio facta ī generatiōe q̄ꝫ
illa facta ī resurrectione: sed anima nō potuit esse cau
sa effectiua illius vnionis: sed solus deus creās ⁊ in-
fūdens: ergo ⁊c. ¶ Cōcedo ɔclusionem ꝙ si soli vir-
tuti actiue diuine substātie prima productio hominis
soli eidem suberit productio secūda: ista autē produ-
P ctio est ī animatione corporis organici. ¶ Ad illud ī
oppositum dico ꝙ ī tota natura nihil est in susceptiuo
quod sit dispositio necessitās ad formam: quia cū qua
libet tali stat potētia ɔtradictiōis: cum ista necessario
ɔcomitet̄ susceptiuum quod est precise susceptiuū: ta-
lis em̄ repugnat necessitati. Sed illud verbum vsita-
tum de dispositiōe que est necessitans: debet sic intelli
gi: ꝙ dispositio nō sit ratio necessitatis: sed ꝙ ipsa po-
sita agēs necessario inducat formam ad quam est di-
spositio vel necessitate simplicit̄ sicut quādo est mere
nature vel necessitate fm quid vt quādo agēs est volū
tarium ⁊ disposuit sic agere: ⁊ hoc vltimo modo for-
ma corporeitatis est dispositio necessitās ad animam:
nō ꝙ ex ista vel virtute eius sequatur aiatio: sed quia
ipsa posita agēs necessitate conditionata sue disposi-
tionis īducit formam ad quam est.

Ad argumenta principalia.

¶ Ad pri-
mum dico ꝙ non est aliqua potētia passiua creata cui
non respōdeat potētia actiua in natura ne ponat̄ pas-
siua frustra: sed diuersimode ponit̄ illa actiua ī natu-
ra fm philosophos ⁊ theologos: stricte em̄ accipiēdo
Q naturam actiuam pro natura creata: quia Ar. ponit
intellectum immediate induci a deo: vt tactuȝ est. q. 1.
istius di. non cuilibet potentie passiue correspōdet p-
pria actiua in natura: sed accipiēdo naturam pro agē-
te naturali necessitate: sic philosophus diceret esse po
tentiam actiuam in natura: quia primam causam agē
tem naturali necessitate in istud passum. Sed theolo-
gi negant etiam in natura esse potentiam actiuam isto
modo: quia primum dicunt agere in istud nō naturali
necessitate sed libere: ⁊ tunc fm eos cum dicit̄ corre-
spondet aliqua actiua in natura: natura debet ibi ac-
cipi communit̄ ad totum ens: nec etiam ipsi ponunt
magis frustra aliquid in ente q̄ꝫ philosophus: quia eq̄
R potest potentia passiua reduci ad actum si reducat̄ nō
ab agente creato sed increato: nec naturaliter actiuo
sed libere sicut si ab agente alio modo poneret̄ reduci
¶ Ad aliud consequentia non valet: potest in proces
sum resolutiuum: ergo ⁊ in illum processum composi-
tiuum qui fuit in componendo: patet instantia: possuȝ
enim diuidere solidum: nec tamen partes diuisas pos

sum iterum continuare. ¶ Ad tertium: vno modo ne
gatur eādem materiā totaliter in se ⁊ in partibus pos
se approximari vere alicui agenti propter diuisionem
partium materie que fit in corruptione. ¶ Alio mo-
do negat̄ materiam eādem posse manere vel redire: ta
men istud argumētum tāgit illud generale de quo tra
ctatur ī primo articulo solutionis: ⁊ est pro tertia opi.
que nō est ibi simplicit̄ reprobata.

Quæstio. IIII.

QVarto quæro. Vtrum resur
rectio sit naturalis? Q ȝ sic. fm Dam. li.
3. c. 14. Quod commune est om̄ibus in
eadem specie naturale est: resurrectio est
huiusmodi: ergo ⁊c. ¶ Preterea. mot⁹
est naturalis qui terminat̄ ad quietem naturalem: q̄a
naturaliter mouet̄ mobile ad illud in quo naturaliter
quiescit: ⁊ pari ratiōe mutatio est naturalis que termi
natur naturalit̄ ad formam naturalit̄ perficiētem mu
tabile: sed resurrectio est huiusmodi: quia perfectibile
naturalr̄ perficiet̄ illa forma reunita: ergo ⁊c. ¶ Op-
positū Diony. de di. no. c. 16. dicit de resurrectiōe ipam
visam esse supra naturam: ergo non est naturalis.
¶ Preterea. ad cognoscēdum effectus naturales po
test pertingi per rationem naturalem: nō sic ad resur
rectionem ex. 2. q. huius di. ergo ⁊c. ¶ Preterea. qd
naturale est euenit vt ī pluribus nō tantum suppositis
sed etiam temporibus quia euenit quotiēs causa eius
que naturalis est non est impedita est autem impedi-
ta in paucioribus: sed resurrectio tantum semel euenit
ergo ⁊ cetera.

Intelligēdum est hoc ꝙ naturale equi-
A uoce accipit̄: quod apparet ex hoc: quia diuersis op-
ponit̄: ⁊ illa est vna doctrina cognoscendi multiplex
primo thopicorū. c. 12. opponit̄ em̄ naturale vno modo
supernaturali. alio modo libero vel volūtario. tertio
modo violēto: naturalitas em̄ aliqn̄ pertiet ad prīci-
pium actiuum: ⁊ tūc opponūtur sibi liberū vno modo
⁊ alio modo supernaturale: nam agens naturale vel
naturaliter dicit̄ quod opponitur libero: quia agit ne-
cessitate naturali. Sed volūtarium vel liberum quod
seipsum determinat ad agēdum: ⁊ illo modo loquit̄ T. c. 49.
philosophus. 2. physi. diuidēs naturam contra agens T. c. 3. ⁊. 10
a proposito. ⁊. 9. meta. c. 2. ⁊. 4. de potētijs actiuis irra
tionalibus ⁊ actiuis ratiōalibus siue liberis. ¶ Alio
modo ex parte prīcipij actiui naturale dicit̄ quod ha-
bet naturalem ordinem actiui ad passum ⁊ supernatu
rale quod excedit om̄em talem ordinem naturalem: ⁊ il
lo modo quodcūqꝫ agēs causatum dicit̄ naturale: ⁊ so
lum agēs increatum dicitur supernaturale. ¶ Ex p-
te autem passi opponitur naturale vno modo violēto B
put naturaliter dicit̄ moueri vel pati quod patitur fm
propriam inclinationem passi: violēter vero quod pa-
titur cōtra inclinationem passi: ⁊ ex hoc sequit̄ ꝙ na-
turale ⁊ violētum nō sunt opposita cōtraria immedia
ta: immo est inter ea medium quādo scȝ passum neu-
tro modo se habet neqꝫ inclinat̄ ad illud quod recipit
neqꝫ ap oppositum: sicut superficies ad albedinem vl̄
nigredinem vel ad mediū. ¶ Sequit̄ etiam ꝙ nō po C
test esse violētia in primo passo scȝ materia prima: q̄a
nō inclinatur cōtra aliquid cuius est absolute recepti-
uum: ⁊ hec distinctio illorum oppositorum ⁊ medij ac
cipit̄ in passo vt comparat̄ ad formam ad quam trās-
mutatur: vt autem passum comparat̄ ad agens a quo
recipit formam dicit̄ naturaliter moueri quādo mo-
uet̄ ab agēte naturalr̄ sibi correspōdēte: supnaturalr̄
autē moueri qn̄ ab agēte supra totū ordinē agētis na-

turalr̃ ꝓportionato isti:sic ꝗ habem⁹ naturale duplr̃ vt pertinet ad actiuũ:qꝛ vt distinguit̃ ↄtra liberꝝ ⁊ supernaturale:⁊ naturale vl̃ naturalr̃ duplr̃ vt pertinet ad passiuũ:qꝛ vt distĩguit̃ ↄtra neutralr̃ ⁊ ↄtra violẽtũ ❡ Sed ↄtra distinctionẽ duoꝝ vltimoꝝ membrorum
Cap.3. arguit̃:qꝛ ſm phm.3.ethic.violẽtũ est cuius principiũ est extra nõ ↄferente vim passo:ꝗ in diffinitione violẽti ponit̃ prĩcipium motiuũ ⁊ per ↄñs violẽtũ eẽntialit̃
D nõ tm̃ accipit̃ ex cõpatione passi ad formã sꝫ ad agẽs. ❡ Rñdeo ⁊ ad quotcũqꝫ tales instãtias per hãc propositionẽ:illud est ꝑ se causa quo posito:⁊ circũscripto alio vel variato sequit̃ effectus:nũc aũt lꝫ forma ↄtra quam inclinat̃ receptiuum nõ inducat̃ nisi per agẽs ꝑ se violentãs passum:tñ per se rõ violenti est ex habitudine passi ad formam:quia passo ⁊ forma manẽtibus in sua rõne:puta ꝙ forma sit receptibilis tñ ↄtra inclinationem passi qũocũqꝫ variatur agens:passum violenter recipit:hoc etiã apparet:qꝛ nõ tm̃ in induci:sed etiã in permanere dicit̃ ꝙ aliqua forma violẽter ꝑmanet ĩ passo ⁊ diu:alique aũt naturalit̃ ita ꝙ circũscribẽdo agẽs qđ scꝫ nõ hꝫ actionem post ĩductionẽ forme ibi est naturalitas vel violẽtia precise cõparãdo formam ad receptiuũ. Cõcedo ergo ꝙ ĩ descriptione violẽti ponit̃ agens tanqꝫ extrinsecũ:sed nõ tãqꝫ per se cõplens nec tanqꝫ per se ↄstituens rationem violẽti:sed tm̃modo cõpletur per illud passo vim non ↄferente:⁊ tamẽ modo maneret violẽtum post oẽm actionẽ agẽtis:si sicut lapis posset quiescere sursum sine continua actione detinẽtis. Addit̃ tamẽ prĩcipium ĩ descriptiõe violenti tãqꝫ causa extrinseca. ❡ Consimilr̃ lꝫ passuꝫ recipiat aliquam formam aliquo mõ supernaturalem
E ⁊ in hoc posset supnaturalitas dicere modũ habitudinis passi ad formam tamẽ nũqꝫ dicit̃ supnaturale nisi quia recipit eam a tali agẽte:cuius ꝓbatio est:quia si formam naturaliter sui perfectiuam reciperet a tali agẽte:adhuc reciperet eã supernaturaliter:nõ quideꝫ ꝓpter habitudinem ad formã:qꝛ sic naturaliter recipit:sed ꝓpter habitudinem ad agẽs a quo recipit.
❡ Ad ꝓpositũ resurrectõ significat passionẽ cui correspondet ꝓ actione resuscitatio:ꝗ in questiõe an resurrectio sit naturalis.nõ accipit̃ naturalias nisi ꝓut ꝑtinet ad passionem. Sed in q̃stione an resuscitatio actiua sit naturalis:accipiet̃ naturale vt pertinet ad actionem ⁊ ad causam actiuã. Primo ergo mõ dico ꝙ erit naturalis vt naturale opponit̃ violẽto:sed nõ naturalis vt naturale opponit̃ supnaturali:sed erit supnaturalis. Et ratio vtriusqꝫ mẽbri pꝫ ex dictis ĩ.1.arti. Rõ primi:quia passum inclinatur naturaliter ad formaꝫ quam recipit. Ratio secundi:quia non recipit ab agẽte naturalem ordinem habẽte ad istud agẽdum sed supra totum istud. ❡ Si vero queratur de resuscitatione actiua an erit naturalis? ❡ Respondẽdum est ꝙ vtroqꝫ modo quo naturalis pertinet ad actionem illa erit non naturalis:quia ⁊ ab agente libere nõ naturali necessitate ⁊ ab agente supra totum ordinem causarum creatarum que dicuntur habere ordinem naturalem agendi in passo.

Ad argumenta. Ad primum:auctori-

tas Dam̃.intelligẽda est de eo quod est commune oĩbus in specie a prĩcipio intrinseco vel a causa naturali nõ sic hic:⁊ patꝫ ꝙ sic intelligit:quia propositioneꝫ sic intellectam applicat ad operationem duplicẽ de christo qui est in omnibus ĩ specie humana a causa intrĩseca vel saltem naturali. ❡ Ad secũdum probat tantũmodo ꝙ resurrectio sit naturalis vt naturale opponitur violento:tamen quod tangitur ibi de mutatione habet dubium an resurrectio sit mutatio:⁊ dicetur in sequenti questione.

Quæstio. V.

Vinto quæro. Vtrũ resurrectio sit in instãti? Qꝫ nõ.1.ad Thessal.4. a.Lect.
Mortui q̃ in xp̃o sunt resurgẽt ꝑmi:deinde nos qui viuimus ⁊c.ꝗ illi q̃ inueniẽtur mortui in aduẽtu xp̃i primo resurgẽt ⁊ deinde illi alij rapti in obuiã morient̃ ⁊ postea resurgẽt:ergo nõ simul erit resurrectio istorum ⁊ illorũ:nõ ergo ĩ instãti. ❡ Preterea. Augu.20.de ciui.dei.c.20. Tam ineffabili velocitate rediturũ antiquissimoꝝ cadauerum puluerẽsi mẽbra sine fine victura. Ipse Apostolus apertissime dicit. Velox ⁊ tarduꝫ ſm phm.4. T.c.96.
physi.tẽpore determinant̃.⁊ eodẽ.c.20.ad immortalitatem per mortẽ mira celeritate trãsibũt. ❡ Preterea.in resurrectiõe aliquid qđ prefuit corrumpet̃:quia materia illa q̃ recipiet formam nouã prefuit sub alia forma corrumpẽda illud corrumpẽdum habebit eẽ finitum.oẽ aũt vndiqꝫ finitum positiuum hꝫ ad minus duos terminos positiuos:ergo illud eẽ illius precedẽtis habebit duos terminos positiuos:⁊per cõsequens est dare vltimũ instans esse illius precedentis:ergo si resurrectio erit immediate post esse illius ⁊ in instanti erit instãs immediatum instãti:qđ est ↄtra phm.5.⁊.6 physi. ❡ Preterea.corpus tunc corrũpẽdum habebit T.c.29.& circiter.
esse permanẽs:permanẽs aũt nõ habet esse in tẽpore nisi qꝛ in instãti:ergo si immediate precedat eẽ corporis resuscitãdi:sequit̃ ꝙ precedat in instãti immediato T.c.2.& iii
illi eẽ:⁊ tũc vt prius corpus resuscitãdum non poterit habere eẽ immediatũ in instanti. ❡ Oppositũ.1.Corinth.15. In momẽto ĩ ictu oculi ĩ nouissima tuba:quã auctoritatem Aug.adducit de ci.vbi prius ꝓ probatione resurrectionis subito fiẽde. ❡ Preterea.gñatio est in instãti:ergo ⁊ resurrectio. ❡ Preterea.magister in litera dicit.ꝙ in instãti erit resurrectio.

Respondeo cum resurrectio secundũ

Dam.vt dictum est sit iterata resurrectio eius qđ cecidit.cecidit aũt primo totus homo per separationeꝫ intellectiue a corpore:⁊ secũdario cecidit illud corpus mixtũ per corruptionem ĩ aliud vel alia ⁊ cõuersus sit ordo generationis ⁊ corruptiõis:ac per hoc oporteat prius ordine nature corpus reparari q̃ꝫ aĩam reuniri: illam autem reparationem corporis precedit collectio partium materie que disperse erant per resolutionem corporis in diuersa statim vel cum mora.primo ergo opꝫ videre de isto preambulo resurrectionis qđ est collectio partium corporis.secundo de inductione forme corporis in materiam illam.tertio de vnione animę ad corpus illud. ❡ De primo dico ꝙ fiet ministerio angelorum:⁊ ideo in tempore antecedens patet ex illo dicto saluatoris Matthei.24. Mittet filius hominis angelos suos cum tuba ⁊ voce magna ⁊ cõgregabunt electos eius a quatuor ventis a summis celorum vsqꝫ ad terminos eorum:quod est dictu:quocunqꝫ disperse fuerint partes materie corporis in elementa siue in ignem siue in terram a summis celoꝝ vsqꝫ ad terminos eorum siue in quodcunqꝫ corp⁹ medium aqueum aereum vel imperfecte mixtum a quatuor ventis:omnes materie partes recolligentur et reunientur:consequẽtia apparet per hoc quod dictũ est in.2.li.di.8.q.vnica.ꝙ angelus non potest mouere corpus in instanti.

De secundo dico ꝙ illa formatio cor-

poris erit in ĩstãti:qꝛ fiet immediate virtute diuia:nã angelus nõ poterit illam formã substãtialem ĩducere

in materiam: virtus autē diuina etsi possit successiue agere ⁊ successiue inducere formam sicut virtus creata: ⁊ forma substātialis posset successiue induci: quod
Dē.q̄li.4 q.15. aliqui negāt: tñ magis ꝯgruit ꝙ illa virtus formaꝫ inducibilem in instāti inducat in instāti: q̄ʒ nunq̄ȝ est successio necessaria nisi ꝑpter aliquem defectum agētis.
cō.71.ad finem. Nā oēs ille cause tacte a Cōmen. 4. physi. c. de vacuo
In.2.di.2. q.9.fol.4. arg.pn̄ci. mobilis ad mortē: ⁊ mobilis ad medium: ⁊ mediȷ̄ ad mortem reducunt̄ finalit̄: sicut al's tetigi ad imꝑfectionem virtutis agētis: propt̄ quam imꝑfectionem pōt sibi mobile resistere nō absolute: sed vt respicit terminos ⁊ medium ꝑ quod trāsferendum est a termino in terminum: nūc autē illa virtus nullam potest habere imꝑfectionem: hec autē forma inducibilis est in instāti. pȝ: quia potest ꝑficere in instāti. ¶ Sed hic est dubium: quia tūc sequit̄ ꝙ motus localis erit in instanti. probatio: quia corpus illud formatuꝫ erit densius vel rarius pulueribus illis ex quibus format̄: ⁊ siue sic siue sic vel maiorem locū occupabit q̄ȝ illud ex quo generat̄ vel minorem: ⁊ sic est motus localis nō tm̄ ipsiꝰ sed aeris circūstantis. ¶ Secūdo: quia illud corpus erit alterius figure q̄ȝ illud ex quo format̄: ergo occupabit locū sue figure proportionalr̄ correspōdentem: ⁊ ita vt prius. ¶ Cōcedo ꝯclusionem istoꝝ argumentorum ꝙ accipiēdo gn̄alr̄ motum localem prout quādo generatū succedit corrupto occupās maiorem vel minorē locū q̄ȝ corruptū dr̄ aliqua loci mutatio: q̄ʒ maioris vl̄ minoris loci occupatio: lȝ nō ab eodē corpe in actu sic in instāti est loci mutatio: nec solū sic. Sed aer circūstās statim pellit̄ si corpus est maius. vel sequit̄: si corpus est minus: ⁊ quidē in primo instāti quādo. s. pellit̄: cōcedo ꝙ in instāti pellit̄: ⁊ hoc a virtute diuina immediate: quia illa immediate ponit corpus maius vbi fuit minus. Nūc autem quod effectiue mouet localiter vnū corpus effectiue expellit aliud corpus: ⁊ nō ipsum corpus motū effectiue expellit aliud: sicut nec calor in ligno expellit effectiue frigus a ligno: sȝ ipm̄ aliudū quod effectiue causat calorē in ligno effectiue expellit frigus ab eo: possibile tamē est virtuti diuine ponere istud corpus maius in vbi ⁊ cōseruare ibi corpus quod prius: ⁊ tūc duo corpora simul. Sed tunc esset nouum miraculū vltra subitam positionem corpis maioris hic. Si aūt simul cum hac positione corporis
D hoc expellat aliud nō est nisi vnum miraculū: quādo aūt corpus genituꝫ est minus corpore corrupto aliud est: tūc enim vel deus immediate mouebit omnem aerem circūstantem vt cōtingat minoris corporis supficiem: vel potest nō mouere: quia hoc nō ē necesse simplicit̄ ad hoc ꝙ corpus minus sit hic: quia pōt deꝰ dimittere naturam sibi: ⁊ cū natura nō possit mouere aerem in instāti vt applicet̄ lateribus illius corꝑis minoris: erit ibi vacuū ad tempus quousq̄ȝ scȝ natura possit aerem circūstantem contiguare corpori illi. ¶ Ex
E quo pȝ ponendo ꝙ deus subito faciat corpus minus: quod nō includit cōtradictionem ⁊ diminuit aerē circunstantem sibi ad actionem nature vacuum erit per tempus: nō ergo vacuum esse in vniuerso includit cōtradictionem: immo si natura faceret in instāti minus ex maiore videret̄ posse cōcludi vacuum esse per tempus sine diuino miraculo.

F De tertio dico ꝙ animatio non est tantum in instanti propt̄ rationem dictam in. 2. arti. quia scȝ est a solo deo immediate cuius virtute actiue nihil resistit: sed necesse est eā eē in instāti: quia nō posset eē successio in receptiōe forme nisi vel propt̄ ꝑtes forme inducende: vel propt̄ ꝑtes corꝑis: quarum vna priꝰ recipit formam q̄ȝ alia: sed neutrū potest poni ī aīatiōe: nō primū: quia illa aīa in vnico gradu ī quo creatura reunit̄: ita ꝙ lȝ pars aliqua corporis possȝ eē ꝑfectior alia: tñ hoc nihil ad propositū ad successiuam vnionē ipsius aīe: nec scđm potest dari saltē de primo animabili. aliquid enim est proportionatū animabili primo: ita ꝙ nihil eius potest animari nisi totū simul animet̄: lȝ forte de multis ꝑtibus corporis que nō sunt simplr̄ necessarie ad aīationem vt sunt manꝰ pes ⁊ cetere partes: vna possit prius aīari q̄ȝ alia: sed loqmur de pma animatione. ¶ Dico etiā secūdo ꝙ in eodem instanti B
in quo corpus format̄ animat̄: quia ex quo forma ista est dispositio necessitās ad aīam non absolute sed ex necessitate agētis: non simplr̄ sed ex dispositione sua: statim forma corporis inducta induci̊t ab ipsa forma que ē aīa: ⁊ nō ex necessitate materie. ¶ Et si queras nunquid eadem mutatione inducit̄ forma corporis ⁊ aīa? Dico ꝙ nō: immo īductio forme corporis est per mutationem: inductio aūt aīe non est cum aliqua mutatione que sit ad animam vel aīationem vt ad terminum. Primū apparet. quia susceptiuū forme corporeitatis trāsit a priuatione ad formam. ⁊ scđm apparet ꝑ idem: quia susceptiuum aīe vel aīationis non est materia prima sed corpus. ¶ Illud aūt nō habebit priuationem ipsius aīe a qua trāseat ad formam: quia nec simul habebit eam cū anima: quia tūc priuatio ⁊ forma essent simul: nec prius habebit eam q̄ȝ formam: q̄ʒ nō prius tēpore erat corpus q̄ȝ aīa: nunq̄ȝ autē est mutatio nisi quādo susceptiuum termini ad quem alicuiꝰ inductionis precedit duratione ipm̄ terminum ad quē C
⁊ tunc est sub priuatione termini. ¶ Si arguas ergo nō est ibi animatio actio nec aīatio passio: quia actio non est sine passione nec passio sine mutatione: ⁊ mutatio negat̄ ibi: ergo tam actio q̄ȝ passio: quod videt̄ inconueniens. ¶ Rñ. sicut dictum est supra di. 13. passio dicit respectuꝫ passi ad agēs extrinsecus aduenientē: q.1.
hoc est nō necessario cōsequentem extrema posita: talis aūt potest esse etsi passum nunq̄ȝ precedat duratione formam quam recipit: q̄ʒ quātūcūq̄ȝ simul secū habeat formam: pōt tamen eam recipere ab alio: ⁊ tunc breuiter in īductione forme coeue ipsi passo bñ est passio sine mutatione. Exēplum huius ſm Aug. 2. cōfes. quodā modo prioritatis creat̄ materia priusq̄ȝ forma: in illo priori materia nō hȝ respectum ad deū nisi ꝑducti ad producēs: ⁊ ille respectus nō est extrinsecus adueniens: imo necessario ꝯn̄s naturam fundamēti. ex. 1. di. 2. in. 2. instāti nature recipit formā a deo ⁊ ille respe q.4.⁊.5.
ctus nō est eius vt ꝑducti vt ad deū producētem: sed est eius vt informati ad deū vt informātem siue vt im I
primētem formam: ⁊ ille secūdus respectus extrinsecus aduenit materie: quia posset ꝑpetuo materia manere deo cōseruāte sine illo respectu receptionis a deo forma ergo illa simul duratione ꝯcreata est ī materia sed posterius natura inducit̄ vel imprimit̄ in materiā passione de genere passionis: sed sine oī mutatione: q̄ʒ nunq̄ȝ materia a priuatione forme illius trāsit ad formam: nec breuit̄ alit̄ se habet ſm eā: quia alit̄ ⁊ alit̄ ꝓsupponunt entitatem. ¶ Ex hoc sequit̄ correlariū ꝙ K
dicendo actionē ⁊ passionē abstrahi a motu ⁊ mutatione non opȝ dicere ꝙ remaneat in eis sola ratio relationis: imo vere remanet ratio actiōis ⁊ passionis absq̄ȝ quacunq̄ȝ rōne motus vel mutationis. ¶ Restāt duo ꝑua dubia. vnū an in eodē instāti erit oīm resurrectio: de quo tāgit pmū argumētū. ⁊ aliud ī quo instāti: etsi nō determinato vel signato tñ quo in cōꝑatione ad ꝑtes vel horas diei naturalis: vtpote si in instāti medie noctis vel aliquo alio determinatū respectuꝫ hñte ad ꝑtes diei naturalis. ¶ Ad pmū Aug. sup totū illd capitulū allegatū. 19. ⁊. 20. videt̄ ex intētione determina L
re ꝙ resurrectio eoꝝ qui inuenient̄ mortui in aduentu iudicis precedet duratione resurrectionē illorū qui mo

uenient viui: sicut illi viui sm verba apostolica prius rapient obuiam: et ibi vt pbabile est sm Aug. morient et subito postea resurgēt: et sic postea resurrectio eorū sequet resurrectionem illorū qui erunt mortui: vnde dicit Augustinus. Si sanctos qui reperient christo veniente viuentes eius obuiam rapient crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros: et ad eadem mox immortalia redituros: nullas in verbis apostoli patiemur angustias: hoc expresse etiam videntur verba apostoli dicere. Mortui qui i christo sūt resurgēt primi deinde nos etc. vbi sm Augusti. apostolus i se ac etiam i illos qui secum viuebāt trāsfigurabat personas illorum qui iuenient viui. ¶ De secūdo dubio videt prima facie certum esse q quodcūqz instans est oēm habitudinem habēs ad partes diei naturalis. quod enim i vna parte terre est instās medie noctis in orizōte vno: in opposito orizōte est meridies et sic de singulis instātibus possibilibus assignari i die naturali: ergo resurgēt mortui i quacūqz hora diei naturalis sic ad partes comparādo. ¶ Sed qr nō sine causa querit de hora resurrectiōis intelligēdum est q̄rētes querere de hora in comparatiōe ad illam regionem vbi erit iudicium resurgentium siue resurrecturi transferent: vt iudicent: trāsferent inqz vel post resurrectionem cōpletam vel ante per trāslationem puluerum collectorum vtrūqz eñ est possibile deo: vel vt resuscitent i diuersis locis: forte vbi sepeliebant: vel vt pulueres de singulis locis colligant ad locum vnū: vbi debēt post resurrectionem oms ad iudicium cōuenire: et in illo loco fiat resurrectio oim. ¶ Voco aūt pulueres corpora quecūqz i quibus est vltimate facta resolutio: puta si i tātam partem ignis: et i tātam partem aque et i tātam partem terre: et ista pars ignis sit immediate iuxta globum lunare super pūctum quecūqz terre: et alia pars sit directe i extremitate opposita diametralit i sphera ignis: et tertia pars sit i infimo vl medio vel supremo aque et huiusmodi: hec oīa et si huiusmodi sint mille millia intelligunt cū dicunt pulueres vel cineres. Cū eñ dixit Christus. A summis celorum et a quatuor vētis: nō itellexit ipse pulueres q̄s vsitate accipimus i sepulchris vsqz ad tātam distātiā esse dispersos: sed itellexit gñaliter in quecūqz tota vl partes facta sit resolutio illa colligent: et ex illis collectis. i. ex materia i eis que fuit prius materia corporis corrupti reparabit iterum idem corpus. Ille autē locus iudicij generalis probabilit estimat terra pmissionis siue vallis vel pars iosaphat determiata ibi: vl tāta pars quāta sufficiet pro reprobis: siquidē electi nō erunt in terra: sed rapient christo obuiam i aere: et per pñs respectu ipsius ptis terre intelligēda est hora. ¶ Sed quod tūc dicit esse media nocte: accipit a Matth. 25. et ab Apostolo. 1. Thes. 5. Dies autē dñi sicut fur ita i nocte veniet: quod nō videt: intelligēdū ad lram: quia etsi dñs posset se manifestare singulis: tñ magis pbabile est ad cōfusionem reproborū q̄ videbunt et ab inuicē et a bonis vt sint i loco illuminato et per cōsequēs tūc in loco resurrectionis et iudicij nō erunt tenebre medie noctis: ea ḡ hora forte qua xps resurrexit: ea i comparatione ad illam regionem resuscitabunt mortui: vel ea hora qua adiudicatus est a pylato: vel ea qua expirauit in cruce: siquidē de hoc certum nō habemus ex scriptura: et quodcūqz illorū ponat exponēdū est illud media nocte p incertitudine.

vide Ric. di. pñti. ar. 5. q. 3.

Nota punctū subtilissimum.

vide Bon di. pñti. pte 2. ar. 2.

Hoc et th. et Ric.

Ad argumenta. ¶ Ad primū de apostolo cōcedo quod nō erit idem instās resurrectionis omnium: quia in instanti resurrectiōis prius mortuorum adhuc aliqui viuent: et viuent vita mortali: et probabile est q soluent mortem sicut christus et mater eius et resurgent: ergo posterius q̄ alij q̄ iam sunt resuscitati. ¶ Ad aliud quod dicit Augu. de velocitate: potest referri ad collectionem puluerum nō ad alia duo sequentia: et concessum est q illa collectio fiet in tēpore: sed alia duo in instanti et in eodem instāti. ¶ Tertium et quartum tāgunt difficultatem magnam apud philosophātes de vltimo instanti esse rei permanētis sed si dicat sicut dictum est li. 2. di. 2. q. 2. quodcūqz manens in esse suo mensurat euo: nulla est difficultas: qr euum idem mensurat corpus precedens: et dum manet: et deficiente illo corpore desinit euum eius: et tunc est dare vltimum inesse illius permanentis: verū est: et idem est illud vltimum et primū: et idem mēsurat totum esse sustinendo indiuisibilitatem eui. Cum ergo arguit de esse finito q habebit duos terminos: negādum est quia nō est cōtinuum sed indiuisibile. ¶ Et si dicas saltem immediate ante esse illius resuscitandi est esse illius corrumpendi: quero in quo vel cum quo ipsius tēporis nō cum tēpore: quia tunc illud tempus nō esset finitum proprijs terminis: ergo cum instāti tēporis: ergo non succedet immediate instās temporis. ¶ Rñdeo: esse immediate precedēs resurrectionem ipsam est esse in instāti eui: quod quidem euum potest coexistere tēpori sicut et nunc: et cum queris de coexistēte sibi in tempore vt immediate precedit resurrectionem. dico q coexistēs sibi est tempus et nō instās: et ita illi qui loquunt de permanētibus: vt si haberent esse in tēpore deberēt dicere q nūqz vltimo habēt esse: sed habēt esse in toto tempore: et in vltimo illius habēt nō esse: quia generādum habet esse: tamen tempus illud finitum habet proprios terminos: quia instās mensurans esse generādi est terminus tēporis mensurantis esse ipsius corrūpēdi. ¶ Et si dicas illud eē est quodam finitum: ergo illud esse habebit proprios terminos: non sequit: proprios in quibus ipsum saluet: nec correspōdet sibi habere proprios terminos nisi ratōe temporis mēsurātis. et illius proprij termini sunt duo instantia siue mensurent illud esse siue aliud. ¶ Per hoc ad aliud cum dicit q permanens nō habet esse in tempore. i. cum tempore nisi quia in instāti: hec falsa ē tenēdo primam viam de mensurari euo. Tenēdo autem aliam opz dicere q cum toto tempore est vt illud est immediatum ad instans sicut continuum ad suum terminum et hanc immediationem non habet vt est in alio instāti: et tunc opz negare istam: permanens non habet esse in tempore nisi quia in instanti: verum quidem est q potest esse in instanti: sed tamen potest habere esse in tempore: videlicet esse duratiuum: et sm istud esse et non illud instantaneum est immediatum ad esse instantaneum sequens. Sed prima responsio videretur facilior et rationabilior: quia permanens et si maneat cum tempore: videtur habere esse in se eque indiuisibile.

¶ Solent autē nōnulli percontari &c.

Distinctio. XLIIII.

Circa istam di. xliiii. quero primo. Utrū in quolibet homine resurget totum quod fuit de vitate humane nature i eo. Q nō. Gen. 2. Tulit deus vnā de costis ade et edificauit eā in mulierē: ḡ vel eua nō resurget: qr nō illud qd fuit i ea de vitate hūane nature ex costa: vel adā nō resurget cū toto eo qd fuit in ipo de vitate nature: qr nō cū costa. ¶ Preterea. idē nō resurget i diuersis: sz qd fuit de vitate carnis in vno pōt esse nutrimētū alteri: et p pñs conuerti

pro confirmatione ⁊ arg' nota ꝙ possibile est ꝙ vnus homo edat carnes alterius hominis et tunc esset difficultas, et ꝙ de facto ita acciderit p₃ 4. re. 6 q₂ mulier comedit filium pre nimia fame et eusebius cesarien. refert idem accidisse in desolatione ciuitatis ierosolimitane

in veritatē nature alterius: ⁊ ita successiue esse de veri
tate nature in duobus: ꝗ in altero nō resurget quicq̄d
in ipso fuit de veritate nature humane. ¶ Preterea.
ex eadem maiore sumendo sub ipsa istā minorē: illud
quod fuit semē in vno per multas trāsmutationes po
test fieri semen in alio: ⁊ per cō sequens in genito ab il
lo ⁊ genito ab isto idē erit de veritate nature ī vtriusq₃.
¶ Preterea. nō op₃ ꝙ in quolibet resurgat quicquid
fuit de veritate nature humane ī eo: nisi vt redeat sim
pliciter idē numero qđ cecidit: sed pari rōne oporteret
idē dicere de singulis mēbris vel partibus organicis:
⁊ tūc in qualibet parte oporteret resurgere illud quod
fuit de veritate cuiuslibet partis: qđ est cōtra Aug. in
Cap. 86. ench. ⁊ ponit in lr̄a non ita reparabit vt ad easdē cor
poris partes vbi fuerint redire necesse sit: alioq̄n si ca
pillus redit quē tā crebra tōsura detraxit ⁊c. ⁊ subdit.
Queadmodū si statua metalli liquesceret ⁊ eā vellet
artifex rursum ex materia reparare nihil interesset ad
eius integritatē que particula materie cui mēbro sta
tue redderet: dū tm̄ tota restituta resurgeret: ita deus
mirabilr̄ de toto quo caro nr̄a extiterat: eā mirabili ce
leritate restituet: nec aliq̄d attinebit ad eius integra
tionē vtrū capilli ad capillos redeāt: aut ī partes al's
reuocent curante artificis ꝓuidentia ne q̄d indecens
Cap.86. fiat. ¶ Oppositū vult Augu. ibidē in ench. ꝙ caro re
staurabit de toto quo caro nr̄a extiterat. Idē etiā di
12.⁊ inde. cit. 20. ciui. dei. c. ⁊ Luc. 21. Capillus de capite vestro
non peribit.

Vide var. q.3. huius materie. Circa istā questionē: ex quo homo cō
ponitur ex corpore ⁊ anima semper manet eadem: op₃
videre de corpore organico quō redit idem: quia vero
corpus illud cōponit ex multis partibus organicis ⁊
etherogeneis q̄ distinctio partiū requirit propter mul
titudinē operationū: quarū aīa est principiū propter
sui perfectionē op₃ videre de idētitate partiū ethero
genearū: ⁊ q₂ partes ille etherogenee ꝯponunt ex par
tibus homogeneis: op₃ videre idētitatē in homoge
neis. ¶ Primo ergo qualr̄ pars homogenea puta ca
ro in cōtinua nutritione maneat eadē ⁊ non eadē: secū
do quomodo redeat eadē q̄ fuit primo ī corpore mor
Magr in 2. di. 30. c. qb⁹ res. ⁊ c. se. tali. ¶ De modo nutritionis est vna opinio que dicit
ꝙ nihil de nutrimento trāsit in veritatē humane natu
re: sed tm̄ illud est de veritate hūane nature qđ cōtra
hit a parētibus: illud aūt in se multiplicat vt fiat aug
mentatio. Exemplū de multiplicatione panū euange
licorū: quod aūt generat ex nutrimento quasi fomen
tū adheret calori naturali ne extinguat: sicut oleū ad
heret lichino: ⁊ ita requirit nutrimentū q̄uis nō ꝯuer
tat ī veritatē humane nature. ¶ Cōtra hoc primo. q₂
nō minus perfecta est vegetatiua in hoīe q̄ in bruto:
ergo nō minus potest in hāc operationē vegetatiue q̄
est nutrire eo modo quo nutrire est cōuertere substan
tiam alimenti in substantiā alēdi: q₂ sic est in bruto: er
go per vegetatiuā in hoīe potest fieri talis conuersio.
¶ Et cōfirmat. ita em̄ gn̄at homo imꝑfecte quātita
tis sicut bruta: ⁊ ita fit in eo deperditio cōtinua partiū
sicut ibi: ergo ita op₃ esse augmētationē ⁊ restauratio
nem deperditi hic sicut ibi: ibi aūt est per hoc ꝙ termi
nus augmentatiōis est aliq̄d de esse ipsius substantie
nutriēdi ⁊ augmentādi. ¶ Preterea. sm̄ istā viā non
possemus ponere augmētationē possibilē in hoīe nisi
per miraculū sicut p₃ de illa multiplicatiōe panū: q̄re
ergo magis deficeret natura illa q̄ natura bouis quo
ad hoc qđ est acq̄rere quantitatē perfectā post imper
fectā. ¶ Preterea. sm̄ illā viā sequeret ꝙ ī hoīe esset
aliqua caro simplr̄ incorruptibilis per totā vitā suā:
vel si corrūperet nunq̄ posset restaurari: quia non nisi
per nutrimentū: quod negat: vtrūq₃ est iconueniens:
primū: q₂ illa pars incorruptibilis esset alteri⁹ speciei
a ceteris partib⁹ carnis corruptibilib⁹. secundū quia
semper minus esset ī hoīe de veritate carnis humane.
¶ Preterea. partes carnis q̄ generant de nutrimēto
sunt vere aīate etiā aīa intellectiua: ꝗ sunt vere de sub
stātia viuentis tali vita. Añs l₃ videat manifestū tm̄
probari pōt: q₂ quelibet est aīata aīa sensitiua: quia in
qualibet pōt exerceri aliqua operatio sensitiue vt ta
ctus: quelibet etiā est aīata aīa vegetatiua: q₂ quelib₃
debite quātitatis potest aliquā actionē vegetatiue ha
bere: sensitiua aūt ⁊ vegetatiua in hoīe eadem aīa est
cū intellectiua ex. 2. li. di. 1. q. 6. ⁊ dist. 16. ⁊ di. 11. ar. 2. q. 1.
¶ Aliter dr̄ ꝙ caro primo formata inducta a parenti
bus est de veritate humane nature: nutrimentū vero A
postea trāsit in istud qđ est de veritate: sed hoc modo
q₂ conuertit in ꝑexistens non recipiēdo nouam formā Hē. qlī. 2.
neq₃ sm̄ totū neq₃ sm̄ partē: sed tātummodo per hoc q. 9. ⁊ qlī.
ꝙ deficiente ibi forma nutrimenti succedit in illa ma 12. q. 36.
teria forma carnis preexn̄s. ¶ Istud declarat ꝑ exē
plum: quia sic est de aīa intellectiua ꝙ de nouo ꝑficit
materiā que fuit sub forma alimenti: nec tamen ipsa ī
se est noua sm̄ partē. ¶ Declarat etiā per auctorita
tem: quia primo de generatione. c. de augmento. Caro
sm̄ speciē auget: nō caro sm̄ materiam: ⁊ caro sm̄ spe T.c.35.
ciem manet: caro autē sm̄ materiam fluit ⁊ refluit: sed
si induceret noua forma carnis in nutritione: ⁊ pari ra
tione desineret in deperditione pars forme carnis que
prefuit nō solū materia carnis flueret ⁊ reflueret: sed
etiā forma: quod vr̄ esse cōtra eū. ¶ Tertio per rōnē:
q₂ si in nutritiōe materia nutrimenti reciperet aliā for
mam carnis que nō prefuit: ergo cū reliqua carne pre
existente nō faceret vnū: nisi quoddā cōtiguū vel cō
tinuum cū illa ⁊ tunc nutritio esset quedam iuxtaposi
tio carnis noue ad carnē preexistētē quod negat phūs
vbi prius. Sequit etiam ꝙ nō quelibet pars nutriti es
set nutrita vel aucti aucta: quia nō illa pars cui iuxta
ponit caro noua. ¶ Cōtra istam opi. forma que nullo
modo est extēsa ex parte sui: nec aliter q̄ pri⁹ perficit B
materiā alio ⁊ alio modo extēsam respicit eā indiuisi
biliter: hoc est ꝙ ipsa nō sm̄ partes ꝑficit partes ma
terie: forma aūt carnis nō respicit hoc modo materiā
indiuisibilr̄: q₂ tūc esset simplex: sicut aīa intellectiua:
quod non cōcedit: ergo cū materiā alio modo extēsā:
quia multo maiorem q̄ añ perficiat: op₃ ꝙ illa sit alit
extensa. Et tūc cum partes eius priores maneāt: op₃
ꝙ aliqua pars forme sit noua: alioq̄n nō esset extēsior
nūc q̄ prius: maior probat: quia forma que vt exten
sa per accidēs respicit materiam extensam: ipsa alio
modo extensa respicit materiam alio modo extēsam:
q₂ sm̄ Ar. in predicamentis. Quanta est superficies Cap. de
tanta est albedo. Et apparet per rationem: quia pars quātitate.
eius est in parte: ⁊ ita maior in maiori. ¶ Preterea.
concedit ꝙ post nutritionem plures sunt partes mate
rie in toto q̄ prius: aut ergo pars noua materie est ī to
to sine forma: quod est incōueniens: aut est ibi sub for
ma noua: ⁊ est propositum: aut sub forma preexistētis:
⁊ tunc vel illa desinet perficere partem materie quam
prius perficit: ⁊ tunc migrabit eadem pars formalis
a parte materie ad aliam partem quod est inconueni
ens: aut illa pars forme pōt eadē ꝑficiet simul ꝑtē ma
terie nouā: ⁊ tūc sequit ꝙ simul ꝑficiet duo ꝑfectibilia
quoꝝ vtrūq₃ est sibi adequatū. ¶ Preterea. caro ista
nata est fluere: q₂ nō est īcorruptibilis: sed nō tm̄ fluit
materia q̄ forma: q₂ forma illa nō pōt manere eadē
nisi maneat īformās materiā quā pri⁹ loquēdo de ea
dē ꝑte forme: q₂ depēdet naturalr̄ a ꝑfectibili qđ ꝑficit
ꝗ oꝫ ꝯpositū fluere: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝯpositū redire ꝑ nutritionē

Quantū ergo ad istū articulū, sit hec

mathei 15 omne quod in os intrat in ventrem vadit et in secessum emittit. ergo si omne quod intrat per os in secessum mittit non conuertit cibus in substantiam aliti nec fit augmentatio per nutritionem nisi per multiplicationem vt magister asserit / dico quod dicit illud signum vniuersale omne non capit pro singulis generum sed pro generibus singulorum et sic expone omne quod intrat etc. de omni illo quod intrat per os aliquid vadit ad secessum / nam aliquid etiam remanet inter dentes et quomodo in testificat

C prima ꝯclusio ꝙ ĩ nutritiõe est aliq̄ gñatio: extẽdẽdo gñationẽ ad oẽm ĩductionẽ forme substãtialis ĩ materiã post ꝓuationẽ q2 sicut argutũ ẽ materia alimẽti nõ manet sub forma alimenti nec sub aliqua alia ꝗ̃ sub forma nutriti: ⁊ illam recipit post nutritiõem: ergo ⁊c. ❡ Expositio isti⁹ cõclusionis: nõ em̃ dicit̃ aggñatio simplr̃ q2 nõ est generatio per se entis: prout illud dr̃ per se esse: quod nõ est pars alicui⁹: sed potest dici aggeneratio: q2 gñatio alicuius quod per generationez fit idẽ alicui p̃existẽti cui aggeneratur: vel potest dici ingeneratio: q2 generatio partis in toto cui⁹ nõ fuit ps. ❡ Secũda cõclusio: ꝙ ĩ illa generatiõe tali quali forma carnis que inducit̃ in materiam nutrimẽti noua ẽ: q2 vt argutũ ꝯtra precedẽtem opi. preexñs non posset de nouo perficere illam materiam: q2 nõ competit nisi forme oĩno inextẽse: sicut exẽplificat̃ ibi de ĩtellectiua: quelibet em̃ extẽsa per accidẽs hꝫ partem aliam ĩ alia ⁊ alia parte materie ⁊ ita si noua materia perficit̃ nõ perficit̃ per aliquam partem q̄ prius ꝑfecit aliam materiam. ❡ Declaratio isti⁹ est perfluxũ partis genite ĩ nutritiõe: q2 quãdo illa fluit sicut materia partis illius desinit esse aliq̄d totius carnis: ita ⁊ forma que perficit illam materiam desinit esse: q2 nõ potest manere sine illa materia nec migrare.

E ❡ Tertia cõclusio: pars aduenĩẽs per nutritionem est aliquo modo silis parti preexistẽti que ĩfuit ꝑ generationẽ ⁊ aliquo modo dissimilis: silis ĩ forma specifica nõ tãtum ĩtellectiua: sed corporeitatis q̄ presupponit̃: dissimilis in hoc: q2 quãto agẽs mere naturale magis cõtinuat actionẽ in cõtrarium tãto magis debilitat̃ eius virtus: q̄ probat̃: quia oĩe tale agẽs repatit̃ in agẽdo: ⁊ ita q2 agit in cõtrariũ patit̃ ab ipso: quam actionẽ vocat philosophus corruptiuam: ergo caro primo habita ex gñatione quãto magis agit ĩ nutrimẽtũ vt cõtrariũ: tãto magis debilitat̃ virtus eius: ⁊ hoc dicit̃ ĩpurior caro: ergo illa post aliq̄d temp⁹ in quo cõtinue sic agit ĩ ꝯtrarium est impurior ꝗ̃ ĩ pricipio: ⁊ per cõsequẽs cũ genitum nõ posset esse perfecti⁹ gñante sequit̃ ꝙ caro genita ab illa carne posteriori quãto posterius gñat̃ tãto regulariter erit impurior: q2 ab impuriori genita.

T. cõ. 42. ❡ Ista cõclusio cõfirmat̃ per exemplum philosophi primo de gñatione: quanto vinũ magis egit ĩ aquam mixtam sibi: tãto est impurius intãtum vt tãdem propter impuritatem quasi totũ fiat aqua. ❡ Hec cõclusio ĩcludit aliam ꝙ nõ tãtum posterior genita est ĩpurior priori: sed eadem manẽs ĩ toto posterius est impurior seipsa prius: ⁊ hec est ratio ĩpuritatis ĩ carne posterius genita. ❡ Hec cõclusio nõ asserit formaz carnis recipere magis ⁊ min⁹: si tamẽ illud poneret̃ ista ĩpuritas esset propt̃ remissionem forme substãtialis: p̃t tamẽ poni p̃cise propt̃ imperfectionẽ qualitatũ naturaliũ cõsequẽtium formam q̄ sunt pricipium alterãdi nutrimẽtum: ꝙ quãto imperfecti⁹ alterat̃ tanto ex eo caro impurior gñabit̃.

F ❡ Quarta cõclusio de distinctiõe carnis ſm spẽm ⁊ carnis ſm materiã apparet ex tertia: q2 vnaqueq3 ps carnis hꝫ certã periodũ in toto ⁊ tãto maiorẽ quãto purior: tãto minorẽ quãto impurior: tãdiu em̃ potest esse suũ cõseruare ĩ toto ꝗ̃diu potest ꝑ q̄litates suas resistere corrũpẽti. Hec aũt periodus maior est ĩ parte prius genita quã posteri⁹ ⁊ ĩ p̃ori parte periodi quecũq3 eadẽ pars est efficacior ad agẽdum ꝗ̃ in posteriori. Et intelligenda est illa differẽtia ceteris parib⁹: hoc est si pars carnis genita fuerit ex tali nutrimẽto quod fuit natũ cõuerti ĩ carnẽ eque puram sicut ex quo genita est illa caro: siquidẽ alteratione proportionata posita ex quo alimẽto nata est caro purior gñari ꝗ̃ ex alio.

G ❡ Ex istis ad quartam cõclusionẽ forma dat esse ⁊ agere: ergo pars ſm formaz põt dici ꝗ̃diu hꝫ esse ſm formaz: vel quãdiu hꝫ agere ſm formã: ⁊ scdm ĩfert p̃mũ: lꝫ nõ ecõtra: citi⁹ em̃ deficit alicui actio ꝓpt̃ imꝑfectionẽ ꝗ̃ eẽ: ⁊ siue sic siue sic ps ſm formã nõ est tm̃ pars forme: sed ĩcludit mãm ⁊ formã. Prĩo aũt mõ q̄cũq3 ps dũ manet in toto dr̃ ps ſm formã a pricipio. s. periodi sui vsq3 ad finẽ: q2. s. tãdiu hꝫ esse. Scdo mõ nõ dr̃ pro oĩi parte periodi ps ſm formã: sed ꝓ illa ꝑ qua hꝫ virtutẽ ita efficacẽ ꝙ p̃t sibi cõpetere actio ſm formã: nõ dico sibi tm̃modo vt cõcurrẽti ad actionẽ toti⁹: nec sibi simplr̃ separate a toto: sed sibi in toto virt⁹ inest ad ꝓpriã actionem: quaz vt ibi exñs posset hr̃e: lꝫ nõ cõsideret̃ precise vt cõcurrẽs ad actionẽ toti⁹: ⁊ illa efficacia virtutis req̄rit determinatã virtutẽ intẽsiuã ⁊ extẽsiuam: q2 non quecũq3 modica pars ĩ toto posset illo mõ hr̃e actionẽ ꝓpriã sed tm̃modo ꝯcurrere ad actionẽ totius: vt dicit phũs in de sẽsu de actiõe cẽtesime millesime ꝑtis milliũ ĩ sensum. Requirit̃ ergo aliqua determinata q̄titas extẽsiua ad illam efficaciã agẽdi in toto. requirit̃ etiã quãtitas intẽsiua v̄tutis: q2 (vt dictũ est) post remissionẽ virtutũ actiuarũ intm̃ vt magis cedãt ꝯrñs ꝗ̃ vincãt nõ põt illd̄ agere ꝓpria actiõe: ꝗ hoc scdo mõ ps ſm speciẽ est tãte quãtitatis naturalis ⁊ tãte v̄tutis actiue ꝙ sibi possit ꝯpetere ꝓpria actio nõ quidez vt supposito extra totũ: sed sic ꝓpria ꝙ nõ tm̃ cõcurrat ad actionẽ totius. Cap. 7. vi q̄dã dubi dunt.

H ❡ Primo mõ parti ſm spẽm nõ opponit̃ proprie pars ſm materiã nisi sicut hoĩ viuo opponit̃ homo mortuus: ⁊ sic eadẽ pars dr̃ pars ſm spẽm dũ manet in toto ⁊ pars ſm materiã qñ fluit: sicut idẽ dr̃ primo hõ viuus ⁊ postea mortu⁹. scdo mõ alia est pars ſm speciẽ alia ſm materiã etiã partib⁹ manẽtibus in toto: q2 aliqua modica ps cui nõ põt cõpetere propria actio etiã si sit in pricipio sui periodi est pars ſm materiã: pars autẽ quãtitatis sufficiẽtis ad agẽdũ est ps ſm spẽm: ⁊ hoc si habeat virtutẽ efficacẽ ad agẽdum q̄ req̄rit quãtitatẽ virtualẽ. ❡ Et ꝑ oppositũ ps ſm materiã que non hꝫ talẽ efficaciã virtutis quãtũcũq3 quantitatẽ extensiuã habeat.

Per hoc ad fundamenta precedentis

opi. Exemplũ de intellectiua est ad oppositũ: q2 illa mõ inextẽsibili ⁊ inextẽsibilr̃ respicit materiã: ⁊ ideo nullã partẽ nouã hꝫ per hoc ꝙ perficit nouã partẽ materie: sed oppositum sequit̃ de illa forma extensibili ĩ materia.

I ❡ Auctoritas philosophi ⁊ de carne ſm speciem ⁊ ſm materiam soluta est in quarta conclusione: quia non intelligit ꝙ pars ſm materiam fluat ⁊ refluat. i. materia tantum: ⁊ pars ſm formam maneat. i. forma ſm se totam: sed tam pars ſm materiam ꝗ̃ pars ſm formam est pars integralis totius: ⁊ est vere compositum ex materia ⁊ forma: vnde vocat carnem ſm materiam ⁊ carnem ſm speciẽ compositũ ex materia ⁊ forma: non autem materia carnis ⁊ speciem carnis: que autem pars cõposita ex materia ⁊ forma carnis sit caro ſm speciẽ ⁊ que ſm materiã dictũ est in quarta conclusione: ⁊ quomodo caro ſm materiã fluit: patet ſm primum modũ distinguendo carnem in carnẽ ſm speciem ⁊ carnem ſm materiã: ſm autẽ secundũ modum pars ſm materiã fluit. i. est in proxima dispositione ad fluendũ: ⁊ hoc loquendo de parte ſm materiaz propter defectũ quantitatis virtutis.

K ❡ Loquendo autẽ de parte ſm materiã propter defectu quantitatis mobilis: non est intelligenda illa differentia de fluxu ⁊ nõ fluxu: sed illa pars ſm speciẽ auget̃: pars ſm materiam non auget̃: quia (vt statim dicet̃) minima vel aliqua non notabilit̃ magna in toto non auget̃: sed aliqua determinate quantitatis que sufficit ad partẽ ſm speciẽ auget̃. In solone sequenti. Pars ergo ſm speciẽ nõ fluit ſm primũ intellectũ: quia manet in toto: nec ſm secũdũ ĩtellectũ q2 hꝫ virtutẽ conseruandi se in toto: nec ſm tertium

intellectū: qꝛ hꝫ quātitatem sufficiētē vt aliqua pars ad sui cōseruationem sibi aggenereť: ꝛ per oppositum pars: sm materiam tripliciť intellecta tripliciť fluit.

¶ Ad tertiū dico ꝙ ꝛ in nutritiōe ꝛ in augmentatiōe est quedam iuxtapositio ꝛ tamē ipsi nutrito vel aucto (ꝛ hoc siue toti siue parti) nō fit tantum iuxtapositio: vbi intelligēdum: pone aliquam partem tante quātitatis ꝛ virtutis: vt nō tātum coagat toti: sed possit in toto existēs habere propriam actionē. dicať. a. habet ista modicas partes. esto. 10. quarū quelibet quia forte requiruntur plures in vno ꝙ̄ in alio. vtpote in plāta sufficit vna. in bruto due. in hoīe tres vel plures nō cu ro: hꝫ equalem virtutem intēsiue. dicanť. b. c. ꝛc. Si nutrimentum fuerit per quotcūꝙ sequestrationes vel depuratiōes ad hoc deductum: vt iam sit sub forma proxima forme nutriēdi: siue hoc fuerit anteꝙ̄ localiter mittať ad partes nutriendas: siue postꝙ̄ missum fuerit per virtutē regitiuā totius: ꝛ hoc per quasdā vias subtiles deseruiētes tali missioni cuiusmodi sunt vene in corporibus aīalium: ꝛ alia huiusmodi correspōdētia in plātis iam istud sub forma cābij vel glutini vel roris approximatū parti nutriende ꝛ receptū in poris quibusdā dimissis ex fluxu quarundā partiū sm materiam que perfuerūt ibi: ꝛ nunc ex fluxu suo reliquerūt poros repletos aliquo humore subtiliori: ꝛ ita totum carens densitate in partibus requisita ad bñ esse eius ibi existēs conuertiť in ipsum nutriēdum: ꝛ sicut ante cōuersionem iuxtaponebať cōtigue partibus nutriēdi: ita post conuersionē iuxtaponiť continue aliquib⁹ partibus manētibus: esto ergo. a. est tanta pars cui cōueniat nutriri ꝛ augeri in poris intra ipsam. a. recipiuntur passim partes nutrimēti: ꝛ ibi existētes aggenerantur partibus. b. c. ꝛ ceteris preexistētibus illis iuxtaponunť sed non toti: quia sunt aliquid intra ipsum totum: licꝫ vlla pars de nouo genita sit aliquid itra aliā partem illius partis nutrite: esto ꝙ illa sit minima cui ꝯueniat proprie nutriri vel augeri sic ꝙ quelibet pars eius sit nutrita vel aucta. Et istud est necessariū ponere scꝫ aliquā partem notabilis quātitatis minimā sic auctā: quia si quelibet pars in toto quantūcunꝙ modica augereť proprie necesse esset ꝙ auctū semper augereť in duplo vel saltem in notabili quātitate maiori

L ꝙ̄ pri⁹: quod est manifeste falsum. ¶ Sic ergo apparet ad rationē illā quomodo in nutritiōe est iuxtapositio alicuius: quia partib⁹ minimis que proprie nō nutriuntur: sed nō est iuxtapositio illi quod proprie nutritur: cuius scꝫ alia pars fluxit: ꝛ postea alia pars noua restaurať: sed illi quedā ingeneratio. i. intrīseca generatio partis noue loco partis antique que fluxit.

¶ Sed ex istis adhuc non habeť de modo augmētationis: quia illa aggeneratio que fit i nutritiōe est momentanea. augmētatio aūt non est in instāti cū sit mo

T.c.41.ꝛ circiter. tus. Illa etiā potest fieri sine augmētatione vt manifestum est sm philosophum primo de generatiōe. nec opꝫ hic addere modū augmentationis: quia non querimus hic de nutritione: nisi vt habeamus quomodo in nutritione manent partes homogenee eedem vel non eedem.

De secundo principali supposito ꝙ ad

veritatē nature huius hominis pertineāt: nō tantū partes essentiales scꝫ materia ꝛ forma: sed etiā partes integrales: non tantū partes etherogenee sed homogenee: ex quibus cōponunť etherogenee: ꝛ breuiter quicquid fuit vere aliquādo aīatum anima itellectiua vel

M per se aliquid huiusmodi aīati: dico primo cōclusionē hanc. Non quicquid fuit in petro pro tota vita ei⁹ de veritate nature eius resurget in eo. probať breuiter: qꝛ ex quo tales partes multe fluxerunt in vita eius: ꝛ alie multe redierunt ex precedente articulo: si oēs ille redirent in eo vel esset corpus eius immoderate densitatis vel immoderate quantitatis. ¶ Secūda conclusio est videre que partes resurgēt vt sit debite densitatis ꝛ debite magnitudinis: ꝛ hoc tante quante futurus esset in fine triginta annorū si vixisset: quia tāte quantitatis poniť quodlibet reformandū in resurrectione: quod intelligo si nō fuisset orbatio in isto impediens eū pertingere ad debitā quantitatē infra triginta annos: que cōtingeret in isto natura non orbata.

¶ Hic duplex est via. hoc enim verum est ꝙ regulariter pars prior in corpore hoīs viuētis purior est ex precedenti articulo. regulariť dico quia ex impedimento accidentali vel ex parte cōtinentis vel ex parte conuenientis vel nocui adhibiti potest aliud accidere. hoc autē est probabile ꝙ corpus illud reparabiť ex partibus purioribus que aliquādo fuerūt partes hui⁹ corporis. ergo habebit totū illud quod cōtractū est ex parentibus: quia hoc fuit purissimū: ꝛ de alijs genitis ex nutrimēto semper prioribus vsꝙ ad quantitatem sufficientē toti corpori. ¶ Alia via. nutritio nō est per se A
necessaria nisi ad restaurationē deperditi: augmētatio autē est per se necessaria vt genitū attingat ad debitā quantitatē nature sue. In quacūꝙ ergo nutritione vsꝙ ad terminū augmentationis aliquid precise cōuertitur propter nutritionē scꝫ vt restaureť illud quod fluxit: aliquid autē propť augmentationē scꝫ vt acquirať quantitas debita etiā si nihil fluxisset: ꝛ primum quidem non est de principali intentione nature: simpliciť enim natura magis conseruaret ad esse totius partē que fluxit si posset conseruare ꝙ̄ loco eius aliquam imperfectiorem restauret: sed secūdum est de principali intentione nature volentis attingere quantitatem perfectam: ita ꝙ secundum intentū est propter perfectionem acquirendā primum autē quasi occasionatū propter vitandam imperfectionē. ¶ Hec addiť ista probabilis: ꝙ vsꝙ ad quantitatem debitam ille erūt partes in corpore resuscitando quas natura magis ex intentione fecit esse partes illius corporis: sed huiusmodi sunt ille que adueniunt vt augeant: nō autē ille que O
adueniunt vt restaurent. ergo resurget corpus ex illo quod primo tractū est a parentibus ꝛ ex alijs partib⁹ generatis ex nutrimento propter augmentationē debitam corporis vsꝙ ad quantitatem sufficientem illi corpori. ¶ Ille due vie in hoc consonant: ꝙ quicquid tractum est a parentibus resurget: quia sm primam viam illud est purissimum inter omnes partes corporis: sm aliam viam illud est maxime de intentione nature in isto supposito: sed discordant quantum ad partes genitas ex nutrimento: quia prima ponit huic adiungi partes que fuerunt puriores in illo corpore sm totum fluxum vite eius: alia ponit huic adiungi partes que magis ex intentione nature fuerunt de veritate huius corporis: non autem eedem sunt puriores in toto fluxu temporis: ꝛ magis de intētione nature partes huius: quia semper prius genite regulariter erant puriores siue magis siue minus intente: semper autē siue prius siue posterius ille que vltra restaurationē necessariam deperditi fuerunt genite fuerunt magis de intentione nature. ¶ Si obijcias contra vtramꝙ viam quomodo ergo resuscitatus habebit eandē carnem quam habuit hic viuus? Dico ꝙ non habebit precise eandem quam habuit in aliquo instanti: vel in aliquo tempore vite sue: sed nec habebit totam illā quā P
habuit in aliquo tempore preter illam quam contraxit a parentibus: illam quidem totam habebit ꝛ alias partes quas successiue habuit: nunc istam nunc illā: ꝛ sic est magis idē corpus resuscitatū corpi habito in hac vita ꝙ̄ si esset idem quod iste habuit in aliquo

instanti determinato vel tempore vite sue: quia si eēt idem illi pro tali instanti esset magis aliud a corpore suo pro alio instanti.

Ad argumenta. Ad primum dico ꝙ il-
Idē dicit Ricar. di. p̄nti. ar. 1. q. 4. la costa non fuit de veritate nature in adam: quia pret illam habuit costas sufficientes sm̄ ꝙ competūt homini cōmunit: illa autem fuit sibi data tanq̃ superflua quo ad suppositum: sed necessaria quo ad intentionē nature sicut in masculo est semē non tanq̃ aliquid nature illius suppositi: sed propt generationem alterius suppositi est in illo tanq̃ in vase: vnde nō est aiatum aia istius: ita fuit de illa costa. ¶ Vel si omnino fingat ꝙ illa fuit costa simplicit sibi necessaria sicut pars integralis. Respondeo: sequit repleuit carnē pro ea. i. loco eius aliam costam formauit. Primum veri⁹ credo: sed dato secūdo non resurget in adam costa translata: sed alia. ¶ Ad aliud credo ꝙ nunq̃ fuit nec erit vsq̃ ad finem mūdi aliquid eque de veritate humane nature in duobus suppositis. Et ideo resurget precise in vno in quo magis fuit de veritate: magis inq̃ vel quia in ipso purius vel quia magis de intētiōe nature pars eius. ¶ Si autem omnino cōtendat ꝙ simplicit et equalit fuit de veritate nature vtriusq̃. Dico ꝙ resurget in illo in quo prius fuit aiata: et hoc dicit Aug.
In enche. c. 85. et ponit in lr̄a. reddit illi anime que illam primitus vt homo fieret aiauit: et istud est ratiōabile: quia post primam aiationem facta est illa caro illius hoīs: et per cōsequens: et si postea quasi vsurpet ab alio nō amittit
a. l. aiam. illa prima habitudo eius ad hāc materiam: si autem illi in quo fuit secūdo de veritate nature: sufficiant ad quātitatem debitam partes alie que fuerūt corporis sui in successione vite sue per nutritionem ex illis reparabit corpus debite quātitatis: quia iste fuerūt animate ista aia: et essentialiorem ordinem habuerūt ad illam aiam pret illud quod in alio resurget: quia ad aliam aiam hab[...] essentialiorem habitudinem q̃ ad istam. Si vero pret illud quod in alio resurget: partes nutrimētales quas ille successiue habuit: nō sufficiant ad debitam quātitatē corporis illius supplebit vnde voluerit omnipotēs. ¶ Ad aliud si possibile esset ꝙ precise idem esset semen in duobus: et per cōsequens idem esset primo de veritate nature in duobus suppositis: quod tamē nunq̃ credo fuisse nec fore: illud resurget in primo. ¶ Ad aliud dico ꝙ nō est similis ratio de toto et de parte: quia primo itendit restauratio eiusdem totius in resurrectionem nō ergo partis: maxime de illa parte que nō est principalis sine cuius idētitate totū potest esse idem. ¶ Sed si arguas de parte principali cuius vnitas requirit ad vnitatē totius? Dico similr de illa sicut dixi de toto: quia partes homogenee sufficientes ad quātitatem eius debitam resurgent in illa parte organica: et hec ille que prius fuerūt de veritate nature illius partis pri⁹ inq̃ duratiōe si fuerūt equaliter de veritate alterius: et quantum ad puritatem: et quātum ad intētionem nature: si autem in aliquo alio principali⁹ altero illoꝝ modoꝝ in alio resurgēt.

Quæstio secunda.

Cap. 29. CIrca istam secundam partem huius dis. Quero primo vtrum ignis infernalis cruciet malignos spiritus? Quod non. Augustin⁹. 12. super Gen. arguit ex intētione sic. Agēs est prestātius patiente: corpus au-
T. c. 43. et ide. Idē 7. phy. t. c. 8. 5. phy. te c. 22. et 6. tem non est prestātius spiritu: sed ecōuerso: ergo nullum corpus agit in spiritū. ¶ Preterea. sm̄ ipsum ibidem nō sunt corporalia: sed corporalibus similia quibus aie exute afficiunt: ergo nō afficiunt pena corporea. ¶ Preterea. primo de generatiōe corpus nō agit nisi per cōtactum: corpus autē nō potest tāgere spūm: q2 illa tāgūt se: quorū vltima sunt simul: spūs nō hꝫ vltimū. phy. t. co. 1. et 1. de gene. t. c. 44.
¶ Et cōfirmat istud p philosophū. 7. phi. vbi vult ꝙ agens et patiens opꝫ eē simul: et nihil hoꝝ medium: spiritus autem non potest eē simul cum corpore: quia respectu corporis quasi nō est in loco. T. c. 9. et in Tex. c. si. et circa. ¶ Preterea. primo de generatione. Agens intēdit sibi assimilare passum: sed corpus nō potest sibi assimilare spiritū: quia tunc spiritus esset capax alicuius forme in qua assimilaretur corpori. ¶ Oppositū Matthe. 25. Ite maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. ¶ Preterea. Grego. 4. dialo. c. 30. si diabol⁹ eiusq̃ angeli cū sint incorporei corporeo sunt igne cruciandi: quid mirum si aie anteq̃ recipiāt corpora possint corporea sentire tormenta. ¶ Preterea. Augu. 21 de ci. dei. c. 10. Cur non dicamus q̃uis miris veris tñ modis spūs icorporeos posse pena corpalis ignis affligi: et istud pbat ibi p hoc ꝙ spiritus hominū incorporei possunt vel poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari.

Hic dicitur ꝙ spiritus cruciatur igne inquantum eum apprehendit sub ratione disconueniē- Tho. pri. di. q. 1.
tis. Et cōfirmat per Greg. dial. 4. c. eo patit quo videt: et quia cremari se respicit cruciat. ¶ Ad possibilitatem huius est Auic. 9. meta. vbi exēplificat de somnio: ꝙ aliquis magis cruciat ex somnio ex tali apprehensione fantastica alicuius disconuenientis q̃ affligeret quandoq̃ in vigilia ex presentia eiusdē. Egid. de ro. q̄li. 11. q. 9. q̄li. 4. q. 15. ¶ Cōtra hoc: aut vera apprehensione apprehendit ignem vt disconuenientem sibi aut falsa. C. 7. ad fi. Si vera oporteret ponere modum illius disconuenientie qui non apparet possibilis: quia tanq̃ cōtrarium realit corruptiuum nullo modo potest esse disconueniēs nec a ratione nec a voluntate: quia obiectum vt obiectum est conueniēs potentie. Si falsa: sequit primo ꝙ non ab igne: sed a sua falsa extimatione cruciat: quod est inconueniens: q2 sicut nullus falsa opiniōe est beat⁹: ita nullus ē falsa opinione miser. ¶ Secūdo si illa falsa extimatio ē a deo: deus erit immediata causa deceptionis. Si aūt ab ipso angelo non videt probabile. quia sm̄ Dio. de di. no. naturalia sunt in eis splendidissima. ergo possūt naturalit apprehendere ꝙ ignis non est eis disconueniēs. ¶ Preterea. Gregorius vbi supra. Aia nō solū videndo: sed etiam experiendo incendium patitur.

Aliter dicitur ꝙ spiritui datur quidā habitus supernaturalis propt demeritum peccati: et Hē. q̄l. 8. q. 38.
per illum habitum subijcit corporali agenti vt possit ab eo pati. ¶ Contra hoc: aut ille habitus est forma corporalis: aut spiritualis. si corporalis: ita potest de⁹ dare illum habitum angelo vt inhereat sicut ꝙ angelus sit albus: vel lapis sapiens: quia equalis est repugnantia vtrobiq̃ suscipientis ad susceptū. si spiritualis: ergo non per illum magis est passum proportionatum corpori vt agenti q̃ prius. ¶ Preterea. habitus non est quo simpliciter possumus sed quo aliqualiter possumus. ergo in quo non est potentia simpliciter ad agere vel pati: in eo non est potentia ad sic agere vel pati: sed in natura illa non est sufficienter potentia ad pati nec ille habitus potest dare posse: quia non est potentia. ¶ Preterea. illa pena reciperet immediate in illo habitu tanq̃ in proximo receptiuo: immo nec mediate in ipsa natura angeli si repugnat illi nature: et si det primum sequit ꝙ ille habitus separatus ab angelo posset puniri eadem pena. Si secūdum sequit ꝙ nullo mō angelus punit sed tātū ille habitus.

Ad questionem dico ꝙ secūdū Augu-

stinum de ciui.dei.14.c.15.dolor carnis tãtũmodo est offensio anime ex carne: ⁊ quedam ab ei⁹ passione dis-
A sensio: sicut anime dolor qui nũcupaꝛ tristitia ẽ ab his rebus que nobis nolẽtibus accidunt. Et hoc apparet ꝙ dolor est passio ꝯsequens apprehensionem sensitiuã ⁊ in appetitu sensitiuo. Tristitia autem est proprie in appetitu intellectiuo: aut in volũtate: ⁊ ꝯsequens apprehensionem euentus alicuius obiecti noliti. ¶ Primum scꝫ dolorem proprie dictum non opꝫ querere in spiritibus siue angelis siue animab⁹ separatis nisi fingaꝛ ꝙ in spiritu separato sit appetitus sensitiu⁹: ⁊ pari ratione sensus: ⁊ tũc etiam possit inesse sibi passio: tam ꝫm appetitum illum ꝙ̃ ꝫm sensum: quod trufaticum ẽ ꝫm Aristotelem primo de anima. nihil aliud est dicere animã tristari vel gaudere ꝙ̃ texere vel edificare: qḋ vtiqꝫ verum est prout sunt passiones appetitus sensitiui: quia ille sunt passiones totius ꝯiuncti sicut ⁊ sentire ad quod ꝯsequiꝛ passio. Est ergo totius ꝯiuncti ex de sensu ⁊ de somno: nec tamẽ nego in anima sensitiua esse illam perfectiõem que est ꝯpletiua in ratiõe potẽtie sensitiue. nam illa nõ est aliud ab ipsa essentia anime intellectiue tenẽdo ꝙ tenui.2.li.dist.16.ꝙ pricipia operandi ex parte anime nõ sunt accidentia anime. Sed illa perfectio que est in anima: immo est realr̃ ipsa natura anime: non est potentia visiua vel auditiua nisi partialiter sed propria potẽtia visiua est quoddam essentialiter includens illam perfectiõem anime ⁊ aliaꝫ perfectionem corporis mixti correspõdentem isti ad operationem ꝯmunem: ⁊ eodem modo ipsa sensatio ẽ primo toti⁹ coniuncti ex istis duobus: ita ꝙ proximũ
B susceptiuum ⁊ rõ suscipiendi non est in aĩa vel aliquid quod precise est in aĩa: nec forma mixtionis ĩ orgã noꝛ sed forma totius compositi ex corpore mixto ⁊ anima ⁊ talis perfectio est proxima ratio recipiẽdi sensationem: ⁊ ideo illa forma totalis est potẽtia sensitiua: nec vna pars eius scꝫ forma mixti: nec alia scꝫ forma anĩe intellectiue: ergo de dolore vt distinguiꝛ a tristitia nõ oportet querere causam nec in spiritu separato: nec in anima separata: quia non potest esse ibi. ¶ De tristitia videamus: dico ꝙ cum sit in volũtate ex apprehẽsione existentie obiecti disconuenientis ꝫm rationem vel opꝫ querere obiectũ: quod statim ostendaꝛ vt disconueniens per rationem: ⁊ tamẽ positũ: vel si nõ: potest statim ostendi vt disconueniens nisi a ratione errãte: quia non esset disconueniens michaeli: ⁊ non videꝛ rationabile ꝙ illa afflictio sequaꝛ apprehensionẽ erroneam opꝫ inuenire ibi obiectum disconueniens ꝫm rationem ⁊ nolitũ: ⁊ tamen positũ. dico autem ꝙ ignis ille est obiectũ sic disconueniẽs: ⁊ hoc dupl'r. primo vt detinens spũm diffinitiue. secũdo vt immutans obie-
C ctiue. ¶ De primo nullũ corpus vt locans est locato disconueniẽs: nisi qꝛ aliud corpus est sibi conueniens spirit⁹ autem sicut cũ nullo corpore hꝫ naturalem conuenientiam: qꝛ tunc illḋ esset naturale saluatiuum ei⁹: ita ad nullum corpus habꝫ naturalem disconuenientiam: propꝛ quam detineri ibi sit nature sue disconueniens. vnde si michael cuicũqꝫ corpori esset ex precepto diuino coniũctus localr̃ diffinitiue etiam perpetuo: ⁊ hoc apprehenderet: nullo modo apprehenderet vt disconueniens nec vt materiã tristitie. ergo ad habendũ tristitiam de igne detinente opꝫ vt inueniaꝛ prima ratio nolitꝭ sic angel⁹ malus hꝫ nolle detineri ꝑpetuo ab igne: ⁊ specialr̃ sub ista ratione ex sententia diuina vel volũtate diuina illic effectiue detinente: ⁊ ad istud nolle inclinat affectio commodi ꝫm quã appetit liberum vsum potẽtie: vt sicut natura sua est indifferens ad quodcũqꝫ corpus sic posset se facere presentem cuicũqꝫ corpori: promouet autem superbia ꝓpter quam appetit vti propria potestate. Columinat in-

Vide.mag in l.fa.

T.c.6.4.

uidia propter quam nunqꝫ vellet determinate esse ꝑpter sententiam vel actiõem diuinam. Istud nolle ꝑcedit detentio ⁊ apprehensio detentionis. Isto autem nolle lꝫ inordinate posito in voluntate eius sequiꝛ apprehensio certa de euentu istius noliti: ⁊ ex hoc tertio vel quinto computãdo ista duo que precedũt nolle sequiꝛ tristitia. ¶ Si queras nũquid illam tristitiam effectiue causat ignis detinẽs? ¶ Rñ. ignis nõ detinet spiritum effectiue: quia quod nõ locat aliquid effectiue nec impedit ipsum amoueri ab hoc loco nõ detinet ipsum. hec dom⁹ quidem nõ detinet me effectiue quãtum ad primum: quia non locat me effectiue: tamẽ impedit me moueri ad aliũ locum: ⁊ ideo potest dici quodammodo effectiue me detinere sicut prohibẽs aliam detẽtionem formalem. vnde locus formalr̃ me cõtinet ⁊ locat nõ autem effectiue: sed neutro modo potest aliquis locus corporalis detinere angelum. ergo tãtummodo ille ignis formalr̃ detinet: ita ꝙ nulla est detẽtio ignis pertinẽs ad genus actiõis: sed tãtummodo respectus extrinsecus aduenẽs reducibilis ad gen⁹ vbi: detinẽs autem actiue siue primo modo: quia determinans actiue ad locum illũ siue secũdo modo: quia prohibẽs ab illo loco ad aliũ locum de⁹ est immediate: quia cõtra volũtatem angeli nõ habẽtis saltem angelum superiorem nõ posset fieri sic detẽtio nisi a deo immediate. Sed vlterius angelus nõ tãtum odit detẽtionem actiuam dei: ⁊ suam passiuam a deo: sed odit detẽtionem formalem perpetuam ab illo igne: nec tãtum apprehẽdit illam detẽtionem actiuam vel passiuam vt positam vel cõtinuãdam: sed illam detẽtionem formalem: ⁊ per cõsequens de illa detentione formali tristaꝛ: obiectum autem tristabile proprie causa est ipsius tristitie: quia nõ volũtas immediate: tũc eñ esset in potestate eius immediate tristari. vel nõ tristari: qḋ nõ est verum posita nolitiõe ⁊ apprehẽsione noliti: ita ꝙ detẽtio illa formalis vel ignis ille detinẽs formalr̃ effectiue cõtristat: ⁊ sic vltra cum tristari sit formalr̃ cruciari eo modo quo possibile est spiritum cruciari: sequiꝛ ꝙ ignis vt formalr̃ detinẽs spiritũ effectiue cruciat: ⁊ ꝫm illum modũ potest saluari dictum illud quo modo ignis est instrumẽtum dei cruciãdo: quia principalius odit detẽtionem actiuam dei: ⁊ suam passionem a deo: ꝙ̃ detẽtionem illam formalem ignis: quia secũdam nõ odit nisi in ordine ad primam: ⁊ ita ꝙ affligit obiectiue: in secũdo affligit in virtute primi: ⁊ ita instrumẽtaliter: nec sequiꝛ: ignis nõ detinet effectiue: sed tãtum formalr̃: ergo nõ affligit effectiue: quia ipsuꝫ vt detinẽs formalr̃ est obiectum nolitum ⁊ apprehẽsum vt positum. Et ideo effectiue infert tristitiam. ¶ Si dicas hoc est nõ tãtum quia nolitum: sed quia obiectũ est ꝫm se discõueniẽs: quia spiritui cõuenit libertas ac indifferẽtia ad quemcunqꝫ locum corporalem. ergo. Antecedẽs est falsum: vt dictum est supra de michaele si apprehẽderet se perpetuo determinari ad certum locũ vnum a sentẽtia diuina non tristareꝛ: qꝛ etsi in eo sit libertas vel indifferẽtia ad loca: nõ tamẽ ad illa vt in actu tanqꝫ perfectio naturalis: qꝛ sicut nec vnus locus: ita nec indifferẽtia ad quecũqꝫ loca naturalr̃ perficit angelum: ⁊ ideo determĩatio ad vnum nõ est contra naturalem inclinatiõem angeli. ¶ Exemplum illius modi tristãdi potest esse in hominibus desiderãtibus mori: quibus tristis est vita: hoc modo odiũt animam in corpore suo esse vsqꝫ ad instãs mortis naturalis propꝛ aliquod odibile concomitãs vitam mortalem ⁊ secũdo apprehẽdũt istud nolitũ fore: ⁊ ideo tertio sequitur tristitia de detentione anime in corpore seu de corpore vt detinente animam non ꝙ corpus detineat effectiue animam: sed quomodocunqꝫ vt susceptiuum forme: ⁊ vt sic detinet est obiectum nolitum

D

E

F

G

Vide.tho. vbi s. ⁊ Ric car. hoc dicentes.

Speculo notabilis.

ꝛ vt sic apprehēsum effectiue contristat: ꝛ istud haberi potest a Grego. dial. 4. (Cap.30.) Si viuētis hominis spiritꝰ incorporeus tenef in corpore: cur nō post mortem incorporeus spiritus corporeo igne teneaf? ꝛ Aug. 21. de ci. dei. c. 10. Si spiritꝰ hoīm profecto incorporei: ꝛ nūc potuerūt includi corporalibꝰ mēbris: ꝛ tūc poterunt corporū suoꝝ vinculis isolubilit alligari.

De secundo modo scilicet qualiter vt obiectum immutans cōtristat consimiliter quo ad aliquid dicendū est: ꝛ primo: intellectus enim angeli determinatur perpetuo ad intense cōsiderādum ignem
H in ratione obiecti. secūdo apprehendit istam determinationem ad talem cōsiderationem. tertio odit. ꝛ sicut prius istud odiū oritur ex affectiōe commodi ex qua vult quodcūqꝫ obiectū prout sibi delectabile fuerit cōsiderare nunc hoc ꝛ nūc illud: ꝛ promouetur ex superbia ex qua vult vt intellectiua sua ſm imperiū volūtatis proprie: ꝛ cōsumaf ex inuidia propter quā odit determinari a deo ad aliquam cōsiderationem vnicam. quarto sequif apprehēsio non tantū nuda istius cōsiderationis sicut in secūdo: sed apprehēsio certa de euētu istiꝰ cōsiderationis intēse ꝛ perpetue. quīto ex hoc sequif tristitia. ❡ Quo ad aliquid aūt est dissimile hic ꝛ in precedēti quo ad primū: qꝛ ignis hic hꝫ ratiōem agētis effectiue detinētis intellectū angeli in intensa cōsideratione sui: ꝛ nō ex imperio volūtatis angeli.

I ❡ Et si queras quō illa possit cōpetere igni cū nullū corpus possit intelligētiam spiritꝰ ita efficaciter mouere vt nō magis subsit intelligētia volūtati ipsius spiritus quantū ad determinationem actꝰ cōsiderādi. s. hoc vel illud: sicut Aug. dicit. ꝙ volūtas auertit ꝛ cōuertit intelligētiam: nūc ad hoc nūc ad aliud. (De tri. ꝛ 83. q. ꝛ alibi sepe hr.) ❡ Opꝫ ergo dicere ꝙ istud nō conuenit igni virtute propria: qꝛ tota virtute actiua ignis posita angelus sibi dimissus posset ignem vel aliud corpꝰ indifferēter cōsiderare pro imperio volūtatis sue. Ideo opꝫ dicere ꝙ illa detētio in cōsideratione ignis intēsa ꝛ perpetua ꝛ ꝯtra
K volūtatē angeli sit effectiue a deo pricipalit: ꝛ ab igne vt actiue: sed minꝰ pricipaliter. Et potest poni exēplū sicut intellectꝰ agēs ꝛ fantasma se habēt ad mouēdū intellectū possibilem in nobis: sic i proposito deꝰ habꝫ simile modum itellectui agēti: ꝛ ignis fantasmati: ꝛ (Exemplū doctrinale) esset oīno simile si i nobis intellectꝰ agēs esset formaliter volēs ꝛ possibilis similiter: ꝛ agēs per voluntatem suam determiaret aliquod certū fantasma ad mouēdum efficacissime itellectū possibilem cōtra volūtatē eiꝰ: nec obstat ꝙ pricipale agēs ꝛ istrumētū nō sunt in eodem supposito hic: sicut ibi itellectus agēs ꝛ fantasma: qꝛ ordo agētiū illorū nō requirit idētitatem suppositi. ❡ In tertio etiam est differētia hic ꝛ priꝰ: qꝛ multo
L magis odit angelus perpetuam detētionē itelligētie sue in itēsa cōsideratiōe ignis qꝫ detētionē formalem sui localiter diffinitiue ab igne: qꝛ in opposito primi scꝫ libero vsu itelligētie sue pro imperio volūtatis circa quodcūqꝫ obiectum multo magis cōsistit perfectio eiꝰ: ꝛ multo magis desideraf qꝫ i libero vsu potestatis sue motiue qꝫtū ad vbi diffinitiue. Illa autē detētio in cōsideratione itēsissima ignis impedit primā libertatem: qꝛ per hoc impedif intellectus eiꝰ perfecte cōsiderare alia cōsiderabilia: sed detentio diffinitiua ab igne nō impedit nisi secūdum scilicet liberū vsum potētie motiue vt nō possit se facere presentem cuicūqꝫ corpori. ❡ Ex hoc sequif differētia i quīto ꝙ multo maior erit tristitia ex illa secūda causa qꝫ ex precedēte: quia vbi est maior nolitio ꝛ eque certa apprehēsio de euētu sequif maior tristitia. Est etiam differētia in isto ꝛ precedēti quo ad hoc aliqualit ꝙ magis potest dici ignis effectiue affligere spirituꝫ isto modo qꝫ modo precedēti: qꝛ ibi tātummodo affligit effectiue: qꝛ vt obiectum nolitū apprehēsum causat tristitiam: M
hic aūt effectiue causat primam apprehensionem ad quam determinaf intellectus q̄ est nolita: ꝛ ita hec habet quasi duplicem actionem: i priori nō nisi simplicē: sed sicut in priori nō ponebaf disconueniētia ignis ex natura rei: sed tantūmodo nolitio detinētie: ita ꝛ hec discōuenientia nō est ignis vt obiecti ꝯsiderati: sed finaliter: quia nolitū est illud obiectum sic cōsiderari: tamē est maior inclinatio ad nolle sic: qꝫ i modo priori. ❡ Cōtra vtrūqꝫ modum sunt instātie. cōtra primū quia oēs detinet equaliter: ergo oēs cruciabunf eq̄liter. cōsequēs est cōtra Aug. 2. de ciui. c. 16. Nequaqꝫ negādū est ipsum eternū ignem alijs leuiorem: alijs futurū esse grauiorem siue ipsius ardor pro pena digna cuiuscūqꝫ varief: siue equalit ipse ardeat: sed nō equali molestia sentiaf. (Argumēta subtilissima ꝛ pluriꝰ applicanda.) Ex qua etiam auctoritate videtur haberi ꝙ ardor cruciabit eos ꝛ nō tantū detētio. ❡ Cōtra secūdum: qꝛ si non nisi intelligibiliter imprimit talem impressiōem sequif delectatio: quia illa est cōueniens potētie itellectiue. probaf etiam qꝛ delectaret michaelem. ❡ Cōtra vtrūqꝫ simul: qꝛ si non nolit vel non odiat sic detineri vel ab obiecto sic immutari nō tristabif ac per hoc cum i potestate eius sit nō nolle in potestate eius erit nō cruciari. ❡ Preterea. eque posset affligi in lapide vel sole vel celo empyreo si detineref diffinitiue ab illis ꝛ mutaref ab illis obiectiue.
❡ Ad primū detētio formalis que est ſm diffinitionē formalem equalis est: sed nolle non est equale: immo intensius in his qui magis peccauerūt: ꝛ ideo maior tristitia. ❡ Ad secūdum nō est in potestate eorū illud nolle vel nō nolle sicut tangef de continuatione mali actus in eis: cuiꝰ causa forte est actio cōtinua cause superioris agētis ad aliquid vniforme in eis propter demeritum precedēs ad quod vniforme sequaf vniformiter afflictio eorū: ꝛ propter hoc nō potest aliquis remissius nolle qꝫ modo nolit: quia sicut nō est i potestate eius actus: ita nec modus actus: ꝛ sicut causa superior vniformiter agit ad nolle: propter quod causa inferior nō potest difformiter agere ab ipsa: ita vniformiter agit ad intēsionem huius nolle. (In. 2. dist. 7. ꝛ infra di. 4. 6. 49. ꝛ. 50.) N ❡ Ad aliud prima impressio que est ad itellectionem ignis delectabilis esset ex seipsa intellectui: sed in quīto instanti post nolitionem. i. apprehēsionem euentus noliti: ex illa apprehēsione nolita ꝛ apprehēsa causaf tristitia.
❡ Et si dicas saltem apprehēsio vt in primo instanti posita causabit delectationem. ❡ Rn̄. nō potest: quia appetitus ille i eodē instāti habet tristitiam vehemētem: ꝛ illa excludit oē gaudiū non tātum cōtrarium sed impertinēs ex. 7. ethic. (Cap. 18.) ❡ Si dicas causa delectationis est prior naturaliter qꝫ causa tristitie. ❡ Rn̄. in habentibus tantum ordinem naturalem: ꝛ simultatē realem efficacius excludit minus efficax: licet efficacius sit posterius natura: nec mirum quia impediens siue prohibens quādoqꝫ est posteriꝰ naturaliter: agēs tamē primū impedif per cōtractionem eiꝰ. exēplū in generatiuo vniꝰ ꝛ alteratiuo ad ꝯtrarium. O

Ad argumenta. ❡ Ad primum. illa propositio Augustini pendet ex ista ꝙ agens est prestantius termino formali actionis: ꝛ terminus formalis actionis est prestantior suo receptiuo. ❡ Secūda autem istarum nō est vera nisi inquantum hoc est actus P ꝛ illud potentia: ꝛ sic concedendum est agens inquātum in actu formali vel virtuali esse prestantius passo inquantum est in potentia ad illud vnde illa propositio: agens est prestantius passio: vera est quantū ad hoc ꝙ patiens recipit ab agente: ꝛ quātum ad hoc non potest se facere in actu per se: sicut ſm id fit in a-

etu per agens: sed ex hoc non sequitur q̃ sit prestātī⁹ absolute natura illius quod est susceptiuum: sicut nec de termino formali respectu eiusdē: sed qꝛ Augustin⁹ intēdit concludere per illud argumentū q̃ corpus nō agit in spiritū: potest dici q̃ maior sua est vera de agēte equiuoco ⁊ totali seu principali: aliť non: etsi ꝯclusio est vera: ⁊ concessum est q̃ ignis non est agens ꝑncipale in spiritū siue in illa detētiōe: qꝛ in illa nō agit: sed formaliť diffinitiue continet: siue in immutatione qꝛ ibi non agit nisi vt instrumentū dei: sicut fantasma se hꝫ ad intellectū agentē. In causando autē tristitiā hoc modo vel illo non est principale agēs sed ipsa voluntas nolens illud obiectū: magis eñi ex hoc q̃ obiectū est nolitū sequiť tristitia q̃ ex rōne obiecti in se vel ipsa apprehensio euentus obiecti noliti: qꝛ obiectū nō tm̃ nolitū sed vt nolitū apprehensum esse vel fore cōtristat. ¶ Ad aliud Augustini pōt exponi ibi de his quibus spirit⁹ afficiunť imediate: qꝛ illa sunt siľia corporibus qꝛ passiones aliquo modo causate a corporibus: non autē de illis quibus afficiunť spūs mediate: qꝛ ista sunt corporalia: vel quod idē est exponať de afficiente formaliť non effectiue. ¶ Ad aliud: hoc vniuersaliť est verū q̃ opꝫ agens esse pñs patienti: saltē ꝫm virtutē actiuā: ⁊ ex hoc sequiť: vbi pñtia ꝓportionata non potest haberi nisi per contactū requiriť contactus: vbi autē verior pōt haberi illa multo magis sufficit ad actionē: sed multo verior potest esse pñtia spūs ad corp⁹ per coexistētiā q̃ sit illa per contactū.

A ¶ Aliter potest dici q̃ requiriť contactus virtualis non mathematic⁹: contactus autē virtualis est q̃ aliquid in isto possit esse termin⁹ virtutis in illo: qđ nihil est aliud q̃ illud hr̃e virtutē causatiuā alicuius ī illo: ⁊ isto modo de⁹ si nō esset citra orbē lune pñs esset cētro terre: sicut dictū est in li. pmo di. 37. ¶ Ad aliud (q. vnica.) pōt dici q̃ causa equoca equiuoce assimilat ꝫm aliqđ qđ hꝫ in se non formaliť sed virtualiť: ⁊ hoc modo obiectū qđ ē nolibile hꝫ in se tristitiā ⁊ ꝫm illā assimilat. ¶ Alio modo pōt dici q̃ illa ꝓpositio est vera de agente principali nō instrumētali: de⁹ autē est hic agēs principale ⁊ sibi assimilat passum: qꝛ intelligit ⁊ vult afflictionē illius: ⁊ ꝫm hoc intellectū ⁊ nolitum assimilat sibi passum.

Questio tertia totius distinctiōis.

Secūdo quæro. Vtrū hoies dānati post iudicium cruciabunť illo igne īfernali: Qđ nō. 6. thopic. (Cap. 9.) Ois passio facta magis abijcit a substātia: q̃ si ꝯtinue cruciarenť ab illo igne magis ac magis deperderenť eorū substātia: ⁊ p ꝯseqñs tandē oino consumerenť: qđ est cōtra illud Job. 20. Luet oia quecūq; ipse fecit: nec tñ consumeť ⁊ ꝯtra illud Apoc. Desiderabunt mori ⁊ fugiet mors ab eis. ¶ Preterea. (Cap. 9.) Aut patienť ab illo igne realiť īmutāte aut tm̃ intentionaliť: non realiť ꝓpter duo. pmo qꝛ cessante pmo motu reali non videť aliqs motus realis possibilis cū posterior dependeat a priori: sed post iudiciū cessabit primus mot⁹ ergo. ¶ Secūdo qꝛ tunc realiť corrūpereť corpus illud: qꝛ vnū cōtrariū est realiter corruptiuū alterius. Sed si tm̃ erit intentionalis non erit afflictiuus: qꝛ illa passiōe patereť sensus beati ibi pñtis ab igne: q̃ nulla passiōe patienť. ¶ Oppositū Matth. 25. iudex dicit hoibus dānandis. Ite maledicti in ignem eternum.

Ad quæstionē patet q̃ ignis presens corruptibili aiato aia sensitiua pōt hr̃e illud duplicez actionē. s. realē que est vniuoca: ⁊ intentionalē que respectu illius est equoca: qꝛ spēs sensibilis non simpliť est eiusdē spēi cū ipso obiecto. ¶ Ad ꝓpositū q̃ dico q̃ post iudiciū cū corp⁹ his sit p se corruptibile ignis pñs poterit habere in illo vtrāq; actionē: qꝛ non repugnant ⁊ est ibi tā susceptiuū q̃ causa actiua vtriusq;: nisi dicas realē tunc īpediri ꝓpť defectū motus celi: sed de hoc dist. 48. pōt etiā tunc vna esse sine alia loquendo de possibili absolute: qꝛ neutra dependet essentialiter ab altera: (q. 2.) vñ ⁊ mō sunt separabiles si aliqđ sit susceptiuū forme realť ⁊ non intentionalť: ⁊ aliud econuerso: sed tunc non poterit vna non inesse nisi propter aliqđ impedimentū: ⁊ hoc vel qꝛ deus nō coagit igni ad illam actionem: vel quia aliquod agens creatū impedit vnā actionem: ⁊ non aliā. ¶ Secūdo dico q̃ sola intentionalis sufficit ad causandū dolorē: sola autē realis sine intentionali non sufficeret ad hoc. B Secūda pars est manifesta qꝛ lꝫ lignū calefiat quantūcūq; excessiue: tñ non dolet. (Videl. Hē. quoli. 11. q. 8. 7. 9.) Prima probať: quia excellēs sensibile vt excellens sensibile natū est inferre dolorē: qa est disconueniens inq̃tū tale: ⁊ tñ inquantū excellens sensibile non immutat nisi intentionalť: lꝫ eñi alia immutatio realis concomiteť qua dissoluiť organū a media proportione in qua cōsistit: tamen si sine illa actione esset obiectū disconueniens sensatū sequereť dolor. Hoc etiā probať: qꝛ aliquando vbi est modica vel nulla immutatio realis est magnus dolor propť immutationē intentionalē: sicut si manus fuerit excessiue frigefacta ex contactu niuis vel glatiei: si statim approximeť igni: est ibi vehemens dolor ab illo obiecto immutante: ⁊ tñ modica vel nulla actio realis a calido ī manu propť excellentiā ꝯtrarij. s. frigoris ī ipō passo.

C ¶ Modus autē est iste dolor sicut ⁊ delectatio sensitiua est passio causata in appetitu sensitiuo ab obiecto apprehenso per sensum: sicut ergo aliquod obiectum inq̃tū obiectū hoc est intentionaľr motiuū est conueniens: ita causat posita sensatione delectationē in appetitu sensitiuo: vnde non est facile in oīi delectatione saltē visus ⁊ auditus fingere immutationē aliquā realē ad salutem ipsius suppositi. Eodē modo lꝫ imutationē intentionalē obiecti disconuenientis concomiteť alia immutatio realis disconueniēs nature: quod forte non est verū in visu ⁊ auditu: sequiť dolor causatus ab illo obiecto sensato vt sensato in appetitu sensitiuo. D ¶ Tertio dico q̃ ꝓbabilius videť post iudiciuz ponere solā immutationē intentionalem: qꝛ etsi possit vtrāq; tunc poni ex primo articulo: tñ realis nō faceret aliquem dolorē sine intentionali: nec etiā cū intentionali: sed sola immutatio intentionalis faceret dolorem: ergo cum pluralitas non sit ponenda sine necessitate: ⁊ non poniť ibi passio ignis nisi propter afflictionem illorū ab igne sufficit ponere solam intentionalem: ita q̃ alia posita videť superfluere: quia nihil faceret ad hunc finem. ¶ Preterea. congruum est ponere circa dānatos ita pauca miracula sicut possibile est: cum non sit verisimile q̃ deus velit circa eos tunc multiplicare miracula vltra illud quod requiriť ad punitionem eorū iustam: sed ponendo actionem realem: ⁊ cū hoc: vt necesse est intentionalē: videť q̃ opꝫ ponere circa eos plura miracula q̃ ponendo solam itentionalem: ergo ⁊c. Probo minorē: lꝫ quecūq; via habeat ponere q̃ tunc non corrūpunť a causa intrinseca: ⁊ hoc vel per conseruationē diuinā miraculosam vel non miraculosam sed iustam: (Difficltas curiosa ⁊ subtilis sꝫ nō ī doctrina phi.) quia correspōdentē statui finali in quo iam illi sunt: tamen si ponať actio realis ibi est aliqua causa corruptiua extrinseca: ⁊ miraculum videť si illud non corrūpit: cum causa que potest inducere aliquid incompossibile alicui possit ipm corrūpere: ille aūt ignis pōt īducere calorē oino incōpossibilē qualitati mixti reqsite ad vitā. si q̃ illū non

inducat in summo: et tñ agat realr miraculuz est: sicut fuit in camino vbi ignis nõ habuit omnem actionem quã ex natura sua habere potuisset: si iterum inducat calorem in illo gradu miraculum est q ille grad⁹ stat cum vita. ¶ Si dicas eodem modo ex alia parte opz ponere miraculum ne corrumpaf ab extrinseco: nã naturaliter immutatio illa intẽtionalis excessiua causat dolorem excessiuũ vnde et dolor excessiuus occidit: sicut apparet de anthioco. 1. Mach. quinimmo etiam timor excellens de quo minus videf qñqz est cã mortis
Cap. 6. ¶ Rñ. nullus dolor simplr repugnat qualitati mixti
E simplr reqsite ad vitam: quod pz satis: qz intẽtio causatiua doloris magis videref repugnare: sed illa non repugnat sicut nec vnũ cõtrarium in esse reali: et aliud inesse intentionali. Apparet etiam per Aug. 21. ci. c. 3. Nõ ideo mori poterũt illa corpora: qz dolebunt. et subdit. Cur corpora que aialibus dolorem pñt inferret mortem vero inferre nõ possunt: nisi quia nõ est cõsequens vt mortem faciat qđ dolorẽ facit: non est ergo necessarium future mortis argumentum dolor: et ratio sua paulo ante posita stat in hoc: aie est dolere non corporis etiã quãdo ei dolẽdi causa est a corpore: si ergo a dolere argumentũ sumeref ad mortẽ: magis ad aiam pertinet mori ad quam magis pertinet dolere. Adhuc ante illud innuit rationẽ aliã quasi talem: cuius rõnis est dolorem facere mortis argumentũ: cuz vite potius sit indiciũ: certum est viuere oẽ quod dolet: quasi arguit: si dolere necessario infert viuere non necessario infert mori. Dico tñ q qñqz imo hic et in pluribus ad dolorẽ excessiuum sequif mors: quia seqt improportio illius qualitatis naturalis reqsite ad vitam et modũ ponere reqreret declarare quomodo virtus fantastica et appetit⁹ possunt habere actionẽ i qualitates naturales: sed qñocũqz hoc sit non est ibi formalis repugnãtia cuiuscũqz sensationis vel doloris ad quẽcũqz gradũ qualitatis naturalis reqsite ad vitam: ergo nõ erit tñ miraculum dolorem quẽcũqz esse
F sine morte sicut qualitatem realem simplr cõtrariam qualitati mixti esse cũ vita: ibi eñ esset quasi repugnãtia formalis inter qualitatem iductam a cõtrario et qualitatem reqsitam ad vitã: vel si secũda nõ opponeref esset miraculum vitã esse sine illa qualitate mixta: sed hic non requirif aliquod miraculũ nisi q dolor suspẽdatur ab effectu suo vt i plurib⁹. s. ne ad ipsam sequaf distẽperatio mixtiõis repugnãs vite: ipm aũt qđ ad talẽ effectũ suspẽdi nõ opz ponere nouũ miraculũ: sed reduci ad idẽ ad quod reducif suspensio actionis cõtrarioz ad intra ne corrũpant: videlicet vt ppf statũ finalem ad quẽ reducti sunt de⁹ suspẽdat causas ab effectibus vt in plurib⁹ q̃ si sequeref destrueref illud compositũ. ¶ Preterea. tertio scriptura videf dicere
Cap. 24. eũdẽ dãnatũ pati a ɔtrarijs iuxta illud Job. Ab aqs niuiũ trãsibunt ad calorẽ nimiũ. Et lz saluaref iuxta illã superficiẽ lrẽ alternatio in istis afflictionib⁹: tamẽ non posset pbabilr saluari q simul pateref in summo et realr a ɔtrarijs: põt aũt saluari q simul patiaf et in summo intentionalit ab eis: qz species cõtrarioz etiã in summa non sunt cõtrarie: ergo illa via de intentionali sine reali immutatione potest plura saluare ptinẽtia ad eorum afflictionẽ q̃ alia. ¶ Quarto dico q
G nec est oĩno certa ratio ad negãdum ibi immutationẽ realẽ: qz ex quo potest poni vt habef in primo articulo et lz nõ sit necessaria ad dolorẽ. sicut habef in. 2. articulo: tamẽ quecũqz arguunf in tertio articulo si ascribãtur miraclo nõ possunt iprobari. Posset eñ de⁹ vt coagere igni ad inducendũ calorem realẽ in corpus: non tñ q̃ esset formalr repugnãs qualitati illius mixtiõis vel cõplexionis: et tunc posset poni miraculũ in hoc q non coagit in totum effectũ in quem agit ignis. Posset etiã deus coagere igni ad illũ summum calorem incompossibilem: et tunc destrueref illa mixtio proportionata: nec tamen destrueref vita deo miraculose cõseruante eam. Qz si ponaf calorem induci in summo: et tamen equalitatem illã mixti stare in eodem: videf q formalr repugnãtia sit sicut si mediũ et extremum similr fierent in eodem. Et an hoc sit possibile deo nõ hic sed alibi: tamen non est ita notum sicut alterũ duorum predictoz. ¶ Sic ergo dico q patienf passione afflictiua ab igne: et ideo necessario passione intentionali: non necessario autem ad afflictionẽ passione reali: sed si illa concomitef quia causa naturalis approximata susceptiuo opz incorruptionẽ illius corporis ab extrinseco saluari aliquo predictoz modorum. ¶ Cõtra secundũ articulum instaf p hoc q sensus beati sentirent omnẽ differentiã sensibilez: ergo si esset beatus in illo igne intentionalr immutaref ab illo sicut dãnatus: et tamen non pateref passione afflictiua: ergo illa non est per solam passionem intentionalem. ¶ Preterea. omnis opatio est delectabilis potentie opanti quia pfectio eius: ergo sensatio quecunqz que concomitaf actionem intentionalem erit delectabilis non ergo dolorosa. ¶ Preterea. appetitus sensitiuus non est nisi propf naturam: ergo nihil est sibi disconueniens nisi quia disconueniens nature. ¶ Ad primũ. vel sensui beati nullum sensibile esset excellens: quia sensus ille ita erit pfectus q non poterit aliquod sensibile propf excessum esse illi improportionatuz: et tũc sequeref q etiam si immutaref intentionaliter ab illo igne: non tamen dolorose quia non a disconueniente. Vel alif cum dolor non causef (vt dictum est) in ipso sensu: sed in appetitu sensitiuo: et appetitus sensitiuus beati est totalif quietatus vel complete satiatus delectatione sensibili: et delectatio excellens excludit tristitiam quãcunqz. 7. ethi. in illo appetitu beati nullus dolor causari posset. Esset ergo concedendũ si illud sensibile esset excellens sensui eius q dolor causaref i appetitu eius: nisi qz a cã efficaciori inest illi appetitui q excludit oẽm dolorẽ. ¶ Ad scdm opatio nõ pportionata nõ est delectabilis: talis est sensatio obiecti excellẽtis: nec mirũ qz opatio nõ est delectabilis nisi qz circa obiectũ delectabile istud aũt obiectũ ẽ disconueniẽs ideo ɔtristãs vel dolorificãs. ¶ Ad tertiũ verũ est q natura facit aliqđ esse disconueniẽs appetitui sensitiuo: qz illud vel ɔcomitãs illud cõiter est corruptiuũ nature: tñ esto q tale aliqñ nõ ɔcomitef si semp manet disconueniẽtia pma ita i pposito lz nõ sit hec imoderata calefactio ɔcomitãs ipm excellẽtẽ calidi: tñ mãet disconueniẽtia calidi: vt spẽz iprimẽtẽ ad appetitũ sẽsitiuũ

Speculare diligenter — H — I — Cap. 18

Ad argumẽta pricipalia.

¶ Ad primũ illa auctoritas. 6. thopi. videf improbare actionẽ realẽ ignis: nõ aũt intẽtionalẽ qz de illa non intelligif dictũ philosophi: sed si realis ponaf: opz dicere q ppõ est pa quartũ est ex pte cãe naturalis dimisse sibi i agẽdo qz tũc p ɔtinuationẽ sit magis et magis obiecto ɔueniẽtis a substãtia: cui illud ẽ ɔueniẽs: sz in pposito nõ dimittif cã naturalis sibi. Vel alif magis abijcit a substãtia dispositiue qñ seqf illud ad qđ est dispõ: sed hic nõ sic magis abijcit de substãtia hoc mõ: qz nõ põt i effectũ illi⁹ dispositiõis: q. s. eñ se eẽt dispõ causis naturalib⁹ sibi dimissis. ¶ Ad aliud pz q̃ actio itẽtionalis s. vel realis sit ibi ponẽda nctio: et q̃ posset ibi poni: et ad obiectiões ɔtra ex articulo. 2. et 3. K

¶ Preterea sciendũ est q omnes anime et c.

Distinctio. XLV.

Questio.I Circa istā di.xlv. quæro quatuoꝛ. ¶ Primo: vtrū aīa ſeparata poſſit intelligē q̄ditates ſibi añ ſeꝑationē habitualr̄ notas: Q: nō. 3. de aīa fantaſmata ſe hñt ad intellectū ſicut ſenſibilia ad ſenſum: ſꝫ ſenſus nō p̄t aliquā ſenſationē hr̄e niſi moueat a ſenſibili: ꝰ nec intellectꝰ aliquā intellectionem niſi moueat a fantaſmate: ſed tūc nō mouebit a fantaſmate. ¶ Preterea. p̄mo de aīa. intellectꝰ coꝛrūpit quodā interioꝛi coꝛrupto: illud interiꝰ non pōt eſſe niſi oꝛganū fantaſie: illud aūt coꝛrūpit in moꝛte: ꝰ ⁊ intellectus. ¶ Preterea. nullus intellectꝰ intelligit niſi intellectꝰ poſſibilis: qꝛ agens nō intelligit: ſed poſſibilis nō manet poſt moꝛtē: qꝛ. 3. de aīa intellectꝰ paſſiuꝰ coꝛrumpit: poſſibilis eſt paſſiuus: ꝰ ⁊c. ¶ Oppoſitū 3. de aīa. aīa eſt locus ſpecierū non tota: ſed intellectꝰ: loci aūt eſt ſaluare locatum: ꝰ intellectus ſaluat ſpecies: ꝰ ⁊c. ¶ Preterea. Boetius. 5. cōſolationū. receptū eſt in recipiente ꝑ modum recipientis: aīa recipiens ſpēs intelligibiles ē incoꝛruptibilis: ꝰ recipit eas incoꝛruptibilr̄. ¶ Preterea. Auic. 6. naturaliū. p̄ma ꝑte. c. 6. Aīa ſeꝑata clarius videbit veritatem q̄ꝫ ꝯiūcta: ⁊ concoꝛdat cū illo Sap̄. 9. Coꝛpus quod coꝛrumpitur aggrauat animam.

T.c.39.
T.c.66.
T.c.20.
T.c.6.
Proſa.5.

Hic eſt vna opinio de intellectiōe anime ſeꝑate ꝙ ipſa ītelligit ꝑ ſpecies ſibi influxas a deo ſed eius ꝑtractatio magis eſt pꝛopꝛia in ſequēti. q. ¶ De ſpē ergo nō influxa ſiue ꝑ modum naturalem acq̄ſita videt eſſe opinio Auic. 6. naturaliū. ꝑte. 6. c. 5. ꝙ ipſa nō manet ſine actu intelligēdi. ¶ Ad hoc adducit etiā Aug. 11. tri. 3. ꝙ ceſſante actu cogitādi nihil manet in intelligētia ſed poſtq̄ꝫ cōuerſa eſt ad memoꝛiam recipit ab ea: hec ſonāt ꝙ nulla ſpēs ītelligibilis remaneat in intellectu habitualr̄ ceſſāte actu. ¶ Alia opinio eſt ꝙ in ītellectu nulla eſt ſpēs intelligibilis: ſꝫ tm̄ fantaſma in virtute fantaſtica. ¶ Circa hoc diffuſe habitus eſt tractatꝰ di. 3. p̄mi. q. 7. ⁊ diſt. 3. 2. q. 10. vñ ex ꝓbatis ſupponat pꝛimo ꝙ ſpēs ītelligibilis ſit ponenda. ſcđo ꝙ ip̄a remaneat in intellectu ceſſante om̄i actu intelligēdi: nec tm̄ remaneat vt raptim trāſiens: ſed vt habitus quo ad rōnē ꝑmanētie: an aūt ſit habitus tactū eſt ibi in. 2. lib. loquēdo em̄ de habitu ꝑ ſitate ꝓut eſt aliqua qualitas inclinās ad facilr̄ cōſiderādū ſpecies nō eſt habitus: ſed precedit eū: immo precedit actū a quo generat ille habitꝰ ꝓpꝛie dictꝰ. ¶ Qualr̄ aūt Aug. ⁊ Auic. exponēdi ſunt pꝫ ibi: qꝛ Aug. nō loquit niſi de acie ſenſitiua quā vocat aciē cogitationis: q̄ nō manebit in aīa ſeꝑata. Auic. aūt vr̄ ponere duplicē modū intelligēdi ab inferioꝛi ⁊ ſuꝑioꝛi vt tactū eſt ibi: ⁊ ab inferioꝛi q̄dē notitiā ꝑmāſiuam: a ſuꝑioꝛi nō. ¶ Ex his ſuppoſitis habemꝰ iſtā ꝯcluſionem ꝙ ī intellectu ſm̄ ſe manet ſpēs intelligibilis poſt actū ītelligendi. ¶ Ex hoc arguo ſic. in ītellectu vt eſt ſubiectū ſpēi intelligibilis nō eſt ꝑ ſe req̄ſitū: nec neceſſario cōiunctio eius ad coꝛpꝰ: ꝰ ꝑ non ꝯiungi ad coꝛpus nō ſe hꝫ alit in recipiēdo ſpēm intelligibilē: ꝯñtia pꝫ: qꝛ ſubiectum nō alir̄ ſe hꝫ in recipiēdo accidēs ꝓpter variationem eius: qđ nō eſt ratio recipiēdi illud: nec aliquo mō neceſſariū ī recipiēdo: ipſa aūt aīa ſm̄ ſe: ⁊ inq̄ꝫtū ꝑficit coꝛpꝰ eſt ſubiectū totale ſpēi: qꝛ alir̄ angelus nō poſſet eſſe ſubiectū taliū ſpērū. añs ꝓbo: qꝛ ſpēs iſta ē foꝛma ſimplex īmaterialis vl̄ ſpūalis ad minꝰ in hoc qđ eſt inextēſa ⁊ inextēſibilis. vñ dicit Cōmē. ꝙ trāſfert obiectū de oꝛdine in oꝛdinē qñ de fantaſmate trāſfert ꝑ intellectū agētē ad oꝛdinē ītellectꝰ poſſibilis: qđ nō intelligo niſi de oꝛdine materialis ⁊ extēſibilis ad oꝛdinē īmaterialē ⁊ inextenſibilē: ſed nihil ſimplr̄ īmaterialr̄ recipit in intellectu inquātū ꝯiūctus eſt ſimplr̄ coꝛpoꝛi: qꝛ ſi inquātū ſic: vel ꝰ in toto p̄mo: vel illa cōiunctio erit aliqua rō recipiēdi: ſiue ſic ſiue ſic receptū nō erit oīno īmateriale iſto mō. ¶ Ex hoc habeo ꝙ ſpēs intelligibilis eodē mō pōt infoꝛmare intellectū ſeꝑatum ſicut cōiunctū: ⁊ tunc vltra cū ſpēs intelligibilis ꝯiuncta intellectui agēti ⁊ poſſibili eodē mō ꝯſtituat rōnem memoꝛie ꝑfecte: eo mō quo alr̄ dictū ē de memoꝛia ītellectiua: qđ ꝯtinet obiectū intelligibile ⁊ intellectū gignitiuū: ſequit ꝙ in intellectu ſeꝑato poterit eſſe memoꝛia eiuſdē rōnis: q̄ fuit in ꝯiuncto: ⁊ vltra cū memoꝛia eque ꝑfecta ſit eque parēs ꝑfecti actꝰ intelligētia ⁊ verbi ꝑfecti ꝑ Aug. 13. de tri. ꝑ totū. ſequitur ꝙ in intellectu ſeꝑato poterit eſſe eque talis gignitio ſicut ītellectui ꝯiuncto: ꝰ aīa ſeꝑata ꝑ ſpēm intelligibilē retētā cuiuſcūq̄ꝫ: cuiꝰ pꝛius: poterit hr̄e actualē intellectionē. Huic ꝯſonat intētio ph̄i q̄ vult p̄mo de aīa. ꝙ ſi nō pōt hr̄e oꝑationē ſeꝑatā nec eſſe. ¶ Ponit etiā ſciam ꝓpꝛie in intellectu. 3. de aīa. d. ꝙ ſicut aīa ꝑ ſenſus eſt ſenſibilia: ita ꝑ ſciam eſt ſcibilia. Scia autē ex ꝑte ſua nata eſt incoꝛruptilr̄ manere: ⁊ ꝑ ꝯñs ex ꝑte ſubiecti: cū ſubiectū ſit incoꝛruptibile: hñs aūt ipſam eſt in potētia accñtali ad ꝯſiderādū ex eodē. 3. ⁊. 8. phyſ. igit aīa ſeꝑata eſt in potētia accñtali ad intelligendum obiecta pꝛiꝰ habitualir̄ ſibi nota: ꝰ pōt ex ſe exire in actū. ¶ Huic ēt ꝯſonat illud Hieronymi ī ꝓlogo biblie. Diſcamꝰ in terris quoꝝ nobis ſcia remanebit in celis: valde em̄ indignū eſſet tm̄ laboꝛare circa ſciam ⁊ virtutes ſi deſinerēt eſſe in moꝛte: ⁊ valde irrōnale eſt ꝙ maneāt q̄n eoꝝ actus poſſint hr̄i. ¶ Cōtra hoc vident alique dubitatiōes: pꝛimo qꝛ ſi multe ſpēs intelligibiles ſint ꝯſeruate in intellectu aut q̄libꝫ mouebit ad intellectionē vel ad ꝯſiderādū obiectum repñtatū ꝑ ip̄am: vel nulla. p̄mū eſt incōueniēs: qꝛ nō ꝯuenit intelligere multa diſtincta: ꝰ relinquit ſcđm ꝙ nihil ꝯtinget intelligere. ¶ Preterea. intellectio ſine fantaſmate ꝑfectioꝛ eſt q̄ꝫ cū fantaſmate: cuius ꝓbatio eſt: qꝛ ꝯuenit cū intellectiōe dei ⁊ angeloꝝ q̄ eſt ſimplicit ꝑfectioꝛ in gñe intellectionū: ꝰ ſi intellectꝰ ſeꝑatus poſſit intelligere ſine fantaſmate: haberet intellectionē ſimplr̄ ꝑfectioꝛem q̄ꝫ ꝯiunctus qđ eſt incōueniens. ¶ Preterea. in intellectu ꝯiuncto nō ſufficit ſpēs intelligibilis ad intellectionē ſine fantaſmate: qꝛ opꝫ ꝯuerti ad fantaſmata. 3. de aīa: ſed iſta ſpēs intelligibilis eſt eque ꝑfecta in intellecto ꝯiuncto ſicut in ſeꝑato ergo ipſa ſola in ſeꝑato nō ſufficiet ad intellectionē: qꝛ nec fantaſma poterit tunc haberi: ergo ⁊c. ¶ Preterea. operatio pꝛopꝛia totius nō poteſt eſſe pꝛopꝛia operatio partis: quia nec eſſe totale totiꝰ poterit eſſe partis: ſed intelligere eſt pꝛopꝛia oꝑatio hominis ex pꝛimo ethi. ⁊ pꝛobat ꝑ rationem: quia eſt aliqua pꝛopꝛia oꝑatio iſtius ſpēi: ⁊ nō alia q̄ꝫ iſta: ergo illa non poteſt eſſe oꝑatio aīe que eſt tātum pars ſpeciei. ¶ Ad pꝛimum difficultas iſta de intellectione multoꝛū vel vniꝰ obiecti pꝛimo communis eſt: tamen in pꝛopoſito habꝫ difficultatem ſpecialem quia hic nō poteſt recurri ad ſenſus particulares percipiētes ſenſibilia: nec ad fantaſmata efficacius vel minus efficaciter mouētia: ſicut de intellectu cōiuncto: ſi enim ſint plura intelligibilia pꝛeſentia ītellectui illud cuius ſpecies foꝛtius impꝛimit ſenſui ⁊ eſt efficacioꝛ in repꝛeſentando illud in ipſo efficacius mouet intellectum ad ſui conſiderationem. ¶ Dico ergo bꝛeuiter ad iſtud hic: ⁊ per conſequens vbiq̄ꝫ de iſta non ſimultate: ꝙ obiecta pꝛeſentia habitualiter vel ſunt eque motiua intellectus: vel aliquod eſt efficacius motiuū eius q̄ꝫ alia. Si pꝛimo modo ⁊ cum hoc poneret equalis inclinatio intellectꝰ

Tho.1.pte ſum.q.99. ar.1.250.di 4.q.1.
Ri.q̄li. 4 q.7.⁊.8.
Gotfr.q̄li. 9.q.19.
diſt.3.q.10
A
B
3.de aīa.cō 18.ꝓpe fi.
In.2.di.1. ⁊ alibi ſepe
T.c.12.⁊ 1. de.
T.c.37.
T.c.8.
T.c.32.
Cap.7.ad finem.
T.c.39.
Cap.9.
D

ad quodlibet illorum:nullũ illorũ prius intelligeret quã aliud:sed hypothesis est impossibilis. Si aũt aliquod efficacius motiuũ ablata inclinatiõe maiori ad vnum obiectũ ꝗ̃ ad aliud quod est efficaci⁹ motiuum prius mouebit ꝛ prius intelligeť. Pensatis ergo hinc ꝛ inde virtute motiua ꝛ inclinatione:apparet qđ pri⁹ intelligeť. ¶ Ad scđm dico ꝙ aliquid potest dici ꝑfectius positiue vel ꝑmissiue. Exemplũ aĩal est perfecti⁹
E musca ꝑmissiue:quia ratio aĩalis ꝑmittit ꝙ aĩal saluetur in hoĩe. musca aũt est ꝑfectius positiue:q2 quelibꝫ species aliquã perfectionẽ ponit vltra genus. ¶ Ad propositũ intelligere sine fantasmate est ꝑfectius ꝗ̃ intelligere cũ fantasmate verũ est ꝑmissiue sed non positiue.i.non ponit plus ꝑfectionis. qđ probať:q2 agens potẽs vti instrõ nõ positiue ꝑfectius agit si non vtať instrõ:tñ actio sine instrõ possibile est ꝙ sit ꝑfectior actione que est cum instrõ:ita hic de fantasmate quod est vt instrm cõcedo ꝙ aliquam cõditionem ꝑfectionis hꝫ intellectio sine fantasmate quã non hꝫ intellectio cũ fantasmate:quia similitudinem quandã cũ intellectione simplr perfecta substãtie separate. sed non sequiť ex hoc ꝙ quecũqꝫ talis sit positiue ꝑfectior quacũqꝫ tali. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ si species ĩtelligibilis ĩ coniũcto non sufficit sine fantasmate:hoc nõ est ꝙ fãtasma requirať ibi tanqꝫ principiũ aliquod actus in-
F telligendi:sed precise requiriť vt principiũ opationis virtutis fantastice:ꝛ illa opatio requiriť ad ĩtellectionem propť cõnexionem potẽtiarum superiorum ꝛ inferiorum in agẽdo:siquidẽ superior ꝛ nõ perfecte operatur circa aliquod obiectum nisi inferiores que possũt operari operenť circa idẽ:ꝛ hec est ratio quare distractio potẽtiarũ aĩe circa diuersa obiecta impediũt operatiões earũ. Est tñ aliqua perfectio quam fantasmatribuit intellectioni ꝑ hoc ꝙ intẽdit speciẽ intelligibilẽ regulariter in qualibet intellectione:sicut declaratũ ẽ li.1.di.3. Sed illa ꝑfectio hri non potest sine fantasma-
q.8. te:ꝛ ideo quo ad hoc cõcedendum esset ꝙ intellectio sepata esset minus ꝑfecta ꝗ̃ ꝯiuncta nisi esset aliquod reformans quod sufficeret pro equali ꝑfectiõe restauranda. Et ex hoc pꝫ quõ necessaria est conuersio ad fãtasmata:non sicut ad principiũ intelligendi:sed sicut ad illud quo opꝫ potentiam inferiorẽ vti ad hoc ꝙ superior habeat operationem suã:ꝛ hoc propť ordinem potentiarũ in agendo quas ad ꝑfecte agendũ opꝫ cõ-
Speculo notabilis. currere in agendo circa idẽ obiectũ. ¶ Ad quartũ cuiuscũqꝫ totius forma non est nata eẽ per se:eius toti⁹ potest esse aliqua operatio propria que non potest esse forme sue. Sed per oppositum cuius forma specifica nata est esse per se illius totius non potest esse aliqua operatio perfecta que non possit esse forme vt operan-
G tis:quia operatio perfectissima non potest inesse nisi insit ꝺm formam perfectissimam ꝛ non potest esse ꝺm formam possibilem per se esse nisi possit illi per se inesse:quia illud erit ꝑ se immediatum receptiuum:ꝛ ita si per se est:per se potest recipere. Cõcedo ğ ꝙ intellectio est propria operatio totius hoĩs:sed ꝺm formam perfectissimã in eo tanqꝫ ꝺm propriã rationẽ operandi:nec hoc solum:sed quia hec forma est separabilis sic inest ꝺm eã ꝙ potest esse eius:ꝛ ideo sic est propria totius ꝙ potest esse partis:nego ergo maiorem in pro-
Tho. dist. 44.q.4. posito. ¶ Ad probationem de esse:lꝫ aliqui dicant ꝙ esse totius est esse anime:tñ hoc improbatuꝫ est supra di.43.q.1. vnde concedo ꝙ esse totius non potest esse anime nec econuerso loquendo de esse totali ꝛ preciso ꝛ tñ operatio perfectissima totius istius quia non potest inesse nisi ꝺm aĩam:ꝛ non potest inesse ꝺm eam vt ꝺm proximum receptiuum nisi possit esse eius quando ipsa per se est:sequitur ꝙ operatio totius potest eẽ operatio illius. vnde nego consequentiam:esse huius non potest esse illius:ergo nec operatio eius operatio istius. ¶ Ad probationem. operari presupponit esse: verũ est. sed non vt precisam rationẽ recipiendi.

Ad argumenta principalia.

¶ Ad primum illa auctoritas.3.de anima. debet ĩtelligi quo ad acquisitionẽ intellectionis:ꝛ hoc primam ꝛ Prime:sed H
quo ad vsum non est intelligendũ:ꝛ ratio est:quia intellectus potest vti forma prius acquisita:lꝫ illa non habeanť que prius necessaria erant ad acquirendã illam formã:non sic sensus loquendo de sensu exteriori potest vti aliqua forma prius acquisita:quia non est conseruatiuus speciei prius recepte ad posterius operandũ. ¶ Aliter posset dici ꝙ hec propositio intelligitur pro statu isto:quia intellectionem istã nobis cõuenientem per experientiam non nouit philosophus nisi pro statu isto:quia nullam aliã experiebať. ¶ Ad secundũ. intellectus corrumpitur.i.impeditur quantum I
ad operationem:ꝛ sic quasi corruptus habetur quodam interiori corrupto:quia sine operationẽ fantasie non potest in operationeꝫ suã:sed ex hoc non sequitur ꝙ sit ĩ se corruptio vel corruptibilis:nec ꝙ illud aliud necessario requiratur ad actum eius:sed tantummodo ꝙ requiratur ꝺm ordinem potentiarũ qui nunc inuenitur in natura humana in operando circa idẽ obiectum. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ intellectus passiuus non intelligitur ibi intellectus possibilis:sed aliqua virt⁹ sensitiua quam aliqui vocant cogitatiuam:ꝛ verũ est ꝙ omnis sensitiua corrumpitur:ꝛ ideo intellectus passiuus illo modo acceptus:non tamen intellectus passiuus eo modo quo dicimus intellectum possibilem esse passiuum.

Quæstio.II.

SEcundo quero. Vtrum aĩa separata possit acquirere cognitioneꝫ alicuius prius ignoti? Q̃ꝫ nõ. q2 tunc intellectus frustra vniret corpori probatio cõsequentie:nõ vnitur propter perfectionẽ corporis:quia forma nõ est propter materiam:sed ecõuerso:2.physi. ergo vniť propť perfectionem sui acquirendã:vt. s. ꝑ vsum sensuũ in corꝑe acqrat sciẽtiam:sed istud eẽt frustra si sepata sine vsu sensuum posset eã acquirere. ¶ Preterea trãsitus ab ex- Tex.c.4[illegible]
tremo in extremũ nõ potest eẽ nisi per medium:res extra est omnino materialiter:in ĩtellectu om̃ino ĩmaterialiter:ergo opꝫ ꝙ trãseat per mediũ ĩ quo sit aliquo modo materialiter ꝛ aliquo modo immaterialr:sic autem est in sensu:materialr q2 ꝺm conditiones indiuiduales:ꝛ immaterialr q2 ꝺm pħm.2.de aĩa. sensus est receptiuus specierũ sine materia:materia inqꝫ tali q̃lẽ reqrit forma realr existẽs extra. ¶ Preterea. si possꝫ T.c.12[illegible]
acqrere cognitioneꝫ vni⁹ ignoti:pari rõne ꝛ cuiuslibꝫ ꝛ ista distãtia localis quãtũcũqꝫ nõ ĩpediret eius cognitionẽ:qđ videť esse ꝯtra Aug. in li. de cura ꝓ mortuis agẽda vbi vult ꝙ aĩe sepate nõ nouerũt ea q̃ hic agunť:nisi eis exprimanť ab angelis vel ab aĩab⁹ ad eas veniẽtib⁹ q̃ illa hic nouerũt. ¶ Oppositũ. natura nõ est sine ꝓpria opatiõe specifica. ꝛ accipiť ex.2.ce.et mũ. ꝛ a Dam.c.64. aĩa aũt humana est perfectissima T.c.17.
forma ꝛ eius propria operatio ꝺm intellectum possibilem est intelligere:ꝺm agẽtem abstrahere:ꝛ ꝺm volũtatem velle:ergo nullus mod⁹ eẽndi potest cõuenire aĩe ꝺm materiã suaꝫ ĩ quo nõ possit ĩ istas operatiões ꝺm aũt materiã suã talis est:ꝙ p̃t hr̃e eẽ sepatũ:ꝛ hoc est ex ꝑfectiõe nature sue:vñ hoc nõ ꝯuenit aliꝭ formis ĩperfectis:ğ ĩ illo eẽ põt ĩ illas opatiões:sꝫ possibile ẽ eã nõ acq̃sisse pri⁹ spẽs obiectoꝝ:sicut pꝫ de aĩa

paruuli defūcti: ergo poterit tūc acqrere.

Hic tenetur negatiua propter rationem scd̄am in ꝟtute: arguiť eñ ꝙ opꝫ eē quandaꝫ cōuenientiam inter recipiēs ꝛ receptum spēs aūt in sensibus exñtes hñt cōuenientiam cū intellectu inquātū sunt sine materia ꝛ cū rebus materialib⁹ inq̄tū sunt cū cōditionibus materialibus: ꝛ ideo ꝯueniens sens⁹ recipit a rebus materialib⁹ ꝛ intellect⁹ a sensu: nō autem intellectus imediate a rebus materialib⁹: qꝛ non est ibi talis cōuenientia: ꝛ ideo ad hoc ꝙ post separationem a corpore intelligat non requiruntur alique forme a reb⁹ accepte vel tūc vel prius. ¶ Quō ergo intelliget? ¶ Respōdeo ꝑ influentiam a substātijs superioribus deo. vꝫ. vel angelis: ꝛ hic loquēdo de naturali influentia ꝛ naturali cognitiōe eius qd̄ ostēdit sic. Intellect⁹ noster est medius inter substātias intellectuales ꝛ res corporales. vñ dr̄ aīa eē creata in orizonte eternitatis libro de causis. Et hoc ideo qꝛ per intellectum attingit ad substātias intellectuales. Inquātum vero est actus corporis attingit res corpales: oē aūt medium quanto magis appropinquat vni extremo tāto magis recedit ab alio: ꝛ ecōtra sed aīa rōnalis q̄ mediat inter substātias intelligibiles ꝛ res corporales (vt dictū est) dum separaf: quodāmodo accedit a rebus corporalibus: igiť tūc accedit ad influxū substantiarū itelligibilium: vñ cū aīa nostra in statu vie maxime ad corpus accedat: vtpote eius act⁹ existens nō habet respectū ad res intellectuales: ꝛ ideo nō recipit influētiaꝫ a superiorib⁹ substātijs vt cognoscat: sed cognoscit per spēs a sensib⁹ acceptas: ꝛ ideo ēt in hac vita q̄to aīa magis abstrahiť a corpore tāto magis a substātijs spūalibus influxū cognitionis recipit: ꝛ inde est ꝙ q̄dam occulta cognoscit in dormiēdo ꝛ in excessu mētis: vñ quādo actu erit a corpore separata erit paratissima ad recipiendū influentiam ab intelligētijs superiorib⁹. s. deo ꝛ angelis: ꝛ sic ꝑ hmōi influētiam habebit cognitionē maiorē vel minorē ẜm modū capacitatꝭ sue: ꝛ sic Cōmētator loquiť. 3. de aīa qꝛ ponit intellectū possibilem eē substātiam separatā: q̄uis in hoc erret: tñ q̄tū ad hoc recte dicit ꝙ ex hoc ꝙ poniť substātia separata: hꝫ respectū ad substātias intellectuales supiores eas vt itelligat. Sed ẜm aliū respectū quo cōparaf ad intellectū nostrū recipiendo spēs a fantasmatib⁹ nō cōiungiť substantijs altiorib⁹.

¶ Cōtra istam pōnem etsi nō eēt alia rō nisi ex istis duob⁹ pricipijs: quoꝝ primū est ꝙ plura non sunt ponēda sine necessitate. ꝛ accipiť a philosopho. 1. phy si. ꝛ scd̄m ꝙ in illa natura ponēdū est ꝙ derogat ei⁹ dignitati nisi sit euidēs ex aliquo ꝯueniēti tali nature ꝙ pt accipi a pho. 2. de gñatiōe. semper iquim⁹ naturā desiderare id qd̄ melius est: ꝛ sicut i toto vniuerso: ita in qualibet pte magis ponēdū est id qd̄ meli⁹ est sibi: si nō euidēter appareat sibi illud nō ꝯuenire: nūc aūt hic poniť pluralitas: qꝛ spēs tales influxe a deo vel angelis ꝛ sine necessitate: qꝛ natura illa sufficiēter hꝫ i se vñ possit attingere ad perfectionē propriā sine talib⁹ datis infusis a deo vel angelis: vñ hoc nō videť nisi q̄dā recursus ad deū vel angelos: ꝓpter hoc ꝙ nō capitur pfectio illius nature in se. ¶ Hec etiā opi. vilificat naturā aīe intellectiue: sicut eñ simplr̄ vilior est natura q̄ in nullā operationē vel nō nisi viliorē pōt: ita ꝓportionaliter est illa natura vilior q̄ in operationē sibi conuenientem nō potest q̄ q̄ potest: aīa aūt separata pte ex intrinsecis sibi etiā cū obiectis extrinsecis ꝯcurrētib⁹ nō pōt in illam operationē sibi ꝯuenientē: nisi deus vl̄ angeli dent sibi tales spēs: lapis aūt ex intrīsecis sibi sine influxu tali mēdicato pōt i opatiōnē sibi ꝓportionatā: qꝛ descēdere in cētrū ꝛ ibi qescere: ꝫ magis vilis catur aīa ẜm ꝓportionē ad suā nobilitatē ex illa positione q̄ natura lapidis. ¶ Preterea. sic opinās tꝫ alibi ꝙ duo accñtia eiusdē spēi nō pñt simul eē: illa autē spēs lapidis vt obiecti influxa est eiusdē spēi cū spē intelligibili acq̄sita ab aīa hic in corpe: ꝫ vel illa īfluxa nō poterit eē vel opꝫ istā hic acq̄sitam nō manere: sed scd̄m est falsum: qꝛ cū propri ū subiectū spēi illius sit īcorruptibile: ꝛ ipsa spēs ex se possit incorruptibiliter manere: sequiť ꝙ ipsa manebit: ꝫ non dabiť ipsi a deo aliqua spēs lapidis: ꝛ ꝑ ꝯñs vel nūq̄ poterit itelligere lapidē vel poterit intelligere ꝑ spēm priorē acceptā a reb⁹: qd̄ negāt. ¶ Si dicas nō dari spēm prius hñti nō videť rōnabile ꝙ illa spē perfecta qualis daf alteri nō habēti careat: ista aīa: ꝛ saltē hoc habeť ꝯtra opionem: ꝙ aliqua intellectio erit tūc per spēm pri⁹ a re acceptam. ¶ Si dicas spēm īfusam ꝛ acquisitā differre spē sicut virtutem acquisitā ꝛ īfusam q̄ simul sunt: istd̄ est anxioma de quo in. 3. li. dis. 36. q. 1. sed esto ꝙ ꝯcedaf eis de virtutib⁹: nō sequiť propositū hic: qꝛ virtus īfusa habebit aliā regulā propriā q̄ acq̄sita: ꝛ ex alietate regule poterit poni alia virt⁹ spē: qꝛ virt⁹ in rōne eētiali virtutis depēdet a regula cui cōformaf: hec autē nō poterit fingi dr̄ia specifica spēi infuse: ꝛ prius acq̄site: qꝛ nō est hec differētia nisi tm̄modo pricipij effectiui vel modi efficiēdi: talis aūt nō distinguit effect⁹ spē ẜm ꝙ innuit Aug. 3. de tri. c. 10. ¶ Rōnes opi. nō ꝯcludunt. prima ad partem negatiuā: vel erit ex quatuor terminis vel ꝯcludit oppositū: vel vna propō erit falsa. Si eñ accipias ꝑ maiore opꝫ eē cōuenientiam inť recipiēs ꝛ receptū ꝛ ꝑ minore res materialis extra nō hꝫ cōuenietiam cū itellectu: qd̄ sequiť: ꝫ itellectus nō recipit rē materiale extra: nec ecōuerso. Si aūt cōcludas ꝙ nō recipit a re materiali extra: sunt quatuor termini: qꝛ istud predicatū nō fuit in maiori: si aūt accipias maiorē istā quam tamē nō ponis in scripto sed ꝓmam: opꝫ eē ꝯuenietiam iter recipiēs ꝛ illud a quo recipit: dico ꝙ magis ꝓprie diceref esse proportionē q̄ ꝯuenientiam: qꝛ recipiēs hꝫ rōnem passi ꝛ illud a quo recipit rōnem agētis: agēs aūt ꝛ passum sunt ꝓportionalia: non aūt ꝓprie ꝯuenientia: nisi extēdendo ꝯuenietiam ad ꝓportionem: immo ꝓportio eoꝝ requirit discōuenientiam: qꝛ reqrit ꝙ vnū sit i actu tale ꝛ aliud in potentia tale. Sic ꝫ maior ista noua vel erit falsa si intelligaf de ꝯuenientia ꝓprie dicta; vel si extēdat cōuenietiam ad ꝓportionem ꝯcedaf: ꝛ tūc minor: res extra nō hꝫ ꝯuenietiam isto modo cū intellectu falsa est: est eñ i actu saltem virtuali tale: quale formalr̄ itellectus est i potētia: ¶ Hoc cōfirmaf primo: qꝛ tu cōcedis fantasma hr̄e talem ꝯuenietiam ad itellectū: ꝛ tamen fantasma est opposite ꝯditionis ad illud qd̄ recipitur in itellectu: in hoc ꝙ nō repñtat nisi obiectum vt hic ꝛ nunc: quod intelligiť sub rōne vniuersali abstractum ab istis ꝯditionibus: nec illa alia ꝯuenientia scꝫ ꝙ fantasma est sine materia extrinseca facit ꝙ fantasma est actiuū: est eñ vere in materia: hoc est i organo extenso: ꝛ tm̄ impediret actionem in itellectū immaterialem existere i hac materia extēsa: quātū existere i illa materia extēsa: sed tm̄mō per hoc agit fantasma in intellectū qꝛ est repñtatiuū obiecti: ꝫ hoc eque pōt ipsa res in se q̄ eque est repñtatiua sui: ꝛ hoc credo eē veꝝ: qꝛ lꝫ intellectus possit abstrahere a fantasmate manēte sine re: tñ potest immediate accipere cognitionē a re extra: ꝛ habeť in quodā ꝯmēto. 3. de aīa. ¶ Cōfirmaf scd̄o: qꝛ sequeref ꝙ angelus nō posset accipere cogitationem a re: quod impꝛobatū est in li. 2. di. 3. q. vltima. ¶ Scd̄a rō que est ad ꝯclusionēꝫ affirmatiuā de illo influxu vel peccat ẜm diuersum itellectum medij: vel hꝫ alterā premissam falsam. Cū eñ accipis in maiori mediū: quāto magis recedit ab vno extremo tāto ma

Tho. dist. 50. 4. q. 1. ꝛ Videlr̄ dē. q̄li. 10. 12. ꝛ 13.

ꝓpōne. 2.

Cō. 5.

T. cō. 50. Idem. 8. phy. t. c. 48.

T. c. 39. Idem. 8. phy. t. c. 56

Tho. 3. p. te. q. 35. ar. 5.

Dist. 31. 23. ꝛ 25.

9. vel 50.

Cō. 20.

gis accedit ad aliud. Si itelligas vniformiter mediū accedere ꝛ recedere: ꝯcedo. Si difformiꝰ falsa est: vt pote si est mediū in essendo ꝛ recedit ab hoc extremo i essendo: accedit ad aliud i essendo. Similr si ē mediū in operādo ꝛ recedit ab hoc isti operādo: accedit ad illud in operādo. Sed si est mediū in essendo vel operādo ꝛ recedit i essendo ab vno extremo non ꝓpter hoc accedet ad aliud i operando: modo minor pōt intelligi vel de medio i essendo ꝛ verū est: qꝛ quodammodo aīa ꝯiuncta hꝫ esse mediū inter substātiam separatā ꝛ esse corporeū: ꝛ tunc ꝯclude. ꝙ aīa separata qñ recedit a corpore i essendo: magis accedit ad substātiam separatam i modo essendi: cōcedo: sed ex hoc nihil ad. b. ꝙ magis accedat in recipiēdo influxum eius pertinētem ad operationē: si ad hoc deduceret rō: manifestū est ꝙ nō ꝯcludit: tunc eīm aīa separata magis esset capax talis īfluentie: ꝙ ipsa ꝯiuncta corpori glorioso: qꝛ ꝯiūcta corpori glorioso magis accedit ad corpus sm esse ꝙ ipsa sepata: immo magis hoc est perfectiꝰ ꝙ ipsa ꝯiuncta corpori corruptibili. ¶ Si aūt accipias in minori ꝙ aīa separata magis recedit a corpore i operando ꝙ ꝯiuncta falsum est: vt ab obiecto: circa quod operet: ita eīm pōt separata cognoscere corpꝰ sicut cōiūcta potuit: ꝛ ideo nō sequit ꝙ magis accedat ad substātiam separatam vt ad obiectū cognoscibile: vel vt a quo recipiat obiectū cognoscibile. ¶ Que aūt adducunt ꝓ confirmatione illius positionis vnū de somno

B no ꝛ extasi aliud de dicto Cōmētatoris. 3. de aīa. vidētur figmenta: nō enim ideo in somno videnꝰ vera: qa aīa recedit a corpore in operando: vt ab obiecto: tunc enim ꝙto somnus ꝓfundior: tāto magis talia viderētur: hoc aūt falsum est: qꝛ somnia non accidūt in somno profundissimo: sed in somno tenui: tunc eīm epilētici regulariter viderēt vera a spiritibus illis. vñ istud fundamētum videt esse acceptum ex fictionibus machometi qui dicitur fuisse epilenticus: ꝛ ad cooperiendum mēdaciter miseriam suā dixit se oportere cadere quādo angelus loquebat sibi: ꝛ sm illam fictionē eiꝰ Auicēna reuerenter loquens de lege sua fingit in. 9. meta. tales abstractiones a sensu vt fiat reuelatio ab angelis. ¶ Nos aūt christiani nō dicimus aliquem i somno vel extasi aliqua videre nisi sit ibi aliqua causa positiua: vtpote ꝙ deus tūc intellectum immutet: de cōgruo autem magis tūc disponit per amotionem impedimēti: quia scꝫ nō est distractus circa alia obiecta ꝛ vehemēs occupatio circa aliud obiectū impedit intēse operari circa istud: immo magis videt miraculū ꝙ in somno reuelet veritas ꝙ i vigilia in intellectu nō nimis intēto circa sensibilia: quia naturale est ꝙ i vigilia homo habeat vsum rōnis: in somno autem non. ¶ Illud scōm de Auerroi planū est ꝙ totū est figmētum: ꝛ ad propositū: ꝙ ista substātia separata recipiat a superiorībꝰ: ꝛ tamē vt ꝯiungitur nobis non recipiat ꝯtradictio est: quia nulla substātia separata posset nobis ꝯiungi nisi in ratiōe cause efficiētis vel mouentis. Actiuum autem aliquod si i essendo recipit aliquid a superiori: ꝛ inquātū est actiuū est recipiēs ab eodem.

Cap. 2. ꝛ inde. Que idē 6. nāliū pte. 5.

Ad questionē ergo dico ꝙ aīa separa-

C In pmo 2. ꝛ qlibe. q. 14.

ta pōt acquirere cognitionē obiecti prius ignoti: ꝛ hoc tā de cognitiōe abstractiua ꝙ intuitiua. ratiōes istorū terminorum als dicta sunt primū probo: quia actiuo sufficiēti ꝛ passiuo sufficiēti sufficienter approximatis potest sequi effectus: ꝛ si agēs sit naturalr agēs sequit effectus nūc autem in aīa separata habēte lapidem vl aliud obiectum proportiōaliter sibi presens: ꝯcurrunt hec omnia agēs sufficiēs ꝛ passum sufficiens respectu cognitionis abstractiue siue speciei itelligibilis talis obiecti: per quaꝫ habet cognitio abstractiua: ergo ꝛc.

Minor probat: quia itellectus agēs cum obiecto est sufficiēs causa actiua speciei intelligibilis: nec minus cum obiecto extra ꝙ cū fantasmate de quo isti ꝯcedūt quia vt dictū est ꝯtra opi. arguēdo: nihil est in fantasmate propter quod sufficiat ad causandum speciem itelligibilem qui eminētius sit i re cuius est fantasma: Intellectus autem possibilis sufficient receptiuus. ¶ Per istam rōnem probat scōm scꝫ de cognitiōe intuitiua: nam cause illius sufficiētes sunt obiectum in actuali inexistētia presens: ꝛ itellectus agēs ꝛ possibilis hec oīa possunt ꝯcurrere: ꝛ ita vt videtur probat ꝙ necesse est rem ipsam immediate sufficere ad cognitionem itellectualem habēdam de ipsa: quia solū fantasma nō sufficit ad cognitionem ītuitiuam obiecti: qꝛ D fantasma representat rē existētem vel nō existētem: presentem vel nō presentem: ꝛ per ꝯsequens per ipsum nō potest haberi cognitio de re vt existēte: ꝛ i propria existētia presente: talis aūt cognitio que dicitur ītuitiua potest esse itellectiua: alioqui intellectus nō esset certꝰ de aliqua existētia alicuius obiecti: sed nec ista ītuitio intellectiua vel itellectio ītuitiua haberi potest per speciem presentem: quia illa representat rem īdifferenter existētem vel nō existētem: presentem vel nō presentē: ꝛ per hoc sequit ꝙ per solas species īfluxas a deo vel angelis nō est possibilis intellectui separato vtraqꝫ intellectio: quia nō secūda: si ergo illa est possibilis quia ꝛ nūc est possibilis: sequit ꝙ erit de re in se: nō per talem influxum: distātia etiam immoderata obiecti impedit illam intellectionem obiecti ītuitiuam: quia sm August. de cura pro mortuis agēda. anime ille nesciūt que hic aguntur nisi ab angelis discant: vel ab alijs animabus de nouo ad eas venietibus: quia ille que hic nouerunt possunt illis dicere: sicut Joannes baptista predixit animabus sanctis i lymbo christum esse descensurum. sicut exponit Gregorius illam questionem eius in Math. Tu es qui venturus es: nunc autem si per species influxas cognoscerent illas cōditiones existentie rerum nō oporteret talia nunciari eis a sanctis ea sciētibus scilicet angelis vel aīabus sicut dicūt isti.

Ad argumenta principalia.

¶ Ad primum dico ꝙ nō sequitur frustra animā vniri corpori: E esto enim ꝙ propter perfectionē anime fieret ista vnio vt scꝫ acquireret perfectiōem suam ex tali vnione nō sequitur ꝙ frustra vniatur si per aliam viam posset eā acquirere. Si enim aliquid ordinatur ad finem nō frustra fit: si alio modo possit finis acqri: sicut si sanitas F possit acquiri per lotionem ꝛ potionem nō frustra fit lotio etsi per potionē possit sanitas haberi: ita etsi cognitio possit acquiri per vsum sensuum ꝛ per aliū modum ab anima separata: nō frustra fit vnio ex quo ipa est ꝯueniens vno modo acquirēdi cognitionē. ¶ Aliter ꝛ magis ad rem: ꝙ vnio anime ad corpus non est finaliter propter perfectionem corporis nec solam perfectionem anime. ¶ Sed propter perfectionem totius cōsistentis ex istis partibus: ꝛ ideo licet nulla perfectio possit accrescere huic parti vel illi que non posset haberi sine tali vnione: tamen non fit frustra vnio qꝛ perfectio totius que principaliter itendit a natura nō posset haberi nisi illo modo. ¶ Ad secundum dico ꝙ aliquid est medium vni virtuti: quod non est medium alteri loquendo de medio necessario: sicut in transferendo corpus de loco ad locum vbi aliquod est medium necessarium virtuti naturali motiue: ita ꝙ virtus naturalis nō potest trāsferre de vbi remoto ad aliud vbi nisi per vbi mediū: ꝛ tamē illud nō est mediū ꝟtuti diuine q̄ pōt subito trāsferre de quocūqꝫ vbi ad qꝺcūqꝫ vbi sic i ꝓposito impfecte ꝟtuti abstractiue necessarium medium est iter se sensibile extra ꝛ pure intel-

ligibile scz esse imaginabile. sed virtuti pfectiori abstra
ctiue nõ est istud mediũ necessariũ. vnde argumẽtũ pos-
set duci ad oppositũ ꝙ si virtus intellect⁹ separati esset
pfectior ꝙ̃ cõiũcti posset sine tali medio transferre obie
ctum ab extremo in extremum. ¶ Alio modo posset di
ci ꝙ sub altero extremo cadit esse imaginabile: qꝛ illud
est simpliciter esse sensibile. illud aũt extremum habet
sub se diuersa ⁊ in diuersis gradibus: qꝛ aliquo modo in
gradu sensibili remotiori ab itelligibili est sensibile ex-
tra ꝙ̃ sensibile vt est in imaginabili: nũc aũt ĩ gradu ali
quo in extremo põt alia virtus agere ⁊ alia minor non
põt agere / sed ab alio gradu ꝓpinquiori. Ita hic licet
virtus abstractiua intellectus nostri cõiũcti non possit
agere a sensibili abstrahendo intelligibile nisi ab hoc
gradu infimo sensibili scz ab imaginabili: tñ illa virtus
superior vel efficacior potest abstrahere a gradu ma-
gis distante / puta a sensibili extra. ¶ Ad tertium con-
ceditur ꝙ cuiuslibet ceteris paribus põt acquiri noti-
tia. Et cũ dicis de distãtia locali ꝙ non impediat. Re-
Hn spõdeo. non sequit: qꝛ requiritur determinata presentia
obiecti ad potẽtiam. Istam aũt determinatam presen-
tiam impedit improportionata distãtia. nec mirũ: quia
ad min⁹ obiectum qḋ est aliquo modo hic actiuum non
põt agere in passum ꝙ̃tũcũꝗ distãs: et per ꝯñs cõcedo
ꝙ non põt respectu obiecti ꝙ̃tũcũꝗ localiter distantis
notitia causari in intellectu separato: sicut nec in cõiũ-
cto. ¶ Si cõtra hoc obijciatur: qꝛ ẜm Boetium de eb-
doma. per se notum est incorporalia in loco non esse: er
go nec in operatione sua distãtiam localem requirere.
Respõdeo. Phs videtur ponere distãtiam determina-
T.c.84. tam requiri ad actionem etiã substãtie separate. vnde
in. viij. physi. videt ponere ꝙ intelligẽtia mouẽs orbem
sit in aliqua parte illi⁹ orbis a qua incipit motus qua-
si ad actionem mouẽdi nõ nihil faceret presentia loca-
T.c.8. ⁊ in lis saltem diffinitiua mouentis. Sĩr in. vij. physi. vult
de. ex intẽtione ꝙ agẽs ⁊ patiẽs sunt simul: qḋ vel intelli-
gitur de simultate per cõtactum vbi non põt esse maior
sicut est in corporib⁹ ẜm eũ vel vbi ista esse non põt sed
alia maior: puta presentia mutua. de illa intelligit: spi-
ritus aũt ad corpus põt habere presentiam maiorem
ꝙ̃ per cõtactum: ergo ex intẽtione sua simultas per cõ-
tactum mutuum erit ex presentia mutua: et per conse-
quens nimia distantia impedit actionem.

Quæstio. III.

Ertio quero vtrum aĩa sepa
10. rata possit recordari preteritoꝝ que ipa
nouit cõiũcta: Qꝛ non. phs in lib. de me
moria ⁊ reminiscẽtia ponit ꝙ memoria
est vis sensitiua. Dam. etiam lib. ij. c. de
memoratiuo ponit idem. Nulla aũt sensitiua manet in
aĩa separata ꝙ̃tum ad possibilitatem habẽdi actũ: g̃ ⁊c.
T.c.49. ¶ Preterea. obiectũ intellect⁹ est vle vt habet a pho
T.c.60. pmo phy. ⁊. ij. de aĩa. sed vle abstrahit ab hoc ⁊ nũc fuis
se ⁊ fore ⁊ hmõi cõditionib⁹ respiciẽtib⁹ existẽtiam: me
moria aũt respicit cõditionem determinatam pertinẽ-
tem ad existẽtiam / vtpote preteritiõem: ergo memoria
repugnat parti intellectiue: ergo nõ manet in aĩa sepa
rata. ¶ Preterea. tunc sequeret ꝙ pari rõne aĩe beate
haberẽt recordationem oĩm preteritoꝝ: et per ꝯñs aĩa
beata haberet recordationẽ peccati cõmissi. ꝯñs est fal
sum: tum qꝛ Esa. lxv. Ecce ego creo celũ nouũ. et sequit.
Obliuioni tradẽtur angustie priores. et Greg. exponẽs
illud dicit eãdem sñiam. tũ qꝛ beat⁹ nullã patiet mise-
riam. Recordatio aũt ista esset cause magne miserie: qꝛ
magne displicẽtie. non eñ posset beat⁹ cõplacere ĩ ma-
lo cõmisso: nec neutro modo se habere. i. nec cõplacẽdo
nec displicẽdo: qꝛ non staret hoc cum pfecta charitate:
ergo haberet displicẽtiã. et de aliquo irreuocabili: ergo
tristitiã. ¶ Oppositũ Luce. xvi. ait Abraham ad diui-
tem illũ. Fili recordare qꝛ recepisti bona invita tua: la-
zarus sĩr mala. ⁊c. Idem vult Aug. sup illud psal. Fiãt 108.
filij ei⁹ orphani. Et idem. ix. cõfes. ꝙ mortui habẽt me-
moriam nostri. ¶ Preterea. si non haberẽt memoriam
pctõꝝ cõmissoꝝ invita mortali / non haberẽt materiam 4. moral.
grãs referẽdi deo de ei⁹ mĩa. Et est argu. Greg. fundan ad fi. sup il
tis se sup illud psal. lxxxviij. Mias dñi in eternum can lud Job. 3:
tabo. Quomodo in eternum misericordiam canit / qui puus ⁊ ma
miserie non meminerit. gnus.

Circa istam quæstionem primo inqui

rendum est an memoria ꝓprie dicta cui⁹ scz est recorda
ri preteriti sit in parte sensitiua. scdõ an sit in parte in-
tellectiua. Istis aũt duob⁹ supponit q̃dã certũ vtriꝗ
parti cõe: scz ꝙ aliqs act⁹ cognoscẽdi preteritũ vt pre- A
teritum est in nobis: hoc ptz ꝙ als desineret nobis pri-
ma pars prudẽtie / que est ẜm Tullium recordatio pre-
teriti. Sequeret etiã scdõ ꝙ virtuosi non possent iuste
cognoscere se iuste premiãdos: nec vitiosi se iuste punie
dos: que premiatio ⁊ punitio fit ꝓpter malũ vel bonũ
preteritũ: nec isti nec illi ex hypothesi cognoscũt illud
preteritũ in seipsis: ergo nec iustitiã in premiatione vel
punitione. Hec positio destruit oẽm pollitiã: qꝛ oẽm co
ordinationem in premiationẽ vel punitionẽ iuste ẜm le
gem inferẽdã. ¶ Preterea. preteritũ plus habet de ve
ritate ꝙ̃ futurũ. cuius ꝓbatio est: qꝛ veritas futuroꝝ est Cap. 3.
cõtingẽs: preteritoꝝ necessaria: iuxta illud phi. vi. ethi.
Hoc solo priuat de⁹ in genita facere que facta sunt. sed
possum⁹ habere aliquã cognitionem futuroꝝ vt futura
sunt vt experimur. Alioquin non possem⁹ nobis ꝓuide
re ad ꝓcurãdum nobis cõmoda vel ad vitãdũ incõmo
da: ergo multo magis possum⁹ habere aliquã cognitio
nem de preteritis vt preterita sunt: et ita recordationẽ.
¶ Hoc supposito tãꝙ̃ certo ꝙ possit nobis inesse act⁹
cognoscẽdi preteritũ inꝙ̃tum preteritũ vt obiectũ: ad-
do ꝙ ille act⁹ qui dr recordari non est cuiuscũꝗ prete- B
riti immediate: sed tm̃ alicui⁹ act⁹ preteriti q̃ infuit ipi
supposito recordãti. et q̃ fuit in ipo actus human⁹: ad
excludẽdum actus vegetatiue ⁊ casuales siue gñaliter
imperceptibiles. Non eñ recordor ei⁹ qḋ est te sedisse
nisi qꝛ recordor me vidisse vel nosse te sedisse. vnde licet
cognoscã me natũ sub rõne preteriti vel mũdũ creatũ:
non tñ recordor isti⁹ vel illi⁹: qꝛ non noui aliquẽ actum
meũ in preterito trãseũtem sup hoc vel illud. ¶ Ex hac C
ergo ratione nois recordatio est cognitio seu cogitatio
actus alicui⁹ preteriti ipsi⁹ recordãtis: et hoc inꝙ̃tum
preteriti sequũtur quedã ex hoc qḋ dr preterijt: quedã
aũt ex hoc ꝙ talis obiecti. ¶ Ex hoc eñ ꝙ preteriti se
quũtur primo quatuor certa. Quorum primũ est istud
ꝙ potẽtia recordatiua habet actũ post tẽpus: alioquin
non esset preteriti vt preteriti. Et istud dictũ phi in illo
lib. ꝙ memoria habet actũ post tẽpus / debet intelligi
per se: ita ꝙ actus recordãdi per se succedit recordato.
Sũt hec verba sua. post tẽpus memoria ois fit. Scdm
ꝙ percipit fluxum tẽporis inter illud instãs vel tẽpus
in quo fuit illud qḋ est obiectũ recordationis ⁊ instans
pñtis ꝑceptionis. Tertium: ꝙ obiectũ recordationis
qñ obijcit recordationi non est in se presens: qꝛ tũc non
esset recordatio ei⁹ vt preteriti. Quartum: cũ oporteat
obiectum aliquo modo esse presens ad actũ et non põt
esse in se presens: opz ꝙ sit pñs per spẽm. Et tũc poten-
tia recordatiua erit cõseruatiua speciei. et hoc loquẽdo
de totali potentia requisita ad recordationem: siue eñ

sint due quaꝝ vna conseruēt speciem alia recordet̃: siue sit vna habēs vtrūq; actū non curo: saltem ad recordationem requiritur cōseruatio speciei obiecti recordabilis. ¶ Ex recordatione aūt illius obiecti specialis scilꝫ actus preteriti ipsius recordantis sequūtur quattuor certa. Primū quidē est ꝙ recordatio erit duplicis obiecti vniꝰ remoti vel vltimi scꝫ alicuius circa qḋ recordās qñq; habuit actū humanū: et alteriꝰ vt ꝓximi scꝫ actus humani ⁊ preteriti tendētis in obiectum illud. Scḋm: ꝙ cū oporteat potētiam recordatiuam habere spēm: ⁊ hoc loquēdo de tota integra requisita ad recordationem: et nō possit ista imprimi ab obiecto qñ non est. vel quando non est in se presens / necesse est eā imprimi ab obiecto qñ est actu presens. illud aūt obiectum ꝓximum est actus humanꝰ preteritꝰ: ergo dum ille fuit imprimebat̃ species necessaria. ¶ Tertium: ꝙ nullꝰ potest habere recordationem nisi de actu ꝓprio ⁊ hoc humano: q: per solū illū cognitū vt obiectū ꝓximū cognoscitur obiectū eiꝰ vt obiectū remotū: et per ꝯñs nō pōt recordari actus eiusdem rōnis in alio cuiꝰ in seipso recordatur. Quartum: cū non possit imprimi actꝰ humani preteriti species in aliā potētiam nisi cuiꝰ ille actus est obiectū seq̄tur ꝙ opꝫ actū cognoscēdi preteritū esse obiectū potētie recordatiue. ¶ Iuxta hoc pōt dubium inferri: et est an recordatiua cognoscat actū illū dum est cuiꝰ vt preteriti est recordatio tāꝙ obiecti immediati. videtur eñ ꝙ si illū tūc non cognoscat nec postea recordabitur. ¶ Sed non est ꝓbatio necessaria: q: sensus nō videt̃ esse reflexiuus sup actum alteriꝰ sensus. et esto ꝙ non recipiat actū alteriꝰ sensus dum presens est / nō apparet demōstratiue quare non poterit ꝑcipere illum vt preteritum postꝙ preterijt: saltem illis certis suppositis inquiratur cōclusio illiꝰ articuli: videtur ꝙ recordatio non possit poni actus partis sensitiue: primo ex illa cōditione que est ꝑcipere tp̄s: tp̄s aūt est numerꝰ motꝰ

T.c.101. ꝯm prius ⁊ posteriꝰ. iiij. phy. hoc aūt ꝑcipi non pōt sine

D collatione posterioris ad prius: collationem aūt nullꝰ sensuum habere pōt: quia hoc est ꝓprium intellectiue: ¶ Preterea dictum est in. vi. illato ꝙ opꝫ recordātem ꝑcipere actū dum est pñs: sed sensitiua non pōt ꝑcipere actū sentiēdi dum pñs est / saltem non vl'r: q: actꝰ supreme sensitiue non pōt ꝑcipi ab aliquo sensu: nec ab inferiori nec a superiori. ptꝫ: nec a seipa: quia non est potentia illa sup se nec sup actū suum cōuersiua: et tñ cuiuslibet sensationis in nobis pōt esse recordatio vt experimur: ergo non est illa recordatio gñaliter alicuiꝰ sensitiue. ¶ Sed q: hic arguit̃ ex quodā qḋ prius dictum fuit esse dubiū: ideo arguit̃ ex sexto tāꝙ certo sic. sensitiua non ꝑcipit primo nisi qualitatē aliquā sensibilem.

T.c.137. vñ. ij. de aīa pħs vt cōcedat visionem aliquo modo esse perceptā a visu dicit illā esse aliquo modo coloratam: sed nec recipit speciē ꝓpriā nisi alicuiꝰ talis qualitatis: sed sensatio illa cuiꝰ est recordatio non pōt aliquo modo poni qualitas sensibilis: q: quecūq; sensatio / vt coloris vel soni vel saporis eque pōt esse recordata: ergo illa species requisita ad recordationem non est sensus alicuiꝰ vt potētie receptiue. ¶ Preterea non oportet ponere in parte sensitiua aliquam operationem sensitiuam que non pōt cōcludi esse in bruto. hoc ꝓbatur: q: in aliquo bruto pōt esse excellēs sensitiua ꝙtum ad oēs actus sensitiue quos experimur in nobis. sꝫ ista recordatio non potest cōcludi esse in bruto ex eiꝰ actibꝰ. ꝓbatio minoris: videmꝰ actus oēs brutoꝝ ex quibꝰ magis posset cōcludi: vtpote qui vidētur actus prudentie vel ꝓuidētie: vt ptꝫ de formica recolligēte grana ad eūdem locum ⁊ tēpore determinato scꝫ in estate. ¶ Similiter actus vindicādi vel quasi iustitie retributiue: puta obsequēdi benefaciētibꝰ et puniēdi offendētes: videtur in brutis cōpetere eis inꝙtum cognoscunt preteritum vt tale. ¶ Sil'r tertio de actibꝰ ptinēbꝰ ad conseruationem speciei: vtpote de nidificatione auium et nutritione pulloꝝ et hmōi que non vidētur posse competere eis naturaliter absq; cognitione preteriti vt preteriti. Et quarto aliqua sunt disciplinabilia: vt vult pħus de memoria ⁊ re. et de sensu ⁊ sensato: qḋ non est sine memoria preteriti vt preteritum est. hec aūt oīa possunt sustineri sine recordatione preteriti vt preteriti: ergo nullꝰ actus bruti cōcludit illū actū in esse bruto. Minor istiꝰ ꝓbatur discurrēdo per illos actus: de vniformitate eñ ꝙtum ad locum ⁊ tp̄s vt ptꝫ in formica pōt saluari per solam apprehēsionem ⁊ retētionem speciei eius qḋ est delectabilis sine apprehēsione preteriti vt preteritum: si eñ delectabilis fuit huic formice hic reponere granum: et illa species delectabilis que remanet in fantasia mouebit appetitum sensitiuum ad querēdum illud tanꝙ delectabile: et ita de nouo ad veniēdum ad illum locum: quare aūt in vno tēpore recolligit ⁊ in alio non: opꝫ dare rōnem ex parte sue cōplexionis quare est sibi delectabile sic recolligere grana ⁊ sic non: siue hoc imponatur naturali industrie siue alij cause; saltem illud de tēpore non cōcludit recordationem: q: formica hoc anno genita que nūꝙ prius est experta penuriam hyemalem: ita recolliget in estate ista grana sicut alia decē annoꝝ si tātum posset viuere: ergo ex recordatione preteritoꝝ non habet illum actū pro tali tēpore. ¶ Si aūt frequētatio eiusdem loci arguatur ex preterito / responsum est ꝙ illa est ex delectabili prius apprehēsio absq; apprehēsione preteriti vt preteriti. ¶ Consimiliter ad scḋm de vindicta vel beneficiatione ab animali leso vel placato: breuiter dico ꝙ fantasma delectabilis placentis vel tristabilis offendētis imprimitur: et semper impulsat appetitum sensitiuum ad motum cōformem illi obiecto vindicādi vel benefaciēdi: quādo cessat saltem aliud delectabile vel tristabile presens fortiꝰ mouens. Et ideo si tēpore intermedio suspēdatur ista actio per aliud presens in fine tēporis statim illud fantasma mouet ⁊ sequitur in appetitu sensitiuo motio ꝓportionata isti obiecto que prius non sequebatur: q: erat impeditū ab alio obiecto fortiꝰ mouēte: non est ergo hic apprehēsio preteriti vt preteritum / sed tātum eiꝰ qḋ est preteritum cuiꝰ species manēs mouet ad vindictam vel gratiam cessante fortiꝰ alio mouēte. ¶ Cōsimiliter de tertio: q: delectabile inest brutis his vndecūq; saltem causam oportet cōuincere intrinsecam ex cōplexione nunc taliter disposita vel alterata ad cōgregādum talia ⁊ talia ligna ad faciēdum nidum vel ad sic cōponēdū. et illud non est al's delectabile / cōplexione tūc aliter se habēte: et ex ista delectatione non aūt apprehēsione preteriti vt preteritum operātur. Cuius ꝓbatio est: quia si esset aliqḋ brutum ꝓpagatum in primo anno / eque ꝓuideret sibi necessaria ad nidificationem sicut si eēt quotcūq; annoꝝ: ergo ex cognitione preteriti vt preteritum non est ista nidificatio: et cōcurrit cū primo. ¶ Quantum aūt de disciplinatione faciliꝰ soluitur ⁊ cōcurrit cū scḋa. soluitur aūt per hoc ꝙ ex frequēti sensatione delectabilis ⁊ tristabilis cōiūctoꝝ impressum est isti animali fantasma delectabiliter. et hoc modo ꝙ qñcūq; mouet vnum statim ex cōiūctione mouet aliud: ergo qñ cibus presens mouet appetitum ad sumēdum statim fantasma virge percutiētis simul mouet: et per consequēs vt tristabile ad fugiēdum: et si ex magna frequētia imprimatur fantasma huiꝰ vt valde tristabilis / magis retrahit a delectabili ꝙ delectabile alliciat ad seipsum. ¶ Sustinēdo tamen intētionem Aristo. in illo libello

q memoria sit in pte sensitiua. Pôt responderi ad ista et quasi ducẽdo ea ad oppositum. primum em de perceptione tẽporis cõcedit ibi Arist. dicẽs q primo sensitiuo quo pcipimus magnitudinem/percipim⁹ et tẽpus: nec obstat q est successiuum: qr motus est successiuus/ et tñ motus est per se sensibilis. ex.ij.de aia. nec obstat q et numerus: qr numerus est per se sensibilis ibidem:
T.c.63. et.64. et in.iiij.phy.c.de tẽpore.cõmẽ.ij. vult cõmentator q si percipiatur solus motus fantasmatum pcipitur tẽp⁹: sed istõ posset exponi q talis motus pcipitur ab intellectu/non a virtute fantastica. ¶ Ad aliud poterit dici q aliquis sensus poterit recipere speciem actus sentiẽdi: et speciem illã retinere transeũt actu: et per ẽñs per illam potest habere actum post tẽpus: et ita recordari. ¶ Et cũ obijcitur de actu supreme potẽtie sensitiue: potest cõcedi q recordatio actus eius non cõpetit alicui sensui: sicut nec sensui alij cõpetit recordari pprij actus vt accipit ab Aug.ij.de libe.arbi. Sed tñ hoc cõpetit superiori respectu actus inferioris sensitiue. ¶ Aliter
T.c.137. et inde. posset dici fm q phus videtur sentire.ij.de aia q visus aliquo modo sentit se videre: qr visio est aliquo modo colorata. et ita posset cõcedi q sensatio supreme sensitiue cõtinetur quodãmodo sub obiecto supreme memoratiue. Et si arguas reflexionem illi⁹ sensitiue supra se non magis cõcludit hic q̃ cõcludat cõtra Arist. de visu percipiẽte visionem. ¶ Ad vltimum licet pbabiliter possent actus brutor saluari non ponẽdo memoratiuem pprie in eis: sed solum imaginatiuam cognitiuam obiecti qđ est preteritum: licet non vt preteritum tamen ea que videmus in actibus eorum facilius soluantur ponendo in eis memoriam.

De secũdo articulo principali videtur

Aristo. quedam dicere in illo lib. ex quib⁹ cõcludit memoria in parte intellectiua. dicit em: quorũdam intelligibilium memoramur: vt qđ triãgul⁹ habet tres equales duob⁹ rectis. rc. hic quidem: qr didicit et fuit speculatus. Respõdetur fm eum ibidem q memoria intelligibilium non est sine fantasmate. ¶ Contra. non pter hoc negãdum est memoriam esse in intellectu: sicut nõ negatur intelligere in intellectu: et tamen fm ipm ibi non intelligim⁹ sine fantasmate. ¶ Aliter respõdetur q intelligibilium memoramur per accidẽs: vnde dicit ibi loquẽs de illis quare intellectus. i. partis intellectiue fm accidẽs erit supple memoria. et Dam. vbi prius intelligibilium sicut didicim⁹ memoramur: substantie aũt ipor memoriam non habemus. ¶ Cõtra. quecũq virtus cognoscit actum vt est obiecti aliquo modo cognoscit obiectum: sed hoc obiectum triãgulum habere tres: vt est verum demõstratum vel scitum: pôt intellectus sol⁹ cognoscere: ita q nullus sensus pôt cognoscere illum actum me speculatum fuisse triãgulum habere tres. ¶ Preterea Aristo. cõcedit ibi q reminiscẽtia soli homini inest. et hoc Auic. vbi prius. ca.iij. qr ibi est sola syllogizatio. et hoc arguit dupliciter. Prĩo qr cognitio ppria ipsi homini videtur esse ipsi⁹ intellectus. Scdo efficati⁹: qr cognitio per discursum syllogisticum pertinet ad solum intellectum: hmõi est cognitio reminiscẽtie: nam reminiscens discurrit a quibusdam notis ad illud qđ aliqualiter decidit cui⁹ vult recuperare recordationem. et licet non sit ibi syllogismus: qr semper est ex premissis ad cõclusionem. pceditur em ibi a contrarijs vel a similibus vel a quibuscũq habẽtib⁹ ordinem aliquem in sentiri ad illud qđ querim⁹: tamen nec talis collatio pôt cõpetere virtuti sensitiue vt videtur eidem aũt virtuti competit discursus et cognitio terminans discursum: recordari aũt terminat illũ discursum:

ergo. rc. ¶ Cõtra istam rõnem obijcit primo: qr Aristo. dicit quosdam bene reminiscitiuos: quosdam male propter diuersitatem organi: ergo reminiscitiua attribuit parti sensitiue. ¶ Preterea q reminiscẽtia sit impossibilis adducitur argumẽtum qđ recitat Themisti⁹ primo posterior: de seruo fugitiuo: per qđ probatur q impossibile sit aliquid addiscere: qr aut illđ fuit prius scitum/et ita non addiscitur: aut non/et ita si occurrit intellectui nescit illđ esse qđ requirit. hoc quidem argumẽtum ibi non habet euidẽtiam: qr quicqđ necessario infertur ex premissis necessarijs ex hoc ipo scitur: nec opz q sciam illud qđ quesiui scire nisi in gñali: qr quesiui scire quicqđ potui inferre ex illis notis: sed in pposito habet difficultatem. arguitur em sic: aut ille pfecte oblit⁹ est ei⁹ qđ est a/aut non. si sic: si per reminiscẽtiam possit redire ad memoriam ei⁹ nescit illud esse cui⁹ recordationem quesiuit: et per ẽñs non reminiscitur: quia reminiscẽs recordatur alicui⁹ de nouo vt prius memorati: et post tẽpore inter medio obliti si non est pfecte oblit⁹ a/ ergo non pôt reminisci a. ¶ Cõfirmatur primum membrum per Auic. vbi prius. c.iij. desiderium recordãdi in particulari nulli bruto inest: si em non memorat memorari non desiderat. ¶ Sit Arist. in lib. i. videtur ponere memoriam ptinere ad virtutem fantasticam cui⁹ inquit Aristo. scz partis aie memoria sit manifestum est quãdo et cui⁹ fantasia est: illi⁹ etiã memoria est. et Dam. vbi prius: memoria est imaginatio derelicta a sensu fm actum. ¶ Ad intellectũ illar auctoritatum dico sicut prius dictũ est q act⁹ recordãdi habet duplex obiectũ: scz pximum et remotum. preteritio aũt qñq requiritur in vtroq obiecto vt obiectũ est: qñq i altero tñ. sensus. aũt qr non cognoscit obiectũ suũ nisi fm aliquã dispositionẽ quã habet dũ sentitur: iuxta illđ. vij. meta. Abeuntibus sensibilib⁹ a sensu non est palã vtrũ sint an non: ideo non potest habere recordationem actus sui vt preteriti: quin etiã habeat obiecti sensati vt preteriti: quia vt tãtũmodo sic se habẽtis sicut sentiebat dum mansit actus sentiẽdi: intellectus aũt non requirit preteritionem in vtroq obiecto/sed tñ in pximo: qr em act⁹ ei⁹ pôt esse alicui⁹ vt est necessarium sicut speculãdi triangulum habere tres ideo actus recordãdi illum actum speculãdi pôt habere obiectum remotum non vt preteritum sed vt semper vniformiter se habens: q̃tum ergo ad istam cõditionem respicere obiectum preteritum vt preteritũ: tam scz remotum q̃ ppinquũ: ita q vtrũq cognoscatur precise et necessario vt preteritum memoria est necessario sensitiue/non aũt necessario intellectiue: licet sic posset esse eius vt statim dicetur in solutione. ¶ Ad aliud dico q memoria in parte sensitiua est sufficiẽs ad operãdum sine intellectu/vt patet in brutis: sed ecõuerso memoria intellectiua nõ sufficit ad operãdum sine memoria sensitiua: sicut nec possum⁹ sine fantasmate intelligere: ideo non diceret Aristo. hoiem bene et male memoratiuum: qr intellect⁹ ei⁹ bene vel male cõseruet speciem alicuius preintellecti: sed qr memoria ei⁹ sensitiua que cõcurrit cũ intellectiua etiã ad recordationem intellectiuã est bene vel male retẽtiua. forte em memoria intellectiua quãcũq semper cõseruat speciem: sed non pôt in suũ actũ: qr species sensibilis deleta est a mẽoria sensitiua sine qua illa nõ sufficit ad operandum. ¶ Hoc pbatur pmo: qr receptum videtur esse in recipiẽte per modum recipiẽtis: et per cõsequẽs cũ intellectus sit virtus immaterialis et immutabilis ab his passionib⁹ corporalib⁹/videtur q species eius maneat indelebiliter. pter hoc em Arist. tãtum assignat labilitatem speciei in memoria sensitiua: qr organũ sic vel sic patitur vel mouetur. ¶ Probatur idem secũdo

Margin notes: Pet. quo. liiij.q.7. — Pt. vbi.s. — 6.natura= liuz per.5. s.liquedã. — 6.natura= lib. pte.5. — Lib.2.c. 20. — B. — T.c.35. — Singula= ris causa. — Boe.5.ds. psa.5. idez in cõmẽ. et themistio. iij. de aia.

quia quãdo aliquis reminiscitur oportet ꝙ habeat aliquid apud se manẽs per qđ illud esse sciat cuius prius meminit ⁊ post oblit⁹ est: vt argumẽtum ꝓcedit de seruo fugitiuo. Istud aũt manẽs nõ põt poni in parte sensitiua: qꝛ illđ est deletum: saltem non remanet perfecte nec sufficiẽter ad actum recordãdi: ergo ꝓbabile est ꝙ illud sit species in intellectu manẽs perfecte: et sic recuperata specie ĩ memoria sensitiua: que aliqualiter decidit per collationem ad speciem intelligibilem manẽtem cognoscitur illud obiectum recordatum esse illud quod fuit prius memoraliter notum: sic igitur quãtum ad primitatem vel radicem seu sufficiẽtiã ex se ad actũ non solum est memoria in parte intellectiua/sed in sensitiua etiam in nobis.

Dico ergo quãtum ad istũ articulum ꝙ in intellectiua est memoria ⁊ actus recordãdi ꝓprie dictus: supposito enĩ ꝙ intellectus non tñ cognoscat

J vl̃ia: qđ quidem verum est de intellectione abstractiua de qua loquit̃ ph̃s: qꝛ sola illa est sciẽtifica: sed etiã intuitiue cognoscat illa que sensus cognoscit: quia perfectior ⁊ superior cognoscitiua in eodem cognoscit illud qđ inferior: et etiam ꝙ cognoscit sensationes. et vtrũqꝫ ꝓbatur per hoc ꝙ cognoscit ꝓpositiones cõtingenter veras: et ex eis syllogizat: formare aũt ꝓpõnes ⁊ syllogizare ꝓprium est intellectui. Illaꝝ aũt veritas est de obiectis vt intuitiue cognitis sub rõne scꝫ existẽtie sub qua cognoscũtur a sensu: sequitur ꝙ in intellectu possint inueniri oẽs cõditiones prius dicte pertinẽtes ad

Arti. pce. recordari. percipere enĩ põt tẽpus ⁊ habere actum post tẽpus: et sic de ceteris: et põt breuiter recordari cuiuscũqꝫ obiecti cui⁹ potest memoria sensitiua recordari: qꝛ potest illum actum qui est ꝓximum obiectum intuitiue cognoscere quãdo est: et ita recordari post ꝙ̃ fuit: potest etiam recordari multoꝝ obiectoꝝ ꝓximoꝝ quoꝝ nõ potest sensitiua recordari: vtpote oĩs intellectionis ⁊ volitionis preterite. Qꝛ enĩ talium recordetur homo ꝓbat̃: qꝛ al̃s non posset penitere de malis volitionib⁹: nec preteritam intellectionem vt preteritam conferre ad futuram: nec per ꝯñs ex eo ꝙ ista speculat⁹ est ordinare se ad speculãdum alia sequẽtia ex istis: et breuiter oĩa destruũtur si intellectionum ⁊ volitionum preteritaꝝ non recordamur. ¶ Istaꝝ aũt non põt aliquis sensus recordari: qꝛ non cadunt sub obiecto alicui⁹ sensus: ergo illa recordatio est ꝓpria intellectui: et hoc rõne obiecti ꝓximi. Est etiam alia ꝓpria non solum rõne obiecti ꝓximi sed remoti: vt recordatio que tẽdit ĩ necessarium vt necessarium vt in obiectum remotum: cuiusmodi est recordatio habẽs pro obiecto remoto triãgulũ habere tres. Nam obiectum ꝓximum recordationis scꝫ act⁹ tẽdẽs in tale obiectum non põt esse nisi actus partis intellectiue. ¶ Sic ergo ptꝫ ꝙ aliqua recordatio est ꝓpria intellectui ex rõne vtriusqꝫ obiecti actus scꝫ tam ꝓximi ꝙ̃ remoti: aliqua etiã rõne obiecti ꝓximi est ita ꝓpria ꝙ non posset cõpetere sensui: aliqua ex rõne obiecti ꝓximi cõpetit intellectui: tñ põt cõpetere sensui: vtpote si intellect⁹ intuitiue intellexit me videre album: postea

K intellect⁹ recordat̃ me vidisse albũ: hic quidem obiectũ ꝓximum ⁊ remotũ posset esse obiectũ recordationis nõ solum sensitiue sed etiã põt esse obiectũ recordationis intellectiue: et est qñcũqꝫ fit collatio ex tali recordatio per discursum ad aliud syllogistice cõcludẽdum alicuius tñ sensitiue: vtpote suprema sensatio preterita non põt esse obiectum ꝓximum nisi tñ recordationis intellectiue: vt tactũ est in articulo precedẽti: nulla tñ recordatio ꝑtinet ad intellectum inq̃tum est precise abstractiue intelligẽs. Nulla etiã ex hoc ꝙ pertinet ad intellectum requirit duplicẽ preteritionẽ scꝫ vtroqꝫ obiecto nulla etiã ꝑtinet ad intellectũ tãꝙ̃ primarie ⁊ radicaliter sufficiẽtem ad recordãdũ. et ꝓpter has tres cõditiones vel aliquã eaꝝ intelligẽde sunt vel exponende oẽs auctoritates Aristo. et alioꝝ negãtiũ in ꝑte intellectiua memoriã. Qñ enĩ obijcit̃ cõtra scđam rõnem in illo articulo que ꝓcedit ex actu reminiscẽdi per hoc ꝙ ph̃s ponit reminiscitiuos et non reminiscitiuos ex dispositione organi ptꝫ ex dictis: et specialiter ex tertia cõditione. et explicatũ est satis. s. ¶ Ad illud de seruo fugitiuo est solutũ si verum est ꝙ species intelligibilis semper manet: et sensitiua aliqualiter ꝑdita per collationẽ quãdam vel visum aliaꝝ specieꝝ similiũ recuperat̃ perfecte: tũc enĩ scitur istud nũc recordatũ esse illud quod L prius vel post fuit recordatũ et post oblitũ per speciem quiescẽtem in intellectu sicut si spẽs petri nisi quiescat in virtute fantastica: licet nũꝙ̃ vtar illa: postea tñ occurrẽte petro visui statim cognosco ip̃m esse petrũ per collationem ad hãc notitiã intrinsecã: ꝺm ꝙ docet Aug. 6. idem. 9. viij. de tri. c. ¶ Si aũt nihil poneretur remanere in tali tri. c. 6. obliuione ꝑ collationẽ ad qđ posset sciri illđ esse qđ reminiscendo querebat̃: non videtur ꝙ in fine posset sciri illud esse magis ꝙ̃ de seruo fugitiuo ignoto. ¶ Ad aliđ qđ ponit̃ habit⁹ fantasie saltẽ non habetur ex hoc nisi de mẽoria sensitiua: ꝙ enĩ preter illã sit alia que est firmitas intellect⁹ in illo lib. ptꝫ vbi dicit sciẽtiã aut sensum: cui⁹ habitũ dicim⁹ esse memoriã: sciẽtiã pro intellectu: sensum pro fantasia: cui⁹ prius dixit memoriã esse habitũ. Ista tñ auctoritas quereret expositionem si poneretur memoria sensitiua distincta potẽtia: sed non est ad ꝓpositum hic de hoc discutere. ¶ Qđ adducitur de Dam. substãtie ipsoꝝ memoriam non habemus verum est vt obiectoꝝ preteritoꝝ: et sic non est recordatio eoꝝ que requirit duplicem preteritionem.

Ad quæstionẽ ergo patet ꝙ cũ in aĩa coniũcta sit aliqua memoria intellectiua/illa remanet etiã in aĩa separata: et per ꝯñs notitia habitualis oĩm M illoꝝ que vsqꝫ ad separationẽ in ea mãserũt: et per ꝯñs põt vti illis remanẽtib⁹ ad actũ memorãdi sicut posset vti cõiũcta: qꝛ (sicut dictũ est in precedẽti. q.) oẽs forme intellectuales ⁊ operationes ꝯñtes que poterãt haberi a cõiũcta poterũt haberi a separata: mẽoria aũt sensitiua loquẽdo de totali potẽtia non manet in aĩa separata: sicut nec aliqua potẽtia sensitiua. Dixi aũt totali qꝛ etsi aĩa sit illud qđ est formale in potẽtia sensitiua: tñ potẽtia sensitiua formaliter includit quẽdam toti⁹ cõpositi ex corpore sic mixto: et aĩa ꝑficiẽte ꝓportionaliter ad actũ correspõdẽtem tali toti: et ꝑ ꝯñs cũ recordari sensitiue sit toti⁹/illud non põt cõpetere aĩe separate. ¶ Breuiter ergo oĩm eoꝝ quoꝝ recordatur coniũcta põt recordari separata: qꝛ quorũcũqꝫ fuit memoria sensitiua coꝝ fuit intellectiua ꝓpter cognitionẽ intuitiuam cõcomitantẽ oẽm ꝑfectã sensitiuã perceptã: sed non omni recordatione põt recordari separata qua potuit cõiũcta. ¶ Si obijcit̃ sola spẽs in memoria intellectiua non sufficiebat in aĩa coniũcta ad recordãdũ sine p̄ma hu⁹ alia in mẽoria sensitiua: vt est dictũ in. ij. arti. ergo nec dissol. 3. ob modo sufficit qꝛ non est modo ꝑfectior ꝙ̃ prius. Respõ tectionem sum est in precedenti. q. in fi.: qꝛ nec modo possum⁹ vti in corpore specie intelligibili sine fãtasmate: tũc aũt poterim⁹ non questium ꝓpter nouam perfectionem: sed qꝛ non est ibi ille ordo N illarum potentiarum in operando qui nunc est.

Ad argumẽta pricipalia. Ad primum cõcedo in hoĩe esse memoriã sensitiuã: sed ex hoc non sequit̃ ꝙ nulla sit in eo intellectiua: non enĩ debet negari

superiori cognitiue qđ est pfectionis in inferiori: vñ si deꝰ posset habere actũ post tẽpꝰ/nec haberet vnũ actũ stãtem in eternitate posset recordari:et sic scriptura cõ
Cap.15. cedit eũ recordari:in Trenis. Recordare dñe quid acci dit nobis:inq̃tum scʒ ille actꝰ qui in se non est post tp̃s cõsideratᷣ vt coexistẽs priori tẽpori:et nũc isti.et sic qua si post tp̃s: angeli aũt qꝛ non oẽs intellectiones habẽt ppetuas pñt absolute recordari. Fatuum est eñ dicere ꝙ lucifer nõ recordatᷣ se peccasse:nec boni angeli recor dantur tales actus intelligibiles habuisse:vel etiã ali quos exteriores circa corpꝰ. ¶ Ad scđʒ illa auctoritas loquitᷣ de intellectu:vt habet intellectionem sciẽtificã: qualis est sola sciẽtia abstractiua:et tñ sic non est preci sa ex natura intellectꝰ:qꝛ in illa intellectione abstracti ua pñt intelligi singulare: licet non modo a nobis: de
In.3.di.i. hoc alibi. ¶ Si obijcias potẽtia non cognoscẽs singu
z in.2.di.2. lare non recordatᷣ:qꝛ recordãs cognoscit aliquid vt hic: et nũc:qđ est ppriũ singulari. Rñ. existẽtia actualis pri mo cõuenit nature:vñ hec natura nõ est existẽs formali
Specula ter qꝛ hic:sed p naturã:illã aũt naturã vt existẽtẽ intui
re diligent tiue cognoscit intellectꝰ:ꝛ ista cognitio existẽtis vt exi
hoc diffici stẽtis sufficit ad hoc ꝙ eiꝰ possit esse recordatio. ¶ Cũ
le cognitu. ergo dicis ꝙ potẽtia recordatiua cognoscit hoc vt hoc nego/tu pbas:cognoscit aliq̃d vt hic ꝛ nũc.si intelligas p nũc exñs ꝛ per hic in se pñs:concedo ꝙ cognoscit ali quid vt se pñtialiter exñs:et sic vltra:hic ꝛ nũc sũt ppa singulari: ita ꝙ non pñt esse nature nõ vt singulariter: licet eñ non sint alicuiꝰ nisi qđ est in singulari singula ritate intrinseca vel adiũcta: tñ nõ includũt formaliter nec per se presuppositiue singularitatem tãq̃ precisant
Ric. 43. di rõnem sm quã illa insunt. ¶ Ad tertium dꝛ vno modo
st. huiꝰ 4. ꝙ beati recordãtur pctã cõmissa:nec tñ est eis ad penã
ar.7.q.i. sed gaudent de mĩa diuina remittẽte/et de liberatione a pena: et pbatur hoc p illud ps. Mias dñi. vbi Greg.
88. Quõ in eternum mĩas dñi cãnũt q̃ miserie non memi nerũt. ¶ Cõtra. licet hoc qđ est deũ remisisse peccatum petro includat petrũ peccasse: tñ ista sunt simpliciter
Argumẽ distincta intelligibilia:nec scđm includit primũ in esse:
tum subti ptʒ qñ petrus peccauit:nec p ɔñs in intelligi:ergo pos
lissimum. sibile est intellectum petri sistere in sic peccasse; absq̃ hoc ꝙ cõsideret deũ remisisse illa pctã:et q̃q̃ cõtẽdas ꝙ nũq̃ sit vnꝰ actꝰ sine alio in petro: tñ saltẽ sunt duo obiecta ꝛ distincte intellectiones:et etiã intellectio eiꝰ qđ est petrum peccasse est prior natura:q̃ro ergo hãc re cordationẽ qua se peccasse recordatᷣ: q̃s actus volũta tis sequitᷣ: aut velle siue cõplacere:aut nolle siue displi cere:aut nullꝰ nec placet nec displicet. si primũ petrus malus est:qꝛ cõplacet in pctõ qđ cõmisit. si scđm miser est:qꝛ nolitũ euenisse qđ scitᷣ euenisse. causat tristitiam: per Aug. de ci. xiiij. ca. xv. Tristitia est ex illis rebꝰ que nobis nolẽtibꝰ acciderũt. si neq̃ sic neq̃ sic:iterũ malus. si eñ viator non põt completa deliberatione recordari peccatum suũ cõmissum:q̃n detestetᷣ vel displiceat. alio quin peccat ad minꝰ omittẽdo:q̃to magis ad hoc tene tur beatꝰ. ratio eñ cõis magis ligat beatũ q̃ viatorẽ: q̃ est pfecta dei dilectio:que semp impellit ad odiẽdum illud qđ est cõtra deũ:qñ actu cognoscitᷣ vel cogitatur. ¶ Qđ aũt adducitᷣ de ps. et ex hoc arguitᷣ. mĩam nõ ca nit q̃ miserie non meminit. Rñ. in vli meminit miserie/ sed non in particulari:qꝛ scit iam se esse beatũ. ¶ Dico
q.6. tñ ꝙ possibile est totaliter deleri a mẽoria beati pecca tum qđ ipse cõmisit:nec in hoc derogatᷣ beato/imo vide tur ptinere ad beatitudinẽ accidẽtalem eiꝰ. si eñ inno cẽs gaudebit de innocẽtia speciali gaudio vt tactũ est supra di.i. licet ille nõ possit gaudere de innocẽtia:qꝛ tũc esset eius falsum gaudiũ:tñ põt innocẽtia de eiꝰ memo ria deleri vt de illa nõ habeat aliquã materiã tristitie: potest etiã deꝰ stãte memoria habituali peccati cõmissi preseruare beatũ ne vnq̃ exeat in actũ cõsiderãdi se il lud cõmisisse:et hoc iterũ sufficeret ad excludẽdũ occa sionem pximã tristitie:licet nõ remotã:nec priuatio ta lis notitie habitualis vel actualis faceret eũ in aliquo imperfectũ:qꝛ sm phm quorũdã obliuisci vt turpiũ me lius est q̃ reminisci: ꝙ maxime verũ est loquẽdo de illo q̃ turpe cõmisit cui penale est reminisci:et scriptura di cit deũ obliuisci pctõꝝ ꝛ ea esse tecta:qđ licet oporteat exponere pter infinitatẽ intellectiõis diuine quã nullũ cognoscibile positiuum vel priuatiuũ põt subterfugere tñ ꝙ realiter sint abscõdita vel oblita illis q̃ cõmiserũt nullũ incõueniẽs esset. ¶ Si hoc nõ placet:qꝛ semp re manebit in eis memoria habitualis pctõꝝ et qñq̃ exi bũt in actualẽ recordationẽ:tũc aduitãdũ tristitiã dicẽ dum est vel ꝙ deus suspẽdat causalitatẽ illã quã recor datio nata esset hr̃e respectu tristitie:et hoc q̃dẽ possi bile est sicut suspendit naturalẽ actionẽ ignis respectu puerorum in camino:sʒ tũc erit miraculũ quotiẽs recordã tur ꝙ nõ tristẽtur: vel si fugitur miraculũ opʒ dicere ꝙ causa naturalis põt ĩpediri p cõtrariũ excellẽs ne cau set effectũ et maxime qñ cõtrariũ totaliter replet capa citatẽ passi:ita in pposito:gaudiũ de obiecto beatifico replet totaliter capacitatẽ beati:et ideo non est capax tristitie q̃ nata eẽt cõsequi illã recordationẽ. Uincit eñ illud obiectũ in causando gaudiũ virtutẽ illiꝰ recorda tionis ĩ causando tristitiã:qꝛ sm Arist. vij. ethi. delecta tio vehemẽs excludit quãcũq̃ tristitiã nõ solũ cõtra riã sed etiã cõtingẽtem. ¶ Cõtra. habet nolle respectu istiꝰ recordati:ergo nõ habet q̃cq̃d vult:igitᷣ nõ est bea tus. ex. xiij. de trini. c. v. Rñ. beatus habet q̃cq̃d vult de pñti vel de futuro:de preterito aũt quicq̃d vult/hoc est vel non fuisse non habet. nec hoc arguit miseriam:quia impossibile est preteritum non fuisse.

Marginal notes (right column): 3. topi cor. c. 10. — Psalm. 31. — Cap. 18.

Quæstio. IIII.

Ultimo quæro vtrum beati co gnoscant orationes quas offerimꝰ? Qꝛ non Esa. lxiij. Abraã nesciuit nos ꝛ israel ignora uit nos. ibi dicit Aug. ꝙ mortui nesciũt/imo sancti q̃d agãt viui. et Hiero. ibi. q̃re ĩ originali. ¶ Pre terea deꝰ solꝰ nouit secreta cordis: oratio mẽtalis q̃ ma xime est deo accepta est hmõi:ergo ꝛc. ¶ Preterea nõ opʒ eos nosse nisi ad hoc vt oret p nobis. sed ɔñs est incon ueniẽs:qꝛ nõ sunt in statu meriti: ergo non pñt orare:qꝛ in oratione p se cõsistit meritũ. ¶ Cõtra hoc est vnꝰ error quẽ tangit Hiero. in epl̃a ad Uigilantium.

Marginal notes: iij. Reg. 8. ꝛ 2. Para lip. 6.

Hic tria sunt videnda. Primo si beatus naturali cognitione nouit orationes nr̃as. Scđo si co gnitiõe supnaturali. Tertio si cognoscẽs p nobis oret. ¶ De primo est tactũ in solutione. ij. q. huiꝰ di. qualiter aĩa separata põt acq̃rere notitiã nõ solũ abstractiuam sʒ etiã intuitiuã:nõ solũ sensibiliũ sicut põt coniũcta/sed etiã quorũcũq̃ intelligibiliũ pportionatorũ ꝛ pportio naliter presentiũ: pportionatũ aũt est sibi quodcũq̃ in telligibile creatũ:ergo orõnẽ siue vocalẽ quã ꝛ ɔiũcta pos set nosse p sensus corporis:siue mẽtalẽ que tũc erit sibi p portionata/põt tũc intuitiue nosse: si tñ ĩmoderata di stãtia nõ ĩpediat:de qua tactũ est. q. illa. ij. Nec valet ꝙ intellectꝰ actũ suum ppriũ hʒ occultũ cuicũq̃ creature et actũ volũtatis pari rõne occultũ:qꝛ hec sunt intima creature:et p ɔñs nihil põt ea nosse nisi qđ est intimũ creature tale est solꝰ deꝰ qui illabitᷣ. ¶ Hoc nõ cõcludit qꝛ manifestũ est ꝙ oẽm actũ volũtatis mee põt intelle ctus meꝰ nosse:sʒ intellectꝰ aliꝰ pfectior creatꝰ põt ĩ illũ obiectũ in qđ põt intellectꝰ meꝰ: si nõ impediat deter

minatus ordo ad alia intelligibilia: nec defectus ꝓportionate pñtie. intellect⁹ aūt separat⁹ eque pfect⁹ est sicut intellect⁹ coniūct⁹ vel pfectior: et nō determinat̄ ex aliquo ordine ad nō cognoscēdū operationes alteri⁹ intellectus vel volūtatis: nec pñtia reqsita necessario deficit: qꝛ pōt esse sine illapsu. alioqn eñ angel⁹ nullā posset hēre presentiā debitā respectu alteri⁹ a se cū nulli illabatur: qꝛ hoc repugnat creature. ¶ Qꝛ ergo dicis talem operationē esse intimā. Rñ. intimior est sibi essentia ꝙ operatio: et tñ intellect⁹ alt⁹ separat⁹ pōt essentiam intelligere: nec valet / hoc est intimum inherēdo: vel qꝺ plus est idē in essendo: ergo nihil cognoscit illō intimū nisi p illapsū: imo ratio videt̄ pretēdere ad hoc ꝙ quasi extrinseca rei magis possint cognosci ab intellectu separato ꝙ spūalia intrinseca: qꝺ non est verū / imo magis ꝓportionatum est obiectū intellectui separato essentia rei intelligibilis: vel operatio intrinseca ꝙ aliqꝺ sensibile: qꝛ intellectui puro purū intelligibile est magis proportionatū intelligibile: dū tñ sit finitū. ¶ Si obijcias. intellect⁹ separat⁹ et intellect⁹ coniūct⁹ habēt idē obiectum primū. sub subiecto aūt primo intellect⁹ coniūcti nō cōtinet̄ operatio: ergo nec sub subiecto intellect⁹ separati. Rñ. dictū est alibi ꝙ gñali⁹ est obiectū primum intellect⁹ vt est talis potētia ꝙ obiectū primū motiuū eius pro statu isto: et sub obiecto primo modo accepto cōtinet̄ qꝺcūꝙ ens creatū: nō aūt sub obiecto scđo modo. et ratio est: qꝛ nūc determinate mouet̄ a sensibilib⁹: vel ab his que abstrahūtur ab his ꝓpter ordinē immediatum ad fantasticā virtutem que tūc non erit. primo ergo modo accipiendo obiectum primū. maior est vera et minor falsa. scđo modo minor vera ꝛ maior falsa.

In .3. di. i.

C

De secūdo articulo dico ꝙ non est necesse ex rōne beatitudinis ꝙ beat⁹ videat orationes nostras neqꝫ regulariter sicut vꝫ in vbo: qꝛ nō est aliquid quasi necessaria sequela beatitudinis: neqꝫ ꝙ reuelent̄ qꝛ neqꝫ talis reuelatio necessario sequit̄ beatitudinem: beatitudo eñ intellect⁹ in obiectis creatis non trāscēdit qdditates seu illa quoꝝ essentia visa est necessaria ratio vidēdi: tñ qꝛ cōgruū est beatū esse coadiutorē dei in pcurādo salutē electi eo modo quo hoc sibi pōt cōpetere: et ad istud requirit̄ sibi reuelari orationes nostras specialiter que sibi offerūtur: qꝛ ille specialiter innituntur meritis ei⁹ tāꝙ mediatoris pducētis ad salutē que petitur: ideo ꝓbabile est ꝙ de⁹ beatis reuelat de orationibus sibi vel deo in noīe eius oblatis.

Speculatio singularis.

De tertio articulo videtur dubiū: quia si reuelat̄ eis talē petere p eos salutē aut aliqd ptinēs ad salutē: aut vidēt deū talē velle saluari aut nolle: aut nō velle. si velle: ergo sciūt ꝙ saluabit̄: frustra ergo orāt. si nolle nō orabūt pro aliquo nolito ipsi deo. si nō velle sciūt ꝙ non eueniet: ergo frustra oraret. Rñ. beatū orare p aliquo pōt intelligi vel orōne habituali vel actuali. et loquor hic tñ de orōne mētali q̄ est desideriū oblatum deo ea intētione vt ab ipo habeat optatū. si de habituali illa est ppetua ꝛ gñalis p oīb⁹ electis: sꝫ de ista nō est difficultas. Si de actuali: illā habet aliqs sanct⁹ spāliter qñ sibi reuelat̄ aliquē ipm actu inuocare: qꝛ rōnale est vt velit merita sua illi valere ad salutē: qui deū spāliter inuocat sibi p illa merita subuenire: illa aūt oratio nō repugnat beatitudini: qꝛ bene pōt aliqs pfectionem summā adept⁹ velle vt p sua merita p que ad illā pfectionē attingit ali⁹ per suā orationē attingat: ita vt sua merita nō sibi soli sint ppria: sed alijs de bñficio dei acceptātis valeāt: sicut posset aliqs summū gradū adeptus i curia regis p aliqua obsequia velle orare p alijs

Argumentum curiosum ꝛ difficile.

Doctrina subtilissi.

F

non vt p orationē hmōi ad maiorē gradū amicitie attigat: sed vt merita per que attingit ad talē gradū alijs ad hmōi merita recurrētibus succurrāt. et hoc supposita liberalitate regis acceptātis illa non tm̄ p illo sed pro alijs ex liberalitate sua qua pro minori bono retribuit non tm̄ maius bonum sed etiā plura bona: dum tñ p nouū actū volūtatis plures illud bonū sibi applicēt et faciāt quasi suū. ¶ Cum igit̄ arguis. beat⁹ aut videt deū velle aut nolle. Rñ. nullū mēbrū opꝫ dare: ne dū de salute finali illi⁹ qui orat: sed nec de exauditione illius orationis quā nūc offert. non eñ sequit̄: de⁹ reuelat petro ioānem nūc petere a / per merita petri: ergo reuelat̄ petro ioānem saluādū vel nō saluādū. nec etiā sequitur ergo sibi reuelat ioānem exaudiēdū vel nō exaudiēdū in ista petitione: ꝗñ esto ꝙ reuelaret sibi istū exaudiēdū vel nō exaudiēdū in ista petitione: non sequit̄ / ergo frustra orat: qꝛ sicut deum vult illū saluare ꝛ exaudire: ita vult p determinata media: vtpote p orationē talis beati ipm cōsequi. si aūt reuelet̄ petro determinate ꝙ de⁹ nollet illā orationem exaudire: petrus non esset ibi mediator in orādo. Si vo non reuelat̄ sibi ꝙ velit nec ꝙ nolit petrus orat expectās vt orationē suā cōsequatur determinata reuelatio exauditionis vel saltē determinatus effectus exauditionis ꝙtum ad ipm petentem.

Punctus notabilis maiorib⁹ applicādo difficultatib⁹ i quacūꝙ opin. theologorum.

Ad argumēta pricipalia. Ad primum dico ꝙ Abraam p tēpore p quo intelligit̄ illud Esaie fuit in limbo: et p ꝯñs non beat⁹. Et ideo nesciuit filios suos iudeos habitātes i terra israel: qꝛ nec notitia naturali intuitiua q̄ impedit̄ per inmoderatā distātiam: sicut est dictū in illa .q. nec notitia reuelationis specialis: qꝛ nō habuit illā visionē in verbo quā cōcomitat̄ regulariter talis reuelatio: non ꝙ cōcludit de beatis qb⁹ in vbo regulariter reuelātur q̄ a deo spectāt: vel tanꝙ beatitudinem eoꝝ augēs vel tāꝙ pertinēs ad causalitatem eoꝝ respectu beatitudinis alioꝝ. ¶ Ad scđm dico ꝙ nihil est in mēte operatio: sꝫ quecūꝙ intellectus vel volūtatis: vel quecūꝙ ꝓprietas vel cōditio realis hui⁹ vel isti⁹: quin totū ita pateat angelo ꝓportionaliter presenti non impedito: vel aīe nō impedite ꝓportionaliter presenti: sicut aīe ꝯiūcte apparet albedo presēs per sensus. Illud ergo dictū ꝙ solus deus nouit abscōdita cordium verū est vꝫ ꝛ ex ꝓpria perfectione: ita ꝙ impossibile est ꝙ per aliquid impediēs sibi lateat: nouit etiam vt iudex vꝫis oīm talium occultoꝝ illo modo quo nec angeli boni nec mali nec aīe separate nouerūt immo de facto beati multos tales mot⁹ non nouerunt ꝓpter defectum presentie debite: mali aūt multa talia etiā presentia ꝓportionaliter nō nouerūt deo impediēte ꝓpter cui⁹ impedimētū nō pñt multa: que tñ nō impediti naturaliter possent. ¶ Ad tertiū dico ꝙ orō nr̄a nūc duplicē habet effectū / vnū: qꝛ meritoria orāti / imo opus valde meritoriū / aliū qꝛ ex hoc ꝙ spāliter dirigit̄ p alio meritoria est illi p quo offert̄. et primo modo beati nō habēt orōnē: sꝫ scđo modo nec est incōueniēs aliquē qui iam est in termino quo ad se: per orationē mereri alteri: sicut videm⁹ in pollitijs vbi rex illud qꝺ vult dare: vult tñ per intercessiōem alicui⁹ dare alicui q̄ non esset dign⁹ statim exaudiri: et maxime vult si aliqs ap⁹ eū maxime accept⁹ intercedat: qui tñ accept⁹ nullum gradum vlteriorem amicitie sibi mereretur. ¶ Aliter posset dici breuiter ꝛ quasi redit in idem ꝙ sicut impetrat beat⁹ alijs non sibi ita causat meritū alijs ꝛ non sibi. oratio eñ sua est dispositio de cōgruo vt ꝓpter eam deus cōcedat illud qꝺ impetrat illi cui petit: et ista est meritū non isti⁹ pro se sed pro illo cui redditur qꝺ huic merito quasi pro premio proximo correspondet.

Sed quæritur hic de valde malis. &c. Distinctio.XLVI.

Sequitur hic de valde malis: qz in hac di. agit de iusti tia dei ꝛ mia cocurretib⁹ in pu nitione maloꝝ. Ideo queritur quatuor. Primo vtrū in deo sit iustitia? Scdo vtrum in deo sit mia? Tertio an i deo distiguat iustitia ꝛ mia? Quarto an i pu nitione maloꝝ cōcurrat ex par te dei punientis iustitia cum misericordia?

Quæstio.I.

Ad primum arguitur ꝙ non: ex.v.ethi.ca.xi. Dñi ad seruū nulla est iusti tia: qz nulla eqlitas: ğ multo forti⁹ nec dei ad creaturā vel ecōuerso: cū potissime ille dñs posset dicere seruo illd. i. ad Coꝛ. iiij. Quid habes Cap.10. qđ nō accepisti a me? ¶ Preterea. x. ethi. incōueniēs est laudare substātias separatas ex opatiōe virtutū: sicut deducit de iustitia spālr. Et ɔfirmatur p sile: qz nō est in deo tēperātia: ğ nec pari rōne iustitia. ¶ Preterea iu stitia inclinat ad reddēdū debitū: de⁹ nulli est debitor: 47. ergo. ¶ Oppositum i ps. Justitia plena est dextra tua.

Hic primo vidēdum est de iustitię dif A finitiōe. rōnē gnalissimā iustitie ponit Ansel. de vitate c. xij. ꝙ iustitia est rectitudo volūtatis pꝑter se seruata. Cap.3. hec rō specificat p iustitiā ꝭm ꝙ de ea tractat Arist. v. ethi. q̄ addit vltra hāc rōnem hoc qđ est esse ad alteꝝ. et vtroqꝫ modo accipiēdo patet ꝙ iustitia cōpetit deo. Primo modo. hꝫ em̄ rectitudinē volūtatis/imo volūta tem inobliquabilē: qz pria regula est/et seruata pꝑter se. nō put seruata dicit aliquā susceptionē vel passionē respectu alicui⁹ seruātis: sꝫ seruata pꝑter se. i. sp ōt anee pꝑter se semp habita. scdo etiā modo ptꝫ: qz pōt hre re Vide tho. ctitudinē ad alteꝝ: et ideo i omi actiōe sua ad alteꝝ est 1.2.q.60. rectitudo. ¶ Ista scda subdiuidit: qz vel est q̄si vlis ad ar.3. alteꝝ: puta ad legislatorē et ad legē inq̄tum est regula q̄dā determinata a legislatore. et hec dr a q̄busdā iusti tia legalis. Uel est pticularis: puta in aliquo pticulari determiato ptinēte ad legē: rectitudo ad alteꝝ. Et hec scda subdiuidit: qz vel pōt esse simplr ad alteꝝ vel ad se Dist.14. q̄si ad alteꝝ. ¶ Et scdm mēbrū ptꝫ ex eo qđ dictū est in q.2. materia de pnia ꝙ ipa est iustitia punitiua nō tm̄ respe ctu alteri⁹ simplr/sꝫ sui q̄si alteri⁹: qz sibi vt iudicis mi nistro cōcessa est punitio sui vt rei. ¶ Prima istaꝝ. s. le galis posset poni in deo si esset alia lex prior determina tione volūtatis sue/cui legi ꝛ in hoc legislatori q̄si alte ri volūtas sua recte concordaret: et est quidem ista lex/ de⁹ est diligēd⁹. sꝫ si nō debet dici lex siue principiū pra cticū legis: saltē est veritas practica precedēs oēm de terminationē volūtatis diuine. ¶ Justitia etiā illa pti cularis ad se/quasi ad alterū est in ipo: qz volūtas sua determinat per rectitudinē ad volēdum illud qđ decet B suā bonitatem: et hec est quasi redditio debiti sibijpi. i. sue bonitati tanq̄ alteri: si tamen posset dici particula ris: qz aliquo modo est vlis scꝫ virtualiter. ¶ Et illa duo mēbra scꝫ iustitia legalis ꝛ particularis ad se quasi ad alteꝝ in deo quasi idē sunt: qz rectitudo volūtatis diui ne respectu sue bonitatis. ¶ Si aūt loquamur de reli qua iustitia que simpliciter est ad alteꝝ: illa diuidit in cōmutatiuā et distributiuā: et ita distinguit iustitia in Capl.5. nobis: vt ptꝫ per phm. v. ethi. Jn distributiua requirit equalitas pꝑportionis non q̄titatis: in cōmutatiua ꝭm aliquos equalitas q̄titatis non tm̄ pꝑportionis: et ista Tho.2.2. exponūtur ibi. ¶ Ad pꝑpositum cōmutatiua pꝑprie re q.61.ar.2. spicit punitionē et premiationē: vt scꝫ p meritis quasi Vide Ric. cōmutādo reddātur premia/et p pctis supplicia. Di dist. pñti. ꝛ stributiua respicit quasi naturas et pfectiōes supaddi Tho. disti. tas: vt scꝫ nature distribuat pfectio sibi pꝑportionata: si pñti.q.1. cut in nra in re publica distributiua psonis ꝭm gradus suos pꝑportionaliter distribuūtur bona ptinētia ad gra dus eoꝝ: sicut in hierarchia vniuersi nature nobiliori a hierarchia. i. principe deo distribuūtur pfectiones nobi liores seu cōuenietes tali nature: et nature inferiori di stribuūtur pfectiones sibi cōueniētes. ¶ Prima illaꝝ C non pōt simpliciter esse in deo respectu creature: qz nō pōt esse simpliciter equalitas: sꝫ pōt esse aliqualiter ꝭm portionē: sicut inter dñm ꝛ seruū: dñm em̄ liberalem de cet retribuere maius donū q̄ seruus possit mereri: dum tm̄ sit talis proportio ꝙ sicut seruus facit qđ suū est: ita dñs retribuat qđ suū est: et eodem modo puniēdo citra Vide Ric. cōdignū. Sed scda iustitia pōt hic esse simpliciter: quia infra.q.3. simpliciter pōt dare naturis pfectiones debitas vel cō ueniētes eis ꝭm grad⁹ pficiētes. ¶ Sic ergo in gñe to ta illa diffinitio iustitie eo modo quo pōt ad deū perti nere pōt reduci ad duo mēbra: vt primo dicatur iustitia rectitudo volūtatis in ordine ad cōdecētiam volūtatis diuine. alio modo rectitudo volūtatis in ordine ad exi gētiam ei⁹ qđ est in creatura. et illa distinctio pōt habe ri ab Ansel. psal. x. vbi loquens ad deū dicit. Cū punis D malos iustū est: qz illoꝝ meritis cōgruit q̄tum ad scdm mēbrū. subdit statim. Cū parcis malis iustū est: non qz illoꝝ meritis sed qz tue volūtati ꝛ bonitati cōdecēs est: q̄tum ad primū mēbrū. et tāta est illoꝝ mēbroꝝ distin ctio ꝙ de⁹ cōtra primā iustitiā operari non pōt: nec pre ter eā sed preter iustitiā scdam pōt operari: licet nō vlr Tho.i pñ qz nō pōt dānare iustū vel beatū. ¶ Si obijcit ꝙ nō po ti disti.q.1. test in deo esse alia iustitia hic ꝛ illa: qz tunc vna esset re et.2. gula vt prima: et alia regulata vt scda. Jn volūtate aūt diuina nō pōt esse rectitudo regulata. et pꝑbatur hoc in nobis: nam idē inclinat in finē propriū et ad ea que sūt ad finē vt sunt ad finē: ergo si illd inclinās ad finē esset simpliciter pfectū/simpliciter pfecte inclinaret ad ea que sunt ad finē: sicut ptꝫ de charitate beatoꝝ. iustitia aūt dei pōt esse simpliciter pfecta: ergo preter illā nul la alia requirit in volūtate diuina. ¶ Qz etiā dr ꝙ q̄nqꝫ non pōt agere preter scdam/nō videt pꝑbabile: qz q̄cq̄d non includit cōtradictionē pōt simpliciter agere ꝛ ita velle: sed non pōt aliq̄d velle qđ non possit recte velle: qz volūtas sua est prima regula: ergo quicq̄d non inclu dit cōtradictionem pōt intelligi velle: et ita cū illa iusti tia scda determinet ad aliq̄d cui⁹ oppositū nō includit cōtradictionē pōt de⁹ velle ꝛ recte velle ꝛ agere preter illā iustitiā scdaꝫ. ¶ Primum istoꝝ forte cōcederēt ali qui ꝙ nō est i deo duplex iustitia sed tm̄ vnica habēs tm̄ quasi aliū et aliū effectū: vtpote velle cōcorditer conde cētie bonitatis sue: et velle cōcorditer exigētie creatu re. ¶ Sed scda ratio videt euidēter cōcludere ꝙ ad q̄c quid prima iustitia inclinat iustitia scda inclinare pōt volūtatem diuinam cū determinate inclinet: qz per mo dum nature: non tm̄ sic inclinat quin preter eā et cōtra eā possit volūtas diuina velle. et ita non erit distinctio istaꝝ in hoc quod est posse agere preter eam ꝛ non posse agere preter eam.

Non improbādo distinctiōes dico tm̄ breui⁹ ad questionem ꝙ in deo nō est nisi vnica iustitia re ꝛ rōne: tm̄ preter illā extēdēdo iustitiam poni pōt ali E qua iustitia vel magis aliquid iustum in creaturis.

¶ Primum declarat: quia cū iustitia ꝓprie sit rectitudo volūtatis quasi habituate: ⁊ per ꝯñs quasi naturaliter inclinās ad alteꝝ vel ad se quasi ad alteꝝ: et volūtas diuina non habeat rectitudinem inclinātem determinate ad aliq̄d nisi ad suā bonitatē quasi ad alteꝝ: nam ad quodcūq̧ aliud obiectum mere contingenter se habet: ita ꝙ eque pōt in hoc ⁊ in eius oppositum. sequitˀ ergo ꝙ nullā iustitiā habet nisi ad reddēdū sue bonitati vel volūtati qđ eā condecet. ¶ Sic aūt habēt vnū actū rei et rōnis ad quem determinate inclinat illa iustitia que est respectu sue bonitatis: sed ille actus ex cōsequēti respicit multa obiecta scđaria: et eo modo quo dictū est in primo lib. dist. xxxv. ꝙ intellectˀ diuinus preter hoc ꝙ habet vnū obiectū primum ⁊ vnū actū respicit multa obiecta scđaria. sed in hoc est differentia hic ⁊ ibi: quia intellectus obiecta scđaria necessario respicit: hic aūt volūtas obiecta scđaria tm̄ cōtingēter. Et ideo non solum non depēdet ab eis actus hic sicut nec ibi: sed nec necessario determinatˀ ad illa hic sicut determinatˀ ibi.

a.l. etiam.

et.36.et.2. et i prologo.⁊c.

F

¶ Si aūt velimˀ distinguere vnū actū re in multos rōnis sicut ibi distinguitur vna intellectio rei in multas rōne vt transit suꝑ multa obiecta scđaria: dico ꝙ respectu illaꝝ non sunt quasi distincte iustitie rōne: sed nec vna qualitercūq̧ distincta vel indistincta: quia habitˀ inclinat per modū nature ⁊ ita determinate ad vnum vt per hoc repugnet potētie habituate per habitum illū tendere in oppositum: sed ad nullū obiectum scđarium ita determinate inclinatur volūtas diuina per aliquid in ipsa ꝙ sibi repugnet iuste inclinari ad oppositum illius: quia sicut sine cōtradictiōe pōt oppositum velle/ita pōt iuste velle: alioquin posset absolute velle ⁊ non iuste: qđ est inconueniēs. et hoc est qđ dicit Ansel. ꝓs. xi. Illud solum est iustum qđ vis: non iustum qđ non vis: vt sic si ponerˀ intellectu diuino aliquis habitˀ intellectiuus respectu sui ⁊ alioꝝ magis posset distingui in multos habitus rōne vt inclinat in obiecta secūdaria q̄ in ꝓposito: quia ibi ad quodlibet secūdarium determinate inclinatˀ intellectus: non sic hec volūtas. vnde posset dici ꝙ illa vnica iustitia que non inclinat determinate nisi ad primū actū modificat actus secūdarios: licet nullum eoꝝ necessario quin posset modificare oppositum: nec quasi preuenit volūtatem inclinādo eam per modum nature ad aliquē actū secūdarium: sꝫ volūtas primo determinat seipam ad quodcūq̧ obiectum secūdarium: et ex hoc ille actus est modificatus ab illa prima iustitia: quia cōsonus volūtati cui adequatˀ quasi pro rectitudine inclinālte iustitia prima.

G

¶ Scđo modo iustum dr̄ esse in creatura ex correspōdētia vniˀ creati ad aliud: sicut iustum est ex ꝑte creature ignem esse calidū aquam frigidam: ignem sursum ⁊ terram deorsum: quia natura ista creata hoc exigit tanq̄ sibi correspōdēs: sicut possemˀ dicere in pollitijs/ꝙ esto ꝙ in solo principe esset iustitia: tm̄ in rebˀ ordinatis esset quodāmodo iustum: vt scꝫ tales res sic disponerētur ⁊ tales sic: quia hoc res ipe vt nate cedere in vsum ciuium exigūt: sꝫ ad istud iustū non determinat iustitia diuina intrīseca: prima vt est respectu primi actus isto modo: quia ille actus non respicit illud obiectum neq̧ respectu actˀ scđarū: quia vt respicit istud obiectum scđarium non est illa iustitia determinate inclinās vt dictū est.

H

Dubia subtilissima.

¶ Cōtra ista. primo quia iustitia non pōt esse in aliqua volūtate nisi inclinet cōcorditer dictamini prudētie: et per ꝯñs cōclusioni syllogismi practici: intellectˀ aūt diuinˀ non syllogizat cum non discurrat. ¶ Preterea intellectˀ diuinus prius apprehēdit agibile q̄ volūtas illud velit: et volūtas nō pōt discordare ab intellectu apprehēdēte: intellectus aūt determinate apprehēdit hoc agibile: ita ꝙ non indifferēter hoc ⁊ illud/quia tūc erraret: ergo voluntas determinate vult hoc agibile: ita ꝙ non pōt velle oppositum sicut nō pōt aliquid iniustum velle si recte velit. ¶ Preterea. si iustum est petrum saluari/et deˀ hoc iuste vult: ergo iniustum est petrum dānari. et ita si deus pōt hoc velle pōt aliquid iniustum velle.

¶ Ad primū dico ꝙ si in nobis pōt esse alia virtus moralis vel habitus inclinās cōcorditer cōclusioni practici syllogismi: multo magis est in nobis habitˀ rectus appetitiuˀ qui inclinat concorditer principio primo practico: quia illud principium practicum est veriˀ/et per ꝯñs rectius: iustitia aūt que est in deo vnica re ⁊ rōne vt dictū est cōcorditer inclinat primo principio practico: puta deˀ est diligēdus. sed si stricte accipias ꝙ non inclinat concorditer cōclusioni syllogismi practici: ideo non est virtˀ aliqua specialis: cōcedo ꝙ illa iustitia que est in deo non est nisi quasi vl'is et radicalis virtus: a cuius actus rectitudine nate sunt oēs iustitie particulares ꝓcedere licet non necessario. ¶ Ad scđm dico ꝙ intellectˀ apprehēdit agibile anteq̄ volūtas illud velit: sed non apprehendit determinate hoc esse agēdum qđ apprehēdere dicitur dictare: immo vt neutrum est offert volūtati diuine: qua determinante per volitionem suam illud esse agēdum intellectus apprehēdit tāq̄ verum illud agēdum vt dictū est in materia de futuris cōtingētibˀ li. i. di. xxxix. ¶ Esto tm̄ ꝙ intellectus de aliquo ante apprehēderet illud esse agēdum q̄ volūtas illud vellet: sicut apprehēdit de hoc/deˀ est diligēdus non sequitur naturali necessitate: illud apprehēdit ⁊ volūtas non pōt discordare: ergo volūtas naturali necessitate hoc vult: quia non pōt discordare in obiecto: vt scꝫ velit aut nolit illđ qđ ostēdit volēdum: sed in modo tendēdi in illud obiectum discordat.

I

K

¶ Vel magis ꝓprie distinguitur: quia intellectˀ suo modo tēdit in illud scꝫ naturaliter ⁊ volūtas suo mō. s. libere. et ille potētie concordāt q̄ semp in idem obiectū tēdūt suis ꝓprijs modis tēdēdi: sicut fantasma ⁊ intell'ꝰ nō discordāt: licet hic tēdat ī obiectum vt singulare: illa in obiectū vt vl'e. ¶ Ad tertium dico ꝙ sicut ī istis pollitijs legislator respicit ī se simpl'r iustum qđ est iustū boni publici: sm̄ qđ aūt respicit alia iusta partialia: semꝑ quidē in ꝓportione ad hoc iustū: et ideo in q̄busdā casibˀ iustū est non seruare leges iustas respiciētes aliqua iusta partialia: qñ scꝫ obseruatio eaꝝ vergeret ī detrimētū iusti publici scꝫ bñ esse rei publici: ita deˀ simpliciter determinatˀ ad iustū publicū cōmunitatis non vt cōitate aggregationis sicut in ciuitate/sed cōitate eminētis cōtinētie qđ est iustum cōdecēs bonitatem suā. oīe aūt aliud iustum est particulare: et nūc hoc iustum nūc illud iustum sm̄ ꝙ ordinatur vel cōuenit huic iusto: dico ergo ꝙ pōt velle petrum dānari ⁊ iuste velle: quia illud ꝑticulare iustum petrum saluari non necessario requiritur ad iustum publicū quin oppositum eiˀ posset ordinari ad illud idem scꝫ ad condecētiam diuine bonitatis. Est eñ illđ finis ꝙ nullum ens ad finem determinate necessario requirens.

L

Ad argumenta principalia.

Ad primū dico ꝙ non est ibi equalitas simpliciter nisi ad seipm̄: ideo nec iustitia simpliciter nisi ad se quasi ad alteꝝ: sꝫ equalitas aliqualis pōt sibi poni qualis pōt esse dñi excedētis valde ad seruū excessum. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ non sunt ibi virtutes sm̄ illud imperfectionis qđ est in eis: sed ablato eo qđ est imperfectionis: sicut ꝑꝫ in exēplo adducto de tēperātia: illud eñ requirit in natura tēperata posse esse aliquā delectationē immoderatā et hoc est imꝑfectionis: et ꝓpter hoc magis ꝓprie ponimˀ ibi iustitiam q̄ tēperātiā: quia illa nō ita req̄rit ali-

M

quem excessum in passionem vel aliquā talem imperfectionem sicut requirit temperantia: verū tñ iustitia vt ibi est sit virtus quātum ad illam rōnem ꝙ sit distincta formaliter a volūtate: ⁊ quasi regula eius vel tm̄modo sit voluntas sub rōne prime regule seipsam determinātis: dubium est: qꝛ si secundū ponaꝛ magis soluiꝛ ratio: qꝛ tunc non est ibi sub rōne virtutis moralis. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō simpliciter est debitor nisi bonitati sue vt diligat eam creaturis aūt est debitor ex liberalitate sua vt cōmunicet eis quod natura sua exigit: que exigentia in eis ponitur quoddam iustum quasi secūdariū obiectum istius iustitie: tamen ꝑm veritatē nihil est determinate iustum ⁊ extra deū nisi ꝑm quid scʒ cum hac modificatione quātum est ex parte creature sed simpliciter iustū tm̄modo est relatū ad primam iustitiam: qꝛ scilicet actualiter volitum a diuina voluntate.

Quæstio secunda.

AD secūdum sic proceditur et arguiꝛ ꝙ non: qꝛ ꝑm Dam. lib. ij. ca. xiij. misericordia est cōpassio de malo alieno: in deo nulla est cōpassio: qꝛ nulla passio. ergo. ¶ Preterea misericors est promptus ad tollendum miseriam alienam ⁊ cōpatiendum sed deus non est prōptus ad tollendū miseriā qꝛ cū posset omnē tollere omnē tolleret. ¶ Oppositū in p̄s. Patiens ⁊ multum misericors.

102

Respondeo. Misericordia in nobis est habitus vel qualitercūqꝫ dicaꝛ forma qua nolumus miseriam alterius: ita ꝙ primo inclinat ad actuʒ nolendi miseriam in alio: ⁊ hoc vel futurā: ⁊ tūc preseruat ab illa si pōt vel presentē ⁊ tunc releuat a miseria si pōt: ⁊ ex cōsequēti post operationē disponit ad passionem scʒ displicentiam de miseria imminēte vel presente. ¶ Quātum ad secūdū put scʒ misericordia inclinat ad passionem illam nō est in deo ⁊ ab illo videꝛ imponi principaliter nomē misericordie exponēdo misericors ethi. i. miserum cor habēs: qꝛ cōpatiens miserie aliene in hoc hʒ cor miserū: hoc est ꝯmunicās in miseria. Sed quātū ad istam operationē nolēdi miseriā siue imminētē siue p̄sentem misericordia proprie in deo est: qđ probaꝛ de imminente: qꝛ sicut nullum bonū euenit nisi volēte deo: ita nihil prohibeꝛ ne eueniat nisi deo nolēte: multe aūt miserie possibiles euenire alicui prohibenꝛ ne eueniant: ergo deus habet nolle respectu illarū. ¶ Con[...]liter de miseria presente: qꝛ nulla miseria [...]ꝛ nisi deo [...]te illam inesse multe aūt frequente[...]tur. ergo ⁊c. ¶ De hac misericordia posset distingui [...] de nolle miseriam in esse: qꝛ sicut distinguit Aug[...] [ve]lle antecedens ⁊ cōsequēs, ita posset distingui in eo duplex nolle respectu miserie: ⁊ sicut semꝑ habet velle antecedēs respectu boni creature: ita semꝑ habet nolle antecedēs respectu mali creature prohibēdi vel tollendi. iuxta illud apostoli ad Thimo. vult oēs homines saluos fieri: sed sicut non hʒ sꝑ velle cōsequēs respectu boni: ita nec nolle cōsequēs respectu mali amouēdi. primū aūt nolle non est misericordie: sed secūdū. ⁊ illud pōt distingui in hoc ꝙ vel habet nolle respectu mali imminētis totaliter vel partialiter. si primo modo diciꝛ mīa liberans que scʒ excludit omne malū vel imminēs vel iam p̄sens secūdo modo diciꝛ mīa parcens vel mitigās: que scʒ nō totū malum excludit: sed aliquaʒ partē mali debiti isti ꝑm merita sua. ¶ Utroqꝫ aūt modo mīa est in deo qꝛ vel subuenit quibusdam omnē miseriam imminentē prohibendo vel presentem releuando: alijs aūt partem miserie debitam dimittendo.

Ad argumēta. Ad primum patet ꝙ illa descriptio misericordie est quātum ad effectū eius remotum vel vltimum scʒ passionē ordinatam cōpatiendi sequētem ex actione ordinata nolendi malum proximo: sed quātum ad illum effectū remotum cōcessum est misericordiam non esse in deo: sed tantū quātum ad proximum qui est nolle miseriā in esse. ¶ Ad secūdum misericors non infligit miseriam nisi ꝑm rectā rōnem nūc aūt recta ratio aliquādo dictat miseriam aliquibus infligendam vt ꝑm aliquos appareat iustitia: vt in dānatione reproborū: ⁊ ideo non infligit ille penam/ nec permittit: nisi eo modo quo eam infligi statuit cū misericordia/ vel cum dictamine recte rationis.

Quæstio tertia

AD tertium arguitur ꝙ sic. Cassio. super p̄s. l. he due res sunt in vijs dñi semper adiuncte ⁊ loquiꝛ de misericordia ⁊ iustitia. ¶ Preterea si nō distinguerenꝛ sed essent idē. ergo vtriusqꝫ esset idem effectus cōsequentia patet: qꝛ idem principiū formale non habet nisi eūdem effectū: sed cōsequēs est falsum: qꝛ effectus misericordie est liberare sine meritis: effectus iustitie est condēnare vbi non sunt merita vel saluare pro meritis. ¶ Oppositum vult Aug. xi. de ciuiꝛ. dei. c. x. Eo simplex est deus ꝙ est quicquid habet: et hoc de eo ꝙ diciꝛ ad se huiusmodi est misericordia et iustitia: ergo deus est misericordia deus est iustitia: ergo hoc est illud.

Ad questionem sustinēdo primā opinionem positā in prima. q. diciꝛ ꝙ misericordia est quedā pars iustitie primo modo dicte q̄ scʒ est cōdecētia sue bonitati: qꝛ sue bonitati ꝯdecet misereri. Sustinēdo tñ secūdā viam patet ꝙ iustitia ⁊ misericordia nō sunt formaliter idem: qꝛ iustitia respicit pro primo obiecto bonitatē diuinam: misericordia aūt respicit aliquid in creatura p̄termisso etiam iusto quod pōt esse in creatura scʒ exigētia: qꝛ non misericordia in deo vbi sic est iustum in creatura: istud aūt obiectū ⁊ illud non respiciunꝛ primo ad hoc ⁊ illo nisi in hoc/ ⁊ in illo sit aliqua nō idētitas formalis: cū tamen non idētitate formaliter stat idētitas simpliciter sicut dictū est di. ij. ⁊ di. viij. pmi. q. iiij. ¶ Si aūt queriꝛ ordo iustitie illo modo accepte in hoc et in illo: iustitia est simpliciter prior misericordia cōparando ad obiecta sicut obiectum est prius simpliciter obiecto: ex parte aūt ipsorum inter se vt sunt intrinseca deo non habent ordinem nisi eo modo quo alie perfectiones non eedem formaliter ponuntur habere ordinem per hoc ꝙ vna prius diceretur inesse realiter: si esset ibi distinctio realis: ⁊ per consequens ꝑm illam distinctionem quam habent vna prior nunc altera: ⁊ illa prioritate possibilis iustitia est prior misericordia: ꝑm illud Anselm̄. pro solutio. xi. ex iustitia nascitur misericordia.

Ad argumenta. Ad primum extendit duas res ad dualitatem ꝑm quid. de qua dictū est. q. p̄dicta primi di. viij. nec oportet exponere res per realitates: ⁊ formalitates: qꝛ similis est distinctio rei ⁊ rei sicut realitatis: ⁊ realitatis. vel formalitatis: ⁊ formalitatis. ¶ Ad secūdū diciꝛ: ꝙ misericordia ꝯnotat aliud ꝙ iustitia: licet ista duo sint inter se simpliciter eadem. ¶ Sed contra hoc. connotatio illa non requirit aliquam distinctionem huius ad illo vt est in se: sed tantummodo vt cōcipitur ⁊ signatur: qꝛ ad hoc requiritur

Tho. ipsi di. q. 1. a. 2. q. totū. Ric. in pñti. di. ar. 2. q. 2.

pte. 2. q. 1.

Ric. di. pñ. ar. 2. q. 2.

cõnotatio. argumẽtum aũt requirit q̃ illorũ inter se vt sunt cause distinctorũ effectuũ sit aliqua distinctio: nec sufficit vt videt̃ ad hoc differẽtia rõnis: q2 res rõnis nõ est illud quo aliquis effectus realiter efficit̃: immo generaliter nulla distictio realis in effectu depẽdet a relatione rõnis in causa. vt probatũ est dist. xiij. primi. Ista aũt distinctio effectuũ essentialiter dependet ex distinctione in causa: ergo nõ est solius rõnis. ¶ Concedo ergo istam rõnem q̃ sicut in deo intellectus nõ est formaliter voluntas nec ecõuerso: 13 vnum verissima idẽtitate sit idẽ alteri: ita iustitia non est formaliter vel quiditatiue idem mĩe vel ecõuerso: ꝛ propter hanc non idẽtitatẽ formalẽ põt istud esse principiũ ꝓximũ alicuius effect⁹ extra: cuius reliquũ non est principiũ formale eodẽ modo sicut si hoc ꝛ illud essent due res: q2 esse principium formale cõpetit alicui vt est tale formaliter. ¶ Contra hoc: esse diuinũ est actualissimum: ergo includit oẽm perfectionem diuinã: non includeret aũt si esset distincta ꝑfectio a perfectione ꝛ ab essentia: q2 quodcũq3 distinctũ ab eo formaliter est ibi actualiter: ꝛ per cõsequẽs vt distinctum est ibi actu: ꝛ ita essentia vt distincta nõ includit omnẽ actũ. ¶ Preterea si sint ibi distincte formalitates reales: ergo distincte sunt ibi realitates: ꝛ ita distincte res. probatio prime cõsequentie: q2 quelibet formalitas propria realitate est distincta. ¶ Ad primum essentia vnitiue cõtinet omnẽ actualitatẽ diuine essentie: vnitiue aũt non cõtinent̃ que sine omni distinctione continent̃: q2 vnio non est absq3 omni distinctione. Nec vnitiue cõtinent̃ q̃ simpliciter realiter distincta cõtinẽtur: q2 illa multipliciter seu dispersim ꝯtinent̃. ergo hoc vocabulum vnitiue includit aliqualẽ distinctionẽ contentorũ que sufficit ad vnionẽ: ꝛ tñ talem vnionẽ que repugnet omni ꝯpõni ꝛ aggregationi distinctorũ: hoc nõ põt esse: nisi ponat̃ nõ idẽtitas formalis cum idẽtitate reali. Ad argumẽtum ergo cõcedo q̃ essentia continet omnẽ actualitatẽ: ꝛ per cõsequẽs oẽm formalitatẽ: sed non vt formaliter eadẽ: q2 tũc non cõtineret vnitiue. Et si dicas. cõtinet quãtum põt cõtineri. verũ est quãtum vnum vnius rõnis: nihil aũt vnius rõnis põt continere plura non formaliter eadẽ perfectius q̃ vnitiue vel idẽtice. ¶ Ad secũdum põt dici: q̃ quot sunt ibi formalitates tot sũt ibi realitates ꝛ res: sed quelibet pluralitas est tñ ẽm quid sicut ostensum est ibi. Uel posset negari consequentia plures formalitates reales: ergo plures realitates: sicut negat̃: plures persone diuine: ergo plures diuinitates: sed prima responsio est realior. ¶ Ad auctoritatẽ in oppositũ probat verã idẽtitatem in deo cuiuscũq3 ad quodcũq3 loquẽdo de intrinsecis ipsi deo: sed ex hoc non sequit̃. ergo quodlibet est formaliter idẽ cuilibet: q2 vera idẽtitas. immo verissima que sufficit ad omnino simplex põt stare cũ non identitate formali. vt dictum est predicta. q. iiij. di. viij. primi.

Quæstio quarta.

AD quartũ sic proceditur arguitur q̃ non. Aug. lxxxiij. q. q. iij: nullo sapiẽte auctore sit homo deterior: ergo multo magis deo auctore: cum deus sit maior omni sapiente non fit homo deterior: sed qui addit maluz malo facit totũ deterius sicut addens bonũ bono facit totũ melius. iij. thopi. ergo ꝛc. ¶ Preterea Deut. xxv. ẽm modũ delicti erit ꝛ plagarum modus: sed delictũ cuiuscũq3 peccãtis est tẽporale ꝛ finitũ ergo ẽm iustitiã punitio cuiuscũq3 erit talis: ergo in punitione eterna pro tẽporali culpa vel trãsitoria nõ est iustitia. ¶ Preterea punitio iusta est ad correptionẽ puniti: sed nullus dãnat⁹ ꝑ punitionẽ sui corripit̃: prima probat̃ per Arist. i. rhetorice. ¶ Preterea Jac. ij. iudicium sine mĩa fiet ei qui non fecerit mĩam. ꝛ Aug. supra illud psal. prope es tu dñe: vbi non miseret̃ sed deus vindicta datur. ergo in dãnatis est iustitia sine mĩa. ¶ Preterea Apoc. xviij. quãtũ glorificauit se ꝛ in delitijs fuit tantũ date ꝛc. ergo ibi est stricta correspondentia pene ad culpã sine aliqua remissione: ergo sine mĩa. ¶ Oppositũ in psal. vniuerse vie dñi mĩa ꝛ veritas 24
vbi Cassio. sup psal. l. he due res in vijs dñi semp adiũcte sunt. Et in scriptura habet̃ satis de vtroq3 vt iustus ps. 10.
dñs ꝛ iustitias dilexit: ꝛ alibi non obliuiscetur misereri ps. 76.
deus nec continebit in ira sua misericordias suas.

Ad istam quæstionem probabiliter tenetur q̃ in omni opere diuino cõcurrũt mĩa ꝛ iustitia. iuxta illud psal. vniuerse vie dñi mĩa ꝛ veritas. ¶ Ad hoc etiam est rõ: q2 artifex volũtate producẽs cõformiter regule sue iustus est: q2 iustitia reddit vnicuiq3 qđ sibi debet̃ artificiato maxime debet̃ q̃ concordet regule sue deus aũt est talis artifex respectu omnis creature. Similiter mĩa est in subueniendo indigẽtie presenti vt non insit vel future que imminet ne insit. Deus producendo quãcũq3 creaturã sic vel sic subuenit indigẽtie. ergo ꝛc. ¶ Pro istis duab⁹ rõnibus simul est cõgruentia talis: quanto plures virtutes inclinant ad aliqđ idem opus tãto illud est perfectius: ꝛ per oppositũ tãto op⁹ est vituperabilius quãto est contra inclinationẽ vel rectitudinem plurium virtutũ. Omne opus dei vt ei⁹ est perfectissimum. ergo est ex oĩ virtute quaz possibile est cõcurrere in eodẽ tẽpore: possibile est aũt in eodẽ opere concurrere mĩam ꝛ iustitiam: patet ex solutione prime q. ij. ꝛ. iij. istius di. ergo. ¶ Sed prima ratio que procedit est rõne iustitie ꝛ mĩe accipit ista valde generaliter. si eñ proprie iustitia est in reddendo debitũ: ꝛ artificiato nihil est debitũ: nisi ẽm voluntatẽ artificis: sequit̃ q̃ in productione eius non est iustitia stricte loquẽdo: sed talis artifex est deus respectu creature: qđ ergo accipitur: artificiato debitũ est cõformari sue regule: negãdum est accipiendo stricte debitũ: q2 deus hoc non debet artificiato. Si aũt accipiat̃ q̃ hoc requirit̃ in artifice ad hoc vt sit debite artificiatũ: ex hoc non sequitur iustitia in producẽte: si tñ det liber artificiato q̃ sic cõformet absq3 omni exigẽtia preuia ex parte artificiati: sicut est hic. ¶ Ratio aũt de mĩa valde extẽdit misericordiam ad subleuationem vel exclusionẽ cuiuscũq3 defectus: cũ tamen mĩa non sit proprie nisi ad subleuandum vel supplẽdum defectũ pertinẽtem ad miseriam: non aũt omne defectiuũ põt esse miserũ. Etiam cogruẽtia illa de cõcursu virtutũ includit dubium: q2 non est certuz q̃ in voluntate diuina posset esse ratio alicuius virtutis: non tñ non distincte re certum est: sed nec formaliter distincte: q2 voluntas ex hoc q̃ infinita magis sufficit ad oẽm rectitudinẽ actus q̃ aliqua virtus qualitercũq3 re vel rõne distincta superaddita: si tamen cõcedatur ibi virtus distincta formaliter avolũtate: sicut sapientia vel alia virtus intellectualis in intellectu nõ oportet q̃ cõcursus plurium talium ad idẽ opus requiratur ad summã perfectionẽ operis. Esto etiam q̃ ille rationes cõcluderẽt generaliter de operib⁹ dei positiuis: quia ibi est manifesta rectitudo et etiam exclusio indigentie: tamen quia in punitione malorum infligitur aliquod malum: ita q̃ magis sit indigens per punitionem q̃ ante: non videtur q̃ eque concludant in proposito.

Ad quæstionem primo videndum est

a.l. nature intellectualis.

que sit punitio malorũ. secũdo si est a deo. tertio si concurrit iustitia. quarto si misericordia. ¶ De primo punitio est perceptibilis carentia boni conuenientis in natura intellectuali: vel perceptibilis presentia mali disconuenientis in eadẽ: bonum aũt intellectuale in genere duplex est bonum scꝫ cõmodi: ⁊ bonũ honesti bonũ quidem vtile qđ ponit̃ tertiũ ad alterutrũ illoꝝ reducitur. Secũdum ꝙ ad ipsum ordinat̃: ⁊ licet quãdoqꝫ in eodem cõcurrãt rõnes boni cõmodi ⁊ honesti: vt in fruitione dei in patria: immo generaliter omne honestũ sit cõmodum: licet non ecõuerso tñ summum cõmodũ est beatitudo: ⁊ esset cõmodũ licet per impossibile nõ esset honestum: summum etiam honestũ est charitas ⁊ esset honestum licet per impossibile non esset cõmodum. ergo in natura intellectuali est duplex punitio per priuationem duplicis boni: prima vocat̃ malum iustitie siue culpe: ⁊ põt dici obstinatio in peccato. secũda vocat̃ pena dãni vel dãnum vel dãnatio: malum discõueniens in natura mere intellectuali non põt esse aliqua operatio illius nature ẽm se accepta: qꝛ quelibet est cõueniens: omne quidẽ intelligere ẽm se acceptũ cõuenit intellectui cõmuniter: ⁊ omne velle volũtati ⁊ similiter omne nolle ẽm se acceptũ: qꝛ ita libere habet nolle sicut velle et etiam illi cõparãdo hanc potẽtiam operatio vnius non est discõueniẽs alij: nihil ergo inuenit̃ ibi qđ sit positiuũ discõueniens tali nature nisi passio distincta contra operationẽ vel operatio discõueniens: non quidem ẽm se: sed qꝛ nolita: immo generaliter omne nolitũ positum tñ in effectu causat tristitiaꝫ. Huiusmodi operatio nolita est immoderata consideratio ignis: sicut dictũ est prius di. xliij. q. ij. que est cõtra imperiũ volũtatis volentis libere vti intelligẽtia sua ad applicãduꝫ nũc ad istud obiectũ nunc ad illud: determinat̃ aũt intelligentia cõtra istud velle ex semp intẽsa cõsideratione ignis per qđ impedit̃ a perfecta cõsideratione alioꝝ obiectorum: vt dictũ est ibi. ¶ Tristitia aũt in genere est ibi quadruplex: duplex de priuatione boni duplicis vna quidẽ de priuatione boni honesti siue gratie per culpã: tristat̃ enĩ de obstinatione sua in peccato que est prima priuatio vel saltem tristat̃ de peccato qđ commisit in vita: in quo nũc sine remissione derelictus est: non quidẽ tristat̃ de hoc vel illo ẽm se: qꝛ talis priuatio: sed qꝛ demerituꝫ respectu pene dãni: hoc est tristat̃ non qꝛ deum offendit sed qꝛ cõmodo quod immoderate appetit se peccando priuat: ⁊ illa tristitia proprie põt dici pena vermis: vel tristitia ex remorsu de peccato cõmisso: non qꝛ peccatũ sed qꝛ causa demeritoria respectu pene dãni. Tristitiaꝫ aũt de carentia boni cõmodi scꝫ beatitudinis vel nõ est nominata: vel põt dici tristitia absortiua: qꝛ eius desideriuꝫ maxime inest nature: ⁊ specialiter sibi sine freno iustitie derelicte eius perpetua carẽtia percepta contristat totaliter absorbendo: vel nominat̃ pena dãni: vt sit cõstructio transitiua. i. pena de dãno. Nam vocãdo solam carentiam cõmodi penã dãni: cõstructio est intransitiua. ¶ Duplex est aũt tristitia de positiuo discõueniente: vna de detẽtione ignis perpetua: tanꝙ diffinitiue locantis alia de detẽtione intelligentie in cõsideratione intensa ignis vt obiecti: que duo positiua: scꝫ due detentiones sunt nolita: ⁊ ideo discõuenientia non sic ꝙ destruãt naturã potẽtie cui insunt: sed sicut est discõueniens graui esse sursum: ⁊ esset sibi triste si esset ab eo perceptum ⁊ ille due tristitie de duplici detẽtione possunt sic nominari pena incarcerationis. prima pene excecationis. secunda vt sit constructio transitiua accipiendo penam pro tristitia: et illud additum in genitiuo pro obiecto contristante. sic ergo habemus in genere duas punitiones: per priuationem duplicis obiecti boni: ⁊ quatuor per ꝑpositionẽ quadruplicis tristitie: respectu quarũ sunt cause duo positiua. s. due detẽtiones nolite ⁊ due priuationes ille nolite ⁊ percepte.

De secũdo articulo prima pœna: scilicet culpa cõtinuata sine remissione que cõtinuatio põt dici obstinatio ipsa non habet deum pro causa positiua sicut enĩ culpa quãdo cõmittit̃ inquãtum culpa nõ habet causam positiuam aliquã: sic nec inquãtum continuat̃ vt culpa est ꝑma pena: iuxta illud Aug. ꝯfes. Iussisti dñe: ⁊ ita est vt pena sit sibi omnis peccator: de quo dictum est. ij. li. di. xxxvij. q. i. ⁊ q. iij. Hec aũt culpa vt cõtinuata est a deo: vt causa negatiua scꝫ non remittente sed tñ est prima causa negatiua: sed ipsa voluntas voluntarie cõtinuans est causa demeritoria eius quod est deum non remittere: vel saltẽ ipsa voluntas qñ cõmisit hec demeruit: licet nõ semp post actũ illius peccati cõtinuet. ¶ Secũda pena similiter cũ sit priuatio non habet causam positiuam: sed habet deũ tanꝙ causam negatiuam. qꝛ non cõferẽtẽ beatitudinẽ. Sed ad istud nõ causare eius habet aliam causam demeritoriam in subiecto scꝫ culpã propter quã dignus est istud cõmodum sibi non cõferri. Duo aũt alia nolita scꝫ ille due detẽtiones sunt a deo: qꝛ sunt entia positiua ⁊ per cõsequẽs bona. Et quidẽ prima detẽtio est a deo immediate saltem vt perpetua: qꝛ licet ignis detineat spiritũ quasi formaliter: non tñ effectiue locat eũ: nec scꝫ effectiue determinãdo ipsum ad istud vbi: nec prohibẽdo ab alio vbi: nec ipse spirit⁹ se locat saltẽ perpetuo: deus igit̃ immediate est causa illius detẽtionis diffinitiue perpetue: secũde detentionis scꝫ intelligentie in cõsideratione intẽsa ignis causa ꝓxima scꝫ partialis est ignis: deus aũt est reliqua causa immediata: qꝛ ẽm cõmunẽ ordinẽ causarum obiectum debet i agẽdo in intelligẽtiam alicuius habere causalitatem subordinatã respectu voluntatis eius: hec aũt non subordinat̃ voluntati ipsius spũs: immo cõtra eius voluntatẽ mouet tanꝙ immediate subordinatum voluntati diuine. Quatuor ergo iste tristitie cum sint effectus positiui sunt a deo: sed oẽs mediate scilicet mediante apprehensione obiecti noliti.

De tertio articulo dico ꝙ cum iustitia dupliciter accipit̃ in deo: sicut dictũ est di. ista. q. i. in ista punitione non tm̃ est iustitia prima: ꝙ scꝫ cõdecet diuinam bonitatẽ sic punire: sed etiam secũda: qꝛ hec est quedam exigentia vel iusta correspõdentia pene ad culpã: et hoc patere põt discurrẽdo per singulas punitiones predictas. prima quidem pena non est inflicta: nec posset iuste infligi cũ sit formaliter culpa: sed est pena derelicta: sicut dicit Aug super ꝑs. v. versi. iiij. cum punit deus peccatores malum suũ non infert: sed suis malis: vel malos relinquit: qđ intelligo de illa prima pena: que est culpa derelicta siue non remissa vel desertio peccatoris in tali culpa: ⁊ hoc sicut dictũ est esse a deo in articulo p̃cedẽte: sic est iuste ab ipso: iuste enĩ derelinquit vel non remittit: siue qꝛ voluntas voluntarie continue male vult: siue qꝛ vsqꝫ ad terminum vie permãsit in peccato sine penitẽtia: quod tamen tempus erat sibi precise taxatum ad penitendum: siue tertio: qꝛ peccauit in via vbi demeruit sic derelinqui: iustum est quidem illuꝫ qui continuat malitiã a malitia per alium non liberari: nec hoc solum: sed qui potuit malitiam derelinquere et adhuc habuit tẽpus precisum sibi taxatum: nec in tẽpore illo corrigit̃. sed ꝑseuerat in malo: iustũ est vt tẽpore illo elapso deserat̃ illi malo. ¶ Tertio etiam de quo minus videt̃: si quis per culpam suam se precipitat in impotẽtiã euadẽdi non solum a se: sed etiam a quocũqꝫ

nisi ab illo quem tunc offendit iuste potest deseri in ista
impotentia: sicut si quis se voluntarie proijceret in fo-
ueam de qua non posset per se euadere: nec aliquo mo-
do nisi per adiutorium alterius quem contẽnit ⁊ offen
dit in proijciendo se iuste potest in illa fouea derelinqui
B ¶Hec tria ad propositum satis patẽt: quia ⁊ dānatus
continue est in aliquo malo velle: vt videtur probabili-
ter: ⁊ vsq ad terminum vie permansit impenitens: ⁊ in
via offendit labendo in peccatū: de quo non potest eua
dere per se nisi tantūmodo disponendo se meritorie de
congruo: ⁊ hoc pro statu vie quem totum sine tali meri
to infructuose pertransit. ¶Secūda etiam pena sicut
est a deo scilicet negatiue: quia non conferente beati-
tudinem: ita iuste est a deo: qꝛ sicut bonum honestum iu
ste requirit vt pro ipso reddatur bonum cōmodum: ita
peccatum priuans honestatem iuste requirit vt pro ip-
so reddatur priuatio boni cōmodi: ⁊ ista correspondẽ
tia iusta priuationis cōmodi ad priuationem honesti
ordinat illam culpam sicut potest ordinari malum ab-
solute enim est contra ordinem: ⁊ ideo non potest mane
re in toto cum ordine illo qui potest esse in toto stante
illo nisi aliquid adiungatur quod ordo totius requirit
adiungi. Exemplum putredo in membro simpliciter est
contra bonum ordinem corporis ꝙ si non tollatur non
potest stare melior ordo corporis qui potest haberi illo
stante: nisi apponatur aliquid aliud quod sm vniuersa
lem ordinem corporis correspondet membro putrido:
videlicet aliquid quod prohibeat cōmunicationem il-
lius membri ad alia membra talem qualis esset si non
esset putredo. pro isto Boetius. iiij. de consolatione: in- prosa.4.
feliciores sunt improbi iniusta impunitate damnati q̃
iusta punitione puniti: nec mirum quia in primo nullū
est bonum nisi nature quod tamen vitiatur per malum
culpe. ¶In secundo vltra bonum nature est aliquod
bonum reformans culpam scilicet iusta corresponden-
tia pene ad illam. ¶In tertio pena satis apparet iusti
D tia exigente: qꝛ sicut bonis congruit vbi in corpore no-
bilissimo circūscriptiue scilicet corporibus beatorum ⁊
diffinitiue angelis bonis: tamen cū libertate ad aliud
vbi pro libito: quia glorie est posse vti potentia sua mo
tiua ad quodcūq vbi: quia non repugnat glorie: sic iu-
stum est reprobos locari in corpore vilissimo: quod est
terra: ⁊ ad illud limitari vt priuentur potentia motiua
que si possent male vterentur propter malitiam volun
tatis. ¶In quarta etiam est iustitia: quia sicut intelle
ctus beati determinatur ad videndū nobilissimum ob-
iectum: essentiam scilicet diuinam: ⁊ concomitatur vo-
luntas ad fruendū illo obiecto: stante tamen libertate
considerandi alia obiecta ⁊ amandi: quorum considera
tio ⁊ dilectio non impedit istud bonum. sic intellectus
mali determinatur ad intense considerandum aliquod
obiectum disconueniens: quia nolitum ⁊ imperfectum
quia corporale ⁊ voluntas ad nolendum aliquid posi-
tum inesse: quod est contristatiuum ⁊ aufertur libertas
considerandi ⁊ volendi alia per que considerata ⁊ voli
ta posset in illa punitio diminui: ⁊ ratio tam in beato q̃
in istis est: quia per intellectum et voluntatem precise
meruerunt: ⁊ ille sunt nobilissime potentie nature intel
lectualis: in quarum per consequēs perfectione vel im
perfectione precise consistit perfectio vel imperfectio
talis nature. ¶In quatuor alijs penis scilicꝫ tristitijs
I satis apparet iustitia: qꝛ consumatio pene requirit tri-
stitiam: si autem de hominibus damnatis post iudici-
um loco secunde detentionis ponatur ardere in igne: ⁊
in loco quarte tristitie ponatur dolor in appetitu sensi-
tiuo: tunc est ibi iustitia ex correspondentia illius a-
cerbitatis ad delectationem inordinatam quam ha-
buit in peccato.

De quarto articulo sicut dictū est di-
sta misericordia liberans totā miseriam excludit: par- q.2.
cens: sed non liberans partem eius que debetur exclu-
dit: prima non est hic sed secūda. Ad quod ponitur ta- Th.vi.p…
lis ratio: agens ⁊ patiens semper sibi proportionabili- ar.2.q.2.so…
ter respondent: ita ꝙ sicut se habet agens ad actionem primā qst…
sic patiens ad passionem: que aūt sunt inter se inequa- unculam:
lia non habẽt similem proportionem ad alia: nisi inter
se inequalia: sicut senarius ⁊ quaternarius: qꝛ sunt in-
equales habent proportionem duplam ad ternarium ⁊
binarium consimiliter inequales: ergo quando agens
excedit patiens oportet ꝙ actio excedat passionem. Et
hec conclusio confirmatur: quia videmus in omnibus
agentibus equiuocis ꝙ patiens non recipit totum ef-
fectum ¶Ex hac conclusione ad propositum sic dans
se habet per modum agentis: ⁊ recipiens per modum
patientis: ergo quanto dans superexcedit recipientẽ
conueniens est vt datio excedat illam receptionem que
est proportionata recipienti: pro eodem aūt computa-
tur minus malum ⁊ maius bonum: vt dicitur in. v. ethi
co. ergo deus sicut semper dat vltra condignum ita sem
per infligit malum citra condignum. ¶Contra illam
rationem arguo primo sic: si duo habeant eandem pro- Ca.6.
portionem ad alia duo: quantum vnum illorum excedit
reliquū illorum tm̄ vnum istorum exceditur a reliquo
illorū: ⁊ hoc loquendo de tātū ⁊ quātū sm proportionẽ
non sm quantitatem. Apparet in exemplo suo: sicut se
habet senarius in sexquialtera proportione ad qua-
ternarium: sic ternarius ad binarium: sed non quantū
excedit agens patiens tm̄ excedit actio passionem: qꝛ
in proposito agens vel dans in infinitum excedit pas-
sum vel recipiens: nec tamen illa datio est vltra condi-
gnum in infinitū. ¶Si dicas ꝙ immo: qꝛ actio diuina
est infinita ⁊ datio quantum est ex parte sui: qꝛ est velle
suū: tunc ratio non est ad propositum: nam ex hoc non
sequitur ꝙ istud agens habeat aliquid maius causare
extra q̃ conueniat passo recipere: neq ꝙ det extra ali-
quid maius q̃ conueniat recipienti recipere: sed tm̄mo
do ꝙ actio eius manens in se est quoddam perfectius
receptione illius: ita esse in effectu non daretur isti nisi
minimum proportionatum sibi. ¶Preterea exemplū
suū est ad oppositum: si enim agentis equiuoci non to-
tum effectū recipiat ipsum passum: ergo vel ipsum pas
sum vel aliud passum: ⁊ tunc semper agens equiuoce re
quirit simul plura passa: vel nullum passum: ⁊ tunc cū
effectu in passo habebit alium: effectum per se stantem
quorum vtrūq est maximum inconueniens: vnde licet
possit colorari ratio loquendo de actione faciendo bri-
gam in hoc ꝙ actio accipiatur manens in ipso deo agen
te: tamen loquendo de effectu sicut hic dicit: passum nō
recipit totum effectum agentis equiuoci: est manifeste
falsum: ⁊ ita etiā loquendo de actione vt est in passo: si- T.c.34
cut loquitur philosophus. iij. physico. ¶Ad rationem
ergo vel maior est falsa vel minor: vel equiuocat propor
tionem: ⁊ hoc loquendo de actione prout est aliquid in
passo: si enim accipiat proportionem proprie ⁊ sic simi-
lem esse proportionem agentis ad actionem ⁊ patien-
tis ad passionẽ falsa est hec proportio: sicut ⁊ ista: quā-
tum agens excedit formam ab agente tantum patiens
excedit formam in ipso receptam: nec ille intellectus
similis proportionis inter hec quatuor: sequitur ex illo
antecedente agens est proportionatū patienti. illa cm
sunt in hoc proportionata in hoc: ꝙ istud est actu tale
quale illud est in potentia: vbi illa duo sunt extrema
vnius proportionis: quomodo ex hoc pōt inferri ꝙ illa

duo habent ſimilem proportionem ad alia duo: ſcilicet actionem ⁊ paſſionem niſi ſupponēdo ꝙ actio ſit actu tale: quale paſſio eſt in potentia: quod eſt falſum: ſi autem aliquo modo accipiat improprie proportionem in maiori non: ſcilicet ſm excedentiam ⁊ exceſſum: ſed aliquo modo alio: ſm quem forte poſſet maior habere apparentiam: ſic non eſt illa regula vera: ꝙ inequalis nō habent ſimilem proportionem niſi ad inequalia. ¶ Dico ergo ꝙ huius concluſionis: ſcilicet ꝙ in punitione eſt miſericordia parcens: melius fundamentum habetur. Jaco. ij. Miſericordia ſuperexaltat iudicium: quia ſicut dictum eſt in principio ſolutionis quanto ad aliquod opus concurrunt plures virtutes: tanto illud eſt perfectius. Si ergo iudicium ſit a iuſtitia ⁊ cum hoc a miſericordia tanto perfectius eſt: ſic autem eſt: ſi infligendo aliquod quod iuſtitia dictat infligendum remittitur aliquid ad quod miſericordia inclinat remittendum: et ſic iudicium diuinum ſuperexaltat miſericordia pro quanto perfectius eſt ex miſericordia ꝙ̄ eſſet ex ſola iuſtitia. ¶ Contra hoc. immo magis miſericordia videtur deſtruere iudicium iuſtum: q: ſicut ex iuſtitia vindicandum eſt: ita vindicandum eſt porportionaliter delicto: ergo ſicut eſſet contra iuſtitiam non vindicare ita non totaliter vindicare. ¶ Reſpondeo dare bonum indebitum non eſt contra iuſtitiam: quia eſt

B liberalitatis: ⁊ actus vnius virtutis non repugnat alteri: ſed ſubtrahere bonum debitum eſt contra iuſtitiam: nunc autem pari paſſu currunt quantum ad iuſtitiam dare bonum: ⁊ non inferre malum: ergo inferre malum vltra debitum eſt contra iuſtitiam: quia ſubtrahere bonum debitum: ſed inferre malum citra debitum non eſt contra iuſtitiam: ſicut nec dare bonum indebitum.

¶ Contra hoc adhuc ſtat ratio: quia tunc non eſſet cōtra iuſtitiam nullum malum inferre: ſicut nec maximū bonum indebite dare. ¶ Confirmatur: quia huic culpe intenſe in tribus gradibus ſm ſtrictam iuſtitiam correſpondet pena habens tres partes. a. b. c. cum iuſtitia ſtat ꝙ. c. nō infligat ex datis: ex hoc ſequitur primo ꝙ pari ratione iuſtitia ſtaret ꝙ. b. non infligeretur: quia non magis neceſſario dictatur. b. infligēdum ꝙ̄. c. ⁊ ita de. a. ¶ Secundo ſequitur. ꝙ iuſtitia permittit vnum gradum in peccato eſſe īpunitū punitiōe propria: ergo pari ratione poteſt permittere alium gradum impunitum: ⁊ ita totum. ¶ Reſponſionem quere.

Ad argumenta principalia. Ad primū Auguſti. loquitur de malo culpe non pene: quia deus eſt bene iudex malorum. Deuteronomij. xxxij. Mihi vindictam ⁊c. ¶ Contra ſaltem probatio Auguſti. ſtat: q: nullo ſapiēte auctore fit homo deterior: nec ergo multo magis deo auctore ſit homo deterior: ſicut ipſe arguit: ſed per punitionem fit homo deterior: quia addi-

D tur malo malum. ¶ Reſpondeo ſtantē primo malo ſecundum malum additum: licet ſit deterius iſti: non tamen ſimpliciter: quia non in comparatione ad vniuer-

Ca. 9. ſum: cuius ordo requirit malum illud manens per malum aliud ordinari. Exemplum melius fuiſſet ceco nato de quo Joannes loquitur a principio vidiſſe: non tamen melius in ordine ad manifeſtationē diuine ſapientie ⁊ bonitatis: cum ergo accipitur nullo ſapiente auctore fit homo deterior: vel exponēdum eſt de malo culpe: vel ſi ſimpliciter de malo: diceretur ꝙ ille per penā additam non fit ſimpliciter deterior: licet multipliciter habeat malum: quia proportio mali ſecundi ad ma-

Th. di. pñ. ar. 1. q. 3. i ſo lu. pnci. lum primum in eo iuſta eſt. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ ſi malus perpetuo vixiſſet perpetuo peccaſſet: ⁊ ideo perpetuo punitur: quia perpetuo peccauit in voluntate: et eſt ratio Gregorius morali. ¶ Contra. aliquis peccat cum propoſito penitendi: ergo nec explicite/ nec implicite in voto perpetuo peccat. ¶ Reſpondeo. exponit ſe perpetuitati peccati: ſicut dictum eſt in ſolutione de proijciente ſe in foueam. Et hoc maxime permanendo toto tempore vite ſine penitentia. ¶ Alius eſt modus dicendi qui videtur eſſe Auguſtini. xxi. de ciuit. c. xi. vbi videtur dicere ꝙ non requirit iuſtitia penam infligi perpetuam ad hoc vt ſit ſufficiens culpe: ſed ideo eſt perpetua. quia perſona perpetua ⁊ perpetuo manet in culpa. ait enim. Quod eſt de illa ciuitate mortali homines ſupplicio prime mortis: hoc eſt de illa ciuitate immortali homines ſupplicio ſecūde mortis auferre. ¶ Et Paulo ante de penis quibuſdam in iſta ciuitate inflictis: nonne inquit pro huius vite modo ſimilia videntur penis eternis: ideo quippe eterna eſſe non poſſunt: quia ipſa vita que his plectitur porrigitur in eternum. ¶ Uult dicere: ꝙ aliqua culpa talis eſt: que non meretur totalem excluſionem a ciuilitate. et hec eſt temporalis: reſpectu autē vite ciuilis aliqua tanta eſt que meretur totalem excluſionem ab illa vita ciuili: ⁊ illius intentio correſpondet culpe: extenſio aūt accidit ſcilicet ꝙ ſit finita: q: vita finita. ſic in propoſito culpa mortalis meretur totalem excluſionē ab illa ciuitate ſuperna: ſed ideo preciſe perpetua eſt: q: vita cum culpa eſt perpetua. ¶ Pro hoc videtur ratio: q: poſſibile eſſet deo ſm etiam ſtrictum rigorem iuſtitie taxare penam intenſam ſm ꝙ ſufficienter reſponderet culpe ⁊ ſi natura eſſet ſtatim annihilanda. ergo ꝙ pena eterna ſic infligitur non eſt: quia eternitas ſit per ſe de ratione pene inquantum equaliter punitiua: ſed accidit propter eternitatem perſone punite ⁊ culpe remanentis: ⁊ iſtud magis ſaluat quomodo ſm modum delicti erit et plagarum modus loquendo de intenſione que per ſe requiritur in pena: extenſio infinita ſibi accidit ex cauſis predictis. ¶ Ad aliud dico: ꝙ ſicut medicina eſt duplex: curatiua ⁊ preſeruatiua/ ſic pena dupliciter eſt, medicina corrigibili infligit vt curet: incorrigibili vt preſeruet non ipſum ſed alios: q: ad bonum cōmunitatis eſt ꝙ determinentur per legiſlatorem alique pene: et ꝙ iſte infligantur delinquentibus: ⁊ nō tantum in determinatione: ſed etiam inflictione ſunt medicine preſeruatiue illis qui ſunt in ſtatu preſeruationis: ꝙ autem punitio neutro modo ſit medicina non repugnat iuſtitie: patet in penis ciuilibus determinatis pro magnis culpis. ¶ Ad aliud dico ꝙ Jacobus intelligit de miſericordia liberante: ⁊ ſimiliter Auguſtinus. ¶ Ad aliud tantum ⁊ quantum non nominant equalitatem quātitatis: ſed proportionis hoc eſt ꝙ qui plus ſe inordinate glorificauit ꝙ̄ alius ille ſm proportionem ſimilem plus alio puniatur: ſicut licet premium excedat, meritū: qui plus alio meruerit plus proportionabiliter premiatur: quod nobis concedat ⁊c.

Lib. 34. c. 4. ſuper illud Iob. 4. Eſtimabit abyſſum ⁊c.

B

C

Deut. 25.

Solet etiam queri qualiter dabitur iudicii ſentētia &c. Diſtin. XLVII.

Circa iſtam diſtinctionem quero primo. Utrum vniuerſale iudicium ſit futurum: ꝙ non Joan. xij. Nunc iudicium eſt mūdi. ¶ Preterea Naum primo. Non puniet domi nus bis in idipſum. ¶ Item Auguſtinus ad felicianū: in quo quem inuenerit vltimus eius dies in eo inueniet eum vltimus ſeculi dies.

Queſtio. i.

In epiſtola de die iudicij.

Ex his omnibus cum hac addita iudicium vniuscuiusq; est quādo moritur sequitur q̄ nullum aliud iudiciū expectetur. ¶ Hoc etiam ꝓbatur ratione: qr sententia non demandatur executioni nisi post iudicium: qr frustra sequeretur iudicium post executionem sentētie: sed dānati erunt dānati ante diem iudicij: et beati beati: ergo executio fieret ante iudicium illius sentētie que tūc esset ferenda. ergo tunc fieret frustra iudicium. ¶ Preterea in psal. non resurgunt impij in iudicio.
Primo. ¶ Preterea Mat. xix. dicit christus apostolis. Sedebitis super sedes duodecim iudicātes duodecim tribus israel. ergo apostoli non iudicabuntur. Et pro hoc est Greg. moral. xxvi. et ponitur in littera di. xlvij. q̄ in iudicio erunt quatuor ordines. vnus illorum qui iudicabūt et non iudicabuntur. ¶ Oppositum Aug. xx. de ciuit. dei. c. xxi.
Ca. 20. sup illud Job 36. iudiciū pauperib⁹ tribuit. loquēs de fine libri Esaie permittit inquit ipse propheta fines ecclesie ad quos per vltimum iudicium facta beatorum malorumq; discretione venient: vbi pertractat diffuse illa verba Esaie vlti. veniet omnis caro in conspectu meo adorare in Hierusalem et egredientur et videbūt membra hominum qui preuaricati sunt in me vtens translatione septuaginta interpretū qua et communiter vtitur. et in fine subdit: in bonis caro: in malis membra vel cadauera nominantur: profecto post resurrectionem carnis cuius fides his rerū vocabulis omnino firmat illud quo boni et mali suis finibus dirimentur futurum esse iudicium declaratur.

Respōdeo. Iudicium generaliter accipitur ꝓ quacunq; certa notitia et illo modo sensus etiā distincte apprehendens obiectum vel distinguens obiectum ab obiecto vbi requiritur forte magis distincta
A
T. cō. 145. et inde. apprehensio dicitur iudicium. Unde secūdo de anima dicitur sensus cōmunis iudicare de sensibilibus diuersorum sensuū. Alio modo iudicium dicitur certa apprehensio intellectualis etiam quecunq;: et hoc modo diffinitiua cognitio de aliquo potest dici iudicium de veri-
Ca. 3. tate illius. iuxta illud primi ethico. vnusquisq; bene iudicat que cognoscit et hic est bonus iudex. ¶ Adhuc magis proprie dicitur de vero aliquo complexo: quia ſm Augustinum. iij. de libero arbitrio. nullus iudicat de regulis eternis: sed ſm eas de alijs: ergo iudicium est certa apprehensio de aliquo per aliud omne verum complexum apprehenditur esse verum per aliud: quia si est immediatum adhuc iudicatur verū per rationes
Ca. 6. terminorum ſm philosophum primo posteriorum: principia cognoscimus inquātum terminos cognoscimus. ¶ Adhuc magis proprie dicitur de vero complexo quod est conclusio: quia de conclusione iudicatur nedum per terminos: sed per principia. ¶ Adhuc magis specialiter dicitur de conclusione practica q̄ speculatiua: quia iudicium est dictamen intellectus pra-
B cti ci consonum iustitie: iustitia autem non respicit speculabilia sed operabilia. ¶ Adhuc specialius cum lex non tantum determinet agenda et fugienda: sed determinat reddenda premia bene meritis: et supplicia male meritis: vt ex amore premiorum alliciantur ad bene agendum: et ex timore penarum vel suppliciorum retrahantur a male agendo magis proprie iudicium accipitur determinatio certa de premijs vel supplicijs reddendis q̄ de alijs veritatibus practicis illas autem veritates: licet quilibet possit ex principijs practicis elicere: et sic quasi ratiocinando iudicare: tamen adhuc strictius iudiciū accipitur prout pertinet
Ca. si nō a ꝯpe. l. i. 2. et ad habentem auctoritatem determinandi: iuxta illud: extra de sentētijs: sentētia a non suo iudice lata nulla est: ergo ꝯpletissima ratio iudicij stat in hoc q̄ est cōpleta determinatio et auctētica reddendi alicui ſm merita sua: completa in quam qr includit determinationē
vl. idez de re iu. in. 6.
C firmam intellectus et determinationē voluntatis efficacem: hoc est voluntatis potētis et intendentis ſm determinationem intellectus retribuere / et hoc est quod specificatur per illud auctētica. qr per hoc intelligitur q̄ sit illius qui ſm voluntatem suam efficacem potest determinationem intellectus et determinationē voluntatis perducere ad effectū. ¶ Ex hoc apparet diuisio iu-
D dicij in genere in approbatiuū et condēnatiuū: nam iudici possunt esse manifesta aliqua ex quibus sequit in particulari illum esse premiandum: puta qr bene meruit vel puniendum qr male meruit: et prima sententia est approbatiua: secūda condēnatiua. iuxta ista quandoq; in nobis feruntur due alie sentētie: puta si pro aliquo proponant digna merito et iudex inueniat proposita non esse vera: sequitur sentētia repulsiua a premio. Similiter si contra aliquem proponant aliqua digna supplicio et inueniant non esse vera: sequit sentētia absolutiua seu absoluens: puta talem coram nobis accusatum pronunciamus innocentem.

De secūdo dico q̄ proprie accipiendo iudicium et ſm vtrūq; membrum diuisionis erit iudiciū generale: ad quod non potest haberi demonstratio: qr minus notum est q̄ resurrectio: et tamen (vt dictum est
dist. 34. supra) resurrectio demonstrari non potest. ¶ Sed ponuntur ad istud quatuor cōgruentie. prima talis: quia congruū est finaliter separari omnes malos ab omnibus bonis: non enim malus cōmunicat cum bono / nisi vel ad hoc vt malus corrigatur: vel vt bonus per eum exerceatur ſm illud Augu. super psal. nunc aūt veniet finalis determinatio vbi nec vltra boni exerceātur nec mali corrigantur: ergo congruū est ferri finaliter generalem sententiam: ergo et generale iudicium vt separatio illa generalis appareat iusta. ¶ Secūda congruentia: qr in secretis iudicijs que fiunt circa singulas personas licet sit iustitia: non tamen omnibus manifesta. Rationabile est ergo q̄ deus habeat aliquod iudiciū generale in quo manifestetur sentētia vel iustitia quā exercuit in iudicijs particularibus. ¶ Tertio cōgruentia: sicut res sunt a primo efficiente ita reducuntur in primum vt in finem: sed preter speciales exitus rerum a deo per illam operationem de qua dicit saluator Jo-
Ca. 5. an. Pater meus vsq; modo operatur et ego operor: fuit vnus exitus vniuersalis in prima rerum creatione: ergo a simili preter singulares reductiones congruit esse vnam finalem reductionem in finem suum. et per consequēs ad hec vnā finalem sentētiam discretiuā: qr mali non reducuntur. ¶ Quarta et est melior: qr preter hoc q̄ vnusquisq; ascribatur regno vel carceri tota multitudo premissa ad regnum debet aliquando determinari ad possidendum illud et tota alia multitudo relinqui carceri: vt sic sit sequestratio duarū familiarum seu duarum ciuitatum: sicut tractat Augu. per totum de ciui. dei: licet ergo singulariter nunc iste nūc ille ascribatur regno: nunc iste nūc ille carceri: tamen congruū est esse aliquod iudicium generale per quod tota multitudo ꝑuisa ad regnum mittatur in possessionem regni: et tota alia relinquatur carceri.

De tertio. In illo iudicio aliquid erit
E preuium videlicet innotescentia meritorum vel demeritorum propter que feretur sententia talis vel talis: et aliud completiuum scilicet latio sententie et executio

illius licet possint distingui latio et executio. ¶ Primum dubium est: an fiat in tempore vel instanti: et si in tempore breui vel non breui: possibile quidem quod merita singulorum omnia singulis innotescant: ita quod sit miraculum ex parte ostensionis: tamen si dimittatur vnusquisque intellectus suo modo intelligendi naturali: tunc in tali ostensione requiretur magnum tempus ad intelligendum merita successiue primo istius. secundo illius: et sic de singulis. ¶ Secundo possibile est quod vnicuique manifestentur merita vel demerita propria in speciali: et merita vel demerita aliorum: in generali: et hoc dupliciter vel sic quod singulas personas consideret: tamen hanc vt iustam et premiandam propter merita eius in generali concepta: et illam vt iniustam et puniendam propter demerita eius concepta in generali: vel alio modo non singulas personas concipiendo in speciali: et merita eorum in generali: sed tam personas quam merita in generali: vtpote concipiendo omnes relictos in terra esse reprobos et iuste condenandos: omnes autem raptos christo obuiam in nubibus esse iustos et premiandos: et illorum premium requireret magnam successionem: quia consideratio sigillatim singularum personarum: licet sine consideratione singulorum meritorum non posset fieri subito a communi intellectu creato sine miraculo. ¶ Tertio modo in generali:

B vel quatuor in speciali possibile esset per potentiam diuinam non tantum manifestantem: sed creantem actum vel actus cognoscendi et intellectiones distinctas omnium meritorum: et hoc omnium personarum simul in quocunque intellectu: quia quecunque non repugnant formaliter et possunt successiue recipi in aliquo absoluta potentia diuina possunt simul recipi in eodem. Et si istud vltimum ponatur tunc illud preambulum non oportet esse nisi in instanti sequens: scilicet ipsa sententia lata si proferatur vocaliter erit in tempore: si tamen mentaliter poterit esse in instanti: non tantum quantum ad christum proferentem: sed etiam quantum ad illos pro quibus vel contra quos sententia proferetur: quia posset facere eos in instanti concipere sententiam talem vel talem.

D ¶ De quarto si erit ibi disceptatio vocalis vel prolatio sententie vocalis erit in tempore: si autem erit in instanti oportet quod vtrunque sit tantum mentale et eius possibilitas iam dicta est: vel quod magis videtur consonare euangelio quod disceptatio erit vocalis et prolatio sententie siue illa disceptatio manifestetur singulis subito vel in paruo tempore vel in magno. ¶ De loco autem dicunt aliqui quod erit in valle iosaphat secundum illud Iohelis .iij. Adducam omnes gentes in valle iosaphat Sed plane vult apostolus .i. Thes. iiij. Quia boni rapientur obuiam christo in aere: mali relinquentur in terra: et boni non erunt in valle iosaphat mali forte erunt ibi vel in circuitu in tanto loco quatenus poterit eos capere. forte etiam conijcitur ab aliquo quod iudex descendet inferius in aere: in quo fuit in transfiguratione: vel in quo transfiguratus est coram apostolis in qua transfiguratione ostendit signum glorie future.

(Margin: Mat. 25. — Ni. de li. su p. 3. Johel. et quartuz ad thes. i. e. pke. Th. pnti di. gr. 2. q. 2.)

Ad primum argumentum sequitur ibi nunc princeps mundi huius eijcietur foras princeps scilicet diabolus qui vsque ad aduentum christi principabatur mundo: licet tyrannice: ergo iudicium mundi quod nunc est ait christus erat ad illam eiectionem: quia sententiabatur ipsum expellendum per passionem christi.

B ¶ Ad secundum de naum: et similiter ad Aug. et ad rationem sequentem dico quod vnusquisque inquantum persona priuata iudicatur et finaliter: quando est in termino vie sibi prefixe: sed inquantum est pars familie deputate pro aula vel familie deputate pro carcere iudicabitur cum alijs iudicio finali. Et per idem apparet ad dictum Greg. de illis ordinibus in iudicio: perfecti quidem quantum ad disceptationem precedentem sententiam non iudicabuntur: sed nec ipsi nec alij iudicio pertinente ad eos vt priuatas personas: sed in eo quod dicit. Uenite benedicti patris mei percipite regnum omnes filij regni iudicabuntur iudicio generali vt heredes illius regni. Similiter infideles quantum ad disceptationem preuiam non iudicabuntur iudicio generali: sed in illo. Ite maledicti etc. Et ipsi filij quibus prolata est disceptatio iudicabuntur in communi vt membra carceris: et tunc accrescet aliquod gaudium vnicuique electo vltra illud quod habent in iudicio particulari: quia quilibet gaudebit de integritate sue ciuitatis: et accrescet aliquod supplicium cuilibet damnato vltra supplicium partiale sibi taxatum: quia integritas vel repletio carceris: vnumquemque incarceratum angustat. ¶ Ad illud ps. Non resurgent: verum est ad vitam iuxta illud Machab. Dictum est de antiocho: sibi autem resurrectio ad vitam non erit. Et hoc apparet ex eo quod subditur: neque peccatores in consilio iustorum. i. de iustis consilium accipiatur ibi iustorum. i. de iustis consilium quod perpetue beatificentur est dei: siue consilium iustorum quo scilicet consulunt consilium iustorum est in omnibus voluntati diuine concordare: et in illam concordiam impij non resurgunt.

(Margin: Mat. 25. — Ps. 1. — 96.)

Quæstio secunda.

SEcundo quæro. Vtrum mundus sit purgandus per ignem Quod non: quia tunc idem purgaret se quod est inconueniens. ¶ Oppositum in psalmi. Ignis ante ipsum precedet: et adducitur in litera.

Respondeo. Illa conflagratio vel purgatio per conflagrationem que predicitur in multis auctoritatibus. et precipue .ij. Petri .iij. Celi ardentes soluentur: elementa vero ignis ardore tabescent etc. multipliciter est possibilis deo. quia omni modo qui non includit contradictionem: sed quis modus sit magis consonus nature partium vniuersi inquiram. ¶ Potest esse quod aliquis ignis sit de nouo creatus et magne vel parue quantitatis et potest esse quod sit simul in aliqua tota latitudine et spissitudine circa terram: et non vbique nisi per motum circa terram: et similiter potest esse vtrunque illorum primum quod ignis sit generatus. secundum quod sit in aliqua determinata parte super terram et non vbique nisi per motum circa terram. ¶ De his ergo duobus scilicet productione illius ignis: et loco productionis vel conseruationis siue continuationis inquiratur. ¶ De primo si ponatur creatus oportet ponere quod tantundem de alio corpore corruptibili annihiletur vel quod in tota substantia corporea corruptibili fiat condensatio correspondens quantitati illius ignis creati: vel oportet ponere quod ille ignis creatus sit simul cum alio corpore. Si etiam ponatur generatus et per consequens ex alio corpore grossiori: quia ignis est subtilissimum corpus inter corpora corruptibilia: oportet dicere quod aliud corpus corruptibile in tantum condensetur quantum istud est rarius corpore ex quo generatur vel quod proportionabiliter isti quantitati e conuerso corpus rarius conuertatur in densius. Si ergo generaretur ex aere oporteret vel quod aer in aquam conuerteretur vel aqua in terram in tanta proportione que respondet locationi illius ignis geniti: patet in exemplo. Esto enim quod tota sphera aeris diuidatur in decem partes: ex vna illarum generatur ignis: et habet decem partes: quarum

quelibet est equalis illi ex qua generetur totus ignis Tunc quero nouem partes aeris que remanent vbi habebunt locum? vel oportet duo corpora esse simul: vel oportet illas condensari / vel alia corpora circunstantia vsq₃ ad non repletionem loci nouem partium. Si autem hoc fiat per conuersionem illarum nouem partium in aquam habebitur locatio ignis geniti: ⁊ si nõ fiat ꝯdensatio alicuius alterius: quia ille nouem non generant vnam partem aque sed fere que cum nouemdecim partibus ignis prius geniti quarum vna locatur in loco aeris corrupti in ignem impleret totum locum decẽ partiũ aeris ⁊ tunc esset cũ incendio ignis diluuium aque: licet non in tanta quantitate in quanta est incendium ignis: aqua quippe excederet aquã preexistentem in decem partes ad illum ignem nouum genitum.

De secũdo cum ignis non maneat extra spheram suã / nisi in cõtinua generatione sm illud philosophi de iuuentute ⁊ senectute semper est in fieri: quomodo permaneret in aliqua sphera cõpleta circa terram? quomodo etiam depuraret: cum depuratio non sit nisi per consumptionem alicuius impuritatis: vtpote vaporum vel aliorum talium corporum mixtorum ex quib⁹ est impuritas aeris? Breuiter ergo quãtum ad vtrumq₃ articulum videtur probabilius dicere ꝙ sicut ignis potest extra suam spherã esse in materia aliena: vtpote in corpore ignito vt carbone vel flamma

B non ꝙ ibi sit in partibus solidis vere forma ignis: nisi ponatur formas specificas distinctas simul perficere eandem materiam: quod videtur inconueniens: sic vapores existentes in aere per iuxtapositionem possunt igniri: et ista ignitio successiua nunc illorum vaporum nunc istorum saltem pro toto aere supra posito regioni habitabili hominum potest dici illa conflagratio.

¶ Et per istud bene depuratur aer: quia illa corpora ignita conuertuntur statim in verum et purum aerem in sua regione predominante: ⁊ illo corpore ignito propter qualitates mutuas ꝯtrarias in ipso: scilicet ignis et vaporis modicum resistente aeri: quia quodammodo agit ad destructionem sui: vapor autem non ignitus non sic esset statim conuertibilis ab igne in purum aerem: apparet quomodo flamma potest ad depurationẽ aeris grossi: quia per actionem illam preuiam corporis igniti: id est habentis qualitatem igneam in seipsum. aqueum vero ⁊ substantialiter habens qualitatem aque disponitur a continente vt statim conuertatur in ipsum continens: ⁊ sic generatur aer purus qui non sic poterat in seipsum conuertere illum vaporem manentem grossum.

Ad argumentum dico ꝙ ignis semper manet in se purus puritate naturali: tum quia summe actiuus: ita ꝙ statim conuerteret ignis in se si quid extranee nature ascenderet ad regionem illam: tum quia nihil per actionem corporum celestium eleuat ad illam regionem ignis puri vt sic fiat ignis impurus: specia-

C liter autem illa impuritas de fumo sacrificiorum oblatorum idolis: ⁊ de infectione ex peccatis hominis non ascendit ad spheram ignis: quia nec fumus ille nec aliqua infectio quecunq₃ ex actibus immundis vsq₃ ad ignem potest ascendere: illa autem depuratio ponitur propter impuritatem aeris contractã ex actibus peccati humani: ideo non sequitur ignem purgare seipsum

¶ Solet etiam quæri in &c.

Distinctio. XLVIII.

Circa istam distinctionem. quero primo. Utrũ xp̃s in forma hũana iudicabit? Q, nõ. Iudicare non est nisi potestatem habentis dominium super iudicatum: xp̃s sm naturã humanã est frater noster: ergo non dñs. Questio.i.

¶ Preterea Aug. li.iij. ⁊ ponitur in litera super illud Ioã. v. Filius quos vult viuificat suscitat corpora non pater: sed filius dispẽsationem humanitatis in qua est minor patre: ⁊ post subdit: sm autem ꝙ deus est viuificat animas: iudicare autem magis pertinet ad animam q̃ ad corpus: ergo illud non competit xp̃o nisi sm ꝙ deus est. ¶ Preterea si in forma humana iudicabit: aut ergo gloriosa: aut non: si gloriosa. sequitur duplex inconueniens: primo ꝙ corpus gloriosum possit videri oculo corporali: ⁊ hoc non glorioso qr dãnati videbũt eum: iuxta illud Ioã. xix. Uidebunt in quem transfixerunt. Aliud est inconueniens: qr tunc dãnati delectarentur in visione illius forme gloriose. delectabile enim presens ⁊ perceptũ a sensu delectat: nullam aũt delectationem habebũt in aspectu iudicis. sed dolorem ⁊ tremorem. Sed secũdum videtur esse cõtra illud Lu. xxi. Ueniet cum potestate magna ⁊ maiestate. Sup Ioã. sermo.xx.

¶ Oppositũ Ioã. v. Potestatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis est. ergo sm naturam humanam data est sibi potestas sic iudicandi. ¶ Preterea. Iob. xxxvi. Causa tua quasi impij iudicata est: glo. a pilato. Ideo iudicium causamq₃ suscipias dicitur christo: et primum non est verum nisi sm naturam humanam. ergo.

Hic dicitur ꝙ in forma serui. ad hoc ratio talis est: qr iudicium requirit dominiũ in iudicante: iuxta illud Rom xiiij. Tu quis es qui iudicas seruũ alienum: sm hoc ergo xp̃o competit iudicare sm ꝙ habet dominium super homines. Est aũt dñs hominũ nõ solum rõne creationis: sed etiam ratiõe redemptionis: vnde Rom. xiiij. In hoc enim xp̃s mortuus est: ⁊ resurrexit vt ⁊ viuorũ ⁊ mortuorũ dominetur: ergo sibi in illa natura in qua est redemptor cõgruit auctoritas iudicãdi ¶ Preterea iudicium illud ad hoc ordinatur aliqui admittantur ad regnum: aliqui excludantur: hec aũt adeptio regni non cõuenit homini ex solis bonis creationis: qr superuenit impedimẽtum ex peccato primi parẽtis qđ nisi per meritum redẽptionis tolleretur nullus admitteretur ad regnum illud: ergo cõueniens est vt xp̃s inquãtum redẽptor illi iudicio sm naturam humanam presideat: sicut redẽptionis beneficium sm illam naturã exhibitum est introductorium ad regnũ. ¶ Hoc cõfirmatur per illud Act. x. Constitutus est a deo iudex viuorum et mortuorũ. Et ex hoc deducitur vlterius: cũ per redemptionem generis humani vniuersaliter tota natura melioretur: vt habetur colo. i. Pacificans per sanguinẽ crucis eius siue que in celis: siue que in terris sunt: ideo nõ solum super homines: sed sup omnem creaturã xp̃s per suam passionẽ dominium promeruit: ⁊ ita iudiciariam potestatem. vnde Mat. vlt. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. ¶ Additur ꝙ sm diuinitatẽ non apparebit omnib⁹ in iudicio: qr nõ posset apparere sine gaudio: nullum aũt gaudium impij tunc habebunt. ¶ Primum probatur: qr in delectabili est cõsiderare illud qđ est delectabile ⁊ rõnem delectabilitatis: ⁊ sic sm Boetium in li. de hebdomadib⁹: id quod est potest aliquid habere preter ipsum esse: ipsum vero esse nihil preter se habet admixtũ: ita illud qđ est delectabile potest

Tho. p.iiii. di.q.i.

tho. di. p.iiii. ti.ar.i.q.4

habere aliquid admixtum propter quod non apparet delectabile: sꝫ illud qđ est ratio delectabilitatis nihil habere potest propter qđ sit indelectabile. vel sit non delectabile. res ergo que sunt delectabiles per participationem bonitatis que est ratio delectabilitatis possunt apprehense non delectare: sed illud qđ per essentiam suam est bonitas impossibile est ꝙ eius essentia apprehensa non delectet. ¶ Confirmari potest istud per illud Jo. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscãt te. ergo in illa visione consistit vita eterna. Uita autem eterna sine gaudio haberi nõ potest: nullo modo etiã concedetur reprobis illud in quo cõsistit vita eterna.

A ¶ Contra primã conclusionẽ illius opinionis. aliud est dicere christus in forma humana iudicabit. aliud christus ſm humanitatem iudicabit: vera enim est ista. ꝙ christus in forma humana creat animas: sꝫ nõ ista: ſm humanitatem creat. immo quicquid fecit verbum ex quo naturam humanam assumpsit: qđ faciẽs naturam humanam non deposuit hoc fecit in natura humana nisi stringas hoc qđ est in natura ad intellectum eius qđ dicitur ſm naturam humanam: vbi notatur non tm̃ concomitantia nature humane ad actũ: sꝫ causalitas nature humane respectu actus: si primo modo intelligas ꝙ in natura humana iudicabit non est questio nisi eadem isti. vtrum quãdo iudicabit deponat naturam humanam. ergo ad hoc vt sit questio: oportet ꝙ habeatur alius intellectus qui magis ꝓprie exprimitur sic. ſm naturam humanam iudicabit: sed hoc est falsum loquẽdo de iudicare principaliter. probatio iudicium principale sic haberi potest ex dictis dist. precedenti. q. j. est perfecta. et prima determinatio eius quod est reddendum alicui ſm merita. illa perfecta determinatio includit completum dictamen intellectus ꝙ hoc sit reddendum: ⁊ completam determinationem voluntatis per velle efficax sufficiẽs ex se ad executionem illius determinati. sed christus ſm naturam humanam non potest habere tale velle respectu premij reddendi ipsi iudicato: quia non potest habere imperium principalis efficax coniungẽdi aliquam animam obiecto beatifico: quia ſm August. de videndo deo. in eius potestate est videri si vult videtur ⁊c. ¶ Ad rationes ad hanc conclusionem nõ cõcludũt de principaliter iudicare: quia per actũ redemptionis non meruit principale dominium respectu hominis. Probatio. nam inquantum redemptor habuit rationem cause meritorie pro nobis. causa autem que tm̃ est meritoria non potest esse principalis: non enim causat nisi ab aliqua causa principaliori acceptaꝝ. que propter istud acceptum principaliter causat. ergo esto ꝙ trinitati propter redemptionem teneremur tãꝙ domino supremo quodam nouo iure vltra ius dominij qđ habet ex creatione: qđ verum esset si tantum bonum esset nobis redemptio vt accepta a trinitate ꝙtũ creatio. adhuc non sequitur ꝙ christo ſm naturam humanam ratiõe redemptionis obligamur vt supremo domino. ¶ Similiter ad secũdã: quia nõ introducet inquantum redemptor vt principalis introducẽs: sed tantũmodo vt causa meritoria. ¶ Contra secundam conclusionem: absolutum prius naturaliter alio potest esse sine cõtradictione sine eo: sed visio essentie diuine est absolutum aliquid saltẽ ab omni respectu ad gaudium est prius naturaliter illo: nõ enim obiectum delectat nisi prius apprehensum. ergo sine contradictione posset visio illius essentie esse in aliquo sine delectatione. Nec istud negaret philosophus nisi qꝛ poneret coniunctionem causarum in vniuerso simpliciter necessariam ita ꝙ ſm eum simpliciter necessarium est cause prime coagere secũdis ſm ꝙ põt eis coagere. coagendo autem nature intellectuali iam videnti

Idem hꝫ ambro. super Lucã.

B

C

essentiam suam quantum potest coagere sequiꝝ delectatio: quia cause proxime illius delectationis quantum est ex se necessitantur ad illum effectũ. sed theologi negant illam propositionem ꝙ ad quodcũqꝫ necessitatur causa secunda quantum est ex se necessitatur ⁊ prima. quia negant primã necessario coagere secunde quantum potest. Ratio illa non valet: non enim probat nisi quia illa ratio delectabilitatis que est bonitas non possit esse non delectabilis. sed non sequitur ergo non potest non delectare: quia delectabile dicit aliqđ in se: vel si respectum non nisi aptitudinalem: qui necessario consequitur fundamentum: sed delectare dicit effectum posteriorem cõtingenter causabilem maxime ex contingenti determinatione voluntatis diuine ad coagendum ipsi delectabili. ¶ Ad illam confirmationem de Jo. xvij. respondeo sine glosa auctoritatis ſm philosophum. xij. meta. actus intellectus est vita. ergo actus ĩtellectus eternꝰ est vita eterna. si actu: actu. si aptitudine: aptitudine. nunc autem visio essentie diuine si concederetur dãnatis: licet non esset eterne actu. tamen aptitudine quantum esset ex parte actꝰ vel potẽtie apta esset vt esset eterna. ergo vita eterna. sed si ex hoc inferas. ergo beatitudo non sequiꝝ. Immo si tu dicis christum dicere ꝙ in hoc est beatitudo vt cognoscant te ⁊c. tu non accipis textum euangelij. sed quãdã glosam specialiorem intellectus litere. si ergo vis precise ponderare verbum sine omni glosa: soluo tibi ꝙ est vita eterna. si autem per alias glosas vis arguere ꝙ loquatur de beatitudine. ergo licet mihi sic addere glosam non distrahẽtẽ: vt cognoscant te amãdo ⁊ fruendo.

T.c.39.

Ad quæstionem supponendo ex prima. q. di. prime. ꝙ iudicium est completa determinatio eius qđ reddendum est alicui pro meritis: et illa completa determinatio includit perfectum dictamen intellectus de hoc ⁊ ꝑfectum velle volũtatis nõ qualecũqꝫ: sꝫ efficax: sequitur ꝙ principaliter iudicare includit principaliter dictare ⁊ prĩcipaliter habere velle efficax nihil autẽ dicitur principaliter agere aliquid qđ in agendo est causa subordinata alicui alteri principali. ergo principaliter iudicare non cõpetit nisi nature intellectuali cuius intellectus non subordinatur alicui alteri in iudicando: nec eius voluntas subordinatur alicui in volendo: et hoc efficaciter quod potest dici inꝑerãdo ipsum volitum: sic ꝙ ad illud imperium sequatur effectus: nunc autem intellectus anime christi subordinatus est diuine veritati in dictando et maxime de illis de quibus non potest esse certa dictatio nisi ex regulis determinatis a voluntate diuina contingenter se habente ad eas. cuiusmodi sunt omnia que spectant ad beatitudinem ⁊ miseriam iudicatorum: voluntas etiam anime ipsius est subordinata voluntati diuine recte volendo: ⁊ quantũcũqꝫ efficaciter velit aliquid imperando illud efficaciter sic ꝑ suum imperium illud eueniat subordĩatur necessario voluntati diuine: quia illa voluntas anime christi nõ est omnipotens. ergo impossibile est christum ſm naturam humanam principaliter iudicare. ¶ Breuiter enim tota natura creata simul non habet efficax ĩperium respectu huius qđ est hanc animam videre deũ. Dico efficax ad qđ imperium ex suo imperio in se nõ ab alia causa sequatur effectus: nec illa voluntas christi presumet principaliter imperare petrum fore beatum. sed tantũmodo subauctentice imperare tanꝙ illud imperium fiat efficax ab alio superiore in virtute cuius imperat. ¶ Alio modo potest accipi iudicare non sic omnino principaliter: sed commissarie vel sub auctẽtice excellenter excellentia singulari quasi. s. nõ

D

posset eẽ alia auctoritas cõmissaria supior: et hoc mõ cõcedo q christus ẽm naturã humanã animam iudicat: quia et si posset pure creature committi q intellectus eius recte dictaret de retributione et volũtas recte vellet ad rectum velle eius semper sequeret eventus ipsius voluntati: licet non a se causatus: sed a voluntate divina assistente semper isti volitioni efficaci: tamen non posset cõmitti pure creature q omne eius velle ĩpleret ab eadẽ psona: q tũc pura creatura esset oĩpotẽs. ergo supma cõmissio possibilis est q nõ solũ omne determinatũ a volũtate infallibiliter eveniat: sed q ab eadem persona cuius est illa voluntas eveniat: vt sic psona illa habeat ĩperiũ efficax cuius volũtas creata determinat eventum alicuius in suo ordine quantum põt: hoc mõ volũtas aĩe christi determinat

F subauctẽtice sive commissarie. tali commissione: q lz illa volũtas ĩperet pricipaliter sicut nec principaliter dominat: tamen bene imperat sicut habens dominiũ respectu imperati: sz cõmissarie imperat: q vt habẽs dominium subordiatũ dño supremo dei: et adhuc sic ĩperat: q ĩperiũ eius efficaciã cõpletã habet ab eadẽ psona: et si aliam auctoritatẽ iudicandi tribuat aliqs aĩe christi videt blasphemia attribuẽdo nature create qd est pprũ creatori. ¶ Ista aũt via sicut nõ ccedit illi aĩe christi oĩpotẽtiã: ita nõ negat ab ea summã excellentiã que potest cõpetere creature. Nec auctoritates ille adducte pro prima opinione. Ro. xiiij. vt vivorũ z mortuorũ dñetur. z Act. x. iudex vivorũ z mortuorũ. z Mat. vltimo. Data est mihi omnis potestas. intelligẽde sunt de dñio vel auctoritate iudiciaria vel potestate principali: sed subordinata tamen eminentissima que potest esse sub principali.

Ad argumẽta.

¶ Ad primum dico q christus vt hõ hz potestatẽ cõmissariã: sz nõ principalem: z ita cõpetit sibi nõ principaliter iudicare vt hõ.

¶ Ad secũdũ illud Aug. est dictũ p appropriatiõem sicut magister exponit in litera: vel põt dici q vivificatio aĩarũ soli deo cõpetit: z hoc sive de vita prima q est iustificatio sive de vita perfecta que est beatitudo.

G ¶ Resuscitatio aũt corporũ z iudiciũ possunt cõpetere christo homini vt ĩperãti: lz ĩperio subauctẽtico: q respectu illorũ põt habere dominiũ minus principale saltẽ accipiendo resurrectionẽ p illis preambulis que fiunt ministerio angelorũ: q christus habet imperium efficax respectu potestatis angelorũ. similiter habebit ĩperiũ efficax illius sñie ferẽde etiã ipse ẽm naturã humanam. ¶ Ad aliud dico q apparebit in forma gloriosa: q postq semel glorificatus est nũq erit nõ glo-

Cap. 6. riosus: sicut postq resurrexit immortalis. ad Roma. Mors illi vltra nõ dñabit: z ita de aliis ptinẽtibus ad gloriã corporis: sz si accipias apparere non p hoc qle corpus habebit in se: sed quale videbit iudicandis. põt dici q a beatis videbit in illa forma gloriosa. iã enim in iudicio beati erũt qcũq electi etiã in corpore: sz de malis est difficultas. põt dici q vel nõ videbũt illam formã gloriosam: imo nullã z tũc oportebit exponere illud videbũt in quẽ trãsfixerũt. vel videbunt christũ in corpore glorioso. nec ex hoc sequet aliqua delectatio: q bñ possibile est visionẽ obiecti cõvenientis sepa-

H rari a delectatione: sicut tactũ est ctra aliã opi. nec est inconveniẽs oculũ nõ gloriosum videre corpus gloriosum. de hoc in materia de dotibus corporis dist. sequẽti. ¶ Si ctra hoc adducas illud Esa. xxvj. Tollat impius ne videat gloriã dei ibi est qdã dialogus inter deũ et ppHetam. propheta allegãte ctra ipiũ. nõ videat gloriã dei: z deo rñdente p ipio. videat: z istud est verbũ pphete ẽm legẽtes literã sub eodẽ sensu ab illo loco. in terra istorum videant. ¶ Alio mõ melius legit vt sit allegatio pphete cõtra ipiũ. in terra iustorũ iniqua gessit: z sequit sub interrogatiõe verbũ dñi: z non videbit gloriã dñi. quasi dicat. nõ videat. ¶ Rñdet propheta. dñe exaltetur manus tua vt nõ videãt. Rñdet deus. videãt vt cfundant zelãtes populi. z sicut istud vltimum videãt. refert ad visionẽ eternã: nõ tñ ad visionẽ in iudicio: z tũc illud videant vt cõfundant: nõ ptinet ad idẽ. sed videant: supple, impii cõversi p misericordiã: z ex hoc cõfundãtur zelãtes populi: q zelo quodã nolunt impiis fieri misericordiã. ¶ Si aũt accipiat tantũmõ de visione in iudicio: tũc põt ĩtelligi q impii etiam tũc nõ iustificati videãt gloriam. i. formam corporis xpi gloriosam: z cõfundant. q illa visio magis erit eis confusibilis et tristabilis q delectabilis: mẽs tamẽ litere magis est de visione in forma deitatis q humanitatis.

Quæstio Secunda.

SEcũdo quæro. Vtrũ in iudicio vel post cessabit motus corporũ celestiũ? Q non: Gen. j. dicit de luminaribus fiãt luminaria zc. et sint ĩ signa z dies z annos: z quo ad hũc finẽ vident facta: sed istud haberi non põt sine motu eorũ. ¶ Preterea. Gen. viij. Cunctis diebus terre estas z hyems nox z dies non requiescent. ¶ Preterea. ix. meta. c. viij. semp agit sol z astra z totũ celũ: nõ aũt est timẽdum ne qñ stet. qd timẽt q de natura z subdit quasi pbationẽ duplicẽ. prima est hec neq laborãt hec agẽtia: hãc rõnem magis pertractat. ij. de ce. que. q. in hoc stat. nullũ agẽs cessat movere nisi in hoc fatiget. Aliã pbationẽ tãgit in. ix. nõ enim ẽm potẽtiã ctradictiõis inest ipsis vt corruptibilibus motus vt sit laboriosa continuatio motus quasi minor sit ista. hic movẽtia non fatigant ex hoc q nõ sit in eis potẽtia ctradictiõis: z adhuc illud suppositũ pbat ibi. ix. Nã materia substãtia z potẽtia nõ actu cã huius. s. ctradictiõis. ¶ Preterea. vniversuz nõ erit imperfectius post iudiciũ q nũc. ergo corpora principalia vniversa nõ amittẽt tũc ppriã pfectiõem aliquã: sed motus est ppria pfectio celestium corporũ. vel requirit ad eorũ pfectionẽ. q si nõ: frustra moverent. ¶ Preterea. aut motus celi est naturalis: aut violẽtus. nõ violẽtus: q. j. de celo. nullũ violẽtũ ppetuũ: sed talis motus põt esse ppetuus. si naturalis ergo quies opposita est violẽta: z p csequẽs illa nõ erit perpetua. ¶ Oppositum in litera. tunc nõ erit vicissitudo diei et noctis. et pbat per illud zacha. xiiij. Erit dies vna q nota est domino nõ dies neq nox. ¶ Preterea. Isidorus de ordĩe cãrũ. li. iiij. ca. v. z ponit in lr̃a post iudiciũ sui laboris sol mercedem suscipiet: z non veniet ad occasum nec sol nec luna: sed in ordine quo creati sunt stabunt: ne impii in tormẽtis sub terra positi fruãtur luce eorũ. vnde Abachuc. Sol z luna steterunt in ordine suo. Hec Isidorus.

T. c. 17. ad finem.

T. c. 2. z iij.

T. cõ. 15. z expssius hi. 2. ce. t. c. 18.

In ista questione primo videndum est

quid senserit philosophus scdo quid theologi. ¶ De primo satis patet. apparet enim ex intẽtione sua in diversis locis q sensit motum celi perpetuo duraturũ. ¶ Ad hoc ponit vnã rationem. xij. meta. talẽ omnem substantiam impassibilem optimum forsitan esse finem oportet extimare. nulla erit altera substantia impassibilis preter has que sunt active cause lationum. Ex hoc arguit. si optimus finis substãtie separate est in cãndo lationẽ alicuius corporis celestis: z nõ põt ali

B quia talis substantia carere fine suo. ergo nō potest nō mouere. ¶ Hanc rationem aliqui non intelligentes eam sicut philosophus qui eam facit derident illam: quia etiam ſm philosophum. x. ethi. perfectio ipsarū consistit in speculatione veritatis. non est ergo finis earum etiam ſm eum mouere corpus sicut hic videtur accipere. ¶ Sed illa instantia procedit ex equiuocatione finis: vno enim modo est finis perficiēs: et sic beatitudo est in intellectu vel voluntate intelligentie: ponitur eius finis intra ꝛ obiectum illius ponitur finis extra. et hoc intellexit ipse. x. ethi. et ille finis simpliciter est finis. Alio modo finis dicitur vltimū consequens ex perfectione rei: licet non perficiens rem: ꝛ hoc modo diceret philosophus ꝙ non solū ille substātie sunt perfecte in se: sed ex plenitudine perfectionis necesse est ꝙ communicent illam perfectionem aliis: ꝛ ita non tm̄ primum finem sortientur: sed secundū. ille secundus haberi non potest sine motione alicuius corporis celestis: et illa ratio sic ītellecta potest sic formari. Substantia perfectissima nō caret aliquo quod competit substantie ex perfectione substantie: siue illud sit ꝑfectio eius intrinseca siue communicatio ꝑfectionis eius extra: sed substantie ex ꝑfectione substātie competit ꝙ non tm̄ in se perficiatur: sed perfectionem suam cōmunicet aliis producendo. ergo istud maxime competit substantiis īpassibilibus: sed non possunt aliquam substantiam producere nisi mouēdo celum hoc presupponit ipse tanq̄ declaratū in. vii. meta. contra ideas platonis. et ꝙ ille sit intellectus Arist. ꝛ philosophorū accipitur ab Auic. i. meta. vbi ipse vult ꝙ vno modo metaphysica est vtilis aliis scientiis: qꝛ dirigit eas ꝛ regulat: quomodo potest etiam cōcedi ꝙ dominus sit vtilis seruo. ſm eūdem ibi. ecōuerso autem proprie accipiendo vtilitatem non conuenit nisi alij ad finem: ꝛ sic alie sunt vtiles metaphysice seruus vtilis domio. ergo eodem modo cū vtilitas sit equiuoca potuit etiam finis equiuocari vt vtilitati primo modo dicte correspondeat finis terminans non consumans. vtilitati secūdo modo dicte correspondeat finis perfectionis. vnde nullus philosophus ponit necessitatem agendi extra competere substantiis separatis quasi illa producta perficerent aliquo modo ipsas substantias producentes: sed quia ex plenitudine ꝑfectionis illarum substantiarum est ꝙ necessario se diffundant ad alias. ¶ Secunda ratio philosophi talis est. quodcūq₃ permanēs ꝛ sempiternum ad quodcūq₃ aliud permanens ꝛ sempiternum semper et necessario habet eandem habitudinem. Hoc probaꝛ: qꝛ habitudo non potest inter aliqua variari nisi ex variatione alterius extremi: sed extrema sunt sempiterna ꝛ inuariabilia: sed intelligentia mouens est q̄dā substātia permanēs sempiterna: ꝛ celum similiter. ergo sempiternum hoc habet eādem habitudinem ad illud sicut mouens ad motum. ¶ Si instes. vbi ergo īcipiet difformis habitudo sempiterni ad aliqd? ¶ Rñdeo ſm eum. prima difformitas est in partibus alicuius sempiterni: licet sit vniformis ſm totum: qꝛ enim motus ille est vniformis ex vniformi habitudine mobilis ad mouens: ideo habet partes nouas difformes ꝛ ex hac difformitate partium potest vlterius seq̄ alia difformitas vel varietas in substātiis genitis illo modo. et sic a causis vniformibus: puta intelligentia ꝛ celo ꝛ se vniformiter adinuicem habentibus causaꝛ primo aliquid vniforme constans ex partibus difformibus vt motus: et mediante illo alia difformitas simpliciter. ¶ Tertia ratio. quicquid est in entibus vel est simpliciter necessarium in essendo vel vt in pluribus vel vt in paucioribus vel ad vtrumlibet: in celo nihil est ad vtrumlibet nec vt in paucioribus; quia vtrūq₃

Ca. 10. idē 12. met. t. c. 39. ꝛ inde.

t. c. 28. ꝛ iñ. Ca. 3.

B

8. phys. l. ꝛ 2. celi. ꝛ 12. met. dici potest.

C

Quere. 2. physico. t. ca. 48.

esset imperfectionis repugnantis tali corpori: nec aliquid est ibi in pluribus: quia tunc quandoq₃ oppositum contingeret: licet vt in paucioribus: qd̄ nunq̄ visum est: nunq̄ enim euenit oppositum alicuius pertinētis ad motus illos regulares. ergo quicquid est ibi est simpliciter necessarium. Theologi autem communiter tenent oppositum: pro quo adducuntur auctoritates ꝛ rationes. auctoritas vna Esa. lx. et ponitur in litera. Non erit ibi amplius sol ad lucendum per diē. ¶ Sed ista auctoritas sicut respōdet magister adducens Hierony. lib. xvii. super Esa. non negat solem ꝛ lunam tunc lucere: licet hoc videntur verba sonare: sꝫ significatur his qui erunt in eterna beatitudine nullū visum lucis prestare. vnde Hiero. solis ac lune nobis cessabit officium et erit ipse dominus lumen suis in perpetuū. similiter intelligitur illa auctoritas Apoca. 21. Ciuitas non eget sole. ¶ Alia auctoritas adducitur Apocaꝛ. x. Iurauit angelus ꝛc. ꝙ post hoc tēpus amplius non erit: sed exponi posset illud qd̄ non erit amplius tempus vt impleatur prophetia: quia iam erit omnis impleta. ¶ Adducitur ratio talis. motus celorum est tanq̄ propter finem propter generationem et corruptionem. ergo cessante illa generatiōe frustra erit talis motus. Et istud cōfirmatur. ii. de generatione. ꝙ preter lationem diurnam necessaria est latio solis in obliquo circulo vt sit continua generatio ꝛ corruptio istoꝝ inferioꝝ. Et idem philosophus. ii. physi. Sumus quodāmodo finis omnium. ¶ Sed illā rationem derideret philosophus: nūq̄ enim aliq̄d ignobilius est nobilioris finis loquendo de fine perficiente: sed tantūmodo de fine ꝑueniente seu qualitercūq₃ terminante: ꝛ tunc ex defectu talis finis: quem tamen defectum ipse negaret esse futurum: quia ponit generationem perpetuam sicut et motum celi. ex illo tamē defectu si poneretur non sequeretur motum celi deficere: sicut nec ex defectu effectus sequitur causam deficere maxime si effectus deficit nō propter defectum huius cause: sed alicuius alterius. sicut oportet theologum dicere ꝙ generatio non deficeret propter defectum cause in sua causalitate: sed propter voluntatem diuinam. ¶ Et cum dicitur de frustra: nullam apparentiam habet: quia non est aliquid frustra si habet finem perficientem: licet nō proueniat vlterius aliquis finis extrinsecus qui non est perficiēs: sicut nec deus fuit frustra ab eterno: licet non creauit illas res extra que sunt finis quodammodo. Illa auctoritas secundi physi. potest exponi finis omniū supple generabiliū ꝛ corruptibiliū: qꝛ homo est nobilissimū inter illa: ꝛ in hoc quodāmodo finis perficiens.

Ri. pñ. di. ar. 2. q. 2. Th. eadeꝫ di. ar. 2. q. 2 Hē. q̄li. 4. q. 12.

Tho. ꝛ hē. vbi supra.

t. c. 56. ꝛ iñ.

T. c. 24.

Ad questionem potest dici ꝙ nec philosophus probat necessario conclusionem suam nec theologi suam. nedum per rationem necessariam sed nec per auctoritatem scripture euidentem: et patet ex dictis quomodo soluuntur illa que adducuntur pro secunda via. Rationes autem pro via philosophi soluentur postea. ¶ Quid ergo? prima pars probabilius videtur probare per rationem q̄ secunda. secunda licet non expresse habeatur in scriptura magis videtur cōcordare cum dictis sanctorum ꝛ scripture. ergo possibilitas vtriusq₃ partis probari potest. prime faciliter ꝛ hoc tam communiter ſm theologos q̄ ſm philosophos: quia cause ille mouentes sicut sunt sufficiētes ad mouendum per tantum tempus a principio mundi vsq₃ ad iudicium: ita sunt potentes mouere in infinitum. virtus enim illa infiniti primi motoris sufficit ad mouendum ex se in ordine prime cause: et alie virtutes sufficiunt ꝑ istud sempiternū mouere in virtute illius. ¶ Possibilitas secūde partis probaꝛ. sed

D

E

non ex cōcessis a philosophis: sed theologis tñ: quia
voluntas dei contingenter se habet ad mouere celū ⁊
non mouere. Prima causa contigenter se habente ad
effectum effectus est simpliciter contingens: et potest
simpliciter non esse ex hoc ꝙ illa causa potest in suo or
dine simpliciter non causare: ⁊ illa non causante nul=
la alia causabit. ¶ Preterea. arguitur ex parte ipsius
mobilis: quia motus celi non est naturalis: nec violē
Cap. 2. tus: non naturalis vt probat Auic. ix. meta. Tum qr
tūc cum perueniret ad aliud ad qḋ naturaliter moue=
retur naturaliter quiesceret: quia motus naturalis est
ad quietem naturalem in illo vbi ad qḋ est motus: et
per consequens ab illo esset motus violentus: et tunc
vltra cum semper dum est accessus alicuius partis ad
aliquod vbi est recessus alterius partis ab eodeꝫ vbi:
imo quelibet pars postq̄ꝫ transiuit illud vbi dū acce
dit ad aliud vbi recedit ab illo ꝫm diuersas partes cir
culi in quo mouetur. sequitur ꝙ ideꝫ simul moueretur
naturaliter ⁊ violenter. Nec est violentus quia tūc re=
cessus ab illo esset naturalis et tunc vt prius simul na
turalis ⁊ violētus. ergo ex parte ipsius mobilis est re
pugnantia nec ꝙ motus continuetur: nec ꝙ finiatur.
¶ Contra secundam viam que est theologoꝝ obijci=
tur sic. Post iudicium erit successio in cogitationibus
beatorum vel saltem dānatorum: et etiam in actibus
imaginatiue: talis successus nō potest esse sine tempo=
Cō. 98. to re. quia ꝫm Auerro. iiij. physi. c. de tēpore. cōmento. xj.
tius lib. si quis non perciperet aliquem fluxum nisi tantum in
actu imaginādi adhuc perciperet tempus. si ergo tūc
tempus erit: ⁊ tempus non poterit esse sine motu celi:
T. c. 133. quia tempus est passio primi motus. iiij. physi. c. de tē=
pore in fine. ergo ⁊c. ¶ Preterea. si starent corpora ce
lestia haberent immoderatam actionē in corpora sup
posita: quia accedente sole nūc plus generatur de ele=
mentis superioribus ⁊ etiam corrumpitur de inferio=
ribus econuerso ipso recedēte. ergo sole perpetuo stan
te super aliquam partem hemisperij in illa parte imo=
derate generaretur plus de igne et corrumperetur de
aqua et terra: et ita in illa regione supposita nō staret
distinctus ordo spherarum elemētarium. consimiliter
nec in parte opposita: quia ibi esset oppositus modus
generationis et corruptionis vel alias essent duo cor=
pora simul: vel immoderata condensatio: idem seque
retur de mixtis: si tamen aliqua mixta ponerent̄ tunc
manere. nam corpora celestia stantia directe super illā
regionem corrumperent illa mixta: et tam omnia in
aliqua conuenientia virtuti elementorum istorū sup=
B posita virtuti illorum. ¶ Preterea. in quolibet ordi=
T. c. 6. ne essentiali destructo primo destruitur omne posteri⁹
t. c. 73. ⁊ in ij. meta. motus celestis est simpliciter primus motus.
Idē. 1. ⁊. 2. ex. viij. physi. ergo illo destructo impossibile est aliquē
c. ⁊. 12. met. aliū esse: sed tunc possibile est aliquem esse: vtpote mo
s. p̄sitēsis ⁊ tum localem omnium beatorum et etiam aliquē aliū
est. c. 11. 17. motum in istis inferioribus. si enim actiuum approxi
metur passo: vtpote ignis alicui combustibili non est
ratio quare non posset agere in illud. et ad hoc est arti
culus. stante celo si applicetur ignis stuppe nō poterit
comburere error est. ¶ Preterea quarto. si sol sem=
per staret in opposita parte terre semper eēt tenebra:
quia cum terra sit corpus opacum necesse est ꝙ obie=
cta luminari faciat vltra se pyramidem vmbrosam.
¶ Ad primum dicitur sic. ꝙ tempus non est in motu
celi sicut vna quantitas in alia quantitate: quia non
oportet ponere duas tales quantitates in eodē subie=
cto permanente: quarum vna sit quasi subiectū ⁊ alia
quasi passio. ergo tempus vltra motum vt motus in=
cludit propriam successionem non addit nisi ratiōem
D mensure formaliter: ⁊ fundamentaliter rationes illas
que requiruntur ad mensurandum que sunt vniformi

tas siue irregularitas ⁊ velocitas quia mēsura est qḋ
certissimum: quantum ad primum. s. regularitatē vel
vniformitatem ⁊ minimum quantum ad secundum:
scꝫ velocitatem: tunc autem non manebit aliquis mo
tus velocissimus: vel saltem non vniformis vel regu
laris. ⁊ ideo tunc in nullo motu fundabitur ratio men
sure ad omnem alium motum: et ideo tempus nō erit
eo modo quo nūc ponitur passio primi motus. ¶ Si
arguatur mensuratum non potest esse sine mensura.
¶ Rñ. hoc verum est de mensura rei in esse quiditati=
uo. et ratio est: quia mensuratum tale dependet a men
sura tali. ex. v. metaphysice. c. de ad aliquid. quia refer T. c. 20.
tur ad ipsum: et non econuerso. sicut scibile est mensu=
ra scientie: quia scientia dependet ad ipsum. nō est au=
tem verum de mensura accidentali que per applicatio
nem vel coextensionem mensurat: sicut vlna mēsurat I
pānum. patet enim ꝙ quātitas panni non dependet a
quantitate vlne: et hoc solo modo motus primus ac=
ceptus ꝫm suam extēsionem successiuam cum relatio=
ne mensurationis ad alios motus est mensura eorum
per applicationem vel coextensionem: non autem per
terminationem dependentie essentialis eorū. ¶ Pro
ista responsione adducitur illud Iosue. ꝙ ipe pugna= Cap. 10.
uit stante sole ⁊ luna: ⁊ per consequens toto celo: ne il
lis stantibus ⁊ alijs omnib⁹ corporib⁹ motis esset ni=
mia irregularitas in motu istoꝝ corporum celestium:
et Augu. xj. confes. stante celo mouetur rotula figuli.
¶ Ad secundum. ista ratio nō debet mouere vt pro=
pter talem actionem immoderatam vitandam in ele=
mentis ponatur celum non stare: quia tūc erit eadem
ratio agendi que ⁊ nunc: licet nō eque vniformiter: et
nunc est eadem ratio non immoderate agendi in infe=
riora que ⁊ tunc. primum probatur: quia tunc non est
ratio agendi ex parte cause particularis: nisi quia ha=
bet formam sufficienter actiuam: et passum approxi=
matum vel si dicas cum hoc aliud agens vniuersale. s.
celum. volo: non inquātum motum localiter: quia mo
tus localis non est sibi ratio agendi in suo ordine: ni=
hil enim facit motus localis ꝫm philosophū. ij. de ge=
neratione. nisi qḋ adducit generās. hoc est per ipsum T. c. 55.
fit approximatio agentis habentis virtutem propriā
ad ipsum passum. Sed hec omnia. s. particulare agēs
habens virtutem actiuam propriam: et approxima=
tio ad passum et habitudo siue aspectus ad corpus ce
leste habens ad determinatam virtutem cause supe=
rioris possunt tunc poni: quia corpus celeste quiescēs K
eādem virtutem cause superioris habet respectu cau=
se inferioris supposite quā haberet si nō quiesceret. er
go omnia sunt requisita ad actionem tunc que ⁊ nūc.
¶ Secundum probatur. nam ꝙ modo non sit imo=
derata actio hoc est vel ex parte causarum proxima=
rum resistētium sibi mutuo in actionibus suis etiam
pro tunc quando vtrūqꝫ est sufficienter approximatū
passo puta sol hic: ⁊ saturnus inde ad vnum pugillum
terre: ⁊ ista resistētia posset inueniri in vtrisqꝫ quiescē=
tibus sicut motis: vel ista non destructio est ex parte
totius celi: quia armonia est in omnibus corporibus
celestibus comparatis ad aliquam partem actiuorūꝫ
⁊ passiuorum: ita ꝙ non permittunt immoderatā con
sumptionem repugnantem perfecto esse elementorūꝫ
in suis spheris: ⁊ ista causa erit tunc vt nunc: vel si nō
posset inueniri causa in ipso celo vel in ipsis elemētis
huius prohibitionis posset poni in voluntate diuina
conseruante. ¶ Ad tertium primitas motus celestis L
ad alios motus non est primitas cause vel alicuius a
quo dependent essentialiter: sed tātūmodo cuiusdam
perfectionis in quibusdam cōditionibus motus que
sunt regularitas ⁊ velocitas. patet enim ꝙ essentiali=
ter nō dependet actio corporis celestis in aliquod in=

ferius ex motu illius corporis: quia ßm philosophuz
T.c.55. ij. de generatione. nihil facit latio ad generatiõem: ni-
si quia adducit generans. ergo si sine illo motu gene-
rans eẽt eque approximatũ eque ageret. ¶ Ad quar-
tum non habetur pro inconuenienti de illa pyramidi
Alb th. z vmbrosa. et ex hoc deridetur ista auctoritas Isidori
Ric. hic. adducta ꝙ sol et luna stabunt ne dãnati sub terra ha-
beant aliquod lumen: non enim sic sunt sub terra si-
cut aliqui imaginantur antipodes: quasi in superficie
opposita nostre terre habitabili: sed sunt sub terra. i.
in centro terre: vel concauo terre: z sic non magis ha-
berẽt lumen si sol circũferretur ꝙ̃ si sol semper staret
in vna parte: similiter alia pars illius auctoritatis ꝙ
sol et luna in ordine in quo creati sunt stabunt. vide-
A tur autem satis irrationabile. tum quia ex quo recesse
runt semel ab illo situ non redeunt iterum ad eũdem
infra spatium triginta sex milium annorũ. ergo opor-
teret iudicium vsqꝫ ad hunc terminum differri post
creationem mundi. qꝺ non est probabile. Similiter
creata erant in situ maxime conuenienti noue produ
ctioni rerum. stabunt autem in situ maxime cõueniẽ-
ti conseruationis rerum sine noua productione. ergo
non potest iste situs esse ille.

Ad argumenta principalia. ¶ Ad pri
mum non est finis principalis luminarium ꝙ sint lu-
minaria in dies et annos zc. sed est finis sub fine pro
tempore vite mortalis hominum indigentium tali di
stinctione temporum. ¶ Per idem ad secundum.
cunctis zc. hoc est cunctis diebus quibus vtilis est se-
mentis z messibus. qꝺ non est nisi pro vita mortali.
Vel aliter. cunctis diebus terre. i. cunctis diebus vite
terrene hominis. ¶ Ad aliud patet ꝙ illa conclusio
fuit de intentione philosophi: sed male probatur. quia
agens non fatigatur. agens enim voluntarie potest ces-
sare ab agendo: licet non fatigetur in agendo. vnde hec
esset concedenda ꝙ omne agens qꝺ in agendo fatiga
tur quandoqꝫ deficiet. sed si non fatigatur: non opor-
tet ꝙ non deficiat: quia est alia causa deficiẽdi vel ces-
sandi ꝙ̃ fatigatio. ¶ Illas autem alias propositio-
nes de nono meta. ꝙ non est ibi potẽtia contradictio-
nis: et hoc quia nulla est ibi materia: si adducãtur ad
probandum infatigabilitatem concedo: sed ex fatiga
bilitate non sequitur propositum. si aũtem adducan-
tur ad probandum conclusionem principalem nõ va-
lent: quia siue in celo sit materia que est pars substan-
tie: siue non saltem materia in potentia ad vbi. s. subie
ctum mobile est ibi z oporteret probare ꝙ illud non
sit de se in potentia contradictionis ad motum z non
motum. oppositum enim videtur probabilius: cũ nõ
habeat in se nisi potẽtiam receptiuam mobilis ad mo
tum: et omnis potentia precisa receptiua videtur esse
contradictionis. ¶ Ad aliud dico ꝙ motus nõ est ni
si perfectio ipsius celi ßm quid: z talem deficere nõ est
inconueniens maxime cũ quies ꝑpetua sit sibi maior
perfectio. ¶ Et si arguas tunc frustra moueretur mo
do. Et preterea motus se habet ad quietem sicut potẽ
tia ad priuationem. ¶ Ad primum. celum nõ moue-
tur propter aliquam perfectionem intrinsecam com-
pletiuam sui que consistat in motu vel acquiratur per
motum: sed stante non imperfectione celi: quia est in
potentia neutra ad moueri et ad quiescere ꝑfectio ta-
men vniuersi pro statu isto magis requirit celum mo-
ueri propter statum corruptibilium. ¶ Ad secũdum
accipiendo quietem prout precise dicit carentiam mo
C tus sic est imperfectior: quia quãtũcũqꝫ positiuum il-
lud qꝺ dicit motus sit imperfectum: tamen carentia
eius vt carentia nõ est sic perfecta: sed in quiete est ali
quid substratum idẽtitas siue vniformitas essentie: et
istud est simpliciter perfectius ꝙ̃ sit illud positiuũ in
motu. s. aliter et aliter se habere. ¶ Ad aliud respon-
det Auic. ꝙ nec est naturalis nec violentus: sꝫ ex par- 9.met.c. 2
te agentis voluntarius. licet tali voluntate que ßm
ipsum et Aristo. necessario determinatur ad agẽdum
ex parte autem passi ponendus est neuter sicut dictuz
est: al's ꝙ superficies est in potentia neutra ad albedinẽ
z vniuersaliter quando subiectum ad neutrum cõtra-
rium determinate inclinatur neutrum recipit natura-
liter vel violẽter: est tamen in celo quedam habilitas
ad motum circularem propter hoc ꝙ ipsum est figure
spherice. Sed ista habilitas non sufficit ad naturali- In isto.4
tatem: sed tantũmõ ad nõ violentiã. ¶ Ad rationes di.43.q.4
adductas ꝓ opinione ꝑhilosophi. Ad primã theolo z i plo i.q
gus forte haberet negare ab intelligẽtia omnẽ poten- i.exps. i.
tiã ꝓductiuã substãtie: z tũc videret difficultas quo- 2.d.14.q.2
modo istud nõ cõpeteret sibi: et tñ substãtie imperfe-
ctiori cõpetit: z lꝫ in hoc nõ perficiat substãtia in se: ta
men cõpetit substãtie ꝑpter ꝑfectionẽ sicut argutum
est. Si iterũ daret philosopho ꝙ ista substãtia est com
municatiua sui ꝓducẽdo substãtiã nõ sequit. ergo ne-
cessario vel sempiterne: qꝛ ꝓductio actualis alterius
substãtie nõ est ꝑpter bonum illius in se sed vniuer-
si: z bonũ vniuersi nõ requirit in infinitũ talem ꝓdu-
ctionem. z in hoc esset pes figendus theologis: si vel- B
lẽt arguere ꝓ parte sua ex creditis. vel ex ꝓbabilibus
aliqualiter ßm rationẽ naturalem ostẽdẽdo ꝙ ꝑfectio
vniuersi magis requirat vel eque cõpatiat ĝnatiõem
cessare ꝙ̃ ipsam cõtinuari vltra. ex hoc nõ habet ꝑpo
situm de motu sicut responsum fuit ad rationem pro
opi. theologorum: sed oporteret ostẽdere ꝙ perfectio
vniuersi magis requireret quietem istorum corporuz
vel eque permittit. ¶ Ad secundum oportet negare
istã ꝓpositionẽ maiorẽ in agẽte voluntarie: qꝛ volũta
te antiqua z imutabili potest difformiter agere in pas
sum antiquũ z esse imutabile in se. Et tunc ad proba-
tionem maioris. extrema istius noue habitudinis nõ
erunt absoluta natura agentis z absoluta natura pas
si que sunt vniformia: sed agens et passum vt habens
formam nouam causatam ab agẽte: z illud fundamẽ
tum est nouũ: et ideo fundat nouã habitudinem passi
ad agens. ¶ Si queras an istud nouum causatũ ali-
quam habitudinem nouam passi ad agẽs habeat: Di
co ꝙ nulla est: quia sicut prima nouitas in passo est in
habendo hãc formam: ita prima habitudo noua eius
ad agẽs est ßm istam formam nouam. ¶ Ad tertium D
dico ꝙ aliquid potest cõtingere ad vtrũlibet: ita ꝙ ex
parte ipsius celi non est repugnantia ad hoc: qꝛ est de
se in potẽtia cõtradictionis: sed cõpletiue contingen-
tia ad vtrũlibet est ex cõtingentia ex parte ipsius cau
se voluntarie mouentis: sic ꝙ eius voluntas nec ne-
cessario determinatur ad mouendum nec ad non mo-
uendum.

¶ Post resurrectionem vero &c.
Distinctio. XLIX.

PRimo quærit. Vtrũ Questio.i
beatitudo constat ꝑ se in ope-
ratione: Videtur ꝙ nõ. Aug.
xiij. de trini. c. v. in fine. post al's
diffinitiones reprobatas istam
infert. Beatus ergo non est ni-
si qui habet omnia que vult: et
nihil mali vult. ergo beatitudo
consistit in habendo omnia be
ne volita. multa autẽ sunt bene volita alia ab opera-

Prosa.2. tione.ergo ⁊c. ¶ Confirmatur per illud Boetij.iij.de
cõsolatione. Beatitudo est status omnium bonorum
aggregatione perfectus:tunc vt prius istud non con=
sistit in sola oꝑatiõe.ergo ⁊c. ¶ Preterea.beatitudo
consistit in coniunctione ad obiectum beatificum.illa
coniũctio est relatio,operatio est aliquid absolutum.
ergo ⁊c. ¶ Confirmatur.absolutum sine cõtradictio=
ne potest manere absq; respectu fundato in eo . quia
est prius naturaliter tali respectu respectus ad obie=
ctum fundatur in operatione . ergo operatio potest
manere sine tali respectu ad obiectum : sed sine eo
non est beatitudo. alioquin esset beatitudo et non in
obiecto beatifico. ¶ Preterea.ſm philosophum pri=
Cap.13. mo ethicoꝝ.ad ratiõem beatitudinis oportet ꝙ insit
ſm vitam perfectam.alioquin felix posset fieri miser.
alioquin etiam beatus non haberet finem omniũ de=
sideriorum:quia non tm̄ recte desideratur ab aliquo
bene esse:sed in illo bono permanere.operatio autem
est transiens et in fieri:et ita de ratione sui non habet
ꝙ insit ſm vitam perfectã.ergo.⁊c. ¶ Preterea.nul=
lum agẽs est perfectius ex hoc ꝙ per actionem suam
aliquid producit.operans autem est aliquo modo cau
sa producens sue operationis.ergo non est simplici=
ter perfectior per operationem:est autem beatus sim=
pliciter perfectus per beatitudinem. ergo ⁊c. ¶ Pri=
ma probatur:quia effectus non est simpliciter perfe=
ctio ipsius agentis:cum agens vel sit eque perfectũ:
puta si est vniuocum:vel perfectius illo si est equiuo=
tum. ¶ Confirmatur.quia si simpliciter fit de iꝑfe=
ctiori perfectius. ergo simpliciter mutatur.inconue=
T.c.9.⁊ iij niens est autẽ agens in eo ꝙ agẽs mutari.ex.iij.physi.
quia tunc in eo ꝙ est in actu esset in potentia. ¶ Con
firmatur etiam:quia beatus nõ est causa effectiua sue
beatitudinis:quia tunc beatificaret se.est autem cau=
sa effectiua sue operationis.ergo ⁊c. ¶ Preterea.ha=
bitus est perfectio simpliciter nobilior actu:beatitu=
do est perfectio nobilissima. ergo magis consistit in
habitu q̃ in actu.probatio prime.tum quia ſm philo
Cap.1. sophum.iij.thopicorũ.bonum diuturnius est melius.
habitus est bonum diuturnius seu permanentius q̃
In p̄dica. actus:quia habitus est de difficili mobilis.actus sta=
c.de q̄lita. tim transit.tum quia habitus est aliqua causa actus.
alioquin non facilius nec perfectius ageret habẽs ha
bitum q̃ non habens.non est autem causa nisi effecti
ua.patet discurrẽdo per causas:et nõ effectiua vniuo=
ca.patet.ergo equiuoca.ergo nobilior. ¶ Oppositum
Ca.8.⁊.9. primo ethicorum . felicitas est operatio optima ⁊c.
⁊ inde. ¶ Idem.x.ethicorum.ca.x.specificat hoc in qua ope
ratione consistat deducẽdo ꝙ dij quos arbitramur fe=
licissimos ex quo eos omnes viuere suspicati sunt et
non dormire.ergo operari:quare dei operatio beati=
tudine differens speculatiua vtiq; erit ⁊c. ¶ Idem
T.c.51. xij.metaphysi.ca.vj.loquens de intelligere diuino si
non intelligat inquit.Quid vtiq; insigne erit ei ⁊ ve=
nerabile:sed se habet quemadmodum [illegible] dormiẽs
T.c.39. ibidem.c.iiij.et speculatio delectabil[illegible] optimum:
et paulopost.vita vtiq; [illegible]xistit.[illegible] intellectus actus
vita:intellectus accipitur gen[illegible] et subdit.illud au=
tem diuinum.scilicet actus.actus autem vita optima.
T.c.13. ¶ Idem.ix.metaphysi.cap.viij.Actus est simpliciter
potentia prior non solum tempore et diffinitione : sed
T.c.15. etiam substantia.hoc est perfectione:quia tertiũ mem
T.c.16. brum probat per hoc ꝙ omnis potentia est actus gra
tia sicut inducit:et in naturalibus et in artificialibus:
actus autem est vltimum:non gratia vlterius.maxi=
T.c.16.ad me autem quando est operatio et non factio:vnde cõ
finem. cludit quare et felicitas supple consistit in operatiõe.
T.c.17. probat autem.vita nanq; qualis quedam est. ¶ Pre=
terea.idem.ij.de celo et mundo.Omnis substantia cu
ius est operatio:est propter operationẽ suã . ¶ Pre=
terea.Augustinus primo de doctrina christiana.c.vj.
Summa merces est vt ipso perfruamur deo.s.summa
autem merces est beatitudo ſm ipsum.ipso autẽ per=
frui est operatio.

Quæstio Secunda.

Iuxta hoc querit̃ .Vtrũ
beatitudo immediatius perficiat es
sentiam vel potentiam ipsius beati?
Q ꝙ essentiã.probatio.nobiliori ꝑfe
ctioni correspondet nobilius perfe=
ctibile tãq̃ proprium beatitudo est
nobilissima perfectio:essentia autem
est nobilior aliquo modo q̃ potentia si differãt re vel
saltem ratione:si differant ratione:quia qualis est or=
do aliquorum distinctorum realiter.talis est ordo eo=
rũdem ſm rationem quando distinguuntur rõne pri=
ma ꝓpositio:licet habeat instantiã de perfectionibus
alterius rationis ſm genus:puta de substãtiali ⁊ acci
dentali.siquidem perfectio substãtialis : quia dat esse
simpliciter:habet ꝓ perfectibili ens in potentia sim=
pliciter:perfectio autẽ accidentalis.q2 dat esse ſm q̃d.
requirit perfectibile simpliciter ens in actu:tñ de ꝑfe=
ctionibus accidẽtalibus cõparatis inter se videt̃ esse
vera cõparãdo ad ꝑfectibilia receptiua accidentium:
q2 si iꝑfectius est capax alicuius accidẽtis.qd maxi
me perficiat ipsum accidentaliter;superius non potest
summe perfici accidẽtaliter illa perfectiõe:nec aliqua
nisi excellentiori. ¶ Preterea.quicquid est ĩmediatũ
susceptiuum alicuius accidẽtis si posset ꝑ se esse:pos=
set ꝑ se recipere illud accidẽs:nullum aũt aliud posset
recipere nisi mediante illo.ergo si potẽtia anime pos=
set esse separata ab essentia:posset recipere beatitudi=
nem:⁊ per consequens esset beata.essentia autem non
sine illa:⁊ ita natura ~~non~~ intellectualis posset esse bea
ta:q2 accidẽs:⁊ natura intellectualis lʒ manens in se
non posset esse beata: q2 carens immediato suscepti=
uo beatitudinis:saltem istud argumentum videt̃ ha=
bere difficultatem ponendo potentiam aliud re ab es=
sentia:potest tamẽ ꝓportionaliter argui de distinctio
ne ratiõis si ponatur ibi talis distinctio. ¶ Preterea
tertio.natura intellectualis non erit beata nisi per ac=
cidens sicut lignum calefacit:q2 calidum.consequẽs
est inconueniens:quia talis perfectio ꝑ accidens non
est essentialiter perfectio illi⁹ cuius est ꝑfectio ꝑ acci=
dens.consequẽtia ꝓbatur:quia ita inesset nature bea=
tificabili beatitudo per accidens.s.per mediũ aliquod
ſm vnam opinionem de potentia.sicut calere inest li=
gno calido mediante calore:vel saltem quasi acciden
taliter ſm aliam opi.quia per illud ratiõe distinctum:
qd si esset re aliud esset vere per accidens. ¶ Opposi
tum.beatitudo per se cõsistit in operatione ex auctori=
tatibus adductis ad oppositũ prime questionis:ope=
ratio autem immediatius perficit potentiam q̃ essen=
tiam:quia nõ competit operatio essentie nisi mediãte
potentia.ex.ij.de anima.⁊.ix.metaphysice. T.c.6.⁊ iij

Ad istam secũdam questionem dici= T.ca.10.⁊
tur ꝙ beatitudo principalius perficit essentiam:q̃ po circiter.
tentiam:modus ponitur iste:beatitudo principalius Hẽ.quoli.
consistit in obiecto qd est beatitudo increata inquan= 13.q.12.
tum est bonum voluntatis create:ipsa autem anima
vel natura angelica mediãte volũtate transformatur

vt cõuertat in istud put possibile est: et hoc vt amoris
sm q vult Diony. qr amor est virtus transformatiua
Cap. 7. de ange. hier. et cõuersiua amātis in amatū. et Hug. super illud ca-
lidū acutū et semp feruidū amor vnum te facere vult
al. super. cum ipso. s. amato: et post. dilectiuus igerit se: vt si fie-
ri possit hoc ipsum sit. qd ipse. s. quem amat. et fit vnio
quodāmō per vim amoris. vt expelli incipiat et exire
a se et incipiat esse qd amat. ¶ Ex his sic. vt natura
amans exeat a se et incipiat esse qd amat nō potest fie
ri nisi per circūcessionem: nō autem anime vel nature
creature illabentis diuinitati: sed potius ecōuerso: vt
in natura tali nihil appareat nisi diuine dispositiões:
immo appareat esse aliud q̄ deus: sicut ferrū candēs
in igne lucet et ardet vt ignis quasi non sit nec appa-
reat esse aliud q̄ ignis. ex hoc modo intelligendi ar-
guitur pro cōclusione. cum beatitudo sit per illapsum
vel circūincessionē obiecti beatifici respectu beatifica
bilis: et iste illapsus vel circūincessio poti⁹ sit in essen-
tia q̄ in potentijs: nam ex illapsu in essentiā redūdat
vel deriuatur in potentias. non autem ecōuerso: quia
a priori fit deriuatio vel redundantia in posterius nō
econuerso. siue sit ordo rei vel rationis: illud autē est
principalius tale a quo aliud est tale non ecōuerso. er-
go etc. sequitur ergo propositum. ¶ Preterea. et est
quasi idem: in essentia principalius habetur deus qui
est beatitudo per essentiam q̄ in potentijs. essentiam
enim perficit quodāmodo per suam essentiam. s. per il
lapsum modo predicto. potentias autem non nisi per
operationes terminatas ad ipsam essentiam sub ra-
tione veri et boni: perficit autem illud pricipalius qd
per se perficit sub propria ratione q̄ illud qd termina-
tiue tm̄ pficit sub ratiōe attributali. ¶ Preterea. glo
ria est gratia cōsummata: gratia autem principaliter
est in essentia anime et redundat in potentijs sub ra-
tione habitus et virtutis. ergo etc. ¶ Preterea. iusti-
tia distributiua respicit dignitatem recipientis sm p-
portionem geometricā vt. s. magis digno plus de bo
no tribuatur: sed natura intellectualis est nobilior et
dignior sua potentia re vel ratione. ergo etc. Et istud
coincidit cum prima ratione ad istam questionem.
¶ Additur autem q perceptio huius perfectiōis nō
conuenit essentie nisi per potentias. per intellectum
quidē ipsam cognoscendo: per voluntatē tanq̄ ipsam
degustādo dicente Hug. super iam dictum capl'm. vij.
duo sunt cognitio et amor: cognitio illuminat: amor
tanq̄ refectio satiat in his beatitudo consistit in co-
gnoscere et amare bonum. ¶ Pro auctoritatib⁹ au-
tem philosophorum ad oppositum dicitur. q sm intē
tionem ipsorum beatitudo hominis vel angeli nō re-
spicit ipsorum essentiam: sed tātummodo potentiam
mediante: operatione sed hoc dixerunt: quia non vi-
derunt veram beatitudinem: quia vera beatitudo cō
sistit non solum in actu voluntatis et intellectus: sed
principalius in ipso obiecto: et hoc p illapsum vel cir-
cūincessionem modo predicto. ¶ Contra istam opi.
primo sic: deus non aliter se habet in se nunc q̄ prius
nec aliter illabitur huic aīe vel angelo nunc q̄ prius
considerando precise essentiam hincinde: quia sm il-
lum illapsum essentie diuine in essentiam creature. est
semper vniformitas manēte essentie creature. ergo si
est aliqua nouitas in anima beata. oportet q hoc sit
per aliquem effectum nouum causatū a deo in illa es-
sentia. ille effectus dicitur beatitudo eius formaliter
siue essentialiter: et non potest esse principaliter in es-
sentia vt distinguitur a potentia: quia tunc esset actus
primus: per nullum autem primum actum distinctum
a secundo potest creatura immediate attingere essen-
A tiam diuinam. ¶ Confirmatur. nihil mutatur pro-
prie nisi nouum aliquid sibi inhereat formaliter: bea-

tus aliter se habet nunc q̄ prius nō beatus: ita q mu-
tatur de miseria in beatitudinem: essentia autem diui
na per quēcū q̄ illapsum nō est forma eius. ergo opor
tet aliquid aliud sibi inesse quo formaliter sit beatus.
¶ Preterea. ille illapsus est prior natura quacunq̄
operatione cum sit sm aliquem actum primum vt ar-
gutum est. ergo absq̄ contradictione posset esse sine
operatione: et per consequens non operans: sed se ha-
bens vt dormiens posset esse principaliter beatus. qd
habet Aristote. pro inconuenienti. xij. meta. ¶ Pre- T. c. 51.
terea. creatura est beata proportionaliter aliquo mo-
do illi: modo quo deus est beatus: sed deus nō est bea
tus precise per hoc q est idem sibi: sed per hoc q est i-
telligens et volens se tāq̄ obiectum. alioquin ex hoc
q est beatus non posset inferri q est intelligens: quia
si non haberet intellectum adhuc esset idem sibi: si-
cut lapis est idem sibi. ¶ Hoc breuiter sic arguitur. si
beatitudo diuina non consistit completiue in idētita-
te beatificabilis ad obiectum beatificū. ergo nec bea-
titudo creature consistit in aliqua identitate vel in-
traneitate obiecti beatifici per illapsum: quia si ibi vl-
tra idētitatem requiritur operatio: multo magis hoc
vltra illapsum. quicquid enim poneretur principali-
ter beatitudo et aliquid ibi eminenter correspondens
esset principaliter beatitudo. isti autē illapsui quo ani
ma dicitur quasi deifica longe eminenter correspon-
det ibi idētitas dei. ¶ Que autem adducuntur pro
opinione: quedam sunt contra eam: pro ea autem nul
la cogunt. nam primo modus ponendi videtur conce
dere q iste illapsus sit primo in potentiis: et ita beatitu
do principaliter ibi: probatio antecedētis. dicit enim
q per amorem qui est vis transformatiua amans in-
cipit exire a se et esse illud qd amat: qd non potest fieri
nisi per circūincessionem vel illapsum ex hoc sequitur
q per amorem fiat illa circūincessio vel illapsus ama-
ti in amantem. constat autem q amor vel dilectio de
quibus loquitur Hugo sunt per se potentie volunta-
tis. Istud etiam dictum exire a se est metaphoricum:
sicut apparet per philosophum in politicis. lib. ij. c. iij.
et in. vij. c. v. Nihil enim minus aliqd est id quod fuit
quia amat aliud. ratio autem huius metaphore et om
nium talium hec est: quia in attingendo vel acceptan
do vel appreciando verius est amans amatum q̄ ip-
summet et quiescendo in illo: et hunc intellectum pla
ne dicit Hugo vbi prius. Qui solum īquit appetit qd
amat seipsum despicit in cōparatione illius qd amat:
et hoc est qd dicit Augu. in. xiiij. de ciui. dei. c. vlti. ciuita
tem dei fecit amor dei vsq̄ ad contemptum sui. s. amā
tis pro tanto. ergo amans exit extra se: quia suum esse
paruipendit in comparatione amati: ita q magis ap-
petit destrui esse suum q̄ amati: sed ex hoc non sequi-
tur aliqua circūincessio vel illapsus sicut ille arguit.
¶ Prima ergo ratio non cogit. patet ex dictis: quia
procedit ex ratione illapsus istius. Esto etiā q in bea
titudine sit quidam specialis illapsus. iste non est es-
sentie diuine in hanc essentiam: vt essentia: sed est es-
sentie diuine vt obiecti beatifici in hanc vt attingentē B
ipsum vt obiectum: attingit autem principalius et im
mediatius per potentiam. ¶ Qd etiam arguitur ibi
de redundantia que fit a priori in posterius non econ-
uerso: non cogit: quia nihil prohibet aliquid respectu
eiusdem esse prius et posterius alio et alio modo: et eo
modo quo aliquid prius est. potest illud qd est sibi p-
prium redundare ab ipso in aliud quod tali modo est
posterius: sicut licet esse redundet in calorem a substā
tia: tamen calere econuerso conuenit substantie a calo
re. Si ergo esset prioritas essentie respectu potentie: et
hec redundantia actus primi perficientis essentiam. si
quis esset. fieret in potentia: tamen actus secūdus qui

primo conuenit potentie redundabit ab ipsa in essentiam. ¶ Potest ergo ex hoc argui oppositum sic. illud est principalius a quo aliquid redundat in aliud: sed beatitudo redundat in essentiam vt essentia ab ipsamet vt est potentia: sicut et attingere obiectum beatificum tali ordine competit essentie et potentie. ¶ Secunda ratio non cogit. loquendo enim de perficere formaliter hec est falsa. essentia diuina principalius perficit essentiam q̃ potentiam: quia deus vt illabens essentie nõ perficit eam formaliter: sed tñ sicut aliqua causa extrinseca vt obiectum: illabens autem potentie perficit eã tã q̃ causa extrinseca vt obiectum: et
E perficit eam formaliter per formam causatam que est operatio attingens ipsam vt obiectum. si autẽ loquaris de perficere qualitercunq̃ informando vel aliter vt accipias ꝙ per illapsum verius perficit essentiam q̃ potentiam. si concederetur non sequitur propositum. nam istud perficere pertinet ad actũ primum: non est ergo perficere beatificum. ¶ Et si dicas sufficit mihi ꝙ sit verius perficere q̃ aliquod perficere actus secũdi. ex hoc enim sequitur ꝙ essentia erit principalius perfecta nobiliori perfectione q̃ potentia: ergo et beatitudine: vel aliqua erit nobilior perfectio q̃ beatitudo. ¶ Rñ. substantia est magis ens
E.c.4. quocũq̃ accidente. vij. metaphysi. ergo essentia angeli vel anime est simpliciter perfectius sua beatitudine inherente que accidens est. ergo non est inconueniẽs ꝙ aliqua pfectio que est actus primus anime vel angeli in esse substantiali sit verior eius perfectio: quia intimior: si etiam in se nobilior perfectio q̃ beatitudo
D vel aliqua pertinens ad actum secundum. beatitudo tamen est nobilissima perfectio secunda: sicut dictum est in precedenti solutione. sed quacũq̃ secunda est aliqua prima simpliciter nobilior in creaturis vbi secunda et prima sunt re distincta. ¶ Potest etiam negari illa propositio ꝙ deitas per illapsum verius perficit essentiam q̃ potentiam: quia illapsus in essentiam vt essentia est quodammodo generalis toti creature. licet vnicuiq̃ proportionaliter sm suũ gradum entitatis: sed ille qui est essentie vt obiecti in potẽtiã est specialis nature nobilissime. est ergo aliquis illapsus in potentiam nobilior illo illapsu qui est in essentiam: licet ille qui est in essentiam ad esse sit principalius essentie q̃ potentie sicut et esse. ¶ Sed contra hoc arguitur. quia illapsus essentie vt obiecti presupponit illapsum essentie vt intimantis se essentie. illud autem est perfectius a quo aliud dependet non econuerso. ¶ Rñ. non omne prius generatione est prius perfe-
E.c.15. ctione. ix. metaphysi. ista autem precessio illapsus per intimationem ad illapsum in ratione obiecti nõ probatur prior nisi generatione: non enim est necessaria causa actiua illius posterioris: quia ille est: quãdo secundus haberi non potest sicut in via. ¶ Istarum duarum responsionum ad secundam rationem prima videtur verior et satis soluit ꝙ aliquis illapsus simpliciter perfectior non est beatificus. alius simpliciter minus perfectus est beatificus. Exemplum. perfectissimus illapsus est in naturam humanam vt personaliter vnitam verbo: nec tamen ille est formaliter beatifi-
q.prima. cus: vt apparet. iij. lib. dist. ij. Quis iste doctor dicat cõtrarium vt ibi dictum est. illapsus autem dei trini in michaelẽ. qui est simpliciter minus perfectus est simpliciter beatificus. ¶ Tertia ratio ducitur ad oppositum: quia gratia immediate perficit potentiam: non essentiam sicut dictum est lib. ij. dist. xxvj. quia forma perficiens passiuum: vt illimitatum vel indifferens ad plura indifferẽter perficit ipsum in ordine ad illa plura. sicut si aliqua forma perficeret solem inquantũ est illimitate actiuum respectu omnium inferiorum: indifferenter ipsum perficeret in ordine ad vnam actionem et aliam: gratia autem non perficit animam indifferẽter in ordine ad intellectionem et volitionem: sed solummodo in ordine ad volitionem. probo: ipsa
enim est primo grata et nulla alia nisi ab ipsa. ¶ Si instetur maiori propter illud indifferenter saltem ista est vera ꝙ forma perficiens passiuum: vt illimitatum ad plures actiones non perficit ipsum precise in ordine ad vnam actionem: quia statim sequitur oppositum subiecti. scilicet ꝙ perficit illud vt limitatum et determinatum ad vnam actionem. gratia autem precise non perficit animam ad intellectionem et volitionem: ita ꝙ intellectio precedens volitionem non est grata nec meritoria: sequens etiam non est grata nisi quia est imperata a volitione grata. ¶ Si instetur minori prime rationis: quia essentia non est actiua: sed passiua mediantibus istis potentijs: hoc licet sit falsum: saltem de voluntate vt dictum est in secundo lib. distinc. xxv. tamen potest accipi similis maior de potentia passiua: nulla forma perficit susceptiuum inquantum indifferens ad plura precise perficit ipsum in ordine ad vnum illorum: gratia est huiusmodi vt prius: immo nullus habitus videtur perficere essentiam nisi vt habet rationem potentie: tãdem stetur in ista. Nulla forma perficit aliquid inquantum illimitatum vel indifferens ad plura que precise perficeret ipsum si esset determinatum ad alterum illorum: G
sed si anima esset tantum intellectus non posset perfici gratia: quia nec habere actum gratum et si haberet actum: si autem per impossibile esset tantum voluntas posset perfici gratia: quia si per impossibile haberet actum: haberet illum gratum. ¶ Quarta ratio ducitur ad oppositum: quia cui debetur maius bonum ei reddendum est eo modo quo magis potest sibi esse bonum: sed anime magis potest esse bonũ beatitudo si sit in potentia q̃ si esset in essentia immediate: sicut maius bonum est anime videre deum per intellectum q̃ per essentiam vt essentia: quia videre nõ est natum esse bonum eius nisi per intellectum: sic non est natum esse eius bonum habere obiectum beatificum vt beatificum nisi per potentiam attingentem ipsum per operationem. ¶ Quod etiam additur ibi ꝙ perceptio beatitudinis principaliter competit potentie: videtur concludere oppositum propositi: quia perceptio obiecti beatifici videndo et degustando non est accidentalis vel aduentiens beatitudini: sicut dicit Hugo in auctoritatem quam adducit. in his inquit beatitudo consistit in cognoscere et amare bonum. ¶ Probatur etiam ratione: quia miseria essentialiter includit perceptionem obiecti disconuenientis: loquendo de miseria completa que est H
cum pena. principalis enim pena que consistit in tristitia: vt supra dictum est distinc. xliij. quest. ij. per se z.4.6.q.1.
consequitur perceptionem obiecti disconuenientis: ergo perceptio obiecti conuenientis necessario non sequitur beatitudinem: quia tunc beatitudo non eque necessario delectaret sicut miseria cruciaret. ¶ Quod vlterius additur de philosophis non videtur probabile contradicere eis in illo primo noto de beatitudine ꝙ consistat in operatione vel non: licet enim errauerint: vel potius non attigerint in quo obiecto vel magis sub qua ratione sit beatitudo: tamen istud primum motum in quo sit perfectio finalis creature rationalis an. s. in potentia vel essentia: quorum distinctionem habemus ab eis: an etiam in operatione vel habitu que similiter habemus ab eis non est verisimile eos latuisse.

Ad quæstionem ergo dico q duplex potest esse intellectus questionis. vnus supponendo q alia sit perfectio essentie et alia potentie: que illarum sit principaliter beatitudo. et sic videtur predicta opinio dicere q ille illapsus qui est in essentia vt essentia: qui est quodammodo prior operatione: que est perfectio potentie sit principaliter beatitudo. secundum hunc intellectum dico. q beatitudo non consistit principaliter in essentia: quia nihil quod perficit essentiam vt essentia est distincta qualitercunq a potentia potest esse nisi actus primus: et forte nullus habitus. nihil autem tale potest esse principaliter beatitudo: immo contradictionem includit beatitudinem esse sine operatione: non sic actum primum esse sine quocunq actu secundo. ¶ Alius intellectus questionis potest esse talis: ponendo q eadem sit perfectio et vnica essentie et potentie in qua vnica consistit beatitudo: an illa vnica principalius perficiat essentiam vel potentiam. et in primo intellectu fuit comparatio duarum perfectionum perficientium essentiam et potentiam que illarum sit principalior. In secundo fit comparatio eiusdem perfectionis ad duo susceptiua quod illorum principalius perficiatur illa perfectione? ¶ In illo secundo intellectu videretur diuersimode respondendum secundum diuersas opiniones de potentiis. quia si ponantur accidentia ipse potentie: cum principalius sit id per quod aliud et non econuerso. et per quod: possit accipi equiuoce pro causa priori et remotiori: vel pro causa posteriori et immediatiori. primo modo principalius essentia perficitur q quecunq potentia perficiatur. secundo modo non: quia essentia est remotior causa respectu cuiuscunq: cuius potentia est causa. sed potentia propinquior: quia tamen illam opinionem non credo esse veram sicut dictum est distinc. xvi. secundi. nec etiam clarum est q idem est principalius respectu esse et cuiuscunq perfectionis consequentis esse. siquidem aliquid potest esse causa alicuius in essendo: et tamen illud aliud per nullam aliam causam recipit: immo si esset incausatum reciperet: sicut deus est causa trianguli in essendo tamen si triangulus esset incausatus seipso haberet tres &c. et hoc maxime verum est vbi non est processus in eodem ordine. puta si vnum sit prius in ordine actiui: et postea secundum est prius tertio in ordine passiui. in eodem etiam ordine non tenet nisi sit prioritas essentialis. sic intelligendo q incompossibile sit q secundum sit prius ad tertium. nisi primum sit prius ad secundum et ad tertium sicut in causis efficientibus patet: vbi posterior potest efficere sine priori quia prior non est essentialiter vel necessario prior. in proposito autem in ratione receptiui non sit talis prioritas essentialis in recipiendo essentie ad potentiam: quia si immediatum receptiuum posset per se esse sine mediato: posset per se recipere illo non recipiente nec mediate nec immediate. hypothesis autem est necessaria supponendo illam hypothesim necessariam multis: q distinctorum in entitate absoluta alterutrum potest esse absq contradictione sine altero. videtur ergo q si illa opinio esset probabilis: nullo tamen modo esset concedendum q essentia principalius recipit operationem q potentia.

¶ His ergo et aliis opinionibus de potentiis pretermissis et equiuocationibus eius quod est principalius. et dico q illud simpliciter est principalius respectu a. quod quocunq alio per possibile vel impossibile circunscripto eodem modo se haberet ad a. nihil autem aliud ipso circunscripto sic se haberet ad a. ¶ Ista ratio probatur ex ratione primitatis: quia primum ad aliquid est quo circunscripto nihil est tale ad aliud. quolibet autem alio circunscripto ipsum eodem modo se habet ad illud. et primum simpliciter est principalius simpliciter. hac pro maiori declarata. nunc autem siue potentia sit perfectio vnitiue contenta in essentia. siue sit pars essentialis ipsius essentie. siue aliter sic vel sic se habeat secundum diuersas opiniones. essentia non reciperet beatitudinem circunscripta potentia per possibile vel impossibile. essentia autem circunscripta per possibile vel impossibile potentia reciperet eam. ergo eo modo quo est ibi possibilis principalitas re vel ratione potentia principalius recipit. et per consequens beatitudo eam prius perficit. minor probatur ex precedenti solutione: quia beatitudo consistit in operatione secundum illam opinionem. operatio autem perficeret potentiam si sola esset sine essentia. essentiam autem nullo modo si sola esset sine potentia. ¶ Si isti probationi minoris instetur per hoc q nullum accidens perficit aliud accidens. sed solum substantiam: licet vnum accidens prius q aliud. iuxta illud Aristote. iiii. metaphysi. non enim accidens accidenti accidit: nisi quia ambo eidem accidunt et post nihil enim hoc magis illi q illud accidat huic. Si ergo potentia est accidens essentie quomodocunq per possibile vel impossibile esset sine essentia non posset accipere accidens. essentia autem posset accipere accidens mediatum siue posterius: licet non reciperet prius: quia ipsa est receptiua vtriusq etiam immediate in ratione subiecti. ¶ Huius instantie vt dixi minorem. scilicet q potentia sit accidens non reputo veram. esto tamen: sed maior est falsa: sicut dictum est libro isto distinct. xii. quest. ii. et patet per Auicen. ii. metaphysice q velox et tardum sunt passiones motus: et curuum et rectum passiones linee. et per rationem. quia quicquid per se secundo modo conuenit alicui est accidens eius. nam in illo modo subiectum ponitur in diffinitione predicati tanq additum quod non competit respectu accidentis: nisi de subiecto suo. multa autem sunt accidentia que per se secundo modo insunt accidentibus et nulli substantie sicut patet de omnibus passionibus scientiarum mathematicarum. quarum nulla est de substantia aliqua vt de primo subiecto. ¶ Qui autem adducunt textum Aristote. necesse est exponi. quia sic precise intelligat. quia duo accidentia accidunt eidem subiecto, ideo vnum accidit alteri. sequitur q ita superficies accidet albedini sicut albedo superficiei. Idem sequitur ex secunda auctoritate. nihil magis hoc illi accidit q illud huic. Est ergo intellectus eius non de accidentibus ordinatis: quorum alterum est ratio recipiendi alterum. sed de accidentibus disperatis de quibus exemplificat: vt album et musicum. Istud autem sufficit ad propositum suum ibi volentis q non potest esse processus in infinitum in predicationibus per accidens: sicut exposui alibi intentionem eius.

T.c.14.

Cap.I.

M

N

Ad argumenta. ¶ Ad primum maior posset concedi de perfectibilibus et perfectionibus eiusdem ordinis. non autem comparando perfectibile perfectione vnius ordinis ad aliud perfectibile perfectione alterius ordinis. et intelligo hic perfectiones alterius ordinis actum primum et actum secundum. et sic inferendo non sequitur nisi q essentia si habeat aliquam perfectionem que sit actus primus illa erit perfectior quacunq perfectione que est actus secundus. beatitudo autem non est simpliciter nobilissima perfectio: sed nobilissima inter actus secundos.

Ubi pa⁹ i hoc.4. et in meta.

¶ Aliter et quasi redit in idem: q simpliciter nobiliori perfectibili correspondet nobilior perfectio. verum est in illo ordine perfectionum que respiciunt illud perfectibile. beatitudo autem non respicit essentiam: vt essentia est pro primo perfectibili. si autem compares ordinem

perfectionum ad ordinem perfectibilium. concedo: q perfectibili simpliciter nobiliori correspōdet perfectio simpliciter nobilior intrinseca. sed determinate de extrinseca non oportet concedere si istud sub ea ratione sub qua est nobilissimum perfectibile non est capax perfectionis accidentalis: sic est in proposito: etiam de perfectione accidentali: que est habitus: que non perficit essentiā vt essentia est. et multo magis de perfectione accidentali. que est operatio. ¶ Ad secundum concedo q si potentia posset per se esse posset perfici ab operatione et essentia non posset perfici sine potentia. et ideo argumentum bene concludit contra eos qui dicunt potentiam esse aliud realiter ab essentia. ad nos autē nihil: qui dicimus q idem re sub vna ratione est essentia et habet perfectiones que sunt actus primi. sub alia ratione est potentia et habet perfectiones que sunt actus secundi. nec dico illas rationes alias. esse causatas tantum per actū intellectus: sed ex natura rei sicut dictū est in questione de potentijs anime in secundo.

dist. 6.

¶ Ad tertium dico q non est inconueniens concedere naturam intellectualem beatificari per accidens hoc ē non primo siue non immediate. et hoc loquendo de primitate siue immediatione per rationem: licet sit inconueniens dicere q beatificetur per accidens loquendo de accidente reali aliquo mediante. ¶ Cōtra istas responsiones: non minus nobilis est ratio secundum quam: deus est beatus q̄ illa secundum quam beatificat. beatificat autem sub ratione essentie: ergo sub nulla ratione minus nobili beatificat. ratio potentie est minus nobilis. ¶ Respondeo. loquēdo de ratione fundamentali secundum quam beatificatur. verum est q illa nō est minus nobilis ratione fundamentali et formali secundum quam beatificat. loquendo autem de ratione formali proxima secundum quam beatificatur: et formali secundum quam beatificat. que secundum aliquos ē ratio veri et boni adhuc non est maior nobilitas hinc q̄ inde sed ponendo tertio modo q secundum rationē essentie beatificet obiectiue: non tamen fundamentaliter sed formaliter. beatificetur autem immediate secū dum rationem intellectus et voluntatis. consequens ē dicere q secundum rationem nobiliorem immediate: beatificet q̄ immediate sit beatus. nec hoc est inconueniens q aliquid secundum rationem minus nobilem recipiat perfectionem secundam q̄ sit perfectum perfectione prima.

Ad primam quæstionem. primo de re secundo de nomine. de re sit hec prima conclusio. inter omnia nature intellectuali appetibilia aliquod essentialiter et simpliciter est supremum. ¶ Hoc probat. q si in appetibilibus est ordo essentialis et in tali ordine non est ire in infinitum. vt probatum est lib. i. dist. ij. q. j. ergo propositum habetur. si non est ibi ordo essentialis iterum habetur propositum. quia quodcunq datū est essentialiter supremum: sic q nihil est eo essentialiter superius. sed ista hypothesis est falsa. quia vt ostēsum est ibi nullus processus in ordinatis accidentaliter potest procedere in īfinitū vel per continuam diuersitatem nisi in virtute alicuius essentialiter superioris tota illa diuersitate. ¶ Et sequitur correlarium q illud est infinitum: quia cuicunq non repugnat infinitas illud non est simpliciter supremum nisi sit formaliter infinitum. appetibili vel volibili non repugnat infinitas cum illud vel sit perfectio simpliciter vel concomitet conuertibiliter aliquam perfectionem simpliciter. q̄ cōpetit toti enti. et q̄dcunq tale est perfectio simpliciter perfectioni autem simpliciter non repugnat infinitas quia tunc in aliquo puta simpliciter infinito esset simpliciter melius non ipsum q̄ ipsum. quod est contra: rationem perfectionis simpliciter. patet mono. xlij. et xv. ¶ Ex isto autem correlario potest econuerso inferri conclusio prima. quia si aliquod appetibile vel volibile potest esse infinitum: et infinitum non potest excedi. ergo aliquod potest esse volibile simpliciter sup̄mū et si potest esse ergo est. quia si non esset et posset esse: nō posset esse nisi ab alio in essentia. et ita non esset simpliciter supremum in aliqua perfectione simpliciter.

¶ Secunda conclusio. supremum appetibile vel volibile: est solum illud quod cuilibet nature intellectuali simpliciter propter se est volendum. Expono quid ē simpliciter propter se volendum. s. cui repugnat ex natura eius q sit propter aliud volendum. vnde si appetitus sensitiuus aliquid appetit propter se: ita vt nō propter aliud: hoc est secundū quid. quia ex imperfectione potentie non potentis illud appetere propter aliud. non autem ex perfectione obiecti cui repugnet appeti propter aliud. ¶ Aliud expono. cuicunq nature intellectuali esse volendum: et cuicunq voluntati ad propositum: conuertuntur: quia habere voluntatem et esse naturam intellectualem conuertuntur. ¶ Ad probationem ergo huius secunde cōclusionis arguo sic. cuicunq sup̄mū volibile est obiectum volibile ei illud solum est simpliciter ppter se volendū sed cuicūq voluntati supremū volibile est obiectū volibile. ergo &c. maior probatur: quia inter volibilia aliquid est propter se volendum: quia si quodlibet ppter aliud erit processus in infinitum: nullum etiam erit supremum: quia ppter aliud volendum minus est volendū q̄ illud propter qd est volendum. ex primo posteriorum. ergo si aliquid ē simpliciter supremum volendum ex prima illud ē simpliciter ppter se volendum: loquēdo ex parte obiectorum. et ex hoc sequitur q cuilibet sit ppter se volendū cui illud est obiectum volibile. quia vel nulli vel omni vel alicui sic. et alicui non. non primum ex probato: nec tertium quia non est maior ratio quare alicui mag q̄ alij. ¶ Probatur etiam idem a posteriori: quia etsi in potestate volentis sit velle hoc vel illud. non tamē est in potestate eius quid sit volendū: et maxime quid sit summe volendum. hec enim precedit oēm determinationem cuiuscunq voluntatis. ergo ad quodcunq cōparetur semper remanet illud propter se volendum. et hinc est q est huic volendum: q huic volibile. ¶ Breuiter etiam probatur istud: applicando ad voluntatē sicut et de volendo in se. quia cuilibet voluntati est aliquid volendum cum quelibet volūtas possit aliqd recte velle: et non nisi sibi volendum. et nulla potest aliqd sibi volendum velle ppter aliud et aliud. et sic in infinitum. ¶ Probatur etiam illud de pcīsione. s. q solū illud sit respectu voluntatis propter se volendū. quia nulli alteri repugnat: quod ppter aliud appetatur. cū non sit simpliciter sup̄mum appetibile. et minus bonum possit recte appeti ppter maius bonum. Et istud pōt dici finis vltimus esse talis voluntatis: quia propter illud volitum est quodcunq aliud volendum. minor: probatur: quia quecunq voluntas respicit pro obiecto volibile sub ratione cōmunissima: q̄ est potentia immaterialis: et per cōsequens respiciens totū ens vel aliquid equalis ambitus cum ente.

T. cap. 5.

¶ Tertia conclusio: nulla natura intellectualis vltimate et complete perficitur nisi habendo supremum appetibile. et hoc perfecte secundum modum possibilem sibi habēdi illud. hoc probatur ex secunda. quia natura intellectualis nata est vltimate et maxime perfici et in eo solo quod est sibi propter se volendum. ergo non potest vltimate perfici nisi in illo habito sicut est possibile ab ea haberi. ¶ Probatur etiam conclusio tertia: quia eo non habito manet natura volitiua imperfecta. ¶ Tertio probatur conclusio ex medio vniuersaliori: quia in habē

tibus quecunque appetitum siue animalem siue etiā naturalem nō habetur vltimata perfectio nisi habito eo quod tali appetitu propter se appetitur. vnde imperfectionem aliquam habet graue extra centrum. et appetitus sensitiuus carens summo conueniente. ¶ Intelligendum tamen est circa istam conclusionem, q in entibus est aliqua perfectio prima. aliqua secunda vel quasi secunda. prima est quando nihil deficit pertinens ad primum esse rei. scilicet essentiale. secunda quando nihil deficit pertinens ad esse secundum. hec etiam perfectio secunda quedam est intrinseca nec coniungit cum perfectiuo extrinseco. quedam autem sic est intrinseca q in hoc perficit: quia coniungit perfectiuo extrinseco nec mirum q aliquid perficiatur in extrinseco. quia attingendo extrinsecum et maxime si est perfectius se habet vlteriorem perfectionem quam posset habere in se et ad se. isto enim modo ignobiliora perficiuntur in nobilioribus non essendo illa realiter nec habendo illa formaliter inherentia: sed attingendo illa. et sic habendo modo sibi possibili habendi. vnde cuius appetitus est

A

respectu ignobilioris quam sit natura ipsa illud non perficitur in extrinseco nisi secundum quid. in nobiliori etiam licet sit aliqua perfectio appetentis ignobilioris, non tamen suprema extrinseca. si autem in aliqua natura perficiatur in nobiliori se nō suprema: necesse est dare aliquam naturam que immediate perficiatur nō nisi in supremo perfectiuo extrinseco, quia non est processus in infinitum in perfectibilibus et perfectionibus. suprema ergo saltem perfectibilis natura non perficitur nisi in supremo perfectiuo extrinseco. tota autē natura intellectualis est secundum illam rationem suprema sicut patet ex secunda conclusione. nec oportet secundum ordinem naturarum esse perfectiua extrinseca completiue perficientia. sed sufficit q perfectiones intrinsece secunde coniungentes cum perfectiuo extrinseco correspondeant gradibus perfectionum primarum. licet autem in substantiis perfectio prima sit simpliciter nobilior quacunque perfectione secunda intrinseca. tamen non est vltimata perfectio: quia ipsa habita adhuc expectatur et appetitur vlterior perfectio. secunda etiam etsi non in se formaliter: tamen vt immediatius coniungit perfectiori est quodammodo appetibilior: perfectio perfectione prima: inquantum est immediatum ad aliquid appetibile extrinsecum quod magis appetitur quam esse proprium intrinsecum. specialiter tamen: istud est verum de voluntate: quia quicunque alius appetitus appetit extrinsecum propter naturam: cuius est appetitus. ideo non coniungit alicui simpliciter appetibiliori quam sit esse nature cuius est voluntas autem amat aliquid nobilius se: et plus quam naturam illius cuius est. et ideo coniungit appetibiliori et in se: et sibi quam sit natura cuius est. ¶ Ista ergo conclusio saltem: de voluntate non tantum vera est quantum ad hoc quod dicit vltimate perfici: sed etiam perfectione maxime appetibili perfici et perfectione etiam: maxime loquendo de extrinseco perfectiuo et participatiue: de intrinseco inquantum coniungit illi extrinseco. Sicut perfectum distinguitur ita et bonum. vnde licet quodcunque ens sua entitate sit bonum bonitate prima non tamen bonitate secunda. et de ista precipue videtur Boetius tangere in libello suo de hebdomadibus, vbi vult q bonitas sit accidens: et q res non in eo q sunt: bone sunt. Ista autem secundum bonitatem sic signanter exprimimus huic rei bene est. vnde iuxta tertiam conclusionem patet ista q nulli voluntati vltimate et complete bene est nisi habito illo quod est sibi propter se volendum: et hoc perfecte eo modo quo possibile est haberi.

De secundo. scilicet de nomine beatitudinis.

dinis hoc supponitur notum apud philosophos loquentes de ea q beatitudo est bonum sufficiens excludēs: scilicet defectum vel indigentiam, est bonum perfectū vel completum excludens imperfectionem seu diminutionem. est bonum vltimatum excludens tendentiam et ordinabilitatem. ad aliud completius bonum. ē bonum quo habito complete bene est habenti. hoc modo miseria completa est indigentia firmata. est etiam carentia perfectionis secunde. et in hoc diminutio boni secundi. et etiam exclusio illius quod propter se amaretur si haberetur. tandem misero complete male est: licet autem sufficientia perfectio completio et bonitas possint pertinere ad entitatem primam rei vel secūdā. possint etiam includere tam illa que pertinent ad entitatem primam vel secundam. tamen quia sufficiens ē alicui sufficiens ac propter hoc presupponit illud cui sufficiat: completio: etiam complet illud quod iam precessit quod sine eo esset quasi vacuum seu non plenum. perfectum etiam excludit defectum qui est carentia eius quod natum est inesse. bene esse etiam non conuenit alicui nisi iam existenti per aliquid quasi superadditum. ideo hec omnia magis pertinent ad perfectionem secundam quam primam quia etiam vltimate et complete non perficitur aliquid nisi in extrinseco perfectiuo quod natum est sic perfici. ideo hec magis pertinēt ad perfectionem secundam inquantum coniungit cum perfectiuo extrinseco. ¶ Ex his posset distingui beatitudo in simpliciter et secundum quid. vt illa sit simpliciter beatitudo que est perfectio secunda immediate coniungens obiecto siue extrinseco perfectiuo nobilissimo. secundum quid autem coniungens obiecto minus nobili perfectiuo. et si quidem nobiliori ipsa natura que coniungitur magis accedit ad rationem beatitudinis simpliciter. si autem minus nobili magis recedit ab ea. ¶ Posset etiam distingui aliter hoc nomen beatitudo. quia potest accipi pro coniunctione ad perfectiuum extrinsecum: vel pro fundamento proximo illius coniunctionis. siquidem a relationibus possent fieri plurime denominationes ordine quodā: et abstractiones ab illis denominatis.

Aa

Ad quæstionem ergo dico q beatitudo consistit in operatione vel essentialiter si beatitudo accipiatur pro perfectione que est ratio coniunctionis ad obiectum beatificum vel proxime fundamentaliter si beatitudo accipiatur pro ipsa coniunctione: ita q excepta relatione ad obiectum beatificum vltimata perfectio intrinseca beati et proxima obiecto beatifico est operatio. ¶ Hoc probatur. quia nulla perfectio intrinseca beati est beatitudo nisi pro quanto immediate cōiungit perfectiuo extrinseco: quod est obiectum beatificum. sed excepta relatione immediatissimum coniungens est operatio. ergo etc. maior patet ex primo articulo. quia non potest alicui esse complete et vltimate bene: nisi habendo illud quod est summe volendum. illud est perfectiuum extrinsecum vel quasi extrinsecū. quasi dico: pro deo: vbi obiectum beatificum est idem cum ipso beato. non autem habetur perfectissime illud summe volendum: nisi immediate coniungatur illi. beatū esse est summe sibi bene esse. ex secundo articulo. ergo nullius beatitudo consistit in aliquo nisi quo perfectius et immediatius coniungitur illi summe volendo: minor probatur: quia nec essentia nec potentia coniungitur illi extrinseco perfectiuo nisi per operationem q talis perfectio intrinseca est. quod tamen non sistit in se et ad se: sed per se tendit in obiectum etiam immediate excludendo quamcunque formam absolutam mediam.

Bb

Ad argumenta. ¶ Ad primum dico ꝙ illa non est diffinitio beati. sed descriptio ⁊ verior ceteris improbatis: quia est pnecessaria cōcomitantia beatum. non sic alie descriptiones improbate ab Augus. non ergo potest inferri abstractum de abstracto si concretum de concreto: quia talis consequentia non tenet nisi quando in antecedente est predicatio concreti de
Cc concreto per se prīo modo. ¶ Potest dici aliter ꝙ q̇cquid vult non accipitur ibi diuisiue pro volitis formaliter: sed pro aliquo vno in quo sunt vnitiue omnia recte volita: vt sit sensus. beatus est qui habꝫ perfecte secundum modum sibi possibilem aliquod obiectum ꝑpter se volendum in quo habet vnitiue ⁊ eminent̄ q̇cquid potest recte velle ⁊ illo intellectu concluditur ꝑpositum. quia per operationem habet hoc modo quicquid vult. ¶ Ad auctoritatem Boetij oportet exponere. vel ꝙ hoc nomen beatitudo est equiuocum vł ad perfectionem finalem seu completiuam extensiue siue intensiue acceptam. ⁊ ista est descriptio beatitudinis: accepte secundum totalitatem extensiuam. vel oportꝫ dicere si accipiatur pro totalitate intensiua ꝙ est stat⁹ perfectus aggregatione omnium bonorum in vno bono eminenter ⁊ vnitiue continente vel si in illo non est aggregatio propter simplicitatem: tunc tertio modo aggregatiue debet intelligi tanq̄ȝ precedens vel cōcomitans illum statum perfectum. non autem de eius es
Dd sentia. ¶ Ad secundum patet ex distinctione posita ī secundo articulo. ꝙ nomen beatitudinis potest accipi pro relatione coniunctionis vel pro fundamento proximo illius coniunctionis. Et ad confirmationeȝ concedo ꝙ quecunq̄ȝ forma siue perfectio secūda in creatura: que tamen est perfectio absoluta absq̄ȝ contradictione potest esse sine relatione coniunctionis ad obiectum beatificuȝ. ¶ Si tamen hic ponatur talis ratio beatitudinis intrinsece ꝙ non posset esse sine coniunctiōe ad obiectū. seq̇t̄ ꝙ beatitudo vel sit relō vel icludat absolutū et relationē. Si enim beatum esse quiditatiue est sic habere obiectum beatificum. ergo beatitudo est talis habitio. talis autem habitio illius obiecti vel includit simul absolutum ⁊ respectum. vel essentialiter dicit respectum et necessario connotat absolutum. quia si essentialiter diceret absolutum non necessario connotaret respectum qui est posterior absoluto. ¶ Ad tertium dicetur inferius in questione de securitate. ¶ Ad quartum concedo ꝙ beatitudo non consistit in actione de genere actionis. quia illa nō est simpliciter perfectio agentis vt operatur. operatio autem non est actio talis sed actio equiuoce accepta vt dictū est libro primo distinctio. iij. questio. vltima.

Ee ¶ Ad confirmationem primam patet per idem. quia mutatio illa de non beato ad beatum. non est de non agente ad agentem. sed de non operante ad operantem. ¶ Ad secundam confirmationem dicit quidam ꝙ in actu duo sunt. scilicet substantia actus et forma a qua habet perfectionem ipsius secundum substantiā. principium est natura vel potentia, sed secundum formam principium eius est habitus. Si ergo ille sit acquisitus totaliter nostri actus causa erimus. si autem infusus perfectio erit a causa exteriori que causat habitum. actus autem noster non ponitur beatitudo nisi ratione sue perfectionis. ideo nos non sumus nostre beatitudinis causa. sed deus. ¶ Contra hoc. prius essentialiter non potest dependere ab aliqua causa a qua non dependeat posterius essentialiter. Actus est prior essentialiter sua forma. Alioquin illa forma non preexigeret actum ad sui esse. ergo si sumus causa substantie dependebit illa forma a nobis: ⁊ non nisi in aliquo genere cause. quia nihil videtur depēdere essentialiter

Bot. q̊l. ii. q. 4. ⁊ tho. pͥ̄ti di. ar. I. q. 2.

ab eo quod non est aliqua causa eius loquēdo de actu primo quocunq̄ȝ. ¶ Preterea. illa forma non est nisi aliqua conditio ipsius actus. potentia autem que elicit actum non elicit ipsum nudum. sed cum tali vel tali conditione seu circunstantia. ergo est causa non tantum substantie actus: sed etiam illius forme actus. ¶ Preterea ꝙ habitus sit causa distincta a potentia. et alicuius distincti a potentia non videtur probabile. tum quia non est nisi causa secunda respectu potentie. Ff
causa autem secunda et prima non habent distinctos effectus sibi proprios: quia tunc respectu neutrius esset hec prima: et illa secunda: tum quia iste effectus ꝑprius habitui esset necessario forma absoluta si relatio non est per se terminus agentis vel actionis. non ē autem probabile esse actionem formatam hoc modo. q̇a tunc oporteret actionem attingentem obiectum beatificuȝ includere duo absoluta. ¶ Est ergo alia respōsio ꝙ beatus ē causa actiua respectu beatitudinis sue: quantum ad illud absolutum quod est in beatitudine. et hoc si voluntas sit causa actiua sue volitionis beatifice. de quo inferius distinct. presenti questione. xj. ¶ Ad quintum concedo ꝙ actus ille est simpliciter perfectior habitu etiam in ratione perfectionis finalis. quia immediatius attingens obiectum finale: ⁊ in ratione etiam perfectionis formalis. quia tanta perfectio non posset competere habitui tali in summo quā to actui tali in summo. ¶ Ad philosophum ergo. tertio thopicorum dico vno modo ꝙ intelligenda est illa consideratio ceteris paribus. vnde ipse vult in principio libri ꝙ non considerat in multum distentibus: idest in habentibus multas differentias. sed in his que solam illam differentiam habent ad que considerat de quibus vniuersaliter considerationes sue tenent. ⁊ tūc minor est falsa. habitus et actus in hoc solo distinguūtur. scilicet per permanentius vel diuturnius ⁊ minus diuturnum. ¶ Est et alia responsio in proposito ꝙ actus ille est eque diuturnus cum habitu. et ex parte potentie et ex parte obiecti et ex parte nature huius et illius. ¶ Ad secundam probationem patet alibi libro. Gg
primo distinctio. xvij. de charitate. ꝙ habitus non est. causa actus: nisi partialis. non est autem inconueniēs causam partialem equiuocam esse minus nobilem suo effectu: ⁊ maxime de partiali secundaria. licet causa totalis equiuoca vel partialis pͥ̄cipalis sit nobilior suo effectu. ¶ Breuiter sic beato est simpliciter perfecte bene. nulli est sic bene nisi in simpliciter perfecto bono perfecte habito vt est sibi possibile. nulli alij ab illo potest sic esse bene in illo nisi immediate attingendo illō illud non potest attingere nisi per operationem ergo in ista attingentia immediata illius boni seu in coniūctione immediata ad illud bonum consistit beatitudo completiue in ipsa autem operatione tanq̄ȝ in proximo fundamento. prima propositio patet. quia beatitudo ē perfectio rei secunda non prima. quia res perfectior secundum perfectionem primam: et sola illa potest esse miserior alijs. perfectior autem secunda proprie exprimitur per hoc quod est bene esse. Nam bene esse presupponit bonitatem primam alicuius cui bene sit. vltra in perfectionibus secundis est ordo sicut et in primis. quia correspondentia istarum ad illas. Et iterum in perfectionibus secundis cuiuscunq̄ȝ eiusdem est ordo. ita ꝙ aliqua est vltima citra quam ipsum est imperfectum priuatiue: quia natum recipere vlterioreȝ: sed vltima sui habita si non est simpliciter vltima: remanet imperfectum negatiue: quia carens perfectione: licet non nata recipi in ipso. ad excludendum perfectionem secundam eiusdem additur perfecte ad bn̄. ad excludendū aūt vlteriorē ꝑfectionē secūdā simpłr saltem in genere additur ad perfecte bene simpliciter:

ita q̃ beatitudo dicit perfectionem secundam excludē
Hh tem imperfectionem ⁊ priuatiuam ⁊ negatiuam tanq̃ perfectio secunda suprema saltem in genere. ¶ Secū da propositio patet. quia illud quod potest habere illō quod bonuz si non habet non est sibi perfecte bene: sz imperfecte priuatiue. si autem non potest habere. ergo non est sibi perfecte bene: sed imperfecte negatiue. ¶ Tertia probatur ex tribus cōclusionibus primi articuli: quia tota natura itellectualis nata est sic habere illud bonuz. ⁊ imperfecta est nisi sic habeat. natura autem non intellectualis tanq̃ inferior si nō est nata sic habere illud. ergo remanet imperfecta non priuatiue: sed negatiue. hoc est ex imperfectiōe nature. ¶ Quarta propositio probatur. quia nulla perfectio secunda ē in natura intellectuali per quam immediatius attingatur bonum perfectum q̃ per operationez que secundū se videtur esse non sui gratia: sed gratia obiecti. perfectio autem prima non attingit nisi mediante perfectione secunda.

Quæstio Tertia.

VTrum beatitudo per se consistat in pluribus operationibus simul? Q sic. Augusti. xiij. de trini. c. v. Beatus est qui habz quicquid vult ⁊c. sed non tantum recte vult homo operationem vnam: sz plures: quia si recte vult fruitionem recte vult visionem sine q̄ nō est fruitio. si etiā recte vult visionē recte vult fruitionem: quia ſm Ans. Cur deus hō. c. j. natura intelle
Lib.2. ctualis ad hoc accepit intellectum ad discernendū bonum a malo vt per voluntatem bonum diligat et malum odiat. ¶ Preterea. ex eadez auctoritate sic. si per vnam operationem potest habere quicquid vult. aut ergo per operationez voluntatis. ⁊ tunc sequitur q̃ descriptio Augu. equiualet isti. Beatus est qui vult quicquid vult. quia habere est velle. cū omnis operatio volūtatis sit velle. sz viator vult q̄cq̄d vult. ergo hz q̄cq̄d vult ergo ē btūs hoc est incōueniens. si autem habere sit per actum intellectus: tunc sequitur q̃ beatus est qui intelligit quicquid vult. ⁊ tunc sequitur: vt prius q̃ viator erit beatus: quia intelligit quicquid vult. oportz ergo dicere q̃ habere istud non cōsistit in vno actu solo hoc vel illo. nec per consequens in aliqua vna operatione. ¶ Preterea. beatitudo consistit in quocūq̃ per quod distinguitur per se beatus a non beato: sed distinguitur per se per actum intellectus: quia beatus videt: non beatus non videt obiectum. s. beatificum. distinguitur etiam per actum voluntatis. quia si cause sunt distincte: et effectus. actus intellectus videtur esse causa actus voluntatis. quia eo posito ponitur ille actus: ⁊ eo remoto remouetur. ¶ Oppositum. in quolibet ordine eēntiali est status ad aliquod vnum. ergo in ordine finiuz non tantum erit status ad aliquem vnum finem extrīsecū. sed etiam inter fines extrinsecos erit aliq̄s vnus supremus. non ergo sunt due operationes de ratiōe finis intrinseci. ¶ Respondeo. vni simplr primo in vno ordine possunt duo esse immediata. et per consequens vtrūq̃ est eque p̄mū: licet non simplicit' p̄mū: sed secūdo primū. exēplum de causis efficientibus ⁊ effectibus. ¶ Contra. ij. de generatione. idem inquantum idē natum est facere idem. ergo eidem efficienti non est natū
T.c.56. esse proximum nisi vnicum effectum. ergo a simili in finibus. ¶ Respondeo. nisi ordo essentialis specierum concludat duas non posse esse propinquas prime eēntie: ⁊ ita impossibilitas pluralitatis concludatur ex ipsis productis. non apparet quomodo ex vnitate pducentis possit hic concludi vnitas effectus siue producti quia non semper oportet duorum effectuum assignare duas causas si omnis multitudo reducēda est ad vnū sicut ad causam illius multitudinis. ¶ Arguitur aliter ad oppositum. quia in prioribus essentialiter in aliquo ordine non est minor vnitas q̃ in posterioribus essentialiter. sed potius maior. nunc autez aliquis finis sub fine extrinsecus simpliciter per vnum intrinsecum sibi correspondentem attingitur.

Hic dicitur q̃ beatitudo cōsistit simul in actu intellectus ⁊ voluntatis. ratio ad hoc. quia beatitudo consistit in perfecta vnione beatificabilis cum Ri.pñ.di.
deo. hec autem includit vnionem secundum omnez po ar.1.q.6.
tentiam secundum quam natura illa est imediate vnibilis deo. huiusmodi est tam intellectus q̃ voluntas: quia sicut deus sub ratione qua summum verū est immediatū obiectū intellectus, ita sub rōne qua sūmū bonū ē imediatū obiectū voluntatis. ¶ Preterea. p quā virtutem aliquid mouetur ad terminum: per eandem quiescit in termino. sed tam per intellectum q̃ per voluntatem natura intellectualis mouetur in deuz. ergo per vtrāq̃ potentiam quiescit in ipso. sed beatitudo est perfecta quies nature intellectualis in deo. ergo ⁊c. ¶ Addo tertiam rationem quando ad perfectionem alicuius in actu primo requirūtur plura: ad perfectionem eiusdem in actu secundo requirentur etiam plura illis primis proportionabilia. sed ad perfectionem nature intellectualis in actu primo requirūtur intellectus. ⁊ voluntas: quia sine alterutra esset imperfecta ī actu primo. ergo ad perfectionem eius in actu secundo req̄runtur actus secundi istis correspōdentes beatitudo. ergo que est completa perfectio nature intellectualis ī actu secundo includet duos illos actus secundos. probatur maior. quia natura non potest esse perfecte quietata nisi quodlibet pertinens per se ad eius perfectionem naturalem quietetur. da enim q̃ aliquid tale: non quietetur. ergo natura non secundum quodlibet sibi ītrinsecum quietatur. ergo non perfecte. perfectio ergo quietatiua totius nature includit per se quietationem cuiuscunq̃ actus primi pertinentis per se ad ipsam naturam.

Alia est opinio in extremo quod tantum in vnica operatione consistit: quia ex diffinitione Th.pñ.d.
philosophi primo ethicorum felicitas est operatio opti art.1.q.1.in
ma secundum optimam virtutem et in vita perfecta. so.pñ.2.q.
nunc autem impossibile est plures esse opationes eiusdem simpliciter optimas. quia nec eiusdem spēi. quia vna talis perfecta sufficit in vno patet etiā q̃ opationes intellectus ⁊ volūtatis non essent eiusdē spēi. nec possent esse plures optime alterius speciei. quia species se habent sicut numeri. viij. meta. ⁊ precipue hoc ve T.c.10.
rū est de specie prima q̃ ipsa est tantum vnica. quia ipsa est prima in genere respectu aliarum sicut primum simpliciter est primū extra genus. Silr nō est poſſe esse plres v̄tutes optīas eiusdē nāe siue accipiat ibi v̄tus p potētia nāli: q̄a vnica est supma potētia vnius nāe. siue accipiat ibi v̄tus p habitu acq̄sito vel supnāli. semp enim sic ⁊ sic est vnicū tantū optimum.

Ad quæstionem potest dici quodammodo mediando inter opiniones: quia non loquendo de beatitudine: vt dicit aggregationem omniū bonorum pertinentium ad beatificabile: sed vt dicit illud quo imediate attingit vltimate obiectū beatificū pos-

set distingui de beatitudine nature intellectualis ⁊ de beatitudine potentie. sic ꝙ licet natura non beatificet nisi secundum potentiam: tamen natura est aliq potentia beatificabilis cuius beatitudo non est simpliciter btitudo nature: quia non est in illo simpliciter perfecte bene ipsi nature: sed in aliquo alio nobiliori isto: licet ex illo sit simpliciter bene huic potentie. secundũ hoc ergo potest dici ꝙ beatitudo nature intellectualis consistit in operatione vnica tantum: quia tantum in vnica est sibi simpliciter perfecte bene: ita ꝙ nihil sibi desit: non tanq̃ hec includat omnia pertinentia ad bene esse nature: sed dicat complementum omnium ĩ bene essendo. ¶ Et istud probatur: quia sicut obiectum beatificum vnicum re ⁊ ratione est in quo tanq̃ in extrinseco perfectiuo est huic nature perfecte bene: ⁊ nõ nisi inquantum attingitur ab ista natura simpliciter ĩmediate per operationem: ita talis operatio simpliciter erit vnica.

B ¶ Secundo modo dicendo omnem potentiam esse beatificabilem que potest immediate attingere obiectum beatificum. distinguendum est de imediatione. aut enim excludit medium eiusdem ordinis quod. scilicet sit medium isti attingendi in suo ordine sicut operatio est medium ipsi potentie in attingendo obiectum: aut excludit medium alterius ordinis: ꝙ. s. nihil sit illo immediatius siue perfectius attingens: siue illud sit isti ratio attingendi siue non. Exemplũ huius dis. causa prior et posterior immediate attingunt: idem passum: ita ꝙ neutra causa agens in passum est: medium per quod alia attigat illud commune passuz tamen prior causa immediatius attingit: quia intimius et perfectius: quia tota attingentia posterioris ẽ in virtute prioris. primo modo concedendum est ꝙ imediate tam intellectus beatificatur q̃ voluntas: quia immediatius terminus operationis vtriusq̃ potentie est ipsum obiectum: ita ꝙ neutra est media respectu alterius in ratione obiecti nec in ratione attingẽdi obiectũ: vt attingitur per istum actum: et ita beatitudo totalis extensiua possibilis in natura intellectuali: quia ẽ beatitudo duarum potentiarũ quarum vtraq̃ est suo mõ beatificabilis. ista inquã cõsistit in pluribus operationibus: ⁊ isto modo si possent esse in natura intellectuali decem potentie: quarum quelibet per operationem suam attingeret immediate deuz. beatitudo totalis extensiua consisteret in decez operationibus.

C ¶ Nec obstat nisi dicatur ꝙ deus sub vnica ratione sola est obiectum beatificũ ⁊ sub illa non potest attingi nisi ab vnica potentia et per vnicam operationem: ⁊ ita potentia attingens eum secundum aliam operationem: licz immediate. tamen non beatificatur nisi secũdum q̃d. ⁊ secundum hoc esset dicendum ꝙ beatitudo simpliciter ⁊ totalis secundum potentias: ita consistit in vnica operatione sicut beatitudo simpliciter ipsius nature.

D ¶ Secundo autem modo loquendo de immediatione planum est ꝙ non consistit beatitudo nisi in vnica operatione: qz non nisi vnica potentia in nã perfectissime attingit obiectum. sic ergo loquendo de beatitudine nature qua. scilicet ipsi nature simpliciter est optime saltem ex parte obiecti optimi ⁊ vt optimi cui coniungit beatitudo non est nisi in vnica operatione vnius potẽtie. consimiliter etiam loquendo de beatitudine potentie prout includit immediationem vtroq̃ modo dictã nullo ergo modo potest poni consistere in duabus operationibus nisi ponendo ꝙ ad operationem beatificã non sufficiat operatio vnica sine alia: quod tamen est dubium.

Ad argumenta pro prima opinione.

¶ Ad primuz. minor non est vera nisi de immediatione vna sine alia. ⁊ per hoc nõ sequitur ꝙ beatitudo nõ sit nisi in altera. tamen prout beatitudo includit vtranq̃ immediationem. sic beatitudo nature non consistit nisi in illa qua natura immediatissime attigit obiectũ. illa autem est vnica: licet aliqua eius potentia per aliã operationem attingat obiectum illud immediate immediationem possibili illi potentie. E

¶ Ad secundum potest dici ꝙ tendere in finem non competit nisi appetitui proprie: ⁊ hoc sicut tendere comparatur q̃si motui: quia intellectus licet tendat in obiectum presens: hoc tamen est equiuoce accipiendo tendere. nunq̃ tñ tẽdit in aliquid quasi in terminũ motus acquirenduz scz per motum. ¶ Aliter concesso ꝙ per vtranq̃ potẽtiam tendat in obiectum beatificum quadam scilicet operatione imperfecta que potest haberi circa absens. potest concedi vna tendentia esse qua natura tendit in ipsum principaliter. ⁊ ita illam sequitur quietatio vnica: que est quietatio nature principaliter. reliqua autez tendentia est minus principalis tendentia ipsius nature: ⁊ sic quietatio sequens. Comparando etiam potentias inter se ille tendentie non sunt in ipsum obiectum immediate duplici immediatione: sed tantum altera: ⁊ ita erit immediata quietatio sequens. illa ergo beatitudo est nature prout includit duplicem immediationem operationis ad obiectum.

¶ Ad tertium dico: ꝙ totalis quietatio nature loquendo de totalitate extensiua requirit ꝙ quicquid est in natura quietabile quietetur. ⁊ huiusmodi beatitudo hominis non est sine resumptione ⁊ reunione anime ad corpus: quia aliquis appetitus est in ipsa anima ad corpus tanq̃ ad proprium perfectibile. vel saltem econuerso in materia sicut in proprio perfectibili ad formam illam. s. aĩam sed inter illas quietationes vna est quietatio simpliciter ipsius nature que. scilicet est quietatio simpliciter nobilissima in illa natura inquantuz quietabilis est. F ¶ Dico ergo ꝙ sicut sunt aliqua multa pertinentia ad actu primum alicuius: ita possunt esse multe quietationes: illorum multorum et vnica totius totalis totalitate: extensiua includens illas multas: sed illorum oĩm est vnica que est vltimata quietatio in obiecto: que ⁊ sola est simpliciter totalis quietatio nature loquendo de totalitate intensiua. ¶ Ratio pro alia opinione potest concedi intelligendo cõclusionẽ de opatiõe vnica beatifica simplr quantũ ad vtrãq̃ imediationem: loquẽdo etiam de operatione cõpletiue btifica totius nature: sed si intelligatur de btitudine totali totius totalitate extensiua non cogit: quia multe operatiões: quarum vna est simpliciter nobilior altera: possunt cõcurrere in optimo sic. s. extensiue.

Ad argumenta principalia. Ad primũ

dico ꝙ ly q̃cquid: non accipitur ibi pro quolibet appetibili diuisiue: sed pro vno in quo continentur oĩa vnitiue: ⁊ sic habendo obiectum beatificum per quẽcũq̃ actum dicatur haberi habet quicquid recte vult: quia est eminent̃ in illo: ppt̃ qd solum est recte volẽdũ ⁊ in hoc habet omnem actum recte volendum: cuz ergo sumis sub. ꝙ hec ⁊ illa operatio sunt recte volende in se patet ꝙ non recte sumit̃ sub maiori. G ¶ Ad aliud dico sicut dicet̃ in sequenti q̃stione ꝙ habere sumit̃ ibi: pro actu volendi non quocunq̃: sed perfecte sequente visionem nudaz: ⁊ qui tali actu habz quicquid vult: hoc est vnum quod est eminent̃ omne volibile: ille est beatus: sed non sequit̃. ergo quicunq̃ vult quicquid vult est beatus: quia per inferius potest dari diffinitio: vel descriptio propria alicuius non sic per supius: qz pluribus: cõuenit. vnde in forma est ɔñs: ab inferiori ad supius cũ distributione. ¶ Ad tertiũ nego maiorẽ: qz multa pñt esse distictiua in aliquo ab alio: nec tñ qdlibet eorum est de essentia eius inquantum distinctum

est: sȝ solū illud quod primo et essentialiter distinguit:
et si hic intelligas per hoc quod dicitur per se in maio
ri. scilicet essentialiter et per se primo. concedo maiorē:
et minor est falsa: quia per solum actum voluntatis:
hoc modo per se distinguitur beatus a non beato. de q̄
amplius dicetur in questione sequente de fruitione.
¶ Argumentum in oppositum potest concedi intelli
gendo de beatitudine simpliciter ipsius nature: et de
Ri. hac. d. ar. 1. q. 6. in fine. operatione quacunq̄ simpliciter beatifica. scilȝ vtroq̄
modo immediationis attingente immediate obiectū.
et hoc apparet probabile cum ponentes beatitudineȝ
esse in vtraq̄ operatione vel ambabus dicunt altereȝ
earum per se ad alteram ordinari. et per consequens:
nec vtraq̄ nec ambe sunt vna perfectio vltima simpli
citer ipsius nature. Quis vnica earum sit simplicit̄ vl-
tima perfectio potentie.

Quæstio ~~Tertia.~~ 4ª

VTrum beatitudo per se consistat in actu intellectus vel voluntatis? Q ȝ intellect⁹ probo. Joan. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscant ꝛc.
¶ Preterea Augustinus pri
mo de trinitate capi. penulti.
Cap. 10. visio est tota merces. ¶ Pre
terea. x. ethico. ex intentione p
bat q̄ felicitas substantiarum separatarum consistat ī
speculatione: ꝛ ex hoc concludit q̄ nostra felicitas est
Cap. 10. in speculatione: quia magis similes illis propter hoc
efficimur. ¶ Preterea. j. ethico. beatitudo est bonum
sufficiens. sed huius est visio secundum illud Philip
pi. Joan. xiiij. Domine ostende nobis patrem et suffi-
cit nobis. ¶ Oppositum primo de trinita. capi. xiij. vl̄
xxvij. solo illo illustrari perfruiq̄ sufficiet. ¶ Preter-
13. ea. ibidem capitulo. v. Beatus est qui habet quicquid
vult. ergo in operatione maxime volita maxime con-
sistit beatitudo. voluntas magis vult operationem su
am q̄ operationem intellectus. quia est perfectio pro-
pria: et vnum quodq̄ magis appetit perfectionem
propriam: q̄ illam que est per se alterius: licet aliquo
modo sit sua. ¶ Preterea. Augustinus primo de do-
ctrina christiana. sūma merces est vt ipso perfruamur
Cap. 6. frui est actus voluntatis: quia est amore inherere. sum
ma merces nostra est beatitudo. ergo.

In ista quæstione omnes tenentes bea
titudinem consistere in operatione concorditer tenēt
q̄ non consistit nisi in operatione aliqua partis intel-
lectiue vt distinguitur contra partem sensitiuam. quia
A sola potentia immaterialis potest per operationeȝ su-
am attingere perfectum bonum in quo solo vt in obie
cto est beatitudo: sed in cuius illarum potentiarū ope
ratione sola. consistat si consistit in vnica vl̄ in qua pn
cipalius si consistit in ambabus: opiniones sunt.
Th. pn̄. di. ar. 1. q. 1. sol. 2. q̄sti. ¶ Vna ponit q̄ in actu intellectus principaliter ꝛ es-
sentialiter: ꝛ in actu voluntatis sicut in quadam per-
fectione extrinseca superueniente visioni in qua ē sub
stantia beatitudinis. ¶ Ratio ad hoc est talis. beati-
tudo vel est finis vltimus extra quem res per opatio-
nē suā ptingit: aut finis vltimus itra. ꝛ illa est opatio
illa sola q̄ fini exteriori p̄mo cōiungit. actus volunta-
tis neutro mō est finis vltimus. ergo nec beatitudo sic
vel sic cōsistit in volūtate vt actus eius: lȝ sit in ipsa vt
obiectum: quia rō boni est obiectum voluntatis. ꝛ bti
tudo vt est finis vltimus maxime hȝ rōnē boni. mior:
pbat̄ quo ad primā eius partē. tū q: obiectū volūta-
tis est finis. ergo oē velle est quoddam ordinari ad fi-
nem. tū quia velle nō pōt esse primū volitū. p̄supponit
enim aliud a velle prius esse volitū: q̄a actus reflexus
presupponit actum rectum terminatum ad aliud ab a
ctu illius potentie alioquin esset processus in infinitū.
simile huic apparet in intellectu: quia intelligere non
est primum intellectum: sed aliquid aliud ab intellige
re est prius quod est obiectum actus intelligendi recti
¶ Secunda pars minoris probatur: quia operatio p
se coniungens fini exteriori est per quam fit primo as-
secutio finis exterioris: actus voluntatis non est talis
quia voluntatis est vnus actus ante assecutionem fi-
nis. scilicet desiderium: quod est vt quidam motus ad
non habitum. alius eius actus est quedam quietatio:
in fine. patet q̄ per primum actum non assequitur pri-
mo finem: quia caret illo quando habet illum actum:
nec per secundum probatur: quia ille sequitur assecu-
tionem. voluntas enim non quietatur modo aliter in
re in quam prius tendebat: nisi quia ipsa alio modo se
habet ad illam rem nunc q̄ prius vel econuerso. quod
ergo facit voluntatem sic se habere ad finem vt quiete
tur in ipso in quem prius tendebat in illo vel per illud
est vltima assecutio finis. talis est actus visionis: quia
per illam fit quasi quidam contactus dei ad intellectū
cum cognitum sit in cognoscente per quem contactuȝ
sic se habet obiectum ad voluntatem vt ipsa possit nūc
quietari in eo quod prius non potuit.
¶ Istud confirmatur: per exemplum in appetitu
sensitiuo: quia si sensibile est finis: extra sensatio est
finis intra: quia per illam primo habetur sensibile sic:
vt in eo possit appetitus sensitiuus quietari. apparet
etiam in alio exemplo quia si pecunia est finis extra.
possessio pecunie est finis intra. quam sequitur quieta-
tio voluntatis in pecunia dilecta. ¶ Contra istud. fi-
nis extra est simpliciter optimum ꝛ summe volēdū. er
go inter ea que sunt ad ipsum quod est sibi immediati
us est magis volendum: sed velle est sibi immediati⁹:
quia immediate tendit in ipsum vt in finem vltimum:
cum finis vltimus: vt huiusmodi sit propriuȝ obiectū
ipsius velle. probo maiorem. illud est magis volenduȝ
voluntate libera quod appetitui naturali naturaliter
est magis appetendum. huiusmodi est quod propin-
quius est vltimo q̄d simpliciter maxime appetit̄ nāl̄r.
¶ Preterea. voluntas potest velle suum actum sicut
intellectus intelligit suum actum: aut ergo vult suum
velle propter intelligere: aut econuerso aut neutruȝ p
B pter alterum. ꝛ loquor de velle ordinato: non primum
quia s̄m Ansel. lib. ij. Cur deus homo. ca. j. ordo puer-
sus esset velle amare vt intelligeret. nec tertium: quia
in ordinatis in per se ad eundem finem est etiam aliq̄s
ordo inter se tanq̄ ad finem sub fine. ergo secunduȝ. et
hoc vult Ansel. vbi pri⁹. ¶ Preterea. si beatitudo ex
tra sit simpliciter summe volenda. ergo illud maxime
est beatitudo intra q̄ inter intrinseca est summe volen
dum. huiusmodi est aliquod velle. plus enim appetit
voluntas perfectionem sui in fine vltimo q̄ perfectio
nem intellectus ꝛ hoc recte loquendo de appetere libe
ro. sicut naturaliter plus appetit appetitu naturali.
¶ Ad rationem ergo concedo primam partem mino
ris. et primam partem conclusiōis: q̄ scilicet actus vo
luntatis non est finis omnino vltim⁹ seu extra: sed nec
sic actus intellectus secundum eos: tamen magis ap-
propinquat ad simpliciter vltimum actus voluntatis
sicut deducit prima ratio de attingentia finis: et pro-
prij obiecti per illum actum. ꝛ tertia de maiori volibi-
litate istius actus. Et secunda de ratione finis in isto
actu respectu actus intellectus. Nec probationes:
ad primam partem plus probant dato q̄ concludunt.
nam actus voluntatis sic est ordinari: vel ordinabilis
ad finem simpliciter quod est immediatum sibi in or-

dine eorum que sunt ad finem. actus intellectus si nõ est ordinari: est tamẽ ordinabilis ⁊ mediate. ⁊ ideo minus participans rationem finis. ¶ Secunda probatio ostendit aliquid esse prius volitum ipsa volitione. et concedo: quia obiectum extra: sed illud non est intellectio saltem loquendo de prius volito secundum perfectionem: quicquid sit de prioritate secundum generationem illa enim prioritas non concludit aliquid ad propositum. s. prius volitum magis esse finem. ¶ Secundam partem minoris nego. ad probationem concedo ꝙ per actum desiderij qui est absentis non est assecutio finis: sed ꝑ alium actum. s. qui est amor rei presentis est assecutio primo loquendo de primitate perfectionis: licet per actum intellectus sit aliqualis assecutio prior prioritate generationis. tunc autem ſm phylosophum. ix. meta. posteriora generatione sunt priora perfectione: quod verum est de priori quod est simpliciter immediatius vltimo: quod vltimum est simpliciter perfectum. ita est hic. ¶ Cum probatur propositum de secundo actu: quia illa est quietatio in fine. et ꝑ consequẽs posterior assecutione finis dico ꝙ quietatio potest intelligi vel pro delectatione proprie dicta: que est perfectio superueniens operationi. sicut pulchritudo iuueni: ⁊ ita intelligunt aliqui rationem istam quasi opinio ista ponat voluntatem respectu obiecti p̄sentis non habere nisi delectationem consequentem visionem intellectus. Et si sic accipiatur quietatio pro delectatione concedo ꝙ ipsa sequitur assecutionẽ finis nõ solum primam generatione: sed perfectione: quia sequitur actum amandi vel fruendi fine viso qui est vere actus elicitus voluntatis. falsum est autem ꝙ voluntas circa obiectum amabile presens non eliciat actum aliquem: sed tantum habeat delectationem passionem.

T.c.15.

10.eth.c.4

Vide ri.di. pñti. art.1. q.6.

E Dicit enim August. ix. de trini. cap. vlti. appetitus inhiantis fit amor fruẽtis. Ille autem appetitus siue desiderium non est tantum passio. tum quia passionibus non meremur: nec laudamur nec vituperamur. ij. ethicorum. In sanctis autem desiderijs consistit maxima ps meriti ⁊ laudabilitatis iustorum in via. tum quia obiecto eodem presentato quandoq; voluntas elicit desiderium intensius quandoq; remissius secundũ ꝙ ex maiori conatu ⁊ ex minori elicit rationale etiam est ꝙ si in desiderando voluntas elicit actum sicut dictum est supra lib. ij. dist. xxv. ad quod est auctoritas Augusti. de ciui. xij. cap. vj. de duobus similiter affectis. ⁊ Ans. lib. de concep. virgi. ꝙ etiam circa finem presentem eliciat actum: quia si agnoscendo mouet se in non habitũ rationabile est ꝙ agnoscendo quietet se in illo presente. si ergo alio modo accipiatur quietatio pro actu elicito a voluntate quietatiuo. qui. s. immediate coniungit fini vltimo: vt in ipso est quies vltima. concedo ꝙ illa quietatio est secundus actus voluntatis: sed nego ꝙ consequatur primam assecutionem finis. primam in q̃ꝫ p̄mitate perfectiõis: immo est sic prima assecutio. sequitur tamen aliquã assecutionẽ. hoc est presentiam ipsius obiecti fruibilis. que presentia est per actum intellectus. loquendo autem de sic obiecti prima assecutione. s. de prima presentia obiecti vt voluntas se possit quietare in illo per actum suum: nego illam operationem esse finẽ vltimum intra per quam est prima assecutio finis extra quia operatio sic prima assecutiua nõ coniungit immediate fini extra. excludendo omnem mediationem alterius propinquioris illi fini. ¶ Si contra hoc adducatur illa propositio: quia volũtas nunc potest quietari prius non. ergo aliter se habet ad finem: vel econuerso nunc q̃ꝫ prius. ¶ Rñdeo consequentia non valet: sꝫ sufficit ꝙ aliqua potentia prior in operando ipsa volũtate aliter se habeat ad obiectum eius. s. alteritate posita. voluntas potest in actum in quem prius non potu

Ca.5.

q.vnica pº oppositũ.

F

it non alteratione sui: sed illius preuij in agendo. ¶ Breuiter ergo prima pars deductionis non est cõtra aliquam opinionem: quia nulla ponit actum volũtatis create esse deum: nec secunda pars de primo actu voluntatis. scilicet de desiderio est alicubi dubia. Restat ergo vis in hoc si aliquis actus voluntatis alius a desiderio possit esse prima consecutio finis vltimi: et probatio ibi adducta de quietatione fallit secundũ equocationem. si enim accipiatur quietatio pro delectatione consequente operationem perfectam. concedo ꝙ illam quietationem precedit perfecta consecutio finis si autem accipiatur quietatio pro actu quietatiuo in fine: dico ꝙ actus amandi qui naturaliter precedit delectationem quietat illo modo: quia potentia operatiua non quietatur in obiecto: nisi per operationem perfectam per quam attingit obiectum. ⁊ tunc illa propositio. quietationem in obiecto precedit assecutio obiecti prima. i. perfecta. falsa est. habens tamen apparentiam veritatis ex comparatione ad motum: quo mobile assequitur terminum: ⁊ ad quietem in illo termino. Si quidem motus ad terminum precedit quietem in termino: sed hec comparatio ad propositum non valet: quia eadem operatio hic est assecutiua perfecte ⁊ quietatiua. quia quietatio est in perfecta assecutione obiecti. ⁊ vniuersaliter tales similitudines ex motibus applicando ad operationes non valent: sed oportet relinquere quicquid imperfectionis est in motu. sicut ẽ hec distinctio eius a quiete. ⁊ per oppositum in operatiõe: sunt ista vnitiue assecutio obiecti quasi per motum vel magis tendentia in ipsum. ⁊ quietatio in obiecto: si quidem tendentia talis in ipsum quietat in ipso. ¶ Et si negetur omnis operatio voluntatis circa obiectum p̄sens alia a delectatione: hoc ẽ irrationabile: quia si voluntas est operatiua circa obiectum absens imperfecte tamen cognitum: quia obscure. multo perfectius poterit operari circa obiectũ perfecte presens: quia visum. ¶ Si arguitur voluntas potest nunc quietari in obiecto. prius non: ergo aliter se habet ad obiectum volibile nunc q̃ꝫ prius. ¶ Respondeo consequentia non valet: sed sufficit ꝙ aliqua potentia alia prior in operando aliter se habeat ad obiectum q̃ꝫ prius. nec mirum quia potentia que in operando requirit aliam operantẽ nõ est omnino in potentia propinqua ad operandum nisi illa alia operante. ¶ Si arguitur saltem per illud nouum per quod voluntas nunc potest quietari: tunc nõ potuit. ⁊ hoc non nisi quia est assecutio finis ⁊ prior q̃ꝫ ipsa quietatio voluntatis: patet ergo ꝙ in illo alio actu est prima assecutio finis. ¶ Respondeo verum est prima primitate generationis nõ primitate perfectionis. beatitudo autem est assecutio prima primitate ꝑfectionis. ¶ Et si omnino ante quãcunq; quietationem potentie arguas habitionem vel assecutionem finis precedere: quia scilicet potentia nunc potest operari prius non potuit: quod non est sine aliqua mutatione que non est nisi ad habitionem obiecti. sequitur ꝙ in nulla operatione etiam intellectus possit esse prima assecutio obiecti: ⁊ ita nec habitudo. ⁊ tunc illa ratio vadit ad illam opinionem ꝙ beatitudo non est in operatione: sed in aliqua habitione obiecti precedente omnem operationem de qua dictum est in prima questione.

Iuxta hoc quasi ex latere quæritur que potentia sit nobilior? ¶ Ad istam questionem ex multis medijs arguitur ad vtrãq; partem. vnum medium est ex obiecto pro intellectu sic. verum est propinquius enti q̃ꝫ bonum. ergo perfectius. ¶ Pro voluntate sic. ratio boni est nobilior quia est bona per essentiam: verum autem est bonum per participationem. Similiter q.22.ar.3. th.1.pt.ss.

bonum vl'e est nobili⁹ bono ꝑticulari: verū est quoddā bonū: q̄r bonū intellect⁹. ¶ Hoc mediū pro neutra opinione videt̃ esse efficax: q̄r maior vtrobiq; videtur falsa: q̄r ista non sunt realiter distincta verū et bonum: et per ꝯñs neq; vnū realiter nobili⁹ altero. Si aūt dicat̃ vnū nobili⁹ altero ſm rōnem: intelligēdo rōnem ꝓ causato ab intellectu. hec est relatio rōnis per intellectū cōparātem ista ad alia. Hec nobilitas non facit ad ꝓpositū: q̄r relatio rōnis non est formalis ratio primi obiecti intellectus vel volūtatis. ¶ Silr̃ ad que fiet ista cōparatio? si ad ꝑsonas diuinas filium scȝ cui correspōdet verum in ente: et spm̄ sctm̄ cui correspōdet bonū: ꝑsone diuine non habēt differētiam nobilitatis. Si aūt cōparētur ad posteriora: puta ad act⁹ quoꝝ sunt obiecta iam est circul⁹ in arguēdo. Si aūt ponātur differre rōne reali: sicut dictū est de attributis in primo lib. tūc bene potest saluari aliqua nobilitas in vno ſm ꝓpriam rōnem ei⁹ respectu alteri⁹. et hoc ante actū intellect⁹: q̄r sicut est distinctio inter aliqua alterius rōnis / sic est etiā inequalitas: maxime si sit distinctio quiditatiua nō hypostatica ⁊ inter absoluta: sed forte nec verū nec bonū vltra ens dicūt rōnes absolutas. Minor etiā vtriusq; rōnis est dubia q̄tum ad illā partē ꝙ bonū est obiectum volūtatis. falsa aūt q̄tum ad illū ꝙ verū est obiectū intellectus: sicut dictū est in primo lib. di. iij. q. iij. Tam ergo maior q̄ minor requirūt ꝓlixiorem discussionē q̄ ad presentem questionem spectet: ꝓ neutra ergo parte ponēda valet hoc mediū. ¶ Ad rōnes ergo ex illo medio sumptas. Ad primā infert̃ oppositū: q̄r sicut ens est potentiale respectu cuiuscūq; rōnis specialis / ita propinquius sibi erit potētiali⁹. ¶ Sed cōtra hec. ratio entis precise accepta est nobilior quacūq; rōne superaddita precise accepta: sicut ratio subiecti est nobilior ratione passionis: ergo qd̄ sibi tā q̄ perfectissimo est ꝓpinquius illd̄ est ꝑfectius. vnde falsum est ꝙ ens se habet ad alia sicut materia ad formā: sed magis ī potētia quasi actiua sicut subiectum ad passionem. ¶ Aliter dr̃ ꝙ perfectissimo pōt aliq̄d esse ꝓpinquius in vno ordine ⁊ aliud in alio ordine: sicut substātie immediatior est q̄titas in vno ordine q̄ qualitas: tñ qualitas est perfecti⁹: et per ꝯñs ꝓpinquius in alio ordine. illud aūt est simpliciter ꝑfectius qd̄ in ordine nobiliori vel ſm cōditionem nobiliorem est ꝓpinquius ꝑfectissimo: sicut bonū est propinquius enti in ordine cōicādi ꝑfectiōes siue finaliter terminādi ⁊ cōplēdi ꝑfectionem alteri⁹: iuxta qd̄ bonum vno modo dr̃ cōicatiuum sui ſm Aug. pmo de doctrina xp̄iana. alio modo finis. ij. physi. ⁊ v. meta. ⁊ i. ethi. licet verū sit ꝓpinquius enti in ordine ad potētias operatiuas circa totū ens. ¶ Ad rōnem in cōtrariū primo instatur: q̄r silr̃ posset argui de vero: nam verū est verꝝ per essentiā: bonū aūt est verū per ꝑticipationem: ergo verum veri⁹: ergo et maius. et sic arguit Aug. negatiue. viij. de tri. ca. ij. si non veri⁹ nec maius: vbi non est locus nisi a cōuertibili. ¶ Ideo respōdeo ꝙ oīa ista transcēdētia denoiant se mutuo: et ideo equalis perfectionis est esse essentialiter verū / sicut est esse essentialiter bonum: nisi ꝓbetur ꝙ ratio veri est nobilior rōne boni: et ecōuerso. ¶ Alia respōsio realior ꝙ ly magis pōt referri ad inherētiam vel ad predicatum: inherētia sequit̃ idētitatem extremoꝝ: ergo qd̄ essentialiter inest / magis inest ꝓut ly magis determinat inherentiam vel idētitatem: non aūt ꝓut determinat extremum inherēs. exēplum: albū non est albius q̄ homo qui est alb⁹. ¶ Scd̄o arguit̃ ex habitu: q̄r actus est nobilior ad quem disponit nobilior habit⁹: aliquis habitus intellect⁹ est nobilior quocūq; habitu volūtatis: q̄r ſm phm̄. i. meta. sapiētia est nobilissimus habitus. et idem. vi. ethi. et expresse. x. null⁹ autem habit⁹ volūtatis est nobilior apud phm̄ iustitia vel saltem amicitia: de quib⁹ ptȝ ꝙ longe sunt infra sapiētiam ſm ipsum. ¶ Cōtra. i. ad Coꝛ. xiij. Maior hoꝝ est charitas. et Aug. xv. de tri. c. xix. In donis dei nullū est maius donum charitate nec equale. ptȝ de dono alterius rōnis. ¶ Respōdetur ad Aplm̄ et Aug. ꝙ intelligunt pro statu vie: sed pro statu patrie lumen glorie est nobilius. hoc ꝓbatur: q̄r illud est perfectius cui ꝓpter perfectionem suam repugnat cōpetere imperfectio / q̄ illud cui ꝓpter imperfectionem suam non repugnat. lumen glorie ꝓpter ꝑfectionem suam repugnat in esse viatori / non aūt charitati. ¶ Confirmatur. perfectius est qd̄ distinguit ꝑfectum ab imperfecto illo qd̄ est cōmune vtriq;: lumen glorie distinguit cōprehēsorem a viatore: charitas est cōis. ¶ Cōtra illam respōsionem arguitur. primo per auctoritatem Hugonis sup angelica hierarchia. c. vij. sup illud Dionysij. Super acutum super feruidum ⁊ dilectio supeminet sciētie. vnde ⁊ supremus ordo denoiatur ab ardore ꝓxim⁹ sibi a sciētia. ¶ Preterea per rationem perfectissim⁹ habitus volūtatis in via perficit eam ſm capacitatem quā habet pro tunc: ergo si ille est nobilior quocūq; habitu intellect⁹ / capacitas volūtatis pro via est maior vel aliquid maius q̄ capacitas intellectus: ergo ⁊ pro patria: q̄r vel eadem capacitas hic ⁊ ibi loquēdo de capacitate remota que est ſm gradum nature capacis: vel illa ibi correspōdebit ꝓportionaliter isti hic loquēdo de capacitate ꝓpinqua: q̄r capacitas prima non potest totaliter satiari nisi per aliquid ꝓportionaliter perficiēs eam: ergo nō nisi per nobili⁹ si illa est ad aliquid nobilius. ¶ Hoc medium videtur magis concludere pro volūtate: maxime loquēdo de habitib⁹ infusis qui disponūt ad beatitudinem illā verā de qua loquūtur theologi. ¶ Ad auctoritatem phi posset dici ꝙ licet sapiētia esset nobilior habitus acquisitus: non sequitur ꝙ disponat ad nobiliorem actū: loquēdo de actu supernaturali: cuiusmodi est beatitudo. ¶ Sed cōtra. volūtas est potētia habitualis per habitum acquisitum sicut intellect⁹: ergo habitus volūtatis suprem⁹ acquisitus pōt excedere sapientiam: sicut supremus infusus in volūtate excedit supremum infusum intellectui. ¶ Posset aliter dici ꝙ phs cōiter non distinxit intellectum a volūtate in rōne principij operatiui siue operatione ad extra. vnde ꝓ eodem habet principium distinctū cōtra naturā: nūc vocat artem vel intellectū: nūc ꝓpositū. Silr̃ neq; in operatiōe ad intra respectu finis: vnde ⁊ illā speculationem sapiētie non distinguit a dilectione: sed magis speculatio illa includit dilectiōem vel saltem non asserit intellectionem nō posse sufficere sine volitione: q̄r vt distinguit ab inuicem alter ab altero actu nec affirmat nec negat.

¶ Tertium medium est ex cōparatione actus ad actū. primo sic: causa equiuoca efficiens est nobilior effectu: actus intellectus respectu finis est causa actus volūtatis: q̄r hoc posito ponit̃ ille: et amoto amouet̃: et ꝙ equocatio: ptȝ. ¶ Contra. ex eodem medio volūtas imperat intellectui: ergo actus volūtatis est causa efficiens equiuoca respectu intellectionis. ¶ Confirmatur per Ansel. de cōcep. xp̄gi. c. iiij. vbi dicit ꝙ volūtas mouet se cōtra iudiciū aliaꝝ potētiaꝝ: et ꝙ oēs alias mouet ſm imperiū suū. et Augu. xix. de ciui. ca. xiiij. dicit ꝙ voluntas vtitur oibus alijs potētijs. ¶ Preterea. ix. meta. posterius gñatione est prius ꝑfectione: volitio est posterior generatione: nec hoc solū / sed habet rōnem finis respectu intellectionis ſm Ansel. lib. ij. Cur deus homo. c. pmo. et Aug. xix. de ci. c. xiiij. Homini rōnalis aīa iest vtēte aliquid cōtēpletur. et ſm hoc aliquid agat ⁊ post vt aliquid vtile cognoscat: et ſm eam cognitiēem vitā

Vide Ihē. q.i.q.14.
Vide var. i pmo di.3. q.vltima.
di.8.q.4.
T.c.31. T.c.3. Capi.1. et inde.
In prohemio.
Cap.8. Cap.8. et inde.
Th.in.4. vbi.s.
Vide var. et Ric. vbi supra.
T.c.15.

moresq; cōponat. Rū. nec actus intellectus est totalis causa actus volūtatis sed partialis causa si est aliqua: nec ecōuerso voluntas est totalis causa intellectionis. Maior aūt illa vera est de totali causa effectiua equiuoca: et si de partiali hoc erit de causa superioris ordinis. et hoc modo volūtas imperās intellectui est causa
M superior respectu actus ei⁹. Intellectus aūt si est causa volitionis est causa subseruiēs volūtati tanq̄ habēs actiōem primam in ordine gn̄ationis: et ideo istud medium cōcludit pbabiliter pro voluntate pro intellectu nihil. ¶ Q: aūt intellectio non sit totalis causa volitionis ptz: q: cū prima intellectio causetur a causa mere naturali: et intellectio sit non libera: vlteri⁹ simili necessitate causaret quicq̄d causaret: et sic q̄uocūq; circuli fierēt in actib⁹ intellectus ⁊ voluntatis: totus pcessus esset mere necessitate naturali: qd̄ cum sit incōueniens vt saluetur libertas in hoīe oportet dicere posita intellectione non habere causam totalem volitionis: sz principaliorem respectu ei⁹ esse volūtatem que sola libera est. ¶ Ad pbationem positam ponitur ⁊c. illud añs negatum est lib. i. dist. i. q. iiij. ¶ Aliter arguit. illud est melius qd̄ sine alio esset eligibilius: sed intellectio sola est eligibilior volitione sola: q: intellectio sola esset actus perfectus ⁊ proprius nature intellectuali: volitio sola non esset nisi quedam inclinatio sicut grauis ad cētrū. ¶ Cōtra. ex eodem eligibili⁹ est quo habēs est simpliciter bonus illo quo habēs non est simpliciter bon⁹. sed xi. de ci. ca. xxviij. Neq; vir bonus merito dr̄ qui scit qd̄ bonum est: sed qui diligit. et ex hoc cōcludit ibi q̄ in hominib⁹ qui recte amāt: ipse amor magis amatur: qd̄ est ɔclusio hic intēta. ¶ Preterea in bonis que non inclu
N dūt se illud est eligibili⁹ cui⁹ oppositum est odibilius: sed prescindēdo ista q̄uo non includūt se oppositum intellectionis non pōt esse ita odibile sicut oppositum dilectionis. hoc pbatur primo de opposito cōtrarie: quia nulla ignorātia dei etiā infidelitatis pōt esse ita odibilis sicut odium dei si posset volūtati inesse. ¶ Scd̄o de opposito cōtradictorie: q: non diligere deum est vituperabile ⁊ peccatum: quādo scz pōt haberi potētia ppinqua: q: actu intelligēs deum ⁊ nullo modo diligēs peccat: silr̄ actu cogitās peccatum ⁊ sine omni displicētia peccat: non intelligēs aūt quādo tn̄ est in potētia ppinqua ad intelligēdum non est vituperabile nec peccatū. hoc medium pbabiliter cōcludit p volūtate. ¶ Ad rationem pro intellectu respōdeo. si dilectio sola esset nō esset tn̄ inclinatio naturalis sicut grauis ad centrum: sed esset operatio ppria nature intellectualis. q̄ enim nūc sit operatio ⁊ talis operatio non habet formaliter ab intellectione: sed concomitāter. ¶ Aliter arguitur. perfectius est qd̄ in perfectione minus depēdet: q: dependere est imperfectionis: actus intellect⁹ non dependet a volūtate: sed ecōuerso. Respōdeo. posteriora gene
T.c.15. ratione depēdēt a priorib⁹: et tn̄ sunt perfectiora. ix. meta. similiter finis in esse depēdet ab eo qd̄ est ad finem: et non ecōuerso. forma etiam a materia: et non ecōuerso. qualitas etiam corporalis a quātitate. intātum s̄m illos q̄ contradictio est esse albedinem sine superficie: et tamen in oīb⁹ istis est opposita maior vera: et vniuersaliter in istis generationib⁹ vbi est depēdētia ad aliud prius ordine generationis: verum est tamen q̄ simpliciter perfectum est oīno indepēdēs: q: sicut est primum
T.c.13. et.15. perfectione / ita generatione. ix. meta. oēm potētiā precedit actus tēpore: q: et si sit circulus ī prioritate act⁹ ad potētiam: et ecōuerso: tamen status est ad eum qui est semper mouēs primum: sed vbi due primitates non cōcurrūt opposita maior cōis vera est. ¶ Silr̄ posset dici q̄ intellectus depēdet a volitione vt a causa partiali: sed superiori: econuerso aūt volūtas ab intellectione vt a causa partiali: sed subseruiēte. ¶ Aliter sic. actus intellectus est purior: q: nullam impuritatem ɔtrahit ab obiecto: q: intelligere malum non est malum: sz act⁹ volūtatis ɔtrahit īpuritatem: q: velle malum est malū preter hoc alia est impuritas in volitione: q: est motus aīe ad rem in se intellectus nō sic: sed est rei ad aīam vel T.c.62. et rei vt est in aīa. ex p̄mo de aīa. et. vi. meta. verum ⁊ fal ide. Idē.2. sum sunt in aīa: bonum ⁊ malum in reb⁹ extra. ¶ Con de anima. tra. ex p̄mo thopi. illud est purius ⁊ melius cuius cor c.28.2.th. ruptio est impurior ⁊ peior: sed corruptio volitionis est c.24. talis: quia malum velle per se malum est: non sic intelligere. ¶ Et silr̄ illa ratio peccat dupliciter. vno modo q: debet cōparare intelligere corruptum qd̄ est falsum ad velle corruptum qd̄ est malum: et tūc ɔcluditur propositum per rationem iam dictam. alio modo: q: circa quodcūq; obiectum potest volūtas habere bonū actū: sicut intellectus. potest eñ bene odire malum sicut intellectus bene intelligere malum esse odiēdum. ¶ Si tādem accipiatur ista ppositio: ille actus est impurior qui redditur impurus ex impuritate obiecti. Respondeo. actus intellectus est talis q̄ necessario est falsus ex eo q̄ est falsi obiecti. actus aūt volūtatis non est impurus. i. malus: q: est obiecti mali nisi concomitanter. ¶ Q: si dicas actum volūtatis esse impurum ex obiecto impuritate malitie: non sic actum intellectus. hoc non cōcludit: q: tūc actus sensus esset nobilior actu voluntatis: q: minus impurus sic. ¶ Scd̄a ratio: scilz de Th.1.p.q.82.ar.3. tendētia in rem in se cōcludit oppositum primo dictis 3.thopi. eorū: q: concedūt q̄ actus volūtatis respectu superiorū c.4. ipsa volūtate est nobilior actu intellectus. ex hoc sequitur: ergo ille in genere est nobilior isto in genere: quia si optimum est nobilius optimo ⁊ genus genere vel species specie. tota enim species vna est superior quacūq; alia specie tota. ¶ Scd̄o actus non est perfectior nisi q: cōiūgit obiecto perfecto. actus aūt volūtatis coniūgit rei in se vt in se est: actus aūt intellectus non nisi rei vt est obiectum in cognoscēte: obiectum aūt beatificū simpliciter est nobilius in se q̄ vt est in cognoscēte: ergo actus volūtatis cōiūgit obiecto beatifico simpliciter sub nobiliori ratione. ¶ Ad auctoritatem Arist. vi. O meta. dico q̄ tam cognitio intuitiua q̄ dilectio sequēs tendit in obiectum vt est existēs in se: cognitio aūt abstractiua ⁊ dilectio sequēs tendūt in obiectum habens esse cognitum: ideo in hoc non est differētia inter intellectum ⁊ volūtatem: q: vtraq; potētia pōt tēdere in obiectum suum vt in se: et in obiectum vt habet esse diminutum in intellectu: tamen ph̄s cōiter loquebat̄ de intellectiōe abstractiua ⁊ de volūtate vt est desideratiua: q̄uo tēdit in rem non iam existētem sed futuram: et hoc vt in terminum actus desiderij seu effectum: in eadem aūt rem vt obiectum non tendit nisi vt habet esse in intellectu: q: quādo desideratur nullum aliud esse habet s̄m q̄ possit obijci.

Ad rationes principales. Ad primam T.c.39. dico s̄m q̄ dictum est in qōne. i. dist. precedēti. xij. meta. actus intellectus est vita: et vita eterna si est act⁹ eternus. si accipias q̄ est vita eterna beata hoc non est in euāgelio / sed additur ita: addo vt cognoscāt te ⁊ amēt. nec magis est scd̄a additio cōtra textū q̄ prima. ¶ Ad aliud qd̄ est Aug. cōcedo q̄ visio est tota merces hoīs intelligētie: sed non summa merces totius hoīs. et sic possunt glosari multe auctoritates sonātes pro intellectu q̄ intelligūtur de suprema potentia vel de natura s̄m potētiam: nō aūt de simpliciter suprema perfectione nature. ¶ Ad illd̄ de habitu ptz in scd̄a via que pcē

dit ex medio sumpto ex habitu. ¶ Ad aliud dico ꝙ di-
P lectio est bonum magis sufficiẽs q̃ intellectio: q2 eo ha
bito habẽs minus eget. ¶ Ad ꝓbationem minoris di-
co ꝙ dictum philippi intelligẽdum est q̃tum ad instru
ctionem fidei de trinitate. hãc enĩ tũc non cõplete intel
lexerat. frequẽter enim audierat sermonem de patre. et
ideo cõcepit ꝙ patre sibi ostẽso sufficiẽter caperet ⁊ alij
cũ eo veritatem fidei de trinitate. non aũt loquebatur
de visione beata quasi illa per se sufficeret sine dilectio-
ne: sicut apparet per respõsionem xp̃i. Tãto tẽpore vo-
biscum sum ⁊c. philippe qui videt me. q̃si dicat. Si iam
me sm veritatem vidistis etiam perfecta visione fidei/
et patrem meum simili visione vidistis. non aũt intelle-
xit ꝙ apostoli vidissent eum visione beatifica: iam enĩ
supponeret eos fuisse beatos.

Quæstio quinta.

Utrum beatitudo simpliciter cõsistat in actu q̃ est fruitio? Q2 non. ille non distinguit beatum a non beato: q2 competit etiam viatori ex diffinitione frui. Respõdeo. viator tantum habet desideriũ qđ est respectu non habiti: et ideo non fruitur. ¶ Cõtra. non minus vult viator deo bonũ qđ sibi inest q̃ cõprehẽsor: ergo non minus habet actũ amoris amicitie respectu boni habiti ab amato q̃ cõprehẽsor: frui aũt est actus amicitie non concupiscẽtie. ¶ Preterea. non habẽs charitatem si nude videret essentiam diuinam ꝙ non includit contradictionem: põt ea frui: et tamen sine charitate non potest esse beatus. xv. de tri. c. ix. Charitas sola est que diuidit inter filios regni ⁊ perditionis. ¶ Preterea. oĩa inferiora natura intellectuali suo modo/hoc est sm quid beatificãtur in cõpletione actus cõcupiscẽdi: ergo ⁊ volũtas in simili actu/licet perfectiori: sed fruitio non est aliquis actus cõcupiscẽdi. ¶ Preterea. tentio succedit spei: ergo est actus volũtatis: ergo in illo est beatitudo: q2 voluntas
et.5. sm se est potẽtia sm quam beatificatur natura intellectualis: sed tentio non est fruitio. ¶ Oppositum. primo de doctrina christiana. capi. vi. summa merces est vt eo perfruamur.

Ad quæstionem sunt duę cõclusiones.

Prima ꝙ in solo actu qui est fruitio cõsistit beatitudo
A simpliciter nature intellectualis. scđa in qua fruitione q2 non in omni. ¶ Prima ostẽditur diuisiue sic. in genere non est nisi duplex actus volũtatis velle ⁊ nolle. velle etiam est duplex in genere: aut ꝓpter volitũ siue propter bonum voliti: aut ꝓpter volẽtem vel ꝓpter bonum volentis. primum velle dicit esse amoris amicitie: scđm amoris cõcupiscẽtie. et solum primum velle est frui: qđ est amore inherere ꝓpter se scz amatum. ¶ Contra. qđ non eliciatur a volũtate effectiue: tum q2 volũtas beatificaret se: tum q2 premium est qđ premiãte confertur premiato: tum q2 actus gratuitus dilectionis est de se meritorius: q2 eiusdem rationis cum meritorio qđ significat se apud illum quem sic diligit: licet ꝓpter statum non mereatur nihil qđ est potest esse meritum quãtum est de se est essentialiter premium: tum q2 intensior actus fruitionis saluatur si sit a deo. ꝓbatur in generali: quia ad maiorem perfectionem est capacitas passiua in creatura q̃ virt⁹ actiua: et specialiter de aĩa xp̃i.
B ¶ Cõtra illam scđam obijcitur per illud. ix. de trini. vlti. Appetitus inhiãtis fit amor fruẽtis. appetitus inhiãtis pertinet ad amorem cõcupiscẽtie: ergo. Respõdeo. viator velle concupiscẽtie vult sibi bonum: et velle amicitie vult deo bene esse. primus appetitus respectu boni habẽdi fit amor cõplacẽtie boni habiti sibi: et ita amor fruẽtis. non tamen quo fruitur formaliter/sed ei⁹ qui fruitur alio amore illo eodem obiecto ĩ se qđ amat sibi illo amore. scđs appetitus/id est imperfect⁹ amor fit amor perfectus fruentis/id est quo fruitur. ¶ Premissa diuisione ꝓbo principalem conclusionem non includẽdo nec excludẽdo passiones de quib⁹ postea queretur: sed tãtum de istis actib⁹ volũtatis hec loquẽdo. patet ꝙ beatitudo non potest cõsistere in aliquo nolle: tum q2 nolle habet pro per se obiecto malũm: quod nõ potest esse obiectum beatificum: tum q2 actus beatificus est primus ⁊ immediatus respectu vltimi finis: et ita non habetur virtute alicuius actus volũtatis prioris. nolle aũt patet qđ non est prius respectu finis vltimi: immo nec simpliciter prius inter actus voluntatis. patet q2 ꝙ non habetur vel cõmuniter non nisi virtute alicui⁹ velle sm Ansel. iij. c. de casu diab. nullus deserit iustitiam nisi volendo aliquid ꝙ non stat cum iustitia: sicut exẽplificat de auaro ⁊ nũmo ⁊ pane. ¶ Scđo non consistit beatitudo in actu concupiscentie: tum q2 licet ille posset esse bonus si sit debite circũstantionatus: tamen non est bonus ex rõne sui vel obiecto etiam deo: q2 põt esse immoderatus. qđ apparet. lxxxiij. q. q. xxx. per- Dist.6.
uersitas est in vtẽdo fruẽdis. sic etiam dictũ est in. ij. lib. angelum peccasse primo immoderate cõcupiscẽdo sibi obiectum beatificum: sicut vult Ansel. de casu dia. vi. c. vbi vult ꝙ aliquid appetebãt qđ habuissent si stetissẽt. nihil aũt prius vel magis appetebãt q̃ beatitudinem: q2 ad illam primo etiam summa inclinat affectio cõmodi. actus aũt amicitie respectu dei ex rõne sui ⁊ obiecti est bonus: saltem non potest esse immoderatus excedẽdo/sed forte deficiẽdo. Tum q2 actus cõcupiscẽtie non est nec esse potest primus actus voluntatis respectu finis: q2 omne concupiscere est in virtute alicuius actus
amicitie: ideo enĩ cõcupisco huic bonum: q2 amo hunc cui cõcupisco. tum q2 actus amicitie inest volũtati sm ꝙ habet affectionem iustitie: q2 si solam affectiõem cõmodi haberet non posset nisi sibi summo commoda: vel sm Ansel. xiiij. de casu diaboli. Actus aũt cõcupiscẽtie inest voluntati sm ꝙ habet affectionem cõmodi: q2 necessario inest sm illam etiã si sola illa esset. nobilior aũt sm rõnem est affectio iustitie affectione cõmodi: q2 regulatrix ei⁹ et moderatrix sm Ansel. et ꝓpria volũtati inquãtum libera est. q̃ affectio cõmodi esset ei⁹ etiam si volũtas libera non esset. Tum quarto: q2 actus amicitie tendit in obiectum vt est in bonum: actus aũt concupiscẽtie tendit in illud vt est bonum mihi: nobili⁹ est aũt obiectum in se q̃ vt ab aliquo habitum: saltem illa habitio obiecti ad habẽtem que est formalis ratio ĩ obiecto vt cõcupito diminuit ab illa perfectione obiectiua quam habet istud bonum vt in se. ¶ Scđa cõclusio a.l.quis.
principalis patet ꝙ viator potest frui deo: q2 amore inherere sibi ꝓpter se. ¶ Si dicas non amore sed desiderio/hoc est falsum: q2 et si deus sit non habitus ab amãte. et ideo possit desiderari vt habẽdus: tamen non desidero aliqđ bonum habẽdum a deo/qđ non habet: sz tñ cõplacet mihi infinita bonitas ei⁹ cui volo acceptãdo et cõplacẽdo in esse omne bonum qđ sibi inest. ¶ Patet etiaz ꝓpositum per illud. lxxxiij. q. q. xxx. ꝙ virt⁹ cõsistit in fruendo fruẽdis. ¶ Sed est hic difficultas q̃o distinguatur fruitio beatifica ⁊ non beatifica? Uidetur ꝙ non specie: q2 quãdo per se cause sufficiẽtes sunt eiusdem speciei ⁊ effectus. sic est in ꝓposito: q2 eadem volũtas eadem charitas idem obiectum fruibile ⁊ sub eadem ratione ex parte obiecti. sm hoc ergo poneretur ꝙ non differũt nisi sicut magis ⁊ min⁹ in eadem specie. ¶ Si cõtra hoc obijcitur ꝙ tũc viator esset beatus: licet minus beatus q̃ cõprehẽsor. Respõdeo. cõsequẽtia

non valet: q: beatitudo nõ imponitur ad significãdum illam naturam ẽm speciem sicut imponitur hoc nomen fruitio: vnde bene cõceditur ꝙ vterq; fruitur: sed alter magis alter minus: immo imponitur hoc nomen beatitudo ad significãdum fruitiõem in determinato gradu ita ꝙ non infra. et illum nunꝙ habet viator nec ẽm magis nec ẽm minus: sed sic habẽt illum diuersi cõprehensores: ideo vnus eoꝝ est beatior altero. Qꝺ ostenditur sic: q: si tm̃ sint gradus eiusdem speciei accipiatur infimus beati ⁊ supremus viatoris si equãtur: ergo viator est beatus si ille actus deficit ab illo non in infinitum. patet: pone ergo ꝙ per quattuor gradus possibile est fruitionem viatoris crescere per quattuor gradus: quia et cognitionem: cum etiam cognitio eiusdez speciei tot gradus habeat quot ⁊ fruitio. posita aũt intensione cognitionis / possibile est fruitionem cognoscẽtis ꝑportionaliter intẽdi: ergo adhuc possibile est viatorem pertingere ad illum gradum ⁊ esse beatum. vnde hic cõsimiliter potest argui de aliquo gradu dato fruitionis beatifice a quo distat supremus gradus viatoris: puta beate

E Marie per aliquot gradꝰ: tamen si est eiusdem speciei infra speciem fruitionis beatifice descẽdatur ad minus et minus: tãdem erit aliqua beatifica equalis isti non beatifice vel minor ea. ¶ Aliter potest dici ⁊ probabiliꝰ ꝙ fruitio beata ⁊ non beata differũt specie: seipsis quidem formaliter: sed a causis vel habitudine causaꝝ causaliter. si eñ ponaꝉ ꝙ intellectio est causa: licet partialis ipsius volitiõis: et intellectio viatoris ⁊ visio beati differũt specie: ergo ⁊ effectꝰ qui necessario requirũt ista 2 causas diuersas. nunꝙ eñ indiuiduum eiusdem speciei necessario requirit causam alteriꝰ speciei ab illa quam requirit aliud indiuiduum. Si aũt intellectio dicatur

a.l.equalr. causa sine qua non saltem essentialiter requiriꝉ: et tunc sicut prius diuersa eiusdem speciei nõ necessario requirunt in causis aliqua alteriꝰ speciei: ita in hac opi. habet cõcedere volitiones penes obiecta distingui specie: et tamen obiectum ẽm eos est causa sine qua non: tũc autem potest saluari distinctio fruitionũ ex distinctione vnionum: sicut ex diuersa approximatione agentis ad passum variatur effectus. aliter eñ agit agẽs quod per lineam rectam opponitur ⁊ approximatur passo ꝙ qꝺ per reflexam vel fractam. cognitio aũt hec est quasi approximatio obiecti ad volũtatem. ¶ Tenẽdo istam secũdam viam non oportet cõcedere ꝙ de potẽtia absoluta diuina possit causari in aĩa viatoris saltem non videntis nude deũ aliqua fruitio equalis infime fruitioni possibili cuicũq; beato: q: supremũ infime speciei nõ potest equari infimo superioris speciei: q: tota hec est infra totam illam. Difficile est aũt ẽm viã priorem ꝓhibere quin in aĩa viatoris stante cognitione enigmatica tantum vel tantum intensa possit inesse aliqua fruitio equalis alicui fruitioni beatifice date.

Ad argumenta principalia. Ad primũ

patet ex scꝺo articulo. ¶ Ad scꝺm dicitur ꝙ sine charitate si videret aliquis deũ / non haberet fruitiõem supernaturalem: q: nec actum aliquem primum supernaturalem sine quo nec pati potest nec agere: nec per consequens habere frui beatificum. ¶ Aliter dictum est distin. i. primi. q. iiij. ꝙ habitus non est quo habẽs simpliciter põt elicere actũ: et ideo posita quasi presentia obiecti volũtas põt in aliquem actũ circa illud obiectum et ille actus supernaturalis est ex obiecto ⁊ pñtia obiecti: sed non est ex aliquo in potẽtia eliciente: nec tamen illa fruitio est beatifica: q: non est tanta quãta nata est haberi a tali volũtate circa obiectum sic ostensum. maior eñ habeꝉ et si charitas inesset ꝑ quã aliquo modo

intẽdereꝉ actus sicut dictũ est di. xvij. primi. q. i. beatitudo aũt volũtatis non est i aliquo actu nisi supremo quẽ potest habere circa obiectum taliter sibi presentatum. ¶ Ad tertium dico ꝙ sola volũtas inter oẽs appetitꝰ põt velle alicui bonum ꝑpter ipm volitum: et ideo non est sic de alijs appetitibꝰ et illo: sicut nec generaliter qñ illud de quo arguiꝉ est solũ tale: immo est argumẽtũ ad oppositum: qñ arguiꝉ de aliquo ꝑtinẽte ad ꝑfectionem istius solitarij conueniẽs est cũ imperfectioribꝰ se in aliquo ⁊ differẽs ab eis in alio sibi ꝑprio ꝑfectiꝰ est ẽm illud ꝑprium ꝙ ẽm illud cõe: q: cõe non põt esse perfectiꝰ quocũq; imperfecto includẽte ipm. et ideo si perfectio excellẽs vtpote beatitudo cõueniat illi solitario magis cõcluditur ꝙ cõueniat sibi non ẽm illud in quo assimilaꝉ inferioribꝰ ꝙ cõcludaꝉ oppositũ. ¶ Ad quartum non omne qꝺ succedit virtutibꝰ theologicis i via vel actibus eaꝝ est de essentia beatitudinis: sed tm̃ vnicus actus perfectissimꝰ. ideo esto ꝙ tẽtio sit actꝰ volũtatis succedẽs actui speci: nõ seqtur ꝙ in ipa cõsistat beatitudo: sed sufficit ꝙ ipa cõcomiteꝉ beatitudinem.

Quæstio sexta

Utrum ad essentiam beatitudinis pertineat securitas? Qꝺ sic. xiij. de trini. ca. vij. post alia pertinẽtia ad beatitudinem enumerata subdit. et qꝺ est oĩo beatissimum: ita semper fore certissimum erit. ¶ Preterea de essentia beatitudinis est ꝙ sit vltimata perfectio: ergo ex rõne sui excludit a subiecto oẽm priuationem oppositam: ergo ex rõne sui cõstituit subiectum incorruptibile ⁊ intransmutabile ẽm eam. ¶ Preterea. pmo ethi. felicitas est operatio optima ẽm vitam perfectã hoc ẽm ipm includit ꝑpetuitatem quãdam: alioquin felix posset miser fieri: qꝺ habet pro incõueniẽti. ¶ Preterea ad ꝑfectionem viatoris primã cõcurrũt essentialiter fides spes ⁊ charitas: et ad scꝺam actus illoꝝ: ergo ad ꝑfectionem apprehẽsoris cõcurrũt essentialiter actus ꝑfecti correspõdẽtes istis. ꝯña ꝓbatur: q: non minorem integritatem requirit ꝑfectio scꝺa beati i suo gradu ꝙ viatoris i suo alioquin beatus: vñ beatꝰ non haberet oẽm ꝑfectiõem ꝑ se cuiꝰ esset capax: nũc aũt actui spei non succedit nisi tentio: tentio non videꝉ nisi securitas: ꝗ. ⁊c. ¶ Oppositum. i. ethi. c. vi. nihil est perfectiꝰ ex hoc ꝙ diuturnius. exemplificat de albo vniꝰ diei ⁊ vniꝰ anni: qꝺ oĩo veꝝ est de ꝑfectione ꝑmanente: q: tali accidit tps vel quecũq; duratio maior vel minor: ergo cũ securitas includit perpetuitatem durationis non ꝑtinet per se ad beatitudinem que est perfectio simul tota. ¶ Preterea. ista securitas si est actus aut intellectus aut volũtatis. Si intellectus non ꝑtinet ad beatitudinem nisi vt preuium. ex. q. iij. ⁊. iiij. huiꝰ dist. Si voluntatis non est fruitio: immo habet fruitionem pro obiecto. in sola aũt fruitione est beatitudo. ex. q. precedente: ergo. ⁊c.

Hic duo sunt videnda. Primo de perpetuitate

Ca. 8. (margin)

petuitate beatitudinis. scꝺo de securitate beati. ¶ De primo ptz: q: ita est ex scriptura Matth. xxv. Ibũt iusti in vitã eternã. et Matth. xxij. Erũt sicut angeli dei. et in ps. lxxxiij. In secula seculoꝝ laudabũt te. et alibi sepe. ¶ Sicut ad hoc sunt dicta sctõꝝ multa. sufficiat adducere illud Aug. xiij. de tri. c. viij. Beata vita esse non põt nisi sit immortalis. qꝺ ꝓbat: q: si amitti põt: aut ergo beatꝰ amittit eã nolẽs: et tũc non est beatꝰ: q: nõ habet quicqd vult: aut volẽs aut neq; nolẽs neq; volens: et ad vtrũq; illoꝝ duoꝝ mẽbroꝝ sequiꝉ ꝙ non est beatꝰ q: non amat beatitudinem: immo si volẽs amittit odit eam. si neuter non appreciat eã: nec ergo est vita beata.

Idẽ Matt. 12. ⁊ luc. 20 (margin)

¶Cõsilr põt argui si amittat beatitudo p amissionem vite naturalis:qz aut amittit vitã volẽs aut nolẽs:aut neutraliter:et videt ista distinctio trimẽbris Aug.intel ligẽda:non pro instãti quo poneret amittere beatitudi nem:qz ꝯñs nõ esset incõueniẽs scz φ tũc non sit beat⁹: sed debet intelligi ꝓ illo primo nũc vel ꝓ tpe ꝓ quo est beat⁹:qz siue tũc nollet amittere τ tñ amitteret nõ ha= bet q̃cq̃d vult:siue tũc vellet amittere vel nõ curat:non diligit ꝓ futuro illã vitã etiã dum habet eã:ergo nõ est beata:nec est rõnabile instare φ amittat eã:sed hoc nõ cõsiderat dum est beat⁹:et ideo est neuter quo ad volũ= tatem:nõ quidẽ nõ curãdo illud bonũ apprehẽsum ha= beri ꝓ semꝑ/sed nihil intelligẽdo de illo haberi. ¶Hoc inq̃ irrõnale est:qz q̃n nũq̃ cõsideraret de ꝑpetuitate illi⁹ vite quã summe diligit si beata est:aut si cõsiderat et credit eã perpetuã dã:ergo decipit.nihil aũt incõue= niẽtius q̃ φ falsa opinione aliq̃s sit beat⁹ ſm Aug.de ciui.dei.xi.c.iiij. ¶Ad hoc etiã cõsonat auctoritas phi in.ij.de gñatione in fi.in oĩb⁹ inquim⁹ naturã deſidera= re qd meli⁹ est.meli⁹ est aũt semꝑ esse q̃ non esse:saltem eo modo quo semꝑ esse est possibile.est aũt possibile na= ture ꝑpetue φ sit ꝑpetuo perfecta vltimata ꝑfectione. ergo hoc naturaliter desiderat:et per ꝯñs in beatitudi ne vbi desideriũ naturale cõplebit ne sit frustra hoc ha bebitur. ¶Sed de causa isti⁹ perpetuitatis dubium est similr qualis sit illa ꝑpetuitas:et tertio qualiter insit beatitudini. ¶De primo aũt ponit beatitudo essentia liter ex se necessaria:et tũc non põt non esse ꝑpetua:for maliter quidẽ ex seipã:causaliter aũt aliqua causalita= te a causa extrinseca. Aut scd̃o ponit φ beatitudo est ꝑpetua ex volũtate necessario fruẽte aliquo viso:qz nõ ostendit in eo aliqua ratio mali aut defect⁹ boni.et dif= fert ista positio a prima:sicut illa quã ponit celũ neces= sario moueri ex necessaria habitudine vniformi mouen tis ad mobile:ab illa que poneret motum celi ex se for= maliter necessariũ. primũ poneret phs non scd̃m:sicut patet.xi.meta.cõmẽ.xli.ponit potẽtia necessario deter minari ad agẽdum τ ex habitu necessario:puta intelle ctum ad vidẽdũ ex lumine glĩe/et volũtatem ad fruen= dum ex charitate cõsummata. ¶Pro prima positio= ne illaꝝ arguit sic.aliqua forma corporalis est simplici ter incorruptibilis:nec solũ substãtialis vt forma celi/ sed etiã accidẽtalis dũmodo sit ꝓpria ꝑfectio corporis incorruptibilis.vt ꝑspicuitas in celo/et luminositas in stellis:ergo suprema ꝑfectio nature spũalis est formali ter incorruptibilis. ¶Preterea.forma que tollit a sua materia oẽm priuationẽ cõstituit cõpositũ incorrupti= bile:ptz de celo. Sed beatitudo tollit a natura beatifi= cabili oẽm priuationem:qz oẽm imperfectionẽ et potẽ tialitatem:cũ sit act⁹ vltim⁹ in suo ordine magis q̃ for ma celi in ordine formaꝝ substãtialiũ. ¶Cõfirmat ra= tio:qz finis extrinsec⁹ pro eo φ includit eminẽter perfe ctionem oĩs alteri⁹ finis tollit oẽm priuationẽ seu carẽ tiam respectu finis extrinseci/hoc est non deficit aliq̃s finis extrinsec⁹ habẽti ꝑfecte illũ:ergo a sibi vel a cau= sa finis vltim⁹ intrinsec⁹ cõiũgẽs isti fini tollit oẽm pri uationem finis alteri⁹ intrinseci:et ita cõstituet cõposi tum formaliter incorruptibile intrinsece τ in cõiũctiõe ad finẽ extrinsecũ. ¶Preterea tertio:si beatitudo eẽt de se formaliter possibilis:ergo posset destrui τ tñ manẽ te natura:qz ipã est incorruptibilis:et ꝑ ꝯñs posset bea tus fieri miser.et ita beat⁹ non esset beat⁹:qz non habe ret q̃cq̃d vult:vult eñ nũq̃ fieri miser. ¶Contra illud: beatitudo creata est accidẽs:ergo non min⁹ depẽdet q̃ suũ subiectũ:sed subiectũ depẽdet ex conseruatione dei cõtingẽter ipm cõseruãtis:et ꝑ ꝯñs non habet necesse esse formaliter:ergo multo magis nec accidẽs. ¶Rñ. et si absolute beatitudo habeat esse cõtingẽs:tñ ex quo semel inest nature necessario inest manẽte natura:τ ita habet necesse esse:ex quo ꝓducta est in esse τ hoc q̃tum est in ordine suo essendi:licet nõ absolute sit necessariũ: sicut ꝓbat ratio. ¶Cõtra hoc.de⁹ põt cõseruare prius essentialiter sine posteriori:illa natura est prior essentia liter beatitudine:qz subiectũ:imo etiã prior tẽpore:ptz ergo τc. ¶Cõfirmat.nũq̃ est maior necessitas tertij ad primũ q̃ tertij ad scd̃m:hec aũt tertij ad scd̃z est tm̃ ha bitudo ꝯtingẽs:ptz ex rõne extremoꝝ:ergo τc. ¶Cõcedo ergo φ nihil aliud a deo habet esse formaliter necessa= riũ sed simpliciter cõtingẽs:tñ aliqd creatũ pt habere esse incorruptibile ꝓ quãto nõ habet cõtrariũ:vel non põt destrui ab aliquo creato/sed tm̃modo põt annihila ri a deo non cõseruãte:et hoc modo põt cõcedi beatitu dinem esse incorruptibilẽ:sed sic incorruptibile non est ex se ꝑpetuũ nisi possibiliter:qz sicut esse suũ habet cõ= tingẽter a deo cõseruãte:sic et ꝑpetuitatem. ¶Ad rõ= nes ꝓ prima opinione. Ad primũ ptz ex dictis φ nec celũ nec aliqd accidẽs ei⁹ est incorruptibile nisi modo predicto. ¶Ad scd̃m dico φ nulla forma põt auferre priuationẽ a susceptiuo:qd scz natũ est recipere aliam formã nisi eminẽter cõtineat formã ipam:qz manẽte in aliquo aptitudine ad recipiẽdũ nõ põt tolli carẽtia ni= si ponat illd:nec aliter tollit nisi sicut illd tollit.forma ergo celi cũ nõ includat in se formas inferioꝝ simplici= ter:sed nec eminẽter eo modo quo ens infinitũ includit oĩa alia:seq̃tur φ non tollet a sua materia priuationes illaꝝ formaꝝ:si tñ sua materia est capax illaꝝ vnde illa via ponẽdi celũ incorruptibile videt irrõnabilis:qz per illã viam nõ tollit corruptibilitas q̃tum est ex princi= pijs intrinsecis:licet saluet φ nõ possit corrũpi ab agẽ te naturali:qz illa forma ita cõtinet alias φ nõ põt per aliqd agẽs naturale expelli.exẽplũ hui⁹ ptz in intelle ctiua que est forma ꝑfectior q̃ forma celi:τ tñ nõ tollit a materia aliquã priuationẽ aliaꝝ formaꝝ:imo nec cõ= stituit incorruptibile respectu agẽtis naturalis ꝓ q̃to aliquã formã cõcomitãtẽ requirit ad sui esse ad quã po test agẽs naturale attigere corrũpẽdo/sola ergo forma infinita si posset materiã ꝑficere posset ꝑ illã viã aufe= rẽdo scz priuationẽ cõpositũ incorruptibile cõstituere: tñ adhuc esset dubiũ an susceptiuũ esset in potentia ad illas formas sub ꝓprijs rõnib⁹ quas hz eminẽter ĩ illa vna forma infinita. ptz ergo φ añs est falsum loquẽdo de incorruptibili hoc est indestructibili. si aũt sit sermo de incorruptibili ab agẽte naturali aut a cõtrario cõce do añs:et sic cõclusionẽ. ¶Ad cõfirmationẽ dico φ nõ sequit de fine intrinseco φ tollat oẽm priuationem for maliter a subiecto sicut finis extrinsec⁹ tollit oẽm defe ctum finis extrinseci:qz finis extrinsec⁹ est formaliter infinit⁹:finis intrinsec⁹ est formaliter finit⁹:et ideo non potest sic ille includere intrinseca sicut ille extrinseca. ¶Cõtra. nõ põt finis intrinsec⁹ ali⁹ succedere isti nisi cõiũgat aliũ fini extrinseco:ergo si ille cõiũgit extrinse= co q̃ excludit oẽm defectũ etiã ille intrinsec⁹ excludit intrinsece oẽm defectũ finis cõiũgẽtis. ¶Rñ.ille dum manet excludit defectũ:sicut albedo dũ inest excludit defectũ nigredinis.sz ille nõ simpliciter necessario inest qz nõ est in se necessari⁹:ille aũt extrinsec⁹ est in se neces sarius. Et cũ dicis ali⁹ finis intrinsec⁹ põt cõiũgere aliũ fini extrinseco/concedo:sed tũc finis extrinsec⁹ non est hic finis nec supplens oẽm defectũ cuiuscũq̃ finis ex= trinseci. Per hoc ptz ad cõfirmationẽ:qz tũc nõ est cõ= iũctus huic. ¶Ad tertiũ dico φ si natura ista maneat eadem natura semꝑ est capax beatitudinis τ miserie: et ꝑ ꝯñs nõ est cõtradictio φ cessante beatitudine que est sibi accidẽs ꝑ accidens insit miseria. ¶Et cũ dicis.

Quẽ egi. hic Tho. i dist.i.q.i.ar ni.i.fol.4. q̃stiũculã. Hẽri. quo= li.ix.q.xi. Th.i.2.q. 10.ar.1.τ2. Est.12.Ari sto.τ.11.cõ= mẽtatoris

Cõtra egi. q̃ ponit in celo mate riã eiusdẽ rõnis cum materia in ferioꝝ.

tūc nō habuit prius q̄cq̄d voluit. Rn̄. habuit q̄cq̄d vo-
q.1.7.3.huius distin. luit vnitiue non distributiue accipiēdo sicut dictum est supra: hoc est deū in quo eminēter habuit oīe recte vo-
D libile. ¶ Cōtra scd̄am positiōem arguit lib.i.di.i.q.iiij.
A et cōcedo ꝙ licet intellect⁹ naturali necessitate videat obiectum p̄ns ꝓportionatum: tn̄ volūtas non naturali necessitate fruit illo obiecto viso sicut ibi dictū est: neqꝫ etiā illa necessitas vidēdi est simpliciter necessitas/sed tm̄modo necessitas si obiectū p̄ns moueat. et istud est sic mere cōtingēs: q2 obiectū istud volūtarie ⁊ cōtingēter mouet quēcūqꝫ intellectū creatū: sed etiā voluntas cōtingēter fruit illo viso cōtingēter/et copulat intelligētiam cū mēoria: si tn̄ ibi habet actū. ¶ Ad argumentum qd̄ in obiecto non ostendit aliq̄d mali nec defect⁹
Sol.3. argumētum opi. boni respōsum est vbi prius. ¶ Cōtra tertiā positiōem argui pōt ꝙ habit⁹ non pōt esse prior causa operatiōnis q̄ꝙ potētia/sed semper scd̄a: q2 illud est potētia quo simpliciter possum⁹. vn̄ habit⁹ non vtit potētia: sed potentia habitu sicut causa scd̄a ⁊ instrumēto. causa aūt prior nō determinat ad agēdū nec p ↄ̄ns necessitat per causam scd̄am: sꝫ ecōuerso. ¶ Preterea beata vgo habuit in via maiorē charitate charitate alicui⁹ beati inferioris grad⁹: et tn̄ illa charitas non necessitauit eam ad fruēdū etiā qn̄ cōtēplabat deū. ¶ Preterea esto ꝙ lumen glie necessitet illū ad vidēdū obiectū presens: tn̄ si volūtas sit causa imperās illā visionē pōt nō imperare. cōtingēter eīn cōiūgit intelligētiā mēorie illi⁹ obiecti qd̄ cōtingēter amat. videt aūt ꝙ ibi habeat sic cōiūgere: q2 ſm Augu. de tri. in multis locis. in gignitione verbi pfecte cōcurrit volūtas sic copulās: illa aūt visio est verbū ſm ip̄m. xv. de tri. ¶ Cōcedo ergo ꝙ nō est ne-
Capi.3. cessitas siue ppetuitas necessaria ex habitib⁹ determinātib⁹ potētias ad actus: sed tm̄modo ex habitu glorie est necessitas ſm quid: q2 habitus est naturaliter inclinatiuus. nec ex charitate talis necessitas est in volūtate: q2 talis libere potest vti charitate vel non vti.

Dico ergo ꝙ causa huius perpetuitatis nec est forma beatitudinis quasi p ip̄am beatitudo formaliter sit necessaria: nec natura potētiaꝝ illaꝝ q̄si circa obiectū necessario ppetuo operētur: nec habit⁹ in potētijs quasi necessario determinās potētias ad ppetuo operādum: sed est ex sola volūtate diuina que sicut pficit naturā intēsiue/ita cōseruat eā in tali pfectione ppetuo. Sꝫ tūc occurrit dubiū q̄uō michael beat⁹ erit impeccabilis. Nam p nihil intrinsecū sibi habet quin cōtingēter operet: et p ↄ̄ns pōt non frui ⁊ ita peccare. ↄ̄ns est falsum: cū dicat Aug. iij. de tri. cōtra Maximiū. c. xiij. Cuicūqꝫ nature prestat vt peccare non possit. non est hoc nature ꝓpe/sꝫ dei gr̄e. ¶ Idem in enchi. lxxxvi. vel. lxxiij. Aia nr̄a sicut habet nolle infelicitatē ita nolle iniquitatē semp habitura est: nūc aūt sic habet nolle infelicitatē ꝙ nō pōt eā velle. vn̄ dicit ibidē. Miseri esse non solū nolum⁹/sed nequaq̄ꝫ velle possum⁹. ¶ Rn̄. ptꝫ ꝙ beat⁹ est impeccabilis in sensu cōpositionis/hoc est nō pōt simul esse beat⁹ et peccare: sed in sensu diuisiōis ꝙ manēs beat⁹ nō habeat potētiā et possibilitatem ad peccādū pōt intelligi dupliciter. vel p aliq̄d sibi intrinsecum qd̄ excludit potētiā talē: vel p causam extrīsecā
B qd̄ excludit potētiam ꝓpinquā ab illo. v.g. et si habēs visum habeat potētiā intrinsecā vidēdi qd̄cūqꝫ corp⁹: tn̄ pōt p aliquā causam extrinsecā fieri ppetuo impossibilis ad vidēdū de potētia ꝓpinqua: vtpote si illa potētia faciat ppetuā distantiā visus ab illo corpore: sicut si esset obstaculū perpetuū inter celū empireū et oculū dānati: ille ocul⁹ non posset videre celū empireū loquēdo de potētia ꝓpinqua: et hoc p causam extrinsecā prohibētem potētiā ppetuo. posset tn̄ videre potētia remota ⁊ intrinseca: ita ꝙ nulla esset causa intrinseca impossibilitatis. Sic dico ꝙ nulla est causa intrinseca in volūtate michaelis nūc beati p quā excludat potētia ad peccādū pro alias in sensu diuisionis: nō aūt causa intrinseca ꝓhibēs istā potētiā oīno reduci ad actū: sꝫ per causam extrinsecā est impossibilis potētia illa ꝓpinqua
ad peccādū: vꝫ p volūtatē dei preuenientē illā volūtatē vt semp cōtinuet actū fruēdi: et ita nūq̄ꝫ possit potētiā suā remotā non fruēdi vel peccādi reducere ad actū: siquidē nūq̄ꝫ causa scd̄a preuēta a causa superiori agente ad vnū oppositū pōt potētia ꝓpinqua exire in aliud oppositum. ¶ Concedo ergo qd̄ infert ꝙ michael beatus et sit peccabilis in sensu diuisionis loquēdo de potētia remota. ¶ Ad auctoritatē Aug. ad primā dico ꝙ intelligit ꝙ peccare non posse potētia ꝓpinqua non est hoc nature sed gr̄e dei/hoc est gratuite preuenientis ⁊ cōseruātis illā naturā in recto actu. ¶ Ad aliā nō dicit Au- Doctrina singularis
gu. ꝙ sicut nunc habet necessario nolle infelicitatē/ita tūc necessario nolle iniquitatem. neutrū est eīn verū loquēdo de nolle vt est act⁹ elicit⁹. sꝫ sicut nūc habet ppetuo nolle habitualiter infelicitatē: ita tūc habebit nolle iniquitatē. ¶ Et cū arguis sic habet nūc nolle ꝙ nō pōt velle. Dico ꝙ ideo nō pōt velle infelicitatē: non q2 necessario habet nolle eā: sed q2 infelicitas nō pōt esse obiectū act⁹ volēdi. ex alia pte nō sequit ꝙ sic nūq̄ꝫ possit velle iniquitatē: q2 iniq̄tas loquēdo de illo qd̄ substernitur in peccato pōt esse obiectū volūtatis create. D
¶ Vel pōt dici breuiter ꝙ sicut nunq̄ꝫ nūc vult infelicitatem sed semp habet nolle habitualiter: ita tūc nunq̄ꝫ volet. et sic est similitudo hincīde de facto. ¶ Et si arguas nūc non pōt velle infelicitatē: ergo tūc nō poterit velle iniquitatē/ↄ̄ntia nō valet: q2 bene pōt esse similitudo q̄ꝫtum ad nō esse hincinde/licet non q̄ꝫtum ad posse. ¶ Cōtra hoc non min⁹ tollit indifferētiā volūtatis determinatio ei⁹ a causa supiori q̄ꝫ a causa inferiori: ergo si ex ratione causalitatis sue est indeterminata ad operationem: ita repugnat nature sue ꝙ illa indifferētia tollat per cām superiorē sicut p inferiorē: sic ergo est cōtra naturā volūtatis ꝙ habit⁹ determinet eā necessario: ita est ꝙ deus determinet. ¶ Confirmat: q2 magis determinat causa supior inferiorē q̄ꝫ ecōuerso: ergo superior determinans magis tollit indifferētiam inferioris in agēdo q̄ꝫ si inferior determinaret. ¶ Preterea nō erit in potestate volūtatis sic agere vel non sic agere: q2 ad qd̄ determinat aliquid a causa superiori non potest esse in potestate determinati: agit eīn sicut motum a determinante: ergo ille actus non erit laudabilis nec proprie voluntarius. ¶ Rn̄. volūtas ī suo ordine causandi hoc causet: et hoc est ꝓpriū hui⁹ cause ꝙ vlteri⁹ est cōtingētia ex pte ei⁹ sit oīmode cōtingētia ex pte effectus inferioris: hoc requirit cōtingētiā oīm alioꝝ cōcurrētiū ad effectū. repugnat aūt libertati eius ꝙ cōtingētia que necessario est ex pte ipsi⁹ non ponat cōtingētiā simpliciter q̄ꝫtum est ex pte oīm inferioꝝ: q2 tollit ipsam esse causam in ordine supiori: sꝫ nō repugnat sibi ꝙ cōtingētia ei⁹ non ponat cōtingētiā ex pte effectus simpliciter q̄ꝫtum est ex pte cause superioris: q2 causa superior non determinat ab ip̄a. non est ergo simpliciter cōtra naturā eius ꝙ determinet a causa superiori/hoc est ꝙ nō pōt cōtra naturam ei⁹ oppositū agere: sicut esset cōtra naturā ei⁹ determinari ab habitu siue a natura inferiori. ¶ Ad formam ergo cōtra naturā ei⁹ est determinari in suo ordine: et nihil aliud primo repugnat sibi: sed ex ↄ̄nti est cōtra naturā ei⁹ determinari a causa inferiori: q2 tunc ip̄a nō esset superior. nō est aūt cōtra naturā ei⁹ determinari a causa supiori: q2 cū hoc stat ꝙ sit causa ī suo ordie.

¶ Cōtra. ſi cauſa ſuperior determinat: ergo volūtas in ſuo ordine cauſandi determinat: ergo in ſuo ordine cauſandi non eſt cōtingēs. Rñ. ꝓpter determinationē eius in ſuo ordine eſt equalis cōtingētia: ſed ꝙ effectus qui ꝓuenit ab ipa ⁊ alijs non oīno cōtingēter ꝓuenit ex cōtingētia ei⁹: hoc eſt qꝛ alia cauſa prior eſt determinata ad illū effectū. ¶ Ad ſcḋm. laudabilis eſt pro ꝗto ipa volūtas in ſuo ordine cōtingēter ſe determinat. ¶ Aliter pōt dici ꝙ cōtingētia volūtatis in ſuo ordine cōcludit cōtigētiā ſimpliciter effect⁹: qꝛ cuiuſcūꝙ eſt cōtigētia cōcludit cōtingētē effectū: et ꝑ ꝯñs ſimpliciter cōtigēs eſt ꝙ non peccet: tñ nūꝙ eueniet: qꝛ cauſa ſuperior ſemꝑ preſeruat. ¶ Sed dices. ſaltem ī ptāte volūtatis eſt vt eueniat. Poſſet dici ꝙ non. ideo eſt min⁹ beata ſi in ptāte eius ſit ꝙ eueniat / ꝙ tñ nunꝙ eueniet: et ideo nūꝙ eueniet: qꝛ volūtas diuina ſemper preueniet.

De ſecundo dubio. ſ. qualis ſit illa perpetuitas

Tho. pñti di. ar. j. q. 2. ſol. 3. q̄ſtiūculam.

pꝫ ꝙ non eſt ꝑpetuitas tēporalis: qꝛ nec alicui⁹ ſucceſſiui. Et ꝙ nec eſt ꝑpetuitas eui: qꝛ euū ſm qḋ ab eternitate diſtinguit / ꝑtinet ad creaturas immutabiles: beatitudo aūt excedit naturalē potētiā creature cū ad eā nulla creatura ex ſuis naturalib⁹ poſſit attingere. vñ ꝓpria mēſura ei⁹ eſt eternitas: ideo beatitudo eſt vita eterna. ¶ Cōtra hoc primo ex dictis iſti⁹ in. q. prima. dicit eñ ꝙ principiū actus ſm ſubſtātiā eſt potētia: ſed ſm formā ſuū principiū eſt habit⁹. et ſi habit⁹ ſit infuſus ꝑfectio actus eſt a cauſa exteriori que cauſat habitū. ¶ Ex hoc arguit. impoſſibile eſt actū inquātum format⁹ ſm quā rōnem dicit iſte actū beatificum eſſe magis vel immutabili⁹ ꝑmanētem ꝗ ſm ſubſtātiā: qꝛ impoſſibile eſt illud qḋ ineſt alicui ꝑ accidēs eſſe immutabili⁹ illo cui ineſt: ergo ſi actus ſm ſubſtātiā menſurat euo: qꝛ eſſe ei⁹ ſm eū mēſurat euo / ſequit ꝙ actus inꝗtum format⁹ ſiue inꝗtum beatific⁹ haberet maiorem immutabilitatē ꝗ eui. ¶ Preterea. ad rem videt manifeſte falſu ꝙ aliqḋ creatū vt diſtinguit cōtra eternum mēſuret eternitate ⁊ nō euo: qꝛ ſiue euum includit ſucceſſionē ſiue poſſibilitatē ad deficiēdū videt cōpetere cuicūꝙ creato / qḋ non eſt ꝓprie tēporale: eternū eñ ſicut eſt totū ſimul actu / ita caret potentia non eſſendi. ¶ Ratio ei⁹ non cōcludit. Non eñ ſequit. creatura intellectualis non pōt ex ſuis naturalib⁹ in beatitudinē ergo beatitudo in natura ſua eſt aliqḋ eminētioris permanētie ꝗ creatura intellectualis: qꝛ eſt accidēs: et licet tale accidēs qḋ non cōſequit principia ſubiecti nec ſubeſt cauſalitati hui⁹ ſubiecti eſt tñ in ſe quoddā min⁹ nobile ⁊ min⁹ ꝑmanēs. ¶ Qḋ addit. beatitudo eſt vita eterna: eternū nō accipit ibi ſtricte ſicut diſtinguit contra euiternū: ſed ꝑ euiterno ꝑpetuo ꝑmanēte. ſic quippe frequēter accipit eternū in ſcriptura: vt ibi Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū. et ſtatim poſt. Ibunt hi in ſuppliciū eternū: cū tñ non ſit eternū eternitate diſtincta ab euo vel a tēpore ꝑpetuo. ¶ Dico ergo ꝙ illa ꝑpetuitas non eſt eternitatis nec neceſſarij eſſe: ſed eſt eui poſſibilis eſſe ⁊ non eſſe: tñ ꝑpetuo cōſeruari. ¶ Et ſi qras qḋ addat illa ꝑpetuitas vltra ipm euum? Hoc preexigit aliā. q. ſi euū includat ſucceſſionē: qꝛ ſi ſic perpetuitas dicit quādā maximitatē ꝗtitatis in ipſo euo immo q̄ſi infinitā magnitudinē accipiēdo ſemꝑ alterū poſt alterū / ſi aūt euū ſit indiuiſibile: tūc ꝑpetuitas ei⁹ non videt dicere aliqḋ poſitiuū nouum per ipm: ſed tantum negationem defectus ſiue deſitionis. et tūc oporteret dicere ꝙ nihil plus poſitiue vel maius maioritate intrinſeca dat deus michaeli quem in eternum beatum conſeruat ꝗ ſi eum ſtatim annihilaret. de hoc ſecūdo di ſtin. ij. q. iij. et ꝑma. et. iiij.

Tho. ī. 4. diſ. vña. q. I. ſol. 4. q̄ſti.

In. 2. di. 2. q. 1.

De tertio dubio. ſ. qualiter ſe habeat

illa ꝑpetuitas ad beatitudinē: videt dicēdū ꝙ includatur in rōne beatitudinis: tum qꝛ beatitudo includit ꝙ ſit finis oīm deſiderioꝝ: et ꝑ ꝯñs adepto eo ceſſat oīs appetit⁹: ergo opꝫ ꝙ includat ſic oīa appetibilia: ꝙ nihil vlteri⁹ deſiderādū reſtat. quilibet aūt naturaliter deſiderat ꝑmanere in bono et ꝑpetuo: ſicut ſua natura eſt ꝑpetua: ergo beatitudo illā ꝑmanētiā includit. tum qꝛ de rōne pene dānationis ēſt eternitas: qꝛ opꝫ ꝙ ſit infinita ad hoc ꝙ correſpondeat culpe / que eſt infinita in malitia: qꝛ auertit ab infinito bono: non pōt aūt eſſe infinita intēſiue: ergo in rōne ei⁹ inꝗtum pena cōdigna eſt culpe includit infinitas extēſiua ſiue eternitas: ergo multo magis in rōne beatitudinis inꝗtum premiū includitur eternitas. ¶ De hoc certū eſt ꝙ ſi beatitudo accipiatur ꝑ aliqua ꝑfectione ꝑmanēte vt ꝑmanēs quātacūꝙ intēſa ꝑpetuitas nō includit in rōne ei⁹: qꝛ qcūꝙ ꝑfectio ꝑmanēs ⁊ quātacūꝙ eadem ⁊ equalis pōt eſſe ꝑ inſtās vel cū aliquo breui tēpore: que ⁊ quāta pōt eſſe toto tēpore. eque eñ perfecta eſt albedo vnī⁹ diei ſicut vnī⁹ anni. j. ethi. Alio modo pōt accipi beatitudo ꝑ aliqua ꝑfectione ꝑmanēte ſi intēſa: non tñ preciſe ſiſtēdo in ꝑfectione intēſionis / ſed includēdo etiā ꝑfectionē extēſionis. et hoc vel ꝓprie ponēdo euū eſſe ſucceſſiuū vel eminēter: ſcꝫ negādo oēm deſitionē ponēdo euū eſſe indiuiſibile. et illo ſcḋo modo nihil eſt extenſiuū perfectū extēſiue niſi qḋ durat ꝗtuꝫ pōt durare: ſiue illa duratio ſit extēſa realiter vel virtualiter vel imaginabiliter. beatitudo aūt pꝫ ꝙ nata eſt ꝑpetuo manere: ergo ipſa ſic accepta ꝑ ꝑfectione ſumma intēſiue ⁊ extenſiue includit ꝑpetuitatē. ſed hoc modo beatitudo nihil vnū ꝑ ſe eſt: ſicut nec operatio ꝑfecta ⁊ totū euū ſi eſt ſucceſſiuū vel operatio ⁊ negatio defect⁹ vel deſitionis exiſtentie. illo tñ ſcḋo modo videtur loqui multi de beatitudine: qꝛ non tñ eſt deſideriū in natura ad ꝑfectionē intēſam ſed etiā ſic extēſiue habēdū: ſicut etiā deſideriū non tñ eſt ad bonū eſſentiale / ſed ad ſemꝑ eſſe ſicut eſt poſſibile cōpetere nature. ¶ Per hoc ad primū beatitudo primo modo accepta eſt finis oīm deſiderioꝝ ſic ꝙ vnitiue ex ꝑte obiecti includit omne deſiderabile: ſicut ſepe dictū eſt ꝙ in diffinitione Aug. qcqḋ vult. ⁊c. qcqḋ non accipit ibi diſtributiue / ſꝫ ꝑ vno vnitiue ꝯtinēte oīe retro volibile. beatitudo ſcḋo modo includit finem deſiderioꝝ: non tñ ſic vnitiue intēſiue / ſed etiā extēſiue ꝗtuꝫ ad durationē: intelligēdo extēſionem vel realē vel virtualem / hoc eſt indeficiētiā in eſſendo. breuiter tñ argumētum illud licet ſit cuiuſdā doctoris peccat in forma: eſt finis oīm deſiderioꝝ: ergo includit ꝑ ſe oīa deſiderata: non ſequit. ſed ſequit: ergo includit vel preexigit qḋcūꝙ requiſitū neceſſario ī ordine deſiderioꝝ cōplēdoꝝ. ¶ Ad aliud de premio eſt dubiū. vtrū illa ꝑfectio extēſiua ſcꝫ ꝑpetuitas vel indeficiētia in eſſendo includat in beatitudine per ſe inꝗtum eſt premium meritoꝝ: an ſcꝫ cadat ꝑ ſe ſub merito: vel tātū ſit quoddā annexum illi qḋ per ſe cadit ſub merito. et dico ꝙ loquēdo de ſtricta iuſtitia de⁹ nulli noſtrum ꝓpter quecūꝙ merita eſt debitor ꝑfectionis reddēde: tam intēſe ꝓpter immoderatum exceſſum illius ꝑfectionis vltra illa merita. ſed eſto ꝙ ex liberalitate ſua determinaſſet meritis conferre actum tam perfectum tāꝙ premium tali quidem iuſtitia qualis decet eum ſcꝫ ſupererogātis in premijs: tamen nō ſequitur ex hoc neceſſario ꝙ per illam iuſtitiā ſit reddēda perfectio perēnis tāꝙ premium / immo abūdans fieret retributio in beatitudine vnī⁹ momēti. Si ergo perēnitas pertinet ad premium tanꝙ cadens ſub merito / oportet ꝙ illa correſpōdētia terminetur a iuſti

Cap. 6.

q. pñ. ⁊ q. I. et. 3. huius diſt.

Tho. pñti di. q. I. i ſo. pñ. 4. q̄ſti.

tia & liberalitate superexcluẽte. nec incõueniẽs est dicere magis q deus disposuerit hoĩem perpetuo premiare qui pro suo merito perpetuo finem meruerit. et hoc ex tali iustitia liberali: q dicere q disposuerit ex iustitia reddere talem perfectionem intensam pro meritis et vltra hoc quasi non ex iustitia/sed ex mera liberalitate adijciat perpetuitatem. ¶ Ad argumentum tamen qđ adducitur de perpetuitate dãnationis non cogit: qr non ita cõgruit perpetuitatem ibi ita cadere sub merito sicut hic: bene em̃ diuine bonitati cõgruit q pro lege determinauit perfectionem non tñ intensam sed perẽnem reddere pro meritis: nec sic q penam non tantum grauem sed perẽnem reddet pro meritis. De hoc dictũ est supra dist. xlvi. q iiij.

aa.l. Argumẽtum tñ adductũ.

De secũdo principali. securitati videtur opponi timor: timor aũt vel est de malo infligendo/ vel de inflicto cõtinuãdo: precedẽte tñ apprehẽsione talis mali: nec oportet q illa apprehensio sit dubia. vnde longe distat dubitatio & timor: non solum qr dubitatio pertinet ad intellectum/timor ad appetitum: sed etiam qr timor in appetitu non necessario preexigit apprehẽsionem dubiam mali. Quicqđ aũt sit de hoc hec securitas ponitur in volũtate sicut aliquid oppositum timoris/et eã precedit certitudo in intellectu de bono cõferẽdo vel bono collato cõtinuato. talem certitudinẽ habent beati: non qr vidẽt beatitudinem ex se esse perpetuam: sicut pbatum est in arguẽdo cõtra primam positionem de causa perpetuitatis articulo precedẽte: nec etiam tñ per rationem naturalem: qr nulli creature potest esse notum per rõnem naturalem illud qđ cõtingẽter depẽdet a sola volũtate diuina. hmõi est cõtinuatio beatitudinis iam collate: et hoc ptz ex illo articulo: ergo tãtũmodo est illa certitudo in intellectu beati ex reuelatiõe sibi facta a deo: an aũt sic fiat certitudo dãnatis de sua dãnatione continuãda non est eque certum.

a.l. hic.

¶ Ex dictis ptz solutio questionis q securitas non est de essentia beatitudinis. tum qr securitas presupponit certitudinẽ de cõtinuatiõe beatitudinis: illa aũt apprehẽsio certa sequit̃ ordine nature totã beatitudinẽ: cum sit act' non tẽdẽs in obiectũ beatificũ sed reflex' super actũ: et p ɔ̃ñs beatitudo tota posita essentialiter poterit esse sine certitudine: ergo & multo magis sine securitate. tum qr ppetuitas de qua est illa certitudo ad quã cõsequitur securitas nõ est de essentia beatitudinis eo modo quo dictum est in precedẽti articulo in solutione tertie dubitationis. illa tñ ratio non cõcludit accipiendo beatitudinẽ scđo modo dicto ibi: qr sic includit pfectionem nõ tñ intẽsiuã sed etiã extẽsiuã siue indeficiẽtiam. ¶ Primo etiã modo accipiẽdo ppetuitas nõ est aliqua res addita tãq accidẽs. prima ergo ratio valet: et illa tertia: quia securitas illa est in irascibili sicut & timor sibi opposit' siquidẽ opposita sunt in eodem. beatitudo in cõcupiscibili cũ sit amor amicitie. ¶ Propter argumẽta quedã et v̾ba que dicũtur de tẽtione intelligẽdum est q tẽtio quadrupliciter accipi põt. Uno quidem modo pprie put memoria tenet obiectum: et hoc vel p formã impressam si est ibi obiectũ in spe: vel p habitum impressum: vel saltẽ per illapsum vel inexistẽtiã: saltẽ eo modo tenet quo obiectũ cõcurrit ad rõnem parẽtis. Alio modo põt intelligẽtia dici tenere obiectum in actuali cõsideratione: et ad hoc põt ptinere q volũtas dr̃ tenere aciẽ intelligẽtie conuersam ad memoriã. Tertio modo tẽtio ptinet ad volũtatem vt est cõcupiscibilis: et dr̃ succedere spei eo modo quo p spem volũtas desiderat sibi bonũ habẽdũ: et p tẽtionem amat illud bonũ habitũ: et illa tẽtio est amor cõcupiscẽtie bo-

Uide Bona. et Ric. et Tho. di ista. pũti.

ni pñtis. Quarto modo tẽtio dr̃ esse quidã actus assecutionis vel passio ɔ̃ñs spem passionẽ: et illo modo est in irascibili. nullo illoꝝ modoꝝ est tẽtio de essentia beatitudinis. primo modo precedit beatitudinem/imo oẽz actũ scđm. scđo modo est act' scđs ptinẽs ad intellectũ pceptrecisis beatitudini que est in volũtate vel actus volũtatis respectu illius actus preuij. tertio modo est amor boni cõmodi presentis: & apparet ex q̃stione precedẽte q ille amor non ptinet ad beatitudinem/sed amor boni honesti vel boni in se. quarto modo est in irascibili: et illo modo magis appropinquat ad securitatem que succedit spei passioni non spei virtuti.

R

Ad argumenta. Ad primum põt dici q Augu. per illud intelligit q beatissimum. i. maxima pfectio beatitudinis est q certissimũ est semp ita fore maxima inq̃ extẽsiue: et qđ sequit̃ accipit̃ non p actu certitudinis sed p obiecto: quasi diceret ipsa ppetua cõtinuatio de qua habet̃ certitudo est maximũ quidẽ in beatitudine: qr q̃titas extẽsionis supaddita q̃titati intẽsionis. et illud dr̃ maximum qđ includit aliqđ adhuc aliqđ supaddit q̃titati. et sic ista extensio includit pfectionem intẽsionis. ¶ Ad aliud ptz ex primo articulo solutionis: qr nulla forma finita põt excludere oẽm priuationẽ a susceptiuo: tñ beatitudo pro q̃to est pfectissima maxime excludit perfectionis priuationem a suo subiecto. et hoc sufficit ad hoc vt sit finis intrinsec' qui necessario est finitus: sed non sufficit ad incorruptibilitatem. ¶ Ad aliud de pho dicẽdum q nunq̃ per ingenium ad veram felicitatẽ humane nature potuit ptingere nec affirmatiue nec negatiue. non negatiue: qr falsum demõstrari nõ potest. non affirmatiue: qr sensibilia ad hoc sufficiẽter non perducũt. vnde tanq̃ dubi' nunc videbatur sentire q non esset vera felicitas cui posset succedere miseria: nũc q nõ posset esse alia felicitas hominis: quia nesciuit de felicitate alterius vite ab illa: et illa non est felicitas inamissibilis: ideo non oportet in hoc eius auctoritati initi. ¶ Ad aliud cõcedo q tribus virtutibus theologicis in via succedunt tres perfectiones in beato: siue virtutes: siue actus non curo: sed non oportet illa succedentia esse de essentia beatitudinis: sicut accipimus beatitudinem pro summa perfectione beatificabilis nature ipsam summe suo obiecto perfectissimo coniungente.

S

Quæstio. VII.

Utrum gaudium de obiecto beatifico sit de essentia vel pertineat ad essentiã beatitudinis? Uidetur q sic. Augu. x. de cõfes. dicit. Beatitudo est gaudiũ de vita beata. ¶ Preterea. beatitudo est pfecte quietatiua ipsi' beati: sed perfecta quies est gaudium siue delectatio: ergo. &c. ¶ Preterea. beatitudo est vltimum bonum ipsius beati: sed delectatio est vltimum cõsequẽs operatiõem: ergo. &c. ¶ Preterea. beatitudo vnit essentialiter vltimo bono perfectissime operãdo quiescẽdo & delectãdo: sed operatio est de essentia beatitudinis: ergo & quietatio & delectatio. ¶ Contra. nihil pertinet ad beatitudinem qđ non pertinet ad animam siue imaginem: sed delectatio non pertinet ad animam nec etiã ad imaginem: qr est toti'. qr em̃ ẽm phm primo de aĩa. dicit aĩam gaudere vel tristari: dicit eam texere vel edificare: ergo. &c. ¶ Preterea. x. ethi. delectatio est aduenĩẽs opationi: ergo est sicut accidẽs ei': sed beatitudo essentialiter consistit in operatione: ergo. &c.

Tex. 64.

Cap. 4.

Ut habet phs.x.ethi.c.5.z.q.4.i so.1.argu. Th.48.di.4.ar.1.q.3. Ric.in pñi.di.iii.3.q.6

Respódeo hoc est supponẽdum. sicut ostensum est in.1. lib.di.1.q.iij. ꝙ delectatio realiter differt ab operatiõe: ꝛ tũc ad questionẽ. est enim vna opinio ꝙ delectatio est de essentia beatitudinis. rõ ad hoc est: q: deus de potentia absoluta põt omne illud separare ab alio qḋ non est de essentia eius. si ergo gaudium nõ esset de essentia beatitudinis posset deus separare visionem beatã a delectatione siue gaudio: sed hoc est cõtradictio ꝙ quis clare videat deũ ꝛ non delectetur in ipo et etiam ꝙ non gaudeat. ¶ Preterea. Beatitudo est maxima pfectio ipsius beati: sed ipsa erit maior perfectio si gaudium fuerit de essentia eius ꝙ si solũ cõcomitetur ipsam. ergo melius est ponere ꝙ sit de essentia eius ꝙ nõ: q: sic melius saluatur perfectio eius. ¶ Preterea. sicut se habet pena ad gaudiũ sic tristitia ad premium: ergo pmutãdo sicut se habet pena ad tristitiã sic pmiũ ad gaudiũ: sed pena est essentialiter tristitia. ergo premiũ est essentialiter gaudiũ. ergo erit essentialiter beatitudo. Assumptũ. s. ꝙ pena est essentialiter tristitia. pbo. q: non põt esse actus aliquis ipsius volũtatis ꝛ inuoluntarius: q: oĩs actus volũtatis est volũtarius: nã ita volũtarie nolo aliqd sicut volo: ita cũ volũtarie volo me nolle: sicut velle. sed tristitia nõ est volũtaria: imo est de eis que nobis nolẽtib⁹ accidũt. ergo nõ est actus volũtatis. est ergo essentialiter ipa pena tristitia. ¶ Et confirmatur. q: sicut se habet malum inhonestũ ad malũ incõmodũ sic bonũ honestum ad bonum cõmodum: sed malum inhonestũ est per se peccatũ. ꝛ malum incõmodum pena: ergo bonum honestum est per se meritũ ꝛ bonum cõmodũ p se premiũ: sed nihil est delectatio nisi bonum cõmodum. ergo ꝛc. ¶ Preterea. x. ethi. Delectatio videtur vltimum bonũ, ꝛ ibidẽ. Delectationẽ omnia appetũt: sed qḋ omnia appetũt est p se bonũ. i. ethi. ergo ꝛc. ¶ Contra nulla passio est beatitudo essentialiter: sed gaudium seu delectatio est essentialiter passio. Probatio maioris: q: beatitudo est vltima perfectio ex eo ꝙ simpliciter optimo cõiungit hoc pbo: q: si aliquid ex se esset beatitudo hoc esset nobilissimũ maxime: sed natura beati est nobilius in se ꝙ quodcũq accidens suũ. ergo natura maxime esset beatitudo: sed oẽs perfectiones eius sunt accidentia. ergo minus entia ꝙ natura: sed nulla passio cõiungit obiecto beatifico: sed tñ operationes: q: passio recipit ab obiecto in potẽtiã gaudium aũt est passio igitur ꝛc. minor patet. ergo ꝛc. ¶ Preterea qḋ est de eẽntia btitudinis oportet respicere obiectũ beatificũ nõ solũ in rõne cause efficientis: sed etiã obiecti: sed passio nõ respicit obiectũ beatificũ nisi vt causam efficientẽ sed gaudiũ est passio. ergo ꝛc. ¶ Preterea aliquis viator p aliquid eiusdẽ rõnis mouetur cõiungit ꝛ quiescit in obiecto beatifico impfecte hic in via. ergo similiter in patria p aliqd eiusdẽ rõnis vltimate cõiungit obiecto beatifico ꝛ pfecte: sed in via nullus cõiungit illi obiecto p passionẽ: sed p operationem. ergo nec in patria: sed beatitudo est vltimate coniungens. ergo beatitudo nõ est passio. cũ ergo gaudiũ sit passio nõ erit de essentia beatitudinis. ¶ Preterea x. ethi. dicit philosophus. Multa appeteremus etiã si delectationẽ non haberemus vt scire: recordari: ꝛ virtutes: ꝛ ideo nõ est operatio ppter delectationem: sed magis ecõuerso vt ipse dicit ibidem. non enĩ laboramus vt quiescamus sed quiescimus vt laboremus.

Ca.1.ꝛ.2. Ca.1. Ca.4. ad fi.

B Dico ergo ꝙ stricte accipiendo beatitudinem delectatio non est de essentia eius: q: est passio beatitudo aũt cõsistit operatione: voluntas aũt potest dupliciter cõsiderari. vno modo vt potẽtia operatiua: alio modo vt receptiua. primo modo perficit simpliciter operatione coniungẽte simpliciter ꝛ vltimate optimo simpliciter: ꝛ hoc consistit essentialiter beatitudo. Alio modo considerari põt vt receptiua sic est perfectibilis non operatione sed passionib⁹ supernaturalibus q: talium est vltimate receptiua: ꝛ sic perficit delectatione ꝛ gaudio: ex quo pꝫ ꝙ magis est de essentia beatitudinis gaudium ꝙ securitas: q: gaudium est in eadem potẽtia cum beatitudine que est in cõcupiscibili. Unde delectatio quietat voluntatem vt est susceptiua passionum: sicut beatitudo perficit volũtatem vt est susceptiua operationũ: securitas aũt passionum est in virtute cõcupiscibili: sed in virtute cõcupiscibili: q: consequitur spem. ¶ Ad primum dicendum: ꝙ illa propositio Aug. ꝛ cõsimiles propositiones sunt vere causaliter nõ per essentiam: beatitudo autẽ est causa quietationis et delectationis que consequitur actus beatificos: est aũt quedam vita ꝛ beata: q: est in voluntate vt est passionũ receptiua. ¶ Ad aliud dicẽdum: ꝙ quietatio nunꝙ est in se: sed in aliud. vnde creatura non quietatur in se: sed in alio: vt terra non quietatur nisi in cẽtro: sed delectatio est formaliter in voluntate ꝛ sequit operationẽ per quam quietatur in alio cui coniungitur. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ non omne vltimum sed optimum est finis: vt dicitur. ij. phy. tale aũt vt finis intrinsecus est operatio: tamẽ delectatio est ordine nature posterius: que tamen non est talis ꝙ operatio ordinetur ad ipsam: sicut ad finem: nec est perfectiue operatione. ¶ Contra. dixisti prius ꝙ generatione posterior est voluntas intellectu: ꝛ ideo volũtas est nobilior: modo dicis cõtrarium. ¶ Respõdeo ꝙ simpliciter in eodem genere sunt perfectiora posteriora prioribus: ꝛ hoc posteriora generatione: vt si plures forme substãtiales sunt in eodem supposito vltima est perfectissima. Sed si accipiatur in alio genere prius ꝛ posterius frequenter sunt perfectiora ꝛ posteriora. non tamẽ semper vt post vltimam formam substãtialem sequuntur accidentia que tamen sunt imperfectiora: sic dico in pposito in operationibus que tẽdunt in obiectum posterior perfectior est: ꝛ sic operatio voluntatis perfectior est operatione intellectus: licet non sint in eodem genere proximo: sed vna in genere cognoscitiui: alia in genere appetitiui: sed variatur genus in passionib⁹: q: ille nõ tendunt in obiectum: sed sunt ab obiecto. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ non vnitur vltimata passione.

q.4.h⁹.di.

¶ Ad rationes in oppositũ: q: minus cõcludunt: dicẽdum est ꝙ sunt passiones quedam que insunt cũ mutatione ꝛ alteratione partis sensitiue: ꝛ non fiunt sine immutatione organi ꝛ ille sunt totius coniuncti: alie sunt passiones tãtũ spirituales: ꝛ ille possunt sine omni mutatione que est in organo fieri ꝛ tales sũt anime. ¶ Ad argumẽta prime opinionis. ¶ Ad primũ dicendum: ꝙ sicut tu arguis ꝙ non potest visio esse sine delectatione ꝛ gaudio. ergo est de essentia beatitudinis gaudium sic arguo ꝙ non põt esse sine fruitione. ergo de essentia fruitionis. ꝛ similiter arguam ꝙ fruitio non potest esse sine visione. Dico ergo ꝙ absolute potest visio separari a gaudio sine contradictione: ꝛ tu dicis ꝙ tunc videret et non gauderet: dico ꝙ hoc verum est: sed hoc non esset ex potestate sua: sed diuina que conseruat visionem et non gaudium. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ verum est ꝙ beatitudo esset perfectior si gaudium esse de essentia eius: sed hoc non põt esse vt si sapientia esset de natura hominis esset pfectior ꝙ modo: sed passio nõ põt esse de natura beatitudinis: q: de essentia eius est ꝙ cõiungat obiecto btifico: sed hoc nõ põt facere passio. ¶ Ad tertium de pena et tristitia: si arguit de pena ꝙ sit essentialiter tristitia ꝯcedo in natura intellectuali: nec alta pe-

B C D

na pōt inesse sibi : sed tūc non valet cōsequētia:q2 nihil
potest esse pena nisi inuoluntarium. pena igit non pōt
esse actus voluntatis:q2 omnis actus voluntatis siue
nolle siue velle semper est voluntarius. Sed premium
pōt esse volūtarium:immo magis premiat si sit volūta-
rium sibi cū quo ⁊ premiat: ⁊ q2 actus est nobilior pas-
sione. ergo magis premiat in actu. ⁊ hoc est cōgruum.
¶ Et si dicas ꝙ miseria est essentialiter pena. ergo bea-
titudo est essentialiter gaudium. ¶ Dico ꝙ miseria nō
est essentialiter pena: immo pena dirimit miseriam in-
quantum ordinat culpam : que culpa est miseria essen-
tialiter. ¶ Et si dicatur ꝙ pena sequatur miseriam: di-
co ꝙ verum est : vnde maxima pena proprie est miseria
que est culpa.

Quæstio octaua

QVeritur. Vtrum natura hu-
mana sit natura infima capax beatitu-
dinis: Videt ꝙ non: anima humana est
capax beatitudinis: sed ipsa est inferior
homine. ergo ꝛc. ¶ Preterea in quibꝰ
est ordo essentialis sic se habēt ꝙ illud qđ est immedia-
tius vltimo. immediatius attingit ipsum ⁊ alia mediā-
te illo: sed angelus immediatius se habet ad finē ꝙ ho-
mo. ergo homo mediante angelo attingit finē. ergo nō
est immediate beatificabilis. ¶ Preterea videt ꝙ etiā
alie nature inferiores sunt beatitudinis capaces: q2 il-
le nature etiam vltimate quietant: q2 si non. ergo violē-
ter tenerent ⁊ tūc esset violentia perpetua: sed nō possūt
quietari vltimate : nisi in vltimo fine. ergo ꝛc. ¶ Pre-
terea cause p̄me vniuersalissime rñdet finis vltimꝰ vni-
uersalissimꝰ: sed deus est causa efficiens immediata om-
nium ergo erit finis immediatus oīm. ergo ꝛc. ¶ Con-
tra. Aug. xiiij. de tri. c. xviij. eo ipso anima imago dei est
quo ipsius capax pōt esse: ⁊ per hoc ꝓbat ꝙ homo pos-
sit beatificari: sed ꝙ ipse sit infimū beatificabile. ꝓbat
omnis natura inferior homine operat oēm operationē
suam per organum. ergo non circa obiectū immateria-
le: sed solū in illo obiecto qđ per operationē nō organi-
cam attingitur est beatitudo obiectiue. ergo ꝛc.

Respōdeo. Primo videndum est ꝙ na-
tura humana est beatificabilis. Secūdo ꝙ nulla natu-
ra inferior. ¶ Primum planū est ex scriptura. i. ad Co-
rin. xiij. ⁊ i. Joā. iij. ⁊ melius Apo. xxij. videbimus faciē
ꝛc. ¶ Preterea Mat. xxij. Erunt sicut angeli dei in ce-
lo. ¶ Sed quid dicūt philosophi ad hoc: philosophꝰ. i.
ethi. dicit in generali de felicitate. ⁊ in. x. ethi. in specia-
li quomodo est possibilis ⁊ in quo cōsistit. ¶ Sed quid
sensit de illa speciali beatitudine quā nos expectamus
que est per clarā dei visionem ⁊ fruitionem. videt dice-
A re philosophus ꝙ de prima substātia non potest habe-
ri cognitio aliqua: nisi ex ꝯceptu aliquo accepto ex sen-
sibilibus qui non posset esse illius essentie in se: vt patet
i. poste. ⁊ ij. ⁊ i. physi. in multis locis similiter diceret ꝙ
non possemus in illo cōceptu habere: nisi cognitionem
obscuram ⁊ abstractiuā qualem etiam possemus habe-
re de non ente: ⁊ sic ꝫm eū omnis cognitio nostra de illa
substantia est tm̄ in vniuersali ⁊ obscura. ⁊ ꝑ consequēs
essemus beati in vniuersali cognitione ⁊ obscura. ¶ Et
si arguat contra eum ꝙ desiderium naturale hominis
est ad cognoscēdum illam substātiam in se ⁊ clare: ergo
quādoq3 videbit in se: alias esset ille appetitus in natu-
ra frustra. ¶ Non valet q2 loquendo de desiderio mere
naturali debet probari ꝙ tale insit homini: si aūt acci-
pias desideriū naturale pro acto elicito ꝫm rectā rōnē
hoc non vidit ipse nec potuit videre alium statū ꝫm ra-
tionem naturalem in quo videret clarius: nec vltra ap-
petijt nec sciuit ꝙ ꝫm rectam rationem est plus deside-
randum ꝙ̄ hic cognoscitur.
¶ Videt tñ mihi ꝙ per rōnem naturalem pōt probari
sublata imperfectione status istius quo ad cognitionē
ꝙ pōt cognosci ꝙ natura humana sit capax beatitudi- B
nis vere. primo ex parte obiecti sic: omnis potētia ha-
bens obiectū primū adequatū pōt per se in quodlibet
contētum sub illo obiecto: sed primū obiectū intellectꝰ
humani est ens. ergo ⁊ qđlibet ī quo saluat ratio entis
est obiectū per se eius: sed impossibile est ꝙ quietet in
aliquo. nisi in summo totius analogie immediate: sicut
nec visus quietat/ nisi in pulcherrimo visibili : sed hoc
non pōt esse in cognitione eius in vniuersali: q2 cogni-
tio vt in vniuersali non est illius vt in se. ergo erit eius
vt ꝫm se in particulari: ergo vt sic erit capax beatitudi-
nis. ¶ Respōdet philosophꝰ ad minorē ꝙ ens ꝫm ana-
logiam quātū ad materialia ⁊ immaterialia nō est ob-
iectum intellectus nostri sed tm̄ ens quo ad materialia
¶ Contra. hoc destruit philosophum: q2 impossibile est
cuicūq3 potētie aliquid cognoscere sub rōne cōmunio-
ri ꝙ̄ sit rō primi obiecti sed intelligimus aliquid sub rō-
ne vniuersaliori ꝙ̄ sit quiditas materialis. ergo impos-
sibile est ꝙ materialis quiditas sit primū obiectū intel-
lectus nostri adequatū. maior est manifesta. minor pa- T. c. 1.
tet per philosophū qui dicit. iiij. meta. ꝙ est quedā sciē-
tia entis inquātū ens: sed ens inquātū ens non est tm̄
quiditas materialis hec aūt scientia est nobis possibi-
lis ꝫm eū. ¶ Si dicas bene volo ꝙ sit speculatio ⁊ ꝯce-
ptus aliquis ꝯmunior ꝙ̄ sit entis materialis tñ ille cō-
ceptus nō est causatꝰ nisi a quiditate materiali. Si sic
ergo habeo ꝓpositū: q2 impossibile est infelicitatē intel-
lectus nostri esse in aliquo cōceptu qui est minus ꝑfe-
ctus ꝙ̄ sit cōceptus rei sensibilis ꝑ actū sensitiuū cau-
satus: sed quicūq3 cōceptus de deo causatꝰ ex sensibili-
bus est imperfectior eis ꝙ̄ actus cognitionis sensitiue.
ergo in nullo tali est beatitudo minorē ꝓbo. impossibile
est intellectū agētē cū obiecto suo causare cōceptū ꝑfe-
ctiorē suo ꝑfecto verbo: q2 realiter est effectus sibi ade-
quatus: sed vnus effectꝰ est adequatꝰ vni cause: ergo nō
pōt ꝑfectiorē illo causare de deo: ⁊ si sic. tunc ista respō-
sio destruit philosophū : q2 ponit in ꝑfectissima cogni-
tione beatitudinē ⁊ hāc ponit illius substātie. ¶ Scđo C
probo hoc ex parte actus: q2 qđ est simpliciter ꝑfectio-
nis in aliquo genere si ꝯpetit inferiori in illo genere cō-
petit ⁊ superiori: sed cognitio intuitiua competit sensui
ergo multo magis intellectui: ergo non tm̄ ipsius qui-
ditatis materialis nec causate ab ea est tm̄ cognitio be-
atifica. ¶ Preterea si nō haberemus de aliquo cogni-
tionem intuitiuā non sciremus de actibus nostris si in
sunt nobis vel nō certitudinaliter. de actibꝰ dico intrin-
secis: sed hoc est falsum ergo ꝛc. ergo eadē rōne qua po-
nis vnū ens posse intuitiue cognosci ⁊ qđcunq3. ¶ Se-
cundo videndū est ꝙ nulla natura inferior natura hu-
mana est simpliciter beatificabilis. cuius rō est: q2 nul-
la natura est beatificabilis nisi que pōt attingere obie-
ctum immateriale: sed nulla natura inferior natura hu-
mana pōt hoc. ergo ꝛc. ¶ Dico tñ ꝙ aliqua natura in-
ferior humana est beatificabilis ꝫm quid: vt omnis na-
tura que per suam operationē pōt suo fini immediate D
coniungi: ⁊ sic suo optimo: non optimo simpliciter : sed
omnia habētia operationes proprias ⁊ immanētes vt
sensus possunt cōiungi suo optimo. ergo sic possunt bea-
tificari l3 non simpliciter. ¶ Preterea qđ non ꝯiungit
meliori se nō pōt btificari nec beatificat simpliciter: sed
nulla natura inferior hoīe coniungit suo optimo tanꝙ̄
meliori se. ergo ꝛc. ¶ Probatio minoris potentia que-

cunqꝫ operatiua est animatiuꝫ animatū est: sed obiecta materialia vt sunt qualitates sensibiles ſm se non sunt perfectiores animato vt animatū est. ergo ipse potētie sunt meliores obiectis. ¶ Ex hoc sequitur correlarium ꝙ illa que non habēt potētiam operatiuam non sunt simpliciter: nec ſm quid beatificabilia: quia non habēt operationem coniungētem cum suo optimo: sed in operatione cōsistit beatitudo ⁊ alia etiā tm̄ factiua sunt nō organica: quia non habēt operationes immanētes eis: ⁊ tales forme sunt oēs forme sub sensitiua. ¶ Et si obijcias ꝙ graue mouet se ad centrum ⁊ quietatur in cētro. Dico ꝙ est verbū methaphoricum dicere quietari ipsum in centro. habet enim tantū actionem que est motus grauis nō tamen circa centrū habet operationem: ⁊ ideo nō coniungit se centro: tamen supposito ꝙ sic: hoc non est nisi causatio alicuius vbi naturalis non alicuius forme absolute: ergo non est beatitudo que est forma absoluta. ¶ Dico igitur ꝙ homo est beatificabilis simpliciter ⁊ nihil aliud eo inferius.

E

Ad argumēta. Ad primum cōsequentia non valet: quia anima est pars hominis beatificabilis ⁊ immediate susceptiuū beatitudinis: ⁊ per cōsequens tota natura est susceptiuū mediatū non immediatū: quia anima est aliquid hominis. ¶ Ad secūdum dico: ꝙ omnis natura ītellectualis immediate ordinatur ad attingēdum finem ordine tm̄ quodam: ita tamen ꝙ vna est perfectior alia: ⁊ oēs tamen immediate nō ordinate ita ꝙ vna sit alterius medium quo attingat vltimū finē. omnis enim intellectus habet pro obiecto totū ens: ⁊ sic nō quietatur in quacūqꝫ substantia vel ente: sed soluꝫ in ente optimo: sicut patet de visu: clarius enim ⁊ perfectius videt aquila solem ꝙ̄ homo: tm̄ immediate vtrūqꝫ videt solem. ¶ Ad illud de violentia perpetua. dico ꝙ quietatur non quete beatifica: quia non in optimo simpliciter. ¶ Ad
5 aliud de fine dico ꝙ finis accipitur multipliciter: quādoqꝫ accipitur pro causa finali: quādoqꝫ pro perfectione vltima ad quam res ordinatur: quādoqꝫ pro optimo: quādoqꝫ pro vltimo: hi duo modi vltimi nō faciunt ad propositum: primo modo deus est causa finalis omniū: ⁊ hoc non aliter nisi sicut ꝓpter quē amate sunt res: deus enim omnia producit ꝓpter seipsum: ⁊ sic est finis immediatus omnium: vt ꝓpter se: ⁊ a se: non ad se vt ad finē immediatū: sed sic non loquimur hic de fine: sed secūdo modo sc3 de perfectione vltima ad quā res ordinatur. ⁊ hoc modo nō est deus nisi causa finalis: nō enim est deus beatitudo formaliter: licet propter se det beatitudinem: et ex hoc patet ꝙ ille circulus quem ponit proculus ꝙ
ꝓpōne.35. omnia redeunt ad primū principium reditione cōpleta est cōgruus in arguendo. ergo variatur finis: pōt tamen dici ꝙ deus est finis inquātum terminat operationes creature beatificabilis.

Quæstio. IX.

Vide Th. di. phi. ar. i. q. 3.

Vtrum omēs homines velint de necessitate ⁊ summe beatitudinē? Videtur ꝙ non: primo ſm Augu. x. de trini. ca. i. Incognitum non pōt appeti: sed vltimus finis nō est notus: quia non oēs sciunt beatitudinem. ergo non oēs appetunt eam. Minor patet. i. ethi. ex diuersa opiniōe circa eā. ¶ Preterea dānati nō appetunt eam: ergo non oēs homines. cōsequentia patet: antecedens probatur dupliciter. primo sic. de quo desperat aliquis non appetit illud vel tenuiter appetit:
Ca. i. vt dicit Augustinus. x. de trinita. sed dānati desperant de beatitudine: quia sunt obstinati. ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Appetitus voluntarius non est ad impossibile: sed apprehēditur beatitudo a dānatis vt impossibile ab eis. ergo ⁊c. ¶ Ad principale. Si oēs de necessitate appetant beatitudinē non merentur appetendo eam consequens est falsum. ergo ⁊ antecedēs. cōsequētia probatur per Augu. de libe. arbi. vbi dicit. ꝙ nullus meretur in eo quod vitare non pōt. falsitas cōsequētis probatur. mere- 3.
mur volendo ea que sunt ad finem: sed volitio finis est causa volitionis eorū que sunt ad finem. ergo magis volendo finem: quia propter quod vnumquodqꝫ tale ⁊ illud magis. i. poster. ⁊ ij. meta. ¶ Preterea. Quia non summe. Illa potētia non vult summe obiectū aliquod que cōpatitur secum actum aliquem circa aliud obiectum: quia T. c. 5.
distractio ad diuersa facit remissionē in actu: sed beatitudo in voluntate compatitur secum actum qui est vti: ergo non summe vult beatitudinē. ¶ Contra Augu. xiij. de trini. ca. viij. Beati omnes esse volunt vt veritas clamat: sed si aliquis vel omnes vellent cōtingenter eam hoc non esset verum: quia tunc aliqui possent non velle. ergo de necessitate volūt eā omnes homines. ¶ Preterea ꝙ summe. videtur dicere Aug. ibidem. c. v. vbi dicit. ꝙ ardentissime beatitudinē omnes volunt. ¶ Preterea. ij. physi. ⁊ vij. ethi. dicit philosophus. Sicut principiū in speculabilibus: sic finis in practicis sed intellectus necessario assentit principijs. ergo voluntas fini. ¶ Preterea Anselmus de cōcordia predesti. gratia cum libe. arbi. ca. xxi. dicit ꝙ voluntas non potest nō velle summe cōmodū: sed beatitudo est summe cōmodum: ergo vult necessario eā. ¶ Preterea ꝙ summe philosophus. i. ethi. dicit: ꝙ bene dixerunt bonum esse ꝙ omnia appetunt: hoc est beatitudo ex hoc potest argui. igitur magis bonum illud omnia magis appetūt: sed beatitudo est huiusmodi bonum. ergo ⁊c.

T. c. 4. T. c. 89. Ca. 12. Ca. 26. Idē de casu dia. c. 4. a. i. omnes. Ca. i.

Quæstio. X.

IVxta hoc queritur Vtrū omnia que appetuntur appetantur propter beatitudinem? videtur ꝙ sic Augu. xiij. de trini. ca. v. Propter hanc quecūqꝫ cetera appetuntur. ¶ Preterea. In omni genere est vnum primum quod est causa omnium illius generis: sed btitudo est pmū appetibile. ergo est causa ⁊ ratio oīm que appetuntur. ¶ Preterea si aliqd appeteretur nō ꝓpter beatitudinē appeteretur sicut btitudo.

Contra. Non omnes appetentes cognoscunt beatitudinem. ergo non appetitur omne propter beatitudinem. ¶ Preterea tunc duo actus essent simul in voluntate: quod est incōueniens. non enim potest appetere propter beatitudinem nisi habeat actum illum qui est beatitudinis.

Respōdeo. Ad primam quæstionē dico ꝙ duplex est appetitus in voluntate sc3 naturalis: ⁊ A
liber. naturalē soluꝫ dico potētiam volūtatis absolute sed non aliquid superadditū voluntati. Sicut enim quelibet natura habet inclinationē naturalem ad suā perfectionē sic etiā natura intellectualis sc3 volūtas hꝫ naturalem inclinationē ad suaꝫ perfectionē. ¶ Alius est appetitus liber qui est velle liberum de primo appetitu dico ꝙ non est actus aliquis elicitus a volūtate: sed tantū inclinatio quedam probe, sicut se habet appetitus naturalis intellectus ad actum suum: sic appetitus voluntatis ad actum suum: sed appetitus naturalis intellectus non est actus elicitus ab eo: ergo sic erit de voluntate. ¶ Preterea. non experimur talem actum esse in nobis: cum tamen inconueniens

2.poste. in sit nobilissimos habitus naturaliter esse in nobis: ꝛ la-
fine. tere nos: quod etiam verũ est de operationib⁹. ¶ Pre-
2.Cor.5. terea tunc quãdoq̃ actus oppositi simul essent in codẽ
põt eñi aliquis appetitu naturali refugere mortẽ: qꝛ no
lumus expoliari ẜm apostolum ꝛ actu libere elicito eli
Phil.1. gere mortẽ sicut martyres vnde dicit apostolus. Cupio
dissolui ꝛc. ergo sequit̃ ꝙ appetitus naturalis nõ sit: ni-
si inclinatio quedam ad perfectionẽ suã: nec est magis
actus elicitus in voluntate q̃ in lapide. Quid ergo? di
co ꝙ est inclinatio ad propriam perfectionẽ suam: scilꝫ
voluntatis: sicut in alijs non habẽtib⁹ appetitũ liberũ
T.c.81. ꝛ de illo appetitu loquit̃ phs. i. physi. ꝙ materia appe
tit formam ꝛ vniuersaliter imperfectũ suam perfectio-
nem. ¶ De illo appetitu naturali patet ꝙ volũtas ne-
cessario ꝛ perpetuo ꝛ summe appetit beatitudinẽ. ꝛ hoc
B in particulari: quod de necessitate patet: qꝛ natura non
potest remanere natura quin inclinet̃ ad suã perfectio-
nem: qꝛ si tollas illã inclinationẽ tollis naturã: sed ap-
petitus naturalis non est nisi inclinatio talis. ergo vt
sic necessario appetit beatitudinem: qꝛ illa est maxima
perfectio. ¶ Qꝫ summe appetat probo. qꝛ summa incli
natio nature est ad summam perfectionẽ: sic eñi arguit
philosophus. i. meta. Si oẽs homines natura scire de-
In phe. siderant. ergo maximã scientiam maxime desiderãt: sed
summa pfectio volũtatis est btitudo. ergo ꝛc. ¶ Pre-
terea. In cuius potestate non est tẽdere vel non tẽdere:
in eius potestate nõ est remisse tẽdere: ergo si voluntas
vt natura determinat̃ necessario ad appetẽdum beati-
tudinem. ergo summe. Et ꝙ in particulari patet: qꝛ ille
appetitus est ad perfectionẽ intrinsecam realem qua
voluntas perficit̃: sed pfectio realis non est aliquid vni
uersale: qua voluntas perficit̃: sed particulare. ergo ꝛc.
¶ Preterea illud appetere non est actus sequens co-
gnitionem: qꝛ tunc esset liber. vniuersale aũt non est nisi
obiectũ intellectus vel cõsequẽs actũ intellectus. ergo
ille appetitus nõ erit nisi beatitudinis in particulari.

Quantum ad secundum articulum de
hẽ.q.3.q.7 appetitu libero: an oẽs illo appetitu necessario ꝛ sum-
me appetant beatitudinẽ: est vna opinio que dicit ꝙ sic
in vniuersali: ratio ad hoc est: volũtas non põt non vel-
le aliquid nisi ĩ eo sit aliqua ratio mali vel defectus bo
ni: sed in beatitudine in vniuersali est ratio omnis boni
et priuatio vel negatio omnis mali. ergo ꝛc. ¶ Ex hoc
sequit̃ ꝙ summe appetat̃: qꝛ in cuius potestate non est
actus siue agere: in eius potestate non est remisse vel in
tense agere. ¶ Adducit tamẽ ꝙ in particulari non ne-
cessario appetit̃: qꝛ tũc non posset quis peccare. ¶ Cõ
tra hanc opinionem fuit diffuse argutũ in li. i. in. q. illa.
vtrum apprehenso vltimo fine necesse volũtatẽ sit frui
eo. quãtum ad presens tamen videt̃ mihi ꝙ ꝯtradictio
nem implicat scꝫ ꝙ oẽs necessario beatitudinem appe
di.1.q.4. tant in vniuersali ꝛ nõ in particulari: qꝛ si beatitudo in
vniuersali apprehẽsa necessario appetit̃ propter hoc ꝙ
est in ea omnis ratio boni: ꝛ nulla ratio mali: nec defe-
ctus boni: cũ hoc in beatitudine particulari plenius in
ueniatur q̃ in beatitudine vniuersali: sequit̃ ergo ꝙ tũc
beatitudinẽ siue finem apprehẽsum in particulari om-
nes appeterẽt necessario: quod falsuꝫ est. ¶ Preterea
C nullum vniuersale includit maiorem perfectionẽ q̃ ali
quod particulare suũ: immo minorem: qꝛ omne particu
lare addit pfectionẽ sup vniuersali. ergo btitudo in vni
uersali nõ est pfectior q̃ in particulari. Si ergo est ĩpos
sibile nõ appetere btitudinẽ in vniuersali apprehẽsam:
qꝛ non apparet rõ mali / nec defect⁹ boni multo magis
erit hic de ea vt in particulari. ¶ Preterea si talis ne-
cessitas volẽdi in libera volũtate poneret̃, hoc esset ꝓ-

pter inclinationẽ naturalẽ appetitus cui ꝯformat̃: sed
appetitus naturalis est ad beatitudinẽ in particulari:
vt ostensum est. ergo necessario appetit beatitudinẽ in
particulari apprehensam. ¶ Preterea si intellect⁹ nõ
plus dubitat de fine in particulari q̃ in vniuersali: qua
re non appeteret? non videt̃ ratio sed ꝙ idẽ appetat ne-
cessario ꝛ nõ appetat necessario est cõtradictio. Respõ
deo ergo ꝛ dico quãtũ ad istũ ar. ꝙ si voluntas libera D
velit vt in plurib⁹ beatitudinẽ apprehẽsam in vniuer-
sali vel particulari: quando intellectus non dubitat in
illo particulari esse beatitudinẽ non tñ necessario vult
nec in vniuersali nec in particulari. rõ est: qꝛ necessitas
in causa superiori non põt esse a necessitate cause infe-
rioris: qꝛ causa inferior non põt determinare modũ agẽ
di cause superioris: qꝛ nõ põt ipsã determinare ad agẽ-
dum. ergo causa superior si necessario agit hoc habet ꝑ
aliquid intrinsecũ forme sue vel ex natura sui: si ergo vo
luntas habet necessitatẽ ad volendũ aliquid illa neces
sitas cõueniet sibi ex natura sui ꝛ non a causa inferiori
¶ Tunc arguo vlteri⁹: causa superior si necessario agit
eadẽ necessitate mouet causas inferiores ad agendum
actiones sue actioni necessarias / cũ ergo ad actum vo-
luntatis requirat̃ apprehensio intellectus: sequit̃ ꝙ si
voluntas necessario velit beatitudinẽ ꝙ determinabit
intellectũ ad semper cõsiderãdũ de beatitudine: qđ est
falsum / dico ergo ꝙ cõtingẽter vult finẽ tam in vniuer
sali ꝙ in particulari: quis vt in plurib⁹ velit vtrũq̃ qñ
non dubitat intellect⁹ in quo sit in particulari: sicut de
quolibet fideli qui credẽs in fruitiõe trinitatis esse bea
titudinem appetit illum finẽ: licet nõ velit media ad il-
lum finẽ: qꝛ non efficaciter vult: ideo nõ vult virtuose vi
uere: ꝙ aũt in plurib⁹ voluntas velit beatitudinẽ: hoc Speculatio notabilis.
est: qꝛ vt cõueniens appetitus liber sequit̃ inclinatio-
nem appetit⁹ naturalis: impossibile eñi est per aliquẽ
habitum volũtatem magis habilitari vel inclinari ad
aliquid volẽdum q̃ per appetitũ naturalẽ. cũ ergo vo-
luntas possit tñ habilitari per habituꝫ aliquẽ ꝙ vt in
pluribus sequat̃ inclinationẽ illius: immo delectabili-
ter operet̃ ẜm eius inclinationẽ. ergo multo magis vt ĩ
pluribus vult istud ad qđ inclinat̃ naturaliter: ꝛ ideo
iustus homo etiam cũ quocũq̃ habitu cum difficultate
eligit mortẽ. ꝛ est sibi materia patientie: qꝛ cõtra appe-
titum naturalẽ: cũ ergo oẽs appetitu naturali appetãt
beatitudinẽ (vt dictũ est.) sequit̃ ꝙ voluntas vt in pluri
bus velit beatitudinẽ. ¶ Sed est ne actus ille elicitus
quo vult beatitudinẽ naturalis? Dico ꝙ non proprie:
qꝛ non est inclinatio naturalis ad beatitudinẽ que dici
tur velle naturale volũtatis vt natura est põt tñ dici na E
turalis: qꝛ cõformis est inclinationi naturali: ꝓpter qđ
dicit Aug. in enchi. c. ciiij. neq̃ voluntas non est: aut nõ
libera dicta est: qua sic beati esse volumus: vt miseros
nos esse velle non possumus / vnde sicut dicit̃ aliqđ vel-
le virtuosum: non qꝛ a virtute procedit elicitiue: qꝛ nul-
lus habit⁹ est principium totale elicitiuũ actus / sed di
citur virtuosus actus: qꝛ cõformis inclinationi virtutis
vel qꝛ elicit̃ ẜm virtutẽ sic est in proposito de beatitudi
nis volitione: põt eñi dici naturalis: qꝛ cõformis incli-
nationi naturali: tñ est actus liber non tñ est velle deli-
beratiuũ: qꝛ deliberatio est eorũ quoꝝ est electio: electio
aũt est eorũ q̃ sunt ad finẽ: ꝛ est de cõclusione q̃ delibera
tiue cõcludit̃ per syllogismum practicũ. ¶ Sed hic est
vnũ dubiũ: qꝛ si ẜm Augu. in predicta auctoritate non
possumus velle miseriam. ergo simpliciter ꝛ necessario
nolo miseriã: sed sequit̃. necessario nolo miseriam: ergo
necessario volo beatitudinẽ: hec cõsequẽtia patet dupli
citer. primo qꝛ nõ est minor ꝓportio beatitudinis ad vel
le q̃ miserie ad nolle. ¶ Secundo sic: qꝛ actus nolendi

nunq̃ est nisi in virtute alicuius volitionis: ideo enim no
lo aliquid: q2 volo aliud: vt dictũ est supra per Ansel. sed
causa est perfectior suo effectu. ergo magis necessario
volo beatitudinẽ q̃ nolo miseriam? Respōdeo ꝙ nec ne
cessario volo beatitudinẽ nec necessario nolo miseriam:
igitur nolo eã siue nolo esse miserum. Nec sequitur. non pos
sum velle esse miserũ. ergo de necessitate nolo esse mise
rum: q2 nolle est actus positiuus nolentis sicut ⁊ velle
⁊ ita liberum vnum sicut aliud: q2 neutrum elicio neces
sario circa quodcũq3 obiectum: ⁊ ideo possum non elice
re nolle circa malum: sicut velle circa bonum: tamen si
cut circa malum ostensum non possum elicere actum
volũtatis nisi nolle: sic circa bonũ oblatũ non possum eli
cere actum volũtatis nisi velle: ⁊ ideo debet sic argui:
non possum velle esse miserum: ergo non possum odire
beatitudinem: sed ex hoc non sequitur: ergo necessario vo
lo beatitudinem: q2 nullum velle necessario elicitur a vo
luntate. ¶ Sed adhuc obijcitur: nullus actus necessario
F aufertur a potẽtia aliqua / nisi propter determinationem
eius ad oppositũ sicut ab igne necessario aufertur frigidi
tas: q2 necessario determinatur ad calorem: nec ab aliqua
superficie color aliquis / nisi propter determinationem
eius ad alium colorem oppositũ. ergo in voluntate nõ
est impossibilitas ad nolendum beatitudinẽ: nisi q2 de
terminatur ad oppositũ actũ. s. ad volẽdũ btitudinẽ. Rñ
deo ꝙ a voluntate excluditur actus volitionis respectu
miserie ⁊ actus nolitionis respectu beatitudinis: q2 mi
seria non est nata esse obiectũ actus volitionis: nec bea
titudo obiectũ actus nolitionis: sicut actus vidẽdi dis
gregando excluditur a visu respectu nigredinis: q2 nõ est
nata esse obiectũ talis actus. sic in proposito voluntas
non est capax talis actus respectu talis obiecti. ¶ Di
co ergo ꝙ voluntas sic determinatur ad volendũ beatitu
dinem et ad nolendum miseriam: ꝙ si eliciat aliquem
actum circa ista obiecta necessario ⁊ determinatum eli
cit actum volendi respectu beatitudinis ⁊ nolendi re
spectu miserie non tamen absolute determinatur ad vnum
actum eliciendum vel alium. ¶ Ad rationẽ opinionis
quãdo accipitur ꝙ illud in quo non est defectus boni vel
ratio mali est necessario volitũ. ¶ Dico ꝙ falsa est pro
positio: q2 voluntas respectu cuiuscũq3 actus est libera
⁊ a nullo obiecto necessitatur: nõ tamen potest voluntas
nolle aut odire beatitudinem: nec velle miseriam vnde
deberet arguere sic: ꝙ voluntas non potest resilire ab
illo obiecto in quo nulla est miseria nec defectus boni.
ergo non potest voluntas odire vel detestari beatitudi
nem: quod est verum: sed ex hoc non sequitur ꝙ necessa
rio velit beatitudinem. ¶ Et si dicas ꝙ si non necessa
rio velit beatitudinem: nec necessario odit beatitudinẽ
qualem ergo actum habebit circa beatitudinem: quan
do sibi ab intellectu ostẽditur? Dico ꝙ in pluribus ha
G bet actum volendi: sed non necessario aliquem actum:
sed potest se suspẽdere ab omni actu ostensa beatitudi
ne: aliter enim simplices quando apprehendũt aliquid
quod pertinet ad finem vltimum de quo nesciunt an sit
de ratione finis vltimi tenerentur ad volendum illud:
vnde vnumquodq3 obiectum potest voluntas velle et
nolle ⁊ a quolibet actu in particulari potest se suspen
dere hoc vel illo: et hoc potest quilibet experiri in se
ipso cum quis offert sibi aliquod bonum: et etiam ostẽ
dit bonum vt bonum considerandum et volendum: po
test se ad hoc auertere: ⁊ nullum actum voluntatis cir
ca hoc elicere.

Ad primũ argumentũ principale quã
do arguitur ꝙ non omnes cognoscunt beatitudinem:
ergo non omnes appetunt: dicendum ꝙ concludit de
actu voluntatis elicito. Isto enim actu non omnes ap
petunt beatitudinẽ quãdo non actu cogitãt de illa: sed
appetitus naturalis non est talis actus. ¶ Ad aliud quñ
arguitur de dãnatis si appetãt beatitudinẽ. circa hoc
enim duplex videtur dubitatio: vna de appetitu eorũ na
turali: q2 si appetũt naturaliter beatitudinem videtur ꝙ
appetitus ille in eis sit frustra: cum sit ad impossibile. Quere cõ mẽ.2. met. c.1.
¶ Aliud dubiũ est si actu elicito appetãt beatitudinẽ
q2 cũ apprehẽdunt eã possunt habere actũ voluntatis
circa ipsam: q2 circa q̃dcũq3 apprehẽsum possunt habe
re aliquẽ actũ voluntatis: sed nõ possunt habere actũ
nolendi circa beatitudinẽ: ergo volendi: sed tunc est du
bium quomodo possunt velle hoc habere: cũ sciant eis
beatitudinẽ esse impossibilẽ? ¶ Quo ad primum rñdeo H
ꝙ i eis est appetitus naturalis respectu btitudinis: q2 si
cut supra dictũ est appetitus naturalis non addit aliquã
perfectionẽ sup naturã absolutã: sed solũ inclinationẽ
ipsius nature ad suã perfectionẽ. ⁊ ideo manẽte natura
manet ille appetitus. Et si dicas ꝙ tũc ille appetitus erit
frustra: ita dicas ꝙ dãnati frustra sunt homines vel an
geli: cũ appetitus naturalis non addat absolutũ aliqd
super naturã eorũ: vnde dico ꝙ licet illud sit frustra qđ
caret perfectione sua ⁊ frustratur ea sm totã speciem: nõ
tamen est frustra si caret illa in aliquo indiuiduo: vt pa
tet in orbatis ⁊ mõstruosis: sic aũt non est in proposito:
q2 aliqui sunt beati qui perficiuntur sm appetitum eorũ
naturalem: alij aũt non: ⁊ ideo non frustratur sm totã spe
ciem. Illi aũt qui ponũt oẽs angelos differre specie ha
bent ponere appetitũ sm speciem esse frustra: q2 impos
sibile est eis cõsequi perfectionẽ suam. ¶ Secũdo quã
tum ad velle elicitũ: dico ꝙ cũ habent cognitionem de
beatitudine ⁊ eam cõsiderant: possunt habere volitio I
nem sequẽtem appetitũ naturalem ei cõformem ⁊ pos
sunt actu elicito appetere beatitudinem: sicut ⁊ mali in
via: affectione tamen cõmodi immoderata: q2 nõ mode
rata affectione iustitie: quomodo iusti appetunt vt cõ
modum eis: ⁊ ideo immoderatius appetũt eam q̃ iusti
⁊ ideo cõcedo ꝙ dãnati velle elicito appetũt beatitudi
nem: non enim credo ꝙ aliquis habitus possit dari qui
magis inclinaret voluntatem ad non appetẽdum ⁊ de
testandum beatitudinem q̃ eorũ appetitus naturalis
inclinat ad volendum eã: ⁊ ideo in eis nullus est habi
tus obstinationis: vt magis actu elicito delectabiliter
inclinentur ad oppositum beatitudinis q̃ sm appetitum
naturalem velint actu elicito beatitudinẽ. ¶ Quando
ergo dicitur ꝙ beatitudo ostenditur vt impossibilis eis et
sub ratione impossibilis: ⁊ vbi non est spes de cõsequen
do aliquo vel omnino non appetitur vel tenuiter. Dico
ꝙ duplex est volitio. vna est efficax que est respectu fi
nis per media ordinata ad illum finem cõsequendum.
Alia est simplex seu conditionalis que est respectu ali K
cuius finis non exequẽdo media ad illũ finem cõseque
dum sed simpliciter appetitur finis ille ⁊ vellet tende
re in ipsum si posset: ⁊ si obiectum esse sm se presens. pri
mo modo non est volitio alicuius apprehensi sub ratio
ne impossibilis: sed tñ sub ratione possibilis: exemplũ
de sanitate ostensa diuersis infirmis. Secũdo modo po
test esse respectu impossibilis ⁊ maxime intensa: ⁊ in ta
li volitione potest esse meritum vel demeritum: vt si ali
quis appetat fornicari quãdo ipsum impossibile est ha
bere oportunitatem. ⁊ sic dãnati maxime volunt beati
tudinem vt bonum cõmodum: ⁊ forte intensius q̃ nos
in via: licet eam apprehendant vt impossibilem eis: ⁊
maxime delectarentur in consideratione illius obiecti
si dimitterentur: et in hoc forte habent maximam pe
nam: quia sic detinentur ab igne in consideratione sua
ꝙ non permittuntur considerare deum vt est obiectum

voluntas pot cogi ad specificandum non tamen ad exercendum

Ric. phi. di. ar. 2. q. 5. naturalis beatitudinis: ⁊ etiam seipsos in quib⁹ maxi= me delectarent. ¶ Ad aliud quādo arguit ꝙ nō neces= sario: q: tunc quis non meret appetēdo finem: cōcedūt aliqui ꝙ non est meritū in volitione finis in vniuersali sed km̄ in particulari vbi cōtingit errare: ⁊ si hoc est ve= rum: tūc ad hoc ꝙ actus esset meritorius requireret ꝙ contingenter cōpeteret volenti actus meritorius ap= Hē. ⁊ Tho. prehēso obiecto: quod esset difficile cōtra aliquos vt si actus meritorius est necessarius: tūc actus elicitus re= spectu finis est magis meritorius ꝙ̄ respectu eorū que sunt ad finem: sed dixi ꝙ nec finē/nec ea que sunt ad fi= nem vult necessario: ideo non video quī actus: qui est fi= nis in vniuersali possit esse meritorius: sicut ille qui est entis ad finem: oēs enim sunt cōtingētes. ¶ Aliter po L test dici. ꝙ finis dupliciter pōt appeti: vel sub rōne bo= ni honesti: ⁊ sic est actus meritorius. Si sub rōne cōmo= di appetatur non est meritorius. ¶ Alia sunt soluta in corpore questionis.

Ad primum argumētum in oppositū si intelliget cōcludere pro appetitu naturali verū est: si aūt pro appetitu libero actu scꝫ elicito non est verū vni uersaliter: sed in pluribus vt est ostēsum. eodē modo est dicendum ad secūdum. ¶ Ad tertium quādo dicit: ꝙ si M cut se habent principia in speculabilib⁹ ⁊c. dicēdum ꝙ est simile quo ad hoc ꝙ sicut veritas cōclusionis ordi= natur ad veritatē principiȷ̄ ⁊ premissarū: sic bonitas eo rum que sunt ad finē ordinat ad finem: ⁊ ideo cōparan= do principia ad obiecta ⁊ fines vera est propositio: sed comparando ad potentiam vera non est. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ si sine voluntate est affectio cōmodi: sine libertate est affectio iusti que moderat appetitū cōmo= di: tūc necessario vellet cōmodū: sed vbi vtrūqꝫ est ⁊ affe ctio cōmodi et iusti non oportet: q: ex libertate ibi pōt aliud velle ꝙ̄ cōmodum: sicut dicit Ansel. de casu dia= boli: qui fingit vnum angelum in quo tm̄ est affectio cō modi. ille vellet semper cōmodum. ¶ Ad aliud dico ꝙ bene concludit de appetitu naturali: non tamē de actu elicito appetitus liberi.

Ex his sequitur solutio quæstionis se= cunde appetitus eīn naturalis ad quecūqꝫ est in ordi= N nē ad perfectionē ipsius appetētis: propter hoc enim est datus appetitus animalib⁹ ⁊ rebus vt ad ꝑfectionē suam inclinent: sed deliberatiu⁹ appetitus nō est talis quasi omne quod vult velit propter beatitudinē: potest enim velle aliquid non tm̄ propter beatitudinē negati= ue scꝫ non volendo ipsum propter beatitudinē: pōt etiā ipsum cōtrarie velle: primum patet q: potest non velle negatiue quod est ad beatitudinē: q: intellectus aliud potest intelligere vel cogitare ꝙ̄ beatitudinem quādo voluntas illud vult. ergo tunc non vult ipsum propter beatitudinem. ¶ Preterea intellectus pōt cognosce= re rationē illam boni non vt ad finē ordinat: sed vt in se est quoddam bonū: ⁊ sic voluntas pōt ipsum velle non in ordine ad beatitudinē. ¶ Contrarie etiam pōt aliqs sic velle: q: aliquis fidelis apprehendēs finem appre= hendit certitudinaliter esse beatitudinē in deo trino et vno: similiter aūt apprehēdit fornicationem vt impossi bilem ordinari ad finē illum: sed dictante intellectu ꝙ fornicatio nō est ordinabilis ad illum finem qui est bea titudo: immo est contraria fini: ⁊ tamen voluntas eli= git fornicationem. ergo ⁊c. ¶ Et tunc ad argumentum primum de Augusti. dicendum ꝙ verum est de appe= O titu recto. ¶ Ad aliud ꝙ primum in aliquo genere ⁊c. Dicendum ꝙ primum appetibile in se est causa omnium appetibilium: non tamen in ordine ad poten= tiam nisi sit potētia talis que non pōt nisi ordinate vel le vel tēdere in obiectum: talis aūt non est voluntas vt est libera: ⁊ ideo non valet. ¶ Ad aliud ꝙ si non appe= titur propter aliud ꝙ tunc appetit vt beatitudo. Dico ꝙ voluntas pōt velle aliquid ꝓpter se negatiue: q: scꝫ vult ipsum non vt referibile: sed non pōt ipsum velle cō trarie: vt ꝙ velit ipsum vt non referibile: ⁊ sic velle pro= pter se cōtrarie pertinet ad rōnem finis: q: pertinet ad frui: non tm̄ tunc vult ita propter se vt excluderet illud quod vult rōne finis alterius: ⁊ tunc ad argumētū vult propter se negatiue: q: non ordinat ipsum: non tm̄ cōtra rie ꝙ sit non referibile. ¶ Ad primum in oppositū ve= rum est ꝙ non omnis actu elicito vult beatitudinē: q: non cognoscit: sed de appetitu naturali qui non sequit Vide Ar cognitionē non oportet: immo necessario ⁊ semp est ad 1. di. q. 2. finem. ¶ Ad aliud dicēdum est: ꝙ si vnus actus est cō= parandi ⁊ qui est circa extrema cōparata: tunc plana est solutio: si vero non est idem sed alius ⁊ alius: tunc est dubium sicut in intellectu discurrēte de premissis ad cō clusiones discursus eīn alius actus est ꝙ̄ qui est circa principia ⁊ cōclusiones vel idem. Ad propositū ergo si actus collatiu⁹ est vnus extremorū quod est possibile: P quia obiecta plura habentia ordinem inter se possunt esse obiectum vnius actus vel vnius potentie: tunc so= lutio plana est: si autem actus circa extrema manent cū illo actu: tūc necessario stant simul duo actus in ea= dem potētia: nec illi actus circa extrema impediūt cō parationem: sed necessario requiruntur ad ipsum.

Quæstio. XI.

Queritur. Vtrū homo ex pu ris naturalibus possit cōsequi beatitu= dinē? videt ꝙ sic philosophus. ij. celi ⁊ Tic. fo. 59. mun. Si natura dedisset stellis motum progressiuum: dedisset eis instrumētum vel instrumēta ad motū. natura eīn non ordinat ad ali= quam perfectionē aliquid: nisi prouideat illi de his cū quibus pōt agere ⁊ attingere illam: sed homo natura= liter ordinat ad beatitudinē. ergo ⁊c. ¶ Confirmat. na tura magis dedit homini ad acquirēdam perfectionē intellectus ꝙ̄ sensus: q: perfectior est intellectus ꝙ̄ sen sus: sed sensus pōt habere omnē perfectionē ad quam ordinat ex puris naturalibus: ergo magis intellectus. ¶ Secūdo cōfirmat sic sensus non est capax illius qđ excedit eius naturalem facultatē. ergo nec intellectus Si ergo obiectū beatificum excedit facultatem natu= ralem eius: sequit ꝙ non est capax eius: quod est fal= sum. ergo ⁊c. ¶ Item ad principale secundo sic: non est dare in natura potētiam passiuam cui nō correspōdeat actiua in natura: sed in hoīe est potētia passiua ad bea= titudinem. ergo ⁊ actiua: sed qua ratione in alio: eadem ratione in ipso. ergo ⁊c. ¶ Preterea si non habet natu ralem potentiam ad beatitudinem non potest attinge re aliquem habitū ad eam. habitus enim est principiū sic agendi: non aūt agendi: sed potentia est principium simpliciter agendi. Sed homo naturaliter habet potē tiam. ergo simpliciter potest in operationem beatificā licet non sic: si non detur habitus sibi. ¶ Preterea per fectio inferioris potest cōtineri in specie superiori. Sed habitus mediante quo potest potentia ad actum bea= tificum cum sit accidens dat quandā perfectionē potē tie. Fiat ergo aliquis intellectus qui cōtinet perfectio nem intellectus inferioris et illius habitus mediante quo potest in operationem: ergo ille potest in operatio nē beatificam sine habitu: ⁊ sic talis ex puris naturali bus saltem attinget beatitudinem. Sed eadē rōne quo

ille ⁊ alius:⁊ sic est standū in primis. ¶ Contra. ad Ro
mo.vi. Gratia dei vita eterna. ¶ Item hoc est ꝑfectio-
nis in natura humana vt dictū est in.i.q.i.prologi.scꝫ ꝙ
naturalia non sufficiant ad vltimam eius perfectionē
que est anima rationalis:igitur nec ad perfectionē que
est gratia ⁊ gloria. ¶ Preterea hec est maior heresis ꝙ̄
heresis Pelagij qui posuit ꝙ̄ homo sine gratia posset
iustificari.

Ric.pri.di. ar.2.pri.q. 6.argu.1. Respōdeo. Dicitur cōmuniter ab om
nibus ꝙ non:sed quidā doctor sic assignat ad hoc talē
rōnem. Nihil cognoscit nisi ꝑ hoc ꝙ cognitū est in co-
gnoscente:sed cognitū est in cognoscēte per modum co
gnoscētis vel ꝑ modū nature sue.ergo cognitio est in co
gnoscente per modū cognoscētis. ¶ Ex hoc sequit sic
si modus essendi nature cognite excedit modū essendi
ipsius cognoscētis necessario est ipsam cognitionē esse
super naturā cognoscētis: nūc aūt modus essendi ipsi⁹
dei excedit omnem creaturā:qꝛ ille non pōt esse modus
essendi alicuius creature: si ergo alicui creature conue
niat cognitio dei hoc erit supra modum naturalem co-
gnoscēdi creature. ¶ Preterea alius doctor ad hoc ar
Tho.pri.ti. di.ar.2.q.6 Hen.qd.iij. q.iij.qd.4. q.7. guit sic:illud obiectum non pōt cognosci a cognoscēte
quod non est in eo per modū qui cōpetit illi cognoscēti
Sed deus non est in creatura per modū qui cōpetit na
ture cognoscētis:ergo non pōt cognosci a creatura:mi
nor probat. Nihil intelligit nisi qđ se habet ad intelle-
ctum per modū informātis:sed deus nō sic se habet ad
intellectum.ergo ⁊c. ¶ Preterea obiectū cognoscibile
requirit ad potētiam cognoscētem quācūqꝫ quātitatē
determinatā ⁊ simplicē. Sed essentia diuina nō habet
quātitatē determinatā ad intellectū: qꝛ intellectus est
finitus essentia vero infinita:nec habet essentia simpli
citatem proportionatā intellectui humano. Probatio
millesima pars grani milij est obiectum magis propor
tionatum visui ꝙ̄ simplicitas diuina intellectui nostro
sed illa pars propter sui paruitatē fallit visuꝫ. ergo ⁊c.
maior patet:qꝛ visus pōt crescere in virtute:⁊ non in in
finitum quousqꝫ posset videre:qꝛ istud paruū milij est fi
nitum ⁊ in se quoddam visibile:sed ex alia parte quan-
tumcunqꝫ intellectus crescit in virtute: tn̄ est finitus ⁊
obiectum infinitum:ergo nunꝙ̄ attingit illud quod est
simplicitatis infinite. Respōdeo ad primā rōnē prime
opinionis quādo dicit ꝙ nihil cognoscit nisi per hoc ꝙ
cognitum est in cognoscēte: cōcedat suo modo essendi
in scꝫ per speciem obiecti vel per habituꝫ ſm alios vel
per actū non curo:quādo aūt addit ꝙ cognitū est in co
gnoscente per modū nature sue:ex hoc habemus tm̄ ꝙ
cognitio est perfectio proportionata nature cognoscē-
tis:⁊ ꝙ per cognitionē obiectū est proportionatum na
ture cognoscētis:⁊ quādo dicit ꝙ si modus nature co-
gnite ⁊c.illud argumētum si debet valere valet in vir-
tute istius propositionis:ꝙ sicut se habet modus essen
di cognoscibilis ad modū essendi ipsius cognoscentis
sic se habet intelligibilitas cognoscibilis ad cognoscē-
tem:sed hoc est falsum: qꝛ cognitio pōt esse obiecti ali-
cuius habētis in se modum essendi superiorē ꝙ̄ sit mo-
A dus essendi ipsius cognoscentis:immo si est verū opor-
tet ſm hoc cōcedere. ꝙ angelus inferior non posset co-
gnoscere superiorem:qꝛ modus essendi superioris exce
dit modum essendi ipsius iferioris. ¶ Preterea si hoc
est verum tunc nec cum lumine glorie/vel quocunqꝫ ha
bitu esset possibile creature videre deum: quia esse dei
excedit modum essendi ipsius: immo totum istum in-
tellectum et habitum et lumen. ¶ Et ideo dico ꝙ
B inter obiectum et potentiam non oportet esse equa-
litatem: sed quandam proportionem. talia autem in-
ter que requirit sola proportionalitas possunt esse ma-
xime dissimilia vt patet de materia ⁊ forma:similiter de
actiuo ⁊ passiuo. sic est hic: non eīm requirit inter obie-
ctum ⁊ intellectū nisi proportio motiui ad mobile.obie
ctum eīm se habet per modū mouētis potētiam ⁊ inter
talia magis requirit dissimilitudo ꝙ̄ similitudo. Po-
tentia eīm capax est operationis tantū respectu huius
obiecti:⁊ ideo proportionat si potētia est ex se elicitiua
sicut terminus operationis ⁊ operatio non sicut ꝓpor-
tione quātitatiua equalia:hoc similiter patet in alijs.
ens ordinatū ad finē suū proximum habet ꝓportionem
immediatā ad illum:⁊ tn̄ distat in infinitū a fine:nec tn̄
impedit hoc ꝓportionē eius qđ est ad finē:ad illud ge-
nus proportionis pertinet proportio obiecti ⁊ actus.
¶ Secūdum hoc ergo dicēdum ad rōnē ꝙ arguit ex ꝓ
positionib⁹ non syllogisticis: vnde non video ꝙ conse-
quentia tenet:nisi illo modo arguēdo: ꝙ si modus co-
gnitionis est ſm modū nature cognoscētis. ergo nulla
cognitio naturalis excedit modū nature cognoscētis:
igit nulla cognitio naturalis est de obiecto cuius na-
tura excedit modū nature cognoscētis.cū ergo modus
cognitionis sit ſm modū cognoscibilis: si modus essen
di rei cognite excedit modum essendi cognoscētis: illa
cognitio erit supra naturam cognoscētis:sic arguendo
tenet argumētum:sed tunc vna propositio est falsa:hec
scꝫ ꝙ modus cognitionis est ſm modum nature cogno
scibilis:⁊ similiter hec: ꝙ nulla cognitio naturalis est
de obiecto cuius natura excedit modum nature cogno
scentis:qꝛ licet cognitio sit ſm modum cognoscētis:et
non sit supra naturam cognoscētis:est tn̄ obiecti habē-
tis modum cognoscibilis ⁊ moduꝫ nature vltra modū
nature cognoscētis:aliter eīm nunꝙ̄ perfectius cogno-
sceretur ab imperfectiori naturaliter vt patet ex dictis
¶ Sed si arguit sic. Obiectum quod est essentia diuina
excedit improportionaliter ī entitate potētiam cogno
scitiuam intellect⁹ creati:ergo improportionaliter ex-
cedit intelligibilitatē: ergo non est obiectū intelligibi-
le proportionatū ei. Respōdeo si loquamur de propor-
tione geometrica:tunc illa est proportio finiti ad infini
tum:nec in entitate nec in cognoscibilitate vel intelli-
gibilitate. Est aūt proportio geometrica qua cōtinens C
est excedens contentum in aliquo certo gradu ⁊ finito:
ita ꝙ excessum aliquādo replicatuꝫ reddit suū excedēs
et isto modo nulla est proportio finiti ad infinitum quo
tienscūqꝫ sumptum nūꝙ̄ reddit infinitum. ⁊ illo modo
sicut entitas creata est improportionata entitati īcrea
te in entitate:ita in intelligibilitate. ita ꝙ intelligibili
tas vnius multotiens sumpta nunꝙ̄ reddit intelligibi
litatem alterius:sed ex hoc non sequit ꝙ non sit intel-
ligibile ab illo:nisi loquendo vniformiter de proportio
ne geometrica:si enim sint improportionata proportio
ne geometrica: non propter hoc sunt improportionata
proportione alterius generis puta proportione opera-
tionis ad suū terminum: siue cognotionis ad obiectū:
que requiritur in proposito:siue potentie ad obiectum
quia proportio obiecti ad potentiam vt visum est de
aliquo foro est. ¶ Ad primam rationem alterius do-
ctoris dico ꝙ destruit seipsam: oportet enim ſm omnē
opinionem negare maiorem vel minorem:si enim ad co
gnitionem illius obiecti non requiritur species impres
sa:tunc maior est falsa: scilicet ꝙ obiectum non potest
naturaliter cognosci ab intellectu in quo nō potest esse
ſm modum sui:scilicet per informationem tunc eīm ob-
iectum presens sufficit ad imprimendum actum suū co
gnoscendi. Si aūt ponat obiectū presens per speciem ⁊
speciem requiri ad cognitionē:tunc minor est falsa:nec Hen.vbi.s.
rationes per quas alibi ostēdit:ꝙ species non requirit In.2.dis.3.

s cognitione angelorum. et q. q. 14.

in itellectu beati ad videndū deum cōcludunt: vt patebit alibi quicquid sit de cōclusione. ¶ Ad aliud quādo arguit ꝙ obiectum requirit determinatam distantiam ad potētiam fm quātitatem ⁊c. dico ꝙ illa verba sunt methaphorica. Nam actiuū ⁊ passiuū corporalis requirūt determinatam distantiam vel quātitatem ad hoc vt agant: q: corporalis actio nō recipit nisi in quāto: sic non requirit in intellectu qui intelligit omne ens: concedo tñ ꝙ quantitas obiecti cognoscibilis scz essentie diuine ⁊ eius simplicitas est proportionalis in ratione cognoscibilis quātitati virtuali potentie intelle-

D ctiue cognoscentis. ¶ Ad probationem quādo dicit ꝙ simplicitas diuina est magis improportionata intellectui ꝙ millesima pars milij visui diceret ꝙ tu petis: q: essentia diuina in rōne obiecti cognoscibilis non distat in vno gradu a virtute cognitiua intellectus: licet plus distet s natura. Similiter cōcluderet ꝙ non possemus videre deum quibuscūq; additis: q: totum finitū est et per cōsequens distat plus ab essentia diuina ꝙ sit distātia potentie visiue a millesima parte grani milij. Similiter intellectus per nullam informationem habere poterit proportionem quātitatis virtutis ad essentiam diuinam: ergo nunꝙ per quācūq; informationem poterit videre deum.

Respōdeo ergo ad. q. duas cōclusiōes declarando prima est ꝙ natura humana ex puris natu-

E ralibus est immediatū susceptiuū beatitudinis. secūda est ꝙ natura humana non est sufficienter actiua ex puris naturalibus ad videndum deum visione beata. Ex quib⁹ sequit ppositū scz ꝙ homo non pōt ex puris naturalibus cōsequi beatitudinem. ¶ Prima cōclusio probatur sic. Nature humane ad hoc ꝙ sit capax beatitudinis nō additur aliqua alia natura ab essentia sua: q: tunc natura humana manēs eadem natura non beatificaret nisi per aliquid accidētale superadditū: nec per habitum est immediatū susceptiuū beatitudinis: q: rō recipiendi beatitudinē non pōt esse habitus: q: nec modo per habitum recipit actus: q: cum habitus generaretur ex actibus sequit actus ipsos: ergo habit⁹ in via non est ratio recipiendi actū. ergo multo minus in patria. ¶ Preterea susceptiuū quod ordinat ad multas formas ordinatas maxime ordinat ad pfectissimā. Sz voluntas ordinat ad multas volitiones: ⁊ intellectus ad multas intellectiones. ergo maxime ad beatitudinem cū sit perfectissima. Si ergo est immediatū susceptiuū alicuius illarū: ergo istius: q: ista maxime perficitur. ¶ Dices ꝙ habitus requirit vt perfectius perficiatur beatitudine. vnde habitus requirit propter pfectionem beatitudinis. ¶ Contra. Tunc sequit ꝙ anima humana fm quid perficit beatitudine. Sed habitus simpliciter: ⁊ tunc habitus videt deum ⁊ charitas diligit deum ⁊ non anima humana nisi per accidens ⁊ fm quid. Ideo dico primo: ꝙ anima humana in puris naturalibus est immediatum susceptiuū beatitudinis.

F ¶ Secūdo dico. ꝙ anima humana non est sufficienter actiua ex puris naturalibus ad cōsequēdum actum visionis: q: impossibile est intellectū esse causam visionis nisi intellectus habeat in se obiectū cognitu vel aliud in quo eminentius cōtinet. Sed natura humana nō habet deum in se ex se presentē sibi sub rōne obiecti: nec in alio in quo eminētius cōtinet: q: in illo alio pōt eminētius cōtineri. ergo ex se non sufficit ad habēdum cognitionem diuine nature visiuam. ¶ Preterea visio est cognitio intuitiua rei in se. Sed natura humana non pōt habere ex se presentē deum in rōne obiecti: licet sit sibi presens per illapsum. ergo non pōt ex se habere visionē nature diuine: non ergo sufficit ex puris naturalib⁹ ad cognoscēdum virtute propria obiectū beatificum. Ex hoc sequit correlarium ꝙ in beato nihil erit supernaturale prius operationib⁹: si tñ aliquid supernaturale

G ponitur in beato prius operationib⁹/hoc non erit propter receptionē: sed propter actionē vt eliciat operatio in beato qua attingit deum. Non enim pōt poni aliqua forma in beato solum ad decorē ⁊ pulchritudinē: ⁊ que non ordinet ad actionem: ⁊ per ꝯsequēs cum nihil requirat propter receptionē beatitudinis: vt ostēsum est: sequit ꝙ si sit aliqua forma supnaturalis ⁊ spiritualis in anima beati prior operationibus ꝙ illa requirit propter operationem eliciendam: ⁊ tunc vlterius: aut requiritur propter obiectum aut propter potētiam: et cum duplex potētia concurrat in operatione in beato: scilicet intellectus ⁊ voluntas propter vtrāq; pōt talis forma poni: si aūt ponat propter hec tria formas supernaturales precedētes operationē ponerent tres forme supernaturales precedētes: vna correspōdens obiecto scz species intelligibilis in memoria. secunda ex parte intellectus que dicit lumen glorie. tertia ex parte voluntatis que dicit charitas: si aūt obiectū in se presens sufficit ad actionē visionis causande: quātum ad illud qđ requiritur ex parte obiecti: tunc non requirit species: si aūt intellectus sit mere passiuus habēs se solum in ratione susceptiui ad actū visionis: cū non requirat propter receptionem solam aliqua forma ex parte intellectus: vt supra ostensum est: tūc non requirit lumen glorie: si etiam voluntas sit mere potētia passiua respectu fruitionis. tunc ex parte voluntatis non requirit charitas: vnde ponētes voluntatem mere passiuam respectu fruitionis tollunt charitatē: q: ex parte voluntatis

H non requirit aliqua forma ad recipiendum fruitionem q: ipsa fm se est summe disposita ad recipiendum eam: sed q: fm scripturam ⁊ fidem habemus ponere charitatem: saltē necesse est eam ponere in beato ppter operationem eliciendam: lumen aūt glorie ad visionem nō videtur mihi necesse poni: q: quod dicit de lumine naturali corporali ꝙ requirit non solum propter obiectū sed propter oculum videt mihi esse quedam methaphora: quāto enim obiectū est magis in se lux tāto minus propter ipsum requirit de lumine: nec requirit propter receptionem vt dictū est: vnde minus videt mihi necesse ponere lumen ꝙ speciem: q: si species ponit hoc est/ vt memoria sit perfecta ex parte intellectus: sed an sit ponere talem speciem propter formalem operationem et perfectionem potētie dicet alias. ¶ Teneo ergo ꝙ

I saltem necesse est ponere charitatem propter operationem eliciendam: ⁊ per cōsequēs aliquam operationem pōt voluntas cū charitate elicere: quā non pōt ita intēse sine charitate elicere: ⁊ sic patet ad formā questionis ꝙ aliquam operationē beatitudinis pōt homo habere quam non potest habere ex puris naturalibus.

Doctrina singularis pluribus applicanda.

Th. ⁊ Ric.

Ad argumenta. Ad primū dicendū ꝙ natura dedit homini organa ad cōsequendum beatitudinem sicut potētias passiuas receptiuas eius ⁊ actiuas: non tñ vt statim cōsequeret: sed habitis dispositionibus requisitis: ⁊ ideo fm vnam viam non dedit dispositiones proximas ad beatitudinem: licet dederit potētias. ¶ Ad secūdum dicēdum ꝙ non est simile: q: sensus non pōt esse potētia non organica: vel non pōt non esse potētia organica: ⁊ ideo non pōt eleuari ad immaterialem apprehēdendum: nec etiam visus beati: bene tamen infra genus materialium pōt eleuari ad videndum solem. Sed intellectus habet obiectū totū ens: et ideo pōt eleuari ad aliquid immateriale: immo pōt ele

uari ad quodlibet cognoscēdū. vnde non est simile de
istis potētijs.s.intellectiua ⁊ sensitiua quātū ad obie-
cta: q2 nō est cōtra rationē intellectus. immo summe
cōpetit ei eleuari ad vidēdum obiectum supernatura-
le: est tñ quo ad modum simile vtrobiq3. ¶ Ad con-
firmationē dicēdū ꝙ sensus nō est capax alicuius nisi
sensibilis: non tñ oīs/intellectus aūt est capax omnis
intelligibilis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cuilibet poten
K tie passiue correspōdet actiua: verū est: nō tñ in natu-
ra creata etiā sm philosophū. vt pt3: quia potētia re-
ceptiua est in corpore ad animā intellectiuā: ⁊ tñ tota
natura creata nō posset eam inducere. ponit tñ philo-
sophus aliter ꝙ̄ nos quo ad hoc ꝙ posuit potentiā in
natura deum. s. naturali necessitate agētē: s3 nos bene
ponimus in toto ente cuilibet potētie passiue bñ cor-
rñdere potētiā actiuā: non tñ actiua illa est naturalis
sicut passiua: imo nūꝙ̄ est naturalis in primo ente ad
extra: s3 semp volūtaria. ¶ Ad aliud sm illā opi. que
ponit intellectū eē cām actiuā. dico ꝙ mō habet potē-
tiā remotā: tūc aūt ppinquam. vnde sicut intellectus
est hic: et ibi eadē natura. ita posse videre est hic et ibi
eadē potētia: s3 mō est remota tūc erit ppinqua: si au
tē est potētia passiua ⁊ receptiua: tūc nō requiritur lu
men glorie. ¶ Ad aliud dico ꝙ aliqua pfectio infe-
rioris pōt cōtineri in supiori. aliqua vero nō: q2 si fie-
ret summa volūtas eodē mō se haberet ad beatitudi-
nē sicut ifima: q2 vtraq3 eodē mō se habet ad suā bea-
L titudinē: l3 illa sit maioris beatitudinis capax: ⁊ tunc
vt sic cōsiderādo vtrāq3 pter habitū illū: tūc summa
est simpliciter magis imperfecta: q2 quāto aliquid est
aptū ad maiorē pfectionē si ea careat tāto est imperfe
ctius: nec illa pfectio p quam hoc debet inferiori est
ꝙ sit in summa vel in superiori vnitiue: quia hoc est
impossibile: quia illa voluntas infima non esset eius
capax.

Questio. XII.

VTrum homo in vita mortali
possit cōsequi beatitudinē? non enim idē
est querere hoc: ⁊ vtrū ex puris naturali-
bus possit cōsequi beatitudinem? Et ar-
guit ꝙ sic. christus habuit beatitudinem in vita ista: ⁊
tñ pe erat hō mortalis. ergo ⁊c. ¶ Itē Aug. lxxxiij.
q. q. antepenultima ad orosium. dicit de raptu Pauli:
ꝙ vidit deū eo mō quo beati vidēt in patria: ⁊ tñ erat
in corpore mortali: et l3 visio illa fuerit quasi horaria
potuisset deus illā cōseruasse et cōtinuasse p totā vitā
eius. ergo posset homo cōsequi beatitudinem in vita
mortali. ¶ Preterea. illud qd nō est susceptiuū bea-
titudinis non ipedit ad beatitudinē aliqd beatificabi
le beatificari: s3 corpus nō est beatificabile: q2 non est
cōiungibile vltimo bono simplr. ergo siue mortale si
ue nō mortale nō ipedit animā beatificari. ergo i vita
ista pōt. ¶ Preterea. hō naturalr si appetit beatitudi
nē ⁊ si nō pōt eā cōsequi nisi moriat: debet hō appete
re naturaliter mori: q2 eodē appetitu appetit aliqd et
fugit impediēs. ergo hō naturaliter fugeret vitā mor
talē: qd est cōtra philosophū. ij. ad Cor. v. Nolumus
expoliari sed supuestiri. ¶ Ultimo arguit sic. Illud
qd imediate in vita ista pōt cognosci: pōt imediate di
ligi: ⁊ sic pōt diligēs ipo frui ⁊ eē beat⁹: s3 in vita mor
tali pōt deus imediate cognosci p actū fidei. ergo ⁊c.
¶ Contra. Aug. xiij. de tri. c. viij. pbat ꝙ cū mortali-
tate nō pōt esse beatitudo: quia tunc posset beatitudo
amitti p mortē: ⁊ hoc sciret hō ꝙ moreretur: tunc ar-
guit aut volen3 amitteret aut nolens: aut nec sic nec
sic: si volēs: iam non esset illud summe volibile: si no-
lens, ergo timeret: ⁊ sic tristaret: si nec sic nec sic, ergo
non curaret de maximo bono suo: qd est incōueniēs.
ergo in vita mortali nō pōt homo esse beatus. ¶ Itē
Exo. xxxiij. dicitur. Non videbit me homo ⁊ viuet. ibi
glo. est pro hoc.

Respondeo & dico ꝙ ad istā questio-
nē potest esse duplex intellectus: vel vtrū hō in actib⁹
quos mō expimur in nobis possit in vita ista beatifi-
cari. ⁊ dixisset philosophus ꝙ sic: ⁊ ꝙ alia notitia ⁊ di
lectio clara ⁊ imediata nō fuisset possibilis homini p
rationem naturalē inuestigādo: sed hoc fuit superius q. 8. h⁹. dis.
reprobatū: tū q2 totū ens est obiectum suum: ⁊ p 9ñs
non quietat nisi in cognitione summi intelligibilis in
se: tū q2 cognitio intuitiua competit sensui circa obie-
ctum suū. ergo ⁊ itellectui circa suū: ⁊ sic rō naturalis
docet ꝙ deus immediate et nude poterit cognosci: et
p 9ñs diligi ab homie. ¶ Alius itellectus posset eē:
vtrum in vita mortali alijs actibus ꝙ̄ mō experimur
posset hō fieri beatus. Ad qd dico ꝙ ipossibilitas ali- A
qd recipiēdi in subiecto pexistēte pōt esse ex duobus
vel ex parte agentis vel ex parte passi. Ex parte passi
duplr: vel q2 simplr repugnat passo: sicut lapidi sapiē
tem esse: vel sm quid: sicut subiecto existenti sub vno
contrario repugnat pro tunc esse sub opposito. ¶ De
istis ergo tribus est videndum. primo ex parte agen-
tis. si enim dispositio preuia non requirit ad esse bea-
tum: sic lumen glorie: tunc agēti vt agens est non re-
pugnat plus modo dare beatitudinem ꝙ̄ in alia vita.
si dispositio requiritur potest illam dispositionē pmo
dare: ⁊ illa data beatitudinem conferre sicut post mor
tem: nulla enim est impossibilitas simplr: sed solu3 q2
caret illa dispositione modo. sic ergo nō est impossibi-
litas ex parte agētis. ¶ De impossibilitate ex parte B
passi: patet ꝙ non est impossibilitas simpliciter ex na
tura sua: tunc enim nūꝙ̄ posset recipere beatitudine3.
ergo si est repugnantia modo hoc est ratione alicuius
qd est in passo: cum quo non potest esse beatitudo: et
si est aliquid tale impediens hoc erit mortalitas. talis
autem repugnantia mortalitatis ad beatitudinē non
est formalis repugnantia: tunc enim in christo nō po-
tuissent fuisse simul: qd non est verum: qualis ergo est
ista repugnantia inter illa duo? dicēdum ꝙ nō omnis
oppositio est formalis: s3 quedam virtualis: vt si ali-
qua forma nata est facere aliquem effectum. effectus
oppositus illi effectui opponitur cause effectus virtua
liter. Exemplum ignis non solū repugnat forme gra
uis: sed effectui eius qd est ferri deorsum. Causa eni3
virtualiter continet effectum oppositum illi effectui:
⁊ naturaliter sequeretur: nisi esset impediēs. repugnat
ergo vt in pluribus mortalitas beatitudini non for-
maliter: sed quia effectus vnius repugnat effectui al- C
terius: ⁊ per consequens causa illius effectus. Beati-
tudo enim est causa immortalitatis in aīa. mortalitas
igitur repugnat beatitudini: q2 repugnat ei⁹ effectu.
¶ Cum ergo naturalr appetitus sensitiuus in hoīe
mortali inclinetur ad delectabile: ⁊ appetitus sensiti-
uus natus est appetitū intellectiuū inclinare: beatitu
do autē non cōpatit in appetitu intellectiuo aliquam
deordinatiōem nec in sensitiuo: q2 summa delectatio
amouet omnē tristitiā non solum oppositam sed con
tingentem: ⁊ per 9ñs nō sinit appetitus sensitiuus ha 7. ethi. c. 18
bere tristitiam circa passionem ⁊ sic mortalitas impe
ditur ab effectu qui naturaliter natus est consequi: et
p 9sequēs repugnat mortalitati beatitudo rōne repu
gnantie effectuū naturaliter cōsequētiū. ¶ Alio mo-
do potest aliter signari repugnātia: q2 l3 corpus non
sit beatificabile beatitudine pprie dicta: sicut loquit
Augu. ad Dioscorū. que. s. est in actu intellectus ⁊ vo-
luntatis: tñ est sm quid beatificabile: ⁊ siue illa beati-

tudo corporis sit immediate a deo siue ex redundan=
tia btitudinis aīe: tñ ordo est ibi: ꝙ btitudo aīe nō est
oīno ꝑfecta sine illa corporis. Cum ergo btitudo cor=
poris nō possit stare cum vita mortali: repugnat effe=
ctui ꝑfecte btitudinis eē in vita mortali. Patet ergo
ꝙ sine miraculo non pōt eē btitudo in vita mortali: ⁊
D nō solum in hoc ꝙ datur btitudo est miraculū: sꝫ q͛ res
naturalis ipedit ab effectu suo naturalr̄ ꝯñte: nō tñ ꝑ
agēs naturale ꝯtrariū. ¶ Sꝫ nō videt ꝙ sufficiat re=
pugnātia q̄ dicta est repugnātia alicuius ad oppositū
sui effectꝰ. Si enim obiectū beatificū eēt modo p̄sens
sub illa ratiōe aīe imutaret aīam: ⁊ videret clare sicut
post vitā illā: ⁊ ita nō ipedireṫ effectus naturalis ap
petitus sensitiui ⁊ intellectiui: sicut in alia vita impe=
direnṫ. ergo eadē rōne siue maiori repugnātia posset
modo aliquis esse beatus si deus daret beatitudinē si
cut tūc. ¶ Et ꝯfirmaṫ. q͛ circa idē obiectū eadem na
tura semꝑ habet eūdē actū specie. ergo sicut tūc ⁊ mō.
¶ Dicēdum ꝙ nō est simile. q͛ in vita mortali cā na=
turalis semꝑ agit effectū suū nisi ꝑ ꝯtrariū ipediaṫ: ⁊
si suspēdaṫ actio ista aliter q̄ꝫ ꝑ oppositū miraculū est:
E ⁊ tale dicitur deus non posse de lege cōmuni. In vita
autem imortali non talis erit necessitas respectu effe=
ctus naturalis: quia deus ꝓ statu isto disposuit rebus
coagere: ⁊ actiōes ꝓprias eis sinere habere: sm Aug.
vij. de ciui. dei. c. xxx. In statu aūt illo non coaget eis
ad corruptionē mutuā ⁊ ad multos alios effectus: et
ideo nō est miraculū si tūc nō habēt effectus suos ma
xime iperfectos. ¶ Ad secundū dicēdum: ꝙ lꝫ idē sit
obiectū potētie ⁊ nature eiusdē in se ⁊ absolute consi=
derādo: tñ obiectū illud sic materialr̄ idē bñ distīgui=
F tur sm diuersos statꝰ ⁊ dispositiōes potētie: vñ obie=
ctū ꝓpriū vniꝰ status ⁊ alteriꝰ differūt plus q̄ꝫ specie.
Silr̄ aliud ⁊ aliud est lumen hic ⁊ ibi: ⁊ ideo actꝰ sunt
diuersi specie. ¶ Alia diuersitas pōt ibi assignari: q͛
actꝰ abstractiuꝰ ⁊ ītuitiuus differūt specie: q͛ aliud et
aliud est ibi mouēs: hic eñ mouet spēs silr̄s rei. ibi au
tē mouet res p̄sens in se. ¶ Ex dictis pñt solui et in=
telligi oēs auctoritates sctoꝝ. repugnat eñ nō solū q͛
miraculū eēt si deꝰ daret btitudinē: sꝫ aliud miraculū
reqͥrereṫ. s. suspēsio miraculosa potentie naturalis ab
effectu suo naturali: ⁊ ideo dicit ꝙ de lege cōmuni nō
posset esse.

Ad argumēta. ¶ Ad primum de chri
sto dicēdū ꝙ semꝑ fuit miraculū vsqꝫ ad mortem ꝙ si
mul fuerūt btitudo ⁊ mortalitas ꝓpter repugnātiam
G effectuū: ⁊ sicut hic dolor partis sensitiue redundabat
vsqꝫ ad suꝑiorē partē aīe: illud fuit miraculū ꝯtra ef=
fectū btitudinis. ¶ Ad aliud de paulo cōcedo ꝙ non
simplr̄ est nec fuit repugnantia: ⁊ sic deus miraculose
potuisset continuasse; sꝫ hoc nō est de lege cōi. ¶ Ad
aliud cū dicit. corpꝰ nō est susceptiuū btitudinis: cōce
do talis qualis aīa: est tñ susceptiuū et ꝓductiuū ali=
cuiꝰ effectꝰ cui repugnat effectꝰ btitudinis et ecōuer=
so. ¶ Ad aliud de vita fugiēda ꝯcedo ꝙ vita ista in=
quātū vita non repugnat btitudini: sꝫ hoc est solū in=
quātū est mortalis: ⁊ sic nullus appetit dissolui sꝫ su=
peruestiri: hoc est magis appetit ꝙ semꝑ possit eē im=
mortalis vita sua. ¶ Ad aliud de cognitione et dile=
ctiōe dei imediata dico ꝙ pōt cognosci ⁊ diligi hic i=
mediate: tñ in cōi ⁊ ꝯfuse. talis autē dilectio ⁊ notitia
nō est vltima btitudo possibilis hoī sicut prius dictuꝫ
est: sed ꝯsistit in cognitione intuitiua clara ⁊ dilectiōe
corrñdēte. ¶ Ex hoc sequit correlariū: ꝙ cū aīa non
pōt eē ꝑfecte btā ꝯiūcta corpori mortali: appetit ꝑfe=
H cte btificari: ⁊ ꝑ ꝯñs appetit eē cōiūcta corpori: sꝫ im=
mortali: q͛ tūc ꝑfecte erit btā: nō tñ corpus erit beatū
simplr̄: sed fruens ⁊ intelligens. sicut loquit Aug. ad

Dioscoꝝ de btitudine aīe ⁊ btitudine sm q̄d. que cō=
sistit in actu scdo: q͛ corpꝰ vt est distinctū ꝯtra animā
nullū hꝫ actū secūdū. ꝯsistet ergo btitudo corporis
inesse primo vt est ꝑfectibile ab aīa btā: et hoc ꝓpter
duo: vel ꝓpter maiorē ꝑfectionē aīe in operando: vel
ꝓpter maiorē ꝑfectionem corporis ab aīa: q͛ materia
est ꝓpter formā ⁊ non ecōuerso. ¶ Et q͛ ista ꝑfectio
corporis ponit esse in quatuor dotibus. ideo querit.

Questio. XIII.

Utrum corpus hominis bea
ti post resurrectionem erit ipassibile? Qꝫ
nō. Grego. sr̄ ꝑ illud Jo. Infer digitum 20.
tuū huc ⁊c. Corrūpi necesse est qđ palpaṫ
corpꝰ gloriosum erit palpabile sicut corpꝰ christi fuit
sicut apparet Luc. xxiiij. Palpate ⁊ videte ⁊c. ¶ Pre
terea. si illud corpꝰ sit ipassibile. ergo beatꝰ nō pōt sen
tire aliquod sensibile. ꝯñs est falsum: q͛ sensatio cū sit
opatio ꝑfecta aīalis nō deerit homini btō. ꝯñtia pro=
baṫ: q͛ omne sensitiuum pōt corrūpi ab excellēti sen= 2. đ aīa. t. c
sibili. qđ corrumpit ab excellēti patit ab iferiori: sicut 123.
qđ corrumpit a calidissimo patitur a minus calido.
¶ Preterea. nullū violētū est ꝑpetuū: sꝫ corpꝰ illud 1. ce. t. c. 15.
cū sit mixtū hꝫ in se quatuor elemēta quoꝝ quodlibet ⁊ 2. ce. t. c.
p̄ter vnum est extra regionē suam ꝓpriam. ergo violē 18.
ter: ⁊ ꝑ consequēs aliquādo redibit ad locū ꝓpriū: et
ita totum corrūpetur. ¶ Preterea. j. de ce. et mun. ar= T. cō. 124
guit philosophus contra platonē. Celum nō pōt esse ⁊. iñ. ⁊ spā
corruptibile: ⁊ tñ ab alio ꝑpetuari: q͛ nō potest aliq̄d lit. t. c. 138.
eē ex se possibile ⁊ corruptibile: et tñ ab alio ꝑpetuari Cō. 41.
a silr̄ pōt argui de illo corpore. hoc etiā vult Cōmē. xj
meta. Ubi vult ꝙ solus motus potest eē possibilis: et
tamē ab alio ꝑpetuari. ¶ Oppositum. j. ad Coꝝ. xv.
Mortale hoc iduet imortalitatē: hoc est icorruptibi=
litatem. ¶ Et iterum ibidem. Seminatur ⁊c.

Respondeo patet ꝙ ita est ex præce
denti. q. quia homo non potest esse beatus in vita mor
tali: totus autē homo erit beatus: quia totus meruit.
ergo totum erit beatum in corpore imortali. probatur
hoc etiam: quia homo beatus habebit perfectionem A
que cōpetit sue nature: talis est imortalitas: q͛ anime
immortali nō repugnat ꝑpetuo ꝑficere suum ꝑfectibi
le. vnde sicut ex imortalitate aīe cōcludit resurrectio:
ita ꝓbabiliter concludit ex eadem immortalitas ho=
minis: ⁊ per ꝯñs corporis: ⁊ ita impassibilitas loquē=
do de passione reali vt distinguit cōtra passionem in=
tētionalē: de qua tāget rñdēdo ad secundum argumē
tum. ¶ Sed de causa impassibilitatis dubium est. nō
enim est ꝑ hoc ꝙ qualitates ꝯsequentes mixtum non
maneāt in corpore illo tūc: q͛ tūc non maneret illud corpꝰ
mixtum: nec etiā eēt ꝓportionatū aīe: sicut nec modo
aīa posset aīare elemētū: nec ꝑ hoc ꝙ ille q̄litates non
manebūt ꝯtrarie: q͛ cū forma sit ꝯtraria forme ī spe=
cie sua si tūc remanebūt in corpore eedē q̄litates ī spe Uiđ bo. d.
cie q̄ ⁊ nūc. sequit ꝙ erūt ꝯtrarie sicut ⁊ nunc. ¶ Nec pñ. ꝑ. 2. ar.
valet illa rō ad ꝓbādū ꝙ nō sunt ꝯtrarie: q͛ cōtraria 2. q. 1. ⁊ 2.
nata sunt fieri circa idē: ⁊ ꝑ ꝯñs sibi succedere ī eodē. Uiđ varr.
ibi autem nō succedit vna qualitas alteri: ⁊ ideo tolle q. presenti.
tur rō ꝯtrarietatis primo quidem nō valet: q͛ circulꝰ
est ꝓbādo ꝑmissam ꝑ ꝯclusionē. ¶ Secūdo male in=
telligit illa descriptio ꝯtrarioꝝ: q͛ illud nō debet itel=
ligi de quibuscūqꝫ cōtrarijs acceptis sm numerū: nec
de quocunqꝫ eodem sm numerum: sed de contrarijs
sm speciē acceptis: ⁊ de eodē sm speciē: ⁊ si de eodem
sm numerum non omni sed aliquo. hec patent: q͛ al= B
bedo illa que nunc est in illo: et nigredo que est in illo

nunq̄ succedunt sibi. ergo nec hic. alioquin alterū illorum migraret: sȝ circa istud aliqua albedo ⁊ aliqua nigredo possunt sibi succedere: non tamen circa omne subiectum: quia tūc nullum subiectum determinaret sibi alterum contrariorum. Nec potest tertio poni q̄ non sit hoc susceptiuum natum tunc recipere ɔtrariū post cōtrarium: quia susceptiuum manet idē q̄d nūc: ⁊ per consequēs susceptiuum eiusdem nature ſm speciem. ¶ Si dicatur q̄ tūc manet sine priuatione nūc cum priuatione. ¶ Contra hoc contradictionem includit priuationem forme tolli a subiecto nisi ipsa forma insit: quia aptitudo suscipiendi nō potest tolli manente natura susceptiui: carentia autem quā addit priuatio vltra aptitudinem non potest tolli nisi manente illo cuius est carētia. ¶ Si dicas. forma superior tollit priuationem formarum inferiorum: sicut forma celi formarum corruptibilium. ¶ Contra. non tollitur carentia nisi sicut ponitur habitus: superior autē non includit inferiorem in se sub ꝓpria ratione: sed tātum virtualiter. ergo non tollit carentiā eius sub ꝓpria ratiōe. ergo nec priuationē eius si sit nata inesse. ¶ Hoc etiam specialiter patet in ꝓposito: q2 nobilissima forma que tunc erit in toto: erit anima intellectiua: ipsa aūt tūc erit eadem que ⁊ nūc ⁊ eque perfecta substantialiter. ergo tunc non tollet priuationē sicut nec nūc. Unde ergo erit in illa passibilitas? Respōdeo ex parte susceptiui non potest inueniri aliqua causa intrinseca huius impassibilitatis: vel ergo inuenietur ex defectu agentis: vel ex impedimēto agentis absolute. s. tā intrinseci q̄ extrinseci. Ex parte agentis nō potest poni defectus: quia omni potentie passiue correspondet aliqua actiua vel intrinseca vel extrinseca. agētis tamen intrinseci forte posset poni impotentia: ponendo qualitates illas in corpore eē reductas ad tātā equalitatem vt vna non posset esse principium agēdi in alterum. hoc persuadetur: quia non obstante ɔtrarietate elementoꝝ si essent accepta in tanta quantitate molis ⁊ virtutis q̄ nullum eorū posset aliquod aliud vel aliqua alia vincere: vel ab alio vel ab aliīs vinci: ⁊ sic ꝓportionata includerentur perpetuo in quocūq̄ corpore: nunq̄ esse tibi corruptio alicuius illorum: quia etsi contrarietas: tamen ꝓportionata equalitas. consimiliter videt̄ nunc esse in elementis: quare eīm ignis non cōburit omnia elemēta cū sit maioris actiuitatis non videtur ratio nisi ex ꝓportione vel adequatione aliorū in resistendo virtuti sue in agendo saltem concurrente, celo cooperante aliīs in resistendo. ¶ Sed q2 illa causa forte supponit falsum: non enim erūt tūc qualitates ita reducte ad equalitatē: intātum vt nulla possit esse principium agendi in aliam: quia necesse est in mixto aliquas qualitates dominari etiā in virtute: quod apparet: quia corpus humanū magis est fluxibile ſm partes materiales q̄ corpus alicu⁹ animati vel inanimati inferioris q̄d non est nisi ex dominio alicu⁹ qualitatis: quod exigit animal. ¶ Similiter ista causa non posset ponere impassibilitatem respectu extrinseci corruptiui: et ideo si corruptionem ab intrinseco excluderet: adhuc esset diminuta: ⁊ ideo oportet ponere impassibilitatem per aliquod īpediēs passionem corruptiuam: tale autem impediens potest poni vel positiuum vel priuatiuum. positiuum duplex.

Tho.44. d.4.ar.2.q 1. Uid. ric. d. pū. ar.4 q.1. ⁊ Bo. anima vel dos in corpore. priuatiuum duplex cessatio motus celestis ⁊ non cooperatio dei cum causa secunda corruptiua. ¶ Pro primo arguitur. q2 anima constituta est in medio inter deum ⁊ creaturam corporalem: sicut ergo tunc ipa erit perfecte subiecta deo tāq̄ suo superiori: ita perfecte tūc dominabitur suo corpori inferiori. ¶ Contra hoc. anima non repugnat istis qualitatibus etiam inquantum contrarie: ⁊ non reducte ad medium in quo sunt actiue. patet: quia supponit eas sic in suo susceptiuo: et nihil repugnat ei quod exigit in suo susceptiuo: nec etiam repugnat effectibus illarum: quia si ille agant mutuo non agunt nisi actione vniuoca saltem effectus illi non repugnāt anime ad magnam intensionem: quia stant cum aīa nūc. licet intendantur vsq̄ ad magnum gradum: ergo nec tūc repugnabūt anime vt est forma informās. ¶ Si ergo dicatur q̄ anima prohibet tunc actionem illaruȝ qualitatum non propter repugnātiam sui ad actiōem illam: sed propter imperium sui per actum voluntatis sue: quia ex dominio pleno super corpus. ¶ Hoc non videtur probabile. quia supremus angelus per solum imperium voluntatis sue non potest impedire actionem alicuius cause naturalis: cause enim corporales non obediunt angelis ad nutum quātum ad actiōem ⁊ alterationem earum. ¶ Pro secunda via. s. pro dote arguitur per illud ad Dioscorum: tam potentem fecit animam deus vt ex eius plena felicitate redundet in corpus sanitas perpetua et vigor incorruptibilis. ¶ Modus ponendi est talis: sicut durities est quedā impassibilitas. s. prohibens quandam passionem: puta faciliter scindi: sic possibile est aliquam esse qualitatem prohibentem omnem passionem corruptiuam. ¶ Contra hoc. Illa qualitas non est qualitas celestis. tum quia nec perspicuitas nec lux nec lumen. tum quia corpus humanum cum sit mixtum non est capax qualitatis celestis. vel ergo erit qualitas elemētaris: vel proprie mixta. sed siue sic siue sic: non impediet omnem actionem vel passionem. patet in exēplo: quia durities licet prohibeat incisionem: non tamen combustionem vel aliam passionem destructiuam. ¶ Hoc etiam probatur per rationē: quia omnes forme eiusdem susceptiui proximi sunt eiusdem generis physici. ex. v. et. x. metaphysi. Sed omnes tales sunt contrarie vel medie vt habetur in eodem. x. Omnes aūt huiusmodi nō prohibent actionē mutuam: immo sunt principia actionis mutue. ergo illa qualitas si est elementaris vel mixti: ⁊ per consequens eiusdem susceptiui non prohibebit omnem passionem corruptiuam: sed magis erit principium agendi vel patiendi. ¶ Preterea. illa qualitas aut repugnat aliīs qualitatibus: ⁊ tunc non prohibet omnem actionem: quia est eiusdem generis: aut non repugnat: ⁊ tunc non prohibet actionem alicuius illarum in aliam: quia ille alie sunt inter se repugnantes: ⁊ ita principia mutuo agendi: ⁊ ita nulli earū actionum repugnat. ¶ Pro tertia opi. arguitur. ablato primo aufertur quodlibet posterius: motus celestis est primus motuum. viij. physi. ergo illo cessante nullus erit alius motus. ¶ Contra hoc est articulus. stante celo: approximato igne stuppe q̄ ignis non corrumpit stuppam est error. ¶ Preterea. per rationem. philosophus. ij. de generatione. Motus pro tanto est generationis causa: quia adducit generās. ergo tantūmodo facit ad presentiam vel ad proximationem generantis respectu materie. ergo si sine motu haberetur eadem presentia vel approximatio eque foret generatio. Exemplū huius. si subito ꝑ potentiam diuinam sol fieret in medio sicut fit nunc per motum: eodē modo illuminaret et calefaceret supposita sicut nunc calefacit. immo fortius: tunc: quia nō cessaret agere quousq̄ totaliter corrupisset sibi suppositum si posset corrumpere: nunc autem quia non moratur super passum suppositum minus agit efficaciter in ipsum.

Margin: C. He. qli.9. q.16. T.c.33. t.c.22. ⁊ isti Opi. phy. t.c.73. ⁊ in f. pisiēsis ⁊ est.17. c.11. T.c.55.

D

Dico ergo q̄ causa impassibilitatis est voluntas diuina non coagens cause secūde corruptiue: ⁊ per hoc est istud impassibile non potentia remo-

ta sed pꝛopinqua: non a causa intrinseca: sed extrinse-
ca impediente. sicut dictum est de impeccabilitate su-
pꝛa di. ista. q. de securitate. exemplum huius de igne in
camino qui non egit ad cōsumptionem trium puero-
rum: non quidem per aliquam impassibilitatem itrin
secam pueris: nec ex carentia potentie passiue: nec ex
contrario intrinseco impediente: sed quia deus ex vo-
luntate sua non cooperabat ad illā actionē. ¶ Con-
tra hoc. tunc impassibilitas nō esset dos corpoꝛis bea
ti: quia dos est aliquid intrinsecum ei cuius est istud
sūt deum vel pꝛohibere causas secundas ne corrum-
pant non est aliquid intrinsecum isti. consequens est
falsum: quia videt contra auctoꝛitatem Augusti. ad
Dioscoꝛum supꝛa adductam. ¶ Preterea: s͂m illam
positionem eque erit dos impassibilitatis in elemen-
tis sicut in corpoꝛe petri: eque etiam in corpoꝛibꝰ dā-
natoꝛum: quia tam elementa q̄ corpoꝛa dānatoꝛum
pꝛeseruabuntur tunc a corruptione. ¶ Preterea ter-
tio. tunc videtur esse miraculum in illa pꝛeseruatione:
sicut fuit in custodiendo tres pueros a lesione: nō vi-
detur sūt ꝙ opa ꝑpetua diuina sint miraculosa iuxta
Li. 3. c. 30. illud Augu. de ciui. Sic deus res quas cōdidit admi
Vid bo. ꝛ nistrat: vt eas agere pꝛopꝛios motus sinat. ¶ Ad pri
alios anti mum illoꝛum bene potest dos non inesse realiter per-
quos hic. sone dotate sicut sponse non inest illud qđ sibi datum
est a sponso qđ consueuit aliquando dici dos: sicut ha
betur Gen. xxxiiij. vbi ait sichen iacob et filijs eius.
Augete dotem ꝛ munera postulate. etiam si dos dica-
tur illud qđ datur a patre sponse sponso quidē quan-
tum ad vsum: sed remanet penes sponsam pꝛopꝛietas
sicut nunc vsitate dicitur dos: patet ꝙ illud non inest
realiter nec sponse nec sponso: sed tātummodo aliquo
E modo habitum ratione nuptiarum: et ita ratione nu-
ptiarum spiritualium consumandarum in resurrectio
ne dabitur cuicūq̄ beato pꝛo dote ista assistentia diui-
na pꝛeseruans ipsum ab omni corruptiuo: licet illa cu
stodia non insit realiter ipsi custodito. ¶ Aliter po-
test dici ꝙ sicut dotatus habet ius in illo qđ assigna-
tur sibi pꝛo dote: ita hic beatus ex meritis habet ius
in ista diuina custodia sibi ipendenda: ꝛ istud ius pꝛe-
seruatiōis corpoꝛis ab omni corruptiuo per diuinam
custodiam est dos in beato et s͂m corpus: quia est ad
tutelam corpoꝛis. ¶ Ad aliud patet ex hoc. quia nec
elementa habent ius vt pꝛeseruent a corruptione nec
corpoꝛa dānatoꝛum: immo illa pꝛeseruantur ad affli-
ctionem pꝛopter demerita pꝛecedentia. ista autē pꝛo-
pter merita pꝛeterita habent ius istud: et hoc ad com-
modum illoꝛum corpoꝛum: et s͂m hoc potest dici ad il
lam auctoꝛitatem August. allegatam. ꝙ illa sanitas ꝛ
vigoꝛ deriuatur ab anima in corpus: quia est quedam
oꝛdinabilitas vt conseruetur ꝛ vigoꝛ ꝛ sanitas a deo:
ꝛ ille oꝛdo est corpoꝛis vt pꝛeseruetur ex hoc ꝙ est ani
matum tali anima: que anima fuit pꝛincipium meren
di talem sanitatem conseruari a deo suo corpoꝛi: ita ꝙ
nihil aliud est dicere illam corruptionem deriuari ab
anima in corpus q̄ ꝙ istud pꝛemium. i. sanitas conser
uata est pꝛemium incorruptibilis corpoꝛis mediante
anima que sicut erat pꝛincipalioꝛ in merendo: ita pꝛin
cipalius in natura pꝛemiatur. ¶ Ad tertium dico ꝙ
magis naturale est coagere corpoꝛi beati ad cōserua-
tionem eius contra contrarium corrumpens q̄ coage
re contrario in corrumpendo: quia causa supioꝛ per-
fectius agit cum secunda perfectioꝛi: ꝛ licet hoc nunc
F esset miraculum de corpoꝛe alicuius iusti: quia nūc est
tempus mutationis ꝛ actionis mutue in corpoꝛibus:
tamen tunc erit status quietis ꝛ immutationis in cor-
poꝛibus: ꝛ pꝛo tunc erit naturale siue consuetum s͂m
communem cursum ꝙ agat ad quietem sicut nūc ad
motum. ¶ Ad rationes pꝛo tribus positionibꝰ illis.

Ad pꝛimam de dominio anime super corpus. rn̄deo:
deus tunc non faciet voluntatem anime omnipoten-
tem: ꝛ ideo nec potentem facere quicquid volet fieri:
sed sufficit sibi ꝙ quicquid volet fieri fiet: ꝛ sic corpus
suum perfecte subdetur vluntati sue. hoc est erit sicut
volet: sicut ipsa subditur deo: sed ipsa subditio corpo-
ris sui erit effectiue a voluntate diuina. ¶ Ad ratio-
nem pꝛo secunda dictū est quomodo intelligit. Augu
stinus de illa dote ꝙ est ius quoddam in corpoꝛe in-
quantum est animatum tali anima ad talem pꝛeserua
tionem passiuam ab omni corruptione. ¶ Ad tertiū G
concedo ꝙ motus celi habet aliquam pꝛimitatem ad
alios vtpote vnifoꝛmitatis ꝛ velocitatis: sed non pꝛi-
mitatem causalitatis nisi inquantum adducit gene-
rans qđ est per accidēs sicut motus ignis ad lignum
haberet pꝛimitatem ad combustionem ligni: sine tali
autem pꝛimo bene potest esse posterius: si aliq̄s sup-
pleat vicem talis pꝛimi.

Ad rationes principales.

¶ Ad primā
si concedatur auctoꝛitas Gregoꝛij: que tamen non vi
detur necessaria: quare enim non posset palpari celum
a digito ibi existente. hoc modo intelligendo palpatio
nem ꝙ illud corpus subtiliter resisteret tactui: lȝ non
immutando per aliquam qualitatem sensibilem sibi
derelictam vtpote: nec vt durum nec vt molle nec vt
calidum nec vt frigidum ꝛc. qđ autē palpatur s͂m ali-
quam qualitatem sensibilem immutando tactum be-
ne est corruptibile sibi derelictum: et ita non plus se- Th. i. 4. d.
quitur nisi ꝙ illud corpꝰ si non pꝛeseruaretur a deo 44. ar. 2. q
esset passibile passione corruptiua. ¶ Ad secūdum di 1. i so. 3. ꝛ. 4
citur ꝙ omnes sensus beati erunt in actu suo. Ratio questiun.
est ad hoc: quia quelibet sensatio est pꝛopꝛia ꝑfectio Ri. di. pñ.
sensitiui: tamen non video necessitatem ꝙ sensus ar. 4. q. 3.
pertinentes ad nutritionem: tunc sint in actibus suis:
cum tunc nutritio non sit necessaria: quia non erit coꝛ
pus animale. i. indigens alimentis aliqui tamen bene
possunt poni in actibus suis: quoꝛum actus nō requi-
runt imperfectionem concomitantem: sicut visus et
auditꝰ qui sunt magis spirituales. De visu nullus du
bitat nec de auditu: si est ibi sonus ꝛ possibilis multi-
plicari ꝛ immutare auditum. ¶ Cum arguitur ꝙ ta-
lis immutatio non est sine immutatione reali corru-
ptiua. nego: quia aliquando est maioꝛ immutatio in-
tentionalis ꝛ minoꝛ realis. ꝛ e conuerso: vt dictum est
al's in isto. iiij. distinc. xliiij. q. iij. ¶ Ad pꝛobationem.
excellens sensibile ꝛc. concedo ꝙ nunc concurrunt il-
le due immutationes simul: quia actiuum est potens H
agere vtraq̄ actione: et passiuum vel idem vel con-
iunctim est vel receptiuum vtriusq̄ actionis: et ideo
nūc vtraq̄ actio simul est in eodē passo vel in vtroq̄
passo similiter coniuncto: licet quandoq̄ vna maioꝛ
ꝛ alia minoꝛ s͂m dispositionem passi ad hanc vel illā:
tunc autem non pꝛeseruabit deus oꝛgana sensuum ab
vna passione eoꝛum: quia non est ad perfectionē eo-
rum sic pꝛeseruari: pꝛeseruabit autem totum corpus
ab alia actione: quia hoc est ad bene esse qđ corpꝰ me-
ruit mediante anima vel anima ipsi corpoꝛi: vel totū
ipsi corpoꝛi pꝛincipalius per animam. ¶ Ad tertium
si negatur elementa esse realiter in mixto. patet respō-
sio. si autem non negatur: dico ꝙ illud est simpliciter
violentum qđ opponitur simpliciter naturali: ꝛ ma-
gis violentum qđ opponitur perfectioꝛi naturali: et
minus qđ minus naturali. Exemplum. aquā esse sur-
sum vt saluetur plenum in vniuerso non est simplici-
ter violentum. immo si tunc descenderet relicto vacuo
superius esset simpliciter violentum: ꝛ s͂m quid natu-
rale: quia natura totius vniuersi magis est pꝛincipium
naturalitatis q̄ natura ista particularis: ꝛ magis na-

turale est: qđ tali toti conuenit q̄ qđ proprie huic parti: corpus autem mixtum ꝛ maxime humanum perfectius: quoddam est naturale quocūq; elemētorum: et ideo qđ naturale est illi corpori hoc est simpliciter magis naturale q̄ qđ esset naturale vnicuiq; elementoꝝ ꝫm se. magis ergo naturale est ꝙ cōseruet corpus hominis ꝛ elemēta violenter in eo q̄ ꝙ violenter dissoluat corpus hominis: ꝛ vnūquodq; elemētū suā naturalitate tēdat in suū ꝓprium locum ista aūt ꝓpositio. nullum violētū ꝑpetuum: nō est necessaria theologis loquēdo de violēto ꝯtra naturam particularē huius: qꝛ deus potest conseruare aliquod particulare perpetuo sub opposito eius ad qđ naturaliter inclinatur: ſꝫ apud Aristo. erat vera: qꝛ omni potentie passiue ponit in tota coordinatione causarū actiuarū correspōdere aliquā causam que aliquando necessario reduceret eā ad actum. ergo illa potentia naturalis aliquādo reduceretur ad actum: ꝛ ita violentū sibi oppositū corrūpet. ¶ Ad aliud de. j. celi ꝛ mūdi. ꝛ ideo quādo actus repugnat actui: ſꝫ possibilitas ad illū actuꝫ stet cum illo ꝛ magis cū possibilitate ad illū: tamen possibilitas ad

K istum non stat cū necessitate illius: qꝛ si ille est necessarius iste est īpossibilis: qꝛ repugnās necessarió est impossibile. ideo si plato dixit celum ꝯtingēter se habere ad corrūpi vel deficere: ꝛ etiā ꝯtingēter ad ꝑpetuo seruari a deo nihil valet ratio ꝯtra ip̄m: ꝙ posito possibili sequit incōpossibilitas: qꝛ in talibꝰ vbi vterq; actus est cōtingēs diuisim ex positione possibilis in esse nō surgit noua īpossibilitas. Exemplum. currā cras: possum nō currere cras: ponat in esse noua incompossibilitas orit. si aūt posuit alterum dictoꝝ necessariū esse: vel ꝓbet ꝙ ex possibilitate quā cōcedit sequat gratia materie necessitas: tunc ponēdo aliud possibile inesse non habet noua incōpossibilitas: sed que nunc est manifesta īter inesse necessariū ꝛ non esse oppositū: prius fuit inter non esse necessariū ꝛ possibile: ꝛ hoc mō debet exponi ratio Aristo. vel si accipiendo a Platone si dedit ꝙ celum necessario perpetuabitur a deo: ꝛ tūc ponere in esse illam possibile est celum corrumpi vel desinere sequitur impossibile non propter positionem possibilis: quia cōparādo ad oppositum necessarium non est noua incōpossibilitas vel si nō dedit. probandum est sequi ex dato. quod quidem verū est ꝫm phi-

T.c.17. losophum. quia ꝫm eum. ix. metaphysi. Quodcunq; sempiternum est necessarium: ꝛ ita si potest esse sempi

Cō.138. ternum necessarium est sempiternum: ꝛ ita Commen. pertractare videtur rationem illam de celo et mundo. quia natura mutaretur si de possibili fieret sempiternum. vel due nature opposite simul essent in eodem: qđ expositum est dist. viij. primi. q. vltima. Aliter probatur sequi ex dato: quia deus quicquid immediate agit necessario agit ꝫm philosophum. ex hoc procedit in principio. viij. physi. et hec secunda probatio cōcludit aliam necessitatem: quia ineuitabilitatis q̄ prima que concludit aliquam necessitatem intrinsecam. secundo modo motus celi est necessarius nō primo mo

Cō.41. do. xj. metaphysi. vtroq; modo deducendo necessitatē ex actu vel possibili dato a platone. positio alterius possibilis in esse manifestat positionem esse inconuenientem: quia includentem contradictionem. quia sicut nunc est cōtradictio actus ad necessitatē: ita prius fuit possibilis ad eādem: licet minus manifesta.

Questio. XIIII.

Aduerte ꝙ diuersificant origi nalia in le ctiōibꝰ ꝛ q̄ō

V Trum corpora beatorū erūt agilia? Videtur ꝙ non. quia nihil erit ibi frustra: ſꝫ agilitas poneretur ibi frustra: quia non poneretur nisi propter motum localem qui nō erit ibi: tum quia omnis motus vt sic est actus entis imperfecti: quia entis in potentia: sed beati non erunt imperfecti. ergo ꝛc. tum quia primus motus non erit qui est causa aliorum motuum: tum quia tempus non erit. omnis autem motus est in tempore. ¶ Preterea. si haberēt corpora resurgētiū agilitatem non indigerent alio motore ad iudicium vel adiutor ad mouendum: sed hoc non est verū. quia ꝫm Apostolum. Rapiētur ab angelis in nubibus obuiā christo ꝛc. ¶ Preterea. beati ꝫm merita sua erunt in determinata approximatione ad christum. Sed illi q̄ erunt propinquiores nollent mouerí ad locum remotiorem: quia amitterent eorum premium in parte ad tempus: nec econuerso: quia eorum meritis non congruit. ¶ Preterea. ij. de ce. Quanto aliqua sunt perfectiora tanto paucioribus operationibus attingunt perfectionem suam. Sed tunc erunt beati: et corpora eorum perfectissima. ergo non indigent motu locali vt sic operentur diuersimode ad suam perfectam beatitudinem consequendam. ¶ Contra li. Sap. iij. dicitur ꝙ tāq̄ scintille in arūdinero discurrēt. Et Esaie xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem: assumēt pēnas ꝛ vt aquile volabūt ꝛ non deficiēt: current ꝛ non laborabunt.

cedētibus hꝰ di. ꝛ sequentis.

T.c.62.

Respōdeo. Hic sunt breuiter quatuor vel quinq; videnda per ordinem. Primū est: ꝙ in homine ꝛ in quolibet composito sensitiuo est duplex motus. vnus ꝫm exigentiam elementi predominātis ꝫm quantitatem sicut motus deorsum propter predominantiā terre in corpore humano ꝫm quantitatē: alius est motus non ratione talis elementi predominātis: sed ratione qua animatum est: et est motus progressiuus. ¶ Differunt autem isti motus ꝫm tria. vno modo ex parte principiorum: quia principium vnius motus est mixtum per naturam elementi predominātis: ꝛ ideo post mortem quando maxime illud elemētum predominatur reditur corpus grauius. principiū autē alterius motus est in anima. ¶ Secundo differūt. quia motus qui cōsequitur animatum ratione corporis non sequitur cognitionem: sed appetitum naturalem illius corporis: et ideo est ad vnum: sicut appetitus naturalis ad vnum determinatur. Alius autē motus qui est ratione anime sequitur apprehensionē que non est semper respectu vnius loci et situs: sed nūc respectu vnius nunc respectu alterius. ideo appetitꝰ animalis sequēs cognitionem non est respectu vnius situs propter qđ ille motus non est semper ꝫm eundem situm: nec semper ad eūdem locum. ¶ Tertio differunt. quia animalia in motu cuius aīa est principium possunt se sistere per intrinsecum. brutum enim q̄uis non moueatur libere: potest tamen cum alio occurrente apprehenso se sistere: sed in alio motu non potest se sistere: sicut nec elementum predominans in ipso potest se sistere in motu suo. ¶ Secūdo vidēda est ratio nominis agilitatis: ꝛ dico ꝙ ratio eius in cōmuni est ꝙ agilitas est habilitas in aliquo ad prompte mouendum se eo motu cuius principium est anima. Corpus enim agile mouet se ꝫm locum non motu naturali cuius principium est elementum predominans: sed anima quorum motuum differētia patet ex articulo precedente: et quia agilitas non potest esse in aliquo toto adꝰ faciliter mouendum se nisi cōcurrente virtute motiua ꝛ mobili: ꝛ ideo ad rationem agilitatis in speciali requiritur ꝑfectio virtutis motiue in anima. Et cōgrua dispositio nō repugnans isti motui ex parte corporis. Est ergo in speciali agilitas habilitas in aliquo toto ad prompte mouendum se ꝫm locum ex perfectione virtutis motiue anime ꝛ cōgrua dispositione

A

B

corporis. ¶ Tertio videndū est de illa virtute anime motiua de qua certū est ꝛ manifestū q̄ est ad vnū modum mouendi corpus: sed qđ habet aliū modum mouendi corpus nō est ita manifestū. est enim virtus in anima ad mouēdum corpus organice ꝑ motum aliarū partiū organicarū. Sicut patet in motu progressiuo vbi vna pars mouet mota alia ꝑ virtutē motiuam anime: sed q̄ habet aliū modum mouēdi: aut q̄ in anima sit virtus alia ad mouendum alio mō q̄ organice ipsum corpus nō est ita manifestū: nec in homine nec in aliis animalibus in quibus manifestū est q̄ in anima est virtus ad mouēdum organice corpus vt mota vna parte q̄escat alia. ſm q̄ determinat a philosopho in libro de motu animalium, sed q̄ in anima hominis sit virtus motiua alio mō mouēdi non est manifestū: sed tñ inquirit ꝛ cōuincitur per rationem. s. ex cōditiōe anime primo: q2 videt incōueniēs q̄ anima in aliquo loco existēs nō posset se mouere de illo: q2 sic quātum ad hoc esset īperfectior q̄ corp⁹: qđ pōt mouert de loco: q̄uis nō libere nec ꝓgressiue: ꝛ p̄cipue scđo est incōueniens hoc ꝓpter hāc rōnē. illud agens pōt in aliquē terminum qđ pōt habere in virtute sua actiua terminū illum. Sed terminus motus localis non est nisi vbi: et ille terminus est īperfectior termino cuiuscūq3 alterius motus: et ideo nullū est corpus ita īperfectū qđ nō habet in virtute istū terminū: ꝛ similiter ad mouēdū aliud ad istū terminū: q2 lapis trahit secū ad locū suū aliud si sibi coniungat. cū ergo aīa sit susceptiua istius termini: q2 est in loco diffinitiue: et ꝑ cōñs sibi cōpetit vbi diffinitiue op3 q̄ habeat in virtute sua actiua istū terminum. ergo aīa separata pōt se et aliud corpus mouere de loco ad locū: nō tñ organice q2 anima nō habet organa de se. ergo ꝛc. ¶ Et cōfirmat si repugnat anime separate mouere se ꝛ aliud corp⁹: aut hoc eēt ex ītellectualitate sua: aut ꝓpter īperfectiōem suā. nō primo mō: q2 mouere se ꝛ aliud corpus conuenit nature intellectuali vt angelo. qui pōt mouere se ꝛ celū. nec scđo mō: q2 cōuenit corpori qđ est ens īperfectū. Similiter anima habet in virtute sua formā perfectiorē. s. intelligere et velle. Non ergo sibi repugnat ratiōe īperfectionis. ¶ Preterea. corpora glorificata post resurrectionē mouebunt ab anima et nō organice: sed totū corpus simul mouebit. non vna parte mo-
Esa.40. ta ꝛ alia quiescēte: q2 volabūt ꝛ nō deficiēt. hec autem motio simul totius corporis non est ꝑ organa. ergo in anima est virtus alia q̄ illa que pōt mouere organice. ¶ Sed est ne vna et eadē virtus cū alia: si esset eadē tūc posset dici q̄ anima posset mō mouere corpus non organice nisi esset īpedita. videtur autē q̄ sit alia virtus: quia videtur q̄ virtus organica ꝛ nō organica sit alia et alia virtus: vt patet in intellectu et sensu: et de appetitu intellectiuo ꝛ sensitiuo. ergo similiter in ꝓposito virt⁹ organica ꝛ nō organica est alia et alia virt⁹.
L ¶ Uerūtamen nō videt mihi ponēdū eā aliā virtutē a motiua organice: q2 nūq̄ est ponēda pluralitas sine necessitate: sed nō est necesse ponere duplicē virtutē motiuā in anima respectu corporis sui mouēdi. potest enim vterq3 motus saluari ponendo eādē virtutē motiuam in anima. ergo ꝛc. ¶ Assumptū declaro sic. ¶ Aliqua ꝑfectio pōt cōpetere anime ſm se ſm quā est principiū alicuius effectus: non tñ pōt ipm exequi in remotiori nisi exequat effectū illū in ꝓpinquiori: sicut anima nō potest animare partē remotiorē a corde nec dare sibi vitā organice nisi det cordi vitā: quo mediāte influat vitā in ceteras partes magis distātes: sicut patet ꝑ philosophum in lib. de aīalib⁹. ꝛ hoc est q2 cor est magis dispositum ad susceptionem vite q̄ alia pars: a simili ergo licet aliqua potētia in anima sit ad causandū motū in corpore: tñ impossibile est q̄ causet in parte remotiori minus disposita nisi causet illum in parte ꝓpinquiori magis disposita: et ideo pro aliquo statu in quo pars ꝓpinqua est magis disposita q̄ remotior nō pōt anima causare motū in remotiori parte nisi prius in ꝓpinquiori causet motum: si autem ista eadem virtus possit habere partem remotā ita dispositam sicut ꝓpinquam: pōt ꝓ illo statu īmediate causare motum: in quālibet partem: sed exequi motum in parte remotiori mediante ꝓpinquiori est mouere organice: eque aūt immediate causare nō organice. ergo eadem virtus anime que mouet organice potest mouere totum corp⁹ nō organice ꝓ statu illo in quo oēs partes erunt eque disposite ad recipiendum motū: et ſm hoc est dicendum q̄ est eadem virtus que mō mouet corpus organice et post resurrectionē mouebit nō organice. Incōueniēs enim est q̄ hō careat nunc aliqua perfectione ſm totam suam speciem que sibi naturaliter cōgruit: ꝛ cum illa virtus qua anima post resurrectionē mouebit corpus sit sibi naturalis: q2 nulla potentia anime tunc dabitur noua. sequitur q̄ nunc habet illam potētiam: ꝛ illa virtus siue potētia nūc in vita mortali non impeditur a suo effectu: sed tñ in mō causandi effectum suum. Exemplū. si ex falsa hypothesi ponatur q̄ oēs partes corporis essent eque disposite ad recipiendum motum siue vitam: aīa eque daret esse vitale cuilibet parti: ꝛ hoc eque īmediate: s3 q2 nō sunt eque disposite nō pōt causare vitā in parte remotiori nisi prius causet in parte ꝓpinquiori: sic in ꝓposito de mouere organice ꝛ non organice. ¶ Sed tunc restat respōdere ad instantiam prius factā quomodo possibile sit q̄ eadem potentia motiua sit organica et non organica: cum hoc non cōueniat aliis potentiis nec apprehensiue nec appetitiue. ¶ Preterea. ſm responsionem dictam potentia motiua in homine ſm se non est organica: sed per accidens. vt quia pars vna mō magis disposita quā alia: ideo magis mouet et prius partem ꝓpinquiorem quā remotiorem min⁹ dispositam. ¶ Ad primum respondeo. q̄ potētia operatiua non potest eadem existens esse organica ꝛ non organica: quia potentia operatiua et organica est illa cuius operatio per se et primo recipitur in toto cōposito ex organo et illa potentia: et operatio que sic primo recipitur in toto contradictio est q̄ recipiat in parte primo: vt q̄ visio recipiatur in anima separata: ꝛ q̄ anima separata dicatur videns. vnde quando totum est immediatum susceptiuum alicuius forme nō vna pars mediante alia: tunc impossibile est q̄ illa forma recipiatur in altera parte. non autem sic est quando totum recipit mediante vna parte vt corpus recipit albedinem mediante superficie: nūc autem potētia operatiua recipit suam operationem. Si ergo posset esse non organica tunc reciperet operationem que primo nata est recipi in toto: qđ includit contradictionem: et ideo eadem potentia operatiua non potest esse organica et non organica. Sed de potentia actiua siue factiua non est inconueniens q̄ eadem existens sit organica et non organica: quia illa potentia non causat actum informantem se: sed effectum in alio. ideo non sequitur contradictio. q̄ sit organica agendo mediante aliquo organo: et non organica agendo immediate per propriam virtutem sine aliquo organo. nūc autem mouere non est operatio nec causatur in illo necessario in quo est potentia motiua: et ideo ponitur motiua. alterius et non est potentia operatiua: sed est potentia factiua que causat motum in alio: ꝛ talis potentia potest esse causatiua motus in pluribus partibus immediate si omnes sint eque disposite ad receptionē

motus:⁊ tunc mouet non organice. si autē nō sint oēs
eque disposite: tunc potest mouere vnam partem cor-
poris mediante alia: ⁊ sic mouet organice: ⁊ sic anima
separata potest mouere corpus suum imediate vtpo-
te cadauer: quia nō excedit virtutem suam motiuā: ⁊
similiter quando est in corpore potest mouere organi-
ce. ideo ex parte sui habet virtutem mouendi organi-
ce ⁊ non organice. ¶ Patet ergo quare est impossibi-
le de potentia apprehensiua ⁊ appetitiua: ꝙ eadem po
tentia sit organica ⁊ non organica: quia sunt potentie
operatiue. non autem est impossibile de potentia mo-
tiua que non est operatiua sed factiua. ¶ Ad secun-
dum dicendum ꝙ actio non potest esse eque primo to-
tius ⁊ partis: ⁊ ideo cum anima potest mouere per se
⁊ primo totum corpus ⁊ partem eius: vt quando per-
ficiet corpus post resurrectiōem necesse est dicere ꝙ to
tum compositum ex organo ⁊ potētia motiua anime
non primo mouet: sed per se, nō primo. ipsa autem ani
F ma primo, sicut ignis dicitur calefacere per calorem, ꝑ
se. tamen calor primo calefacit. quia calefaceret si esset
separatus: sic totum compositum ex anima et organo
dicit̄ mouere ⁊ per se ⁊ denominat̄ ab actiōe q̄ primo
ꝯuenit aīe q̄ moueret eque prīo oēs partes si essent eq̄
disposite ad motum: et similiter cū nō sit maior ratio
q̄re in vna parte cordis moueat aliã partē ꝙ̄ in alia
parte: cum totum cor sit vniforme s̄m partes: videtur
ꝙ anima primo moueat nō organice aliquam partē: ⁊
concedo ꝙ accidit anime ꝙ per vnam partem quiescē
tem moueat aliam: ⁊ ideo dico ꝙ primo ⁊ per se nō est
organica. potest tamen denomīari quecūq; pars alia
composita a motu ⁊ dici principium motus denomi-
natiue: vt cor ex anima et parte illa cordis dicitur per
se mouere aliam partem. ¶ Quarto est vidēdum de
Ric. ꝑsen. dist. 4. ar. q. 7. illa dispositiōe ex parte corporis que requirit̄ ad agi-
litatem: ⁊ est hic vna opinio que ponit ꝙ illa disposi-
tio ex parte corporis est aliqua qualitas ꝑ quā corpꝰ
redditur habile vt moueatur ab anima s̄m eius virtu
tē motiuā: ⁊ ꝑ illam qualitatē vt dicunt auferuntur il-
la que modo impediūt ne corpus faciliter moueat̄ ab
anima sine labore. vnde aufert̄ grauitas que ĩpedit: ⁊
ꝓbat̄ ꝑ Aug. xxj. de ciui. dei. c. x. vbi dicit ꝙ tunc pon-
dus graue corporis auferetur. ¶ Istam opi. nō intel
ligo. q̄r ꝙ maneat corpus hoīs ⁊ dominetur in eo ter-
ra: ⁊ tamē nō maneat grauitas est oīno incōueniēs. si
cut dicere ꝙ fiat sol vel aliud corpus celeste ⁊ dn̄et̄ in
ipso terra: ⁊ ꝙ nō maneat grauitas manēte terra esset
idē dicere sicut ꝙ remaneret lapis et non esset durus.
Non video ergo ꝙ ꝑ illā qualitatē tollatur grauitas.
Anima enim humana non ꝑficit corpus quodcūq; mō
dispositū. Si enim esset corpus hominis ita densum si
cut aurū nō esset ꝑfectibile ab anima. Ita si non habe
ret grauitatē ⁊ alias qualitates naturales suas nō eēt
ꝑfectibile ab anima. ¶ Preterea. corpus homīs non
G est capax leuitatis: q̄r quando aliquid determinat sibi
vnū oppositoꝝ alterū oppositoꝝ nō potest sibi inesse:
nec ꝑ se nec ꝑ accidens. ergo si corpus humanū est re-
ceptiuū qualitatis que repugnat grauitati nō eēt de-
terminatū naturaliter ad grauitatem. qḋ apparet fal-
sum. ergo ꝑ talem formā nō erit corpus homīs agile.
¶ Preterea. illa qualitas si ponat̄ non erit qualitas
aliqua celestis. ergo vel est qualitas mixti vel elemen
taris: sed nulla talis qualitas pōt dare agilitatē cor-
pori: vt moueat̄ ad oēm differētiā positiōis ⁊ ad oēm
locū. qḋ tñ bñ beati possunt facere. ¶ Preterea. si ali
qua qualitas ponat̄ poneret̄ ꝓpter agilitatem ad mo
tū respectu vbi. ergo determinat ad vbi. Sed oīs for-
ma determinās ad vbi determinat ad determinatum
vbi vt ad vbi ad qḋ determinat elemētū predominās
in mixto. ergo illa qualitas sic determinās ad vbi ma

gis addet fatigationē quā agilitatē ad motum. vnde
nō video quomō vna qualitas possit dare agilitatem
ad omne vbi sursum ⁊ deorsum. ergo cū qualitas no-
bilior que est charitas inclinās ad actionē inclinet ad
determinatā actionem siue operatiōem: ⁊ naturaliter
omnis forma que inclinat ad motū inclinat ad deter
minatū motum: ⁊ ideo non videtur ꝙ per talem qua-
litatē habet corpus beati agilitatem ad motum: q̄r nō
est determinatum ad aliquod vbi.

Respondeo ergo quantū ad istum ar-
ticulum: et dico ꝙ ꝓportionata agilitas que requirit̄
ad motū beati potest esse sine supernaturali quocunq;
addito corpori vel anime. Non enim oportet ex par- H
te anime nisi ꝙ virtus motiua fiat ꝑfectior: ⁊ ꝙ resistē
tia accidētalis ex parte corporis tollat̄: et vtrūq; pōt
fieri sine sup̄naturali addito: q̄r ꝙ mō in aīa virtꝰ nō
est sufficiens ad motū: hoc est: vel q̄r est ĩpedita a cor-
pore: vel q̄r ĩ se est diminuta: ⁊ cū est separata aut vni-
ta corpori glorioso ĩtēdit̄ sicut virtꝰ bti visiua ĩtendit̄
resumpto corpore glorioso: q̄r vt videt̄: tūc poterit si-
ne difficultate visibile quodcūq; videre inspiciēdo. po
test ergo potētia motiua in anima intendi ad gradum
ꝑfectū qḋ sufficiat ad mouēdū corpus illud sine fati-
gatiōe: nec tñ erit noua potētia: sicut nec virtus visi-
ua intensa in beato et nō beato est alia potētia visiua.
Ex parte aūt passi. s. corporis mobilis amouebit̄ du-
plex ĩpedimētū. vnum ex parte organoꝝ virtutis mo
tiue qḋ est in iūcturis ⁊ neruis quo ĩpedimento remo
to fit trahibilitas ⁊ applicabilitas maior ĩ eis ⁊ amo-
tio istius impedimenti maxime requiritur ad agilita-
tem in motu progressiuo ad quem mouet potētia mo
tiua organice. ¶ Aliud impedimentū est in toto cor-
pore qḋ est repletum humoribus grossis ⁊ spiritibus:
⁊ caput fumositatibus in multis talibus que reddūt
hominem pigrum: et que non pertinent ad veritatem
humane nature: hic autē amouebuntur et spiritus bo
ni et subtiles dabuntur corporibus gloriosis per que
reddetur corpus multum agile ad motum: sicut patet
per oppositū de corpore mortuo qḋ efficitur grauius.
non quia plus de quantitate aut materia apponatur:
sed quia spiritus vitales corrumpuntur et humores
grossi inducūtur. ¶ Quinto ex dictis patet respon- I
sio ad questionem: ꝙ beatus habēs suum corpus glo
riosum habebit agilitatem et promptitudinē ad mo-
uendum que agilitas non est per aliquam qualitatem
supernaturalem corpori superaddita defluentē ab ani
ma: sed est ꝓpter intensionē virtutis motiue ex parte
anime: ⁊ ꝓpter amotionem duplicis impedimenti ex
parte corporis: ⁊ collatiōem bonorum spirituū subti-
lium in corpore.

Ad illud quod obiicitur de augustino ꝙ
graue pondus auferuntur. Dico ꝙ corporis pondus Sap. 9.
aggrauans auferuntur: corpus enim qḋ corrumpitur
aggrauat animam: et ideo hoc pondus aggrauās au-
feruntur: non tamen omnino grauitas corporis aufe
runtur: requiritur enim grauitas ad hoc ꝙ sit corpus K
perfectibile ab anima et non leuitas: vnde sicut phi- Li. 2. t. ca.
losophus dicit de celo: ꝙ si esset vna stella addita aut 37. ⁊ iñ. s;
amota nō moueretur ab intelligētia: ita si corpus fie- cxp̄ssiꝰ. t.
ret leue non esset perfectibile ab anima: nec anima cō ca. 71.
pararetur ad ipsum vt motrix: vnde videmus ꝙ leui-
tas in aliquibus impedit motum. ¶ Quando etiam Quē Bo.
arguunt ꝙ si corpus gloriosum esset graue quiesceret d. pñ. q.
in cētro ⁊ violēter eēt alibi vt sursum in celo. ¶ Pre-
terea. si esset graue tunc anima continue mouēdo ipm
fatigaretur. ¶ Ad primum dico ꝙ quando sunt ali-
que potentie ordinate naturalitas potentie superio-

ris est maior ꝗ potentie inferioris: vt patet de sensu
tactus qui naturaliter ẜm propriam inclinatiõem de=
lectaretur in sensibili vel tangibili: ⁊ similiter gustus.
qui tamen in beatis non habent huiusmodi actus vt
gustandi et comedendi: nec tamen sunt ibi violẽter si=
ne actibus suis: quia sequuntur inclinationem appe=
titus superioris vt voluntatis: sic etiam est cum gra=
ue ascendit ne fiat vacuum: et sicut est in maiori mun
do ita in miori. vnde naturalius est corpori perfici ab
anima: et ꝙ fiat conueniens perfectibile eius: ⁊ ꝙ mo
ueatur motu competenti anime: ꝗ ꝙ moueatur mo=
tu proprio ad cẽtrum: et ideo ẜm inclinatiõem nature
superioris quiesceret naturaliter: sed ẜm quid innatu=
raliter. ¶ Quando etiam dicitur ꝙ anima fatigare=
tur: dico ꝙ non: quia non vincit: nec est cõtraria actio
L a corpore que esset cum fatigatione. ¶ Et ex hoc se=
quitur vnum correlarium ꝙ sancti in patria non ha=
bebunt situm in celo nisi erectum: nõ autem sessionis.
nam inclinatio partium videtur repugnare agilitati:
sed erectio siue statio videtur esse situs conueniẽs cor=
pori inquantum est instrumẽtum anime: quia tũc ma
gis aptum est et promptum ad operationem. vnde et
iacere magis videtur esse situs naturalis corpori hu=
mano ꝗ sedere: qḋ includit curuitatẽ partium. ¶ Et
confirmatur per August. in lib. de symbolo. vbi expo=
nens illum articulum. Sedens ad dexteram patris.
vult ꝙ non debet intelligi de sessione corporali. Ste=
Act.7. phanus enim vidit iesum stantem.

Ad primam rationem principalem di
cendum ꝙ aliquid est ita perfectum ꝙ propter sui ꝑfe
M ctionem non recipit vlteriorẽ perfectionẽ: sicut deus.
et aliqua sunt ita imperfecta ꝙ propter sui iperfectio=
nem non possunt recipere perfectionem: sicut acciden
tia vltima vt respectus. Alia sunt entia media que cũ
perfectione sua sunt in potentia ad perfectionẽ aliã: ⁊
talia sunt omnia entia absoluta citra deum. Concedo
ergo ꝙ illud qḋ mouetur est in potẽtia ad vlteriorem
perfectionem vt ad terminum motus: ⁊ quatenus ca
ret illo est imperfectum: et sic corpus gloriosum cum
non sit ens infinitum aliquam imperfectionem habet
et mouetur ad terminum: et per quẽ terminum acqui=
ritur sibi aliqua perfectio quatenus per motum con=
iungitur ad aliquod corpus circa ꝙ operatur: nũc cir
ca vnum: nunc circa aliud: laudando beatitudinem ⁊
sapientiam in deo. vnde concedo ꝙ ille motus sit ali=
cuius qḋ est ẜm quid imperfectum. ¶ Ad aliã ꝓba=
tionem dicendum ꝙ cessatio motus celi non est causa
cessationis in omnibus aliis motibus: sed dicitur esse
primus ẜm aliquam preeminentiam: et non ẜm essen
N tialem dependentiam ad ipsum. ¶ Ad aliud dicẽdũ
ꝙ non erit tunc tempus: quia non erit aliquis vnus
motus primus vniformis: nec beati tunc vniformiter
mouebuntur: sed velociter et agiliter ẜm merita sua.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ in instanti resurrectionis si
cut fient corpora gloriosa ⁊ habebunt dotem agilita=
tis: sic per dotem illam rapientur obuiam christo. Et
si portabuntur ab angelis vel rapientur in nubibꝰ nõ
sequetur aliqua imperfectio vel violentia in corpori=
bus. hoc enim fiet ad reuerentiam non ad supplẽdam
indigentiam vel imperfectionem virtutis motiue in
eis. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ licet beati erunt in deter=
minata approximatione ad christum: tamen non mi=
nuetur eorum beatitudo accidẽtalis cum aliquantulũ
recedunt: quia recedũt ẜm libitum suum: sicut modo
aliqui habẽt propinquitatem ad regem in camera vel
extra in aula. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ beati non ha=
bebunt omnem perfectionem accidentalem: ⁊ ideo ꝑ
operationem suam poterunt eã acquirere ẜm liberta=
tem voluntatis sue.

Quæstio. XV.

Utrum corpus gloriosum erit
clarum? Videtur ꝙ nõ. lucidum occultat
illud qḋ est itra se: sꝫ corpora gloriosa nõ
sic. quia ẜm Grego. xviij. moral. sup illud
Job. Non equabitur ei aurum ⁊c. dicit ꝙ patebit ocu= 28.
lis corporalibus beatorum armonia interiorũ. ¶ Et
confirmatur ratione. Ista armonia corporis est dele=
ctabilis. nam pulchritudo nature incipit ab intra. ecõ
uerso pulchritudo artis est tm̃ extra: sꝫ beati possunt
percipere quodlibet sensibile delectabile. ergo ⁊c.
¶ Preterea. lux et color requirũt determinatã dispo
sitionem contrariam in subiecto: sed corpora gloriosa
erunt colorata. per August. xx. de ciui. dei. ca. xix. Pul
chritudo corporis est partium congruentia cũ quadã
coloris suauitate: sed pulchritudo ꝯuenit corporibus
gloriosis. ergo ⁊c. ¶ Preterea. si ibi esset claritas. er=
go immutaret visum oculi nõ gloriosi: sed visibile ab
aliquo oculo si opponitur sibi necessario videtur. er=
go claritas corporis gloriosi necessario videtur: ꝙ ap
paret esse falsum: sicut patet de christo quando appa=
ruit discipulis eũtibus in emaus: cum tamen corpus
christi esset gloriosum. igitur ⁊c. ¶ Contra. Sap. iij.
dicitur. Fulgebunt iusti sicut sol ⁊c.

Respondeo & dico ꝙ corpora beata A
erunt clara. Claritas enim est quedam refulgentia et
addit super lucem ⁊ colorẽ manifestationem sui: quo=
modo dicitur clara lux vel clara veritas vel clara in=
tellectio. i. manifesta pro quanto dicit perfectam ma=
nifestationem sui. si ergo loquamur de claritate colo=
ris sui corporis. dico ꝙ corpora beatorum erũt clara:
quia habebunt perfectam manifestationem sui corpo
ris. habebunt enim colorem perfecte manifestatiuum
sui: quia quilibet habebit colorem pulchrum ẜm gra=
dum complexionis sue: quia nõ omnes habebunt eũ=
dem colorem: nec ẜm eũdem gradum qui habẽt simi=
lem colorem: quia cõmensurationes colorum sequũ=
tur cõmixtionem propriarum qualitatum: et ideo ẜm
diuersas complexiones habebunt diuersos colores.
vnde et modo magis delectatur vnus in vno colore
ꝗ in alio: quia conueniens est complexioni sue: et sic
omnes erunt eque clari etiam habentes sibi similem
complexionem: sed ẜm merita sua. vnde ẜm Aposto=
lum. Alia est claritas solis ⁊c. et illa claritas videtur 1. cor. 15.
sufficere: quia magis delectatur sensus visus homi=
nis in pulchro colore corporis humani ꝗ in corpore
luminoso. vnde plus delectatur naturaliter in viden=
do faciem humanam bene coloratã ꝗ solem. Ille er=
go modus claritatis est mihi planus ꝙ erit in beatis:
quia in eis erit color ẜm vltimam perfectionem con=
uenientem complexionibus suis. Si autẽ corpus bea
ti sit capax lucis: ⁊ non tm̃ coloris: placet mihi ꝙ po= B
natur ibi. talem autem colorem. s. vltra perfectionẽ cõ
plexionis sue cum refulgentia talem esse dotem clari=
tatis voco.

Ad primum ẜm auctoritatem Greg.
videtur ꝙ illa corpora erunt peruia ⁊ perspicua sicut
vitrum coloratum: ⁊ cum hoc lucida. qḋ videt mira=
bile. nã ẜm Auic. vj. naturaliũ. lumen lux ⁊ color hñt
diuersa receptiua: et minus aliqḋ põt esse receptiuum
luminis et lucis ꝗ lucis ⁊ coloris: qꝛ susceptiuum lu
cis est opacũ et densum: susceptiuũ aũt luminis est ꝑ=

2.ce.co.42 uium. vnde denſior pars orbis eſt lucida vt ſtella: nec
⁊ alibi. poteſt per eam videri quod poſt eam eſt: immo eclip-
ſat illud vel aliam ſtellam: alie autem partes orbꝭ ſunt
C luminoſe ⁊ perſpicue. ⁊ ideo ſi corpora beatorũ ſint lu
cida: non videtur ꝙ ſint paruia nec per illa poſſit vide
ri aliquod corpus. ſuſceptiuum autem coloris eſt den
ſum: quia color non eſt niſi in perſpicuo terminato. ideo
magis videtur poſſibile ꝙ corpus beati ſit lucidum et
coloratum ꝙ̃ ꝙ ſit lucidum ⁊ luminoſuz: ⁊ tunc poteſt
dici ꝙ color ⁊ lux ſecundum ſe non repugnant: nec ex
parte ſenſitiui: ſed ex parte agentis. ⁊ ideo ſimul ab a-
gente creato non poſſunt induci: ſed partes perſpicue
non ſunt receptiue lucis: ſed tantum luminis. et ideo
colorata et que habent lucem non poſſunt eſſe perſpi-
cua vel ſi ſint perſpicua ⁊ cum hoc habent lucem: non
ſunt niſi ſicut noctiluca. ¶ Quomodo ergo ſaluabitur
auctoritas Grego. non video ꝙ corpus glorioſuz poſ
ſit dici paruium niſi propter poros nõ propter aliquã
perſpicuitatem. ita ꝙ caro ſolida beati fiat tanꝙ̃ chri-
ſtallus. tamen in corpore eius erunt pori ⁊ minores ꝙ̃
modo ſint. ⁊ tunc oculus beati per ſuam limpiditatem
poterit videre per illos poros ſicut ſi eſſet tranſparẽs
ſicut dicitur quod linx poteſt videre per parietem. ſi au
tem non ſic videat: tunc ſaltem videbit oculo mentis
ea que ſunt intra in corpore glorioſo. ¶ Ad aliud pa-
tet reſponſio per dicta ꝙ corpora beatorum erunt co-
lorata: ⁊ ſi lux in eis poſſit recipi placet mihi ꝙ dicantur
lucida. et tunc oportet dicere quod lux ⁊ color abſolu-
te non repugnant niſi per comparationem ad actionẽ
Ri.pñ. di. agentis cauſati. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ claritas corpo
ar.4.q.6. ris chriſti non potuit videri ab oculo non glorificato
Quẽ Bo. propter infirmitatem viſus et excellentiam claritatis
di.pñti. eius. ſed hoc nihil eſt: quia oculus debilis virtutis po
teſt percipere quodcunqꝫ viſibile: licet non apprehen-
dat illud: ſicut poteſt videre ſolem licet non videat ſi-
cut aquila actu permanente poteſt tamen ꝑcipere ocu
lo carnis: licet reuerberetur.

¶ Alij dicunt ꝙ beatus poteſt occultare claritatem
corporis ſui ex imperio voluntatis anime a qua redũ-
dat et fluit in corpus illa claritas. ¶ Sed non video:
Tho. diſt. ꝙ aliqua actio naturalis ſubſit voluntati create. nulla
444.art. enim voluntas creata poteſt impedire actionem ignis
2.q.4. pñ. ne agat in aquam ſibi approximatã. poteſt tamen hoc
ĩ ſol.3.arg. amouere ab inuicem. ſed hoc eſt impedire per actum
⁊ ri. vbi.ſ. voluntatis. ¶ Et ideo videtur mihi ſine aſſertione ꝙ
Vid var.i nulla qualitas actiua que eſt preciſe corporis ſubſit ip
hoc.4.q.ſe ſi anime ſiue eius imperio. Et ideo quicunqꝫ beatus q̃
habet claritatem quando eſt approximatus paſſo pro
portionato ſibi ſimpliciter vt oculo glorificato vel paſ
ſo aliqualiter proportionato vt oculo non glorificato:
neceſſe eſt quantuz eſt ex parte ſui ꝙ immutet. ¶ Quid
ergo dicemus? nũquid claritas chriſti poſt reſurrectio
nem non immutauit oculos diſcipulorũ? Dico ꝙ hoc
fuit per potentiam diuinam: quia deus eſt primũ agẽs
coagens cuilibet creature: ⁊ quando ipſe non agit crea
tura deſinit agere. poterit autem fieri vt ad voluntatẽ
cuiuſlibet ſancti deus non coagat illi claritati: quando
D vult beatus ꝙ ſua claritas non videatur: ⁊ ſic poteſt di
ci beatus occultare claritatem ſuam: non ꝙ hoc fiat ĩ-
mediate a voluntate ſua: ſed ad imperium voluntatis
ſue deus occultat non coagẽdo claritati. ¶ Sed quo-
modo tunc chriſtus oſtendit ſe in forma peregrini: nũ
quid in alio colore quem ipſe habuit. ¶ Reſpondeo.
ꝙ deus poteſt cauſare viſionem in oculo non beato ꝑ
qualitatem que non eſt illius obiecti. ⁊ ſic potuit cau-
ſare viſionem in oculis diſcipulorum de peregrino: ip
ſo exiſtente in claritate ⁊ colore proprio non habente ĩ
ſe illam formam aut colorem; nec tamẽ decipiebat: q̃a
deceptio non eſt niſi in via morum; nec tamen etiaz fu
it illuſio. quia certi erant ꝙ ipſe fuerit talis in perſona.
oſtendit ergo ſe eis vt crederẽt ꝙ talis erat in perſona
et melius hoc fuit ꝙ̃ ſi vidiſſent euz in claritate xp̃i: ſo
lum enĩ eis intẽdebat oñdere ꝑſonã ſuam.

Quæſtio ſexta. decima

QVeritur. Vtrum cor
pus beati per dotem ſubtilita
tis poſſit ſimul eſſe cũ alio cor
pore? Videtur ꝙ nõ. primo ꝙ
non eſt ibi ſubtilitas: qꝛ corpꝰ
ſubtile eſt qđ hꝫ pauciores ꝑ-
tes materie ſub eadem vel ma
iori quantitate. Sed corpus Vid var.ĩ
glorioſum habet equalez ma 4.q.pñti.
teriam ſub equali quantitate ſicut prius. ergo ⁊c. Et ꝙ 1.phyſi.t.c.
non poſſit eſſe cum alio in eodem loco per dotem ſub- 17.1.ꝑorũ.
tilitatis: arguitur ſic. Per dotẽ non põt vnũ corpus eſſe ⁊.7.tho. ⁊
in duobus locis. ergo nec duo ĩ vno. añs eſt manifeſtũ 1.elen.⁊.4.
ꝯñtia etiam patet. ¶ Preterea. que vni et eidem ſunt met. idem
eadem inter ſe ſunt eadem. ſed ſi vnum corpus erit cũ habetur.
alio corpore in eodẽ loco: erunt ambo eidem eadez. er t.c.37.⁊ in
go tunc nõ erunt duo. minor ꝓbatur. dimẽſiones illi- ſpãlr.t.ca.
us corporis nõ poſſunt eſſe diuerſe a dimẽſionibus lo 76.⁊ circit
ci. patet. iiij. phyſi. immo ſunt eedez ſimpliciter, ⁊ dimẽ
ſiones alterius corporis erũt eedem eodem modo di-
menſionibus loci. ergo inter ſe ſunt idem. ¶ Preterea.
que magis conueniunt magis videntur poſſe eẽ ſi-
mul. Sed duo corpora glorioſa magis conueniunt ꝙ̃
glorioſum cum non glorioſo: et tamen non ponitur ꝙ
ſimul ſunt per dotem ſubtilitatis. ergo nec iſta. ¶ Cõ
tra. Dam. lib. iiij. cap. vltimo. ⁊ fundatur ſuper illud Jo
an. qđ ianuis clauſis intrauit Jeſus. ergo duo corpora 20.
fuerunt ſimul. Et ſic etiã in partu virginis. et in exitu
xp̃i de tumulo. ¶ Pre. celuz eſt corpus indiuiſibile. ſꝫ
beatorum corpora tranſeunt per ipſum ⁊ poſt reſurre
ctionem poterunt moueri ad omnem ſitum inferius.
⁊ ſuperius. necqꝫ hic opꝫ ꝓpter hoc ponere ſemper mi-
raculum. ergo ⁊c.

Dicunt quidam ꝙ per nullam virtutẽ
nec creatam nec ĩcreatã pñt duo corꝑa eſſe. ſimul qđ pro- Opi. phy.
bãt ꝑ Boetiũ. ſ. de tri. q̃ dicit. Differentiã in nũero accñ
tiũ varietas facit ⁊ ſequitur. Tamẽ locꝰ eſt ſemꝑ diuer- Cap.1.
ſus: qm̃ vnũ duobꝰ nullo mõ fingere poſſumus. Ex
hoc arguitur ſic. Si varietas loci differentiã in nume
ro facit: ꝯtradictio eſt ꝙ duo corꝑa ſint in vno loco.
¶ Pre. dimẽſio ẽ formalis rõ repugnãdi duo corꝑa
eſſe ſimul: qꝛ ſm̃ phm̃. iiij. phyſi. Dimenſiones ſolũ faci- T.c.76.
unt diſtare ꝑ ſe nõ ꝑ paſſiões. nec ꝑ aliqđ aliud. tũc ſic. ſi
forma vel rõ repugnãdi duo corꝑa eſſe ſimul eſt dimẽ
ſio diſticta: tũc manẽte dimẽſiõe q̃ eſt rõ formalis hu-
ius repugnãtie ĩpoſſibile eſt duo corꝑa eſſe ſimul. ¶ Et
ꝯfirmatur. Sic ſe videntur hr̃e due dimenſiones ad eũ
dẽ in loco: ſicut duo accidẽtia ꝯtraria ad ſubiectuz: ſꝫ
duo accidentia ꝯtraria non poſſunt eſſe ſimul in eodez
ſubiecto. ergo nec duo corpora habentia diſtinctas di-
menſiones poſſunt eſſe in eodem loco. ¶ Preter. qđ-
cunqꝫ inducit vnũ contrariorum expellit reliquum. er
go qui mouet vnum corpus ad locum expellit reliquũ
Sed hoc non fieret ſi poſſent eſſe ſimul in eodem loco T.c.9. ſed
ergo ⁊c. ¶ Qꝫ autem duo accidentia cõtraria nõ poſ expñſiꝰ.t.
ſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto per nullam potenti- ca.27.
am patet per philoſophum. iiij. meta. qui dicit: ꝙ eadẽ Quẽ.10.
ratiõe ꝯtradictoria ſicut cõtraria eſſent in eodem. me.t.cõ.15
¶ Pre. hoc ꝓbatur per rationem diuiſiuam: in corꝑe ⁊ alibi.
nãli non ſunt niſi iſta. ſ. materia ⁊ forma quãtitates ⁊

qualitates. Sed formalis ratio repugnandi duo corpora esse simul non est materia nec forma substantialis nec qualitates. quia corp⁹ aliquod põt rarefieri vel condẽsari manẽte eadẽ mã ꝛ forma ꝛ qualitatib⁹ mutata sola quantitate. Sed corpus condensatum ꝛ rarefactũ occupat alium locũ ꝛ alium. ergo ꝛc. ¶ Preterea. duo idiuisibilia nõ possunt esse imediata: qꝛ tũc non essent duo vt patꝫ. vj. phy. ergo a simili põt argui. si duo corpora essent simul immediata non remanerẽt duo. eadem enim ratio que est de vno erit de alio.

T. c. 1. ꝛ ĩ ſ.

¶ Preterea. a puncto vno ad punctuꝫ vnum non potest trahi nisi linea vna recta. Sed si duo corpora . essent simul possent trahi due recte linee ab vno puncto corporis continentis ad alium punctum eiusdem corporis contenti: quia in duobus corporibus. ergo ꝛc.

¶ Iste rationes concluderent philosophis. sed quomodo saluabunt theologi ꝙ duo corpora possunt esse simul qui hoc habent necessario ponere ? ¶ Est vna fictio talis. ꝙ anima beata habet potestatem plenam/ sui corporis: et ideo potest corpus suum ad quamcunqꝫ figuram et quantitatem reducere: ꝛ sic per corpora porosa potest corpus tale transire ꝛ in eis esse.

Durãdus i. 4. di. 44 ꝛ ockã i. 4 di. 44.

¶ Sed isti si volunt dicere ꝙ non potest esse simul cũ corpore alio nisi subintrando poros. magis debent dicere consequenter ꝙ non potest esse cum alio: nisi quia aliud cedit sibi: sicut aer cedit sagitte. Sunt ergo pro tanto corpora penetrabilia. quia virtus diuina diuidit quodcunqꝫ corpus cum quo volunt esse: et tunc secundum hoc oportet consequenter dicere ꝙ quotiescunqꝫ mouerentur localiter totiens diuidatur eis celum: p̄ potentiam diuinã. ¶ Contra. fide tenemus: ꝙ christus natus est de maria virgine. et remanserunt integra claustra virginis: oportet ergo corpus Christi esse simul cum partibus illius corporis. ergo tunc fuerunt duo corpora simĺ. ¶ Prete. Christ⁹ resurrexit clauso sepulchro: quod patet per mulieres venĩetes ad sepulchrum et dicentes. Quis reuoluet nobis lapidem ꝛc. ¶ Preterea. Christus intrauit ad discipulos suos ianuis clausis. ergo tunc corpus christi fuit cum alio corpore. ¶ Preterea. corpora beatorum sunt simul cum celo empyreo. Nec valet illa fictio de paruitate. qꝛ nullum corpus impossibile recipit passionem sibi disconuenientem. sed corpora gloriosa sunt impassibilia . ergo non recipiunt tales passiones: rarefactio autem: et condensatio sunt passiones disconuenientes corpori impassibili: quia causantur a passione ꝛc. ¶ Preterea. anima humana requirit corpus quod perficit esse organicum. Sed si fieret corpus ita strictum sicut poneret ista fictio: iam non esset organicum. vnde si nõ remaneret quantitas et figura corporis humani: quando est in alio corpore: non esset informatum ab anima quia hec sunt necessaria dispositio ad animationem. Philosophis enim bene non posset efficaciter cõcludi oppositum. ad rationes tamen eorum potest responderi: ꝛ hoc sufficit.

Marci. 19 Jo. 20.

Ad primum argumentum de Boetio:

de accidentibus: dico ꝙ nulla accidentia faciunt intrĩsece indiuiduum. ergo multo minus locus. corpus em̃ quantum est ex se posset esse si locus non esset. et tamẽ esset indiuiduuꝫ: sed nunc non est corpus sine loco. ratio est: quia est cum alio corpore: et in alio in quo continetur. sicut etiam patet de vltima sphera. vnde auctoritas Boetij est sic intelligenda ꝙ facit diuersitatem: in numero: id est ostendit nobis diuersitatem numeralem: quia faciunt nobis innotescere: et quo ad hoc melius facit locus ad innotescentiam ꝙ̃ alia: quia cognitione naturali non possemus illa duo corpora cognoscere si ipsa essent in vno loco. ¶ Ad secundum dico: ꝙ aliqua possunt esse repugnantia dupliciter: vel formaliter. vel virtualiter . virtualiter repugnat causa naturalis et oppositum sui effectus verbi gratia. si celum de hac materia produceret vermem. et si agens fortius superueniret et induceret in eandem materiam formam aliquam oppositam forme vermis: iste virtualiter opponitur celo vel soli. Formalis repugnantia est/ illorum que secundum se et suos effectus opponũtur. vt album et nigrum . sed in proposito inter dimensionem et dimensioneꝫ non est repugnantia formalis. qꝛ talis non est nisi quo ad idem subiectum. non autẽ sũt in eodem subiecto. nec formaliter etiam: quia quanta repugnant formaliter. si ergo sunt repugnantia hoc nõ est nisi respectu loci. ex eo: scilicet ꝙ locus est spacium capax corporis. sed vnum corpus replet locum vnum quantum natus est repleri . ergo aliud corpus quo ad hoc opponitur sibi: quia non potest habere effectũ illũ in illo loco. quia vt est probatum est repletiuum eius: quantum natus est repleri. patet ergo ꝙ non est oppositio vel repugnantia formalis: quia non in eodẽ subiecto. Nihil enim vnum informatur ab eis. est ergo tãtum oppositio virtualis inquantum effectus vni⁹ cause qui est repletio loci eo modo quo quantitas habꝫ efficaciam vel efficientiam respectu effectus qui est esse in loco repletiue opponitur alteri cause naturali . ergo non repugnat corpori esse cum alio corpore nisi quia ẽ repletiuum loci naturaliter quantum aptus natus est impleri. sed quia iam repletum est non potest ibi esse: quia non esset cum effectu suo qui naturaliter sequitur esse corporis in loco. hoc autem non impedit quin per potentiam diuinam possit ibi esse: quia deus potest facere causam naturalem sine suo effectu . sicut calorem potest facere sine calefactione: vt patet in illis tribus pueris et daniele. ¶ Similiter potest facere effectum sine tali causa qui naturaliter non sequitur nisi ex tali: vel tali causa: vt virginem parere siue concipere. parere enim est effectus concipere. licet ergo sint repugnantes dimensiones quo ad hoc ꝙ duo corpora non possunt esse simul in eodem loco quo ad talem virtutem naturalem. tamen non est repugnantia quo ad virtutem que potest facere causam sine suo effectu naturali. et econuerso effectum sine sua causa naturali.

A

B

C

Da. 3.

¶ Ad argumentum ergo dicendum ꝙ dimensio bene est ratio repugnandi duo corpora esse simul virtute naturali que non potest facere causam sine suo effectu naturali. non tamen diuina que hoc potest. nec est hec repugnantia formalis. talis enim est inter contraria. Ille autem dimensiones non sunt contrarie: nec sunt in eodem formaliter . et ideo non sequitur quod additur ibi in confirmatione: quia si contraria non possunt simul esse in eodem subiecto : ꝙ etiam non possunt esse corpora duo in eodem loco. ¶ Ad aliud dico ꝙ veruꝫ est ꝙ non inuenitur aliud quod sit causa illius repugnantie nisi dimensio. qualis autem sit ista repugnantia dictum est. ¶ Ad aliud ꝙ si duo puncta manentia duo non possunt esse simul nisi fiant vnum. ergo et indiuisibilia. scilicet corpora. ¶ Dicendum ꝙ consequẽtia non valet: quia indiuisibilia nullaꝫ habent magnitudinem: et ideo fiunt vnum simul posita. diuisibile autem : licet sit cum alio diuisibili : manet tamen magnum. et ideo non valet. Si indiuisibilia non possunt esse sic nisi fiant vnum. ergo diuisibilia.

¶ Alij dicunt aliter: quia possumus loqui de quanto mathematico vel naturali. Si loquamur de mathematico dicunt ꝙ nec quãtitas talis nec terminus eius possunt esse distincta ab aliquo quanto mathematico. Et termino eius nisi situ: et ideo si non distinguuntur situ : non distinguuntur : et per consequens efficiuntur vna quantitas. Si loquimur de quanto naturali hoc

S. bo. di. p̃mi, arti. 2, q. 1

non oportet: quia licet tales quantitates sint in eodez loco nec distinguantur situ distinguuntur tamen subiecto: que sunt distincta qualitatibus naturalibus.

¶ Hanc solutionem non intelligo. Arguo sic. linea mathematica non est aliud realiter a linea naturali. licet mathematicus non tradat scientiam vt huius existentis sed de linea secundum se. Sic etiam naturalis non tradit scientiam de hac rosa existente: sed de rosa secundum se: nec etiam est necessarium ad considerationem mathematici ꝙ linea sit in materia: sed solum facit ꝙ sit de consideratione eius ꝙ possibilis sit: in natura esse prout tamen consistit realiter non est nisi illa que perficit rem naturalem. sic enim vere sunt in naturalibus: et pro tanto dicit philosophus ꝙ abstrahentium non est mendacium. non dicit diuidentium.

2. physi. t. cap.18. D — Considerat enim mathematicus quod est in substantia non considerando subiectum. Sequitur ergo si linea naturalis potest distingui a naturali sine disticto situ: ꝙ similiter linea mathematica a linea mathematica cum sint realiter idem. Per hoc ad argumentum dico: ꝙ sicut sunt due linee naturales: sic similiter sunt due mathematice quo ad rem: non tamen quo ad considerationem mathematicam: mathematicus autem considerat omnes lineas: vt sunt partes alicuius figure: omnes autem linee simul existẽtes sunt partes vnius figure. vtputa basis vnius trianguli vel tale quid. et istud verbum Commentatoris glosandum: ꝙ quecunqꝫ in mathematicis sunt simul sunt vnum. quod ē

1. physico. co.22. — verum quo ad constitutionem alicuius figure. tamen in se non sunt vnuz: non tamen constituunt maius aliquid due linee simul ꝙꝫ vna. ideo non accipitur nisi vt vna constituendo figuram: eodem modo de puncto q̄ est cum alio puncto ꝙ non sunt duo puncta pro tanto: quia non constituunt aliquid maius. indiuisibile enim additum indiuisibili non facit maius: non tamen sequitur ꝙ sunt vnum. ⁊ hoc sufficit philosopho quo ad intentionem suam in. vj. tantum enim vult ibi probare:

6. phy. ⁊.1. de generā. T.lc.1. ⁊.2. ⁊ inde. — ꝙ non fit ex eis continuum. et hoc est verum. Similiter in proposito dico de istis duobus corporibus ꝙ nõ faciunt maius: vt sunt in loco vno: non tamen sequitur ꝙ sunt vnum. ¶ Ex hoc patet ad aliud de lineis tractis inter duo puncta ⁊c. quia ille rationes non concludunt vt videtur. Et quia secundum theologiã opz ponere duo corpora posse esse simul. ideo dicunt aliqui ꝙ sic.

Ri. pri. di. arti.4. q.5. opi.2. Quẽ ī var ro. vbi. s. hoc idem. — ¶ Sed quidam dicunt hoc modo ꝙ corpus subtile gloriosum virtute forme create alicuiꝰ. scilicz subtilitatis potest esse cum alio corpore non glorioso: vel non subtili. hoc probatur. cuiuscunqꝫ dotis corporis gloriosi est aliquis effectus proprius. Sed dotis subtilitatis non videtur esse alius effectus nisi penetrare aliud corpus et facere se simul cum eo. sed hec est forma creata et datur corporibus gloriosis. ergo possunt se facere cum alio corpore non subtili penetrando ipsum. ¶ Preterea. ꝙ possit esse per virtutem creatam probatur. Christus inquantum deus posset facere ꝙ corpus gloriosum posset esse cum glorioso. nec tamen conceditur ꝙ corpus gloriosum posset se facere: cum glorioso. sed bene conceditur ꝙ posset se facere cuz nõ glorioso. ergo non est tantum per potentiam diuinam sed per aliquid quod est in eo. hoc non videtur esse nisi dos subtilitatis. ergo ⁊c. ¶ Preterea. si subtilitas nõ esset ratio corpori essendi cum alio corpore: tunc corpus post resurrectionẽ esset in onus anime. anima autem quantum est ex se potest esse cum quocunqꝫ corpore: et si corpus non posset esse similiter tam esset sibi in onus: quia non posset cum ipso quod posset sine ipso: quod est contra Augustinum. xxij. de ciuitate dei.

Cap.11. — ¶ Preterea. sicut deus potest facere illd corpus pro nunc cum alio corpore. ita potest ipsuz conseruare per aliquod tempus et perpetuo. ergo a simili poterit sibi dare aliquam formam per quam sit cum illo alio corpore: et per quam perpetuo conueniat sibi esse cuz alio pro libito voluntatis sue. ¶ Preterea. magꝭ videtur de corporibus gloriosis ꝙ per subtilitatem suam possent se facere cum alio corpore ꝙꝫ de alijs non gloriosis. sed aliqua corpora inueniuntur que possunt se facere cum alio corpore. vt ignis cum ferro. et vinum similiter cum pane. Ignis enim in ferro oportet ꝙ vere sit quia ferrum ignitum habet propriam actionem ignis et ferri. vnde si est acutum comburit et scindit. Nec potest dici ꝙ sit ibi in aliena materia. quia due forme substantiales specifice non possunt simul perficere materiam eandem. Qꝫ etiam vinum sit vbiqꝫ cum pane: patet. quia vera est humiditas in pane. sed humiditas nõ potest separari a proprio subiecto. vt patet per philosophum. ij. de anima. De humido aque et aeris. licet minus sit sensibile in aere. vnde semper quando comprimuntur digiti in aere vel in aqua secundum eum intercipitur aqua vel aer inter digitos: quod patet quia manet humiditas que non separatur ab eis. ergo multomagis hoc possunt corpora gloriosa. — T.c.113.

¶ Modus ponendi est iste. subtile est aptum ad penetrare. vnde i de generatione dicitur ꝙ subtile est quod est repletiuum partium aliquid enim potest dici penetratiuum tripliciter. vel quia habet figuram acutam aptam ad penetrandum. Alio modo propter materie paruitatem: vt sunt corpora rara. Tertio modo per ꝟtutẽ actiuaz aliquam in eis ⁊ illo tertio modo est subtilitas in proposito in corporibus gloriosis. — Li.2.t.c.10

Alii dicunt ꝙ repugnantia. quare duo

Petrꝰ de tarẽ. i pn̄ti dis. pbleu. 4.q.3. Th.d.44 4.ar.2.q.2 i so.pn̄.2.q T.c.6.⁊50 ⁊.51.⁊.iñ. — corpora non possunt simul esse in eodem loco est propter grossitatem quam habent corpora non gloriosa. ⁊ ideo illis corporibus cum datur qualitas opposita. scilicet dos subtilitatis tunc tollitur illa grossities.

¶ Contra. Gloriosuz corpus est sensibile corpus. sed fatuum est dicere ꝙ locus in quo est corpus sensibile sit vacuus. Vacuum enim (vt patet. iiij. physicorum.) est locus priuatus corpore. ergo vbi est corpus gloriosum ibi est corpus sensibile. et per consequens est locꝰ plenus: nec hoc tollit ab eo gloriam: nec gloria tollit ab eo quin repleat locum. sed corpus replens locuz expellit aliud corpus naturaliter. ergo gloria non tollit quin expellat aliud corpus. ergo ⁊c. — T.c.76.

¶ Preterea. si dimensiones essent separate a corporibus non essent simul cum alio corpore. vt probat philosophus. iiij. physicorum. sed ille dimensiones non essent sensibiles ⁊ tamen expellerent aliud corpus. ergo multo magis facit corpus sensibile hoc. et hoc est contra modum ponendi secundum. quia quantũcunqꝫ tollatur grauitas nihilominus remanet corpus naturale sensibile. vt patz de celo quod nec est graue nec leue vel etiam stella. — 1.⁊.2.ce.

¶ Preterea. ad diffinitionem dimensiue quantitatis pertinet situs: quia quantitas permanens per hoc distinguitur a successiua: ꝙ habet partes in toto ad vnũ terminum communem copulatas: sed diffinitio non potest separari a diffinito. ergo per dotem non potest separari situs a quantitate. ergo ⁊ cetera.

¶ Preterea. ad hoc est auctoritas Boetij allegata.

¶ Preterea. Linea addita linee secundum ꝙ nata est facere extensionem facit maius. ergo corpus additu corpori secundum omnem extensionem facit maius. Sed hoc non videtur per dotem tolli: dotem dico subtilitatis. ergo ⁊ cetera. ¶ Preterea. Nihil im- — In pn̄tꝭ a 5. meta.

Th. vbi. s̄ pedit vnitatem situs nisi quod est ratio distincti situs:
⁊. q̄. 1. q 20. sed nihil pōt esse ratio distincti situs nisi quantitas di
stincta: sed hoc non tollit per dotē. ergo ⁊c. ¶ Dicunt
ergo isti ꝙ ad hoc ꝙ duo corpora sint simul reqritur
necessario ꝙ habeant distinctum esse: ⁊ ꝙ illud esse di
stinctum seruet vel conseruet eis quādo sunt in eodē
loco. esse aūt illud dependet a causis suis ⁊ principali⁹
ab essentialibus causis ⁊ ꝑmis. sed a deo dependent
omnia sicut a causa prima. ita ꝙ a causa secunde est di
stinctio situs quā requirit diuersitas materie que ē p̄n
cipium indiuiduationis. et quia deus potest conserua
re rem in esse cessantibus causis secundis. vt patet
per primam propositionem de causis. ideo deus: et so
lus deus potest tantū facere ꝙ esse corporis vni⁹ ma
neat distinctum ab esse alterius corporis: q̄uis eius
materia non sit distincta in situ a materia alterius cor
poris: et ponunt exemplum de sacramēto altaris: vbi
deus separat accidens a subiecto.

¶ Contra. hec opinio prima facie non est probabilis
quo ad hoc quod dicit ꝙ solus deus potest facere disti
ctionem duorum corporum existentium simul in eodē
loco. quia vel manent principia essentialia illorū cor
porum vt sunt in vno loco distincta: vel non. si sic. ergo
solus deus non conseruat. quia cum causis secundis
manentibus et concurrentibus conseruat: cuius con
trarium dicitur in positione si non: sequitur ꝙ deus cō
seruat et non conseruat: conseruat secundum te illud
esse distinctum eis. non conseruat: quia non conseruat
nisi quod est. sed materia illius est istius secundum te:
et forma illius est forma istius. ergo nō sunt distincta
ergo nec conseruat vt distincta: et sic ponis contradi
ctoria. ¶ Et si dicas ꝙ deus potest conseruare corpo
ra illa distincta sine distinctione principiorum intrin
secorum illorum. Hoc non valet: quia deus nunq̄ cō
seruat: nec potest conseruare rem sine suis principijs
essentialibus: vt hominem sine anima et corpore hu
mano. ergo nec distinctas res potest conseruare: sine
distinctis principijs essentialibus. talia autē sunt ma
E teria et forma. ergo ⁊c. ¶ Preterea. aut situs est for
male et essentiale distinctiuum quantitatis / vel acci
dentale. si formale et essentiale. ergo deus de potentia
absoluta non potest conseruare quantitatem distinctā
ab alia sine situ alio. deus enim nunquam potest effe
ctū cause formalis facere sine ipsa. vt hominē sine ani
ma humana et album sine albedine. quia est contradi
ctio. si est accidentalis ratio distinctionis quantitatis
ipse situs. ergo ante illud habuit causam essentialem
formalem propriam distinctionis. et tunc deus conser
uat illa distincta secundum causas suas priores sine il
lo quod est accidentalis ratio: vel si est causalis: tunc
conseruat causam sine effectu: ⁊ hoc est bene possibile.
¶ Preterea. in causis eiusdem ordinis non est circu
lus. sed distincta quantitas est causa effectiua distictio
nis situs: vt ipse accipit in vna ratione contra aliam
opinionem. ergo econuerso sit⁹ nō pōt esse causa effe
ctiua distinctionis quantitatis.

Alius est intellectus ꝙ in ordinatis se
Hē. q̄. 9. q. cundum prius ⁊ posterius deus potest conseruare pri
vl. fol. 1. ar. us sine posteriori: vt subiectum sine accidente. natura
tn̄ non pōt hoc semper: licz posset aliquando vt qn̄ ac
cidentia sunt necessaria respectu talis subiecti: vt su
perficiem non potest natura conseruare sine aliquo colo
re. deus tamen potest sine omne colore. quia totum ge
nus colorum superficiei inest contingenter sicut quod
libet indiuiduum. vnde sicut potest ab vno indiuiduo
separari. sic a toto genere coloris. sic est in proposito:
quantitas est ratio situs et distincta distincti situs. li
cet ergo tota natura nō posset separare a distincta quā
titate distinctum situm: tamen deus potest: et tunc hoc
modo debent procedere: ꝙ licet distinctio situs sit acci
dens consequens necessario distinctam quantitatem:
tamen deus potest vnum separare ab alio et conserua
re prius sine posteriori quantitatem: scilicet distinctā
sine distincto situ. natura tamen hoc non posset.

¶ Et tunc respondendum est ad rationes prime opi
nionis: quando dicitur ꝙ quelibet dos habet actū ali
quem. Dico ꝙ non est verum: immo impassibilitas ē
dos: et non habet aliquem actum: quia non posset pa
ti non est nisi negatio ipsius posse pati. ¶ Et si dicas
ꝙ impossibilitas prohibet ne agens contrarium possit
causare actionem. dico ꝙ si hoc est verum tamen hoc
non est aliqua actio sed sola resistentia. Sicut nec celū
prohibendo elementa agere in se est per aliquam actio
nem elicitam a celo. sic in proposito impassibilitas nō
dicit aliquam actionem seu actum secundum.

¶ Ad secundū dico ꝙ deus de potentia absoluta pos
set facere corpus gloriosum cum glorioso sicut nō glo
rioso: non tamen deus disposuit et pro tanto dicitur ꝙ
potest facere gloriosum cum non glorioso: non autem
cum glorioso. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ propter hoc
corpus non est onus: non quia non habet hoc propter
qualitatem aliquam in ipso per quam posset se virtu
te propria facere cū alio corpore: sed quia ita cito vir
tute diuina potest facere se cum alio corpore sicut si es
set sine corpore. posset eē cum alio corpore virtute sua.

¶ Ad aliud quando dicitur ꝙ deus potest facere cor
pus cum alio corpore ⁊ conseruare ipsum per aliquod
tempus cum eo et perpetuo: concedatur. et quando di
cis vltra: si potest ipsum perpetuo conseruare: potest
sibi dare formam per quam sit cum alio corpore.

¶ Respondeo. si intelligas per illam formam respe
ctum quendam extrinsecū ad aliud corpus qui respe
ctus est simultas: concedo. si autem intelligas ꝙ det
sibi formam priorem que sit causa simultatis: nego.

¶ Ad aliud de igne ⁊ ferro. dico ꝙ ferrum est corpus
alterabile ab igne: non tamen ferrum ignitū est ignis
tamen quia corpus durum et difficulter recipiens ex
quo recipit fortiter alterationem in illis qualitatibus
et per consequens secundum eas fortiter agit: non ta
men ibi est ignis sed qualitas ignis nisi forte in poris
ferri vbi est ignis: quia corpus subtile ⁊ penetratiuum
est. ¶ Ex hoc enim aliquid dicitur penetratiuum: nō
ꝙ penetret solida. sed partes minimas vbi non est so
liditas: sic etiam spiritus animalis dicuntur subtiles:
quia diffundunt se per totum corpus per poros illos
vbi non est caro solida: non ꝙ simul sint cum carne so
lida. ¶ Ad probationem. cum dicis habet virtutem
alterandi. dico ꝙ verum est: non tamen in materia ꝓ
pria. ¶ Ad aliud de pane et vino. dicendum ꝙ si tot⁹
panis esset pori: nihil esset ibi de pane. oportet ergo ali
quam partem esse solidam et aliam porosam: ⁊ in illis
poris recipitur vinum vere: in alijs vero partibus nō
est vinum: sed humiditas quedam extra circunstans:
non tamen in pane: sed in vino: vt patet in exemplo
philosophi de digito et aqua: quia humiditas circun
stans digito non est tantum humiditas. sed est de a
qua cum humiditate que non est in digito sicut in sub
iecto. sed in aqua a qua non separatur. nec tantum est
ibi illa humiditas que ab aqua separari non potest:
que tantum est contigua digito: sed aliqua humiditas
alia quam potest digitus recipere que subiectiue est in
digito: sic aliqua qualitas causatur a vino que est sub
iectiue in pane. ⁊ sic patet ꝙ argumentum non conclu Bot. q̄lib.
dit per illud sire. ¶ Alij dicunt ꝙ corpus gloriosum ē 6. q. 5.
cū non glorioso: ⁊ pōt esse ꝑ miraculum: mod⁹ ei quā

titatiuus est: ratio quare aliquid est localiter in loco. sed modus quantitatiuus potest tolli a corpore: et sic non erit localiter in loco: esse autem cum alio corpore: non tamen localiter non est inconueniens.

¶ Contra. hoc non valet: quia quod est in loco sibi equali: est localiter in loco: sed tale corpus quando est cum alio corpore est in loco sibi equali: nec vnq̄ tollitur ab eo quin sit in loco sibi equali. ergo nec modus quantitatiuus: licet bene concedam ꝙ deus bene pōt hoc facere. nō tamē facit illud.

F Respondeo ergo ad quæstionem: vbi primo ostendo: ꝙ possibile est duo corpora esse simul: secūdo ꝙ hec possibilitas debetur corpori vt informatur ab hac anima. tertio vtrum sit qualitas absoluta illa possibilitas. ¶ Ad primum dico ꝙ in corpore glorioso est possibilitas essendi cum alio corpore. probo: ad simpliciter impossibile non est aliquid in potentia actiua. sed ad hoc est potentia. vt fide tenemus de corpore christi in natiuitate ⁊ in aliis exemplis suprapositis. ergo ⁊c. ¶ Sed quomodo ita fit? Dico ꝙ int᷑ quātitatem ⁊ quantitatem non est repugnantia formalis: nec inter situm et situm: nec inter vbi et vbi probatio. quecunq̄ forme quantūcunq̄ sint contrarie si sunt in diuersis subiectis non repugnant. sed illa duo vbi sūt in diuersis. ergo non repugnant formaliter. vnde dato ꝙ in hoc corpe sit hoc vbi: et in alio aliud vbi: ista duo vbi non repugnant formaliter: quia eiusdem speciei sunt: nec repugnant respectu corporis. scilicet subiecti quia hoc vbi est in vno corpore. aliud in alio. si ergo ē impossibilitas ꝙ illa duo vbi sint ī diuersis hoc non ē propter repugnantiam quam habent inter se absolute nec etiam vt comparata ad subiecta. ergo oportet ꝙ ꝓpter comparationem eorum ad eundem terminum respectu cuius accipiuntur. sed nec sic est impossibilitas: quia duos respectus extrinsecos esse in diuersis nō ad diuersos terminos non est impossibile: quia nec est impossibile de respectibus intrinsecus aduenientibus. vt duos respectus similitudinis esse in diuersis ad vnum

G simile. ¶ Preterea. hoc patet ex hoc ꝙ impossibilitas quanti ad quantum existendi in eodem loco non est nisi sicut impossibilitas cause essendi sine suo effectu: et naturali: sed cum causa prior sit suo effectu omne prius naturaliter deus posset ꝯseruare sine posteriori: non est impossibile quantum esse cum quanto et quantum esse sine effectu suo et per consequens potest esse quantitas siue dimensio distinctis sine distincto situ: sed erunt duo respectus eiusdem situs: et per consequens duo corpora simul possunt esse.

H ¶ De secundo dico ꝙ possibilitas essendi cū alio corpore cōuenit huic corpori et debetur vt ab hac anima informatur: et hec possibilitas est dos subtilitatis: vnde sicut perfectio huius anime est debit᷒ ordo ad gloriam sic est perfectio corporis ꝙ sit cum alio corpore: prolibito voluntatis aīe beate ad coagendū illi alteri.

¶ Sed de tertio principali. quid est ista possibilitas? est ne aliqua qualitas absoluta? Dico ꝙ non. quia hec

I possibilitas non est aliud in hoc corpore nisi vt non repugnet ad coexistendum alteri corpori: talis enim nō repugnantia non est qualitas absoluta. ergo ⁊c.

¶ Preterea. non videtur ꝙ aliqua qualitas creature habeat respectu vbi maiorem virtutem q̄ angelus. sed angelus non potest causare duo vbi respectu eiusdem termini. ergo nec illa qualitas. si ergo pōatur erit frustra. ¶ Preterea. si erit qualitas aliqua absoluta: vel erit qualitas actiua vel passiua. non passiua: quia tūc per illam corpus gloriosum fieret passibile: nec actiua quia nec simultas corporum esset actio eius nec terminus. non actio; quia suum oppositum magis importat actionem que est expellere. nec terminus actionis eius. quia simultas aliquorum est eorum non mutua expulsio. vnde dicit carentiam actionis. ergo propter illam non oportet ponere qualitatem actiuam. si ergo inesset qualitas talis non ageret. immo magis impediret. quia si haberet aliquem actum ille esset expellere aliud corpus. ꝙ autem sit aliqua qualitas et non habeat aliquam actionem inconueniens est. K

¶ Dico ergo ꝙ subtilitas vel illa possibilitas non habet susceptiuum intrinsecum in corpore glorioso: sed habet causam intrinsecam voluntatem suam et extrinsecam voluntatem et potentiam diuinam. et sic ille ordo intrinsece est in illo corpore et debetur sibi quasi de iure: vt dictum est de dote impossibilitatis: et secundum hoc dicitur dos.

a.l.extrinsece.

Ad argumenta. ¶ Ad primum dico ꝙ L non erit corpus gloriosum subtile per carentiam alicuius partis materie. sed per possibilitatē existendi cū alio corpore secundum libitum voluntatis anime sue: non tamen ex se effectiue sed per aliam causam: scilicet voluntatem diuinam.

¶ Ad secundum dicitur communiter ꝙ non est simile. maior enim virtus requiritur ad hoc ꝙ vnum corpus sit in duobus locis q̄ ꝙ duo in vno loco: et ideo consequentia non valet.

Ri. pū. di. 4. pū. q. 5. fol. 6. arg.

¶ Ista solutio non valet. vtrūq̄ enim non est nisi potentie increate. ergo equalis virtutis. neutrum enim ē possibile potentie create: sicut ergo vnum posset esse ꝑ dotem. ita et reliquū. ¶ Sed posset dici ꝙ natura non potest dare nec causare mutationem positiuā sine mutatione priuatiua in quibus nata sunt concurrere. vnde non potest dare albedinem nisi priuet subiectū nigredine: in quibus tamen non sunt nata concurrere in illis potest: vt in illuminatione: ibi enim est mutatio positiua sine priuatiua.

Ad propositum omnis mot᷒ ad diuersa vbi est talis quasi ad contraria: et ita absolute loquendo natura non potest facere ꝙ corpus aliquod accipiat vnum vbi et non priuetur alio vbi: quia nate sunt M concurrere mutationes positiue et priuatiue in talib᷒. sic nō est quando facit duo corpora simul: quia priuat corpus vno situ et ponit ipsum in alio situ: non tamen facit illam mutationem priuatiuam: circa aliud corpus sed in se.

¶ Preterea. si faceret vnum corpus in duobus locis faceret mutationem que nata est terminare motum sine motu: quod patet: quia si manet in illo loco et est in alio non mouetur ad illum: quia iam dimitteret primum: quia motus ad illud vbi est recessus ab alio vbi. sed impossibile est naturam facere mutationē sine motu: que mutatio nata est terminare motum localem: vt patet. ergo ⁊c̄. hoc autem non sequitur si ponātur duo corpora in vno loco.

¶ Potest etiam dici ꝙ ad hoc ꝙ vnum corpus sit in diuersis locis requiritur aliqua actio positiua et sic aliqua virtus actiua: non autem ad hoc ꝙ duo corpora in vno sint: et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum ꝙ procedit ex falsa imaginatione: quia dimensiones illas esse easdem dimensionibus loci potest intelligi positiue: vel negatiue. si positiue falsum est; quia non sunt eedem alicui dimensioni loci; quia locus non habet dimensiones: vt patet. quarto physicorum. preter dimensio- N nes locati. Si autem intelligatur negatiue. id est non alie: verū est: ⁊ tūc glosandū est. dimēsiones illius cor

poris & alterius corporis que sunt in eodem loco sunt idem dimensionibus loci: id est non alie: quia non sũt dimensiones loci alie a dimensionibus locati vel contenti in loco: sed propter hoc dimensiones corporis illius non oportet ꝙ sint idem dimensionibus alterius quia non sunt alicui alteri idem. & ideo manent distincte dimensiones. ¶ Ad vltimum dico ꝙ non est data potestas corpori glorioso coexistẽdi corpori alteri glorioso: licet sibi possit dari: quia dos subtilitatis est q̃d ad imperium voluntatis sue sit cum alio propter perfectionem aliquam: ꝙ autem sit cum glorioso non requiritur dos subtilitatis nec perfectio aliqua. ¶ Ad illud quod dicis ꝙ magis conuenit gloriosum cũ glorioso q̃ cum non glorioso. dico ꝙ verum est. Et cum dicis. ergo deberent esse magis simul dico ꝙ non oportet: nisi essent cetera paria. non enim omnis similitudo est ratio simultatis: si enim ratio valeret: concluderet ꝙ cum due dimensiones plus conueniant inter se: q̃ quantitas cum qualitate. ergo magis possent esse simul quod falsum est. ¶ Potest etiam ibi dici ꝙ non: propter imperium voluntatis alterius beati. non enim habet anima imperium super corpus gloriosum. sicut super non gloriosum.

¶ Hic oritur quæstio ex præmissis ducens originem &c.

Distinctio.L.

Questio.I Circa istam distinctionem.L. primo queritur. Utrum aliquis secundum rectã rationem ad fugiendum miseriam possit appetere non esse? Videtur ꝙ sic. per illud Matt.xxvj. de iuda &c. Bonum erat &c. Ergo hoc est minus malum. ergo magis appetendum.

¶ Preterea. philosophus.j. rhetorice capi.ij. Carentia mali est delectabilis: sed delectabile est desiderabile. ergo carentia mali est desiderabilis: sed non esse nõ includit aliquod malum: ergo est delectabile: & per cõsequens desiderabile. ¶ Preterea. Ansel. Cur deus homo. lib.j. capitu.xxj. Fateri me necesse est: quia pro tota creatura nihil deberet facere contra voluntatem dei: sed annihilari eligendum esset. ¶ Contra Augustinus. iij. de libero arbitrio ante medium vel circa probat oppositum per tres rationes ex intentione. & est p̄ma ratio sua. vbi sic dicit. Non esse non est recte eligibile: quia nihil est.

¶ Preterea. secũda ratio est. in quo nulla est ratio boni in ipso non est ratio melioris. Sed in non esse non est ratio boni: igitur nec melioris. ergo non est preeligendum.

¶ Preterea. tertia ratio Augustini ibidem. Qui recte eligit necesse est vt cũ peruenerit ad illud quod eligit melior fit. sed nullus fit melior per nõ esse. ergo &c. et has rationes ponit Augustinus ex intentione in libro predicto.

Quæstio secunda.

Iuxta hoc quæritur. Utrum dãnati appetant nõ esse propter fugiendaz miseriã? Videtur ꝙ non: obiectum volũtatis est bonum: vel verum vel apparens. ergo nihil est appetibile nisi aliquod illorum: sed in non ente nullum illorum est. ergo &c. ¶ Preterea. qui vult eẽ in quiete vult esse: non enim potest velle esse in quiete: nisi velit seipsum. sed dãnati non possunt non appetere beatitudinem. ergo nec possunt non velle esse in q̃ete. ergo non põt velle non esse. ¶ Contra. Apostolus. Desiderabunt mortem &c. Apoca.9.

Respondeo ad primam quæstionem: A ꝙ potest dupliciter intelligi secũdum ꝙ est duplex miseria. scilicet pene & culpe. ¶ Si querat questio vtrum possit quis secundum rectam rationem ad fugiendum miseriam pene appetere non esse. Dicunt quidaz ꝙ nõ Ri. pñ.di. prima ratio est ad hoc: malum ideo est malũ: quia adimit aliquod bonum: sed non esse adimit totum bonũ: ar.pncl.4. q.2. quia totam naturam. ergo maius malum est non esse: q̃ miseria pene: sed secundum rectam rationem maius malum nunq̃ debet appeti propter fugam minoris mali. ergo nunq̃ non esse est appetendum secundũ rectam rationem p̄pter fugam pene. ¶ Preterea. secundo. fuga maioris perfectionis non est appetenda: Aug.12.ci. propter adeptionem minoris perfectionis. igitur nec c.16. oppositum maioris p̄fectiõis p̄pter fugã oppositi minoris: sed esse est maior perfectio q̃ gaudiuz: quia sm Diony. de diui. no. Inter omnes diuinas p̄ticipationes esse est nobilior. ergo oppositum esse ipsius nõ põt Cap.5. appeti p̄pter fugam oppositi ipsius quod est pena.

¶ Si autem querat de malo culpe. dicunt q̃dã ꝙ nõ: Ri. vbi.s. sicut & prius dictum est in vl'. & ad hoc concludũt due predicte rationes. ¶ Prima: q2 culpa non adimit totum bonum: quia relinquit naturã: sed nõ esse nihil relinquit. ¶ Secũda. q2 esse est nobilior participatio diuina q̃ esse sine culpa: vel participatio iustitie opposite culpe. ¶ Ad hoc etiam assignant alie rõnes. Pria est talis. Si propter fugam culpe esset appetendũ nõ esse: & non propter pene fugam: hoc esset propter aliquam rationem mali repertam in culpa que non reperitur in pena. triplex autem malum inuenitur in culpa quod non in pena. vnum quia pro culpa infligitur pena. Secundum: quia deus potest penam efficere non culpam. Tertium: quia culpa facit habentem formaliter malum. Propter primum non potest appeti nõ eẽ: quia nihil est appetendum quod est maius malum p̄pter fugam minoris mali: sed appetendo non esse propter fugam culpe ratione mali pene infligende per eaz non vitatur maius malum q̃ sit maluz pene que infligitur pro illo. ¶ Preterea. pene infligentia nunq̃ potest esse ita mala sicut non esse. ergo non est appetendũ non esse propter fugam pene infligende pro culpa.

¶ Preterea. nec propter secundum malum repertuz in culpa. quale est quod deus non potest facere. quia sicut non potest facere culpam: sic etiam non potest facere non esse. neutrius enim est causa positiua: vt patz per Augu. lxxxiij. q.q. xxj. vbi dicit ꝙ deus non est causa alicui creature tendendi in non esse: sed tantũ est cãsa non esse non conseruando esse. sic est etiaz causa peccati non infundendo gratiam per quam tollitur peccatũ nec propter tertium: quia per culpam non deordinatur tota natura: nec efficitur malo/nisi voluntas. ergo propter illam malitiam etiam non est appetendum nõ esse.

Ri. vbi su pra, z Hē. Alii dicunt oppositum. scilicet q propter culpam fugiendam est appetendum non esse secundum rectam rationem. quod primo probatur sic. quilibet tenetur magis fugere illud quod est contra deum quam illud quod est contra seipsum. sed culpa est contra deum: non esse vero contra seipsum. ergo zc. ¶ Et confirmatur: quia homo plus tenetur diligere deum quam se. ¶ Preterea. maius malum est magis fugiendum. tale est malum culpe respectu non esse. ergo zc. minor probatur. carentia boni debiti est maius malum: quia formaliter malitia est: quam carentia boni indebiti: sed peccatum vel culpa est carentia boni debiti: non esse autem non est carentia boni debiti: alias ante creationem mundi fuisset boni debiti carentia: z sic malum. peius ergo est peccatum quam non esse. ¶ Preterea. quod est malum simpliciter: magis est vitandum quam quod est tantum malum huic. propter quod etiam conceditur q deus potest esse causa pene: licet non culpe: quia culpa est simpliciter malum: non pena: sed solum huic. z q culpa sit malum simpliciter. probatio: quia opponitur bono simpliciter. tollit enim deo honorem debitum. sicut patet per Anselm. j. Cur deus homo. cap. xj. et. xv. peccator enim quantum in se est deum inhonorat: quia ergo peccatum est contra deum et contra ordinem vniuersi est malum simpliciter. non esse autem non est malum simpliciter. sed huic tantum.

Contra primam opinionem quæ dicit q malum pene est magis eligendum. videtur q ille rationes sint contra eos: quia ita concludunt de malo culpe sicut de malo pene: z tamen non dicunt ipsi vniformiter de vtroque malo: nec est etiam ista propositio vera: q illud quod adimit maius bonum vel plus de bono sit maius malum. ¶ Preterea. ille rationes de malo culpe habent instantiam: quia quando dicitur in prima ratione q quilibz tenetur magis fugere quod est contra deum quam contra seipsum. dicendum q verum est si eodem modo est contra deum z contra seipsum: aliter non oportet. patet in aliis. plus ego diligo pedem meum quam aliquem alium hominem: tamen magis volo aliquam lesionem pedis mei quam mortem alicuius alterius: sic plus diligo deum: tamen potius volo sibi aliquam offensam quam me non esse: sed qui peccat non ita facit contra deum q velit deum non esse: sed tantum facit contra preceptum dei: et sic non facit contra esse dei.

¶ Ad secundum dicendum q maior vera est ceteris paribus: scilicet q maius malum est fugiendum: quia ceteris paribus carentia boni debiti est maius malum quam boni indebiti. si autem bonum debitum supponit bonum indebitum: nec sine ipso potest haberi: tunc carentia boni indebiti est maius malum: quia sic est carentia boni indebiti causalis occasio carentie boni debiti: sic est in proposito. bonum enim secundum q est bonum debitum non potest haberi sine bono indebito quod est primum. z sic maior in proposito est falsa: quia cetera non sunt paria. Unde quando dicitur in minori: q malum culpe est maius malum. dico. q est petitio principii.

¶ Ad tertium eodem modo dicendum sicut ad primum si enim deo vel vniuerso posset esse peius in se propter culpam verum esset. sed turbatio vniuersi non est in toto vniuerso: sed tantum in hac parte: sicut damnatio non est nisi in hac parte. si ergo intelligis per malum simpliciter huic: est verum. si autem intelligis q est simpliciter malum z huic falsum est quia sic non esse est. ibi simpliciter malum non culpa: quia non esse tollit totale esse eius: et sic est sibi totale malum. non autem sic culpa: quia non tollit totam naturam. ¶ Cum dicis q peccator inhonorat deum: z ideo est malum simpliciter,

Dico q si peccatum tolleret aliquid de his que sunt in deo a deo: tunc verum esset. sed quia non tollit aliquid honoris nisi quod debet esse in honorante ideo non valet. ¶ Preterea. secundum hoc. deus maxime deberet nolle peccatum: quia est contra ipsum: et secundum hoc potius deberet annihilare peccatum quam velle ipsum non esse peccantis.

¶ Preterea. quodcunque peccatum mortale cuilibet persone equale existens eque inhonorat deum. et tunc secundum hoc quilibet potius tenetur velle non esse quam in quemcunque mortaliter peccare: quod non credo tamen.

Respondeo ergo ad quæstionem q propter fugam mali pene nullus secundum rectam rationem potest vel debet appetere non esse. probo. nullus recta ratione potest appetere non esse ad fugiendum iustum z bonum: sed malum pene est iustum et bonum: ergo propter fugam ipsius nullus debet appetere non esse. maior patet. quia nihil potest appeti simpliciter nisi esse. iustum autem et bonum magis habet rationem esse quam non esse: quia non esse opponitur ipsi esse. minorem probo: quia pena est quid iustum z bonum: quia positiuum z punitiuum peccati z culpe. ¶ Preterea. B

nullus secundum rectam rationem potest aliquid appetere contra inclinationem naturalem quando illa consonat voluntati diuine. sed ad esse est appetitus naturalis: vt patet. ij. de generatione. et. ij. de anima. et est voluntati diuine consonus: quod patet ex hoc q ipsum causat immediate in creatura rationali: et in perpetuum conseruat. pena autem non est dissona voluntati diuine: quia infligit eam. ergo propter ipsam non est appetendum non esse. ¶ Utor autem in istis rationibus bonitate et iustitia inclinatione naturali ad esse et voluntate diuina que est regula recta appetitus humani que non concludunt de malo culpe. Nam licet voluntas diuina sit ad penam puniendum non tamen voluntas naturalis. non vtor autem istis terminis sicut alie predicte rationes dicebant q malum adimit bonum z maius malum maius bonum. ¶ De secundo dico: q ad fugiendum malum culpe potest aliquo modo appeti non esse: z alio modo non. ¶ Unde sciendum q dupliciter potest comparari volitas ad non esse: z ad miseriam culpe. s. vniformiter z difformiter. vniformiter vt sit causa ipsius non esse sicut est causa ipsius culpe: z hoc modo quod nulla. esset: quia nullo modo potest esse causa ipsius non esse: nec etiam si posset deberet velle se facere non esse propter fugiendam culpam: quia in hoc peccaret mortaliter. probo. sicut post esse diuinum maxime teneor diligere esse meum: sic post odium esse diuini maxime teneor vitare z fugere odium esse proprium. quia odiendo esse proprium z volendo ipsum facere non esse pecco mortaliter. quod oportet vt intelligatur questio secundum q ad ea comparatur voluntas difformiter. videlicet secundum q voluntas potest appetere non esse: non vt sit causa sicut est causa peccati: sed vt voluntarie sustineret ipsum: non esse si infligeretur sibi: z sic non est quasi velle simpliciter: sed quasi non nolle: z talis voluntas est semper quando duo mala ponuntur maius z minus malum: quia quando sunt duo mala in eligendo minus malum est fugere maius malum: quia ibi vnum habet rationem boni respectu alterius: vt patet. v. ethico. c. vj. sic ergo intelligendo questionem: dico q voluntas creata tenetur non vitare non esse a deo annihilante. aliter enim mortaliter peccaret. ¶ Ratio ad hoc: quia quilibet secundum rectam rationem tenetur seruare preceptum diuinum quamdiu non est reuocatum. et per consequens non facere peccatum in quocunque casu: quia quodcunque peccatum est peccatum: quia est contra preceptum diuinum. ergo in quocunque peccato quis transgreditur preceptum diuinum: sed non nolendo se a deo annihilari non transgreditur quis preceptum diuinum. sed inclinationem naturalem. Uitare autem peccatum includit preceptum quod non est reuoca-

T.c.59.
T.c.33.
C
D

tum.nunc autez semper sic est.ergo tenetur ad istud vt
E fugiat ⁊ vitet illud. ¶ Preterea. quando aliqua duo
concurrunt secundum diuersas regulas: semper illud
quod est secundum regulam superiorem est eligendū:
et faciendum sic est in proposito: quia preceptum diui
num est secundum regulam superiorez: quia secundū
voluntatem diuinam: quod est de non cōmittendo cul
pam: sed nolle non esse est secundum inclinationez na
turalem que est inferior. ergo potius debet nō nolle se
annihilari a deo q̄ culpam suam vel peccatum esse.
¶ Et dico nisi reuocetur preceptum: quia non videt
ꝙ circa creaturam sit aliquod peccatuz mortale ex ge
nere: sed tātum ex precepto diuino: vt cognoscere alie
nam: occidere hominem: quia illa ex se si deus reuoca
ret preceptum non essent peccata. ¶ Preterea. velle il
lo modo non esse ne.s. peccet quis mortaliter est velle
non esse ne inhonoret deum. sed hoc procedit ex maxi-
ma charitate ⁊ dilectione dei: quia intantum vult ser-
uare preceptum dei ꝙ potius vult non esse q̄ transgre
di: sed actus procedens ex maxima dilectione dei est
actus consonus rationi recte. ergo debet se permittere
occidi a deo anteq̄ velit peccare. deus enim nō peccat
Ca.9. occidendo te ⁊c. ¶ Preterea. sm phl'm. ix. ethicorum
Idē ethi. propter bonum actum virtutis debet se virtuosus ex
cap.11. ponere morti: non ꝙ occidat seipsum: sed ꝙ se offerat
alteri vt occidatur priusq̄ committat aliquid turpe.
ergo magis qui sequitur legez diuinam debet se expo
nere morti: etiam ipsi non esse anteq̄ faciat contra le-
gem diuinam. ¶ Et si dicas ꝙ philosophus non dice
ret ꝙ debet se exponere morti si sciuisset ꝙ haberet vi
tam immortalem. quia vita immortalis preponderat
illi actui virtutis propter quem mortuus est. sed quia
non diu durasset vita illius secundum eum: ideo p̄pō-
derauit ille actus virtutis omnibus aliis quos post-
ea habuisset: ⁊ si tunc secundum rectam rationem nō
fuisset eligendum apud Aristotelem. non esse potius
quam ꝯmitteretur turpe. ergo nō nūc. ¶ Respondeo.
si homo secundum rectam rationem debet se coniun-
gere fini: tunc secundum rectam rationem debet se cō-
iungere omni quo coniungitur illi fini: sicut si tenetur
ad finem moralem secundum rectam rationem: tūc q̄c
quid concomitatur illum actum: nihilominus habet:
eque necessarium ordinez ad illum finem. siue ergo cō
comitet immortalitas siue non pro illo nunc ne p̄dat
finem moralem secundum rectam rationez tenetur ad
illum actum virtutis per quem sibi coniungitur.
¶ Et tunc si arguatur: in omni natura ita est ꝙ meli-
or est substantia q̄ operatio vel beatitudo eius: q2 btī
tudo eius est accidens. nullum autem accidens perfe-
ctius est substātia. ergo nāq̄ beatitudo est finis: quia
finis nobilior est eo quod est ad finem. ¶ Respondeo
pro tanto operatio vel beatitudo non dicitur bonum.
nisi quia coniungitur fini: quod est simpliciter bonum
et quia est medium ei. sic intelligit Aristo. ꝙ quecūq̄
operatio se habet ad finem humanum illa est simplici
ter eligenda: quia secundum hanc substantia sua perfi
citur et conuersatur: et sic aliud non est accipiendum
quod auertit.

¶ Alii textus sic habent.

¶ Respondeo si homo secundum rectam rationē de
bet se coniūgere fini: tunc secundum rectam rationem
debet se ad omne quod coniungit illi fini coniungere.
diuturnitas igitur siue perpetuitas nihil facit: ac si ex
pectaret aliam vitam perpetuam: quia sicut est rectus
ordo ad finem ⁊ recta ratio. pro tunc igitur semper fuis
set rectus ordo actus practici ad finem virtutis vel a-
ctus moralis: igitur talis actus semper est faciendus
anteq̄ turpe aliquid fieret contra virtutes vel bonos
mores. ¶ Si dicas ꝙ actus ille moralis est minus p

fectus q̄ sit substantia mea vel vita vel esse meum: q̄a
est bonum perpetuum. ¶ Respondeo. dico ꝙ actus ī
trinsecus non est simpliciter bonus: nisi quia operādo
circa ipsum subiectum efficitur bonum. ita substantia
est melior q̄ finis intrinsecus beatitudinis: ⁊ tamen p
pter habendam beatitudinem sustinemus mortem. et
amittimus esse substantiale: tamen inquantum actus
ille vel operatio coniungit fini vltimo ⁊ bono extrin-
seco dicitur esse melior et perfectior substantia sua. ma
xime quia in hoc facit optimum substantie sue q̄tum
melius potest. inquantum iste actus facit magis ppi-
quum deo. sic in proposito: quia per actum moriendi
coniungitur fini morali: ⁊ est optimum substantie sue.

Ad argumenta. Ad primū dicendum.

ꝙ potest concedi ꝙ prius debuisset eligere se non fuis-
se creatum a deo q̄ ꝙ fecisset illud malum. si autem in
telligatur ꝙ melius fuisset sibi non fuisse natum q̄
habere penam illam: tunc exponitur de natiuitate:
extra vterum ꝙ melius sibi fuisset ꝙ fuisset mortuus ī
vtero. ¶ Ad secundum dicendū ꝙ carentia mali sup
posito aliquo bono est delectabilis. sz nullo bono sup-
posito non est delectabilis: quia nihil est. ¶ Si autez
arguas de malo culpe: tunc argumentum est pro me.
¶ Ad aliud dicenduz: ꝙ arguit de miseria culpe. Et
hoc concedo. potest etiam concedi ꝙ est verbum disci-
puli. tamen Ansel'. approbauit. ¶ Ad illa in oppositū
dicendum ꝙ absolute loquendo nō debet appetere nō
esse: ita ꝙ voluntas sit causa ipsius non esse quantum
est in se. potest tamen appetere non esse. scilicet permis
siue. scilicet ꝙ si infligeretur sibi voluntarie acciperet.
et secundum hoc procedunt rōnes Augustini.

Ad secundam quæstionem iam patet

quid sit dicendum: quia licet debent magis velle non F
esse q̄ in peccato permanere. credo tamen ꝙ appetunt
non esse non propter culpam fugiendam. sunt eniz ob
stinati. sed propter penam q̄ sustinent. ratio est. non eē
non est maximum malum: nec se odibile: sed miseria ē
per se malum ⁊ per se odibile. ergo quilibet ipsam na-
turaliter refugit: nec ab hac fuga retrahitur. tale autē
non est non esse. ergo ⁊c.
¶ Prima patet: quia sicut non esse ab eterno non fu
it malum sic nec post est malum: nec aliquis vnq̄ con
tendit cum deo: quia non fuit natus anteq̄ fuit natus
sed pena ⁊ miseria est simpliciter malum: ⁊ ideo sim-
pliciter nolenda: quia est contra appetitum naturalē:
nec esse est per se obiectum commodi. Unde si daret
mihi optio ego eligerem potius non esse simpliciter q̄
in tali ⁊ tanta miseria esse.
¶ Contra. esse est magis diligibile affectiōe commo
di probo. Omnis appetitus affectione commodi ē cō
cupiscens: concupiscens alicui concupiscit. ⁊ hoc habz
pro fine. Sed omnis appetitus affectione commodi:
sibi concupiscit. ergo maxime concupiscit sibi suum eē
¶ Preterea. August. xix. de ciui. dei: dicit ꝙ amor sui
viq̄ ad contemptum dei facit ciuitatem diaboli. hoc Ca. vlti.
maxime viget in dānatis sicut ex opposito maxime a
mor dei in beatis. ¶ Preterea. affectio commodi seq̄
tur appetitum naturalem sed natura maxime appetit
esse. ergo ⁊ affectio commodi maxime est ad esse: tunc
sic: cuius oppositum quis maxime odit ipsuz affectio
ne commodi maxime diligit. Sed oppositum ipsius
esse maxime quis odit affectione commodi. ergo esse
maxime diligit. ¶ Respondeo de minori posset eē du
bium propter beatitudinem que magis videtur diligi
affectione commodi: quia opponitur ipsi miserie. sz ta
men certuz est ꝙ licet concupiscentia quo ad concupi
tum sit magis ad beatitudinem non tamen concupita

est beatitudo nisi ppter me sicut propter finẽ. Cõcedo ergo minorẽ: sed ad maiorẽ (quando dicitur q esse est maxime eligibile affectione cõmodi: et sic oppositum eius est maxime fugiendum.) dico q est falsa: nisi sit in eodem genere oppositionis: tunc ad minorem dico q non esse est oppositum esse cõtradictorie. sed miseria et beatitudo cõtrarie. Velle etiã et nolle sunt actus contrarij et habent opposita obiecta: nũc autẽ contradictorium nõ habet rationẽ formalem odibilis: sed cõtrarium. contrarium enim est maioris odij q contradictorium. probo: ex affectione beatitudinis est odibilitas. nõ enim appeto nõ esse nisi quia vellem beatus esse: sed huic opponitur miseria. ergo etc. ¶ Preterea
B illud est malũ formaliter: sed nõ esse nõ est malũ formaliter. et sic patet q illa ppositio est falsa que dicit: qd opponitur magis bono est magis fugiendũ: nisi opponatur cõtrarie. credo tñ q ppter fugam pene vellent nõ esse: quia dicit hoc scriptura fm illud Apoca. Desiderabunt hoĩes mori et fugiet mors ab eis. 9.

Ad argumenta. Ad primũ dico q ibi sunt duo nolle: tamen fortius nolle teneret: et sic dicuntur nolle nõ esse: quia in non esse nihil mali imaginatur. ¶ Ad secundum dicendum q consequentia bona est de volitione efficaci: nõ tamen de absoluta vel simplici volitione: et ideo arguis ex opposito consequentis ad oppositum antecedentis non destruendo totum consequens.

¶ Questio.iij.

Utrum beati videant penas dãnatorũ? videt q nõ: quia si viderent aliqd esset eis ratio vidẽdi: sed nihil põt eis esse ratio videndi eas: quia nõ essentia diuina: quia ipsa nõ representat oĩa vt distincta: quia ipsa est indeterminata ad oẽs creaturas: nec ppñetas psonalis: quia illa nõ est cõmunis tribus: ratio autẽ cognoscendi est cõmunis tribus: nec alius respectus ad extra: quia ille nõ põt esse cognitus nisi prius sint cognita extrema. ergo cũ nihil aliud sit in diuinis nisi aliqd illorũ: et per illa nõ cognoscũt: ergo nõ possũt cognoscere. ¶ Preterea nihil cognoscit nisi qd hz ideam in deo: pena autẽ est qddã malũ. ergo nõ habet in deo ideaz. ergo etc. ¶ Preterea si vident penas dãnatorum vel volunt eas vel nolunt. si volunt: ergo videntur crudeles. si nolunt et non possunt subleuare: ergo cadit in eis tristitia: qd
Di.4.c.34. est incõueniens. ergo etc. ¶ Contra Gregorius in dia-
Idez super logo: et ponit magister in litteris.
Luc.16.

Respondeo. Hic primo est videndũ vtrũ videant vel cognoscãt illas penas in gñe pprio. Scdo vtrũ in verbo. ¶ Patet q nõ videant visione sensibili: quia nec est distãtia debita simplr: si requirit distantia debita inter intellectũ et obiectũ: et nõ cognoscunt: quia nõ est distãtia pportionata inter potẽtiã existentẽ in celo empyreo et obiectũ in inferno. Sic ergo patet q nõ in genere pprio. ¶ Remanet ergo qstio
A si in verbo cognoscant eas. vbi prima difficultas est qd est ratio cognoscendi eis illas penas in deo? ¶ Et dico: q est essentia diuina: non respectus nec persona le aliquod. probatio. quando causa est illimitata ex perfectione sua ad plures effectus in se ex se est determinatissima determinatione excludente cõtradictionẽ vel indifferentiã ad cõtradictoria ad quodcũq illorũ plurium. pbo. quia si esset tm illius: esset determinata ad illud: sed qd extendit se etiam ad aliud causandum nihil diminuit de virtute sua respectu illius nec impedit determinationẽ sui respectu illius. tunc arguitur. Si aliqua essentia esset determinata ad representandum tantũ hanc essentiam: illa esset determinata duplici determinatiõe ad cõtradictoria: et determinatiõe ad alia: sed essentia diuina est illimitata ad omnia entia: et est ad qdlibet illorum determinata determinatione excludẽte indifferẽtiã ad ptradictoria: vt ostensum est in primo libro. ergo per hoc q extendit se / et est illimitata ad plura / nihil tollitur sibi de pfectione respectu illius vel cuiuslibet illorum in se. et ideo sine omni determinatione et omni determinante re vel ratione cognoscibilis est ex se: et ratio cognoscẽdi omnium ad que est. ¶ Secundo est videndũ quomodo hoc est. an pena habeat ideam in deo. ¶ Dico di.7.et.28.
fm Augustinũ.ix.de trinit.c.x. q aliquid est cognoscibile fm speciem: et aliquid fm priuationem. Cognitio B
fm speciẽ est eius rei que cognoscit in se. fm priuationem cognoscitur qd cognoscitur p aliud. et idem dicit philosoph9.iiij.vij.et.ix.meta. q priuatio cognoscit p habitum. ¶ Tunc dicitur ad propositũ: q pena dãnatorum est multiplex. quedam pena dãni: carentia scilicet visionis diuine. Alia est tristitia de ipsa pena. Tertia tristitia de culpa: non vt est offensiua dei: sed vt est causa pene. Quarta est tristitia de igne continẽte perpetuo. Quinta de igne immutante et retinente intellectũ dãnatorũ in perpetua consideratione sua.
6. Tertia tristitia. s. de culpa inquantum est peccatũ / est vermis conscientie. ¶ Si ergo est questio de pena dãni que est carentia visionis diuine: siue de culpa que C
est causa pene: sic dico q nõ vident in essentia diuina: quia nec habent ideam in deo: nec imitantur ideam: quia nec in se: nec in aliquo gradu entis sunt: nec per consequens imitantur illam in aliquo gradu: et ita ista non est ratio cognoscendi in essentia diuina fm speciem: quia non habent propriam ideam in deo: sed fm similitudinem per aliud. ¶ Si autem est questio de tristitijs alijs: tunc dico q ille cognoscuntur fm speciem: quia sunt vere entia positiua que habent vere propriam ideam in deo. ¶ Sed quid facit idea si ponatur ad cognitionem et visionem illam? Dico q si idea ponitur respectus essentie diuine ad extra / cognitio illorum ad que est respectus ille necessario presupponitur. essentia enim nunquã est comparata nisi prius intelligatur illud ad quod fit comparatio. non enim fit comparatio ad ignotum. ¶ Per quid ergo cognoscuntur illa ad que cõparatur? nõ per cognitionem illius respectus. oportet ergo q per illam essentiam que perfectissime omnia representat: que vt sic representans illa vt obiecta cognita habet rationem idee. ¶ Et si arguatur q hoc nõ potest esse: quia illud quod sic se habet in ratione cogniti est deductum vel abstractum ab alio. ergo habet necessario exemplar / a quo vel vnde productum est sub ratione propria et determinata: et hoc habet rationem idee. ¶ Dico q falsum est: immo ipsa essentia est exẽplar illimitatũ. Et D
ista est prima ratio in esse cognito: non autẽ alia ratio que prius det esse cognitũ: vt dictũ est in primo libro. et hec magis determinate representat q aliquid limitatum: nedum extra existens: immo q aliquid intra. Illo modo loquebatur Augu. quia ipse loquebatur de ideis sicut Plato. Plato aũt ponebat eas in mẽte diuina sicut per se entia. ¶ Sed de tertio principali: scilicet quomodo se habet voluntas beatorum ad ipsas penas damnatorũ: nõ credo q consolẽtur absolute de penis eorũ: quia nec deus qui est iudex inferẽs penam cõsolatur absolute. vt patet per Esaiam. Heu me consolabor sup inimicos meos. Obiectũ enim cir-

ea qđ ordinatur est natura nuda. ⁊ illam non ordinat ad penam nisi propter rationē mali. nō ergo gaudent de eis nisi propter iustitiam iudicis si est: imo quia est nolita ab eis. aliud autē vt culpa est nolitum ab eis. ¶ Aliter tamen est in eis velle ꝙ in deo: quia deus est iudex voluntarie inferens: sed in eis non est nisi velle cōplacentie inquantū est determinatū a iusta voluntate diuina: ⁊ si placeret deo: vellent liberationē eorū: vel saltem non displiceret eis si placeret deo. ⁊ sic patet ꝙ nō acceptant penam vt primū obiectum: sed vt est a iustitia diuina inflicta eis.

E ¶ Sed erit ne tristitia in eis in videndo penas dānatorū ꝑpter illud nolle? Dico ꝙ nō: quia beati omnia vident in deo sicut in primo obiecto eorū volito: ⁊ volunt qđ deus vult. vident autē deum velle penas eorum ⁊ intelligere eas: ideo volunt eas intelligere vt deus: ⁊ velle vt deus vult eas: ⁊ ideo pena illa nō est eis vt obiectum nolitum: sed volitum: tamen si placeret deo absolute nollent. nec tamen ꝑpter hoc est tristitia in eis: qꝛ voluntas eorū nō est capax tristitie ꝑ-

i. Ethi.c.8. pter delectationē perfectā que impedit omnē tristitiam nō solum oppositā: sed quācūqꝫ contingentē. nec est etiā ista nolitio: nisi conditionalis. s. si deus vellet: ⁊ ideo non sequitur tristitia: quia talis nolitio non est sufficiens causa tristitie.

Ad argumenta. Ad primū nego maiorem: quādo dicis ꝙ essentia nō potest esse ratio cognoscendi. ⁊ ad probationē qñ dicis ꝙ est indeterminata: dico ꝙ verū est: nō tamē indeterminatione que est cū potentialitate quadam ad ꝯtradictoria: que est imꝑfectionis. ⁊ isto modo materia est indeterminata ad formas: ⁊ genus ad species. ⁊ de ista verū est ꝙ nō

F sufficit ad determinatā cognitionē. Sed alia est indeterminatio ⁊ illimitatio actiua ⁊ actualitatis: ⁊ talis est sufficiens ratio ⁊ causandi ⁊ cognoscendi. sic essentia diuina est indeterminata ꝑpter illimitationē sue perfectionis. illud autē indeterminatū qđ ꝑpter suā illimitationē est perfectius ꝙ determinatum determinatione opposita bene potest esse ratio determinate cognitionis: sicut esset vnius tm̄. sic autem essentia diuina se habet ad omnia cognoscibilia. ¶ Ad aliud dico: ꝙ non habet ideam. cognoscitur tamen per habitum sicut priuatio habet cognosci. ¶ Ad tertium dico: ꝙ volunt eas: sed non primo: quia volunt quicquid deus vult. ⁊ si etiā illas penas volunt: nō tamen propter hoc sunt crudeles: quia nolunt prima volitione. nec tamen propter hoc tristantur: quia appetitus eorum non est capax tristitie: vt dictum est: sed vultu diuino satiantur.

¶ Questio. iiij.

Ultimo quo ad totum quartū istum queritur. Utrum pena omniū dānatorum sit equalis? videtur ꝙ sic. Pena essentialis dānatorum est pena dāni: que consistit in carentia diuine visionis. carentia vero est priuatio: sed priuatio non recipit magis ⁊ minus. ergo ⁊c. ¶ Item ignis qui facit penam sensus omnium erit idem. Sed agens naturale agit ſm vltimū potētie sue in oē in quod agit. ergo equaliter patientur: quia in omnibus pena equalis erit ⁊c. ¶ Item si pena vnius esset minor ꝙ pena alterius: tunc pena peioris esset maior ꝙ minus mali: sed hoc est falsum. ergo ⁊c. consequentia patet. falsitas consequentis probatur: quia maior pena est maius bonum: quia pena est aliquod positiuum: ⁊ per consequens bonum: quia a deo. ⁊ sic si daretur pena maior peiori: plus daretur sibi de bono. ¶ Preterea si illa pena esset sic diuersa in diuersis ſm magis ⁊ minus: tūc deberet plus attēdi maioritas vel minoritas ſm extensionem ꝙ ſm intensionem. probo. ex hoc debet attendi grauitas pene ex quo grauitas culpe. grauitas autem culpe attenditur penes infinitatem. ergo ⁊ pene. sed hoc non potest esse ſm intensionē. ergo quo ad extensionē. ergo in penis nō est diuersitas inequalitatis: qꝛ quelibet infinita extensiue: ⁊ per consequens omniū hominū erit equalis. ¶ Contra. Apoc. xviij. dicitur. Quantum glorificauit se: ⁊ in delitijs ⁊c. ⁊ in psal. dicit. Reddet vnicuiqꝫ ſm opera sua. 60 Idē puer.

¶ Questio. v. 24. ⁊ ...

Iuxta hoc queritur. Utrum beatitudo omniū beatorū sit equalis? videtur ꝙ sic. quia dicitur in Matth. Singuli receperunt singulos denarios. equale enim donū erit in ecclesia militāte quantum ad numerum. ergo nō potest intelligi ſm extensionem. ergo ſm intensionē. ¶ Preterea fruitio sequitur visionem sed nō vident deum inequaliter. ergo nec fruuntur eo inequaliter. ꝙ nō videant deuꝫ inequaliter patet per Augu. lxxxiij. q. q. xxxij. vbi dicit ꝙ vnus nō intelligit melius rem ꝙ alius: quia qui aliter intelligit rem ꝙ est fallitur. igitur cum ſm eum ibidem beati intelligant deum ⁊ videant sicut est: vnus non videbit eum clariorē alio: igitur nec eo delectabilius nec beatius perfruitur. ergo nō potest inequaliter videri. ¶ Preterea Augu. super Joannē homil. lxvi. dicit: ⁊ ponitur in littera. Omniū erit par gaudiū. ergo par beatitudo. gaudiū eñ vel est idem qđ operatio: vel consequitur operationem: quia equalem operationē sequitur equalis delectatio. ¶ Contra. Joan. xiiij. dicit saluator. In domo patris mei mansiones multe sunt. ⁊ loquitur de beatis ſm Augustinū. ¶ Preterea. apostolus prima ad Cor. Sicut differt stella a stella in claritate ⁊c. ¶ Itē in psal. dicit. Reddet vnicuiqꝫ ſm opera sua: sed opera sunt inequalia ⁊c. 15.

¶ Questio. vi.

Iuxta hoc queritur. Utrum beatitudo corporum erit equalis? videtur ꝙ sic. primo de impassibilitate. impassibilitas est priuatio: sed priuatio nō recipit magis ⁊ minus. ergo nec impassibilitas. ¶ Preterea. ꝙ non in subtilitate: quia subtilitas est possibilitas coexistendi vnum corpus cum alio pro libito voluntatis anime informantis ipsum. Sed equaliter omne corpus beatum habet possibilitatem talem. ergo ⁊c. ¶ Contra ad Corinth. Stella differt a stella: sic erit resurrectio mortuorum. l.15.

Respondeo. Et primo ad secundam questionem: circa quā sex sunt videnda. Primo quomodo potest stare inequalitas in eadem specie. Secūdo vnde est ista inequalitas. Tertio ꝙ nō potest absolute esse ex parte potentie passiue. Quarto ꝙ est ex actiuo ⁊ qualiter. Quinto vtrum ex natura voluntatis vel habitus. Sexto ex his que inequaliter fruuntur deo. ¶ De primo ꝙ inequalitas possit esse in eadem specie in beatitudine videtur esse contradictio: quia beatitudo includit quietationem appetitus naturalis in quolibet beato. Sed appetitus naturalis in quolibet indiuiduo est ad perfectionem summam possibilem in illa specie. ergo si appetitus talis quie-

tatur:non nisi per summum possibile in specie, ergo hoc erit equale in omnibus. quia appetitus naturalis est equalis in omnibus. ergo ⁊c. ¶ Preterea appetitus liber consonus appetitui naturali rectus est. probo. Consonans recto rectum est. appetitus naturalis est rectus:quia deus est causa illius in natura q̄ non potest esse causa nisi recta ⁊ recti: sed appetit⁹ naturalis est ad summam perfectionem possibilem ī specie. ergo ⁊ voluntas libera si est recta erit ad summaꝫ perfectionem in specie. sed nullus est beatus nisi qui habet quicquid vult recte. ergo nullus erit beatus nisi habeat summam perfectionem que est possibilis in specie.

A ¶ Respondeo ꝙ inequalitas potest stare cum beatitudine in eadem specie. probo. Non oportet ꝙ appetitus naturalis habeat omnem perfectionem cuius est summe capax. patet de graui quod est capax esse summe deorsum scilicet in centro. non tamen omne graue potest esse in cētro. ⁊ si tolleretur impedimentum esset summe deorsum: ⁊ tamen nō potest esse:sed facit se deorsum quantuꝫ potest: ⁊ ibi quiescit. ⁊ ideo sufficit ꝙ graue quietetur eo modo quo grauitas est principium intrinsecum ad quietationem. est autem sic principium ꝙ stante eadem perfectione nature ad quam est / maior intentio nature / maiorem habet perfectionem. ⁊ hoc siue sit ab intrinseco perfectiuo eorum siue ab extrīseco: qđ est natura vniuersalis. hoc autem est vt illa que sunt magis grauis quietentur magis deorsum. vnde sufficit minus graui ꝙ quietetur in superficie terre. ¶ Sic est etiam in proposito ꝙ licet appetitus naturalis naturaliter inclinet ad summam perfectionem: iustitia tamen distributiua in deo que ordinat omnia propter seipsaꝫ: ordinat sic homines ad beatitudinem vt hec perfectio detur ꝓpter meritum non propter appetitum naturalem. ⁊ quia inequalia possunt esse merita in eadem specie hominum: per consequens ⁊ perfectio potest esse inequalis ¶ Ad primum argumentum dico. ꝙ totalis appetitus quietatur vt est consonus volūtati siue regule superiori: non ꝙ tantum accipiat quantum capere posset. nihilominus tamen quietatur: quia attingit quātum natus est attingere per dispositionem illam mediam sine qua non erit coniunctio ad illā causam. huius autem dispositio est per merita. ¶ Ad secundum dico. ꝙ appetitus liber tunc est rectus quando est cōsonus regule diuine: ⁊ huic appetitui naturali huius suppositi. modo ita est ꝙ quando aliquid habet duas regulas si vt comparatur ad superiorem regulam est

B conforme ei: tunc simpliciter est rectum. si vt comparatur ad inferiorem regulam est ei conforme: est secundum quid rectum. sed beatus non vult habere maiorem beatitudinem q̄ꝫ deus vult eum habere. ⁊ hoc dico actu elicito. ergo tunc simpliciter appetitus est rectus: non autem quantum inclinat naturalis appetitus. ⁊ si conformaretur sibi in hoc non diuine regule: iam esset simpliciter malus id est secundum quid rectus. ¶ Et quando dicis ꝙ tūc appetitus naturalis esset malus: dico ꝙ non. appetitus enim naturalis est ad hoc ad quod datus est. nec propter hoc malus est appetitus enim naturalis tactiuus non est propter hoc malus ꝙ non potest non delectari in tangibili cōuenienti: quia hoc non est in potestate sua: sed hoc in appetitu libero esset malum: quia est in potestate sua non delectari: ⁊ ideo appetitus naturalis in hoc non est rectus: quia appetit illud quod deus vult ipsuꝫ appetere: non enim potest absolute appetere quod deus vult sicut liber. nec tamen appetit contra deum: quia deus ordinat eum sic appetere. ¶ Secundo est videndum vnde sit illa inequalitas. oportet enim ꝙ sit vel a potentia passiua vel actiua: vel ab obiecto beatitudinis / si potentia sit neutra: sed non potest esse ab obiecto. probatio. obiectum beatitudinis non potest esse obiectum beati: nisi vt infinitum in perfectione. Infinitum vt infinitum in perfectione non potest esse inequale. ergo ex parte obiecti non potest esse inequalitas. maior probata est in primo libro. ⁊ modo etiam ꝓbatur. Impossibile est potentiam quietari perfecte: nisi in optimo in quo saluatur ratio obiecti sui: sed totum ens est obiectum voluntatis sub ratione boni: ⁊ intellectus sub ratione veri. ergo intellectus ⁊ voluntas non quietantur: nisi vbi est obiectum suum in summa sua perfectione: sed in nullo finito potest esse in summa sua perfectione. ergo non nisi in infinito. minor probatur. enti vt ens non repugnat esse infinituꝫ: vt ꝓbatuꝫ ē libro prīo. ergo ⁊c. Patet ergo ꝙ ex parte obiecti non potest esse ista inequalitas: quia secundum totum secundum rem ⁊ rationem obijcitur obiectum.

C Dist.3.q.5. ⁊ alibi sepe. Distin.2.

D ¶ Tertia conclusio est ꝙ non potest esse ista inequalitas ex parte potentie passiue absolute. cuius ratio est. quecunqꝫ potentia passiua in specie est ad ꝑfectionem totam eandem in specie absolute in quocūqꝫ indiuiduo propter dispositionem tamen: vtputa ꝓpter merita vt disposita sic potest esse inequalis respectu perfectionis in diuersis indiuiduis in eadem specie. sed ista non sufficit: quia nō manet cum effectu scilicet beatitudine. nec est causa principalis: sed est tantum preuium ad effectum. non autem manet quando inest.

E ¶ Quarta conclusio est: ꝙ est ex parte actiui. actiuum autem potest poni vel intrinsecum vel extrinsecum. si ponatur extrinsecuꝫ: impossibile est ꝙ ponatur inequale in se: sed quia tm̄ inequaliter agit. non autem potest inequaliter agere: vel saltem non agit inequaliter: nisi quia dispositio preuia est inequalis. nisi forte diceres ꝙ agit inequaliter sine dispositione: quia agit sicut vult: ⁊ non secundum iustitiaꝫ distributiuam. tunc enim non est causa quare vnus minus vel plus habeat q̄ꝫ alius: nisi quia vult vni dare plus q̄ꝫ alteri. ⁊ si esset agens necessarium vt poneret philosophus: qđ ageret necessitate nature: sequeretur ꝙ causaret in quolibet quantum posset capere natura illa. ¶ Si autem ponatur principium actiuum intrinsecum aliqualiter videtur probabile ꝙ sit charitas. nō enim videtur poni propter aliud nisi propter principium actiuum. non enim videtur facere ad passionem nec frustra ponitur. ergo habet rationem pīcipij actiui: sed non potest habere rationem principij actiui: nisi potentia sit actiua: quam habilitat ad agendum: que potentia est voluntas. si sic: tunc facile est videre quomodo est inequalitas: non solum in actione sed etiam in ipso principio actiuo est inequalitas: vt patet. voluntas enim ⁊ charitas in diuersis secundum perfectionem possunt esse inequales. ¶ Quinta conclusio sequitur ex illa quarta: quia si voluntas est causa inequalitatis: quia est principium actiuum inequale: tunc erit inequalitas in beatitudine in naturalib⁹. si autem inequalitas sit per habitum charitatis: tunc videtur ꝙ nobilior voluntas si non habet equaleꝫ habitum charitatis: non pōt equaliter agere sicut ignobilior: quod videtur inconueniens. ¶ Respondeo ad hoc: ꝙ siue sit voluntas equalis: charitas vero inequalis: siue charitas equalis ⁊ voluntas inequalis: potest tamen in inequalem actum. probo. In effectu potest esse perfectio aliqua: non solum a prima causa: sed etiam a secunda. ¶ Sed dices. si sit equalis charitas: ita ꝙ habens voluntatem ignobiliorem habet tā

tam charitatem quantam habēs nobiliorē voluntatē
⁊ habēs nobiliorē habet simplicē charitatē;⁊ ē cā eq̄
lis actus tunc quantū est ex parte actus charitatis:
tamen quantum est ex parte actus volūtatis:qui ha=
bet voluntatem nobiliorem habet perfectiorē actum:
⁊ tunc cum charitas sit ratio merendi sequitur ꝙ in=
equaliter meriti erunt equaliter beati. ¶ Respondeo
⁊ dico ꝙ est equalitas quantitatis in illis in specie
actus:tamen est inequalitas ꝓportionis. inferior eñi
voluntas agit ſm totum suum conatum: sed volūtas
nobilior non.⁊ sic ſm hoc non dabitur tanta charitas
vni sicut alteri proportionaliter. ¶ Sed argues. Ille
qui habet nobiliorem voluntatem ⁊ minorem charita
tem non habet equalem beatitudinem equali actu.
G ¶ Dico ꝙ primo sunt equales in merendo equalita=
te quantitatis:non equalitate proportionis:que attē
ditur ſm maiorem conatum vel minorem.ideo chari=
tas inequaliter inequalitate proportionis tribuitur
eis.beatitudo tamen equaliter equalitate quantita=
tis. ¶ Ex hoc patet.6.ꝙ scilicet inequaliter fruuntur
deo. ¶ Sed quid? volunt ne equaliter bonum suum ⁊
alteri bono bonū suū mai⁹ vel inequaliter? videtur ꝙ
non:quia maius bonum est magis diligendum. Sed
bonum beatissime virginis est maius q̃ bonum Lini.
ergo beatus Linus magis diligit bonum beate virgi
nis q̃ suum sibi:⁊ si sic /cum dilectionē sequatur gau
dium:tunc tantum gaudebit:immo plus de bono alte
rius qui habet maius gaudium:q̃ de bono suo quod
est minus. ¶ Respondeo.vnusquisq; citra deum plus
H diligit se q̃ alium : ⁊ ad hoc tenetur : quia post deum
minus tenetur odire se q̃ aliquem alium : ⁊ magis di
ligere se q̃ aliquem alium:quia si non/ tunc non tene
retur magis vitare peccatum in se q̃ in quacūq; crea
tura:quod est falsum. In nullo enim tantum debet fu
gere peccatum sicut in se.⁊ pro tanto magis tenetur
sibi diligere deum amore commodi q̃ beate virgini.
¶ Ad rationem quando dicitur maius bonum ⁊c.di=
co ꝙ verum est ceteris paribus.hic autem non sunt ce
tera paria.excluso igitur simpliciter optimo falsum
est ꝙ omne melius sit magis diligēdum:nisi sit equa
lis vnitas vtriusq; boni ad diligentem:q: dilectio fun
datur in vnitate. ¶ Aliter potest dici:ꝙ verum est ex
tensiue non intensiue.vult enim beate virgini bonum
quod est maius ⁊ sibi suum:tamen vult bonum suum
intensiori actu q̃ beate virgini suum bonū:licet plu=
ra bona velit beate virgini. ¶ Sed q̄d? erit ne adhuc
propter hoc equale gaudium:quia vult illi bonum su
um:quod est maius:⁊ sibiipsi bonū suum quod est mi=
nus? videtur ꝙ sic:quia vult illi maius bonum q̃ sibi:
quod bonum etiam euenit sibi. sed de hoc generatur
gaudium.ergo habebit gaudium tantum vel plus de
bono alterius sicut de suo. ¶ Respondeo. gaudiū ma
I ius non semper prouenit ex volito magis bono:sed ex
intensiori actu volendi bonum volitum : sed bonum
suum est magis volitum intense q̃ alterius. ergo ex
hoc maius gaudium est.

Gregorius sic exponit

Ad argumenta illius q̄stionis.

¶ Ad primum ꝙ singuli recipiunt singulos denarios ⁊c. di
citur ꝙ verum est : ⁊ exponitur de vita eterna : quam
quilibet accipit. ¶ Aliter expono:ꝙ ille denarius est
essentia diuina : que est idem obiectū omnium beato
rum:⁊ datur omnibus sub equali ratione:quia infini=
ta ex parte obiecti. ¶ Ad secundum dico ꝙ omnes il
le propositiones sunt truncate. aduerbium enim nisi
habeat participium vel verbum semper est truncata
locutio siue incongrua:sic est propositio hec in propo
sito : qui intelligit rem aliter q̃ est fallitur. hec enim
alietas potest poni circa actum intelligendi : ⁊ sic est
propositio falsa:quia omnis intellectus creatus intel K
ligit rem aliter q̃ est:quia intellectio est accidens:in=
tellectum autem potest esse aliqua substantia:⁊ sic nō
est ꝓpositio Augustini alia ab illa philosophi.ab eo In p̄dic
ꝙ res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Po mētis,ca
test etiam poni circa rem que intelligitur. ⁊ sic intel= substanti
lectus si rem aliter intelligit q̃ sit:falsum intelligit.⁊
ſm hoc illud aliter dicit modum circa obiectum.⁊ sic
qui intelligit rem aliter q̃ est fallitur: quia non intel=
ligit eam.nihilominus tamen vnus potest habere cla
riorem modum intelligendi alio. ¶ Ad aliud dico ꝙ L
non est par fruitio : nec par gaudium : nec etiam par
amor concupiscentie:nec etiam par delectatio sequēs
licet enim sit de paribus:non tamen pari affectu. In=
telligit ergo Augustinus extensiue: non intensiue:q:
quilibet gaudebit de quolibet:⁊ de omnibus de qui=
bus alius gaudebit.

Ad tertiam questionem dicendum:

ꝙ si ille beatitudines corporis ponuntur qualitates M
absolute positiue:tunc erunt inequales: quia siue per
ficiant corpus suum ex redundātia anime ad corpus
siue a deo immediate:differūt tamen ſm merita: quia
merita sunt inequalia:etiam cum beatitudo animarū
sit inequalis/ille qualitates erunt inequales. Si au=
tem impassibilitas est solum possibilitas non patien=
di corpus passione abiiciente a substantia deo preser=
uante:vt visum est prius:⁊ si subtilitas est possibilitas
essendi corpus cum alio corpore pro libito volūtatis
anime sue:tunc videtur de his ꝙ non recipiūt inequa
litatem:quia omnia corpora equaliter preseruantur
a passione:⁊ equaliter possunt esse cum alio corpore:
agilitas vero si est in corporibus qualitas proportio=
nis posset esse equalis.si vero est ſm ꝙ proportionan
tur virtuti anime:⁊ illa potest esse inequalis: sic ⁊ agi
litas. De claritate si est tantū perfectus color in gra=
du perfecto/non est dubium quin sit inequalis. ¶ Ad
argumenta.duo prima procedunt de impassibilitate
⁊ subtilitate: patet in corpore questionis quid sit di=
cendum. ¶ Ad illud oppositū de claritate concedo.

Ad primam quæstionem concedo ꝙ

damnati erunt miseri:miseria scilicet anime ⁊ corpo= N
ris:⁊ ita ē duplex miseria:sicut ⁊ beati sunt bti in aīa
⁊ corpore.miseria autem anime est in duplici pena:sci
licet damni ⁊ vermis.de pena damni dico ꝙ non est so
lum carentia:quia sic non esset pena: sed carentia est
boni apti nati inesse:⁊ conueniētis quod debet inesse:
non boni remoti sed propinqui : nec cum hoc toto es=
set illa carentia pena:nisi esset nolita: ⁊ ideo oportet
ꝙ sit carentia inuoluntaria. sic autem potest duplici
ter intelligi inequalis : primo quia esset carentia in=
equalis:quia inequaliter ordinati ad beatitudinem:
quia ad alios ⁊ alios gradus beatitudinis. Simili=
ter potest esse inequalitas inuoluntaria: quia magis O
vellet minus bonum suum q̃ alterius. ¶ Sed quali=
ter erit illa inequalitas in illis? Dico ꝙ erit ſm in=
equalitatem culpe:quia qui habet grauiorem habe=
bit carentiam maioris boni ad quod fuit ordinatus.
probo. Quanto actus elicitur cum maiori conatu tā
to debet habere maiorem rectitudinem: ⁊ per conse=
quens tanto magis debet ordinari ad maius premi=
um.qui ergo grauius peccat:priuat se maiori bono:⁊
sic patet ſm primum modum quomodo potest pena
damni esse inequalis. ¶ Ex alia parte: Quanto ali=

quis grauius peccat tanto magis dimittitur affectioni cõmodi: ⁊ priuatur affectione iustitie: ⁊ per consequens erit magis nolens peccatum suum inquãtum est causa pene. ergo magis habebit de nolitione ꝙ̃ alius: quanto magis habet de affectione commodi. ¶ Contra. si ille q̃ fuit maior peccator magis diligit se: ⁊ sic magis tristatur de damno suo: tamen quãtum diligit se magis delectabitur. probo. si talis magis diligit se ⁊ voluntarie operat̃ circa se vt obiectum dilectionis sue: vtputa circa obiectum beatissimum. ⁊ sic tunc aliqua delectatio erit in eis: qđ est incõueniens.

P ¶ Respondeo. si quilibet damnatus: ⁊ precise demones possent stare in quieta cognitione sua ⁊ dilectione sua perpetua: ⁊ non determinarentur ab hoc vel ab alio: reputarent se beatos beatitudine naturali: ⁊ ideo in cognitione sua maxime quiescerẽt. ⁊ credo ꝙ quia ab hoc impediuntur ꝙ est eis maxima pena. ¶ Et tunc ad rationẽ dicendum: ꝙ nullus potest stare absolute in cognitione ⁊ consideratione sua: sed tm̃ vt est terminus cuiusdam alterius: scilicet inferni vel carentie vel priuationis tanti boni cõmodi: sicut infirmus considerat se: nõ tamẽ delectatur: quia nõ considerat se nisi vt est terminus concupite sanitatis qua caret. quã si obtinere non potest amplius tristatur ⁊ pungitur: ⁊ tunc dico ꝙ diligens se ad habẽdum aliquid: qđ nunꝙ̃ poterit habere/illa dilectio est causa meroris ⁊ tristitie. ¶ De pena vermis dico sicut de prima. Illa enim pena vermis erit quedam tristitia ⁊

Q continuus remorsus conscientie: ⁊ ista pena erit eis inequalis. sicut tristitia qua nollent isti mala pati est eis inequalis: vt dictum est supra inquantũ tollit ab eis bonũ cõmodi. sic enim habebunt remorsum maiorem vel minorem ẜm ꝓportionem culpe: sicut de peccato grauiori infligitur eis grauior pena. ¶ Si queras vel dicas ꝙ isti sunt equales in naturalibus: inequales tamen in conatu voluntatis ad peccãdũ. ergo debetur eis pena equalis propter equalitatẽ in naturalibus: vel inequalis propter maiorem vel minorem conatum. ¶ Respondeo sicut supra de beatitudine

In solutione secunde questionũ. non enim est equalis beatitudo propter equalitatem in naturalibus: nec propter equalitatem boni actus eliciti. sed ẜm ꝙ est maior conatus in hoc ꝙ̃ in illo: ẜm hoc est maius meritum ⁊ maius premium. sic in proposito: licet voluntates peccantiũ ⁊ actus fuerint equales: non tamen eque fuit in eis culpa: quia non fuit in quolibet equalis conat⁹ in peccato: quare nec equalis pena in puniendo. ¶ De pena ignis dico: ꝙ

R ignis ĩmutat sensum: ⁊ mediante sensu ĩmutat appetitum sensitiuum: ⁊ mediante illo voluntatem: ⁊ inequaliter obiectum potest esse. ¶ Sed erit ne ista inequalis immutatio: vel quia ignis in se est inequalis: vel q2 corpora inequaliter immutantur ab eo? ¶ Dico ꝙ si illa corpora damnata erunt sine motu locali: ita ꝙ non mouebuntur de loco ad locum: tunc afflictiua erunt inequalia. ⁊ hoc est rationabilius ꝙ sint inequalia ꝙ̃ equalia: q2 sic sunt pauciora miracula in dãnatiõe eorũ. si eñ est afflictiuũ equale: ⁊ tamẽ vnus minus ⁊ alius magis punitur: erit ibi perpetuũ miraculum. si autẽ sunt mobilia: ⁊ transferãtur de loco ad locum: tũc possunt transferri de vno afflictiuo in vno gradu ad aliud afflictiuũ in alio gradu. ẜm illud Job. 24.
Transibunt ab aquis niuiũ ad calorem nimiũ. Uel si erit equale: potest dici ꝙ est eis intrinsecũ afflictiuum eorum: vel perpetuo contiguatiuum: sicut concederetur modo de demonibus. ⁊ ad hoc videtur esse Augu. xij. de ciui. dei. c. xvi. in quadam auctoritate que sic incipit. Non est negandum.

Ad argumentũ primũ dico. ꝙ ratione habitus quem negat priuatio non est maior vna ꝙ̃ alia: sed ratione malitie ⁊ maioris boni quod priuat potest esse maior: quia priuatio maioris boni. Uel potest dici ꝙ est inequalis inquantum inuoluntaria.
¶ Ad secũdum patet responsio. ¶ Ad tertium dico: In tertio articulo.
ꝙ ẜm iustitiã distributiuã non potest dari peiori plus de bono si est simpliciter magis bonum ⁊ huic. si vero S nõ est bonũ huic: est tamẽ bonũ simpliciter malus: bene potest dari: ⁊ sic est de pena in ꝓposito. ¶ Ad vltimũ nego ꝙ excessus in pena debeat attendi ẜm quantitatẽ extensionis: q2 per se culpe correspondet pena ẜm intensionẽ ẜm iustitiã distributiuã. vnde (sicut dixi supra) deus posset infligere penã aliquã: que si tm̃ per momentũ duraret: sufficienter tamen puniret peccatũ. nec forte duratio pene cadit sub demerito: sicut nec duratio beatitudinis sub merito: sed ratione liberalitatis. dist. 46. q. 4. in fine. ⁊ 49. q. 6.
¶ Et quãdo dicis ꝙ grauitas accipit extẽsionem in peccato q2 ẜm infinitatẽ: ⁊ ẜm hoc correspõdet pena: T Dico ꝙ peccatũ nõ dicitur infinitũ: nisi q2 separat ab infinito: nõ ꝙ formaliter malitia sit infinita: q2 talis ⁊ tãta est quãta est bonitas que nata fuisset inesse illi actui: si ẜm debitas circũstantias fuisset elicitus. sed hec nõ fuisset infinita: nec possibile fuisset esse infinitã nisi ꝓ tanto: q2 coniungit infinito. hoc patet de fide ad petrũ circa mediũ. ⁊ ideo pena durat: q2 peccatum in eis durat. vnde dicit. Permanẽte quippe in eis iniuste affectionis malo permanet in eis iuste retributionis dãnatio. A qua nos custodire dignetur qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Explicitũ est Scriptũ Quartũ Oxoniense sup Quartũ Sentẽtiarũ a Subtilissimo Doctore editũ Ioãne Duns Scoto Ordinis Minorũ ac omnium Theologorũ Principe: nuperrime ab innumeris inuersionibus aut sciolorũ aut dormitantiũ: redemptum.

Addi ſolita ad ſcriptum hoc doctoris ſubtilis in quartũ ſentẽtiarũ: cũ declaratione foliorũ: columnarũ: linearũ: & verborũ vbi & poſt q̃ addi ſoleant.

Folio.iij.col.iij.linea.v.vſq; ad Qualiter ergo ſalvabitur: nõ reperitur in omnibus originalibus.

Folio.x.col.i.line.xiiij.poſt.xviij.

Ad primã ergo quæſtionem eſt alia opi.q̃re in Hen.quolib.iiij.q.vlti. ¶ Nota ꝙ Henricꝰ vbi ſupra triplicẽ opi.ponit de ſacramẽtis in cõparatione ad gratiã. Prima eſt ꝙ nõ eſt ponẽda q̃cũq; virtus ſupnaturalis in ſacramẽtis noue legis ad creãdũ gratiã: ſ; deꝰ ex pacto ſuis aſſiſtit ſacramẽtis: ⁊ in collatione ſuorũ ſacramẽtoꝝ ꝑ aſſiſtentiã cauſat gratiã. ¶ Scõa opinio eſt: ꝙ ſacramẽta noue legis cooperãtur ad gratiã nõ ſicut ꝑ ſe agẽs ⁊ ꝑ formã in ſe exiſtẽtẽ ſed ſicut inſtrumẽtũ motũ ab agẽte ꝑ ſe. ⁊ his duabus remotis opinionibus ponit tertiã q̃ ſua eſt: ⁊ eſt talis. Sacramẽta noue legis dicunt̃ cauſa gr̃e non q: cauſent eã vllo modo pluſq; ſacramẽta veteris legis: ſed q: ſunt ꝯtẽtiua illiꝰ qđ eſt cauſa gr̃e. aut realiter ſicut ſacramentũ euchariſtie: in quo cõtinet̃ realiter humanitas chriſti cõiuncta diuinitati. Ideo dr̃ maxime cõtẽtiuũ gr̃e ⁊ effectiuũ. Aut virtualiter ſicut ſacramentũ baptiſmi. ꝙ. ſ. in virtute ſanguinis chriſti: dicente Apl̃o Ro.vi. quotquot baptizati ſumꝰ ĩ ſanguine eiꝰ baptizati ſumꝰ. ⁊ dat exẽplũ de diuinitate chriſti coniuncta eiꝰ hũanitati q̃ oꝑabat̃ mirabilia. vñ ⁊ huic dicunt̃ ſacramẽta noue legis vaſa gr̃e. ⁊ differt vt videt̃ hec opinio a prima ad minus verbaliter: q: ṗma dicit ꝑ aſſiſtentiã gratie: hec vero ꝑ inſiſtentiã ⁊c.

Fo.xix.col.iiij.lin x.poſt ſufficit hic.

¶ Ibi eñ.ij.c.reprehẽdit romanos ab inſultatiõe iudeoꝝ: dicebãt iudeos eſſe ramos exciſos: ⁊ aliquos inſertos; ꝓpter hoc dicit aliquos iudeos bonos eẽ ⁊ nõ exciſos: ſ; naturales ramos: ſic dicẽdo. ſi radix ſancta eſt. i. patriarche q̃ fuerũt quaſi radices plebis iudaice: ⁊ rami. ſ. ſancti. ptz de apl̃is q̃ fuerunt iudei.

Folio.xxv.col.i.lin.xlij.poſt profert.

¶ Dici poteſt ꝙ baptiſmus huius vel illius valet: ſcilz cuius baptizationẽ deus acceptauit. Cuius vero determinate: nobis penitus incertum eſt: ſolus nouit deus: ⁊ cui voluerit reuelare.

Folio.xliij.col.i.lin.xxiiij.poſt terminorum.

¶ Q: cum quodlibet cõcedam ẜm maximã mihi notam eſſe poſſibile qđ nõ includit cõtradictionẽ euidẽter: nec aliquo auctore aſſeritur includere: ⁊ iſtud ſit huiuſmodi: q: rõnes que inducũtur ad ꝓbandũ cõtradictionẽ nõ vident̃ cõcludere: vt patebit reſpõdendo: Concedo ſimpliciter poſſibile deo idẽ corpus localiter ſimul eſſe in diuerſis locis. hoc breuiter declaratur conſiderando intellectum terminorum.

Folio.xliij.col.ij.line.xij.poſt Dicitur pars.

¶ Dici poteſt ꝙ duplex eſt figura: quedam eſt forma abſoluta: ⁊ iſta eſt de genere qualitatis forma vel circa aliquid conſtans figura. ⁊ ita non ſequitur vbi. Alia eſt figura que eſt ſituatio partium in loco ⁊ in continente. ⁊ iſta eſt forma reſpectiua conſequens ipſum vbi. ⁊ ſic procedit argumentũ. De hoc tamen di.xij.q.iiij.col.vi. reſpondendo ad.q. ibi. Sed de figuratione alia ⁊ alia videtur ⁊c.

Fo.xlvi.col.iiij.lin.xxxvij.poſt ꝑtibꝰ abſolutis.

¶ Reſponſio ⁊c. Ad primũ dici poteſt diſtinguendo maiorẽ. aut intelligitur ꝙ habet ibi quãtitatẽ informantẽ. ⁊ ſic ꝯcedo. aut preſentẽ: ⁊ ſic nego. ¶ Ad ſecũdũ dico ꝙ quãtitas ſemꝑ ineſt corpori qualẽcũq; habeat: imo licet nõ h̃eat quãtitatẽ: vt hic p̃ſentẽ: habet tñ ipſam informãtẽ. ⁊ ſic eſt quãtũ. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ corpus xp̃i eſſet quantum licet nõ modo naturali nec q̃titate preſente: ſed quãtitate inherẽte.

Folio.liiij.col.iij.lin.xxx.poſt: quere.

¶ Dici põt (vt dicit doc.q. illa an panis in ꝯuerſione in chriſti corpus annihilet̃. ante ſolutiones argumẽtorũ/que in ordine eſt.q.iiij.huiꝰ di.) ꝙ panis hac ꝯuerſione deſinit ſolum eſſe hic. ⁊ ſic ſolũ habet mutationẽ deperditiuã preſentie ſue vt hic. ⁊ hoc primo virtute iſtius conuerſionis. hanc conſequitur alia deperditiua qua deſinit eſſe ſimpl̃r: ⁊ ſic ſunt due: ſed tñ vna primo vnitate conuerſionis huius.

Folio.lxvij.col.iij.lin.lviij.poſt ſubſtantie.

¶ Et ſi arguas ſic. ſicut ſubſtãtia neceſſario req̃rit illum gradũ qualitatis cõſequẽtis: ita ille gradꝰ repugnat cõtrario agẽti. ergo ſicut dicit ꝙ manebit q̃diu ſubſtãtia manet: ita ſequit̃ ꝙ nõ maneat ꝓpter cõtrariũ actiuũ. ¶ Et preterea. qđ eſt poſteriꝰ gñatione eſt prius corruptiõe: ſ; iſta qualitas ẜm gradũ neceſſariũ ſubſtãtie eſt poſterior gñatione ſubſtãtia. ergo erit prior in corruptiõe. ergo prius naturalr̃ corrũpet̃ q̃ ſubſtantia: ſed nõ niſi ab alterãte vt alterãs eſt. ergo ⁊c. ¶ Ad ṗmũ dico: ſi aliqđ agẽs eẽt ita potẽs ad deſtruẽdũ iſtũ gradũ: ſicut ſubſtãtia ad cõſeruãdũ: argumẽtũ haberet euidẽtiã: ſ; dico ſubſtãtiã habere maiorẽ virtutẽ ad reſiſtẽdũ cõtrario corruptiuo illiꝰ gradus q̃ illud cõtrariũ habeat virtutẽ actiuã ad corrũpendũ. ⁊ ratio huiꝰ eſt: q: cõparãdo actiuũ ad actiuũ ſimpl̃r ꝑfectius ẜm entitatẽ eſt ſimpl̃r ꝑfectiꝰ ẜm virtutẽ. ſubſtãtia autẽ h; virtutẽ actiuã reſpectu qualitatis cõſequentis eã: ⁊ q̃litas cõtraria h; virtutẽ actiuã ad corrũpẽdũ ipſam. ſimpl̃r autẽ ſubſtãtia eſt ꝑfectior qualitate ꝯtraria: ergo virtus ſubſtãtie ſimpl̃r eſt maior in reſiſtẽdo q̃ virtus qualitatis contrarie in corrũpẽdo. Et hec eſt bona ꝓbabilitas ꝙ ſubſtãtia eſt cauſa actiua reſpectu qualitatis ꝯſequẽtis ipſam: q: al̃s nõ reſiſteret cõtrario corrũpẽti ſuã qualitatẽ: nec illa q̃litas poſſet reſiſtere: q: de ſe eſt q̃d imꝑfectius q̃ contrariũ corrũpẽs: ſi ponat̃ ꝙ illud ꝯtrariũ ſit ſimpl̃r inteſius in ſua ſpecie q̃ iſtud in ſua. ¶ Ad ſecũdũ dico. ꝙ illa ꝓpoſitio nõ eſt v̄a niſi de his q̃ ſunt ordinata in generatiõe ⁊ corruptiõe ꝑtinẽte ad idẽ genꝰ: cuiuſmodi ſũt forme ordinate ẜm ponẽtes plures formas. ibi eñ forma vniuerſalior ſicut prius aduenit materie: ita poſterius diſcedit. S; de ſubiecto ⁊ ꝓpria q̃litate ꝯſequẽte ẜm illũ gradũ ẜm quẽ eſt neceſſariũ ſubſtãtie: falſũ eſt imo iſta q̃litas ⁊ poſteriꝰ inducit̃ ⁊ poſteriꝰ corrũpit̃. ¶ Et ſi q̃ras a quo inducit̃ hmõi qualitas: vel a generãte vt generãs eſt: vel ab alterãte vt alterãs: ⁊ ſimiliter a quo corrũpit̃: vel a corrũpẽte ſubſtãtiã vt corrũpens eſt: vel ab alterante: vt eſt inducẽs qualitatẽ oppoſitã in genito? ¶ Reſpõdeo. effectus ꝓximus cauſe equiuoce ẜm ſpeciẽ in quolibet indiuiduo cauſatur ab aliquo indiuiduo cauſe equiuoce. ratio eſt: q: indiuidua eiuſdem ſpeciei nõ neceſſario requirunt aliã ⁊ aliã cauſã ſpecie. poſſibile eñ ẽ eãdẽ naturã ſpecificã in iſto ꝓduci a cauſa eiuſdẽ rationis a qua poteſt ꝓduci eadẽ natura in alio indiuiduo: quia ad eundẽ terminũ formalem ſufficit idem principiũ formale inductiuum. illud autẽ hoc ⁊ hoc qđ habet illum eundem terminũ formalem nõ requirit neceſſario ꝓductiuum alterius rationis. ¶ Ex hac ꝓpoſitiõe de cauſa equiuoca ⁊ effectu proximo ꝓbata ꝯcludo ꝙ qualitas neceſſario cõſequẽs aliquã ſubſtãtiã ẜm ſpeciẽ in q̃cũq;

causat a tali suba: q2 pma qualitas causat tm̄ a suba.
ergo ꝛ q̄libet pōt. Et ꝑ ꝯn̄s cū cā equoca sit virtualioꝛ
ꝙ vniuoca: ꝛ si cā vniuoca posset inducere istū effectū
tm̄ cā equoca ꝑueniret: sicut dicit Arist. de magna flā=
ma ꝛ parua in lib. de respiratiōe. non ergo inducit ista
qualitas geniti ab aliquo alterāte vt alterās est: hoc
est nō est ꝑncipiū formale inducēdi illam qualitatem
qualitas. ¶ Et si arguas. tūc ista alteratio ꝑuia nō hz
terminū. Nō est incōueniēs de termino ꝑ se eiusdē ge=
neris: q2 habet terminū extrinsecū formā substātialē
geniti. ¶ Et si q̄ras an illa qualitas geniti inducat a
suba generāte? ¶ Dico ꝙ ꝛ si posset induci ab illa: tm̄
ꝓbabili9 est ꝙ inducat ab ip̄a suba genita: q2 agentia
habētia eādē virtutē ꝛ equalē: licet possent in idē pas
sum/eandē formā inducere: tm̄ agēs ꝙto hz patiens si
bi imediati9 cōiunctū tāto ceteris parib9 efficacius
ꝛ imediati9 agit. Si aūt ip̄mmet est susceptiuū termi
ni actiōis sue: vt in ꝓposito: ip̄z est passum sibi imedia
tius ꝯiūctū: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ibi nō ꝑueniet generās substātiā
genitā: q2 nō est prius ſm ꝑfectionē ipso: sed tm̄ dura=
tiōe. genitū aūt est equale ꝑfectiōe ꝛ imediati9 ip̄i pas
so. ꝛ hoc pōt bn̄ saluare q̄uo oēs forme equoce induci
biles inducunt in quocunq̄ a seipso: lz tale agens eq=
uocū nō diceret posse inducere formā illā in aliud pas
sum: sicut volūtas vna nō pōt inducere volitionē suā
in aliā voluntatē: bn̄ tm̄ in seip̄am. ¶ Ex his patet a q̄
corrūpit qualitas ꝑcedēs: q2 ab illo a quo inducit ꝓ=
pria qualitas ipsi9 geniti. illud aūt inducēs est ipsum
met genitū: vt dictū est. ¶ Vel pōt dici meli9 ꝙ corrū
pit ab illo qd̄ corrūpit subiectū eius. hoc aūt est gene
rās substantiā cōtrariam: ꝛ tūc qualitas ista corrupti
nō corrūpit nisi ꝑ accidēs. qualitas tm̄ geniti inducta
q̄ hz aliquē gradū q̄ simpliciter fuit icōpossibilis sube
corrūpēde ipsa inducit ꝑ se actiōe sube genite: lz nō ꝑ
mutationē: q2 subiectū nō ꝑfuit carēs ea. ¶ Hec aūt q̄
dicta sunt: nō solū sunt vera de qualitate sepata a sub=
stātia: sed etiā exn̄te in substātia: q2 ibi substātia vt q̄=
lis nō corrūpit substātiā nec iducit qualitatē i gradu
incōpossibili substātie corrūpende: sz vt substātia ꝑ se
corrūpit substātiā: ꝛ ꝑ accn̄s qualitatē ei9 vt substātia
ḡhat substātiā: ꝛ vltim9 grad9 ꝓpinquus sube generā
de q̄ p̄mus est icōpossibilis sube corrūpēde/est ab ip̄o
genito. Vn̄ manifeste patet falsitas isti9 ꝓpositionis.
oīs substātia ideo corrūpit: q2 inducit aliq̄s grad9 in=
cōpossibilis sue ꝓprie q̄litati: imo nūq̄ gradus incō=
possibilis est nisi in aliq̄ substātia iā genita. Alioq̄n in
cōpossibilia essent sil'. nec aliq̄s gradus induct9 vel in
ducibilis ab alterāte vt alterās est pōt corrūpere sub
stātiā: q2 nullū posteri9 ſm gen9 pōt esse ꝑncipiū cor=
rūpēdi prius ſm gen9. ¶ Ex hoc pz ad instātiā q̄ pōt
fieri de aq̄ ꝙ tūc aqua nō posset corrūpere ignē: q2 sim
pliciter ignis hz ꝑfectiorē virtutē actiuā: ¶ Rn̄deo.
nō est vniuersaliter verū ꝙ imꝑfecti9 nō pōt corrūpe=
re ꝑfectius: loquēdo de specie ad specieē. sed iperfecti9
actiuū ſm gen9 nō pōt corrūpere ꝑfecti9 ens ſm gen9
q2 nō pōt inducere nisi iꝑfecti9 ſm genus: ꝛ istud iꝑfe
ctius nō pōt esse succedēs corruptioni ꝑfectioris ſm
gen9. Nō eīn pōt accidens esse ꝓprie succedēs corru=
ptioni substātie: q2 si illud solū succederet/substātia vt
substātia esset q̄si annihilata: sed in iperfecti9 eiusdem
gn̄is nō est ita: q2 imꝑfecti9 in hoc ꝙ pōt inducere ali
q̄d sile sibi: pōt inducere aliq̄d qd̄ pōt succedere ipsi
corrupto eiusdē gn̄is. ¶ Posset etiā dici ꝙ inter ꝑfe
ctum ꝛ imꝑfectū eiusdē gn̄is est formalis repugnātia
ꝓpter quā vnū pōt aliud corrūpere: sed iter ꝑfectum
vni9 gn̄is: ꝛ iperfectū alteri9 gn̄is nō est nisi tm̄ repu
gnātia virtualis: sicut pri9 repugnat opposito poste=
rioris: ꝛ posteri9 opposito prioris. posterius autē ſm
gen9 nō potest ꝑ se nisi in oppositū sui generis: ꝛ ideo
nō potest in corruptionē prioris ſm genus: cui non op
ponitur nisi indirecte.

Folio. lxx. col. i. lin. lv. post acre.

¶ Ad scd̄am rationē quere. Posset dici primo ad ra=
tionē negando suppositū. s. raritatē esse rationē maio
ris quātitatis: aut noue quātitatis supaddite: q2 rari
tas est extensionis extensio: q̄ extensio modus est qua
litatis. ¶ Vel aliter tenēdo raritatē inferre maiorem
quantitatē. Cū dicit quelibet pars rarioris est rarioꝛ
concedo. igit q̄libet pars maioꝛ: distinguo: aut ſm eā=
dem quantitatē. nego. aut ſm aliam aut aliā. ꝛ sic cō=
cedo. ¶ Cū dicis. igit quelibet est quanta duplici quā
titate. s. noua ꝛ ꝑexistente. negat. Et cū probat. q2 ad=
ueniente maiori minor non cedit. ideo fit maior. ꝛ pri
ma est. igitur duc. Dico presuppositum esse falsum: q2
quantitas est homogenea. igit fit vnum sicut ex dua=
bus aquis simul iunctis. non sunt due sed vna est. Ta
men prima respōsio verior: vt patet in fine questionis
respondēdo ad tertium argumentum.

Folio. lxxi. col. iij. notata est additio aliorum.

Folio. lxxxiij. col. iiij. lin. xxxij. post quere.

¶ Dici potest ꝙ omnes ille pene equiualent vni per=
fecte punitioni. sepe eīn attritio insufficiens est: ideo
requirūtur alia vt dictum est.

Folio. xciij. col. i. lin. lxij. post eui.

¶ Dici potest ſz Jo. de Basolis. Euum forme simpli
citer est indiuisibile: tn̄ virtualiter vt coexistit plurib9
partibus temporis est diuisibile. Sed esto ꝙ deus re
mittat isto modo culpā post offēsam sine omni muta=
tione siue in actu siue in obiecto vt obiectū est: siue in
obiecto vt extra: nōne huic actui remissionis correspō
det in petro cui remittit extra aliqua mutatio ratio=
nis? videt ꝙ sic. q2 alioquin nō magis esset. p. absolu=
tus seu recōciliatus post remissionē ꝙ ante. ꝙ si corre
spondet: de illa erit questio an sit eadē cum illa grati
ficatione an alia. ¶ Potest dici ꝙ vbi actus in quo
obiectū habet esse rationis potest esse termin9 muta=
tionis realis ibi potest obiectū mutari mutatione ra=
tionis. sicut lapis potest fieri de non intellecto intelle
ctus a me: q2 intellectio ei9 in me pōt esse noua. Sed
vbi actus nullo modo est termin9 mutationis realis
ibi obiectū vt in actu nō potest mutari mutatione ra=
tionis. hmōi est velle diuinū. ꝛ ꝑ cōsequens petrus vt
est obiectū istius actus: q2 vt extra habēs esse nouum
nō habet nouiter rōnē obiecti: sed vniformiter in eter
nitate: ꝛ ita nulla videt esse cōcedēda mutatio nec rei
nec rōnis in petro: qn̄ dicit culpa sibi esse remissa: con
comitat tn̄ ibi remissionē illā actiuā dei ꝛ passiuā ſm
dici in petro q̄dā mutatio realis: ꝛ hoc semꝑ de potē=
tia ordinata q̄ est ad gratificandū Petrū. q2 de potē
tia ordinata nulli remittit de9 pro a. q̄n illum pro tūc
gratificet: sed de potentia absoluta ꝛ in re extra: ꝛ in
actu intra pro eternitate possent ista separari: vt. s. re=
mitteret Petro in a. adueniente a. qd̄ nō est nisi act9
imanens deo: ꝛ tn̄ non gratificaret ip̄m in a. aliq̄ actu
transeunte extra si in eternitate vellet remittere in a:
ꝛ tn̄ non vellet in eternitate gratificare pro a. q2 pri=
mum nihil dicit nisi negationē actus positiui qui est
velle punire. secundū aūt dicit actum aliū positiuum
¶ Et si obijcias ꝙ non potest aliter se habere Petr9
ad diuinā voluntatem vt punitiuā vel non punitiuā
nisi q2 aliter se habet ſz aliquid aliud: puta quia acce
ptus vel non acceptus: q2 obiectum non variatum in
se ſm aliquid pri9 actu non aliter obijcit volitioni di
uine. Hec est falsa: q2 voluntas nostra potest alio actu

aliter se habere ad obiectū vniformiter se habēs in se ante actū: ⁊ posset si semꝑ haberet eundē actū contingenter transeuntem super obiecta secundaria.

Folio.cij.post vltimum verbū col.iiij.reuelari.

¶ Contra hoc: licet hoc narratū extra cōfessionē dicere qbus ille vult: ⁊ nō est narratio spālis ꝑ hoc ꝙ dicit hoc esse sibi confessum. hoc igit̄ dicere est sibi licitum.

Folio.cxij.col.ij.lin.xxxiij.post: quere.

¶ Unus modus dicēdi est ꝙ tenet̄: q2 qlibet tenet̄ de necessitate salutis saluare salutē corꝑalē q̄tum pōt sine sui periculo. igit̄ a fortiori salutē spiritualē ꝓximi. ¶ Alius modus dicendi est ꝙ nō tenet̄: q2 ille protestando: ꝙ non est causa sui mali est immunis a malo si aliqđ fecerit: q2 vt dicit Ar.in elenchis/nō q̄ dicunt hoīes faciunt. Durum enī esset ꝙ ꝓpter verba illius mulieris q̄s de necessitate salutis cogeret̄ nubere vbi ille fortassis intēderet religionē ingredi.

Folio.cxlij.col.iiij.lin.i.post: in peccato.

¶ Cōtra mali ad malū nō videt̄ habitudo in qua sit bonitas. ¶ Preterea. saltē meli⁹ eēt si pmū malū tolleret̄ q̄ si eo manēte addat̄ aliud malū corrñdens: sicut apparet in exēplo illo de mēbro putrido. vel simpliciter melius esset corpori expulsio putredinis q̄ ꝙ ꝓhiberet̄ cōmutatio illi⁹ mēbri ad alia. ¶ Ad primū falsi ad falsum est necessaria correspōdētia. vel ꝙ sic mali ihonesti ad malū incōmodi est iusta corrñdētia. ¶ Ad scđm dr̄ ꝙ vniuersum esse melius reqrit ꝙ aliq̄ mala sint in eo. qđ accipit̄ ab August.in ench.c.ij. Si potēs melius iudicauit sinere mala fieri: q2 potēs est de illis maiora bona elicere. ¶ Idē.c.ij. Mala eminēter situata eminentius cōmendāt bona. Et istud specialiter deducit̄ in ꝓposito: q2 sumendo culpas ⁊ puniendo eas apparet in effectib⁹ diuinis iustitia. q̄ nō appareret si nulla culpa sumeret̄. hoc dicit Augusti.de ciui.xxi.c.xij. Dispartit̄ gen⁹ humanū vt in quibusdā demōstret̄ qđ valeat misericors gratia: in ceteris alijs iusta vindicta: neq3 enim vtrūq3 demonstraret̄ in oīb⁹ Ista etiam cōmendatio boni ex malo iuxta posito refert̄ ad gloriā sanctoꝝ. de quib⁹ Esaie dicit̄. Ingredient̄ ⁊ videbunt cadauera hoīm: ⁊ erit ad satietatē oīs carnis. Juxta illud ps̄. Letabit̄ iustus cum viderit vindictam. Et istud tractat Augustin⁹. de ciui.xx.c.xxi.

¶ Esset ergo negandū ꝙ melius esset vniuerso malū culpe tolli a malis: q2 tunc tolleret̄ bonitas q̄ est in iusta punitione: q̄ nō pōt esse iusta nec bona si oīs culpa tolleret̄. nec exēplū illud de mēbro putrido valet: q2 sicut melius esset illi corpori amotio putredinis q̄ arefactio mēbri manēte putrefactiōe: ita meli⁹ esset huic persone culpā suā tolli ⁊ penā: q̄ istā duplicē priuationem cū tali maxima correspōdētia manere i eo: q2 vtraq3 priuatio ⁊ est in se mala ⁊ isti mala ⁊ magis mala q̄ correspōdētia hui⁹ ad illam sit isti bona: sed alia correspōdētia est magis bona vniuerso q̄ nullā talem esse in vniuerso: q2 pluralitas graduū bonitatis oportet ad perfectionē vniuersi: sicut melius esset lune habere lucem solis si posset eam habere stāte sua natura non tamen vniuerso: q2 tunc nō essent oēs gradus luminarium in vniuerso. ¶ Contra hoc. nec natura supma possibilis in vniuerso facta est nec fiet vt tenet̄ ꝓbabiliter: nec oēs gradus beatitudinis possibiles in natura beatificabili erunt in regno celorū. Si ergo ꝓpter perfectionē vniuersi nō faciet deus oēs gradus bonitatis qui nō solū sunt vniuerso boni: sed in se boni ⁊ habētibus boni: q2 necessitas est ꝙ ꝓpter perfectionem vniuersi sit ista bonitas infima q̄ est in se malum ⁊ habenti malū. immo ista est inferior quacūq3 q̄ est in se bonum ⁊ habenti bonū: immo meli⁹ esset oēs tales tolli ⁊ pro eis dari bona: que essent in se bona ⁊ habentib⁹ bona. s. beatitudines. ¶ Istud excludit primam rationem. nō enim de malis vt videt̄ eliciunt̄ bona maiora q̄ essent ista que priuant̄ ꝑ mala. punitio enim ista priuatiua non est magis bona q̄ charitas vel beatitudo que priuat̄. ¶ Aliud qđ tangitur. s. ꝙ malum cōuenienter ordinatum eminētius cōmendat bonū: vel ꝙ cōmendatio bonorū eminus non requirit illud qđ est malū. quid enim est malū conueniēter ordinatum? cū omne ideo sit malū: q2 est cōtra ordinē: nec simile est de diuersis colorib⁹ in picturis: q2 quilibet color est aliquid positiuum immutatiuū visus suo modo: sed si pictor posset in vno loco dimittere vacuū non propter hoc esset pictura pulchrior. ¶ Aliud de manifestatione diuine iustitie non videt̄ concluderet eminētior est enim actus etiam iustitie permittere bonum meritum q̄ punire meritum malum: immo infima iustitia est vindicare. vnde actus eius nunq̄ debet esse medij electiuus sicut in pmiatione ⁊ commutatione: sed quasi cum quadā displicētia. ⁊ ille actus volūtatis minus est ꝑfectus: q2 ad hoc ꝙ sit bonus/debet esse minus volūtarius. electio enim magna vindicandi magis crudelitas est. modo non sequit̄: non appareret iustitia diuina in actu infimo possibili competere iustitie: ergo nō apparet: immo eminētius apparet in alijs actibus eminētiorib⁹ iustitie. ¶ Quartum similiter de letitia beatorū nō videt̄ mouere: sicut enī fm Gregorium dialog.4. Deus q2 pius est nō pascit̄ cruciatu: q2 iustus est ab iniquoꝝ vltiōe nō sedat̄: ita multo magis beato repugnat pasci cruciatu. q2 hoc attribuit̄ deo precise ꝓpter iustitiā que iustitia quandoq3 cōpellit iudicē ad vindicandum vbi alius non iudex ꝯpatit̄ punito. Sed esto ꝙ modo sint ꝯformes diuine iustitie: ideoq3 letent̄ de punitione malorum siue iude: nōne magis letificarent̄ de eius glorificatione si beatificaret̄? patet ꝙ sic: nūc enim Petrus plus gaudet de beatitudine Lini q̄ de damnatiōe iude. Si aūt Judas beatificaretur letaretur de glorificatione eius. sicut nūc de beatitudine Lini. Ista excludēdo ⁊ confirmando rationes illas sumptas ex dictis Aug. potest dici de quarto articulo ⁊c.

Folio.cxliij.col.i.lin.xliij.post/quere.

¶ Dicendum est ꝙ iustitia latitudinem graduū suoꝝ habet: extra quā si de⁹ puniret iustitia nō vteret̄: ideo licet possit dimittere vnū gradū pene vel duos: nō tñ sequit̄ igit̄ quēlibet: q2 tūc exiret latitudinē illā ad iustitiā requisitā: ⁊ sic patet ad ista duo argumēta rñsio ¶ Posset etiam aliter dici ꝙ si dimitteret non faceret contra iustitiam absolute consyderatam. q2 quicquid faceret iuste faceret. cum eius voluntas sit ipsa iustitia: ⁊ ista fm iustitiam faceret licet non ordinatā. Prima solutio elicitur ex dist.18. hui⁹ quarti. secūda autem ex presenti distinctione.

Folio.clv.col.iiij.lin.xlviij.post/ voluntarius.

¶ Nota ꝙ potētia opatiua nō cōcludit habentē posse operari nisi intelligendo fm qđ. s. quantū est ex ꝑte sui: sed posse simpl'r requirit ꝙ ex parte oīm aliorū cōcurrentiū sit possibilitas: vt. s. requisita possint concurrere ⁊ impedimenta cessare. sed vltra istam possibilitatē potentia vel magis possibilitas ꝓpinqua reqrit ꝙ cōuenientia assint ⁊ impedimēta cessent. Sicut enī nihil est in potētia propinqua passiua.9. Meta.c.6. nisi qñ nihil ꝓhibet: nec oportet aliqđ aut remouere aut ꝑmutare intelligendo aliqđ aliud vt forma inducēda sic operatiuū nō est in potētia ꝓpinqua ad operandū nisi qñ nihil extrinsecum deficit vt operetur. ¶ Ad ꝓpositum voluntas beata est eadem potentia que fuit

non beata: ꝛ habēs eā ꝑ cōsequēs potest quantum est ex parte potentie in actū in quē prius. vltra simpliciter possibile est ipsum sic agere: qꝛ nihil simpliciter necessario impedit vel deficit requisitū: sed nō potest possibilitate ꝓpinqua peccare: qꝛ impedita vel preuenta suspēsa: qđ est ꝓpter actionē cause superioris ꝑuenientis ꝛ cōtinue agētis ad oppositū. s. ad actū beatificū. Et sicut causa supior potētia absoluta pōt non agere ad oppositū: non tñ ordinate: sic simpliciter possibile impedimentū cessare: ꝛ volūtas pōt peccare: sed nō est possibile potentia ordinata impediēs cessare: nec etiā est in potestate volūtatis ꝓpinqua peccare: qꝛ nō est in potestate ei⁹ ꝙ īpediens cesset: sicut nō est in ptāte cause scđe actus pme: sed ꝯtra libertatē esset ꝙ determinaret necessario sic: ꝙ oppositū nō sit in potestate ei⁹ ad bene volendū ꝑ habitū voluntatis. ꝑ te igit eq est contra libertatē. sic eñ determinat modo a voluntate diuina: alioqn ipsa simpliciter posset nūc exire in actū pctī: sicut in via: licet nunꝗ exibit: ꝛ hoc fixū fit ꝑ legē. ꝛ hec de potentia ordinata. sed ꝙ sic determinaret ad bene velle ꝑ habitū sibi inherentē: hoc esset cōtra ei⁹ libertatē hoc modo: qꝛ ipa nō esset volūtas nisi esset causa prior respectu habitus sui: ꝛ ita nata vti habitu ꝛ determinare ipm ad agendū ꝛ nō ab ipo determinari: sic ꝙ oppositū nō sit in sua potestate: qꝛ sic ipa totaliter quātū ad illđ subiaceret habitui ꝛ determinaret. non sic aūt est cōtra libertatē vel naturā ei⁹ ꝙ īpediat ab vna actione ꝛ ꝙ determinet ad alios a causa ꝑori se: cuiusmodi est volūtas diuina. ¶ Sed nū qđ habet potentiā peccandi? ¶ Rñdeo. abstractū notās principiū actus ꝯstructū cū gerūdiuo sit ꝑncipiū actus vt egredientis ab illo supposito: si est potētia cū gerūdiuo ꝭm potētiā ꝓpinquā. sic. ix. metaphy. c. 4. nullo exteriori ꝓhibēte nō oportet adiūgere: potētiā eni habet vt est potētia faciēdi: est aūt nō oīno sed habentiū aliq modo vim. in qb⁹ excludit qđ exteri⁹ ꝓhibet. ¶ Aliter ponit visiua potētia vidēdi. nō idem dicūt: qꝛ primū dicit principiū ꝭm possibilitatē ad vidēdum: ꝛ tunc distincte vel remotum vel propinquum.

Folio. clvij. col. ij. lin. xliij. post/passione.

¶ Alij textus sic habent.

¶ Ad aliđ qñ dr̄ ꝙ vnit vltiate ꝑ delectationē: Dico ꝙ nō vnit vltiate simplr̄: ꝫ tm̄ vnit volūtatē vltimato obō ī ordine passionū qs volūtas recipit inꝗtū est receptiua passionū nō opationū. ꝑ opationē aūt voluntas vnit vltimato simplr̄ obō: ꝛ iđ ī ea tm̄ est btitudo.

Folio eodem col. iij. lin. xiij. post/culpa.

¶ Alij textus sic habent.

¶ Si aūt arguit de miseria ꝙ sit essētialiter potētia tūc magis appet argumentū: qꝛ illa essentialiter opponit btitudini: sed miseria essentialiter nō est nisi tristitia. igit ꝑmiū est essentialiter gaudiū. igit ꝛc. ¶ Dico ꝙ miseria est essentialr̄ culpa nō pena vel tristitia ꝛ ꝭm qđ est quecūq pena miseria. culpa aūt fit ꝑ actū nō ꝑ passionē. sed tūc ꝑ oppositū essentialissime btitudo est in actu volūtatis: ꝛ sic dico ꝙ bonū cōmodū nō est btitudo: sed ꝑfectio aliqua ꝯñs btitudinē: sicut ꝑ oppositū pena est ꝑfectio aliqua ipsius miserie. Uñ miseria est maxima pena ꝛ quasi ꝑficitur a pena. culpa autē aliquid boni recipit per penam.

Folio eodem. col. iiij. lin. iij. post/cognoscitur.

¶ Cōtra. Appeto ꝛ scio deū: ꝛ tñ nō habeo notitiā nisi cōfusam ꝛ obscurā de deo. ꝛ eodē mō pōt esse desyderiū naturale btitudinis ꝭm rōnē ei⁹ ꝓpriā. Sed appeteret ne aliqđ vltra ꝯfuse cognitū? Phs diceret ꝙ sic vt ego scio ꝙ sol est magis visibilis in se ꝙ possim ego eū videre: ꝛ ꝙ visio solis est clarior ꝙ visio oculi mei. non tñ cōcludit ꝙ desyderarē illum videre in rōtā: qꝛ non cōpetit oculo meo nisi ꝙ sic tantū videā. ¶ Sed appetis ne videre ampli⁹ desyderio naturali solē ꝛ habere aliū visum ꝑfectiorē? ¶ Dico ꝙ nō. qđ etiā diceret philosophus. sic nec noctua naturaliter desyderat habere locū ꝑfectiorē: sed illū quē habet desyderat naturaliter perfici modo sibi competenti.

Folio. clviij. col. j. lin. li. post/beatificabilis.

¶ Alij textus sic habent.

¶ Deus eñ oīa propter se creauit. Unde deus diligens se propter se fecit: nō aūt propter finē scđo modo. Quando arguitur. igitur deus est immediatus finis oīm. veruꝫ est de causa finali. Et qñ dicit: igitur omnia attingunt immediate deum vt finem. verū est arguendo vniformiter. Et qñ infert: igit oīa habent finem in quo beatificant. variatur finis: qꝛ beatitudo ē vltima perfectio coniungens optimo; ꝛ hoc nō conuenit omnibus entibus.

Folio. clxiij. col. i. lin. lxij. post/manifesta.

¶ Alij textus sic habent.

¶ Uel sic ꝓbari pōt necessitas alterius oppositi. s. deficere vel corrūpi: qꝛ oī potētie passiue correspōdet in ente aliquod actiuū: que si nō est volūtas nostra quandoq necessario reducet ad actū. Similiter oē corruptibile de necessitate corrūpet: ꝛ tunc poni deberet reliquū ī esse. s. qđ ꝑpetuo cōseruet: ꝛ erit ꝯtradictio manifesta: ꝛ tñ pri⁹ fuit ꝓpter necessitatē vni⁹ oppositi. hoc aūt secūdū minus videt littere cōsonare.

Folio. clxiij. col. i. lin. xxxij. post/partem.

¶ Alij textus sic habent.

¶ Sed si hoc nō placet pōt dici ꝙ tunc qñ aīa erit separata veniet vna noua potētia aīe: ꝛ dabit sibi alia noua virtus quā prius non habuit: ꝛ sic videt ꝙ sepata nō habebit talē naturā qualē habet mō in corpe. vl pōt aliter dici ꝙ illa potētia est remota in nobis: sed qescit. ita ꝙ sunt due virtutes motiue in nobis. vna organica ꝑ quā modo operat siue mouet organice. Et alia nō organica: q quiescit modo. ꝛ vna non est nisi in forma corporis siue in parte cōpositi: ꝛ alia in toto cōposito sicut in susceptiuo ꝓximo. Alia virtus motiua quiescit sicut pars cordis qescens ꝛ pellens alias ad motum: cū tñ hoc sit mirū: qꝛ partes corporis homogenee sunt: ꝛ sic nō potest esse in eo partiuꝫ diuersitas vt vna sit mouens ꝛ alia mota. ergo ꝛc.

Folio. clxv. col. i. lin. xxxvij. post/reuerberetur.

¶ Alij textus sic habent.

¶ Si dicas: natura nō pōt ī hāc imutationē itētionalē sine reali: ꝛ ita si oculus discipuloꝝ vidisset claritatē illā itētionaliter imutat⁹: vr̄ ꝙ fuisset realiter immutat⁹. ꝛ ita corrupt⁹. Dico ꝙ in reali imutatione nō potest sine actu ꝑmanēte. tñ raptim illa claritas pōt imutare visum itentionaliter. vnde discipuli in trāsfiguratiōe xp̄i nō potuerūt ferre claritatē corporis gloriosi. s. actu permanēte. Sed ꝓpter hoc nō sequit qn aliam ꝑceptionē vel imutationē corporalē habuerit saltē intētionalē. Sed si diu staret imutatio itētionalis: haberet cū intētionali realem ꝛ corrūperet.

Folio. clxviij. col. i. lin. xliiij. post/esse dei.

¶ Dico ergo ꝙ modo eodē nō est ꝯtra deū culpa mea quō nō esse est cōtra hoīem ꝛ vitā eius: qꝛ per culpam nō destruit deus: neq detrimentū fit ei: sicut non esse est detrimentum meū ꝛ cōtra me: sed ideo dicit contra deū: qꝛ culpa fit cōtra preceptū diuinū. Nec propter culpam deus vult te nō esse simpliciter: nec peccator appetit non esse propter culpam: nec non esse est contra preceptum.

Folio eodem col. ij. lin. vij. post/peccātis.

¶ Uel dicas. si argumētū cōcludit q culpa cōtra deū est: tūc esset magis nolēda ab illo cōtra quē est q non esse illi⁹ q̄ culpā cōmisit cōtra eū. et sic de⁹ magis vellet destructionē illi⁹. s. culpe: q permittere aliud. s. nō esse: et magis deberet nolle peccatū q nō esse istius. sicut si frigus esset malū rose plusq aliquid aliud: tunc calor cōseruans rosam destrueret frigus sicut maius malum. ¶ Item sm hoc deberet quilibet absolute appetere non esse anteq alius peccaret: qz in eo non saluaretur honor dei: sicut nec in se qn̄ peccat mortaliter sed hoc non credo esse verum.

Folio eodem. col. iij. lin. xv. post: peccata.

¶ Hoc aūt potest sic declarari: qz nō dr̄ q circa creaturam sit aliqd petm̄ ex gn̄e. habere enim non suā nō est petm̄ nisi ex circūstantia. cognoscere enim nō suam nō est actus simpliciter malus: sed circūstantionatus nō aūt ex genere actus. Un̄ si deus faceret illam suam nullū esset petm̄. silr̄ occidere hoīem non est petm̄ ex genere actus: qz licite pōt fieri a iusto iudice et huiusmodi. peccatū aūt dum stat peccatū tenet quilibet vitare: et preceptum dū stat preceptū tenetur quilibet seruare. igit dum stat p̄ceptum tenetur nolle esse illud qd est contra p̄ceptum: et hec est culpa mortalis. et isto modo tenet potius sustinere non esse a deo annihilante q peccare. Unde ex vna parte transgrediendo preceptū est causa peccati. ex alia parte nō est causa peccati: sed sustinet nō esse ꝓpter deum. et ideo hoc est potius et citius eligendum. Debet igitur intelligi q non debet quis facere cōtra preceptū manens preceptum sed si reuocetur / tūc licite potest eligere illud sine peccato: et deus potest facere de non licito licitū: et de precepto non preceptum.

Folio. clxviij. col. iij. circa finē vbi est: Alij textus sic habent: putatur addititium. Similiter et illud. col. iij. lin. xl. Prima patet. vsq. Contra etc.

Folio. clxix. col. i. lin. xxvij. post consequens.

¶ Uel sic. Ad primū dico q ibi sunt duo nolle et vnū fortius alio: et ideo cedit vni: et vult illud aliud: qz. s. miseria pene habet rationem maioris nolibilitatis. licet sint duo nolita et duo nolle: vnum contrarie et aliud negatiue. et ideo vnum magis nolēdū q alterum. ¶ Ad secundum cū dicitur: q damnati non possunt non appetere beatitudinem: et sic semper esse in quiete appetunt: Dico q cōsequētia est bona loquēdo de volitione efficaci. non est aūt bona loquendo de cōditionata: id est si possent velle nō esse. Unde istud argumentū ꝓcedit ex opposito cōsequētis ad oppositū ātecedētis nō destruēdo totū cōsequens. simul igit possunt appetere beatitudinē et non esse voluntate conditionata.

Folio eodem. col. iij. lin. xiij. post: inflicta eis.

¶ Alij textus sic habent.

¶ De tertio principali. s. quomodo voluntas beatorū se habet ad istas penas damnatorum: nec video: nec scio quomodo vel ipsi vel deus gaudeant vel consolētur de penis eorum. Unde deus dicit Esaie primo per modum plangentis. Heu consolabor de hostibus meis. Unde cum dicit heu / non dicit nisi quasi dolendo quia deus est cui proprium est misereri semper et parcere: nec letatur in perditione malorum morientium. Unde non ordinat aliquos ad penam nisi ratione necessitatis in natura: eo q nō potest aliter ordinare saluo ordine iustitie qua ordinari debet culpa sub pena: non tamen est volitum simpliciter: nec a deo: nec a beatis. sed tantum est volitum secundū quid. gaudēt enim propter iustitiam inquantū natura existens sub culpa ordinat per penam. ¶ Sciendum tamē: q aliter debet gaudere iudex de pena iuste iflicta q alius cuius non interest. Unde deus acceptat damnatorum penam: qz iusta est: et fit in vindictam offense iudicis: et ideo eius interest habere maiorem complacentiam in fligendo iuste penam q debeant habere beati: qz alij beati minus debent habere de complacentia: eo q ad eos non pertinet vindicta: immo si placeret deo vellēt eorum liberationem vel saltem non displiceret eis liberatio eorum. Unde deus acceptat id quod iustum est in se: sed beati acceptant illud pro tanto vt est ordinatum et inflictum a deo.

¶ Incipit Tabula Quæstionū super quartum sententiarum.

Et nota q per primum numerum assignatur numerus questionum. et per secūdum numerus chartarum.

Finis Tabulę Quęstionum:
Super Quartū Sententiarū.

Tabula ſerie literaria de inſignibus rebus & dictis Doctoris Subtilis in Quartum Sententiarum: collecta induſtria Iodoci Badii Aſcenſii.

A

B

FINIS Tabellæ compendiose & serie literaria collectę ex decisionibus insignioribus subtilissimi Theologi. F. Ioannis Duns Scoti: iuxta editionem Oxoniensem: impressę impensis Iodoci Badii Ascēsii ad decimum quartum Calen. Aprilis. MDXIX.

DEO SOLI GLORIA.

Sequuntur errata recognitoris colligenda tabella literaria serie deprehensa: sic reponenda.

Fo. xvij. col. iij. lin. xxxviij. lege: ex textu actuum.
Fo. xviij. col. iiij. linea. xlij. lege, vtrum paruulus.
Folio. xx. col. ij. lin. xlvj. lege, nio vbi est nium.
Folio. xxxv. col. j. lin. xvj. lege, hoc modo.
Fo. eodem. col. iiij. lin. lxiij. lege, conficit.
Fo. xxxviij. col. j. lin. xviij. lege, aduertit.
Fo. xliiij. col. ij. lin. xiiij. lege, insit sibi.
Fo. lx. col. iij. lin. liiij. lege, Huic autem vino.
Fo. lxviij. col. iiij. lin. vltima, repone Quæstio quarta. Et similiter in fronte sequentis Chartæ. Et in fronte fo. lxxx. repone Decimæ quartæ.
Folio. eodem. id est. lxxx. col. j. lin. lxj. lege, maculę.
Fo. eodem. col. ij. lin. x. lege, remissiuus.
Fo. & col. eisdem. line. xlvj. lege, iustā pœnę.
Fo. ciij. col. j. line. lvij. lege, q̄ si nunq̄.
Fo. ciiij. col. iiij. lin. xxix. lege, aggrauantem.
Fo. cx. col. ij. lin. l. est deus: lege, est a deo.
Fo. cxiij. col. iij. line. xix. lege, deberet anhelare.
Fo. cxiiij. col. ij. line. iiij. lege, aduolare, aut ad religionē aduolare: vbi est auolare.
Fo. & col. eisdem. line. liiij. lege, contra primum.
Fo. cxvij. col. iiij. lin. lxiij. lege, maga vult.
Fo. cxxj. col. ij. lin. xxvj. lege, Quinta: Gradus est determinata propinquitas &c. non Quintus.
Fo. cxxvj. col. iiij. lin. xxvj. lege. Melius autem.
Fol. & col. eisdem: lin. xlij. lege: expoliari, non explicari.
Fo. clxv. col. j. lin. v. lege, peruia.
Fo. eodem. col. ij. lin. v. lege, Quęstio decimasexta.
Fo. clxviij. col. iiij. line. xxxvj. lege, quam sustinent.

¶ Huiusmodi forsan & alia deprehendet, qui diligentius releget (non enim omnia relegimus) sed ea quemadmodum & hæc, etiam si nullus monuissem, nō oscitabundus lector reposuerit. Boni itaq; consule lector candide ac Vale.

[illegible]
gum correspondenciam ad gratiam septiformem q̄ septem virtutes [illegible] nos reducat ad [illegible]
ampe debuit ipsa instituere sac̄a in nihil deest [illegible] orationis quantum competit statui vie ad perfectam aut orationem concurrunt [illegible]
inis expulsio et sanitatis restitutio / morbus vero in summa [illegible] in somma septiformis est / morbus culpe triplex et quadruplex
/ culpe originalis, mortalis et venialis / et etiam est morbus quadruplex pene s. ignorantie, malicie, infirmitatis et concupiscentie
ptismum expellitur originalis culpe, per penitentiam mortalis [illegible] extremam unctionem venialis / malicia per sacramentum eucharistie [illegible]
per ordinem, infirmitas per confirmationem [illegible] per matrimonium Rursus per sac perfecta curatio non potest
sine restitutione integra sanitatis [illegible] et perfecta consistit in usu septem virtutum / trium
aliarum s. fides spes charitas / et quatuor cardinalium s. justicie / fortitudinis prudentie, temperantie [illegible] unum per
[illegible] instituta sunt septem sacramenta baptisma [illegible] sanando a morbo disponit ad fidem confirmatio ad spem / eucharistie [illegible]
[illegible] penitentia ad justiciam, extrema unctio ad perseverantiam q̄ est pars fortitudinis ordo ad prudentiam matrimonium
temperantiam [illegible] consistit in plena curatione quod est conservatio sanitatis q̄ per sacramenta
~~[illegible]~~ est terribilis [illegible] castrorum acies ordinata
ecclesia xpi / [illegible] acies unita per sacramentum amoris quod est eucharistia terribilis et fortis [illegible]
[illegible] 6. / est ~~terribilis~~
[illegible] per ordinem / ingrediuntur ad hanc aciem per baptismum egrediuntur per extremam unctionem [illegible]
[illegible] per penitentiam et qui plures moriuntur interdum eterna damnatione [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] prima, incipere prius incipere successive
[illegible] ultimum esse. prima non esse. primum esse, ultimum non esse. res successive incipiunt [illegible] ultimum non [illegible]
[illegible] ultimum esse [illegible] primum non esse.

17 sta mch 3 ctis

pestio theologica

An pluribus irretitus peccatis non possit penitere de vno nisi de omnibus peniteat

pa 9o

Claues dimittendi vera peccata in eclesia dei sunt quas xpus habuit non toti eclesie vniuersali eas impendit sed solis presbiteris excommunicandi etiam claues inobedientes ofis et non simplicibus sacerdotibus commisit

2a concl.

Xpus ad dimitenda peccata tria esse remedia iure diuino insinuauit quorum dico sub prec affirmans taliter quod sine penitentia exteriori et interiori nullus vitam eternam consequi potest: et hanc viatori sine auxilio speciali non habere qui pro suis peccatis in peccato mortali satisfacere pot

3a

Xpus caput eclesie militantis confesionem delictorum esse secretam virtualiter ostendit et sancti illam esse ocultam formaliter affirmant et sic partim iure naturali partim iure diuino sigillum confessionis esse deffendendum et nullum de vno peccato pot .... de omnibus penitudinem habeat
2a hora fer 5a post merid.

La sexta renatis [illegible]

fomes vocat in q̃ ficie in n̄a na͠li delectatio bona ... promittendo ad peccatum ... natur ...

... belzebub ... hic filius ... angeli ...

... et erat angelus et angeli de abaron celo ... est ... angeli ...

scriuendo ... regno dei

essentia divina ... essentia est communicabilis ... non est communicabilis ...

... formationes ... aliquid fit ... organizatum ...

... qui dicebant ego sum baptizatus a paulo ... sacerdos ... ornet ad celebrandum ... ad celebrare et ... et peccaret mortale ...

... iudicium dei et iudicium hominum ...

Sefora ... nomen uxoris ... ysi erat sefora.

aliqui ... dixerunt ... aliquid erat verum ... propositio ... verum ... erat verum ... omnia erant mutabiles et ... per ... immutabili ... de ... hominis

sapientia ... deus ...

... natura deus ... posterior natura ...

peccatum est ... peccatum ... est dicendum ... in particula est ...

vide distinctionem ... *

... angelus malus ab initio ... homicida in ... ab initio ...

natura non desistit in ... in libris de celo et mundo

... scriptura ...

de imagine vide ...

... fecit duas opera ... sententie et omnia ... vocant ... et ... scriptura ... in ... sententiam ...

... regnum ... est ... panis in fermentatis

... posteriora ... omnia opera creata ... videbis posteriora ... et angelis ... faciem meam ... essentiam divinam faciem illa ... sunt in tribus personis ad intra ... non videbis ... videbit me ... et vivet

agens semper vult assimilare sibi passum

unus agens naturale potest creare in ... instanti duas res distinctas ...

intellectus semper iudicat.

vide de ... et in ... mirabilia ...

... demon ... dignitates ... dei ... non erat dignus ... deus ... semper ...

... natura ... iam ... qui servabat ... desiderat ... ordine ...

... cetera ... volens ... credere non potest

... quando mortuus est ... annorum ... etas

... episcopus therosolimitanus in ...

... divino et ... et ... credibile

... modo ...

... muliere ... angeli ... paulus ... apostolus ... ambulabat ...

... homo ... est ... mea

... impossibile ... absolute ... impossibile ... perfectissimo

... erit ... qui primum peccatum increabit ... est hereticum dicere ... ordinatum ad malum ... falsum

... philosophum ... est quedam qualitas mediante qua aliquis agit ...

SCOTUS.
SUPER 2.
SENTENTIARUM

A sa

ive u

osas e

un pe

tar po

udo es

no es qu

24

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm